

చిట్టా ప న

నేను అన్యాయముచేసిన ననుభవముగా ముద్రపఱపవలసిన చూచుకొని గొప్పముగ నీవలె పూర్వము ప్రణామమున విడువబడిన ప్రమాదములు పూర్తిగా నవరింప వీలుగాక తప్పనిసరిగా శుద్ధపత్రిక నేనుచేసి నచ్చి నందులకు పాపములను తీసివేసి వేడుకొందును.

ఇది మూలమునకు నీవలె కాలములోనే ముద్రపఱపవలసియున్నను కాలానుగుణ్యము లేక ఆపని నాపవేతినది కాదు. అట్టి అవకాశ మేర్పడనరేక నాని శివసూర్యము ముఖంబున నున్నది. ఇందలి సవరణలను నా గే నాకు గొప్పించితిని నచ్చియున్నాను. మఱికొన్నింటి నాయా యా గ్రంథముల మీదకలగో వ్రాసెను నచ్చిరి. వాని నన్నింటి నందుఁ బూర్తి గానే క్రొడవగించితిని గాని యెందో పొరపాటు పడియుండు నేమో? అది గమనించి నాకుఁ బొప్పు నవ్యుదములకుఁ గృతజ్ఞుఁడను.

ఇందలి సవరణగ్రంథమును ఆంధ్రీకరించినవాని మువ్వరు కవులు. అందుకకు ఆకొండి రామమూర్తిగారు. వీరు ఆనువంశిక సుప్రసిద్ధాయు క్షేద వైద్యులు, ప్రకృతిము మాకు అత్యంత సన్నిహిత బంధువులును; ఇక రెండవవాని శిశ్యుల కృష్ణమూర్తిగారు. వీరు ప్రకృతిమునఁ గీర్తి మూర్త్యులు. పీఠభయులును తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని మురుమల్ల పోలవర గ్రామవాసులు, సహపాతులును; రెండవవారాయూరి కరణము. వైద్యప్రవృత్తిలో మా తండ్రిగారి కన్నులు (సహుశః 1898 క్రీస్తుశక ప్రాంతమున) ఆకొండి రామమూర్తిగారిని నున్న సమయములో నీ గ్రంథ మును చూచిండును, ప్రేమించుచుండి, అభిమాన గౌరవములు కారణ ముగా నాని నానాసూత్రముల ద్వారా గ్రహించి వారి కీర్తి చిరస్థాయిగా నుండుటకై యిందలి సవరణగ్రంథము నొసంగి యుండితిని.

అప్పుడు వారు పూర్ణముగనే తెనిగించి యున్నను ఏలూకో కొంతభాగము ప్రక్షిప్తమాటచే దరిమిలా ఆ ప్రక్షిప్తభాగములను శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచార్యునిగారు పూరించుట తటస్థించినది. వీరు దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగారి కుమారులు. (శ్రీ) ఆకొండి రామమూర్తిగారు నేటికిని సజీవ్యులును న్నను దీనిని పీఠాంధీకరించుటయేల? అనునొక ప్రశ్న కలదు. దానికి వారి వాత్సల్యమే సరియైన ప్రత్యుత్తరమని నేను విశ్వసించును. ఇది నవమస్కంధ వృత్తాంతము.

ఇక దశమస్కంధ మన్ననో? మా పితాతాతగారి కొమారులైన చెళ్లపిళ్ల చినవేంకటశాస్త్రిగారిచే నాంధ్రీకరింపఁబడినది. వీరు బొల్లముని మా తండ్రిగారి నద్దనే కవితాభ్యాసము గావించు సందర్భములోనే దీని నాంధ్రీకరించిరట. అనగా అర్హతనెఱింగి మా తండ్రిగారే వారికి ప్రోత్సాహ మొసంగిరనుటయేగదా? ఈ చినవేంకటశాస్త్రిగారు ముప్పదేఱులకు పైఁబడిన వయస్సుననే పరమపదించిన వారగుటచే వీరితర గ్రంథములేమియును వ్రాసియుండలేదుగాని అవధానిగా పండితకవిగా మాత్రమో స్వల్ప జీవితముననే వన్నె కెక్కి యిందుఁ జిరస్థాయియగు ఖ్యాతి గడించు కొన్నవారు — ఇది దశమస్కంధ విషయము.

ఇట్లు ఐదవనవిదేయఁడు

వి ద్వాన్,

చెళ్లపిళ్ల దుర్గేశ్వరశాస్త్రి.

గ్రంథపరిష్కర్త.

విషయ సూచిక.

పుట.

పుట.

ప్రథమ స్కంధము

తిరుపతికావ్య వంశము	1
వేంకటకావ్య వంశము	2
గ్రంథారంభము	7
స్కంద పరిభాషావివరము	9
పురాణ సంఖ్యాపరిమితి	10
వ్యాసుండు తపం దొనర్చుట	13
విష్ణువు బ్రహ్మకు దేవీమహాత్వంబునెప్పుడు	15	
హయగ్రీవానాకారపుట్టము	16
మధురైటబోధిత్తి	21
బ్రహ్మ యోగినిద్రను స్తుతించుట	23
శక్తిస్వరూప రథసము	24
మధురైటత యుద్ధము	28
వ్యాసునకు హయగ్రీవు ప్రత్యక్షమగుట	30
బుధోత్పత్తి	31
పురారవశ్చరిత్ర	37
శుభోత్పత్తి	43
శుభగ్రు సంసారమును నిందించుట	47
దేవీలాగవతావతరణము	50
శుభగ్రు మీదిలానగరమున కరుగుట	53
శుభగ్రు సలవాదము	57
దృతిరాష్ట్రానుభూతి	64

ద్వితీయ స్కంధము

వ్యాసోత్పత్తి	71
శంఖసూపాఖ్యానము	76
వీర్యోదయము	80
శంఖసూపాఖ్యానము వెండియారుట	85
కర్ణయుద్ధిష్ఠిరుండు అనినము	90
పరిశిక్ష పుట్టుట	93

దృతిరాష్ట్రాదుల మరణము	97
ప్రమద్యరావివాహము	98
జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి	104

తృతీయ స్కంధము

బ్రహ్మాదిదేవతలు భువనేశ్వరిం గొందుట	116	
హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని		
మతించుట	118
బ్రహ్మాదుంకు దేవి తన రూపం		
బుపదేశించుట	123
బ్రహ్మాందోత్పత్తి	127
సత్త్వాది గుణస్వరూపము	129
సత్యవ్రతోపాఖ్యానము	134
దేవీయజ్ఞవిధానము	138
ద్రువసంధ్యుపాఖ్యానము	144
యౌధామిన్వరి సేనుల యుద్ధము	147
యౌధామిన్వరి వారిద్వితాళమమ్మన		
కరుగుట	151
మదిర్మనునకు కామవీణప్రాప్తి	156
మదిర్మనుండు వ్యయంపరమున కేగుట	165
మహాహయ చింతించుట	170
శక్తిలావివాహము	173
మదిర్మను యౌధామిన్వరి యుద్ధము	177
మదిర్మను చింతించుట	182
నవరాత్ర వాణావిధానము	184
నవరాత్ర మహాత్మ్యము	188
శ్రీరామచరిత్ర	190

చతుర్థ స్కంధము

వ్యాసుండు కర్ణునిని తెలుపుట	203
సంసారమును విడుదలము	207

నరనారాయణులు తపం బొవర్చుట	209
వసంతప్రసేళము	212
తత్త్వవిచారము	216
ప్రహ్లాద నరనారాయణ యుద్ధము	220
శృగువు హరిని శపించుట	225
కుక్రుండు దైత్యులరదకు వచ్చుట	230
సురలు దేవిని స్తుతించుట	233
విష్ణుని యవతారములు	236
కృష్ణావతార కారిణము	239
దేవీస్తుతి	243
దేవకీసుతి వద	250
శ్రీకృష్ణోదయము	255
శ్రీకృష్ణలీలలు	257
శ్రీరామాయలు కించిద్జ్ఞానములు	261

పంచమ స్కంధము

శివకేశవ తారకమ్యము	266
మహిషాసురోచ్ఛిత్తి	269
ఇంద్రుడు విమర్శించుట	274
దేవదానవయుద్ధము	279
దేవతలు పాతీపోవుట	283
దేవీపాదుర్బావము	286
దేవీమహిషయాతి సంవాదము	291
మహిషుండు దేవిగణుఁ దామ్రుంజింపుట	295
తామ్రుండు దేవిశో సలహించుట	298
వాష్కలండుచ్చులులు దేవిరో బోడుట	301
శశిర తామ్రు యుద్ధము	304
అనిరోమదిదాలానులనికి వెడలుట	307
దేవీమహిష సంవాదము	310
మందోరి వృత్తాంతము	313
దేవీమహిషాసుర యుద్ధము	318
ఇంద్రులు దేవిని సుతించుట	321
దేవ్యంతర్దానోత్తర వృత్తాంతము	325
ఇంద్రులు మహాలయమ్మున కరుగుట	329

దేవి కుంభవికంఠుల పురమున కరుగుట	331
కాశిక ధూమ్రులోచనునితో యుద్ధంచేయుట	338
చండముండాసురుల యుద్ధము	342
రక్తవీజ యుద్ధము	348
నికుంభ యుద్ధము	355
సురదోపాధ్యానిము	360
భువనసుందిరీ మాహాత్మ్యము	363

షష్ఠ స్కంధము

విశ్వరూపుఁడు తపమ్ము పల్పుట	370
వృతాసురోచ్ఛిత్తి	373
వృత్రుం దిండ్రుని మ్రింగుట	377
మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రి	
గౌఁవుట	381
వృత్రుండు చచ్చుట	384
సహృషుండు స్వర్గమ్ము నేలుట	387
శచి యింద్రునికడ కరుగుట	390
ఇంద్రుఁడు స్వర్గమ్ము నొందుట	393
కర్మవిశేషములు	394
యగకర్మములు	397
తీర్థవిశేషములు	399
అదీతక యుద్ధము	401
పవిత్రునికి దేహాంతరప్రాప్తి	405
నిమికి దేహాంతరప్రాప్తి	408
హైహయకృతివిప్లవత	411
కొరోచ్ఛిత్తి	414
హైహయవంశము	416
ఏకవీజననిము	421
ఏకావీవృత్తాంతము	425
వ్యాసుని వక్తావృత్తము	433
వారిది వివాహము	438
నామిడు ప్రీతులు సంతతి గనుట	444

సప్తమ స్కంధము

బ్రహ్మాదుచ్ఛిత్తి	457
-------------------	-----

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

కా. శ్రీయన్ భార్యతియుగా నరన్వతియు స్వశ్రీలేకనంజాత లా
జ్ఞాయత్తుల్ హరియద్రసిరజభవాద్యాదిత్యనంపుమ్ము లే
మాయాతీతకు నే జగజ్జనని కే మాత్రాన్వయాపాద్య కే
ద్యేయప్రాభవ కట్టి కత్తి నతి భక్తిన్ గొల్తు మిష్టాపక్తికా.

1

ప. ఇట్లు.

2

ఉ. అంబకు మ్రొక్కి మీద జలజాంబకులన్ గొవియోడి యంత హే
రంబుని నన్నుతించి గుణరాసుల మూర్తుల భార్యలన్ గృహ
లంబితచిత్తలన్ దగఁదలంచి యిహమ్ముఁ బరమ్ము నెంచి వం
శంబు తరింపఁజేయ నవిశంబు మనంబునఁ గాంచి యంతటన్.

3

ప. అష్టాదశమహాపురాణమ్ముల యందుఁ బంచమం బగు దేవీభాగవతంబు దెనిఁ
గింప వారంబించి శిష్టాచారంబగు కతన మామా వంశమ్ము లొక్కింత చెప్పచు
నాటాల్యవ్రత ర్తమానంబగు నన్నదీయోదంతంబు గొందొక విస్తరించెదము.

4

తిరుపతిశాస్త్రి వంశము

సీ. సతతాగ్నిహోత్రదీక్షకాలి ధన్యుఁ డం , తర్వేది యెవని ముత్తాశతాత
యెవని తాతకుఁ దాత యీరేడు విద్యలఁ , బాటవమ్మున మించు పానకాలు
చదువుమైఁ దండ్రితో నముఁడువేంకటజోగి , తతకీర్తి యెవ్వని తాతతండ్రి
సాంగవేదాద్యేత యనఘచర్యుండు సుం , దరరాముఁ డెవ్వని తండ్రి తండ్రి

గీ. సర్వకర్మన్యకంక్రుండు శాస్త్రవేత్త , యనఘుఁడు క్రయూమయుఁడు వేంకటావధాని
యెవనిజనకుండు శేషను యెవని తల్లి , నూగు రన్న తెననికఁ దమ్ముం దొకండు.

- సీ. హరితసగోత్రంబు యాజుషశాఖ ది , వాకరవంశ మెవ్వని కలరు
 సువ్వలూర్యన్యవాయుడు రామతోగి నీ , ద్వాంతివర్కుండు మాతామహాండు
 జనకుండు శంకరశాస్త్రి సుబ్బును తల్లి , సూర్యవ్రతాకుండు సోదరుండు
 గాఁ గలసాద్వి వేంకటలక్ష్మి యనఁచు చా , వలివంశజాత యెవ్వనితరుదీ
- గీ. గౌతమీమండలాంతరకలిత మెండ , గండియను గ్రామ మెవ్వని కాఁపురమ్ము
 నతఁడ వెలనాటివాఁడను వితతయకుఁడఁ , బేరు తిరుపతి పండితులార ! నాకు

వేంకటశాస్త్రి వంశము

- కా. భూమిన్ బ్రహ్మణశాఖలం దొకటియై పొల్పొందు నెంతేని నా
 రామద్రామిదశాఖ, దానఁ గవితారంభప్రియంభావుకం
 బై మా వంశము వొల్పు యాజుషసుశాఖాంతర్గతంబై నదా
 రామంబై తెగదెంపులేక తగు భారద్వాజగోత్రమ్మునన్. 7
- గీ. అందుఁబెర్తు మహామహ లవతరించి, పేరు గాంచిరి గుణరత్నపేటులనగఁ
 డనరి రవ్వారిలోన ముత్తాత లగుచుఁ, గామయాన్నయనరియ మసులు నాట. 8
- వ. గౌతమీమండలమ్మునఁ దుల్యాతటమునం దనరు రడియ మ్మును గ్రామమ్మున
 వసిండు మూర్తిత్రయమ్మునుం దోని య మ్ముఘ్నరండు. 9
- సీ. పెద్దకపింద్రుడై పేరుచెందినవాడు , పిన్నముత్తాత నర్పన్నగారు
 వ్రతి లేని సంపత్తిఁ బరిధవిల్లినవాడు , తాత వెంకన్న విభ్యాతికరుఁడు
 కామయమసునుడు రామాంబకౌమరుండు , తండ్రి కామయ్య నత్య నింతుండు
 తదనుగుజవ్రవర్తన గల్గి వ ర్తించు , సాద్వి చంద్రమ్ము మజ్జనని యేను
- గీ. వేంకటేకుండ లక్ష్మి నా వెలది కులవి , ధమ్ములెల్లను దిన్నముత్తాత తనడు
 గ్రంథముల విస్తరించె నాకన్న నింటి , పే రెఱుంగఁ జెప్పెదను జెళ్ళవీళ్ళవారు.

*పాతాంతరము.

- సీ. హరిదళ్ళపూజానరాయణకృప్రసం , గమువాడు తండ్రి వేంకటదాని
 అన్న పెన్నం దేరినైన లే దనని య , త్రుమరాణ తల్లి శేషమ సుసాద్వి
 అజన్మధర్మవిధ్యద్యావకత్య మిం , పగువాడు గురువు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి
 గోది పెట్టకమున్న కోమలకవిక చె , ప్పినవాడు నహపాతి వేంకటదాని
- తే. గీ. లలితగుణనివి వేంకటలక్ష్మివత్త్వి , కలికవిశావిలాసిని వంపుసాని
 యుండు గ్రామంబు జల్లిలో నెండగండి , పేరు తిరుపతి పండితులార ! నాకు

మ. ఆనమందై మదనాభిరామస్సవకన్యాచిత్రచారిత్రముఁ
జనసుత్యంబగు వేంకటేశ్వరవిలాసంబున్ దగన్ జెప్పి రా
మున కర్పించి పరంబు గన్న మహితుఁ ముమ్మాటికిం గొల్తు నా
పినముత్తాత నగణ్యపుణ్యవిభవాద్ధి న్నారసింహాఖ్యునిన్. 11

ప. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల మైన యీ మేము బాల్యమునన నరదేవతా విరుపాధిక
కరుణాభిరంజనరంజంబగు కవితావైభవమునం బ్రబలి చిటిపొటి వద్యముల వల్లి
కొనుచు వేరేక్ష యివేకగ్రామముల ననేక గురుసాన్నిధ్యమున సాహితీసంపా
దనం బొనర్చికొని. 12

గీ. తెలివియును దేబయును చిక్కబలిమి కలిగి, చెంగియును నిష్ఫలంఁదగుచీకువగిది
దంబు మీటియు హాస్యాస్పదంబ కాదె, శబ్దకామ్రవిహీనుని నరనకవిక. 13

ప. అవి యెంచికొని తచ్చాస్రాధ్యాసనమాదృతాంతరులమై కడియెద్ద యనునొక చిలుక
గ్రామమున వసియించు వతంజలింబోవి వాని ననఘచరిత్ర నావస్తంబసూత్రు
లోహితనగోత్రుఁ బాపమాంబాగర్భకుక్తిముల్తాయమాను వీరనపుత్ర పుల్లయార్య
వేంకటార్య దుర్గయార్య బ్రాతృత్రితయానుజన్ము నన్నపూర్ణావతిచిత్తజన్ము. 14

కా. స్వర్గీలారచుడేమడేమినుకదీవ్యదైవదయ్యుండు ప్రా
తర్లక్షీనదనాభిరామహృదయాంతస్సంఖితశ్రీః డం
తర్లక్షీకృతవేదకామ్రవిభద్రాక్షావసంధానుఁడె
చర్లబ్రహ్మసుదీశ్వరున్ వివి మదిన్ సంతోషమెంతేఁదగన్. 15

ప. ప్రత్యేకంబు దైవవశమునఁ దత్సన్నిధిం గలసి గురుకులవాసంబు పేయుచు నవ
యస్క-త్వమును సమానబుద్ధిమత్తయుం గలుగు కతన నిద్దఱమయ్యు నొక్కవి
వగిది సహాధ్యాయిత్యమునం బొడలుచు నైదువత్సరముల కా భాష్యంబుఁ
బలించి, తన్మధ్యకాలంబునన కాశీసహస్రదాతురత్నాకరవీధీనాటకకుకరంభానంబా
దాదికమ్ములగు సంస్కృత గ్రంథములు రచించియు, దత్తద్వారదేశముల
కరిగి శతావధానాష్టావధానాదింబు లొనర్చి తత్తన్నవమణులచేఁ గవత్కనక
భూషణనాగమంబుపారోహజాది సమ్మానములును జయవక్త్రములును తత్సూచ
కంబులగు బంగరు విరుదములును నంది, వదంపడి గురుసాన్నిధ్యము విడిచి,
యాంధ్రకవితాకుతూహలం బున్నతిలఁ దత్సాధకములగు భారతాదుల వరస ప్రస

జానందం బను నొక కల్పితప్రబంధమ్ము రచియించి, యంతం దనివి సవక
యెద్దియేని యొక మహాపురాణం బాంధ్రీకరింప మంకించు మారు, 16

క. యోగము మంచదనుచు వే, తే గొణగఁగ నేల వ్యాసముషిరచితంబై
యోగమ మనఁదగు దేవీ, భాగవతము తెలుఁగుపేయ భాగ్యము గలిగెన్. 17

క. ఎన్ని పురాణమ్ములఁ దా, మన్నియు నాంధ్రీకరించి, యనుకంపను గా
కున్నన్ దీవిన్ విడుతురే, నన్నయభట్టాదిరవిజనమ్ములు మారున్. 18

మ. “ఇది వ్యాసుం దొనరింపలే దనియు శ్రీకృష్ణున్ బ్రశంసించు న
య్యదియేతత్కృత” మండ్రుగొందః తెలులేనొకాక మారేమిః భా
గ్యదముగా ముక్తిద మంచు దీవిఁదెలుఁగుం గావించు ముద్యద్దయా.
స్వదుల న్నారుణబాదరాయణుల విశ్వస్తుల్యులగా గొల్పుచున్. 19

ఉ. వ్యాసుఁ దొనర్చినట్టి యల భారత మన్యపురాణజాలమున్
రోసివమీఁద దీవిఁ దగ రోసితిరేవిఁ గవిత్వతైలి యొం
దై నరివచ్చు వేతొకటి యన్యకృతం బని తోఁచుఁ గాని యా
వ్యాసునికైలిగా దిది మహాకవిసేద్యము గాక యుండునే. 20

వ. అవి యేతత్పురాణరత్నం బాంధ్రీకరించుచు నధునాతనభవిష్యన్మహాకవులంగూర్చి,
గీ. ఎచ్చఁజేవియుఁ దప్పండు ఁరీతైన, ధర్మమేః భ్రాంతి పురుషుల ధర్మమగుటఁ
బుటకు దెబ్బదినదొకొండు తొటకు లండు, వారు వీరును నొకతీరువారు గారు.

గీ. భారతాదులలో యతిభ్రంశమాది, యైనదోషమ్ములును గలః వంతమాత్ర
వారిపాండిత్యమునకు లోపమ్ము రాదు, భ్రాంతి గడవంగ శక్యమేః బ్రహ్మతైన.

క. కోవిదులమందుఁ గొందఱు, దేవానాంప్రియులు దమకుఁ దెలియక గుణముగా
గావించురు దోషముగా, భావించి కనంగ రాదెః భారతమెల్లన్. 24

గీ. కేవలగ్రామ్యపదముల నేవగించి, జనులు వాడెడిపదములు సమ్మతములు,
“కలవు లే” పని పెనఁగ శక్యంబెః భార, తాదులను లేవి పదములు నవనిఁగలవెః

క. వ్యాకరణ మొక్కత్రోవ, మ, హాకవు లొకత్రోవ, కోక మఖిల మొక్క త్రో
వై కనుపడ్దెడి, వీ భా. షాకావ్యమ్ముంను దఱచు చదివిన కొలఁదిన. 26

క. కేవలసంస్కృతమర్యా, దావిడులును గేవలాండ్రతత్పరులును గా
కేవల లుభయభాషా, కోవిడు లవ్వారు దీవిగురువులు జగతిగా. 27

- ఉ. భారత సారవేదు లగు పండితు లిందలి దోషమున్ గుణం
బారసి విశ్చయింపఁ గల; రమ్యుల కిందలి సుప్రయోగవా
గ్దోరణు లన్యథాగతినిఁ దోచకమానవు; వేయినేల : సా
ధారణు లీకృతీంద్రమునఁ దప్పలు పట్టక యుండు బొప్పగుణా. 28
- ఉ. భారత మాండ్రనత్వపులపాలిఁటి వేదము దాన నుండు వా
గ్దోరణులెట్టివైన నవి త్రోయఁగ రావివి “తస్య” లంచు సా
ధారణరీతిగాఁ గుకవితండము లాడు ప్రయోగజాం మా
భారతమందుఁ గన్పడెడిఁ బండితు లయ్యవి స్వీకరింపరే : 29
- ఉ. తా నొకకట్టు చేసి యది దాఁటెను నన్నయ కొన్నిచోట్ల; నా
పైని స్వతంత్రుడై తనదుపాండితి చూపెను దిక్కయజ్ఞు; యా
పై నొకొంతసాహసము పన్ని రించెను నెట్టినాద్యుఁ; దే
మైనను భారతమ్మునకు నంజలి నేయక తీర దేరికిఁ. 30
- ఉ. మూగురియందు నన్నయ నమున్నతుఁడై కడు లక్షణంపుఁ బ్రో
వై గుదిగూర్చునేర్చుగలఁడై తగు; వింతుక కేమి యజ్ఞయుణా
లోఁగక యాతనిం జెనయు; న్యూనుఁ డనం దగఁడెట్టినాద్యుఁ డెం
తే గడుసుందనమ్ము గలఁ డిర్వరకున్ సరివచ్చు నన్నిఁటా. 31
- మ. “అసిధారావ్రత మూవి తిక్కన కవిత్వారంభముం జేసె” నం
చు నడిఁక విందుచు కావి, నన్నయక యీస్తోత్రమ్ము చెల్లన్ గడుణా
రనవంతమ్ముగుఁగాక శబ్దములచంద మ్మెప్పియో దోషముల్
పొనఁగుణా నన్నయకన్నఁ దిక్కనకు; నల్పందొనె : తన్మాత్రలోన్ 32
- గీ. నన్నయకుఁదక్క నేటిదస్కను గవీంద్రు, లకట; శకటరేఫము యతులందుఁబ్రాస
ములను రేఫమ్ముతోడను గలుపుచుండు, రెవనిశక్యము : తిక్కనయే శ్రమించె.
- ఉ. అప్పకవీంద్రుఁడున్ మఱియు నంతకుఁ బూర్వులు నవ్యులుణా గృతుల్
పెప్పిరి భారతమ్మున విశేషములం దిలకించి; వారి క
న్గప్పి విశేషముల్ శతము గన్పడుచున్నవి భారతమ్మునం
దిప్పటికిన్; పముద్రమున కెవ్వఁడు పాఠము విర్రయించెడిన్ : 34
- చ. తెలుఁగున కున్న వ్యాకరణదీపము చిన్నది గ్రాహ్యమంచుఁ బె
ద్దలు కొనియోడుభారతము తన్నవ శక్యము గాదు; దానిలోఁ

గలిగిన లక్ష్మభేదములు కాదన కాదృతి సంగ్రహించి వి
శ్వలగతి నిందుఁ గూర్చెదరు చక్కఁగఁ దిర్బతివేంకటేశ్వరుల్. 35

చ. ఒకటికి నొండుగ్రంథమున కుండు విరోధము దానికేమి : వ్యా
స కృతములైన పౌత్రములె నైన వొకం దొకఁడున్ : మఱిత యే
టికి నొకపౌత్రమేనియుఁ బఠించిన దానికి దానిలే లగిం
వక పెఱిరితి గల్గు, నది బ్రహ్మకునైన లగింప శక్యమే : 36

చ. అని నొక్క వక్కాణించి. 37

క. నన్నయకుఁ దిక్కనకు నె, ట్టన్నకుఁ బోతన్నకుఁ మహాకపులని మా
కన్న మతిగన్న యితరుల, కు న్నతుల న్నించి వేడుకొందుము పేర్మిన్. 38

క. మును పోతన భాగవత, మ్మును దెనుఁ గొనరించి రాజముబ్బల కిది త
ద్దనమును గొనకే న్రిరా, మున కిది తత్కృపను భుక్తిముక్తులు గొనియెన్. 39

చ. కావున, 40

క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు, గురువే దైవంబు శివుఁడు గురువె పరుండన్
పరమామ్నాయము చొప్పున, గురుపునకే దీని విచ్చికొందుము కృతిగా. 41

చ. అదియునుంగాక, 42

సీ. అ ఇ ఉ డ్ మొదలు గాఁగ నాభాష్యవర్యంక , మే మహామహుడు మాకిచ్చె విద్య
కన్నసంతానమ్ముకన్న నెక్కుడుగాఁగ , నే దయాకుండు మ మ్మాదరించె
పెండ్లి పేరంటముల్ ప్రియ మెలర్పఁగఁ జేసి , యే గుణనిధి మమ్ము దాగు చేసె
తిండితై యిల్లిదిరుగ నీయక యన్న , మే యన్నదాత మా కింట నిడియె

గీ. నకలదిగ్గేకరాజన్య సభలయందు , డంబు మీఱ శతావధానం దొనర్చి
విర్వహింపఁగ నెవ్వఁ దాకిర్వదించె , నట్టిగురునకుఁ గృతి యిచ్చు బర్హుమ కద :

చ. అని యమ్మహామహాపునకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా మే మాండ్రీకరింపందోవు
దేవీభాగవతంబునకుఁ గథాక్రమంబు :— 44



- తే. గీ. సర్వచైతన్యరూపయు సర్వమునకు, నాదిభూతయు నగు విద్య యన్మచీయ
హృదయమున నిల్చి తను జపియించుపొంతె, బుద్ధి ననయముఁ ద్రేరేపిప్రోచుఁగాక.
- కా. సూతుం గన్గొని శౌనకుం డను; మునీకుండైన వ్యాసుండు ప్ర
భ్యాతిం తెందఁ బురాణముల్ మును రహస్యముల్ వెలింజేసి యెం
తోతాత్పర్యముతోడ నిన్ను మతిమంతుం గా విచారించి యా
యా తంత్రములు నూటిపోసె భవదీయాదృష్ట మింతింతయే ? 2
- క. ఈవఁట చెప్పెడివాడవు, పావను లీమునులు విసేడివారఁట; క్షేత్రం
దీ విధికిఁదగిన దగునఁట, లేవల మీదియెల్ల మా సుకృత మనఁ దగదే ? 3
- ఉ. కాపునఁబుణ్యదం బగు నొరానొక మంచి పురాణసంహితన్
నీ వలనన్ గ్రహింపఁగ మునిప్రకరం బిది గోరుచున్న దీ
భూవలయమ్మునఁ దగినఁబట్టువు పుట్టియు నిట్టిగోష్ఠికిన్
భావముఁ జొన్ననేరని యథాగ్యులజన్మ మదేం కాల్పనే ? 4
- గీ. జిహ్వై రెలమి షడ్రసములచేతఁ గృప్తి. యగునటులు, గర్తములకు దివ్యప్రభావ
భాగవతవాక్యనిరపాటివలనఁ గాక, కల్గినే ? తృప్తి వేరొందు కథలవలన. 5
- అ. వె. చెవులు లేనియట్టి చిలువలు నయితము, పౌఖ్య మనుచు శబ్దసరణి వీవఁగఁ
జెవులు గలిగి వినని చెనఁటుల కర్తరం, ద్రముల లేమి ఫలము ? విమలచరిత . 6
- క. కాన నొకానొక పుణ్యక, భానిగమము వినఁ గడంగెడము; నజ్ఞులు లే
దేని యుపాయంతరిముకా, బూని కదా ? భానియతిఁ బుచ్చుట యెందున్ ? 7
- వ. మఱియు మూర్ఖులు దుర్వ్యసనస్కూలం దవులుదురు; పండితులు శాస్త్రచింతన
స్కూలన్ బ్రవర్తింతు; రట్టిశాస్త్రములు సత్వరజ స్రమోరూపమ్ములను వాదప్రధాన
మ్ములును నిర్థవాదమ్ములును నగాథంబులును నై యున్నవి. అందు వేదాంతంబు
సాత్వికంబు, మీమాంస రాజసంబు, న్యాయంబు తామసంబు. 8
- క. మున్ను ప్రసంగవశమ్మున, నెన్నియు సత్కథలు పెప్పునెడ భాగవతం
బున్నదీ యటంచుఁ జెప్పితి, వన్నా ! యద్దాని మాకు నానతి యీవే. 9
- క. చిన్నారము మును నీవల, న న్నానాసంగతుల నసంతముగా నో
యన్నా! తృప్తింజెందక, యున్నారము; దీనఁ దృప్తి నొనరింపఁగదే. 10

- గీ. అమృతపానమ్ముచేఁ దృప్తి నందనట్టి, యమరులునుబోలె నున్నారఁ; మమృతపాన
మునఁ దటస్థముగావి యాముక్తిపదము, భాగవతకథామృతమునఁ బడయువచ్చు.
- ఉ. జన్మము లెన్నియే నమృతసార విమిత్త మొనర్పియుంటి; మా
జన్మము లిచ్చునట్టి ఫలసంపద స్వర్గము; యద్ది నిత్యమై
యున్నది కొడు; నిత్యమయి యొప్పెడిముక్తి నొసంగఁ జాలు న
త్యున్నత మైన భాగవతయుక్తులచేఁ దవియింపవే మమున్. 12
- క. వినిసింపుమయ్య మాకున్, మునులకు నిర్వాణముగఁ బ్రమోదముమై నో
యనఘా; దీర్ఘాయుష్షు, త్రను గొవి పెద్దిల్లుమయ్య తదజ్ఞుల కరుణన్. 13
- వ. అవి వినయమ్మునంబిల్లు శౌనకుంగవి సూతుం దిట్లనియె. 14
- ఉ. నేనె మహాత్ముఁడన్, మఱియు నేనె కృతార్థుఁడ నేనె పూజ్యుఁడన్,
నేనె మునీంద్రసమ్మతుఁడ, నేనె బుధేంద్రుఁడ, మత్తమోత్తముం
దైన మహామునిశ్వరుఁడు వ్యాసుఁ డొనర్పిన యట్టి దీవి మీ
తేను పెచించువాడనఁట; యేమనుకొందును నాయదృష్టమున్. 15
- కా. శ్రీవాణీధవముఖ్యవిర్జరశరస్సేవ్యంబు మౌనీంద్రచి
త్తావాసంబు ముముక్షుయోగిజనకామ్యంబైన తత్పాదరా
జీవం బాత్మను బాదుకొల్చి, రసపుంజీహితమై యొప్పు నీ
దేవీభాగవతంబు నాయెఱుఁగు రీతి న్నీకు వాక్రచ్చెదకా. 16
- సీ. ఏదేవి విద్యయం చెల్లవేదమ్ములు, తేవతేపకు సన్నుతించుచుండు
నేయమ్మ తన్నాశ్రయించు వారల సంస్థ, తిల్లేకపాళంబుఁ దెరలఁ జేయు
నేతల్లి తనకునై చేతులొగ్గినవారి, చిత్రంబుజములందుఁ జెలఁగియాడు
నేమాత సర్వమౌనీంద్రసంభావనా, పాత్రీకృతాంఘ్రియై ప్రబలించుండు
- గీ. నే జనవి జగములనెల్ల సృష్టిఁజేసి, ప్రోచి నమయించుచుండు నా పుణ్యరాశి
యైన పరశక్తి కరుణాకటాక్షములను, జిలికి నను ముద్దినుంతునిఁ జేయుఁగాత. 17
- చ. ప్రళయమునన్ విధాతృనకుఁ బంకజనాభునినాని, హవికిన్
జిలవలఁజేడు, నాకవికి నీరధియుకా శరణంబు; లట్టిచో
జలనిధి కాన్పదంబు పరశక్తియ కా యని విశ్వయించి, యం
జరి మఱియింతు సర్వమయశక్తిసమేతకు లోకమాతకున్, 18

ఉ. యోగపునిద్ర నొప్పు పురుషోత్తమ నాభిసరోజమందుఁ బెం
పొ గతి నుండి ధాత పరమాత్ముడై “జగదంబః దేవిః నీ
వే గతి” యంచ నే జగదధీశ్వరికిం బ్రజమిలై నీ మహా
భాగవతమ్ము నా జననిపట్టునఁ దెల్పెద నలకింపుఁడి.

19

స్కంధ సంఖ్యా వివరము

క. ఈ దేవీభాగవతం, బాదిపురాణములకెల్ల నత్కుత్తమః మ
ష్టాదశసహస్రపద్యము, లాదియు నంతమ్ము దీన నారవి చూడఁ.

20

మఱియునుఁ బండ్రెండు స్కంధమ్ములునుఁ మూఁడువందల పదునెనిమిది యధ్యాయమ్ములునుఁ గలిగి యొప్పుచుండు; నందుఁ బ్రథమ స్కంధమ్మునం దిరువదియు, ద్వితీయమ్మునఁ బండ్రెండును, దృతీయమ్మున ముప్పదియుఁ, జతుర్థమ్మునఁ బంచవింశతియుఁ, పంచమమ్మున ముప్పదియైదును, షష్ఠమ్మున ముప్పది యొకటియు, సప్తమమ్మున నలుపదియు, అష్టమమ్మున విరువదినాల్గును, నవమమ్మున నేఁబదియు, దశమమ్మునఁ బదుమూఁడును, నేకాదశమ్మున విరువది నాల్గును, ద్వాదశమ్మునఁ బదునాల్గును నధ్యాయమ్ములు గలవు. సర్గ ప్రతిసర్గ వంశ మన్వంతర వంశానుచరితమ్ములను నీపంచలక్షణమ్ములుం గలయది పురాణంబు నాఁబరగు, విందు నత్వరజస్తపస్వరూపిణు లగు మహాలక్ష్మీ సరస్వతీ కాళికల జన్మప్రకారంబు సర్గమ్ము నాఁ బదు. పాలనోత్పత్తి నాశమ్ములకై హరి విరించి రుద్రులనముత్పత్తి ప్రతిసర్గమ్ము నాఁబదు. మూర్త్యచంద్రవంశోద్భవులగు రాజుల చరిత్రమ్ములును, హిరణ్యకశిపాద్విరాడనుల జన్మ ప్రకారమ్మును వంశమ్ము నాఁబదు. స్వాయంభువాదిమనుకథా వర్ణనమ్మును చారల కాలవియమమ్మును మన్వంతరమ్ము నాఁబదు. చారల వంశానుక్రమజీక వంశానుచరితంబు నాఁబదు. సపాద లక్షగ్రంథ యుక్తమ్మును వేదసప్తకమ్మును నగు భారతం వితిహాసమ్ముగాని పురాణమ్ము గాదని చెప్పి మాకుం గాంచి శౌనరుండు తత్తత్పురాణమ్ములును బిద్యసంఖ్యయుఁ గర్తృ వివేచనమ్మును దెలుపు మని మఱియును.

21

సీ. కలికాలభయసమాకలితులమై యున్న , మమ్ముఁ గాంచి విరించి మానస మగు
చక్ర మొం దిచ్చి “యాచక్రనేమికివి నై , ఫిల్య మెచ్చొట నాదేశ మతివ
విక్ర మచ్చొటఁ గలిగీతిలే” దని చెప్పి , చనియె నంతట నేము చక్రముఁ గొని
నకలదేశమ్ములు సంజార మొనరింప , విచ్చొట నా నేమి విచ్చి బోయె

గీ. నది విమిల్రస్తుగా నై మిళిత్య మయ్యె , నయ్యె : యాత్రేత్రరాజ మత్యంతపాప
నంబు యోగ్యతరంబు దివ్యంబు దానఁ , జేసిరాదె : మే మిదట వసించుటయును.

గీ. చేసినారము కలిభీతిఁజేసి మేము, జన్మములు పెక్కు పటహంస సలుపకుండఁ
గృతయుగము వచ్చుదనుక నీ త్రేత్రమంద, పుణ్యగోష్ఠినిఁ గాలంబుఁ బుచ్చపలయు.

కా. వ్యాపారమ్ములలేవు మాకు; వినఁగా నానర్తియుగా మెండు; నీ
చాఁ పాండిత్యము గల్గుపుణ్యుఁడ; వగణ్యం బైన మాపుణ్యురే
భాపారీడత లభ్యమైతివి; జగద్గణ్యంబు పుణ్యంబు నం
తాపధ్యాంతహరంబు భాగవతముకా మాకుం గటాక్షింపవే !

24

ఆ. వె. వ్యాసమునికృతంబు నతివచిత్రంబు మ, నోరమంబు పాపనోదనంబు
కామదంబు నైన కత యెంత వివినను, తెవికిఁ దృప్తిగలుగు చెనఁటి కలఁచె:

క. సకలగుణములకుఁ బాత్రం, బకలంకం బమవినాళ మఖిలజగన్మా
తృకచిత్రచరిత్రం బో, పికొలఁదిన్ సూత : మాకు వివిపింపఁ గదే !

26

క. ఆవిన వివి సూతుఁడిట్లును, మునులారా : వినుఁడు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు నా
కు నెఱింగించిన విధమున, వివిపించెద నాయెఱుంగు విధమున మీకున్.

27

పురాణసంఖ్యాత్రధనము

ప. మాదిద్యయంబును భాదిద్యయమ్మును బాదిత్రయమ్మును వాది చతుష్టయమ్మును
వనావలింగకూస్కాదులునుం గలసి పురాణమ్ముల పది నెన్నిది. అందు మాత్యు
ష్టునం బదునాల్గవేలును, మార్కండేయమ్మునగా దొమ్మిదివేలును, భవిష్యమ్మునకా
బదునాల్గవేల యైదువందలును, భాగవతమ్మునకా బదునెన్నిదివేలును, బ్రహ్మపురా
ణమ్మునకా బదివేలును, బ్రహ్మాండమ్మునన్ బంద్రెండువేలును, బ్రహ్మతైవ రమ్మునన్
బదునెన్నిదివేలును, వామనంబునకా బదివేలును, వాయుపృష్టునకా బదునాల్గవేల
యాణువందలును, వైష్ణవంబునన్ బదునూఁడువేలును, నారదమ్మున విరువది
యైదువేలును, వారాహమ్మున విరువదినాల్గవేలును, నగ్నిపురాణమ్మునకా బదియాణు
వేలును, బాద్రమ్మున నేఁబదియైదువేలును, లింగమ్మునన్ బదునొకండువేలును,
గారుడమ్మున నేకోనవింశతి సహస్రమ్ములును, కూర్మమ్మున సప్తదశసహస్రమ్ము
లును, స్కాందమ్మున నేకాశీతి సహస్రమ్ములును గలవు. సనత్కుమారమును

నారసింహమ్మును నారదీయమ్మును శైవంబును దౌర్వాసనంబునుఁ గాపిరియును
మానవంబును నౌశనవంబును పాదుజంబును గాలికంబును సాంబంబును సౌరం
బును నాదిత్యంబును మాహేశ్వరంబును మారీచంబును భార్గవంబును భాగవతం
బును హసిష్ఠంబు నను వివి యుపపురాణంబులు. సాత్యవతేయుం డష్టాదశమహా
పురాణమ్మల రచియించి పినవఁ దదునబ్బంహితం బగు భారతంబు రచియించె.
ప్రతిమన్వంతరమ్మునఁ బ్రతిద్వాపరయుగమ్మున నారాయణుండు వ్యాసస్వరూప
మ్ముచే నల్పాయుష్కులును నల్పబుద్ధులు నగు భూసురులకొఱకు వేదంబులు
విభజించి శ్రీభూద్రద్విజబంధుపులరు వేదమ్ములు శ్రవణార్హమ్ములుగామిం జేసి
యీపురాణమ్ములు రచియించుచుండు నని చెప్పి మఱియును, 28

గీ. ఆఱు మన్వంతరములు మున్నరిగె నేడ, వది జరుగుచుండె నిదియ వైవస్వతంబు
ఇరువదియునేడుజరిగె ద్వాపరయుగమ్ము, లిరువదియెనిమిదవదిదియెఱుఁగుఁడయ్య.

క. ఇరువదియేడ్లదు వ్యాసులు, పురాణములు సేసి రిట్లు పూర్వం బిన్న
ద్దురువగు సాత్యవతేయుం, దిరువదియెమ్మిదవవ్యాసుఁ డీత నిటమిఁదన్. 30

వ. ఇరువదితొమ్మిదవ ద్వాపరయుగమ్మున ద్రోణపుత్రుం డగు నశ్వత్థామ వ్యాసుండు
కాఁగలఁ డని చెప్పు నూతుం గాంచి భౌనకుం దిట్లనియె. 31

చ. ఇరువదియేడు ద్వాపరము లేగె నటంటివి; మున్నొక్కొక్కద్వా
పరయుగమండు నొక్కొక్కఁడు వ్యాసుఁడు వుట్టెనటంటి; వార లె
వ్వరొ ? మఱి యేపురాణము లవారణకారుణికత్వ మొప్పుఁ జె
ప్పిరొ ? వివరింపవే వివరగ వేడుక గల్గెడి రౌమహర్షణి : 32

క. అను మునుల రౌమహర్షణ, తనయుఁడు గదు భక్తి యుక్తితాత్పర్యములన్
గనుఁగొని నల్కెను వ్యాసుల, వినిపించెద వినుఁడటండు వేడుక మెఱయన్. 33

వ. ప్రథమద్వాపరమ్మున వేదములు వ్యయంబువుచే వ్యస్తంబులయ్యె; ద్వితీయద్వాపర
మ్మునఁ బ్రజాపతి యా వ్యావకార్యం బొనరించె; నట్లు తృతీయమ్మున కుక్రం
డును, జతుర్థమ్మున బృహస్పతియుఁ, బంచమమ్మున సూర్యుండును, షష్ఠమ్మున
మృత్యుదేవతయు. సప్తమమ్మున దేవేంద్రుఁడును, నష్టమమ్మున వసిష్ఠుండును,
నవమమ్మున సారస్వతుండును, దశమమ్మునఁ ద్రిధామండును, నేకాదశమ్మునఁ
ద్రిపృథుండును, ద్వాదశమ్మున భరద్వాజుండును, ద్రయోదశమ్మున వాకాశమ్మును,

జతుర్దశమ్మున దర్శమ్మును, బంచదశమ్మునఁ ద్రయోరుజీయు, షోడశమ్మున
దశంజయుండును, నప్తదశమ్మున మేధాతిదియు, నష్టాదశమ్మున వ్రతియు,
నేకోనవింశమ్మున నత్రియు, వింశమ్మున గౌతముండును, నేకవింశమ్మున హర్యా
త్మయు, ద్వావింశమ్మున వేనుండును, ద్రయోవింశమ్మున చాటిశఘండును, జతు
ర్వింశమ్మున నామష్యాయణుండగు సోముండును, బంచవింశమ్మునఁ బృథునిం
డువును, షడ్వింశమ్మున భార్గవుండును, నప్తవింశమ్మున బాతుర్బుండును, సప్టా
వింశద్వాపరమ్మున నన్మద్గురుండగు సాత్యవతేయుండును, వేదంబులు విభజించి
పురాణంబులు రచియించి రచి చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

34

క. పారాశర్యమునీంద్రుఁ డ, పారశ్యపారసము జనులపైఁ గల్గినవాఁ
డై రచియించెఁ బురాణము, లారయ నవి యన్నియును రిసాంబులుండుగా. 35

పీ. జగదధీశ్వరిరూపు సారెసారెకుఁ జూపు , పరమాంజనము దేవిభాగవతము
ముక్తికాంతను దార్పు మూలమంత్రము నేర్పు , ప్రాథమిక దేవిభాగవతము
కామితమ్ము లొసంగఁ గల్పద్రుమ మనంగఁ , బ్రథితమైనది దేవిభాగవతము
దోషమ్ములను దుంపతోఁ గూడఁ దెగఁద్రెంప , వాడిగుద్దరి దేవిభాగవతము

గీ. వతనపాతన యోగ్యంబు భాగవతము , పరమమునులరు పేవ్యంబు భాగవతము
అగమాఖిలసారంబు భాగవతము , భారతికిఁ బ్రాణతుల్యంబు భాగవతము. 36

చ. అరణ్య జనించినాడు, తనయంతన విద్యల నేర్పినాడు, సం
సరణము రోసినాడు, మువినమ్ముతుఁ డందు కుకుం గుమారు డు
ప్తరవియమాధికుండయిన సాత్యవతేయుఁడు బుద్ధి నెంచి య
వృరమునకుఁ వచ్చించె రసవంతము భాగవతప్రబంధముగా.

37

క. కొడుకునకుఁ జెప్పునప్పుడు, గడు భక్తిశ్రద్ధ లలరఁగాఁ గైకొంటిన్
“గుడుచుట యల్లులిఁ గలిసియు, గొడుకుఁ గలిసి చడు”వని యనుకొనుటలువినలే:

మ. కుకుఁ డీ భాగవతామరాగమఫలౌత్సుక్యంబుచేఁ దండ్రి ప్రా
వకుడై కా నువదేశ మీఁగ బహుళోపాఖ్యానకర్తాతిరం
జకమై యొప్పెడి దీవి నిచ్చుఁ గొవి సంసారాంబుదించాఁడు; దే
వి కథాసారముఁ గ్రోలియున్ భవభయాత్తిన్ మున్నవారుండురే :

38

క. పాపాత్ముండగుఁగాక, కేవల కులవ్రష్టాత్ముఁడోఁగాక, కు
ద్ధాపాత్రుండగుఁగాక, ఘోర్బీడయినన్ వ్యాజమ్ముచేనైనఁ దా

- నీ పౌరాణకథానుధం గొవి యహాదృష్టమ్ములకా గాంచి దు
ప్రొప్పంబై తనరారు నా భగవతీసాయుజ్యముం జెందెడికా. 40
- చ. పలుకులు వేయనేల : యొకపల్కవచించెద ; నెవ్వఁడేని న
త్పలగతి నొప్పు నీ పరమభాగవతంబు వినంగలాడొ. వాఁ
డలఘుఁడు ; వానిచి త్తనిలయమ్మునఁ గాపురముండుఁ బ్రేమితో
జలజభివాదులుగా గనఁగఁజాలవి యా జగదంబ విచ్ఛలుకా. 41
- చ. తెలివియుఁ దేటయుకా గలుగు దేహముగల్గియు, నెక్కుదైన న
త్పలములొసంగు వి పురమభాగవతంబు లభించియున్, వృథా
కలనలఁ గాలమున్ గడపు కిష్టపుజన్మము గల్గనట్టి మూ
ఁడులు విధివంచితుల్ గడుఁగితోరులు గప్పులు దుష్టులిమ్మహికా. 42
- చ. కటకట : పాపపుంగతలు కర్ణములొగ్గి గ్రహించు రాగలం
వటు లిటువంటి నత్కథల భావముఁ జొమ్మట కిచ్చగింప ; రు
త్కట చుగు వంకముకా గవి ముదంబు మదిన్ గను గ్రామసూకరం
బెలువలె విచ్చగించు ? సుఖహేతుకమై తగు మంచిగండమున్. 43

వ్యాసుండు తపం దొనర్చుట

- క. అవి పల్కపల్కలన్ వివి, మును లిట్లని రరణియందుఁ బుట్టెను కుకుఁ డం
చునుఁ జెప్పితి వాతఁడు వ్యా. నున కెట్లు తనూజఁదాయె సూతాఁ చెపుమా. 44
- గీ. కుకుఁడయోనిజఁ డంటి వీవకటఁ గర్ప. యోగిగా మేము మునువంటిమోమహాత్మః
గర్భగతువ కయోవి సందర్ప మెట్లు, తెలిపి యీ సందియము మాకుఁ దీర్చవలదె.
- సీ. అవి పల్క మౌనులఁ గవి సూతుఁ డిట్లను , మునులార : వినుఁడు కుకువచరితము
రమణ వ్యాసుండు సరస్వతీతటమునం , దుగ్రతసంబున నుండి యచటఁ
గలవింకదంపతుల్ గలిసి విల్లలనోటి , కాహారమందిచ్చి యవి భుజించు
చందమ్మునకు మోదమండుట వీక్షించి , మనమునఁ గామంబు పెనఁగొనంగ
- గీ. బిర : సంతానమందుఁ బక్షులకుఁ గూడ , వింత ప్రేమాతికయమున్నదింకమనుజు
లైన వారల కుండుట యెప్పురంబె : యనుచు సంతాపవంతాకులాత్ముడగుచు. 45
- ఉ. సుందరి చేయునట్టి గడుసుందవపుం బలు ముద్దుసుద్దు లం
దంద ముదంబు నింపఁగ రసాంబుధి నోలల నాడవచ్చు ; నా

నంద మొసంగజాలు, తగునందనులగా బడయంగ వచ్చు; ను

ర్విం దలబోసి చూచినను దెండిలిన్ నమ మొందు గల్గునే; 47

ఆ. వె. కొడుకు గల్గనేనిఁ గొడుగునకును దెండిలి, జేసి కాపురమ్ముఁ జేయుచున్న
ముగుడయైన యట్టి ముద్దుకోడలి, మొగముఁ గనుటకన్న ముదము రలచె;

సీ. వార్తకావస్త సంప్రాప్తమైనను నతి • శ్రద్ధాకుడై పంచనగ్ర సేయు
దనము సంపాదించి తగువస్తువులు తెచ్చి • తనకిచ్చి మిగుల సంతసమొనర్చు
మృతిఁజెందినను బంగతికి సాధనమైన • ప్రేమకార్యమొనర్చి ప్రీతి నించు
గయకు నేగి పితృసద్గతికైనై విప్రుసా • దంబుపైఁ బిండదానము నలుపు

గీ. సుతులఁ గనకున్నఁ బరలోకములు సున్న • పుత్రకాత్ర పరివ్యంగమున జనించు
సుఖమున్నను వేరొందు సుఖములేదు • కానఁ దగునట్టి బుద్ధులఁ గాంచవలదె;

చ. కొడుకులు లేనివాడు తనకున్ మృతికాలము సంభవించిన
ప్పుడు తనద్రవ్యమున్ గృహము భూమియు నేమయి పోవునొక్క యె
వ్వఁ దపహరించునో యనెడిద్రాంతి పహించి తనంతఁ దాన పె
క్కిడుమలఁ జెందుఁ గానఁ గొడు కేర్పడి యుండుట ముఖ్యమేరికిన్. 50

క. అవి బహువిధములఁ జింతిలి, తనయునలై తపము సేయతలఁపున త్రైవి
యనమువిచంద్రుడు ననె హే, మనగాగ్రవ్రథితిసానుమందలమునకున్. 51

కా. ఏ దేవుం గొనియాడుదున్ మఱియు నేనే దేవుఁ ద్రార్థింతు నా
కే దేవుండు వ్రసన్నుఁ దొనొకా మనోభీష్టము నే దేవుఁ దా
పాదినపం గలఁడో : యటంచు మది వందావించు చున్నంతలో
నా దివ్యాత్మునిఁ జూడ నారదుఁడు నిర్యాజస్థితిన్ వచ్చినన్. 52

ఉ. వచ్చినచోనిఁ గాంచి మునివల్లభుఁ డల్లన లేచి మ్రొక్కి యో
నవ్వరితా : మనమ్మున విచార మొకం దొనరించుచుంటి : నీ
విచ్చటి కేగుదెంచుట త దీప్తితపిద్ధికి ముఖ్యకారణం
విద్యఁ జరించు నమ్మును లహేతుఃకాతదయామయల్ గదా : 53

క. అను నదుకులు వివి నారదుఁ, డను, నకలము నెఱుగునట్టి యనఘుండపు నీ
కు నసాద్యం బొం దుండునె : యనుమానం బేల తెచ్చుచున వతఁడనియెకా. 54

చ. “కొడుకులు లేక యున్నఁ దనకుం బరలోకము సున్న” యందుఁ జె
ప్పెడి వచనంబులన్ జెప్పి జెట్టిన దాదిగ నాకు లోనఁ దుం

దుడుకు జనించెఁ గావున సుతుం గన నెవ్వని వేఁడుకొందు నె
వ్వఁడొనఁగువాఁడు తెల్పు నుటువంటి మహాత్ముని నాకు నారదా :

55

వ. అని తనరు శరణాగతుం డగుసాత్యవతేయుం గాంచి నారదుండిట్లను; నీ యడి
గిన యర్థమ్ము దెలిసికొనువాడై మున్ను మజ్జనకుండగు విరించి విష్ణులోకమ్ము
నకుం జని.

56

సీ. కోటిసూర్యులరాంతి గోటమీటఁగఁ జాలు , డంబు జిమ్మెడి రౌస్తుభంబువాని
శంఖచక్రగదాది సాధనమ్ములు దాల్చి , హవదించు నాల్గు బాహువులవాని
నీలనీరదనమ శ్రీలీలఁ దగుమేని , పై నొప్పు బంగారు వలువవాని
వింద్రనీలవిలాస మినుచుడింపఁగఁ జాలు , హెచ్చుగల్గిన పుట్టుమచ్చవాని

గీ. కలుము వీనెడి కంఠోయి గలుగువాని , నెల్ల లోకమ్ములును లోన విముడువాని
ధ్యానవిశ్వం మైన పూదయమువాని , విష్ణు బొడఁగాంచి తా విట్లు విన్నవించె. 57

విష్ణువు బ్రహ్మరు దేవీ మహత్త్వంబు చెప్పుట.

సీ. నీ యాజ్ఞచేఁగదా! నే నృశింతు జగమ్ము , హరియించుఁ బ్రళయమ్మునందు శివుఁడు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! వీరేజితాంధివుం , దుదయాస్తచయముల నొందుచుండు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! వాయుదేవుఁడు సుఖ , సుఖరీతిఁ దనకత్తిఁ జూపుచుండు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! యా యగ్నివెల్లఁ బ , ర్జన్యదేవుండు వర్షంబు గుఱియు

గీ. నీవె సర్వోత్తముఁడవు సర్వేశ్వరుఁడవు , సర్వభూతమయుండవు సర్వకత్తి
వట్టి నీ విట్టి ధ్యానసమాధి నుంటి , వెనఁడు సంసేప్యఁడో తెల్పవే మహాత్మా! 58

గీ. నీకు బరుఁడున్న వాడని నే నెఱుంగ, నీకు శరణాగతుఁడ నైతి నీ కృపార
నమ్ము నావయఁ జిరికి యీ సందియమ్ము, కావవే! భక్తులకును గోప్యములు గలవె!

క. అని పలుకు సరసిజాననఁ, గని విష్ణుం డను మనమ్ముఁ గడు విశ్వంకన్
గనఁడేసి సావధానత, విమమా! నా పల్కవల్కు విధము గుమారా! :

59

ఉ. ఈవు నృశింతువంచు, మఱి యే గరుణించి భరింతువంచు గౌ
రీభిరుఁ డాగ్రహమ్మున హరించువటంచు, జనుల్ వచింతు; రీ
త్రోవలు తప్పుత్రోవలు; బుధుల్ "మనలన్ సృజియించె నొక్క తే
జోవతి యాదికత్తి" యనుచున్ వచింతురు కాదె పుత్రకా :

61

- క. మృదునకుఁ దామసి తాఁ దో, దృఢెః రాజసి నీకుఁ దోడుపడె; సాత్త్వికీ తో
దృఢె నా; కఠుగాకుండినఁ గోడుకాఁ యొకగవ్వకైనఁ గోఱగాము మమి; 62
- సీ. పరతంత్రతమ తెంది ఫణిరాజకయ్యపై , శయింతు శక్తి ప్రసాదముననె
ఆరామముల విహార్యంబు లక్ష్మితోఁ , జరియింతు శక్తి ప్రసాదముననె
సతతంబును దపంబు వితతంబు గాఁగఁ దొ , సంగింతు శక్తి ప్రసాదముననె
పొగరువట్టిన రాక్షసగణమ్ములనుఁ బట్టి , చంపును శక్తి ప్రసాదముననె
- గీ. నాఁడు ముఖులై బురులను దానవులతోడ, నైదువేలేండ్లు సంగ్రామ ముచరించి
జయము గైకొంటి శక్తిప్రసాదముననె, యెఱిగి యెఱిగి వన్నడుగగనేలఁ పుత్ర.
- మ. నిరిసాంగత్యముఁ గోలుపోయి, సుఖముల్ చేపేత చిర్ఛించి, సూ
కరకూర్మాంబుచరాదితువ్వరలుషారరమ్ములగా దాల్చి, సం
గంముల్ నల్పదు వాములగా బడుచు నజ్ఞానాబ్ధి నోలాడఁగాఁ,
బరితంతుండను గాకయున్న నది నాప్రాంబుమాఁ పుత్రరా ! 64
- చ. మును పోకనాఁడు నాదుశిరమున్ హరియించె ధనుర్గుణంబు దా
వినిఁ గవి నీవ యథు తగునేరువు గల్గిన దేవశిల్పవ
ర్ణునిఁ బిలిపించి యొక్కతురగోత్రముశిర్షముఁ గూరిపించి తి
య్యనుపున నేహయాననుఁడ నైతి నెఱుంగవెఁ పద్యనంభవాః 65
- గీ. కాన నేను స్వతంత్రుఁడఁ గాను శక్త్యు, ధీనుఁడను శక్తి సేవనాధీనమతిని
శక్తికన్నను చేఱొందు జగములందుఁ, బరము గలదని పలుకనాతరముగాదు. 66
- చ. అనుచు విరించికిన్ పరసిజాఱఁడు దెల్పెను; దాని నాకు న
య్యనఘుఁడు దెల్పినాఁడు; జగదంబికయై పరతంత్ర గాక యుం
డిన సందేవతన్ హృదయ వీరిజమందు వసించఁజేసి, పే
ర్కొనఁ గదవయ్య; కోర్కె నమకూడు నదెట్టిది యైన నన్నునీ ; 67
- క. అను నారదువచనము విని, యనుమానం బుడిగి శక్తి యగుఁ బరదైవం
బని తపము చేసె వ్యాసుఁ డ, విస మాతుంగాంచి యిట్లనిరి మును లెల్లన్. 68

హయగ్రీవావతార ఘట్టము

- ఉ. ఆగమవేద్యుఁ డైన పరమాత్ముకెరమ్మున కేలగల్గె నీ
యోగము దాని తెల్లతికిరో తురగానన మీకథావిధం

జేగతి నమ్మువార మిదియెల్ల ననంశయరీతిఁ దెల్పు నీ

వే గతి, దెల్పువే యమమునీంద్రులఁ గన్గొని సూతుఁ డిట్లనుకా.

69

సీ. మును రక్కసులతోడ దనుజారి పదివేల , సంవత్సరమ్ములు సంయుగమ్ము

చేసి పరిక్రాంతిఁ జెంది నజ్యంబగు , ధనుర్గ్రము నవలంబనముఁజేసి

కొని తానొకఁట నిద్రఁగొనియున్నతటి దేవ , తలు యజ్ఞమొనరింపఁ దలఁచి విష్ణు

లోకమ్ములోఁ బద్మలోచనుఁ గానక , యోగమ్ముచే నున్న యునికి వెఱిగి

గీ. వచ్చి విద్రావకుం దైన వానిఁగాంచి , చేయునదిలేక యూరక చింతపేయ

వారిఁ గరుణించి వాగీకు వలను చూచి , పార్వతీపతి దెల్పె నుపాయ మొకటి. 70

కా. కీటంబున్ నృత్యియింపు మీ వొకఁడు పంకేజాననా ! యీదను

బోగిటిన్ భిన్నముఁజేయఁజాలు నది; తత్కృత్యగ్ర ముచ్చిన్నమై

మీటున్మీదికి; దాన నీతఁడును దా మేల్కాంచు; దాన మ్మిరా

ఘటంబొ మఖ. మన్న మంచదవి వేదకన్ ధాత నృష్టించినన్.

71

క. పుట్టించిన ధాతన్ గవి, నెట్టిర నా కీట మిట్లవియె నో దేవా !

యెట్లు లొనరింతు నీవవి, కట్టా ! కడుఁ బాతకంబు గాదే నాకున్.

72

కా. తల్లిన్ దిద్దలఁ బాయఁజేయుటయు, నిద్రాభంగమున్, భర్తతో

నిల్లాలికా విడఁదీయఁ బూనుటయు, దుష్కృత్యప్రవృత్తిన్ గఢా

నల్లావమ్ముల కంతరాయకృతులన్ సంధించుట, తుల్యమై

చెల్లన్ వికృము బ్రహ్మహత్య; కిది నాచేఁ జేయఁగాఁ జేతురే ;

73

క. ఇటు లొనరించిన నాకుం, గ్రహకటః పాతకము తక్కఁ గందే ఫలమొ

క్కటి, దెల్పెర లాభము లే, కిటువంటి పనుల నొనర్తురే ; యెందైనకా.

74

క. అవి కటకటః బిరు పురుపున్, గవి యిట్లనె ధాతయున్ మఖంబున నీ క

వృన్ఁ జేసెద మిది మొదలుగ, నవలహాతము కాని యప్పదార్థందెల్లన్.

75

క. నాపుడు వమ్రయు సంతో, సావిర్యావంబు వొదల నావించికొనన్

వేవేగఁగొఱియె; ధనలో, ధావిష్ణు లొనర్చరాని యమములు కలవే ;

76

కా. దానన్ నాదమొకండు పిక్కటిలెఁ, బాతాళంబుమూర్తిలై; నా

కానాగమ్ములు నంచరించె; ధరణీచక్రంబు కంపించె; గో

త్రానీకంబు వడంతె; నుష్ణకిరణుం డస్తంగతించె; న్నభ

స్థానం బిల్లల నాడె; దిక్కులు ప్రతిధ్వానమ్ములన్ గర్జిలెకా.

77

- గీ. వింటికొన తాకుచేత న విష్ణుదేవు, శర మెగిరిపోయె దాన విష్ణులు భీతి
చెంది యుత్సాహములు దక్కి చేపిడి, చేయునది లేక మదిఁ జింతచేసిరిట్లు. 78
- గీ. ఈవె నర్వోత్తరుఁడవు సర్వేశ్వరుండ, పి నభేద్యుండ వఖిలలోకకర్త
పివె భర్తవు సంహర్త పివె కావె, నీయ వింతి గతి గల్గెనే మహాత్మ! 79
- గీ. యక్షరాక్షస దైత్యుల యందు నీకు, విట్టి యపరార మొనరింప నెవ్వఁబోవు ?
దిక్కుచూలిన యట్టి యీ దేవసంఘ, యం బొనర్చిన పాపవిఘ్నము కార. 80
- గీ. మాయకుఁ బరుండ పైన నీ మస్త్రంబు, మాయహరియించెనన్ననమ్మదగునమ్మ;
యంచు నేమేమో విలపించు నమరవరుల, కిట్టులనియె బృహస్పతి యెను మెనగ. 81
- గీ. తగు నుపాయమ్ము యొడింపఁ దగును గాక, వ్యర్థముగఁ జింతఁ జేసినవలములదె;
మన మొనర్పు నుపాయంబు మంచి దగును, దైవతంత్రమ్ము దానికిఁ దనిలెనేని. 82
- వ. అనిన నింద్రుం దీట్లనియె. 83
- గీ. దేవతలు నూచు మండఁగా దేవదేవు, శిరము విష్కారణమ్ముగాఁ జెదరిపోయె
పౌరుషమ్మున సిద్ధించు వసులు కలవెఁ, దైవవిలమ బలమ్ముగాఁ దలఁప వలయు. 84
- వ. అనిన విరించి యిట్లనియె. 85
- చ. శివునకు లింగపాతము. శచీవతికిన్ భగంబ్ది, యేను నా
భవుని కతమ్మునఁ దలకుఁ బాయుటయుం, దలపోసి చూడఁ, గా
లవశము కాక వేతొక బలమ్ము గిలమ్మును గల్గినేఁ నను
స్తవిదములగా నుభయమ్ము గొనసాఁగునె సంస్కృతి నీఁడువారికిన్ ? 86
- ఉ. ఈ నకలంబు తాన యయి యే జగదీశ్వరి వెల్లుచుండుఁ దా
నే నృజియించి తాన భరియించియుఁ దాన హరించు నే కృపా
దాసురశీల యాపరమపావని నా జగదంబు నా భవ
త్రాసహరణ భజించిన ముదమ్ము లొనంగక మిన్నరుండునే ? 87
- వ. అని మఱియును. 88
- క. అ జగదంబు మతింపం, గాఁజాలము మన మటంచుఁ గడువేగముగా
రాజీవభవుం దాగను, రాజిం విలిపించి వేడ్క రాజిల్లంగఁగా. 89
- క. మతియింపుఁ దాదిశక్తీవి, శ్రుతులారాఁ మీర లెలమి బొప్పక నని యా
వతి యిచ్చిన నది గైకొని, శ్రుతిసతు లిట్లని మతింపఁ జొచ్చిరి కడఁకన్. 90
- ఉ. తల్లిఁ జగత్త్రయాభరణదక్షకటాక్షకలాపిదానఁ యు
త్పల్లనముల్లసత్కమలభుజ్యముభిఁ ప్రకృతిస్వరూపిణిఁ

వల్ల వపాణి : నిత్యశివభాగ్యవిదాయవి : సర్వరూపనం

వేల్లితదేహ : దివ్యపదవీపరిణావి : మత్తకాశివీ :

91

గీ. భూతములకెల్ల నాధార భూమివైతి, ప్రాణవంతులకెల్లను బ్రాణమైతి

ధీముఖారములచేత దీప్తిగంటి, వంబి : గాయత్రికివి వాచ్య మైతి వీవ.

92

ఉ. సావహరంబు సర్వపరిపాలనశౌండ మకాండసత్కృపా

దీపిత ముత్తమోత్తమము దివ్య మఖండ మఖాండనిర్మితి

ప్రాపక మాద్య మాగమవివాస మనంతవిలాస మైన వీ

రూపు పితామహాదులు నిరూపణఁ జేయఁగ లేరు కాంకరీ.

93

చ. నకలముఁ జేయు నిచ్చఁ గొని సారససంభవముఖ్యదేవతా

పకరిము మున్నుఁగాఁ దగ జనింపగఁ జేసి తటస్థవై సమ

స్తృప్తతులు వీరిచేతఁ గొనసాఁగఁగఁ జేయుచునుండు; వంతె కా

కి, కలవె వీకు సంసరిం రిష్టసుఖమ్ము లొకించుకేవియున్ :

94

కా. వీ నామమ్ములు లెక్కపెట్టుటకుఁ గావీ వీడు రూపం బొకిం

తేనిన్ వర్ణనఁ జేయఁ బూనుటకుఁ గావీ లేఁ దొకందేవి; యెం

దేవికా ద్వచ్చరితంబు దెల్పుటకునై యెవ్వఁ దగుం దేవి : కు

ల్యానీంమ్మును దాఁట వీతి పడువాఁ డంభోనిధిం దాఁటునే :

95

గీ. వీడు విభవంబు దేవతానికరచుండు, నొక్కఁడేవియు నెఱుంగమి నిక్కమంబి :

వీవ నకలంబునకు నియంత్రి వను పట్ల, నేమి సాక్ష్యమొనంగి జయింపఁ గలము.

ఆ. వె. అస్థ లేవిదాన వయ్యును నకలంబుఁ, జేయుచుండు వనెడి చిత్రచరిత

మంబి; వీక దెలియ దన్నచో మాటోఁటి, జడమతుల కెఱుంగఁబడుట యెట్లు;

ఉ. ఈ దురవస్థ మాధవున కీ గతి నబ్బుటకేమి హేతు వం

బా : దయ మాలి వీవు పరిపాలన పేయ కుపేక్షఁ జేసితో :

వీదెన నెద్దియేని యవివీతి యొనర్చెనా : లేక పూర్వసం

పాదితపాపకర్మపరిపాకమొ : శక్తి పరీక్ష సేయుటో :

96

ఉ. లేక దురాగ్రహమ్మున విలింపు లొనర్చెడి పాతకమ్ము రీ

వీ కమలాక్షునం దిడితో : యాతవి గర్వ మడంపఁబూనితో :

కాక సులదు లిట్టి వరకాంక్షఁ దపం బొనరించి యుండిరో :

కా కితఁ దీగతిన్ బొగులఁగాఁ గను విచ్చ జనించెనో మదిన్ :

97

౬. “ఐదవ లండు నాకు సమమైన యదృష్టవిశేష మెచ్చటా
లే” దని విప్లవీగు నల నీరధిపుత్రికి నమ్రదావ మా
పాదనఁ జేయఁ బూనితివా ? భర్తల యం దిటువంటి నిర్దయా
హ్లాదము పూన మంచి దగునా ? తగునా మగనాలివంచనల్ ? 100
- గీ. ఇతని శిర మేద కేగెనో యెఱుఁగరాదు, ప్రాణములొసంగుటకు సుపాయఘ్నఁగాన
మంబిఁ యాతని బ్రతికించి యమరవరులఁ, గరుడనీక్షించిలచ్చిసంరటము తీర్పు.
- గీ. అనుచు నుతియించు వేదమ్ములందుఁ గరుడ, కలిగి జగదంబ పలికె నాకాశవలన
వినుఁడు సురలారఁ వేదముల్ విన్నవించు, విన్నపం బాదరించి ప్రసన్నవైతి.
- క. ఈ విగమ ప్రస మెవ్వం, దేవి వివిన వాని కేన యచ్చెడఁ దగు ని
జ్ఞానమ్మును దీర్ఘాయుపు, నానంద ముండ మైన యైశ్వర్యంబున్. 101
- గీ. ఇతనిశిర మూడిపోవుట కేమిహేతు, పన్న సురలారఁ చెప్పెద నాలింపుఁ
దహహః కారణహీన కార్యములు గలవె ? సాచేత్తల రెండు సంసారమందు.
- మ. ఒకనాఁ దీతఁడు కేళికానదనయం దున్నట్టి వారాశి పు
త్రికమోముం గని నవ్వె; నపుటయు నారీరత్న మా లక్ష్మి “యే
మి కతంబో యితఁ దిట్లొనర్చుటకు, నేమిఁ నామొగం బంతఁగా
వికృతాకారము చెందెనే” యనుచుఁదా వేమాటు, జింఠించుచున్. 105
- కా. నాకన్నన్ మఱియొక్క చక్కనగు కన్యన్ జూచి మోహించెనో ?
కారున్నన్ వినుఁ జూడరున్న దినముల్ కల్పమ్ములొఁ జూమ్మి నా
కో కల్యాణిః యటంచుఁబల్కు వితిఁదోహోః యంతయెగ్గించునే ?
నీఁ కాంతుం డఁటఁ యెగ్గొనరె నఁటఁ తత్తేమంబు గామింతునే ? 106
- క. అని తామసమునఁ దనకాం, తుని శీర్షం బట్టిఁ బడఁగ దుడుకుమెయి శపిం
చెను; నసతిబోదుకన్నను, దనపతి మృతి కొంత సౌఖ్యదము మూచివిడిచా. 107
- పీ. దయమాలి ప్రియుతోడఁ దన్మఁ జేసియు నబి , ధమ్ము లాడుట యాఁడుదానిసొమ్ము
ప్రాణమ్మునకు గడ్డివరకంత వెలయైనఁ, దలఁపరుండుట యాఁడుదానిసొమ్ము
అత్యంతలోభమ్ము నంది యూరక మోర్జ్య , మూచి యుండుట యాఁడుదానిసొమ్ము
అవమానమునకు లోనై దురాచార ప , ధృతి వహించుట యాఁడుదానిసొమ్ము
- గీ. కష్టసంసారమునకు లోఁగా నొనర్చి , దాఁట నీకుండు ఐది యాఁడుదానిసొమ్ము
లేనిబోని విలాసమ్ములూచి మోక్ష , దశను తెడఁగొట్టు ఐది యాఁడుదానిసొమ్ము.

సీ. ఆశావళమునఁ గేశవు శిరమున , కిట్టి దుర్దశ మూఁడె విదియుఁగాక
మును హయగ్రీవుఁడనా దనుజుండు గడు నిష్ఠ , చే నరస్వతియొద్దుఁ జేరి తపము
నాచరించె మదర్థమై వేయినంపత్న , రములు నను నైతిగములు వీడి
యతని కేఁ దానున మగు రూపము ధరించి , ప్రత్యక్ష మగుటయు బహువిధముల

గీ. సన్నుతించి ప్రసన్ననై యున్న నన్నుఁ , గాంచి "యెవ్వారిచేనైనఁ గానిదాపు
తొరయ దుండెడి రీతివి వర మొసంగు" , మనుడు నవ్వానితోడ విట్లంటి నేను.

గీ. పుట్టు జంతువు లెల్లను గిట్టుటయును, గిట్టు జంతువు లెల్లను బుట్టుటయును
వరమధర్మంబు వేటొంటు వరముఁ గోరు, మిచ్చెద నటన్న రక్కసుం డిట్టలవియె.

క. ఏను హయగ్రీవుండును, గాన హయగ్రీవుచేతఁగాని యొరులచేఁ
బ్రాణములు వీడ కుండం. గా విష్ణున వట్టిపరము కరుణ నొనఁగితిన్. 111

ఉ. వాఁడిపు డెల్లలోకము లవాఁడై రీతివి వీడఁ బెట్టుచు
న్నాఁడిక వానిఁ జంపుటకు నాదుఁ డొకండయినన్ జగత్త్రయిన్
లేఁ డటుగాన మీరు తగునేర్పున వాడికొమ్ముఁ దెచ్చి మా
తాదక యీ రమాదపు హయాననుఁగా నొనరింపఁగాదగునా. 112

క. అటుచేసిన నీతం డ, ట్కటిలుని హరియించు మీకుఁ గోర్కెఁఫలించునా
దటుకున నొనరువుఁడని యం, తట సంతర్ధానమందెఁ దజ్జనని వెనకా. 113

గీ. పిదప సురలెల్ల దేవశిల్పినరుఁగోర, నతఁ డరుగుడెంచి యసిక్యతమైనవాడి
శిరము గైకొని నేర్పున హరికి నతికె, నీ విధమ్మున హరి హయగ్రీవుఁ డయ్యె.

గీ. ఈ హయగ్రీవుఁ డా రాక్షసేంద్రుఁ జంపె. దానిచే లోకములు ప్రమోదమ్ముఁగాంచె
విట్టి కుభదరితము వినునట్టివారి, కతులితై క్షర్యములు గల్గు నమము లదఁగు. 116

మ థు కై ట భో త్ప త్తి .

క. అన విని మధురై టఘలను, దనుజులు గల రంటి వట్టి దనుజుల జన్మం ,
బును మరణంబును వినియెద, మనఘా ! నీవంటియొగ్గుఁ దబ్బునె మాకునా ?

గీ. విషము దుర్జనుఁడును నొక విషమువారు, సుధయుఁ బండితుఁడునునొకవిధమువారు
బుధులు దొరకినయిప్పు సత్కథలు వినని, వార లెల్లరుఁ బకువుల వంటివారు. 117

క. అశనమ్మును నిధువనమును, బకువులకును మనుజులకు స్వభావ గుణమ్మూర్
పకువులకన్నను మనుజులు, ప్రక స్తతను గనుట తెలివిఁ బడయుటఁగాదే ? 118

గీ. వేదశాస్త్రాదిగోష్ఠి సాత్త్వికీ యనఁబడు, నరససాహిత్యగోష్ఠి రాజసి యనఁబడు
నసమయ్యద్వాదిగోష్ఠి తామసియనఁబడు, నందుఁ బుణ్యులు సాత్త్వికీ యందు నుండు.
వ. అట్టి సత్త్వగోష్ఠియు సుత్రమధ్యమాధమ భేదమ్ముఁ బూఁడువిధమ్ము. లండు త్ర
మంబు ముక్తిసాధనంబును, మధ్యమంబు స్వర్గప్రాప్తి సాధనంబును, నధమంబు
భోగసాధనంబు నై తనరు. అట్ల పాదేగృహీతయం దుపచరించునది యుత్తమ
రిజోగోష్ఠియుఁ బాదేగృహీతయం దుపచరించునది మధ్యమంబును బరోధయందు
పదరించునది యధమంబు నాఁ బరఁగుఁ దుష్టశిక్షాసమిత్తంబగు యుద్ధం ముత్తమ
తమోగోష్ఠియు దాయాదభాగనిమిత్తంబగునది మధ్యమంబును నిర్నిమిత్తం బగు
నది యధమంబును నగుం గాపున మోక్షప్రదంబులగు పూజాగాథలు వినుటకన్న
నొండు బుధంబుడునే? యను మునిపయలంకాంచి సూతుం డిట్లనియె. 120

సీ. పాలమున్నీటి లోపల చేషకయ్యపై, వెన్నుండు నిద్రించుచున్న కాల
మునఁ గర్ణమలమువలన విద్ధ అన్నద, మ్మురితగా రక్కసులు జనించి
జలది లోపలఁ గ్రీడ నల్పుచు నచట న, ల్గడల మూర్తిల్లు న రక్కడలిఁజూచి
ఆధార మొందు లే కాదేయి ముండునే? , యనిమిత్తమైన కార్యములు గలవెఁ

గీ. యమదుఁ దమజన్మమునకు శంకాకులత్వ, మంది చింతిల్లి యాశ్చర్యమంది మోద
మంది యేమియుఁదోచనియట్టియెడల, గై బథుఁడుపెప్పెచుదువుతోఁగారజంబు.

క. పనవిదిగాని మనముగా, వి విమిత్తము లేక యుండనేర్చుమె? మనటకా
వనవిదికిని నాధారం, బనఘాః యొకకత్తి యున్నదని యెఱుఁగవాకో? 122

వ. అను నననరమున నాకనంబు నుండి యొక్క వాగ్విజం బుద్భవింప నయ్యది
గై కొని వారిరువురు దృఢమ్ముగ జపించుచుండ గగనంబున నొక మెఱుపు మెఱసి
నెట్లయ్యె. దైత్యు లద్దానిం గాంచి విదిగా వియ్యది దేవీతేజం బని విశ్వయించి
య మ్ముంత్రంబు మహామంత్రంబుగా బానించి జితేంద్రియులై యాహారంబు
వర్జించి యొక వేయి వత్సరంబులు తపంబు నల్పుటయు. 123

క. వారల హేరతపం బెద, నారసి కదిటించి యంబ యశరీరీణియై
“కోరుకొనుఁడు వర” మన న, వ్యారును స్వేచ్ఛారురణము వాంఛించుటయుకా.

క. మెచ్చితి నెద మీ తపమున, కిచ్చితి భవదీప్తికంబు నిటమిఁదన్ మీ
రెచ్చోఁ బోయినఁ బోవుఁడు, హెచ్చు గలుగుఁ గాని దైన్య మెనయదు మిమ్మున్.

క. అని చెప్పి యా వరాంబిక, చనిన పదన జలమునంద చరియించుచు బ్ర
హ్మను గని యొకప్పు యుద్ధం, బునకుకా రా రమ్మటనిరి పొగరు మిగులఁగకా.

- గీ. యుద్ధ మొనరింపఁ జాలక యున్న వీర, భోగ్యమగు వీరజాననమునకుఁ దగవు
కావ నాననము దిగి యెందేనిఁ బొమ్ము, లేక యున్న యుద్ధమునకు లేవరమ్ము.
- క. అని దనుజులు వలుకుటయును, వనజాననుఁడంక భీతివడి యోగనమా
ధినిఁ జెంది యున్న విష్ణుం, గవి యట్లని మొట్టవెట్టె గద్దదగఁగఁదై. 128
- సీ. రాకాసులకునై యనేకావతారముల్ , మేల్మీఁ దాల్చినతండ్రిఁ మేలుకొనుము
సృష్టిస్థితిలయ ప్రసిద్ధిచేఁ దనరారు , లీల గల్గినతండ్రిఁ మేలుకొనుము
ఆర్తులై నట్టి ఖర్తాగ్రగణ్యులఁ బ్రోవ , జాలి బూనినతండ్రిఁ మేలుకొనుము
సాత్త్వికంబైన తేజుబువేతనె దుర్జ , నాఁగి ద్రుంచెడి తండ్రిఁ మేలుకొనుము
- గీ. శంఖచక్రగదా ముఖ సాదనములు , కేలదాల్చిన వా తండ్రిఁ మేలుకొనుము
దుర్దమంబగు విక్కట్లు దొలఁచునేర్పు , చాలగల్గిన వా తండ్రిఁ మేలుకొనుము.
- క. చంపెద మంచు విరువురు ని, లింపారులు మీఁదఁ బడిరి; లే లేమ్ము; కటా
క్షింపుము కంపితునను, నను, కంపాకంపిక రసానుగతహృదయుఁడవై. 130

బ్రహ్మ యోగనిద్రను స్తుతించుట.

- క. అనుచు నుతియించినను మే, ల్కనని జనకుపాటుఁ జూచి కార్యము లేదం
చును యోగనిద్ర నిట్లని, కొనియాడఁ దొడంగె మేలుకొలుపు మటంచుకా. 131
- ఉ. అంబ! జగత్ప్రయమ్మునకు నాదివి నీ వని నాకు వేదవా
క్యంబులు నెప్పె విక్కఁ మటుగావియెడన్, సచరాచరస్వరూ
పంబగు నెల్ల లోకమును బాంసఁజేయు చుహామహండు న
ద్వాంబుకఁడిట్లు నీకు వకుఁడై నుతనుప్తి మునింగిబోవునే? 132
- ఉ. దానిపు లిత్రణిన్ మిగులఁ దత్తరపాటొనరించుచున్నవా
లే నిక వారిబాధల సహింపఁగలే నటుగాన నాకు నీ
దానవనైరిచే నభయదాన మొనంగఁగఁ జేయుచుమ్ము; లే
దా, ననుబాధలన్ జొనుపు దానవయుగ్మము నద్దగింపుమా. 133
- ఉ. నీ వకమై తనర్పు వితనిం గవి డగ్గఱి మేలుకొల్పి సౌ
ఖ్యావహయైన లచ్చియు ననర్హ గదా! జగదంబ! నీదు లీ
లా విభవంబు లెల్లెడ నలంఘ్యము లేరికిగాని యున్నచోఁ,
గేవల మస్మదాదుల నకింపునుంకా గణియింప నేటికిన్. 134

- ఉ. వారు మహావ్రసిద్ధి గలవారు జగదగజనీయవై భవుల్
వారు పురాకృతంబు గలవా రలవా రిల వేటెలుంగ తె
వ్వారు భవద్వరాంధ్రయుగవారిరుహాశ్రమరాయమాలు తె
వ్వారు భవామయాపహభవద్భవితవ్యకటాక్షవీక్షితుల్. 135
- ఉ. ఎక్కడదాఁగె నా తెలివి ? యేమయిపోయె కుభప్రస్పత్తి : యిం
రెక్కడఁజొచ్చె నా గుణము ? రీ హరి యీ గతి విద్రవొందె న
మ్మక్కః : భవద్విలాసకల రక్కజముల్ జననీ : జగమ్ములో
నొక్కతె పీపు దక్క మఱి యెందొరు లిట్టినమద్దులందిరే ? 136
- ఉ. మొట్టమొదల్ జగమ్ముల నముద్ధతిఁ శ్రోపుమటంచు నీతనిగా
బుట్టఁగఁజేసి యప్పనినిఁ బూని చరించుచు నున్న వానినైఁ
గట్టిడివై కదమ్మ కదంబును జూడఁగ వియ్యకొంటిః నీ
కెట్టులు దోచునో యటులయేర్పడఁజేసెదః వద్దువారమే : 137
- గీ. పుట్టఁ జేసిన యట్టి నా గిట్టఁజేయ, నిచ్చయే నీరు లేకున్న నిట్టి రక్క
సుల సృజింపఁగనేలః భీతిలేడి నన్నుఁ, గవి హసించుటలై యేమొ జనవి చెప్పును.
- ఉ. నీ చరితంబు నే నెఱుంగనే : జగమెల్ల సృజించి పెంచి నం
కోవము లేక చంపఁ దొరకొందువు : నీ కెటు నన్నుమాత్రమున్
గారుట కిచ్చవృట్టు : మృతి గల్గఁగఁ జేసిన నీవ చేయు, మీ
నీచులు చంపిరేనిఁ గడు విందకుఁ బాత్రుఁడనొడుఁదల్లిరో : 138
- ఉ. అమ్మరొ : లెమ్ము వేగమె మహాద్భుతమై తనరారు నీ స్వరూ
పమ్ము ధరించి నన్నయినఁ బట్టి వధింపుము : లేకయున్న న
న్నిమ్మొయి బాదలం జొనుపు విక్కుటిలాత్ముల నైనఁ జంపుః క
ష్టమ్మునకోర్వఁజాలః నకటా : హరినైనను మేలుకొల్పుమా. 140
- క. అవి నుతియించెడి వనజా, ననుపైఁ గరుణించి, విద్ర వనె నరసిజా
జీవి విడిచి; నరసిజవిరో, చనుఁడును మేల్కొంచె, భాత సంతసపడఁగన్. 141

శక్తిస్వరూప కథనము

- క. అన వివి మును లిట్లని రో, యవహ : మా కొక్క నందియము కల్గెను; దా
నిని వినిపించెదః మది నీ, వినిసంత యెఱుంగఁ జెప్పనే. దయమీఱున్. 142

గీ. హరిహరబ్రహ్మలనఁగమూగురుమహాత్ము, లందొకఁడుపెంచునొకఁడులయందొనర్చు
నొకఁడుస్వజియించుఁగానియందు త్రముండు, హరిసమర్థుండుసర్వకార్యములయందు

గీ. అట్టి హరి యోగవిద్రచేఁ గట్టువడిన, యప్పు దాతని శక్తియు నతని శేష
మెవటి శేగెను ? శక్తికి నితనికన్న, నెక్కుడగు శక్తి కల్గుటయేల ? చెప్పును. 144

గీ. నారదాది మహాత్ము లందఱును మాట, హరియ కారణకాంక్షం బనుచుఁ జెప్పి
రీపు మాత్రము శక్తియం చెఱుఁగఁ జెప్పి, తెద్దియో నిక్కువంబు మాతెఱుఁగరాదు.

వ. అనిన విని సూతుండిట్లును, మునీంద్రులారా ! మీ యడిగిన యర్థంబు సావధాన
మనస్కులరై యాలకింపుఁడు. మహామతి గోచరంబగు నీవిషయంబున బ్రహ్మ
పుత్రులగు నారదాదులును మోహష్టునంజేసి దురవగాహంబగు శక్తిప్రభావం
బెఱుఁగలేక జ్వార్థునండు వరుండనియు సర్వకర్త యనియు నకలాగమవేద్యం
డనియు భ్రమించుచున్నవారు. 146

ఉ. అంగజపైరి సర్వహృదయంగమచిత్రచరిత్రుఁ డద్రుణా
రింగితమూర్తి మూర్తిపరిలిప్తవిభూతి విభూతిదాత త్ర
య్యంగవడంబు బ్రియిండు రిజతావలవాసుఁడు శంకరుండు మా
రుం గులదైవ మంచు మఱికొందఱు సేవ యొనర్తు రెంతయుఁ. 147

ఉ. కొందఱు సూర్యుఁ డంచు మఱికొందఱు పావకుఁడంచుఁ గొందఱా
యిందుఁడటంచుఁగొందఱు సురేంద్రుఁడటంచు నవిందుఁడంచుఁజే
ర్కొందురు; కొంద 'తెయ్యదియొకో' యని నందియనుండు చుండరి
చందమునన్ జగంబు వలుచాయల మాయలలోన మున్నెడిక. 148

గీ. "ఎవఁ డెవనిఁగాని సేవించు నేమి కొదవ, నకల నదులును జరిదికిఁ జనుతెఱుగున
సర్వదేవనమస్కృతులే సరసిజాత, నంద సర్వాప్రము లటలచు" గొంద అంద్రు.

వ. కొందఱు ప్రత్యక్షమనానోపమానంబులనియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షమనానోపమాన
శబ్దంబులనియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షమనానోపమానశబ్దార్థావత్తులనియుఁ బ్రమా
ణంబులు పెప్పుడురు. పౌరాణికులు మాత్రము సాక్షియు నైతిహ్యమ్మునుంగలియఁ
బ్రమాణంబు లేడని యొప్పుదురు. తత్తత్ప్రమాణాగోచరంబై యొప్పునది సర
శక్తియు కాని చేతొండు కాదు. అ మృహశక్తియందు సృష్టిరూపమ్మునను విష్ణు
నందుఁ బాలనరూపమ్మునను శివునియందు సంహారరూపమ్మునను సూర్యునియందు
దీప్తి స్వరూపమ్మునను వాయుపునందుఁ బ్రేరణస్వరూపమ్మునను వహ్నియందు
దాహకతారూపమ్మునను వెలుంగుచుండు. 150

- ఓ. శక్తివిహీనుఁ దేవనికఁ జాలఁడు; శక్తియ నర్వభూతనం
నక్రకఁ జెంది నర్వకృతిపాదవమై తనరారుచుండు; నా
శక్తియ ముక్తికారణము; శక్తియ నర్వము; శక్తిలేనిచో
శక్తులు గారు రుద్రహరిసారనంభవముఖ్యవిర్భరుల్. 151
- గీ. ఆ మృహాశక్తి నగుణయు నగుణయు నిన, రెండుదెలుఁగులఁదనరారుచుండు; నందు
రాగులకు నగుణ సేవ్య; విరాగులకును, విర్గుడాత్మికసేవ్య; మునిపరులారా : 152
- క. ఈ కలికాలమునందు న, నేకు లనేకులను గొల్చి యిహముం బండు
బోకడఁ బెట్టుదు, రం దే, వీరారణ్యమ్ముఁ గాంచువిధము నెలుఁగమున్. 153
- ఓ. వేయి కడుత్తు లేల : యింక విష్ణుపు గిష్ణు వటంచుఁ బెప్పుబల్
మాయలమారివండితుల మాటలు నమ్మక, నర్వశక్తియై.
మాయకు లోను గాక, ప్రరమప్రణత ప్రథితప్రభావిను
శ్రీయత యైన యజ్ఞనవిసేవయే పావన మంచు నెంచుడి. 154
- క. హరికతన నిరిందియు న, విర్రించి కడ నారదుఁడును, వివి రియ్యడి; మ
ద్గురునకు న మ్మునిచెప్పెన్, గురుఁడిది యెఱిఁగించె నాకుఁ గోవిదులారా. 155
- ర. ఆ శక్తి యనుగ్రహమునఁ, గేశవుఁ డటు మేలు కాంచి తెలన నభయదా
నాకుండై తగువిధిఁ గవి, పేశలఫణితి విటు వల్కెఁ బ్రేమదలిర్పన్. 156
- క. తనమును మాని యచటి కే, నెనమున వచ్చితివి వత్స : నీ మనదిట్టుల్
దనియింప నేమి హేతువు, నెపుమా యన దాత యిట్లు చెప్పఁ దొడంగెన్. 157
- క. భవదీయకర్తమల సం, భవులై మధులైటకు లనఁ బరఁగెడి రక్షః
ప్రవరులు ననుఁ జంపెద మని, బవరమునకుఁ విర్చి రింకఁ దపంబెటు తండ్రీ :

మధుకైటభ యుద్ధము

- వ. ఇవిధంబునఁ గుయి వెట్టుటయు జలజలోచనుండు. 159
- క. భయవడఁగ నేల : కడు దు, ర్థయు లగు దానపుంసెల్లఁ జంపెడి నాదే
వ యెఱుంగవె : యను నాలోఁ, బయిఁ బది రద్దనుజవరులు వద్దజా నొంపన్.
- ఓ. వచ్చి విరించిఁ గాంచి “వినుఁ బట్టుగ లేమని పాతి వచ్చి తి
వెప్పుట దాఁగినకా విడుతుమే : వినుఁ గావఁగ నీకఁ దోపునే :
చచ్చెడివాఁడ వొక్కఁడవె దావక యీతనిఁ గూడఁ జంపఁగా
వచ్చినవాఁడ : వింతగుణవంతులు లోకమునందుఁ గల్గిరే ; 161

- ఉ. చేసినఁ బాటిపోక యవి సేయుము వీరుఁడవేని; లేక మీ
దాసుఁడనంచుఁ బల్కెము; వృథావచనంబుల లాభమేమి? " యం
దా సురివైరు లిద్దరు రయమ్మునఁ బైఁ బడినంతఁ, గేశవుం
దోసరిలంగ నెంచు కమరోద్భవు వెన్నకుఁ జేర్చి యిట్లనున్. 162
- ఉ. క్రిందును మీఁదునుం గనక ప్రేలేద రింత మదంబు హెచ్చెనే;
తొందర మ్మానుఁ డిప్పుడ కుతూహలము న్నెఱవేర్తు రం దటం
చుం దలవద్ద దానికి ననూయమెయిం గవి యమ్ముడుండు గో
విందుని మార్కొనెన్ సమరభీకర బాహుబలాభిశోభియై. 163
- గీ. అంబ యాకనమందుండి యరయుచుండ, నంప రౌ తంబువిధినుండి కాంచుచుండ
హరియు న య్యమరారియు నతిముఠిగఁ బె, నంగ సాఁగిరినంద్రంబుపొంగిపొరల.
- గీ. బాహుయద్ధంబుచేఁ గొంత బడలి యున్న, యన్న వారిచి తైటకుం దనమధుజబ
లంబు దీపింప మల్లయుద్ధం బొనర్చ, దలపడియె రాతమది కొంత తల్లడిలఁగ.
- ఉ. అన్నయుఁడమ్ముడుం గలసి యా హరి నాహవలం బాహుగ
రోన్వన్నతి మార్కొనన్, జంధు బూరక తల్లడిలంగ సాఁగె; ని
ట్లెన్నఁగ రాని విక్రమము నేఁబడినందల యెండ్లు మాన నా
వన్నగళాయికిన్ మిగుల భారముదోచెఁ గ్రమక్రమమ్మునన్. 166
- క. ఏదియుఁదోచక కడుఁ బెం, పేది ముదముఁ దక్కి యెట్లు లీ రక్కసులన్
బాధింతు వివట విఁక ది, శ్కేదిః యనుచుఁ జింతపేయునెడ నాకవిశోక. 167
- వ. ఉక్కు మిగిలి రక్కసు లిట్లనిరి. 168
- చ. బనరము పేయఁ బూనుటకు బాహుబలం బుడివోయెనేనిఁ బెం
పు విడిచి 'మీకు దాసుఁడను బ్రోవు' మటంచును బల్కె; మట్లు న
ల్కావిధికి నొప్పువేని, వినుఁగూల్చి, యనంతరమందుఁ బంకజో
ద్భవుఁ గడతేర్తు మన్న బెడిదంబునకున్ హరి సామమొప్పగన్. 169
- క. అలసినవారల మిక్కిలి, సౌలసినవారలను భీతిఁ జొక్కినవారిన్
దలఁకి యలఁ బడినవారిన్, దలపడ రిది వీరవరులధర్మము యెందున్. 170
- చ. అదియును గాక మీ రిరువురొకను నేనొకరుండనొక మీ
రదనుఁ బరిశ్రమావహరజార్థముగా దొరకొంటి రేనునున్
గదన మొనర్తు నొక్క త్రుటికాలము దన్కను విశ్రమించి; యం
తదనుక నోపుఁడి; కదనధర్మము మర్మము మీ రెఱుంగరే? 171

- చ. అనుదనుజారివల్కు విని యద్దనుజుల్ తగ విశ్రమింపు మం
చును సమరంబు మాని యొకచోటను దామును విశ్రమించి: 'రి
ద్దనుజులు శక్తిదత్తవరదర్శితు' లం బొగి దివ్యదృష్టిచే
తనతఁడెఱింగి "చేపితి వృధారణ మేమి యుపాయమియ్యదన్. 172
- క. వీరలు ప్వేచ్ఛాచురణము, గోరి వరంబంది యున్న రుమతులు ప్రాసం
చేరికినైనను జేడే ? వీరికి మృతి యెట్లు" లనుచు విహ్వలమతియై. 173
- ల. వె. ఎట్టి రోగియేని యెట్టి యాపన్నుండు, నేని యెట్టి రిట్టఁదేని బ్రతుకు
నానపేయుఁగాని, యానింపఁడెంతటి. మండుఁడేని తాను వ్రుందు తెలుపు. 174
- వ. ఇట్లు, 175
- క. సారెనుఁ జింతిలి "దేవీ, కారుణ్యము లేక పీరి గడలేర్చుగ రా
దేరికి" నంచును నద్దను, జారి నుతింపం దొడంగె నజ్జగచంబన్. 176
- చ. జనని : జగద్విరోధిజనసంహరిజప్రపణ ప్రణావ : మో
హిని : పరతత్త్వరూపిణి : మహేశ్వరి : కామితదాయినీ : జగ
జ్జననవిధాయినీ : నతతజాగరిణి : కరుణానుసారిణి :
నిను నుతియింపనేరఁగరుణింపుము నింపుముభూర్మినావయన్. 177
- క. నీ విచ్చిన వరమునఁ గడుఁ, గావరముం తెంది యనికఁ గాల్ ద్రవ్వెరి త
ర్లి : నీ రిరుపు రొకరుఁడను, నే వాఁడిమి చూప నేర్తునే ? వీరిలపై. 178
- క. ఈయెడ వీరల జంపు ను, పాయము వేటొందు నీ నహఃకుము దక్కన్
నా యెఱిఁగినంతలో లే, దో యమ్మా : యూరికుంట యుక్తము ? నీరున్. 179
- గీ. ఈ పుపేక్ష యొనర్చిన నిపుడ నన్నుఁ, బట్టి చంపెదరమ్మ : యీ పాపకర్ము
లనుచు విలపించుహరిఁ గాంచి యంబ వలికెఁ, జిలువగవునెప్పుగప్పువఁజెంగలింప.
- క. "నా మాయచేతఁ గప్పెద, నీ మానవ భక్షకుల జయింపు" మనుడు నం
గ్రామమున కభిముఖుండగు, దామోదరుఁ గాంచి మిగుల దర్శనెలర్చన్. 181
- చ. 'జయముఁబరాజయమ్ము నహఃకర్ములభూరులకున్ బరాజయో
దయమునకున్ గృహింపకుము; దానవులెందఱినేని మున్ బరా
జయమున ముంపనే ! జయము కాళ్ళతమే ?' యనినల్కు దానవ
ద్యయిఁగని మాధవుం డనుగతప్రణతప్రతికప్రతాపుడై. 182
- క. కరుఁ గర్కశ మగుగతి నె, త్కుడు కోనము గదుర నెదురుకొని ధీరత్వం
బదరఁగ దనుజాలఁ విడికిటఁ, బొడిచిన నబ్బొరువువడియుఁ బొగరుమిగులఁగన్.

- క. ఒక్కొక్కడి నా యిరువురు, రక్కసు లార్చులు పెరింగ రక్తము తోడ్చి,
గ్రక్కచు స్రుక్కంగ నెక్కచి, యక్కనులాక్షుని యురంబు నదరన్ బొడువన్.
- వ. హరియును మరలన్ బొడిచె విట్లు పరస్పరజయేచ్ఛం గొంతవడి సంకులంబగు
సంగరంబు ప్రవర్తిల్లుటయు. 185
- క. తొమ్మున నెత్తురు గ్రమ్ముగ, సొమ్ముసిలి రమాధవుండు చూడ్కుల దీన
తప్పమ్ము గదురఁగాఁ దన కూ, ర్వమ్మునఁ గనువట్టుదేవి బావనిఁ గాంచెన్. 186
- ఉ. చూచినయంత నా త్రిపురనుందరి లో దయమీఱ, మార నా
రావములో యనందగు నరాళకటాక్షపరంపరా దమి
స్రావరయుగ్మముఁ బొడువ రక్తిమెయిఁ దమజన్ము లా యమం
జూచుచుఁ గామబాణముల సొక్కిరి తక్కిరి యుద్ధవద్ధతిన్. 187
- కా. ఆ మందస్మిత మా కటాక్షవిభవం బా థావ మాహావ మా
గోమునోమ్మును ప్రేమ మీఱఁ గని సంకోచించుచుఁ గామనం
గ్రామార్థంబు ప్రయత్నముననలుపు రక్షస్వాములఁ మాధవుం
దామోదమ్మునఁ జేరి యిట్లనియె దైర్యపైర్యనంపమ్ముడై. 188
- ఉ. ఎందఱేనేని మున్ను దనుజేంద్రులఁ జూచితిఁగని మిమ్ము బో
లం దగునారలే రణకలావిభవమ్మునః మీ రణంబు నా
దెండుమునందు మోదము ఘటించఁగఁ జేసెః భవన్మనోరథం
బుం దెలియంగఁజేయుఁదది పూర్తి యొనర్తునటన్న రక్కసుల్. 189
- తే. గీ. ఆ మృహామాయచే మోహితాత్ములైన, కారణంబున నభిమాన కూరులగుచుఁ
గల్గఁ గనటంబు నెఱుంగక కంజనేత్రు, నీనడించుదు దరహాన మినుమడించ.
- గీ. నిన్నుదుగువారమే మేముః నీవు మాకు, దాతవేః బాలు నింత యంతరములేదెః
వలసె నేనియుఁ గోరుకొమ్మెలమిమేము, వరమునీకెచ్చెదమునాఁగహరియునెఱిఁగి.
- క. ఏఁ గోరినవర మొనఁగెద, రోఁగాః నాయుద్ధ మంత యానందము మీ
కీఁగలిగెనేని వధ్యులు, గాఁగోరెద ననుడు వాంఛుకళవళనడుచుకా. 192
- వ. కొందొక చింతించి, 193
- గీ. నర్యవరిపాలనమ్మును నలిపెదేవి, మాకు వర మిచ్చెద నటన్న మాటదలఁచి
జంములేని వికాలదేశమున మమ్ము, త్రుంపు మట్లేని నీకు వధ్యులమ మేము. 194

3. అవి దనుజులు వర్కిన న, వ్యవజాతం దట్ల పేయవాడై నగి య
మృణాళాశనుల వధింపఁగా, దన యూరులు పెంచి “రండు దానపు” లనుచుగా.
వ. వారును దధధికంబుగ శరీరమ్ము పెంచిన, 196
క. అసురారి యూరువులు ర, క్కను లంగము లిట్లు పెనువఁగాఁ దుదరా రా
క్షసుల శరీరమునకు వె, క్కన నుయ్యెఁ దహారువు లధికము లగుకతనన్. 197
వ. అంత,
198
క. తనయూరుభాగమును జెం, దిన హరియును వారలగా వధింపఁగఁజర్రం
బును దలంచిన నది వైశమ, దనుజన్ములఁ బ్రాణములయఁ దర్కన్ జేసెన్. 199
అ. వె. వారిమెదడు జలధివారిలోఁ బడి పెద్ద, తిప్ప యయ్యె వసుమతికిని నాడు
మొదలు ‘మేదిని’ యనువదము తటస్థించెఁ, దాన మమ్ము తినఁగరావదయ్యె.
గీ. నాయెఱిగినంత మీకు విన్నవము చేసి, కొంటి నగుజయొ లేక నిర్లుడయొ పేన
నీయ వరిక క్రియే యంత విజము విజము, వేదశాస్త్రంబు లియ్యెడ విశ్రుతములు.

వ్యాసునకు హరుఁడు ప్రత్యక్షమగుట

- క. అవి చెప్పిన సూతుం గవి, మును లిట్లవి రట్లు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు హే
మనగమునకుఁ దవమునలై, చనె నవి చెప్పియును దత్ప్రసంగవశమునన్. 202
గీ. ఇతరకథ లెన్నియో చెప్పి తీవు మాకు, మొదటిసృష్టాంత మది తుదముట్టవయ్యె
నదియి మా తెఱిగింపవే యనెడి మునుల, కిట్లవియ్యె సూతుఁ దాదరంబెనక మెనఁగ.
సీ. అట్లు హేమనగమ్మునందలి, కర్ణికా , ర వనమ్మునందు నారదుఁడు ముమ్ము
తనకుఁ జెప్పిన మంత్రమును జపించుచుఁ “బంచ , భూతవీర్యుండగుపుత్రుఁడుద్వ
వింపఁగావలె” నంచు వేదాంతవేద్యయై , తనరుక క్రివి జిత్తమునఁ దలంచి
శతవత్సరమ్ము లశనము వర్ణించి త , వం బొనర్చుచునున్న వ్యాసమునికి
గీ. తెంజడలు గట్టై శిరము, కుప్పిభవించెఁ, దనువు, కంపించెభూనభోంతరములెల్ల
దాన నింద్రుఁడు భయమంది శామ సురలు , శివునిపారికిఁ జని యిట్లుచెప్పికొనిరి
గీ. దేవః దేవేశః సత్యవతీ సుతుండు; తవ మొనర్చుచు నుండె వత్సరములొక్క
నూలు గతియించె దానఁ డుండుదుకు వృష్టై, త్రోవవేఁ యన నమ్మహాదేవుఁ డనియి.
గీ. శాపసుల కనదారముల్ దలఁచ రాదు, వార లొరులను భాధించువారు కారు
ఇమ్ముని సుతార్థయై నన్ను వెడఁద క క్తి, సంయుతుని విధి జపియించు జంభభేది.

వ. అని చెప్పి యద్దేవుండు నశక్తికుం డగుచు మునికిఁ బ్రత్యక్షమై యకవి మనో
రథంబు నఫలంబుగా వరం బొనంగినఁ గృష్ణదేవ్విపాయనుం డయ్యనమునకు
నమస్కరించి తదాజ్ఞ వడసి స్వాశ్రమంబున కరిగి, 207

మ. అరణిం దెచ్చి మఱించి యగ్నికయి యం దావిర్భవం బందున
గ్నిరుచిం గాంచి యెనంగు తేజమున వీనింబోలు పుత్రుఁ యశ
స్కరు నే నేగతిఁ గాంచువాఁడః సుతసంస్కారమ్ము గాంచున
య్యరణుల్ యోగ్యత గల్గకామినులు నా కాభాగ్య మిచ్చున్నదేః 208

వ. అని మఱియును, 209

సీ. తనయచ్చఁ బోవుజంత్రపుముద్దుకీల్పొమ్ము, విందుగాఁ దగుచేడువేముడెట్టు
అనుమానములకుఁ గట్టనికొంప ప్రక్కలో, నొఱపు నించెడి వాఁడికఱకుటమ్ము
బొల్లుగాఁ బున్నెముల్ జల్లించుజల్లెడ, బ్రాంతి పుట్టించు నబ్రంపుమందు
పెనుదోషములకుఁ బెట్టినపేరు దుఃఖంబు, సౌఖ్యమ్ముగాఁ జూపఁజాలువిద్య

గీ. కాలినంతెల బొంతులకాలయంబు, మచ్చికమటించుపాము కామములదీము
కోపములప్రాపు మిత్తిగైకొన్నరూపు, గాదె కామినిఁ యిట్టిసంగత మేంః 210

గీ. అనుచుఁ జింతించుచున్న యావ్యాసమునికిఁ, గన్నదె మృతాచి గగనభాగమ్మునండు;
దానిఁ గనుఁగొన్నమాత్రన గావనయ్యె, మదనుఁడును గోవహుర్జితవదనుఁడగుచు,

క. కనుఁగొని యయ్యది తనువం, చనఁ జేయఁగ వచ్చినదని నందియవడి కా
మునిబారిఁ బడియుఁ గనుగం, దని తెలివితమన విట్లు తలపోపె మదిన్. 212

అ. వె. ధర్మచింత పేయుతటి నేలవచ్చె నీ. కలికిమిన్నః వచ్చుఁగాక దీనిఁ
గొవి సుఖింపరాదె? కొనిసుఖించిన ముసుల్, నవ్వకుండురెట్లు నమ్నుఁ జూచిః

గీ. నగిన నేమగు? నీకాంత వా కనంత, సుఖ మొనఁగి మది నావయఁ జొనుపునొక్కొః
మును పురూరపు నూర్వశీవనితవిదము, చేసి వలవంతలకుఁ బాలు పేయునొక్కొః

క. అని వ్యాసుఁడు చింతాకుల, మనస్కుఁడయ్యె నన మౌనిమణులెల్లరు సూ
తునిఁగాంచి యవ్వరూరపుఁ, డననెవ్వఁడు తెల్పుమనినవతఁ దిట్లవియోక. 215

బుధోత్పత్తి.

అ. వె. కలదు తార యనెడికామిని యలబ్ధహ, నృతికి దార గుణవిచారదూర
విజితమారదార విపులకటీభార, కడునువార చాచుకాంతిపూర. 216

- క. అరామ యొక్కదినమునఁ, దారాపతియింటి కరుగ దానియొయారం
దారసి యాసికాగ్రణి, మారశీముఖవిదార్యమాటుం డయ్యెన్. 217
- క. అకాంత తమీకాంతుని, యాకారముఁ గాంచి విస్మయంతరద్రు యు
ద్రేకంబాకొని యూకొన, నా భామునివారిఁ బడియెనట యేమందుగా. 218
- మ. ఇటు లన్యోన్యమనోనురాగములపెం పేపార నాతానియన్
గుటిలాత్ముండగు చంద్రుడుగా గలిసి కోర్కుల్ మిన్నుపెట్టుగ లం
పటలై సొమ్ములు సోలుయిండి రిటః చెప్పన్ శక్యమే దైవసం
ఘటనానైపుణి, యాతఁడయ్యదియెః యక్కందాక్షి సే మాతఁడోః 219
- గీ. ఇటు లనేకదినమ్ము లయ్యుండునట, నుండి రాదున్న గురుఁడు నియ్యవకొలుచు
శిష్యు నొక్కని నంపె దేశంబయ్యా, వాడు దెల్పిన వివదయ్యె వారిజాడి. 220
- వ. పిదప నయ్యుంకేవాని గురునమీపమ్మునకుం జని పరం పృథ్వాంతమ్ము నెటింగిం
ఘటయు బృహస్పతి చింతాబంబుడై మఱియొకరు వింకొకరు వేదాంతం నంపి
యంపి వినివినివి తుదకు కోపారుచితాక్షిండగుటఁ జంద్రుపాటికింజని తన్నుం
గాంచి మదమ్మున పగు నతని కిట్లనియె. 221
- కా. టాఁకఁ చంద్రః వివేకహీనః గురుభార్యన్ గైకొనన్ తెల్లనేః
యారామన్ మరుకేశి కానపడిగా కిందెట్లు నీవుంచి తో
రీః రాత్రించరః యూరకే గృహమునం దీక్షంతఃప్రొపింతువేః
మేరకా మీటినినకు నేడ యగుఁ జమ్మి. కాన్తి దుర్భయదాః 222
- గీ. బ్రాహ్మణునిఁజంపువాఁడుకల్ద్రాపువాఁడు, కనుహరియుగురుకాంతఁగవయువాఁడు
పీఠలును వీరితోఁ తెల్మిఁ గోరువాఁడు, గలసి పంచమహాపాతకులు దలంప, 223
- ఉ. కాపున విట్టిపాతశీకిఁ గల్లునె న్వర్తనివాన, మోరిదం
ద్రాః విడు మీవెలంది, గురుదారయుఁ దల్లియు నొక్కటాప కా
దేః వివరించి చూడుము మదిన్, మతిమంతుడ నీ పెఱుంగవేః
దేవతరెల్ల నవ్వరెః విధింపఁడె శిష్య విలింపభర్తయున్ః 224
- వ. అవి కోటిద్రేకంబునం బల్కదేవమంత్రిం గని చంద్రుం డల్లన విట్లనియె. 225
- ఉ. కోపము బ్రాహ్మణోత్తములకున్ దగునేః యిదె తేహిమాహి కా
నే పయనంబు పేయఁగల దిప్పుడ యంచొక ధర్మకాత్తమాః
కాపురముండునేః యిచటఁ, గాపుర మున్నను లోపమాః మన
స్తావము చెందనేటికిః బుధవ్రవరతవ్య మదెల్లఁబొల్లగన్. 226

- క. వనిత పరపురుషుఁ గలిసియు, వనమ యగు రజఃప్రసక్తి; నగ్రజః ధనుముం
బొవరించి వైదికకర్మం, బున శుద్ధుండగు; వటంచు మును నీ వనవే : 227
- వ. అవి నయుక్తికమ్ముగాఁ బల్కెశిష్యునికి మాతాదం జాంబు మనమ్మున విషాదంబు
పెనంగొనంగ విజగృహమ్మునకుం జని కొన్ని దినమ్ములు ప్రతీక్షించి ధార్య
రాకుంటురుఁ టితాక్రాంతుండై మదనప్రేరితుండై మరల శిష్యునిపాలికిం జనునెడ
దొవారిబుచ్చిచే నివారింపం బితి కన్నుల విన్నదనంబు వాడమఁ గోపాబోపంబు
దీపింప నెలుఁగెత్తి యిట్లనియె. 228
- ఉ. ధౌరః దురాత్మః యెంతటి దురాచరణం బొడిగట్టినాపురాః
దారను చూడనేగు నను ద్వారమునం దొక్కఁడాగువాఁడెః నా
నీరజనేత్ర నా యతివ నీకు న్వతంత్రమెః నాకు దూరమేః
ధీరవినిందు్య విన్నుఁ గడతేరెద కావమొసంగి నావుడున్. 229
- చ. పెరిది పెరింది యంచుఁ బరివించెదనేలః ననుస్త లక్షణం
బులు గల యీనెలంత నినుబోటి దరిద్రునియింట నుండ రా
పలయునెః యింతి కావలసివచ్చిన నీ కెనయైన బోటితోఁ
గలిసి నుభింపు, మీ జలజగంధినిఁ గూడి నుభింప నేర్తునేః 230
- క. చదివితవి సకలవిద్యలు, చుదనాగమ మీ వొకింత చుదినెఱుంగవయోః
ముదిత తగువానిఁబొందున్, వదలున్ చూరమునఁ దగవివాడగు నేనికా. 231
- ఉ. ఇంత విచార మేలః విను మే బహుభాషలవాఁడఁగాను; నీ
యింతి నొనంగ; నీవిక యభేద్యఁ జనం దగుఁ; గామబాధిత
స్వాంతుఁడనైన నీ వొనఁగుకావము నన్ దగులంగఁ బోవు కా
నంతయుఁ నీకుఁ జేయఁదగునంతయుఁ జేయుము మీమ్ము నావుడున్; 232
- వ. గురుండు చేయునది లేక యింద్రునిపాలికా జనుటయు, 233
- ఉ. వచ్చిన దేవమంత్రిముఖవై శరీ వేటొకరీతిఁ దోవఁగా
నెచ్చట నే యువద్రవము నెవ్వరిచే నితఁడొందె నొక్కఁ యం
చచ్చపు భర్తీపై నతని నర్పితుఁ జేసి మహాత్మః యెంతయున్
నచ్చరితుండ నీ విటు విచారము నొందఁగ నేల తెల్పుమా. 234
- గీ. నాకు గురువైన నీకు బన్నం బొవర్చు, గా నెవఁడు పాహాసిందె; నవ్వానిఁదెల్పు;
మీక్షణమ నంపారించెద; నిందు నాకు, హరిహరబ్రహ్మలును బాస బగుట ధ్రువము.

- క. అన గురుఁడిట్లను నా థా, ర్యను జంద్రుం డపహరించె నకటా : బతిమా
లిన 'నీను పొమ్ము పొ' మ్మవి, యెను నా గృహిణీలలామ విప్పింపఁగదే. 236
- సీ. అంగనామణిలేవి యాశ్రమంబు శ్రమంబు , భార్య లేకున్న సంసత్రిముత్తి
అద్దాంగిపెట్టుని యన్నంబు మన్నంబు , నహధర్మిణిఁ గాని శయ్య కొయ్య
గృహిణిపొందికలేవికేలిక తేలిక , యిల్లాలు లేకున్న యిల్లు ముల్లు
సహచారిణిఁగాని సంగంబు భంగంబు , సతిచేతఁ జెరుగని మతులు మృతులు
- గీ. శిష్యుఁడవు గాన నీతోడఁ జెప్పికొంటి , నా తలోదరి విప్పించి నా మనోం
తమ్ము నొడఁగూర్చు ; మీరీతిఁ దలఁపవేని , నన్యపించెదఁగాని సంసారి మొల్ల .
- చ. అవి వనఁటన్ మునుంగు గురు "నాతుగతం గననేటికయ్య : యా
పెను నొకయింతలోన విడిపించెదఁ, గాదని చంద్రుఁ డెంతయున్
వివేక బలాత్కరించినఁ బనిం జవిఁజూపి మదం బడంతు దు
ర్జనుఁ డెటువంటి దుష్కృతము పల్పెనహ" యని చింతనొందుచున్ : 238
- వ. వర్తవ్యం బుపదేశించి దూతం బుచ్చుటయు వాఁడు శశిపాలికిం జని, 239
- సీ. కన్ననంతానంబుకన్న నెక్కుడుగార , వించి 'పేంబుటయైన నేంబవైతి
గురుభార్య తల్లి కెక్కడఁబంచు వదియించు , ధర్మకాత్తంబైనఁ దలఁపవైతి
మునులకెల్లను శిరోభూషణం బగుతండ్రి , వరు వొకింతైనఁ గాపాడవైతి
నరిగాఁ జదువుకొన్ననహపాతు లగు మాద్య , కుల ప్రతిష్ఠలనైనఁ జూడవైతి
- గీ. ధర్మవిదుఁడవు నీతికాత్తజ్ఞుమతివి
రాజపు కలావిదివి ద్వీజరాజుటన్న
యశము గైకొన్న మేటి వయ్యయ్యో : చంద్ర :
గురుకళత్రంబుతోఁ బొందుఁ గోరఁదగునె : 240
- క. ఇరువది యెనమంద్రు తలో, దరులుండఁగ మేనకాది ధనకామిను లు
ద్దుర యౌవనవతు లుండఁగ, దొరకెనె గురుకాంత నీరు : దోయజవైరీ : 241
- క. నీనంటి తెలివి గలిగిన, కోవిదుఁ డిటువంటి వసులకుఁ జొరఁబడఁగా
నేవాఁడు సంశయించును : , నీవెఱుంగవె, ధర్మనియతి విలుచునె యింకన్ : 242
- క. పలుమాట లేల దేశకు, కళత్రమును విడిచి పెట్టఁగాఁ దగు, మనకుఁ
గలహమ్ము పొదియగునే : , కలహమునకుఁ గాంత ముఖ్యకారణమకదా : 243
- క. తనవడఁతి నొకరుఁడంటఁగా, దనకున్ మన మెట్లు పొగులుఁ దా వన్యవతిన్
గొన వాని మనము నల్లె, యనుకొనఁదగు భార్య గోవ్యయగు నెల్లరికిఁగా. 244

- క. అవి పలుకు మవియే నీతోఁ, దన పలుకులుగా బలారి తగ ననఁ జంద్రుం
దనుమానింపక దూతం, గవి యిట్లనెఁ గనుల నగ్ని కణములు రాంకా. 245
- చ. నరులకు బుద్ధులం గఱవవచ్చునుగాక, మఱేమిఁ కోడియై
వరమ పతివ్రతన్ దవపి భార్యను బట్టిననాఁడు బుద్ధిఁ జె
ప్పిరె తన తెవ్వరేనిఁ ? దన పెట్టి తనున్ మఱిపించుఁగాక, యెం
దొరు మఱిపింప నేర్పునెఁ యహో ! బలవైరియుఁ జెప్పనంపెనే ! 246
- క. గురుభార్య తల్లి యనెడి వ్ర, కరణమ్మున భ్రాతృభార్యఁ గవయుట వేళ్ళ
తరుణిం గూడుట యవి తన, గురువునకున్ జెప్పె నేమొకో ! ధర్మమ్ముల్. 247
- గీ. టెఁగదా ! యెల్లవాడు బృహస్పతి వ్ర, జీతమో ధర్మకాత్రమ్ము మాతఁ గొనుట
అతఁడ చెప్పఁడె"తనకుఁదానయవలచిన, తరుణిగనఁగూడకున్నఁబాతకమటంచు.
- గీ. బలవిహీనుని కన్యనిభార్య యంచుఁ, ధన కళత్రం బటంచు భేదంబు గవి
సౌగను గలదెల్లఁ దనచేతి పొమ్మ కాక, బలము గలిగిన వాని కేర్పాటు కలదెఁ :
- క. ఈ గుబ్బెత నాయం దను, రాగాతిశయమ్ము మై భరంబిడె విఁక నే
నేగతి విడిచెద ధర్మం, బేగతి నొప్పికొను న్యాయ మేగతిఁ జెల్లన్ : 250
- క. న్యాయంబు విడిచి యీ యెల, ప్రాయంపుం గుబ్బలాఁడి వదలిన నన్నుఁ
బాయుటయ తర్కఁ దన్నుం, జీ యవి రోయక సుఖింపఁజేయునె చెపుమా ! 251
- గీ. పోదరుని భార్యఁ దాఁ గూడు టాది గాఁగ, నీతలోదరి తెంతయు నేవ మొదపె
నేమి లాభమ్ము గురునియందీపెలంది, మనము రమియింప దెందు కీ మమతతనకుఁ
- గీ. పలువలుకు లాడ నేలఁ యీ పలుకువినుము, దీనితై ప్రాణములకై నఁదెగుడుఁగాఁవి
యెందుఁదలఁపనటంచుఁజంద్రుండుపెప్పె, ననుచునిరాజుతోఁజెప్పికొనుముపొమ్ము.
- చ. అనుటయు దేవదూత చవి యంతయు వింద్రునకున్ వచించె దా
వివి వివి "చంద్రుఁ డింతటి పవన్ బొనరించెయి వింత సాహసం
బొనరువ నెంచినాఁడె" యవి యుద్ధరకోపవిఘ్నార్థమానలో
చనుఁడయి చంద్రునిం బొడువ నన్నహసం బొనరించె నైన్యముఁ. 254
- క. శిశుంకునకును వింద్రున, కీ తీరుగఁ బోరుగలుగ నిజ్యాహతుఁ దా
దై తేయగుడుడు శిష్య, వ్రాతముతోఁ దోడువడెఁ గువలయ హతునకుఁ. 255
- క. గురువైరి కుత్రుఁ డింద్రుని, బురికొల్పెఁగదా ! యటంచుఁ బురువైరి కృపా
కరమతి గురువక్షమునం, దురమున్ బొనరింపవచ్చె దున్నహాశక్తికా. 256

- గీ. వారలకు పీఠలకు బోరు హారమయ్యె; సంవలించెను నర్వ ప్రపంచములును
హంస వాహనారుడుఁడై యజుడువచ్చె, బోరువారిచిత్తార్థము బొసంగఁజేయ.
క. వదఁసడి చంద్రుం గనుఁగొని, "వదలుము గురుభార్య, నట్లు చదలవి యేనిన్
మద మడఁగించెదఁ జమ్మి, గదాధరునితోడఁ జెప్పి యుటారాదీ : " 258
- వ. అవి శుక్రనిం బిలిచి, 259
- క. తగునె బృహస్పతిపైఁ గల, వగచేఁ జంద్రునకుఁ బోయిపడి యిప్పుట్లగా
బగదీర్చుట : యిది విని యే, మగనిన్ విడనాడ దే రమిటి వ్యాజమునన్ ? 261
- క. అవి చెప్పిన శుక్రుఁడు "నీ, జనకుఁడు నన్ గోరె గురుని బాటుగా వదలగా
జనుఁ, దాత హడఁ జెప్పెడి", నన విడిచెన్ గురుని నత్ని సంతర్పిల్చిన్. 261
- ఆ. వె. చంద్రముక్త యైననతిఁ గొని యా బృహ, స్పతి గృహస్థుఁ జేరి సంతసించె
శంకరాది సుంలు చపరి యథేచ్ఛను; గొమరుఁ గనియె సంత గురునిభార్య.
- ఆ. వె. గురుఁడు మోదమంది కొమరునకును బాత, రర్పిమాచరింపఁగడఁగుటయును
నాయుదంత మంత నాలించి కీలించి, శీతకిరణఁ బొక్కబాత నంపె. 263
- వ. చూతయు బృహస్పతి పాలికిం జని చంద్రునిచనములుగా విట్లవియె. 264
- గీ. వీఁడు వీడుకుమారుండు గాఁడు మామ, కీవతేజోదపుం డట్టి వీరికెట్లు
జాతకర్మాదికంబును నల్పితీ వ, టందుఁ బిల్కినఁ దా ఓట్టులవియె గురుఁడు. 265
- గీ. నాతనూజుండు వీఁడు చిహ్నములచేత, గాని రూపముచేఁ గాని బానిఁబోలు
వాఁడుగాఁడు; మత్సర్యకుఁడే, వాస్తవిది, యనుడు; సకలమ్ముదెల్పెఁజంద్రునిపూత.
- క. తెలివిన నరసిజవైరియు, గలహమునకు వచ్చె దై త్యగణములు గొలువన్
గలహం వీగతి బునరు, తక్కులితంబై యెసఁగి దేవదానవతతిన్. 267
- వ. అంత, 268
- గీ. నరసిజాననుఁడేతెంచి సంయుగమ్ము, వందనుడు వారి వారింది కలహమునకుఁ
గారజంబగు గురుదారఁ గాంచి వలికె, గోపమును దెవ్దళికమును గొంతయెసఁగ.
- క. వరుచుఁడనవుఁబనిచే వీ, గొడవం గొని తెచ్చి తీవు కోమలి : వీ కీ
కొడు తెవవివలనఁ గలిగెనొ, తడయంగా నేం చెప్పు దగదే మారుణ : 270
- ఆ. వె. సిగ్గు చిన్ననాడఁ చెడిపోయెఁ బోఁకొంత, కొంతపోయెఁజంద్రుఁ గూడునాడు
కొడుకుఁ గంటిగాదె కోమలి; యిఁకనున్న, దియును లేనిదియును బయలఁ బడియె.
- గీ. వీవలనఁగాని వీరి సందియము తీసి, దతివఁ గురుతేజమోః లేక యట్లవైరి
తేజమోః తెల్పారాదె; యీ తీరు నీడు, తలన పుట్టెనే తప్పునే దైవకృతము. 272

- క. అను కమలానను మొగమున్, గవలేక శిరమ్ము వంచి కడుసిగ్గున మె
ల్లన నిట్లనెఁ దారయుఁ “జం, ద్రునకే చంద్రునకే చందురునకే” యంచుఁ. 273
- ఆ.వె. పద్మసూతి యంత బాలు విశ్వంకఁగాఁ, దొగంజేవి కిచ్చి తగవు దీర్చె
మిగుల సంతసించి మేలెంచి బుధుఁడంచుఁ, దేకు బెట్టికొనెఁ దుషారకరుఁడు.
- ఆ.వె. గురుకళత్రమందుఁ గువలయహితునకు, బుధుఁడు వుట్టె నిట్లు బుధుని వలన
సల పురూరవుండు కలిగిన చందంబు, నెఱుంగఁ జేసెనను మునీంద్రులార : 275

పు రూ ర వ శ్చ రి త్ర.

- క. ఖద్యోతతేజఃఁ డతి సం, పద్యుతుఁ దుద్యద్యుకః ప్రబాపుం డవర
ప్రద్యుమ్నుఁడు సుద్యుమ్నుఁ డ, భేద్యాభిద్యోతమాన వీర్యుండలచన్. 276
- వ. అతం దొక్కనాఁడు కతివయామాత్య సహితుఁడై పైన్యనమేతంబుగా పైంధవం
బెక్కి ధనుర్పాణమ్ములు ధరియించి మృగయావినోదమ్మున నానావిధ మృగమ్ముల
సుక్కడంచుడుఁ గ్రుమ్మురునాఁడు ముందట, 277
- చ. చని చని లాంచె నొక్కెడఁ బ్రకస్తకరస్తంభకాభిశోభి నూ
తనకనదాగమాగమనదాగతి చాలిత మాలతీ లతాం
త విబిడకుంజపుంజ సుభితప్రమదప్రమదావివంచికా
న్యనమిళితాళికోకిలరవంబు కుమారవనంబు డంబుగఁ. 278
- క. కని యన్యనముఁ బ్రవేశిం, చిన తత్క్షణమంద వింత చెలువున వనితా
జనతామనతారుణ్యం, బెనసిన యొక కన్నెరూప మెలమిన్ గాంచెఁ. 279
- గీ. తోడవచ్చిన పేనయు నాఁడురూపు, గాంచె నశ్వంబు బడబయై కానిపించె
నిట్లగుట కాత్మ నాశ్చర్య మినుచుడింపఁ, గారణంబిండు తేనియుఁ గానలేక, 280
- సీ. సామంతరాజన్య సంఘంబుతోఁ గొల్వ , కూటమ్ములో నెట్లు గూరుచుండు
నంతఃపురీవసత్కాంతామణుల కోర్కె , లెఱిగి వారల చిత్త మెట్లు గొందు
గర్విండు శత్రువర్గంబు పైఁబడి రాఁగ , వారలతో నెట్లు పోరానర్తు
పురుషయోగ్యులైన భూపాలకత్వంబు , సిగ్గు లే కే రీతిఁ జేసికొందు
- గీ. కటకటాః పూర్వకృత పాతకంబు గాక , నవికిమాలిన యీ యాఁడుతనముకన్న,
గలదెరువపట్టఁ దైవంబు కరుణదప్పెఁనంచుయోజించుఁ గరువిలపించు నృపుఁడు.
- వ. అను సూతుం గాంచి మునీంద్రు “లోమహర్తాః యివ్విభుం డవ్యసంబున నేమి
కతంబున ప్రీత్యంబునందె” నని యడుగుటయు నతం దీట్లనియె. 281

- చ. సనకసనందనాదిముని సత్తము లొక్కడ దేవదేవుని
గనఁ జన, దేవదేవి తనకాంతుని దాటొడ వత్తహీనయై
మనసిజకేళి మంది. యట మౌనిసమాజము గాంచి, సిగ్గు మే
కొన వననంబు దాల్చె, గడుఁ గొం తెనఁగద, ధరియించునంతలో. 283
- గీ. కాముకులసౌఖ్యమునకువిఘ్నంబొసర్ప, దగదెవరికేనియనిముసుల్ త్వరయెలర్ప
నరిగి రటసుండి నారాయణాశ్రమంబు, పార్వతియు సిగ్గుచే దలపంచి యుండె.
- గీ. సిగ్గుచే మ్రగ్గు సతిఁ గాంచి శ్రీగతుండు, పలికె “నెవ్వఁడు గాని యివ్వనముఁ జొచ్చు
నంతనే శ్రీ స్వరూపంబు నందు” నంచు, సదికతమ్ముగ శ్రీతవ్వంబు సిందె నితఁడు.
- క. అన విని ముని లవ్యలికత, వినుపింపు నుటన్న నట్లు వెలఁదియయి యతం
డనుఁగుం జెలిక తైలతో, వనమున విళ యనెడి పేర పర్తించునెడన్. 286
- క. వనమునఁ దిరుగుచు బుధుఁ డ, వ్యవితామణి వసిడిబొమ్మ వధువునఁ దనలో
చనములకు ముదం బొసఁగుడు, వనజాతాంబకుని దారిఁబడి వగఁజెందెగా. 287
- క. ఇళయుసు బుధునిం గవి మేల్, బిళి యవి తగ మెచ్చి తనరుఁ బతిగా నతనిన్
వలచె; విరుపురకు సుతుఁడై, వెలసెఁ బురారవుఁ డనూనవిభవోజ్జ్వలఁడై. 288
- క. ఇళ కొమరుఁ గాంచి తనటం, గుల గురుని వసిఠుఁ దలఁచికొనె వగపునఁ గొం
దల మందెడి సుద్యుమ్నుని, కల తెఱఁగు నెఱింగి యతఁడు కలుదాట్టొందై. 289
- వ. భగవంతుండగు నమ్మహాదేవుం గుఱించి తపం బొనరింప నతండు ప్రసన్నుండై
వరప్రదాత యయ్యె. నంత నుద్యుమ్నునకుఁ బుంస్తవం బనుగ్రహింపు మని
ప్రార్థించుటయు శంకరుండు, 290
- క. తనవాక్యము వ్యర్థండై, చనరుండ వసిష్ఠమౌనిసత్తమునరుఁ గో
రిన వర మీదె నొకమానము, వనితయు మాసంబు బురుషురకుం గాఁగన్. 291
- క. ఈ నరణి వసిష్ఠునిదయ, నా సుద్యుమ్నుండు పుంస్తవమంది పురికి వి
చ్చేపి యథాగతి రాజ్యము, శాసించెం గాని ప్రజకు సరిపడదయ్యెన్. 292
- గీ. మగతన మ్మునువేళలజగతినేయి, నాఁడుతన మూనునెడల హర్యములనొనుఁగు
తనుజునకు నీడు వచ్చెడిదనుక నిట్లు, లవని పాలించి యతఁ డరణ్యమున కరిగె.
- వ. అట్లు చని నారదోపదిష్టంబగు నవాక్షర మంత్రరాజంబును జిహ్విండుఁ దపం
బొనరించువంత, 294
- క. సింగముపై నెక్కి కడున్, సింగారం బడర వారుణీమదపూర్ణ
పొంగుగు నర్వమంగళ, ముంగళఁ గప్పట్టై నకవిపుణ్యముకలిమిన్. 295

- క. కనుపట్టిన జగదంబం, గవి మ్రొక్కిడి పేర్మిమీఱఁగా నానందా
శ్రునయనుఁడయ మన మరణన్, వినుతింపఁ దొడంగె ధత్తివివశత్వమునన్. 296
- గీ. దివ్యమననోపు నీ యాపు తేట తెల్ల, ముగఁ గనుంగొంటి నా పూర్వపుణ్య రేఖ
భక్తకల్పద్రుమంబు నీపాదపద్మ, యుగమునకు మ్రొక్కెదం బ్రోవుమో మదంబః
- ఉ. అంబః సురాసురాదులు ననర్దులు తావకదివ్యభవ్య తే
జంబు గనుంగొనంగ, మనుజున్ము లనంగ విఁరెంతవారు ? నా
కుం దొడకట్టి తీ పనుటకున్ మది విన్నయ మందకున్నె ? నీ
చుం బరమానురాగమునఁ జూచుట చోద్యము గావె ? శాంకరీ : 298
- క. శంభుండును విధియును వి, శ్వంభరుఁడు సూర్యవంద్రవరుణాదులు నా
జంభారియు నినుఁ గనుఁగొను, దంభం బెఱుంగ రన నాదు తరమే ? జననీ : 299
- గీ. జలధిజాపతి నీ సత్త్వశక్తి నెఱుఁగు, శారదాపతి వీరజశక్తి నెఱుఁగు
చండికాపతి నీ తమశక్తి నెఱుఁగుఁ, గావి నీ విర్గుణత వారు గాంచువారె : 300
- గీ. మూఁడుఁడైనట్టి యే నేడః పూర్ణమైన, యీకటాక్షప్రసార మదేడః నీకు
భర్తజనులందుఁ గల్గిన పక్షపాత, మింత యవి చెప్పఁ గలనె : లోకైకజననీ :
- పీ. ఒకవేళఁ బ్రణయకోపోద్రేకమున శిరో , భాగమ్ముపై వాచుపాద ముంచి
ఒకవేళ ననురాగవికలీభవత్తోర , వై యురఃపీతమ్ము నధిగమించి
ఒకవేళ గడుఁ జాకచకి నొప్పుమెఱపు నా , జనునప్రదేశమ్ము సంక్రయించి
ఒకవేళ సింగార మొల్క ముద్దులుగుల్క , నంకభాగమ్ముపై వదివనించి
- గీ. వాహనము నాఁగఁ దగు మధువైరి కీవ , లక్ష్మీపై మోద మిదెడు విలాసగతుల
నీ కటాక్షమ్ము లేకున్న వీరజాక్షిఁ , డంబః యొక గవ్వయైనఁ జేయఁడు నిజంబు.
- చ. జనవిః భవత్పదంబు లవిశంబును గొల్చు విరించుముఖ్యు లం
గన రెఱుకారుః ప్రీత్యమును గైకొనియుఁ బురుషస్వరూపమున్
మును భవదీయనత్కరుణఁ బొందిరికాదె ? యెవం బెఱుంగు నీ
యనునమళక్తి దీవిఁ గొనియాడఁ దరంబె ? వరాంబ మాదృకుల్. 303
- క. ప్రీపుంసభేదకూన్యం, బై పరతత్త్వస్వరూపమై దుర్జేయం
బై పూర్ణంబై యెసఁగెడి, రూపము నెవ్వఁడు నేర్చు రూపింపంగన్ : 304
- గీ. నిను విరూపింప నే నేరః నేర్చుకొలఁది, నీవదాంబుజభజనంబు విర్యహింతుఁ
గానఁ బ్రాణాంతమండు ననూనమైన, భక్తినిసఁగుము నీవదద్యయమునందు 305

- గీ. ఇట్లు నుతియించి సుద్యుమ్నవృషతివరుడు, శాంకరీకరుదాకటాక్షంబు కలిమి
మునిజనశ్లాఘనీయమౌ ముక్తిఁ గాంచె, నందికాభరణము నసాధ్యంబు కలదె ?
- క. సుద్యుమ్నునుతుఁడు ఘనసం, వద్యుతుఁడు పురూరపుండు పరిపాలించెన్
హృద్యనింపద్యగురు ధీ, ర్దిద్యోతితమై తనదుప్రతిష్ఠానపున్. 307
- ప. అప్పురూరపుండు రాజ్యం బొనర్చునెడ సామాది చతురుపాయమ్ములును ప్రభుమం
త్రోత్సాహకట్రులును నర్విషణ్ణాశ్రమ ధర్మంబులును విరుచిల్లపంబు అయ్యె. 308
- క. జన్మము లొసర్చె నాతం, డెన్నేనియు విద్రిమతుల కిడె విప్రల ౩
త్యున్నత మగుదానంబుల, నన్నన్న! నుతింపఁ దరయః యాతవి గుఱముల్. 309
- ఉ. ఆతనిరూపసంపదయు నానృపుతేజము నానృపాలు వి
ఖ్యాతియు నా దిరావతియుదాత యావిభుశీల మాజగ
న్నేత కృపాధికత్వమును నేర్చును నీతియు భూతియుఁ యశ
స్పీతియు నెంచి యూర్వి విశీకృతియై పగఁ జెందు నంతటగా. 310
- గీ. వంకజోహృపుణావంబువలనఁ బుడమి, కరుగుట తటస్థ మగుదు నయ్యుపరవేశ్య
చిరుమనఃకాంతుఁడైన యన్నరవరేయ్య, నెంచి వరియించి యతనితో నిట్టులనియె.
- చ. గొఱియలు లెండు నాటఁ గడుఁ గూరుదు విద్యలకన్న నెట్లూ; ధీ
గొఱియలఁ బ్రోచుటొక్కటియుఁ, గూటమివేళలఁ దక్కు వీవు నీ
గ్గఱి పసనంబు లేవి తఱిఁ గన్నడకున్కియు, నేయిదు త్రితై
రలుచుగ నిచ్చుచున్కియును దప్పపు; అప్పినగూర్ప వీడెదగా. 312
- గీ. దీవి కంఠీకరించితివేని నన్ను, గైకొని రఘువు మనెడి యక్కరికిమిన్న
ప్రతిన లెదురాడ వెలుచి చేపట్టి దాని, వలచి శ్రీడించె నొకకొన్ని పత్సరములు.
- సీ. అక్కటిస్థలమందుఁ దనిలి చిత్తము ధరా , పరియమ్ముపై వానఁ గొలువదయ్యె
దానినూగారుపైఁ దనిలి చిత్తము కత్తి , చేతఁ బూనుటకు వాంఛింపదయ్యె
తద్యవస్సంస్త్రీఁ దనిలి చిత్తము కావ్య , కలనా వినోదంబు దలఁపదయ్యె
దానికొఁగిటియందుఁ దనిలి చిత్తము వరా , ద్వైతభావంబుపైఁ బాటదయ్యె
- గీ. అపురః యేమందు నవ్వురూరపునిదరిత , ముఖిల మూర్ఖులయే యవి యలరుఁగాని
ధర్మ మర్థంబు మోక్షంబు దలఁపదయ్యెఁ, గాముతుల కన్యసంగతుల్ గానఁబడునెః
- క. దుర్గముఁ దీవృపుఁ దందు న, వర్గకరాగాతిశయమునగా మరగి పున
ర్నిర్గమ మెఱుగక యూర్వక, వ్యర్గమ్మును మఱచెఁ బాకానను మఱచెన్. 313

గీ. వార లిరువురు నీటిరు వార లగుచు, నున్న యంతటఁ బాకారి యూర్వశీ త
బోదరీమణి రప్పింప మాహుఁజేసి, పలికె గంధర్వలను జూచి ప్రాభవమున.

గీ. రంభ మొదలుగ నప్పరోరమణు లున్న, వార లైనను, నూర్వశీ వనిత లేక
యున్న కారణమున, స్వర్గమున్న దివుడు, చంద్రకళ లేవి యంబరస్థలము వగిది.

వ. కావున నేదేని యొక నెవమ్మునఁ బురూరవు వందించి గొఱియల నవహరించినఁ
గార్యమ్ము బీనఁగునని చెప్పి పంచిన, 318

క. గంధర్వులు రతికేళీ, బంధురుఁడగు నృపతి కెఱుంగఁబడకుండఁగ ధౌ
రంధర్యపటము గొఱియల, వందతమనమందుఁ జోరులై హరియింపన్. 319

క. ఆయురణమ్ములు మే మే, మే యవి రొదసేయఁ దన్నిమిత్ర మెఱిగి నీః
నీః యని రోయుచు నృపుతో, నా యూర్వశీ శోకత ప్రయై యిట్లనియెన్. 320

అ. వె. కొడుకులవలెఁ బెంచుకొనుచున్న నా గొఱి, యలను జోరులిట్లు లవహరింప
నాఁడుదానికన్న నధముండవై యూర, కుంట యుక్తమగునెఁ కువలయేక.

క. రక్షించెద పీవంచు ను, పేక్ష యొనర్పితిని గాని యెఱుఁగనయితి నీ
దక్షత యిట్టిది యని యో, కుక్షింభరః విన్నుఁ గూడి కత్తిక నైతిన్. 322

క. ఇటు కటకటఁ బడి తన్నుం, బెటిలి వడం దిట్లుచున్న నియురాలికి న
క్కటికము చూపుటకై ని, పృటుఁడై తస్కరుల వెంటఁబడి పరుగిడియెన్. 323

గీ. నన్నుఁడై వచ్చు నృపతివందమ్ము నూర్వశీ వనిత కేఱుంగఁ బడఁగఁ జేయుచిచ్చఁ
జంచలాకాంతులను మెఱపించి రపుడు, ధరణీపతి గేహనుండు గంధర్వవతులు.

వ. అంత, 325

క. ఉరణమ్ములఁగొంచు దిగం, బరుఁడై తోతెంచు నృపతిఁ బరికించి వియ
చ్చర వారవనిత యాతని, చరణములకు మ్రొక్కివలిత సాధ్వన మెనఁగన్. 326

ఉ. చెప్పితఁగాదెః మున్ను నృపకేళిరః నాడు ప్రతిజ్ఞః దానికిం
దప్పిన యట్టి నీడు దరిదాపునఁ గాఁపుర మెట్లోవర్తః నే
విస్పృఢ బోనలెన్ గరుణ యందుక నావయినుంచు; మయ్యయో
తవృక తీరునేః విధివిధానము తప్పినవట్లఁ గూరుముల్ః 327

వ. అని యూరదించి, 328

గీ. పార్థివోత్తము వలవంతపాణుఁజేసి, యరిగె నూర్వశీ విశ్చింతయై తవంత
స్వర్గముననుండి వచ్చినవచ్చుగాక, యమ్మరోః చెల్లః లంకెల నమ్మఁదగునె. 329

- చ. తను విడనాడి యూర్వశి యథాగతి నేగఁ, బురూరపుండు చిం
తను గొని, వెట్టిఁ బూని, మతిఁ దప్పి, తదీయవిలాసపై బరుల్
మనముననెంచుచున్ విషయమగ్నుతఁజెందుచు లోవఁగుండుచుం
జని చని కాంచె నచ్చటలచారుకటాక్షగతిఁ గురుక్షితిఁ. 330
- గీ. చూచినంతవ యాతని లోచనమ్ము, లతులితంబైన సంకోషగతి నెసంగెఁ
జిరవిరహానంగతులకు నెచ్చెలివి గనుట, కన్న వేటొందు భాగ్యంబు గలదె తలఁపః 331
- వ. అట్లుకని దగ్గఱ కరుణాసం బుట్టిపడ గద్దదగకుండై యుట్లనియె. 332
- చ. కినివి యెఱుంగ నెన్నఁడును; గీ దొనరించి యెఱుంగ; నీరు దా
సునిగతి నుంటిఁగాని యొకచోనయినన్ బ్రతిఁ జెప్పలేదు; నీ
వనిచిన కాంక్షమెప్పుడు నెపంబిడి చేయక యుండలేదు; హా !
ననువిడనాడి పోతివిది నాయమె ? నీకుఁగురంగలోచనా ! 333
- గీ. ఓసి : దుర్మార్గులారా : న న్నినదించి, తేని యీ మేను నే తరియింపఁజాల
నా మన మెఱింగియును గఠినత్వమూనఁ, దలఁపుఁ బూనెద పెంతటిదాన వయఁయొ !
- క. వలచి ననుఁ గలయనేటికిఁ, గలసి యిటుల్ విడిచి పెట్టఁగా నేటికి : నీ
వలపు నతమంచు నమ్మితిఁ, గలికీ : ననుఁ జింతపాలుగాఁ జేయుదువే : 335
- నీ. రమణి : నీ యాలింగనము చొప్పుడమి నాకు , రాత్రు లెల్లను శివరాత్రులాయె
పూబోడి : నీదు తాంబూల మబ్బమి నాకు , దినము లెల్లను హరి దినము లాయె
తెఱవ : నీ కెమ్మోచి శేనెలబ్బమి నాకు , ఋతువు లెల్లను గ్రీష్మఋతువులాయె
కలికి : నీకోఁ బొత్తు గలిగి యుండమి నాకు , క్షణము లెల్లను గతక్షణములాయె.
- గీ. లలనః నీనెన్నగవు వెన్నెలలకుఁ జొక్కు , భాగ్య మబ్బమి నాకెల్ల నక్షములను
గృష్టవక్షమ్ము లాయె, వీరికి వొప్పు , కాల మేగతి వేగింతునేఁ ంతాంగి : 336
- క. అని బహువిధముల విలసిం, చు నృపాలోత్తమునిఁ గాంచి సూన్యత గతి న
వ్వనితామణి యతని విర, క్తునిఁ జేసి మరల్పు తలఁపుకో విట్లనియెఁ. 337
- మ. వెలయాండ్రెక్కడ : గూర్మలెక్కడ : దయావిశ్వాసభావమ్ము లె
క్కడ : లోలోఁ దలపోయ నేరకిటు మౌర్ఖ్యంబునఁగా జెల్లువే :
కలలోనైనను వారకామినుల సాంగత్యంబు వాంచింతురే :
కలదే సూత్రము గట్టినట్టి మృగఁదొక్కండంచు మాజాతికిన్. 338

క. ఎవితల యెడఁ జోరులయెడ, జనపాలురు విశ్వసింపఁ జనదఱుగానన్
ననుఁ దలంచి విచారించక, చని రాజ్యం జేలుకొనుము జననాదమణి. 339

ఆ. వె. అనుచు నొప్పజెప్పి యరిగె నా యూర్వక, మనుజువిదుఁడు దాని మఱవ లేక
వంతఁ జెందె, నెంతవాఁడైన వారకాం, తలను జేరఁదీయ వలదు వలదు. 340

గీ. నేద విస్తృత మీ కథావిధము దీవి, జెప్పినాఁడను మీకు సంక్షేపగతివి
ఇట్టివలెవంత తనకబ్బునేమొ : యంచు, వ్యాసుడు పృథాచిఁగనినందియఱ్ఱుఁజెందె.

శు కో త్ప త్తి.

క. ఈ రీతి సంశయించెడి, పారాశర్యఁ గని కావలయ విహ్వలయై
చేర వెఱఁగంది శుక నని, తా రూపముఁ దాల్చి వనే పృథాచి యభేషన్. 342

వ. ఆట్లు వసుదయు, 343

గీ. హరిహరబ్రహ్మ లెవని దాసాసుదాసు, లెవని యావేళ పెట్టి జితేంద్రియులకుఁ
గనులు పొరఁగప్పఁ జేయు న క్తమలకరుఁడు, పట్టి పాలార్పఁదొడఁగెనావ్యానమునివి

ఆ. వె. తనము లెన్నియేనిఁ దగ నొనర్పఁగనిమ్ము, జనము లెన్నియేని నలువనిమ్ము
కమల కింపుగల్గ కాంతఁ గన్గొనినంత, మారుదారిఁ బడవివారు లేరు. 345

వ. ఇట్లు పృథాచీగతం బగు మనమ్ము మరల్చియు భవికవ్యతానిమిత్తమున మరల్చి
నేరక చింతించుచు నరణి మధించుచున్నంత, 346

క. అలవంచకరుని తాఁకునఁ, గలకలముం జెంది యున్న కతమున వీర్య
స్థలనము గల్గి యరణిలో, వలఁ బడె నది యెఱుంగ కతఁడు పట్టి మఱించెకా. 347

గీ. అరణి జనియించె నంతట వ్యాన నదృశఁ

డై యనలకాంతి భానురుండై శుకుండు

కాంచి "యది యేమి వింతయో" యంచు "శివుని

వర మహిమ," యంచు మది నెంచి వ్యాసుఁ డంత, 348

క. గంగానదికిం దన తన, యుం గొవి చవి యటకుఁ బావనోదకములఁ బూ
తుం గావించి ముదం జెనఁ, గంగా వాతవికీ జాతకర్మ మొనర్చెకా. 349

గీ. నభమునా దంత-దేవదుండులులు మ్రోసె, బుష్పవర్షోదయమ్మునఁ బడమి నిండె
వారదాది మునీంద్రు లందఱును గూడి, పాడి రాడిరి రంభాది వారనకులు. 350

ఆ. వె. చిలుకరూపుఁ గనిన చెలువ కారణమునఁ, బుట్టె వీతఁ డంచుఁ జెఱ్ఱఁజేరు
శుకుఁ డఁటంచు మోవి నుతునకుఁ, గ్రహముగా, వృద్ధిఁజెందె నతఁ డభేద్యగతిను.

గీ, అంబర స్థలినుండి కృష్ణాజినంబు

దండము కమండలువు తదర్థముగఁ బుడమి.

బడియె నొకనాఁడు మునులారః వ్యాసుఁడంతఁ

గొమరున కొనరై నువనయనముఁ గ్రమముగ.

352

గీ. జనకునికిఁ బోలె నికనికి జన్మకాల, మంద వేదవేదాంగాదు లయ్యె వశము

లైనను బృహస్పతిం గొల్పి యాగమర, తమ్ము సయ్యచు నవి యెల్లఁ దవిలి చదివె.

వ. ఇట్లు సంపూర్ణుడై గురుదక్షిణ నొసంగి తదాజ్ఞ వదసి తండ్రి పాలిరిం జనుటయు,

ఉ. వ్యాసుఁడు తొగిలించుకొని “వచ్చితివాః తనయా” యటంచుఁడే

రానఁ బ్రియమ్ము వల్కచు “బృహస్పతియొద్ద నను న్న విద్య ల

భ్యాసమొనర్చితేః” యనుచు నాదరముం బదరించి పుత్రు డా

ర్యాసముపేతుఁ జేయుటఁజూచె మనమందుఁ బ్రియత్న మంచుచున్,

353

వ. పుత్రుండు విరట్తుండగు నవి యెఱింగిన వాఁడుంబోలె సత్వరింబుగ నొక్కెడ

కరిగి సత్కుల ప్రసూతయు మనోహరిణియు వగు నొక మునితనయన్ వివాహ

ర్థంబు నిశ్చయించి యాశ్రమమ్మున కేతించి కుటుంబంబు యిట్లనియె.

354

చ. చదివెతి నెల్ల వేదములుః శాస్త్రములుకా బరికించినాఁడః వి

య్యదను వివాహయోగ్య మగునట్టిది గానఁ, గళత్రముకా వరిం

పఁదగుః ముక్తియిల్ పొనరువందగుఃః బుత్రులఁగాంచఁగాఁదగుకా

ముదమలరన్ మమున్ బుజవిముత్తులఁ జేయఁ దగుం గుహరకాః

355

సీ. పుత్రసంతానంబు పొరయవినరువకు , సద్గతి లేదు యశంబు లేదు

గావున నొకకన్నెఁ గైకొని తనయులఁ , గాంచి నన్నానందకలికుఁ జేసి

నిత్యదేవతలకు సంప్రీతి యొనర్చుము , మూతాదకుము నాదుమాట నిమము

నీ విమిత్రము తనం జేసొనర్పితిఁ బెక్కు , వత్సరమ్ములు తపఃపలను నీపు

గీ. నీవలనఁ గీర్తి గనవలె నీవలనన , సద్గతివి బొందఁగా వలె పౌత్య మందఁ

గావలెను నీవలన నంచుఁ గావియుంటి , ననుచు జనకునితోడ నిట్లనియె కుతుఁడు.

క. వరిణయమొల్లపు నన్నుం, గరుణింపుము తత్త్వబోధఁ గావింపుము దు

స్తరసంసారాంభోవిది, నరసి యరసి నన్నుఁ ద్రోయుటర్హ మెః కండ్రిః

356

వ. అను పుత్రుం గాంచి వ్యాసుం డిట్లను,

357

మ, వినుఁ గంటిన్ శతవత్సరమ్ముల్లా తపోవిష్ణున్ బ్రవర్తించిః నా

కనుకూలుండవు గమ్ముః యోవనము నీ కావిర్భవం బందెః డా

- ర్యనుగైకొమ్ము: సుఖమ్ములం బడయు: పేరాజేంద్రునో చూడెదన్
దనమున్ దెచ్చెద: నీ కొనంగెదను: నాఁ దత్త్వజ్ఞాఁ దాతం డనున్. 361
- చ. పవితను జేరి తద్వశత వర్తిలి దుఃఖము సౌఖ్యమంచు భ్రాం
తివి గొవి సంస్కృతిం బడి గతిం గన లేక కృశించువారలం
గనుఁగొనియున్ వివాహము సుఖం బనియే నెటు నమ్మతింతు : దుః
ఖనియతమైన సౌఖ్యము సుఖం బనఁ గూడునె : మౌనిసత్తమా : 362
- గీ. శృంఖలాబద్ధులు విముక్తిఁ జెందఁ గలరు, గావి కాంతాకటాక్షపాశానుగతుల
కబ్బునే ముక్తి యెన్నటిఁతైన విట్టి, విట్టుఖం బేమనుదుఁ బైవి వేసికొందు: 363
- గీ. మలమయంబైన కామినీమణుండేహి, మందు బుధుఁడైనవాని తెట్లానపుట్టు :
యోవినందర్ప మొక్కింతయును నెఱుంగ, నట్టి నాకల యీ హేయమైన గోడవః
క. కర్మములనునెవమున డు, ష్కర్మంబగు హింస సలువఁగాఁ జేయుచు నం
తర్మదము పెంచునాగమ, మంఝంబుల నామనంబు మనలదు తండ్రి: 365
- గీ. వేదవేదాంగములకల్మి విస్తరించెఁ, గావి వాక్యతి తత్త్వంబు గణనఁదాయె
పుత్రదారానుషక్తిమైఁ బొరలుగురువి, గొలిచి తరియించు వెఱ్ఱులు గలరె: యెందు.
- గీ. అట్టిగురునకు నొక్క మొక్కాదరించి, తత్త్వవేత్త వటంచు నీదరికిఁ జేర
దుష్టనంసారమునఁ బడద్రోయ నగునె, భవ మెవరితైనఁ గాలవర్సంబ కాదె: 367
- క. పురువులు హేయంబగు వి, ట్పరణిం జరియించునగిది జడమతులును సం
సరణమునఁ బడెద రకటాః, పరికించిన భవము సౌఖ్యభాజన మగునే: 368
- గీ. వేదశాస్త్రాదికంబెల్ల వెదకి తెలిసి, కొనియు సంసారవాన్నిది మునిఁగితేలు
బుధునికన్నను మూఁడుండు పుడమిఁ గలఁడెఁ, యతఁడపో: మాకరాదులయట్టివాడు.
- గీ. పుత్రదారానుషక్తువి బుధుఁ డటంచు, గారవిండుటకన్న నజ్ఞానమున్నె :
వాఁడపో బుద్ధిమంతుఁడు వాఁడ బుధుఁడు, వాఁడ శాస్త్రజ్ఞాఁ డెవ్వఁడవంచితుండు.
- క. భవబంధకరం బయిన చ, దువు భదు వగునే: సమస్త దుఃఖధ్వంస
వ్రవణం బగునద్దానిఁ జ, దు వనం దగు: దాన ముక్తి దొరకును దండ్రి: 371
- క. ఎందుం జన వీయక తన, యందుం బంధించుటన్ గృహం బయ్యెన్ దా
విం దపులుట బంధవగృహ, మందుంబయ లేద మించుకైనం గలదే: 372
- క. మందులు విధి ప్రకారితు, యం దగులఁగనిమ్ము గృహములోపల వారిన్
విందించనేల మనుజుత, నందియుఁ జదువుకొని యిందు వడుగంటుదునే: 373

వ. అను కుమారునకు వ్యాసుం దిట్లనియె.

374

క. మన మతినిర్మల మైనం, దనకు గృహం బెట్లు బందనం బగు మనముం
దనయిచ్చఁబోవనీయక, యవికి గృహస్థునకు ముక్తి నొసఁగుఁగూడరా. 375

గీ. వ్యాయ్యముగ ధనసంపాదనం బొనర్చి
యన్మతమాడమి యగుచిత్వమాచరింప
మియును విధిచోదితంబుగా మెలఁగుటయును
గలిగి వర్తించు గృహ ముక్తిఁ గాంచుఁ బుత్ర. 376

సీ. వేదవ్రతముల నాపాదించి చరియించు , బ్రహ్మచారులెల్లఁ బట్టుఁ గొమ్ము
అతిథులై యేతెంచునట్టి గృహస్థుల , నాదరింపంగఁ గల్పాగమంబు
భార్యైకయుక్తులై వనమునఁ దిరుగు వా , నప్రస్తుండు రక్షణ ప్రసక్తి
సంసారహింసారింసావికల్పలా , నన్యాసులకును విక్రాంతిహూమి

గీ. యైనగార్హస్థ్యమున నుండి యఖిలదర్శ , ముల నొనర్చి తుదట ముక్తిఁబొందవచ్చు
నట్లు కాదేని యవ్వసిస్థాదిమునుల , కేరి గార్హస్థ్యమున నుండు బెఱుంగఁ జెప్పును.

గీ. అగమోక్తకర్మంబుల నాచరింపఁ, దలఁచి వర్తించుగృహి కెల్లదర్శములును
గరతలామలకములు గాన లాఁతి, యాశ్రమములు సరియె గార్హస్థ్యమునకు : 378

ఉ. అదిని బ్రహ్మచర్యము వనంతరమందు గృహస్థదర్శ మా
మీఁదవనప్రవాస మటుమీఁద యతిత్వ మటంచు బ్రహ్మవి
ద్యాదరు లంద్రు గాదె తనయా : వినయమ్ముగలాఁడ వాగమా
పాదితమైన ధర్మము నెవమ్మున వమ్మొనరింపఁ బాదియే : 379

గీ. కాన గార్హస్థ్యదర్శమ్ముఁ బూని పుత్ర, వంతుఁడవుగమ్ము పితృదేవవర్గములకుఁ
ప్రీతి సేయుము నామాట వినుము నన్య, నించు బివ్వుడుగాదు యోజించుకొనుము.

క. మనమును బంచేంద్రియములు, తనయా : కడుఁ జంచలములు దారవిఘ్నముం
జెనక యథోలోకమునకుఁ, బనుచుకా వాఁడెంత పెద్ద ఫదితుఁ డైనన్. 381

గీ. ఇంద్రియజయమ్ముకొఱకునై యంతి నెంతఁ, వాఁడయినఁగాని వరియింపవలయువార్ధ
కమ్ము సంప్రాప్తమైనఁ దనమ్ము సేయ, వలయుఁ గాని వేఱొకగతి వలదు తనయ.

సీ. మేనకాతరుణిసమ్మేళనమ్మునఁ గాదె : , గాదిపుత్రతనమ్ము గంగఁ గలిపె
దాశపుత్రికతోడఁ దగులు చెందుటచేతఁ , గాదె : వీకాత భంగమ్ము గనియె

నలమృతాభివి జూచి యాసిండుటను గాదె : , నాకుఁ దేజస్థులనంబు గలిగె,
తనపుత్రకను మోహమున వరించుటచేతఁ , గాదె విరించి ప్రమాద మందె
గీ. గాన నొకకన్నె వరియించి దాన వింద్రి , యముల నిద్దింది మీఁద వియమము గాంచి
తనము సేయఁగబూనుట త్రమముగాని , యభయతో భ్రష్టతనుగాండుటచితమగునె :

శుకుఁడు సంసారమును నిందించుట.

క. అవి యుపదేశము నొనరుచు, జనకుం గని శుకుఁడు వచ్చు సౌఖ్య విహీనం
బును వాగురానమానం, బును నగు గృహమందు బుద్ధిపుట్టదు తండ్రి : 384

క. ధనహీనులు స్వజనులచే, ననయము బాధింపఁ బడుదు రది గాక ధన
ర్జనదింతావ్యాకులు లగు, జనులకు నెచ్చోటనై న సౌఖ్యము కలదే : 385

సీ. ఈజగత్త్రయమేలు వింద్రునకైన న , న్యాసి కున్నంత సౌఖ్యమ్ము లేదు
సాజెన్మహాలక్ష్మి చక్షుమందున్న వి , ఘనకైన యతి కున్నసుఖము లేదు
త్రిజగత్కుటుంబియౌ నజాపితైనను విర , క్తుల కున్న యంత విశ్రుత లేదు
అజిమాదియైత్తుఁడౌ హరుచితైనను గోఁచి , పాఠరాయని కున్నభాతి లేదు

గీ. తనములకు విఘ్నము లొనర్చఁ దలచుటయును
దైత్యుల హరింపఁ దలఁచి భేదంబు గొనుట
యునుగదా వీర లొనరించువనుట ; నే నె
ఱింగియును సంగమునఁ బడి బ్రుంగనేల : 386

క. ధనవంతునకే సౌఖ్యం, బిచ్చితప్రాయ మన్నయప్పుడు ధనహీ
నునకు సుఖమెట్లు చేకూర్లు , జనకా ! సంసారమందు సౌఖ్యము కలదే : 387

అ. వె. నన్నయొనిజన్ము నయ మొకింతయు లేక, ఘోరదారరూప కూపమునను
బట్టి త్రోయ నగునె : భవమేడఁ సుఖమేడఁ . రక్తియేడ బంధముక్తి యేడ :

అ. వె. మొదల జన్మదుఃఖమును మీఁద ముదిమిచే, నైవదుఃఖమును ననంతరంబు
మరణకాలదుఃఖ మరయ నాపైఁ బున, ర్జననదుఃఖ మిందు సౌఖ్యమేది : 388

కా. ఆకాపాశముచేతఁ జిక్కువడి ప్రాణాచారముం బూచి యా

వ్హాశంకకా విడనాడి బుద్ధిబలవైకద్యంబు వోనాడి వి

త్తేకద్వారవివాసభిన్నచుతియై యేతెంచుపంపారికిన్

లేశంబైనను సౌఖ్యమున్నయదియౌ లేదో విచారింపుమా :

- క. కొడుకులు, గూఁతులు మొదలగు, గొడవ పెరిగినేవి వారి కుడుపునలై యె
ట్లుడు కష్టము పడవలె, నొక, కడుపుకుడుపుచెచ్చుకొనుట కష్టమే; తండ్రి! 391
- వ. కావున యోగశాస్త్రంబును సుఖకరం బగు జ్ఞాన శాస్త్రంబును నా బసచేకింపు మని
మఱియును, 392
- క. దయ గలిగి నాకుఁ గర్మ, జేయ మగు పద్ధతి వచించి సంసారము నా
వయఁ బెట్టక విజ్ఞానా, శ్రయ మగు మార్గముఁ జూపఁ జనదే తండ్రి! 393
- చ. జలగ శరీరముంబొదివి చయ్యన నెత్తురు గ్రోలుభంగిఁ, గాం
తలు తమ పీర్యముం దమ దనఁబు మనఁబు హరింతులంచు మూ
ర్ఖు లెఱుఁగ రిక్కటా! మిగుల రోఁతలపాఁతలైన యీ పెరిం
దులు సుఖమిఁగఁజాలుదురె దుఃఖముదక్క మునీంద్ర యేరికిరా? 394
- క. వేయేటికి విద్రాసా, భ్యాయతి చెడఁగొట్టుకొనుట కంగనఁ జేచ్చున్
బో! యెఱుకలేని మనుజుఁడు, నాయన! యిది యెల్లగతుల నరకంబకదా! 395
- వ. అని సంసారంబు రోయు రుమాయిం గాంచి వ్యాసుండు దుఃఖాశ్రాంతం దగుటయు,
సీ. వేదమ్యులెల్ల దుర్వేదంబులై యున్న , విభజనఁ జేసిన విశ్రుతుండు
జనులకు విజ్ఞానమును దేటవఱన వే , దాంతశాస్త్ర మొనర్చినట్టి మనుఁడు
అలనుహభావకం బప్తాదశపురాణ , ముది రచించిన మహాబుద్ధికారి
మునులలోపలఁ బెద్దతనము గల్గిన యశః , ప్రతిభ నొప్పినగొప్పనందీతుండు
- గీ. దివ్యవిజ్ఞాని సత్యవతీమతుండు , మాయవలలోనఁ బడి పెడమార్గములకుఁ
గాలువెట్టుచునుండెనొఁగలరెఁయింక , నొరులనుచునెంతయునువింకనొందెకుటఁడు.
- గీ. హరిహరబ్రహ్మలతును దురావ యగుచు, జగములన్నియుఁదనమాయఁదగులఁజేయు
నేమహాదేవి నకలలోతైకజనని, యమ్మహాదేవి నర్పింతు నాశ్రయింతు. 398
- గీ. విష్ణుసంకమ్ముచే కుని వెలసి నకల, ధర్మము లెఱింగి వ్యాసునంతటి మహాత్ముఁ
డిట్టిప్రాకృతచింత ప్రేఁబెట్టుకొనియె, నకట! చిత్రంబ కాదె మాయాబలంబు. 399
- అ. వె. నేను నీవు నాది. నీయది నాతండ్రి, నాకమాజుఁ దని యనారతంబు
ప్రీతి గొండ్రు వంచకూతమయంబు దే, హం బటం చెఱుంగ రకట! జదులు. 400
- క. వ్యాసుండఁట వేదాంత, వ్యాసంగ మొనర్చినట్టి యవఘండఁట కా
నీవరణఁ జింతఁ గొనునఁట, నీ! నీ! మాయాబలం బజేయుచు కాదే : 401
- క. అనుచుకా మాయాబలవిల, సనమున కచ్చెరువుచెంది జనకుం గది కా
ప్రనిదానస్తుగ కుకుఁ డీ, ట్లనెఁ దన విజ్ఞాన మహిమ యతనికిఁ దెలియన్. 402

గీ. నకలము నెఱుంగునట్టి బోధకుఁడ నీవు, దివ్య విజ్ఞాన, నత్యవతీ తనూజః
వీఁడు నావాఁ డనెడి భ్రాంతి వీడలేక, ప్రాకృతునిఁబోలె శోకాద్విఁ బడుదురయ్య.

ఉ. ఎందఱి కీవు తండ్రినొ పుఁజెందఱి కేఁ దమజాండనో మదిన్
గొందల మందనేలః కనుఁగొమ్ము విచారణపేయ మయ్యయో
తుందుడు కింతచెల్లనెః బుధుండవు కావెః యెఱుంగవేః ధృతిం
జెందక చిత్తవృత్తి నిటు చిందఱ వందఱఁ జేయ నాయమేః 404

పీ. అఁకలి దీర్ఘంగ నన్నమ్ము కలదు పి , పానఁ దీర్చుటకునై వారి కలదు
ఘ్రాణతృప్తికినై సుగందమ్ము గలదు క , ర్జములఁ దప్పంగ శాస్త్రములుగలవు
కొమ వివృత్తికై కాంతలు గలరు ద్ర , వ్యమ్ము నార్జింప భూసతులు గలరు
విజ్ఞానమునకుఁ దత్వజ్ఞులుగలరు మో , క్షమ్ము పొందుటకుఁ దపమ్ము గలరు

గీ. గాని కొమరునిచేఁ బొందఁగలుగునట్టి, దొక్క సుఖమైన లేకున్కి విక్రమరయ
నట్టి కొమరులకై మది నానఁజేయు, నావికన్నను వెఱ్ఱు లెందేవిఁ గలరెః 405

గీ. ఎంచి వలసిన విత్త మార్జించికొనుము, సుతువికన్నను విత్తంబు సుఖకరంబు
ము వృజీగర్తుఁ డనుమువి కన్నసుతుని, యజ్ఞవతువుగ నమ్మివేయఁడఁ మహాత్మః

క. నను సంసారాంబుదిలోఁ, జొనువక తత్త్వమ్ము గఱపి సూన్యకరీతిన్
మనుపుము నే వింకఁ బున, ర్జనన భయంబనుభవించఁ జాలను దండ్రి. 407

గీ. జన్మములలోన మానసజన్మ మదిక, కష్టపాద్యం బదియుఁగాక కర్మభూమి
యందు ద్విజాఁడై జనించు టత్యధిక కష్ట, పాద్య మది గాంచి సంసారపరజీయేలః

క. అవి తిరుగవి వైరాగ్యం, బును గొవి సవ్యాసమందు బుద్ధిఁ జొనుపు పు
త్రునిఁ గవి నత్యవతీసుతుఁ, డనుమానం బుడిగి యిట్లు లావతియిచ్చెన్. 409

మ. తనయాః మున్నొనరించినాఁడను మువీంద్రస్తుత్యమై నత్యమై
మనసాబొనువినాశమై నకల డుఃఖధ్వంసమై యొప్పి ము
క్తిసొనంగం దగునట్టిభాగవత మెంతే శ్రద్ధ మీఱంగ దీ
విని విత్యమ్ము వలింపు మియ్యదియ పొందించున్ మనోభీష్టముల్. 410

అ. వె. అతికుభప్రదంబు నాతివి స్తీర్ణంబు, బ్రహ్మసమ్మితంబు భాగవతము
వివిన యంతమాత్ర విజ్ఞాన మబ్బు న, ద్ధానిఁ జదువుకొనుము జ్ఞానివగుము.

దేవీ భాగవతావతరణము.

గీ. ద్వాదశస్కంధయుక్తమై పంచలక్ష, జయతమై పుణ్యమై పురాణముల కెల్ల
భూషణం బయి యొప్పునప్పు న్తకంబు, వతన పేయుము సంసారబాధ బాడుగు.

పీ. పటవక్రమున బాలవైశి నుండి తా, వీప్రపంచస్థితి నెఱుంగ లేక
యే విటు బాలుండ నేకతమ్ముననైతి. నేవిధమ్మున దీవి నెఱుంగువాడ
విటు నన్ను విర్మించె నెవ్వఁడో యవి చింత, నొందుచు నున్న ముకుందునందుఁ
గరుణించి భగవతి పరమరహస్యంబు, గాఁగ శ్లోకార్థంబు గాఁగ దీవి

గీ. దెలిపి “యయ్యది నకలంబు దీవిదెలిసి, కొనుటయే నన్నెఱుంగుట” యవియెనంత
విష్టుఁడయ్యది వివి దావిధము దెలియ, నేర కిట్లవి చింతించె నెమ్మనమున. 413

కా. కాంతంబై యకలంకమై నహజమై సత్యంబునై విత్యమై
యింతే మోదమొనంగఁ జాలివిది దా నేమూర్తి నాకా గృహ
స్వాంతంబై యిదెనో? వదార్థమదిపుంస్త్రాలంబియో? పండమో?
కాంతాకారమో? యెట్టిదో యవి తదాకారమ్ము నూహించుచున్.

414

వ. శ్లోకార్థ రూపమ్ముగు వట్టాగవతంబు పఠించుచున్నంత,

415

పీ. శంఖపక్ర గదాది సాధనమ్ములు దార్పి, హవణించు నాల్గు బాహువులతోడ
క్రొక్కారు మెఱుంగునాఁ గొమరారు పదియాలు, వన్నె బంగారు దువ్వలువతోడ
మగలాలవక్తుపెన్నిగవిగల్గ వగఁజాలు, సౌగంధ గల్గిన చిన్ని నగవుతోడ
తవతోడఁ దుంఁదూఁగఁ దగు వాయారము గల్గి, యలరారు నెయ్యంపుఁ జెలులతోడ

గీ. తొగలవగకావిఁ దెగరు నెమ్మొగచుతోడ, నునుమెఱుంగు నెడందకందోయితోడ
దంబుచెన్నారు నత్త్యరూపంబుతోడ, నాతనికి శక్తి మ్రోలఁ బ్రత్యక్షమయ్యె. 416

వ. మణియు రతియు భూతియు బుద్ధియు మతియు, గీర్తియు స్మృతియు దృతియు
క్రద్ధయు మేధయు స్వాహాయు జీధయు విద్రయు గతియు దృష్టియుఁ బుష్టియు
క్షమయు లజ్జయు జ్ఞాంభయుఁ దండ్రయు వసుశక్తులతోడ నెదుటం బొడకట్టిన
మహాలక్ష్మీస్వరూపిణి యగు శక్తింగాంచి విస్మయావిష్టచిత్తుండై.

417

మ. నలిలం బెక్కడఁ మణ్ణి యెక్కడఁ విని న్నంద్రుండనై తచ్చద
స్థలమం దేను వనించుచెక్కడఁ మహాశక్తి స్వరూపంబు ముం
గలఁ గన్నట్టు టిదేదఁ? నాకు నెదుటం గన్నట్టు వీసర్వముం
గలయో? మాయయో? లేక మజ్జనవి వేడ్కన్నాకుఁ జూపట్టుదో?

418

వ. అని నానాప్రకారంబుల శంకించుచు మౌనంబున యున్నంత జగజ్జననియు మంద
హాసకందళిత ముఖరవిందయై యతవికిట్లనియె. 419

గీ. మఱచితివి నన్నుఁ బరక క్తిమాయకతనఁ బ్రళయమునయందు విగ్గుణప్రతిభ నొప్పు
నమ్మహాశక్తిః సగుణుండవై యెనంగె, దీవు నను సత్త్వక క్తిగా నెఱిగికొనుము.

క. వీనాభికమలమునఁ జతు, రాననుఁ డుదయించు వత్తఁడ యఖిలజగమ్మున్
బూనియెనర్చు రిజోగుణ, మూనినవాడై నకతన మజ్జ్వరితన్. 421

గీ. ఆతఁడు సృజించినట్టి బ్రహ్మాండమునకు, నీవు పరిపాలకుఁడ వయి నెగడఁ గంపు
ఆ సృజనగర్భభూమధ్యమందుఁ గ్రోధ, వశముచే రుద్రుఁడును నుచ్చవంబునందు.

గీ. ఆతఁడును ఘోరమగుతపం బాచరించి, దానఁ దామసి యగుక క్తిమాది ప్రయ
కాలమునయందు సంహర్త కాఁగలాడు, బ్రహ్మనిర్మితమైన ప్రపంచమునకు. 423

వ. ప్రపంచ రక్షణంబునకు నాసాహాయ్యకం బావశ్యకంబు గాన సత్త్వక క్తి నగు
నన్నుం గైకొమ్ము. భవద్వక్షస్థలంబున నెల్లప్పుడును వసింతు వన సతం దిట్లనియె.

క. ప్రాకటపర్యయతంబగు, శ్లోకార్థం బొకఁడు వింటి నుందరిః యది నా
శేతతమున వినఁబడియెనొ, నీకతమునఁ దెలియవలయు నిక్కమనవుడు. 425

వ. మహాలక్ష్మియు నెలనగ వలర నిట్లనియె. 426

ఉ. నావలుకాలకింపును యనంత గుణాలయ నైవయట్టినా
రూపముమాత్ర మొప్పుగ విరూపణఁ జేయగ నేర్తు నీవు దు
ష్ప్రసము నీకు విరుణత భానియ నప్పరదేవతామహా
రూపము తెల్పు నాపె యది రూఢిగ భాగవతాఖ్యమంత్ర మౌ. 427

అ. వె. వేదసార మైనవిద్యయై సుభగమై, పుణ్యమై సమస్తగణ్య మగుచు
నొప్పుభాగవతము నొనఁగెఁ బరాంబిక, నీయదృష్ట ఘేమొ నేనెఱుంగ. 428

క. నీయందుఁ గృపామతియై, యాయంబిక నీకుఁ జెప్పి వనమాః నిత్య
ద్యేయంబు నమేయం బన, పాయంబు న్నఱుచు దీని వరయుము మదిలోన్. 429

గీ. దీని మఱవక పఠించితేని కుభము, లబ్బు ననులచ్చినలుకుం నాలకించి
హరియఁ బరమోత్తమం బగునట్టిమంత్ర, మంచు వద్దాని జపియించు ననవరకము.

వ. ఇ ట్లమ్మహామంత్రంబు జపించుచుఁ గొందొకకాలమ్మునకు మధుకైటభ భయ
మ్మునఁ దనకుళరజాగతుం డగునిరించి ననుగ్రహించి యద్ధనుజ్ఞుఁడై ధీమతిఁ

దదభ్యర్థితుండై యశవి కువదేశించె నతఁడు వారదునకు నతండు నాకును మపదే
శించిరి దానిం గొవి యేవస్తాదళ సహస్రసంహితారూపమ్ముగా విస్తరించితి. 431

సీ. పంచలక్షణయుక్త మంచితజ్ఞానదం , బజ్జానతిమిరమార్తాండవించి
మాగమాఖిలసార మమపమ మఖిల ధ , ర్మప్రతిపాదక మప్రతిఘాత
ముక్తిసాధనము ముముక్షుసేవ్యము దివ్య , మాఖ్యావబహుళము వ్యాప్తమహిమ
మాయుష్యవర్ధనం బతిశాంతిదంబు ధ , న్యంబు పుణ్యంబు గణ్యంబు శివము

గీ. సంకయచ్చేదకంబు సంసారతార

కం బయిన భాగవతపురాణంబు రోమ

హర్షణాత్మజతోఁ గూడి హర్ష మెనఁగఁ

జదువుకొనుమయ్య దాన మోక్షంబు దొరకు.

432

క. అవి తనయునకుం జెప్పెడి, యనువునఁ గైకొంటి నేను నాకఁడు దానిం

గొవి పలియించుచు నాశ్రమ, మున నుండెన్ నకలసౌఖ్యముక్తుండగుదున్. 433

ప. ఇట్లు ఋణగ్రస్తునివగిది విర్ధనునిచందంబున వైకల్యంబున కూన్యహృదయుండై
వేత్తోకభంగిఁ జింతావిఘ్నఁడగు కుమారుం గాంచి సాత్త్వవతేయుఁడు సంకయ
గ్రస్తుండై యిట్లవియె. 434

క. జ్ఞానాఖ్యాస మొనర్పుట, మాని వృథాచింతఁ జేసి మన మజ్ఞానా

ధీవముగఁజేయ నేలః ను. ఖానుభవము గాంచి ముడము నందఁగరాదే ? 435

గీ. నాకుఁ గొమరుడవయ్యు విజ్ఞానమునకు, వింతగాఁ జింత పేయ నీకేల ? నాదు

వచనములు నీమనమ్మునఁ బట్టవేసి, వేత్తోక యుపాయ మెఱిఁగింతు వినుముపుత్రః

ప. మిథిరావగరమ్మున జనకుం డనునొక్క వృథివీపతి గలఁడు, 437

గీ. అతఁ డతిశాంతుఁ డతిదాంతు డమలహృదయుఁ

డు త్రమజ్ఞానసంపన్నుఁ డూర్జితండు

అశవి దర్శించి నీసందియముల నెల్లఁ

దీర్చుకొనుమయ్య నత్యము దెలువఁ గలఁడు.

438

ప. అవివ కుకుం దిట్లవియె.

439

గీ. రాజ్య మదమత్తు లై వట్టి రాజు లేడ

నకలమువి దుర్లభంబగు జ్ఞానమేడ

దంభ మగుగాక విజ మవి కలఁప నగునె ?

కలఁదె ? వరిధ్యామతుండు లోకమున నెందు.

440

శుకుండు మిథిలా నగరమ్మున కరుగుట.

- క. పావములకు మూలంబు ధ. రాపాలిన వృత్తి దాన రక్తుండై యీ
భూపాలుడు విజ్ఞాన, ప్రాపకుఁ డని చెప్పె దిది యబద్ధమ కాదే : 441
- గీ. వద్దవక్రము జలమునఁ బరిధవిల్లు, చందమున నీతఁ డెట్లు సంసారమందు
నంటి యంటని వివమున నమరి యున్న, వాఁడో? యాతవిఁ గనుఁగొన వలదెనాకు?
- వ. సంసార చక్రమ్మునఁ బరిభ్రమించు నానికి విది మాత యనియు నయ్యది భార్య
యనియు పీఠు పుత్రుండనియు నది సోదరియనియు విది కులబి యనియు నది
చేఁ దనియు విది మధురం బనియు నది జ్వరంబనియు విది శీతమనియు నది యుష్ణ
మనియు నానభేదంబులు చొప్పడక తప్ప దట్టి భేదజ్ఞానంబు కలవాడు ముక్తుం
డెట్లగు : సంతియగాక రాజ్యభార విరహాకుండగు నరపాలునకు శక్ర మిత్రాది
పరిశీలనం బావశ్యకం దిన్నిటం దనిలియు జీవన్ముక్తుండగు పురుషుం డదృష్టచరుం
డగుటంజేసి యాతని దర్శింపఁ గుతూహలంబు పొడమెఁ బోయి వచ్చెద నాజ్ఞ
యమ్మునుటయు వ్యాసుండు. 443
- చ. అరిగెదవే కుమార : శుభ మబ్బెడుఁ గావుత నీకు నెల్లెడఁ
దిరిగియు వైశమే యరుగు దేగదవయ్య : భవన్ముఖంబు నే
నరయక తాళఁజాల విపులాయువు నీ కగుఁగాక యొందుచో
నరిగెడునుమ్ము బానయిడు మావయి నిచ్చొటువీడు మిమ్మెయిఁ. 444
- క. జనక నృపుఁగాంచి సంశయ, వినివృత్తింబొరసి మరల వేగమ యిటకున్
జనుడెమ్మి. ప్రాణము నీ, వని నమ్మిన నన్ను నంగలార్చింపకుమీ. 445
- వ. అని మాటి మాటికి ననునయించు తండ్రికి ననుస్కరించి యనుజ్ఞాకుండై ధనుర్ము
క్తంబగు శరంబు చదువున నతిశీఘ్రమనుండై యరుగుచుఁ ద్రోవ నక్కడక్కడ
ననేక విధమ్ములగు దేశమ్ములను వనములను బర్వతమ్ములను క్షేత్రమ్ములను నానా
వ్రకారులగు మునులను కైవ వైష్ణవ శాక్తాదులను గాంచుచు ననేక వ్రకారంబులగు
వారి వారి ధర్మంబుల కత్యాశ్చర్య పర్యాప్తుండగుచు రెండు వత్సరంబులకు మేరు
పును నొక వత్సరమునకు హిమవగంబును నతిక్రమించి మిథిలానగరంబు చొచ్చి
యచ్చటి విశేషంబు లాలోకించు చున్నంత దొవారికుండు వారింది “నీ వెవ్వండ
వేమి కార్యంబున నరిగెద” ననుడు నవ్వాని కేమియుం జెప్పక మరలి నగరబ్ధార

బహిఃప్రదేశమ్మున స్థాణువుంబోలె నచలుండై కూర్చుండుడు వెండియు దోవారికుం
డిట్లనియె. 446

క. మూకునివలె లోనికిఁ జన, నీ కెవ్వఁ డానతిచ్చె నృపు దర్శింప
స్నీ కేమి కార్య మబ్బెనో ? నీ కులధర్మ స్వభావ నియతులు నెపుమా. 447

గీ. బ్రాహ్మణుండవు నాగమ పారగుండ
వంచుఁ దోఁచెడి వినుఁ జూచివంత నాకు
నైవఁ గులమును గార్యంబు నరయఁ దెల్పి
యేగవలె న్యాయ్య మియ్యది యిట ముసింద్ర. 448

వ. అనివ శుకుం డిట్లనియె. 449

క. ఏ కార్యమ్మునకేఁ బ్పు, ద్వీకాంతునిఁ జూడ నరుగుదెంచితిన్ నా
కా కార్యము నీకతమున, వాఁకిటనే యెదురు పడియె వగవెఁకనేలా ? 450

మ. హిమవన్నేరు వగమ్ములగా గడచి నే నీరాజు దర్శింపఁ గ
వ్తము నొక్కింతయు లెక్క పేయక దురాశన్ దండ్రీవాక్యంబు వి
క్రముగా నెమ్మది నమ్మి వచ్చుటది నాకర్మంబు గా కిందు దో
నము వేటొందును గల్గ నేర్పునె ? మదజ్ఞానంబు యీ పర్వమున్. 451

క. విను దేశ పరిశ్రమణం, బునకు ధనాశయ ప్రదాన మూలము నాకుగా
ధవలోభము లేకుండియుఁ, జనుదెంచితిఁ గర్మ గతి యసాద్యమ కాదే : 452

ఆ. వె. అన లేనివాని కధికంబు పౌఖ్యంబు, మోహవార్ధియందు మునుఁగఁదేవి
యాన లేనివాడ నయ్యును మోహంబు, బాయఁ దనిలి వెడలఁ జాలరుంటి. 453

గీ. మేరువర్వక మది యేడ : మిథింయేడ :
కాలివడంప యిటకు రాఁ గలుగు పేడ :
అహహ ! యిది యెల్లఁ బ్రారబ్ధ మహిమ కాక
యెంచి బూచిన ఫల మొకింతేవిఁ గలదె : 454

క. వేదమొ శాస్త్రమొ పుణ్యా, పాదక మగుతీర్థమొ నృపాలునిఁజూడన్
రాఁ దగునె : యిటకుఁ బ్రార, బ్ధదేశముఁ దప్పఁద్రోయనగునే యెందుగా : 455

క. సరిశీలంపక యే విట, కరుదెంచివచ్చికి లాభ మబ్బెను బురిలోఁ
జొరఁబోకుము పొమ్మంచుకా, జరిచారకుఁ దద్దపెట్టుపాటియె తలఁపగా : 456

- క. ప్రారబ్ధకర్మవశమునఁ, దారపిలు కుభాకుభములు దప్పికొనంగ
నేరికిఁ దరమౌ నని కుఱుఁ, దూరక మౌనంబు మాని యుండెఁ దనంతఁకా. 457
- వ. ప్రతిహారియు నీతండు మహానుభావుం డని విశ్వయించి వినయమున దగ్గఱం
జని సామపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 458
- క. నీయిచ్చ కడ్డువెట్టిన, నాయవచారంబు వైచి నావచనంబుల్
రోయక పురిలోనికిఁ జను, మా యేరికినైన నిన్ను వడ్డందరమే? 459
- క. అన కుఱుఁ దిట్లను నీదగు, వని నీవొనరించ దీనఁ బాతక మగునే?
విను పరతంత్రుఁడ ఎగు ని, న్నును ఐనుచిత మధిపునాజ్ఞ యట్టిద కాదే? 460
- క. నరవతియునుదూష్యుఁడు గాఁ, ధరయక యిట కేగుదెంచు ఐది నాతప్పే
పరిశీలించిన నెందుం, బరిగేహగమనము గొరవప్రదమగునే? 461
- క. అన ద్వారపాలకుం డి, ట్లను సుఖ మన నెద్ది? దుఃఖ మన నెయ్యది? శో
భన మిచ్చగించునరుఁ డె, న్నని నేయఁగ వలయు హితుఁడెవం డెవఁడరి యో? 462
- వ. నావుడు కుఱుం దిట్లను లోకమున జనుఁడు రాగి యవియు విరాగి యవియుఁ దగు
నందు విరాగి జ్ఞాతాజ్ఞాత మధ్యమభేదంబులు గలవాఁడు రాగియును మూర్ఖుండుఁ
జకురుండునా ద్వివిధుండు శాస్త్రప్రయుక్తమును మతిప్రయుక్తంబును నని చాకు
ర్యంబును ద్వివిధంబు, మతియును యక్తాయుక్తభేదంబున ద్వివిధ్యంబుగలయది
యన వివి ప్రతిహారి మహాత్మా! నీ చెప్పిన ఎవనంబులయందలి యర్థంబు నా కఱో
ద్యంబై యున్నది. న న్నునుగ్రహించి తెల్లంబుగాఁ జెప్పుచుని వేడుటయు, 463
- గీ. ఎవఁడు సంసారమునయందు విచ్చగలదో, వాడపో రాగినాఁడు వాని కఖిల
పౌఖ్యములు దుఃఖములుగూడ నంభవించు, నందు మగ్నుండు పరగతి చెందఁబోఁడు
- క. ధనదారమానవిజయము, లను గొవి సుఖ ముండునట్టిలాభము లేకు
న్నను దుఃఖము గనుఁ గావున, నొనరుచు యత్నము వతఁడు సుఖోదయమునకున్.
- గీ. వానికి సుఖము నొడఁగూర్చువాఁడ హితుఁడు;
విష్ణుము నొనర్చువాఁడ పో! విద్విషుండు
చతుర్థుఁ డెల్లెడ మోహసంగతుఁడు గాఁడు
మూర్ఖుఁ డన నెల్లెడల మోహమును వహించు. 466
- గీ. ఇఁక విరక్తున కగు సుఖ మెట్టిదనిన, తత్త్వబోధయు నాత్మవిత్త్వమును, దుఃఖ
మనఁగ వానికి సంసార మనుగమించు, వారి చరితంబు వివి వలనంతఁ గొనుట.

క. పరతత్త్వాదయః డగున. స్వరుపునకున్ గ్రోధలోభములు మోహంబున్

బరికింప శక్రువు లగుం, బరమానందంబ వానిబంధువు దలఁపన్.

468

వ. ఇట్లు బోదించుకుని విజ్ఞానమ్మన కచ్చెరువంది ద్వారపాలకుండు యథేచ్ఛాగమనం
బున కంగీకరించుటయు నతండు ద్వారమ్ము వతిక్రమించి రాగద్వేషాదిసంకులమ్మును
క్రయవిక్రయోపశాంతంబును వివణీద్రవ్యమనోహరంబును వివదమానజనసంకులం
బును వసుపూర్ణంబును నగు నవస్వరంబు నల్లదల నాలోకించుచుఁ జనువాఁడు రాజ
మందిరద్వారమ్మున దొవారికుచే నివారింపంబడి శీతోష్ణాదికంబుల సమదర్శనమందై
మోక్షోపాయంబుఁ జింతించుచు నవలంబై స్థాణువుం బోలి నిలిచి యున్నంత
నమాత్యం దొక్కఁ డేతెంచి బద్ధాంజలిపుటుండై లోనికిం దోడ్కొని పోయి దివ్య
పాదవలతాకోభితం బగు నొక్క రాజోద్యావమ్మున నతిథి సత్కారమ్ము వెఱవేర్చి.

సీ. సంగీతసాహిత్యసరసవిద్యలయందు , నేర్పు గల్గి చరించువిపుణమతుల
వాత్స్యాయనాది దీప్యత్కామకలలందుఁ , బ్రజ్ఞ గల్గినమహాభిజ్ఞకృతుల
రంభాముఖావృరోరచణమణులకన్న , నందంబు గల్గిన యతుంగతుల
రాజసేవాసమారాధన త్రియలందుఁ , బ్రోడలై వర్తిచుభోగవతుల

గీ. వారసతులను రావించి ధీరుడైన , శుకమునింబ్రుచిసేవ కుక్కుకలఁ జేసి
మంత్రినత్రముఁ డేగె నవ్వానిపుత్రుఁ , డబ నతంద్రితుడై తనయంత నుండె.

క. అనెలఁత లమ్మునింబ్రుచి, నానావిద భక్ష్యభోజనంబులఁ దగ న
మ్మునించిరి యాతం డ, త్యానందము చెందె వారి యారాధనలకా.

471

కా. సూనూఁగున్ వయసొప్పి పూవిలుతుడెన్నుం దన్నఁగఁజాలు న
మ్మునింద్రాత్మజఁ జూచి కామినులు కామగ్రస్తలై పుప్పితో
ద్యావమ్ముండుఁ జరింపఁజేసి తమమోహసక్తి సూచింపఁగా
లో సూహించె నతండు తల్లులని యాలోలేక్షణల్సిగ్గిలన్.

472

గీ. కామిను లొనర్చునట్టి వికారములకుఁ, గాముకుల మానసమ్ములు గరఁగుఁగాక
పుట్టకయమున్న సంసారమునకు భీతి, వడెడి మువినుకుమది మెత్తఁబడునెయెందుఁ

వ. అక్కాంతలును నాకవి జితేంద్రియుండవి విశ్చయించి భక్తితాత్పర్యమ్ము లిగు
రొత్తఁ దత్తదువచార కల్పనమ్ముల నేవించుచుండిరి. కుకుండును విర్వికార
చిత్తుండై యాత్మారాముండై యథావిధిగ పాయం సంధ్యోపాసనం బొనర్చికొని
యామమాత్రంబు ద్యావవిశ్చయందై వదఁపడి తదంగనాదర్శితంబగు నొక మనో

హరతల్పంబున శయించి వేగుతామున మేల్కొంచి యుషఃకాలంబు దనుక
ద్యానవిప్లందై పిదపఁ గార్యకృత్యమ్ములు నెఱవేర్చికొని మరల సమాధియుక్తుడై
యున్నంత. 474

శుక జనక సంవాదము.

క. శుకముని యాగమనమ్ము జ, నకుఁడెఱిఁగి పురోహితుం దనకు ముందుగఁ జే
సికొని శుకునిఁ దగ నర్హ్య. దిశమున వర్పించి కడు విధేయుం డగుచుకా. 475
వ. శుశలం బడిగి యొక గోవును నమర్పించి వినయవినమితుండై యున్నంత శుకుం
డును జనకునిఁ దగు గౌరవ భాషణంబుల గారవించె నంత జనకుండు. 476

ఆ. వె. విస్పృహండవైన నీ వేమికతమున, నిటకు వచ్చినాఁడ వెఱుంగఁ జెప్పు :
యనుడు నన్నరేంద్రు నాదరఘ్నుఁజూచి, యారజేయుఁ డిట్టులవియఁ గడఁగి.
వ. రాజేంద్రా! మా తండ్రి యగు వ్యాసుండు నాకువనయావాదికం బొనరించి సమాప్త
వ్రతుండనైన నన్నుం దారపరిగ్రహం బొనరింపుమనుడు సంసారబంధమ్మునకు
భీతిల్లి యే నొల్లనైతి నాయనయు గృహస్థాశ్రమం బుత్తమం బవియు నవశ్య
గ్రాహ్యంబవియు ధర్మార్థకామమోక్షసాధనంబవియు నుపదేశించి యంగీకరింపని
నన్నుం గాంచి మిథిలానగరమ్మున కేగితివేని నీ సంశయంబు విర్రతంబగు నవి
చెప్పినకతమ్మున విన్నుం గనవచ్చితి. మోక్షకామినగు నాకుం గర్తవ్యం బెయ్య
దియో యానతీవలయునవిన వతవి కాతం డిట్లనియె. 478

గీ. వినుము విప్రేంద్ర! మోక్షంబుఁ గొనఁగ విచ్చ
కలుగువారలు వర్తించు క్రమము మొదట
నువనయన మంది వేదంబు నొంది దేశ
కునకు దక్షిణ నొనఁగి మీఁదను దదాజ్ఞ. 479

క. దారం గైకొని విమలా, చారుండై న్యాయరీతి జనదాటక క
ర్మారంభ మొనరించుచు, పారిగతిన్ మెలఁగుటొప్పు సంసారమునకా. 480

నీ. పుత్రులఁ బోత్రులఁ బొడఁగాంచి మీఁద వా , వనస్థుఁ డగుచు వనమ్మునందుఁ
దప మాచరించి వృద్ధిపుజయం బొనరించి , యగ్నుల వత్స యం దావహింపఁ
జేసి భార్యను వీడి చిత్తము వైరాగ్య , మనుగమింపంగఁ దుర్యాశ్రమంబు
సంగీకరించి కుద్ధాంతరంగుండయి , చరియించుటది వేదసమ్మతంబు

- గీ. గాని మొదలనె నన్నానమానుటది వి
రుద్ధము విరక్తికలన సంకుద్ధుడైన
యవఘఃడేకావి నన్నాన మదిగమింపఁ
దగఁడు తగఁ దీయ్యదియ నా మతము మునీంద్ర. 481
- క. నలువది యెనిమిది సంస్కృతు, లిల వేదాపాదితమ్ము లిందు గృహ కగున్
నలువది తుర్యాశ్రమవం, తుల తెమ్మిదియగు ననుచు క్రతులునదియించున్. 482
- క. అనిన కుకుఁ దిట్టలను నో, జనపాలవరేఱ్యః మానసమ్ము విరాగం
బున తెనసిసంత నన్య, నవియతి గొనుటొప్పకున్నె సారజ్ఞనకున్. 483
- ప. అనిన జనకుం దిట్టనియె. 484
- గీ. ఇంద్రియమ్ము లజేయమ్ము లెంత పెద్ద, పండితునకైనఁ గాని బోఁబడకయుండు
నాజితేజవివారల కడుగవలెనె, ప్రతిపదమ్మును మదివికారమ్ము గ్రమ్ము. 485
- గీ. బోజనాన క్తి శయనేచ్చ బోగరక్తి, పుత్ర సంసక్తియును మదిఁ బొడమెనేని
యతియయినమీఁదఁ దన తెలు లనుభవింప, వచ్చుఁ గోరిక లనఁగ నవారితములు. 486
- గీ. కావఁగ్రమమున సర్వభోగములు ననుభ, వింది త్యజియించి గ్రహించిమించవలయుఁ
గాని యుష్మైత్తుగా వీడఁగాఁ దరంబె, యూర్ధ్వసుప్తుండు పతనమ్ము నొందకున్నె. 487
- క. ఎవఁడు యతియయ్యు వైరా, గ్య వివేకం బెడలి భోగమం దానక్తిం
దవులునో భ్రష్టుండై వాఁ, దవల విరంశరము సరకమంద కృశించుకా. 488
- గీ. చీమ మెలమెల్లఁగాఁ జవి చెట్టు తుదకు, నేగు కరణిఁ గ్రమమ్ముగా నెఱుక గలిగి
నన్యసింపఁగవలెఁ గాని నన్యసించి, రెంటికిం బెద్ద రేవడ రీతి చనునె? 489
- గీ. వడివడిగఁ బోవు పక్షిల వడుపు గనక, మందగతి పంది యరుగు చీమల పడుపునఁ
గ్రమముగా నుత్తమ పదంబు గాంచవచ్చుఁ, గాని తత్తఱపాటు సుఖప్రదంబె? 490
- గీ. మన మజేయంబు దానిఁ గ్రమక్రమమున
యుత్తమార్గమ్ములకుఁ జొచ్చి యుడువ వలయు
నననుభూతేంద్రియసుఖాత్ములై నవారి
కింద్రియమ్ములు శత్రులై యెదురుకొనవె? 491
- మ. గృహమం దుండియు కాంతిగల్గి తగుభంగిం బోవుచుకా లాభసం
గ్రహవంశ్యుఁడు లాభ మన్నిమిది దుఃఖగ్రస్తుఁడుం గాక న

ద్విహితంబుల్ పొవరించుచుకా నతత మావిరూపమోదోదయుం

డహితత్వాగ్నియైనై చరించువురుమం డండుం దుదీన్ మోక్షమున్.

492

చ. నమఁ గనుఁగొమ్ము భోగము అవంతముగాఁ గొనుచున్ జనానురం

జన మగురీతి రాజ్యమును నల్పుచు విప్రుఁ జరించుచుండియుకా

మన మతివిర్యలంబుగ నొనర్చి చెలంగుటచే విదేహము

క్రివి గొనువాఁడ నీ వనుమతింపగ రాదె? ముఖమ్ము లిమ్మెయికా.

493

గీ. ఆత్మవస్తు వెవ్వరికైన నక్షిగోచ, రంబుగా దనుమేయ మరంజనంబు

విర్వికారంబు దానికి నెగడుటెట్లు, బంధనం వింత దెలియంగఁ బడదె మౌని 494

ఆ. వె. నలువనిమ్ము తవము జవ మొనర్పఁగ విమ్ము, తిరుగనిమ్ము నర్వత్తిర్థములును

చిత్తకుద్ధి లేని చెనఁటులు చేయు న, నులు దలంప వ్యర్థములు మునీంద్ర 495

ఆ. వె. నేను నీవు నాది నీయది యనెడి నం, బంధ కారణంబు మనము వినుము

మనము శాంతమైన మునినాధ బంధమ్ము, కలుగు నెట్లు? ముక్తి గలుగదెట్లు?

గీ. శత్రు మిత్రాదిభేదమ్ము నకలమును మ

నోగతమ్ము నవిద్యా వినోదమును న

టంచుఁ దెలియుము విద్యోదయంబు వొడమె

నేని యివి యన్నియును నశియింప కున్నె?

497

క. విద్యకా దెలియుట కొఱకు న, విద్యా కార్యముల ననుభవించకా వలె సూ

ర్యద్యుతిఁ బడలని వానికి, హృద్యంబై చెట్టునీడ యెవకం బిడునే?

498

/ గీ. భూతములు భూతములయందుఁ బొరలెనేని

గుణములు గుణమ్ములను గూడికొనియెనేని

ఇంద్రియము లింద్రియార్థమ్ము లెనపెనేని

యాత్మ కరయఁగ దోష మింతైనఁ గలదె?

499

క. వేదము లోకములకు మ, ర్యాదాపాదకము దాని నవమానించకా

రా దవమానించిన ధ, ర్వాదులు నశియించు పౌగళాదులకు బలెన్.

500

గీ. ధర్మ మడఁగినయంత నధర్మ మెవఁగు, దాన వర్ణాశ్రమాదివద్దకు లడంగుఁ

గాన వేదోదితములగు కర్తములను, దగ వసుష్ఠించుటయ నప్తతము మునీంద్ర.

క. అని జనకుం దునదేశిం, చిన విని కుకుఁడనియె నీవు పెప్పినవిధమున్

మనమలరన్ వింటిని నా, యనుమానము తీజదయ్యె ననమవిచారా.

502

- గీ. వేదధర్మము లన హింసవిధము దెలుపు, తలఁపు గలయవి హింస యధర్మమకద
అట్టి ధర్మేతరము దెల్పునట్టి యాగ, మమ్ము లవియును ముక్తిప్రదమ్ములగునె : 503
- గీ. వకులఁ జంపించుటయు మాంసభక్షణంబు, సోమసానమ్ము ప్రత్యక్షసురతవిధి యె
వర్పఁజేయుట మొదలు జన్మములయందు, నలుపుమర్మపుత్రివియుమోక్షప్రదములె :
- పీ. ధర్మరతుండు వదాన్యుండు శిష్ట నం , రక్షకుండును దుష్టశిక్షకుండు
ననఁ దగు శశిబిందు వసురాజా మును దా నొ , వర్చిన మేటిజన్మమ్ములందుఁ
జంపిన వకువుల చర్యంబు లవి వింధ్య , వర్వత సదృశభావంబునందె
రక్త మంతయును జర్మజ్వతి యను నొక , నది యయ్యె నట్టి మానవపతికిని
- గీ. గతి దివంబాయెఁ గావి మోక్షంబు దొరక , దాయెఁ నాతని యశము సాక్ష్యమ్మొనంగు
నాగమోక్త కర్మంబుల నాచరించు , వారలకు మోక్షవదము దుప్రాప్త మనుచు. 505
- గీ. కావ వీద్యధర్మముల్ గఱపు నాగ, మముల నాకించుకయు బుద్ధి మనల దనను
సంస్కృతికిఁ గరణంబు త్రీ సంగమంబు, దావిఁ గమవాఁడు ముక్తుఁ డెట్లొనుఁ చెప్పును.
- ఉ. ఆగమధర్మ మూనఁగ గృహవ్రతియే యధికారి వానికిన్
సాఁగడు దారతోడ సుఖసంగతిమై వసియింపకున్న నా
భోగము చేకుఱన్ మనము పొంగును జేకుఱకున్న ఖిన్నుఁడై
తాఁగ్యునించు విట్టివరతంఁకుఁడు మోక్షముఁజెందనేర్చునే : 507
- వ. అనిన జనకుం దీట్లను; మువీంద్రాః యజ్ఞాదికంబుల వేదోదితంబగు హింస యుపా
దిభేదమ్మున నహింసయ యగు నది యెట్లంఁచెవి : 508
- మ. ఫలముం గోరి యొనర్చుహింస తనకుం బాపమ్ము సంధించుఁ గా
వి లవమ్మైన ఫలమ్ము గోరవియెడన్ లేదట్టి పాపమ్ము వి
ర్మలమై యొప్పెడివహ్ని కిందనపునంబందమ్ముచేఁ గాక తాఁ
గలుగన్నేర్చునె ధూమ మూరకయ, విక్రంబింత యూహింపుమా. 509
- గీ. రాగి కాక యొనర్చు కర్మమ్ము లవి కృ, తమ్ములయ్యును విను మకృతమ్ము లగును
గాన మోక్షేచ్ఛ నొనరించుకర్మములకుఁ. బాతకము లేదటంచు విద్వాంసు లంద్రు.
- వ. అనిన కుకుం దీట్లవియె. 511
- గీ. నందియం బొక్కఁడు మనమ్మునందుఁ దోచు
చున్నయది మాయలో మున్గి యున్నవాఁడు

విస్సృహం దెట్లు లగు : మోహవియతులకును

గేవలము శాస్త్ర మగునె ము క్తివదంబు :

512

ఆ. వె. దీపవార్తచేతఁ దిమిరంబు వాయవి. యెట్లు శాస్త్ర మబ్బినంతమాత్ర

లోననున్నతమము లోకొవి యడఁగునే : యనుభవమునఁ గాక జనకభావ : 513

క. వరహింస నలువకుండుట, వరమహితంబ కద : మోక్షవదగామికి సం

సరణమున మునిఁగి తేలెడి, నరులకు నది యెట్లు జరుగు వరనాధమణి. 514

క. ధనవాంఛయు సుతవాంఛయు, వనితావాంఛయును రాజ్యవాంఛయు నీ నె

ప్పునమున వదలవు నీకుఁ ద, గునె జీవస్మక్తవదము : కువలయనాద : 515

గీ. శిష్టరక్షణమును దుష్టశిక్షణమ్ము, నవవిఘ్నవై న నీ కవశ్యములు కావె

యిట్టి భేదమ్ము చొప్పుడునట్టి నీ వి, దేహముక్తికి నే నమ్ముతించుటెట్లు : 516

మ. కటుతిక్రాష్ట్ర కషాయభేదము లెఱుంగన్ లేవో : యిష్టార్థలం

నటకావమ్మును బొందవో : కడు నరమ్యంబైన వస్తుక్రియా

ఘటనకాహేయతఁగాంచకుంటివోకొ : జాగ్రత్స్వప్నసుప్త్యాదులం

దటులే మగ్గుతనొందకుందువో : తురీయావస్థ నీకొప్పునే : 517

మ. ఇది నాసేన, మదీయరాజ్య మిది, నాయేజాక్షి యీనాతి, యి

య్యది నాపుత్రిక, నీడు నాసుతుడు, నాకాహ్లాదకం దిద్ది, యి

య్యది నాకుంబ్రతికూల మంచు మది నూహల్ సేయు నీవెట్లు ము

క్తదళం జెందెడు : నీకు లోష్ఠమును బంగారమ్మునుం దుల్యమే : 518

నీ. సేవింప గతి లేదు చేయంగఁ బని లేదు , విలిచి వనింపంగ నీద లేదు

కామింప నతి లేదు గణియింప మతి లేదు , దుఃఖించుటకు లోనదుడుకు లేదు

తిట్ట శత్రుఁడు లేఁడు దీవింప హితుఁడు లే , డేరింగ నొకవల్లెయేని లేదు

మానమ్ము లే దవమానమ్ము లేదు క , వ్దమ్మును లేదు సుఖమ్ము లేదు

గీ. పుష్పఫలమూలములఁ బొట్టఁ బోసికొంచు

నరయ నాయంతవాఁడనై యడవిమృగము

వడుపునఁ జరింతు నానంటిబడుగు చెందు

వాఁడు కాఁడె : జీవస్మక్తవదము నధివ : 519

చ. పవిత గృహమ్ము విత్తమమవాంఛలతోఁ బనియేమి నాకు నా

పని పెఱవారి కేమి : గుణవర్గము నీడి చరింతు; నీవనన్

వవిత గృహస్తు విత్తమనువాంఛ మదిఁ వదలంగ లేవు నీ
కనువగునేని ముక్తిపద మన్యులు పొందనివార లుందురే :

520

క. ఒకవేళ ధనము లేమి మ, తొకవేళను పేన లేమి నొకవేళను శ
శ్రుకృతభయం బెడఁబాయమి, నకదా : చింతించుచుండు వనసీపాలా :

521

తే. గీ. అనఘలు జితవ్రతులు మిశాహయలైన, యట్టి వైఖానసులు దీవి నత్యసార
మంచు గుర్తించియును నడుగంటుచుండ, నీవు సంసారివై ముక్తి నెట్లు గంటి :

వ. భవదీయవంశోత్పన్నులగు రాజులకందఱకు ననూచానంబుగా విదేహపదంబు
చెల్లఁజోలుఁ; గాదేని మీపూర్వుండగు నిమి జన్మంబొనరింపఁ గులగురుం డగు
వసిష్ఠుం గాంచి విన్నవించిన నతండుచే “సురేంద్రుండు యజ్ఞం బొసరింప నున్న
వాఁడు తదధ్వరమ్ము నమాప్తి నొందించి నీమఱంబు నెఱవేర్చెద” ననుడు వేతొ
కవి వశమ్మునఁ దనజన్మంబు నెఱవేర్చికొని కుపితుండగు వసిష్ఠుడే “నీశరీరంబు
భూవతికం బగుఁ గాక” యని శపింపఁబడి “నీకును వియ్యదియ కావం” బని
యెదురు శపించె నని వింటి. విదేహముత్తు లగువా రిట్టివను లొనర్తురే : యని
మఱియును,

523

క. విను మీవిదేహవీరుడం, బనఘా : పుతకోశమట్టుంయ్యె దరిదున్
జనునే లక్ష్మీధరుఁడనఁ, ననువే విద్యాధరాహ్వయము మూర్ఛనకున్ :

524

వ. నావుడు జనకుండిల్లను,

525

మ. భవదు క్తం బవృతమ్ము గాదు విను విప్రా : నీవు నీకంద్రియా
జ్ఞ వృథా చేసి వనాంతరమ్మునకు పేడ్కన్ బోవమంకించె ద
య్యవనిన్ మాత్రము సంగముం గనక యేలా యుక్కి నీకొప్పున
య్య : విలోకింపు మరణ్యమందు మృగవిత్యవ్యాప్తి లేకుండునే :

526

క. దండం బేమయ్యెడినొ క, మండలు వేచుగునొయంచ మాటికి నెట్టుల్
గొండాదె దీవు, నే కూ, మండంభరణమును వట్లె మది నందింతున్.

527

గీ. విత్యమును బొట్టకై చింత నీకుఁ దప్ప, దట్టులే రాజ్యచింత నాకభిమతంబు
నందియముఁ జెంది యీవు విచార మొందె, దేను విస్మయంబుండైనయెనఁగువాఁడ.

మ. అనుమానం బొకయింత లేక సుఖివై యాహారముం గొందు ని
ద్రనుగైకొందు సుఖమ్ములంబడయుదున్ రాజ్యమ్ముకాసింతుఁ గ

ని విబద్ధుండ నటంచు భీతిని గొన న్ని వన్నియన్ పీడి వి

త్యవిబద్ధుండ నటంచుఁ జింతిలెడు నీకాఁ ముక్తి సిద్ధించుటల్.

529

గీ. కాన నీవు విబద్ధుండఁ గా నటంచు, నకలము నొనర్పు మదియ మోక్షస్తుసుస్తు
బద్ధుబద్ధిని నీ వెంత పాటువడిన, ముక్తిఁ గాంచుట నున్న యోమువివరేణ్య.

530

ఆ. వె. మమతపీడి యెట్టిక్రమమున వర్తించె, నేని వాడు ముక్తి కేగువాడు

మమత నొందువాడు మఱి యెట్టిక్రమమునఁ, బోయెనేనిముక్తి బొరయలేడు.

గీ. అనఁ : రాజ్యాదికంబు నాయది యటంచు, విచ్చ గలిగి ప్రవర్తింప వింత విజము
గాన నేను జీవస్తుక్తగతిని గంటి, వెట్టిఁబడ నేలఁ నామాట వినఁగదయ్య.

532

క. అని జనకుం డువదేశం, బొనరించిన కుకుండు మోద మొంది తనంతకా

జనె నాశ్రమమ్మునకు నుకుఁ, గని వ్యాసుండును బ్రమోదకలితుండగుచున్.

533

క. తనయాఁ జనకునివలనగా, మనమునఁ గలనందియమ్ము మానేగదాఁ నీ

కనుడు కుకుఁడిట్లులె నె, జనకునివలె నునికి నాకు సమ్మత మనఘాఁ

534

వ. అట్లు నన్ముతించిన వ్యాసుండు సంతుష్టాంతరంగుడై పీవరి యను నొకకన్నియం
దెచ్చి వివాహం బొనరించె.

535

క. ఆ రమణియందు కుకుఁ డా, త్యారాముండ య్యుఁగనియె ననఘుల సుఖులన్

గౌరవ్రభు దేవక్రుతు, భూరికా గృప్టున్ నమ స్తజువమావితులకా.

536

గీ. నలుపురకు వెన్నె నొక్కకన్యకను గీర్తి, యనెడి దానివిగని దాని వణుహఁడనఁగ
వెనఁగు విభ్రాజపుత్రున కిచ్చె నతఁడు, బ్రహ్మదత్తునిఁ గనియె నప్పడఁతియందు.

క. కుకకన్యకతనయుం డ, త్యకలంకుఁడు బ్రహ్మదత్తుఁ డవనీపతియై

నకలముఁ బరిపాలించుచు, నొకతఱి నారదుని మునికులొత్తముఁ గాంచెన్.

538

వ. తదువదిష్టం బగు మాయా బీజోపదేశమ్ముకతన విరగ్గళజ్ఞాన సంపన్నుండై విరక్తిం
గాంచి రాజ్యభారంబు పుత్రునందీడి బదరికాశ్రమమ్మునకుం జనియె. కుకుండును
విత్పసావిర్వంబు విడిచి కైలాస శిఖరంబున కరిగి యచ్చట విరంతరధ్యాననంప
మ్నుండై కొందొకకాలమ్ము వసియించి పిమ్మటఁ దగ్గరి శిఖరమ్మునుండి యోగబల
మ్మున సుత్పతనంబొనర్చి నకలయోగిజన దుస్ప్రావంబగు సిద్ధిం బొరపి యంబరకల
మ్మున రెండవ భాస్కరుం బోలె వెలుంగుచుండె.

539

క. వ్యాసుండును సుత విరహా, యానమ్మునఁ బెచ్చుపెరుగు వడలన మిగులన్

గాలిసి యట నిలుబోవమి, హా సుతఁ యమచుం జనె రజితాచలమునకున్.

540

- అ. నె. అచట నంగలార్చు నమ్మహాభాగుని, యందుఁ గరుణ గలిగి యఖిల గతుఁడు
ప్రతి రవం బొనర్చెఁ బరముఁ దిప్పటికి న. పుర్యతమున నెగడుఁ బ్రతి రవంబు.
- చ. అటు విలపించు వ్యాసుకడ కంగజ మర్దనుఁ దేగుదెంచి "నీ
విటు దిగులొంద మంచదగునే! భవదీయ సుతుఁడు యోగ దు
ర్బటమగు మోక్షముం గనె నఖండుఁ డతం దీక వాని కింత య
క్కటికము పూని దుఃఖవడఁగాఁ దగునయ్య. నరాశరాత్మజా. 542
- క. అని యోదార్చు శివుం గవి, యనియెఁ వ్యాసుండు పుత్రు నరయకయున్నా
గనులకుఁ జల్లిన గలుగదు, చినఁబోవు మనంబిఁకేమి పేయుదు దేవా! 543
- చ. అని పునఃపునర్విషాదంబునం దిగులొందు వ్యాసుం గరుణించి శంకరుండు "నీ
సుతుండు ఛాయారూపమ్మున నెప్పుడును నీ నన్నిది నుండు" నని వరంబిచ్చి
యంతర్హతుండయ్యె. 544
- క. హరుఁ డటువోయినమీఁదఁ, బరాశరాత్మజుఁడు దుఃఖభరమగున్ నందై
యరుదెంచె నాశ్రమమ్మున, కరయఁగ శుకచరిత మిది మహామహాలారా! 545
- చ. అని చెప్పు సుతుం గాంచి శౌనకాదు లో మహాత్మా! శుకుండ్లు సిద్ధిం గాంచిన
పిదప వ్యాసుం డేవిధమ్మున వర్తించె వివరింపుచున నతఁ డిట్లనియె. 546
- సీ. వ్యాసుని శిష్యులై వఱలా దేవలుఁడు వై , శంపాయనుండును జై మినియును
నసితుండును సునుంతుఁ డంతకుమున్న యా , తని యాజ్ఞఁ గైకొని చనిరి వ్యాసుఁ
డటు శిష్యు లరుగుట కిటు పుత్రుఁ డంతరిం , చుటకును నెమ్మది శోక మంది
తానును నెందేనిఁ బో నుద్యమించి యం , తటఁ దన తల్లి యా దాశరాజ
- అ. నె. సుతను నత్యవతివి శుభగుణ సంపన్న , నంతరాత్మఁ దలఁచి యచోటు వీడి
జన్మభూమి కడకుఁ జని విషాదులఁ గాంచి , యాపెజాడ వారి నడుగుటయును.

ధృతరాష్ట్రాద్యుత్పత్తి.

- చ. వారు నత్యవతివి శంకనున కిడిన వార్త తెల్పిరి. పడఁపడి దాశరాజ తగు నత్కా
రమ్ముల నాతని గారవించి స్వాగతం బిడిగి వినయ వివమిత శిరస్కుండై బద్ధాం
జలిపుటుండై. 548
- క. దేవా ప్రాప్యం బైతగు, తావక పందర్పణం బొదపు కతమున నేఁ
బావనుఁడ నైతి జన్మము, పాపనమై యెనఁగెఁ గులము పాపనమయ్యెఁగా. 549

వ. భవదాగమనకారణంబు వినవలకు ననుడు వ్యాసుండు మఱేమియుం జెప్పక యట కవతీదూరమ్మున నున్న సరస్వతి యొద్దన నాశ్రమం బేర్పఱచుకొని తపం బొన రించుచుండె. బదఁనడి శంతనుండు సత్యవతి యందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యు లను గొమరులఁ బడయుటయు నయ్యది విని వ్యాసుం డమితానందంబు నందె. ఇట్లు తనయులం గాంచి వారి కారణమునఁ దన్ను ధన్యుగా నెంచికొనుచుఁ గొందొకకాలమ్ము రాజ్యమ్ము కాసింది కాలగతిం బొససిన పిదపఁ బ్రథముండగు గాంగేయుండు తన తండ్రికిఁ గాలోచితంబు లొనరించి పైకృతంబగు రాజ్యం బొల్లక దేవప్రతుండై తనతమ్ములలో నగ్రజుండగు చిత్రాంగదునకుఁ బట్టంబుగట్టె.

కా. ఆ చిత్రాంగదుఁ దొక్కనాఁడు మృగయావ్యాపారలీలఁ మృగ ప్రాచుర్యంబున నొప్పు సట్టడవిత్రోపంబోయి క్రిడించుచో నాచెంతన్ నృపు నాత్మనామధరు దాయం జూచి వారాచవి ద్యాదాతుర్య మెల్లర్పదాతె నొకగంధర్వుం డవార్యమ్ముగఁ. 551

క. ఆ యిరువురు నొక నూడేం, డ్లాయతగతిఁ బోరునల్పి రా బచరుఁడు గాం గేయానుజమ్ము స్వర్గ, స్థాయిగ నొనరించె విశిశళరపాతములఁ. 552

వ. భీష్ముం డయ్యుడంతంబు విని తమ్మున కుత్తరక్రియ లొనర్చి విచిత్రవీర్యుని రాజ్య మ్మున కబిషిత్తుం జేసె. సత్యవతి పుత్రకోకోసహత యయ్యుఁ గనీయఃపుత్రరాజ్య లాభమ్మునకు సంతసించె. వ్యాసుం డియ్యది విని యామోదించె సంత విచిత్ర వీర్యుండు క్రమముగా సంప్రాప్త యౌవనుండై రాజ్యమ్ము కాసింప గాంగేయుం డతనికిం బరిణయం బొనర్చ నుంకించుచుండె. 553

ఆ. వె. అంతఁ గాశిరాజు సంతనమ్మునఁ దన, యాత్మ జాతలకు స్వయంవరమునఁ బెండ్లి పేయునిచ్చఁ బిలిపించె రాజన్య, వరుల నెల్లఁ దగినవారిఁ బంచి. 554

వ. భీష్ము డచ్చటి కేగి విభిల రాజన్యుల జయించి యంబాంబాలికాంబికలను నమ్ము వ్యర్థఁ గన్యకలం దనరథమ్మున విడికొని మాత్రాది బావమ్మున వారిం జూచుచుఁ బురిమ్మున కరుదెంచి తల్లికిఁ గన్నియలఁజూచి దైవజ్ఞనిర్ణీతంబగు నొక్క సుము హూర్తమ్మునఁ దమ్మునకుం బరిణయంబొనర్చ సమకట్టియున్నంత వారిలోఁ బెద్ద యగు సంబ లజ్ఞావనశాసనయగుచు కాంతనవున కిట్లవియ్యె. 555

కా. నాకుఁ సాబ్దానియందు నానృపతికిన్ నాయండు నెయ్యంబు దా నేకాకారముఁ జెంది యున్నయది. నీ వెంతే బలాధ్యుండవై

యాకర్షించితి నీ యధీన వగు నా కారాజు ప్రాపించునే :

నీకుం దోచవి ధర్మముం గలదె : మన్నింపంగదే నావుడున్.

556

వ. దేవప్రతుండును వృద్ధబ్రాహ్మణజననీసచివానుమతంబున నద్దాని యథేచ్ఛాగమన మ్మున కంగీకరించిన నయ్యదియు సాల్వ వికేతనమ్మునకుంజని యతనిగో విట్లవియె.

557

క. నీయం దనురాగము గల, నా యాధార్థ్యమొటింగి నను విడిచెను గాం

గేయుం దో నృపమన్మత, న్యాయముగఁ బరిగ్రహింపుమా నాకరమున్.

558

ఉ. నావుడు సాల్వఁ దీట్టులను నాతిరా : నేఁ గనుచుండ నాఁడు విన
గేవలమంచె భీష్ముఁ డెటు నే గ్రహియింతు : నెవండు గైకొనున్
టో : వెలఁదిన బరుండు గొవిటోయి త్యజించిన దానిఁ, బొరుష
శ్రీ వెలిద్రొక్కి స్రుక్కువడదే : చనుమీ చనుదెంచినట్లుగన్.

559

గీ. అట్లు త్యజియింప నయ్యంబ “యకటః చెడితి”

ననుచు విలపించుచును వెన వరుగుదెంచి

భీష్ముఁ గవి పల్క “ధర్మజ్ఞు జేంనైతిఁ

జెడితి సాక్ష్యండు న విరసిం చె నురక.

560

క. ననుఁ గైకొను మీ” వని కడు, వినయము దైన్యంబు దోచ వేఁడుకొనుడు కాం
తనవుం “దన్యానక్తా, వినుఁగొన రా దేగు మిప్పుడ నీ తండ్రె గనఁ.

561

గీ. అనుటయును జేయువది లేక యింబ పుట్టి, వింటి కేగక వనమేగి యొంటి నచటఁ
దనము పేయఁగఁబానె కాంతనవుఁ డంత, దమ్మునకుఁబెండ్లిచేసె న త్తరిరుఁటోండ్ల.

క. ఆ యిరువురు భార్యలతో, నా యవనీపాలుఁ డుపవనాది శ్రీదా

న్యాయాను గతిఁ జరించుచు, న్యాయంబుగ భూమిపాలనం బొనరించెఁ.

562

గీ. అట్లు నన వత్సరములు భార్యలను గూడి, కేళి నల్పచు నా భూమిపాలుఁ డంత

రాజ యజ్ఞేర్తుఁ డగుదు మరణము వందె, నతివిధువనంబు మృత్యుసంగకముకాదె:

వ. సత్యవతి మతుండు మృతుం డగుటకు దుఃఖించి మంత్రులవలనఁ గాబోచిక
కృత్యమ్ము లొనర్పజేసి గాంగేయుం విరిచి యేకతమ్మున విట్లవియె.

563

క. శంతను మహావతి కీపును, సంతానము వగుటఁ బృథివి కాసింపుము నా

వంతఁ దొలఁగించి నాకుఁ, సంతానపుఁ గొఱతఁ దీర్పఁ జనదె : కుమారా :

క. అంబాలి కాంబికల యం, దుం బడయుము పుత్రకుల, సుకుల లేమిని వం
శం బడఁగు నకట! యిది విం, ద్యంబిని తలపోయ నగునె, ధర్మమకాదే : 567

ప. అను తల్లికిం గొడు కిట్లవియె. 568

కా. తల్లి : నాడు ప్రతిజ్ఞ నీవు వివరేదా : రాజ్యభారంబు నే
నొల్లకా దారఁ బరిగ్రహించుటకు నే నొప్పకా గులీనుం ద్వీజం
దల్లిలావతులందుఁ గూర్చి తగు సంతానంబు వందింపఁగాఁ
జెల్లకా కాత్రము లిట్టి ధర్మమును శాసించుకా గురార్థంబుగా. 569

గీ. ఇట్లు మనుమనిఁ బడసి మహీశలమున, కతని నభిషిక్తుఁ గావింపు మంబ! వాని
శాసనంబు నాకెంతయు నమ్మతంబ, యమడు వ్యాసునిఁ దలఁచె నత్యవతి మదిని.

క. స్మరియించి సంతమాత్రన, యరుదెంచి నమస్కరించి యట విల్చిన య
పురమున్ వ్యాసుని ఫీష్టుం; దరసి తగినరీతిఁ బూజలర్పించె వెనకా. 571

ప. సత్యవతియు వ్యాసుం గాంచి యిట్లవియె. 572

క. తనయా : నాయనుమతి నీ, యనుజుని జేత్రమ్మునన్ నయంబుగఁ బుత్రుం
గనుమా నా శాసనమున్, వినుమా వంశంబు నిల్చి విశ్రుతి గొనుమా. 573

క. అను తల్లి మాట లా వ్రన. చనములుగా నెంచి వ్యాససంయమి యనుజాం
గన ఋతుకాలమ్మున గను, దనుకం దా నట వసిందెఁ దద్దయు నెమ్మిన్. 574

ప. అంబికయుఁ గొండొకకాలమ్మునకు ఋతుస్సౌతయై యత్తయానతికతన వ్యాసుం
గలయుట కంగీకరించిన, 575

అ.పె. వ్యాడు దా విలాసవతిఁ గూడి క్రిడింప, వనిత యంధు నొక్క తనయుఁ గాంచె
నతఁడు రాజ్యమునకు వర్తుండు గాకున్కి, సత్యవతియుఁ గడు విచారమంది. 576

ప. రెండవ కొడలగు సంబాలికం బిలిచి యంగీకరింపజేసిన నాపెయును యోగ్య
కాలమ్మున వ్యాసుం గలిసి పాండురోగగ్రస్తుండగు నొక కుమారుం బడపె. అతం
డును రాజ్యమున కర్హుండుగామి సంబికం బిలిచి మరల నొక్క కుమారుం గను
మచిన నామెయు నత్తమాట కుత్తరం బీఁజాలక వల్లె యని తన దాసింబిని. 577

క. దాసియు వ్యాసునిమది కు, ల్లాసం బొవరించి తగు విలాసములొప్పు
జేసినకతమున దానికి, వ్యాసవముఁడు విదురుఁ డనెడివాఁ డుడుఁబడెకా. 578

ప. ఇవిధమున ధర్మవేదియగు వ్యాసునివలన ధృతరాష్ట్ర పాండురాజు విదురు బిడ్డ
.వింది భరతవంశం బుద్ధుడెంచిరివి సుదువుటయు; 579

స్కంధాంత పద్యములు.

కా. సారాచార విలాస : విస్తరియశస్సంభార : గంభీర : సం
సారాత్యంతవిరక్తచిత్త : త్రిజగత్సంస్తుత్య : పద్మధృపీ
పారావారవిశాకశత్ర : కరుణాసారీజచారిత్ర : లీ
లారాజీవభవావతార : గురువర్ణబ్రహ్మవిద్యస్మణీ : 580

క. హృద్యానవద్యవిద్యా. విద్యోతితనకల దేశవిభుమండల సం
సద్యోషాఘోషాయిత, విద్యార్థివిశేష : బ్రహ్మవిద్యద్భుషా. 581

మావిసీవృత్తము. ధనశగిరి వివాసా : ధర్మరాజద్విలాసా :
శివతరసుచరిత్రా : శీలవద్భాత్రపుత్రా :
భవపరిచితచిత్తా : బ్రహ్మసూత్రార్థనేత్రా :
త్రివిధమతవిహారీ : దేశిక బ్రహ్మసూరీ : 582

గద్య.

ఇది శ్రీ....తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీ భాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ బ్రథమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ మత్పుర దేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనను:

శ్రీ

దేవీభాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము

శ్రీచర్ల కులాంబుదిరా, కాచంద్ర! నను న్తయాచకమరద్రుమ: దీ
వాచస్పతి: దుర్మత దు, ర్వాచాదుర్వలీళత్రీ: బ్రహ్మయశాత్రీ: 1

గీ. అవధరింపు మనంతరం బఖిలమునులు, సూతుఁ గన్గొని హర్షనమేతులగుదు
“సత్యవతి నెట్లు కైకొనె శంతనుండు, మున్నె యామెకు వ్యాసుండు పుట్టుటెట్లు :
వ. వ్యాసుని జన్మంబును సత్యవతి యాథార్థ్యమును నవిస్తరముగా నెఱిగింపు” మన
పుడు సూతుండు, 3

ఉ. అంబ! నినుం దలంచు జనులందఱు దర్శము నర్థకామమో
క్షంబులు గాంతు రీవకద సర్వనియంత్రివి నీదు మంత్రరా
జంబు వతించువారలకు శాశ్వతసిద్ధి పుటించు మత్త్రజా
మంబును సేకరించి నను మాన్యవచోవిభవుం బొనర్చుమా. 4

క. అని యంబకు మ్రొక్కిడి యో, యనఘులు విసరయ్య మును లహర్పతికేజాం
దనఘం డువరివరవసుం, డను చేదిదరాధినాథుఁ డలరుకా ధరణిన్. 5

గీ. అతని తనమున కెద మెచ్చి యమరనాథుఁ, దొక్త దివ్య విమానంబు నొసఁగె దాని
నెక్కి యుప్పరవీడుల నేగుచుండు, కతన నుపరిచరాఖ్యను గాంచె నకఁడు. 6

క. అతని నహధర్మిణి తరు, జీ తిలకము గిరిక యనఁగ నెగడు ఘటి తనూ
జాతులు గల రాతనికి గు, జాతకు లైదుగురు వార లధిక బలాధ్యుల్. 7

క. వారలఁ దత్తద్దేశ ధ, రారమణులఁగా నొనర్చి రమణీమణి త
న్నారాధింపఁగ సుఖియై, స్వారాజుంబోలె నుపరివరవసు వుండెకా. 8

వ. అంతఁ గొందొక కాలంబున నొక్కనాఁడు గిరిక యుతున్నతయై తనరాక కెదురు
చూచుచుండె నయ్యవనరమ్మున, 9

- గీ. శ్రాద్ధ మొనరించుకొనఁదగు నమయ మిపుడు
గానఁ గానకు నేగి మృగములఁ గొట్టి
తెచ్చునుచుఁ బితరులు గడు నెమ్మిమెయి ని
ధించుటయు లోనఁ గొంత చింతించి యతఁడు, 10
- క. పితృవాక్యం బొనరింతునొ, సతివాక్యం బొనరుతునొ విచారించినచోఁ
పితృవాక్యము పేతయ న, మృతమవి తాఁ దుట్టతుదకు మది నూహించెగా. 11
- క. విత్తరిపైఁ జిత్తము కడు, హత్తినవాఁడయ్యు మృగయ కరిగెన్ పనికికా
జిత్తము సాఁబిశవునిపై, బత్తి మతోక్క యెడ వించి పొర్లివుఁడంతన్, 12
- వ. ఇట్లు చవి కానం జరించుచున్నంత, 13
- క. ఆ లావణ్యవతీమణి, పై లోలుపుఁడైనకతనఁ బంచాస్తుఁడు పూఁ
గోలలు నాటిన రేత, స్ఫూర్తిత్యము వొడమె నుపరిచంపనువునకుకా. 14
- క. అటువొడమిన శుక్లమ్మును, పటపత్రమునందుఁ బట్టి వ్యర్థముగాకుం
డుటకై ఋతుమతి యగు తన, కుటిలాలకయొద్ది కనుపఁగోరి కడంకన్, 15
- వ. ఎదుటం జరించు నొక దేగం విరిచి పత్రపుటఁజీ వ్రంబగు వీర్యంబభిమంత్రించి
యిట్లనియె. 16
- గీ. దీని గొనిపోయి గిరికానతీమణికి నొ, సంగు మమ్ముద్దియకు ఋతునమయమిప్పు
డియ్యది యమోఘవీర్య మెందేని దీనిఁ, బాపపై చెడవేమొ యో పక్షిరాజ ! 17
- వ. అని యద్దానిం బనిచిన నదియు నవ్వటపత్రపుటంబు ముక్కునం గఱచుకొని
యుప్పరమ్మున తెగసి యరుగునెడ ముందట, 18
- గీ. దానిఁ గనుఁగొని మఱియొక శ్యేన మామి, పత్రమంజేసి వేవేగ నమరమునకు
దీకొనిన నయ్యదియు దానిఁ దాకి యోపి, సంతపాటిగఁ బోరాడు నవసరమున, 19
- వ. చంచూపుటవిషి వ్రంబగు నప్పత్రపుటంబు యమునోదకమ్మునం జాతీ పడిన నద్దాని
విప్రశాటీపహతయై మత్స్యమై పడియున్న యద్రిక యను నొక యప్పర మ్రుంగె
నని చెప్పు సూతుం గాంచి తచ్చాపకారణం బెఱింగింపు మనవుడు నాతం దిట్లనియె. 20
- మ. యమునాతీర్థమునం ద్వితాం దొక్కఁడు సంధ్యాచందనానంత్రీఁ దో
యములోనం దిగి వార్చుచున్న నమయంబం దద్రికాకాంత శో
యములాదం జనుదెంచి ముగ్ధి ద్వితా దాయం బోయి తత్పాదయు
గ్మము హేలాగతిఁ బట్టి లాగుటయుఁ దత్కంఠాక్షిపై నాతఁడుకా. 21

క. అలిగి విసారాంగనవై. జలమునఁ బడియుండు మనుచు శపియించిన న
వైలఁదియు నాతనిచరణం, బులఁ బడి దీనాన్య యగుచుఁ బొక్కెన్. 22
వ. దానిం గరుణించి కొందొకకాలమ్మునకు నీగర్భంబున నొక బాలుండును బాలికయుఁ
బుట్టుదు రాక్షణంబు నీకు విజన్వరూపంబు ప్రాపించు నదియ కాపాంతం బని చెప్పి
యరిగె నయ్యచ్చరయుఁ దద్బావనకమ్మున నయ్యమునాజలమ్ముల మత్స్యమై
యుండి. 23

క. ఉపరిచరవసువుపీఠ్యం, బు పరిగ్రహించి గర్భమును దాలిది యం
దుపచితగర్భయగుచు ను, న్నపుడు వలం బడియె దాళయంత్రిత యగుచున్. 24
వ. వాఁడు నద్దానిగర్భంబు భేదించిన నొక బాలుఁడును నొక బాలికయుం బొడమిరి.
వారిం గొవి వసురాజునొద్దకుం జని నకలం బెఱింగించిన వసువు విన్మయావిప్లుండై
బాలకుం గ్రహించి బాలికను మత్స్యజీవి కొనంగె. అబ్బాలిక కాలికయనియు
మత్స్యోదరి యనియు మత్స్యగంధి యనియు నామక్రయమ్మున నొప్పి తద్గృహ
మ్మున వర్ధిలించుండె. బాలుండు మత్స్యుండను నామమ్మున వసురాజగృహమ్మున
నర్వవిధములఁ బితృకల్పండై వృద్ధిపందె. 25

గీ. మత్స్యరూపమ్ము వదలి యమరవరాంగి, యగుచుఁ దనయిచ్చ నరిగె నయ్యద్రికయును
మత్స్యగంధియు దాళనమ్ముతిని వాని, పుత్రికయుఁబోలె వృద్ధిని బొందెఁ బిదప. 26

ఉ. జన్వన నుంది యెన్నదగు చక్కఁదనంబును మేల్మి చెక్కులున్
మవ్వపుఁగన్నులున్ మురువుమాటలు గుల్కువిసాళిగుబ్బలున్
నవ్వల తేటలున్ సొలపునం దగు మేటివిలాసపున్నదర్
వివ్వటిలంగ నక్కరికి నేరుపుకూరువు నాఁ జెలంగుచున్. 27

వ్యా సో త్ప త్తి.

గీ. ఉన్నయెడఁ దీర్థయాత్రార్థ మొక్కనాఁడు, యమున కేగి వరాళరయతివరుండు
దాఁటునిచ్చును నక్షన్మితండ్రిఁ బిలువఁ, గూడుఁగుడుచుచుఁ దనచిన్నికూఁతునవిపె.

క. మునివరుఁ డీతం డీతవి, ననువు మవలియొద్దనకు రయంబుగ నవిఁచె
ప్పినఁ దండ్రిమాటఁ గొవి య, వ్వనజాక్షియు వచ్చె మౌనివరు దాఁటింపన్. 28
వ. వచ్చి యుడువం బెక్కించుకొని నడుపుచున్నంత, 29

- ఉ. ఆయువతీమణిం గలసి యా యమునం దరియించువట్టునన్
గాయజుఁ డాగ్రహించి మునికాంతునిపైఁ జిగురాకు వాకులం
గోయవి యార్చి యేయఁ దనకుం గల దైర్యముఁ దక్కి యాతఁ డ
త్తోయజినేత్రచాదుకరతోయజ మల్లన ముట్టె ముట్టుడున్. 31
- క. నకియ యెలనగవు నగుచుఁ ద, నకరం బెడఁజేరికొని యనఘః మీఠోఁట్లిం
చుకయును నందహీనవక, యకటాః నాటోఁటిటోటి నంటం దగునే? 32
- ఉ. నీవు వసిష్ఠమన్మఁడవు; నేను విషాదునికూఁతురన్; దగఁ
భావమునందుఁజూడు; మిది భావ్యము గాదిటు చేసినన్ గులం
బాః వెలిఁజెందు; మోవివరులాః హనియింఁతు; తవంబు నష్టమై
పోవు; భవాదృశుల్ పెడఁగుఁ బోకలకుం దగువార లొదురే? 33
- క. తవమునకును వంశంబున, కువద్రవము సంభవించు నూహింపక యి
ట్టివనికిఁ జొరఁబడ నగునే, తవసుల కెందేవి యిట్టి తగులము లున్నే? 34
- మ. అనఘాః మానవజన్మ మెత్తుట యసాధ్యం; బగ్రజత్వంబు గై
కొనుటన్నం గడు దుర్లభం; బిదియు నీకుం జేకుటెఁకా; మీఁద గా
నిని లెక్కింపక మోనివై తవము వాసిం జెంది పెంపొందు నీ
వనిమిత్తంబుగ మారుబారిఁబడి న వ్వాసింపఁగాఁ జెల్లునే? 35
- వ. అదియునుం గాక, 36
- ఉ. చేఁవల కంపుచే నెగడి చెప్పఁగరాని యనహ్యభావముం
జూపెడి నా శరీరమును జూచి పయం బడ నివృత్తిచె డి
వోపిక మాని; దీనసుఖ మున్నదొ లేదొ గ్రహింపవయ్యయోః
పావపు మారుబారిఁ బడి వండిత భావము రిత్తపుత్తురే? 37
- వ. అట్లు బోధించెడి తన వలకులు వివరి వానిం బోలె నటించి మరలఁ గరగ్రహణం
బొనర్చుటయు నయ్యతివ తన మనంబున, 38
- ఉ. ఈతఁడు పంచబాణశత హేతివరంపరచే గృహీతుఁడై
యాతుడుఁ డయ్యె, విక్కి మిఁక నాఁగఁడు; కాముకులై న వారికి
స్నీతియుజాతియుం దెలియనేర్చునె? యందుఁ దలంచి యెంతయుం
జాతురి మీఱ నచ్చటల చారునిలోచన మోని కిట్లునుకా, 39

- ఉ. తుందురు కింత చెల్లునె ? బుధుండవుగావె ? మనంబునన్ దృతిం
జెందుము; చిత్తవృత్తి వికర జిందఱి వందఱఁ జేయఁబోకు; నా
యందము నీ మనమ్మునకు వందినదేని, భవవృత్తీరథం
బుం దగఁ దీర్తు; నొడ్డునకుఁ బోవఁగ వి మ్ముడువంబు నావుడున్. 40
- క. హితమగు నమ్మాటకు న, మృతిఁ జెంది, పరాశరాఖ్య మౌనివరుఁడు నా
సతికరము వీడి యవ్వలి, కతిరయమునఁ జేరి, మరల నాకర్షించెన్. 41
- మ. అటు పైపైఁ బడు నమ్మునీంద్రుఁగవి యయ్యబ్బాక్షి యాకంపితో
త్కటఁ బీత్కుదృటదేహయై మునివరుం గామాతురుం జూచి తా
విటు వల్కుఁ; విను నాడు దేహమిది యెంతే మీనదుర్వాసనా
మటితం; వీదృశ మైన వస్తువులు భోగ్యం బొనె ! మీ జాతికిన్ ? 42
- గీ. అదియునుం గాక సంయోగ మన నమాన, రూప యౌవన వంతులకే బొనంగు
ననుఁడు నమ్మానివర్యుఁ డత్యాదరమునఁ, గాంచి యద్దాని యోజనగంధిఁ జేసె. 43
- మ. మృగనాభీషుమముంఘమార్పటల పేర్మిఁ మించు మైతావితో
సొగసుం గుల్కెడి ముద్దు నెమ్మొగముతో, సొంపారుకెమ్మొవితోఁ
దొగల స్నవ్యమెఱుంగుఁ గన్నుఁగవతోఁ, దోరంపుగారాముతోఁ
దగు వత్తవికరంబు వట్టె ముని కందర్ప జ్వలావిప్లుఁడై. 44
- క. కరముం బట్టెడి యమ్ముని, వరునిం గవి వల్కె; మౌనివర విను లజ్జా
విరహితమతివై నయముం, బరికింపక వట్టవగలు వట్టం దగునే ! 45
- గీ. అరయుచున్నాఁడు వాతండ్రి యవలియొడ్డు, నందు; నదిగాక మార్గస్థు లరుగుదెంచు
వారొయేమొ; యిటుల్ వకువై ఖరివి ర, మింపుటకు నానశము నమ్మింపదనవు.
- గీ. కాలవియమము వకులపాంగత్యమున క, నవనరము గావి మనుజుల కట్లుగాదు
కాన నామాట విని రాత్రికాలమబ్బు, దమకఁ దాకుము పాపకృత్యం బిడలఁ 47
- గీ. వీకుఁ బ్రతి చెప్పఁగా నోవ; నీ వెఱుఁగని, యట్టిదర్శంబు కలదె ? కామాతురత్వ
మింతగా నీ మనము నలయించెఁగాక, వట్టవగ లిట్టి పవిఁ జేయఁబొడి యగునె ? 48
- గీ. దాశపుత్రికతోడఁ బరాశరుండు, వట్టవగలు నదీతటికాగమండు
తగు లొనర్చె నటంచు వింతగ జనమ్ము, లాడుకొనుమాటలు నహింసనగునె పిదపఁ
- క. అవి నలుకు నత్తలోదరిఁ, గవి యుక్తమ వర్కి తీవు; కల్పించెద మం
చు; నిదియ చీకటివలె మన, కనుకూలం బగు నటంచు నటులొనరించెఁ. 50

గీ. మంచ నాలుగు దెసల వ్యాపించి తమము, గలుగఁ జేయుదు వహ్నివికాంతుఁడంత
 వించువిల్చావితేఱి కాసిండుటయును, బలికె నత్రవిన్దు మధురసంభాషణముల. 51

గీ. కన్నయను నేను; నాతోడఁ గంపి సుఖము
 వడయ నుంటి వమోహ వీర్యఁడవు నీవు
 దేవ నీయిచ్చకొలది నెందేవిఁ జనెద
 వయ్యయో! నాదుబ్రతు కేమియగునో విదన. 52

మ. తలిదండ్రుల్ దలరెత్త లేక కడువంతన్ మున్గి యెగ్గింతు; ర
 వ్నలుఁ దమ్ముల్ పెఱవారిమోములు గనన్ శంకించి లజ్జింతు; నె
 చెలు లన్నం గడు గేరి పేయుదురు; వానిన్ బెండ్లిగాఁబోదు; క
 న్నెలకుఁ జారుఁ దొనర్చువేఁకలు లవెంతేఁ జింతఁ గల్పింపవే ? 53

గీ. గర్భవతి నొడునేని నీకతన నేను
 నీవు నీత్రవఁ బోవ నానేర మెట్లు
 తండ్రి యెఱుంగని విధమున దాచికొందు ?
 ననను! యోజించి చెవు ముపాయంబు నాకు. 54

వ. అని వట్టిరాని భయమ్మునఁ గొంతు నద్దావి కాతం దిట్లనియె. 55

గీ. నీకు నాపొందుఁజేసి కన్నెఱకమునకు, హాని వాటిల్ల కుండెను నదియుఁగాక
 గోరుకొను మిచ్చెదను వీడుకోర్కెల్లెల్ల, ననుడు ముని కిట్టులనియె నవ్వనజనయన.

పీ. తల్లిఁదండ్రుల కీయదంత మించుకయేనిఁ , దెలియకుండంగ నందించు దొకటి
 విన్నుఁ బోలంగల్లు చిన్నారిపొన్నారి , చిఱుతపావని దయపేయుదొకటి
 కన్యాత్వమున కించుకయు నిందు నందు లో , పమ్ము లేకుండఁ గాపాడు దొకటి
 యక్షయం బగునట్టి యావనం బేవేళ , మించురీతిని గటాక్షించు దొకటి

గీ. మీనగంధంబు వాసి నామేని కిప్పు , డీ వానంగిన కస్తూరిలాని చేన
 చెడక వాసిండువద్దతి చేయుదొకటి , నాకు దయచేసి యాపీఁద నన్నుఁ గొనుము.

వ. అనునద్దావి కతం దిట్లనియె. 58

మ. విగమమ్ముల్ విడఁదీయువాడు సౌబగున్ నేర్చున్ దయాకుత్వముం
 దగువాఁ డుత్తముఁ డూర్జితాత్ముఁడు పురాణంబుల్ వెలిం జేసి యీ
 జగతిం బేరును గాంచువాడు హరితేజ స్ఫుర్తిమన్నూర్తి నా
 దు గుణంబుల్ గలవాడు నీ కొకసుపుత్రుం డుద్భవించుం జెరి : 59

వ. తక్కిన నీకోర్కెలెల్ల నట్లయగునవి మఱియును. 60

ఉ. అచ్చరమచ్చెకంటుల యొయారము లారపి యూరకున్న నా
కిచ్చ జనించె నేడు కమలేక్షణః దైవవశంబుఁ జేసి, నీ
మచ్చెపుఁదావి యేడః విను మన్నన చేసి వరించుకేడః నా
నచ్చరితం బదేడః తనశక్యమే దైవకృతంబు దాటఁగఁ? 61

గీ. నీకు నాకారణమున ముళ్ళోకుఁ దైన, పుత్రుఁ డుదయింపఁగాఁగల పుణ్యముండెఁ
దప్పఁ జేయఁగ నెవ్వరితర మటంచు, దాశపుత్రిక నెవనెఁ బరాశరుండు. 62

క. తనవశమగు నక్కచ్చియ, నెనసి వరాళరమునీంద్రుఁ డెంతయు సుఖి
లను దేలి యమున లోవల, మువిఁగి కుచియగుచుఁ దనంతఁ బోయినవిదవన్. 63

క. ఆగుణవతియును దా న, ద్యోగర్పము దార్చి మిగుల సుజ్జ్వల తేజ
శ్శ్రీ గలిగి చెన్నుమీటు మ, హాగుణవిదియైన యొక్క యనఘం గవియెన్. 64

గీ. పుట్టునంతన యాచహాపురుషుఁ డంబ, తెఱగి యిట్లనుఁ నీపు యథేచ్ఛఁ జనుము
నేను దవమునకేగెదః నీపు నన్ను, నెపుడు దలఁచిన నప్పుడ యేగుదెంతు. 65

వ. అనపుడు సత్యవతి నిశ్చింతయై తనతండ్రి పాలికిం జని సుఖంబుండెఁ ; నతండును
ద్వీపమ్మునఁ బుట్టినకతమ్మన దైవపాయుం దనియు నేదంబులు విభజించిన
కతన వ్యాసం దనియుఁ బరఁగి యష్టాదశపురాణమ్ములును మహాభారతమ్మును
రచియించి సుమంతజైమివిపైలవై శంపాయనాపితదేవలముఖ్యులగు శిష్యులకును
సుతుండగు కుకునకును మనదేకించె. 66

గీ. సత్యవతి పుట్టె వట్లు, వ్యాసమువి పుట్టె, విట్లు రిట నందియ మొకింతయేని వలన
దనఘులగు వారిచరితలయందు గుణము, గ్రాహ్యమగుఁ గావిదోషంబుగ్రాహ్యమగునె. 67

గీ. కారణం విట్లు బుండిన కతన సత్య
వతికి మత్స్యోదరమ్మునఁ బడుటయును బ
రాశరునిఁ బొందుటయును సంప్రాప్త మయ్యెః
నట్లు గాకున్న మునియుఁ గామార్తుఁ డగునె? 68

గీ. శంతనునృపాలుఁ డామీద సత్యవతిని, దా గ్రహించి సుఖించి సంతతిని బడసెఁ
జిత్రముఁ బవిత్ర మిక్కఁతఁ జెప్పినాఁడ, దీని వినుపారంభు కుభస్థితులు గలుగు. 69

వ. అవి నుడువు సూతుం గని మహాత్మాః నీ చెప్పిన సత్యవతి జన్మంబును వ్యాసో
త్పత్తియును సంక్షోషదాయకంబులయ్యె వింకొక నందియంబు గలది. పురుషంశ

జుండును ధర్మాత్ముండును మహాభాగుండును వగు శంతనునృసాలకుండు కుల
హీనయగు విషాదపుత్రిక నెట్లంగీకరించె : నతనికిఁ బ్రథమపత్ని యెవ్వతె : ఇతని
కొమరుం డగు భీష్ముఁడు వన్వంశసంభూతుం డగు కతంబేమి : నకలగుణసంప
న్నుఁడును జ్యేష్ఠుండును వగు భీష్ముండు రాజ్యంబు నత్యవతీతనయుల కేలయిచ్చెఁ
నత్యవతి తన కోడండ్రయందు గోళకుల నెట్లు జనియింపం జేసె : భీష్మునికి దార
సంగ్రహంబు లేవకతంబేమి : ఇది యిట్లుండ.

70

సీ. వేదముల్ విభజించి మీఁద వేదాంతసూ , శ్రము లొనర్చినయట్టి బ్రహ్మవేత్త
పదియనెన్నిది యనంబడు పురాణమ్ములు , సచరించినట్టి సర్వజ్ఞమౌళి
అదిగాక భారతంబున నొప్పు పంచమా , గను మొనర్చిన కహాకవిసరుండు
ఇది పుణ్యకృత్య మియ్యది పాపకృత్యం బ , టం చెటింగి చరించునట్టి తపసి

గీ. వ్యాసుఁ దానించె బ్రాతృభార్యాసుఖం బ , టంచుఁ జెప్పితి వకట : పరాంగనాసు
ఖంబె పాతక మన. బ్రాతృకాంతతోడఁ , గ్రీడనల్పుట తెట్టు లంగీకరించె : 71

శంతనూపాఖ్యానము.

గీ. వ్యాసభీష్ముండ వైన నీ కథిలధర్మ, సూక్ష్మత లెఱుంగవచ్చు నో సూత : దీని
కుత్తరము పెన్ను మాదరాయత్తమతి న, టంచుఁ బల్కెడి మునుల కిట్లవియినతఁడు
క. కలఁడు మహాభిషుఁ డను భూ, తలనాధుం; డతఁడు సత్యతత్పరుఁడు; ధరా
తలనాయకమకుటమణి, విలసితచరణుండు; బ్రహ్మవిద్యాధికుఁడున్.

78

గీ. ఆశ్వమేధసహస్రమ్ము లాచరించి, దాన వింద్రుని పంతుష్టుఁగానొనర్చి
స్వర్గమున కేగి యవృట సకలసౌఖ్య, ములను రెండవయింద్రుడై పొందుచుండి.
ప. ఒక్కనాఁడు దేవతలతోడఁ జతురావను పేవించుటకై సత్యలోకమ్మునకుం జనియె.
క. గంగానదియును బరమే. స్థిం గవి కొనియాడ నచ్చటికి వచ్చి, విరిం
చిం గాంచి మ్రొక్కి, యొక్క యి, డం గాలాఁది నిలువంబడం దెమ్మెరయున్.

చ. బలువడి వీవ నాపెకొడపైఁ గల చీరచెఱుంగు దూఁగి యా
వల కొకకొంత యోరసిలె; వస్త్రము దూలుటఁ దా నెఱుంగ క
క్కరికియు మిన్నకుండె; పటు గాంచుట తప్పని యొక్క పెద్ద నొ
దలలెను వంచి రీపుపుఁడుడక్క పటానడులై వనిర్బరుల్.

77

- ఉ. తన్ను మహాభిషం డతిముదమ్మునఁ గన్నొనుచుండ, గంగయుఁ
గన్నులవిల్లు బారిఁ బడి కన్నొన సాగె నృపాలుమోము; వి
ల్లెన్నఁగరానిమోహమున విద్దఱు గాఢతరాసురాగులై
యున్నతఱిం, గనెఁ గమలజోర్బవుఁ డెక్కుడు కామనమ్మునన్. 78
- క. పెద్దలు గల యీసభ వీ, రిద్దఱవత్రవఁ ద్యజించి యిటు విర్భయులై
మొద్దులవలె నటియించెద, రిద్దాని నహించుటొప్పునే : మజనులకున్. 79
- వ. ఇల్లెంచి వారలం గాంచి “మంచిచెడ్డ లెఱుంగక వర్తించితిరి గావున మీరిరువు
రును మర్త్యలోకమ్మునం బుట్టుం” డని శపించె ; సంత వారును శాపంబునకుఁ
జింతిల్లుచు నచ్చోటు వీడి వెడలిరి. 80
- గీ. ఆ మహాభిషనరపాలుఁ డంత మర్త్య, లోకమున నెవ్వనికులమ్ములో జవించు
ననుచుయోజించిపురుషంశమునఁబ్రతిపుఁ, డనునృపుని దండ్రిగానెంచె నాత్మయందు. 81
- వ. ఇది యిట్లుండె. 82
- గీ. అష్టవసువులుఁగూడ భార్యనమేకు, లగుచు విహరించుచును వసిష్ఠాశ్రమంబు
వందుఁ జరియింప నందొక్క యతనిభార్య, నందినీధేనువును జూచి నాయకునకు. 83
- వ. ఇది యెవ్వరిది : యని శుడుగుడు సత్తవ్వి కాతం డిట్లనియె. 84
- గీ. చెలియ యిది గలవాఁడు వసిష్ఠమౌని, దీని నెల్లరు నందినీధేను వంధ్రు
దీనిపా లిన్ని గ్రోలినఁ దెవులు జరయు, మృతియు దరిఁ జేర వని తనపతి వచింప.
- వ. అనతియు ముదం బంది “నాకునీనరరాజకన్యక కడు నేయ్యంబు గలయది. అపె
మర్త్యలోకవివాసిని యగుకతన జరామరణాదికంబుఁ బోరయఁ గలదు. తన్ని
వృత్తికై యీధేనువు నద్దాని కొనంగి యుపకృతి నొనర్ప వలయు నిద్దాని నాకై
తెచ్చు”నుడు. 85
- గీ. ఆవసువు భార్యమాట వత్సమ్ముఁ జేసి, తక్కుఁగలవసువులఁ గూడి దాని నవహ
రించె; రాజోవు నావడ నెంచఁడయ్యె, సంగనాసక్తు లావత్తు లరయఁ గలరె : 87
- వ. పిమ్మట వసిష్ఠుండు తనధేనువుం గానక వెడకించి విసివి తన యోగబలమ్మున
వసువు లవహరించుట యెఱింగి మనుష్యయోనిం బుట్టుండని వారలకు శాపం
బిచ్చె. పడఁపడి దాని నెఱింగి వార లతని కడ కేతెంచి శాపమోక్షం బనుగ్రహిం
పవే యని వేఁడుడు మునివరుండు కరుణించి యిట్లనియె. 88

మ. అనునంవత్పర మొక్కొక్క కగు శాపాంతంబు; నాదేనువుం
బినిగా భార్యకునై హరించె నెవఁ డా పాపాత్ముఁ డా కష్టుఁ డ
మ్మునుజత్వమ్మును దీర్ఘకాలము వహింపంగాఁ గలాఁడంచు న
మ్ముని శాపాంతము పెచ్చు. నవ్వసువు లిమ్ముల్ చేరుచున్ ముందటఁ. 89

వ. విదిశావళమ్మున దీనాననయై భువికేతెంచు గంగం గాంచి తమ శాపప్రకారం
బెఱింగించి “తల్లీ నీగర్భమున జనించెదము మమ్మునుగ్రహించి శంతనువృషాం
కున కీవు వత్తివగు మదియునుం గాక, 90

క. పుట్టినతోడన మమ్ముం, గిట్టించుము నీట వైచి కీ డెంచక నీ
విట్టు లొనరించుకతమున, నెట్టన మాశాన మది వివిర్ముక్త మగున్. 91

క. అవి వసువులు తనుఁ బ్రార్థిం, చిన నంగీకరించి చెచ్చెర గంగా
ధుని తనయిచ్చుం జనియెన్, జనిరి వసువులును గడంగి స్వర్గమ్మునకుఁ. 92

వ. పిమ్ముట ప్రతీవుఁ దొక్కనాఁడు గంగాతటమ్మునకుం జని సూర్యోపాస్తి యొనర్చు
చున్నంత. 93

ఉ. ఆ సరిలమ్మునఁ వెడలి యంకురితప్రథమానయోవనో
ల్లాసిని చారుహాసిని విలాసిని వే చని రాజ శేఖరుం
దాసి యశంకితాత్మయయి దక్షిణపుండ్రుడఁ గూరుచుండఁగా
నాసరిసీరుహాక్షిఁ గవి యాధరజీపరిణేత యిట్లచున్. 94

ఉ. ఎవ్వతె వీవు? నాదు కురు వెక్కుట కేమి కతంబు? వల్కలమో
జవ్వని: యన్న. నప్పటుల చారువిలోచన ముద్దు లొంకఁగా
నవ్వమొగమ్ము వంచి, నయనమ్ము లొకానొకవింత బెల్వనన
వివ్వటిలంగఁ బల్కెఁ దగునేరువు తోంపుఁదీరువుం దగన్. 95

ఉ. ఎవ్వతెనైన నేమి వృథివీక! సుమాప్తసమానయావ: నా
జవ్వన మంత నీకయి వశం బొనరింపఁ దలంచి వచ్చితా;
'జిచ్చకు వచ్చు నమ్మదనుచెయ్యుల కోరువఁ జాల నక్కటా;
నవ్వలు గాఁ దలంపకుము నావచనమ్ము లటన్న విల్లుమఁ, 96

క. కన్నెరొ! యనత్యమునకుం, దన్నునినాటింకు యోగ్యతగల కుడి తొడన్
గ్రన్న నధిష్ఠించితి కా, న వ్విను నేఁ గొనఁగఁ దగదు వా: కటుమీఁదన్. 97

అ.వె. భార్యఁదక్క నొందు వడఁడిఁగూడ వటించు, ప్రతము గలదు; నాయవత్కమునకుఁ
బిత్తివై సుఖమ్ము వడయుము; నాకు సం, తానమొదవెనేనిఁ దలిరుఁబోణి. 98

క. సంతానహీనుఁ డితఁ డవి, వంతం గొనఁబోకుమీ; భవభృజ్యమ నా
సంతానకారణం బగు, వింతయు విక్కమన నాపె యేగెఁ దనంతన్. 99

వ. అంతఁ గొందొక కాలమ్మునకు మహాభిషుండు ప్రతీపునకుఁ దనయందై శంత
నుండు నాఁగ వర్తిల్లుచుండెఁ బ్రతీవుఁడును, 100

క. గంగకుఁ దనకుం జరిగిన, సంగతి కొమరునకుఁ జెప్పి చనియెం దా రా
జ్యాంగమ్ము విడిచి యడవి న, సంగుడై యుండి తపమునలుపు నెవమునన్. 101

వ. శంతనుండు పైత్తికంబగు రాజ్యమ్ము నేయచు నొక్కెడ మృగయార్థంబు వనమ్ము
నకుం జని వ్యాఘ్రాదిమృగమ్మల నుక్కడంచుచు గంగాతటకుంజపుంజమ్ములం
జరించువాఁడు ముందట, 102

సీ. మృగకాబములకు నేర్పెడి నేర్పుగలచూపు , పోయగం బొలుకు కందోయిదాని
కుంబికుంభములయుక్కును ద్రొక్కి విక్కి నీ , లెడిగుబ్బి చందోయి బెడఁగుదాని
మాటమాటకు ముద్దు మాటఁగట్టఁగఁ జాలు , పొగసుచే నెగడు నెమ్మొగముదాని
ముకురమ్ములకుఁ జాకచకిఁ దీర్చిఁగాఁజాలు , తక్కుఁజెక్కుం తళత్తళలదాని

గీ. తొగంవగకావిజిగిలిగి నగ దొనర్చు , విగవిగలఁ దగు నగవుపోయగముదానిఁ
దావులకు దీవి యగు కావిమోవిదానిఁ , గవియె నొకకన్నెఁ గన్నులకిఱపుదీఱ.

క. సురకన్యవోవి యయ్యం, బురుహాననఁ జూచి తండ్రి మున్నతనకు నే
విరిబోణిఁ జెప్పె నీసుం, దరి యయ్యతినయొకొ యంచుఁ దనమది నెంచున్. 104

ఉ. సుందరుడైన యాస్పవతిసూసునిఁ జూచి తదంబజాక్షి "యీ
యందపుటిక్క విక్కము మహాభిషుఁడే" యని రాగమగ్నయై
కంది మనోజతాపమునఁ గ్రాగి పునఃపునరాదరోదయా
వందమునం దదీయవదనంబునఁ జూడ్కి నిగుడ్చి యున్నెడకా. 105

క. శంతనుఁడు దానిరీతిం, గొంత గనుంగొవి రసమ్ము గులుకఁ బలికె "నో
యింతి; మరుదంతి; విరి, బింతి; నీవెవ్వతెవో; కృపం బలుకఁగదే. 106

ఉ. ఎవ్వతె వైన నేమి కమలేక్షణ; విం గనుఁగొన్న మాత్ర న
వృద్ధిలు కానికైన వ్రమ పుట్టక మానదటన్నఁ బ్రాకృతుం

- దెవ్వఁడు విన్నుఁ జూచి నహియంచు : ననుంగరుణించి నాకు నీ
జవ్వనపున్ వినోదము లొనంగగదే తగదే యలంచుటల్. 107
- వ. అవి మదనశరదశతహృదయుండై వల్క్కు నజ్జనపతిని మహాభిషునిగా నెఱింగిన
యది గావునఁ బూర్వసంఘటిత ప్రేమవశమ్మునఁ గించిత్స్మితపూర్వకంబుగా
విట్లవియె. 108
- చ. తెలియఁగ నయ్యె నీవల ప్రతీపువిపుత్రుఁడ వత్సదారన
త్కులుఁడవు; విన్నుబోటివృషకోటిశిరోమణి నెట్టికామిని
తిలకములైనఁ గోరుదురు ; దేవనమానుఁడనైన విన్ను నే
వలచియ యుంటి; నైన నొకవల్క్కు వచించెద నాకింపుమా. 109
- ఉ. ఏ నొనరించు కార్య మది యెట్టిది యే నగుఁ గాక, నీవు న
ద్దానికి నద్దురాఁ జనదు; దాని నటుండఁగ విమ్ము; ఏప్రియం
బైన విదమ్మున న్నును నొకవృదు గావి వచింపఁ బోల; ది
ప్రైన వినుక వరించి సుఖ మందెదఁ గోరుకలు మిమ్ముముట్టఁగన్. 110
- క. ఈవియితి తెపుడు ప్రత్యా. ఖ్యానంబొనరింతు వపుడ యరిగెదఁజమ్మి
ఘానాధ విను విడిచి నా. పైనేరము మోవనలదు వరికితి విపుడే. 111
- క. అవి వసువులప్రార్థన నె, మృనమునకుం దెచ్చుకొని క్షమానాధుని పే
ర్పి నెఱిగి నమయం బొనరిం, చిన నందుల కొప్పె నెదురు చెప్పక యతఁడున్. 112
- వ. గంగయు వతనియందుఁ జిరకాలలబ్ధానురాగయైన కతమ్మున్ దన్నునమందిరమ్ము
నకుం జవి సుఖభోగమ్ము లనుభవించుచుండె. 113

భీష్మోదయము.

- సీ. నవరత్న ఖచితసుందరకరా ప్రతిమాన , వైచిత్ర్యయత సౌధవాటులందు
కోకిలాకాశరీ కేకీరీలాకల , ధ్వని కవడుద్వాన ననములందు
హంసాది సంకోభితానమానాంభోజ , షండ మండిత సరస్వతులయందు
గంభీరరంభా విజృంభమాజ నవీన , ఘనపారమన కుంజగణములందు
- గీ. శంతనువృషాలకుండు నక్రాంతయును ప , దా శచీంద్రులమాడ్కిఁ బద్మాహరుల వి
ధమ్మున నఖండభోగ భాగ్యమ్ము లనుభ , వించు కాలంబు పెద్దయ్యు నించు కయ్యె.

- ఉ. తా నెవఁడో ప్రపంచపువిదాన మ దెట్టిదో యన్యు లెవ్వరో
తా నివసించు వాసమువిధం బది యెట్టిదియో యెఱుంగ క
మూనవనాధుఁ డక్కలికిమక్కువలోఁ బది యున్నయంత వ
మూనిని దాల్చె గర్భ మనమానవసుప్రసరాంశమై తగన్. 115
- వ. గర్భంబు నవమానపూర్ణంబై యొక్క బాలకుం డుద్భవించుడుఁ దక్షణంబి వానిం
గొనిపోయి నీటం బడవైచె; ని ప్లేచేటం బొడమివ బాలర నేడువ నేటం బడ
వై చిన శంతనుండు మనమ్మున నిట్లు విచారించె. 116
- మ. అకటా : యేడ్చురుపుత్రులన్ గునుమబాణాకారులన్ విర్తయా
త్మికయై యేటికి నప్పగించె విఁక వృద్ధిం జెందు తెల్లొక్కో : మా
మకవంశం, బిది కూడదన్నను ననుకా మన్నింప కీకాంత లే
చి కడు న్వేగమ పోవు; నిట్లగునె దుశ్శీలాంగనానంగముల్ : 117
- క. అష్టమగర్భం బిది మద, దృష్టముకతనన్ లభించె నిపుడై నను నీ
దుష్టాత్మురా లొనరెడి, కష్టపుఁబని నాకు నాఁగఁగఁ జెల్లదొకో : 118
- వ. కావున నేవిధంబుననైన పంశరక్షణంబు కర్ణం బని విశృయించి యున్నంత, 119
- క. అంగనకై మునివరు గో, వుం గొనిపోయినవసుండు పుత్రుండై పు
ట్టం గని గంగయు వైశమ, గంగం గలుపంగ నెంచఁగా నృపతి వెనన్, 120
- వ. అద్దమ్ము సొచ్చి వినయమ్మున నబ్బాలెంతరాలి కిట్లనియె. 121
- ఉ. దానుఁడనైతి, నా పలుకు దబ్బిఅపేయకు; కన్నపుత్ర వ్య
త్యాసిదివై వదింపు టిది న్యాయమె : జాలి యొకింత లేదె : యే
దోనము నీకొనర్చనిమతుకా వదియించెడి గొడ్డూరం : నీ
బాసలకుకా మదిం దలఁకి వంశము నాళ మొనర్చ నెంతునే : 122
- క. అకటా : యేడ్గురఁ జంపితి, విఁకనై నకా జాలిలేదె : యేజాక్షిరో : యీ
యొకనిం బ్రతికింపుము తా, వకచరణయుగంబుమీఁదఁ బది మ్రొక్కిరుడున్. 123
- క. నుతులం బొరయనియెడ న, ద్గతి లే దని పెద్ద లంఘు గావున వంశ
స్థితికై యీనుతునొక్కని, బ్రతికించిన నీవ్రతంబు భగ్నుంబగునే : 124
- క. అని బహువిదములఁ బ్రార్థిం, చిన వినకా వనిత చిన్ని శకువుం జంపం
గొనిపోవుచుండ నిట్లనె, జనవతియుకా గమల వహ్ని జలజల రాలకా. 125

- గీ. ఓసి పాపాత్ములార! నాశవనం బ, తిక్రమించియు వరకభీతియును లేక
కన్నకొడుకుల గంగలోఁ గలువ నగునె, యకట! వినుఁ గనినట్టి దుష్టాత్ముడెవఁడో.
- వ. ఉండువుగాక బోదువుగాక యీ శిశువుం జంప వీ నని యద్దమ్ము సొచ్చెడిశంతనుం
గాంచి యక్కోమలి యిట్లనియె. 127
- వ. సమయము నెంచవైతి, విక సాగదు వీకును నాకుఁ గూటః ము
త్రముఁడవు నీవు; వివిధులు బదర్శమ కాని, వచింతుఁ డన్నిమి
త్రము; ననునొక్కకాంతఁగ నెదఁగఁజేయింపకు గంగఁగా నెఱుం
గుము సురకార్యమునా నలువఁగోరి వినునా వరియించితిం జామీ. 128
- క. వసువులు మునిశాపమ్మున, వసుమతిఁ బుట్టుటకు నన్నుఁ బ్రార్థించిన నేఁ
బ్రను వైతి వారలకు వీ, కు సతినయి నృపాల! దెలిసికొను మిదియెల్లన్. 129
- క. చిరకాలము మర్త్యులమై, ధరణిన్ వసియింప లేము తత్తజుమ మృతిం
గరుణింపు మన్న నే వీ, దురితం బొడిఁగట్టి వీటఁ ద్రోచితి సుతులన్. 130
- క. ఈతం దష్టమవసుకళ, చేతనా జనియించె నిదిస! చిరకాలము వీ
చేతము గుఁగించెడి ప్ర, ఖ్యాతిం జెందం గలఁఁడు కాఁగలఁడు సుమీ! 131
- గీ. ఈడువచ్చెడి దమ్మను వీఁడు నా న, మీసమంద వసించు నామీఁద వీకు
నప్పఁజెప్పెద దీనికి నొప్పికొనుము, తల్లి లేకున్న బ్రతుకు వృథా నృపాల! 132
- క. ఆని నుడివి గంగయును దన, తనయుం గొని చనినమీఁద ధరణీపతి య
వ్యవితావిరహమ్మునకుం, దనయ విరహమునకుఁ జాలఁ దల్లడవడుచునా. 133
- వ. ఒకటంగి రాజ్యం బొనర్చుచుఁ గొందొకకాలమ్మున వేఁటఁ జని మృగమ్ముల
హంపించుచు విరహభరమ్మునఁ జిక్కినయదియుం బోలె మన్నగంగానదింగాంచి,
- క. ఆ కల్లోలినిమధ్యరంగమున దీవ్యద్వాజబాణానన
శ్రీతై పేయ విరంకుశ్రుతిభమైఁ గ్రీడించుచునా జాపవి
ద్యాకౌశల్యముఁ జూపు నొక్కరుని గందర్పున్ విడంబించు ది
వ్యాకారంపు బెడంగు వానిఁగవితా నాశ్చర్యవర్యాప్తుఁడై. 135
- క. తన తనయుండని యనుకొనుఁ, దన తనయుఁడు గాఁడటంచుఁ దలఁచున్ మరలన్
దనయానక్తిం గను శం, తనుఁ డబ్బాలకునిఁ గాంచి తద్దయుఁ బేర్చిన్. 136
- క. కరలాఘవమును దుష్కర, కరలాఘవమును నమానుషకృముఁ దెలువనా
నరపతి దరి కరిగి మహా, దర ముట్టినడంగ నిట్లకవికోఁ బలికెనా. 137

అ.వె. తల్లి యెవతె నీకుఁ దండ్రి యెవ్వఁడు; నీడు, నామధేయ మెద్ది; నగర మెద్ది; చెప్పు మనుడు; బల్కు నెవివిబెట్టక తన, యంత నాడుచుండె నతఁడు పేర్కొని. 138
వ. అంతఁ గొంత తడవు గ్రీడించి యాతం దంతర్హితుం డగుడు జనవతి చింతాకు లుండై గంగం గొవియాడి తొంటిరూపునఁ బొడసూపిన నాపె కిట్లనియె. 139

నీ. చిన్నారిపొన్నారి చిలుకప్రాయమువాడు , ముద్దు లొల్కెడినవ్వు మొగమువాడు కళలనీనెడి గొప్ప కనుల నొప్పెడి వాడు , కరికలభాకర గరిమవాడు ఆజానులందివాసౌష్ఠవము వాడు , హరి నీనడించు మధ్యమ్మువాడు శరశరాసనవిభాసుంకిరమ్ములవాడు , డంబు చెన్నారు వక్షంబువాడు

గీ. నాకుఁ బొడకట్టి యంతట నన్ను మొఱుగి
చనియె నొక ముద్దులాడు వాడనఁగ నెవఁడు
తెలిపి వైశమ యవ్వానిఁ దెచ్చిచూపి
గారవింపుము నాపుడు గంగ నగుచు. 140

క. ఎనిమిదవ వసుని యంశం, బునఁబుట్టినవాడు నీకుఁ బుత్రుఁడు గాంగే
యనిగా నెఱుఁగుమువానిన్, గనఁజేసెదఁ గనుము కనులకట వెడలంగన్. 141

వ. అని యద్బాలకుం దెచ్చి చూపి యతండు నకలవేదమ్ములును వసిష్ఠనియొద్దఁ బఠించె. వేయేల నీదాలండు వరకురామునికి గూడ కిష్టండును సర్వథా యయ్య నఘనకుఁ దుల్యండును భవత్తులొద్దారకుండును నవిచెప్పి యంతర్ధావంబుఁ గనుడు శంతనుండు పుత్రుం గొఁగిలింపుకొని రథముపై నిడికొని రాజధానికిం జని మంత్రి పురోహితానుమతంబుగ సుముహూర్తమ్మున యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేసి గంగా వియోగజంబగు దుఃఖమ్ము మఱచి సుఖం బుండె. 142

క. ఇయ్యది వసువులచరితం, వియ్యది కుభదంబు; దీని నెంతయు నానై
నెయ్యమ్మున దైవపాయనుఁ, డయ్యరణిజాకోడఁ గలిపి యానతియిచ్చెన్. 143

వ. అనిన సూతుం గాంచి మును లవ్వలికతి చెప్పు మనవుడు నతం దిట్లని చెప్పం దొడంగె.

గీ. యౌవరాజ్యమ్ము గాంగేయునందు నిలిపి, శరవణోద్భవుడే మహేశ్వరుఁడునోరె
సర్వసమములు కైకొంచు శంతనుండు, నాలుగేడు లానందాద్ధి నోలరాడె. 145

వ. వదఁవడి యొకనాడు మృగయానత్తుండై నిరంతరకుంజపుంజ మండికంబగు కాళిందీతటమ్మునకుఁ జని యచ్చట, 146

- సీ. ఏనుగున్నలవంటి యెనకమ్ము గల్గెకా , రథవిపందుల మీర మడచియడచి
భూధరమ్మలపాడి పొడవుగల్గిన యేమ , గుల మొత్తముల నేలఁగూర్చికూర్చి
శమనాహనమునైన నమయింపఁగాఁ జాలు , పులలగుంపులతోడఁ బోరిపోరి
విక్రమాబోవడుర్వేదమ్ము లగు పింగ , ముల గములెల్లను గలఁదికలఁచి
- గీ. జవముమెయి గాలితోఁ బోలఁ జాలులేడి , కడుపులన్ బ్రదరమ్ములఁ జదిపిచదిపి
ప్రళయకాలకిరాతుని వగిది జంతు , మండలమ్మును వేటాడి మగిడి యతఁడు. 147
- వ. ఒక్కశీతలకరుద్భాయాతలమ్మున విషణ్ణుండై యున్న యెడ, 148
- క. అనందోద్ధీపకమై, నానాపరిమళవిశేషవనసౌరభమై
జానొప్పఁజాలు నొకగం, దానిం మేతెంచి నరవరాగ్రణి నెనపెన్. 149
- వ. అతండును దత్పరిమళమ్మున కచ్చెరువంది, 150
- మ. మృగనాథిం బురణించి, యబ్జముల పేర్పిం గ్రిందుగాఁజేసి, సం
పెఁగలం దీకొని, కేతకీసుమములన్ విత్తేచి, కుండమ్ములం
దిగు లొందించియు, మాంతీసుమములం దీండ్రించి, విర్హే తుకం
బుగ వేతెంచు పరీమళం విది సుఖాంభోరాశిలో ముంచెడిన్. 151
- క. దీనికిఁ గారజ మేమొకొ, కానఁగవలెనంచు వేడ్క గడలుకొనంగా
నానాపుష్పాకీర్ణం, బై నెగడు వనాంతమెల్లనరయుచుఁ జనుచున్. 152
- చ. అమరిన వేడుకం గనియె నబ్జముఖిన్ వనసౌరభోజ్జ్వల
ద్భువమును విగ్రహన్ గమలకుట్టలచారువయోధరద్వయన్
యమితశిరోజభార మలినాంబర నాతివిభూషణాంబితం
దములపుటాకునంటి యొక తామరసప్రతిమానలోచనన్. 153
- క. ఆకలికి నాతలోదరి, నాకలకంఠీలలామ నాకనకాంగికా
భూకాంతుం దీటు గన్గొని, యాకన్నియమేనితానియే యిది యనుచుకా. 154
- ఉ. దాని పిసాళి గుబ్బలును దాని యొయారపుఁ జాపుఁదీపులున్
దాని వశిత్రయీగరిమ దాని శరీరపరీమళంబు న
ద్దాని వయోవిలాసమును దాని వదత్రమసౌష్ఠ్యవంబునున్
దేనికి నగ్గలం బనుచుఁ దీరవికూరిమిగారవంబునన్. 155

శంతనుండు సత్యవతిం బెండ్లి యాడుట.

వ. దగ్గటి సిగ్గరితనమ్మునన్ మొగ్గు నగ్గజగమనం బునఃపునరాదరోదయమ్మునం
గమఃగోనుచుఁ దన మనమ్మున. 156

క. ఈ మగువ దేవతాకాం, తామోయి : కిన్నరాంగనామణియై : ఫణి
శ్రీమూర్తవ్యయై : కాకీ, భూమిన్ గలపొంతి కిట్టి పొలుపుంగలదే : 157

క. అని తలపోయుచు నా శం, తనుజనవతి తొల్లి దై వతధువి దనువరిం
చినభంగిఁ దలఁచుకొని య, తనుచుధ్యక్ష బేర్మిఁజూచి తగవిట్లవియెన్. 158

ఉ. ఎవ్వతె వీవు : నీజనకుఁడెవ్వఁడు : జన్మని : యివ్వనమ్మునం
దెవ్వనికై చరింతు : పులమెయ్యది : నీ విటు లొంటిపాటునఁ
మవ్వపుమేవికాంతి కనుమాయఁ జరింపఁగ నేమి వచ్చె : నీ
కెవ్వఁడు భర్త : దెల్పఁగదవే : మదవేల్లి తదంతిగామిని. 159

క. వీసొగసు నీవిలాసము, నీ సౌరభ్యంబుఁ జూచి నేనెంతయు నీ
కాసింది మదనభూత, గ్రాసీభూతుండ నైతిఁ గరుణింపఁగదే. 160

వ. అన నక్కాంత చిటునగవలర విట్లవియె. 161

ఉ. కన్నెమగవి వేతోక ప్రకారము దానమగాను; దాశరా
జన్నయభిఖ్యగన్న మగుజాతుఁడు నాజనకుండు; నన్ను “నా
వ న్నడిపించుచుండు మిదె వచ్చెద” నంచు వచించి దించి పో
యె న్నరనాదః యింటి; కదియే యతఁడుండెడితావు నావుడుఁ. 162

చ. సరవతియట్లు వల్కు సరనాధుఁడ నేఁ గురువంశజాతుఁడన్
దరుణి ప్రతిక్షణప్రబలితం బగుజవ్వనమున్ వృథాగతిం
బొరయఁగఁ జేయ నేల : ననుఁ బొందు మనంశయరీతిఁబిత్తివై
వరమసుఖమ్ములం గోనుము పత్నియు గిత్నియు వేఱలేదిఁకన్. 163

ఉ. ఓసరపీరుహాక్షి విను మొక్కలతాంగి ననుఁగ వరించి పే
రానలు గొల్చిపోయె; నది యాదిగ నేను మతోక్కలేమపై
నాన విగుడ్చినైతి; విను నారసివంకన బుద్ధి పుట్టె; నీ
దాసుఁడనైతి; నావిధురతం బెడఁ బాపుట కిప్పగింపుమా : 164

వ. అని సరసంబుగాఁ బల్కు నజ్ఞననాయకునియందు బద్ధానురాగయ్య యత్నైయ్యలి
లజ్జించుచు విట్లవియె. 165

- క. వినునేఁచెడి యమ్మదనుఁడు, ననుమాత్రము విడిచిపెట్టనా : యెందేని
వినుమొక్క మాట దర్శ, మ్మువకుం గట్టువడవలది పూవుంబోడుల్. 166
- ఉ. పెద్ద లెఱింగి కన్నెలకుఁ బెండిలిసేయుట పాడిగాని తా
గద్దరియై తవంతవ యొకానొక నాయకుడెట్లవట్టిసన్ ,
బెద్దటికంబు వాయదొకొ : పెద్దలకుం దలవంపు వింపదో :
హద్దు నతిక్రమించుట కులాంగనకు స్విహితప్రచారమే : 167
- ఉ. ఈపరతంతురాలి విటు లీవు వృథా మొగమోటవెట్టి నం
తాపము నొందఁజేయకుము. దర్శముమర్మ మెఱింగి యించుకే
నోపిక చేసి మజ్జనకునొద్దకు నేగి తదాజ్ఞఁ బూని న
న్నావయి స్వీకరింపు; మతఁ డన్నిఁట ధీవరుఁ డింత యొప్పుదే. 168
- గీ. ఇట్లు లొప్పఁగఁ జెప్పనయ్యంతి కెచురు, మాటచెప్పఁగలేమి, నమ్మనుజ విఠుఁడు
దాశగృహమునకేగఁ దక్కన్య నతని, యనుమతింగొని వరియింప నాత్మనెంచి,
- ఆ.వె. వచ్చుచున్న నృపతివరుని దొదప్పుల, నరసి ధీవరుఁడు గృతాంజలి యయి
యెదురువచ్చి వివయ మెనఁగంగ విట్లనె, గౌరవప్రసత్తి గడచుకొనఁగ. 170
- వ. ఏనుభవద్దాసుండ విచ్చోటికి మీరు విచ్చేసిన కతన ధన్యుండ నైతి నావలనికార్యం
బావతిమ్మునుడు నతం డిట్లనియె. 171
- క. నీ కనుమతి యగునేనిగా, గైకొనియెద దర్శపత్నిగా నీతమజ్జా
రాకాచంద్రవిభావన, వాకోరిక చంద మీది యనన్ మనమలరగా. 172
- చ. అవసుడు బిల్క నాతఁ డధిపా : కరుణాగ్ధముగాదె నాతనూ
జను వరియించి నాకులము. శస్త్రముగా నొనరింపు తెన్ను; నీ
కు నొనఁగు వాఁడ, నైన నొకకోరికఁ గోరెద; మిత్కుమారికా
తవయిఁడు నీ యనంతరము భారుణీకిం బతి గావలెం జామీ : 173
- వ. అనుదాకువనవసంబులు వివి శంతమండు గాంగేయుం దలంచుకొని విరుత్తరుండై
చింతాక్రాంతుండై యచ్చోటు విడిచి తన గృహమ్మున కేఠించి దాశకన్యాగతమన
స్కుం డగుచు నశవాదికంబు వర్జించి యున్నంత, 174
- క. గాంగేయుఁ డెఱమిఁ దనతం, త్రింగని యిట్లనియె, బేరితీవి విటు గుం
దం గతమెయ్యదియొకొ : త, త్సంగతి యొక్కింతనాకు దయఁ దెల్పుగదే. 175

- గీ. దుర్జయుండగు శత్రుండు దొడరె నొక్కొ. నలువఁగా రావికార్యంబు గలిగెనొక్కొ
యేనుగలుగఁగఁ గొదవ వీకెట్లు గల్గు, నేల చింతింప : వచియింపవే మహాత్మ్య ।
- క. జనకుని చింతం దీర్చని, తనయునిఁ దనయుఁడని చెప్పఁదగ దండ్రుబుధుల్
మనమున దాఁవక చెపుమా, యనఘా : వీతున్న కోర్కెయది నేఁ దీర్తున్. 177
- పీ. తండ్రియాజ్ఞనుగదా : దశరథాత్మజుఁడు ఖా , తానుజోపేతుఁడై యటవికరిగె
నలహరిశ్చంద్రపూపాత్మజుండగు రోహి , తానుండు జనకాజ్ఞ నమ్ముడువడె
యజ్ఞవతువుగాఁగ నంగీకరించె ను , నశ్శేపుఁడు దనజనకునియాజ్ఞఁ
బంతురాముఁడు తల్లిశిరము దొల్లఁగనేసె , జనకాజ్ఞ దాఁటరాదనియకాదె
- ఆ. వె. చేయఁదగని చెట్టినేతయైనను బూర్వు , లాదరించు తెుదు నరయఁ దండ్రి
యాజ్ఞకన్న ముఖ్యమైనది వేటొందు , గాదటంచుఁ దెల్పుఁగాదె యదివ : 178
- క. తాను సమర్థుండయ్యును, బూనిఁమై జనకుకోర్కెఁ బూరింపని య
వ్వానిది జన్మమి : వాఁడును, మానిసియే : వతువుగాఁ మానవనాథా : 179
- ఆ. వె. తండ్రి కోర్కెఁదీర్చి తనియింపఁగాలేవి, పుత్రుండు జగతిఁ బుట్టనేమి :
గిట్టనేమిపలముఁ గిట్టవా ! పుట్టవా !, స్వేదజనులు మఱియు భేదమేమి : 180
- క. అని పల్కుతనయుఁ గవి శం, తనుఁ దిట్లను లజ్జ మనముదరికొనఁ దనయా :
గనుఁగొనుము చింతగాదే : , తనయందొక్కరుఁడ యైనఁ దండ్రికిఁదలఁపఁ. 181
- క. ఒకకొడుకు కొడుకునుంగాఁ, దొకకన్నును గన్నుఁగాదయో ! పుత్రా : దై
వికగతి వాఁడందినఁ దం, ద్రికి వేటొందుగతి గల్గనేర్చునె యెందున్ ? 182
- వ. ఇట్లు చింతాక్రాంతుండై యున్న తండ్రి యుదంతంబు సాంతంబుగాఁ దెలియంగోరి
యనూత్మ్యులంబనిచిన వా రున్నయునికి నెఱిగి భీష్మనకుం జెప్పిన నతండు తద
మాత్మ్యులకోడం గంపి దాశరాజనదనమ్మునకుం జని యతవికో నిట్లనియె. 183
- ఆ. వె. ఓయి : దాశరాజ : యొసఁగు నీవుత్రి మ, జ్జనకుఁడైన శంతనునరవతికి
మాతయైన నీదుకూఁతున కే నెల్ల, యెడల భక్తుఁడనని యొనఁగు మనఘ : 184
- క. అన దాకుం దిట్లను నో, యనఘా : నీ కిచ్చెదను మదాత్మజ సతిగాఁ
గొను మీవుండఁగ నేత, తనయుం డీనేల నేల ధర్మమె ? చెపుమా : 185
- క. అనుదాశరాజనకు శం, తనుతనయుం దిట్లు పల్కుఁ; దగ నీనుత మా
తను జేయుము నా కేత, తనయుఁడ రాజ్యమ్ము నేలఁదగుఁగా కనఘా : 186

వ. అనుడు మహాత్మా! నీవు రాజ్యం బొల్లిమియ విశ్వయంబైనను నీతనయందు
మద్దోహక్ర రాజ్యమ్మునకు సమ్మతించునే యన భీష్మండతవి కిట్లనియె. 187

గీ. ఏను దారవరిగ్రహం విచ్చగింప, విట్టి నా కేల పుత్రుడుపుట్టఁ జెవును
నావలవి శంక మనమునఁ బోవఁ ద్రోచి, తల్లిగాఁజేయు బొప్పు నీతనయ నాకు.

వ. అనుగాంగేయువల్కలకు సమ్మతించి దాకుండు శంకనునకు సత్యవతి నొనంగి
పరిజయం బొనరించె. 189

ఆ.వె. సత్యవతిని దర్శనతిగాఁగఁ గైకొని, సంతసించెఁ గాని శంకనుండు
పెద్దీ గాకమున్నె బిడ్డఁడు వ్యాసుండు, కలిగె ననెడిమాటఁ దెలియఁ దయ్యె. 190

వ. విదవ నకండు కొందొక కాలమ్మునకు నానతియందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులను
తనయులంగాంచె. వా రిరువురును గాలవశమ్మున మృతులగుదు విచిత్రవీర్యవత్స్వి
యగు నంబిక యత్రయాజ్ఞ వ్యాసుం గలయునెడ నేత్రవిమీంసం బొనర్చుకతనఁ
బుట్టందుండగు దృతరాష్ట్రం దుదయించి రాజ్యార్థుండు గాఁదయ్యె, బిదవ రెండవది
యగు నంబాలికం బినున నాపె వెలవెలఁ బాటుకతనఁ బాండురోగగ్రస్తుండగు
పాండురా జుదయించె నకండును రాజ్యార్థుండు గామి సత్యవతి పెద్దకోడలిఁ బిలిచి
మరల వ్యాసుంగవయు మమడు నాపె యొల్లక కామకలావేదినియగు తన దాసిం
బించిన దానికి ధర్మాశమ్మున విదురుం దుద్యవించె. 191

క. దృతరాష్ట్రం దంధుండగు, కతనన్ విదురుండు దాసికాన్సగుటను న
మృతిగాక సత్యవతియా, నతి భీష్మం దీదియఁ బాండునకు రాజ్యంబునా. 192

వ. అతండు విదురుండు మంత్రిగా రాజ్యం బేలుచుండె. 193

క. అలదృతరాష్ట్రుండును సౌ, బలియగు గాంధారి యొకతె వైశ్య యొకతె భా
ర్యులుగా సుతశతమును సౌ, బలియందున్, వైశ్యయందుఁ బదపె నొకరువిన్.

ఆ. వె. శౌరవేది కుంతి నదమల మద్రభూ, పాలపుత్రి మాద్ర భార్యలుగను
బాండుభూవిటుం దంధుండసౌభ్యాంబుది, నోలలాడి రాజ్య పేలుచుండె. 195

క. పుట్టింబ సున్నయప్పుడ, వట్టి నొకవిఁ గవియఁ గుంతి పాండువృవతి యా
గుట్టెఱుగమి నావడఁతిం, గట్టికొనియె నేమి పెప్పగల మునులారా! 196

క. అన విని మును లిట్లవి రో, యవహా! కన్నెఱికమునన యక్కుంఠికి నం
దనుఁ దెట్లుగల్గెనో? పాం, దువృవతి దానెట్లుకొనియెనో? తెల్పఁగదే. 197

వ. అచిన సూతుం దిట్లనుఁ దొల్లి శూరపేనాత్మజయగు కుంతినిఁ గుంతిభోజుండను

- వాడు పంథానంబు లేమిం జేసి పుత్రింగఁ గైకొని పెంచికొనుచు నొక్కడ
దుర్వాసుండు తనగృహంబేగుడు నతనికిఁ బరివర్యార్థంబుగాఁ గూఁతు వియోగించె.
- క. కుంతియు దుర్వాసున క, త్యంతము భక్తియును బేర్చి దనరఁగ పేవల్
గొంతవడిఁ జేయ నాతం, దెంతయు సంతనము లోన వినుమడి గాఁగన్. 189
- అ. వె. కన్నె! వేల్పునెవనిఁ గామించి మనమున, దలఁచి కొనెదో వాడు తత్క్షణంబ
వచ్చి నీడుకోర్కె ఫలియింపగాఁజేయు, మం దటంచు నొక్కమంత్ర మొనఁగె.
- క. ఇట్లులోనఁగి యతఁడు ననె న, క్కుటిలాలక యొక్కవాడు కుతుకమ్మన న
జ్జటిలుఁ దొనంగిన మంత్రపుఁ, బటిమం దిలకింప నెంచి సతియించి వెనక. 201
- న. ఉదయించుచున్న సూర్యుని విజయటయు నతండు మనుష్యరూపమ్మునఁ జను
దెంచె; నంతఁ గుంతియు వేపమానయగుచు రజోదోషనంగతయై యతనిం గాంచి
కృతాంజలియై యిట్లనియె. 202
- క. దేవా! తావకదర్శన, మీవగ నొకమా తొనర్చ నే నెంచి తగన్
భావించి వేడితిని నా, భావము ఫలియించె నీవు వచ్చినకతనకా. 203
- న. కావున మదవచారమ్ము కతన దేవరకుఁగల్గిన పరిశ్రమంబువైచి కోపింపక భవ
దీయమండలమ్మునకు దయపేయుమని ప్రార్థింపుడు నహర్వృత్తి మదవిహ్వలఁడై
యత్తలోదరి కిట్లనియె. 204
- క. విలిచితివి వచ్చియుంటివి, గలయకయే నన్నుఁబంపఁగాఁదగునే? యో
కలికి యలరుల ములుకుల, కులుకంఁగాఁ జేయ నీకు నొప్పిద మగునే? 205
- అ. వె. ఎవతెత్తె నఁగాని యే దటస్థింతునే?, మంత్రపాటవమున మగున! నీకుఁ
జిక్కినాఁడ నన్నుఁ జిక్కులు వెట్టక, కలయు మదిల! పేర్చి దొలకరింప. 206
- న. అనవుడుఁ గుంతి సిగ్గున ప్రగ్గురు విట్లను, 207
- గీ. కన్నియను గావి వేఱొందు గాదు; విజము
తెలియవే? సర్వసాక్షి దేవదేవ!
నిన్ను నేఁ గోరుటయుఁ దప్పె; నన్ను నీవు
గలయ నుంకించుటయుఁ దప్పె; కను మొకింత! 208
- చ. అనవుడు సూర్యుఁ డిట్లలను; నంగన! నిన్ గవఁగూడ కేను ఖో
యినయెడ నన్ను దేవత లిహి! యని గేలి యొనర్చురోటు! కా

దని గికురింతువేని విను నమ్ముని విద్వతినిన్ శపింతుః నే

మని యిటుపంటిమంత్ర మబలా ! కులబాలిక కిచ్చెఁ జూచెదన్.

209

వ. నమ్ము మన్నింతువేని మత్సంపర్కమ్మున నీకన్యాత్వంబు వాని చెడకుండఁ గాపాడు భారము నాయదియ.

210

క. ఒరు లెవ్వ రెఱుంగకుండఁగ, వర మొనఁగెదఁ గోర్కెదీర్చి వగలాడిరొ : నన్
బురజించు ముద్దులొలుకు కొ, మరునిం గవరాదె : మరునిమాటగువానిన్.

211

క. అని పేర్చి గడలుకొనఁ బ, ల్కిన నచ్చెలి మెత్తవడియెఁ గ్రీడారతులం
దనిపి వర మొనఁగి రవియును, జనియెం దివమునకు మనము సంతన మెనయన్.

కర్ణ యు ధిష్ఠి రా దు ల జ న న ము.

వ. పిమ్మట నక్కుంతి చూచుదాల్చి దాదికిందక్కఁ దక్కుఁగలవారికిం దెలియనీక
యంతఃపురమ్మున నుండునెడ నహజకర్ణకుండలకవదాభిరాముండును నర్కప్రతి
మానుండును నర్వలక్షణోపేతుండునునగు కర్ణుండు దృఢించిన లజ్జితాననయయి
చింతించు నక్కుంతికి ధాత్రేయి యిట్లనియె.

213

* క. కడచినవనికిం జింతన, గడలుకొలువనేల : భావికార్యమ్మునకుం

బడఁతిరొ : యాలోచితము, తడఁపా చేలయనఁ గుంతి తత్తటనదుచున్.

214

వ. ధాత్రేయికానీతం బగు మందనమ్మునందు,

215

క. బాలునిది కన్నుఁగొనలం, గాలునలై నీరు పాటఁగాఁ గడుఁ బేర్చిన్

బాలిండ్లు స్రవింపఁగఁ జిం, తాలోలమనస్క యగుచు నడలుచుఁ బలికెన్.

216

అ. వె. ఏమి పేయదాన నే మాచరించెడి, దాన నేమి నలుపుదాన మంద

భాగ్య నై ననాకు బహులక్షణయుతుండ, నీవు దక్కువాడవే తుమార :

217

మ. తనయా : యేజగదంబ లోకము లనంతంబుల్ కృపం బ్రోచి వృ

ద్ధిని బొందించు మహానుభావ విమఁ బ్రీతిం గాచు నాకత్తి; నీ

కనయం బాఁకలి దీర్చు సారెకును న్నన్యం విచ్చి యమ్మాతః నే

జననిం గాను, గుమార : నీకఖిలమున్ సర్వాత్మ యదైవియె.

218

* ఈ విషయమును ఈ స్కంధమునందలి చుట్టికొన్ని విషయములును విపులముగా జూచు వారు మా పాండవజననమునఁ జూడఁదగు.

- గీ. మరల నీమొగ మింక నొక్కమాటుఁ గాంచు, భాగ్య మబ్బని నాకిట్టి పాపజాతి
కకట! వైరితోఁజోలె వి న్నడవిఁ ద్రోచు, వంతగతి వచ్చె నేమని యందుఁబుట్టెఁ
చ. కనియును విన్నువంటి తగుకాసువు, నెన్నఁడుఁగాని వంతతిఁ
గనవి యనాథవోలె, గొడుకా! యడుకారెడివంత నెంతయుఁ
గనవలసెన్; బురాభవమునకా నుతనంపద పెట్టిపుట్టకుం
డిన ననువంటి దాని కిడునే; జగదంబ మతుకా భవాదృశున్. 220
- వ. పిదప దాది యామె నోదార్చి మంజూషం గొని రహస్య ప్రకారమ్మునఁ జనునెడ
వంధ్యయగు రాధయను సూతగృహిణి తన కిమ్మని యడుగ నద్దాని కొసంగె.
రాధయు నతనిం గన్నకుమారుంబలెఁ బోషించుచుండె. 221
- క. ఆమీఁదఁ బాండునరవతి, యామగువం గొనియెఁ దా న్నయింపరమున న
త్రామరసావువరమ్మున, నామదితయుఁ గన్నెవన్నె నతనికిఁ దోచెన్. 222
- క. ఒకనాఁ దాపాండునృపా, లకుఁ దడవిన్ వేఁట లాడ లాంసుఁడై యే
గి కడుం దుష్టమృగములఁ జె, నకి చెనకి యనంతరమ్మునకా మృగరీతిన్. 223
- క. క్రీడించెడి జడదారుల, జోడుం గని యందు మగని సూటియెలర్చకా
గాడంగనేయ శరనం, తాడికుఁడై కుపితుఁ డగుచుఁ దాపసి నృపునికా. 224
- క. కనుఁగొని యగ్నికజంబులు, కనుఁగొనంన్ రాలఁ బరితెఁ గటకట! పాపా
త్ముని వి న్నేచునఁ గల! వి, ప్పుని యే మని చేసి తీ వపా న్ననయుఁడనై. 225
- క. క్రీడించు నన్ను శరనం, తాడికుఁ గాఁ జేసి తీ యధర్మచ విన్నుం
బీడించు మృత్యునై విరి, బోదుల కూటములనంకఁ బోయితివేనిన్. 226
- క. ఆని శనియించిన నాపాం, దునృపాలుండును మనం బమానవిషాదం
బును జెంద నయ్యరణ్యం, బున రాజ్యము వీడి వాసమును బొనరించెన్. 227
- ఆ. వె. అంత నతవిభార్య లైన కుంతియు మాద్రీ, యును బతివ్రతాత్మ మమగమించి
చవి రరణ్యమునకు; నతులకుఁ బతిసేవ, కన్నభాగ్య మొందు గందె తలంప! 228
- గీ. గంగ యొడ్డునఁ బాండుఁ దఖండతనము, జేయుచు మునీశ్వరులసేవఁ జేసి పుణ్య
కథలు వించును గాలమ్ము గడపుచుండె, రాజ్యవంగతి మఱచి విరాగి యగుచు. 229
- వ. ఒక్కనాఁ దతం “దపుత్రస్య గతి ర్నాస్తి” యను ధర్మకావ్రవచనంబు విని
తనకుం గతి యేమి యని వారి నడుగుదు మును లిట్లనిరి. రాజా! యౌరసుండును
దోహత్రుండును క్షేత్రజుండును గోశకుండును గుండుండును నహోదుండును గాని

నుండును గ్రీకుండును వనప్రాప్తుండును దత్తుండును నా దళవిధపుత్రు లుత్తరో
త్తరంబు లొచ్చుగా గణేయింపం బడుదు రిట్టి పుత్రులలో నొక్కండేనిఁ గల్గినఁ
బున్నాచునరక ప్రాప్తి లే దని చెప్పిన వివి యొక్కెడఁ గుంతి కిట్లనియె. 230

కా. సౌదాసుండు వశిష్టమౌనివలనన్ సంతానముం గాంచి యా
మోదం బందె నటంచు వింటిఁ దరుణీ! మోమోటమిం దక్కి దా
యాదప్రాప్తికి నొక్కమౌనివరు నీ వారాధితుంజేయఁగా
రాదే! యన్వయ ముద్ధరించుట యధర్మంబౌనె నాయానతిన్. 231

క. పతియానతిఁగొని నతి పర, పతియై యక్కతన సుతులఁబడసియు దోషా
న్విత గా దొక్కింతయు నని, శ్రుతి స్మృతివిదుల్ వచించు సూక్తులు వినవే. 232

వ. అనవుడుఁ గుంతి మున్ను మంత్రంబొక్కండు నేర్పియుంటి నయ్యది పఠించి
యే వేల్పుంగోరిన నతం దేతేరకతీరదు. తద్బలమ్మున దేవతల నారాధించి తన
యులం బడయుదాన. 233

క. అని పతియానతి ధర్ముని, మనమునఁ దలపోయ నతఁడు మంత్రబలమునం
జనుదెంచె నతనిపొత్తున, జవియించెన్ దర్మరా జనమతేజుండై. 234

క. ఒకయేట వాయుదేవు మ, తొకయేటన్ దేవనాథు నొగి మంత్రబలం
బు కతన రప్పించి తగన్. వృకోదరాక్షసుల నప్రవిదులం గనియెన్. 235

గీ. ఇట్లు గుంతికి సంతాన మెనకమెనఁగఁ, గని నహింపక మాద్రీ భర్తను గనుఁగొని
తనయు నొక్కని దయపేయఁ దగదె! నాక. బంచుఁ బ్రార్థింపఁ గుంతికినాజ్ఞయిడియె.

క. పతియానతిచే మాద్రీ, సతికిన్ మంత్రం బొసంగెఁ జయ్యనఁ గుంతి
సతి తన్మంత్రంబున నా, సతి నానత్యులను బొంది సంతన మెనఁగన్. 237

గీ. వకుల నహదేవు లనెడి తనయులఁ గాంచె, విట్లు పొందున కాత్మజులేవు రుదయ
మంది రవ్వారు పాండవులనఁగఁ బరఁగి, రంత నొకనాఁడుపొందుభూకాంతుఁడెలమి.

చ. వల దని మాటిమాటికి వివారితుఁ డయ్యును గామబాజసం
వలితమనస్కుడై తనసికావము నెంచక మద్రరాజ్ఞుతం
గలసి గతాసుడై భవియెఁ గాముకు రాత్మతమావినష్టికిన్
దలఁక రటన్న, వేతొక విధంబగు హానికి జంక నేర్తురే! 239

గీ. చెట్టువడినంతఁ జెట్టును జాట్టుకొన్న, తీవయును బోలె నవుడు మాద్రీలకాంగి
యావృపాఠునిపైఁ బడి యడల. సాగెఁ, గాంతలకు వింతకన్న దుఃఖంబు కలదె!

గీ. కుంతియు వగం బొగల సాగెఁ గొమరులెల్లఁ

గరముఁగుందిరి; మునివరు లరుగుదెంచి

వారి వారిచి పొందుభూపతికి నుత్త

రక్రియలు దీర్చిరంత విధిక్రమమున.

241

వ. మాద్రీయుఁ దనకొడుకులం గొంతి కప్పగించి సహగమనంబొనర్చెఁ బిమ్మట
మునులు సంతానసహితంబుగాఁ గుంతి నూరార్చి దంతిపురంబున కవివీరి. ధృత
రాష్ట్ర విదుర గాంగేయాదు లాయమ నోదార్చి వీరలెవ్వ రని యడుగఁ గురుకులో
ద్వంజార్థంబుగా మత్పతి యానతి సురలవలనం గన్నసంతానంబని చెప్పి విశ్వాసా
ర్థంబుగా వారల నప్పుడు రావించుటయు.

242

క. ధృతరాష్ట్రవ్రముఖులు న, మృతి నాయమ నాదరించి మమక మెయిం ద

త్సుతుల నను న్నవిధముల, సతులగతులఁ జూచుచుండి రటమరలేమిన్.

243

అ.వె. పొందుభూమిపతికిఁ బిత్తులయం దిట్లు, సుతులు సంభవించి రతులమతులు

వారివరితఁ జెప్పవాఁడ నాకర్షింపుఁ, డాదరం బెసంగ ననములార.

244

గీ. వారి కేవురకును నొక్కచనిత ద్రువద, పార్థివునిపుత్రి ద్రౌపది పత్నియయ్యె

నేవురకు నక్కలికియందు నేవు రుద్య, వించిరి తనూజ లత్యంతవిమలమతులు.

క. వరునకుఁ గృష్ణుని చెలియలు, పరమోదారగుణరూపభద్ర సుభద్రా

తరుణి సతియగుచుఁదగె న, తరుణికి నభిషున్యుఁ డనెడితనయుఁడు వుదైన్.

245

అ.వె. ఆతఁడు సమరరంగమందుఁ గాలవశంబుఁ, జెందెఁ ద్రువదపుత్రి నందనులును

నతనివోలె మడిసి రాయుద్ధమునన సౌ, భద్రభార్య మత్స్యపతితనూజ.

247

ప రీ షీ త్త వు ట్టు ట.

వ. ఉత్తరయనునది యప్పటికి గర్భవతియై యుండి ద్రోణిశాగ్ని దగ్ధుడగు నొక్క
కుమారుం గనుటయుఁ గృష్ణుఁ డనుగ్రహించి కురుకులాంకూరమ్ముగా నక్కు
మారుం బ్రతికించె.

248

గీ. కులము క్షీణించునప్పుడు గలుగుకతన, నా కొమరుఁడు పరీక్షిదాఖ్యాకుఁ డయ్యె

పొందవులచేతఁ దనసుతుల్ నడివకతన, నాంబికేయుండు పుట్టండుఁ డడలుచుండె.

గీ. అతనిభార్య గాంధారియు నట్ల పుత్ర, శోకమునప్రుగ్గె నిరువుర కేక రీతి

ధర్మతనయుండు పరివర్య తగ నొనర్చి, వారియనుమతి రాజ్యంబు వడసె యలరె.

- క. విదురుండును దృతరాష్ట్రుని, మచికింవగురీతి ధర్మమార్గంబులు న
మృదమున బోధించుచుఁ గడుఁ, బదిలముగా నతనియొద్దఁ బాల్పడియుండెన్. 251
- క. తనయులు మడిసిన దుఃఖం, బును మఱివించుచును ధర్మపుత్రుఁడు పితృసే
వన మొనరింపఁగ భీముం, డనుదినమును నతనియెదుట నను నీరీతికా. 252
- సీ. దుర్యోధనునితోడల్ తునియలు సేసి దు , కృపనునల్లఁ బోనఁద్రావి
తక్కిననుతుల నందఱు నుగ్గుగావించి , తివఁ దిండిలేమిఁ జేసినకమున
మాయించఁ బది యభిమానవిహీనుడై , కాకంబువలె సిగ్గులేక భుక్తి
నలుపుచున్నాఁడు జనుషాంధుఁ డితనికిఁ , బిండము మేమింతవెట్లకున్న
- గీ. వేఱుగతి లేదటం చిటల్ విసువుమాట , లెన్నియో భీముఁ డాయమ్ము లెత్తివలుక
వంతఁగొనునట్టి దృతరాష్ట్రు చింతఁ దీర్చుఁ , డమ్మునికి బుద్ధిపెప్పుచు ధర్మసుతుఁడు.
- వ. ఇట్లష్టాదశవత్సరమ్ము లటవసించి దృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయు నానతి వనమ్మున
కరుగం దలంచి వృకోదరుని కారణమ్మున వింత దనుకఁ దనపుత్రుల కొర్థవైదైహి
కంబులు జరుగమి ననున్మరించి వారలకు నివాసక్రియార్థంబుగాఁ గొంతధనంబు
నడుగుడు విడుదానుమతంబున నట్లొనర్చునుండించి తమ్ములతో యోజించు నన్నం
గవి వృకోదరుం డిట్లను. 254
- సీ. నీకారణముననే నెలఁతతో మనమెల్ల , వనవాసమున బ్రుంగవలసినదె
ద్రువదపుత్రి కనేకదుఃఖము లందంద , నీ విమిత్రముననే నెఱిఁఫుటిల్లె
నల విరాటునికి దాన్యం బొనర్చుట మన , కబ్బె నీమూలాన నందఱికిని
సీవగ్రణాండపు గావేవి వమ్ముగా , మనకదికార మెమ్మాడ్కిఁ బోవు
- తే. గీ. పుట్టివదిగోలఁ జేసినచెట్టలెన్న , దరముగావి సుయోధను తర్పణమున
కనఁకు! ధన మీదలంచెద వక్కటకట! , యెంత వెట్టి వోయన్న! నిన్నేమియందు.
- క. మునుగంధర్వుఁడు దుర్యో, ధనునిం జెఱిగొన్న నతనిఁ దప్పింపఁగఁ జే
సిన నీ వెఱ్ఱితనం బది, మనమునఁ దలబోయి ఘంటమందును వాకుకా. 255
- క. సీవెఱుఁగకుండఁ గీవకు, లేవిధమునఁ జంపఁబడిరి నృపః యావిది దు
ర్వాపుల సుయోధనాదులఁ గావలల వధింపకునికిఁ గష్టము లభ్యెన్. 257
- వ. వేయే దుర్యోధనహితార్థంబుగా నీతనికి ధనం బొసంగుటకు నేనొల్లఁ; వింతవిక్కు
వంబి సానుజాండై భీముండు సమటయు నది లెక్కింపక యుద్ధిష్ఠిరుండు ధనం
బొసంగి తత్కృత్యంబులు నెఱవేర్చించె. 258

- అ.వె. తర్జుణములొనర్చి తనవారికుత్తమ, గతులు గలుగఁ జేసి కొరవాది
నాధుఁ డరిగె వనము నాతితో విచురనం, జయులతోడఁ బూర్ణనయులతోడ. 259
- వ. కుంతియు వారిపిఱుందన చనియెఁ బాండవు లాయమ మరలించు దలఁపునఁ దోన
చని వ్యర్థప్రయత్నులై పురికేతెంచి రంతవారలు, 260
- క. పాపాపహమగు గంగా, ద్వీపవతీతీరమున యతిప్రవరగణ
ప్రాపకమై యలరెడిశత, యూపాశ్రమమందు నుండి రుటజములందున్. 261
- వ. ఇట్లాఱునంపత్సరమ్ము లటఁ దనంబున నుండినపిదప యుద్ధిష్ఠిరుంబొక్కనాఁ
డనుజుల కిట్లనియె. 262
- గీ. నాకు విన్నటిరేయి స్వప్నమునఁ గుంతి, కడుబడలి యున్నవడుపునఁ గానుపించె
నమ్మహాసాధ్వి గాంధారి ననుఁగుఁ దండ్రి, నరసి రా మనసాయె నోయన్నలార.
- వ. మఱియు నయవిదుత్తములగు సంజయవిదురులం గూడఁ గన మననయ్యెడి. వల
సివరండు మీరలును ననుడు వలైయన ద్రౌపదియు సుభద్రయు సుత్తరయుఁ
దక్కుంగల పౌరులును బలం కొలువ నతండు శతయూపాశ్రమమ్మునకుం జని
కుంతిగాంధారిదృఢతరాష్ట్రులఁ గని విదురుఁగనరామికి శంకించి తండ్రితో మహాత్మాః
విదురుఁడెక్కడ, నవి యడుగుడు నతండు విరక్తుడై యియ్యెడనే యొకఁట
నేకాంతంబుగఁ దనం బొనరించుచున్నవాఁ డనిన మఱునాడు గంగాతట మెల్ల
నరసి, 264
- గీ. ఘోరతనమాచరించు నాధీరుఁ గాంచి, ధర్మజుడ ననిచెప్పి వందన మొనర్చి
యెదుట నిల్చిన సుత్తరం వీక మిన్న, కుందె నీగతి నొకక్షణ ముండునంత, 265
- అ.వె. విదురు మొగమునుండి వెడలి యఖండతే, జం బొకం దజాత శక్రముఖము
నందుఁ దగఁ బ్రవేశ మందె నాతండు ధ, ర్మాంశమున జవించినట్టి డగుట. 266
- వ. ఇట్లు విదురుండు గతానుం దగుటకుఁ జింతించి యతనికి దహనాది సంస్కారం
బొనర్చు నుంకించుడు నళరీరవాణి యిట్లను. 267
- గీ. ఈతఁడు విరాగి గాన నీవతని కిట్టి, కృత్య మొనరింపుటకు మది నెంచఁబోకు
మనుడు ననుజులతో గంగ నతఁడు స్నాన, మాది చని దృఢతరాష్ట్రతో నది వదించె.
- గీ. మీఁద నయ్యాంబికేయు నమీవమంద, పాండవులు గొంతకాల మిట్లుండ నటకు
వ్యాసనారదమునివద్యు లరుగుదెంచి, రమగమించు మహాముని జనులతోడ. 269

- క. వ్యాసుం గనుఁగొని తగఁ గుం. తీవతి యిట్లనియె నోమునివరేణ్యః । నా
కానజనియించెఁ గర్ణుని, నానుతు నొకపారి గన్గొనం జేయఁగదే. 270
- అ. వె. కన్నెప్రాయమందుఁ గంటిని గనుఁగొంటి. నంతెకాని యతని యభ్యుదయము
చూడ నోచ నైతి నేఁడైన నొకవరి, వేగ వానిఁ జూపవే మహాత్మ. 271
- వ. గాంధారి యిట్లనియె. 272
- అ. వె. కడుపు పగుల నింతకానుపుఁగంటిని, గాని యొకని చేతిలోన నైన
వెడల నోచఁనైతిఁగొడుకుల నూర్చుర, నొక్కపారిచూపు మోమహాత్మ. 273
- వ. సుభద్ర యిట్లనియె. 274
- గీ. చిన్నతనమున వీరుడై వన్నెకెక్కి, తుదకుఁ గడుపునఁ జిచ్చిడి తొలఁగిపోయె
నక్కటా! యదిమన్యు మదాత్మజాతుఁ, బ్రాణనముఁ జూపుమిఁక నొక్కపరిమహాత్మ.
- చ. అని కరుణంబు పొంపిరిగ నయ్యమ లందఱుఁ దన్నుఁ గోర న
మ్మునివరుఁ డాత్మ నిట్లు దలపోసె జగజ్జననిఁ ననాకనిన్
ననక ననందనాదిమునినన్నుత నున్నత దేవదేవమూ
ర్తవిహితపాదపద్మఁ బ్రసరత్కరుణారసపూరపూరితన్. 276
- గీ. అష్టదిక్పాలకులును బ్రహ్మాది దేవ, తలు నహమ్మును బంచభూతములు నింద్రి
యాదికమ్మును లేకన్నయపుడు నొప్పు, నేజనని యాపె వీవని యే నుతింతు. 277
- సీ. దేవదేవిని మణిద్వీపవాసిని స్ర , కృతిని బ్రహ్మాదికాకృతిని సకల
జీవలోకమ్మును జిత్రమునం దిడి , గుణములచే లింగకోశమందుఁ
జొనివి నమాధివిష్ఠమ జెంది కల్ప వ , ర్యంతమ్ము స్వాతంత్ర్యమనుగమించి
యందెడి నీక క్తి యొరు లెఱుంగఁగ లేరు , మాదృకు లెట్లు వీమాయఁ దెలియ
- గీ. నేర్తు రోయవ్వు! వీర లత్యార్థు లగుచు, మృతులఁజూపింపు మనెదరుమృతులఁ జూప
నీకటాక్షంబు లేకున్న నే నమర్థ , తం టొరయు పాటివాఁడనాఁ కల్లి చెవును. 278
- క. అని సంజప్తోద్ధునం దను, వినుతింపఁగ లోకజనని విస్మయగతి నా
కనివాసులైన వారలఁ, గనుపింపఁగఁ జేపె గనులకఱ వెడలంగఁ. 279
- వ. గాంధారీప్రముఖు లవ్వారిం గాంచి సంతసించిరి. విదవ సత్యవతీతనూజాండును,
క. వారల మరలన్ దివికిం, జేరం జేయుటయు నట్టిచెయిది మహాశ్వ
ర్యారోపకమై చూచెడి, వారలకు మహేంద్రజాలవైఖరిఁ దోచెగా. 281

ధృతరాష్ట్రాదుల మరణము.

వ. ధర్మజుండును వ్యాసున కెరఁగి సపరివారంబుగా హస్తీపురి కేతెంచి సుఖంబున్న
 మూడవదినంబున గాంధారియుఁ గుంతియు ధృతరాష్ట్రుండును దావానలంబుకతనఁ
 గాలధర్మంబుఁ జెందుటయు సంజయుం డంతకు మున్న తీర్థయాత్రయందు గతుం
 డగుటయు నారదుని వలన విని దుఃఖితుండై యుచితక్రియ లాచరించె. కౌరవ
 క్షయంబయిన ముప్పది యాఱు వత్సరములకుఁ బ్రణానతీర్థమున యాదవు లంద
 ఱును విప్రశాపవశమృతకతన మదిరా పానమత్తులై యన్యోన్య కలహమున మడిసిరి.
 బలరాముండును దేహత్యాగం బొనరించెఁ, గృష్ణుండు శాపంబుకతనఁ గిరాతబాణ
 తాడితుండై పరమపదం బలంకరించె, వసుదేవుండు బుత్రశోకమున భువనేశ్వరికా
 దెందమైనఁ బొందువలచి పరలోకగతుండయ్యె. పిదప నర్జునుండరిగి దుఃఖితుండై
 బలరామకృష్ణులకు నవత్నికంబుగా నంస్కారము విర్వర్తించి ద్వారకాపురం బుద
 దించి నాక్రమింపంబడకయమున్న యందలి జనంబులతో హస్తీపురం బరుదెంచు
 నెడ మార్గమధ్యమునం జోరులు గోపికలం గొట్టి ధనం బంతయు నవహరింప
 నిప్తజుండగుకతనఁ జేయునదిలేక మిన్నక యుద్రప్రస్థమున కరుదెంచి యవిధుద్ధ
 పుత్రుండగు వజ్రానకు నవపురంబు పట్టంబు గట్టి పదఁపడి సాత్యవతేయునకుఁ గడ
 చినిపుత్రాంతమ్మనొడిచి దుఃఖించుటయు నతండు భవిష్యద్వ్యగమైన నీవును గృష్ణుం
 డును నవతరింతు రియ్యెడ నీతేజంబు యదాపూర్వమ్ముగ విలసిల్లునని వచించిన
 విష్ణుట హస్తీపురమ్ముఁజేరి యుద్ధిష్ఠిరున కేతద్వృత్తాంతమ్ము జెప్పిన నతండు
 దుఃఖించి షట్రింశద్వత్సరం దగు నభిమన్యునుకు రాజ్యాభిషిక్తుంజేసి భార్యానుజో
 పేతుండై హేమాచలమ్మున కరిగి యట దేహత్యాగం బొనరించె నని చెప్పి
 సూతుండు మునుల కిట్లనియె.

282

గీ. ఔత్తరేయుండు పాండురాజ్యమును ధర్మ, మింతయును దప్పకుండఁగ నేలుచుండ
 నరిగె నొకరితి వష్టివత్సరము లిట్లు, లోప్పుగతి రాజ్యమేలుచు నొక్కనాడు, 283

వ. మృగయావ్యసనమ్మున వసమ్మున కరిగి మృగంబులం బరిమార్చుచుఁ గొంత తడవు
 గ్రుమ్మరి విద్ధంబై వలాయతం బగు నొక మృగము వెంటఁ జనిచని మధ్యాహ్నం
 బగుటయు,

284

క. ఆఁకలియును డప్పికయును, మేకొన నిలుపొవలేక మిక్కిలి వెతచే
 నాకులుఁడై యచటఁ దప, శ్రీకరమగు నాశ్రమంబు చేరం జనియెన్.

285

స. చని తపం బాచరించు నొకమునివరుం గాంచి జలం బడుగుడు సమాధివిష్టం డగు కతన నతండు వలుకఁడయ్యె. దానఁ గుపితుండై కలిసమావేశ వికలచిత్తుండై మృతసర్ప మొకండు ధనుష్కీటిందగిల్చి యతని మెడం బడవైచి పురంబున కరిగె ; మునియు యథాపూర్వస్థుగ నిశ్చలుండై యుండె. 286

క. ఆతని తనుజాతుఁడు గవి, జాతుఁడు నా బాలమౌని జనకు నుదంతం బాతటి మిత్రుల కతనన్, బూతాత్ముఁడు విని యమర్ష పూరితుఁడగుచున్. 287

వ. జలంబు కరంబున ధరియించి “మజ్జనకు గళంబున నెవ్వండీ మృతసర్పంబు దగిల్చె నా దుష్టం దేడు దినమ్ములకుఁ దక్షకదష్టుండై మృతుండయ్యెడు” మని శాపం బిచ్చినఁ దదస్వృత్తాంతంబు ముని శిష్యుం డొక్కఁడు వరేంద్రునకు విన్న వించుడు నతండును నవివార్యంబగు మునితనయు శాపమ్మున కులికి మంత్రి వృద్ధంజూచి యిట్లనియె. 288

ఆ. వె. మునికుమారుఁ డొకఁడు కవలుచు శపియించె, సర్ప విషముకతనఁ జయ్యనట్లు గాన దాని దాఁటగాఁ గల యొక్క యు, పాయముండెనేని బ్రతుకు గండు. 289

గీ. మృత్యు వెన్నటితెనను విత్యమైన, దైనఁ బొరుషయత్నంబు మానదగద టంచుఁబెద్దలు వచియింతు రరసి యిపుడు, తగినయత్నంబొరన్నఁగాఁదగదె మనకు. 290

వ. మణిమంత్రాషధ ప్రభావమ్ము లగణ్యంబులు, ము న్నొక్క మునివర్యునిభార్య సర్ప దష్టయై యమ్ముని యాయువునం దర్థమ్ము గొవి పునర్జీవికయయ్యెనని విండు; మిట్లు ప్రత్యక్ష దృష్టాంతమ్ము లనేకమ్ము లుండ నొదాసీన్యంబున మిన్నకుండు టయు క్తంబు, సర్పంబు దైవాధీనం బని యెవ్వండు విరుద్ధోగి యగు నతం డల ముండు నాఁడు. 291

క. దైవాధీన మటంచును, గేవల మూహింపఁదగదు; గృహి భిక్షనకుం దా వాత నన్నమిదుఁగా శాపం మ్రింగుటకు నతని యత్నము వలదే. 292

వ. అనుపరీక్షితుం గాంచి మంత్రులు మహాత్మా, సర్పదష్టయైన మునిభార్య పునర్జీవిక యయ్యెనని నుడివలి వాసె యెవ్వతె యేకతమ్మున సర్పంబు గఱచె మాకెఱింగిం పుము నాపుడు రా జిట్లనియె. 293

ప్ర మ ద్వ రా వి వా హ ము.

సీ. మంత్రులారా : పురోమ యనెడిభృగుభార్యఁకుదయించెఁ జ్ఞాపనుఁ డత్యుగ్రమూర్తి యతనికి శర్యాతి యనుఁగుఁగూఁతురు మక , న్యానతి భార్యయై యలరె; నాపె

యందుఁ బ్రమతి యనువందనుఁ దుదయించెనతనిభార్య వ్రతాపి; యామె కొక్క-
రుఁడు కుమారుఁడు పుట్టె రురు వనునాఁ డతం . డత్కుగ్ర మగు తపం బాచరించె

గీ. నయ్యవనరమునంద మాన్యమతి స్థూల

కేకుఁ డనుమానియును హృషికేకుఁ డగునుఁ

దవము నల్పుచు నుండె నత్తటివి మేన

కయును విశ్వావసుకతన గర్భ మంది,

294

క. అలస్థులకేకునాశ్రమ, తలమున కేతెంచి యొక్క తనుజన్ జగతీ

తలమునఁగల కన్నెలకున్, దలమానికమగుచుఁ దవరుదానిం గనియెన్.

295

క. బిడ్డం గని యట నొకనది, యొద్దన నక్కూఁతు విడిచి యుగ్మలిచవియెన్

గొద్దదినా; “లంజెలకుం, బిడ్డలు తెవు” లన్నవలుకు వృదవోకుండన్.

296

క. ఆ వసిబిడ్డంగవి యా, తాపసి తా నెత్తి పెంచి దానికిఁ బేరున్

బ్రావించెఁ బ్రమద్వరనా, నా పాపయు వృద్ధిచెందియంతఁ గ్రమమునన్.

297

క. సుమళరుచి బాణమో నాఁ, గొమరారుచు మిగుల వలపుఁగొలుపుచు దృక్ష్ణ

ర్గమునం బడ నా రురువుం, బ్రమద్వరం గాంచి కామబాణార్దికుడై.

298

క. తనియాశ్రమమునకుం జవి, శునుగతచింతాభరాత్తుడై యొక్కెడ ను

పునివిదిమున నున్నరురుం, గవి జనకుం డడుగ వతవిఁ గవి యతఁడవియెన్. 299

గీ. స్థూల కేకుండనెడి మునీకువివనమున, వఱలు నొక చంద్రముఖి వ్రమద్వర యనంగ

నాకు నక్త న్నెమిన్న యందంబు గవిన, యది మొదలు భార్యగాఁ గొన నాన పుట్టె.

వ. అనుడుఁ బ్రమతియు నయ్యాశ్రమమ్మునకుం జవి యమ్మునికి నమస్కరించి వ్రస

మ్ముఁగాఁజేసికొని యక్కన్నియం దనతనయువ కిమ్మని ప్రార్థించుటయు, 301

గీ. ఆతఁ డంగీకరించె ననంతరంబు, వార లిరువురుఁ గలసి వివాహమునకుఁ

దగినయత్నం బొనర్పిరి తదవసరము, నంద సర్పమ్ము గఱచె నయ్యుష్ణముఖిని. 302

గీ. అంతకంతకు విష మెక్కి యవ్వరాంగి, ప్రాణములు వీడి పరలోక మనుగమించె

నంత మునులందఱును జేరి యార్తు లగుచుఁ, జింతచేసిరి చేసెడి పేత లేమి. 303

వ. రురువు నవ్వార్తరదిని యట కరిగి యామృతకళేబరముం జూచి డుఁఖార్తుండై

కొందె మావలకుం జవి యిట్లు విలపించె.

304

క. నాదునుభమునకు విఘ్న, పాదకుడై యిట్లొనర్చె బాపపువిది నా

గాదిరి నామతి నాదృతి, నాదగుజీవితము పోయెనా, యకటకటా :

305

- ఏ. దౌదవ్యంన చూచి మోడ మందితిఁగాని , దరిఁ జేరి మాటాడఁ దలఁపనైతి
మోము నాలోకించి మురిసి మించితిఁగాని , తెమ్మొవిరుచు లారగించనైతి
కులుకుగుబ్బలు గాంచి యులుకుఁ జెందితిఁగాని , చెరినొక్కవరి యక్కుఁజేర్చనైతి
మేనికాంతికి మిఱుమిట్లు గొంటిని గాని , యంగన నంతగా నరయనైతి;
- గీ. పాటిమాత్ర గ్రహణమైనఁ బడయనైతిఁ , బరమపాపికి నా కట్టి బాగ్యమెట్టు
లక్కటా! దైవ మెటువంటి చిక్కు దెచ్చె , జీవితం బేం ప్రియురాలి చావు గంటి.
- క. చనుమా! జీవనమా! యిక, ననుమానం బేం? నీకు నఖిల విధములన్
జనుమాన మొనఁగఁ దగు చెలి, కనుమీసెను దానికన్న మనమయ్యెదవే. 307
- చ. జలమునఁ బోదువో? యనలనంగతిఁ బోదువో? ఘోరపాశమున్
గళమునఁ బూనిపోయెదవో? కా దిది తప్ప దలంచినాఁడ నా
వలపులదీవి తా విషమువల్ల మృతిం గవినప్పు డీవు న
ప్రీతిఁఁతుకవోవుమార్గమునఁ బోదగు నెమ్మొయి నట్లొనర్చుమా. 308
- వ. అవి మఱియును, 309
- ఆ.వె. చచ్చుమీఁద నేమిపాదించఁదగు జీవి, తమ్ముగల్గపై సుఖమ్ములబ్బుఁ
దరలి పోవఁ దల్లిదండ్రులు చింతింతు, గాని దైవమునకుఁ గరుణ గలదె? 310
- క. ఒకనేళ నాదుమరణము, నకు నెల్లరు వమ్మతించినను నాప్రియు రా
లికి నేఁ బరలోకమున ను, పకార మే మాచరించువాఁడ మృతుఁడనై? 311
- గీ. ఆత్మహత్య నొనర్చి యే నటకు నేగఁ, పాతకుం డని యచ్చెలి పరిహరించు
“వెనుక కేగిన మాయ ముందునకుఁ జవిన, గోయి” యక్కట! యే నేమి సేయువాఁడ.
- వ. ఇట్లు విదారించుచు నమ్మువితనయుండు గృతస్నానుడై యంజలి పుటమ్మున
జలంబులు గొవి, 312
- ఉ. ఇంచుకయేనిఁ బుణ్యలన మే నొనరించితినేని గౌరవా
భ్యంచీతులైనవారలకు భక్తుఁడనేనిఁ దపఃప్రసక్తిఁ గా
వించితినేని వహ్నులను వ్రేల్చితినేనిఁ ద్రయీప్రసత్తిమై
మించితినేని యిక్కలికిమిన్న దటాలున లేవ కుండునే. 314
- గీ. లేవకుండిన జీవనం బేవగింతు, ననుచుఁ గృతవిశ్వయుండయి మునిసుతుండు
కరగతంబగుజలమును ధరణి విడువఁ, పోవు నాయంకలో నొక్క దేవదూత.

- అ. వె. రోదనం బొనర్చురురునియొద్దకు వచ్చి, యేం చింతఁగొనెద వేలయింక
సాహసం బొనర్చ నమకట్టె దయ్యయోః, చచ్చినట్టి కాంత వచ్చు పెట్టు : 316
- క. కావలసిన మఱియింకొక, పూవుంబోడిం గ్రహింపఁ బోలదె : మరణం
దేవారు తప్పఁద్రోయుదు, రో వెట్టిమునీంద్ర : చింతనొందఁగఁదగునే : 317
- వ. అనునతని కతం దిట్లనియె. 318
- అ. వె. బ్రతికెనేని దీని బాణిగృహీతగాఁ, జేసికొనెన, బ్రతుకుఁ జెందదేని
దీనిలోకమునక యేనును బోయెదఁ, గాని యింక నొక్కకన్నె నొల్ల. 319
- వ. అనవుడు దేవదూత యతని నిశ్చయ మ్మవంధ్యమృని యెంచి మునీంద్రా : దేవ
కల్పితంబగు నొక్కయుపాయం బెఱింగింతు నీయాయువునం దర్థ మిడఁ గలవేని
యిక్కన్నె పునర్జీవిత యగు ననిన నతండు వల్లె యని యట్లు పేయ ముంకించుడు
విశ్వావసుండును దనపుత్ర మృతయగుటఁ దెలిసి యట కేతెంచె నంత దేవదూత
యతనిం గలని యమ్మునిపాలికిం జని యిట్లనియె. 320
- అ. వె. ధర్మరాజు : రురుచితరుణి ప్రమద్వర, యతనిపుత్ర విషముకతన మృతిని
జెందె, రురుఁడు మృతిని జెందఁగ నున్నవాఁ, డతని యాయువండు నర్థమొనఁగి.
- క. బ్రతికింపు మిత్తలోదరి, నతియమున ననుడు ధర్మఁ డట్టులె యాపెఁ
బ్రతికించిన నక్కన్నెన్, సతిగాఁ గైకొనియె రురుఁడు నంతన మెనఁగన్. 322
- చ. ఇటు నదుపాయయోగముననే కద : జీవన మావహించె న
చృటులమృగాక్షి కట్లగుట సాధ్యముగాఁ గనుపట్టుదన్న వ
ప్పటి కనుకూలమై తగు నుపాయములన్ మణిమంత్ర ముఖ్యనం
ఘటనములఁ బొనర్చుటయ కర్ణము ప్రాణమూర్తినేతకున్. 323
- వ. అనిచెప్పి నదివాసుమతమ్మున సాప్తభూమికంబగు ప్రాసాదం బొక్కండు నిర్మించి
యందు మంత్రులతో నసించె. 324
- గీ. దానిచుట్టును మణిమంత్రదరులు కూడు, లును వయినవారు కాఁపుండి జనవరేణ్యుఁ
గాచుచుండిరి నృపతి యక్కడవ భోజ. నాదికంబులు నెరవేర్చునట్టిమెడల. 325
- గీ. కళ్యణుండను నొకమునికాంతుఁ డర్థి, యగుచు నేతెంచె కావోపహతు నృపాలుఁ
దనదు మంత్రబలమ్మునఁ దక్షకవిష, ముక్తుఁ గాఁ జేసి తగ ధనమ్మును గ్రహింప.
- వ. మార్గమధ్యమ్మున వృద్ధబ్రాహ్మణస్వరూపుండై తక్షకుం డరుదెంచి నీ వెందుల

కేకతమ్మున నరిగె దని యడుగుడుఁ దక్షకోపహతుండగు పరీక్షితు బ్రతికింపం
బోయెద ననిన నతండును, 327

గీ. తక్షకుండను నేనె యాకవిని గజుచు, వాఁడ మద్విషవిహతుల బ్రతుకఁజేయ
మంత్రముల్ గింత్రముల్ మహిమఁ గనఁజాల, వింత విక్కువ మీఁకష్ట మేలఁచనుము.

గీ. అనినఁ గళ్యపుఁ డిట్లును నన్మదిష్ట, దేవతాప్రాప్త మంత్రప్రభావగరిమ
బ్రతుకఁజేపెదఁ ద్వద్విషబద్ధ మువికు, మారితాపోపవిహతు నన్మనుజువిభువి. 328

క. అనుడు భవదీయశక్తిం, గనుగొందుంగాక యనుచుఁ గజచెం దంష్ట్రల్
దొవిసి యొక మట్టిచెట్టున్, ముని సూచుచునుండ భస్మముగఁ దక్షకుఁడున్, 329

వ. కళ్యపుఁ డద్దానిం బ్రోవువేసి మంత్ర బలమ్మున యథాపూర్వమ్ముగా నొనర్చిన నక్క
జంపడి యతం డతవి కీర్తివియె. 331

క. మెచ్చితి నీ మంత్రమ్మున, కచ్చెరువుం జెందితిని మహాత్మః యిపుడు నీ
వచ్చోటి కరుగు కార్యము, పొచ్చెములేవి గతిఁ బేర్చి పొనఁగం జెప్పుమా. 332

వ. అనుడుఁ గళ్యపుం “దన్యన్మంత్రవిద్యాపాటవమ్మున నతనిం బ్రతికించి ధనంబు
సంపాదించం బోయెద” ననిన నతండు నీవలసినధనం బే నీనోపుదు నిచ్చెదఁ
బుచ్చికొని మరలు మనుడు నతందీట్లు యోజించె. 333

గీ. మును హరిశ్చంద్రుడును రఘుభూమివతియుఁ, గర్భుఁ డాదిగఁగల దరాకాంతు లఖిల
ధనము యశమునకై విడిచినది వినమె, యశమునకుఁగాని ద్రవ్యంబు న్యర్థమరయ.

గీ. మంత్రబలమున నమ్మహిమండనునకు, జీవితంబు నొనంగినఁ జెప్పికొండ్రు
ధనమునుంగల్గఁ; ప్రజలకు జనవరుండు, గల్గఁ; రాజ్యమ్మునకు మేలుగల్గఁ, దలఁవ.

అ.వె. లోభగుణమొకండు లోప నూనితినేవి, రా జడంగు, మీఁద రాష్ట్ర మడఁగుఁ
బ్రజయు నాశ మందుఁ బాపంబు ననుఁజెందు, నవయశం బివార్యమై పొనంగు.

వ. అది తనలోఁ గొంతతడవు విచారించి దివ్యదృష్టిం గాఁగల తెఱం గెఱింగి తక్షక
దత్తంబగు ధనంబు సంగ్రహించి మరలి చనియెఁ దక్షకుండు నప్తమ దిననమ్మున
హ స్తిపురికింజని వృవతి దుర్గమ ప్రదేశమ్మున నుండుయు మణిమంత్రోపదజ్ఞుండే
రక్షింపఁ బడుదుండుటయుఁ గని యిట్లు విశర్కించె. 337

కా. ఏరూపమ్మున లోని కేగుదునా యే నేరీతి వంచించునో
కౌరవ్యావ్యయమందుఁ బాతకములం గావించు వాడీతఁ డీ
దూరాజాకా జమియించునే మజన నలకోషమ్ము వాటిల్లునే;
ప్రారంభించిన కార్యమియ్యది యొనర్పం జెల్లునో చెల్లుదో. 338

గీ. గర్హిత మొనర్చియును గాలగతి నెఱింగి
రక్షకులు చుట్టువాఱ హర్ష్యమునందు
మృత్యువును దాఁటు విచ్చమై మెలఁగుచుండెఁ
గాని యవివార్య మని యెఱుంగఁ దీతఁ డకట !

339

గీ. కోటియత్నము లొనరించుకొనినఁ గాని, దైవ కృతమగు మృత్యువు దాఁటఁ దరమె
యంతకన్నను దాన ధర్మాదికమ్ము, చేసికొనరాదె యందైనఁ జెందు సుఖము. 340

గీ. వివ్రణావమ్ము తప్పనే? పెట్టిఁబడక, యతిరయమ్మున దాన ధర్మాదికంబు
చేసికొను మని యొకఁడైనఁ జెప్పఁ డకట !, విప్రు లున్నారె నన్నిది వేనవేలు.

వ. అని తన కడనున్న సర్పమ్ములం గాంచి మీరు వివ్రవేషమ్ముల పంమూలాడులు
గ్రహించుకొని రాజదర్శనంబునకుం బొందని తా నొకకీటరూపమ్మునఁ దత్పరి
మ్ముల నొదిఁగియుండె. వారును రక్షకులంగాంచి యేము కురుకులాభరణంబగు
పరీక్షిత్తు రక్షింపవచ్చితిమి గాన మీరాజునకుం దెలుపుఁడు నావుడు “వారిది నమ
యంబు గాదు వివ్రణావభయమ్మున నృపాలుం డేకాంతంబగు దుర్గంబున నున్నవాఁ
డట కేరికిం జన నశక్యంబు రేవకడ రం” డనుటయు. 342

క. భారతకులమున మున్నెపు, దారయ మిటు ద్వారమందు నభ్యంతరముల్
ధీరులగు విప్రవరులకు, వీరాజున్యుని ప్రభుత్వ మిదిగల్పించెన్. 343

క. అనవుడు నృపుకోఁ జెప్పిరి, వివి నరపతి వారితేను వినయమున నమ
స్సొనరించి రేపు వచ్చుట, కుమ బ్రార్థించుట వదించి కొనుఁడు పలాదుర్. 344

వ. అనుటయు దొవారికు లట్లొనర్చిరి. రాజు తత్పరిమ్ములు వేఱువేఱుమంత్రుల
కొనంగి కాలవశమ్మునఁ దక్షకాద్విష్టితంబగు ఫలంబు దాను భక్షింపుటకుఁ జిదిము
టయు. 345

క. అరుణమును గృష్ణదృగ్గీ, కరమును నగు కీటకంబు గనుపట్టఁగన
చెరు నంది పరీక్షిన్నర, వరుండు తనమంత్రివరులవంకం గనుచుకా. 346

అ. వె. అరుణుఁ డస్తగిరికి నరుగుచునున్నాఁడు, తక్షకార్తి యొక దాఁటిపోయె
విప్రతనయుమాట విత పేయఁగా రాదు, గానఁ గీటమిదియ కలచుఁగాత. 347

వ. అని యప్పురువుం దనగళమ్మున విడికొనిన నయ్యది భయంకరంబగు తక్షక
స్వరూపమ్ము ధరియించి చుట్టికొనియె, నంతఁ బరుగిడు వాడును నచ్చెరువందు

వారును హాహారము లొనర్చువారునై యెల్లరును జెల్లాచెదరైరి, మహిపతియు
దుర్వాంతశకభోగిభోగవృతగతుండగుచు మిన్నుడందె. 348

క. తత్తక్షకపదవనిని, రిక్తశ్రీప్రవిషానలంబు రాజన్య మహా
ద్యుతాప మధర టారిగొనె, నత్తాపసురాప మది యథార్థముగాఁగన్. 349

వ. ఇట్లు పోలియం జేసి తక్షకుండు గగనమార్గంబునఁ నిసంబంధం బడుచు
మంత్రులు పురోహఃపురస్కారంబుగా నుంచి కౌర్వ్యదైహింబులగు రిక్తత్యమ్ములు
నెఱవేర్చి. 350

క. జనమేజయు కువలగ్నం, జన రాజ్యస్మృతఁ బట్టఁబం గిట్టి నిన
తక్కునకిమటిమండితం బగు, మనసింహాసనము నెర్కఁగాఁ జేసి రాగిన్. 351

జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి.

గీ. రాజ్యవిహ్నంకితుఁడు జనమేజయుండు, బ్రహ్మముగా వాచి శిశులు గలుపుతన
విపులుఁడై పర్థిమానుఁడై నేర్చె రాజ్య, అంత్రములనెల్ల మంత్రిసత్తములు బొగడ.

గీ. అంత నేరాచిబిల్బంబు లరుగు నమయ, మునఁ బురోహతుఁ డాన్యోపపల్లవనరు
వేదవేదాంగములు ధనుర్వేద మాది, యగు నకలదివిద్యలును నేర్చె నతిరయమున.

గీ. నకలదివిద్యలు నేర్చి యాజనపరుండు, షీతిని బారించె ధన్వరా జితఁడనంగ
నతని కిదియె నుపర్జవర్తాఙ్గఁ డనెడి, రాశిరాజు పపుష్పమాఖ్యాఁ నినయ. 354

వ. ఇట్లు రాశిరాజుతండ్రికొని పురోహజం జేకొన్నయింద్రుండు నా నిమన్తముఁబట్టు
లనుతివించుచు రాజ్యం బొనర్చుచున్నంత. 355

క. తత్తక్షకపరిమాతిం, జిత్ర మెతయ బదులుపేత పేయంబంగా
నుత్తంతుండను నొకముని, దత్తఃమున నేగుడెంచె డంతినగరికిన్. 356

వ. వచ్చి జనమేజయుం గాంచి యట్లనియె. 357

ఉ. ఎప్పుడు జేయనట్టిపను లె గ్యవియో యెఱుంగంగ లేవు నీ
విప్పటి చిన్ని బాంతుఁడ వేయనువాఁడ ? నమాత్యు లైన నీ
కొప్పదమైన కార్యముల నొప్పుగఁ జెప్పుడు తప్పుకార్యముల్
బొప్పుడుగాఁచి విన్నలకుఁ బొప్పుడునే ? విహితప్రచారముల్. 358

వ. అనుడు వినయమున నా యక్కతంబును గర్తవ్యంబు నెఱింగింపవే యన జన
వతి కిట్లనియె. 359

క. నీ తండ్రిం బరిమార్చిన, యాతక్షకు నెడల వైర మణుమాత్రమ్ముం
జేతోగతిఁ దలపోయవు, నీతియె యిది నీకు ధాతుజీవరతిలకా : 360

వ. ఈ యుదంతంబు నీ వెఱుంగవేని నీ యమాత్యులం విలిచి యడుగు మనుడు వా
రున్న యున్ని నెఱింగించిన, 361

క. జనమేజయుఁ డిట్లను నో, మునివల్లభః వివ్రణావమున మృతి గనె మ
జ్జనకుఁడు, తక్షకుపై మన, మనిమి త్తంబైన వైర మందం దగునే : 362

గీ. అనిన నుత్తంకుఁ డిట్లను నదినః తప్ప, దలఁచుచున్నాఁడ వేచునఁ దక్షకుండు
దన మొనఁగి కళ్యపుని మరల్చినకతమునఁ, జచ్చె నీతండ్రి లేకున్కి జచ్చువాఁడెః

వ. తొల్లి రురువను నొకముని తనభార్య సర్పదష్టమై మృతిం గనుడుఁ దనయాయు
వున నర్థం బొనఁగి పునర్జీవితం జేసి ప్రతిసంబూనె నది యెట్లంజేవి, 364

క. కాకోదర మేదేవియ, నాకంటం బడియె నేని నాక మొనర్తుం
గాక యని దండమొక్కటి, గైకొని దేశములు తిరుగఁగఁ జనియె నృపా : 365

వ. ఇట్లు దేశంబులం గ్రుమ్మరుచుఁ గనుపట్టినంతవట్టును సర్పమ్ములఁ బరిమార్చుచు
నొక్కి యరిణ్యంబున ముడునలి కొండచిలువం గాంచి వదిన మంకిండుడు నది
మనుష్యభావణంబుల నిట్లనియె. 366

క. నాచేసిన తప్పేమిఁ య, యోః చంపగ నేమివచ్చెనో : తెల్పు మటం
వాచిలువరాజు వేడిన, నాచతురావకలీనుఁ డాగ్రహ మెనయన్. 367

క. నీజాతిసర్ప మొక్కఁడు, నాజాయం గఱచు కారణంబునఁ గోపో
ద్వేషితుఁడ నగుచు నచయం, బే జేసెతి సర్పజాతినెల్ల హరించకా. 368

వ. అనుడు రుండుభమ్ము నే నెవ్వరిం గఱవఁగల దావఁగాను; కఱచు భుజంగమమ్ము
లవి వేఱు, దేహ సామ్యంబునం జేసి నమ్మం జంపఁజోకు మనపరాధుల దండిం
చుట ధర్మవేః నావుడు సద్దాని మనుష్యభావణంబులకు సంతపిల్లి నీ కీజన్మం బెట్లు
పుటించె నుడువు మన నది యెట్లనుఁ దొల్లియేను బ్రాహ్మణుండ, లగముఁ డను
నొక్క ధుఃఖీనుడుండు నాకు మిత్రం దతని నొక్క వాఁడు తృణమయంబగు
సర్పంబు నొసర్చి జంకించితి నతండు భయంపడి యగ్నిహోత్రగృహమ్మున దాగి
వేసమానుండగుచు “సర్పంబవగు” మని నమ్ము శపించె, నది విమిత్తంబగు నేను
సర్పంబనై “నాయవరాధంబు వైపు” మని వేడినఁ “బ్రమతి పుత్రుండగు రురుని

వలన నీకు కావమోక్షజంబగు" నని యనుగ్రహించె నాతండవునీవకా యని తలం
చెడ ననుంగరుణింపవే : యనుడు రుద్రును నట్లొనర్చిన పిదప స్వస్వరూపమ్మున
నతం దీట్లనియె. 369

క. రుద్రమునివర : పాముల వికఁ, బొరిగొనఁజూడకుము వరమమునులకు యజ్ఞే
తరకార్యముల "నహింసా, వరమో ధర్మ" యని ధర్మవద్దతి కాదే. 370

వ. అనుడు నదిమొదలు రుద్ర వక్రకృత్యంబు విడిచె, నీవు క్షత్రియుండవయ్యు బ్రాహ్మ
ణుని పాటియైన వైరంబు సాధింపవైతి. 371

క. పితృవైరము దీర్చుచి దు, ర్మతులకు నర్హతులు లేవు రాజేంద్రా : య
వృత్తుఁడు బ్రతికియుఁ జచ్చిన, గతివాడే తండ్రి నరకగతుఁడగుకతనన్. 372

ఉ. కావున నీదుతండ్రికి సుఖంబగు నర్హతి గల్గవట్లుగా
భూవర : సర్వయాగమును బూని యొనర్చి నమస్త నర్చవి
ద్రావము చేసి వైరము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింపు ము
ద్దేవికిఁ దృప్తిగా ననుమతింపుము మద్వచనంబు నాపుడున్. 373

క. జనమేజయుండుఁ దనజన, కుని దుర్మరణమున కడలు గొల్పుచుఁ గనులం
గొనకొని బాష్పము లొలుకఁగ, మనమునఁ జింతించె మాటిమాటికి విట్టుల్. 374

క. ఏ నా యనుఁగుంజనకుఁడు, ప్రాణములం గోలుపోయెఁ బాముకతన న
ద్దానికి బదు లొనరింపని, యీ నాజన్మంబు కల్పనే : యేమిటికిన్. 375

వ. అని నంజాతక్రోధుండై చుంక్రల రావించి యిట్లనియె. 376

ఉ. అగడ మూచి చుట్టినకు నత్యమయన్ సుగుణాంచికున్ మహా
కాగు వధించినట్టి తలవన్నగజాతిని బట్టి యంబికా
యాగమిషమ్మునన్ హతవహజ్వలదుగ్రభావరంవరం
గ్రాఁగఁగఁ జేసి ధన్యతను గాంచి పితృహింసముక్తిఁ జెందెదన్. 377

ఉ. అంకితుడైన తక్షకుఁడు యాగపశుత్వము గాంచునంట : యు
త్తంకుఁ డశంకితుం డగుచు దానికి హోతృకఁ గాంచునంట : రు
క్మింకిలచిత్తుడైన జనపాలకుఁ డీజనమేజయుం డనా
తంకుఁడు కర్తయంట : ఘనతకా జగదంబ ముదంబుఁ జెందడే. 378

క. విలువుఁడు భూసురవద్యుల, నలువుఁడు యజ్ఞార్థమైన సంభారమ్ముకా
విలువుఁడు గంగాతీర, స్థలమున నొకకాలయన్ శతస్తంభముగన్. 879

వ. మంత్రులును యజ్ఞసంభారమ్ములు సన్నద్ధపఱచుడు నుత్తంక పురస్కరంబుగా వేద
వేదాంగాదిపారగులగు విప్రులు ఋత్విక్కులుగా నర్చయాగం బొసర్చునెడఁదక్షకుం
డింద్రుపాలికిం జని శరణంబు వేడిన వింధ్రుం డభయం బొసంగి తనయాసన
మ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొనుడు నంత నుత్తంకుండును. 880

క. అనుగతకోపభరమ్మునఁ, గనలుచును “నహేంద్రతక్షకాయస్వాహా”
యవి యభిమంత్రించిన భయ, మున వాఁ డాస్త్రీకుండనేడి ముని సఖుఁ డలఁచెన్.

క. అకలంకుండు జరత్కా, రుకుమారుఁడు మోఃజనవరుఁడు యోగ్యుఁడు త
క్షకహితుఁ డాస్త్రీకుఁడు రా, జకుమారుని జన్మమునకుఁ జనుదెంచెవెనకా. 882

వ. జనమేజయుండమ్ముని నర్పించి భవద్వాంఛితం బే మని యడుగుడుఁ దక్షకహితం
బాచరించువాడై యియ్యాగంబు విరమించుటయ మదభీష్టం బనుడు సత్యసంధుఁ
డగు జనమేజయుం డా జన్మంబు విరమించి వదఁవడి సాత్యవతేయశిష్యుండగు
వైశంపాయనునివలన మహాభారతంబు వినియె. 883

క. వివియుం దృప్తిం జెందకి, జనమేజయ సృపతి వ్యాసనంయమి వరునిం
గమఁగొని యిట్లను “నవహా , మనమునకున్ శాంతి గల్గె మార్గము నెపుమా :

గీ. క్షత్రియుం డగు వానికి సంగమమునఁ, గాని గృహమునఁ గాని యుక్తమగు రీతి
మంజ ముత్తమ మారీతి మరణ మబ్బి, దయ్యె మజ్జుకునకు సౌఖ్యంబు కలదె :

క. కావున మజ్జుకునకు ను, భావిర్భావంబు వరమునం దొడవ యశ
శ్రీ వర్ధిల్లఁగ నదుపా, యావహ మగుదాని నాకు నానతి యీవే. 886

వ. అని ప్రార్థించు జనమేజయునకు సత్యవతీ తమజాం డిట్లనియె. 887

ఉ. పాపహరంబు మోక్షదము భద్రకరంబు పురాణరత్న ము
ద్యావక శిష్య కెత్యసుఖదం బగు భాగవతంబు మత్సుకుం
డోపి పఠించె నయ్యది మహోత్తమ మాగమపార మాత్యసం
భావహరంబు దాని వివిధన్ దుదముట్టు నమస్తమన్ నృపా : 888

వ. జనమేజయుం డద్దాని నా తెలింగింపు మని మఱియు చిట్లనియె. 889

గీ. అవఁడు యాస్త్రీకుండన నెవ్వఁ డతని నెవఁడు, గన్నవాఁడు మహాత్ముఁ డేకారణమున
సన్నదీయాహయాగంబు నాఁగె నతఁడు, దగఁ డెలిపి మీఁద భాగవతంబుఁ జెప్పును.

వ. వ్యాసుం డిట్లను జరక్కారు వను నొక ముని దారవరిగ్రహం బొల్లక యస్థలిత
బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు పూని యున్నంత నాతని పితరు లొక్కవసమ్మునం దొక్కెడ
నొక గర్తమ్మున వ్రేలుచుం గననై యిట్లవిరి. 391

క. దారం బరిగ్రహింపుము, నారకబాధావనోడు వందనుఁ గని ము
మ్మారాదింపుము స్వర్గ, ద్వారకవాటమ్ము విప్పఁదలఁపుము వాఁగన్. 392

ఆ. వె. నా కయాచితముగ నాపేరు గలయట్టి, కాంత దొరకెనేని గారవింది
పెండ్లి చేసికొనెదఁ బెఱితు లిఁక నొల్ల, ననుచుఁ తీర్థయాత్ర కరిగె నతఁడు. 393

వ. ఇది యిట్లుండ వొక్కెడఁ గళ్ళపునిభార్య లగు కద్రువ వివతయు ననువార లాది
త్యరభావ్యంబుం గనుంగొవి నలు పవియుఁ దెలుపనియుఁ గొంతవడి చర్చించి
యిట్లు పఱబందంబు సల్పికొవిరి. 394

గీ. నలుపయిన నాకు దాన్యంబు నలుపు మీపు, తెలు పయిన నీకు దాసి నై కొలుతు నేను
వాద మిట్లొనరించి యవ్వనిత లింటి, కరిగి యథార్థ్యము మఱునఁ దరయ నెంచి.

వ. అనాటిరాత్రి కద్రువ తనయులగు సర్పమ్ములం బిలిచి రవిరథాశ్వరోమంబుల నాత్ర
మించి కృష్ణవర్ణంబులుగా నొనర్చుఁడని యాజ్ఞాపించిన నంగీకరింపనివారిం గొందఱి
జవమేజయ యాగహతాశవమ్మునం బడుండవి శపియించెఁ గొందఱా కాపమ్ము
నకుఁ దలఁకి శ్వేతవర్ణం బగు నవ్వారువంబును గృష్ణవర్ణంబుగా నొనర్పిరి.
మఱుమనఁ దా సవతు లిరువురు నట కేగి హయమ్ముం జూచునంత వల్లనై యున్న
వివత యోడి విన్ననై యప్పుకు దాన్యం బొనర్చుచుండెఁ గొందొక కాలమ్మునకుఁ
గద్రువ తన్నును దవ కుమారులను వీఁపున నెక్కించుకొని మోయు మనపుడు
శోకార్త యగుచుఁ గుందుచున్న తల్లిం జూచి గరుడుం డిట్లనియె. 396

క. రవిసారథి యరుజాహ్వాయుఁ, దవిరళ బలకాలి యగు మదగ్రజాఁడుండన్
నవయఁగ నేటికిఁ నే నుం, డ వచింపుము శోకారణము నాతల్లి ! 397

ఆ. వె. తవయు లున్నతల్లియును పెనుదుఃఖంబు, పొందెనేని వారు పుట్టనేలఁ
శోకారణంబు నా కెఱిఁగింపుము, వేగతీర్తు నన్న వివత సలికె. 398

క. ఏమని చెప్పడుఁ దండ్రీ, స్వామివిగదఁ నాకు నవతి నతతం జేనా
భామినికి దాని నాపెనా, దా మోయుము నన్నటంచుఁ దరుణి విధించెన్. 399

వ. అని దుఃఖించు తల్లికిఁ గొమఁడుం డిట్లనియె. 400

- క. అమ్మ ! నీబడులుగ నే, నమ్మానిని మోయువాడ నడలకు మిఁక నం
చమ్మనకాలి సుతనహి, తమ్ముగ నమ్మగువ భుజగతయయి చెలంగన్. 401
- వ. మోయువాడు నముద్రతీరమ్మన కరిగి పెదతల్లికి వినయమ్మన మ్రొక్కి యిట్లనియె.
- క. తల్లి ! నీదాన్యము మా, తల్లికి నేరీతిఁ బాయు దయఁ దెల్పుచుటం
చల్లనమ్రొక్కుడు గరుడున, క ల్లలన విడిచె నమృత మర్పించుటకున్. 403
- క. గరుఁడుం దెంత యటంచు న, మరలోకం బరిగి బాహుమద మడర సుధా
పరిపూర్ణంబగు కుంభ మ, మరుల గెలిచితెచ్చె గగనమార్గానుగతికా. 404
- వ. తెచ్చి యయ్యుచృతకుంభంబు పెదతల్లి కప్పగించి తల్లిదాన్యంబు వాపె
నంతఁ దదృక్షితార్థంబు కాద్రవేయులు స్నానం బొనరింపనేగు నీలోన వింధ్రుం
డయ్యుచృతకుంభంబు నవహరించె. దాని కాస్తరణంబుగాఁ బఱచినకుళలయం
దంటిన యమృతలేశము నాస్వాదించిన కతన వారలకు నాలుకలు చీలికలై
రెండయ్యె. 405
- గీ. జనవికావంబు దవిలన సర్పములు భ, యమున వాసుకి మొదలుగ నజానికడకుఁ
జని శరణుఁ జెంద విట్లనె జంజభవుఁడు, కరుణ నెమ్మడినెంతయుఁ గడలుకొనఁగ.
- వ. జరత్కారుం డనుముని తనకు సనామికయగు కన్నెండక్క నొందు పడఁతి
వరింపనని వ్రతినవట్టినవాఁ డతనికి వాసుకిచెలియలగు జరత్కారు వనుదానిం
బెండ్లిపేయుఁడు ; వారిరువుర కాస్త్రీకుం డనువాఁ డుదయించి మిమ్ము రక్షింపం
గలాఁ డనవుడు వాసుకియు నతని వెదకి తన చెలియలి నర్పించిన నమ్మవినయం
డును వాసుకిం గని నీ చెలియలు నాకెన్నం డప్రియం బాచరించు నవ్వడ వీడం
గలవాడ నని నమయం బొనరించి పరిగ్రహించి వనాంతరమ్మునఁ బర్వతపీఠం
భేర్పొలుచుకొని యందు సుఖమ్ము లనుభవించుచు వొక్కనాఁడు కృతభోజనుండై.
- క. నను లేవ వలన దవి తన, వనితకు బోధించి యాతపస్వివరుఁడు భా
వి వియతి నయ్యెడఁ దా వి, ద్రుమ జెందుడు నస్తగిరికి రవియుం జేరెన్. 408
- వ. ఇట్లు సంధ్యోపాసనానమయం బగుడు నాపె యిట్లని వితర్కించె. 409
- గీ. వియర లేపిన భర్తకు నెదురుపేఁత, లేపకుండివచోఁ గర్మలోప మొదవు
కర్మలోపమ్ము పేయుటకన్న భర్త, నెదురుపేఁతయ వరమని యెంచి కడఁక. 410

అ.వె. అరుణః దస్తగిరికి వరుగుచు నున్నాఁడు. సంద్య వార్షికొనెడి సమయ మయ్యెఁ
గాన విదుర లేచి కాల్యకృత్యంబులు, దీర్పుకొనుఁ డటంచుఁ దెలివ లేపె. 411

వ. లేచిన సమ్మనివరుండును గోపోద్రేకమున నాతెదురుజేసితిని గాన నీకన్నయింటికిం
బొమ్ము నాయున్న నే నేగెద ననవుడు భయసంభ్రమాక్రాంతహృదయ యగుచు
నమ్మనిం జూచి యయ్యతివ మెల్ల న విట్లనియె. 412

క. మాయన్న నీకిడిన నదు, పాయం బిట్లేని నెట్లుఫలియించు వృథా
పాయకా న్యాయమె యను నా, ప్రోయాలికి భర్త "యస్తిపొ" మ్మనివలితెన్. 413

వ. అయ్యతివ పుట్టినింటి కరిగి కొందొకకాలమ్మున కాస్తీకుంగనియె నాతం డిక్కార
ణమ్మున భవస్మృతంబున కేతెంచి సర్వవక్షపాతి యగుట నీయాగం బాఁగె నీవు
సయ్యాగంబు విరమించి మంచి చేసితివని ప్రశంసించి మఱియు విట్లనియె. 414

గీ. భారతం బఖిలము విన్నపావనుఁడవు, నీయదృష్టం బొరులకు వర్ణింపఁదరమె
నీజనకుఁ దొక్కరుఁడ కాఁడు నీసుకృతము, వలన నవ్వయచుది యెల్లఁ బావనంబు.

క. దేవీయజ్ఞము పేర్కొన్, గావింపుము భాగవతపుగాదల నెల్లన్
నావలన వినుము శ్రీవర, దేవతకున్ మించినట్టి దేవత ఇందే ? 416

క. దేవీపూజకులగు జల, పావనులకు వృద్ధిచెందు బాహుకైశ్వర్య
శ్రీవిజయాయుర్దాయను, భావిర్భుతులును వఖిలచుగు భోగములున్. 417

వ. కావున శ్రద్ధావంతుండవై దేవీభాగవతంబు వినుము. 418

గీ. ఎవరు వరదేవతాపూజ నేచగింతు, వారపో దుఃఖభాక్కులు వారమూర్ఖు
లెవరు వరదేవతాపూజ కిచ్చగింతు, వారపో సౌఖ్యభాక్కులు వార కృతులు. 419

గీ. బ్రహ్మ మొదలగు దేవతల్ భక్తి నే జ, గజ్జరవిపేవ లొనిరించి కాలయాస
నం బొనర్తురొ యాజగదంబ పూజ, కిచ్చగింపని మానవుఁడెవఁడు జగతి ? 420

క. మును భగవతి శ్రీచారా, యజునకు వచియించె నే మహాభాగవతా
ఖ్యనెనఁగు దివ్యచరి తము, వినుమా : యద్దాన నీయభీష్టము లొలయుకా. 421

వ. అవి పాత్యవశ్యుండు జనమేజయునకుం జెప్పెనవి సూతుండు కొనకాదులకుం
జెప్పిన వారును వ్యాసుం డెట్లు పెప్పె నెఱింగింపు మనుటయు. 422

స్కంధాంత పద్యములు.

క. వీరనవి ప్రేశానకు, మార : ధరారమణమోః మండిత పదసం
కేరుహ : గౌరవధీరసు, తారామ బ్రావిడాన్వయాభరణమణీ. 423

క. దుర్గయశాస్త్రి నవోదర : , భర్గవదాంధోజ యుగళబంధర : రిపుష
ద్వర్గ జయజనితకీర్తి వి, రర్గళ ధారామరావ గాంచితభువనా. 424

నగ్నిణిపృతము. పాపమాంబోదరప్రాజ్యహృక్కోదయా
ప్రాపకీభూతభూపాలదీవ్యద్దయా
దీపితాకాంతకీర్తిస్తుతప్రాభవా
వ్యాపృతాన్నప్రదానాన్నపూర్ణాదవా. 425

గ ద్య.

ఇది శ్రీతిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణమునందు ద్వితీయస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పురదేవతామైనమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

తృతీయస్కంధము.

శ్రీకర కడియెద్ద కుభా, శ్యాక గ్రామాభిజననః హరనీహర
శ్రీకలిత దివ్యకీర్తీః ప్రాకటగుణ చక్రవర్తిః బ్రహ్మయశాత్మీ.

1

వ. ఆవదరింపు చుక్కఱకుండు మునుల కిట్లు నట్లు భాగవత కథనాభిముఖుండగు
సాత్యవతేయునకు జనమేజయుం దిట్లనియె.

2

గీ. వ్యాసః సత్యవతీసుతః భగవతీమ, అంబుమః జెప్పితివి తద్భగవతి యెట్టి
దో యెవరో యెట్టి గుణములతో నెనంగు, నో తదీయ మఖం బెట్టిదో వచింపు.

వ. బ్రహ్మాండోత్పత్తియు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల స్వతంత్రత్వా స్వాతంత్ర్యములును
మరాసురల కాలవళగత్వా విశగత్వములును వారల యుత్పత్తులును వారల శరీర
విచారమును నవి స్తవ్యముగా నానతిమ్ము నావుడు సాత్యవతేయుం దిట్లనియె.

4

గీ. కఠినమగు ప్రశ్న మొనరింపఁ గడఁగి తీవు, దీని కుత్తరమును సావధానముగ వ
చించెదను మున్ను నారదుడెంత కరిగి, యడగితివి గంగ యొద్దన నమ్మహాత్ము.

క. ఈ సకల బ్రహ్మాండము, చేసినవాడెవఁడు; తెలియఁ జేయు మసత్యం
బో? సత్యమో; బహుకర్తృక, మో? సకలమ్మునకుఁ గర్త యొకఁడో మహాత్మా.

వ. కొందఱు శంకరుండనియుఁ గొందఱు నారాయణుండనియు విరించియనియు
మూర్ఖుండనియు వాసవుండనియు వరుణుండనియు యముండనియుఁ గుణేరుం
డనియుఁ బావకుండనియుఁ బవనుండనియు సోముండనియు గజేశ్వరుండనియు
ననేకు లనేక ప్రకారమ్ముల జగత్కారిజఁబు వదియించుచుండురు. మఱికొందఱు
నారాయణు నారసింహును మహాలక్ష్మీయు శాంకరియు బ్రాహ్మీయు వాసవియు
వారుణీయు నా ననేక నామంబులు గల యదియు ననాతనియు ననాదినిదనయు సర్వ
వ్యాపినియుఁ బురుషానుగతయు నాదిమాయయుఁ ద్రిగుణాతీతరూపయు గుణవిస్తార
కారిణీయు విరుణయు సగుణయు నగు పరదేవతయ సకల కారణంబని చెప్ప

దురు. మఱికొందఱు విరంజనమ్మును విరాకారంబును విధేనమ్మును నిర్గుణంబును నగు తేజంబుని చెప్పదురు. మఱికొందఱు వేదోపనిషత్కృతిపాదికుండగు తేజో మయుండని యందురు; కొందఱు సహస్రనయనంబును సహస్ర శీర్షంబును సహస్రకరకర్ణుండును సహస్రపదుండును నగు పురుషోత్తమం డనియు; గొందఱు విరంజంబును విరాజంబును శాంతంబునగు నాకాశంబుని యందురు. మఱికొందఱు శ్చిత బ్రహ్మవాదులును గొందఱు అనీశ్వరవాదులును కొందఱు స్వభావవాదులును గొందఱు ప్రకృతి కర్తృత్వ వాదులును నై యుంబంజేసి సందిగ్ధంబగు విష్ణుహవిష యమ్మున మనంబు దోలాయమానంబగుచున్నయది ధర్మాధర్మంబులు నిర్ణయంప నశక్తిమ్ములు ధర్మవంతులును వత్సగుణోత్పన్నులు నగు దేవతలు పాపాత్ము లగు రక్కసులచే దీడింపఁబడుటయు ధర్మాత్ములును సగాధారులును నగు పాండ వులు కష్టముల పాలగుటయు; గనుంగొన ధర్మమ్మునకు వ్యవస్థ గనరాకున్నయది. నా సంశయచ్ఛేదం బొనరింపు మనవుడు.

7

క. నారదుఁడు వచించిన తెఱ, గారసి వివరింతు నీకు నవమా; చేతో

దీరత నాకర్ణింపుము, పారంగతుఁడైన యట్టి పండితుఁ డున్నే;

8

క. నారదుఁడు శంక మదిఁ జె, న్నారంగ నొకనాఁడు నీరజానను నడుగఁ

గారాది మెనఁగ నతఁడు గు, మారునకుం జెప్పినట్టి మార్గము వినుమా.

9

వ. కుమారా; భవదీయప్రశ్నంబు దుర్బోధం. బయ్యది వివరింప నన్యధాదులక కాక విష్ణువునకుఁ గూడ నసాధ్యం బైనను నాయెఱింగి సంకపట్టు వివరించెద విను మని యిట్లనియె.

10

గీ. మున్ను సకలంబు సంద్రమైయున్నతఱివి, భూతములు వుట్టె నేను గంజాతమందుఁ
బొడమితివి బొడమియు పెలుగడలు చూడ, నర్జవముదక్క వేతొక్కఁడరయరాదు.

క. ననుఁ బుట్టించినమనుఁ డే, యనఘుఁడొ యివ్వంకజమున కారారంబే

మని విశ్చయింతు నీజల, ము విలుచుకత మేమొ; యనుచు మోహమయుఁడనై.

గీ. పుడమిపై నీరు విల్పుట పొనఁగు నట్టి, పుడమి నల్గడలను జూడఁబడ దటంచు
నవది నీఁడుచు నొకవేయివత్సరములు, వెదకుచున్నంత నాకాశవిధియందు

13

గీ. "తప తప" యటంచు నొకమాట దరలుటయును

వేయిసంవత్సరమ్ము లత్యాయతముగఁ

దవము సర్వతి నొం దేమి దలఁవకుండ

జలగతంబగు నల జలేజాతమందు.

14

ప. ఏదవ “సృజ” యను నొకవలు కంబరముననుండి వెడలె దానిని విని “యే నేమి
సృజింతు : ”నని యాలోచించుచున్నంత మధుక్రైబులు లను రక్కసులు యుద్ధ
సన్నద్ధులై నను భయపెట్టుడుఁ బద్మనాభం బవలంబించి తజ్జలమ్మున మునిగి. 15

సీ. కారుకమ్ముల నేలఁగల డాలు గలవాని , బంగారువల్వ మైఁ బరఁగువాని
నెల్లలోకము లేలనెనకంబు గలవానిఁ , జల్లయాపులు వెడఁజల్లువాని
పాపరాపాన్ముపైఁ బవ్వళించినవాని , పనమాం గళమునఁ దనరువాని
యోగవిద్రావహాభోగంబు గలవానిఁ , జలప మింతయులేక యలరువాని

గీ. శంఖచక్రగదాముఖపాదసములఁ , దవిలి చెలవారు నాల్గబాహువులవాని
నద్యుతమ్మున కాన్నదం బైనవానిఁ , గంటి నొకదివ్యపూరుషుఁ గలుపు దీఱు. 16

ప. కవి యోగవిద్రాస్వరూపిణి యగు నద్దేవిని విమతించిన నామెయు నతని శరీరంబు
విడిచి దివ్యవిగ్రహమై నభమ్మున విలిచె వంత నతండును మేల్కొంచి నన్నద్ధు
లగు రక్కసులఁ దనయూరుభాగమ్మున వధించునంతలో రుద్రుండును నట కేగు
దెంచుడు నేము ముగురము నప్పరదేవతం బ్రార్థించుటయు నాపె దయాంతరం
గయై యిట్లనియె. 17

గీ. హరిహరబ్రహ్మలారః మీయంత మీ ప, నులను నెఱవేర్చి కొనుడు చనుండుమీరుఁ
దగునివాసమ్ములను జెందఁదగు నశేష, జగము సృష్టింపనగు నాల్గ తెగలు గాఁగ.

గీ. అనెడి జగదంబ పలుకుల నాంకించి

యిట్లు లంటిమి నందియం బినుచుడింప

భూమి లేదయ్యె జలము ప్రభూత మయ్యె

నంబి : యేగతి సృజియింప నగునొ : చెవుచు.

18

గీ. భూతములు గుణతన్మాత్రములను విండ్రి, యమ్ములును నలవడినఁ జేయంగనగును
గాని యారక సృష్టింపఁగాఁ దరంబె : , యనుడు జగదంబ చిఱునగ వినుచుడించె.

ఆ. వె. అంత నరుగుదెంచె నటకు విమానంబు, గగనతలమునుండి కడురయమున

నంబ చిత్రమొకటి యగువడఁ జేపెద, దీని నెక్కుఁ డనుచుఁ దెలుపుటయును.

ప. ఏము నాపె యానతింజేసి నవరత్నమండితంబును ముక్తాదామ భూషితంబును

గింకిణీసంకులితంబునగు విమానం బదిష్ఠించిన నంబిక యద్దాని మనోవేగంబున
నడువంతేసె వంత నయ్యది జుదిభిన్నంబై మనోజ్ఞంబైన కొందొక ప్రదేశమ్ము
నకుం జనియె నచ్చట. 22

బ్రహ్మాది దేవతలు భువనేశ్వరిం గాంచుట.

సీ. కోకిలాకాకలీవ్యాకులీకృతవం , తృంవిసమ్రోద్యానపాదవములు
సుందరీసుందరానందబంధురమంది , రప్రాంతదీప్రసరఃప్రతతులు
ప్రాకారశోభిదివ్యాకారమణిమండి , తాకాశతలయంబిహర్యుతకులు
సంగీతభంగీమృదుంగరంగద్రంగ , కోటిభాసురవేశవాటికలును
గీ. యజ్ఞశాలలు మఱియు దేవాలయములు , గలుగు పురవరమును దానితెలవ వనము
నందు వేటాడు నొకరాజనందనుడును , గానఁగా వచ్చె గన్నులకటపు దీప్తి. 23
స. మా మనంబున నయ్యది స్వర్గంబును ప్రత్యభిజ్ఞ యుదయించె. పదఁపడి యయ్యది
యెవరిచే విట్లు నిర్మితంబయ్యెనని యెంచు వాలో విమానంబు మఱియొక్కెడ
కరుగుదు. 24

క. నందనమను వనమును దా, నం దగు కల్పకముకడఁ గనందగు నందం
బందిన నందిని తల్లియు, నందంద చరించునట్టి యైరావతమున్. 25

గీ. ఆచ్చరలఁ గూడి తమ యిచ్చవచ్చినట్లు
నంచరించెడి గంధర్వ నంచయంబు
మరలును పులోమజనుగూడి సౌక్కు విండ్రుఁ
డును యమ కుభేరములును గనఁగనైరి. 26

స. అత్యాశ్చర్యవర్యాకులచిత్తంబై యచ్చోట విడిచి యరుగుటయు బ్రహ్మలోకంబు
గననయ్యె. హరకేశపులు నమ్మంజూచి యిచ్చట బ్రహ్మ యొక్కఁడు గప్పట్లు
వికం దెవ్వఁ డనవుడు విట్లంటి. 27

క. ఆ వేదయు నా వేదము, లావిభవము రెట్టివియో మహామహారాః
యావంతయు నెఱుఁగను నే, నే వాఁడనొ తెలియరా దిఁకేమనవచ్చున్. 28

చ. విదవ విమానంబు మఱి యొక్కెడ కరుగుటయు. 29

ఉ. నారదః యేమి పెన్నుడఁ గనంబడె నప్పట వెండికొండ ను
శ్రీరుచిరంబుగా నచటఁ జెన్నలరారు మఱివికేతన

ద్వారమునుండి శంఖుఁడు నదారసుతప్రమథుండు కృత్తివా

సోరుచిరుండు వెల్వడియె పొంపగురీతిని గోతురంగుడై .

30

తే. గీ. మాతృకలతోడ సంశయమగుమాన, సుందనై యయ్యెడల నేను జూడఁబడితి
“వింతకన్నను జిత్ర మొందేమికల” ద, టంచు విస్మయపడునంత నదియు మిరిల.

గీ. అరిగె విఃక నొక్కయెడ కట నరయనయ్యె, విందిరా సుందరీనాథు మందిరంబు
విరుచమానంబు నై కుంతపురవరంబు, దానిఁగని విస్మయంబందె దానవారి.

32

క. అతనీ కుసుమశరీరుఁడు, చతుర్బుజుఁడు శంఖచక్రశార్ఙ్గదాటూ

షితుఁడు రమారమణీ సే, వితుఁడు విరాధ్వాహనుండు విష్ణువగువడెఁగా.

33

ఆ వె. అతవిః జూచి యతులి తాశ్చర్యకలితుల, మగుచు నొక రొకళ్ళ నరసి కొనుదు
మన్నయంత నదియు మన్నత వేగంబు, గడలుకొనఁగఁ బాలిపడితి కరిగె.

34

సీ. యాదోవిశేష దీప్యత్నంగ తరతరం , గాఢశీకరా పేవితంబు

నానావిచిత్ర చిత్రానూనదివ్యాస్త , రజరంగ వేదికారాజితంబు

కలితముక్తాదామ కలనాభిరామ భా , మహిత మందిరకోటి మండితంబు

పారిజాతాది విప్రభాజమాన లతాంత , దంతురానంత పాదపయంతంబు

తే.గీ. గంధలోభ్రత మవ్వుడుకర విరావ , భరిత మగు దీవియొండు దృక్పథము నందె
నండు సుమనోహరమును శిష్యాతియును, నైన వర్యంకమును గంటి మవల నొకఁట.

గీ. మణిమయం బగు వర్యంక మద్యమండుఁ

జెలులు చెలువారఁ గొలుపున్న యలరుఁబోఁడి

నసువమానంత దివ్య కళ్యాణ రూపఁ

గంటి మా రూపమును జెప్పఁగాఁ దరంబె.

36

సీ. ఆరుజాంబరమువఁ జెన్నలరారు వగలాఁడి , యెఱుపైన యధరోష్ఠ మెనఁగుబోటి

కావిపూర్ణల మాలికలు ధరించిననాతి , రక్త గంధంబూను రంగులాఁడి

కోణంబులగు నేత్రకోణముల్ గంకొమ్మ , యౌవనమద్యస్థ యైనదాన

తొలకరిమించుకోఁ డులదూఁగునెలనాగ , యర్కచింబిమ్పూర్తి నలరుకలికి

గీ. యిందిరాకోట్ల నెదురించు మందయాన , ప్రతివదమ్మును దయఁ జిమ్ము పద్మనయన
మందమందిస్మితం బొప్పు సుందరాంగి, యెన్నఁడును జూడఁబోవి దయ్యించువదన.

క. వివరుహముకుశమ్ముల వన, గవిమనఁగెడి గుబ్బిదోయి గడలుకొనఁగ పొం

పెనఁగు మణిభూషణము లిం, పెనలార నెనంగె నర్యశృంగారముగన్.

38

- గీ. అరసి “హృల్లేఖ భువనేశి” యని జపించు. నమరకన్యక లిరుగడ నమరఁగా న
సంగుటసుమాది దేవీనాథ యగుచుఁ, దనరె షడ్భాజ యంత్రమధ్యమ్మునందు. 39
- క. వదలక ప్రాంకార జపం, బెదఁ బొదల నెసంగు పక్షిబృందము చుట్టుం
గదియిఁగఁ జొపాది మహా, యుధమ్ములు ధరించి యెసకమొప్పెడిదావిన్. 40
- చ. కనుఁగొని విస్మయం బొదవఁగా “నెసరో” యని సంశయించు నం
తన యొక పేయిపేయి నయనంబులు మోములుఁ జేతులుం దగన్
గనుపడె నామహామహిమ కన్నది విన్నది గాదు దాని నే
మనియును తెప్ప గివ్వఁ దగదయ్యె యొకించుకయేని నారదా : 41
- గీ. ఆచ్యరయఁ గాదు వేలుపుచుచ్చెకంటి, గాదు గంధర్వియును గాదుగా : యటంచు
సంశయించెడి మముఁ గాంచి సరిసిజాతీఁ, డిట్లనియెఁ గొంత విజ్ఞాన మెసకమెనఁగ.
- ఉ. ఈ జగదంబయే మనల నెల్ల సృజించినతల్లి, యీ మహా
తేజమ యల్పబుద్ధులకుఁ దెల్లము కానిది, మాయ యన్న యీ
శ్రీజనయిత్రయే, జగదుశేషము విండిన దీ పరాంబయే
తేజాలరెల్లఁదె జొనఁగుతే జన నీజగదేశనేత్రయే. 43
- గీ. ఈమెయే నర్వరోకంబు సృష్టిఁజేసి, పెంచి హరియించు నీమెయే వేదగర్భ
యీమెయే నర్వభీజమయియును విశ్వ, నాయకయు నీమెయే సదానందమూర్తి.
- క. ఇరుగడలన్ బరివర్యా, పరతమెఱయ భూషణములువఱల విభూతుల్
వరఁగెడి గోట్లకొలఁది నా, పరజీం జూడుఁడు విరించితంకరులారా : 45
- క. ఎంతతనము చేసితిమో, యెంతటి దన్యులమొ కాని యీభగవతి న
త్యంతముఁ గనుఁగొని ముదిత, స్వాంతుల మైనార మిదియు సామాన్యంబే. 46
- చ. తనమలు గాంచ లే రతివదాన్యులు చూడఁగ లేరు భార్గవీ
చపలమృగాక్షి యాదియగు నర్వనిలింపనతుల్ శతాంశమం
దుపమరు రారు తత్కుశ్మతయోగము నెన్నఁ దరంబె : పూర్వపు
జ్యోతుఁబరిసాక మెట్టిదో కదా : కన నయ్యెఁ బ్రపంచమాత్మకా. 47
- గీ. మున్ను బొటప్రేలుగుడిచెడి చిన్ననాఁడు, నన్నునుయ్యెలలో నుంచి పన్నమైన
యెలుఁ గలరఁ బాటలను బాడి యేడ్వకుండఁ, గాచి ప్రోచినతల్లి యీకన్నతల్లి. 48
- గీ. ఇంతపేవు పరీక్షించి యేనరయఁగ, వెనుకఁ గనుగొన్నసంగతి విశదమయ్యె
మాట లింక వేయునేల యామాత చువలఁ, గన్న జగదంబ లే రీమెఁ గన్నవారు.

ప. అట్లగుట మన మీ వరదేవతా సమీపమ్మునకుఁ బోయి ప్రణమించిన మన యభీష్టమ్ము లొనంగుఁ; గాదని దొవారికులు వారించిన ద్వారముంద నిలిచి నుతింపం గడంగుద మను వల్కలకు సమ్మతించి విమానము డిగ్గి తద్ద్వారసమీపమ్మునకుం బోవుడు మమ్ముం గాంచి జగదంబ చిలునగ పొనర్చుటయు మూగురమును త్రీలమై తత్సన్నిధికిం జని నమస్కరించి యన్యోన్యవితారాపమ్ము లరిసికొనుదుఁ గోటిసూర్యవ్రతీకాశంబును నానా మణిస్థగితంబునునగు తత్పాదపీఠమ్ము నవలోకించుచున్నంత.

50

క. కొందఱు రక్తాంబరలును, గొందఱు నీలాంబరలును గొవకొని యాపెన్
సుందరులు గొల్పచుండిరి, కొందఱు పీతాంబరలును గోట్లకొండిగన్.

51

క. ఈడును జోడునుగల విరిఁ, జోడులు నానావిధవైభవాషణముల సౌం
పీడేర నాపె ముందటఁ, బాడుదు రాడుదురుకనులపండుపు గాఁగన్.

52

ఉ. వారద! యేమి పెప్పుదు వినన్ గనరాని విచిత్ర మందికో
దార రుచిప్రసన్ననఖదర్పణమందు చినుక ననున్ శివుకా
వీరజనాభునికా దరణి వీరిజమిత్రుని వీరజారినిన్
వారిధివర్వతాదుల నవారణఁ జూచితి మొక్కపెట్టుగన్.

53

ప. మఱియు మజ్జన్మకారణంబగు తమ్మియుఁ దన్నాని యగు నయ్యతుండును నతని
శయ్యయగు ననంతుండును త్రయప్రింశతోటి దేవతలును మధురైటతులును
తుంబురుండును హాహాహూహూ ప్రముఖగంధర్వులును రంభాదులగు నెవ్వరలును
గైలాసాది లోకంబులును మున్నుగాఁగల యావద్రుప్తాండముం జూచి వరమాళ్ళ
ర్యభరితులమై యేము జగజ్జననిఁగా నామె విశ్చయించుకొంటిమి.

54

గీ. అమృతమయమగు నాదీవనమందు లోక, జననిఁ గనుఁగొని మోదాబ్ధి మునుఁగుమాకు
క్షణముగా నొకనూలువత్సరము లరిగెఁ, దత్పుంబును పెర్లింపఁ దరము గాదు.

క. మముఁ జెలికత్తెల మని యా, ప్రమదామణులెల్లఁ బేర్చి బయలుపడఁగ శం
క మనములం దుంచక కూ, ర్మిమెయిన్ గారపము చేసి మెలఁగిరి పిదపకా.

55

హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని నుతించుట.

క. ఒకనాడు భక్తి నా యం. విక నాలోకమాత విశ్వజగత్పా
వకమహిమఁ గాంచి విష్ణువు, ప్రకటగతి నుతించె నిట్లు బద్ధాంబలియై.

57

- సీ. కామదాయవి : దేవి : కల్యాణి : ప్రకృతి : వి : ధాత్రి : లోకేశ్వరి : దండమమ్మ
 నచ్చిదానంచాత్మ : సంసారికారిణి : కలుషహారిణి : నమస్కారమమ్మ
 పంచకృత్యవిధాత్రి : పరదేవి : యర్థమా : త్రార్థభూతాత్మ : జోహారులమ్మ
 హృల్లేఖ : సంసిద్ధి : వృద్ధి : టాటస్థ : నా : నాస్వరూపాత్మ : వందనములమ్మ
- తే.గీ. జగమునృప్తింది పురుషుని కగవదంగఁ , జేసి యానందమొనగూర్తు శ్రీమహేశః
 తల్లి : యిరువదిమూఁడుతత్వముల వెల్లె , దింద్రజాలంబు నా మాకు వింపుగూర్చు.
- గీ. స్వప్రభావమ్ముకలిమి విశ్వమ్ముఁ బ్రోతు, వాత్మతేజమ్ముచే జగ మలరఁజేయు
 దంబః కల్పాంతకాలమ్మునందుఁ గూడ, నుండు వెన్నాఁడెఱుంగు నీచందమెల్ల. 59
- గీ. జనని : మధుక్రైబలాఖ్యరాక్షసులచేత, మదియ కుండఁగ రక్షించి మాకు లోక
 మెల్లఁ గనుపడఁ జేసిన తల్లివీవ, నీదుదర్శనమదియు వర్జింపఁ దరమె : 60
- క. ఏనుసు బ్రహ్మయు రుద్రుఁడు, గానంగా లేము నీయఖండమహత్త్వం
 బే వరునకు శక్యం బగుఁ, బూవి కనుంగొనఁగ నీయపూర్వపుఁజరితల్. 61
- క. హరిహరకమలజాలను హరి, హరకమలజాలకును జూపి తంబరొ : నీదొ
 చరితం బెఱుంగం దరమే, పరమాయుతనుప్రభావభావ్యము తల్లి. 62
- గీ. కోరఁగాఁ బ్రోసు నేతొండుకోరికలను, నీదురూపంబు నామది విలుచు బొకటి
 నోట భవదీయనామంబు నుడుపు బొకటి, యంబ యాచింతు నిన్నెపుడరయుబొకటి.
- గీ. వీఁడు నాభృత్యుఁడను బుద్ధివెట్టి నన్నుఁ, బాలనము సేయవలెనమ్మ పరమకృపను
 పామరుఁడ నేను పచియించు పలుకులందు, నీమదికి వచ్చివంత మన్నింపుమమ్మ.
- సీ. ఏను సృష్ట్యాదికం వినుమడించుట కల్ల , భవదివ్వు మామీఁదఁ బ్రబలకున్న
 ధాత్రి నను న్నంబు ధరియించు టది కల్ల , యాధారక క్తి ప్రాపందకున్నఁ
 గంజాతహితుఁడు ప్రకాశించుటయుఁ గల్ల , తావక తేజంబు దపులకున్న
 పకలజంతువులును సంపరించుట కల్ల , నీక క్తియొక్కింత నెగడకున్న
- గీ. బ్రహ్మమొదలుగ నిఖిలప్రపంచములు న , నిత్యములుగాన వెల్లెన్లు నెగడనేర
 పఖిలమైనట్టి ప్రళయమ్ములందుఁగూడ , నిత్య నీ నొక్కతెనె భవానీ : మదంబః :
- గీ. విద్యగల బుధవర్యులవిద్య వీవ, కీర్తిగల పుణ్యమూర్తుల కీర్తి వీవ
 శక్తిగల దివ్యశక్తుల శక్తి వీవ, యంబః పలుమాటలేం గాయత్రి వీవ. 66
- ఉ. ఆగమముల్ ద్విజానురహితార్థము చేసినతల్లి వీవ మో
 జగమనూల మీవ జగదాదివి నీవ స్వధాన్వరూప మీ

వే గతివీవ సర్వమువహించెడిదానవు నీవ స్వాహా వీ
నాగమవేద్య వీవ జగదంబ : మదంబ : కదంబవానినీ.

67

తే. గీ. అద్వికః దరంగములయట్లు లాదిపూరు, పాంశములు జీవులగుట లోకాంబ : వారి
బంధునిర్ముక్తి కభిలప్రపంచసృష్టి, నల్పుదుపు స్వార్థమిందు లేశంబు లేదు 68

గీ. జీవుఁ డెప్పుడు తెలివిని జెందు నపుడ, లేవియట్లొనరింతు నీ మీఁదెల్ల
నాట్యమొనరించి యామీద నర్తకుండు, మించు తత్త్వత్కరుల విమించునట్లు. 69

ఉ. ఎల్లపుడున్ భవచ్ఛరణమే శరణం బని నమ్మినాడ నో
తల్లి : దురావమైన పరితాపము తారన మయ్యెనేని న
స్ఫుల్లమునందు వేతొకనియోజ గణింపక యుద్ధరింపు ము
త్పుల్లనరోజులోచననముల్లపమచ్చదయాసుధాయురిన్.

70

క. అంబ : భవచ్ఛరణాబ్జయు. గంబునకున్ మొక్కిడుదు నబండతరట్టా
నం బొసఁగి కన్న తనుజా, తుం బలె రక్షింపుమి కుతుక మొప్పాంన్.

71

వ. అని నానాప్రకారంబుల సుతించి విరమించుదు హరుం డిట్లని సుతింపం దొడంగె.

గీ. త్వత్ప్రభావజాడై హరి తనరెనేని, బ్రహ్మయును వీడుకార్యమై పరఁగెనేని
నేనుమాత్రము వీకుఁ దాదృకుఁడఁగాక, యన్యుఁడనె తెల్పుచున్న లోరై కణనని.

గీ. జనని : భూమ్యాదిభూతపంచకము నీవ, త్వక్కు మొదలగు విండ్రయపంచకంబు
నీవ బుద్ధియుఁ జిత్తంబు నీవ చునము, నీ వహంకార మభింబు నీవ కావె :

74

గీ. హరిహరారులు జగమున కాదిభూతు, లనుచు నేవారు వచియింతు రల్లవారు
తెలియనేరని మూర్ఖు లో దేవదేవి : వారు జనియించుటెల్ల నీవలనఁ గాదె :

75

గీ. నవివయమ్ములు సగుణమ్ము లవని మొదలు, గాఁ గలుగు భూతములచే జగంబు వుట్టు
నది మృతంబగుటకు భవదంశ మొక్క, యంచుకేనియు లేకున్న నెట్లు బొసఁగు :

క. నీ వజవిష్టుశివాకృతి, భావమునం జేసి జగము ప్రబలింపియు నా
పై వేటంగ మతిగల్గిన, నావర్ణించెదవు నీకు నడ్డముకలదే :

77

గీ. ఏము నృప్త్యాదుల కొకింతయేని శక్తి, గనుట కూహింపఁగా ముఖ్య కారణంబు
నకలలోకాంబ : తావకపరిణవశిన, రాజమానానమాన పరాగగరిమ.

78

క. భవదీయదయావైభవ, సువిహితము తమోగుణంబు చొప్పుడె నాకున్
శివదాయని : సత్త్వము కే, శవునకును రజోగుణంబు జలజభవునకున్,

79

క. ధనికు లధనికులు నృపులు త, దనుచరులు మొదలుగ నగు ననంతంబగు భే
దనియతిఁ జొప్పడు జగమిది, జననిరొ ! భవదీయమతి విషమ మగుటఁ గదా :

గీ. జనని : యెన్నంగ సత్త్వరజస్తమములు, త్వద్గుణములు నృష్ట్యాదివిదానములగు
హరిహరవిరించుల మము నృష్ట్యాదులకు ని, మిత్తమాత్రమ్ముగా వినిర్మించి తీవు.

ఉ. అంబ ! విమానసంగతులమై చనుదెంచిన మా శ్రయంబులో
నంబుజనాకుఁ డీజగమునంతయుఁ జేసినవాఁడొ ! లేక యీ
యంబుజసూతి చేసెనని యందునొ ! నే ననుకొందునొ ! నను
స్తంబు భవద్విలాసలితంబు నవం బొకయింత యున్నదే ? 82

గీ. ఈన నృజియింతు పాలింతు విదృపొడమె, నేని యభిలమును హరింతు వెల్లచేళ
స్వపతియగు పూరుపుని మోదనంగతునిఁగఁ, జేయుదువు నీవిలాస మజ్ఞేయమంబు !

ఆ. వె. ఆఁడుజన్మమైన నది యచీప్తవమాకు, నీదు పేవనంబు నెగడెనేని
గాన వెల్లచేళఁ గరుణించి యిటులందు, మంబ ! పురుషభావ మధికమగునె ? 84

ఉ. తల్లి ! భవత్పదద్వయము దక్క మతోక్కటి నొల్లఁ ద్వత్పదో
త్పల్లి సరోజషండమధుపూరము గ్రోలకయున్నచోఁ ద్రుటుర్
కల్లలుగావు కల్పములుగాఁ గనువట్టు నహర్నిశంబు ని
న్నొల్లక యన్యులం గొలుచుయోగులు విక్రము దైవవంచితుర్. 85

క. అంబ ! వృథామాటల లా, భంబేమి ? యనుగ్రహించు భావంబది నీ
కు బొడమెనేని నీ మం, త్రంబు నవాక్షరము నాకు దయపేయఁదగునా. 86

క. అను శివుఁ గరుణించి జగ, జ్ఞనని నవాక్షర మఖండసత్త్వము మంత్రం
బును నుచ్చరించె దానిం, గొవి వ్రణతిం గొలిపి ముదముగొవి యతఁడుండెన్ 87

వ. అంత నేనును భక్తివరవకుండనై యిట్లు మఠించితి. 88

క. విను విర్యచింప శ్రుతి నే, ర్పినదేవిన్ జెప్పకున్నె ? శ్రీకరి ! స్వాహా
యమట మఖాదుల నినుఁ, గూర్పినదే పర్యజ్ఞవీవే త్రిభువనజననీ ! 89

ఉ. “ఏ నొనరించువాఁడ జగమెల్లను నాకుఁ బరుండు లేఁడు ని
జ్ఞాని ననంగ నేనె” యని శాంకరి : శంక యొకింతలేక లో
నూనితి ధన్యతాగరిమ మూరక సంస్మృతిపాగరంబునా
జ్ఞానవిహీనతన్ బదితిఁ గావఁగదమ్ము కదంబవాసినీ. 90

- ఉ. ఇంతకుమున్ను భక్త్యుఁడను నే ననుకొన్న దసత్యమైన నీ
చెంతకు వచ్చి నీచరణసేవ యొనర్చుగ గల్గెఁ గావ నా
వంతయుశంకలే దిఁకఁ గృతార్థుఁడ భక్త్యుఁడ మామ్యుఁడఁ బవ
ధ్వంత మడంచి నీదువరభక్తి ధ్రువం బొనరింపు మంబరో : 91
- క. వీవలనఁ గల్గు నొక రా, జీవమ్మునఁ బొడమితివి విశేషించి భవ
తేనకుఁడనైతి నజ్ఞా, నావృత్తిఁ దొలఁగించి ప్రోపు మఖిలాంబః దయాదా. 92
- ఉ. నీచరితం బెఱుంగవి వివీచలుదక్కఁ బరాత్పరుం డటం
చీవతురాననుం దలఁప రీశ్వరిః స్వర్గము గోరి జన్నముల్
నోఁచెడి వారు నిట్టిరె జనుల్, నను వీవ సృజించి తిట్టి యా
లోచన నాకె తోఁచదిఁక లోకులకున్ గతియేమిఁ? కాంకరీ. 93
- క. పరతత్వంబుంచును వి, స్మరయక యోగంబులంచు నన్నాయముగాఁ
బరమేశ్వరిః కొందఱు చెడు, దురు త్వదృశ్రేతరులకు దొరకునె ముర్తుల్. 94
- ఉ. ఎందుల కంబః పొట్లునడి యెప్పిటనో కృశియించు బోమహా
నందవిధాత్రిః సారెకుమనంబున “కాంకరీః యీశ్వరీః” యటం
చుం దగుభక్తి వీజవము చూటగొనం గలవాఁ దెవండు వాఁ
డందు నొకింతలోన జగదంబః యిహంబుఁ బరంబు సర్వమున్. 95
- తే. గీ. కావలెనె వీఁడు సృష్టికై కమలభవుఁడు :
హరియు రక్షింపవలెనె : లయంబు శివుఁడు
లేవిదో నెఱవేఱదే : లీల లివి న
మస్తమమ జేయఁజాలు దోయంబః నీవు. 96
- చ. హరి మధుకైటభాసురుల కందిన నేమగు : నట్టివేళ నీ
కరుణయకాః నముద్దరణ కారణమయ్యె నతండు నేను శం
కరుఁడు మధుదృవుండఁటః జగజ్జన నాదులయందు శక్తకళా
బొరయుదుమేవి యెవ్వరిఁకఁ బొందవివారు వచింపు మంబరో : 97
- క. అందఱికి జన్మకారణ, ముం దెలియఁగవచ్చు సర్వ మోహినిః యది నీ
కుం దెలియరాదు వివరా, దెండును నజ వనఁగ నగుదు వీవ విజముగా, 98
- ఉ. ఏ సృజియంతు నీహరి పహించును రుద్రుఁడు సంపు నిక్కమే
కామనకేవిఁ గావి మముఁ గార్యవికారదులం బొనర్తు వం

బా : నకలేశి : నీకళయె మాకు సహాయము గానిచో వృథా
యాసమె కాని మే మొక రవంతయుఁ జేయఁగ లేము కాంకరీ. 99

వ. మఱియు నక ర్తయు నగుణుండును ననుసాధియు నకలుండును నగు పురుషుండు
భవదీయంబగు వినోదంబు నీషించి సంతోషించుచుండునవి తద్జ్ఞులు నెప్పుడురు.
ఈతం దొక్కరుండు దక్క నీకన్న బరుండులేడు. ఇదియ విక్కంటైనచో
“నేకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ” యను వేదవాక్యంబునకు మిథ్యాత్వంబు బొనంగుఁగాన
నన్ననుగ్రహించి యీ యన్యోన్యవిరోధ పరిహారం బొనర్చి యవ్యాక్యంబునకు
వాచ్యంబునీనో లేక యప్పురుషుండో విస్పష్టంబొనర్చుము; నీవు ప్రీతో పురుషుం
డవో యెఱింగింప వలయు; మత్పుణ్యయోగమ్మునంజేసి భవదీయసాన్నిధ్యంబు
చేకూరె నని ప్రార్థించునన్నుం గాంచి మృదుమధుర గంభీర సంభాషణంబుల నష్టగ
దంబ యిట్లనియె. 100

అ.వె. అతఁడ యేను నేన యాతఁడు భేదం బొ, కింకమేని యుండ దిరువురకును
బుద్ధిచుంతులైన పురుషు లెఱుంగుదు, రెఱుంగలేరు బుద్ధిహీనజనులు 101

క. మాయురువుర యంతర మ, జ్ఞేయం బద్దాని యెఱుకఁ జెందిన పురుషుం
డే యోగియు ముక్తుఁడు నన, పాయుం డాకవికి లేవు భవబంధంబుల్. 102

బ్రహ్మదులకు దేవి తనరూపం బుపదేశించుట.

వ. మఱియు దీనం బుసాధిభేదంబున ద్వైవిధ్యంబు గాంచునట్లును నాదర్శమ్మునం
దోచు ప్రతిబింబమ్మునగిదిని వ్యవహారకాలమ్మున ద్వైవిధ్యంబు కల్పితంబయ్యుఁ
బరమార్థావస్థయం “దేకమేవా ద్వితీయంబ్రహ్మ” యను వేదవాక్యంబు విక్కం, విది
యునుం గాక ప్రీయంబు నాకు సృష్టికాలంబునఁ గల్పితం బైనదికాని కల్పాంత
మ్మున ప్రీపునపుంసకభేదంబులు లేక యుండుడు. బుద్ధిశీఘ్రత కీర్తిస్మృతులును
శ్రద్ధాపేదాదయాఁ జ్ఞాజ్ఞేధాతృష్టలును కాంతికాంతివిసాసలును నిద్రాతంద్రాజరలును
విద్యావిద్యాస్పృహవాంఛాక్ష్యకత్తులును వసామజ్ఞాత్వకుక్తులును ముతాస్మృత
వాక్కులును సరామధ్యావక్యంతులును వివిధమ్ములగునాదులును నేనకాని వేరొండు
కాదు. వేయేల, సంసారంబుండు మద్వియుక్తంబగు వదార్థం బొక్కండులేదు.
నానాదేవతలందు గౌరీబ్రాహ్మీవరాహీరాద్రీవైష్ణవీకామనీకాబేరీనారసింహీవాసవీ
ప్రముఖ నానా క్రిన్వరూపమ్ములఁ బరాక్రమించుచు పర్యకార్యమ్ము లొనర్చుచుండు.

జలమ్ములై త్యమ్మును, వహ్నియం దౌష్ణ్యంబును, దివాకరునందు దేజంబును, జండురునందు హిమంబునునేన మత్త్యక్తంబగు వస్తువీషవృలనంబున కేని నమ ర్థంబుకాదు. మీరు మూగురును మదీయశక్తి విముఖులైనచో రాక్షసాదిహరిణంబున కశక్తులకా విశ్చయింపుము, మఱియుఁ బతితుండును స్థలితుండును శాంతుండును భీతుండును శక్రువశగతుండును నశక్తుం డనఁబడునుగాని యరుద్రుండనియు నవిష్టుండనియు వ్యవహరింపఁబడఁడు. శక్తియుక్తుండ వగుటఁజేసియు యీపు జగంబు సృజియింతువు. విష్ణురుద్రులును సూర్యచంద్రులును నష్టదిర్వాంజలును శక్తియుక్తులగుటఁజేసియు తమతమ కార్యంబులు నిర్వహించుచుండుదురు. భూమియు శేషుండు నాదికూర్మంబును దిగ్గజంబులును శక్తిగలుగుటంబట్టిను భావహారిణు లగుదున్నవి. కాచిచోఁ బరమాణువహనంబునకును గొలుగవు. 103

కా. హంసాగ్రేసరవాహః । నీరమును నాఖ్యాశేషమౌ నట్లు ప్ర
ధ్వంసంబుంబొనరింతు నయ్యనలు నార్పంబూనుదున్ గారి నా
శంసామాత్రముగా నొనర్తు మది విద్యామాత్రముం జేసి ప్ర
ధ్వంసాభావము ప్రాగభావము నొనర్పన్నేర్తు నన్నింటికన్. 104

ఆ. వె. అంతమాత్రమున నమ సైకత్వములును, బోయెననెడి బుద్ధిఁబూనరాదు
మఱికపారీతిఁ గాఁ బరమాణువు, లండుఁ బుద్రివి నిల్చు నట్లునూతిః । 105

వ. మఱియు శాశ్వతంబును క్షణికంబును భూన్యంబును విత్త్యా విశ్వంబును నకర్తృ
తంబును నహంకారాగ్రిమంబును మహత్తును నను నీయేడు భేదంబులం బొప్పడు
మహత్తత్వంబు. దీనికతన నహంకారంబుపుట్టె; నీ విష్ణుహత్తత్వంబు వలన
నమ సైకూతంబులును యథాభావంబగుగతి రచియింపు మని చెప్పి. 106

ఉ. చారుహసమ్మఖిన్ విమలః జందనగంధి నితాంబరన్ మనో
హరిణి రాజసిన్ సరసిజానన దివ్యసరస్వతిన్ మహో
దారవిభూషణన్ గోమము దారను గా వని నాకొనంగె విం
పారఁగ నొక్కశక్తివి మహాసుగుణన్ జగదంబ కూర్మితో. 107

క. ఒనఁగి యిటులవియె నోయి న, రసిజాననః । యేగు మీసరస్వతితో న
ర్వసుఖముల నమభవించుచుఁ, బొనఁగకా వనియింపు సత్యభువనమునందుకా. 108

వ. మద్విభూతియగు నీ సరస్వతి నెన్నుండు ననమానింపక యభేష్టసుఖమ్ము లనుభ
వించుచు స్వకర్మానుభూతంబులై జీవనహితంబులగు లింగకోశంబులం గొని

చతుర్విధంబుగఁ గాలకర్మస్వభావానుగుణంబుగ నచరావరంబగు జగంబు సృజి
యింపుము. సత్వగుణప్రధానుండగుట విష్ణుండు నీ కెక్కుడు; దుస్సహస్ములగు
విషయమ్ములందు మానవప్రకృతులందును దదన్య ప్రకృతులందునుం బట్టుచు దాన
పులం బరిమార్చుచుండు శంకరుండును నట్ల సహాయుం డగుచుండు. 109

క. దేవతలం జేయుము భూ, దేవాదిద్విజాలు మిమ్ముధికదక్షిణలన్
భావింపఁదగిన యాగ, శ్రీ వెలయఁగ నెపుడుఁబూజసేయుదు రెలమికా. 110

వ. తత్తద్వాగమ్ములయందు మన్నామోచ్చారణ మాత్రమ్మునన్ జేసి పీరును సంతప్తిఁ
జెందుదురుగాక. మీలోఁ దమోగుణప్రధానుండగు శంకరుండు విశేషించి పూజ
నీయుండు; దైత్యులవలనిభయంబు మీ కేరికిని దుస్సాధంబగునెడ వారాహీప్రము
ఖావతారింబుల మదీయ శక్తు లుత్పత్తి నొందుచు సంహరించెడిఁ గాక. మంత్ర
రాజులగు నవాక్షర మంత్రంబు సమీజంబుగా నెల్లప్పుడు జపించిన నీకు సర్వార్థ
నిర్ది కాఁగలదు పొమ్మని చెప్పి హరిం జూచి యిట్లనియె. 111

ఉ. తారమణీలలామఁ గమలేక్షణ నిందిరఁ జందిరాననకా
దారసుగా గ్రహించి త్వరుదారభుజాంతరిసీమ కేశికా
గంముగా నొసంగు మొకకాలమునందయినన్ విమావితం
గా రిచియింపకే మిగుల గారముగాఁ గనఁగాఁ దగుంజుమీ. 112

క. దేవతల జీవితకునై, యావశ్యకములు నమ స్తయాగంబులు భూ
దేవతల కని విధించితి. నావిషయంబున మెలంగుఁ డవిరుద్ధగతికా. 113

క. మీరలు ముగురు మదంకో, దారు లగుటఁజేసి జగము తగ మియు నెంతే
నారాధించు నమమ్ముగఁ, వారయు భేదంబు నెవ్వఁ డతఁ డడుగంబుకా. 114

గీ. హరిహరబ్రహ్మలకు భేద మరయరాదు, గాని గుణభేద మొక్కింత గలదు మీకు
సత్త్వము ప్రధానమగు సువసర్జనంబు, తక్కిన గుణద్వయము నీకుఁ దమ్మికంటి.

క. ఈపు రణోగుణ మూనెడి, యావేశలయందు సువననాదికమున సు
శ్రీవెలయఁగ నీభార్గవి తో, విహరింపుము మదిం గుతుకమలారకా. 115

వ. వాగ్విజమాయావీజకామవీజసంపుటీకృతంబును బరమార్థదంబునగు విమ్మహేమం
త్రంబు గైకొను మని యమ్మమరాజం బునదేకించి యిట్లనియె. 117

ఉ. నాకెపు డిచ్చ పుట్టునొ వినాకమొనర్తుఁ బ్రసంపమప్త, నా
యాకృతియందు మీ ముగురు నైక్యముఁ జెందెద రట్టివేళ, పొ

భాగవతమై జయప్రదమునై తగు నీ వరమంత్రరాజముం

జేకావి పేర్నిమైఁ బఠనపేయుము పొమ్ము కుళంబు నీకగున్. 118

వ. వైకుంఠంబు నీకు వివాసంబగుఁ గాక యవి శంకరుం జూచి యిట్లనియె. 119

గీ. సత్త్వము రిణోగుణము నుపసర్జనములు, తమము ముఖ్యము నీ కస్మదంశజవిత
యగు మహాకాళి యీ గౌరీ తగు కళత్ర, ముగ వసింపుము తైలాసభూధరమున.

ఉ. గౌరివి గూడి సంతతసుఖమ్ములు చెంద రణోగుణంబు దే
వారులతోడఁ బోరుల జయంబు గౌనంగఁ దమోగుణంబు సం
సార మహర్ణవో త్తరణసాధన మస్మదభిఖ్య యాగమా
దారము సంస్మరింపఁగ నుదారము సత్త్వగుణంబు నీకగున్. 121

గీ. ముగురకును మూఁడుగుణములు ముఖ్యములు గు
ణఁబులకు వెరియగునదార్థంబు లేదు
ఆట్టివాఁ దొక్కపరిమాత్మ యతిఁ దదృక్కుఁ
దేనుఁ గాలానుగతి గుణ మూనుదాన. 122

వ. సర్వంబునకుఁ గారణంబకావి యేమి గార్యంబుగాను; నావలన సత్త్వరజస్తమో
గుణాత్మకంబగు పరాహంతయు దానివలన * మహత్తత్త్వంబును దానివలన
నహంకారంబును దానివలనఁ బంచతన్మాత్రలును నానివలనఁ బంచభూతమ్ములును
యథాక్రమంబుగ నుద్భవించె భూతపంచకంబును గర్మేంద్రియపంచకంబును జ్ఞానేం
ద్రియపంచకంబును మనంబును నను నీ పదియాలును కార్యంబులును గారణం
బులునై యొప్పు. మహత్తత్త్వాదిపంచకంబును విట్టిదియ. పురుషుండు కార్యకారణో
భయ కోటిప్రవిష్టుండు గాకయుండు; విదియంతయు సంక్షేపమ్ముగా వివరించితి
నిక మీ మీవానమ్ములకుం బొందు; వివచనంబగు కార్యంబు దట్టస్థించినదో శబిరి
తుండగు పరమాత్మను స్మరించునది. స్మరణమాత్రమ్మునంజేసి యేమి గోచరింపఁ
గలదాన నవి మా ముగురకుం జెప్పి పవించిన నేమును నా స్థానంబు వదలి చను
దెంచువారము. 123

క. ప్రీరూపమెదలి పురుషా, కారము సంప్రాప్తమగుడుఁ గలరీతిగ నా
యారీతులెంచుచు విమా, నా రూఢులమగుచు నేగు నా నమయమునన్. 124

- చ. కనుఁగొన నానుదాజలదిగావి మహామహిమానుభావ యా
జననియుఁగావి యా చెలల సంఘముగావి మణిఘ్నణి కన
క్కనకయంబు దీవనమదిగావి మతోక్కటిగావి లేద యే
మనఁగల : శుద్ధశూన్యముగ నయ్యెడ నెయ్యెడఁదోఁచె నారదా, 125
- చ. విదవ నేమును మును మధుకైటభుల వధించిన చోటి కేతెంచి విమానంబు దిగితి
మచ్చటన మజ్జన్మ సంకజంబునుం బొడసూపె. 126

బ్రహ్మం దోత్పత్తి.

- అ.వె. దేవియనఁగ విట్టి దివ్యవ్వరూప మ, హానుభావ యట్టి యనఘచరితః
గన్నులార నేము గాంచితి మనుడు నా, రదుఁడు దండ్రి కవియె ముదము దనర.
- చ. తండ్రి : నీ చెప్పిన దేవీ మహత్త్వంబు నా మనఘనకు వచ్చె. విఃకః బురుషం
డన నెట్టిదో వివరింపు మదిగాక యంత వట్టును సగుణయగు శక్తి ప్రభావం
బెఱింగించితి వింక నిర్గుణశక్తి ప్రభావంబు వినఁగోరెద, నేను శ్వేతద్వీపమ్మన
నే తదర్థంబు దవంబొనర్చుడు నిర్దులగు తపస్వి గణంబులు పొడసూపిరి గావి
తద్రహస్యంబు గోచరింపదయ్యె. 128
- క. కావున నిర్గుణశక్తి ప్ర, భావము నయ్యాదిపురుషు పాంచ్యంబుగా
వీవ యనుగ్రహమున నం, భావించి యెఱుంగఁ జేయవలయు మహాత్మా : 129
- చ. అను నారదునకుఁ జతురావసుం దిట్లవియె. 130
- క. నిర్గుణఁడగు పూరుషునిన్, నిర్గుణయగు శక్తినిన్ మువివరులు చిత్తం
నర్గమునఁ గాంతు రొరులకు, దుర్గమము విరూప మెట్లు దోఁచుం జెప్పుమా : 131
- గీ. జ్ఞానభావ్యలు విశ్వానగమ్ములును న, నాదివిదనులుఁ బ్రకృతియు నాదిపురుషుఁ
డును జగద్వాస్యవకులు వీరి నెనయునట్టి, వస్తువొక్కింతయును లేదు వాస్తవముగ.
- చ. సర్వభూతగతంబగు కేజంబు వరమాత్మకంబని యెఱుంగునది. ప్రకృతిపురుషులవ
నెల్లవచ్చుడు దేహమందు మిశ్రీభూతులై యేకరూపులై యవ్యయులై నిర్గుణులై,
నిర్మలలై, నిర్మములై, చిదాత్మకులై యెవంగుచుందురు. 133
- క. వరమాత్ముఁడనగ శక్తియ, పరికింపఁగ శక్తియనఁగఁ బరమాత్ముఁడ యీ
యరువురకుం జొప్పడు నం, తరమెఱుంగఁగరా దదెట్టి తత్వజ్ఞులకున్. 134

- క. విరతిగయగు మహనీయుల, కరయఁగ నగు విశ్వమన నహంకారకృతం
బు రహి నదియేరితెనన్, విరతిం గయగంగ నీడు వేజన్మములగా. 185
- గీ. నగుఁబుడగువాఁడు విద్గుణచర్య నెఱుఁగు, వాఁడె పైత్యాదికంబునఁ బునసనైవ
రసన కలవడునే; రసారసవిచార, ముక్తితెనయునె; పీతనీలాదికములు. 186
- క. కనుఁగొనఁగ నహంకారం, బునఁ బుట్టియు నగుణమగుమఁ బొల్పెడి చేతం
బున తెల్లలఁడు; విద్గుణ, మన వన్నెకు నెక్కు నారహస్యము చెప్పుమా. 187
- గీ. అనుడు నారదుఁ డిట్లు ననమః సత్త్వ, మనఁగ నెట్టిదియో; రణంబనఁగ నెట్టి
దో; తమోగుణ మన నెట్టిదో; వచింపు, వేణువేణి విరూపించి విస్తరముగ. 188
- ప. అని యడిగిన విరించి యిట్లను. కుమారా! సత్త్వరజస్తమంబులయఁ గ్రమంబుగ
జ్ఞాపకశక్తి క్రియాశక్త్యర్థశక్తులను మూఁడు శక్తులు గలవు. అందర్థశక్తి పలన
శబ్దస్పర్శ రూపసంగంధంబులను తన్మాత్రంబు లున్నవిచె. ఇందు శబ్దగుణక
మాతాళంబు స్పర్శగుణకంబు వాయువు రూపగుణకం బిగ్ని రసగుణంబు
జలంబు గంధగుణకంబు పృథ్వీ ఆర్థశక్తిసమాయుక్తంబులగు నీ పదియును తమ
స్వర్గంబు నాఁబడు. శ్రోత్రతత్వకృత్కారనాఘ్రాణంబులను జ్ఞానేంద్రియపంచకంబును
వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలను కర్మేంద్రియపంచకంబును ప్రాణాపానవ్యానోదాన
సమాసమ్ములను వాయువులైదుం గలసి యీ పదియేనును రజస్స్వర్గంబు నాఁబడు.
ఇవి క్రియాశక్తి మయంబులును జిదుపాదాపకంబులునునగు కరణంబులు, మఱియు
జ్ఞానేంద్రియపంచకమ్మునకు దిగ్దాయుసూర్యవరుణాగ్నినేయు లేగుదును నధిష్ఠాన
దేవతలు. వీరు జ్ఞాపకశక్తియుక్తంబగు సత్త్వంబువలన జనించిరి కావ వీరాఱుగు
దును బుద్ధ్యాదికంబగు నంతఃకరణ చతుష్టయంబును తదధిష్ఠానదేవతలగు చంద్ర
బ్రహ్మరుద్రక్షేత్రజ్ఞులు నలువురును మనంబును గలిసి యీపదియేనును సాత్త్విక
స్వర్గంబునాఁబడు. మఱియుఁ బరమాత్మకు స్థూలంబనియు సూక్ష్మంబనియు రెండు
రూపంబులు గలవు. అందు స్థూలం బుపానఃకలకు ద్యావయోగ్యంబు, నాశరీరంబు
సూత్రంబు నాఁబడు. ఇఁకఁ బరమాత్మవిస్తారశరీరం బెట్టిదన వచ్చి కృతసూక్ష్మ
భూతంబులవలన మహాభూతోత్పత్తియగు. అందుఁ బంచీకృతోదకంబునఁ బ్రతి
విఠితమధ్యమాదికారిచైతన్యమునకు దేహమున “నహ” మనుతాదాత్మ్యం బుద
యిండు. అందు విశేషాభిమాని యగు చైతన్యంబి యాదినారాయణ సంజ్ఞకంబు.

పంచీకరణంబుచే నాకాకాదిమహాభూతవిభాగము దృఢీకృతమగు. పదఃపడి శబ్దాది గుణంబు లేనై కవృద్ధిత్రమంబున నిందు పఱలుచుండు నదియెట్లున్న నాకాశంబునకు శబ్దాబొక్కటియ గుణంబు. వాయువునకు శబ్దస్పర్శములును నగ్నికి శబ్దస్పర్శ రూపములును జలమునకు శబ్దస్పర్శరూపరసములును తృణికి శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములై దును గుణములై చెల్లు; విట్టిగుణమేకనంబున బ్రహ్మజ్ఞముద్భవించె, నమ ప్రజీవములును బ్రహ్మాండాంశసముద్భవములుగా నెఱుంగునది; జీవ రాసుల సంఖ్య యెనుబడినాల్గు లక్షలు. ఇక సత్త్వాదిగుణంబుల స్వరూపం బెఱింగించెద నని యిట్లునియె.

139

సత్త్వాది గుణస్వరూపము.

- సీ. ప్రీత్యాత్మకంబుగా వెలయు సత్త్వము సుఖ , మువలనఁ బ్రీతి సంభూతమగును నాదవం బొకటి నత్యంబు కొవంబు శ్ర , ధృక్షమా నంతోష దైర్యములును శాంతియు దయయు లజ్జయునును వీనిచే , సత్త్వప్రతీతి విశ్వయము సుష్టు మఱియు సత్త్వమ్ము దర్మ ప్రీతికరమును , శ్వేతవర్ణమ్మునై చెలఁగుచుండు.
- గీ. దనరు సాత్త్వికరాజసతామసమ్ము , లనఁగ శ్రద్ధలు; మూఁటిలో నాద్యమైన దాని వృద్ధి యొనర్చు సత్త్వమ్ము; తక్కుఁ , గల యసద్రుద్ధల వడంచె కలఁచుఁ బుత్ర.
- చ. రజోగుణంబు రక్తవర్ణంబును దుఃఖజంబగు ప్రీతిం గలుగఁజేయు నదియు నని యెఱుంగునది. ద్వేషంబును మాత్సర్యంబును ద్రోహంబును నుత్కంఠయు విద్రయు రుజశ్రద్ధయు మానంబును దమమ్మును గర్వమ్మును రజోగుణ జన్యంబులు నివక్షణులగువారు వీనింబట్టి రజోగుణంబు విశ్వయింతురు.
- 141
- సీ. మఱియుఁ దమోగుణం బెఱుంగుము కృష్ణ వర్ణముగఁ మోహము విషాదమునెనంగఁ జేయు నియ్యది దీనిచేష్ట లాలస్య మ , జ్ఞానమ్ము విద్రయు దీనతయును గార్పణ్యము భయమ్ముఁ గౌటిల్యము వివాద , రోష వైషమ్యముల్ దోషదర్ప నంబును నాస్తికత్వంబును తామస , శ్రద్ధయు, వీనిచే నత్కురుమలు
- ఆ. వె. తమము నిర్ణయింతు తద్దయు భుజముల , విచ్ఛగించువార లిందు సత్త్వ మెనగఁ జేసి రజముననఁ గనిమనఁగుచుఁ , దమము సంహరింప దలఁపవలయు
- చ. అరయఁగ నొక్క బొక్కటికి నాశ్రయమై కనుపట్టుటన్ బర స్పరము విరోధభావమును బాల్పడనీయక వీని మూఁటిని

గర మనుకూలరీతిఁ గనఁగాఁదగు నియ్యవి మాటికిన్ బర

స్వరము విరోధముల్ సలుపుఁ బట్టకయుండిన ముప్పుమాఁదెడిన్.

143

వ. మఱియు నింక నిద్దరిన విస్తరించెద నాకర్ణింపు మెయ్యదియైన వినినంత మాత్రన
ఫలంబు చేకూర దెట్లంటేని కామక్రోధాదిపర్జికుఁడు గానివాని పీర్థయాత్రాదిపంబును
తోలె ననుభవరహితంబగు శ్రవణంబు న్యర్థంబు. కామక్రోధతోభమోహమదమా
త్సర్యతృష్ణాద్వేషాసూయేర్వాఽశమాఽశాంతులను వియ్యవి యెందఁక నాశ్రయించి
యుండు సంత దనుకఁ బురుషుండు పాపాత్ముండు; నాఁ దెయ్యది యొసర్చిన నిష్ప
లంబు. కర్షకుఁడు శ్రమంపడి తగుకాలమ్మున బీజావాపంబొనర్చి యహోరాత్రమ్ములు
గాచి తుదకు ఫలకాలమ్మున నిద్రవోయిన ఫలంబు మృగాధీనంబగుభంగి నెంత
శ్రమమ్మున దీర్ఘయాత్రాదికం బొనర్చినను గామాదుల జయింపఁదేని ఫలమ్ముఁ జెంద
నేరఁడని చెప్పి మఱియును.

144

మ. నరవిన్ కామ్రవిధారణంబు కతనన్ సత్త్వంబు వర్ధిల్లుఁ ద

త్పరతంజేసి క్రమక్రమమ్మునఁ దగుకా వైరాగ్యః మద్దానిచే

త రజంబున్ దమముం ద్యజించి కడు విద్యానంతుఁడై బ్రహ్మవి

ద్యయిఁడై ముక్తివిఁగాంచు మానవుఁడుతత్వంబింతయుకా నారదా;

145

వ. తోభయోగంబున రజం బుత్కటం బయ్యెనేని సత్త్వతమంబుల నణంచు; నట్ల
తమంబును మోహయోగమ్మునంజేసి ప్రవృద్ధంబై సత్త్వరజంబుల నణంచు;
దత్తకాంబు సేత్యైః విస్తరించెద.

146

సీ. సత్య ముత్కటమై రజస్తమోభవములౌ , బాహ్యార్థముల దిందునటచి పేర్చి
యాజ్ఞాదిఃకమ్ముల నానక్రిగొల్చి సా , త్వికభోగములయందుఁ బ్రీతిఁ జొనిసి
మోక్షమ్మున మనమ్ము దీక్ష వహించు; న , ట్ల రజోగుణము వృద్ధినందె నేనిఁ
దిగుననాతనములౌ ధర్మంబు లడఁగు ర , జశ్రద్ధ పొనఁగు నెసంగు నర్థ

గీ. మనువరించును భోగంబు లభింపులును , సత్త్వతమములు మొదటికి నమనిపోవు;
నట్ల తమమును మత్తటం బయ్యెనేనిఁ , బ్రథమమున పేదకామ్రవిశ్వాస మడఁగు.

గీ. మఱియుఁ దామన మగు శ్రద్ధ మదివి దవిలి
వ్యయ మొనర్చు ధనంబు ద్రోహములు పేయు
కాంతిఁ గనఁ దెన్నటికి నైన సత్త్వరజము
లడఁగు మొదటికి స్వేచ్ఛానిహార ముచురు.

148

క. క్రమమున సత్త్వము రజమును, దమమును వన్యోన్యమిథునధర్మంబున కీ
రమునీరముఁ బలె వన్యో, న్యము కలనియ యుండు విడిచి యలవడ కుండున్.

గీ. రజము సత్త్వంబు సత్త్వమ్ము రజము, తమము
సత్త్వరజముల విడిచి యెచ్చటను నొక్క
బొక్కటిఁగ గానరావు సంయుక్తధర్మ
కలితములు జన్యజనకాకలితములును. 150

క. సత్త్వము రజస్తమములకు, సత్త్వరజంబులకుఁ దమము జనకంబగు నా
సత్త్వతమములకు రజమును, దత్త్వముగ జనకమగు విను తత్త్వజ్ఞునిదీ. 151

చ. జనకత మృద్ధుటక్రియ నెనంగు గుణంబులు మూఁడు బుద్ధి నె
క్కొని సత్తింబుఁ గామములకుం బురికొల్పుచు నుండు నాదికిం
గనఁగ రజంబు జూచు, యెనకఁబున విద్దియు దానిజూచు యై
చను విని రెండునుం దమము జూయ లిటల్ దగు యుగ్మభావముల్. 152

వ. అసెడు వారిదుం దీర్తును మహాత్మా : వీచెప్పిన గుణలక్షణంబుకతన నాకు దృష్టి
చొప్పడదు. న న్నినుగ్రహించి యాగుణవరిజ్ఞానంబు తెల్లమగునట్లు బోధింపు మన
వతం దీర్తునియె. 153

క. ఏనెఱిగి నంతివట్టును, బూని యెఱింగింతు వినుము పుత్రా : సమ్య
క్జ్ఞానము నాకును నలవడ, దై నను ఎచియించువాడ నాలింపుమొగిన్. 154

చ. పనికిని బంధుసంతతి కిపారముదం బొడఁగూర్చునట్టి య
య్యతివయ యెల్లచేక నవతారికి నప్రియయోఁ గదా : యిటల్
ఋతిఁబరికించ సత్త్వముఁ దమంబు రజంబును వీడఁబెట్టు వీ
గతియ రజస్తమంబులఁ గప్పడు స్వేతరమందు నాదా : 155

వ. సత్త్వంబు స్వభావనుభగంబయ్యు స్వేతరసంవర్కమ్మునం జేసి వికృతిం గొలుపు
నది యెట్లంటేని. 156

ఉ. జానగు జప్యనంబుఁ గడుఁ జక్కదనంబు వయంబుఁ గామకా
స్త్రానుగతప్రదాని మొలయం దగు జన్మని సత్త్వరీతలం
బూని చెలంగుచున్ నవతిపోరునఁ దానును దుఃఖమొందు చం
దానఁ దదన్యభావమును దాచు సత్త్వము వైకృతస్థితిన్. 157

- క. కనుగొనుము జోరులకు భీ, తివి గొల్పెడిసేన చోరదిక్కుతులగు న
జ్జనులకు సుఖదం బగున, య్యనుపునన గుణమ్ములకును నగునిన్నగతుల్. 158
- మ. పునవిహ్తోషవిశేషమై తిమిరయు క్తంబై కనవ్వంచలా
జవితత్విద్యుతమైన దుర్దినము బీజం బూడ్చి నిశ్చింతఁ గై
కొని కూర్చుండిన కర్షకావళిఁ గుల్కన్ గూర్చియున్ దున్నఁజొ
చ్చిన తక్కుంగల వారికిన్ శ్రమదమై చెన్నారదా నారదా. 159
- చ. అదియునుఁగాక వర్షముకు వచ్చిసుఖమ్ములుగల్గవారి నె
మ్మదికి ముదం జొసంగియును మన్ననఁజేయు ప్రియుండు దూరమై
కదలివారికిన్, నిలువఁగాఁదగు గేహము కావ్యజాతమున్
మొదలుగ లేవి గేస్తులకు మోదమిదందగునే! గ్రహంపుమా. 160
- చ. మనము వివిర్మలంబయి సమంబుగ వింద్రియముల్ పదార్థముల్
గొనఁగ నమర్థతం జొంపికోలు మఱించి శరీరమందుఁ జా
ల్కిన గనుపట్టి కాంతి పొడకట్టుతఱిన్ జనుఁడెన్నఁగాఁ దగున్
దనయెడ సాత్త్వికంబగు విదం బధికం బయి చెన్నమీఱుటల్. 161
- గీ. రజమునకు లజ్జములు నిద్రావిజృంభ, ఇంబు జృంభాతిరేకతంద్రాపశేష
చిత్తచాంచల్యపరదేశజిగమిషలును, బాపబుద్ధివివాదాత్పర్యములును. 162
- క. కాయము బరువగు నజీవి, కాయమును మనంబు కూన్యగతిఁగను నిద్రా
పాయ మ్మోనయుఁ దమం బ, క్షాయతమై యేరితేనిఁ దల తెక్కుతఱిన్. 163
- చ. అనవివి నారదుం డను మహాత్మః గుణంబులు భిన్నభిన్న వ
ర్తనములు గా వచించి తొక తావునకున్ సమకూడెనేని గ
ల్గినె మఱికార్యసిద్ధిః రిపుకూట మదొక్కడఁ గూడుకొన్నఁ జే
తెనయున కాని కార్యగతి యెవ్వఁడనేని పరింపనేర్చునే ? 164
- వ. అనవుడు విరించి యిట్లను, 165
- క. తెలము వర్తియు నగ్నియు, లోలోన విరుద్ధరీతులుగ నుండియుఁ దా
మేలీలఁ గార్యమొనరునఁ, జాలనొ గుణములును నట్లబాలెడిఁ బుత్రా. 166
- వ. అని వితామహుండు తనకుం తెప్పిన చోప్పున నారదుండు నా తెలింగించె నయ్యది
నీతెలింగించితి. గుణంబులన విశ్వకారణంబులు శక్తియన జగద్వాస్యవిఁయై నగుణ
యనియు నగుణయనియు రెండు తెలుగులనొప్పు, పురుషుండనఁగ విరీహుండును

నవ్యయుండును బూర్ణుండునై కార్యకారణభావములు లేక చెన్నాడు. నద సదాత్మకంబగు నీ ప్రపంచం బంతయు మహామాయయగు శక్తియ నిర్వహించు. బ్రహ్మ విష్ణుమహేశ్వరులును సూర్యచంద్రులును అష్టవసువులును అష్టదిక్పాలకులును గుమార వినాయకులు మొదలగు దేవతలును శక్తి సంయుక్తులగుటం జేసియ తత్త్వార్థ విర్వాహము లగుచుండురు. కాన నచ్చుహాశక్తి నారాధింపుమని చెప్పి వ్యాసుండు మరల జనమేజయున కిట్లనియె.

167

ఉ. ఆ జగదంబ నా కలుషహరిణి నాజగదంతరాత్మ నెం
తే జవీయించి సద్గతుల నెందఱు వొందరు నీవుఁ గూడ నా
యోజ నఖండభక్తి చెలువొందఁగ నా పరదేవతాంఘ్రులన్
బూజ లొనర్చి యేరికిని బొందఁగరానిఫలంబు నొందుమా.

168

వ. మఱియు నద్దేవి మహాత్మ్యంబింతితయే! వ్యాఘ్రాది సందర్శన భయంబునఁ దదీయబీజాక్షరంబగు నైకార్యంబు బిందురహితంబుగ నేవి యెఁవ్వం దొక్కవరి యాదృచ్ఛికంబుగ నుచ్చరించు నవ్వాడు పూర్ణకాముండగు నిందులకు దృష్టాంతం బుగ నిరక్షరకుక్షియగు సత్యవ్రతుండను ద్వీజకుమారుండు కిటిముఖోద్గతంబగు నైకారంబు బిందురహితంబుగ ననుకరించివంత దయార్ద్రహృదయయగు పరమేశ్వరి యతవిం గవిరాజుగ నొనర్చెననుడు, జనమేజయుం డతవి కిట్లనియె.

169

క. సత్యవ్రతుఁ డన నెనని య, సత్యంబువాని కెట్లు పరమేశ్వరి సం
ప్రీత్యనుగతయై పరమిడె, సత్యవతీతనయ! నాకు సత్యము చెప్పుమా.

170

గీ. కిటిముఖంబున బీజంబు గెరలుచేమి, దాని సత్యవ్రతుఁడు మది మానుచేమి
జగదదేశ్వరి కానంద మగుటయేమి, చిత్రమియ్యుది వివరించి చెప్పు మనఁడు.

171

వ. ఆనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. నే నొక్కనాఁడు తీర్థయాత్రకై వెడలి సకలముని శరణ్యుంబగు నైమికారణ్యంబునకుంజవి యట లోమకాది మునీంద్రులకుం బ్రాణ మిల్లి కథాప్రసంగంబులఁ గాలక్షేపం బొనర్చుచున్నంత జనుదగ్గి మహాముని యొక ప్రసంగంబున నమ్మునులం గాంచి యిట్లనియె.

172

చ. మునిపరులార! రుద్రహరిముఖ్యులు దేవతలో! దిగ్వికలో!
యినుఁదో! విశాధినాయకుఁదో! యింకమతెవ్వరు పేవ్యులో మనం
బునఁ దగఁ జర్చ చేసి యనుభూతగతిన్ వదియింపుఁ డంచుఁ బ
రిక్తన విని లోమకుండు వలికెకా జనుదగ్గి మహామునీంద్రులతోకా.

173

- క. కుభ మిచ్చోంచు వారల, కభయ విధాయవియుఁ బావహరియే మహా
విభవయు నభవయునగు నల, యిభరిపురాహయగు జనవియే పేవ్యసుమీ. 174
- వ. స్మరజమాత్రమ్మున సర్వసౌఖ్యములిద్యునది యాపె కావి తక్కురులుగా రిందుల
కితిహాసం బొక్కండుకల దాక్షిరింపుము. 175
- క. కోసలదేశంబున నొక, భూసురుఁ డనవత్కుఁ డగుచుఁ బుత్రునికొఱకై
చేసెను దమసాతటమునఁ, దా నవ మొక్కయెడ దేవదత్తుడు పేర్కన్. 176

సత్యవ్రతోపాఖ్యానము.

- సీ. వేదవేదాంగవిద్యాదర్శనావర , బ్రహ్మ సుహోత్రుండు బ్రహ్మయయ్యె,
వేదంబునకు మాటువిధి యొనర్చిన యాజ్ఞ , ఎల్కొమోసింద్రుఁ డవ్యయ్యఁడయ్యె
నమరేంద్రునకు గురుత్వ మొనర్చెడి కళాధి , నేత బృహస్పతి హోతయయ్యె,
నాగమతంత్రవిశ్వాతుండు పైలుఁ డ , త్కూర్ణికాత్ముండు ప్రస్తోత యయ్యె
- గీ. మనుఁడు గోవిందమోవి యద్ధాతయయ్యెఁ , దక్కుఁగలవారు దక్కుముత్తిత్తులైరి
మకునిఁ బదయఁగఁ గోరి భూసురుఁడు దేవ,దత్తుఁ డొనరించుటన్ సత్రంబునందు.
- క. ఆకటి సామాగమ వి, ఖ్యాతంబు రిథంతరంబు నల గోవియఁ డు
ద్ధాత సునప్తస్వరసము, పేతముగా సుచ్చరించె వేల్పులు పెచ్చన్. 178
- వ. తత్సమయంబున నాకవికి దైవికంబుగ విశ్వాసంబు వొడమి స్వరభంగం బగుడు
యజమానుం డతని కిట్లనియె. 179
- అ. వె. మకునికొఱకుఁ జేయుత్రతు విధి మత్కామ్య, కర్మమునకు విఘ్నకర్త వగుచు
త్వానమెడలఁ జేసి స్వరభంగమొనరించి, తేమనం గలాఁడ నింకమూర్ధః 180
- క. అని యజమానుఁడు తనుఁ ది, ట్టిన గోవిందమోవియున్ గడించుమియక నె
క్కొన దేవదత్తు నేదైతఁ, గనుఁగొని యనెఁ గనుల వగ్నికజములు లాంన్. 181
- వ. సర్వప్రాణిసాధారణంబగు విశ్వాసం బిరికిట్ల నొకరి తరంబే ? యనవరాధినగు
నన్ను మూర్ధ యని తిట్టితివి గాన వీకుం బొడము తనయుండు నిరక్షరజక్షియు
మూర్ఘుండును గాఁగలఁ డని శపియించె; నంత దేవదత్తుండు వశ్పాత్రప్తులదై
గోవిలుం గాంచి. 182
- క. అనరాధ పేమిఁ యంతనె, శపియంతురె ; మూర్ఘ సుతుఁడు జనియించిన నా
కుశకార పేమి తనఁగ న, నవత్కతయ దావికన్న వధికముగాదే ? 183

- అ. వె. ఎవఁడు గావి మూర్ఖుఁడేనిఁ బూజ్యత లేదు, విప్రుఁడైన వేఱ వెదక వలెనె ?
 పశుపురీతి కూడుకాతి మూర్ఖుఁడైన, బ్రాహ్మణుండు కర్మబాహ్యుఁడరయ. 184
- క. ఏరా జేలేడి భువిఁ బెం, పాదుకా మూర్ఖుండు పూజ్యుఁడై విప్రుఁడు; భూ
 దాదుం డాతఁడు విందుంగ, డా రాజ్యము విడుచు బొప్పు నసములు విబుధుల్. 185
- క. తన దేశమునఁ గలమూ. ర్థుని విప్రుని రాజు దున్నుకొనువానిఁగఁ జే
 యసగున్ బిన్నిడుకూర్చుచి, గనుగతి నవ్వావిఁ జూడఁగాఁ దగునెందున్. 186
- క. భూసుర కూన్యంబుగఁ దా, జేసిననున్ శ్రద్ధమొకటఁ జేయఁగవచ్చుకా
 దో! పేయరాదు మూర్ఖుని, బోపేయఁగఁబెట్టి యెట్టి ముప్పుననేవిన్. 187
- క. జడుఁడైన విప్రునకు నె, వ్యఁడు నేమియు నీయరా దవశ్యమయే నె
 క్కుడుగ విడక పొట్టకు నరి, వడునన్నము పెట్టి సంపవలయున్ బ్రాజ్ఞుల్. 188
- క. తానును మూర్ఖుఁడగువాఁ, డేవియు నవ్వావిదనము నెవ్వండు దినం
 గనేమి కొఱఁతఁ! వింబప, లాపికము కాకభోగ్యమగుటయుఁ దగదే? 189
- ఉ. భూపతిచేత మన్ననలు పొందఁగ నర్హుఁడుకాఁడు దేవతా
 కాపరిపూర్తికిం దగిన నత్కృతికిం గొఱుగాఁడు పైతృకో
 ద్యాపన మాచరించుటకుఁ దద్జ్ఞులు ఏల్యఁగ సంశయింతు రిం
 కేవలపేయఁగా వలయు; నిట్టిమతుం గని మౌనిన త్రమా. 190
- తే. గీ. అయ్య! గోవిల! సంసారమందు మూర్ఖ,
 పుత్రతకు మించు కష్టమ్ము పుత్రమిఁ గలదె ?
 అంతకన్నను జాపు మే లన్యమేది
 యేనియు భరింపనిగుఁ గృపఁ బూను మనచు. 191
- క. అవి చుంజుంబులఁ బిడు న. య్యనమాత్ముని దేవదత్తు ననుకంపాద్య
 ప్తిని గనె గోవిలఁ డెందున్, మనులకుఁ గోపంబు శీఘ్రముకన్న విలుచునే? 192
- అ. వె. సహజశీతలంబు జల మది యగ్నిదే, గావి యాతపమునఁగావి క్రాగు
 దానిబొత్తు విడిచి తనగుంజును గాంచు, నల్లై కాంతులకును నబ్బు కాంతి. 193
- క. కాంతుఁడయి గోవిలుఁడు ధీ, మంతుం "దో" దేవదత్త! మతి నీపుత్రం
 డెంతయు మూర్ఖుఁడయ్యు న, పంతురమున బుద్ధిమంతుఁడగుఁ గనియు నగుకా. 194
- అ. వె. అనుడు దేవదత్తుఁ డతిమోదమంది యి, ప్తిని సమాప్తిచేసి యసములైన
 బుద్ధిజాలను నక్కరించె నంతకుఁ, గొంత కాలమునకు నతవికాంతయెలమి.

- క. రోహిణి యను పేరి వరా, రోహ కలితగర్భ యగుచు రోహిణిగల పు
 త్యాహమ్మున సుతుఁ గనెఁ గడు, మోహమ్మున జాతకర్మము నతఁడొనర్చెన్.
- వ. పిదప నక్కుమారునకు కుభ దివమ్మున సుతభ్యుండను పేరుపెట్టి విధిబోధితం
 బగు కాలమ్మున మవనయనం బాచరించి వేదంబుఁ జెప్ప నారంభించుటయు, 197
- ఉ. 'ఓ' మవి తండ్రిచెప్ప నతఁడూరక చూచు, "విదేమి పాపమో
 రీ! మఱుమాట లే" దవివ నేఁడువ సాఁగు మతేమియందు నా
 సోమరిపోతు నా వెడఁగు కుంతఁ, జనెన్ బదిరెండు నేడు లి
 ట్లామెయి సంధ్యవార్చువిధమైన నెఱుంగఁ దిఁకేటి వేదముల్ : 198
- క. ఇటు మూర్తైన కుమారన్, గటకటపడి జనవియున్ జనకుఁడున్ లోలో
 మటమట లాదెదరఁట : య, క్కట : యితరుల తెన్న నతఁడు గర్హ్యుఁడ కాఁడే :
- క. జననీజనకులయాదర, మెనయపిజన్మంబు జన్మమే : వైరా
 గ్యనియతుఁ డగుచు సుతభ్యుడు, వనమున కేతెంచె లోన వగ గడలుకొనన్. 200
- ఆ. వె. మూర్ధుఁ డైనకొడుకు పుట్టుటకన్నను, గ్రుడ్డియైన మఱియొఁ గుంటియైన
 మే లటంచు నతవిమేలు గణేపక, తల్లిదండ్రులు మదిఁ దలఁప రైరి. 201
- వ. ఆతండును గంగాతీరమ్మున నొకవర్షకాల నేర్పఱచుకొని వసించుచు బ్రతిదిసంబును
 కూడువింటిరె నమంత్రకంబుగ స్నానంబాచరించుచు ఫలమాలాదులఁ గాలక్షేపం
 బొనర్చుచు సత్యంబుదక్క. వేటొందు వల్కు నవి వ్రతం బూని యట మన్నంత
 జనులందఱు నాతని సత్యతవుండవి వల్క్కిరి. 202
- క. అవకారంబొనరువఁడఁట : యువకారం బంతకన్న నొనరువఁడఁట : యా
 తవమునకన్న మఱింకొక, తవ ముందునె యెంచిచూడఁ దత్వజ్ఞులకున్ : 203
- సీ. తగురూప మలవడి సుగుణంబుల నెసంగి , వంద్యయై యొప్పుజన్మని విధమునఁ
 గొమ్ములనొప్పి పూగుత్తులఁ జెలువారి , సఫలముగాని వృక్షమునడువున
 బలుపెక్కి మిగులఁ జూపుల గుట్టమై కొంచె , మైనను పా రీవి యాపు పగిది
 ధనదావ్యములు గల్గి తగు రాజ్యముండి దా , తృప్తము లేని పార్థివుని మాడ్కి
- గీ. సుత్రమ ద్విజకులమున సుదృఢించి
 చదువు నంద్యయు లేక విప్రులుఁడనైన
 వాకు మరణంబుకన్న నన్యంబు కరణ
 మున్నదె : యటంచు నతఁ డిట్లు లాహ సేయు. 204

- చ. వెనుకటి జన్మమందు నొక వేదపుఁ బుస్తకమైన విప్రనం
దనునకు దాన మిచ్చు సుకృతమ్మునఁ జోవవినాకు విద్య ర
మ్మువిన నదేలవచ్చు నకటా : విరిబోఁడియు విద్యయున్ దనం
బును దొలిజన్మమం దిదవి మూర్ఖులకున్ లభియింప నేర్పునే ? 205
- క. నా భోదీవా రఖిల వి. ద్యా తంత్రమ్ముల నమర్థలై యుండఁగ నా
కీతీరు గలుగు ఔన్నఁగ. నా తొలిజన్మంపు ఫల మనంగాఁ దగదే ? 206
- క. ఏవారి దూఱ నేమగు, దైవాధీనములు సకలతంత్రమ్ములు నా
దైవగతి దాటఁ దరమే ? యావారిజభవునికైన నభవుపితై నన్. 207
- చ. అవివిచారిండుచుఁ జావనోదకంబగు వన్వనమ్మున జవతపము లెఱుంగక కాలయా
వనం బొనర్చుచున్నంత నతని మునుల్లెరు సత్యవ్రతుం డవిరి. ఇట్లు పడునాట
గేండ్లు గతించు ఏమ్మట నొక్కనాఁడు, 208
- చ. యమనను దేహఁడున్ వనవిహారియు బాణధనుర్ధరుండు ను
ర్గుమథుజాలి యొక్కఁడు కిరాతుఁడు వేఁటకు వచ్చి యొక్కకో
లముఁ బడనేయి నయ్యది తలంకుచు భూసురపుత్రునగ్రభా
గమునఁ బలాయితంబగు చౌకానౌకరావ మొనరై నార్తిమై . 209
- చ. దైవవశంబున నయ్యది పారస్వతబీజం బయ్యెఁ దక్రపణానం బెఱుంగవివాదయ్యు
నతండు, 210
- క. కోలము కిరాత బాణ, వ్యాలోలం బగుచు నిట్లు పలికె నటంచున్
జాలిమెయిఁ దదనుకరణము, వాలాయము పలిపెఁ దపమువడువున నంతన్. 211
- చ. అయ్యడవిసందియుఁ దత్పరీవస్థంబగు నొక్క పొదరింబం దాఁగుడుఁ దదన్వే
షణంబునకుఁ గిరాతుం దేతెంచి సత్యవ్రతునకు మ్రొక్కి యిట్లవియె. 212
- ఉ. తీవ్రకరంబు దాఁకి చనుదెంచెను గోల మ దేడ కేగ నో
సువ్రత ! చెప్పి యాఁకటను జొక్కుకుటుంబము సుర్ధరించి న
త్యవ్రతనామధేయము యథార్థము సేయఁగదయ్య ! మా కిరా
తవ్రజ మిట్లుగా బ్రతుక దాత విధించిన ధర్మమేకదా. 213
- క. తనకులవృత్తి విధునఁ దగ, దని మీవివ్రలె వచింతు రది గాకేన్న
త్తివిన్నెనఁ దనకుటుంబం, బును బోషించు బది తగదె ? భూసురవర్యా ! 214

- ఆ. వె. అనుకిరాతువల్కు లాలించి నత్యవ్ర. తుండు చెప్ప కూరకుండెఁ జెప్ప
కున్నఁ దనవ్రతంబు బన్నంబు జెందుఁ జె, ప్పిన నమంబు జుంపిదలంబు. 215
- వ. అవి ప్రాణీసంరక్షణార్థంబగు ననృతంబున వ్రతభంగంబు గామి విశ్వయించి
నిరుత్తరుండై తత్కిటిముఖోద్ధంబగు సారస్వతవీజం బుచ్చరించుచున్నంత. 216
- క. అంబ కృపగలిగి వ్రత్య. త్తంబై యవ్వవ్రసుతునిఁ గవితావర్మి
కిం బొనరించె నఁటఁ బిచ్చి, జంబు పఠించిన నరులకుఁ జదుపులు కొదవే. 217
- వ. ఇట్లు వరదేవతా నిర్దేశకుక కటాక్షిమ్మునం జేసి విరింకుళకవితావ్రదావమ్ముఁ జెంది
యానత్యవ్రతుం దక్కిరాతుంజూచి యాశ్లోకంబు నుడివె. 218
- * శ్లో. యా నత్యతి న సా బ్రూతే, యాబ్రూతే సా ననత్యతి
ఆహో వ్యాద స్వకార్యాధికా, కింపుచ్చసి పునఃపునః. 219
- చ. అనుడు వ్యాధుండు నిరాకుండై యరిగె నత్యవ్రతుండును మహారవిష్టై తిచ్చిజమ్ము
జపించుచు విభ్యాతించదనె. 220
- ద. ఆతని కవిశ్వుమన్ విని యహః యని మెచ్చెడివారుఁ బండితుం
డితఁడొకఁడే యటంచు నుతియించెడివారు ననుస్కరించువా
రతులవిభూతిఁ గానుకల నంపెడివారు నరస్వశీదయా
గతికవితానుభావులకు గౌరవనంపద లమ్ము టబ్రమే. 221
- ఆ. వె. అట్టితనయుఁగాంచి యానందమందిరి, తల్లిదండ్రులెంత దనృతములొ
ముందు మూర్ఛఁదైన పుత్రుండు తుదకు జ. గల్పిసిద్ధమైన కవితఁగాంచె. 222
- ఉ. కావున నంబికాకరుణ గాంచినవారికి నెందు విద్య గా
నీ, విభవమ్ముగావి, మఱి యెద్దియుఁ గావి, యసాద్యమే ; మునీం
ద్రాఁ వినుమందుఁ జెప్పె జనుదగ్గికి లోనుళమౌని, నీపునున్
భూవరః యందికాకరుణఁ బొందుము చెందుము నర్వనంపదల్. 223
- క. ఆ యంబ ప్రీతిఁ జెందుట, కై యజ్ఞ మొనర్పు మఖించుగు కామంబుల్
శ్రీయును నంపదయును విపు, లాయుర్దాయాదికంబు నలవడు నీకుఁ. 224
- ఉ. దీనులు రోగపీడితులు దృగ్వికలల్ జుడితుల్ శతుల్ పరా
ధీనులు మూర్ఛులున్ విగతతేజులు రిక్తులు నాదిగాఁగ నీ

* క. ఎదిచూచునో యది చెప్పదు, విదితముగాఁబెల్కు నేది వీక్షింపని ద
య్యది సారెసారె నేమడి, గదః వెవ్వడు చెప్పువాః రోగిన్ జనుమృగయాః

- మానవులన్ గ్రహింపు మనుమానమునన్ దొరికెన్మమందుఁ ద
ద్వాన మొనర్చుకున్కిఁ బరమాత్ములై రిపుడంచు భూవరా. 225
- సీ. తులలేవి యైశ్వర్యముల నెసంగెడివారు , పుత్రపౌత్రులకర్మిఁ బొల్పువారు
వేదవేదాంగాది విద్యలుకిలవారు , భోగమ్ములను దులఁ దూఁగువారు
పుష్టిఁగ్గినగత్ర యష్టిఁబొల్పెడివారు , సామ్రాజ్య విభవమెసంగువారు
పదిమంది బంధుగుల్ బలిసి కొల్పెడివారు , సర్వభాసౌఖ్యముల్ జరుగువారు
- గీ. నెల్లరాలము కుభముల నెనయువారు, మొదలుగాగునవారు మున్ను జగద
భీశ్వరిని దేవ దేవిని దెలివికలిమి , నెఱిగి కొల్పినవారు యెఱుగు మధివ. 226

దే వీ య జ్ఞ వి ధా న ము.

- క. కాపున దేవీయజ్ఞముం, గామిపురుషుని వ్యాసుఁగాంచి పరీక్షి
ద్భావరతనయుఁడు జననుత, భావుఁడు జనమేజయుఁడు వలికెం బేర్చిన్. 227
- క. దేవీయజ్ఞ విధానం, బేవిధముననుండు దాని కేయేనస్తుల్
గావలయు నాకు నానతి, యీవే! కృప ననుడు వ్యాసుఁ డిట్లని తెలిపెన్. 228
- వ. రాజేంద్ర! సాత్త్వికంబును రాజసంబును దామసంబును విర్గుణంబును జ్ఞానమయం
బును నన దేవీయజ్ఞం బైదువిధములు గల యిది; యందు మునులకు సాత్త్వికం
బును, రాజులకు రాజసంబును, రాక్షసులకు దామసంబును, జ్ఞానులకు విర్గుణంబును
ముక్తులకు జ్ఞానమయమ్మును గర్తవ్యంబులు; సమీచీన దేశకాలమంత్ర బ్రాహ్మణ
ద్రవ్యంబులు గలుగునది సాత్త్వికంబు నాఁబడు. వీయజ్ఞంబు కాని ద్రవ్యకుద్ది
క్రియాకుద్ది మంత్రకుద్దులు లేవినో సంపూర్ణఫలం పీనేరదు. అన్యాయార్థికంబగు
విత్తమ్ముచే జేసిన జన్మంబు పరలోకమ్మునకు వెలియగు, విద్వాచికఁ బ్రత్యక్ష దృష్టాం
తంబు మన సాంధవుల రాజసూయం బది యెట్లంచెని. 229
- మ. రమణీయుండగు శౌరి తోడువడ భారద్వాజముఖ్యుల్ మహా
త్తము లార్చిజ్యమొనర్చఁ బూర్వమున మీతాతలకగణానామ
యము గావించి వ్రసిద్దిఁ గాంచి నెలలో నాత్మీయమౌ సర్వరా
జ్యముఁ గోల్పోవుటకున్ గతంబు ధన మన్యాయార్థికం బొటయే. 230
- గీ. ద్యూతమాది పరాజయౌపేతులైరి, నాతి సాంబారి నభకు నావీతయయ్యె
సిరి ననుస్తము శక్తులచేతఁ జిక్కె, దమ కరణ్యంబు రాజ్యమై తారసించె. 231

- క. అటఁ బందెందేఁడులు మి, కుట మగుకష్టములఁ జెంది కోమలికోఁ బి
మ్మట విరటుఁ గొల్ప నేగిరి, కటకటఁ మఱి యంతకన్నఁ గష్టముకలదే. 232
- ఉ. పాతకుడైన కీచకుఁ డపాత్రుఁడు ద్రోవదిఁ బట్టి యెంతయున్
యాతనసా లొవర్చునపు దానతికష్టము మాన్పుపుణ్యపున్
జేతకు నొక్కరైన దయ పేయ రిసీఁ యదురాటకటాక్షనం
పాతము లేడఁ జొచ్చెనొకాఁ పాఱులదీవన లేడఁ బోయెనో. 233
- ఉ. గణ్యుఁడు కర్త ధర్మజుఁడు, కంజదళాక్షుఁడు తోడునీడ, బ్ర
హ్మణ్యులు ముత్తిజుల్, గడు సుభావహమౌ క్రతు విందు దృష్టై
గుణ్యము లేక యున్న నమకాడెనె యిట్టిదొనంగు; లెందునన్
బుణ్యపునేతయైనఁ జెడిపోయిన మువ్వలు మూడకుండునే. 234
- గీ. ధర్మవికృతియు లేక సక్రంభొనర్చు
వారలకు భంగపాటు చేకూరెనేని
మంత్రములు వ్యర్థములు వేదమతము తప్ప
మును లనత్యులు తపములు మువ్వ లధివ. 235
- క. కావున నేకర్మంబే, గావించినవిదవ దొనఁగు గలిగిన దానన్
గేవల లోనము కల దని, కోవిదు లాహింస వలయుఁ గురుకులతిలకా. 236
- వ. కర్తృభేద ద్రవ్యభేద మంత్రభేదములఁ గర్మనై వరీత్యంబు గల్గుచుండు. మున్ను
దేవేంద్రుండు విశ్వరూపుని గురునిగాఁ గైకొని జన్మంబొనర్చిన నతండు మాతృ
వక్షియులగు రక్కసులకు గూడ సువకరించెఁ బిదవ వింద్రుండు కుపితుండై తన
వజ్రమున నతని శిరంబు దొల్లనేసెఁ గావున నెవ్వందేనిఁ గర్మనై వరీత్యం బొదవ
కుండఁ గాపాడికొనవలయు. నర్చుంబు దైవాధీనంబునకు నరికాడు. 237
- క. మును ద్రుసదవృత్తి ఘటజ, స్మవిఁ బరిమార్చంగ జన్మమున ధృష్టద్యు
మ్నుని ద్రోవది యను కూతుం, గవి ధన్యుండయ్యె వికృతిగవనికతమునకా. 238
- గీ. దశరథుం డనురాజ సక్రంభొనర్చి, సుతుల నల్వరఁ గవి జగద్ధిత మొనర్చె
నేదియేవియు నఫలమై యెవఁగుటొంటె, కర్మలోపంబు లేమియ కారణంబు. 239
- వ. సాత్త్వికం బగుజన్మం బొనర్చుట యేరికిని గష్టతరం బయ్యెది నై భావనవ్రతవిష్ణు
లును సాత్త్వికభోజనులును నగు మహామునులు పేయువారు. రాజసం బభిమాన
వంతులగు క్షత్రియులకును నైత్యులకును విహితంబు. కామనయాగంబు మదమత్తు

లగు దానపులకు యోగ్యంబు. మోక్షకాములకు మానవంబు కర్తవ్యంబు తత్ప్రకారంబు వినుము. 240

సీ. మనము విర్యులముగ నొనరించి గుణములు , వర్ణించి యింద్రియవర్తనముల నణఁగించి దేహంబు నతిశుద్ధముగఁ జేయఁ , గలవాఁడు తగునధికారినుమ్ము మంఠనమ్మును వేది మహితాగ్నులను ఋత్విః జాలను దక్షిణల నచ్చుగ మనమునఁ గల్పించుకొనవలెఁ గడఁగి దీనికి హోత , యజమానుఁడునుగూడ నరయమనము;

గీ. విర్గుణబ్రహ్మ మదిదైవవియతిఁ దనరు , నాద్యయును విర్గుణయు నగునట్టికత్తి ఫలదఁబ్రహ్మైక్య మిద్దానిఫలము, మునులు,దీనిపేతకుఁ దగువారు తెలియు మదిని;

క. ఏవంవిద మగుజన్మం. జేవారు రచింతురో మహీయశ్శ్రద్ధా
ధీవిభవు లగుదు వారే, జీవన్ముక్తు లని చెప్పఁ జెల్లును రధిపా : 242

వ. తక్కిన జ్యోతిష్టోమాదికంబునకు ఫలంబు స్వర్గంబు, అయ్యది యస్థిరంబు. జనమ మానసంబు రాజన్యులకు దుష్కరం బగుటంజేసి తాదృశంబులగు యాగంబులు కర్తవ్యంబులు. అందుఁ దామసంబగు యాగం బొనరించి పర్వవైరంబుఁ దీర్చి కొంటివి. ఇఁక రాజనంబగు జన్మం బొనర్చి ధన్యందపు తమ్ముని మఱియు విట్లనియె. 243

కా. దేవీవీజవిధానవేత్తలగు భూదేవాగ్రణుల్ ఋత్విజుల్
గా వేదోత్తవిధానరీతిగ జగద్గణ్యంబుగా వేడ్కపై
దేవీయజ్ఞ మొనర్చి దుర్మృతిగతిం దీండ్రించు వీతండ్రి స్వ
ర్గావాప్తిం గనఁగాఁ బితృజ్ఞమును బాయం జెల్లదే : భూవరా : 244

మ. మనసంగ్రామమొ : పుణ్యభూతలమొ : గంగాతీరమొ : కాక నీ
జనకుం దున్నతసౌధరాజమున దుస్సర్పమ్ముచే దుర్మృతిం
గవి ఘోరంబగు రౌరవమ్మునఁ బడెకా, గాళిమహాయజ్ఞ నం
జనితానంతవిశేషపుణ్యమున నుచ్చైర్లోకమున్ గూర్చుమా. 245

ఉ. చెందితి సర్వసౌఖ్యములఁ జేసితిఁ బుణ్యములన్ జిరియువుం
బొందితిఁ గర్మబద్ధ మగుబొంది విఁకన్ ద్యజియించి యాత్మతోఁ
బొందఁగరావిసౌఖ్యములఁ బొందఁగఁజెల్లదె : యంచుఁ దృప్తిఁ జె
ప్పొందినవానికిఁ గలుగు సుత్తమలోకము పార్థివోత్తమా. 246

వ. భవజ్ఞనకుం దిట్టి తృప్తిగల్గి దేహత్యాగం బొనరించినవాఁడు కాఁడు. కావున మున్న

మహావిష్ణువుచే నొనర్పబడినదియు వనర్గళ ఫలదంబును వగుదేవీయజ్ఞు బొనరించి
యక్కతనఁ గృతార్థు నొనర్చి పితృతాపిము త్తుండవు గమ్మనుడు జనమేజయుండు
సాశ్రుకంతుండై సాత్యవతేయున కిట్లనియె. 247

మ. హరి జన్మంబొనరించె నంటి వొగి నాయజ్ఞంబున న్నాధులె
వ్వరో ? యద్దానివిధాన మెట్టిదో ? జగదవ్వండు విష్ణుండు త
త్పరతం జెందుట కేమికారణమొ ? నర్వమ్ముకా గుడింగూర్చి న
త్కరుణాదృష్టివచించి మీఁద మఖమున్ గావించఁగాఁ జేయుమా. 248

క. ఆనుజనమేజయుఁ గనుఁగొని, యనువ్యాసుం డధినఁ ; విను మహాద్భుతమగున
ట్లొనరించె మున్ను జన్మం, బును విష్ణుం డంబ మిగుల మోదము చెందెన్. 249

ప. హరిహరవిరించులట్లు దేవీ వికటంబునుండి శక్తియుక్తులై విహసం బదిష్ఠించి
స్వస్వరూపమ్ములు దరియించి యర్జవ వికటమ్మున కేతెంచినవిమ్ముట, 250

గీ. ముగురకును మూఁడు వానముల్ తగుగతిని నొ
నర్చికొని యున్న యంత ననంతకరుణ
యైన యా యంబచే ముక్తయయ్యె నచల
యైన యాధారశక్తి యద్దాని నూని, 251

సీ. ధర వృత్తై, నద్దానిఁ దగ మధుకైటభ , మేదోభరమ్ముతో మిళితమైన
కతమున మేదినిగా వచింతురు; ధార , జముఁ బొనర్చినకాగజమున ధర య
వియు, మహీయ స్త్రవంబెనయుటను మహీయని, యును, విస్తృతంబగుటను బృథివియ
వియు, వచింతురు దాని నెఱిమోయుటకుఁ బంపి, తములఁ జేసిరి విస్తృతములు గాఁగ

గీ. నందు మేరువు కనకమయంబు రత్న , శృంగసంకోభితంబు; మరీచినార
దాత్రిపులహక్రపులస్త్యు లలవసిష్ఠ , దక్షిణను బ్రహ్మపుత్రులై తనరు మునులు.

గీ. అలమరీచికి సుతుఁడు గళ్యపుఁడు దక్షి. నకుఁ ద్రయోదశకన్యకల్ ప్రకటమతులు
పుట్టి; రమరులు దైత్యు రిర్వ్యురును దక్ష. కన్యకలయందుఁ గల్గిరి కళ్యపునకు. 253

గీ. దానఁ గాళ్యపి సృష్టి యత్యధికమయ్యె. మనుజులును బతువులును గ్రమముగ విస్త
రించునంతటఁ బుట్టె విరించి దక్షి, జాంగమువనుండి మనుఁడు స్వాయంభువుండు.

ప. అవ్వరించి వామభాగమ్మునుండి శతరూపయను నొకకన్వియ వుట్టె వీరిరువురకుఁ
ప్రియవ్రతోత్తనపాదులును నతిసుందరులగు ముపురు కన్యకలును నుదయించిరి.

- క. ఏవంవిధముగ నృప్తిని, గావించి సరోజభవుడు గాంచనగిరియం
దావెనుక బ్రహ్మలోకము, గావించుకొని వివాసగతికై తనకున్. 256
- చ. విష్ణువునకు నత్యుత్తమంబు వై ఖంతలోకంబును శివునకు రజతమయంబగు కైలాస
నగరంబును నివాసంబులుగాఁ గల్పించె. 257
- క. నానారత్న విరాడిత, మై నగునోత్సవకరింబునై తగునాక
స్థానము మేరుగిరిస్థము, గా నొనరిచి దేవతలకుఁగా నొసఁగె వెనక. 258
- సీ. మఱియు సముద్రంబు మదియించునప్పుడు , నుచ్చైశ్రవంబును నొక్క యశ్వ
మును నాల్గవంతుమ్ము లేనినీన యైరావ , జంబును గజము విన్నాజమైన
పాడిజాతంబును పాదపంబును గామ , ధేనువు సామ్యంబులేవి సౌదగు
గల రంభ మొదలుగాఁగల యచ్చరలు వందు, బొడమినఁ గైకొని గడఁగియంద్రుఁ
గీ. దుదయమంపిరి జలజారియును భిషగ్వ , రుండు ధన్వంతరియును నఖండమైన
యర్జునమునుండి వీరు దేవాళభపులు , స్వర్గవర్తులు నృప్తి యీ వంజిఁజెలఁగె.
- చ. మఱియు నందజన్వేదజోద్విజ్జజరాయుజంబులను నాల్గభేదమ్ములు గలిగి కర్మవశ
మ్మున వనేకజీవరాసులు తనన్నంబు లయ్యె. ఇవిద్వదంబున కృతకృత్యులై బ్రహ్మ
విష్ణుమహేశ్వరులు తమతమస్థానంబుల నుఖంబుండి రంత విష్ణువు లష్టితో
నమ న్ననుఖంబు లనుభవించుచు నొక్కనాఁడు సుధాసంధుగతం బగు మణిమండిత
ద్వీపమ్మును నటఁ బొడకట్టినమహాశక్తియుఁ దన్నిమిత్రమ్మున దొరకొన్నమంత్రం
బును దమకు శ్రీరూపప్రాప్తియు మున్నుగాఁ గలసంగతులు మనమ్మునకుం దెచ్చు
కొని యుంబికాయజ్ఞంబొనర్చు గృతవిశ్వయందై. 260
- చ. తనభువనంబు వెన్వడి ముదంబున సంభుజసంభవున్ భవుక
ధనుడు సురేంద్రుఁ బావకుని ధర్మపసిష్ఠుని దక్షః గళ్యపున్
ఘనుఁడగు వామదేవమునికాంతు బృహస్పతిఁ దక్కువారలన్
బని గొని పిల్చి యత్నము వపారముగా నొనరించి యంతకుక. 261
- చ. నమర్థులగు సప్తవింశతిఋత్విజాలఁ గూర్చుకొని సువిస్తరంబు లగు వేదులఁ
గల్పించి యథావిధిగ నగుల నాసాదించి దేవీవీజ సమన్వితంబులగు మంత్రమ్ము
లచే వ్రేల్చిన సంతసించి జగదీశ్వరి యశరీరిణియై యిట్లనియె. 262
- ఉ. ఎంతయు సంతసించితి రఘేశ ! భవశక్యతమైన యజ్ఞ మిం
తంతగ నొప్పునే ! భవదభీష్టములెల్ల ఫలించుఁగాక వా

క్కంతుఁడు వింద్రుఁడు మొదలుగాఁగల దేవతలెల్ల విన్న వ
త్యంతము పూజసేయ వరదాతపుగాఁగల వెల్లవారికిన్.

263

సీ. జన్మములను నీకు సకల దేవతలలోఁ , బ్రాముఖ్య మెంతేనిఁ బరిధవిల్లు
రాక్షసవీతి గీర్వాణులెల్లరు నిన్ను , శరణఁగైకొనిపారె సంశ్రయింతు
వేదములఁ బురాణవాదములను నీవ , యధికుండ వంచుఁ బ్రఖ్యాతి పచ్చు
దర్శమునకు నువద్రవ మబ్బుతఱిఁ దత్త , దవతారములు దాల్చి యవనియందు

గీ. వివిధయోనుల యందు నానిర్పించి , భూభరమును దీర్చెడి పుణ్యమూర్తి
వై నెగడఁగలవు నీరి నిన్నవవరతము , వదలకుండెడి నాదగుపరిము కలిసు. 264

క. వారాహి నారసింహయు. నా రాజులురూపముల నెనసి శక్తులు నీ
కారయ నహాయలై కా. ర్యారంభములఁ నమాప్తి నందింతురొగిన్.

265

వ. అట్టిశక్తుల నెన్నందును నీ వవమానింపక తగుగతి మన్నింపు చుచుము. భూలో
కంబునను స్వర్గలోకమునను నీమహిమం బమేయమై యొప్పు నని చెప్పి నిరమిం
చిన విష్ణుండు నమందానందంబు చెంది క్రతుసమాప్తి నొందించి యెల్లర గౌర
వించి మరల వైకుంఠంబున కరిగి నుఖం బుండె.

266

క. అవిచెప్పినవ్యాసునిఁ గని, జనమేజయుఁ డిట్లు వల్కు సాత్యవతేయాః
మును దేవీయజ్ఞం బిం, క నెవరొనర్పిరొ వచింపఁగాఁడగుఁ బేర్మిన్.

267

వ. అనవుడు నాతందొక్కయితహాసం నిట్లని చెప్పందొడఁగె.

268

ద్రు వ స ం ధ్య పా ఖ్యా న ము.

మ. అంబునన్ సరయాతటమ్మున నయోధ్యావక్షణం బద్ది కో
సల దేశమ్మునకెల్ల భూషణము కంజాతాప్తసంకుండు కీ
ర్త్యంబుం డప్పురి నేలుచుండు ద్రువసంద్యాఖ్యుండు రాలాజు వి
ప్రురురాజన్యులు వైకుంఠంగలరు కూద్రుల్తత్కురిన్ దార్మికుల్.

269

ఉ. ఆతని రాజ్యమందు నొకఁడైనను జోరుఁడు గాని జారతా
ఖ్యాతుఁడుగాని సూచకుఁడుగాని వనింపఁడు రాజ్య మీగతి
వీతిగ నేలు నాధరణి నేతకు విద్దలు ముద్దరాంధ్రు, త
జ్ఞాతియు నీతిరీతియును ఇందము నందము నందనీయముల్.

270

క. అవిధి మనోరమయు లీ, లావతి యనఁ దనరు నా విలాసవతులతో

ఘావిరుఁడు సుఖంబుండఁగ, నా వెలఁదులు చూలు దాల్చి యంతఁ గ్రమముగన్,

వ. * సుదర్శనుండును శత్రుజిత్తు నను విరువురు పుత్రులం గవిస రాజు వారలకు జాత
కర్మాదికం దాచరించి యథావిభవంబుగ విప్రులకు ద్రవ్యంబు లొసంగి నమసౌహార్ద
మ్మున వారలం జూచుచు మనోహరులగు నక్కుమారుల కతమున నానందమ్ముగఁ
గాలక్షేపం బొనర్చుచుండె. 272

ఉ. వారలలోన జ్యేష్ఠుఁ డనవద్యతనుండు సుదర్శనుండు, వి

స్తారవిలాసరూపసముదారవచోవిభవాభిరాముఁడున్

ధీరుఁడు శత్రుజిత్తుతవి తెల్వికిఁ దండ్రియు మంత్రులుకా భటుర్

పౌరులు నంతసింది కడుఁబక్షమునకా గనుచుండు రాకవిన్. 273

వ. అంతనొక్కనాఁడు ద్రువనంది మృగయావిలోదార్థం బదవి కేతెంచి యనేకమృగ
మ్ముల నుక్కడంచుచు నొక్కసికుంజమ్మునందలి సింహముం గొట్టుడు. 274

మ. నట లింతింతలు చేసి యూర్ధ్వముగఁ బుచ్చుంబున్ దుటాయించి వి

స్ఫుటవర్షాభవటత్పటస్వని నభోభూతాగముల్ విండ మి

క్కుటమో కోవభరమ్మునన్ తియదమై కుంజం బొకంజన్ సుదు

ర్పటవేగమ్మున వెల్విడె స్పృహవరున్ గ్రాసంబుగాఁ గైకొనన్. 275

వ. చనుదెంచునాహర్యక్షంబు నీక్షించి యతఁడు వాలును బలకయుఁ దాల్చి చలింపక
రెండవసింగంబై పలికె. తిద్దుటలు తమతమ యాయుధమ్ములతో నన్నద్దులై
యనేకశరమ్ము లద్దావిపై విడుచుటయు, 276

ఉ. చెచ్చెర వచ్చి యానృపతిసింహునిపైఁ బడె దైర్య మెంతయున్

హెచ్చఁగనాతఁడున్ గడఁగి యేవెఁగరాసి మృగేంద్రుఁడంతటన్

నొచ్చి మఱింత హెచ్చి తన సూతనకాతనఖాగ్రధారలన్

ప్రచ్చినఁ జచ్చె నానృపతివల్లభుఁ డేమనవచ్చు దైవమున్. 277

క. ఆ నృపతి ఖడ్గనిహతికా, దా నొచ్చినదగుటకతనఁ దత్క్షణ మదియుం

బ్రాణములు వీడి యానృపు, పై నొరిగెన్ మృతుంగతులు బహుభంగులుగాఁ 278

వ. అంత రాజభటు లేతెంచి జరిగిన వృత్తాంతంబెల్ల మంత్రుల తెలిఁగించిన వారును

* సుదర్శనుండు శత్రుజిత్తుకన్న 1. మావము పెద్ద.

వసిష్ఠ పురస్కరంబుగాఁ గరణీయంబులు నిర్వర్తించి సుదర్శనునకుఁ బట్టాభిషేకం
బొనర్చు ముంకించెరి. 279

ఉ. దానికి సమ్మతించిరి ముదమ్మునఁ బొరజనుల్, వసిష్ఠుఁడుఁ
“భూమతుఁ డీతఁ డీతనికిఁ బోలును రాజ్య మొసంగుఁ” డంపు న
మ్మానము చూపె నత నభిమానదనండు యుధాణివాఙ్ముఁ డ
స్మానుఁడు శత్రుజిత్తున కమంగగు తాత రయందెలర్చగన్. 280

వ. జానాత్య మరణంబు వివి యుజ్జయినీపురంబు నుండి యేతెంచె నాలోనన మనో
రమాజనకుం డగు కళింగాధిపతి పీఠపేనుండు తన మమముడగు సుదర్శనునకు
హితం బాచరింప నటలువచ్చె నిట్లు యుధాణి ద్వీరపేను లెరువురును అతఁడు
దోహిత్రులకుఁ గూర్చువారై మంత్రులతో నాలోచించుచున్నంత యుధాణిత్తు పీఠ
పేనున కిట్లనియె. 281

క. నీదుమనుమఁడు సుదర్శను, దాదరణీయుండు జ్యేష్ఠుఁడగు కతమున చూ
పాదికమున జ్యేష్ఠుం డగుఁ, గాదే మాశత్రుజిత్తు గనుఁగొనుమింతకా. 282

వ. లోకమ్మున వయోజ్యేష్ఠులకన్న గుణజ్యేష్ఠుల గారవింతు రిట్లగుట నామనుమఁడ
రాజ్యార్థం డనుటయు. 283

గీ. వీరిపేనుండు వచ్చు “నీ పెట్టిమాట, తగదు నానుతయే కదా! ధర్మవత్ని
తత్తనూజుఁడు రాజా సుదర్శనుండు, జ్యేష్ఠుఁడని ధర్మమల్ సెప్పుటెట్లు?” 284

వ. అనుడు వీరిపేనునకు మంత్రు లెదురాడక సుదర్శనునక నిట్లంబుగట్ట ముంకించెడు
యుధాణిత్తు మంత్రులంజూచి, 285

ఉ. మీరును మీరు నేకమయి మేదినికిం బతిగా సుదర్శనుఁ
వారకచేయ నొప్పికొనువాడె యతండు! బలాన్నికుండు వి
స్ఫూరితవేకళారి గుణవంతుఁడు నా మనుమండు మద్భుతో
దారత మిమ్ము గీటడఁచి తప్పక రాజ్యము సంగ్రహింపఁడే? 286

క. కరమున నే ననిఁ బూనిన, ధరణీయు వ్రక్కలగు ననినఁ దక్కింతులకు నన్
బోరయఁగఁ దరమే? మనమున, నరసికొనుండు మీఁద జరుగునట్టిది యెల్లకా. 287

వ. అని వీరాలాపమ్ము లాడిన వీరిపేనుండు యుధాణిత్తున కిట్లను, 288

క. నా మనుమఁడు నీమనుమఁడు, నీమెయిని సమానుండు యేర్పడె మఱియన్
నా మనుమఁడు జ్యేష్ఠుం డతఁ, దీ మహి నేలంగఁ గర్త యెన్నివిధములన్. 289

స. ఇట్లు వా రెడతెగవి వైరమ్మున వాదించుచుంటు నవటివా రందఱును వ్యగ్ర
మానసులైరి. 290

క. ద్రుపదసంధి నృపతిమరణం, బు వివితగన్ శృంగభేరపురవాసులు చొ
ర్యవిధి ధనంబు హరింపఁగ, తవతవ నవ్వురమునకు హుటాహుటినడలన్. 291

వ. ఎచ్చి యతికోలాహలంబుగా నలుప్రక్కల వ్యాపించియుండి రంత యుధాజిద్విర
సేనులు తమతమపైన్యములను గూర్చుకొని యుద్ధ నప్పిద్దులైరి. 292

యుధాజిద్విర సేనుల యుద్ధము.

క. ధృతశత్రుహస్తులును నం, గతపైన్యసమేతులును నఖండరుడావే
శతులును నగు నయ్యిరువుర, కతులితమగు తుములయుద్ధమయ్యె నృపాలా : 293

క. దండమెయి వీరసేనుఁడు, కొండవయిన్ గిరియు మొగులుకొమరున నత్యు
ద్దండంబుగ బాణ-బుల, తండంబులువరిపె నాయుధాజిత్తువయిన్. 294

క. వీర విటు వీరసేనుఁడు, దాకి ప్రయోగించుకరచితానము గడు ను
ద్రేకమున యుధాజిత్తు, తేక మెలరెడికరముల చేపించె వడికా. 295

క. తురగంబులుఁ దురగంబులు, కరులుఁ గరులు భటులుభటులు గూసి పెనఁగ నం
బుచరులును భయపడిన వి, తరులకు నానంగరంబు దరమే బొగడకా. 296

వ. అట్టి యెడఁ జూర్జంబులగు రిథంబులును ఖండికంబులగు వారణంబులును భగ్నం
బులగు తురగంబులును పాతితులగు వదాతులును ద్రెళ్ళినశిరమ్ములును దెగినకరమ్ము
లును బగిలిన నక్షమ్ములును దగిలినబాణమ్ములును నై సంగరమ్ము ప్రవర్తలై. 297

క. పిళితంబుకా గ్రహయించెడి, యశనాయాపీడితమ్ము లగు బహు కంకా
ది శంఖంతమ్ముల యొప్పటి, దశదిశ లొక్కటిగ మ్రోపె దరణీనాథా : 298

క. కొఁదల తెనయగు మాంసపు, ఖండపుఁ బ్రోవులను వెడలఁగాఁ జొచ్చె మహా
ద్దండము లగు నెలయేఱుల, తండములన రక్తములు వదంపడి యవలన్. 299

చ. అరదమునుండి చచ్చివడినట్టి శవమ్ముల పైవయికా దివిన్
గరమును మాంసముం గొనెడికాంక్షఁ జరించెడిగ్రద్ద పెద్ద వి
ద్దులగవియుండియున్ సొబగుతోఁ దులఁదూఁగునిజాంగకమ్ములన్
బొరవెడి దేహనుండుఁ జొరబోయెడిజీవుఁడు నాఁగఁ జొప్పడెన్. 300

- చ. అవిఁ దెగటారి యాకనమునందు విమానమునెక్కి యంకమం
దెవసి విలాసముల్ గొలిపి యింపుచుటించెడి యవ్వరోగవన్
గవి యొకవీరుఁ డిట్టులను “గాంత : మదీయశరీర మెంతవ
క్కనిదో గతానువయ్యుఁ గనుగందదు కన్గొనుమా : రణావనిన్. 301
- చ. ఇక నొకవీరుఁ డచ్చరయు వింపుగ ముచ్చటలాడుచుఁ జక
చ్చకితవిమానమెక్కి చనఁ జయ్యన నాతనిధర్మపత్ని య
గ్నికి నెరఁజేసి దేహము నొగి న్నచదేహముఁ దాల్చి వేగఁ ద
న్నికటముచేరి యానవతినిన్ బడఁగొల్పె మగండు నవ్వుగన్. 302
- మ. అవిరోమార్కొనియిద్దఱుదృఢబటుల్ ప్రాణంబుగోల్పోయి నె
ట్టన నొక్కుమ్మడి నేగియేగి యట మింటన్ దమ్మునంటంగ వ
చ్చిన వేల్పుంజవరాలిమిన్నఁ గవి యాచిన్నారిపొన్నారి యం
గనకై వెన్నెటికన్న నెక్కుడురుషణ గాట్లాడి రత్యంతమున్. 303
- పీ. నాభార్యకన్న విన్నాణంబు గలదాన , నంచు నచ్చర గారించె నొకఁడు
ఏకవత్సప్రతం జేమిసేయుదు ముట్ట , దగదు పొమ్మనె వేల్పుచుగను నొకఁడు
కలికి : నాచెలిమిన్న కన్న నెక్కుడుదాన , నా పొమ్మనియె వేల్పువనిత నొకఁడు
తనవ్రతావమువెప్పి తన కనుకూలఁగాఁ , గావించుకొనె దేవకాంతనొకఁడు
- గీ. అయిననా రెండఱో : యివ్వడగుడునున్న , వారెండఱో : కాబోవువారెండ
ఱో : యొకండఁచుఁ గలఁదె మీరోయువిదం : కనుచు నింపించెనవ్వరోవనితనొకఁడు.
- ఉ. ఒక్కని చెట్టవట్టి మఱియొక్కనికిన్ విడె మిచ్చి ముద్దు వే
ఱొక్కనికిచ్చి చల్లనిమ్మదూక్తుల వేఱొకనిన్ నగించి యం
కొక్కని చెక్కుఁగొట్టిపొలుపొందె నొకవ్వరలేమ : యొక్క నిం
జిక్కుటనున్న గాదె వెలచేడెలు స్వర్గముపొంత వోయినఁ. 305
- మ. బలపాదాహతిరేగు ధూళి దిశలఁ వ్యాపించి పై నంబర
స్థలి కేతెంచి సరోజబాండవునితేజంబు విన్నవారించి ని
శ్చలమై రే బవ లన్నమాట లనలేకంబైన లేకుండఁ జే
సి లలద్రక్తవయోధిలోఁబడుడుఁదోచెన్ సూర్యుఁడామిఁదబన్. 306
- క. అట్టియెడ వీరసేనుని, బెట్టిదమగు తూపులేసి విట్టడఁచె జగ
జెట్టి యుధాశి త్రతఁడును, జెట్టువలెఁ గూలె సేన చెదరెన్ దిశలన్. 307

వ. మనోరమ తన తండ్రి మృతిన్ విని దుఃఖితయై, 308

చ. పతి చనిపోయెఁ దండ్రి నరపాల శిరోమణి మన్నిమిత్తమై
మృతిఁగనె నాణిలో, సుతుఁడు మేలును గీడు నెఱుంగరాని చి
న్నతనమువాడు; దిక్కెవరు నాకిటఁ బాతకుడైన యాతఁ డీ
సుతుని వధించి రాజ్యమును పొమ్మును మన్మది కీఁదలంపఁడే. 309

ఉ. పాపముఁ బుణ్యమంచుఁ దనవార లటంచును నన్య లంచుఁ గో
పోసహతుల్ నిరస్త వినయుల్ కడులోభులునైన వార లా
హా! పరికింప నేర్తురె? భయం బెదఁ జాపి యమగ్రహించురో
కోపకృతి స్వభావులు మహోత్తము లిక్కడ నెవ్వ రిమ్మెయి? 310

గీ. మొదలనుండియు నే నన మదివిమండు, నవతి లీలావతియుఁ గృపనలుపునొక్కొ!
శీఘ్రముగ వచ్చి యయ్యరాజిత్ర మమ్ము, బంధనాగరమునఁ బడనైచు నిజము.

వ. ముప్పింద్రుండు కోపావిప్లుండై మాతృగర్భగతుండగుకాంతుం దన వజ్రమ్మున నేడు
ఖండమ్ములుగా ఖండించి విదన నయ్యేడింటి నేడేడుఖండమ్ములుగా నొవర్చిన
నని యేకోపవంధాశ్చందంబులై మరుత్తులనం బరఁగె. మఱియొకవృన్కాంత తన
నవతి గర్భవతియగుటకు నహంపక విషమ్మువెట్టిన విషదగ్ధుండగు కాలకుం డుద
యించె నతండకాడె నగరుండు; 312

క. మును దళరభభూపా లాం, గనయౌ కైకేయి తనదుగాదిలి సుతు రా
జును జేసి నవతికొడుకుఁ, వనమున కంపించె ననెడి వార్తలు వినమే? 313

గీ. ఆరయ నానుతు రాజ్యమ్మునందు విల్పు, మంత్రులెల్ల యుధాజిత్రహుట కడ్డు
చెప్పలే రన్నదమ్ములు పేయఁదగిన, వారు లేరైరి యింకెట్లు వర్తనంబు. 314

వ. అని బహువ్రకారమ్ములఁ జింతించి నకలకార్యవిపుణుండగు విదల్లుం డను మంత్రి
వరు నేకతంబ రావించి యిట్లనియె. 315

చ. తనయుఁడు చిన్నవాడు తగు తంత్రవిధిజ్ఞుఁడు నాడు తండ్రి యు
ద్ధవిహతుఁడాయె మీవ్రభువుదార్మికుఁడంతకుమున్న యంతమున్
గనెఁగడఁ కాత్రపుల్ ప్రబలి గర్వ మెలర్పఁగ మానభంగముఁ
బొనరువనుండి రియ్యెడలఁ బోలు సుపాయ మొకండొనర్పఁగఁ. 316

వ. నావుడు మంత్రి యిట్లనియె. 317

- క. చలవట్టి యుధాజి ద్భూ, తలనాథుడు మిగుల మిష్టు చందించు నతం
దలముం దియ్యెడ విటుపై, విలుమట యుచితంబు గాచు నిక్కము తల్లి. 318
- క. బలవంతుండును గాశీ, తలనాథుం డెంత కేనిఁ దగు నప్పున్మా
తులుఁడు సుఖహం దతిఁడు మ, నలఁబ్రోచు నవటికినేగ నామతమనినన్. 319
- ప. పల్లె యవి యారాజనత్నియు రణవిహతుఁడగు తన తండ్రికి సర్వకృత్యములు
నెరవేర్చుజేసి వైరంధ్రీ విదల్ల సహితంబుగాఁ గుమారుం దోడ్పొంది టాగింధి
తటమ్మున కరుగుటయు, 320
- ఉ. క్రూరులుచోరు లచ్చట నకుంతితదుర్నయలీల రాత్రి య
వ్వారలఁ గొట్టి మేనఁ గల వస్తువులుగాఁ దనమున్ నమస్తమున్
గరణమాత్రులై బలిమిఁ గైకొని యేగిరి “యూరు విచ్చి పొ
ద్దూకిఁ బోయినా జలమునూనినకర్మము మాననేర్పునే : 321
- ప. ఇట్లు చోరోపహతయై ప్రతికూలయ్యుగు దైవమ్మునకు వగచుచు చక్రపాత్రావశేషం
బుగ నచ్చొట్టుగదలి వైరింధ్రీ సహాయగ నుడువం బెక్కి గంగానదిం దాటి భార
ద్వాజాశ్రమంబునకుం జని కొంత దైర్యమ్ము చెంది యమ్మువియెడుట విలువం
బుడుడు నమ్ముహానుభావుండు కరుణార్ద్రుండై యామె కిట్లనియె. 322
- క. నీ వానస్థల మెయ్యది ? నీవల్లభుఁ డెవఁడు ? దుఃఖనీరది మునుఁగం
గావలపె నేమితమునఁ, దేవతవో ! మర్త్యసతివో ! దెంపుము మారున్. 323
- ప. ఆను మువిదిరునకు మాతాదక శోకించుచున్న విరల్లం దమ్మునివరున కిట్లనియె.
మ. ద్రువనంద్యాహ్వాముఁడొక్కరాజు సుజనస్తుత్వం దయోధ్యాపురీ
దవుఁ దాతం దొకనాఁడు వేటకయి కొంతారమ్మువం గ్రుచ్చుటన్
గవిసెన్ సింగ మఖండ చందిమహాకారామితారావడు
ర్య్యససాయాతిరయప్రకృష్టభయనారంభాతిసంరంభమై. 325
- ప. అట్టియెడ నాతండును పిఱుతివియక యద్దావి తెదురై పోరె నయ్యదియు, 326
- క. అక్షిణగతిని న్నివహ, ర్యక్షణిపై కుఱుక నతఁ దహంకృతి నైచెన్
గోక్షేయకంబు పదఁపడి, యాక్షిణను గతాసురైరి యన్యోన్యమ్మున్. 327
- క. ఆతనిసతి యీసతి తను, జాతుం దీతండు నేఱునతియును నాథు
నేతకుఁ గల దాపెకుఁ దను, జాతుం దొక్కరుఁడుగలఁ దసాద్యుఁడు బలిమిన్.
ప. ఇట్లరువురకు రాజ్యంబుఁ బట్టంబు గట్టుపొందె నిధిపురి మాతామహాయం బోరాడి

రా నమరమ్మున నీతనితాత పరేతయయ్యెఁ బిదప నీరాజపత్ని తనపుత్రునిం గాపాడు
కొన గతిలేమి వనమ్మునం గ్రుమ్మరునది పుణ్యవశమ్మున భవద్దర్శనంబొనరించె.
భియాతురులగు ననదల సంరిక్షణంబు కోటియజ్ఞఫలదంబని భవాదృశులకు వక్కా
ణింప వలయునే : అనవుడు భారద్వాజుం డమ్మునోరమ కిట్లనియె. 329

క. నచ్చరితపైన నీకున్, వచ్చినభయమేమి । పుడమి పాలించు నిజం
వి చ్చిటుపాపఁ డభయం. విచ్చితి విచ్చోట నిలుపు మిచ్చామగతిన్. 330

ప. అని యొక్కపర్ణహటిమం జూపించిన నాపెయు విదల్ల వైరంద్రీ సహితంబుగఁ
గుమారుండును దానును నుఖంబుండె, నట యుదాజిత్తును. 331

ఉ. సంగరంగమున్ విడిచి వైన్యసమేతముగా నయోధ్య కు
హ్నింగుచువచ్చి మంచదగుమూర్తమునం దలకత్తుజిత్తు ను
త్తుంగతరోత్సవం బెలయ దుండుభినిన్యనముల్ వెలంగ రా
జ్యంగమునందు నిల్చెఁ బురమంతయు మంగళసంగతంబుగన్. 332

వ. అట్టియెడ ధర్మాధర్మవిచక్షణులగు కొందఱు జనంబులు. 333

గీ. అల మనోరమ యెచ్చటి కరిగెనొక్కొ, యేడకేగె మదర్శనం దిద్దవరితుఁ
డకట! వీరసేనుఁడు మృతుడైన కతనఁ, గాదెఁ యిటువంటి కష్టంబు కరిగి వసుచు.

గీ. వగలఁ బొగిలియు శత్రుజిద్వళగులైన, కతన నేమియు ననక నమ్మతిగనుండి
రిట్లు మన్నని రాజ్యమ్మునందు విల్చి, యయ్యుదాజిత్తు తనపురి కరుగునెడల. 335

యుధాజిత్తు భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరుగుట,

వ. సుదర్శనండును దల్లియు భారద్వాజాశ్రమమ్మున మన్నవారవి యెఱింగి యతనిం
జంప నూహించి చిత్రకూటపర్వతమ్మున కరిగి నిషాదాధిపతియగు బలాఁడను
వానిం బురస్కరించుకొని శృంగి బేరపురాధిపతియగు దుర్దర్శు వికటమ్ము కేగుటయు.

చ. విని మనమందు భీతి గడు విస్తరిలంగ మనోరమాంగనా
జనతిలకంబు కన్నుల నజస్రము నశ్రులు గ్రమ్మ నమ్మునీం
ద్రునిదరిఁజేరి "యీసుతుని ద్రోహమునం గడతేర్చ శత్రుజి
జ్ఞునికునిఁద్రొడ్డి మాకుఁగడుశత్రుఁడు వచ్చె మునింద్ర వింటివే : 337

వ. ముమ్ము పాండవులు పాంచాలీనహితులై మున్యాశ్రమమున మన్నయెడ వారలేపురు

నొక్కనాడు వనంబున కరుగుటయు ద్రోవది దౌమ్యాదిమునులతో నాశ్రమమ్మున నుండె నయ్యవనరమ్మున, 338

క. ఆమార్గమ్మున నేగుదెంచె వెన పైన్యంబుల తనుంగొల్వ దు
ష్కామార్తుండు జయద్రథుం; డతఁడు వేడ్కఁగా వేడబడ్డోష ము
ద్దామప్రక్రియఁ గా నొనర్చుమునులం దర్శింప నేతెంచి యి
దోచి మాద్యక్కరియాన యానఁగనె మించుచోడి నాద్రోవదిన. 339

చ. కనుగొనినంత నెమ్మది వికారము దొట్రిం మాటిమాటి క
వ్వనజదళాక్షిపై వల పవరితమై చన భౌమ్మఁ గాంచి యి
ట్లను “మునివర్యః యాజులరుహోవన యాకనుచుద్య యాకన
త్కనకినిభాంగియెవ్వతెయ్యెఁ గ్రక్కుననాకెఱిగింపు నావుడుకా. 340

క. పొందుతిరికి ర్తియొత్తు ల, ఖండులు పొందవులు వారి గాదిరినతి యీ
యందజయాన నెఱుంగవెఁ, పొందవులన నీకుఁ గూర్చుబంధులుకారేఁ 341

గీ. వారలేవురు మృగయై వనముపొంతఁ, టోయి రిప్పుడో యిఁకినో రాఁబోవు వార
లనిన విని నైంధవుండు నయ్యతివఁ గాంచి, యిట్టులని నల్కె నాదరందినుమడింప.

చ. కుశలమె నీకుఁ బొందవులకున్ : బతులెచ్చటికేగిఁ రెంతయున్
గృళవలు తీ వరణ్యమున కేగుకతంబున ; మీకు నింత దు
ర్దళమటియించెఁగాఁ యనుచుఁ దద్దయుయోగ్యుఁడునాగబల్కెఁబం
చకరవికారదూషితుఁడు నైంధవుఁ డెక్కుడు బంధువుంబలెన్. 342

వ. వడవడి ద్రోవదియు బంధునక్కారంబొనర్చె నంత నతండును, 344

క. పరువుగతి మంచిచెడ్డల, ప్రళంప విడనాడి ఋషులఁ బరికింపక దు
ర్వకుఁడై హరించె నాపె వి, పరుంగు దుష్టులకు వానివరుసలు గలవేఁ 345

వ. పిదపఁ బొందవుల వలన నామె విముక్త యయ్యెనని విందుఁగాన వేరిని విశ్వసింపఁ
దగదు. ముమ్మ పైరోచనమకుండును బహుళ యజ్ఞకర్తయు ధార్మికుండును
బ్రహ్మోదహిత్రుండు నగు బరిచక్రవర్తిని హరి కనటవామనాశరమ్మున వింద్రహితా
ర్థంబుగా పంచింజె. 346

ఉ. వామవమూర్తి భోభమున వచ్చి తమం ద్రివదప్రమాణ మౌ
భూమిని గోరినన్ గవటభూసురుఁ డంచు వెఱింగియుకా మహా

- ద్వముః డఖండదాత బలి దా నఖిలమ్మును రారవోపెఁ గా
నీ మణుమాట వల్కల దతఁ దెంతటిసత్యవదాన్యఁడో కదా. 347
- వ. సత్త్వగుణప్రధానుండగు సాక్షిన్నహాదిష్టు విప్లవరింప నిఁక నన్యులన నెంతః
కావున లోభోపహతచిత్తుంకుఁ జేయరాని కార్యంబుండదు. 348
- మ. పరహింసన్ బొనరింతు రొడ్లదనమున్ బ్రాణంబులున్ గొండుము
స్కరులై యన్యవధూరతిన్ దిరుగుచున్ గార్యం బకార్యం బబం
చయిన్నేరరు లోకుఁ లెయ్యెడల నన్యాయంబు లేతత్కృతుల్
పరలోకం బని నీతి చెందరు మనోవాక్కానుకర్మంబులన్. 349
- ఉ. దేవతలన్ యడింతు పరదేశములన్ జరియింతు దాతలై
కోవిదకోటికిఁ ముదము గొల్పుదు రుత్తముః లల్పలోభులోః
జీవుల హింససేయుదురు చేయుదు రెంతయుఁ జౌర్యమున్ దగన్
భావనసేయఁగాఁ బరధన్లు హరించెడిత్రోవ లిన్నియున్. 350
- వ. కావున మన యాశ్రమవికటమ్మునఁ గాచియున్న యయ్యుధాజిత్తు నవ్వలికప్పి నన్ను
నిర్బయింజేసి నా పుత్రుం గాపాడు మనవుడు మునవండు ఎల్లెయిది యుధాజిత్తు
కడతేగి నీ రాకకుం గతమేమియిది యడుగుదు నతండు మనోరమావయనంబున
కని నుడివె సంత మునియును. 351
- క. పతికోపముఁ విత్పకోకము. నతిభరమై తన్ను నేచ నాత్మజాతో న
య్యతివ మము కరణుఁడెందె వి, గతభయయై యిచటనుండి కదలునె మరలన్.
- వ. అనవుడు యుధాజిత్తమ్ముని కిట్లనియె. 352
- క. శ్రమముగ ననిపిన ననువుము. శ్రమమునకుం దక్కితేనిఁ గడఁగి బలాత్కా
రిముగఁ గొనువాడ నిజమనఁ, గ మునివరుఁడు కనుల నగ్నికణములు వెడలన్.
- ఉ. ఓరి దురాత్మః యోరికలుషోదరః యోరి జపన్యః । పో బలా
త్కారిముగా గ్రహింపఁడగు దార్ద్యము గల్గిన వట్లొనర్చ రా
దే । ముఖులన్న రాజులకు నెల్లదమే । మును మా వసిష్ఠకోః
బోరెము గాదె ధేనువును బొందఁగ గాధినుతుం డెఱుంగుదే । 355
- వ. ఏదన మంతనమ్మున యుధాజిత్తు మంత్రి కిట్లనియె. 356
- క. మునివల్కలు వింటివికద । మనోరమను మతునితోడ మనము హరింపం
గ నుపాయమేదిః రిపువృ, ద్ధివి వైఁవఁగరాదు సూపె ధీమంతులకున్. 357

- ఆ. వె. రాజయశ్శ్రవగిది రాజన్యలకు రిపు, శేషమున్న బాధచేయుఁగానఁ
దవిలి వీనిఁ జంపి దొహత్రరాజ్యంబు, విగతశత్రుకముగఁ దగనొనర్తు. 358
- క. ఇటనన్ను నెదిరికొని పో, రుట తెవ్వఁడు లేకయుంట రూఢియకదః యీ
జటిలుని పల్కలకుం జం, కుట యుచితమె యడుగు మంత్రి కోవిడుఁడనియెన్. 359
- చ. నరవర వింటినే! ముసులనన్ మహనీయులు పాహసించు ము
ష్కరుల నొకింతలో నణఁవగా గల రెండును వారు పూన దు
ష్కరమగు కార్యముండ దదిగాక మునీంద్రుఁడు “గాధిపుత్రునిన్
గరము నెఱుంగుదే” యనిన కారణమున్ విను మే చించెదన్. 360
- క. మును విశ్వామిత్రుం డను, జనవరుఁ దొక్కెడ వసిష్ఠనయమిఁ జూడన్
జనుటయు నమ్ముచి తగు నా, ననమిడి గౌరవము నలిపి సంతన మెనఁగన్. 361
- వ. నైవ్య సహితంబుగా విందునకు నిలుపుమనుడు నతం డట్లొనర్చె. 362
- ఉ. నందినియుఁ వసిష్ఠమునినాయకునానతి తెప్పపాటులో
వందఱ కన్నిభంగుల వసంతములై తగుభక్త్యభోజ్యముల్
విందులొనర్చ నైవ్యసముపేతముగా వలగాధిపుత్రుఁ డా
విందును దృప్తిగా ననుభవించె సుతించుడుఁ దన్మహత్త్వమున్. 363
- వ. పిదప వమ్మువినరు నడిగి యాదేనువుం గొనువాడై నవినయమ్మున విట్లనియె.
- ఉ. దేనులఁ జూడమో! ముసుల దివ్యమహామహిమానుభావులం
గావమోః యెన్నఁదేవి యిటు గాంచితిమే! యొకరెప్పపాటులో
సేవలతో వృషాయరకుఁ జెచ్చెర విందులొనర్చి తృప్తులం
గా నొనరించు దేనువులఁ గన్గొన నీమహిమంబు కశ్యపే. 365
- క. అని మెలమెల్లన విట్లను, వనపూ! దేనువుల దశనహాస్రంబులు నీ
కు నొసంగెద నా కిద్దా, విని దయపేయఁగదె కోర్కె నెరవేర్చుగదే! 366
- క. అనుడు వసిష్ఠుండను నో, జనవర! యెన్నేవి దీనివరిగా విది వం
దిని యనుదేనువు హోమం, బున కీక్షిరములు మాకు ముఖ్యము లరయన్. 367
- వ. గావ దీవి నీనెరవనుడు నతం డిట్లనియె. 368
- క. ఈకుంటినేవి యెల్లఁ, జేకొనియెద నెల్లినేఁట పిద్ధ మనుడు నెం
తో కోపియై వసిష్ఠుఁడు, గైకొందువుగాక చూడఁగాఁగల నేనుకా. 369

- వ. నావుడు విశ్వామిత్రుండు బలిష్ఠులగు భటులం బిలిచి నందివిం బట్టుకొనుడనుడు
వారును నద్దాని వట్లొనర్ప భయకంపితయగుచు నయ్యడి వసిష్ఠున కిట్లవియె. 370
- ఆ. వె. ఏమి తప్పుగలిగె : నేకారణంబున, నన్ను విడిచెడి : వనయులు భటులు
పట్టికొనఁగనేల : బాధింపఁగానేల : యనుడు మునియు ధేనువునకు నవియె. 371
- మ. బలవంతుండగు రాజు దుర్నయమునం బాధించుచున్నాడు నేఁ
గలకార్యంబు మఱేమి : విన్ను విడువంగా నోవ నాకక్తికిం
దలఁదాఁచెన్, దవమేడ : యుద్ధమునకుం దాఁకొలు తానేడ : నీ
తలమైవన్ విడిపించుకొమ్ము ననువొందకా రమ్ము ముమ్మాటికిన్. 372
- మ. అని మోసించుడు వల్క నందినియుఁ గ్రోచనేకమొప్పార హు
మ్మును నాలోనన రాక్షసుల్ ప్రబలదర్పాహంకృతుల్ మీఱఁ ద
ద్దన కాయుమ్మునఁ బుట్టి విల్వముని తత్తై న్యంబు వారిచి గ్ర
క్కునఁ గాఁ జేసిన నెట్టులో మిగిలె తత్తోజీశ్వరుం దొక్కఁడుకా. 373
- ఉ. అంతయుఁ గాంచి నెమ్మనమునం దతిభీతియు సంతసంబును
జింతయుఁ దొట్రింంగఁ గడు సిగ్గిలి సీ : నృపపౌదుషంబు గో
రంతయుఁ గాడు బ్రాహ్మణకపోధికతాధిగతవ్రతావ మిం
తింతిఁగ నొప్పునే : ముని జయించుట కేమియుపాయ మిత్తతీన్. 374
- మ. అని దీర్ఘంబగు చింత నెమ్మనమునం దావిర్పరింపన్ ధిగం
చును జైత్రంబును దిక్కురించి తప మప్రోకంబుగాఁ జేసి వా
రని కిన్కం ద్వీజుడై ముసించుఁడగుచున్ బ్రహ్మర్షి యంతయ్య న
మ్మునికింజాలకపోయె * బ్రాహ్మణులతోఁ బోరాడుటలేమాటలే. 375
- క. కుఁనాకరంబగు ని, వ్రుంతో వైరంబుగాన భూవర : మనమున్
జఁపట్టి కొఱవితోడన్, దలఁగోకికొనకయ చనఁగఁడగు మనవురికికా. 376
- ఉ. దీనుఁడు నిర్దనుండు గతతేజుఁడు బాలుఁడు తోడు లే దర
జ్యాల వనియెనవాఁ డనదనాఁడగువాడు సుదర్శనుండు నీ
పై నెటు రాఁగలాఁ డటులు వచ్చినఁ జూడఁగవచ్చుఁ గాని యా
మోసవరేణ్యునిం జెనకి మానముఁబ్రాణముఁ గోలుపొకుమి. 377

ఆ. వె. తృణము వజ్రమగును దృఢమగు వజ్రంబు, దోమ యేఘగున్నతో నెదిర్చు
శకకమైనఁగాని శార్దూలమును జంపు, దైచయోగ మొకటి దప్పెనేని. 378

క. కాఁదగినది కాకుండదు, కాఁదగనిది కాదు దైవకారణమున నా
మోదముభేదముఁ దుల్య, ప్రాదుర్భావమ్ము లిందు వగవరు తిద్దుల్. 379

వ. అను మంత్రివచనమ్ములకు నమ్మతించి మునీంద్రుపాలికిం జని నమస్కరించి నానే
రమి నైపునుని వేఁడుకొని యసుజ్ఞాతుండై యుదాటిత్రు అనిపుంమ్మున కిరిగె
సంత మనోమయు న్నస్థచిత్తయగుచు నియ్యోశ్రమమ్మున మందె శుక్లపక్షచంద్రుం
బరి దినదినప్రవర్ధమానుండగు సుదర్శనుండు నవయస్కులగు ఋషిపుత్రులతోడం
గ్రీడించువాఁ దొక్కనాఁడు విదిల్లు గుఱించి మువిపుత్రుం దొంగిడు ధీబలమి
యామంత్రించుటయు, 380

సుదర్శనునకు కామబీజప్రాప్తి.

క. వివి యందు నాదివర్ణము, ననువుగ బిందువునుగూర్చి యనుచినముఁ బఠిం
చెను భావిభాగ్య వశమునఁ, జనె నొక యైదేదులిట్లు జననాథమణిః. 381

ఉ. న్యాసమునున్న భందమనునట్టిది లే దిఁక ధ్యానమన్న న
న్యాసము పర్వభూన్యముగ నాకఁ డదృష్టమహోదయమ్మునన్.
జేసి మనమ్మునన్ నిలిపి శ్రీకరమై తగు కామబీజ మ
భ్యాసము చేసె నెన్నటికినైనను విస్మృతిఁ జెందకుండగన్. 382

గీ. అంత వేళాదభాజ్జంబునందు నుపన, యనము గావించి ముని వేదమభ్యసించఁ
జేసె నా రాజసుతుఁడు సుశ్రీవహించె, వేదమున శాస్త్రమున ధనుర్వేదమందు. 383

మ. ఒకనాఁ డంబిక రక్తవర్ణయును రక్తోద్యద్విభూషాంబరా
దిక బాణాసురదారుగాత్రయును నై దివ్యస్వరూపంబుతో
నకలంకుండగు నా సుదర్శనునిపై నత్యాదృతస్వాంతయై
సుకృతంపుంగవియై శిగేశరథయై చూపబ్బెఁ బ్రత్యక్షమై. 384

ఆ. వె. ఆ సుదర్శనుండు నాయంబ వైష్ణవిఁ, గాంచి మ్రొక్కి భక్తి గడలుకొనఁగ
సేవ పేయుటయు దయావతి యాతల్లి, శరశరాసనాది నకలమొనఁగి. 385

గీ. శరశరాసన కవచముల్ శరధియుగళ, మాదిరిగాఁగాని దేవీకృపామృతమున
కాటపట్టయి మిగులఁ బ్రభావతి నెనఁగి, యతఁడు నవమన్మథుండయి యలరునింత.

కా. కాశీరాజతనూజ రూపమునకుఁ గాజాచి, విద్యావయః

ప్రాశస్త్యః బుల కెల్ల. మొల్లమునకుఁ బ్రాణంబు, బల్ చాతురీ
పాశీల్యంబులఁబ్రోవునో శశికలాశ్యామాశిరోరత్న ము
య్యాశానా ద్రతనూజతుల్యు వివే వందీడ్యవ్రథావాస్పదన్.

387

చ. వివి తదభీశుచి త్తయయి వేఁగుచు వేకువ నొక్కనాఁడు చ
య్యనఁ గనుమోడునంత జగదంబ ముదంబున స్వస్థమందుఁ జే
ర్చినఁ బొడసూపి యిట్లను “పరిలపుము, నిన్ను సుదర్శినుండుగై
కొనుఁ గనకాంగి : వీదయినకోర్కె ఫలించు సవంచికంబుగన్.”

388

క. అని పలికి చనియె సంతట, పనజాక్షియు మేలుకాంచి స్వప్నము తన చిం
తనమున కనిగుణమగుటకు, మన ముబ్బుఁగ మోము మాటిమాటికిఁ జెలఁగఁ.

వ. హర్షనీరది ముచుండుడుఁ దల్లి యిందుల కేమికారణం బనవుడు సిగ్గునఁ దలవంచె.

ఉ. పిమ్మట నెచ్చెలుల్ గదిపి పేర్చి నొకించుక చెప్పరాదె : మీ
యమ్మటఁ జెప్పమంచును రహస్యమునకా చను మాటిమాటికిఁ
గ్రమ్మిన రాత్రి స్వప్నమునఁ గల్గినముచ్చట లచ్చుగాఁగ న
కొమ్ము పదిందెఁ నెచ్చెలులఁన్ వివరాని రహస్యముండునే.

389

ఉ. అంత వసంతమందుఁ జిగురాకులచేఁ బొగరెక్కె కోయిలల్
అంతులునేయఁ జాప్తునుచు అంపిలి తుష్టెదదిమ్మరీండ్లు బల్
గంతులువేయ నాశశిఃసాలలితాంగి సభినమేతయై
కంతునికిన్ నివాస మవఁగాఁదగు పుష్పవనమ్మునం దొగిఁ.

392

క. బహుఫలధరితకుసుమదూ, ర్వహసల్లవ కలితలలితపాదపవల్లీ
విహృతిమెయిఁ బ్రోద్దుపుచ్చుచు, సహర్పతిసమాను నొక్కయగ్రజఁ గనియెన్.

చ. కవి వినయమ్మునం జరణకంజములం బడి మ్రొక్కి యిట్లనుకా
పనజతవావతార : తమవాస మదెక్కడ : నేడనుండి యి
వ్వని కరుదెంచుటో : తమరువచ్చిన కారణమేమొ : పేర్చి నె
క్కొన పదియింపుఁదా : యనుడుఁ గోమలికికా ద్విజువర్యుఁడిట్లనుకా.

394

కా. భాంద్యుడ మునీంద్రునాశ్రమము సుద్వాసంబు కార్యార్థినై
దూరిం బేగుడు మింటి నావలస నెంతో కార్య మున్నట్లు న

పూపెజ్జ కత్తులబోనుగాఁ గనువట్టు . రాతిరి మృత్యుపురాణ నెనఁగుఁ
 బగలన్నఁ బగవాని వగిది వీరము చూపు . గీతాదికంబన్న వీతి వట్టు
 గీ. విడె మడలుగొల్పు పూఁదోఁట వెట్టిఁజేయుఁ
 జెలులపైఁ గోవమొదవుఁ జావలము హెచ్చుఁ
 దల్లిదండ్రుల కిదిచెప్పఁ దవ్వు. చెప్ప
 ఈన్న నేగతినిబ్బు నవ్వన్నెలాఁడు.

404

మ. అనురాగం బది కన్నుగానదు మనంబా . మిట్టువల్లమ్ములన్
 గన తెచ్చొటకునైన నేగు విఁక నేడ్కల్ మంచియుం జెడ్డయాకా
 మునుపే నేరవు మన్నుదుండు చపలాత్ముం డెంతయున్ మూర్ఖుఁ డం
 గనలన్ లోఁకువఁజేసి మీఁదఁబడు శక్యంబే వివారింపఁగఁ ?

405

మ. మదనుం దిట్టఁగ రాదు కోయిలలతో మా తొడ్డఁగా రాదు నె
 మ్మది వారింపఁగ రాదు కోర్కెలవనకా మర్దంపఁగా రాదు దు
 ర్మదముకా గ్రిందుగఁ జేయ రాదు తవకామం బమ్మలొ వారితో
 మొదలే చెప్పఁగ రాదు కష్టమకదా . పూఁబోఁడియై పుట్టుబల్.

406

క. కులకాంతనైన కతవం, గలుగదు స్వాతంత్ర్య మేమిగానున్నదో . నె
 చెప్పి . వెలవెలఁడుక లేనో, ములునోఁచిరో . వెట్టిమాటపోవీఁగదవే.

407

ఉ. ఆతఁడు రాజ్యహీనుఁడు వనాంతరివాసియు నంచు వింటిఁ బ్ర
 ఖ్యాతులు రాజ్యనంపద లబంధముగాఁ గలరాజపుత్రు లీ
 భూతలమందు లేరో . వసుబోటికి వారలు తగ్గవారు కా
 రో . తరుణి ! యదేమొ యతఁడొక్కఁడ నామదిఁజిక్కిపొక్కెడున్.

408

క. అప్పపుఁ డుండినయెడ నా, కానతి యిడె నొక్కనిప్రఁ దట కేగుటకున్
 మాననము తొట్రువడు న. వ్యాపికి నావంతఁ దెల్పువా రెవ్వరాకో ?

409

చ. అలరెడినేడ్కఁ దండ్రీయు వ్యయంవరముం బొవరింపఁ దాయె నె
 చెల్లు లొకరైన బిచ్చెనయచింత వడంపఁగఁ జాలరైరి నా
 కలఁ గనువట్టి చెప్పినజగత్త్రును వావరదేవియైన బా
 ము లెనఁగఁజేయు నాకుఁగలమోహముమేర యెఱుంగ దక్కటా.

410

ప. ఇట్లు తదధీనచిత్తయై యక్కన్నెమిన్న యుండె, నట మదర్శనుండు స్వప్నాద్య
 వస్థల దన్నహామాయావందర్శనం బొనర్చుచుఁ దదేకధ్యానవరాయణుండై కాలమ్ముఁ

న్నారాదించి ప్రళంసఁ జేపితివి నీ యాంతర్యమున్ దెల్పి నీ

వే రాజన్యుని పుత్రినో నుడువుమా : యిందిందిరాబాలకా :

395

వ. అను నన్విప్రకుమారున కక్కోమలి యిట్లను మహాత్మా : యేను గాశిరాజు డాఁతుర
శశికల యనుదానఁ దమరు పూజ్యులగుటంజేసియు భవద్దేశముండలి విశేషమ్ములు
వినఁ గోరియుఁ బ్రళంసించితి. భవదాశ్రమమ్మునం గల చక్కని యొక్క విశే
షంబు నక్కాణింపుఁడన నక్కమలాక్షి కతిం దిట్లనియె.

396

క. కలఁడు ద్రువసింధుఁ డను భూ, తలవతి యాన్వపుసుతుఁడు సుదర్శనుఁడను వాఁ
డలఘుఁడు మా యాశ్రమమునఁ, గలఁ దాతం దెంతకేనిఁ గలఁడు బహువీ : 397

ఉ. అంబురుహాక్షి : యాతఁడు గుణాలయుఁ దాకృతిపంచదాఱుఁడా
యంబకు బిత్తుఁ దెంతయు నయంబునఁ బోల్చెదీముద్దులఁడు వా
వింబలె నొప్పునేతోకరివన్ గనఁ బోము మితేమి : బ్రహ్మ నీ
తుం బనిఁ బూని చేపె ననుకొందు వినుంగని సుందరీమణి :

398

క. పూవుం దావియుఁ గొమ్మయుఁ, జేవయు బంగారు మడియుఁజేర్చిన విది యో
పూవుంబోఁడిరొ : నీ కా, భూవంశునృపునిపొందు పొనఁగింపఁదొకో ? 399

క. అమృతాసురవచనములకు, మన మలరఁగ మోము మందమందరుచిహ
నవియితిఁ బొదల శరీరం, బునఁ బులకలు వొడనునొప్పెఁ బూబోఁడి పెనదా.400

గీ. భూమరుం దేగె నంత నాభాసురాంగి, పూర్వమునకన్న ననురాగమును వహించి
చచ్చిదావవివాదిబల్ హెచ్చునకు న, హింపనేరిక చెలిమిన్న కిట్టులనియె. 401

చ. చెలియరొ : యేమనోహరుచి చెల్వము విన్నది యాదిగాఁగఁ జం
చలతయు బల్వికారము విదాంముఁ దోరముగా నెసంగు న
చెల్లెపుఁడెవండో : గోత్రమును జెయులు దేశముఁ దల్లిచుఁద్రులుం
గులమునెఱుంగ రాదెటులొకో : యిటు మనృకుఁడా ర్తివెట్టిన్ ? 402

చ. కలఁ గనుఁగొంటి నాకవి వికాసము హాసము భాసమానసి
స్తులతర హాసభావములు సుందరి : యేమని చెప్పుదాని నా
కొలఁది యదృష్టపీనలకుఁ గోరినఁ బైఁబడి మ్రొక్కి వేడినన్
గలుగునె : యట్టివాఁడు కలఁగన్నదియే యొకలాభ మంగనా : 403

పీ. చందనంబు విషంబు చందంబుగాఁ దోఁచుఁ , బూలమాలిక పాముబోల్కె నుండు
వెన్నెల విస్ఫులకన్న వేడిమి చూపు , హర్ష్యంబు యమకూప మనఁగవచ్చు

సీ. అంబార్చనానకులగు వారలకుఁ గలు , గవికుభమ్ములు లేవు, కావరమున
నెవ్వ రంబార్చన వీనడింతురొ పారు , మాతృకాద్రోహాలు మందమతులు
డుష్టులు రోగులు దుఃఖపీడితులును , గా నెఱుంగుము దేవమానసియ
యై యాదిశక్తియై యమరు నాయంబయే , యఖిల జీవులయందు నలరుచుండు

గీ. బుద్ధి ధృతిశీర్తి లక్ష్మీనమ్మద్ది శక్తి , శ్రద్ధ స్మృతి లోనుగాఁగల నకంఠగుచు
నామె నెఱుఁగనివారల యజ్ఞలనఁగ , నెఱుఁగువారల నందితు లెఱుఁగు నుధిస :

ఉ. బ్రహ్మ మొదల్ పిపీలికలు పారముగాఁ గల జీవసంతతుల్
బ్రహ్మచోభిదేయము నపార మనాద్య మమేయమౌ పర
బ్రహ్మము గాఁగ నే పరమపావని నే జగదంబఁ గొల్తు రా
బ్రహ్మముఁ దానెఱింగె నొకపాటి యనందగునే సుదర్శనున్ : 422

ళ. దేవారాధికయై మహామహిమయై దివ్యస్వరూపాద్య వి
ద్యావిద్యాకృతియై జగం బఖిలమున్ వ్యాకీర్ణమున్ జేసి న
ద్వావతీతుఁ బరాజిహ్నువుని సంభావించు నేదేవి యౌ
దేవిన్ గొల్చి సుదర్శనుండు సుఖమందెన్ రాజ్యమున్ బాసియున్ . 423

క. శశికలయు నా సుదర్శన, వశగతహృదయ యయి వలపు వద్దీకిఁ బాణి
గృళయయి భృళచింతపయై, యశనాయాదికము మఱచె నధిప వతంసా : 424

చ. కొమిరె విచారణాంశమును గొంత యెఱింగి మఖాహుఁ దాపెతం
ద్రీ మురువుమీఱఁ బుత్రవయి నెమ్మి దలిర్చ న్నయంవరం బొన
ర్చు మదిఁ దలంచె యెల్ల నరపాలురకున్ దెలియంగఁ జేసె, న్యా
యమకద రాజపుత్రులు న్నయంవరమందు వివాహ మాడుటల్ . 425

వ. న్నయంవరమ్మును విచ్చాన్నయంవరంబు నజన్నయంవరము శుల్కన్నయంవరము
నా మూఁడు తెఱంగులందు శ్రీరాముండు శివధనుర్బంగం బొనర్చి సీతం గైకొన్నది
ఁజన్నయంవరంబు తక్కుఁగల రెండును బ్రసిద్ధమ్ము లందాద్యమగు విచ్చాన్నయం
వంబు చాటం బంచుడు , 426

ఉ. మౌళపచోళమద్రవరమాగధవంగకళింగసింధుబం
గాళకరూళలాటకురుకాళమరాటవరాటగోళనే
పాళవిదర్బబర్పరవృపాలకుమారకు లానుభాహాభూ
పాలుని వట్టణంబునకు వచ్చి రనేకు లుదంచితస్థితిన్ . 427

బుచ్చుచుండె నతనికడ కొక్కనాడు శృంగిచేరిపురాధ్యక్షుండగు నొక విషాదపతి
యేతెంచి సర్వోపస్కరయుతంబును జతుస్తురయుక్తంబును బలాహదీశోధికం
బునునగు నొక్కరితం బుపాయనంబుగా నొసంగిన మృతిభావమృగం గారివించి
యయ్యది గైకొనియె. అట్టియెడ. 411

క. భారద్వాజాశ్రమగతు, లై రాజిలుమునులు వల్కి రాతినిఁ గని యో
వీరాగ్రేసర : యిక భూ, భాంధురంధరుఁడవగుచుఁ బ్రతిలెదపు గడున్. 412

ఉ. ఏ పంచేవతానుహిమ మిందుక గల్గినవారు పావముల్
తాపము లాపదల్ గడచి రన్యులు మాన్యులునై జగజ్జును
వ్యాపృతులై చెలంగెదరో : తిద్రవిదాయుఁ యామె ముఖ్యమో
ప్రాపతి మట్టినికు దురివాపము గల్గునె ముష్టిగమ్మున్ ? 413

ప. అవి మనోరమం గాంచి. 414

క. ఓ వీరమాత ! విను పా, లావరపరీక్షమో మహారాజ్యశ్రీ
రేవల దేవీకృష్ణన్, దావలఁగు వీరుమాయనకు నఁదిల్లున్. 415

చ. అనిన మనోరమానతియు నట్టులె మీవచనంబు విక్కి మో
ననమచరిత్రులార : యొకఁ డైన సహాయము లేని నాకనూ
జున తెలు రాజ్యభారమది చొప్పుఁడుఁ దిప్పునె మీనుదుల్ మహా
జనులగువారిదీవనలె నర్వము విరహహం బొనర్చెదన్. 416

క. ఈదళదిళ లొకటైనను, మేదిని రంజమైన జలది మిట్టైన వగున్
భూదేవత లిడు నాశీ, ర్వాదములకుఁ దిరుగులే దవార్యము లగుటన్. 417

క. అవి నెమ్మది యుల్పుఁగ నూ, మిది వేచుముఁ గోరి యామనోరమయుండెన్
మనుఁడు సుదర్శనుఁడు జగ. జ్ఞనవికటాక్షంబు తనకు సంతస మొనఁగన్. 418

ఆ.వె. ఆంధఁ బు నెక్కి యలరెడివేడ్క నెం, దేనిఁ జనెడివేళఁ గానుపించు
దక్షమై తనర్పు నక్షహితీనైన్య, మద్యమం దెలర్పు మహిపుమాడ్కి. 419

ఉ. శోభనదాయయై సకలశోభివాళకమైన కామరా
జాభిరవీజమున్ గురుదయావళతకా దగ సంగ్రహించి శ్ర
ద్ధాభరితంబు గా నెవఁడు తద్దయుఁ దజ్ఞప మాచరించు వాఁ
రాభగవత్కమగ్రహము నంది పురందరనన్నిటం దగున్. 420

వ. అంతకు మున్ను యన్నలినాక్షి తద్వృత్తాంతం బెఱింగి నఖింగాంచి కుంచితాస్యయై
కనుఁగొనల నశ్రులురుల మంతసంబున విట్లనియె. 428

ఉ. నెచ్చెలి! నా మదిం గలుగు నెవ్వగ నెవ్వగ వాఁచికొందు : నా
నచ్చిన చెల్మికాఁడు జననాద శిరోమణి నాఁటిరాత్రి భూ
భృచ్చయరాజపుత్రి కడుఁ బేరిమి నాకిడినట్టికోర్కె యు
ద్యచ్చరితుండునై తగు మదర్శనుఁదక్క నొరుఁదవరింతునే : 429

మ. ధనముల్ కల్పనె : రాజ్యసంపదలు కాంతారమ్మునన్ జేర్చునే :
గొన మందంబును జాతురీగరిమయుఁ గూలంకషప్రజ్ఞ యై
వ్వవికిం జొప్పడు వానిఁ గోరఁదగు నవ్వాఁడెన్నఁగా నా సుద
ర్శనుఁడే యంతకు నొక్కొకందొకతెకుఁ జక్కంగఁ గన్పట్టెడినా. 430

క. అవి త్రివృథావిపేర్మివిఁ, దనతోడం బిల్కు రాజకనయనదనముల్
వనిఁగొని జనవికిఁ దెల్పఁగఁ, జని యావైదర్శితోడ నఖి యిట్లనియెన్. 431

వ. అమ్మా! మన శశికల సుదర్శనుండను రాజపుత్రుండక్క నన్యుని వరింపనని
విశ్వయంతుకొని యున్నయది. 432

క. భారద్వాజాశ్రమమున, నారాజ తమాజావాసమఁట : యాతవికిన్
ధారాశముగఁ ద్రిశుద్ధిగ, ధారాదత్తంబుజేసెఁ దననెమ్మనమున్, 433

వ. అనుడు నైదర్శియు నయ్యుదంతంబు తన పతికెఱింగించిన నతం డమ్మగువ .
కిట్లనియె. 434

ఉ. వాని నెఱుంగుదే చెలియ! వాఁడన రాజ్యముఁ గోలుపొయి య
న్నానకు లేక కావనమునన్ మునివల్లె నసించుఁ దల్లితోఁ
బూవి యుధాజిదాహ్వయుఁడు పోరునఁ జంపెను వీరపేను న
వ్వావికతమ్మునన్ గడు నభాగ్యుఁడు వానికిఁ బుత్రి విత్తునే : 435

క. కావున నచ్చఁగఁ జెప్పుము, నీవేగి తమాజ కిపు డవింద్యచరిత్రల్
కోవిదులు భాగ్యవంతులు, వేవేలు స్వయంవరమున విడిసిరి వృషకుల్. 436

వ. అవి భర్తవర్కిన వల్లెయవి యావైదర్శి పుత్రికడ కరిగి బుజ్జగించి శిరమ్ము
మూర్కొని తొడపై విడుకొని యల్లన విట్లనియె. 437

మ. ఫలమూలాశి వనప్రవాసి కృతుఁడున్ బంధుప్రజత్యక్తుఁడున్
బలకోఁడివియుత్తుఁ డెంతయును విద్యాగ్యుం డతం డున్నకుల్

- గలవా రూర్జిత లార్జితోత్కటయశః ఖ్యాతుర్ నరేంద్రాత్మజుర్
దలఁప న్నికయి వచ్చిరందఱును సౌందర్యమ్మునన్ మన్నుతుర్. 438
- తరల. అల సుదర్శను తమ్ముడుఁ గడునందగాఁడు మహాబలం
దంఘుఁ డాతఁడు శత్రుజిత్తు ధరాధిపత్యము గల్గు వాఁ
డెంమి నీకనుకూలుఁడై తగు నేతదర్శమకాదె తాఁ
గలన నీతవిశాత చంపెఁ బగన్ గళింగధరాధిపున్. 439
- క. ఆదియునుగాక యురాజి, తదనగునెడ వితనిఁ జంపు నాకతముననే
కడఁ బొంద్యాజానికడ, సుదర్శనుండుండు టరయ సుదతీఁ వినుమాఁ 440
- క. నీతండ్రి సుదర్శనున క, పేతవిభవుఁడనుచు విమ్ముఁ బెండిలిపేయఁ
జేతోగతి వాంఛింపం. డాతలఁ పిఁక విడిచి పెట్టుమమ్ము కుమారీఁ 441
- వ. అనుడు నక్కోమలి తల్లి కిట్లనియె. 442
- చ. వనమున నుండుఁగా కతఁడు పట్టజుమందు వసించుఁగాక వి
ర్దనుఁడగుఁగాక మేటిధనధాన్యములం దులఁదూఁగుఁగాక నా
మన సలవానిఁ దక్కపెఱమానిసి నొల్లదు ధాతయైన పా
లనిహితమైన వ్రాతలకు లాఁతిగతుర్ పొసగింపనేర్చునేఁ 443
- క. శర్యాతి వచనమున మును, నార్య సుకన్యాభిరాన చ్యవమనిఁ గొవి వ
ట్లార్యావచనమ్మున కుభ, చర్య సుదర్శను వరింతు సత్యవ్రతవై. 444
- క. తైతవ మెఱుంగక భర్తకుఁ, జేతోమోదమున పేవఁ జేపెడి సతికిన్
బ్రీతియు స్వర్గము మోక్ష వి, భూతియునుం గలుగు విక్రముగ నోతల్లిఁ 445
- క. మచ్చిత్రబిత్తి భగవతి, విచ్చలవిడి వ్రాపె వానివిధమంతయు నా
నచ్చినవాఁ డతఁ డొక్కఁడ, పొచ్చెములేదిందుఁ గూర్చి పొసఁగె నతనిపై. 446
- క. అవి శశికల వివిధ విద, ర్శనములు చూపించి తనకు రమ్ముండు సుద
ర్శనుఁ డొక్కఁడ యవి చెప్పిన, జననియుఁ బతి కెఱుంగఁజేసెఁ జవి సకలంబున్. 447
- వ. అంత స్వయంవర మహోత్సవం బాసన్నం బగుడు శశికల సుదర్శనురామికిఁ
జింతించి యత్కావుండగు నొకవిప్రునింబిలిపించి రహస్యమ్ముగ విట్లనుఁ నోయయ్యాః
మాయయ్య యెఱుంగకుండ భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరిగి సుదర్శనుంగంచి
నా వచనమ్ములుగా విట్లనుము. 448

- ఉ. అంబ వినున్ వరింపుచు వి యాసతి నాకిదె నామనంబు ప
త్యంబుగఁ జిక్కె నీవయి స్వయంవరమౌ విఁక నెల్లి; రాజసం
మంబు పురంబునఁ విడిచెఁ గాని త్వదాగమనంబు లేదు న్యా
యంబె యనాదరంబు విషమాంబకదర్శనః యో సుదర్శనాః 449
- ఉ. నే వినుఁ దక్క నన్యవి గణింప వరింప మదిం దలంప నా
మేను విజంబు నీయదినుమీ వినుమీ; నను మావితేవి విఁ
గానమి వహ్నిలోఁ బడుదుఁ గానియెడన్ విషమాహరింతుఁ బ్రా
ణానకు వెన్నెఁజూతునవి నఁ దలపోయకు ప్రాణవల్లభాః 450
- చ. మనకుఁ బరాంబికాత్మవ సమ స్తభవస్తులు గల్గు దైవముగా
మనమున నమ్మి రాచలెఁ జూమా; శివకేశవముఖ్యు లేజగ
జ్జననికి వత్స లాజనవి సత్యము దప్పనితల్లి యాపె వా
క్కును వితయానె నాథః కయికొమ్ము నమంబ్రతికించి పుణ్యమున్. 451
- చ. ఆవి వచియింపు మా సరవరాగ్రణి కిట్టులె యంచు శాస్త్రమాః
యనను; సమస్తమున్ దెలిసినట్టిమహాత్ముఁడ వీవు కార్య మే
యనువునఁ జక్కనొనొ యటు లాతనితోవచియించి వున్నెమున్
గొనుము పరోపకారమునకుఁ నమమైన విశేషమున్నదేః 452
- ఉ. అక్కరుణాకరున్ గడు రహస్యమునం గను మట్లు కాంచి నా
చక్కఁదనం బొకింత సరసంబుగఁ జెప్పుము చెప్పి నాదు పె
న్మక్కువ మేరలేని దని మాటికిఁ దెల్పుము చేతు లెత్తి నే
మ్రొక్కితి నంచుఁ బల్కుమిక ముంచివఁ దేల్చిన నీవ నావుడుఁ. 453
- చ. తద్దత్తంబగు దక్షిణన్ గ్రహించి యాతండును సుదర్శను కడ కేగి సకలమ్మును
వచియించి యతనిచే స్వయంవరమ్మున కేతెంచెదనని యవివించుకొని తత్క్షణమ
వచ్చి యక్కన్నెతో నంతయు నుడివె, నట సుదర్శనుండు స్వయంవర గమనో
న్ముఖుండగుటయు, 454
- క. తల్లి మనోరమ శోకం, బుల్లమ్మునఁ గడలుకొనఁగ నొగి గుండియలున్
జల్లన నల్లన నశ్రులు, వెల్లివిరియఁ బల్కె విట్లు విహ్వలమతియై. 455
- చ. పలువురు రాజు లున్నెడకు బాసట లేకయ పోఁ దలంచె ద
ప్పలుగు యుధాజిదాఖ్యుఁ డతివైరి వినుం గడతేర్చ నెంచి తా

నలయెడ కేగుదెంచు, నను నాత్మజశోకపరీతః జేయఁగాఁ
దలఁపకుమయ్య : నావలుకు దబ్బబసేయకు మయ్య నావుడున్.

456

ఉ. అంబికయానతిన్ శిరమునం దిడి యేగెడి నాకు నెందు న
ద్దం బొకడుండునే : యొరులధాకకు జంకుచునే : మదంబిశో
కం బుచితంబె క్షత్రియకుఁ : గాఁదగుకార్యము కాకపోదు దుః
ఖంబును సౌఖ్యముం జగతిఁ గావడికుండలు ప్రాణికోటికిన్.

457

వ. అవి తల్లికి దైర్యంబు చెప్పి విషాదదత్తంబగు రథం బిద్ధించి చన ముద్యుక్తుం
డగు కుమారుంఁగాంచి మనోరమ యిట్లను : నోయన్నా : విజయార్థం బేగెడి విన్ను
నగ్రమ్మాన నంబికయు వెనుకఁ బార్వతియు విషమమార్గమ్ముల వారాహియు దుర్గ
మ్ముల దుర్గయు హైరకలహమ్ములఁ బరిమేశ్వరి యగు కాళికయు స్వయంవరమ్మున
సౌమ్యయగు మాతంగియు భూపమద్యమ్మున భవానియు గిరిదుర్గంబుల గిరిజయుఁ
జత్వరమ్ములఁ జాముండయుఁ గాననముల ననాతవి యగు కామగయు వివాదమ్ముల
వైష్ణవియు శత్రునమాగమమ్మున భైరవియు సర్వదేశంబుల జగద్ధాత్రియగు భువనే
శ్వరియుఁ గంటికి తెప్పచందమ్మున రక్షింతురుగాత మని దీవించి మణియును, 458

కా. అన్నా : నిన్విడనాడి యయ్యెడ క్షణంబైనన్ వసింపంగఁ జా
లన్నిన్నున్ గనులారఁ గాంచికద కాలంబెల్ల హేలాగతి
న్విన్నాణంబుగఁ బుచ్చుచుందు నదియున్ విప్పుంబుగావింప నీ
కు న్నాయంబె : రథంబుపైవిడి ననుం గొంపొమ్ము నీతోడుతన్.

459

వ. సుదర్శనుండు వల్లెయవి భాత్రేయానహితంబుగఁ దల్లివి రథం బెక్కించుకొని శీఘ్ర
గమనమ్మునఁ గాశీపురమ్ము చేరిన సుబాహుం దెబ్బొక్కి తగినవిడిది యొనంగి
యుపచారమ్మునకుఁ దగువారి నియోగించె దౌహిత్రనహితంబగు యథాశిక్తును
దక్కుఁగల రాజన్యులును సుదర్శనుంఁగాంచి తమలో ఁట్లు ప్రశంసించుకొనిరి. 460

సుదర్శనుండు స్వయంవరమున కేగుట.

ఉ. తా' నిట కేగుదెంచెను సుదర్శనుడుం దగువానిభంగి రా
ట్టునుల రాజరాజసుత సుందరు లందఱినిం ద్యజించి త
ప్పినశిక్షా క్షోరుననియే మనమందుఁ దలంపఁ బోలు నే
మో : నగినట్టియూకు లగు నొక్కెడఁ బట్టణముల్ గ్రమమ్ముగన్.

461

- క. అనిన యశదాజి తిట్లనుఁ, గనుఁచీఁ మీరెల్ల నామకడిమి నిట నుద
ర్యనుఁ గడతేర్చెద ననవుడుఁ, బివిఁగొని యనుఁ గౌకాదిపతియాతవికిన్. 462
- మ. ఇది యిచ్చావరణార్థ మేర్పడియె నయ్యేణాక్షి యిందొక్కరున్
మది కింపై తగువాని సంగభవుసామాజ్యమ్మునం గూర్చు న
య్యది తక్కుంగల యన్నదాదుల కవర్యం బిట్లు కాదేని దు
ర్మదు లీరాజులటందు రెల్లరును మర్యాదావివాళంబుగన్. 463
- చ. అది యట్లులందు న్యాయ్యమగు నాతనిరాజ్యము దుర్నయమ్మునఁ
మొదల హరించి యిచ్చితివి ముద్దులచున్నది; కాతనిన్ వరిం
వఁడగదె? యీ సుదర్శనుఁడె పట్టముగట్టెనె; బేరితీ నె
మ్మది నిటు కుండనేల వినుమా; యితఁడే నినుఁ జక్కఁ జేసెడిన్. 464
- క. విను మెన్నఁదేని ధర్మ, మ్మునకున్ జయమబ్బు సత్యమునకగు పృథ్వుల్
చనకుముదొర్మార్గమునట, మనుఁడందఱి నేలువాడుగలఁడో; లేఁడో; 465
- ఉ. అందఱినిన్ వరింపదు కదా; యొకరాజతనూజ యిందఱున్
సుందరు లిందఱున్ మిగుల శూరు బదారులు వీరిలోన నా
సుందరి యొక్కఁనిఁగొన నసూయమెయిన్ మనమెల్లఁ బోరినఁ
విందకు మూలమౌ నిది యనీతియొ; నీతియొ; నిర్ణయింపుమా. 466
- క. అనుడు యుధాజి త్రను నీ, వనిన ట్లిచ్చాకృతస్వయంవర మిది యొ
క్కని ననవద్యచరిత్రుని, ననముని వరియించెనేని హర్షమ మాకున్. 467
- చ. వలుపు రఖండతేజాలు నృపాలకుమారకు బత్తమోత్తముల్
గలయెడ నెవ్వఁడో యొకఁ డగణ్యుఁడు కన్యఁ బరిగ్రహింప యో
గ్యులగని యూరకుండుబదియిన్ గడుయు క్రమె; సింహభోగ్యమౌ
వలలము నక్కకున్ విడువఁబాడియె; యేదవి; నీతివాక్యముల్; 468
- గీ. అగ్రజాతికి వేదమ్ము లధికబలము, బావమెక్కుడుబలమగు జ్ఞాత్రయులకు
బలము గలవానిరాజ్య మీవడఁతిమిన్న, బలమ కుల్యంబు రాజవివాహములకు. 469
- చ. అయ్యది సుదర్శనునకుం గలిగెనేని యతండ వరిగ్రహించు వితరులకుఁ గలదేని
యితరులు వడయుదు రని యన్యోన్యకలహమ్ము లొనర్చు నవనీపతుకడకు
మనాహుం బాపరాతుండై వచ్చుటయు, 470

- క. అవనీపాలర కెల్లను, వివాదము తటస్థమాయె వింటివికద : యో
యవనీవర : నీవియ్యెడ. వ్యవస్థనేర్చుచి వీరివా దడఁపఁదగున్. 471
- చ. అన నతం డీట్లనియె. 472
- చ. జనవరులార : నాకొమిరె చాల సుదర్శనునిన్ వరింపఁగా
ననయము నెంచుచున్న దతఁ డర్జుఁడు గాఁడవి యెంతచెప్పినా
విన దతఁడునా స్వయంవరపువేడుక వచ్చె బహుశ్చ లేం దై
వవియతి కన్యభాకరణపాటవ మేరికినైనఁ గల్గినే. 473
- చ. అనుడు నాతని చిత్రవృత్తి నెఱింగి సంపన్నులగు రాజన్యులందఱును సుదర్శనం
బిలువంబించి యిట్లనిరి. 474
- ఉ. ఓయి నృపాలపుత్ర : యిటకొక్కరుఁడై వనుదెంచి తీవు నే
నాయుతు లెందఱో నృపతి నందను లాహవమాచరించి యు
ట్టాయతనేత్ర నీకళికలాబ్జముఖిఁ గ్రహియింప మన్నవా
రీయెడ నీకుఁ జేయగల దించుకయున్ గనుపట్టనేర్చునే : 475
- కా. నీకుం దమ్ముఁ డబందకౌర్యవిధి వఱింపంగ యోగ్యుండు లో
తైకస్తవ్యుడు శత్రుజిత్తును సహాయాటూతుఁడై తాతయునా
పీత విన్ను వధింప వియ్యెడ కొగిన్ విచ్చేసియున్నారు నీ
రా కత్యంతము శోచనీయుము కదా : రాజన్యవంశాగ్రణి. 476
- గీ. ఎవరు పిల్చిరొనిన్ను : నీ వేకతమున, వచ్చియుంటివో కలిగిన వాస్తవంబు
చెప్పితిమి మీఁద నీదగుచిత్రవృత్తి, కర్ణ మగున ట్లొనర్చు మటన్నవతఁడు. 477
- ఉ. వారలఁ గాంచి యిట్లను నృపాలకులార : కృపాకులార : మీ
పేరిమి యెంతయొప్పునొకొ భీతిలియిప్పుడు లాభమేమి, నా
వారిము దేవదేవి దిటఁ బంపిన దాఁగదంబ నాకు నై
క్షీరమొ నీరమో యొకటి చేయదె శత్రులచేతి కిచ్చునే : 478
- చ. ఎలమి నమస్తమందుఁ బరమేశ్వరినే కనుఁగొందు నాకు శ
త్రులనుచు మిత్రు లంచుఁగలరో : యలరారెడివేదగ్గ నంబ నా
కలఁగనుపట్టి బొమ్మనిన గన్నన వచ్చితి నీస్వయంవరం
బిలుక నెవండు వ న్నెదురు నాతని కంబిక శత్రు వయ్యెడునా. 479

మ. బలమిచ్చునా యశమిచ్చు నంపదలిడునా బారించుఁ దేలించు దు
 ర్పలలకా జేయు దరిద్రులం బొనరుచునా భండించు గుండించు నే
 యలముప్రాభవ యేజగజ్జనని యేయార్జునుహదేవి త
 ద్బలమే నాకు బలంబు తక్కుబలమున్ బాటింప నే నెన్నఁడున్. 480

క. శక్తు లశక్తులు గలరే, శక్తియనుగ్రహము గల్గు జనులే శక్తుల్
 శక్తికృపలేవివార ల, శక్తులు బ్రహ్మాదులైన జనవరులారా : 481

చ. జయమయినం బరాజయము సంభవమైనను నాకుఁ గాదు త
 జ్జయ మజయమ్మునున్ యశ మనద్యశమున్ జగదంబ, కట్టి నా
 కయి వగవంగఁ బోకుఁడు మహామహాలార : దయాళులార : వి
 శ్వయముగ నేమి శక్తుఁడ నశక్తుఁడ నేమిటి కీవిదారముల్. 482

ప. అను నాతవి వచనమ్ములకు సంతసించి కొందఱు రాజు లిట్లనిరి. 483

క. నీవల్కులెల్ల విక్రమ్ము భూవకులవతంస : నీవు పుక్త్యాతుఁడ వెం
 తో వగఁ బూని యురాజి, ద్భూవతి యున్నాఁడు మఱిది పోయెడునుమ్మి : 484

ప. నావుడు సుదర్శనుండు రాజేంద్రులారా : మీకు నాయం దనుగ్రహం బింత యొప్పి
 నకతనం గదా యింతవట్టు వాకెఱింగించితిరి. దైవాధీనం బగు నీవరాచరాత్మక
 ప్రపంచంబున మృత్యువసునది తనంతన సంఘటించునుగాని యొకవి నొకఁడు
 చంపువాఁడు లేఁడు. జీవుండు కర్మాధీనుండుగాని స్వతంత్రుండుగాఁడు. కర్మంబును
 సంచితవర్తమాన ప్రారబ్ధభేదమ్మున మూడుదెఱుంగులై యొప్పుఁ గాలకర్మస్వభావ
 వ్యాప్తంబగు నీజగంబునఁ గాలంబానన్నంబుఁ గాదేని దేవునతైనఁ జంపనశ
 క్యంబు. కాలవశంబున మృతులగుప్రాణులకు ముందు విమిత్ర మాత్రంబుగా
 నెఱుంగునది. సింహంబు కతన మజ్జనకుండును యురాజిత్తు కారణంబున మన్నా
 కామహండును మృతులగుటయు నిట్టిదకా తెలియుఁడు. తానెంత ప్రయత్నం
 బొనర్చినను దైవయోగంబు మూఁడినఁ జావక తీరదు. 485

గీ. ఎవ్వఁడో తమ్ము రక్షింపనేల : దైవ, బలమొకటి తప్పకుండిన వాఁడు శక్తు
 భయము రోగాదిభయమును బాసి వేయి, వత్సరమ్ములు జీవించు వంత తగునె :

క. కుభమును నకుభమును నీ, యుభయమును బురాకృతమున నొడఁగూడును దా
 ను భయంబుండినఁ దప్ప ద, సుభవించియ తీరవలయును నరుల తెల్లన్. 487

గీ. తా నొనర్చిన కర్మంబు తనకుఁ గష్ట, మొనఁగుతఱి తెల్విగలవాఁడు వ్యసనపడఁడు
అన్య లనకారమును దన కావరించి, రనుచు నజ్ఞుండు వైరమ్ముఁగని కృశించు.

ఉ. దైవము నమ్మి వచ్చితిని దైవమ నైన్యము తోడు వీడయున్
దైవమ తల్లిదండ్రులును దైవమ నైరియునాకు నర్వముఁ
దైవమ తద్బలంబు సుఖదాయయో కష్టము నిచ్చునట్టిదో
భావిఫలం బెఱుంగ మనపాటి మమమ్యుల కర్హ మెట్లగున్ ? 489

గీ. అయ్యుధాజిత్తు సుఖములనందుఁ గాక, యెత్తఁడు శక్రుండుగాఁడు నే నతవిత్తెన
నగుదుఁ గాక మఱేమి, రోకైక జనని, కలచు నా పారిటికిఁ గల్పకంబు వగిది.

వ. అనుడు నెల్లరు నంతసిందిరి. సుదర్శనుండును దన యెడ కరిగి సుఖంబుండె.
మఱునాఁడు సుఖాహునిచే నాసూతులై రాజన్యులందఱును దదాస్థానమ్మున విమాన
సంగతు లగు నమరులంబోలె మంచంబుల నధిష్ఠించి శశికలాగమనమ్మున తెదురు
మాచుచు నక్కలికి యెవ్వని వరించునో యని సందేహించువారును సుదర్శనుం
దక్క నొరుల వరింపదను వారలును నట్లైన నన్యోన్య కలహంబు దప్ప దనువా
రును నైయుండునెడ, 491

ఉ. మంగళ వాద్యముల్ పెరిగె మజ్జనమాడి విభూషితాంగియై
యంగజాహువు బాణమన నా లలితాంగియుఁ బట్టు పుట్టమున్
రంగుగఁ గట్టి యొప్పుగఁ గరంబునయందు మధుకమాల వ్రే
లంగ నృపాలపుత్రులు కలంగఁ జెరింగి నభీనమేతయై. 492

వ. తత్పభావికటమ్మున నొక మణిస్తంభంబు బాటునఁ దలవంచుకొని చింతించుచున్నం
గని స్మికపూర్వకంబుగ సుఖాహం దీర్చుచు.

కా. అమ్మా ! కిన్నొనుమచ్చు ! రాజసుతు లత్యంశోన్నతుల్ మేటిరూ
పమ్ముండుఁ మదసుల్ యశోద్వితు లతిప్రొదుల్ విమఁ గైకొన
న్నెమ్మి స్నేడిట వచ్చియుండి రొకరుఁ నీకిష్ట మౌవాని నే
ర్కొమ్మా ! రూపవయఃకులొన్నతి కలాకూలంకషాలంకృతుఁ. 494

వ. అనుడుఁ దండ్రికి నక్కమాదిక యిట్లనియె. 495

ఉ. కాముకు బున్మదుల్ శతులు కళ్ళలచిత్తులు పాతకుల్ జగ
త్సాములు వీరియగ్రమున పాధ్వలు వర్తిలరాదు "పాధ్వయో"

- భామిని భర్తృదక్క నొరుఁబాఱఁగఁ జూడఁగ రా" దటంచు వి
 ద్యామహితుల్ వచింతు రిది దర్శ విరుద్ధ మొనర్ప నేర్తునే : 496
- క. పలువుర దృగ్విషయంబై, కులకన్యక చవివ దావికొఱ రెల్లరునుం
 దలపోయుదు రెల్లదమగు, వెలపొలఁకుకభంగి దావిభవంబెల్లన్. 497
- ఉ. మాలిక చేకఁ బూని తగుమానిభంగి స్వయంవరస్థలం
 బేరితాంగి త్రొక్కు నదియే వెలభామిని వేఱ యున్నదే
 చాలుగనున్న యీన్మపతిసంఘములోఁ జొఱఁబాఱ నాకునుం
 బోలునె తప్పిది యేను వెలబోటి నె యప్పని నాచరింపఁగన్ : 498
- క. ఏను సుదర్శను సొమ్మా, దానన కదఁ పభకు నేగి తక్కుఁడఁ జూడం
 గనేమి మానమున కివ, మానం బొనరింపఁ దగునె మావిని వయ్యున్. 499
- మ. వనదుల్ పట్టిన భూమి ప్రక్కలయినన్ భాస్వంతుఁ డస్తాచల
 మ్మువ నావింపవమందినన్ శశికుహూమ్మర్తిన్ బ్రవర్తించినన్
 విను మే నల్లసుదర్శనున్ విడిచి వృద్ధీనాకు వేఱొక్కవిన
 గన ముట్టఁబినఁ బేర్కొనన్ మనమునన్ గంఠింప ముమ్మాటికిన్. 500
- క. కావున నాకవికి నను, స్త్రీవిచ్చి వివాహ మెల్లినేఁటఁ దగు గతిన్
 గావింపుము కాదేనిన్, జీవితమున కిపుడ విరుతుఁ జేరెఁడునీటిన్. 501

సు బా హు డు చి ం తి ం చు ట.

- వ. ఆమవచనంబు లాలించి సుబాహుం డితికర్తవ్యతామాధుండై తనమనమ్మున, 502
- ఉ. వచ్చినవారు రాజు లనవద్యవర్తకులు వేనవేలు వీ
 రిచ్చకమాడినన్ వెడల రేమియొనర్తు : మదాత్మ జాతకు
 న్నచ్చిన యాసుదర్శనుఁడనన్ బలహీనుఁడు, నాకు వీరిచేఁ
 జచ్చుట సంభవించె విది శక్రపు పుత్రిక గాదు గాఁ తుదిన్. 503
- వ. అవి గొండాకపేపు విచారించి దైర్యమ్ము దెచ్చుకొని పలువురతో గలహించుట
 యెట్టిబలవంతునికేవిఁ దగదని వారిసొప్పించువాడై వినయవిసమితుండై బద్ధాం
 జలిపుటుండై దీనుండై దగ్గఱఁ జని యట్లనియె. 504
- ఉ. ఓనరిపాలురారఁ కరుణోదధులారఁ మహాత్ములారఁ నా
 పై నెనరుంచి నాదుపొరపాటు క్షమించి యనుగ్రహించి నా

మానముఁ బ్రాజమున్ మిగుల మన్ననఁజేసి యొసంగి కూర్చున
న్మానములఁగా గ్రహించుచుమానమునన్ దయపేయు బొప్పుగున్. 505

ఉ. ఎన్నివిధంబులన్ విడిచి యే బతిమాలిన వానిఁ దక్క మా
కన్నయి యన్యునొల్ల నని గట్టిగఁబట్టుమ బట్టియున్న దే
మన్నను మాటువల్క దది యన్నెముఁ బున్నె మెఱుంగనేర ద
న్నన్న : మదర్థమై శ్రమమునందితి రిందఱున్ వృథాగతిన్. 506

మ. కరులన్ రత్నములన్ దురంగమములఁ గ్రామంబులన్ గాంతలన్
సిరులఁ సౌధములన్ మహాంబరములన్ శ్రీమించుపూఁదోఁబలఁ
దరణీరాజ్యమునెల్ల విచ్చెదను నాతబొప్పొప్పులన్ వైచి కూఁ
తురుగా నాడుకొమార్తనెంచి నను విరుద్ధున్ బొనింపందగున్. 507

న. అవి బహుభంగులం బ్రార్థించు నామబాహువ కొక్కరును మాతాదక మిన్నకుం
డిరి. యథాశక్తు క్రోధతామోక్షందై పండ్లు పటనబఁ గొరుకుచు నిట్లవియె. 508

ఉ. ఏమివదించెదీవు మది వింతవివేకము లేక పుత్రికఁ
సోమరివై సుదర్శనుని సొమ్ముగఁ జేయఁదలంచి యొగ్గులఁ
భూమివరేఱులన్ వెడలిపొమ్మనలేకఱు వక్కజిత్తులన్
వేమఱు వచ్చినన్ దెలియనేరమె తక్కురు లంత మూర్ఖురే. 509

చ. మొదలన నందియం బయిన మూర్ఖుఁడనై యిటులెల్లఁగా వృథా
విధిమెయఁ బిల్వఁబంచి పలవించినఁ బోవునె : నన్నుఁ జూచు నీ
మదమడఁగించి చక్కడఁచి మందుని నిందుని నీసుదర్శనున్
బదిలము చేసి మన్మవికీఁ బట్టుమగట్టెద నీకుమారికన్. 510

క. అవిలో నొకొక్కనుడ, ర్భనుఁ డుబో : యూరుఁగాయె : పకలనరేంద్రురీ
పఁగొని యెదురుకొనిన నొ, క్కవిమిషమునఁ జక్కడంపఁ గలనెఱుఁగవొకో.

కా. భారద్వాజుఁబంపిం గణించి మును తత్రాణం బుపేక్షించితి
వ్వీరుల్ పింఱుమెచ్చ నేఁడడఁకు నీనేర్పింకఁ జాలించి యా
నీరేజాక్షిఁ నాదుచున్ననికిఁ తెండ్లింజేసి రక్షించుకొ
మ్మి : రాజ్యంబు మదాశ్రయంబుకలిమిఁ మేలెంచి కీలెంచుమి. 512

తే.గీ. రాజు : 'నీదాశ్రయోపకర్తవ్య' యవఁగ, వివచా : యేమవిఁయా సుదర్శనుని కిత్తు
వాత్మజాతను : మహదాశ్రయంబు గోరి, తేని నానుచును కిమ్ము మానవేంద్ర :

- క. ఒక్క సుదర్శనుఁ దక్కఁగఁ, దక్కఁగుల వరించెనేనిఁ దగులాటంబుల్
పొక్కపు మంటవమునఁన్, జక్కఁగ వీతవయఁ బిలువఁ జనుము నృపాలా ।
- వ. అనివల్లు నయ్యుధాజిత్తున కుత్తరం బీనేరక కాశీరాజు చింతాక్రాంతుండై తలవంచు
కొని యంతిపుంమున కరిగి భార్యం గాంచి యిట్లను “నోతరుడే! యెట్లైన సుద
ర్శనున్ విడిచి మనకన్నియ యన్యుని వరించు నట్లొనరింపవలయుఁ గాదేని సూనం
బుదక్క” చనవుచు వల్లెయని యాపె శశికల పారికిం జని మెల్లన విట్లనియెన్ 515
- డి. ఆమ్మరొ! యాసుదర్శనువికన్న బలాధ్యులు రూపవంతులున్
పొమ్ములు గల్గవారలును జూడఁగ వేలకొలంది వచ్చి ర
ర్థమ్మును బ్రాణమానములు దక్క విఁ కాతనిఁ గోరితేని మా
యమ్మ! వినంగదమ్మ! పదవమ్మ! స్వయంవర రంగటామికిన్. 516
- క. వినుము సుదర్శనుఁ గోరిన, మనుఁడు యుధాజిత్తు వానిఁ గడతేర్చి జీతం
బున నిన్ను నమ్మి నీ జన, కుని నట్లొనరించు నంత క్రూరుఁడుఁ గలదే. 517
- క. అని నయమున భయమున న, వ్యవజముఖికిఁ దెల్పు నా యవసరంబునఁ ద
జ్జనకుఁడు సుదాహం భూపతి, చనుదెంచి మఱియును జెప్పెఁ జనుపున బరిమి 518
- క. వెన నాశశికలయును దా, వసిధారావ్రతము పూని యగ్ని సుతేదన్
విసముఖ మెనవెద నన్యుఁడు, విషహంబకుడైన నొల్ల వేయేమిటికిఁ. 519
- చ. వినుము నృపాల! నా మనవి వీరలకుఁ మది జంతెదేని న
న్నునవుగ నా సుదర్శనున కర్పణఁజేసి రథమ్మునందు మ
మ్మునిచి మహోత్సవం బిలర మారికి నావల విడ్డు మట్లొన
ర్చిన నెదిరించు శత్రుల హరింపఁ గలాఁ డతఁ దాహవమ్మునన్. 521
- వ. ఆను వజ్జాల కతం డిట్లను. 521
- చ. నలుపురితో విరోధమది బ్రహ్మకునైనఁ దరంబుగాదు నా
నలుకు గణించి వంతమును బట్టకు మెవ్వరికైన సాహసం
బిలవడ దన్ని కార్యములయందును “వెట్టి యడంగె రోఁకలికా
దలకును జాట్టవం” భమవిధమ్మునఁ బిల్కొరురమ్మ పుత్రికా! 522
- చ. పదలుమటందుఁ జెప్పెదవు వారలు వీరలు వైరయుక్తు లు
స్మృదులు వృకంసు రెల్ల నరనాయకులున్ మిముఁజాట్టి యేకమై

కిదిసిన మీరొనర్చుగల కార్య మొకించుకయేవి లేదు నా

మది యెటులొప్పు దుర్మదులు మానక యెంతకునైన నొప్పురే :

523

వ. నా కొక్క యుపాయంబు దోచుచున్నయది. ముమ్మ నీతావివాహమ్మున జనకుం బిలెఁ బణం బేర్పఱుతు నట్లైన విర్వివాదంబుగ నమర్థఁడగు వేరొకడుగాని సుదర్శ నుండుగాని విన్నుం గైకొను ననుడు శశికల యిట్లను నోయయ్యా! నమర్థందైనఁ గాకున్న నాకు సుదర్శనుండ భర్త కాని యన్యుండు గానేరఁడు.

524

ఉ. ఈవు పణంబు నేర్పఱచితేవి ధనాంగవరీతి నేనునుఁ

గావలె పీరికిఁ ననుముగా వశనైః యొక్కఁడెవ్వఁడో ననుం

జేవ గలాఁడో వేఱొక్కఁడో చేకొను నప్పుడుమాత్ర మెల్లరుఁ

ఘావిఘ లూంకుండురెః నమర్థకు లెంతురె దర్మవద్దకుల్.

525

క. ఏవిధినైనను గలహము, భావియి లోకైకజనవి భావించి ననుఁ

దేవేరిగ నొనరింపు య, భావిధిగ సుదర్శనునకుఁ దలఁకకుమింకన్.

526

వ. స్వయంవర మంటపమ్మున కరిగి రాజులం గాంచి యుపాయమ్ముగ విట్లనుము. “నేటిదినమ్మున కీ నభం జాలింత మెట్లైన నీ కార్యంబు నెల్లి నమర్థించెద విది విఘ్నంబు” మని యవ్వారివి విడిదల కంపించి యీరేయి గుప్తంబుగ నాతని రావించి విధివిధానంబుగ నన్ను సమర్పింపుము. మీఁద నాతండు వన్నుఁ దన రథంబునం దిదికొని పోవనేర్పు రాజులు సంగరోన్ముఖులై దుర్మదమ్మున నడ్డుపడి రేవి యన్నదుపాసితయగు శక్తియ వివారించుఁగాక. కాదేవి సుదర్శనుతోడి లోకంబు నాకును జేకుఁబింత విశ్వయంబు మఱియును,

527

క. ఓనఁగిన నొనఁగుము విధిగా, నొనఁగంగా నేరవేవి యొగి నాయంతవ

బ్రనవకరుఁడు సాక్షిగ దే, వి నహయగ వతని వెంట వెడలెద ననుడుఁ.

528

శ శి క లా వి వా హ ము.

వ. నుటాహండును గుప్తంబుగా సుదర్శనునకు వివాహంబు సేయం దలంచి నవి నభ్యుల కిట్లను. నేటి కీ నభ చాలింతము రేవు భవదిచ్చాను నరణంబుగ స్వయం వరంబగుఁ దడవొనరింపక వ్రక్కతము విడుదులకు దయపేయిం దనుడు నందీక రించి రాజన్యులందఱును కివరమ్ముల కేగి పురంబు వల్లడల రక్షకుల వియోగించి ముఖంబుండి రంత వతండును వివాహంబునకుఁ దగు సంభారం పొనరించి

యార్జుల రావించి యొరులెఱుగకుండ సుదర్శనుని విలిపించి మంగళ స్నానాది కృత్యంబులు విర్వర్తించి యిరువుర నేకవేది గైపేయఁ జేసి యాచమనీయార్జ్య పాద్యమ్ము లాచరించి యనర్హవస్త్రధ్వయం బొనంగి మధుసర్కందిది గోపుమ ననుర్పించి కుండలమ్ము లలంకరించి విధివిధానమ్ముగఁ గన్యాదానం బొనరించె.

ఉ. అంత సుదర్శనుండు దగ నాలితాంగి సుదాకరాస్య సు
స్వాంత ననంతరమ్యగుణ సంబజపత్రవిశాలనేత్ర ని
శ్చింత రమానమఁ హరి శచీనతిః బోలె గ్రహించె మేదిసి
కాంతుఁడు గళిరాజు పలుకానుకలన్ దపియించె నల్లునిన్.

530

ఉ. పిమ్మట నెచ్చెయిల్ గదిసి పేర్మిమెయిఁ దళకారుబంగరుం
బొమ్మయఁ బోవి యానృపతిపుత్రిక నెత్తి యలంకరించి పొం
కమ్మగు యానమండు నెనకమ్మున నుంచియు మంటపమ్మును
ద్యమ్ము నలంకరించిన సుదర్శనుపాలికిఁ దెచ్చి రిమ్ముగఁ.

531

ప. అంత బురోహితుండు నగ్న్యూదానం బొనరించి లాజావిసర్గంబు విర్వర్తించఁజేసి
ప్రదక్షిణాదికం బొనరింపఁ జేయుఁడుఁ గళిరాజు సంతుష్టాంతరంగుడై నర్వోప
స్కరయంతంబు లగు రెండువందల రథమ్ములును నానాలంకారయంతంబులగు ననే
కవనహస్తమ్ములును విహంగమరాజవేగమ్ములగు తురంగాయతమ్ములును గ్రమేకక
ళతంబులును కాంచన భూషితంబులగు దాసీకళతంబులును వివిధచిత్రవిచిత్రంబు
లగు వాసగృహమ్ములును పూఁదోటలును ప్రకటమ్ము లగు శకటమ్ములును తక్కుం
గలుగు నానవిధవిశిష్టపదార్థమ్ములును నుపాయనంబుగా నొనంగి యల్లునిఁ గారవించి
వియ్యపులలగు మనోరమం గాంచి విహితాంజలిపుటుండై యిట్లనియె.

532

క. అమ్మా ! యీమత నీసుతు, పొమ్మయి నవ్వు డిఁక వీడుపొమ్మననేలా

నెమ్మిగలిగి యెంతయు గా, రమ్మున నేల్కొమ్ము నే గరములు మొగుదుఁ. 533

న. అనుడు మనోరమ సంతోషపూర్వకంబుగ విట్లను.

534

గీ. ఇంతకన్నను వృద్ధిచే నెవఁగుమయ్య, రాజ్యహీనుండనక మహారాజవయ్య

విచ్చితివి మత్కుమారున కిగురుఁబోడి, రత్నపుంబొమ్మనోవి గారాపుఁబుత్తి. 535

ఉ. ధీరులయందు నుత్తముల ధీవరులందుఁ గృపాకులన్ మహా

దారుల వీరులన్ మఱియు ధన్యుల మాన్యుల నన్యులందు నిం

కేరు భవత్పమానులు : మహేంద్రమహేంద్ర : మహాహుభూవ : మా
భారము వీది నీ కొమిరభారము మాయది నేటివారమే.

536

ఉ. వీరికినైనఁ బుత్రికలవిచ్చెడిచో దనదాన్యసంపదా
దారవిహార పుష్పవనతల్పము లాదిగఁ గల్గఱాగ్గ వి
స్తారము నెంతు రెంతటి వదాన్యశిరోమణుఁ లట్లుఁ గాక సా
దారణు మత్కుమారకు సుతావతిఁ జేసితి వింత యొప్పునే.

537

మ. దనదాన్యంబులు గల్గి యెక్కుడగు విద్యాబుద్ధులం బొల్పి వ
ర్తనలం బెద్దలమెప్పుఁ గాంచిన మహాధన్యాత్ములౌ రాజనం
దనులన్ జూడక నీకుమారి తనయంత న్నాతనూజాకు వి
ర్తనునిం గోరుట కేను మెచ్చ విను నాంతర్యమ్మునన్ మెచ్చెదఁ.

538

వ. అనవుడుఁ బ్రీతుండై సుభాహం “దోయమ్మా : నీకొమరుండు రాజ్యవిహీనుండవి
విచారింపనేల : మద్రాజ్యం బఖిలం బకనిది కాదే” యని మరియును.

539

కా. నారాజ్యం బఖిలంబు విచ్చెదను పేనానీత్వముం బూనెదఁ
నీరాజ్యం బిది యేను పేవకుఁడ నా నీభేదమేలా : పయో
నీరన్యాయమునన్ వసింపుదము మన్నీలున్న వారింకఁ ద
దై వ్యరం బెట్టులౌ సామదానములనో వారింతు భేదాననో.

540

క. ఆమూఁట జక్కఁబడరే, నేమాయెఁ నంగరంబె యే నొనరింతున్

బో : మానిని : జగదంబిక, యే మన కన్నిఁటికిఁ గలఁ ది కేటికిఁ జింతల్.

541

వ. నావుడు మనోరమ యిట్లను.

542

ఉ. నీవచనంబుచేతన జనించె ముదంబు మదంబ నీకు పౌ
భ్యావహాయయ్యెడున్ సుఖములందుము పుత్రులతోడఁగూడి యీ
భూవలయంబు నీవ తగుపొఱిమి వేలుకొనంగదయ్యఁ. మ
ద్దేవియి మత్కుమారునకుఁ దెచ్చి యొసంగును దండ్రీరాజ్యమున్.

543

చ. కరమున మన్నుపట్ట నది కొంచనమోఁ దనయత్న మింతయుం
బొరయకయే నను స్తమును బూర్ణమగుకా బ్రజలందఱున్ మహా
దరము వహింతు నెచ్చుది ముదమ్మునఁ బొంగు పమస్త కార్యమున్
వరిపడు నొక్కపెట్ట గ్రహదారము చాలిన యప్పుడేరికిన్.

544

- ఉ. చింత యొకింత లే దఖిలజీవులకున్ సుఖవేళఁ గష్ట మొ
క్కింతయు రాదు కష్టమున విచుకయుకా సుఖమబ్బుఁ బోదు లే
మ్మింతకు నాతనూజునకు విన్నటికాలము మంచిదొట నా
వంతయు వంతరాదిఁకఁ బ్రయత్న మొనర్చుము తూఁతునంపఁగన్. 545
- వ. అవి యన్యోన్యకష్టసుఖప్రచారమ్ముల నారేయిఁ గడపుచున్నంతి నగరమ్మున విడిసి
యున్న రాజకుమారులు మంగళతూర్వాదివిన్వనమ్ము లొక్కింత యాలించి. 546
- ఉ. కొందఱిదేమి హేతువనుకొందురు కొందఱు పెండ్లికాఁ మీ
చందమునం జెలంగు నవి నందియ మందరు కొంద రీనపుం
డందఱ మొనపుట్టి తనయాత్మజ నాతివికిచ్చి పెండిలిం
దొందరగా నొనర్చెడివినోదము గాఁదగు నందు రమ్మొయిన్. 547
- ఉ. అంతటఁ గాళిరాజు వినయమ్మున రాజులఁ బిల్వ నేగ భూ
కాంతలయం దొకందఱున గౌరవమున్ బొనరింపఁ దంతయున్
స్వాంతమనం దెఱింగియు సుఖహండు వెల్వెలఁబోక “యోధరా
కాంతులు ! పెండ్లి విందునకుఁగా దయపేయుఁడు మీర లెల్లరున్. 548
- క. నావుత్రి యెంత చెప్పిన, మావలుకులు వినక తనదుమది కెక్కిన యా
భూవతనూజు సుదర్శను, నే పెండిలియాదెఁ జెప్పు దేమి యొనర్తున్? 549
- తే.గీ. మిమ్ము నియ్యెడ దయఁజూపి మించుపేర్ని, నించి నా గౌరవమును దక్కించుపొంతు
పేరుకొనియెడ” నావుడు తేఁడులెల్లఁ, దలలు పంకించి యారీతిఁ బలికి రతని. 550
- క. భోజనములాయె నొకరును, రాజా ! రాజుల రకట ! రాత్రి వివాహ
శ్రీ జరిపి బడలయుంటివి, భోజనమునకేమి ! పొమ్ము పోదుము మేముకా. 551
- వ. నావుడు సుఖహండు వారలనువంబు గ్రహించి సంకయించుచు, నగరికరిగె వంత
నారాజులలోఁ గొందఱు సుదర్శనుం జంపి కన్యకన్ గైకొందమనువారును నది
న్యాయంబుగాదు మిన్నక యుత్సవంబు వాలోకించి పోవుదమనువారును మఱియు
నానావ్రకారంబులఁ బ్రసంగించువారునునై యాయామార్గమ్ములం గాచియుండిరి.
సుఖహండు తక్కుకార్యంబుల సలక్షణమ్ముగా నెఱవేర్చి యెల్లని పతీనసేతమ్ముగా
నంపువాడై పారిబర్హం బొనంగుచున్నంత, 552

సుదర్శన యుధాజిత్తుల యుద్ధము.

- క. దూతలువచ్చి సుబాహున, రాతలపతి కిట్టులనిరి రాజా : వీ జా
మాత నిపుడేంపఁబోకు మ, రాతులు గలరయ్య క్రోవ రక్కసుల క్రియన్. 553
- వ. నావుడు సుబాహుం డంతుకమున్ను రాజులచందం బెఱింగిన వాడగుటంజేసి
సంశయించుచుండ సుదర్శనుం దిట్లనియె. 554
- చ. నృపవర : వారలేమి యొసరింపఁగలా రొసరించిరేపి న
త్కృపగల తల్లి యా జగదధీశ్వరి నాకు నహాయభూతయై
రిపుల నడంపకున్నై తగురీతిఁ బ్రయాణమొనర్చుచుయ్య మా
తనసుల యాశ్రమమ్మున ముదంబున నుండెదయయ్య : తద్దయన్. 555
- మ. తగువాసం బది గాదటంచు మదిఁ జింతం జేయఁగాఁబోకు మొ
ప్పగు మా యాశ్రమమందు దివ్యమణి దీవ్యత్కండరాజాతమా
సౌగంధ్యమెల్లఁది బావులా చెఱువులా సౌంపాదుపూఁదోఁటలా
నగరుల్ మీనగరంబులుం దగవు విన్నాఁబునన్ దావికిఁ. 556
- వ. అనవుడుఁ గాశిరాజును ననంబ్యమ్ముగా ధనం బొసంగి నతీనమేతంబుగా నంపుచుఁ
దానును బలనమేతంబుగాఁ బిలువదన వెడలె. 557
- ఉ. అంత సుదర్శనుండు దనయంకమునందలి కాంతతో రతీ
కాంతుఁడు వాఁగ నిర్భయముగాఁ జనుదెంచెడివేళ రాజు ల
త్యంత “మదే రథం బదె సుదర్శనుఁ దేగెడుఁ గాంతఁ గూడి మీ
నంతములెల్లఁ జెల్లఁ జని వట్టుఁడు కొట్టుఁ” డ ఁచు రేఁగినన్. 558
- వ. సుబాహుండు వారల కద్దవడియై నంత సుదర్శనుండు విశ్వలచిత్రమ్మున నేకాక్షర
మ్ముగు కామరాజమహాచంద్రంబు జపించుచు సంభాషణసఱిసంబులు మనంబున గుఱి
కొల్పియుండె నాలోనన యుధాజిత్తును శత్రుజిత్తున్ దాకిన. 559
- ఉ. వీఁక సుబాహుఁ డాత్మభుజివీర్య మెలర్చుగ శంఖుండుబి
ప్రాకటరావముల్ వెలఁగ రాజవరంవరలన్ యుధాజిదా
ఖ్యాకు నెదిరై విరువర కుండముగాఁ బొసఁగెఁ రణంబు : వి
ర్రీత సంబపై మనము వెట్టె సుదర్శనుఁ డప్పు దొప్పగన్. 560
- ఉ. దారుణరీతిగా రణము తగ్గతి నొప్పుచునుండ దీవ్యదా
కారముతో మహాయుధవికాయముతోఁ దగువల్యతో నలం

కారముతోడఁ గల్పసుమకాండ పరీవృత దివ్యమాలికా

భారముతో మృగాధిపతివాహనయై జగదంబ గ్రక్కునన్.

561

వ. ప్రత్యక్షం బగుడు సుదర్శనుండు హర్షపురికితగాత్రుండై మామకుం జూపుచు, 562

ఇ. ఇంక భయమ్ము చెంద మన కేమిటి కంచు రథమ్ము దిగ్గి యే

జాంకముఘీలలామ యగు నంగనతోఁ దవమామతోడ వి

శృంకఁ దదఁబికాంఘ్రి జలజమ్ములకుం బ్రజమిలై నేస్తులా

తంకము చెంద సింగమును ధ్వాన మొనర్చె నమావరీతిగన్.

563

వ. మఱియు మోరవాయువులు వీచె దిక్కులు మిక్కిలి దారుణప్రకారంబులయ్యె

దానంజేసి రాజులందఱును భీతిల్లి విశ్రేష్టులై మహాశృర్యవర్మాకులై చూచు

చున్నంత సుదర్శనుండు సేనాధిపతి కిట్లను, అన్నరుపాపితయగు జగదంబ శర

ణమై యేతెంచె వింక వీ వొరులకుఁ దలంకక రాజనంకులమ్ముగు పథమ్మున

నవర్గశమ్ముగ వైవ్యమ్ముఁ బోవిచ్చునవుడు నశిం దట్లచేసె యుధాశిత్తు భయ

గ్రస్తులై చూపుడి చూచుచున్న రాజులంగవి యిట్లనియె.

564

ఉ. సింగముమీఁద నెక్కి యొక చేడియ వచ్చినయంత భీతులై

త్రుంగగనేలః రాజు లధికల్ గలచో నొక దుర్బలుండు త

న్యంగివి జేకొనంగ వదియారసి యూరకయుండఁ జెల్లినేః

వెంగలి వీనిఁ జంపి బృధివీపతిపుత్రికఁ దెత్త మిత్రుణన్.

565

క. అవి కాను శత్రుజిత్తును, గినివి సుదర్శనువివంకఁ గీరించె శరా

నవమాకర్ణాంతంబుగ, ననేక బాణముల వాని నాతఁడు త్రుంచెన్.

566

వ. అంత సంవికయు,

567

చ. కనులను మిఱుఱుల్ పెదరఁగా నృపులందఱ కన్నిరూపులై

కవలి యనేకబాణముల గాఁడఁగనేపివ సంకులక్రమం

బునఁ దగె యుద్ధరంగము నముఞ్జ్వలదేతదమానబాణును

ర్దవమున శత్రుజి త్రకవిశాతయుఁ గూడఁ బరేతులైరొగిన్.

568

వ. తక్కుంగలవార లందఱు వద్దానికిఁ బరమాద్భుతం బందిరి. సుదాహుండు పరమ

ప్రీతుండై యానందబాష్పములు వెల్లి విరియ నవ్వురళక్తి విట్లని వినుతించె.

569

ఉ. సేరిమి నర్వర త్త జనపీఠ లదంచెడి తల్లిరోః నను

స్కారము, కాంతి విద్య శివ కామద నాఁజను తల్లిరోః నను

స్కారము, కొల్చువారలకు సంపద లిచ్చెడి తల్లిరో : నను
స్కార, మకారణంబి యువకార మొనర్చుట నీక చెల్లెడిన్.

570

సంచదామరము. ననుస్త జంతుజాలమునా వ్రకస్త సత్కృపాకటా
క్షమరగళోజ్జ్వలత్తరంగ సంగతిం బొసంగఁ జే
సి మేలుఁగూర్చి ప్రోచుతల్లి : శ్రీకరినా నిమన్ నదా
ననుస్కరింతుఁడ్రోవుమమ్మ : నన్నుఁ బేర్చిమీఱఁగన్.

571

క. అగుణవగు విన్నుఁ గొవియా, డఁగలనె : మూఢుండ నగుఁబడన్ దుష్టుండ
భగవతి : నీ యాధార్థ్యం, బు గనం జాలరు విరించి ముఖులగు సురలుఁ.

572

గీ. ఈవ వాగ్దేవతపు, బుద్ధి వీవ మతివి, నీవ జంతువులకు గతి నీవ, విన్ను
సుతి యొనర్చంగఁ దరమె : మనోనియంత్రి, వగుచు నెల్లెడ వర్తింతు వఖిల జనవి :

ఉ. తావకభ క్తముఖ్యుఁడు సుదర్శను సంగతిఁ జేసియేకదా :
భావుకమై యశేష జనపావనిమై యజముఖ్యదుర్లభం
బై వెలుగొందు త్వత్పదననాంబురుహద్వయి సూడఁగంటి నీ
సేవకకోటిలో నొకనిఁ జేసి ననుం గరుణించు మమ్మరో :

574

ఉ. అంబ : రిపున్ హరించి భవదంఘ్రిం జోలవలేకదారి బా
లుం బఁపీనునిన్ విజయలోలు నవాధు సుదర్శనుఁ గృపా
లందితచిత్తపై శశికలావతితోఁ గరుణించి తింత పూ
ర్ణం బగునమ్మ : నెమ్మి విను నమ్మి భజించెడి భక్తకోటిపై.

575

గీ. మంత్రతంత్రము లెఱుంగ నీ మహిమ యెఱుంగ
మూఢభ క్తిని వినుతింతు మొఱకు నన్నుఁ
జాలనము సేయుమమ్మ : నీవాడ నమ్మ :
కిల్చిషమ్ము లడంచి రక్షింపుమమ్మ :

576

వ. అని బహుభంగుల నుతించు మహిమా గరుణించి యంబ భవదభీష్టం జేమనుడు
బద్ధాజలిపుటు దై యానంద పులకితగాఢుందై యిట్లనియె.

577

కా. తల్లి : నీదగు దర్శనంబుకతనా ధన్యుడనై యున్న నే
నొల్ల న్వేఱొ : దేదియేని కరుణాయోగమ్మునం జేసి నా
యుల్లమ్ముందు వసించు బొక్కటియు లోకోత్తంప మీకాశి ను
ద్యల్లిలనా వసియించు బొక్కటియు ని న్నర్థింతు నత్యంతమున్.

578

- క. దుర్గను మగు రిపువర్గము, వర్గశక్తువ సంహరించి న న్నేలిన యో
సర్గవిధాయని : నా పురి, దుర్గాభిఖ్య నివసింపు త్రుంపుము రిపులకా. 579
- గీ. ఈపురం బెంతదనుకఁ దా నిల వెలుంగు, నంబ : నీవంతదనుక మా కభయధాత్రి
వగుచు వసియింపవలయు మహానుకంప, దనర విచోటఁబ; సిదియ నాకును వరంబు. 580
- వ. నావుడు జగదంబిక యంగీకరించెఁ బిమ్మట సుదర్శనుం దామె విట్లు వినుతంపఁ
దొడఁగె. 581
- గీ. సృష్టిరజేవిలయములు పేయఁ జాలె, దంబ : యొక్కింతయిప్పు నీకమరెనేని
యట్టిని విట్టిదీను న న్నాదరించి, కాచితి వటన్న విదియు దుష్కరమె నీకు? 582
- గీ. ఏమికార్య మొనర్తు : నే నెవటి కేగు, వాఁడ : మూర్ఖుఁడనయ్యు భవత్ప్రసాద
బలముచే సర్వ మొనరింపఁ గలను దేవి! , శ్రివ దలిర్చుంగ నా కావతి మ్మనవుడు. 583
- ఉ. చేపెడిదేమి నాకు నృపశేఖర : యీ లలితాంగికోడ ము
ద్ధాననముకా విహించి విలసన్మతివై చని మీయయోధ్య సిం
హాసన మెక్కి నవ్వటన కంచితరీతిని రాజ్య మేలుకొ
మ్మా! సురవాదవైభవఁడవై విను నేఁ బయి నుండి కాచెదకా. 584
- క. బలిదాన విధానం బది, యలరఁ జతురఁజివి నవమి నష్టమివి నమనా
గలకాలమ్మును శ్రద్ధా, కలితుఁడవై పూజ పేయఁగా వలెఁ జామ్మి. 585
- క. అదిగాక, శరత్కాలము, మదభీష్టం బెంతయేని మత్సూజలు నె
మ్మది నెరాత్రవిధానము, పొదలఁగఁ దత్కాలమందుఁ బొనరుపు వత్సా. 586
- గీ. మాఱి చైత్రాశ్వినాషాఢ మాసములను, నొప్పుగాఁ జేయుచుయ్య మహోత్సవములు
కృష్ణవక్ష చతుర్థి కేవల నవ, రాత్రములు నష్టమియును వాత్రములు మిగుల. 587
- చ. అని వివరించి యంతటఁ బరాంబ యదృశ్యతఁ గాంచె నానుద
ర్శనుడరిఁ జేరి యెల్లరును రాజులు భక్తియు నప్రభావముం
దనర సురల్ సురాధిపు విధమ్మున మ్రొక్కి నుతించి రంబికన్
మనమున నమ్మువారు జనమావ్యత గాంచుట కేమి శంకయో. 588
- క. మామయగు సుబాహుండును, భూమిపాలకులతోడఁ బోయి యతనికిం
జేమొద్దునుటించెను దే, జోమూర్తులయందు నయను చూడంబడునే. 589
- వ. ఏమ్మట రాజన్యులందఱును సుదర్శనుం గాంచి మహాత్మా : నీవిఁక నయోధ్యాపుర
మ్మునఁ బైత్తుకంబగు సింహావనమ్ము నదిష్టించి మమ్ముందఱఁ బాలించుచు మాచే
వలయుపనులం గొనుచు వింశత మున్నజ్ఞానవశమ్మున నొనర్చిన యస్తదవచార

మృత ప్రైరింపవలయు సంసారకూపమృతంబు బడి సారాసారవివేకంబు దక్కి పశు
పులగతిఁ దిరుగు మాకు నీయనుగ్రహమృతం గదాః జగదీశ్వరీనందరసంబు
గలిగె నిట్టి నీకేమి యాచరింపం గలవార మని బహువిధముల ననునయించి మఱి
యును. 590

చ. అడిగెద మొక్కమాట వినయమృతః సర్వ మెఱుంగునట్టియో
యొడయఁడః దేవి నాఁగ నెవరో యట తెచ్చటనుండి వచ్చెనోః
కడుముద మయ్యె మా కెఱుంగఁగా నొనరింపు మనన్ సుదర్శనుం
దెదపక వారి కిట్టులనియెన్ జగదీశ్వరి నాత్మ నెంచుచున్. 591

ఉ. చెప్పెడిదేమి యొన్నిపతిశేఖరులారః త్రిమూర్తులాత్మ నె
ల్లప్పుడు నేజగజ్జనవి సంవిక నెమ్మి భజింతు రాపె యే
యివ్వరక క్తి సా త్త్విక మహిముఖలోకములెల్లఁ బ్రోచుఁ ద
న్నెప్పుడుఁ గొచ్చువారలకు నిచ్చు విరామయభాగ్యసంపదల్. 592

గీ. చెఱుగుచు రిజోగుణమ్మున నృప్తిసేయు, సత్త్వగుణమునఁ బాలించు సంహరించు
నఖిలము తమోగుణంబునిఁ యత్కతమున, సగుణయననొప్పు నీక క్తిజగమునందు.

క. ఈ సగుణ శక్తియే యగు, దాసులెల్లరకు పౌఖ్యదాయనియును నే
వానక్తులకున్ సేవ్యయు, వీసంబునెఱుంగ నగుణవిద మే ననుడుకా. 594

ఉ. చిన్నతనమ్మునంద వనసీచుకు వెల్వడి నీతి గ్రమ్ము బల్
విన్నదనంబుదోఁప నొకవిదైయు బుద్ధియు లేవిప్రాయమం
దెన్నఁగ నిట్టి శక్తికృప యేగతిఁగల్గెనటంచు మాకు న
న్నన్నః కడుకానిదిత్రమగు నాతెఱుగుకా వివరించి చెప్పుమా. 595

గీ. అనుడు నతఁ డిట్టులను బాల్యమంద నాకుఁ, బట్టువడె నొక్క బీజంబు భాగ్యవశతఁ
బేర్చి నయ్యదియే కామబీజ మయ్యె, నదియనాకు నొసంగె విద్యాదికంబు. 596

క. ముసులకతన నష్టప్పుడు, వివియుంటివి దేవినాఁగఁ బదప నదియే యం
బను జూడఁగ సాధనను, య్యెమ బీజావృత్తి కెంతయేవియుఁ దోడై. 597

చ. నాపుడు రాజులందఱును బరశక్తి ప్రభావమ్మునకును సుదర్శను నదృష్టమ్మునకును
సంతసించి తమతమపురమ్ముల కేగి మఱుంబుండిరి. మఱాహంబు నల్లు సంపించి
తనపురమ్మున కరిగి యయ్యెడ దుర్గాలయమ్ముగట్టించి ప్రతిష్ఠాదికంబొనర్చి విశ్వేశ్వ
రుతోఁబాటు పూజాదులు జరపుచుండె. సుదర్శనుండు పరమోత్సాహమునఁ గోసల
దేశమ్మున కరిగి యయోధ్యానగర నమీనమ్మున విడిసె. 598

సుదర్శనుఁ డయోధ్యకరుగుట.

- ఉ. వంగతి యంతయున్ దెలిసి వంగతులై వదివుల్ మృదంగ వ
స్యంగళావముల్ పెలఁగ నాగరకాంతలు లాజి లొప్పువే
ద్యం గురియింప వండులు గడంగి నుతింప నెదుర్కొనక జయా
భంగురుడై సుదర్శనుఁడు వత్నియుఁ దానును నేగఁ బ్రోలికన్. 599
- వ. ఇట్లు పౌరజననమర్చితనానోపాయవగ్రహణ పురస్సరంబుగ వంతఃపురము పొచ్చి
పుత్రశోకమ్మునం గుందుచున్న నవతితల్లిం గాంచి నమస్కరించి వినయమ్మున
నోదార్చుచు నిట్లనియె. 600
- క. వీతనయుని వీతండ్రివి, వీతివిహీనుండ నగుచు నేఁ జంపఁగ లే
దో తల్లి! భవత్పదకం. జాతమ్ములు సాక్షి శక్తి చంపె విరువుంన్. 601
- గీ. ఒకరుచేసినకర్మంబు నొకరు పొంద, నేర్తురే యిందులకు నింత యార్తియేల
తగ నవశ్యంబు కాఁదగుతంత్రములకు, శోకమంద రొకింత తదజ్ఞులు నిజంబు.
- ఉ. దాసుని నన్ను వీనుతువిదమ్మునఁ జూడఁగదమ్ము; శోకముం
జేసి కృశింపనేల? దయచేసి మనోరమకన్ప నెక్కుడై
వాసియు వన్నెయుం గలిగి వర్తింపమ్ము; యొకింతభేదమున్
జేపెడివాడఁ గాను జననీ! పరిచర్య యొనర్తు నిచ్చుచున్. 603
- క. తన చేసిన కర్తవ్యుచేఁ, దన కాపద సంభవింప దైవము దూఱకా
జన దన్యుల నిందింపన్, జన దయ్యది యనుభవమునఁ జక్కంబుదెడిన్. 604
- గీ. దారుమయకాంత నర్తకప్రేరణమునఁ, జేసి నటియించు విధమున జీవుఁడాత్మ
కర్తవ్యమున సుఖదుఃఖములను జెందు, నందుఁదదజ్ఞులు దుఃఖించు టనుచితంబు.
- గీ. చిన్నతనమున వీతండ్రి చెట్టఁదలఁచి, నన్ను రాజ్యవిహీను నొనర్చునప్పు
దేను గర్హనభవమని యెంచుకొంటే, గాని శోకింపలేదు వికల్మషులు తల్లి. 606
- క. వీతండ్రి వీరపేనున్, నాకాతక జంప నాజనని వనుఁగొని దుః
ఖాతురయై కాంతారం, బేతెంచెడి త్రోవ దొంగలేతెంచి పడిన్. 607
- క. కట్టినపుట్టము మొదలుగ, నెట్లన హరియింప దుఃఖనీరవిధికిఁ దా
గట్టెఱుఁగక వడుకష్టము, లెట్టి రిపునకైవఁ గూడ వెప్పటికైనన్. 608
- వ. అట్టియెడ నిదల్లండును ధాత్రేయియు మమ్మును విడువక కష్టసుఖమ్ములకోర్చి
పెంబక జనుదెంచిరి. 609

ఉ. విష్ణుట నెట్టకేలకుఁ దపించితపించి సురావగానమీ
వష్టుననున్న యొక్క-మునివలెకుఁ జేరితి మాముసింద్రులన్
మష్టుల గారవించియుఁ గ్రహష్టున వింతకుఁ దెచ్చిరమ్మ ! నా
కష్టైయి దుఃఖ మిష్టైయి ననంతముదమ్మును లేదు తల్లిరో ! 810

వ. ఇప్పటికైన నేరియందు మాత్సర్యంబుగావి వైరంబుగావి లేదు. రాజ్యభోగంబు
కన్న నీవారాన్నభక్షణం బొనర్చుచు నింద్రియజయమొనరించి ధర్మచరణంబు కర్ణం
బవి తోచెడిది. సకలజన్మంబుల మనుష్యజన్మంబు దుర్లభం బదియును భారతఖండం
బున నగుచెక్కుడగు, నట్టి జన్మంబునొంది సర్వసాధారణంబులగు నాహారాది
సుఖంబులందుచు ముందుఁడై వర్తించుచున్న న్వర్ణమోక్షప్రదంబగు ధర్మసాధనం
బొర్చుట లెన్నగాదె ! యను సుదర్శనువచనమ్ములు విని లీలావతి లజ్జితయై పుత్ర
శోకంబు పరిత్యజించి యుట్లను. 811

చ. నిను విటుచేయునవృ డవివీతి యొనర్చుకు మన్న నన్ను మ
జ్జనకుడు లెక్క పెట్టక యనత్కృతి నీకొనరించి తాను జ
చ్చినయదిగాక మత్సరువిజీవముఁగూడ హరించెఁ దా నొన
ర్చినకృతి దన్నడంచె నొకరిన్ జెఱుపన్ విధి తన్ను మాపదే. 812

క. నీతాత పీఠసేనుం, దే తాదృకుఁడే తలంప నితనిని నాత్తె
నాతండ్రి చంపెనకటా !, యోతండ్రి ! తప్పునాది యొరు లెవ్వరిటన్. 813

క. నీ తల్లి నాకు సోదరి, నాతనయుఁడ నీ వకారణంబుగ దుఃఖ
స్వీకనయి కుండనేల ! మ, హీతల మేలుకొనుమీ మహేశ్వరికరుణన్. 814

గీ. వారొనర్చినకర్మంబు వారిఁ జంపె, విన్ను నిందింపఁ బాపంబు నేనెఱుంగనె
చచ్చినకుమారునకు నేడ్వ నజ్జనుండ, వై న విన్నలయించుకు కడల వలదె. 815

వ. అవి యాపె యావతిచ్చుటయు వతండు మంత్రులం బిలిచి దైవజ్ఞ విరీతంబగు
కుభముహూర్తమ్మున హేమసింహాసనంబు నిర్మింపజేసి మణిమండితంబగు నొక్క
ప్రాసాదమ్ముననుంచి తత్సంహారనమ్మున యథావిధిగ జగదంబిక స్థాపించి, సర్వకాల
మ్ముల నీయంబిక నర్చింపుఁడని పౌరులకాజ్ఞాపించి విష్ణుటఁ బట్టాభిషిక్తుండై సుఖ
మ్ముగ రాజ్యభారమ్ము వహించె. 816

గీ. ఆ సుదర్శనుకతమున నంది జగద, దీక్ష్యరి కృపావలంబి లోకైకజనవి
యంరి కోసలదేశమ్మునందు నిలిచి, యెల్లవారికి కుభముల విచ్చుచుండె. 817

సీ. దర్శజ్ఞఁడై నీతిఁ దప్పక ప్రఖ్యాతిఁ , బొందిన యందిలీపునివిధమున
ప్రజలఁబిడ్డలరీతిఁ బాలించి యశముచేఁ , బ్రదిలిన రఘుమహారాజు పగిది
సత్యంబు దప్పక జగతిఁ బాలించి న్ర , శస్త్రీ తెక్కిన హరిశ్చంద్రమాడ్కి-
శిష్టరక్షణదుష్టశిక్షవిశేషముల్ , నలిపి యేలిన రానుచంద్రబోల్కె

గీ. శుద్ధవర్ణాశ్రమాచార వద్దతులును , ప్రతిగృహస్తున సంబాసవ్యులును నె
సంగ శశికల సౌఖ్యంబొసంగ సంగ , తిముగ రాజ్యం బొనర్చె సురర్యనుండు .

క. మామయు వల్లుఁడుఁ దమతమ, సీమల సంబాసవర్య చేయు కతమునన్
గ్రామాదులలోఁ బండిత, పామరసాధారిణముగఁ బ్రదిలెకా బూజల్. 619

న వ రా త్ర పూ జా వి ధా న ము.

క. ఆన జనమేజయుఁడనుఁ గ్ర, న్నన శరదాగమమునందు నవరాత్రమ్ముల్
చనుదెంచిన నేవిధి నం, బను బూజింపంగ వలయుఁ బరమమునీంధ్రా. 620

క. వరపతి జనమేజయుఁ డా, దరమున విటులడుగ మౌనితల్లఁజఁ డనియెన్
శరదాగమ ముందు వసం, తఱుతువునందును యజింపఁదగు జగదంబన్. 621

మ. అరయన్ నర్వజహునాశకములై యత్యంతమౌరమ్ములై
వరచువ్యాధికరమ్ములయుఁ గడు శోభిహ్నుర్తి నొప్పారి కాం
కరికిన్ ప్రీతికంఠములై మిగుల వేడ్కల్ పేయు రోకాళికిన్
శరదారంభవసంతముల్ శమనదంష్ట్రాప్రాయముల్ భూవరా. 622

క. కావున నీ ఋతువులను శు, భావహాసవరాత్రముల సమంచిత భక్తి
శ్రీవిభవము లలరఁగఁ బర, దేవత వర్పింతు రెల్ల ధీరులు నిధిపా. 623

న. నవరాత్ర విధానం బెఱింగించెద సావదాన మనస్కుండవై యాకర్షింపుము.
చైత్రాశ్వయుజమాసమ్ములయందు సితపక్షమునఁ బ్రతిపత్తిధి మొదలుకొని నవ
రాత్రంబులును దేవి వారాధించు నరుండంతకు మున్నమవనయందుఁ దత్త
త్సూక్ష్మాద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుకొని యాదిసమ్మున హవిష్యాశనంబున నేక
భుక్తంబొనర్చి నమప్రదేశమ్మున ఖోడకహస్త ప్రమాణమ్మును స్తంభద్వజ సమన్వి
తంబును నగు నొక మండపం బేర్పఱచి గౌరవ్యుద్గోమయమ్ములచేఁ జక్కఁగా
నలికి మ్రుగ్గుపెట్టి తన్మధ్యమ్మునఁ జతుర్వస్త విస్తృతమ్మును నేక హస్తోన్నతం
బును నగు నొక వేదికఁ బీఠార్థంబు విర్మించి వివిధతౌరణ విశానాది కంబులచే
వలంకరించి మఱియును, 624

- క. ఆనాటిరాత్రి మంత్ర వి, భావజ్ఞుల నకలవేవత్త్వజ్ఞుల న
న్యాయించి విలువవలయు ను, హాసయమముగల్గు వ్రాహ్మణాగ్రేసరులన్. 625
- వ. మఱునాఁ డుదయమ్మున నదీనదవాపీహుపతటాకింబులం దొందె గృహమ్మునం
దొందె స్నానం దాచరించి సంహృతందనామలు దీర్చికొని పూర్వోద్దిష్టులగు వ్రాహ్మ
ణుల సర్వసాధ్యాదికర్ముల నర్పించి శక్త్యనుసారముగ వస్త్రాలంకారాదుల
సంతుష్టి గావించవలయు. 626
- గీ. ద్విజుల తొమ్మండ్రు వలయుఁ గాదేని నేవు, రై న మూగురునైన మహాహుళం దొ
రందఱునిఁ గావలయుఁ బూజకాలమున, నుచితకామాలమంత్రజపంబుబొందె
- గీ. మఱియుఁ బారాశరాశ్రమమునై మహాతు శాంతు,ననము నొక్కఁ ఁ పరియించునదివిజస్త్వ
స్వప్నవాచనపూర్వము శక్తిప్రసాద, మొదలు వెట్టుంగవలయు నమోదనులర. 628
- వ. పూర్వోక్తంబగు వేదియందు తొలువస్త్ర సమర్పితంబగు సింహాసనంబు స్థాపించి
యందుఁ జతుర్థస్తయు నాయుధ సమంచితయు రత్నాలంకార విరాజితయు
మర్తాహరభాసురియు దివ్యాంబుఁ దారిణియు సౌమ్యయు నర్వణక్షణ సంయు
తయు శంఖచక్రగదాచక్రాద్వివరయు సింహవాహుయు నగు జగదంధిక నాగ
మోక్ష విధానంబున స్థాపించవలయు. 629
- క. తగ నష్టాదశధుజ యగు, జగదంధికఁ దీతమందు నుస్థాపనఁ జే
యఁగవలయునంచుఁ గొందఱు, పిగమ విధానజ్ఞులండు నృపతినితంసా. 630
- వ. విగ్రహభావమ్మున నూశర మంత్ర సంయుక్తంబగు యంత్రంబులు దీతపూజితై
స్థాపించి దాని పార్శ్వంబునఁ * బంచలక్షసంయుతంబును వేదమంత్ర సంస్కృ
తంబును బుణ్యతీర్థజలపూరితంబును కనక్కనకంత్సనమంచితంబును నగు కం
శంబు నిలిపి యయ్యంత్రంబుతోఁ బాటు పూజించవలయు నని మఱియును. 631
- క. మంగళ పృథులగ నివ్వన, నంగత వారాంగనా మహంగీతకా
బంగీతనటన వ్యా, సంగాదికములను బ్రోద్దు జరపఁగవలయున్. 632
- వ. హస్తాక్షత్రయుక్తం బగు వ్రతపత్తిని బూజారంభం దొనర్చుట మిగుల శ్రేయ
స్కరంబు. మఱియును, 633
- క. అంబాన క్రములుండి యొందె మఱి యేకాన్నంబుచే నొందె దీ
క్షం బూజించెడి యా దినంబు లుపవాసంబుండి యొందెకా మఱం

ఋం బూర్ణం బౌనరింతునంచ వియమంబున్ శక్తికల్మిశా దద
గ్రంబిందున్ పవియించి పూనఁదగు నార్యాపూజకుం దొప్పగన్.

634

పీ. మందార కరవీర మాలతీచంపకా , శోక కరజదివ్య సుమచయములఁ
జందనాగురుకవచ్చారు కర్పూర బి , లవ్విదళార్థ్యపాద్యాది లక్షణముల
నారితేళ కదళినారంగదాదీమీ , పవసాదితరుణాత ఫలవితతుల
నన్నపానముల దీవ్యదృశ్యభోజ్యచో , ష్యాదికంబులఁ బాయసాదికముల

గీ. దూసముల దీపముల మహాస్తుతుల నతుల, నతులగతుల వ్రతంబు మన్నతు లొనర్చి
నతుల సుతుం సుమతుల నర్గతుల నలరి , వెతలఁ బాయుచు రిదియ దేవీవ్రతంబు.

క. ఎన్నిక శక్త్యనుసృతిగా, నన్నంబిడవలయు భూసురాదులకు వ్రతం
బెన్నివిధంబులఁ జేసిన, నన్నంబిడఁడేని వ్యర్థమగు నరనాదా.

636

గీ. మాంసము భుజించువార లంబన్ యడింతు, రేనిఁ బతువుల బలిదాన మీఁగవలయు
నజవరాహమహిషము లత్యంతముఖ్య, ములు బలివిధానమున కవి మునులమతిము.

గీ. అంబిక బైదుటను జంపినట్టివతువు, లెల్ల స్వర్గమునకు నేగు హింస నింద్య
మయ్యు యజ్ఞాదీకముల దేవ్యర్చనాది, కముల నింద్యముగదా స్వర్గదముగావి.

వ. మఱియుఁ ద్రికోణంబగు కుండంబేర్పఱచి యందు హోమంబొనర్ప వలయుఁ
ద్రికాలమ్ములయందును వృత్తగీతవాద్యమ్ములు పెరింగ మనోహరఘ్నులగు పూజా
ద్రవ్యమ్ములచే నర్చింపవలయు భూమిపై శయనింపవలయు ఎస్త్రాలంకారాదికం
బొసంగి జుమారీకల నేత్రకవృద్ధి క్రమంబునఁగాని యంతకు ద్విగుణమ్ముగఁ గాని
త్రిగుణంబుగఁగాని విత్యంబును నారాధింపవలయుఁ గుమారీ లక్షణం బెట్లంఁచేవి,

గీ. రెండువత్సరముల నలరెడునదియ కు, మారి; మూఁడేడు లై నచోమహిష; యది త్రి
మూర్తి; నాగ్గేనిఁ గళ్యాణి. మొవపెనేని, యైదు రోహిణి; కాళిక యాఱు మొనయ.

గీ. నవవర్షంబులై నచోఁ జండిక యవఁ, బరగు నెన్నిదియైన కాంభవి యనంగ
నలరుఁ, దొప్పిదియైన దుర్గాఖ్య నెసఁగుఁ, బదియయిన దాని నెంత్రు సుభద్రయమయ.

గీ. ఇంత తెక్కుడు వయసాయెనేని శక్తి, సంతసించదు తత్తదర్చనమునం గు
మారిలోనగుపట్టివామములు వాడ, వలయు వద్దాన. నంబకుఁ గలుగుఁ బ్రీతి. 642

పీ. మాటిమాటికిని గుమారిఁ పూజించిన , యుజ్వారిద్రవ్యముల్ తొలఁగిపోవు
పూర్ణభక్తివి దాఁ ద్రిమూర్తిఁ బూజించిన , నాయుప్రివర్గముఖ్యఫల మబ్బు

ననువుమీఱంగఁ గళ్యాణేఁ బూజించిన , విద్యావివరరాజ్యవిభవ మెనయు

నకలంకభక్తిఁ గాళికఁ బూజచేసిన , శత్రుసంతతికి నాశనము పొసఁగు

గీ. చండిక యొసంగునందల్, కాంచివి యిడుఁవృపుల నలరించు శక్తి, నెంతే నపాద్య
కార్యములు నెఱవేచ్చుదుర్గయు, సుభద్ర , వాంచికము లిడు, రోహిణి వ్యాధులడఁచు.

వ. మఱియు వీరలనర్పించుపట్ల శ్రీర స్తమమంత్రంబున నొందె శ్రీయుక్తంబులగు మం
త్రంబులనొందె బీజమంత్రమ్ములనొందె సుసయోగింపవలయు. 644

క. ఆయఁ గుమారతత్త్వము, లారాజీవభవముఘ్న లగు సురలను లీ
లారీకా సృజియించు కు, మారిం బూజించెదన్ సమాహితభక్తికా. 645

క. సత్వాదులచేతఁ ద్రిమూ, ర్రిత్యమ్ము ప్నిఖిలరూపధేయత్యము వ్యా
వృత్త్యమును గాంచుశక్తికా, దత్త్వనిధిఁ ద్రిమూర్తి భక్తి దనర యజింతుకా. 646

గీ. తనుబిడిచెడి భక్తసంతతికి నెవుడు, నఖిలకళ్యాణములును సమస్త కామ
ములు నొసంగెడి కళ్యాణి నెలమిఁ బూజ, చేసెద నఖండ భక్తి సుశ్రీలు నెలఁగ.

గీ. నకలభూతమ్ములుఁ బూర్వజన్మ మందు, గూడఁజెట్టిన బీజముల్ కొమరుమిగుల
వెలువరించెడి రోహిణి విపులవిభవ, గారిణిఁ దలంతుఁజేర్పి నఖండభక్తి. 648

గీ. చందముండాదిహరిణి చందరూప, చండికకుఁ బూజలిడుదుఁ బ్రచండభక్తి
కారణములేని యుత్పత్తిగలుగు కాంభ, విని శుభప్రస దజియింతు విపులభక్తి. 649

క. ఏవంచిధమంత్రమ్ముల, నేవంచిదపూజలను నమిర్దములగు నా
నావస్త్రాలంకృతుల కు, భావపాలగు కన్యకలకు నర్పించవలెకా. 650

వ. మఱియు హీనాంగియు దుర్గందబంధురయుఁ గుప్తయు క్తయు ప్రణాంకితయు దుష్టు
లభవయు ఞాత్యంధయుఁ (1) గేకరయుఁ (2) గాణియుఁ గురూపయు బహురో
మశయు రజశ్చిహ్నాద్యంకితయు జైమయు (3) గర్భసమద్భూతయు గోళకయుఁ
గన్యకోద్భూతయు లోనగు కన్యకల వర్ణించి యరోగిణియు సురూపాంగియు
సుందరియు ప్రణవర్జితయు (4) నేకమౌళసమద్భూతయు నగ్రకన్యక వర్ణించ
వలయు సర్వకార్యఘ్నం బ్రాహ్మణియు జయార్థంబు స్పృహవంశజయు లాభార్థంబు
వైశ్యకురోత్పన్ను గాని శూద్రవంశసంభవగాని పూజనియ లని యెఱుంగునది.
బ్రాహ్మణ క్షత్రియులకు బ్రాహ్మణియు వైశ్యులకుఁ ద్రివర్ణజయు శూద్రులకుఁ జతు
ర్వర్ణసంభవయుఁ గారులకు స్వకురోద్భవయు నారాధ్యలని యెఱుంగుము. 651

(1) మెల్లకమ్మ గలది. (3) 1 వక్రము దాటని వయస్సుగలది.
(2) ఒక కన్ను గ్రుడ్డియైనది. (4) ఒక్క తండ్రికి జన్మించినది.

- క. నవరాత్ర విధానమున వి. భవము కొలఁదిఁ బూజపేయఁ బరమహితము శ
క్తివిభవ శూన్యం దష్టమి, ని విరేషంబుగ యజించె నేవీయుఁ జాలుగా. 652
- గీ. ఆష్టమిని ముమ్మి దక్షయజ్ఞానహంత్రి, యగుచుఁ దను యోగినీరోటు లనుసరింప
భద్రకాళి జపించె నృపాల। తన్ని, మి త్తమున నష్టమిఁ బూజ మేలుఁగూర్చు. 653
- క. నవరాత్రకాల మెల్ల ను, వనన మొనరింపలేరీ వారికి నుపచా
నవిధులు నప్రమి యష్టమి, నవమియు వివి మూఁడునోషణము లుపరి స్మృసా।

న వ రా త్ర మ హా త్మ్య ము.

- క. ఈ మూఁడు దినములను దగు, హోమంబులఁ బూజనముల నొగి సరిరింపగా
గామములిడు నవరాత్ర ము, హామహావర్తంబుఁ బలెఁ బరాంబిత కరుడన్. 655
- క. నవరాత్ర నైతమున కీ, యుచిన్ దేతొందుసాటి యనుకొంటుము దై
భవమిడు నాయుపు విడు విడు, శివమున్ నిద్యమును యశముఁ జేవముఁ బరిముగా.
- క. విను రాజ్యభ్రష్టునకున్, దనయంతన రాజ్యమిట్లు ధరిచేశ్వరః। వి
ద్యమగోరి పూజచేసిన, మనులకు విద్య లవియెల్లఁ గరగతములగున్. 657
- క. వెనుకటి జన్మమ్మున నే, జను లీ నవరాత్రపూజ సలుపరొ వారే
యనవత్కులు రిక్తులు రో, గ విధులు దుర్జను లగుణులు గప్పులు ద్రిపుల్. 658
- గీ. విధవలును వంద్యులును భవవిరహితులును, నైన కాంతలఁ గన్గొని నప్పు “దీయ
భాగ్యలెల్లరుఁ బూర్వభవమ్మునందు, నీ వ్రత మొనర్పలే” దని యెఱుఁగు చుదివ.
- గీ. మనతరంబుగ రక్త చందన విమిశ్ర, విల్వదళముల నెనఁ దతిప్రీతి దనర
నంది నవరాత్రములఁ బూజనం బొనర్పు, నతఁడు భావతి యగును భూపతివతంసః।
- చ. హరిహర పద్మగర్భులును వష్టవిగీశ్వరు లెల్ల దేవతల్
వరమముపింద్రు లందఱును భక్తి దలిర్పఁగ నేవరాంబికా
చరణములన్ యజించి విలసద్గతి నొందుదు రమ్మహేశ్వరిన్
నరులు యజించు టిట్టురమెఁ నారక మేగెడివారు దక్కినవా. 661
- గీ. బ్రహ్మ సర్గంబు విష్ణువు పాలనంబు, హరుఁడు లయమును జేయు నేయంబకతన
వాజగద్ధాత్రి సర్వ పాపావహంత్రి, నమ్మహేశ్వరిఁ బూజించు టిట్టురంబె. 662
- గీ. వలునలుకు లేల విను మహాపాతకము లొ, నర్పు దుర్మార్గుడైన నెన్నంగనొక్క
సారి నవరాత్రముల జగజ్జనని పూజ, పేయఁ బాపమ్ము లెల్లను బాయ విజము. 663

వ. రాజేంద్రాః మున్ను కోసలదేశమ్మున సుఖీలుండను నొక్క వజ్రజండు దవదాన్య విహీనుండు గలఁ దాతవికి వంతానంబడిఁబు విద్యలఁ బోషింపనేరక యొక్కనాఁ దొక్క విప్రసత్తమం గాంచి నమస్కరించి యిట్లునయె. 664

క. ఓ విప్రః సుహృథాగః కృ. పావంతుఁడవగుచు నాయథాగ్యదశను నీ వేవిధినై న హరింపం. గావలయుఁ కుటుంబభృతీయుఁ గలవై తోచుకా. 665

క. దనికుఁడఁ గావలెనని నె, మృనమున నాకిచ్చలేదు మన్నించి కృపం గని నా కుటుంబభరణ. మ్మునకు నుపాసుం దొకండు పొగురుపుమనఘా. 666

క. నాకొడుకులు నాపూతులు, నాకలికిం దాశలేక యన్నంబడుగకా లేక యొనరెడి దేమియు, లే కిటుఁబ్బితిని జూలలేక మహాత్మా. 667

క. అదిగాక, పెండ్లికీడై, నది గలదొకపూతు రది దశాధికవంతుం దొదవినఁ గన్యాదానో, క్తదశకుఁ జెడు, బెండ్లియగునె ధనహీనులకుకా. 668

గీ. దానిఁ దలఁచిన గుండె బ్రద్దఁగు నాఁ. నేమిసేయుదుః దారిద్ర్యమెట్లు విడుచు నరసియేదేని నొక్క యుపాయమున్నఁ, బూని యొనరించిపుణ్యమ్మఁ బొందుచుయ్య.

వ. అని బహుభంగులం బ్రార్థించిన నవ్వైపుకంఠులంబి సంశ్రితవ్రతుండును దేవీ మహాత్మ్యవేత్తయు నగు నావిప్రుండు వల్కు "నోయనమా! శరత్కాలమ్మున నాశ్వయుజనితవక్షమ్మునఁ బ్రతివదాది నవరాత్రవ్రతం బొనర్చి దేవినారాధించితేని నీదారిద్ర్యంబు దొలఁగు విద్వానికి వేటొందు తుల్యమ్ముగాదని చెప్పి మఱియును.

ఉ. జ్ఞానమువిద్యు మోక్షమునొసంగు వెన వ్నవరాత్రకాలమం దేనరుఁడైన నంబ జగదీశ్వరిఁ బూజనభోజనంబులన్ ద్యానములన్ జపంబులను దద్దయు హోమములన్ దనాంగనా గాన విసోదనృత్యములఁ గ్రన్తనఁ దుష్టియొనర్చి మించినకా. 671

వ. మున్ను శ్రీరామచంద్రుం డరణ్యమ్మున నీతావియుక్తుండై కిష్కింధానగరమ్మున సుగ్రీవసాహాయ్యమ్మున నీ నవరాత్రవ్రతం బొనర్చియ కాదే నముద్రంబు బంధించి పుత్రమిత్రపరివార సహితంబుగ రావణ కుంభకర్ణుల హరించి విభీషణునకు రాజ్యం విచ్చి సీతంగై కొని యయోధ్యకేతించి విష్కంబకంబుగ రాజ్యం బొనర్చెఁ గాన వీవ్రతంబు శత్రునాశకరంబు సంవత్సరంబు నంతావ దాయకంబని చెప్పి యా వైకుంఠకు మాయావీజాభిధంబగు తన్మంత్రం బునదేకించిన వతండు తన గృహమ్మునకరిగి యథాశక్తిగ వీవ్రతంబు తొమ్మిదివత్సరమ్ములొనర్చె వంత. 672

- ఆ.వె. నవమవత్సరమున నవరాత్రముల వష్ట, మీదివమున రాత్రి మేదురాద
రం బెసంగ నతని కంబ ప్రత్యక్షమై, పెక్కువరము లిడియె: బేర్పిమీఱ. 673
- వ. అనుడు: బరాళరాత్మజునకు: బరీక్షరాత్మజుం దిట్లనియె. 674
- క. శ్రీరాము: దేకతమ్మన, దారం గోల్పోయె నతనితండ్రి యెవ : రతం
దేరాజ్యమేయ : రాజ్యం, బేరీతి: ద్యజించి యడవికేగెనొ : చెప్పునా : 675
- వ. నావుడు జనమేజయునకు వ్యాసుం దిట్లనియె. 676
- గీ. దళంధుండను రా జయోధ్యాపురమ్ము, నేయ వివవంశజుండు సుకీలు: దళవి
సకులు మూగురు పెద్ద కౌసల్య రెండ, వయది కై కేయయును మూ:డవది సుమిత్ర.

శ్రీ రా మ చ రి త్ర.

- వ. అతండు సంతానవిహీనుండై పుత్రకామేష్టియొనర్చి ముగురియందు నలుపురుకొడు
కుల: గపయె నందు, 678
- క. కౌసల్యకొడుకు రాము:డు, భానురు:డాతండు మిగుల భరతు:డు కైకే
యీసుతు:డు సుమిత్రకు రిపు, కానకులగు లక్ష్మణు:డును శత్రుఘ్నుండున్. 679
- గీ. జాతమాత్రంబునన ధనుశ్శుత్రపాణు, లయిన నలుపురు కొమరుల కానృపాలు:
దర్శనంస్కృతు లొనరించి యిరునుంతఁ, గొళికుం దేగుదెంచి ముఖం బొనర్చి.
- గీ. వచ్చి మఖరక్షణకు ననవద్యు రాము:, గోరె షోడశవార్షికు: గువలయేకు:
డిచ్చె లక్ష్మణు జత:జేసి: యేగి రిరువు, రును మునీశ్వరు వెంట దారి నొకచోట.
- గీ. మునుల బాధించు తాటక: దునిమి కడువి, నీచుని సుబాహు: జంపి మారీచు పహత
కల్పా:గా: బాట:దోలి ముఖంబొనర్చు, జేసె రాముండు కౌళికుచేత నంత, 682
- చ. ఎలమివి మూగురుకా మిదిల కేగెడిచో రఘురామపాదన
జ్జలజవరాగసంగతిప కావము వాసె నహల్య కైవసా
నిలు విఱుగంగ: జేసి యట విశ్రమధుర్యు:డు రామమూర్తి మై
ధిలి జనకుం దిడన్ గొనె నతీమణి:గా: గమలాంశనంభవన్. 683
- గీ. లక్ష్మణున కిదె మార్మిక: లలితగాత్రు:, దగ: గుళధ్వజతనుజాతల గుణవతుల
భరతశత్రుఘ్నులకు నిదె: బార్ధివుండు, నవరివారముగ: బురికి: జనిరి వారు. 684
- గీ. అంత దళరథవృవతి రాజ్యాధ్యు:డైన, రామునకు రాజ్య మీ నెంచులాణ నెఱిగి
పూర్వదత్తవరంబుల: బొందె: గేక, యాత్మజ వకుండయిన భర్త వడిగి ఫిదవ.

- క. ఒక వరమున రాముడు జా, నకితో లక్ష్మణునితో వనంబేగెను వే
తొక వరమున భరతునకున్, బ్రకటగతిగా రాజ్యమబ్బెఁ బదునాల్గెడుల్. 686
- గీ. చండరాక్షసయుత మగు దండకావ, నమ్మునకు రాముఁడేగఁ దావమ్ముఁ జెంది
దళరథుఁడు పూర్వకావమ్ము దలఁచి తలఁచి, పరగతికి నేగె వంతట భరతుఁడాత్మ.
- గీ. మిగుల శోకించి తన తండ్రి మృతికిఁ దల్లి, తన కిడిన రాజ్యమవి మనమ్మున నెఱింగి
నకల రాజ్యంబు విడిచె నన్నకుఁ బ్రియం బె, నంగునమబ్బది శ్రీరామచంద్రుఁడచట.
- క. వంచవటికేగి మదనో, దంచితయై కోరు రావణామణ నెంతే
వంచించె శూర్పణఖ నది, గాంచి ఖరాయ లతికోప కలుషితుఁగుచున్. 689
- క. ఒకనరుఁ డదముఁడు చెలియలి, ముకు పెవులును గోసె వింతపుట్టె నమచు మే
టికడిమి యుద్ధం బొనరిచి, యొక పెట్టన ద్రెళ్ళి రందఱొగి రామునిచే. 690
- క. మునిహితముగ రాముఁడు గ్ర, న్ననఁ దానిటుచేయ శూర్పణఖ లంకావ
త్తనమేగి రావణునకుఁ, దన పరిభవమంతఁ జెప్పి తద్దయు నార్తిన్. 691
- క. శోకించిన రావణుఁడు రు, దాకలితుండగుచు వెదలి యరదము డిగి మా
యాకరుఁడగు మారీచా, ఖ్యాకునిఁ గాంచనమృగంబుగాఁ జేసి వెనన్. 692
- క. పనిచిన జానకిఁ గని కాం, చన మృగమని బ్రాంతిఁజెంది చర్మంబును జ
య్యనఁ దెచ్చి యిమ్మునుచు రా, మునిఁగోరెగా దైవము కతమున నాతండున్. 693
- కా. ఆలోచింపక లక్ష్మణునివిడిచి చాపాస్త్రమ్ములం దార్చి హే
లాలోలంబగు నమ్మృగమ్మునటనై లక్షించి లక్షించి వృ
జ్ఞాన్ గ్రుమ్మరి కొండలన్ గడచి కర్ణాంతంబు రాఁదీసి శౌ
ర్యాంకారుఁడు బాణమేయ నదియుఁ హా : లక్ష్మణా : యంచొగిన్ 694
- క. ఉచ్చైర్నాదం బిదరఁగఁ, జచ్చినఁ దద్విపులరవము జానకి విని బిల్
హెచ్చిన భయమున లక్ష్మణు, నచ్చరితుంగాంచి యను వసవనయెసంగన్. 695
- క. వీయన్న విహతుఁడాయెఁ గ, దోయా : వేవేగ నేగవోయా : జాగున్
జేయక యొసినకొలది న, హాయ మ్మగునొయి : "లక్ష్మణా !" యనెనోయా :
- చ. అన విని లక్ష్మణుండు జనకాత్మజ కిట్లను "రాముఁ జంప నో
పునరులు పుట్టువారలును బుట్టిన వారలు బుట్టఁబోవు వా
రును మఱిగారు రావువుని రూఢి నెఱుంగనె : యాజ్ఞఁదప్పి నేఁ
జిలవ నహించునే : తనదుదావున కొప్పును గాని మానినీ. 697

- క. ఇంతకు రాఘవునకు నొ, క్కింతయు భయమబ్బిరింత యేమిటి" అన న
 క్కింతయుఁ గన్నుల నశ్రులు, దొంతరై జాలువారఁ దుడుకునఁ బలికెదా. 698
- చ. తెలిసె భవస్మిలోరథము తెల్లముగా; ననుఁ జెందు సచ్చ నీ
 కలవడఁ గేయీతనయుఁడంపె వినున్ "సమయంబుఁజూచి యి,
 వైలఁదిని గొ" న్మఱుచు విను వెట్టి నె? రాముడు వోపుమిది ని
 య్యల విలువంగనేర్చి పరియింతును విన్నుని నమ్మకొంటివే. 699
- క. చనినఁ జనియు చనరుండినఁ, జనకుడుము రాముఁడే సమయంబునన్ జ
 చ్చినఁ జచ్చెద నన్నయొడన్, పొసరుచు నుపకార మిదియి పో నుష్టాత్మా : 700
- క. అనవుడు హరి హరిః తల్లిః, యనఘని సన్నిఱువాడి సగునే? యని పై
 చ నియోగముఁ జేసి విగ్రహుఁడ, జనియెన్ బాష్పంబు సక్తనర్వాంగుండై. 701
- గీ. దంబుమీదెడి ఖిజివేషంబు దాల్చి, యంత నిర్మంపు యతివోలె నసవిజాత
 యున్నెడిచు సచ్చె రావణుం దుడిచితిన్, నర్హ్యపాద్యామలిచ్చె నిమ్మసవిస్ఫుల్లి. 702
- గీ. ఆ యానఁపుత్రి హపు కన్నారఁ గాంచి, రావణుం దను "సవతిః రాజీవనయనః
 యెఱుడు నీ తండ్రి నీ జీవితేరుఁడెవఁడు, వనమునం దొంటి మండఁగవలయుఁడమి. 703
- ఆ. వె దర్శ యనదయైన త్రాత్పవర్గంబైన, లేదెఁ మేడలందుఁ బ్రోడిపేయఁ
 దగిన నీ యడుగులు దగునె యీ కర్కశా, రణ్యభాగములకు రాజువనః : 704
- గీ. మువివవతః జోలఁ బర్వతాలను వనింప, వ్రాసెనే బ్రహ్మః యని మాయునిగలఁ దొగులు
 కవటయతి యైన రావణు కవటకృత్య, మెఱుంగ కిట్లని వల్కె నయ్యుండుముఖియు. 705
- సీ. దశరథుండను రాజు ధర్మజ్ఞఁ డతనికి , నలువుని పుత్రులై యుండుముందు
 జ్యేష్ఠుండు రాముఁ డాశ్రీజన వత్సయం , డాతండు నా భర్త యతని సవతి
 తల్లి కైకేయి యుత్తముగాలు సనమున , కలపించె రాజ్యము నవహరించి
 పసియించు నాతఁ డివ్వసమున; పవృడ , చనియెఁ గాంచనమ్మగంబును వదింపఁ;
- గీ. దమ్ముడును నేగె పరుపు దుర్దత బలాధ్యు , లరుగుదెంచెద రింతలో నంతదనుక
 విలిచి వారలోనంగు పూజలను దనిసి, యరుగుటకు విన్నుఁ బ్రార్థింతు యతివరేణ్య.
- గీ. యతివి విష్ణుస్వరూపుఁడ వై నకతనఁ, బూజనీయుఁడ వై తి వెప్పుడుమరక్క
 నులు చరించెద రివ్వనన్దలికి నేచట, నుండినచ్చిత్తోఁ దెవుచు నీయున్న యునికి.
- మ. అమరున్ రావణుఁ డిట్లువల్కె విను "మాయాభిక్షరూపమ్మున
 మ్ముఁ జూడన్ జనుదెంచి నాఁడఁ దరుణీః నే రావణాఖ్యంధ కూ

- ర్పణఖాఖ్యాక మదీయసోదరి వినున్ వర్ణించి వర్ణించి చె
ప్పి ననుం బంచె ఖరాదిరాక్షసులఁ జంపెన్ రాముఁడంచున్. వడిన్. 708
- మ. హృతరాజ్యాండు వనప్రవాసి విగతశ్రీకుం డహర్షం దపం
గత పైన్యుం దబలాండు మానవుఁడు వేదక్కల్ పేయునే వీకు నీ
వతి కాంతల్ మగఁ దెట్టివాఁడయిన సంభావింప రన్యార్థిమల్
నకు నత్యన్నకు దాసు నన్నుఁ గొనుమీ నారీశోరత్నమా : 709
- క. మందోదరి గాని చెప్పఁగ, విందువకా : యాపె నాడు ప్రేయసి నిన్న
నుందరి కన్న వధికముగ, నందల మెక్కింతు రాజ్ఞి వగు మెల్లరికిన్. 710
- చ. సురవతి నొంచితిన్ జముని చొప్పడఁగించితి శ్రీదు మాపితిన్
వరుణుని గెల్పితిన్ శశిదివాకరులన్ బనిగొంటి నాకు నీ
నరుఁడొక లెక్కయే : యొక యనంగుని కోపఁగఁజాల వింక నీ
చరణములాన యంతదయ నల్పఁగరాదె : త్రిలోకసుందరీ : 711
- ఉ. నేటిది గాదు నీ యెడల నేస్తము నాకుఁ; గటాక్షముంచు మో
పాటలగంధి : నీజనకుఁ బల్కరు వేడిన కైవదావ మన్
గాటపుటడ్డు దెల్పఁ జెలి : నా కది గూడనిదొట నేను నా
నాఁట న్యయంవరంబును గనన్ జనుదేరఁగలేదు సుందరీ : 712
- గీ. నాటసుండియు విరహమ్ము నాటె నాకు, నెట్లు సంప్రాప్తమగుదువో యీ వటంచు
ననుకొనుచునుండ నేటికి నబ్బి తింక, జాగుపేయకు నా యనురాగ మెఱిఁగి. 713
- క. ఆను రావణువచముల క, వనిజ భయము చెంది మనముఁ బాడుకొలిపి “యో
జననింద్య : మదనపీడితః, యనుచితములు ప్రేలఁబోకు మరుగు మవలకున్. 714
- ఉ. పైవెరిజిగాను నే జనకనత్కులసంభవఁ గావి నామనో
ధీంత గురైఱుంగ కిటు దెప్పరమౌగతిఁ బెట్టు వీకు నా
కారిణమై మృతిం గనెడికాలము చేరువ గాకయున్నె : యే
వీరుఁడైవఁ గావి రఘువీరునితో నెదిరింప శక్యమే. 715
- క. పోపొమ్ముని వచించుచుఁ, గోపమ్మునఁ బర్యవేక్షించు జనునారోఁ
బాపాత్ముఁడు రావణుఁడు స్వ, రూపము గనువఱచి భీకరుం డగుచు వడిన్. 716
- ఉ. హా : రిఘురాను : యంచు, సుగుణాకర : లక్ష్మణ : యంచుఁ బిల్పాచన్
బోరననేడ్చు నాజనకపుత్రి బలాత్కృతి నెత్తివట్టి బల్

దారుజరీతి నంబరవథంబునఁ బో నరుణాత్మజుండు దుః

ఖారవ మాలకించి వడి నడ్డమువచ్చె జటాయు పుగ్రుడై .

717

ఉ. అతని హెరయుద్ధమున నక్కులీలాత్ముఁ డడంచి మించి దుః

ఖాతురయైన సీతఁ గొవి యంబుదిదాటి చెలంగి లంకలో

నా తరుణీమణిన్ భయదమైన యశోకవనమ్మునన్ గన

ద్వేతులు రాక్షసాంగన లహేతుకకోపలు చుట్టువారఁగన్.

718

క. ఉనిచిన నా జనకాత్మజ, యునుఁ బాతివ్రత్యగరిను నొక్కింకేచిన్

ఘనత చెడకుండ రాముని, మనమున విడి యవ్వనమున మ్రాన్నడి యుండెన్ . 719

క. అంత నట రామచంద్రుం, దెంతయు మోదమున మృగము వీడిచికొని యు

క్కింతవడి వచ్చుటయుఁ ద, త్రాంతమ్మున లక్ష్మణుండు వగ గడలుకొనన్ . 720

క. ఎదురైనఁ జూచి యిట్లను, నదయుఁడవై జానకింతాంగి నొకర్తున్

వదలి యటు రాఁదగునె య, ర్మదరక్షప్రచుర మీయరణ్య మెఱుంగవే. 721

క. అన విల్లసు నేమని నే, మనవి యొనర్చంగలాఁడ మైథిలివలురుల్

విసలేక వచ్చితిని మా, వినులు వివేకంబువల్ల నేర్తురె యెందున్. 722

గీ. కాలయోగంబు దాఁట శక్యంబు గాద, టంచు వృత్తాంతమును విన్నవించె నంత

విరువురును బర్ణ కాలకు నేగి జనక, తనయఁ గానక శోకించి తద్వనమున. 723

క. నలుగడల వెడకి యొక్కెడ, నలుఁగులు దీండ్రింపఁ బ్రాణ మవశేషముగా

విలఁ బొరలు జటాయువుఁ గన, వెలుఁగు బయలువడమి మెల్ల విల్లసు పార్తిన్.

ఉ. వీనతిఁ గొంచు రావణుండు విందితుఁ డేగఁగ నడ్డుసొచ్చి నే

నోసరిలంగఁ జేసిన మదోద్ధతుఁడై పడవైచి యేగఁ ద

ద్యానము లంకయన్పురము ప్రాణము నిల్వడు పోవుచుంటి వీ

వాసరసీరుహాక్షి కయి యత్న మొనర్చుము వేగ రామవా. 725

క. అవి మృతిఁగన నాతనికి ద, హనాదిక మొనర్చి తద్గహనమునఁ జనుచుకా

ఘనకాయ నొక్కెడఁ గబం, ధుని కావవిముక్తఁ జేసి తొలగి కడంకఁ. 726

గీ. అతఁడు పెప్పిన తెరువున నరిగి సూర్య, పుత్రుతో మైత్రిఁ జేసి యపూర్వ బయి

వారిని వదించి సుగ్రీవునంతఁ దీర్చి, యంతఁ గిష్కింధ నాతని కాతఁ దొనఁగె.

క. ఆ సుగ్రీవుఁడు గొలువఁగ, హా సీతా యనుచు సీత కడలుచు నవటన్

మానములును వత్సరములు, చేపె బీవానంబు మైత్రిఁ జేసి యతఁడొగి. 728

- క. నెమ్మది తన్మయమై తా. వమ్ము గడలుకొనఁగఁ గనులఁ బలుచురు నశ్రుల్
గ్రమ్మఁగ రఘరాముఁడు తన, తమ్మున కిట్లనియె ననుగతమ్ముగు పేర్మిన్. 729
- ఉ. తమ్ముఁడః జానకిం గనువిధమ్ము గనంబడ దెట్లునైఁతు దై
వమ్ము మ నమ్ముకన్నఁ జలవత్తై గదాః జనకాత్మజావిహీ
వమ్ముగ నేనయోధ్యకుఁ జనం బనిలేదు బహుక్తు లేల ప్రా
ణమ్ములు నిల్వనోవ విఁక నాకయి సారెకుఁ గుండఁబోకుమి. 730
- ఁ. శ్రీకరమైనరాజ్యము హరించె నరజ్యమునందు వాసమున్
జేకుటఁ జేసెఁ దండ్రి మహవీయునిఁ జంపె మఱింతఁ జేసియున్
బోక మదర్దగాత్రమును బోకడ వెత్తై విఁకేమిపేయు : దు
ష్పాకము దైన మన్నిటికీ బాల్చడి యుంటిని వ్రాసు కైవడిన్. 731
- చ. పరివరీతులన్ మనసు పాడగు బంగరు చేతఁబట్టఁగా
నెరువయితోఁడు దేహమున కెంతయు నార్తి తటస్థమౌ మఱి
వ్వరు తనునాదరింప రెటువంటిమహాత్మునైన నేదియున్
నరిపడ దించుకేవి గ్రహచారము చాలవినాఁడు తమ్ముఁడా. 732
- చ. మనుకులమందు ముందు జనమాన్యులు రాజకుమారు లెందఱో
జననమునందరోః మిగుల సౌఖ్యములొందరోః మందభాగ్యులై
మనవలెఁ గుందిరే ? మనువు మన్ననయుం జెడఁ బుట్టివార మే
మనఁదగు విద్వజ్విద్వజులు యందొక భేదములేదు తమ్ముఁడా. 733
- చ. ననమున భార్యఁగోలువడి వంతలఁ జెందుచు మంటి నేను నీ
వన గృహమందు వీడి తకటాః వికటంబుగ నెంచినాఁడ నీ
వనితఁ గనందగున్, గనఁగవచ్చునె వాసతిః నాకు సాటి యీ
మనికులమంద కాదు మఱి మానవనాయకు లంద లేడుగా. 734
- క. చా. ౧ వుమొద లింత దనుకన్, జవియించిన రాజులం దళక్తుండు నకిం
చనుఁ డక్షముండు నా క, న్నును లేఁడిఁకఁ బుట్టఁబోఁ డవదయు నదయుండున్.
- ఆ. వె. ఎవరి దూఱువాఁడ నేమనువాడ ధ, నంబు బలము రెండు నాకు లేవు
ఈవుడ క్కఁ తోడిఁకెవ్వరు లేరు పూ, ర్యక్తుక మనుభవింపవలయుఁ గాదె.
- గీ. ఇంద్రుడవికిఁ దుల్యమై యెసఁగురాజ్య, మా గతించె వనంబు సంప్రాప్తమయ్యె
వగవ నిందుల కొక్కింత వనజనయన, నీత లంకేకు చేతిలోఁ జిక్కె నబల. 737

- చ. వలఁబడు చక్రవాకిగతి వానికిఁ జిక్కెడివేళ నెంతఁగాఁ
గలకల మందెనో, తను నొకర్తుగ దించిన వన్ను నేగతిం
దలఁచెనో : కాదుకాదు, కడుఁడప్పొనరించిన నేమిచేసినఁ
బలుక దొకింతయేనిఁ బరిభక్తికి లోప మొనర్చ నెంచునే. 738
- ఉ. లంకకు నేగి వానికిఁ దలంకి కలంకివి యొనటంచు నా
శంకఁ గొనంగరాదు విను నైవరిణియే జనకాత్మజాతః : యా
తంకము గల్గెనేని విహితమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజించు న
వృంకజగంధి యిట్లయిన నక్షమనం బ్రతుకంగ నేర్తునే. 739
- క. అని బహువిధముల, శోకం, బున బ్రుంగెడి యన్నఁ జూచి పొరిఁ బొరిఁ జింతం
గననేల : రాక్షసాదముఁ, దువిమి జనకజాతఁ దెత్తుఁ దూర్లతరముగదా. 740
- గీ. ఆనదలయొడ నంపద లబ్ధునవ్వు, దేకరీతిని ధీరత్వ మెవవికొదవు
వతఁడ ధీరుఁ, డధీరుఁ డయ్యవవరములఁ, దన్మయుండగు నదియ చింతాకరంబు.
- గీ. యోగము వియోగమును దైవయుక్తిఁ జేసి, కలుగు వియ్యవి నతములుగావు మానె
ఇందులకు వింతవగవగనేలఁ యనియు, మనమునకుఁజొన్నదవుదేహమునకుఁగాని.
- క. కాలవ్యత్యాసంబున, నే లలనయు రాజ్యభరము నిటులాయె నిఁకఁ
గాలము నరియగు రాజ్య న, తీలాభము లబ్బుఁ జెడ్డదినములు వోవున్. 743
- క. ప్రారబ్ధం బనివార్యం, బేరికయినఁగాని యింత యేలా : ధీరుల్
వీరులు వానరు లవనికు, మారిన్ వెదకంగఁ గడు నమర్దులు దిశలఁ. 744
- ఆ. వె. పీత యున్నచోటుఁ జెచ్చెర వానరు, లేగి చూచినత్తు రేను వానిఁ
జంపి క్షణములోన జానకిఁ దెచ్చెద, నింక వగలఁ బొగలనేల చెప్పును. 745
- క. మనకు నహాయులు లేరని, యనుకొనకుము భరతుఁ బలువ నంపించిన నే
వను గొని వనుదేరఁడె : శ, శ్రువిఁ దునుచుఁగలేమె : యింత తుందుడుకేలా.
- గీ. రఘుమహారాజు తానేకరథముఁ గొని న, మస్త దిశల జయించె నీ వట్టివాని
వంశమునఁ బుట్టియును శత్రువదకు నిట్లు, తలఁక నేటికి నావంటి తమ్ముఁడుండ.
- ఉ. ఏ నొకరుండనే జగమునెల్ల జయింతు నహాయులేల : కా
దేని విదేహాటామివతి కించుక యాస్థికిఁ దెచ్చినన్ మహా
పేనుఁ డతండు వచ్చు నిఁకఁ జేయఁగరాని దొకండు గల్గినే :
మానవనాథః రావణునిమాటలులంచు మెవం దెదుర్కొనుఁ : 748

- గీ. సుఖము దుఃఖము నను విని సుస్థిరములు, గావుగా చక్రనేమి వైఖరిని దిగు
చుండు దీరుండు దీన చుగ్గుండు గాడు, తప్పనే యేరికైనను దైవకృతము. 749
- సీ. మును దేవతలు నహుపుని వింద్రవదమున , విల్ప వింద్రుడు దైవవియతికి నెద
భయమంది కుందుడు; బంకజాంతరమున , నజ్ఞాతనానంబు నమరజేసి
బహువత్సరము లంత నహుపుఁ డింద్రునిభార్య , యగు శచిఁ గోరి విప్రావమాన
మొనరింపఁగ నగస్త్యుఁ డుద్దతకోపుడై , సర్పంబు వగునుని కాపమిచ్చె
- గీ. నహుపుఁ డహియయ్యె వింద్రుఁ డానంద మెనఁగఁ
దన వదంబును గైకొనె ననపు ; వ్యసన
మబ్బుతటి శోకమందిన నగునె, యోర్చి
కొనిన నకల సుఖములు గొనఁగవచ్చు. 750
- గీ. ఈవు నర్వజ్ఞుఁడవు చెప్ప నెవరితరము, ప్రాకృతుని మాడ్చి శోకింప నలముగలదే;
యనేడి లక్షణునలుకుల నంత రామ, చంద్రుడును నమ్మదము చెందె జనవరేణ్య.
- గీ. అపుడు వారలనన్నిది కరుగుదెంచె, నారదుడు కాంతివిర్జితపాదుండు
రామలక్ష్యులు లామునిరాజు గార, వించి యెంతయుఁ బూజఁగానించి రెలమి. 752
- క. మునియును శోకార్తుని రా, మునిఁ గని యట్లనియె నీడు ముదికన్ నీకన్
దనచే బెఱుఁగక రావణుఁ, దనయుండై యపహరించెనని వింటి దివిన్. 753
- క. శోకింపనేల విను మో, కాకుత్స్థకులావతంస; కలనంగతి నీ
నాకుటిలాత్మునిఁ జంపుట, కేకద; యవతారమంది తినవంశమునన్. 754
- క. ఆకతమున జనకాత్మజ, నాకుటిలాత్ముఁడు హరించె నహినెఱుఁగక కా
దే; కంఠమునం దిడికొనె, నీకావలుఁ డింక మనుటయెట్లు చుటించుకా. 755
- సీ. పూర్వజన్మప్తున భూతమాజాత ము , నీశ్వరకన్యక యీమె తపము
నాచరించుచునుండ నతిదుష్టుఁ డగురావ , జాసురుఁ డొక్కనాఁ డడవికేగు
దెంచి యక్కన్నియఁ గాంచి మోహించి త , నకు భార్యఁగాఁ గోరిన వివక తను
నెదిరింపఁ గడభరం బెనపివట్టివ నా త , లోదరి "యోమత్త; యోదురాత్మ;
- గీ. యనపు నగునన్ను ముట్టినయట్టి నీడు , చావునకు భూష్టలి నయోనిజాత నగుచుఁ
బుట్టెద" నటించ శనియించిపోలిసియపుడు, మైథిలియవంగఁబుట్టెదన్మరణమునకు.
- క. ఈవును హరియంశస్తున, దేవప్రేరణముచే నిదే వనిగా న
ట్లావిర్భవ మందితివి గ, దా; వగపేల; వదియింపు మాడుష్టాత్ముకా. 757

- ఉ. జానకి రావణాసురు వశమ్మును బొందక యింద్రుఁ డంపునా
దేనువు పాలునున్ సుధయు దేహము విల్పఁగ వీడు నామమే
ద్యానముఁజేయుచున్ బ్రతిపదమ్ము వినుం గొవియూడుచున్ దగఁ
బ్రాణముతోడ నున్నది వృపాలక : నేఁ గనుఁగొంటి వింతయున్. 758
- ఉ. వాని జయింప వీకొక యుపాయముఁ దెల్పెద నంబికన్ జగ
త్రాణనదత్తమైన నవరాత్రవిధానమునన్ బలిన్ విధా
నానుగతంబుగాఁ దగిన సుట్టింతుప్రజముం బొవర్చి య
ద్దాన దళాంశ మగ్నికిడి తప్పము హోమవిధానపత్రికాయశా. 759
- క. ఈగతి నొనరించిన శర, దాగమమునఁ గార్యసిద్ధి యలవడు దీనిన్
బోగీశశయనుఁ దిండ్రుఁడు, నాగమవిహితముగఁ జేసి యందిరి పిద్దుల్. 760
- గీ. తనదుభార్యనుజుండ్రుండు గొనఁగగురుఁడు, నీవ్రతమొనర్చి తాఁగృతకృత్యుడయ్యెఁ
గశ్యపవసిష్ఠభృగుమునిగాదిసుతులు, చేసి రిద్దాని విది కార్యసిద్ధిదంబు. 761
- గీ. వృత్రుని జయింప వింద్రుండు త్రిపురవిజయ
మునకు శంకరుఁడును దాచుధుని హరింప
హరియు నొనరించి రీవ్రతం బచుహరంబు
జయకరము సౌఖ్యకరము యశస్కరంబు. 762
- క. అనవు : యది సుఖితులును జే, యనగుఁజామీ వ్రతము : మఱియు నతిదుఃఖితు లా
మనుజులు దీని నొనర్చిన, జనవికి దయగలుగుఁ జెలంగు సౌఖ్యములెల్లా. 763
- క. అనవిని శ్రీరాముం “దో, మునివర : యావ్రతవిధానముం దద్దేవీ
మనచరితంబుఁ బ్రధానం, బును నాకుం దెచ్చు” మనుడు ముని యిల్లవియెన్. 764
- గీ. శక్తియన విట్టిదని చెప్ప శక్యమగునె, హరిహరబ్రహ్మలందు రజ్జవసాన
సృష్టిరూపమ్ముల మెలంగు జీవరాసు, లందుఁ దత్కళ యనుగత మై చెలంగు.
- గీ. బ్రహ్మమొదలు పిపిలితారాశి దమకఁ, దత్స్వరూపం వితరమొకింతయును లేదు
అమె విహరించుఁ గల్పాదియందుఁ బరమ, పురుషుతోఁగూడి విర్లుణస్ఫూర్తి మెఱయ
- గీ. మీఁద నగుణాత్మయగుచుఁ బేర్మిమెయి నఖిల
భువనములు సృష్టిఁజేసి త్రిమూర్తులను వి
మిత్రమాత్రమ్ముగా వీనిమీఁద నుంచు
నామె నెఱిగిన బంధమ్ము లడఁగిపోవు. 767

- గీ. ఆపె నాచుములన నకారాదియును జ్ఞ, కారమంతంబు గల వర్ణగణము వర్ణ
యు క్రముగ గుణకర్మాదియు క్రిగూర్చు, వెలయు వెన్నేని యనరాముఁడెలమి దనర.
- క. దేవీపూజాకృతి శ్ర, ధ్వానంతుఁడనగుచు, జేయఁ దలఁచెద నాకున్
గేవలము తద్విధానం. వీవానతి యిమ్మునన్ మునీంద్రుం డనియెన్. 769
- చ. సమమగు దేశమందు విలసద్గతిఁ బీతమువెట్టి వేదయు
క్రముగఁ బరాంబిక వ్విలిపి తన్నవరాత్రములం దుబోషణ
క్రమమున నుండి యీ ప్రతవరంబుఁ గరంబు నొనర్చు మే గురు
త్వ మొనరుతున్ జగత్ప్రయహితంబగు కార్యముగాన నావుడున్. 770
- క. రాముం దాశ్వయుజమ్మున, నా మువి చేయింపఁ దన్మహావ్రతమును ద
ద్యూమీధరమునఁ దమ్మువి, తో మోద మెలర్చుఁ జేపెఁ దొమ్మిది దినముల్. 771
- ఆ. వె. అష్టమీదినమ్మునందు విశేధమ్ము. నందు సింహవాహ యగుచు జనవి
దర్శనంబొనంగి దయఁజెల్కుచుపుకో, విట్టులవియె రామవేశ్యరునకు. 772
- క. రామా ! జగదభిరామా !, నా మది సంతోషపెట్టినఁడవు నీకుం
గామము లొనంగవచ్చితి, నీ మావినికోడఁ బొత్తు నీకబ్బు విఁకన్. 773
- సీ. మత్స్యమై ముమ్ము సోమకుఁ ద్రుంచి వేదముల్ , బ్రహ్మాకిచ్చిన జగత్ప్రభుఁడ వీవ
కూర్మంబవై యబ్ధిఁ గ్రుంకి మందరమెత్తి , రహిసెనంగిన మహామహుఁడ వీవ
కోలమై యిలఁదాల్చి కుత్సికుం డగు హిర , జ్యాజ్ఞఁ జంపిన దానవారి వీవ
నరహరివై హిరజ్యకశిపుఁజంపి ప్ర , హ్లాదు నేరిన కృపాపాది వీవ
- గీ. కవచవాచనరూపంబుఁ గాంచి బలివి , ద్రోచి యింద్రున కిచ్చిన దొరపువీవ
వరికురాముఁడవై భూమి పాలకులను , రూపు మాపినయట్టి ముక్కొని వీవ. 774
- క. నీ యవతారము లన్నియు, నా యంశముతోడఁ గూడిన యవియ మఱి నీ
కాయాయ నానరులును న, పోయులగుదు రందఱును మదంకోపేతుల్. 775
- క. ఇపు డాచరించినట్టులె, నవర్య రాఁబోవు నీవనంతద్రువునం
దవరిమితశ్రద్ధాభ, క్తిపరీతుఁడ వగుచు నలిపి దీప్తిం గనుచు. 776
- క. రావణుఁ బరిమార్చగ నను, రావకులకు మేలుఁగూర్చ నవము దళరథ
జ్ఞోవిభుఁ గృతార్థుఁజేయఁగ, నావిర్భవ మందితిప్పు డర్కకులమునన్. 777
- ఉ. ఈతఁడు లక్ష్మణుం డలవజీంద్రుని యంశము రావణాత్మజున్
బాతికుఁ జేయు దేవమునిబాధకు రావణుఁ జంపి మీఁద సా

శేతపురమ్ముఁజేరి చిరకీర్తి వనేక సహస్ర వర్షముల్

భూతల మేలి పైఁ ద్రిదివమున్ గనఁగాఁ గల వంచు నేగినఁ.

778

క. శ్రీరామమూర్తియును విజ, యారాధనచేసి దళమియంచు వితరణ

శ్రీ రంజిల్లఁగ భూసుర, వారము దవియించి లంకపైకరిగి వెనన్.

779

ఉ. వారదిగట్టి రావణునిఁబట్టి వధించి తదీయ రాజ్యముం

గూరిమి నన్నిభీషణునకుఁ దగనిచ్చి ధరాత్మజాత ను

శ్రీరహిషీలుఁ గైకొని సుశీలరు వానరు లాశ్రయింపఁగా

ధీరుఁడు రామచంద్రుఁ డరుదెంచె నయోధ్యకు సుప్రమోదుఁడై.

780

క. దేవీవరితము వివన భు, భావహమగు యశముగలుగు నైశ్వర్యము

రూఁము లెనయు విట్టిది, భూవలయమ్మనను లేదు భూవనతంసా.

781

వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన క్లక్కతరుండు శాసనాదులకుం

జెప్పటయు.

782

స్కంధాంత పద్యములు.

క. రాజాధి రాజనతవదః, రాజారామాఖ్య విబుధరాజబృత్రా

శేజోధిభూతమిత్రాః, భూజనహితః సకలలోక పూజ్యపరిత్రా.

723

చ. సతత మహాన్నదాన వింసత్పరిపూర్ణ కళాప్రదాన వ

ర్ధిత నిరవద్యకీర్తివిశదీకృతవాగ్రమణీమణీకర

స్థికనితనీరజాతరససేవనలోలువమత్తబంధర

ద్యుతిః మతిమద్గతీః బుధవిదుస్తుతః బుద్ధిబృహస్పతీః కృతీ.

624

మాలినీవృత్తము. సుకవి విమతి శిష్యాః సూరివంద్య ప్రశిష్యాః

సకలమత విహారీః సాధులోక ప్రచారీః

అకవటమతిలీలాః వ్యాస్త సార్థజ్ఞాహేలా

ప్రకట విబుధశంసాః బ్రహ్మవిద్యద్యతంసా.

725

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను

మహాపురాణంబునందుఁ దృతీయస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్కరదేవతామైనను:

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

చతుర్థస్కంధము.

నిర్లిప్తహృదయకమలాం, తర్లక్ష్యకృత సమస్తతత్త్వః కుకవితా
దుర్లతికావిచ్ఛేదకః, చర్లబ్రహ్మాయనుధీః యశస్వత్త్వనిధీః.

1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు మునులు "మహాత్మాః యవ్వలి కథ వినిపింపు మన
పుడు సూతుం దీక్షితు నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం
దీక్షినియె.

2

క. ఆన్మత్కులాభివర్ధనః, విన్మయకరదివ్యచరితః వేదవ్యాసాః
దీప్తికృతపాపౌనుః శ్రు, తి స్మృతితత్త్వజ్ఞః యోకటి దెచ్చుము నాకున్.

3

ఆ.వె. కూరవేన సుతుఁడు సుగుణుండు వసుదేవుఁ
దనఁగ విందు హరియుఁ దనుజుభావ
మందె నెవని; కాతఁ డంగనామణికోడఁ
గంసుచేత నెట్లు కట్టఁబడియె.

4

ఆ.వె. హరియు బంధనాలయమ్మున దేవకి, కుదయమంది మీఁద నొదిగి గోకు
లమున కేగ నేలః అలికుఁ గృష్ణుఁ గన్న, నాచ పూర్వమం దెవరో వచింపు.

5

గీ. దేవకి వసుదేవులు తెలిసి తెలియ, కొచరించిన దేమి కంసాధమునకుఁ
గృష్ణునన్నల నార్గర నేం చంపెఁ, బుట్టినప్పుడ కంసుండు పట్టుఁబట్టి.

6

ఆ.వె. బాల కంసుచేతఁ బట్టువడియు నత్ర, వధముఁ జేరుటేమిః పరమపురుషుఁ
డైన హరికి గొల్ల యలరుఁబోజులతోడఁ, గాఁపురం బొనర్చు గలుగుపెట్లు.

7

క. ఆ కృష్ణు డొనరించిన, ప్రాకృతకార్యముల నెల్లఁ బరిశీలించన్
నాతే కా దెవ్వరికిం, జేకులు నాశ్చర్య మిట్టిచేతలు కలవే.

8

క. కర్ణా కర్ణికగాఁగ ను, పర్లధ్వజా చరిత విని యనరిమిత వందే
హర్లనగతమగు నామది, విర్లయము వచింపుమీ మునివరేణ్యః కృపన్.

9

- ఆ వె. ధర్మపుత్రు లగుడుఁ దనరెడి వరుఁడు నా, రాయణుండుఁ గడుఁ బురాణములు
బదరికాశ్రమమున బవనకాలము తపమ్ముఁ, జేసి రనుట సుప్రసిద్ధమ కద. 10
- తే. గీ. విద్యమానశరీరులై వెలయు వీరు, మరలఁ గృష్ణార్జునులు గాఁగ మాటుపెట్లు
ముక్తిఁ గోరికదా వీరు మున్ను తపము, నాచరించిరి మఱి జన్మ మంద నేల.
- క. తన కులవర్తనమును ద. వృని శూద్రుఁడు వచ్చుజన్మపరిపాకమునదా
గను శ్మిత్రయత్నమును జె, ప్పిన కుచి మనలిన నతండ వివ్రతఁగాంచున్. 12
- క. ఆనువుగ వర్తించిన వి, ప్రవకుకా జన్మంబు లేదు యాధిగ వీరల్
మునులు మహాత్ములు వివరీ, తవియతి శ్మిత్రయభవంబుఁ దాల్చుఁగనేలా. 13
- గీ. అవనిసుఁకావ మెల్లయాదవులఁ గసిమ, నంగె గాంచారి కాపంబు సరసిజాఙ్గ
నవ్వయము మాపెనవి వింటి; హరితనూజు, మించి యల శంబరుండు హరించుపీమి
- గీ. శక్తిమంతుఁడు హరి యుండ శంబరుండు, మాతికాగర మేరితిఁ బొచ్చి పిన్న
బాలు హరియించె నొక్కొ; యివ్వులుకు వినిన, దుర్బటంబని మనమునఁ దోచరున్నె.
- గీ. ఆత్మజు హరించె శంబరుండన్నమాట, దివ్యవజ్రహస్తంబగు హరి తెలియలేఁదె
యరయ నీ నందియంబుల నన్నిఁ దాసి, తెలియఁజెప్పవె సాత్యవతేయ! నాట. 16
- క. సరసిజలోచను తదనం, తరమునఁ దద్భార్యలెల్ల దన్యంబచేతకా
బరిసరి బాధలు వడుటకు, నరయఁగఁ గతమేమొ చెప్పమా! యనమమతీ! 17
- గీ. విష్ణువంశమ్ముచేఁ బృథివీభరంబు, నడఁపఁ బుట్టిన యద్ధానవారి మధుర
భయముమై వీడి ద్వారకావట్టణంబు, నందు నకుటుంబముగ నుండు టబ్బురంబు.
- వ. అదియునుం గాక మహాత్ములును జగద్విదితంబుగ రాజసూయం బొసర్చి విప్రుల
కనేకదక్షిణ లొసంగినవారును ధర్మతత్పరులును కృష్ణాశ్రమికులును నగు పాండవుల
తేల దుఃఖంబు సంభవించె । వేదీ మధ్యంబునం బొడమిన మహాభాగయు రమాంశ
జయుమనగు ద్రోపది యంబరావిసమయమ్మున దురాత్ముండగు దుశ్శాసనునిచే
గృహీతకేళయై సభానుద్యమ్మునం గన్తి వడనేల : మఱియు విరాటునింబ దాసి
యగుటయుఁ గీచకునిచే నవమానిత యగుటయు నాయమ కేపాపంబున మఱిందె;
నదాదారులగు పాండవులు ధనలోభమ్మున భీష్మద్రోణులం జంపనేల; మఱియు,
- క. హరి ప్రేరేపింపఁగఁ దా, మరయక పాండవులు వంశమంతయు నష్టాం
కురముగ నొసర్చి రవ్వయ, హరజమ్మునకన్న వివృతమైనను దగదే. 20

- క. మును భారతవంశము నా, శన మగుదున్ నీవు మాతృభావనమున నె
కొని గోళకులగు పుత్రులఁ, గవి విల్పితి వేమి సార్థకంబు మహాత్మా : 21
- గీ. తుదకు పరిముల్లారితి నద్భుతముగాఁగ, బ్రతుకుఁ గాంచిన మాతండ్రి బ్రాహ్మణునిగ
శమ్మునం దేల వైచె నర్పమ్ము : నెంత, రాజయినఁ గవి విప్రవైరమ్ము చనునె. 22
- క. ఆయా సందేహంబులు, పాయపు నామదిని సత్కృపామతివై వి
జ్ఞేయగతిఁ దెలుపునునుడు ద, యాయతమతి యగుచు వ్యాసుఁడతని కవియెన్. 23

వ్యాసుండు కర్మవిధము తెలుపుట.

- క. నరపాలః కర్మగతి యన, సురలకు దుష్టేయ మధికసూక్ష్మమ్మును ద
త్పరిపాక మెఱుఁగ శక్యమె, నరులకుఁ గర్మంబు కారణం బన్నిటికిన్. 24
- గీ. కర్మమను వీజమున జీవగణము లభిల, యోసుల జన్మించు నశియించుచుండు జీవుఁ
దాదియును సంతమును లేకయలరువాఁడు, గావి విధనంబుఁ గనువాఁడు గాఁడు సూపె
- గీ. కర్మవశమున జీవుండు గాంచుచుండుఁ, గాయసంబంధ తద్విత్యయోగములు కర్మ
మమరు సంచితమవధివిష్యంబనియును, దెలియఁబ్రావర్తమవిమూఁడుతెఱుగులగుచు.
- చ. చను సుఖదుఃఖముల్ జరయుఁ జాపును బుట్టువుఁ గామభోజిముల్
గనుఁగొనఁ గర్మసంస్కృతివికారములై యజరుద్రమఱుఱులై
నను విధ లేరు కర్మము మనం బది యన్నిటికన్నఁ దత్ఫలం
బనుటవరీతిఁ గాక మఱి యన్యవిషయనఁ బోవ నేర్చునే. 27
- గీ. రుద్రుఁడు కపాలి చంద్రుఁడు రోగి యౌట, సూర్యుఁడు పరిశ్రమించు టించుకయు వన్య
కారణమ్మునఁ గా దది కర్మఫలము, సకలజగమును గర్మవశంబు సుమ్ము. 28
- గీ. జగము నిత్య మనిత్యమ౯ సంతయంబు, మనులకెడతెగదన్న నెవ్వనికెఁ దెలియు
మాయచోప్పడునంతకు వీయభిలఁ, గమ్ము నిత్యప్రచారమై కానిసించు. 29
- క. నానాయగముల నానా, యోనుల నానావిధానియోగంబుల బ
న్మానుగతి హరికిఁ గర్మా, ధీవతఁ గాకున్నఁ గలుగునే నరనాదా : 30
- కా. వైకుంఠమ్ముఁ బరిత్యజించి కమలాబాంధవ్యమున్ వీడి లీ
లాకాలతారవిహారముల్ విడిచి హేలానృత్యవాద్యాది మ
శ్రీకళ్యాణము లుజ్జగించి హరివాంచించన్ గతం బేమి : హే
రాకార మృగుగర్భనారకముఁ గర్మాధీనుఁడే కానిచోకా. 31

- క. మలమూత్రపానమునఁ బం, కిలమగు గర్భంబునఁ దలక్రిందుగ భీత్యా
కలితుఁ డగుటకన్నను నీ, యిల వేటొకడుఁబ ముందునే నరనాథా : 32
- గీ. గర్భమున కెక్కుడగు నరకంబులేదు, పురువు లంగమ్ములను బట్టి పొడుచు నాఁక
లి యధికంబుగఁ బీడించు లేవరాదు; పదినెలల కష్టమియ్యది పార్థివేంద్ర : 33
- క. ఈ కష్టములకుఁ దలఁకి య, నేక సుఖమ్ములను విడిచి యేకాంతగతిం
గైకొని మునీశ్వరులు తప, మాకాంక్షించెదరు గర్భ మతిదుఃఖదమౌ. 34
- క. ఒక కల్పమేనియును నా, రకమున పసియింపవచ్చు రాదా : గర్భం
బకటకట : దుఃఖబహుళం, బొక క్షణమేనియును దాన నుండుట భరమౌ. 35
- గీ. దారుణంబగు యోవియంత్రమ్ము వెడలి, పడుట యొకకష్ట మామీఁద బాల్కమం ద
నేకములు గష్టములు పెప్పనేల దీని, నేవగింతురు తత్త్వజ్ఞు లెఱుకకలిమి. 36
- గీ. యజ్ఞ దాన తపోజన్యమైన సుకృత, కలన స్వర్గంబు గల్గఁ జందలముగాని
యదియు విత్యంబుగాను పుణ్యంబు ఊ, మైన నటనుండ వింద్రునచైనఁ జనదు.
- గీ. కృతకుటాభకర్మమూర్తీ కేవలాను, భావ్యములు దాఁటఁగా రావు బ్రహ్మచైవ
విష్ట పెత్తిన యవతారవిధ మదెల్లఁ, గర్మవశ మని యెఱుఁగు నిక్కము నృపాల.
- క. రామావతారమునఁ గవు, లై మహి నావిర్భవించి రమరులు; కృష్ణుం
దౌ మధుసూదనునకుఁ దో, దై మెలఁగిరి యాదపులయి యాహుభూమిఁ. 38
- గీ. బ్రహ్మచేఁ త్రేరితుండయి వద్దనేత్రుఁ, డెత్తు నవతారములు ధర్మ మెసఁగఁజేయఁ
బ్రతి యుగమ్మున నవతార ఫలము హరికి, రాక్షసవినాశమును ధర్మరక్షణంబు. 40
- క. శ్రీకృష్ణుని చరితము ను, శ్లోకము పుణ్యప్రదంబు శోభనము లన
ప్రీకము శృంగార రస, వ్యాకీర్ణము నర్వశోకపంద్యం బధిపా : 41
- కీ. యదుకులమునందు వసుదేవుఁ డవతరించెఁ, గళ్యపుని యంశమున కావకారణమునఁ
గలిగె గోవృత్తి; కళ్యపుకాంత లదితి, యును సురనయును కాపాసుయుక్తిఁ జేసి.
- గీ. దేవకియు రోహిణియు నాఁగ భూవలయును, నందు వక్కయుఁ జెల్లెలునై జనించి
రినుడు, జనమేజయుం డను మునివరేణ్యుఁ, కళ్యపున కేల కాపంబు కలిగెఁజెపును.
- ఆ. పే. ఆతని భార్యలైన యదితియు సురనయు, కాప మందనేల జగదధీశుఁ
దైన హరియు మానుషావతారం బెత్తి, గోకులమున నేల కోర్కెఁజెందె. 44
- క. వైకుంఠవాసుఁడగు హరి, గోకులమునఁ బుట్టి వింతకోర్కెల కుద్ద
ప్రాకృతవర్ణుల మెలఁగుట, కేశరణ మెఱుంగఁ జెప్పవే మునివర్యా. 45

- ఉ. మానవజన్మచున్నఁ గడు మాన్యము గాదది గర్భదుఃఖము
భ్యాసగతంబు దానికి మహామహాదోహరి నమ్మితిని యె
న్నే నవతారముల్ గొనుచు నెంతయుఁ గుండఁగనేల రాముడై
కాననమందు మున్వడిన కష్టముకన్నను గష్టమున్నదే : 46
- డి. గోవులఁ గావఁదో వెడఁగు గొల్లల కొంపలలోఁ జరింపఁదో
చావునకుం దలింకి తన జన్మగృహంబు పరిత్యజింపఁదో
చేవ గలట్టి కంసుని వశింపఁగఁ జేయఁగఁ గష్ట మందఁదో
యేవగఁ జూచినన్ సుఖము కృష్ణునికిం గనుపట్ట దింతయుఁగా. 47
- వ. అనవుడు వ్యాసుం దీట్లనియె. 48
- క. హరి యవతరించుటకు నో, నరపాలః యనేక కారణంబులు గల వా
దరమున విను వసుదేవుని, చరితమును నతని నతుల చారిత్రమున్. 49
- వ. ఒక్కనాఁడు కళ్యపుఁడు యజ్ఞార్థంబుగ వరుణు ధేనువుల నవహరింప నతండు
గువకుం దగదుఁ బరమేష్ఠికడకుఁ జని యిట్లను. “నా ధేనువులు కళ్యపావహృ
తము లగు కతనఁ దదీయతర్హకంబు లదలెడి మాతృహీనమ్ములైన యీ వత్సంబు
లంబోలె నీతని భార్యలును దుఃఖింతురు గావుత” మని మతియు నదితిం గుఱించి
“మృతవత్సవై కాగాగర వివాసివైకుందు” మని శపించిన విని నీరజాననుండు
గళ్యపు రావించి యిట్లనియె. 50
- గీ. ఈవు లోభగుణం బూని యికవి ధేను, వుల హరింతువెఁ దర్హంబు బొలియదేఁ యె
టింగియును వింద్యమైన వనిం గణింప, లేని నీ బుద్ధి కేమన నొను మూని : 51
- వ. యుక్తాయుక్తంబు లెఱింగియు నెఱుంగనిగతి ననుచితం బొనరించితివి గాన భార్య
లిరువురితోఁగూడ యడువంశమ్మునం బుట్టి గోపాలకత్వం బొనరింతువు గాక
యని శపించి మతియు నిట్లనియె. 52
- క. ధరణీ భారంబెల్లను, హరియించెడివాడు పరముఁ దాద్యుఁడు హరి ము
స్థింవైభవుండు నీకుఁ గొ, మరుడై జనియించు లోకమాన్యండుగురూఁగా. 53
- వ. దితియు నొక్కెడ నదితిం గాంచి “నీకుం గుమారు లేడువు రుదయించి వశింతురు
గావుత” మని శపించెఁ ననవుడు వ్యాసునకు జనమేజయుం దీట్లనియె. 54
- క. దితి యేల శపించె మరు, తృతిజనని నదితిని దనదుభగినిన్ వాకుం
గత మెఱిఁగింపు మనుడు భూ, పతి కిట్లని చెప్పఁ దొడఁగె వ్యాసుఁడు పేర్కొన్. 55

వ. రాజేంద్రా! దక్షనికొమిరెలగు దితియు నదితియుఁ గళ్యపునకు భార్యి లందు నది
తికి వింద్రుం డుదయించిన దితి తనవతి యగు కళ్యపుం గాంచి “ఇంద్రితుల్య
వరాక్రముఁడగు కొమరుం గరుజింపవే” యని ప్రార్థించుచు నతండు నట్లనుగ్ర
హించె నంత దితియు సంపూర్ణగర్భవతియై యున్నెడ నదితి దానికి సహింపక తన
పుత్రుండగు వింద్రున కిట్లనియె. 56

క. దితికరుపున నొకతనయుం. దతివీరుం డుద్యవించు నవి కడుఁ జింత
న్వికనైతి నైకమే త. శ్రుతిక్రియ యొనర్చు మనకు వలయుఁ గుమారా. 57

గీ. గర్భవతియగు నవతాలి గాంచి నా మ, నంబు చింతాకులంబయ్యె నాఁడునాఁటి
కలరెనే శాత్రవుఁడు రాజయత్నపగిది, నువశమింపఁగదా ను మ్మైరిచేత. 58

క. ఆనవుడు వింద్రుఁడు దితికడ, కనువుగఁ జని యొక్కనాఁడు సాష్టాంగ నమ
స్సొనరించి వినయశుభ్రుం, బును విషగర్భితముఁ గాఁగఁ బొరి ఁట్లనియెన్. 59

గీ. అప్పురో! నీవు వ్రతవరాయణతఁ జాల, బదలి కృశియించితివి నీకుఁ బాపసేవిఁ
జేయ వచ్చితిఁ బెద్దలపేవకన్నఁ, గలదె సుకృతింబు నకల రోకిష్టులందు. 60

వ. అని పాదమ్ము లల్లన నొత్తుచున్నెడ నాపె విదించె నతండు వజ్రంబు గొని. 61

గీ. యోగబలమున గర్భంబు వేగఁజొచ్చి, యేడు తెఱఁగుల ఖండించె, యిట్లొనర్చు
వజ్రదారాభిహతంబు వలవిబాధ, తాళఁజాలక శిశువు రోదనము చేసె. 62

వ. మఱియు నతండు మెల్లన “మారుద” యని మరువుచు నొక్కొక్క ఖండం
బేదేడుతునుకలు గాఁ దునిమిన నాపెగర్భం బేకోన వంచాశ్ఠండంబు లయ్యె నంత
నదితియు మేల్కొంచి నవత్నియే యిందులకుఁ గారణం బని యెఱింగి కోపించి
యిట్లు శపియించె. 63

ఉ. పాతకురాల! గర్భమును భంగ మొనర్చినయట్టి నీతమా
జాతుఁడు రాజ్యహీనుఁడగు సత్యము గల్గినదాననేని నీ
వాకులవై భవాంతరమునందును నిష్ఠను బంధనాలయా
పాతమునం గృశించి సుతభంగమునం దపియింప కుండువే. 64

వ. నావుడుఁ గళ్యపుండాలించి దితిం గాంచి యిట్లను “నోలతాగీ! కోపింపకు
మీఖండమ్ము లన్నియు మరుత్తులనఁ బరఁగి బలాదికమునఁ బుండరసామ్యమ్మున
నెగదెడి, భవద్విశిష్టంబగుకాసం విత్తలోదరి యష్టావింశత్తుగు ద్వాపరమ్మున మను
ష్యాంశమ్మున ననుభవించునని చెప్పి మఱియును, 65

చ. వరుణుడు శాపమిచ్చె మును వారనికోపము నూని నీవు నా
పరుసన శాపమిచ్చితి వసంధ్యము లియ్యవి తప్ప నేర్పునే
యిరువుర శాపహేతువున నీ నతి మానుషయోవిః బుట్టు నో
తరుణి : కృపామతిగా గను వృధాకలహమ్ము లడంచు శ్రేయమున్. 66

గీ. అని పతి వచింప నక్కంత యద్దు నెప్ప
కూరకుడె నరేంద్ర : యయ్యునిద యదితి
దేవకీదేవి యగుచు మేదిని జనించె
నెఱుంగు మీది శాపకారణం బింత నిజము. 67

క. అన విని జనమేజయుఁ డి, క్లువియెఁ నీచెప్పినట్టి యాభ్యాసము వి
న్నను బాసరూపభవబం, దనమునకుం దలఁకు నామనంబు మునింద్రా : 68

గీ. కళ్యపుని పేర్మికొడుకు లోకముల నేలు
వాఁడు దేవేంద్రుఁ డిట్టి యపాత్రకర్మ
మొనరిచె నటన్న నకట : తక్కొరులు పాప
ములకుఁ దలఁకుదురే : భవాంబుది మునింగి. 69

చ. సంసారకారణంబునవకదా : మత్పితామహుంగు పాండవులు శ్రీకృష్ణప్రేమకులై
యధర్మబహుళంబును దారుణంబునునగు సంగ్రామం బొనర్చి మహాత్ములును వేద
వేదాంగపారంగతులును దేవాంశసంభవులునునగు వీష్ణుద్రోణాదులఁ బలువురఁ బరి
మార్చిరి. 70

క. సారవిహీనంబగు సం, సారం బని యెఱిఁగి దేవసములును ధర్మ
ప్రారంభులు నగువారలు, వీరీతి వధర్మవృత్తి నెనయిం దగునే. 71

సంసారవిముక్త్యుపాయము.

అ. వె. ధర్మ మనఁగ నేది దానికిఁ దగు వాప్త, యెట్టిఁ దది ప్రమాణమెట్లు లగునో :
తెల్పుచుయ్య వ్యాస : తెల్లమ్ముగా నిట్టి, కతల కతన మనము గలఁక చెందె.

గీ. ఆప్తవాక్యంబు విశ్వాస్య మంటివేని, యాప్తుఁ దెవ్వఁడో తెలియఁగ నలవి యగునె
విషయనక్తకఁ జెంది పూరువుడు రాగి, యగును రాగంబు ద్వేషంబు నమనరించు.

క. తనకార్యము సాధింపం, గను ద్వేషం బన్మత మొదపఁగఁ జేయును వి
ప్రవిరూపము నెనమునఁ గొవి, చనఁడె జరానిందుఁ గూల్చి జలజాఙ్గఁ దొగిఁక.

- క. అతఁడు త్రివిక్రముఁడయ్యు నృ, పతిసరః యీకతనఁ గాదె వామనుఁడన్ వి
 క్రుతిగాంచె ద్వారపాల, స్థితి కగ్గం బయ్యెఁ దదవ్యకీఘాతుండై . 75
- గీ. ధర్మమున కాదిపదము నత్యంబు రెండ, పపద మెన్నంగఁదగు కుచిత్వంబు మూఁడ
 పపద మెన్నఁగ దయ నాల్గవపదమెన్న, దాన మవిచెప్పు నెల్ల బువప్రజులు. 76
- వ. అట్టి నాల్గపాదమ్ములం దక్కిన ధర్మంబు విలువదు ధర్మహీనఁబగు కర్మంబు
 ఫలప్రదంబు గానేర; దందు విశ్వలుండు మృగ్యుండని వలికి మలియు నిట్లవియె.
- ఉ. దాత మహానుభావుఁడు శతక్రతుకర్త నయానియాది ని
 ర్ణేత జితేంద్రియుండు రమణీయచరిత్రుఁడు వేదమార్గసం
 స్థాత ధరాసురాదిజనతానుతుఁడౌ బలిచక్రవర్తి నా
 రీతి నదర్శమార్గమున శ్రీహరి వందన సేయు తొప్పనే. 78
- వ. ఇం దదికుండు బలియౌ హరియౌ తెల్పుచునపుడు సాత్యవతేయుం డిట్లవియె. 79
- గీ. మాయ పన్నిన కవటవామమని కన్న, నాది తవృక మేదిని యఖిల మతని
 కిడిన బలి యుత్తముం డని యెన్నఁ దగదె, ధర్మమన నొందుగలదె సత్యంబుదక్క.
- గీ. తీర్థములు సారెసారెకుఁ దిరుగుఁ గాక, జన్మములు తేవతేవకు నలుపుఁగాక
 దానమతి మాటిమాటికిఁ బూనుఁగాక, సత్యవంతున తేవాఁడు సాటినిచ్చు : 81
- వ. త్రిగుణాత్మికయగు మాయ బలవతి యగుకతన సాంసారికునకు సత్యంబు దుర్ల
 భంబు నిస్సంగులును విష్ణుత్రిగ్రహాలును వైఖానసులును నగు మునులకు సత్యంబు
 సుసాధం బట్టివారల యిట దృష్టాంతంబుగాఁ గలరు. తద్విన్నులగు నఖిలజగం
 బును మాయాశబలితస్తుగుచు మోహంబువిధిం దరింపరామి భ్రమించుచుండుఁ
 గార్యార్థి యగు సంసారికిఁ గవటం బనశ్యక ర్తవ్యంబు; దానం దానంబునంభవించుఁ,
 గామక్రోధరోభాదులు బలవంతంబు లగుకతనఁ గర్తవ్యక ర్తవ్యముల నెఱుంగ
 నీవు. విభవమ్మువలన నహంకారంబును నహంకారంబువలన సంకల్పవికల్పమ్ములును
 నాకాత్మస్థాదైన్యదంభంబులును నహాయయు మున్నుగాఁ గల దుర్గుణమ్ములు పెక్కు
 నంభవించుఁ గాన సంసారికి మహామోహమ్మునం బడక తీరదు. 82
- గీ. మనము పరిసక్వమై కుద్ది గవదయేవి, ధనము న్యాయార్థితం బయి తగదయేవి
 శక్రుషట్కంబు దూరమై చనదయేవి, వాఁ దొవర్చిన కర్మంబు వమ్ము సుమ్ము. 83
- గీ. కర్త ద్రవ్యంబు దేహంబు కారయికయు, కుద్దులై యున్నఁ గర్మంబు కుద్దిఁ జెందుఁ
 గాని విపరీతము లయినఁ గర్మఫలముఁ, గూడ విపరీత మగుఁ జూపె కురువరేణ్యః

- క. తన వృద్ధియుఁ బరహానియుఁ గనఁ గర్మం బాచరించు మనుజుండఱు నె
కొని తత్తద్గుణ భుద్ధివి. గనకున్నఁ బ్రమాద మొదవుఁ గర్మమ్మునకున్. 85
- వ. ప్రాణాపత్యులగు దేవదానవులు కార్యార్థులగు కతన నదా వరస్సర విరోధమ్మునం
బ్రవర్తించురు. గుణక్రయ నమద్భూతులగు దేవ మనుష్యతిర్యగాదులకుఁ బరస్పర
జాతివైరంబు స్వాభావికంబు. అహంకార నమత్పన్నంబగు వీ సంసారమ్మునందు
రాగ భూష్యం దుదయించుట కల్గయని మరియు నిట్లనియె. 86
- ఆ. వె. నేయి మాటలేల విశ్వంబు సర్వంబు, మోహనుయము రాగమూల మగుచు
నాదియుగమునంద యెలారె వింక వీ, కలియుగమ్ము చెప్ప నలవి యగునె : 87
- క. ద్రోహమొనర్చిన వానికి, ద్రోహం బొనరింప నిరువురున్ నమలే య
ద్రోహికి ద్రోహమొనర్చిన, ద్రోహాత్తునికన్న జగతి దుష్టులు కలరే : 88
- వ. సుకృతవంతులకుఁ గృతయుగమ్మును గలిపురుషులకుఁ గలికాలంబును మధ్యము
లకు మధ్యయుగంబులును విద్వీతంబులు. అందు నొకానొకఁడు వానవాళమ్మునఁ
గలియందును ధర్మాత్తుఁడు కాఁగలఁడు. ఏ యుగమ్మునను ధర్మంబునకుఁ బూర్వ
జన్మవాసనయ కారణంబు. 89
- గీ. సత్యసంధులు మును లతిశాంతు లగుచుఁ, గాననమ్ములఁ దపములు పూవియుండ
మమపు నంతటివాఁడు పెక్కుచర్యమున, వారి నియమమ్ములకు భంగపా బొనర్చు. 90
- వ. ఇందులకుఁ బురాతనంబగు నొక యతిహాసంబు గలదు. 91
- గీ. ధాతమాననపుత్రుండు ధర్ముఁ దనెడి, బ్రాహ్మణుఁ దొకండు వేదసంపన్నుఁ డతుల
ధర్మతత్పరుఁ డలరు నాతఁడు వదుగుర, దక్షినుతలను బెండ్లాడె ధర్మరతల. 92
- వ. వారికో గృహస్థధర్మమ్ములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు హరి కృష్ణ నరనారాయణులను నలు
పురఁ దనయులఁగాంచె నందు హరికృష్ణులు యోగాభ్యాసరతులైరి. నరనారా
యణులును, 93

నరనారాయణులు తపం బొనర్చుట.

కా. మంచుంగొండకు నేగి చేసి రచటన్ మండాకినీ తీరమం
దం చన్మంజులకుంజభాగముల నధ్యక్షించి లోలోన 'నో'
మంచున్ మించుగతిం దపంబొక నహప్రాబ్ధంబు లద్దాన గం
పించెన్ నస్త్రకులాచలంబులును జ్ఞానిచెన్ దిశావక్రమున్.

- క. మోరంబగు తప మా నర, వారాయణు లి ట్లొనర్చ నాకవిభుఁడు పెం
పారు భయమ్మున మనమున, వారి తపశ్శీలు భంగవలుపం దలఁచెన్. 95
- చ. తలఁచి యైరావతం బెక్కి గంగాకూలమ్మునకుం జని యచట నటబద్వితయంబు
వడుపున బ్రహ్మవిష్ణువుల చందంబున వైశ్యానరద్యయంబువగిదిఁ దపంబొనర్చు
ధర్మతనయులం గాంచి గజంబు దిగ్గి డగ్గఱకుం జని యట్లనియె. 96
- ఉ. ఏమి మనంబునందలఁచి యిట్లు తనం బొనరించుచున్న వా
రో మహానీయులార : మదినున్న వరంబు వరింపుఁడయ్యె సు
క్రాముఁడ నేను వద్దితి భరంబని యెందక, చాలు వింక మీ
ధీమతపంబు మాకు నొదవించెను సంతస మెంతయేనియన్. 97
- ఆ. వె. కోరఁ దగవిదైనఁ గోరుఁ డొసంగెద, ననుచుఁ బల్క హరివచనములఱును
మాటు వలుకరైరి మహానీయు లతి జప, ద్యానగరిమ మదిని దపులు కతన. 98
- క. వలుకవి మునులంగని బి, ట్టయకం దాకారి వారి ద్యానానర్తిన
బొలియింపఁగ నొకమాయణ, గలుగంగఁ జేపె సంతఁ గలుషితమతియై. 99
- క. పులులుం బాములు పింగం, బులునుం దోఁడేశ్యఁ జీలుతపులులుం బెలుదన్
గలిగెను దన్మాయాబల, విలసనమున వేలకొలఁది వెఱఁగొడవంగన్. 100
- గీ. పుష్కలావర్తకంబుల బోరుకొలిపె, దావదవమును నల్లెనల్ దపులుకొలిపె
నందతమనంబు నల్లడ నాక్రమింపఁ, జేపె తొల్లరిపించె విశేషరీతి. 101
- క. నరనారాయణు లీగతి, మరుదదివతి గడలుకొల్పు మాయకు భయముం
బోరయక తమయంతన ను, స్థిరమతులై యుండు చూచి చెచ్చెర నతఁడుఁ. 102
- గీ. కోరువర మిచ్చెద నటన్నఁ గోరరైరి, నానకును నెండకును, భీతిఁబూనరైరి
పులులకేనియు మదిలోనఁ దలఁకరైరి, వీరితపమున తెల్లుకో విఘ్నచునుచు. 103
- చ. వితర్కించి తత్తపోతికయమ్మున కచ్చెరువంది ననాశనియు జగదీశ్వరియునగు
నంది వాగ్మీజమాయాదీజకామదీజంబులు జపియించు మహాత్ములతపంబున కంత
రాయం బొనర్చ నెవ్వండు నమర్థుండని యోజించి నాకమ్మునకుం జని వసంత
మన్మథులం పిలిపించి యట్లనియె. 104
- క. స్వామకృత్తులు నరనా, రాయణు లనువారు బదరికాశ్రమముం ద
త్యాగితిరీతిఁ దపంబుం, జేయుచున్నారు మనకుఁ జేబొదవంగన్. 105

- ఉ. వారితపంబు భంగపఱువం జని యేను "వరంబు లిచ్చెదన్
గోరుఁ" డటన్న నాదుపలుకుల్ చెవిఁ బెట్టక పోయి రంత దు
ర్వారమదీయమాయఁ గనువట్టిన వానకుఁ బెద్దగారికిఁ
గ్రూరమృగాలికిన్ మదివిగొంక రొకింత యడేమివంతయో. 106
- ఆ. వె. అంతనేను వారిదైన తపంబును, భంగపఱువ లేమి బెంగఁ గొనుచు
నేగుదెంచి దీని నేడు సాధింప లే, రంచు మిమ్ము బిలువ నంపినాఁడ. 107
- క. కావున నిర్దరకార్యము, గానింపఁగ నీవు దక్కఁ గలవా రేరున్
భావింప లేదు నీయను, భావం "బిడమిడ్డ" మనఁగ వచ్చునె మదనా : 108
- గీ. హరిహరబ్రహ్మముఖులు నీయింపగముల, దాడి కోర్వక దాసానుదాసులైరి
జగము లన్నియు గెల్పినజాణ నీవు, మనుజు లన నెంతవారలో మదన : నీకు. 109
- ఉ. సంతన మూని వే మనవనంతునితోఁ దగునట్టియవ్వరః
కాంతలతోడఁ గూడి భనఁగావలెఁ గావలె నద్ది; వేల్పురా
వంత రసంత నీమది కవశ్యము రావలెనయ్య మార : నీ
యంతటివాని తెంతమనమైనది యంతటికార్య మెంచఁగన్. 110
- గీ. రంభ మొదలగు నవ్వరోరమణులందు, నొక్కరిక యట్టివని చేయనోపు నట్టి
దండు నీకు నహాయమై యుండ నెలత, లేపి తపములకైనను వాసి చెడదె. 111
- వ. అని యనునదయ పూర్వకమ్ముగఁ బల్కు నతనికి మదనుం దీర్చును. 112
- క. దేవా : దేవరయానతి, గానింపఁగఁ గింకరుండు గలఁడైనను నా
భావమ్మునఁ గల భయనం, భావన తెల్లముగఁ దెలియఁ బఱచెద వినుమి. 113
- గీ. హరిహరబ్రహ్మలను జిత్తమందు విలిపి, తపమొనర్చెడి తపసుల తపము పాడు
చేయఁగలఁ గాని దేవిని జిత్తమందుఁ, దలఁచు తపసుల వంచింపఁ దరము కాదు. 114
- కా. నీవారైన మదీయభాణములఁ బేటెత్తించి యుంకించి త
ద్భావమ్ముల్ గలఁగించి తత్తపములన్ భంగంబు గావింతుఁ గా
నీ నాలాయముఁ గానునీజ మెదలో విత్యంబు ధ్యానించు నా
దేవీభక్తులవంకఁ బోవుటకు నందేహింతు దేవారిపా : 115
- క. నరనారాయణులను ముని, వరు లీయరువురును శక్తిభక్తులు వినుమో
మరుదీశ్వర : నాశరముల, తరయం గుణిగా రసన్ బలాధారి యనున్. 116

- క. మాయాబలముననైన నను, పాయముచేనైన నీ వపాయము గనకే
యే యచవున నైనను సుమ, సాయక : యీ దేవహితము సాధింపఁదగున్. 117
- వ. నావుడు మదనుండు మాతాదక రంభాదులతో బదరికాశ్రమంబు పొంతకుం జను
నంత వనంతుండును మున్న తదాశ్రమంబు ప్రవేశించె. 118
- మ. చివురుం గొమ్మలతో రసాలములు పుష్పించెన్ ద్వితీపాళి 'జం
జువు' మంచున్ బ్రతిసూనగుచ్చమువయిం జూడందగెణ్ణమించి వం
డువు గావించెను గర్జయుగ్మములకున్ బుంస్కోకిలారావ, మొ
క్క వసంతుండు తదాశ్రమావవితటిం గాలూడు నారోపలన్. 119

వ స ం త ప్ర వేశ ము.

- క. పొగడలు తమాలములు మో, దుగులున్ దిలకాగములు మఘాకమ్ములు గెం
జిగురుం బూపులతోఁ ద, వ్నగమున వింపుం దనరె నయనమ్ములకున్. 120
- సీ. లతలన్నియును బుష్పవతులై వగంబుల , వంచితంబుగఁ గొఁగిలింపుకొనియే
మందమ్ములై మంచిగందంపుఁదావితోఁ , జెలరేఁగి సుమగాడ్పు లలముకొనియే
రాలముగ్గినవండు గాలించి మెనవుచు , గొదమ చిల్కలదండు కూయఁదొడఁగెఁ
బండుటాకులమీఁదఁ బడెడి పూవులదాలు , వండువెన్నెలభాతిఁ బరిధవిల్లె
- గీ. నాలుమగల్గెల్ల మొల్లమౌ పూలఁజాల , లీల నొదవఁగఁజేయు నీ రాలలోన
వింపు విల్కాని చెయ్యి లగ్గించుకొనుచు , సంతసింపఁగ సాగి రా సమయమండు.
- గీ. ఇటు వసంతుండు మున్న యచ్చటను జెలఁగఁ
బంచ బాణమ్ములును గేల వించువిల్లఁ
దాల్చి యప్పరనలు వెమ్మఁ దన్ని రాఁ ద
దాశ్రమము సేరె సుమబాణఁ దథయుఁ దగుచు. 122
- ఉ. ప్రాకులు మోసులెత్త గరిమ న్నెంతా ల్గఁగంగఁ గోబరా
నీక వివాసమై తగు ఫణిప్రకరంబు కరంబు వేడ్కతో
మూకొవఁ గోకిలల్ ప్రతి రవోదయముం బొనరింపఁ బాడి ర
వ్యాకులలీల నప్పరన లయ్యెడ రమ్మలయన్వరంబుగఁ. 123
- వ. ఇట్లకాలవసంతోజ్జ్వలంభణంబున మంజులతర గీతంబును గోకిలారవంబును జి

ముఖద్వనంబును జెవులకుం దవిలి జెప్పలు విప్పి నలుదెసలు చూచి నరనారాయణు
లిర్వుడును గాలధర్మ విపర్యాసమ్మునకు విస్మయం బందుచుండిరి. 124

గీ. కుజము లన్నియుఁ బుష్పించెఁ గోకిలార, వమ్ములును దుష్టెదల విరావమ్ములును భ
రమ్ములై విడె నీ భూధరమ్మునిండ, నన్న ! మాటెత్తి యిది యెంత యదృశకంబో:

గీ. శిశిరముకువను గజరాజు శిరముఁ దన వ, లాళ కుసుమమ్ములను గోరులం గలంఁ
యరుగుదెంచె వసంతసింహం బటంచు, దోచుచున్న దిదేరి చాతుర్యమొక్కొ.

సీ. ఆరయ రక్తాశోకకరయుఁ బలాళాంఘ్రి , కయును నీలాశోకకవయు నీల
నీరజనయనయు వారిజపదనయుఁ , గుండద్విజయు బిఁద్రుకువయు మంజ
రీకర్ణయును జపాశ్రీకాదరయు నీవ , వసనానిత్యయు సింధువారనఖయు
గోకిలాలాపయుఁ గేకిలాపయు , సారసస్వనమాపురారవయును,

గీ. రమ్యవాసంతికాబద్ధరళనయు మద , హంసగమనయుఁ బుత్ర జీవాభివాస
లోమలతయును నగుచు నీలో వసంత , లక్ష్మీనంప్రాప్తమయ్యె నలక్షణముగ. 127

చ. సమయము గావించో విటు వసంతము వొల్పుటఁ జూడ నన్నదీ
యమగు తపంబు వో నడవ నాకవిభుం దొనరించినట్టి కృ
త్రిమగతి తోచుచున్న దమరీ మృదుగానరవంబు విప్పిఁజే
సి మది గలంగఁగాఁజెఁ బరిశీలన చేయకయుంట పాడియే. 128

ఉ. శీతలవాతపోతములు చేతము దప్పఁగఁ జొచ్చెఁ గోకిల
వ్రాతము గీరవంతతి మరాళనమూహముఁ గేకి బృందమున్
గూఁతల మెట్పొనరె మనకుం గడు మోస మొనర్ప వెంచి స్వ
ర్ణేతయ వంపఁబోలుఁ దరుణీతతి నింతయు విక్కువం బగున్. 129

వ. అనుచు నారాయణుండు వ్రశంపించుచుండు నెడ, 130

సీ. పదియాఱువేల యేఁబది మంది మేనకా , ముఖ లచ్చరలు వెన్న ముందు నడువ
నళిమయంబగు నారి యారజంబున మించు , విందువిల్లు బుజాన నంచువింప
మకరందరసము చిమ్మఁగఁజాలు సుమణాణ , ములగముల్ దూజీరములఁ జెలంగఁ
గుల్మిక్తోయిలదండు చిల్కితేజీవారు , కలకలమనుచుఁ జక్కటి నటంప;

గీ. వచ్చి తమకట్టెడుట విలంబదిన మదను , నచ్చెరు వొకింత మనమువ నాడుకొవఁగఁ
గాంచి రొనరించుతనముఁ జాలించి ధర్మ , తనయు లిరువురు వంతన మినుమడిరన.

- గీ. దివ్యభూషణరుచి దళదిశలు వెలుంగ, మునుల తెలుగుచు సురధన వనజములులు
మానవులు వినదుర్ల భమైవపాట, బాద సాగిరి కామవివర్ధనముగ. 132
- వ. వారి యాటపాటలకు విస్మితలగుచు వారిట్లవిరి. 133
- ఉ. మిమ్ము వసంతమన్మథుల మీవకియైన బలారి మామువి
త్వమ్ము గలంచి మాతపము త్రప్తము పేయఁగఁ బంపినాఁడు చి
త్తమ్మున నీనుతో; నవితధంబుగ గురైఁబఁగఁగవచ్చెఁ గా
ర్య మైటులైన మావలుకు లాంఘుఁ డాదరపేదురింబుగన్. 134
- ఉ. దూమునుండి వచ్చితిరి తొయ్యలులార; పరిశ్రమంబు చే
కూరెడిఁ గాన మాయెనఁగు కొంచెపు విందుల పేదదేరి యిం
పారఁగ నస్మదాశ్రమమునందు వసించురుగాక యూతే
మీరిట కేగుదెంతురె తమిన్ ద్రిదశేశ్వరుఁ డంపకుండినన్. 135
- క. పాకారి మాతపమ్ముం, జీకాకొవరింపఁ జేసి చెలువఁగ వంపెం
గాక మిము గణికలార; వ, రాకులు మీరెంత; తపము త్రప్తమొనర్చుగా. 136
- క. మాసామర్థ్యం బరయఁడు, మీసౌందర్యమ్ముతీవి మించందగు బల్
వాసి కలదావి గలుగం, జేసెద మొకతప్పి మీకు సగ్గు మటించన్. 137
- వ. అని నారాయణుండు కుడితొడ కేలం జఱచినమాత్రన యప్పరోమణియగు నూర్వశి
చెలులతోడం బుట్టె నిట్లనన్యసామాన్య లావణ్యంబునం బొదలు నక్కన్నెం జూచి
దేవసామాన్య లంబులును మాన్యంబగు నమ్మునిమహిమమ్మున కచ్చెరువెడుచు నిట్లవిరి.
- చ. ఎఱుంగక మీమహామహిమ తెగ్గొనరించి తపంబు భంగముం
బలువఁగ వచ్చియున్న మము మన్నన పేయఁడు తొల్లియెందఱెం
దతో మహనీయులైన మునినాథుల సన్మదపాంగపాతముల్
చెలువఁగ లేదె; మీదరికిఁ జేరవు; మీమహిమమ్ము లింతలే; 139
- వ. అపయనుంకాక నారాయణాంశవంభూతులగు మహామభావులవి యెఱింగియు
వింద్రుండు భవత్తపోభంగమ్మునకు మమ్ముంబనుచుట యన్మదీయపురాకృత భాగ్యో
దయంబ కావి యొందు గాదు భవాదృశులిట్టి తుష్టమఖంబుంకుఁ జిరకాలార్జితంబగు
తపంబు వమ్మొనరింతురేయని మఠించు దేవవేశ్యలం గాంచి బలునగ వంతురింప
నిజతపఃకాంతులు శరీర మలముకొన జితకామలోభంబగు మునిమ్మున సంతస
మున్నతిల నరుండు విన నారాయణుం డిట్లవియె. 140

- క. వేగమ మీలోకంబున, తేగి మదీయారుజాత నీయూర్వశి మీ
రాగోత్రారికిఁ గానుక, గాఁ గై సేయుండు కుభముగాఁ దగు మీకళా. 141
- గీ. “దేవతలకెల్ల కుభ” మంచు “దేవవిభున, కతులితానంద” మంచు నారాయణుండు
నరుండు దీవించి రంచు విన్నవము సేయుఁ, దేగుఁ దచ్చరలార! మీయెడకు ననుడు.
- క. వలుకుల విన్నాణపుఁ దీ, పొలుకఁగఁ బయ్యెదలు మూయ నుంకించుచు న
చ్చలలోచనాంత లిట్లవి, రెలమిన్ గేల్మీడ్చి యమ్మునింద్రుని తోడకా. 143
- ఉ. తావకపాదపద్మములదాపునఁ గాపుర ముండి త్వత్ప్రమా
సేవనమాచరించుచును శ్రీల రహింపఁగ వచ్చినట్టి మే
మావల తెట్లు పోయెద మహా! యిటు లాడగఁజెల్లునే మునిం
ద్రా! వదరించి మాహృదయతామరనమ్ము రెలర్పఁ జేయవే. 144
- క. భవదూరుజాత లగునీ, యవతీమణులెల్ల మేల్మి నూర్వశితో నా
కవిభుం గన నేగెద రే, ము వసింతుము నీనమీవమునన మునింద్రా! 145
- వ. నావుడు భవదభీష్టం బెయ్యది యనుడు వారలిట్లవిరి. 146
- ద. చదలును భూమియుం గలిసి చన్నఁ దపోదనులాడి తప్ప రీఁ
గఁ దలఁచితేని మాకుఁ బతిగా వినుఁ గోరెద మొప్పుచుయ్యఁ, యే
మదవతిమాటతైనఁ బెఱిమాట వచించుట పాడి గాదు మే
మదియునుఁ గాక మన్మథశరానలదగ్ధుల మాదరించవే. 147
- ఉ. కమ్మనివింటిజోదు చెలికాని హిమాంకునిఁ గూడినూడి దే
హమ్ము నహమ్ము మీఱఁ బువుటమ్ముల నెమ్ములు గాఁడఁ జించి గా
యమ్ము లొనర్పఁ జొచ్చె హృదయమ్ముల వీరజాబ్జములమున్
నమ్మినదేవకాంతల నవాదలఁ బ్రోవఁగ నెంచు బొప్పదే. 148
- క. నాకమ్ము విడిచి మిమ్ముకా, జేకొని సుఖవార్తిలో మునింగెద మంచున్
మీకాళ్ళఁ బడిన వేయపు, రోకామిసులకా గ్రహింపరో మునిచంద్రా! 149
- క. ఆవి వనటం బడు వేయపు, వనితల సరసానులాపవైఖరి చిత్త
మ్మును గలఁకవఱుప నారా, యణ మునిచంద్రుండు వల్కు- వవ్వారలతోన్. 150
- క. నీకునకుఁ గాలి కెండకుఁ, జేతంబు నహింపఁజేసి చేసిన తవముకా
మీతారుణ్యమ్ముల పా, లేస్తేత యుదితమగునె వేల్పు చేదియలారా! 151

త త్త్వ వి చా ర ము.

వ. అదియునుంగాక మతిమంతు లగువా రేతాదృశగ్రామ్య ధర్మంబులం బ్రవర్తింతుడే
యను నారాయణున కచ్చర లిట్లనిరి. 152

మ. వినుమోహో! మునిరాజ! మాపలుకు, స్వర్వేక్యాకుచస్సర్పసం
జనితానంద వశీకృతుండ వయి స్వేచ్ఛావర్తనన్ గంధమా
దనఘామీధరమంఘి సంతతసుఖాద్వైతమ్ముమై ముందు ము
య్యనిమేషాలయమైన వింతకుఁ గడున్ హాళిం పొసంగించునే. 153

వ. నావుడుఁ దద్వచఃప్రసంగంబుల కచ్చెరువడుచు నమ్ముని యిట్లు తలపోసె. నహం
కారంబు సంపారవృక్షమ్మునకు మూలంబును ధర్మహరిజమ్మునకు బ్రధమకారణ
మ్మును నవి తెలిసి యీ వారాంగన లన్మత్తపోభంగమ్మున రేతేంచిరివి యెఱింగియు
మౌనమ్మున మండక ధర్మవిసాళంబుగఁ దదధిక సుందరంబగు సుందరీగణంబు
సృజించుటయుఁ దదీయ నరసాలాపగోష్ఠి మంటయు నన్నింతకుఁదెచ్చె నీ మహా
మోహపాశమ్మున బద్ధుండనై యూర్జనాభిచందమ్మునఁ గదలలేక కష్టమ్ములకుం
బాలైతి. నకటా! యిఁకనైన నీ విచారంబుడిగి కాంతంబుఁ బరిత్యజించి కోపాచు
లుండనై యీ సుందరులం దఱిమెద నవి యనుకొనియు మరలఁ గోపమ్మునకన్న
వైరంబు వేఱొందు గనుపట్ట దగోద్ధికంబగు ననలంబద్ధాని దహించునట్లు దేహం
బునం బుట్టు గోపంబు దేహంబు దహించు నెట్టి హింసకునైన నెఱువదు. నర
కాదులకు సాధనం బగు నవి తలపోసి యతికర్తవ్యతా శూన్యందై కుందుచున్న
యతనిం గని యయ్యనఘ తలంపెఱింగి నరుం డిట్లనియె. 154

క. కోపము చీఁకటికూపము, కోపము పాపముల కాదిగురువగు హింసా
ధూపము కోపము గావునఁ, గోవింపం గూడ దేరికొఱకైన నఖా! 155

వ. మున్నహంకార దోషమ్మున నహస్రదివ్యవత్సరమ్ములు ప్రహ్లాదునకు మనకుఁ
బోరగుట యెఱుంగవే? కాంతంబునన యీ సుందరులం బనుపుము నావుడు
నారాయణుం దతికాంతుండయ్యెనని చెప్పిన పాత్యవశేయం గాంచి జనమేజయుం
డిట్లను. సుకృతియు ధర్మాత్మఁడునగు ప్రహ్లాదునకును దబోనైష్ఠికులగు ధర్మ తన
యులకును సంయుగంబు గలుగఁ గతంబేమి? తపోధర్మంబులం బరిశ్రమంబు
దక్క విట్టులైన నొందు గలుగనేర్చునే? క్రోధలోభ మాత్సర్యాదులకు మూలం
బగు నహంకారంబు నత్యయుగంబునందును మహాత్ముల చిత్తంబు నాయత్తం

టొనర్పిన వింక జవతవమ్ములు కలవే! సూర్యుని యెదుటఁ దమంబుభంగి నహం
కారమ్మున తెదుట సుకృతంబు విలువ నేరదు. లోహవిగళబద్ధులకైన విముక్తి
గలుగుఁగాని యహంకారావృతులకుఁ గలుగదని మఱియు. 156

మ. నరనారాయణు లట్టి పెద్ద మును లన్నా! యిట్లహంకార దు
ర్బురులై యుండఁగ నన్మదాదుల విచారంబేరి? చిత్త మ్మహం
కరిణాయ త్తము గాకయున్నవరు లేకాలమ్మునకా లేరు సం
నరణం బాహమికంబు దీనఁ బరమజ్ఞానంబు చేకూరునే! 157

వ. చరాచరాత్మకంబగు నీ యజాండం బంతయు నహంకారదోషదూషితంబగుచు
మూత్రపురీషమయంబగు సంసారమ్మునంబడి పరిశ్రమించుచున్నాది. రాగభూమ్మ
లును మహానుభావులును వగు వారు నయితము కామక్రోధాదులకు లోనై చరించు
చుండు రేతాదృశంబగు కలికాలమ్మున నన్మదాదులకుఁ దరణోపాయం బావతి
మ్ముడు సాత్వవతేయుం డిట్లనియె. 158

క. యావదజాండ మహంకా, రావిరూపతంబు గాన నందలిగుణముల్
సూచె నమ స్త్రైవిహృతిం, దావృత్తిఁదగుఁ గార్యభేద మగునె నరేంద్ర! 159

క. పటమునకుఁ దంతుగుణమును, గటకాదులకును సువర్ణగతమగు గుణమ
క్లైటులే మాయాగుణంబు, పటమగుచు నజాండమెల్ల మనలుచునుండున్. 160

వ. హరిహరాదులగు దేవతలును వసిష్ఠాదిమునులును నగాథంబగు నీ సంసారకూప
మ్మునం బడి వనదివీచీగతంబగు నొకచందమ్మునఁ దడఁబడుచుండురు. ఈరేడు
లోకమ్ములందును దేహి యగువాని నహంకారసంభూతమ్ములగు కామక్రోధాదు
లాశ్రయింపక మానవు. 161

గీ. నకలవేదాంతసంహితల్ చదువుఁగాక, విఖిలకాత్రప్రసంగముల్ నేర్చుఁగాక
పుణ్యతీర్థమ్ము లెన్నీనిఁ బోవుఁగాక, విషయనక్తుఁ దొవర్చవి విధులు లేవు. 162

వ. కృతాదియుగక్రయమ్మునందును గామమోహమదాబ్ధితులకుఁ బూర్వావరవిచారంబు
లేదు. కలియందు విశేషంబుగ న్నర్హద్రోహమదమాత్పర్యాదులు పాడుకొని దేహం
బాళనిబద్ధుని చందమ్మున బ్రుంగఁజేయుచున్నవి. ఏకాదృశంబగు సంసారమ్మున
వరిపట్కంబు జయించిన మహాత్ము లనదని చెప్పు పారాభ్యుత్పన్న జనమేజయం
డిట్లనియె.

- క. వారతిదన్యులు వారవి, వారణకృతసుకృతఖనులు వారు కృతవదా
చారులు వారు జితేంద్రియు, లేరిన్ మోహాదికమ్ము లెదురక యుండున్. 164
- మ. కలఁకన్ జెందు మనంబు మజ్జనకుఁ దల్కన్ మౌని కంఠమ్మునకా
గలిదోషమ్మున నొక్కపాము వసుహీనంబుం బడన్ వైచె నా
బలుకుం బావకరంబు లోఁ దలఁచుకొన్నన్, దండ్రీ యేరీతిఁ ద
త్ఫలమున్ జెందకయుండు వట్టి తరణోపాయంబుఁ జింతింపవే. 165
- వ. ఆవి దందహ్యమాన మానసుండగుచుఁ గొంతవడిఁ జింతించి మరల సుప్రసన్ను
మనస్కుండగుచుఁ దదుదంతంబు సాంతంబుగ నానతిమ్మునుచుఁ దన్మనంబు నరి
నారాయణ కథానక కథనంబునం బ్రసన్నుం బొనర్చునెంచి యిట్లుచియె. 166
- క. మును నరహరిరూపంబున, దనుజారి పారణ్యశివు దానపు ఖండిం
చినపిదపఁ దత్తనూజా, తునిఁ బ్రహ్లాదుని ననిందితునిఁ దనుట్రున్. 167
- గీ. జనకు నగరమునకు నొగి స్వామిఁడేసి, "ధర్మరక్షణ మింతేవిఁ దప్పటండ
నేలుకొను" మన నాతఁడు నేలుకొనియెఁ బైతృకంబగు రాజ్యంబు ప్రదాదలింప.
- ఉ. వారక పాటు లాదియగు వర్ణము లన్నియు న్యన్యవృత్తి నం
చారముతోడ పేవ్యవరిచర్య యొనర్చుచునుండి రెచ్చటన్
జారులుఁ జోరులున్ వికుననంతతివారును లేరు కారుజీ
పూరకుఁ దా పారణ్యశివుప్రభువుం డిల యేలువట్టునన్. 169
- పీ. ఇటు కొన్నినాళ్ళు వైత్తికరాజ్యపాలనం , బాచరించి వృసింహనాజ్ఞ కతనఁ
బాతాళలోకంబు పాలింపఁగా నేగి , యచట నాకండున్న యంత నొక్క
దినమున భృగుమునికనుజుండు చ్యవసుండు , నర్మదానదికి స్నానంబొనర్చు
గా నేగి దిగి ముగ్ధఁగా నంధు విషభయం , కరచుగు నొక్కనాగంబు గడఁగి
- గీ. తపసికాయంబు వట్టి పాతాళమునకుఁ , దీసికొనిపోవ మౌని భీతిల్లి దీన
రక్షకుండగు నరసింజాకాక్షి మదివి , బాదుకొల్పి ఘటించె 'హంపాహి' యనుచు.
- చ. ఇటు సుతియించు నమ్మునివయికా దయగల్గి నరోజునేత్రుఁ ద
క్కటికము సూపఁ దద్విషవికారము దాపసికెక్కదయ్యె నం
తట "మచికాప మిచ్చు" ననుదందడిఁ బా మతవిన్ ద్యజించెఁ ద
జ్జటి యరగాంగనల్ ముద మెనంగఁగఁ గొల్వ వనించె నయ్యెడన్. 171
- వ. ప్రహ్లాదుం దొక్కనాఁ డతనిం గాంచి యుచిత నత్కారంబొనర్చి రాక్షసవైరియగు

వింద్రుండు తన మర్మంబుల నెఱుంగుట కంపిన దూతగా శంకించి వివరమున
“నీ రాకకుం గతం జే” మనుడు నతం దతని సందియం బెఱింగి యిట్లనియె 172

మ. దనుజేంద్రాః వివరయ్యః న వ్నమరదూతంగాః గనంబోరి దిం
ద్రువితోడం బివి యేమి నాకుః భృగువుక్రుండకా బలరాతి వం
పె నటంచుకా మదినెంచఁబోకు మిదె పేర్పిం జెప్పెదకా నాచరి
త్రను, నిక్కంబగు బుద్ధితోఁ గవి సుహృద్భావంబు చూపందగుకా. ** 173

ఉ. ఏ నొకనాడు వర్మదకు నేగి జలమ్ములఁ గ్రుంకుచుండ నా
మే నొకపాము వట్టికొవి మీ టువనమ్మున కీర్చి తెచ్చె న
న్యూన రమాదినాథ కరుణోదయ ముండుటఁజేసి తద్విష
గ్లవియు నా కొకించుకయు, గన్నదకుండె సురారివల్లభాః 174

ఆ.వె. నాఁటఁగోలె నీడునగరమ్మునన యుంటిఁ, గాన వలచు వేఱుగాఁ దలంపు
విష్టుభక్తులందు విమలుండ వైన నీ, దర్శనంబు గలిగె దానఁగదె. 175

వ. నావుడు హరిభక్తసందర్శనజనితానందవరవతుం దగుచుఁ బ్రహ్లాదుం దీట్లనియె. 176

గీ. నకలలోకాటనంబును నలుపునట్టి, దివ్యమువి వీవు గావున దేవలోక
మందు భువియందుఁ బాతాళమందుఁ గావి, వెలయు తీర్థమ్ము లానతీవే మహాత్మః

వ. మీ తిరుగవి తీర్థమ్ములును మీ గ్రుంకవి నదులుం గలవే యను నాతనికిఁ జ్యవనుం
దీట్లనియె. 178

క. ప్రతివదమునఁ దీర్థము వి, క్రుతమగు వాఙ్మనసకాయశుద్ధులకు మనో
యతిలేని మరినమతులకు, దితిజాదినః కీకటంబు దేవానగయన్. 179

ఆ. వె. మొదలఁ జిత్తశుద్ధి యది కలదేనిఁ దీ, ర్థమ్ములెల్లఁ బావనమ్ములగును
జిత్తశుద్ధిలేని చెనఁటల కెట్టి తీ, ర్థములు వమ్ముటంచుఁ దలంపు మదివః 180

గీ. పెట్టణములెన్నిఁ యూల్లెన్నిఁ వల్లెలెన్నిఁ, గంగయొడ్డునఁగూ వటఁ గాఁపురంబు
లున్ను కైవ ర్రక నిషాద హూణ యవన, ముఖ్యులకునెల్ల దొరకునే ముక్తివదవి.

క. గంగోదకపానము పే. యంగానేకాదు గంగ కరిగి యచట ము
న్నగానే కాదు మనం, ణం గావలె నిర్మలంబు మునులకు నైవన్. 182

గీ. తీర్థవాసంబు కష్ట మాతీర్థములను, బాతకము కొంచెమేమి యపారమగును
ఎచటఁజేసిన పాపమ్ము లెడలఁగావి, తీర్థకృతమగు పాపము శ్రీః వనను. 183

- గీ. సర్వతీర్థాటనముకంటె నకలటూత. దయయు సత్యంబు శౌచంబు దప్పుఁబన్ని
యధికః మిది యున్నవారికి నఖిలతీర్థ. రాజములు ప్రతిపదమునఁ దేజరిల్లు. 184
- వ. బసను భవదీయంబగు సంప్రశ్నంబున కుత్తరంబు వినుము నైమిశంబును జక్ర
తీర్థంబును బుష్కరంబు నను వివి పుడమియం దధికిమ్ము లితరతీర్థమ్ములు
లెక్కింప నలవిగా దనవుడుఁ బ్రహ్లాదుఁ డా తీర్థమ్ము లాలోకింప నపరివారిమ్ముగ
వేడలి నైమిశంబుం బ్రవేశించి అచట స్నానదానాదికంబు లాచరించి యదిమొదలు
తీర్థ సంసేవనంబు గావించుకొందుఁ జనువాఁడు ముందట. 185

ప్రహ్లాద నరనారాయణ యుద్ధము.

- చ. కవియె నరస్వతీనది నకారణపాతకహారివారిను
జ్జనకృదపారతానవశంవదతీరవిరాజమానకుం
జనమదనూననూనవయపౌరతవాసిత వీరజాతనం
జవితమరందపానవశనంకులవిత్యరణద్వైఫమన్. 186
- ఆ. వె. కాంచి యచట వర్ష కర్మమూర్త నెఱవేర్చి. తత్తటమ్ముపొంతఁ దరలి చనెడి
దైత్యరాజునుతుని చారి కిద్దమ్ముగా. నొకటఁ గాననయ్యె నొక్క మట్టి. 187
- వ. దానం గొన్ని నైకరూపమ్ములగు నంపగములం గాంచి పావనంబగు ఋష్యాశ్ర
మంబున వీవి కవకాశంబేమని విచారించుచున్నెడ. 188
- సీ. దండ దండంబుఁ గమండలువును దగ , నమ్ములపొదియు శరాసనంబు
నెడుట వింపెనలారఁ గృష్ణాతినమ్ముపై , యోగమ్ముమైఁ గూరుచున్నమునులు
సరత త్వనిధ్యానవరులు మున్నతజటా , భారమ్ముచేఁ గవ్వఁబడినవారు
గన్నట్ట దైత్యుండుఁ గడు నల్కతోఁ గను , లదయదర్కప్రభాయక్తి దెలువ
- ఆ. వె. నిట్లులనియె "నేల యీదంభ తవము ? ధ
య్యువున కిదియె తెఱవు ? మునులె మీరు ?
తవముపేఁత విల్లు ధరియించు తెచఁపేని
ధరణిఁ గలదె దంభ ధర్మలార !" 189
- వ. అని వలుతుడై త్రేంగుండ్రుంగని మందహాసమ్ముతో నెకనక్కెమ్ముగ నరనారాయణు
లిట్లనిరి. మాతఃపుంబు గొడవ వీకేల : యేము బ్రాహ్మణైత్రముల విష్ణాకుల మైనకతన
నిట్లుంటిమని యెఱుంగరాదె, బోపొమ్ము మిన్నక విప్రవై రంబునకు రాకుము. 190

- చ. ఆన విని యాతఁ డిట్లను నహంకృతి మీఱఁగ “మందబుద్ధులా
ర : నను గణింప కీవెడఁగుఁ బ్రల్లదముల్ వలుకన్ దపంబు పెం
పున నుక్కుత ప్రచారమునఁ జోలుదురే నను : నంగరంబు పే
యన మదియేనిఁజేయుఁడు రయిమ్మున మీగరువంబుమాపెదఁ.” 191
- క. ఆలకమెయి విట్లు దైత్యుఁడు, వలుకఁగ నరుఁ డిట్టులనియె బవరమొనర్చుం
దలఁపేని రిమ్ము తల వ్ర, య్యలు పేపెద ననుడు క్రుకుటి యదర ననురయఁ.” 192
- కా. హంకారమ్ము చెలంగ హస్తమున విష్వానంబుఁ గైకొంచు జ్ఞా
టంకారమ్మున దిగ్గజక్రతులు బీటల్ వాటి పెంపేద వి
శ్వంకికా బాణము దొడ్డి యేసె నరుఁడున్ జావంబు చేఁ బూని సా
హంకారుం డయి తున్నెఁ దచ్చరము బాజానమ్ముతో వమ్ముగఁ.” 193
- ఉ. కొందొకవిల్లు పూని మునికుంజరు వక్షమునందు నేయ నా
తండును వాఁడికోలఁ గొని తద్భుజవద్యము గాఁద నేసె దై
త్యుండొగి సొమ్ముసిల్లి మఱియుం బెనుతూపుల వమ్మునీంద్రు మై
విండఁగనేయఁ ద్రుండెఁ దపనీయశరమ్ముల వాని నన్నిటిఁ.” 194
- ఆ. వె. గర్జితములతోడఁ గాలంబుదమ్ములు, గుములు గట్టి సోవఁ గుఱియు వగిది
నరువిమీఁద దైత్యనాథుండు హేమపుం, ఖమ్ములైన యాకుగములు వఱపె.
- వ. ఇట్లు పరస్పరజయాకాంక్షలగు మునీంద్రుడై తేల్గింద్రుల బవరమ్మునఁ దత్పమాలో
కననమాగతామరీన్ద్రయంగ్రహవముదితానందదుర్పరాయమాణమానసులు దివౌక
ములు కుసుమంబులు గుఱిసిరి. 196
- క. ఇరువురుఁ బఱపెడిశరములు, పరుణునిమండలము గన్ప వంబరభూమి
వరులగు ననురులు నరులును, జీరమజ్జాదంగఁ గటికిఁబెట్టి గప్పెఁ.” 197
- క. నారాయణమునియున్ దే, వారిశలాననము నొక్క యాకుగమునఁ బెం
పారం దునిమిన దైత్యుఁడు, వారక యింక నొక్కవిల్లు వడిఁ గైకొనినఁ.” 198
- క. మరలన్ నారాయణుఁడా, శరాననము ద్రుండెఁ దునునుఁ జయ్యెన వతఁడున్
బరిఘమ్ము నేసె నాతని, యురమునఁ ప్రేటువడి యతఁడు నుక్కు పొసంగన్.
- వ. ఒక్కవాఁడితూపున వప్పరిఘంబు ద్రుండె; దైత్యుండు గద గైకొనుడు నయ్య
దియుఁ దునియెలుగా నేసె నేతాదృశంబగు పౌరయద్ధంబు దివినుండి దేవగంధ
ర్వాదు లగ్గించిరి. నారదుండును దారకాసురకుమారసంగరంబు వగిది వృత్రామ

రేంద్రుల యుద్ధంబువడువున మధుమాదవుల బవరంబుదాడున నానందంబు
సందించెనని పర్వతునితోఁ బ్రళంపించె. నిట్లు వహన దివ్యవత్సరమ్ము లహో
రాత్రమ్ములు ప్రహ్లాదునికుసు శార్దూజగవచరులగు నమ్ములకును బోలు ఘోరింబయ్యె.

పీ. శంఖచక్రగదాది సాధనంబులు నాల్గు , కరములఁ దవరార గళమునందు
వనమాల వ్రేలఁ బచ్చవి వ్రేఁడిపుట్టంబు , గట్టినదొరి కారుకమ్ము గ్రమ్ము
వగిది వైకుంఠండు ప్రత్యక్షమైనఁ బ్ర , హ్లాదుండు మది బత్తి పాడుకొనఁగ
బవరంబు మాని తత్పాదదవ్యయంబుపైఁ , బడి యెరఁగిన రమాపతియు నతనిఁ

గీ. గాంచి “వీరు ఘడియులు గాన నీ క , జేయు”లని తెల్పు దైత్యుండు సిగ్గుగొనుదు
ముగురకు నెరఁగి చనియె నమ్ములు సూడఁబుండరికాక్షిఁగును దిరోహితుఁడయ్యె.

క. అవి చెప్పిన వ్యాసుం గవి. జనమేజయుఁ డనియె “నిట్లు చనునే యని నె
క్కిని పేయఁగ వరనారా. మణి మునులకుఁ దవముకల్మి వ్యర్థముగాఁగన్. 202

వ. వీ రేకతమ్మున నహంకారంబు వాయరు? కందమూలాశనంబుల వనమ్ములం
గృకించి యనేకదివ్యవత్సరమ్ములు తవంబు సాదించిన యిమ్ముహూత్ముల కింత
యహంకారం బొప్పునే యనుడు వ్యాసుం డిట్లను నహంకారంబు శరీరంబునకుఁ
గారణం బట్టిశరీరధారుల కహంకారంబు వాయుదు హరిహరాదులం బనిత మహం
కారంబు దుస్తరంబు తొల్లి తద్దోషమ్మునన కాదె పురుషోత్తమునకు భృగుశాపమ్మున
నానాయోనులందు జన్మంబు పుటించె ననుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 203

క. భృగుశాపము హరికిం గ, ల్లఁగఁ గారణమేమి : యతఁడు గలిగిన చోటల్ ?
జగమున నెయ్యవి : వివిపిం. వఁగదే యనుపాదవునకు వ్యాసుండనియెకా. 204

వ. అట్లు ప్రహ్లాదుండు కయ్యమొనర్చి వరాణితుండై నిర్వేదమ్మునఁ బ్రోత్రుండును విరో
చననుతుండునునగు బలికిం బట్టిమ్ముగట్టి గంధమాదవమ్మునకుంజని తవము సేయు
చున్నంత బలియయ్యుమరుల జయించిన విష్ణువహాయులగుచు వారిన్ని నోడించి
స్వస్థానం బేరికొనిరి. ఆమరవరాణితు లగు దైత్యులు తమ గురుండగు కుత్రా
చార్యు పాలికిం జని యిట్లనిరి. 205

కా. అంతేవాసుల మైన మమ్ముమరు లత్యంత ప్రతాపమ్మునకా
వంతం బొందఁగఁ జేయుచుండి రిది సంభావ్యంబు గాదేనిఁ బ్రా
జాంతం బొ విక మాకు; నీచుహిమచే నాదిత్యులం గెల్చి మా
వంతం బావఁగదే సురారులను ద్రోవం జూడవే భర్తవా :

- క. గురుఁడవు బహుమంత్ర విడు. త్రుఁడవు మాసాలి దైవకమ వీసురలం
బరిమార్చకున్న బ్రతుకం. దరమే ? పరమావదబ్ధి దరిఁజేర్చుగదే. 207
- క. అనుడున్ గావ్యుఁడు దైత్యుల, కను నభయం బిచ్చి నెమ్మి గొలిపినఁ దద్వా
ర్తను విని సుర లింద్రునితో, నవిరి భయం బెదకు సందియమ్ము పుటించన్. 208
- వ. కుక్రమంశ్రప్రభావమ్ముకలిమి నసురులు మన కజేయలగుదురు కాన నేఁడ చని
యనిం దెగటార్చి హతశేషులం బాతాళమ్మున, కనుచుట కర్జుంబనిన వింద్రుం డను
మఠించె. సురలును బరాక్రమించి యసురులం దాకిన వారు సంత్రస్తు లగుచు
కుక్రవి శరణుఁజొచ్చిరి. ఆతండు మంత్రప్రభావమ్మున సురలం దఱిమి యసురుల
కిట్లనియె. 209
- సీ. అసురులు : వినుఁడు నరసింహతథవుఁడు దా , మును నాకుఁ బేర్చిఁ జెప్పినవిధంబు
సురవక్షపాతియై హరి దైత్యుల నడంచు , ననియె నప్పల్కా తథ్యమ్ము గాఁగ
మనహిరణ్యాక్షి నవ్వనజాతనేత్రుండు , కోలరావముఁ దార్చి క్రొవ్వడంచె
నరిసింహరూపమ్మున హిరణ్యకశిపుని , నమయించె నాతఁ డనమబిందు
- గీ. మంత్రబలమునఁజేసి యచరుల గెల్తు , వీశ్వరునిఁ దృప్తుఁజేసి యభీష్టసిద్ధి
నంది వచ్చెద మీ రంద అంతదనుక , నావదల కోర్చికానుఁడన నసురు లనిరి.
- క. బలియును ద్రెప్పిరి యిఁక దు, ర్పులలను యుంటిమి సువర్వబంధుల యెదుటన్
నిలువఁగ నోవుదుమే : యీ, చులుకఁ దనమ్మునకు నోర్చి కుక్రాచార్యా : 211
- వ. నావుడుఁ గావ్యుం డిట్లనియె. మహాదేవు వలన నేను మంత్ర విద్యాభ్యాసం బొనర్చి
వచ్చునంతకు మీరలు వనమ్మున శమదమాన్వితులై తాపసుల వగిది నుండునది.
- తే.గీ. దేశకాలబలమ్ములు తెలిసి సాను, దాన ముఖభేదము లెఱింగి తాను యుక్తిఁ
జేసి వగఱకుఁ బరిచర్య చేసియైన, నకుభకాలంబు గడవఁద్రోయంగవలయు. 213
- ఆ.వె. వగఱ గెల్వఁజాలు బలముగల్గిన నాడు, వగఱతోడఁ బోరు పఱవలయు
లేనినాడు సామదానాద్యుపాయమ్ము, లాచరించి యకుభ మాఁగవలయు. 214
- క. కావున మీరలు మీమీ, తావులకుంబోయి సామదానాదులఁ గా
ర్వానసర మెఱిఁగి కపట, ప్రావీణ్యము దాల్చుఁడను వచ్చెడి దమకకా. 215
- వ. అని యొడం బఱిచి కుక్రుండు తపంబునకుఁ జనియె, నసురులును దమ వంశ
వృద్ధుగు ప్రహ్లాదుపాలికింజని యిట్లనిరి. 216

- ఉ. తాతపు సత్యవాదిని సదయ్యుడ విచ్చట నచ్చటన్ దట
స్థాతపు స్రత్యయమ్మునెడఁ దద్దయుఁ బెద్దపు నీవు నిద్దర
వ్రాతముమంకఁ బోయి యసురప్రకరంబు కరంబు మీయెడన్
ప్రీతిఁ జరించుఁ జాపము దరింపడు కేల వటంచుఁ దెల్పుమా. 217
- క. అవి వేడినఁ స్రహ్లాదుం, దనిమిసు లున్నెడకు నరిగి యసురులు మీతో
“ననిఁ జేయము దాపము చే, తను దాల్చుము నైరజుద్ధి దఁలవ” మటంచున్. 218
- క. తెలుపు మనిరి వారలు వ, ల్కలములు దరియించి వనములం దాపసురై
తలఁపుల నైనను వైరము. దలఁపక యుండుటిది యెల్లఁ దథ్యం బనుడురా 219
- వ. విద్వరులును దదీయవచనప్రత్యయమ్మునం గతనుత్పరులై యుండిరంత రక్కసులు
దంభతపోనియమమ్ము లాచరించుచుఁ గళ్యపాశ్రమమ్మున నుఖం బుండి రిట
కుక్రుండు మహాదేవుండుఁజిచ్చి తవమ్మొనర్చిన నమ్మహాత్ముండు దృగ్గోచరుండుగా
నమస్కరించి యిట్లనియె. 220
- క. సురలకుఁ బరాజయమ్మున, సురులకు విజయంబొనర్చు కుభవంత్రము నా
దరమున నా కిమ్మునపుడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డిట్లు మదివి భావించె వెనన్. 221
- క. క్రతుకుక్కులయెడ వితఁ డవ, కృతి పేయఁ దలంచె వారి కేగతివైనన్
గతి కల్పించు టుచితమవి. యతిదయ గలఁడగుచు విట్టలనె నెవ మొదపఁగా. 222
- క. తలక్రిందుగఁ బొగఁద్రావుచు, వలయక వేయేండ్లు కడు నియమమునఁ దవముం
బలువిధిఁ గావించిన నీ, తలఁపు న్నైరవేర్తఁ బొమ్ము తడయక కుట్రా. 223
- వ. కుక్రుండుమ దదాజ్ఞ ప్రవిధానంబున ధూమపానం బొనర్చుచు నధోముఖుండై తవంబు
పేయచున్నంత నసురులు కర్ణాకర్ణికగా నీవృత్తాంతమ్ము విని దంభతాపసులగు
రక్కసులవైఁ గవివిన వారు చేయునదిలేక కరణుఁ జొచ్చిన వారిట్లనిరి. 224
- గీ. నకువతి గుఱించి మేటితవం బొనర్చి, మంత్రసిద్ధిని గైకొని మమ్ము గెల్వ,
వలయుననియించి గురునటుపంచి తపట, మగు గతిఁజరించుటదియు మాకరయరాదె;
- వ. మీరు విక్కిపు కరణార్థులుగాదు గావ మీ యుక్కడఁగించెద మనుడు నసురులు
భీతురై కాలికొండి పలాయమానులగుచుఁ గావ్యమాత నభయంబు వేడిరి. సుర
లును వారి పిఱుందన చనువారు ముందట కుక్రజననీరక్షితులగు వారింగాంచి
యాపెదే వారికులయ్య బలాబలమ్ములు గణించక చుట్టుముట్టిన నామె నిద్రయను

నొకదేవత సంపించె నదియుఁ గడఁగి మోహాయత్తులం జేయ వింద్రుండు భయం
వడి విష్ణుశరీరస్తునం డాఁగిన విద్రయట కరిగి క్రోధతామ్రానన యగుచు నిట్లనియె.

క. ఓరి దురాత్మకః విష్ణు శః, రీరమునకా డాఁగినంత మృత్యువు నిన్నుం
జేరక పోవునె పీవి శః, రీరముతోఁ గూడ విన్ను మ్రింగెవ ననుచున్. 227

వ. కవిసిన వింద్రుండును భయమందుచు మహాత్మాః కపోజలమ్మున గరియసియ
నవివార్యయునగు విక్కావ్యమాతం గడుకొని వైశమ సంహరింపమి మన కుపద్ర
వంబు వాటిల్లు నని హరిం బ్రార్థించి సంతభ క్తవత్సలుండగు ముకుందుండు చక్రం
బుం బ్రయోగించిన, 228

క. భగభగ మని మంటలు గ్ర. మ్మఃగనాచక్రంబు గావ్యమాశిరమ్ముం
దెగనతేతి నిద్రతోడన్, విగతజ్వరులైరి దివిజవీరులు సంతన్. 229

భృగువు హరిని శపించుట.

క. భృగుసతి తమచే మృతిఁ బొం. ద గదావరవజ్రధరులు తద్దము మదిలో
మగువం జంపినకతమున, భృగుఱుషి శపియించు ననుచు భీతిచుచుడన్. 230

క. సురనాధుని కారణమున, హరి తనమగునను నందిచె ననువార్తను ని
ర్జరవైరులు దెల్పగ విని, కరమాక్రోశించి భృగువు కడు నల్క మెయిన్. 231

వ. వచ్చి నరోజాక్షునిం బిలిచి “పెక్కు యోమలం బుట్టి జనన మరణదుఃఖమ్ము లను
భవించుచు ఎగలఁ బోగులు” మని శపించె ననుడు జనమేజయుండు భృగుమునికి
మరల విదురత్వంబు వాసిన కథ యెఱింగింపవే యని యడిగిన ద్వైపాయనుం
డీట్లను. అట్లు శపియించి భృగుమునియుఁ దన కిమండలూదకం బంజరి పుటమ్ము
నం దాల్చి యిట్లనియె. 232

ఉ. ఏను దపోబలాన్నితఁడ నేని మదీయ కమండలూదకా
హీనబలంబుపెంపునన యీ వనితామణి యంతిలోన న
ప్రాణ యగున్ దపోనియమవ ర్తనధర్మఱుతమ్ములన్ గమం
దో నరులాన్ : దైత్యసురయోధవతంసములాం : యుచోగిన్. 233

క. తలయులు మొందెము నేక, స్థలమునకుం జేర్చి మంత్రజల మొక్కింకం
జీరిన మాత్రన యాభృగు, లలనామణిఁబ్రతికె దైత్యులన్ ముద మెనయా. 234

వ. ఇట్లు లబ్ధజీవయగు కళత్రముం గైకొని యతండుండె, వింద్రాది సురలు తావసుం
డగు శుక్రవివలని భయమ్మునకు వగచుచు, దవతమ యధిష్ఠానమ్ములకుంజనిరి.
ఇంద్రుండు తన కూతురగు జయంతిం జూచి యిట్లనియె. 235

క. తనయా : నిను శుక్రాచా, య్యన కిచ్చితి గంధమాదనోర్వీదర మం
దు నతండు తవంబున నుం, డినవాఁ డన్నగమునకుఁ గడిందిరయమునకా. 236

క. చని యతని మనమునకు వ, చ్చిన యువచారములఁ దనిపి చేతఃస్రియుగా
నొనరించుకొని తపోవియ, తి నడంచి మదీయభయము తీర్చుము తల్లీ : 237

చ. అను తనతండ్రి మాట వినియమ్మున నూఁకొని యాజయంతి గ్ర
క్కన విబుధాదిదేశకుఁ డకుంతితలీల వసించు గంధమా
దనమున కేగి యచ్చట నుదారగతిం దనమాచరించు నా
తవిఁ గవియెన్ మహామహాని దత్తవిచారపరాయణాంతరున్. 238

సీ. శ్రమమునఁ దొడరుచుర్నజలంబు వోవంగఁ , గడదీదళమునఁ జక్కంగ విసరి
మధురసుగంధి విర్మల వారి పూరంబు , తివిరి పానార్థంబు దెచ్చి యిచ్చి
భగభగ మను పట్టవగ లింటియెండ పైఁ , బడకుండ వననంబు గొడుగుఁ జేసి
యాఁకట్టికై పక్కమైన వన్యాహర , ములను సంపాదించి ముదము గొలిపి

గీ. దర్పణ చివుక్లఁ బెట్టి పై త్రందనమ్ముఁ దనిలి యెనకం జొనర్చు తల్పంబు గూర్చి
దేశకాలమ్ము లెఱిగి విదేశ మెఱిగి , కవికి శుక్రావ చేసె నక్కన్నెమిన్న. 239

గీ. తత్తదువచారములను సందర్శ మెఱిగి, తపసి సేవించెఁ గాని యత్రన్వి కావ
భయముమెయి మదికి మదనద్రాంతి గలుగఁ, జేయు శృంగారచేష్టలు సేయ దాయె.

వ. మఱియు సుఖపిణియగు నజ్ఞయంతి సమయానుకూలంబుగఁ బ్రీతిజనకమ్ములగు
వనవన్దుల నుతించుచు మునిమనోవృత్తి దెలియ నాతురుండగు తన తండ్రి యని
పిన దూతల నేకతంబి విడితవృత్తాంతులంజేసి యనువుచు బ్రహ్మచర్యపరాయణయై
యనేకవత్సరమ్ము లదైతేయగురునకు శుక్రావ కావించుచున్నంతఁ బరమేశ్వరాజ్ఞప్త
వ్రతారంబుగ నక్కావ్యు వియమమ్మునకు సహస్రవత్సరమ్ములు సంపూర్తియగు
టయు మహాదేవుండు కరుణాతరంగితాంతరంగుండగుచుఁ బ్రత్యక్షమై వరంబు
వరింపు మనవుడు సురవిజయంబు మున్నగు నలీప్త పరిష్టులును తత్సావకమ్ములగు
మహామంత్రమ్ములును నర్థించిన నతం డనుగ్రహించి యంత ర్హితుఁ డగుడు భర్గ

వుండు నమీవన ర్దివియు శుశ్రూషావరాయణయునగు జయంతింగాంచి మందస్మిత
మధురభాషణమ్ముల విట్లను. 241

చ. ఎవతెవునీవు ? నీడు తుల మెయ్యది : నీజనకుం దెవండు : ము
గ్ధవు నవయౌవనంబు కలదానవు మత్సరివర్య పేయచుం
టివి కత మేమి తెల్పుము : కడిందినునోరథమైన సిద్ధిఁ జెం
దు వర మొసంగువాఁడఁ బరితృప్తి యొనర్చితి నీవు మా కొగిన్. 242

క. నీ మనమునఁ గల కోరిక, మేమెఱుఁగుదు మైనఁ దెలుపుమి యన నా ను
త్రామతనూజ మనమ్మున, నామోదము చెంది లజ్జితానన యగుచున్. 243

క. దేవవిభు కూఁతుర జయం, తావరజన్మను జయంతి యందురు నన్నుం
గావించె భవదధీనగ, దేవవిభుఁడు నాఁటఁగోలె దేవరయోధన్. 244

క. పరివర్య నలుపుచుంటివి, గర మనురాగంబు గలదు గార్హస్థ్యవిధిన్
దిరముగ విను పేవినఁగఁ, గరుజించి పరిగ్రహింపఁగఁదగు ననుడున్. 245

క. ఏరికిఁ గనువడకుండఁగ, మారాగమవిహిత మూత్రమార్గమ్మున నం
చార మొనర్చుచుఁ గ్రీడా, పారమ్యము గొనెద నొక్క పదివత్సరముల్. 246

ఆ.వె. అని జయంతితో గృహమ్మున కేతెంచి, పెండ్లి యాది మిగులఁ జేర్చిదనర
దేవదానవుల కిదృశ్యుఁడై తన్మయ, త్వంబుఁ జెందియుండె భార్గవుండు. 247

చ. అసురులును గురుండు తపసిద్ధిం బడసి వచ్చిన తెఱుగు వివి, 248

క. చవి శుశ్రువఁ గానక చిం, తను గొవి వెదకుచు మనంబు తద్దయు నందే
హనిమగ్నము గాఁగఁ దమ భ, వనములకుం జనిరి త్రిదళభయశంకితులై. 249

క. దైతేయగురువరుఁడు తన, కూఁతుం గొవి సర్వదృష్ట్యగోచరుఁడై శ్రీ
తాతకుఁడై యుండుట పురు, చూతుఁడు తనయాత్మ నెఱిఁగి యుత్సాహమునన్. 250

క. తమగురువగు గురుచిం గవి, యమరుల కువక్యతి యొనర్చునవనర మిది గా
న మహితభవదీయమతిమ, హిమ సూపఁగ పరియునంచు వెంతయు పేఁడన్. 251

క. చాచస్పతియును దన మా, యాచాతుర్యమునఁ జేసి యంతటదైతే
యాచార్య రూపముంగొవి, నే చనె నవ్వారియెడకు పేడుక పెఱయన్. 252

చ. రక్కసులును దమ యాచార్యునిరాక వివి యెదుర్కొని నమస్కరించి ముకుళిత
కరికమలులై యున్నంత నమ్మాయాశుశ్రుండగు వాచస్పతి వారలంగని కుళలం
బడిగి యిట్లనియె, 253

- చ. పురమథనుం దలంచి తపముం బొనరించితి ధూమపాయినై
వరము వరించితిఁ ద్రిదశవర్గము గెల్వఁగఁజాలు మంత్రముం
గిరికుఁ డనుగ్రహించె విఠ గీటఁగింతము విర్జరాశికిం
బరమహితుండు చక్రికివి బ్రాజుభయంబు మడిం గలంపఁగన్. 254
- క. హరుఁడును నా కొనఁగిన మం, త్రరాజములు మీ కొనంగెడను గ్రక్కున వి
ర్జరుల వలన భయపడకుఁ డ, సురులార : యటంచుఁ గవటకుఁకుడు గడఁకదా.
- క. అభయం బొనఁగిన రాక్షసు, లు భయము విడనాడి సౌఖ్యలోలుపులై స్వీ
య భవనము లేగి రనఁ గురు, విభుఁడుఁ ద్వైపాయనమునివిభునకు నవియెదా.
- గీ. కవటకుక్రాకృతినిఁ గాంచి మనుఁడు గురుఁడు, చేసిన విశేషమేమి యచ్చెరుపు కాదె;
నకల మెఱిగిన యీతఁ డిట్టి కృతి కియ్య, కొనఁగ నన్యలు సత్యవర్తనులు గలరె.
- క. ఫలకర్మవర్తనుని గురు, నలముం డనుఁడెట్టు : లమరుంప సత్కృద్భూ
తులు తద్గురుఁ డిట్లయినన్, గల రాజసతామసలకుఁ గలుగునె ఋతముల్. 258
- గీ. హరివిరించిదేవేంద్రముఖ్యామరులు మ, హాత్ములు మునింద్రులును వనత్యవ్రవర్త
నంబు గైకొన్న, మనుజులు నాగ నెంత : , సత్య మన నెద్ది: యద్దావిదంబుయెట్లు?
- చ. గురుఁడును వామదేవుఁడు నకుంతితతేజుఁడు గాదిపుత్రుఁ డు
ద్ధరుఁడు వసిష్ఠుఁడున్ మొదలు తొల్లిటిమౌనులు పావకృత్యను
ష్ఠిరమతు లైరి యింద్రుఁడును శీతకరుండును వహ్నియున్ వెనన్
బరతిరుజీనుజీసురతభాజను లైరిఁక ధర్మ మెట్టిదో : 260
- గీ. ఎఱుక లేక వరించెడి హీనమతుల, తెల్ల జ్ఞానోపదేశంబు మీ గడంగు
పెద్దలిచ్చెన నెవ్వరివృథివియందు, నడువదేశకులగు సత్యసంధు లనఁకు : 261
- చ. హరిహరు లేమి సదృభవనాకవిభువ్రముఖాచురుల్ మునీ
శ్వరులు మఱేమి రాగమను సంధ్రమునం బడియున్నవార లో
నరవర : రాగి యయ్యును గవంబడు నేరుపుకమ్మి నొక్కొకం
డరయ విరాగి నా, విక్రకు లబ్రమె దేహము దాల్చువారికిఁ : 262
- చ. అరయఁ బరోపదేశకృతులందు నమద్ధుల కావి యెందు నొ
క్కరుఁడును గావరాఁడు తన కార్యముపట్ల వివేకి దేహముం
బొరపెన వారికెల్లరకు మోహము తప్పమి విక్రవంబు సం
సరణపుఁజుంబిగతి నెనంగు ననాదిగ నెల్లవేళలన్. 263

చ. హరి యొకవేళ, దాఁ దవమునందుఁ జరించు మతోక్కవేళ యి
జ్ఞుతి నెనంగు నొక్కపుడు సాగరజావకుడై చెలంగు నం
గరపరుఁడో నొకప్పు దొకకాలమునన్ జయమందు వేతోక
ష్టరయఁ బరాజయమ్ము గొను నన్నియు సంవృతరీతులొగదా : 264

గీ. హరిహరవిరించిముఖ్యు లొనమరులు ముని
వరులుఁ దమతమయాయువు వఱుదనుక
నెగడి మృతిఁ జెంది మరలఁ బుట్టఁగలవార
లెఱుగు మిట నందియ మొకింతయేని వలదు. 265

చ. దేహించున తెన్నటికినిఁ గాచుక్రోధాదికం బెడతెగదు. సంసారంబు తత్సంకు
లంబు దాని నతిక్రమించు పురుషుండు మృగ్యుండు సంసారభీతుండు పరిగ్రహణం
బున తేని నొల్లఁడని చెప్పి మఱియు. 266

చ. గురుతరుణేమణిం గలపెఁ గోరికమై హిమంశ్శిః భ్రాతృమం
దరి రమియించె నగ్గురుఁడు తక్కురులకా గణియింపనేల సం
సరణము రాగలోభమదనంకుల మయ్యెడ సంవరించు నొ
క్కరుఁడును ఘక్తికేగఁ డటగానఁ ద్యజింతురు దాని మత్తముల్. 267

గీ. కాన సంసారమున లేకమేని సార, మరలుక త్యజించి జగదంబు ననునరింప
వలయునేయింబసూయలోబడిజగంబు, మదిరఁజవిగొన్నటంగి సున్యాద మెవయి.

చ. చిరమతి సంవిశాదృశము వేసి గుణంబుల క్రుక్లడంచు న
న్నరుఁ డెనయుకా విముక్తిని జనస్తుతమౌ నరజన్మ మెత్తి కాం
కరిని యజింపఁదేని కడఁకం దుదిదాకమ విచ్చె వెక్కి సు
స్థిత యెలర్పమిం బడినతీరగు వానివిధంబు భూవరా : 268

క. కావున నప్పుడేసి, సేవామతులైన వారు జీవన్ముక్తి
శ్రీ వెలయుదు రనవుడు "గురుఁ, దావిధి కుశ్రుఁడను వంచనాయత్తమతికా. 270

చ. ఏమి చేసె" నావుడు జనమేషయునకు వ్యాసుం డిట్లనియె. 271

గీ. గవట మెఱుంగక కుక్రవిగాఁ దలంచి, యమరగురువాక్యములఁ గడు నాన్దఁ దవిరి
దైత్యు లున్నెడ కుక్రఁడు తాఁ దలంచెఁ, దనదు శిష్యుల నార్తుల దయ దలిర్ప.

క. ఆమరు లొనరించు బాదల, శ్రమంపడుచు సారె నాదురాకకుఁ జింత
భిముఖతఁ గుండెడి శిష్యుల, నమలినబుద్ధులను జూచు బర్హమకాదే. 272

శుక్రుండు దైత్యులకడకు వచ్చుట.

వ. అవి జయంతిం గాంచి తరుణీ : యేను నమయంబొసర్చిన వత్సరమ్ములు పదియు
సంపూర్తిఁ జెందెఁ గావున నేఁడు శిష్యులం గనఁబోయి కొందొకఁకాలమ్మునకు మరల
విన్నుం గవవచ్చెద వన్నత్యుక్తులు దేవతలయంద సంక్రమింపంగలరు నావుడు
జయంతి వల్లెయవిన వతండు తనయాజ్యాలకడ కరుదెంచువాఁడు ముందట, 274

మ. కవియెన్ దైత్యులయొద్ద వేదమతముఁ ఖండించుచుఁ జైన వ
ర్తనమే శ్రేయ మటం చహింస మిగులన్ ధర్మంబటంచుం బలా
శనవక్తుల్ పశుహింస ధర్మమనుచుఁ శాసించి రంచున్ గ్రమం
బున బోధించు గురున్ వ్యకాకృతిధరున్ బొంగారుకోపమ్మునన్. 275

చ. గురుఁడఁట : సర్వశాస్త్రములకు దెరు వొ వఁట : పాపీజి లో
భరితి నసత్యవాక్యములు పల్కి సురారుల మోసపువ్వు సు
స్థిరమతి నున్నవాఁడఁట : యిహి : కిడుఁదాపపులోభ మెంతయుఁ
పంకపుఁద్రోవ దాని గదిసన్ నరుఁ డెప్పుని జేయకుండునే. 276

క. అవి దైత్యులఁ గవి యెంచగ, వున విట్లను “నాదురూపు వొరసిన కపటా
త్ముని గురునిఁ దెలియ నేరక, యనములు ఎచింపఁబడితి రకటా : మీంల్. 277

గీ. ఏను విక్కృపు శుక్రఁడ వితఁడు దాంభి, తుఁడు మద్యాతిఁ బొరసిన గురుఁడు వస్తుః
డితని పలుకుల నాస్థ మీ రెనయఁ బోకుఁ”, డవిస దైత్యులు సంధ్రాంతులైరి విదవ.

వ. బృహస్పతియు పంశయదోలాయమానమానసుల రక్కసులఁ గాంచి విశ్వాసార్థం
బుగ విట్లను. 279

ఉ. దానపులార : వహ్మకుఁ డతం డమరప్రియ మాచరింపఁగా
లోనఁ దలంచి మిమ్ములను లోభమునం గ్రీకురింప వచ్చినాఁ
డేను భవన్నిమిత్తమున నీకునిఁగొల్పితి విద్యఁగొంటి వి
ద్ధానికతమ్మునఁ మరలదర్ప మడంతురు మీర లొప్పుగన్. 280

క. అను కపట శుక్రవచనం, బువ మోహితులగుచు దమజపుంగవులాశు
క్రుని నమ్మరైరి కపటం, బునఁ బడువారలు యథార్థమును గనఁగలరే. 281

క. ఎది పత్నిరముల నుండియు, బదిలముగా విద్యఁగఱపు పరమగురుని బల్
నదయునిఁ గాదననేర్తు మె, చుదిలో నెఱఁగితిమి నీదు మాయల నెల్లఁ. 282

వ. పొమ్ము పొమ్ముని యనాదరించిన శుక్రండు కోపించి మీప్రియంబు గోరినయథార్థ

వక్తగు న న్నవమావించితిరి గావునఁ బ్రజప్తసంజ్ఞలై వరాభవమ్ము నొందుదు
గాక యని శపించి వెండియు, 283

క. నను నవమావించినఫల, మును నైశమ పొందఁగలరు మునుకొని యీతం
దొనరించినకపటం బది, యును నన్నడ తెలియు నంచు నొగి వకఁ డరిగెన్. 284

గీ. దైత్యులకు శుక్రశావంబు దవులు బెఱిగి, శక్రుకడ కేగి యలబ్ధిహస్తతిరయమున
శావహతులగు దైత్యుల సంహరింపఁ, దివురు మన సంతపించె నద్దితిజవైరి. 285

వ. దేవతలును యుద్ధసన్నద్ధులైరి. అంతట రక్కసులు చింతాక్రాంతులై యట్లు విక
రించిరి. 286

చ. తెలియక భ్రాతృభార్యరతిఁదేలిన పాతకు మాయఁజిక్కి వి
ష్కలుసు గురుం ద్యజించి యటు శావహతిం గవినట్టి బుద్ధిహీ
నుల మిలన్ జయింపఁగ మనోగతి నెంచి సుంల్ రణేచ్ఛ పెం
పరిఁగ నున్నవార లకటా : మన కిప్పు నహాయు లెవ్వరో. 287

గీ. మనల వంచించి చనియె నమ్మాయగుడుడుఁ
దైత్యగురునకు నెప్పొట దయ యెనంగు
ఎనుచుఁ బ్రహ్లాదుఁ గలిసి చయ్యవ గురువరు
కడ కరిగి పాదములకు మ్రొక్కఁగ వతండు. 288

మ. కడుఁ గోపమ్మునఁ గాంచి వల్కు “హితముంగావించఁగా నున్న నా
యిడ విశ్వాసము లేక ప్రల్లదము లెన్నేనాది యిచ్చోటి కి
ప్పుడు రాఁ గారణమేమి : నత్వరగతిం బో రాదె యవ్వంచకుం
దొడయందై యువకారముఁ నలువలేదో : మీకు విప్పట్టునన్. 289

వ. నావుడుఁ బ్రహ్లాదుం డనునయవచనమ్ముల నిట్లను. మహాత్మా : యశ్మద్దితమ్మున
కిప్పు తపం బొనరింపఁ జనివమీఁద నమ్మాయకుడు భవద్యేషంబు దాల్చి మమ్ము
మోసపుచ్చె నజ్ఞానదోషమ్మున నేము కల తెఱం గెఱుంగక విన్నాడిన ప్రల్లదమ్ములు
వైరించి మమ్మునుగ్రహింపును. 290

చ. తెలియక చేయుతప్పులను దీవరులొప్పి నహింక్రు మౌనివ
ర్ములు క్షణకోపుఁ లగ్గలపుఁగ్రోదమునన్ శరణార్థులఁ విడం
దలఁచుట న్యాయ మయ్యు : మమతన్ మముఁగై కొనకుంటివే రహ
తలమున కేగువార మిది తథ్యము నావుడు శుక్రుఁ డిట్లనున్. 291

- క. కనుగొంటి జ్ఞానదృష్టిం, గొవి మీ యాథార్థ్యమెల్లఁ గూర్చిమెయిన్ మి
మునురక్షింతు రసాతల, మునకుంజననేల మానమును విడనేలా : 282
- వ. బ్రహ్మవలన మున్ను నావివ రహస్యం బొకండు గల దవశ్యముగాఁదగుకుభా
కుభమ్ముల నొక్కవి కద్ద నశక్యంబు దైవంబుకతన బలహీనులగు మీర లిప్పుడు
దేవతల కోహటించి పాతాళమ్మున కరుగువది. ఇంతదముక దైవసాహాయ్యమునం
జేసి మీరు త్రిలోకరాజ్య మునుభవించుచుండఁ బది యుగమ్ములనుండి రాజ్యపద
బ్రష్టులగు దివిజులకు నేటికి భోగకారం బయివించె. సావర్ణికచుస్వంతరిస్తుని భవ
త్సౌతుండగు బలి త్రిలోకవిజయం బొనరింపఁగలఁడు. మున్ను హరి వామన
రూపమ్మున నీ మనుమని రాజ్యమ్ము హరించునప్పుడు “సావర్ణిక మనుపురాలమ్మున
వీకు వింద్రత్వంబు గలుగు” నని వచించె; నది మొదలు బలి గూఢరూపమ్మునఁ
బ్రవర్తించువాఁ యొక్కమొద గార్దభరూపమ్మున నొక కూన్యాగారమ్మున వింద్రు
నకుం గన్పట్టిన వతం దతని నెఱింగి యిట్లను. 283
- క. దానపులకెల్ల భర్తవు, ధీవిదివి జగమ్ములకు నధీకుఁడవగు నీ
కౌనే! గర్దభరూపం, బామలు; యిట్లేల వీతి నొదిగెడు చెప్పుచా. 284
- వ. నావుడు బలి యిట్లను. 285
- చ. జలచరరూపముం గొనఁడె సారసనేత్రుఁడు! బ్రహ్మహత్యమై
బలమఱి నీవు గూఢముగఁ బంకజచుండు నడంగవో! తగఁ
దలఁపుము కాలకావనము దాటఁగ నెవ్వఁడు శక్తుఁ! దేమనుఁ
దలఁకి ఖరాకృతిం బొరవి దైవగతిన్ జరియింతు నీగతిన్. 286
- వ. ఇట్లు వార లన్యోన్యమ్మును సంభాషించుకొని దైవమ్ముకతన సర్వమ్ము ప్రవర్తిం
చుట యెఱింగి తమతమ పొందుపట్లకుం జరిరి. 287
- క. కావునఁ గష్టసుఖమ్ములఁ దైవాధీనము లటంచు దైత్యగురుఁడు వి
ద్యావిదునకుఁ బ్రహ్లాదున, కీచిది నెఱిగింప నాతఁ డెఱిగి తనంతన్. 288
- వ. దైత్యులం గాంచి యిట్లను, నిప్పుడు కాలామకూల్యంబు లేమి మనకు సంగరంబున
జయంబు దుర్లభమ్ముగట మిన్నకుండుట శ్రేయంబు నావుడు మదగర్వితులగు
రక్కసు లిట్లనిరి. 289
- చ. దైవ మనంగ నెట్టిదగు దానిని జూచినవాఁ డెవండు కా
ర్యానసరంబునట్ల నలసాత్ములు వల్కెడిరీతి గాక మా

- కీ వాడయండవై విలిచితేని జ్ఞామునఁ దున్నకుందుమే
దేవతలం : గడంగు మిఁకఁ దెంపరినై యరులన్ హరింపఁగన్. 300
- వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుండు సేనాధిపత్యంబుఁ బూని యనికి సురలం విలిచిన వింద్రపురో
గములై వారును బోరికంబునకుఁ గట్టాయితం బైరి. 301
- క. సురపతికినిఁ బ్రహ్లాదున, కు రణం బజీముటి నెసంగె హైముగ వ
త్సరిములు నూలు గతించెను, బరమాశ్చర్యంబు వాడమఁ బైవారంకుఁ. 302
- వ. విదవ నెట్టలేలకు దైత్యులు జయంబంద నింద్రుండు వాచస్పతి యానతిం గొని
జగదంబిక నిట్లు మతింపఁ దొడఁగె. 303
- సీ. కూలదారిణి : నిత్యసుఖదాత్రి : శంఖచ , క్రగదాది కాయుదరాజమాన
హస్త : మహామాయ : యభిలషగదాత్రి : , దశతత్త్వరూపిణి : తల్లి : వంశ
కోశ సంస్థాయని : కుండలినిరూప : , దీపశిఖాత్మిక : దేవి : దివ్య
శక్తి : వింద్యాత్మ : పుచ్చబ్రహ్మరూపిణి : , యానందకలిక : వేదాంతవేద్య :
గీ. దానపుంజోడఁ బోరాడి దర్ప మెడలి , దీనదళఁ జెందియున్న చూ దిక్కొకింత
సహజశీతలదృష్టిప్రసార మెసఁగఁ , జేసి రక్షించి దన్యులఁ జేయఁ దగదె : 304

సురలు దేవిని స్తుతించుట.

- గీ. సహజసుఖవంతులకుఁ గడు సౌఖ్యమట్లు, దుఃఖతులకెల్ల దుఃఖముల్ తొలఁగిపోవు
ముక్తిఁ గోరినవారికి ముక్తిగల్గఁ, దల్లి : విన్ను చునమ్మునఁ దలఁచితేని. 305
- గీ. నృష్టిరజ్జప్రళయములుపేయు వీడు, చరిత మెఱుంగదు బ్రహ్మాదినకలసురలు
పాపసంసారతారకపటిమ నలరు, త్వత్పదమ్ములు గొలుతురు దన్యుమతులు. 306
- క. శరదించుముఁఖలు చామర, లిరుక్రక్కల వీవ శివిక లెక్కి మహానం
దరసాద్ధి నోలరాడెడి, నరులెల్లఁ బురాణవమ్మున వీక్షిభక్తుల్. 307
- క. కరులు గొవారు విలస, త్తరుణీసంభోగవియతతారుణ్యమదో
ద్ధురత గలవారు నరవర, పరిచితచరణులును వీడుభక్తులు తల్లి : 308
- చ. అవి సుతియించు నింద్రునకు నుంబ చతుర్భుజయై మృగేంద్రవా
హన యయి రి క్తవత్సరయై విలసత్సుమమాల్యభూషణ
భిషివశరీయై కరుణపెంపున వింపెనలారు చాచులో
చనములదీపు లొప్పుగ వెనం బొడమాపె మనంబు పొంగఁగన్. 309

వ. ఇట్లు పొడకట్టి సురల కథయం బొనంగి యసురు లున్నకడ కథగుటయు భయ
గ్రస్తులై వార లనోన్యముఁబలులు గనుఁగొనుచు, 310

గీ. వక్రదృష్టిని మధుకైటభవధ దేసి, చండముండారులను జంపి చండకోప
మదర మహిషాసురు వదించినట్టి శక్తి, మనల హరియింపవచ్చె నేమనఁగ వచ్చు.

వ. పిమ్మటఁ బ్రహ్లాదుండు పిఱుతివియక సంగరం బొనర్చుఁడని యెనకొల్పిన నాతని
వచనంబులు వినక భయమ్మునఁ బరుగిడు రిక్కసుల విలువరించి నముచి
యట్లవియె. 312

క. ఎదిరించిన నంబిక మన, మదమడఁచుట విక్క మాపె మన్ననమై మ్రొ
క్కుదము తదనుగ్రహమ్మునఁ, గదలి రసాతలమునకుఁ దగం జుడమొగిరా. 313

వ. ప్రహ్లాదుండును నముచివచనంబు లియ్యకొని యంబికవిట్లు సన్నుతించె. 314

ళా. మాలాసర్పముఁబొగి నర్విజగ మంఠా యొప్పు నీయంద నీ
హేలల్ నర్వము నిర్వహించు విధిపష్టితాను లన్నకా భవ
ల్లీలాకర్మిత హేతుమాత్రు లరయకా లేకంబు నన్యంబు లే
దేరావలఁగఁజేయుఁ మ్రొక్కులిడుదుకా హ్రీంమూర్తికి న్నీకొగిన్. 315

ఉ. అందఱ కీవ లల్లివికదాఁ జగదంబఁ సురారులందు నీ
కుం దయ దప్పఁజేసిఁ కొడుకుల్ వదిమందిగట్టి తల్లికిం
గొందఱు దుండగుల్ మఱియుఁ గొందఱు పాదులు గావు బ్రహ్మః
నందసులందుఁ బక్షములు వ్యాయమె బిడ్డలఁగన్న యమ్ముకుకాః 316

గీ. ఉభయలము స్వార్థవరులను యుభయలమును, గళ్యపోద్భవులను ధనకనకవస్తు
వాహనమ్ములకొఱకు సుభయుల మవి నొ, నర్ప నొక్కెడఁ బక్షమూనంగఁ దగునొః

గీ. అన్నదమ్ముల మైవమే మవికిఁ జొరఁగ, నేమి కారణ, మిరువుర కిట్టిభేద
మెవరు కల్పించి రీవు కా, కేము సురలు, కలహ మొనరింప నీ కిచ్చ కలుగఁబోయ.

వ. కాదేని యన్నదమ్ముల తెన్నుండేని వైరంబు గల్గినేఁ సర్వకారణంబవగు
వీతెఱుంగఁ బోలని దొందుండునేఁ ఇంద్రుండు దర్మాత్ముం దగుటకు మారును
సమ్మతంబ యైనను భాగార్థంబు మాకీ కలహంబు దప్పదు దీని వారింప నీకుఁ
దక్క నొరులు వలంతులుగారు. 319

ఉ. అంబురుహాక్ష నిర్మితకదాఁ జగ మేలు మటంచుఁ నాతఁ డే
కంబుగ రెండుపక్షములు గల్గొనఁ దేమనవచ్చు నాఁ నము

ద్రంబును ద్రచ్చునప్పుడు మధన్ మణి వారల కిచ్చి తాను ల

చ్చిం బడసెన్ వృధా యెరుసు చేసి మమున్ గలహంబు దప్పనే ? 320

వ. మఱియు నైరావతంబు మచ్చైక్కృపంబులు గామధేనువును నతని యనుమతింజేసి
యింద్రుని పాలయ్యెఁ బక్షపాతియగు కథన ననయులగు సుంధరాజ్యమ్మునఁ బ్పి
మమ్ముం బరాజితులఁ జేయుచున్నవాడు. 321

క. ధర్మం బిదియే కదః య, ష్కర్ములకున్ జయ మొసంగఁగఁ దగునే ? యీ
మర్మమ్ము నీ వెఱుంగవె, దుర్మితు లమరులొ దితిజాలొ మఱుసహస్రతీ : 322

వ. వేదకాత్రమ్ముల త్రైనిను నేకవాక్యత గన్పట్టను. సార్థవదుగుటం జేసి తత్పరిశీ
లకుఁకును సామానాధికరిణ్యంబు గానరాదు. సంపారము దొక్కరు. యను గాంతా
నికవిరక్తుండు లేఁడు కావున ధర్మాధర్మంబులు వీవు దక్క నన్యులు విర్ణయింప
వనర్హు లది యట్లుండె. 323

గీ. శశి బలాత్కారముగ గుఱవతి హరించె, ధర్మ మెఱిగియు గౌతమతరుణిఁ గలపె
వింద్రుఁడు. గురుం దమజాభార్యనెనసె గర్భ, వతి నరిసి చూడ నిది ధర్మవర్తనంబె :

గీ. ఇంచుకేవియు నవరాధ మెఱుంగఁ దట్టి, రాహుకంఠంబు దెగఁగొట్టె రాక్షసారి
ని త్రవ్వగుణమున్నవాఁడఁట జనవి యాతఁ, దక్షఁట మత్స్యేత్రరాజ్యంబు నవహరించె.

క. దేవతలు చేయు దుష్కృతు, లేవారు గణింప నేర్తు, రింతింతలె : యీ
దేవతలు ధర్మవర్తులె , కోవిదు లిప్పాటఁ జెప్పకొనఁ జెల్లనాకో : 326

క. సురలు నదడ్కు, లధర్ములు, సురలు లని చెప్పునట్టి చోద్యపుఁ గతిలకా
బుశీలింపినఁ బుక్కిటి, పురాణములు గాని నిక్కములు గావునుమీ. 327

గీ. నీ తెఱుంగరాని గోవ్య మెందేనిఁగలదె ? తెలువ ననిని వదించితి దేవదేవి :
శఁణుఁజెందిన మమ్ము రక్షణ మొనర్ప, నెంచెదో చుంప నెంచెదో యే నెఱుంగ.

వ. నావుదు జగదంబ రిక్కినుం కిట్లను. మీరలు గతక్రోధులై విప్రయమ్ముగఁ రిసా
తలమ్మున కరిగి యట ననుకూలకాలసిరీక్షణ సరాయణులై యుండునది. 328

గీ. ఎంతరాజ్యము కల్గిన నేమి సుఖము, కలుగనేరదు బోధనఁక్రాంతమతుల
కది యొంటి లేనివారల కన్ని యెడలఁ, గలుగు సౌఖ్యంబు నా యాజ్ఞగై కొనుండు.

క. నావుదు దానవు లా యమ, భావమ్ము నెఱింగి నకులు వదరించి చనన్
దేవియు నదృశ్య యయ్యెకా, దేవతలును జరిరి కథ యిది మభమ్మురిడున్. 331

విష్ణునియవతారములు.

వ. నావుడు జనమేజయుం దీర్చివెయి.

332

గీ. భృగువు కావంబు కతన నవిష్ణువునకు, నెన్ని యవతారములుగల్గె, నిర్ధరచరిత :

యే మనువు కాలమున నతఁ డిలజనించె, నెఱుంగఁజెప్పుచునవుడుమునిండ్రుఁడనియె.

క. నరనారాయణులన నవ, తరించె శ్రీ విష్ణువేలమి ధర్ముండను భూ

సురునకుఁ జాక్షిషమన్వం, తరమున; విది చెప్పినదియె దరణీనాదా :

334

వ. తృతీయ యుగమ్మున వైవస్వతసున్వంతరమ్మున నత్రిధార్యయగు నవసూయకు
బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు మువ్వరును బుత్రులై జనించి; రెండు బ్రహ్మసోముండు,
హరిదత్తాత్రేయుండు, హరుండు దుర్వాసుం డని యెఱుంగునది.

335

గీ. నాలవ యుగమ్మున జనించె నారసింహుఁ, డగుచు హరి దేవహితకారియై హరణ్య
కశపు నధియింపఁ ద్రేతాయుగమ్మునందు, వామనుడయి జనియించె బలి నడంప.

వ. ఆట్లు నవటవామనుండై కళ్యపున కుద్భవించి బలిని బాతాశమ్మున కవిసి పందొమ్మి
దవ త్రేతాయుగమ్మున మరల జమదగ్నికి సుతుండయ్యె.

337

ఆ.వె. అతనిఁ బరిశురాముఁ డండు రాతఁడ కాఁడె, క్షత్రధుండు నెల్ల సంహరించి

పుడమియెల్లఁ గళ్యపునకు దానం బిచ్చె, నమహారంబు విక్క మతని చరిత. 338

వ. త్రేతాయుగమ్మునన రఘువంశప్రదీపకుండగు దశరథునకు శ్రీరాముడై జనియించె.

క. అష్టావింశయుగమ్మున, దుష్టుల హరియించి పుడమి దుడు కడఁపంగా

శిష్టుల నరనారాయణు, లిష్టులు కృష్ణార్జునులయి యెనఁగిరి జగతికా.

340

వ. వారు కురుక్షేత్రమ్మునఁ గౌరవులతోడ హైరయద్ధంబొనర్చి జయంబుగొని రిట్లు
తత్రద్యుగమ్ములఁ బ్రకృతివశమ్మున ననేకావతారమ్ములు హరికి గలుగుచుండు. జగ
మ్ముఖిలంబును బ్రకృతివశంబని యెఱుంగుము. సర్వాదియు సంస్కరుండును నవ్య
యుండును నగు పురుషుం డీ యఖిలమ్మును సృష్టించి యే యుపాది కతనఁ
ద్రివిధుండై యొప్పు నా ప్రకృతి యుత్పత్తి కాలయోగమ్మున భిన్నయై ప్రకాశించు
చుండు నయ్యదియ సృష్టిస్థితిలయమ్ము లొనరించు, నది యెట్లంటేని.

341

ఆ. వె. ప్రకృతియుక్తులగుచు బ్రహ్మయు విష్ణువు, శివుఁడుఁ జేయుచుండ్రు సృష్టిరక్ష

జలయకృతులనెల్ల నరులకుఁ బ్రకృతి యొ, నంగుఁ గష్టములను సౌఖ్యములను.

వ. ఆ ప్రకృతియకదా మున్ను కాకుత్స్థుండను నొక రాజన్యు సృష్టించి రాక్షస వి
శమ్మున కొక్కెడ నుంచె.

343

క. ఒకఁడనఁగనేల యెల్లరుఁ, బ్రకృతికి వశులగుచు భవముపాలై సౌఖ్య
దిక మనుభవించుచుండురు, వికలము గాకుండునట్టి విధితంత్రమునన్. 344

స. నావుడు జనమేజయుం డిట్లను, మహాత్మా! నరనారాయణాశ్రమమ్మున కేతెంచి
యచ్చరలు నారాయణుం బతిగా వరించిరని నుడివెతి వాతండు పిదప నేమి
యొనర్చె నక్కత వివవలతు నవిన సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 345

౨. వె. కావమీఁగ నెంచి చయ్యన నరుఁడు వా, రింప నుడిగి యా విలింపవార
నకులఁ గాంచి ప్రితి మెనంగ నారాయణుం, డానతిచ్చె మధురమైన ఫణితి. 346

౩. కృతనంకల్పఁడనిగు నా, కతివలతోఁ బొందుఁ జెందు టర్హమె! మీరల్
ప్రతివెన్నక త్రిదివమ్మున, కతిరయమున విప్పు డరుగుఁ డంగనలారా! 347

౪. మనోహరింబగు నీ శృంగారమునకు స్థాయిభావమ్ము రతినాఁబరగు నయ్యది
లేకున్న నే నెటు మిచ్చువలంబింతు మీపాటిబోటులకు వరణీయుండ నగుటంజేసి
నాభాగ్యస్వరూపమ్ము లనన్యసామాన్యంబులు నాయందు దయగలిగి ప్రతభంగంబు
గాకుండ విప్పటికిఁ జనుండు మీ కోరినయట్ల యష్టావింశంబగు ద్వావరయుగమ్మునఁ
బ్రవర్తించువాడ. 348

౫. సురవాక్యం బొనరింపఁగ, నరుదెంతు ధరాతలమున కయ్యెడ మీరల్
నరపతి తనూజులై నన్, వరియింతురు భార్యలగుచుఁ బరివరిగతులన్. 349

౬. అవి యొప్పుంజెప్పిన నయ్యచ్చరలు దివమ్మున కరిగి కలతెఱంగెఱిఁగించి శక్రునకు
నభీనమేతయగు సూర్యకిం జూపిన నితండును దల్లావజ్యమ్మున కచ్చెరువంది
మునుల దైర్యమ్మునకు మెచ్చి వేనోళ్ళ నన్నుతించె: నరనారాయణులు వెప్పటి
యట్ల తపోవిష్టాగరిష్ఠులై యుండి రియ్యది వారి చరితంబని మఱియును. 350

౭. వారిరువురుఁ గృష్ణార్జును, లై రమణ జనించి పుడమి కానందము చే
కూరఁగఁ జేసిరి భృగుకా, పాదంభము కారణముగ నవసీనారా! 351

౮. నావుడు జనమేజయుండు మునీంద్రా! కృష్ణావతార చరిత్రంబు విస్తరించి నచిం
పుము, హరియును ననంతుండును నెవరికిఁ బుత్రులట్టి దేవకీవసుదేవులఁ గంసుం
డెట్లు బంధనాగారమ్మున నుంచె? మధురయం దుదయించిన హరి గోకులమ్మునకు
రావేల? కంపవధానంతరమ్మునఁ గృష్ణుండు ద్వారకయందు ననియించుటకుఁ గతం
బెయ్యది? 352

- క. తన పిత్రార్జిత దేశ, మృత నుండక యన్యదేశమున కేగుట యె
వ్వనికి ననిర్హంబున న, య్యవిమిషవండ్యునకు నెట్లు లది తగుఁ జెప్పుమా. 353
- వ. అదియునుంగాక ద్విజశాపమున యాదవకులంబు రూపఁబడుట, గృష్ణనిర్యాణాన త
రంబున వతిని భార్యలం దోచిన దొంగలఁ బార్థుండు నలహరింపరుండునను నర్హిజం
బయి కన్పట్టెడి. 354
- క. గాంగేయుండును ద్రోణుం, దంగపతియు మొదలు వీరు లలిఖాంబులై
క్రంగం జేసరెఁ పుడమికి. దొంగలభాం దొకింత దోసదె చెప్పుమా. 355
- వ. మహా వతివ్రతలగు శ్రీకృష్ణు భార్య కిట్టి భంగపాటును వసుదేవుండు పుత్ర
దుఃఖమున మృతుండగుటయుఁ గృష్ణాశ్రీతులగు పాండవులఁ గష్టములు దొడ
రుటయు మహాభాగయగు ద్రోవది పడిన బిన్నలబు లట్లుండఁ దక్కుట్రు లక్ష్యాచే
నన్యాయముగ హతులగుటయు సౌభద్రుండగు నభిమన్యుండు బాల్యమునను యిదిర్ప
యద్దమునఁ దెగుటయు దేవకీతనయు లార్దురును గంసుఁడే జంపఁబడుటయు
నాకు మిక్కిలి వ్యసనం బొసంగెడి పది యట్లుండ 356
- గీ. యాదవులు వ్రథానమ్మన హతు లగుటయు, వారి వత్తులు దొంగలబారిఁ బడుట
యట్లుండఁగ నాదినారాయణుండు, కృష్ణుఁ డుగ్రసేనుని సేవ కెట్లు లొప్పె. 357
- గీ. హర్షశోకాదికములు లోకాధ్యుడైన, హరియు సామాన్యులంబోలెఁ దొంయు లెట్లుఁ
చోరుభాతిని రుక్మిణీసుదతిఁ గొని వ, లాయనం బొనరింప నేలాఁ యతనికి. 358
- వ. మధురాపురమ్మనుండి హరి ద్వారక కేగుతఱి వ్రజగోపనం బొనర్చుచు నక్షేయం
డగుట యెట్లు వివరింపుచు వి వెండియు. 359
- ఉ. పాయక నందియమ్మ లలిపారముగాఁ గనుపట్టుచుండు న
త్యాయతబుద్ధిఁ దీర్చి దగునట్టి మహాత్ముడ వీవు, కోరఁగా
నాయెద గొంకెడఁ ద్రువదనారతమాజ నొకర్తు నేపురున్
జాయగ నెట్లు లొప్పిరిఁ రివజ్జలు పాండవు లె గ్గెఱుంగరే. 360
- గీ. దర్పమతులు సమర్థు లద్దతులు పాండ
వులు మహాత్ములు వారెట్లు కలికి నొక్క
రితఁ బుత్రప్రాయు లగుచు వరింప నెంచి
రియ్యదియు ధర్మమేని నా కెఱుంగఁ జెప్పుమ. 361

గీ. దేవనముడైన గాంగేయుఁ దేవిధమున, గోళకులచేత, గులవృద్ధి గొనుట కొప్పెఁ
నకట! “యెట్లేని సంతాన మర్హ” మనుచు, జెప్పు ధర్మమ్ము లెంత కుత్సితములననుఁ
వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 363

క. దేవకి కొమరుని చరితము, పావనము నమస్త్రలోకపాపహముఁ
దేవత్రావ్యము మిగుల శు, భావహ మద్దానిఁ బ్రీతి నాలింపు నృపా! 364

కృష్ణా వ తా ర కా రణ ము.

క. ఒకనాఁడు పుత్రమి భారం, బుకతన స్వల్లోక మేగి పురపుర పొక్కన్
నకరుణుడై యింద్రుండు ధ, రకు గోరూపధరి కాదరమ్మునఁ బలికెన్. 365

గీ. నెట్లనంటగ కోకిల నీకు నేమి, వచ్చెఁ నావుడుఁ బుత్రమి యవ్వసవునకుఁ
గల తెలుఁ గెఱిగించె విక్కరణి దీన, వదనయై యశ్రువులదాలు నటద గాఁగ.

వ. మరేంద్రాః దుఃఖకారణం బడుగు నీకు నే నేమని చెప్పుదు జరాసంధుండును శిశు
పాలుండును గంధుఁడును రుక్మియును నరికుండును సాల్వండును గేళియు దేనుక
వత్సకులు మొదలగు దుర్మార్గులు కేవలాధర్మవర్తనులై పరస్పరద్వేషమ్ము పూని
చరించువారు వీరల భారమ్ము నే ప్రైరింప నోస నని వెండియు. 367

చ. హరి కిటియావధారి యయి యక్కనకాక్షి వధించి నన్ నము
ద్ధంబు మొనర్చి నిల్చిన విధం బది నీవు నెఱుంగుదే కదా
మరల నిదోక్మబాధ సురమండలనాయక! భూరిదుఃఖమే
దురతఁడనింగరింగణపు దుండుడుకుఁ గను నెన్ని భంగులన్. 368

వ. హరి మున్నట్లొనర్చుచినాఁడు పాతాళమ్మునకుం జని యీ బాధల కవిషయమనై నుఖ
ముందుఁ గదా యని చింతించి మఱియును. 369

క. అష్టావింశయుగం బతి, దుష్టప్రచురమయి కడకఁ దోతెంచుఁ గటాః
శిష్టివిగర్భితు లగు నా, కష్టాత్ములు నాకు భారకారులు కారేఁ 370

అ. వె. భరము మోయఁజాలఁ బాతాళమున కిప్పు, పోవు దావఁ బేర్చి పోలుపుమిట
నానతిమ్ము భావమైన హరింపుము, తాళఁజాల నీకు దండ మిడుదు. 371

వ. నావుడు నింద్రుండు నీ భారమ్ము హరింప నే వెంతవాఁడ బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగె
దేవిఁ జతురాననుం డియ్యెడ నుపాయంబు గల్పించు. 372

- క. నీ వెంట నేను వచ్చెద. దేవీ : యచ్చోటి కిపుడ తెరిచవనుట యొ
 ప్పేవిధినైనను నావిధి, నీవలవంత నెడఁబాపు విక్రమం బనివన్. 373
- వ. పుడమియు వియ్యకొన విండుం దాపె వెనువెంటనరిగె వంత డుఁఖాశ్రాంతయగు
 ధరణిం గాంచి వతురావనుం దిట్లనియె. నీ వేకతమ్మున విట్లు డుఁఖింతు, నిన్నె
 వ్యఁడు పీడించె : నాపుడుఁ బుడమి యిట్లనియె. 374
- ఉ. చెప్పెడిదేమి నాకుఁగల చేటు పితామహ : భార మాఁగఁగా
 దెప్పర మాయెఁ వింకఁ జనుదెంచుఁగదా కలి; దావ భూవతుల్
 తప్పదు రెల్లధర్మము, బుద్ధుగుణమ్మును మావి చౌర్యముల్
 చొప్పుడ నంచరింతు, రిది చూడఁగ భారము గాక యుండునే : 375
- క. ఈ కలుషాత్తుల నెల్లర, నాకై విధియింపు మయ్య నానాపై న్య
 నీకముల కోవఁ జాల వ, రాకివి నేనెంత ప్రోవ రాదె మహాత్మా : 376
- వ. నాపుడు విరించి యోదేవీ : నే నీకృతి కనఁజుదుండ జగన్నాథుండగు శ్రీహరికిడ
 కరుగఁదగు నని యంచ నెక్కి సురవరివృతుండై ధరణింహితమ్ముగ పైకుంత
 మ్మున కరిగి ననాతనుండగు నద్దేవు నిట్లని నుతించె. 377
- ఉ. వేయికిరమ్ములున్ మఱియు వేయికరమ్ములు వేయికన్ను ల
 త్యాగతరీతి నొప్పునరమాత్ముఁడ : యావదజాండసంతక
 ద్యేయఁడ : వేదపూరుషఁడ : దివ్యము నీమహిమంబు నీవ కా
 వే యమరత్వ మిచ్చితివి విశ్వవిదాయక : మాకు సత్కృపగా. 378
- వ. ఇట్లు నన్నుతించునాతనియెడఁ గరుణించి గరుడవృజుండు వ్రసన్నుండై యంచల
 వేర్వేలుఁ గుళించిదిగి యాగమనకారణంబే మనపుడు విరించి యిట్లనియె. 379
- మ. ధరి భారమ్ము నహింపఁజాల నవి వంతం బొందు మాకున్ దురు
 ధ్రర మీకొంకము ద్వాపరాంతమున దుర్ధర్మస్థితిన్ భూబిరో
 ధ్రుజార్థం బవతార మెత్తుము నిరాశంకంబుగా భూస్థలిం
 గరుణింపం దగదే యనాథులకు నీకన్నన్ బరుల్ గల్గిరే : 380
- వ. నాపుడు వతం దిట్లమ. 381
- ఆ.వె. ఏను నీవు రుద్రుఁ డీతరులు నమరులు, సస్వతంత్రులనుచు నరయు మఖిల
 జగము యోగమాయవంగతి గుణసూత్ర, కలిత మగుచునుండుఁ గంజసూతి : 382
- వ. ఆపె దా నెట్లొనర్ప విచ్చగించు నట్లు చేయదము మనమందఱమును తద్వళగకు

లను, అట్లుకానినాడు మున్ను నేను మత్స్యకచ్చపాదితుచ్చయోనులన్ జనింతునే;
యవి వెండియు. 388

క. అర్యములు గావినింద్యపుఁ, దిర్యగోనుల జనింపఁ దివురుట ముఖా
త్పర్యమొ పుణ్యమొ కీర్తియొ, శౌర్యమొ భోగమొ మిడేమి పారస్యఁబో; 384

వ. కిటిన్యసింహవానుడరావచ్చులు ధరించుటకును నయ్యంబయ నిమిత్తం బది
యునుం గాక, 385

క. మనుఁడగు జనుదగ్నిమహా, మునికీఁ బరకురాముఁడనఁగఁ బొడమి నృపతులన్
దునిమి తటాకంబులు గా, నొవరించితి రక్త మిదియు నొకసుకృతంబే; 398

వ. మీఁద రాముఁడనై జటావల్కలంబులు ధరియించి దండకారణ్యమ్యునం దిరు
గుడు నన్నపానాదులు లేమిఁ గృశించి రాజచిహ్నంబులు విడిచి సిగ్గటి పాదచారిని
గ్రుమ్మరుడు మాయాపిహితుండనైన కతనఁ గాంచనమృగంబు కలతెఱుం గెఱుం
గక యొక యారమ్మున నవృధమిచూరిం ద్యజించి యరుగుడు నంత లక్ష్మణుం
డును గొందొక పేపునకు వెన్నడి వచ్చె. 387

ఉ. విచ్చుట భిక్షరూపమునఁ బేళలగాత్రివి సీత నెత్తికొం
చమ్మెయి రావణుండరిగె నంత లతాంగిని గాన కేను శో
కమ్మి గడల్గొనంగ నల కావనమెల్లను జూచి యేతద
ర్థమ్మున మైత్రిఁ జేసితిఁగదా; రవిపుత్రునితోడ నారయకా. 388

క. వారిం జంపితి ధర్మభాష్యముగ నాపై వానరానీక ము
ద్వేలంబై వెనువెంట రా దమజాలన్ దీండ్రింపఁగా లంక కా
భీలప్రక్రియ వేగి యచ్చట నగంభీరుండనై నాగపా
శాశిం జిక్కితి సానుజుండ నయి, యన్యార్థినకల్ కూడునే. 389

గీ. పాశములఁ జిక్కి చింతపొల్పడిన యన్న, దమ్ములను మమ్ము విడిసింఁచెఁదతబలుండు
గరుడు; డప్పుడు నామదిఁ గలుగుచింత, యింత యవి చెప్ప శక్యమె యేరికేని;

సీ. రాజ్యమ్ము పోయె నరణ్యంబు గతి యాయె , భార్యయు రక్కసుపాలఁ బడియె
నతికష్టమగు రణస్థితి పొనంగె నిఁకేమి , పేయవాడ వనమ్ముచెంత కనుచు
వచ్చుడు తండ్రి గవ్వైనను నాకీడు , ధనహీనుఁడఁ బదాతి వనద నకట;
యింతటి ధనికున కేనియు వనవాస , మతిభరంబగుఁ జెప్ప నలవి యగునె

గీ. మాదృకునకంచు క్షత్రదర్శించు విడిచి . బోయవడువున నవ్వనంబునఁ జతుర్థ
కాబ్దిములు వేఁగి మీఁద జయమ్ముఁ గొంటి . దైవవికమున, నాకు స్వాతంత్ర్యమేది?
వ. మీఁద జానకిం గైకొని యయోధ్యకరిగి కొంతకాలమ్ము సంసార సుఖంబు లనుభ
వించుచుఁ బ్రజలఁ జాలించుచున్నంత. 392

గీ. కడలుద్రొక్కిన పడఁతిని విడువలేక, మరలఁ గైకొనె వికఁ డనుమాట కోప
లేక విడిచితి నీత సుశ్లోక నటని, నకట . లోకాపవాద కేమనఁగదచ్చు. 393

క. పిమ్మట నత్తరుణీనిర, హమ్మున సంప్రాప్తమయ్యె నతియిఁబ మ్మ
కొమ్మ రిసాతలమున కరి, గెమ్మహి భేదించుకొని యొగిం దనయంతగా. 394

ఉ. ఏనుసు దమ్ములుం బిదప నేగితి మొక్కమొగిగా విలింపనం
స్థానము విట్టి నాకుఁ బరతంత్రత గాక స్వతంత్రభావ మెం
దేవియఁ గల్గుటెట్లు! విను మివును రుద్రుఁడు విట్టివారలే
జ్ఞానములేమి మాయకు వశమ్ముగ విమ్ముగ నుండు మెమ్మెయిన్. 395

వ. అవి మణియు విట్లను. 396

ఉ. ఏ మహనీయు మాయ మనకేరికి గోపరిగాక యుండు ను
ద్దామని కాంతుఁ దత్త్వమయుఁ దారకు నప్పరపూరుషున్ గవన్
లే "మహా" మంచు గర్వమున విక్కుడు మప్పరవస్తు వాస్తవ
స్థేమము నాఁడు చూచితిమి దెప్పరమౌగతి నీ వెఱుంగవే. 397

వ. అవి సురల కిట్లనుఁ గల్పాదియందు సుధాసముద్రమ్మున చుటిదీప్తపమ్మున రాసమండ
లమ్మున మాచే నదృష్టపూర్వయు నశ్రుత వరియునగు జగదంబ చూడఁబడిమె.
నర్వకామప్రదయగు నాపెకా భజించిన మీ మనోరథమ్మునిద్దించు ననపుడు బ్రహ్మడు
లాయంబను మనమ్మున విలిపి వేడికొనిన నాపె ప్రతిక్షింపబయ్యె. 398

క. పాళాంకుశధారిణియు జ, పాళంకాకరణకాంతిపాటవకరినా
వేళలగాత్రియు నగు జగ, దీకానిం గాంచి యమరు లెనసవభక్తిన్. 399

వ. ఇట్లు సుతించిరి. 400

అ.వె. తలఁప నూర్జనాభివలనఁ దంతువులు వి, భావసునివలన నపారగతి స్ఫు
లింగములును బొడములీలగా నీ జగ, మెచటఁ బుట్టు నాపె తెలుగవలదె? 401

దేవీస్తుతి.

- క. ఏమాయాశక్తికి లో, నై మను నఖిలప్రపంచ మా భువనేశా
నీమహిమ నెన్నఁ దరమా, నే! మానులకైన మఱి నెవ్వరికైనన్. 402
- వ. అవి పెక్కుభంగుల నుతియించి తల్లీ! కంసాది దుష్టుచే జగంబెంతయుఁ బీడింపఁ
బడుకతన దద్దారం బోర్వక పుడమి నిన్ను శరణంబు పేదెడి, హరిహరాదుల
కసాద్యులగు రిక్కసులు నీచే సాదించ నగుదురు కావునఁ దత్సంహారం బొనఁపి
భారంబు దీర్చు మనవుడు పెండ్రిండిట్లనియె. 403
- ఉ. ఏరును శక్తిభూన్మలయి యెప్పనిఁ జేయఁగలేదు బ్రహ్మకున్
భారతి, లచ్చి విష్ణునకుఁ, వార్షతి భూతికి, నుంబఁజేసి వీ
రారయ నాత్మకాన్యములయందు సమర్థులు తత్సహాయతా
రారములేమి వీరు ప్రభుతాగతికిం దగువారలౌదురే. 404
- వ. హరి యిట్లనియె. 405
- గీ. నీదు కళ మాకు నొక్కింత నెగడదేని, నేము ముగుర పుకర్తుల మింత విజము
నీవు తోడింతయును లేక విఖింకృతుల, యందు భారాగతి నూని యుండువంబి :
- వ. నావుడు జగదంబ సంతుష్టయై నురలఁగాంచి యాగమనకారణం బేమనవుడు వార
లిట్లనిరి. 407
- క. భూపాలకు లెల్లరుఁ గడుఁ, బాపాత్మకఁ దమ్ముఁ గన్తివడఁ జేయఁగ వ
య్యావడ కోసక భార, వ్యాపృతయై పుడమి వగ్గుచు నరయుము తల్లీ! 408
- వ. తిప్పారంబు దీర్చుటయ మాకభిమతంబని వెండియు, 409
- సీ. దాననకోట్లలో దర్పించి యెదిరిన , మహిషాసురుని రూపు మావలేదొ
కుంపినికుంభుల గాంభీర్య మెడలించి , రక్తవీణవి నేల రాయలేదొ
చందముఁడాది రాక్షసుల ముక్కుడఁ గించి , ధూమ్రలోచనుకల ద్రుంచ లేదొ
దుర్ముఖదుస్సహదులఁ దునుమాడి క , రాకు నంతకపురిఁ దోల లేదొ
- గీ. జనని వీచేతఁ ద్రెళ్ళినదనుజు లెంద
తో వచింపఁగఁ దరమె? భూదేవి భార
మును హరింపఁగదమ్మ మామ్రొక్కులను గ్ర
హింపఁగదవమ్మ నీకన్న నెఱుగమమ్మ.

- క. నావుడు జగదంబ మొగం, బావిర్భూతస్మితోదయంబుగఁ బలికెన్
దేవతలతో నదట్రకు, భావహకాలాట్రగర్భి తార్చుటి చెలఁగన్. 411
- గీ. అవి జరాసంధముఖ్యుల నవ్యదుష్ట
నరవతుల నందఱు హరింప నా మనమ్ము
నందు యోజించి యుంచితి నమరులెల్లఁ
బుడమిఁ బుట్టుండు స్వస్వాంశముల రయమున. 412
- గీ. యాదవకులమ్మునను బుట్టు ననఘఁడైన, కళ్యపుఁడు వసుదేవుఁడై కాంతతోడఁ,
బొడము భృగుకావమున విష్ణువును నతనికి, బుత్రుఁడై యేను నందునిపుత్రి నగుదు.
- క. నందునకు యశోదకు నే, నందనినై పొడమి యొకఁ డనఁగనేల పొనం
గందగు నన్నికృతుల నా, నందముమై విర్యహింతు నవనవగతులన్. 414
- గీ. బంధనాగారగతుఁడగు పద్మనేత్రు, గోకులమ్మున కవిపెద గూఢవృత్తి
దేవతీగర్భగతు శేషుఁ దిగిది రోహి, జీలతాతన్వికడుపున నిలుపుదాన. 415
- క. బలరామకృష్ణు లిద్దఱు, నలయక మచ్చ క్రియుక్తులగుతతన దురా
త్ముల ద్వాపరాంతమున ని, శృంగతి భూవతుల నెల్లఁ జంపుదు రెలమిఁ. 416
- గీ. ఇంద్రునంశమ్మునఁ జనియించు నర్జు
నుం డతఁడు మాపు నరివర మండలంబు
యముఁ డనిఁఁ డశ్వీనులు కారణముగ ధర్మ
జుఁడును భీముండుఁ గవలను బొడమఁ గలరు. 417
- వ. వీరును వన్యంశసంభూతుండగు భీష్ముండును దుష్టహరణంబు విశేషించి యొనర్తు
రింతేల వీరు విమిత్తమాత్రులుగా నిఖిలంబు వేస విర్యహింతు మీరు మీమీపొందు
వట్ల కరుగుండని మఱియును. 418
- ఉ. క్షత్రియజాతినెల్లఁ బెలుచుఁ హరియింతు రణావనిన్ గురు
క్షేత్రమునం దనుంతన నళింతురు యాదవులన్ క్షణమ్మునం
జిత్రగతిన్ బ్రభావమునఁ జేటగుత్పష్టయు నోర్వలేమియుఁ
దాత్పనిదేశముఁ ధరణిదైవతకావము నేకమై తగన్. 419
- క. పిష్టుఁడ గృష్టుండును దే, హమ్ము విడుచు కావకలన, నఖింసురలుఁ మీ
రిమ్మెలు గోకులమున మధు, రమ్మహిళలతో జనింప రనుణం జనుఁదీ. 420
- వ. అవి యానతిచ్చి యోగమా యారూపిణియగు నజ్ఞననియఁ గనుమొఱుఁగినంత నను

రులు స్వస్థానమ్మున కరిగిరి. ధర వర్చనస్సోపేతయై సుస్థిరమ్ముగనుండెఁ బ్రజ
లెల్లరు సుఖులైరి ద్విజాదులు మునులును సంతృప్తాంతరంగులై స్వధర్మవిర్వహ
ణంబున జాగరూకులై యుండిరి. 421

క. విను జనమేజయః ! యదుకుల, మున పరసిజలోచనుండు పౌడమునిమిత్రం
బనివ్యాంబగు కావం, బును మాయాబలము క్షితిసముద్ధరణంబుకా. 422

గీ. ఎల్లరకు నెల్లకత్తుల నే వరాంబ, గలుగఁగఁజేయు నాశక్తిబలము కలిమిఁ
గలిగె విష్ణువునకు గచ్చిష్ట మింక, వితరు లీమాయ దాటువారేమొ చెప్పును. 423

వ. రామావతారమ్మున నతవి మునునర్థ బన్నములు వివియుంటివి కదా ! వేయునేల,
యోగీంద్రులును “నేను నాయది” యను మహాపాశమ్మునఁ దవులుకొని తన్ని
వృత్తికై యాజగజ్జనవి నారాధింతురు. 424

క. లవలేశమేవి నరుఁ డే, భువనేశ్వరి భక్తివలనఁ బొగడిన ముక్తి
స్థవిరతఁ గాంచునొ యాపె వి, భవ మేరికినేని వినుతిపాత్రమ కాదే ! 425

వ. విద్యయు నవిద్యయునవి యవ్వరక క్తికి రెండు రూపమ్ములు గలవు. విద్యకతమున
ముక్తియు నవిద్యకతమున బంధమ్మును గలుగునవి యెఱుంగునది. 426

క. అవతారము లన్నియు న, య్యవిద్యచే యంత్రితమ్ములగుకతమున వి
ష్ణువు తత్త్వబంధనములఁ, దవిలి సుఖాసుఖము లనుగతములుగ మెలఁగుకా. 427

క. హరిగావి హరుఁడు గానీ, పరసిజసంభవుఁడు గావి చంద్రార్కసురే
శ్వరదనదయమధనంజయ, వరుణాదులు గావి యెఱుంగు పరతంత్రులుగాన్. 428

వ. మఱియు నస్పృహమదేవ ననకనందనాది మహామునులందఱును దద్యకులకా
యెఱుంగుము. 429

గీ. హర్షకోకాది భావమ్ము లమడుచుండు, దేహమున్నంతదనుక సందేహమేలః
సురల నమరులకుండు విర్బరులకుండు, బిల్లాదురు కొందఱుది సరివడునెయెందుః

గీ. ఆయు వధికంబు నల్పంబు నగుటదక్క, బ్రహ్మమొదలుగ మళకంబు పారముగ న
మానగతి నొప్పు మరణః మమరులనంగ. విర్బరులనంగ నెవ్వరో వృషపరేణ్యః

క. జననము మరణము ననువివి, జనవర ! చక్రక్రమంబు చందంబున నొ
ప్పు నొకనికిని కాశ్వతమనఁ, జనునే మాయాకృతంబు నకలంబరయన్. 430

వ. అమ్మాయ యెంతదనుక నలవడు నందఁక నెవ్వండును ముక్తుండుగానేరఁ

దుత్పత్తికాలమ్మనఁ బట్టువెట్లగు నట్లు నాశకాలమ్మన యథాక్రమంబుగ నందఱకును
నాశం దొడపు విట్లుండ. 433

గీ. ఎవ్వఁడు విమిక్త మాత్రమై యెవఁని జంపు
నతనిఁ దత్కర్తగా లోటు లంద్రు, విధివ
శమ్మచి యెఱుంగఁజాలరు పౌఞ్యమేచి
గట్టపేచియు నొక్కఁ డీఁ గలుగు చెట్లు. 434

ఉ. అపఘోషిన్ సుభవదు లటలను పచించెడి సూర్యవంద్రు లే
కుంచును జెందరేమొ కనుఁగొమ్ము దినేంద్రునిపుత్రుఁ డిప్పిరో ;
మందుఁడు, చంద్రుడంకమున మ్రొగు శయ్యానుయబాదఁజెందు నే
మందు ; విధి ప్రదాంబు మహాత్ములకేచియు దాఁటరాదుగా ; 435

ఉ. పేదములకా రచించిన వివేకి చతుర్ముఖఁ డాతఁ డాత్మదా
యాద సఽన్వతంగవి న్మరాతురుడయ్యె; హరుండు దక్షదా
యాద మృతంగసంగ మదనాగ్నికిఁ దాళఁగలేక సూర్యదా
యాదజలమ్మునంబడఁగ నానది లల్లవడెన్ దదాదిగన్. 436

వ. ఆతం దొక్కనాఁడు శ్రీదాసత్తుండై నగ్నభావమ్మున భృగువనమ్మున కరిగిన నమ్ము
వీంద్రుండు కనలి విర్లజ్జుండవగు నీలింగంబు నతితం బయ్యెడుమచి శపించెఁ
బదంపడి యతండు దానవవిర్మితంబగు నమృతవాపీరసంబు పానంబుచేసె విది
యట్లుండ వింద్రుండు వృషరూపమ్మున నొక భూవతికి నొక్కెడ నాహనంబయ్యె
మఱయు. 437

క. పరమపురుషుడఁట ; హరియఁట ; కరము వివేకంబు గల్గి ఘనుడొనఁట ; బం
గరు సృగము విజంబెఱుంగక, త్వరపడి యద్దావివెంటఁ దవులట తగవే ; 438

క. మాయాబల మేరికి దుర్, జ్ఞేయం బిక్కతవఁగాదె శ్రీరాముఁడు కా
మాయత్తుండై నతిఁ గో, లోయిఁ యడుగఁదొడఁగె పృథ్వీమల నవ్వవిలో. 439

ఆ. వె. “నాదు భార్య జనకనందిని సౌందర్య, విధి సుశీల సీత విభవమాన
నెవ్వఁ డవహరించె నేయెడ కరిగెఁ జె, పుంగరాదె పాదసమ్ములార ; 440

ఉ. తమ్ముడ లక్ష్మణా ; యవితథమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజింతు నే
విష్మయి నీవు నట్లత్యజియింతువు నీ యనుజాండుమం ద్యజిం
చు మృనతల్లయం దెగుట చోద్యమె కైకయు నాపెపుత్రుఁడున్
నమ్ముదలిల రాజ్యమును నయ్యుదురక్కట సీతపోయెనే ; 441

ఉ. రాగదవే మృగాక్షి : నను రంజనపేయఁగదే లతాంగి : నా
రాగ మెఱుంగవే : తరుణి : రాముఁడఁ గానఁటవే నెలంత : వే
వేగ ననుగ్రహింపఁగదవే మదవేల్లితదంతిగామిని :
యీగతి నకా ద్యజింపఁదగవే నగవే యిది వీకు చూచిని : 442

గీ. విన్ను విదనాడి బ్రతుకంగ నేర వంచు, నీ వెఱుంగవె నీ యెడ నేమి లోప
మాచరించితిఁ ద్వదదీను నరసి నన్ను, దీను నోచార్ప విట కరుదేరఁ దగదె. 443

ఉ. ఈగతి నవ్వనాంతరము నెల్లను జూచి ధరాత్మసంభవన్
దాఁ గనలేక నవ్వజనతాగతి యా రఘురామమూర్తి వే
వేగఁ గపీఁద్రువికా శరణువేడి తదీయసహాయతన్ రయం
బొగతి వార్తిగట్టి రణమందు జయించె నవధ్యు రావణుకా. 444

ఉ. రావణ కుంభకర్ణులను రాక్షసవీరులఁ జంపి జానకిన్
బావనశీలఁ జూచి యలపాతకుఁ బొందితి వంచుఁ బల్కె నొ
రాఁవిధి : నవ్వముం దెలియునట్టి మహాత్మున కెంతవచ్చెఁ ద
ద్భావ మెఱింగి తా విడియెఁ బావకళోద ధరాత్మజాతయన్.

క. పిమ్మట నవ్వవితం గొఁచి, సప్తదమున నుండె రామచంద్రుఁడు సూరకా
సౌప్తసిని యిట్లు లవతా, రమ్ముల విష్ణుండు మిగుల భ్రాంతిం బొరయున్. 445

క. విను శ్రీకృష్ణవిచరితం, బును వచియించెదను నతవి పుట్టువునకు నో
జవమేజయవరవర : య, య్యనిమిషకార్యంబి ముఖ్యమగు ఫలమునుమీ. 447

కా. కాళిందీపురినమ్మనకా విపులకాళాశోభివృక్షవళీ
హేలాలోత నొప్పెడి న్మధువనం బిందిందిరానందమై
కాలాభీలబలాధికుండు లవణాఖ్యాకుండు నాజన్మదు
శ్శీయం దప్సధువుత్రుఁ దవ్వనమునం జేయు వ్నివానంబొగికా. 448

మ. ధరణీదేవుల బాధ పెట్టుచు విశాంతమ్మున్ వరప్రాప్త యు
ర్భరగర్వమ్మున విక్కు నద్దనుజా నక్రాణుండు శక్రఘ్నుండు
ద్దురుడై త్రెక్కఁగ నేసి యవ్వనమునందుం బిట్టణ మొక్కఁడుకా
ధరణీరత్నము నాఁగఁగట్టె చుధురానామంబు చెన్నారఁగన్. 449

న. అమ్మదురావుఁడునకుఁ బదంపడి తన పుత్రులఁ బుష్కరాక్షుల విరువుర నొడ

యలుగఁ జేసి యరుగుడుఁ గొందొక కాలమ్మునకుఁ దద్దంకంబు క్షయంబగు
కతన నప్పురి యాదవులకు వశమయ్యె. 450

గీ. ముక్తిదంబగు నప్పురమ్మును యయాతి, తనయుడగు శూరసేనుఁ దుద్రతబలాధ్యుఁ
దేలు నతనికిఁ బుత్రుడై యెనఁగెఁ గళ్య, పుడు వరుణశాపమునఁ జేసి భూపరేణ్య.

వ. ఆతండు వైశ్యవర్తనండగు కతన నమ్మధురాపురంబు మధుసంశసంభవుండగు
సుగ్రసేనుం దేలుచుండె నతని కొమ్మరుండు కంసుండు, కళ్యపుభార్యయగు నదితి
దేవకీతనూజయై దేవకినాఁబరఁగి కళ్యపాంశంబున జనియించిన వసుదేవునకు
భార్యయయ్యె. 452

క. దేవకుడు చేవకిని వసు, దేవున కిడి పెండ్లిచేసె దేవహితముగా
నావేళ నంబరమ్మున, నావిర్భవ మందె పిట్టు లబ్రపుఁబలుకుల్. 453

“ఏను మీదేవకి కుదయిం, చిన సంతానమున మిగులఁ జేవందగువాఁ
దెనిమిదవ కొమరుఁడాతఁడు, ఏనుఁ దునుముంజమ్ము కంఠఁ నిర్జరహాకుడై.”
అను నయ్యాకాశవాణి వలుకులకుఁ దలరి కంసుండు చింతాక్రాంతుండై తన మర
ణం విక్రొచులిం జంపినఁ దప్పునని యట్లొనరింప నుంకించి విజాంతర్గతంబున.

గీ. చెలియ లుత్తమురాలు నాచేయ మన్న
వలకుఁ దగుఁగావి యిబ్బంగి నలుకుంకును
దగునె యిది కొంత యోజించి తన మరణము
కన్న నొక్కింత యిది లెన్నగాదె యనుచు. 454

క. కాయము గలిగినఁ బాపము, ప్రాయశ్చిత్తముననైనఁ బాయందగు నా
శ్రీయశరీరము పావో, పాయంబుననైన నిలువఁ బాడియకాదే. 457
అని విశ్వయించి.

ఎల్లవారుఁ జూచి యిది యేమి యనుచు నా, శ్రుర్యమంద రయమెనంగఁ గత్తి
కరమునం దమర్చి కడఁగి యద్దేవకి, కొప్పు వట్టై బెండ్లికూఁతు రనక. 458

గీ. చెలియలఁట యంచుకేవియుఁ జెట్టదలఁచి, యెఱుంగదఁట కంసునకుఁ జేతు లెట్లువచ్చె
గడగడ వడంకు నక్కన్నెగళము నలుకఁ, గరినచిత్తుల కెక్కడఁ గరుణ గలదు.

ను. కరవాలమ్మున పిట్టు లాపెగళమున్ అందించు నాలోన నా
తురుడై యవ్వనుదేవుఁ దద్దవడియిం దోదోన తత్పక్షను

స్థిరులౌ యాదవవీరులెల్ల నకటా, చింతింపు మోదేని యి
క్కింటిం జేయుదురే సురాత్మ, యని సంగ్రహామిముఖ్యమునన్. 460

వ. తలఁచడి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచుఁ బోరాడునయ్యెడఁ గంసుం దబ్బాలిక విడిచి
వారల మార్కొనియె నంత సంగరం బభంగురం బగుచు వృద్ధులెల్లరుఁ గంసు
వారింబి యనునయింబి యట్లనిరి. 461

చ. లలన వదించు టన్న మొదలం గడుఁ బాతక మంతఃబోక నీ
చెలియలు పెండ్లికూఁతు రొకచెట్ట యెరుంగదు నీకు నెంతయుం
దలఁపఁగ మాననీయ యటు దారుణకృత్యమొనర్పఁ జెల్లునే
చెలియలిఁజంపు చుర్మతులు శ్రేయముఁ జెందుట యెందుఁ గందుమే! 462

ఉ. అంబరవాణివాక్య మిది యంచుఁ దలంపకు మెవ్వఁడో యన
త్యంబునకుం దలంకక వృథా వసుదేవునియిల్లు గూర్చి నీ
కుం బహుద్యుళంబు నొడఁగూర్చుఁగ మాయలమారియై యిటుల్
పంపినయింద్రజాల మిది పాటిగఁ జూతు రఁటయ్య! ధీఁదుల్. 463

వ. అనశ్యమ్మునుఁ గాఁదగుకార్యమ్ములు కాకతీర వొకవేళ నిది విక్కింబుగ నంబర
వాణియ పల్కిన నీకుం దప్పింప వచ్చునే యని బహుభంగులఁ జెప్పినఁ గంసుం
డునుఁ జేయునదిలేక మిన్నకున్న వసుదేవుం దతని కిట్లనియె. 464

చ. తలఁకకు మిందరున్ వివఁగఁ దథ్యముగాఁ బ్రతిపం బొవర్తు నీ
లలనకుఁ బుట్టినట్టికేకులం దగ నీకిడువాఁడఁ దక్షణం
బఁమి హరింపు మిట్టి మరియాదకుఁ దప్పితినేని నాదుపూ
ర్వులు సరికాలయంబునకుఁ బోయెడివార లటంచుఁ బల్కినన్. 465

క. వసుదేవుఁ డాడి తప్పఁడు, వసుధాస్థలి స్రుంగినఁ విభావనుఁ దప్తా
ద్రుపిసెమ్ముఁ బొడమిన, ననత్యమిది గా దటంచు నందఱుఁ గంసున్. 466

వ. తల విఱచి యొప్పించిన నతం దతవివాక్యమ్ములు విశ్వసింపి గతక్రోధుండై మిన్న
కుండె. వసుదేవుండు భార్యతోడఁ దనగృహమ్మున కరిగి నిర్భయింపడై యుండె.

క. పిచ్చుట నెద్దేనకి గ, ర్పమ్మును దరియించి పూర్ణభరణముపేక
త్యమ్ముడంఁ గనియెఁ గొమరుఁ, గచ్చువివిలుకావికన్న ముఁ దగువానిఁ. 468

దేవక్రీస్తుతవధ.

- వ. అంత వసుదేవుండు దేవకింగాంచి తన ప్రతిన నెఱవందలఁచి యిట్లనియె. 469
- క. నవికా : యీబాదనిఁ గం, నునిచేఁ జంపింతు ననుచు శోకింపకు మె
వ్వనివశమగుఁ బ్రారబ్ధి, మ్మును దాఁటఁగ ననుడు విట్లు పొలఁతి వచించెకా. 470
- క. తనదు పురాకృతకర్మం, బునకుం దీర్ఘాటనంబు మొదలగు నుకృత
మ్మున నాశ మబ్బుకుండునె ? విసమే ధర్మవిధులైన పెద్దలవలకుల్. 471
- క. గురుతల్పగుండు కనకము, హరియించినవాఁడు బ్రహ్మహంతయు మద్యా
దరుఁడును బండ్రిందేఁడులు, కరము వ్రతం బెవని కుద్దిగాంచుట వినమే ? 472
- క. మనువు మొదలుగాఁ గలిగిన, మునులెల్లను జెప్పు ధర్మములు వస్తులె ? కా
ప్రవియతిఁ బ్రాయశ్చిత్త, మ్మును బొనరుచునరుఁడు పాపముక్తుఁడ కాఁడే ? 473
- చ. ఆగునది కాకతీర దనుటంత వివేకము కాదు యత్ను మొ
ప్పగుగతిఁ జేసి తత్ఫలము నందుట కానమె ? యిట్లు కావిచో
విగమములుకా మఖమ్ములు మునిస్రవరుల్ వరమౌషధమ్ము లా
దిగ నఖిలం బనత్యమ, మదిం దలపోయు ముపాయ మిత్తరిన్. 474
- క. కేవలదైవాధీనత, భావమ్మున నెంచి చిన్నిపాపవి విధువం
గావచ్చునె ? ధర్మమ్ముగు, శ్రోవన్ బ్రదికింపుమింత దుండుడు కేలా ? 475
- వ. నావుడు వసుదేవుం దీక్షును. 476
- క. లలనరొ : యత్నుం బొవరువ, వలె నను బొప్పితివి దైవవశమగు యత్నుం
బులఫల మవియెఱుఁగుము కే, వలయత్నమునలన ఫలము వడయుట కలదే ? 477
- వ. ఈ సంసారమ్మున నంచితప్రారబ్ధవ ర్తమానభేదమ్మునఁ గర్మంబు మూఁడు తెఱంగు
లందు నంచితవ ర్తమానంబులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు నివ ర్తకం బగుఁ గాని ప్రారబ్ధం
బునకుఁ గానేరదు. జీవుండు పూర్వదేహంబు విడిచి కుభాకుభకర్మామసారంబుగ
దివ్యదేహంబొందె యాతనాదేహం బొందె ధరియించి స్వర్గనరకమ్ముల ననుభవించి
పదంపడి మరలఁ బుట్టువమయమ్మునఁ గర్మబద్ధుఁడై జనియించి ప్రారబ్ధం బనుభ
వించుఁ గావున విద్యాలుం డవశ్యమ్మును గంసున కీడగువాఁ డని మఱియును.
- క. ఆరయ నసారమగు నం, సారమ్మున నత్య మొకటి సార మ్ముగు నె
వ్వా రద్దానిఁ ద్యజింతురు, వారల జీవచ్ఛవములు వనరుహనయనా : 478
- వ. కష్టమఖమ్ములు లెక్కింపక నత్యమ్మునఁ బ్రవర్తించువారలకుఁ గ్రమమ్మున కుభ
మ్ములు చేకులు విక్కిం బింత యెఱింగి యాబ్బాదనిఁ గంసున కిడ నమ్ముతింపు

మనవుడు దేవకి శోకవంత ప్రయై వేవమానయగుచు, గొమరుని వసుదేవున కీచ్చిన నతండు కంసునదవమ్మునకుం జను సమయంబున, 480

క. బాలకునిఁ గేలఁ గొని చిం, తాలేశము లేక కంసు దరి కరిగెడి న
చ్చీలుని వసుదేవుని గని, వాలాయము మెచ్చి రెల్ల పౌరులు నధిపా : 481

క. ఇతఁడ మహాత్ముడు సత్యం, వితని యదీనంబు సఫల మీతని జన్మం
వితనికి నితరుల కెన్నఁగ, శతాంశ మంతరము సత్యసమమొక్కడున్నే : 482

క. ఒదలి తడియైన నాఱవి, కొడుకుం గంసునకు ఘాతుకున కిడుటకు నీ
తఁడు తడఁబడఁ దక్కఁట : యె, క్కడనేవియు పిత సత్యకర్ములు గలరే : 483

వ. వదంపడి వసుదేవుండు కంసునకు బాలకు విచ్చిన నతం దతని దైర్యమునకును సత్యమ్మునకును మెచ్చి నాకీబాలుండు మారకుండుగాఁ “దష్టమగర్భం” బనికదా యంబరవాణి వచియించె; నిర్నిమిత్తంబుగ వీని వధింపనేర : గృహమ్మున కరిగి వీనిం బోషించుకొమ్ము నావుడు వసుదేవుం డట్లొనరించెఁ, విమ్ముటఁ గంసుండు మంత్రుల కీ యుదంతంబు చెప్పిన వాడును లెప్పచేసితివని వంతసించి యాత్మగృహముల కరిగిరి. 484

అ.వె. అంత నతనికడకు నరుదెంచె నారదుం, దమ్మునీండునకుఁ గ్రహమ్ముగఁ దగ
నర్హుపాద్యకృతుల నర్పించి వచ్చిన, కారణంబు నడుగఁగా నతండు. 485

మ. పలికెం జిర్నగ నొప్పఁ గంస : వినుమీ బ్రహ్మడు లెల్లందగన్
గలయం జేరి విమన్ హరించుటకునై కంజాక్షినిన్ దేవకి
తలుచివుక్రునిగా నొనర్త మవి మంత్రం బాచరింపంగ నే
నెలమిన్ వింటి శిశున్ వధింప వకటా, యేమందు నీ తెల్వికికా : 486

వ. నావుడు, గంసుం దష్టమగర్భంబు మన్మథికింగారణంబని యాకాశవాణి నుడివెఁ
బ్రథము పధింపనేర : యవ నారదుండిట్లవియె. 487

మ. అరయం జాలవు దేవతల్ మిగుల మాయాకోవిదుల్ శత్రువుం
బరిమార్చుం దగుఁగాని యల్పఁ దమచుం బాటించఁగారాదు త్వ
న్మరణం బిష్టమగర్భజాతవశ మైనన్ దక్కువారేడ్ల రొం
దొరులంగూడి నహాయులైన భరిమోనో కాదొ యూహింపుమా : 488

వ. అవి యతం దరిగె నంతఁ గంసుండు మరల బాలకు రప్పించి యొక పాషాణ

మ్మునం బడనై చి సుఖం బుండె నావుడు జనమేజయుండు దుఃఖాక్రాంతుండై
యిట్లనియె. 486

ఉ. పుట్టినతోడనే మరణముం గన నాశికు వంతలోనఁ దాఁ
గట్టిన పాప మేది ? మునికాంతుఁడు నారదుఁ డిట్టి పాపనం
మట్టనకుం దలంక కిటు కంసునిఁ దాఁ బురికొల్పినేం ? యె
ప్పట్టునఁ గర్త, కారయిత, పాపమునన్ నమభాక్కు లేకదా ? 490

వ. నావుడు వ్యాసుఁడిట్లనియె. 491

ఉ. ఆమ్ముని నత్యవాది కంహప్రియుఁ డంతియకాని దీనఁ బా
పమ్ము గణింప లే దనుచుఁ బల్కుఁగరాదు నరేంద్ర ! బాంప
ట్టుమ్మిటు కంసుచేత మృతిఁ గాంచెను కాపము కారణమ్ముగా
బమ్ముకునైనఁ గర్మపరిపాకము మిన్నక బోప నేర్పునే. 492

వ. స్వాయంభువమన్వంతరిమ్మున మరీచికి నూర్జ యను భార్య యందాహ్వరు పుత్రులు
గలిగిరి వారు కొఁడొకకాంమ్మునఁ గొమిరె యగు సరస్వతిం గవియ నుంకించిన
విరించిం గాంచి పరిహసించుడు నకండలిగి “దైత్యయోనిం బుట్టుం” డని కపిం
చిన నాషడ్గర్భులును కాలనేమికి నుత్తులై రెండవజన్మమ్మున హిరణ్యకశిపునకుం
బుట్టి విజ్ఞానంబు కతన విరించి గుఱించి తపం బొనరించుటయు. 493

గీ. ఆతఁడు వ్రత్యక్షమై వారి కనియె నాఁడు, కోపయుక్తఁడనై మీకు కాపమిచ్చి
తివి భవత్తన మిప్పు నామనము గరఁచె, వర మొనంగెదనన గర్భు లరపి యతవి.

క. వర మిడఁగ మీకు నిచ్చ య, మరిన నమరదనుజసిద్ధ మానవులు మమం
బొరిపుప్పలేమి యొనఁగుము, స్థిరజీవుల మగుదు మునుదుఁ జెచ్చెర నొనఁగెన్. 495

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు కొమరులంగాంచి నమ్ము విడిచి మీరు చతురాననుం
గుఱించి తన మొనరించి వరంబు వడసి యవమానించితిరి కావున మీరు నాకడ
మండఁదగదు. పాతాళమ్మునకుం బోయి యెల్ల వేళ విద్రాధీసులై చిరముండి వదం
వడి దేవకీగర్భమ్మునం బుట్టునది. 496

క. వెనుకటి జన్మమ్మున మీ, జనకుండగు కాలనేమి జనియించును గం
సువిరూపముగొవి యాతఁడ, జనియించిన యష్ట మిమ్ముఁ జంపెడు మనుచున్.

వ. కాపం బొనంగె నది కారణంబుగ షడ్గర్భులు దేవకీ కువయించి కంసునిచే జచ్చి
రని మఱియు నిట్లనియె. 498

- గీ. కంసుచెలియలు న ప్రవగుగర్భ మంతఁ, దాల్చె శేషాంశమున, దానిఁ దాఱుమా తొ
నర్చె నయ్యాగమాయ, జనంబు లాపె, గర్భ మెడతె నటంచు విక్లాంతులైరి. 499
- వ. కంసుఁడును నైదవమాసమ్మున దేవకికి గర్భపాతంబొడవె ననుమాట విని సంత
సిందె, నా శిశువును రోహిణీగర్భమ్మున వృద్ధిబొందుచుండె, సంత దేవకియు
మరిలఁ జూచుదాల్చె. 500
- క. ఎఁమిదవగర్భమున న, త్వనివిది నరోజాక్షఁ, దెఱమి దరణీభారం
బును దీర్చి దేవకార్యం, బొసరింప నపించె సంతతోజ్జ్వలదీప్తిన్. 501
- వ. అట్ల దేవతలందఱును దమతమ యంశస్థుల సుదృఢించి రీ తెఱంగు సంక్షేపమ్ముగ
నారింపుము. 502
- క. ననుదేవుఁడు కళ్యపుఁ డ, వైసుదేవునిభార్య యదితి పార్థివః శేషాం
శసముద్యూతుఁడు బలరా, మనమాహ్వయుఁ డింక నొక్క మర్మము విమమీ. 503
- క. నరుఁడును నారాయణుఁడును, నరయఁగ ధర్ముని కుమారులవి తెల్పితి న
న్నరుఁ డర్జునుఁడై పుట్టె, స్మరవరః కృష్ణఁ డయి పుట్టె నారాయణుఁడున్. 504
- వ. మఱియు ధర్మాంశమ్మున విదురయుదిష్టిరులును నవిలాంశమ్మున భీముండును నశ్వీ
మల యంశమ్మున సకుంసహదేవులును మార్యాంశమ్మునఁ గర్ణుండును బృహస్పతి
యంశమ్మున ద్రోణుండును యమరుద్రకాచక్రోధమ్ముల యంశమ్మున నశ్వత్థా
మయుఁ బుట్టిరి. శంతనుండు సముద్రాంశమ్మునఁ బొడమె. 505
- గీ. శంతనుండు సుముద్రాంశ జనితుఁ డైన
కతనఁ బతి గాఁగ వరియించె గంగ యతవి
వసువు భీష్ముండు, గంధర్వవరుఁడు దేవ
కుఁడు, మరుద్గణ మవ్వరాటుఁడు, సృపాలః 506
- వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మరుద్గణాంశసంభవులకొ యెఱుంగునది. అరిష్ట
నేమిసుకుండగు హంసుండు ధృతరాష్ట్రుండు, కలి యర్యోధనుండు, ద్వాపరంబు
శకుని, సోమవ్రతవసు యాదవుఁడు సువర్చుండను సోమపుత్రుండు, ధృష్టద్యు
మ్నుండవలాంశ సంభవుండు, శిఖండి రాక్షసాంశసంభూతుండు, వ్రద్వమ్ముండు
సనత్కుమారుండు, వరుణుండు ద్రువదుండు, లక్ష్మీ ద్రౌపది పాంచాలీపుత్రు లేవు
రును విశ్వేదేవాంశజులు. 507

క. కుంతియు మాద్రియు నను నీ, యింతులు సిద్ధియును దృతియు న్నవః గాంధారీ
కాంత మతి, వేలుపులరో, యింతులు పదియాఱువేలు కృష్ణవిభార్యల్. 508

వ. ఇంక నసురాంశజుల వినిపింతు, హిరణ్యకశిపుండు శకుపాలుండు, నివ్రజిత్తి జరా
సందుండు, ప్రహ్లాదుండు శత్యుండు, కాంనేమి కంసుండు, హయశిరుండు కేశి,
గోకులమ్మన వధింపఁబడిన కకుద్మియనువాడు బలిపుత్రుండగు నరిష్టుండు, అను
హ్లాదుండు దృష్టకేతుండు, బాష్కలుండు భగదత్తుండు, లంబుండు ప్రలంబుండు,
తిరుండు ధేనుకుండు, వారాహకిశోరులను నీ యిరువురు రక్కసులను జాణూర
ముష్టికులను మల్లులు, దితిపుత్రుండగు నరిష్టుండు కువలయాపీడంబను గజము,
బలిపుత్రి బిశి, తదనుజుండు బతుఁ డీట్లు సురాసురుల యంశమ్ము ననేకు యదృశించి
రవి వెండియు. 509

చ. అమరులు బ్రహ్మగూడి తను నారసి ప్రార్థనఁజేసి భూమిభా
రము హరియింపు మన్నపుడు రాక్షససూదనుఁ డిచ్చె రెండు కే
శములు నిశాసితమ్ములు వెనకః హరి క్యామలవర్ణుఁ డయ్యెఁ దె
ల్పుమరెఁ దదగ్రజాతువకు నయ్యది హేతువుగాఁగ భూవరా. 510

వ. ఈయంశావతరణం బెవ్వారలు భక్తిభావమ్మునఁ జనుపుడు రవ్వారికి ననుస్త కుభ
మ్ములు కరతలానులకమ్ము; లట్లు దేవకీపుత్రుల నార్జునఁ జంపి యేడవగర్భంబు
వతితం బగుట యెఱింగి యష్టమగర్భమ్మును బ్రయత్నమ్మున హరింపఁ గంసుం
డున్నంత. 511

క. హరి దేవకీకడుపున ను, స్థిరుఁడై వసియించె నపుడు దేవహితముగా
నరుదెంచి యోగమాయయుఁ, గర మలరారెకా యశోదగర్భము నందుకా. 512

అ. వె. గోకులమున రోహిణీకాంత కుదయించె, రాముఁ డంతఁ గాంతిధాముఁడగుచుఁ
గంసుఁ డతిభయమునఁ గారాగృహమ్మున, నుంచె దేవకీని మదోద్ధకుండు. 513

వ. అట్లుంది భృత్యుల నట గావనియొగించె. ననుదేవుఁడును భార్యాస్నేహాదు త్ర
చిత్తుండై యాపెతో నక్కారాగరమ్ముఁ బ్రవేశించి కుమారోదయమ్ము చింతించు
చుండె నంత దేవకార్యార్థియగు విష్ణుండు దేవకీగర్భమ్మున నమరసంస్తాయమానుం
డగుచుఁ గ్రనుమ్మునఁ నృద్ధిఁ జెంద దశమావస్థుర్తి యయ్యె. 514

శ్రీ కృష్ణోదయము.

- గీ. శ్రావణస్తునఁ గృష్ణపక్షమున రోహి, జీకలికమైన యష్టమి నాకులత్వ
మధరఁ గంసుండు దైత్యుల నరసి వల్కా, “నష్టముం బిది గర్భంబు కష్టదంబు.
- ఉ. దీన జవించుబాంకుఁడు తెల్లముగా ననుజంపు విక్క మే
పైనను వీవిఁ జంపవలె నవ్వుడు విద్దుర పట్టఁగా వలెన్
లేవియెడన్ సుఖమ్ము లిఁక లేవు శ్రమంపడి మీర లందఱున్
బావికఁ గాచి యుండవలెఁ బుట్టినతోడనె చెప్పఁగావలెన్.” 516
- వ. అవి వారల నియోగించి గృహమ్మున కరిగి చింతావిప్లవై విద్రాదికం బెఱుంగక
యొకభంగి నతఁడుండె. రక్కసు లందఱును దమతమ యాయుధమ్ములు ధరి
యించి జాగరూకులై కామచండి రయ్యెడ దేవకి పనుదేవున కిట్లనియె. 517
- క. అనహాయ నైననాకుకా, బ్రసవనమయమాయె జేయువని యే మిట ర
క్కసులు నలుగడంఁ గావుగ, ననమానబలాధ్యులండి రకటః మహాత్మా : 518
- వ. మున్ను నందునిపత్నియగు యశోదకును నాకును నొక్క నమయంబు గల దెట్లం
పేచి “నీకుం బొడము నవత్కంబు మన్తందీరప్తున కనువుము. మదవత్కంబు
నీగృహమ్మున కనిపెద” నావుడు నల్లెయని యే నొప్పితి విప్పు డప్పని యెట్లు
పేయనగునని చింతించుచు గర్భభరం బాఁగఁజాలమి సిగ్గుచీ పతికిట్లను. 519
- క. భరమాయె గర్భవేదన, యరుగుము సిగ్గాయె విన్ను పరయఁగ నని న
త్వరమున మొగ మటుచేసి కొ, మరునింగనె మరుచి నగు కొమరుగంవానికా. 520
- అ. నె. చెప్పనలవిగాచి చెలువున నొప్పారు, చిన్నిబాటమోము చెలువ గాంచి
పులికాంగి యగుచు నెలమిచి పనుదేవుఁ, బిలిచి శిశువుఁ జూచి వలికె విట్లు.
- క. కనుఁగొను మాముఖకాంతియుఁ, గనులవికాలతయుఁ జెలుపుగల మృదుకాయం
బును నెన్నఁదేవి యిట్టిఁడు, జనియించెనె యేరికేచి సదమలహృదయా. 522
- ఉ. చచ్చెడివానికిన్ మిగులఁ జందము నందముఁ గల్గ నంచు వి
ద్యచ్ఛయ మాడుమాటలు వృథాయగునే యిటు లిఁగనేర్చె దీ
విప్లిఖతకా జగత్తునిల మేలెడి తేజము నొల్పావానిఁ గా
ర్చిచ్చననొప్పుకంసునకు జీవవిమాతికిఁ జేతులారఁగన్. 523
- వ. అనవుడు పనుదేవుం డక్కొమరుమొగం బాలోకించుచు నితి క ర్తవ్యతాకూన్యంబై
యున్నంత నాకాళవాజీ వికదాక్షరంబుగ నతనిం బిలిచి యిట్లనియె. 524

- ఉ. అందలు రక్షకుల్ నిదుర నందిరి నా పెనుమాయకల్లి, దీ
నందగు తల్పులుకా విడియె నా వలన్, వినుమింక పెద్దు లే
దెందును; వేగ వీ శిశువు నెత్తి యురమ్మునఁ బట్టి గోకులం
బందు యశోదగేహమున యందిడు మేటికి నందియంచుకన్. 525
- వ. నావుడు వసుదేవుండు బాంకు నెత్తికొని విశృంఖలందై విప్రుకమ్ములగు నా యష్ట
ద్వారమ్ములు దాటి యోగమాయాప్రభావమ్మున నేరికి నలక్షితుండై జవజవ్వునఁ
గాళిందీతటమ్మున కరిగి యిది యెట్లు తరింపనగునని యెంచు నాలోన నయ్యదియు
మొలబంటి యగుడుఁ జయ్యన గోకులమ్మున కరిగి విర్జనంబగు మార్గమ్మున నందుని
మందిరంబు పొచ్చి తద్ద్వారమ్మునఁ బరువహుతిం జూచుచుండె. 526
- గీ. అంత నందుని భార్యయం దవతరించె, యోగమాయాశంసనన్న యొక్కబార
దాని వసుదేవునకు విచ్చి తనయుఁ గొనియె, దానినెవమున నష్టగదాదిదేవి. 527
- వ. పిమ్మట వసుదేవుం డబ్బాలం గొని కారాగాంమ్ముననున్న దేవకివ్రక్క మంచి
తానును నమీనమ్మునఁ జింతావిప్లుండై యుండునంత. 528
- క. ఆకొమరె మెల్ల మెల్లన, ప్రాకృతబాలికయుఁ బోలే బహుమధురన
శ్రీకలికంబుగ నేడువ, వే కళవళమంది లేచి భృత్యులు గడఁకా. 529
- అ.వె. కంసుకడకు నేగి కనియె దేవకి పుత్రు, నరుగుదెమ్ము వేగ మనుడు నతఁడు
నరిగి తలుపుఁ దీయు చునుచు నవ్వసుదేవుఁ, విరిచి యెట్టులనియె నలుక వొడచు. 530
- క. ఎనిమిదవ గర్భ మియ్యది, ననుఁ జంపఁగ నెంచి దీన నారాయణుడే
జనియించు నంచు వింటిన్, దునుమంగా వలదె యిట్టి దుష్టుని శిశువున్. 531
- వ. జాగువేయక తెమ్మనుడు భయశ్రుతుఁడుంబోలే వసుదేవుండు చింతించుచు నబ్బాలం
దెచ్చి కంసుని హస్తమ్మునంబెట్టివ వతండు సూచి సంకయగ్రస్తుండై విజాం
తిర్గతమ్మున, 532
- ఉ. ఏమిది : క్రొత్తపుడై మృష యెట్లగు నంబరవాణీవల్కు : మి
ద్యామతి వారడుం డవృతమాడునె : యివ్వసుదేవుమాయ నాఁ
గా మన మెట్టు లొప్పికొనుఁ : గాచెడివారలు చుట్టునుండఁ గ
న్యమణి యేడవచ్చె : సుతుఁడక్కట యెక్కడికేగెఁ జిత్రమో : 533
- క. కాలగతి విషమ మని చిం, తాలోలుం డగుచు బాల సంప్రలుఁ గొని యా
భీంకతి బిట్ట వైచెన్, దూరి యుపలమండుఁ బడఁగఁ దుందుడుకు మెయిన్. 534

వ. అక్కులపాంసముం డిట్లో నర్పిన నబ్బాల కరమ్మునుండి జాతీవంకన యువ్వరమ్మున
తెగసి దివ్యరూపధారిణియై మృదువ్వరమ్మున విట్లనియె. 535

క. ననుఁ జంపినంత నేరుగు, వినుమో దుష్టాత్మః మిగుల వీరుఁడు నీతై
జనియించినాఁడు వృద్ధిం, గనుచున్నాఁడతఁడు విజము గడతేర్పు వినున్. 536

వ. అని నుడివి తనంత వరిగెఁ బిమ్ముటఁ గంఠం దతివిస్మికుండై తన గృహమ్మున
కరిగి బకదేనుకవత్సకప్రలంబముఖులం గాంచి యిట్లను. 537

ఉ. గోకులమందుఁగాని మఱి కొంతక యెప్పుటఁ గాని పుట్టు దు
ష్టాకులఁ బాకులన్ విగతనంశములై వదియింపుఁ డింపఱు
న్నాకయి జాగరూకతఁ గనందగుఁ బూతన బాలహంత్రి దా
నీ కృతయందు నేర్పుగల దెంతయు నయ్యది మీకుఁ దోడగున్. 538

వ. ఇట్లు వియోగించి చింతావిప్లుండై యతం దుండె నంతఁ బ్రాతఃకాలంబయ్యెఁ
బదంపడి నందుండు నంతుష్టాంతరంగుండై పుత్రోత్సవం బొనరించె. 539

క. నందుఁడు పుత్రోత్సవ మా, నందగతి నొనర్చ నదియు నాలుగు దెసలం
బొందువడెఁ గింపదంతిగ, నందంద చరించుచారు లతిరథనముగన్. 540

వ. కంఠుకడ కరిగి నుడివిరి. అంతకుమున్న యతండును నాడవిచే బోధింపఁబడిన
వాడగుట గోకులమ్మువంక నతిక్రోధమ్ముగలఁడై యుండె నంత. 541

శ్రీ కృష్ణ లీలలు.

ఉ. పూతనఁ జంపె, దేనుకు నహ్వాబలుణ వదియించె, వత్సకుణ
బాతకు నబ్బికాసురునిఁ బట్టి యడంచెఁ, బ్రలంబుఁ జెందె, గో
జాలముంక్షపేతకు వెనక గిరి యెత్తె నటంచు వించు న
త్కాశురుఁడయ్యెఁ గృష్ణునెడ నాత్మవధంబున విశ్రితాత్ముడై. 542

వ. పదంపడి కేళినుసురక్కసుం గూడ దునుమారుట యాలించి యుపాయమ్మునఁ
గృష్ణు వధింప నెంచి ధనన్యాగంబు నెనమ్మున బలరామ కృష్ణుల రప్పించువాఁడై
యిక్రూరుం బనిచిన నతం దరిగి రథం బెక్కించుకొని నాఁలం దోడికొని వచ్చె
నంత, 543

గీ. ధనువు భంజించి రాజుల దర్ప ముడచి, గణము వదియించి బాబూరుఁ గపిమనంగి
ముష్టికునిఁ జంపి కలువి విర్జ్వులుఁజేసి, తోళలు మారించి రిరువు రుద్ధురతమెఱయె.

- మ. సిగచేతం గొని నట్టి యాడ్చి నమరస్థేమాభిరామత్వ మొ
 ప్పగఁ గంసుం బరిమార్చి లీలమెయి నంబాళ్ళంబుల వాసి బం
 దగతుఁ దండ్రీ వదల్చి రాజ్యమునకు వ్వాడుండుగా మగ్రనే
 నుఁ గడున్ వృద్ధు నలంకరించె హరి తన్ను విర్జరుల్ మెచ్చఁగఁ. 541
- వ. పిదప వసుదేవుం డబ్బిలరామకృష్ణుల కుపవయనం బాచరించి సాందీపనునొద్దకు
 విద్యాభ్యాసమ్మున కవిదెఁ బదవడి వారు గురుకుల వానమ్ము చేయుచు ననుస్తవిద్యఁ
 నభ్యసించి ద్వాదశాబ్దిమ్ములవారయి మధురాపురమ్మున నుభయమ్మున నున్నయెడ
 నల్లని మరణంబు విని కలుషితాంతరంగుండైన జరానంధుండు మధుర నరికట్ల
 ఘోరంబగుసంగరం బొనర్చి పరాజితుండై యరిగె విల్లతం దేడుమాల్లు కృష్ణునితో
 నెదిరి యోహరించి స్లేచ్ఛార్థిపతియగు కాలయననం బురికొల్పి వాఁడును యాదః
 భయంకరుండై మధురపై నెత్తివచ్చినఁ గృష్ణుండు యాదవనమక్షమ్మున బలరా
 మువ కిట్లనియె. 541
- క. పాతకుఁడు జరానంధుం, దీకవి నంపించె వీఁడు నెంతయు బలవి
 భ్యాకుండు బ్రబలవైన్యో, పేతుం దిత్తులవతోడఁ బెనఁగుట భరమా. 541
- క. దనమును గృహమును వీడియుఁ, దన బ్రాణము రక్షిసేత దర్శంబగు సౌ
 భ్యవియతిఁ బొప్పడు నెయ్యోడఁ, దనకది పిత్రార్థితముగఁ దలఁవఁగ వలయున్.
- వ. పూర్వార్థికంబగు దేశం బెల్లప్పుడుఁ దనకు భయజనకంబేనిఁ గులోచితం బని యెఱ
 వపించుటకన్న కైలసాగరవికటంబుననేని నిష్క్రంబికంబుగ వపించుట నమంజనఁ
 బని పెద్దలు వల్కుదురు. 541
- చ. హరి కయవించు నంబువిదియం దహితల్పమునఁ భయమ్మునన్
 హరుడు వపించు రాజతకులాచలగహ్వరమందు వింకఁ ద
 క్కొరుల గణింపనేల : మన మొక్కమొగిన్ బురి వీడి ద్వారకా
 పురమున కేగి సౌఖ్యములు పొందుట లగ్గవి నాకుఁ దోఁచెడిన్. 551
- వ. అప్పురవరంబు రైవతావలంబుకడ నముద్రతటమ్మునఁ గలదనియు నతిమనో
 హరంబనియును గరుఁడుండు పెప్పె ననుడు యాదవులు నమ్మితింది నకుటుంబ
 మ్ముగఁ దరలి బలరామకృష్ణపురస్సరులై కతివయదినమ్ములకు ద్వారవతి కరిగి యప్పు
 రమ్మునఁగల జీర్ణగృహమ్ములఁ బునరద్ధరణంబొనర్చి సుఖం బుండిరి. పిదప బల

రామకృష్ణు లిరువురును విర్జనమ్ముగు మధుర కేతెంచియటవసించు చున్నంత యవ
నుండు మరల నవ్వురంబు ముట్టడించె. 551

చ. హరి పురి వీడి వైశ మనహాయతఁ దాఁ బడచారియై వెనుం
బరుగిడె నంత వాఁడు వనమావరయమ్మునఁ బాడచారియై
యిరిగెఁ బిఱుండ నీవరున నయ్యదువీరుఁడు రక్కసుండు నో
కురువరః యేగిరంత ముచికుంచుని యాశమపుజ్యభూమికిఁ. 552

వ. హరియు నయ్యెడ నంతర్ధావంబుచేసె వయ్యవనుండునట విడిచుచున్న ముచి
కుంచుం గాంచి శ్రీకృష్ణుండచి యెంచి తనకాలఁ దన్నుటయు నారాజు మిల్కివి
క్రొవితామ్రాక్షుండై యవను భస్తసాత్కరించి తెలవఁ గృష్ణుం గాంచి నమస్క
రించి నన్నుతించెఁ బిదవఁ గృష్ణుఁడు బలరామనహితమ్ముగ ద్వారపతికరిగి యుగ్ర
పేనువిపై రాజ్యభార మ్ముచిచి తాను యభేష్టమ్ముగ నంచరించుచుండె. 553

క. అనహాయశూరుఁడగు హరి, వెర నా శిశుపాలువలన విడిపించి ననుం
జనగుణయగు దుక్తిజీ రా. క్షసోపయమవిధి గ్రహించె జగములు వొగడన్. 554

గీ. జాంబవతి మిత్రవిందయు నత్యభామ, నాగ్నజితి భద్రయును లక్షణాతరుణయు
బేర్మిఁ గాళిందియును గృష్ణుఁ బెట్టిచేసి, కొనిన భాగ్యులు పొందర్యథులు భూమిఁ

క. ఆ దుక్తిజీ శ్రీకృష్ణుని, గామామునఁ గూడి కొంతకాలమ్మునఁకా
జారుతరగాక్రూఁ గవియెఁ గు, మారున్ బ్రద్యమ్ముఁ గాంతిమహితాకారున్. 555

వ. ఆయ్యెల్లకునట జాతకర్తాదికం బొనర్చినవిదన మాయాకోవిదుండును బలిష్ఠుం
డునునగు శంబరుండు సూతికాగృహమ్మునుండి యా చిన్నిబాలు హరియించి
మాయావతి కొనంగిన హరి చేయునదిలేక చింతార్తుడై జగదంబ విట్లు ముతించె.

క. మును బడరికాశ్రమమ్మున, మనమునేఁ దగ విల్చి భక్తిమై నిమ్నుం గొ
ల్చినవాఁడ గానె, నానైఁ, గవికరముకా మఱువఁ బాడిగా, జగదంబాః 556

ఉ. ఏ నెటు విల్వనేర్తు జగదీశ్వరిః యెవ్వఁడో గానరాదు నా
సూనుని సూతికాగృహమచొచ్చి హరించె, మదీయనాన మి
ద్రాన పెడంగడే జననిఁ దానులదీనతఁ జూచి యోఁవఁ జ
న్నేఁ పెగరే నినుకా జనులుఁ నీకు నొకింతయు లజ్జ పుట్టదేః 557

చ. పెగరముచుట్టు కోటయఁటఁ నాగృహ మెన్నఁగ మవ్యమందు నొ
ప్పగునఁటఁ సూతికాగృహము నారయువార లనేకులుండ నె

వ్యగ హరియించె బాలకు నవరజలీల : మదీయపూర్వక
ర్యగతియ కాక వేటొకటి గానఁగ రాదు విమిత్ర మియ్యెడన్.

560

గీ. ఏను బొరుగురికింజన నెల్లయోద
పులును గాచును నున్నారు తెలివికలిమి
నెవఁడు హరియించె మత్పుత్రు నెంచి చూడ
నంది : నీమాయ యొక్కొంత యమరదేవి.

561

గీ. మందమతులగు మాబోఁట్లకుం దరంబె
జనవీ : నీదుచరిత్రంబు చందమెఱుంగ
బాలు గొవిదోపు చోరుండు పట్టువడక
యందఁ గల్పించితివి మాయ యొరుం వళమె :

562

న. నతి పరదేశవర్తియగు పట్టన రోహిణి విక్రమో నతి
వ్రత బలరాము నెట్లుగనెఁ : బావవిదారిణి యవ్యగర్భనం
గతు శిశువుం దగం దిగిచికాదె తదంగనయందుఁ గూర్చి పెం
చితివి జగత్ప్రసిద్ధము విశిష్టము నీమహిమం బొకింతయే :

563

న. నకలము చేసి పెంచి పెలుచన్ హరియించెడితల్లి : నాకుఁ బ
త్రికునిది వంతనం విడివదానపు తక్షణ మిట్టివేదనా
వికలమనస్కుఁ జేయఁ దగవే : పగవాఁడనె : కాక నీకు వి
ట్టి కృతులు బలముదంబును మఱింపఁగఁబోయ నెవం దెఱింగెడిన్ :

564

క. దేవి : తనూజఁడు సుఖముల, తా వనియును సుతువిదాపు తలిదండ్రులకున్
జేరే నెడలబయివి చెప్పుదు, రే వెఱవున విల్లు మొదలనే యిటులై నన్.

565

ఉ. ప్రీతిఁ ద్యజింప లేక కుంఠిగతి రోదన మాచరించు త
న్మాత గతిన్ దలంపు దయమాలినదానపు కాకుమమ్మ : ప్ర
త్యాతికః జేటు దెచ్చుకొనఁగా మది నెంచకుమమ్మ : నీవు గా
తీ తరుణిన్ భరింప విఠ నెవ్వరు దిక్కు : వనింపు మమ్మరో :

566

ఉ. జన్మ మొనర్తునో : వ్రతము వల్పుదునో : భవదంఘ్రులెంతయుం
దివ్వునిభక్తి సూపములు తెచ్చి యజించి ముదంబు గూర్తునో :
కన్ననుతుం బొకించుకయుఁ గందును జెందక యుండెనేని నీ
కు వ్విఖిలాంబ : యేమి యొడఁగూర్చుగనేర వళక్య మేవియుఁ.

567

- చ. తనయునిఁ దెచ్చి నా కొనఁగి తద్దయు మోదము గూర్చు మమ్ము : నీ
వని యగుఁగాని వేటొకరు పొల్పడ రింతటిసేత కంచు మ
న్నవమెయిఁ గృష్ణుఁ డెంతయు వనాభగతిఁ విలపింప నజ్జగ
జ్జనవి కృపానుషంగయయి చయ్యన దర్శన మిచ్చె శౌరికివ. 568
- న. అట్లు ప్రత్యక్షంబై యభయం బొనంగి నీకొమరుండు కావకారణంబున శంబరునిచే
హరింపఁబడి తర్గహమ్మున నున్నవాఁడు మదమగ్నిహస్తుకతనఁ బదియాటవ
యేట వన్వాసిం జంపి నీకడ కరుదెంచు నిఁక శోకింపకు మనవుడుఁ గృష్ణుండును
దుక్కిణీయు సంతనమ్మునఁ జెలంగిరవి చెప్పిన వ్యాసునకు జనమేజయుం
డిట్లనియె. 569
- క. నారాయణాంశమునఁ జె, న్నారెడి హరి తెఱుకవదని యనువున గుప్తా
గరముననున్న బాలని, నేరీతి హరించె నిక్కిమే విది చెవునూ. 570
- న. నావుడు వ్యాసుండిట్లను. 571
- గీ. మనుజులు సురాసురు లొకింత మాయఁ గడవఁ, జాల రది యెంతకేవియుఁజాలు నెట్టి
బుద్ధిమంతునికై ననుఁ బొర యెసంగఁ, జేయు కాంభవి యేరి కజేయ విజము. 572

శ్రీరామాదులు కించిద్జ్జులనుట.

- న. జిత్రబుద్ధింబాతం ద్రాభయశోకనంశయమోహహర్షాభిమానజరామరజాజ్ఞానగ్లానీర్వా
ప్రీతిమదశ్రమమ్ములను విద్యుది దేహజమ్ములగు భావమ్ములు. 573
- ఉ. రాముఁ డెఱుంగఁ జాలెనె యరణ్యమునం దన కగ్రవర్తియౌ
హేమమృగమ్ము రాకయు మహీసుతబోకయు వజ్రటాయ నా
లో మృతిఁ జెందు టాదిగఁ బలుండగు రావణుఁ జంపి రాజ్యను
శ్రీ మితిమీఱునాడు మును చెందిన బాముల నెప్ప నేర్పెనే. 574
- గీ. మాయ బలవతి గాదేవి మనుజునాథః, యెఱుంగఁజాలెనె తన తండ్రి మృతిని నాతఁ
డింతయేటికి నీత యున్నెడఁ దెలియఁగ, వనచరుల వలదిక్కుల కనుననేల 575
- గీ. నాగపాళమ్ములను బడి నవయనేలఁ, నీత విర్దోష యనక కార్పిచ్చు వండుఁ
బడుట కొన్నఁగ నేలఁ యాపై జనావ, వాడకుఁ దలంకి తా విడువంగ నేలఁ 576
- న. పిమ్మటఁ దన పుత్రులగు కుశీలపులఁ గుశలపులని ముని చెప్పకున్న నెఱింగినేఁ
ఇది యట్లుండ జానకి పాతాళమ్మున కరుగుటయుఁ దమకుఁ గాలం బానన్నం బగు
టయుఁ దెలియ నేర్పెనేఁ అట్లేని దమ్మునిం జంప నుంకించునే యని నెండియు.

- క. మానవదేహము గైకొని, మానవరీతులఁ జెలంగె మహిమ మెదల యా
శ్రీనాథుఁడు వందేహం, బాసఁగఁ బలితేమి దీవి కుర్వీనాథా : 578
- క. మొదలం గంసువిభయమున, యదుకులమణి యరిగె గోకులావాసంబుం
బదఁపడి ద్వారవతివి దా, నొదిగె జూసంధుభీతి యొదవినకతనన్. 579
- గీ. ఎంత యన్యాయ మొనరించెఁ గృష్ణఁ డకట :
యెఱిఁగి శిశుపాలుచే హరియింపఁబడిన
దాని రుక్మిణిఁ గైకొనె ధర్మవిమలా
మెచ్చికొందురె విని జనమేజయస్వప : 580
- వ. మాయాయుక్తుండగు కతననకదా : శంబరుఁడు హరించిన పుత్రు నెఱుంగఁజాలక
దుఃఖించి పదంపడి దేవికతనఁ దెలిసి యానందించె విదియునుం గక, 581
- అ.వె. సత్యయాజ్ఞఁజేసి స్వర్గయ్యునకు నేగి, యింద్రుతోడఁ బోరి యెలమిఁగల్ప
వృక్ష మల్ల సత్యగృహమునఁ బెరటిచె, ట్టుగ నొనర్చె ప్రీతికగతి నతఁడు. 582
- వ. సత్యభామయు నానందమ్మునఁ దద్యృక్షంబు తన తోఁట నాటించి పతియగు
శ్రీకృష్ణుని నారదునకు దానం బొసంగి ఏదనఁ గవకమయంబగు కృష్ణ విగ్రహం
బమ్మహామహన కిచ్చి విడిపించె. 583
- గీ. అరసి వ్రహ్మయ్యుఁ డాదియైనట్టి మతుల, జాంబవతి తమ్ముఁ బుత్రలాభంబు కొఱకు
దైన్యగతి వేడఁ గృష్ణుఁడు తవమొనర్పఁ, జనియె నువమహ్యనాశ్రమమునకు నధిప : 584
- క. శివభక్తుండగు నమ్మా, వి వలనఁ బాశుపతదీక్ష నెఱిఁ గొని నన్నా
నవిధిమెయఁ దపము నలిపెన్, బ్రవిమలుఁడై శివుని మదినిఁ బాదుకొలుపుమన్. 585
- వ. ఇట్లు వ్రథమమానమ్మున వలాశియు ద్వితీయమ్మున జలపాయయుఁ దృతీయమ్మున
వాయుభక్షియువై పాదాంగుష్ఠాగ్రమ్మున విలిచి పుత్రార్థియై తనుంగుఱించి హెర
తనం బొనర్చు నా హరికి హరుం డాఱవమానమ్మునఁ జంద్రకాధరుండై వృషభా
రూఢుండై యింద్రాదిసురలు వరివేడ్కింపఁ బార్వతితోఁ బ్రత్యక్షంబై. 586
- అ.వె. "నానుదేవ : నీతనమ్మున కెద మెచ్చి, వర మొనంగ నిటకు వచ్చినాడఁ
గోరుకొమ్ము వలయుకోరికలెల్ల నే, విచ్చునపు కొద వొకింత కలదె." 587
- వ. అనవుడు గృష్ణుండు భక్తివ్రతుండై యద్దేవు పాదమ్ముల కెఱిగి మేఘ గంధీర
భాషణమ్ముల నిట్లు నుతించె. 588

- గీ. దెంచెదెవ : జగన్నాథ : దివ్యమూర్తి : , నర్వభూతార్తినాశన : సకలలోక
కారక : సురారి హర : వీలకంత : శైల , జానునోహర : యజ్ఞఘ్న : శరణువీకు.
- ఉ. దమ్యఃదనైతిః బావనతః దార్పితి జగ్గము గణ్యమయ్యే సౌ
జన్యముగల్గె నీడువదపారవముల్ గనుఁగొంటఁ జేసి; యే
నన్యముగోర ప్రీతుయములైన మహత్తరపాశజాలముల్
దైన్యమునొందఁజేసె వివిదాఁబఁగఁ జేయఁగదే : కృపామతిన్. 590
- క. మానవజన్మందైత్తిని, దానికిఁ గా నాకుఁ గష్టవశ చేకూరెన్
దీనఁ గృశియించు నాదగు, దీనతఁ బావంగఁ దగదె దీశరజ్ఞాః : 591
- ఆ. వె. మొదట గర్భదుఃఖమును బొంది కంసు బ, యమునఁ దివన గోకులమున కరిగి
గొల్లనగుచు నడవి గోవుఁగఱచుట, కన్నఁగష్టమొందు గలదె గిరిః : 592
- గీ. గోఽజన్మంగతింజేసి కొమరు దఱిగి, యాలఁగఱచు బృందావనాంతరమున
మంద భయపెట్టె మ్రేచ్చనాథుండు దానఁ, జేసి ద్వారవతీపురిఁ జేరినాఁడ. 593
- వ. ఏత్రార్జితంబగు మధురవిదీచి ద్వారవతి కేతెంచి యయాతి కాపంబుకతన రాజ్యం
బొల్లక యుగ్రసేనునియంద యుచివి యతనికి దాసుండనైతి. 594
- క. ఎన్నిటఁ జూచిన సంస్కృతి, కన్నఁకాదుఃఖంబు, ప్రీతికన్న నధర్మా
భ్యున్నతియుఁ, బారతంత్ర్యము, కన్నన్ బంధం బొకండు గలదే గిరిః : 595
- గీ. జాంబవతి రుక్మిణీకనూజాతులఁ దగ, నరసి సంతాన మిచ్చుచివంత సేను
దనయునికిఁగా నొనర్పితిఁ దనము లజ్జ, నొడముచున్నది దీనిఁ జెప్పుటకు నాకు.
- గీ. ముక్తివిడఁజాలు వినుఁగాంచి మూఢబుద్ధి, నెవఁడు గోరెడిఁ దుచ్చుమో నిట్టి పంము
కామిన్ప్రేరితుండనై గళితంజ్ఞఁ, డ నయి కోరెద సంతానమవను : విన్ను. 597
- క. సంసార మెంతకేయియు, హింసాకర మంచు నెఱిగి యేను విరతి నా
శంపింపఁ జాల గర్మ, భ్వంసము భోగమువఁ గావి నజలునె యెందుఁ : 598
- వ. కాపమృకతన మాయావియంత్రుతుండనై నారాయ జాంశమ్మునఁ బుట్టిన వాకుఁ
గర్వామభవం బింతకోఁ డీలువేయని వగచు మాదవున కుమాదపుం దిట్లవియె.
- క. వదియాలువేలపై నేఁ, బదిమంది ముదితలు వీకు భార్య లగుదు ర
మ్ముదితల కొక్కొక్కరికకుఁ, బదిమంది కొమరులు గలిగి ప్రబలెదరు హరి. 600
- వ. అవి నుడిచి శంకరుండు విరమించినఁ బార్వతి ప్రణతుండగు నమ్ముమాదనున
కిట్లను. నీవు లోకమ్మున నున్న గృహస్థులకెల్ల నొజ్జనై శతవత్సరమ్ములు మఖ

మ్మల ననుభవించి ద్విజకావగాంధారీకావమ్మలఁ గురిత్యంబగుదు దేహమ్ము
వరిత్యజించి బలరామసహితమ్ముగ దివమ్మునకు రాఁగఁపు. 601

క. శోకింపఁదగునె : విధివరి, పాకాగతమైన వసుంపల్లః నవశ్యం
బే కార్యము గానున్నదో, యాకార్యంబిద్దుపెట్ల నగునే యెందున్ ? 602

వ. నీ వవతారమ్ము చాలించి త్రిదివమ్మున కరిగినమీఁద నష్టావక్రకావమ్మునంజేసి
వీభార్యలు చోరులచేఁ బీడింపఁబడుదురని చెప్పి యదృశ్యులైరి. పిదపఁ గృష్ణుఁ
డును సువచన్యునకు సమస్కరించి ద్వారక కరిగి సుఖంబుండె. 603

క. నరనర : బ్రహ్మాదులకును, దర మని యెంచకుము మాయ దాఁటఁగఁ గర్మో
ద్ధరితఁ బరికొల్పుచుండువా, బిరహాపిణి మాయః పక్షపాతము కలదే ? 604

ఉ. ఇంతియకావి యాజగదధీశ్వరి కొక్కెడఁ పాక్షపాత మొ
క్కింతయు లేదు “జీవులకు నేగతిఁ గల్గినొ ముక్తి” యంచుఁదాఁ
జింతిలుచుండు లోకము నృజించియు మాయకులోనుజేయదే
వంతయునున్ జడంబగుఁ దదర్థము యిట్లొనరించు భూవిరా : 605

క. మాయాయత్తులు దివిజాలు, మాయాచయు లనురులెల్ల మాయాధీన
ప్రాయులు త్రిమూర్తులను స్వే, చ్చాయత్తక నొప్పు నొక్క యంబికయ నృపా :

ఆ.వె. దేవికన్నఁ బరము దెలియంగరా దెందు, నామెఘాజకతన నఖిలమొదవుఁ
దత్పదాబ్జభక్తి దవులని కులమునఁ, బొడచురాదు వినుము పుడమితేఁడ. 606

కా. జ్ఞానానక్తి గురున్ భజించి వియతిం గావించి వేదాంత వి
ద్యానం బొప్పఁగ నవ్వరాంబిక మనమ్ముండువా దగ వ్విల్పి నం
దానంబుం బరరించి విశ్చురిదానజ్ఞానసంసక్తి మై
'నేనే దేవియు నేన బ్రహ్మ' మను దా నెవ్వండు వాఁడల్పుఁడే : 607

వ. దీవికిం దక్కినవా దెన్ని కర్మంబు లొపర్చినను ముక్తుండుగాఁడు శ్వేతాశ్వతర
మహర్షులందఱు నిట్ల భవబంధవిముక్తులైరి. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులును తత్క
శత్రుములును నచ్చిదానందరూపిణి యగు నద్దేవిస యెల్లప్పు డాధింతు రని చెప్పి
మఱియును, 608

క. నరనర : వ్రశ్చంబుల కు, త్తరమిచ్చితిః భవతయమునఁ దగ నెయ్యెది నీ
వరసి యడుగం దలంచెదో, పురాణములు వినుట కన్నఁ బుణ్యము గలదే. 609

ఆ.పె. సర్వపాపహరము నకల కుభప్రదం, బనమ ముత్తమం బహర్నిశంబు
భక్తి వినిదీవారి భవబంధములు వాపు, విది పురాణములకు నెల్ల మిన్న. 611

వ. అవి వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కథకుండు శౌనకాదులకుఁ
జెప్పటయు. 612

క. లోహితనగోత్రభవ : వి. ద్యాహితమచునోమనోజ్ఞత త్త్యజ్జి : మృదు
వ్యాహార : హారహరన, వ్విహారయశోవిహార : విరువమసారా : 613

ఉ. కారుణికాగ్రగణ్య : నృపకాంతశిరోమణికాంతిరంజిత
శ్రీరమణీయపాదయుగ సేవనబంధరితాంతరంగ వి
స్ఫారయశోనుషంగపరిచారితసర్వదిగంతతుంగ వి
ద్యారతశిష్యసంగవితతాదరి : దుర్గయశాస్త్రి సోదరా : 614

విదిత్రవృత్తము. చుహీయశ్చరిత్రా : బహుస్తోత్రపాత్రా :
గృహస్థాత్పథన్యా : బృహస్పతిరీమాన్యా : 615

గ ద్య.

ఇతి శ్రీ..... తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబును
మహాపురాణంబునందుఁ జతుర్థస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్చనమస్తు.

శ్రీమత్పరదేశహయనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము



పంచమ స్కంధము.

అనమానతేజః పాండి, త్యనదృశవరతాన్నదానతత్పరి : చిద్యా
ద్ధిసమేతవంక్రిభోజనః, కుసుమితనంతోషః బ్రహ్మగురుదోషణ్ణః

శివతేశవతారచమ్యము.

వ. అవదరింపు మనంతరంబు చొనరామలు సూతుం గాంచి,

క. శ్రీకృష్ణుని చరితమ్మును, మా కెఱుంగం తెప్పించి సమంజసముగ నే
మాకర్ణించితి మాను, శ్లోకువికటయందు శంక చొప్పును సనమా :

చ. హరి యవతారమైన జగదాధ్యుడు కృష్ణుఁ డరణ్య మేగి శం
కరుని యజింప నాతఁ డెనకమ్మునఁ దాండ్రితితోడ చచ్చి మే
ల్వరఁ మిడె నంటి శంకరుఁడు వారిజనేత్రునికన్న నెక్కుడే :
వరమవిరుద్ధ మియ్యది కృపన్ నచియింపుము మూచ నాపుమనొ.

చ. మునులు మహామహల్ : వినుఁడు మున్నుపరాశుపుత్రుఁడల్లున
ప్పిన చరితకా గ్రహించి పృథివీపతి యాటసమేజముండు బ్యా
మవిఁ గవి వల్కా "నేల మధుమాదనునంశము పృష్ఠఁ దాచరిం
చెను దవమున్ శివుంగుఱిచి చెప్పుము సంరయమయ్యె సన్మునీ.

గీ. పృష్ఠిరక్షప్రశయములు సేయఁజాలు

దేవదేవుండు సర్వసిద్ధిద్రుండు

ప్రాకృతునిఁబోలెఁ గృష్ణుఁ డెప్పొటఁ జేసెఁ

దవము హరుఁగూర్చి యుతని కశండు లొచ్చెన్"

చ. అనవుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనాదివ : నీచనినట్లు గృష్ణుఁ డెం
డును నదికుండు శక్తుఁడు సమానమహామహామూనుడవుఁ డై

- నను మనుజత్వ మందుకతనకా దన కయ్యని సంభవించె, నొ
 పునె మనుజత్వ మందియును బూర్వపురీతిని సంవరింపగన్ : 7
- మ. గురులం గొల్పుట, వృద్ధసేవనము, మ్రొక్కుల్ విప్రులం, దవ్వియ
 చ్చరపూజారతి, హర్షకోకిములు, త్రీసంసర్గము, వ్విత్వనం
 సరిజవ్యాప్తియు లోభమోహము లవశ్యమ్మన్ మటించుకా గుణో
 ధ్వరమో దేహమునందు విరుణక యెంచు జొప్పదంబోయినే. 8
- వ. మఱియు శ్రీకృష్ణుని దత్తమ్మునకును యావనాశనమ్మునకును వగ్రజాంధారీ కావ
 మ్ములు కారణమ్ములు, చోరకృతలుంతున హుణాదికుటును నయ్యెడ వర్ణను
 ననమర్థతయుఁ బ్రయ్యున్నానిరుద్ధపారణం బెఱుంగుము నివి మానవజన్మ సంభ
 వమ్ములు. 9
- క. హరి నారాయణముని య, పురముని యంశంబు యావఁకెరోమఱి సా
 దరుడై యాతఁడు శివత, త్పురుఁ డగుటయు నబ్బురంబై : పార్థివముఖ్య. 10
- క. హరికి హరుఁడు కారణ మని, వరమామ్నాయమత మట్టి వరమాత్మ శివుకా
 హరియంశ మవతరించిన, పురుషుఁడు కృష్ణుఁడు గొలువఁబోందె యధిపా : 11
- కా. ఓంకారమ్మున నాద్యకారమున వాయుం దో నజం, దయ్యుకా
 రాంకుం దాతవితంద్రి విష్ణువు, మకారాంకుఁడు శంభుండు, త
 త్సంకేతమ్మున మత్తరోత్తరము ప్రాశస్త్యంబు వాటిల్లు ని
 శ్శంకకా బైఁ దగు సర్వమాత్ర చెలఁగెన్ శక్తిస్వరూపమ్మగన్. 12
- వ. దానంజేపి శక్తికి సర్వోత్కృష్టతయు బ్రహ్మవిష్ణురూపేశ్వరుల కుత్తరోత్తరాది
 తతయుఁ గలుగు తతన హరికి హుపూజనం బావశ్యకంబు యని నెందియు, 13
- గీ. మూలరుద్రుని యంశంబు మూలముగను, బ్రహ్మవక్త్రంబుమండి సంభవము చెందె
 నిచ్చమై నింక నొకరుద్రుఁ డెల్ల రకును, బూజ్యుఁ డీతిఁడు వరములు పొందుపొంతె.
- క. ఈ రుద్రుడే త్రిజగమ్ముల, కారాధ్యుం డవిన మూలమగు రుద్రుఁడు కాఁ
 డే : రాజేంద్రా : యితనికి, సౌత దగు శక్తితత్త్వసాన్నిధ్యమునకా. 15
- క. హ. యోగసామిశతమునఁ, బరతంకుం దగుచు నెత్తు బహుజన్మము ల
 ప్ప ధ్పుంతుగు సూయకు, హరియు హరుఁడు నజాఁడు దాసు లభిలాషకులున్.
- క. కనితెప్ప నేయునంతకు, జననము రక్షణము లయము సంధించెడి మో
 వి యోగమాయ యద్దా, వివిఁ గనుఁగొన నేర రెంత నేర్పరులు వృషా : 17

- క. హరి సూతికాగృహమ్మును, దఱులుట నందువిగృహంబు తనవాసముగాఁ
బొరయుట మధురాపురమున, కరుగుటయును యోగమాయ యలవరించె నృపా. 18
- వ. పిదప భీతుండై మధురాపురమ్ము విడిచి ద్వారక కరుగుటయు నయ్యోగమాయా
బలంబని యెఱుంగునది. 19
- క. పదియాలువేలపై యే, బదిమంది లతాంగులకును పై భార్యల తె
మ్మిడిమందికి దానుండై, మధుసూదనుఁ డుంట యోగమాయాకతమునన్. 20
- చ. నరవర! యొక్కకాంత తగునైపుణి గల్గినదయ్యెనేని య
జ్ఞపులిలాసముల్ గొలిపి పూరుపు బద్ధుఁ జేయఁ జాలు మం
దరులు నదాఱువేలకును దక్కినపూరుపుఁ దెట్టిఁదేని ద
త్తురుఁ డయి తత్పతీవికరపంజరకీరముగాక తీరునే. 21
- చ. అరయఁగ నత్యభావకయి యాహరి యాహరిధామ మేగి యు
ద్ధరగతి యుద్ధరంగమునఁ దొయ్యలి మెచ్చఁగ దేవనాథు నో
వరిలగఁ జేసి కల్పకము వయ్యనఁ దెచ్చి, ముదంబు గూర్చి ను
ష్ఠిముగ నాటునే పెరటిచెట్టుగ వక్యఁడు కాకయుండినన్. 22
- చ. అదియునుగాక చైద్యునకు నంగనగా గురుదత్తయైన య
మ్మదవతి రుక్మిణికా గలవ మర్దితకాత్రవుఁడై హరించి యా
త్మదయితఁ జేసికోలు నొకధర్మమె? యన్యకళత్ర మెంత ద
ర్శదళకుఁ దప్పవాఁడును గ్రమ మైదఁ జేసి హరింపఁ జోలునే? 23
- గీ. ప్రకృతిజన్యంబు హరిహరబ్రహ్మమూల, మగు వహంకారమున జగ మవతరించెఁ
దద్యుకుండయి మోహంబు దవిలి ప్రాణి, చేయుఁ దత్తత్కృతులు మందిచెడ్డయనక.
- గీ. బ్రహ్మయైన వహంకారవకుఁడు కాక, యున్నవేళ విముక్తుఁడై యుండు దానిఁ
దవులుచో సంసరజకృతితత్పరత్వ, మంది తత్తద్విశేషము లలవరించు. 25
- చ. అది విడువాడె ముక్తుఁడు, మహామహాఁడై నను నయ్యహంకృతికా
బొదలెడివాడె బద్ధుఁడగుఁ బూరుషమాత్రున కంగనాదినం
పదలును గేహముకా మతులు బంధము లండురు వేని తెక్కుడై
నది యని చెప్పఁగాఁదగు నహంకృతి నిక్కము పార్థివోత్తమా. 26
- గీ. ఏ నొనరెడివాఁడ నాచే నొనర్చు, బడియె నింతటికార్యంబు బలియురండు
నదికుఁడను నేనటంచు వహంకృతిం ద, విలి వరుఁడు బంధనమునఁబొరలు వరేంద్ర.

వ. మృద్విహీనంబగు మడుంబువగిది నహంకారకూష్యంబగు వస్తువు దుర్లభంబు;
కారణవిముక్తంబగు కార్యంబు లేమి కాత్రప్రసిద్ధంబికదా! యది మఱియును. 28

గీ. అశ్శూహంకారసంపర్క ముంది కాదె, యెల్లజగములు పాలించు నిందిరేకు,
దట్లుకాకున్న నతఁడు దుఃఖాభిచుగ్గు. దగునె యవతారముల నెత్తి యవనివార;

వ. అహంకారపిర్మత్తులకు మోహంబును సంసారమ్మును లేకుండు మఱియు బ్రహ్మ
దులగుపురుషు లెల్లరును సాత్త్వికరాజసతామస భేదమ్ముల మూఁడు దెఱుగుల
వారు, వీరియం దెల్లస్సగుడును ద్రివిధందైన యహంకారంబు వర్తించు; దవ్యస్తందై
మాయామోహితుండై యనేకావతారమ్ముల; దవిలి తత్తదనుగుణమ్ముగ హరి
గ్రుమ్మురు నట్లు కాడేని యెట్టి మందుడును వాంఛివ నొల్లని పరమనంకబమ్ముగు
గర్భివానమ్ముని కతిఁ దీయ్యవొను పెట్టు? 30

క. అతివిష్టాకులతానం, గతి హేయంబైన దేవకసుతాగర్భ
స్థితికిఁ హరి యాత్మపద, చ్యుతుడై రానేర. తాన యొడయెం దైనన్? 31

అ. వె. బ్రహ్మమొదలు స్త్రుబసవర్యంతము జగంబు, యోగమాయవశత నొప్పు దాని
నుడిపి యుడువలేక యుష్ణానాభియుఁబోలె, హరిహరాయుండు రవవివార. 32

క. అనవుడు జనమేజయుఁ డి, ట్లను యోగీశ్వరి మహామహాత్మక నాకుఁ
మునివర; చెప్పితి వద్దా, నిని వెండియు వినఁగవలతు నీదగుకరుణా. 33

అ. వె. మూఁడుమూర్తులకును మూలభూతంబయి, యఖిలజగము తానయై వెలుంగు
దేవదేవిమహిమ; దివిరి వినకయుండు, చెనఁటి యెందుఁగలఁదె చెప్ప మనకు. 34

వ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను రాక్షేంద్రా; యయ్యది శ్రద్ధగలకాంతునకు మడువఁదగినది
యని యెఱుంగుము. ముమ్మ మహిమండను రాక్షనరాజా కాలమ్మున దేవదానవు
లకు ఘోరంబగు యుద్ధంబు జరిగె నది యెట్లంటేని. 35

క. కవకగిరి కేగి మహిమం, దవిమిపులకు వెల్ల విస్తయము గదురఁగఁ జే
పెను వర్షాయుతము తపం, బును బరదేవతను హృదయమున నిల్పి నృపా. 36

మ హి షా సు రో త్ప త్తి.

క. ఆ తపమున కెద మెచ్చి కృ; పాతత్పరుడై విరించి పర మిడుటకునై
యేతెంచి కోరుకొ న్మున, నాకవి కమ్మహిమ; దిట్లు లనె భక్తి మెయిగా. 37

వ. మహాత్మా; నాకుం గూర్చేని మృత్యువులేమి; బ్రసాదించు మనవుడు నతం
డిట్లనియె. 38

- క. పుట్టినవారలు, గిట్టుట, గిట్టి మరలఁ బుట్టుటయు వినిలజీవుల తె
 ప్పుట్టునఁ దప్పనియది నీ. తెట్టుగ నీవచ్చు చ్చుట్టు వెడఁజేయంగన్. 39
- వ. ఖాటాదరసముద్రాదికంబలకైనను గలవశమ్మున నాశమ్ము దప్ప దట్టుండ నీతెట్లు
 మృత్యుభయంబు లేకుండ వరం బొసంగుదు ? నొక్క యుపాయమ్ము పెప్పెద
 మరణమ్మున కొకింతయే యవకాశం బునిచి కోరుకొమ్మునపుడు నా దీట్లనియె. 40
- క. సురదై త్యమానవులలోఁ, బుడమఁడు ననుఁ జంపకుండఁ బూరింపుము నా
 వరమాఁడుది నను జంపం, దరిమే యద్దాని నొక్కతన్ విడుపు మొగి. 41
- క. ఆనపుడు నీతెప్పటికే, విని మానినివలనఁ దొడరు వివసం బిఁకఁ ద
 క్కినవారివలన ఖేతిం, గొనుకుము నీవంచు నేగెఁ గురలయినాదా ! 42
- వ. అంత నా రక్కసుండును సంప్రాప్తమనోరథుండై విజవికేతనమ్మున కరిగె
 నాపుడు “వాఁడన నెవ్వఁ దేకతమ్మున మహిషాకారంబు నంపాదిల్లె, నెవ్వనికొమ
 రుం దెఱంగింపవే” యనుడు వ్యాసుం దిట్లను. 43
- క. రంభకరంభులు మహితా, రంభులు విరువురును సుతులు ప్రబలుదు రతి సం
 రంభునకు దనువునకు వా, రఁభోజాపునికి నెక్కు డగుదురు దీ ప్తి. 44
- వ. అయ్యిరువురును సంతతిలేమింజేసి విహసత్సరమ్ములు తపంబొసర్చి రండుఁ గరం
 భుండు పంచదమ్మున జలమగ్నుండయ్యును రంభుండొక్కటాదుహం బారో
 హించియు హొంబగు తపం బొనర్చుచున్నంతఁ దత్తపోభీతుండగు వింద్రుం
 డబకేతెంచి మొనలియై యవ్వంచవంబు పొచ్చి కరంభుని పాదమ్ములం బట్టి
 వదించిం రంభుండు భ్రాతృమంజుఃఖితుడై. 45
- క. మన మెరియఁగఁ దన శీర్ష, మ్మును వేహ్నికి నీగ నెంచి మొగిఁ దెగనఱుకం
 గను దక్షిణకర మాయుద, సనాథముగఁ జేయుదుఁ గృణముఁడు పేర్చిన్. 46
- వ. ఎదుటికి వచ్చి “శీర్ష మిటులేటికిఁ ద్రుంచెద వాత్మహత్య చే
 యొనగునె ? చేయుదున్ బరమనందు సుఖం బెడయౌ భవత్తపం
 బెడకు ముసం బొసంగెఁ గొను మిచ్చెద నీకు వరంబు, వచ్చి యె
 య్యది గొనువాఁడ నీ” వనుడు నెద్దమఱుండు విము క్తశీర్షుడై. 47
- గీ. దే నామెక నీకు సంతృప్తియేని, కామరూపియు నిలిలలోఁవిజయమును
 ఆమరదావనమావద్యాఖిలవీరు, లకు జయంపఁగరాని పుత్రకుని విరుము. 48
- వ. నాపుడుఁ బాపకుం డట్లగుంగాకేమి యింక మరణోద్యోగంబు విరమింపుము, నీ

తెయ్యది గూర్చు నద్దావియంద యట్టి పుత్రుండు వొడము ననుడు రంభుం డప్రీతి హోత్రున తెఱగి వీడ్కొని యరుదెంచువాడు ముందట యక్షరక్షితంబగు నొక్క మనోహర ప్రదేశమ్ముననున్న మహిషి నతిమత్త నందంబగుదానిఁ జూచి కామించిన నయ్యదియు రంభుం గలయుట కియ్యకొనియే నంత భావికార్యవశమ్మున రంభుండద్దావితో రమించి గర్భియగు దానిం గొని యితర మహిషంబులవలచి తియము దొలగించుచుఁ బాతాళమ్మునకుఁ దోలికొని చనియె.

49

క. ఒకనాడప్పుహిషిని వే. తొకమహిషము చూచి మోహయోగమ్మునఁ దాళక పైకొన నుంకించినఁ, బ్రకోపనుడు దానిఁ గొట్టె రంభుడు కడఁకకా. 50

వ. అంత మహిషంబును దనకు విష్ణుకారియగు నద్దమజుని శృంగంబులం బొడిచి యెత్తి పృథునిం గావించిన నమ్మహిషము తిర్తృ మరణమ్మునకు శోకించుచుఁ దనపూర్వదీవానమ్మునకుం జని యజ్ఞుల శరణుఁ జెంది; నవల దానిపిలువందన యప్పు హిషంబును గామూర్తంబగు కతన వరిగి యయ్యజ్ఞులతోఁ జెనంగి తచ్చరతాడితం బయి ద్రెక్కె. పిదప యజ్ఞులు నమ్మృతదనుజశేబరముం గొని తెచ్చి యప్పుహిష శవఁబుతోఁ జితానుస్కారంబు చేయనుంకించిన నమ్మహిషయు సహగవువరా యణయై యక్ష వినారితయయ్యు వెనుఁదీయక యయ్యనలమ్మునం బడియె. మీఁదఁ జితామద్యంబునుండి మహిషుండును రక్తబీజండు నను విరువుచు రక్కసు లాద యించి రండు మహిషుండు రాక్షసుండే రాజ్యాభిషిక్తుండయ్యె రక్తబీజుండును మరాసురుల కపద్యుడై చరియించుచుండె విట్లు చతుస్సముద్రముద్రితంబగు దరా మండలంబు నమ్మహిషుం దేకవృత్తమ్ముగ నేలుచుండి మహాబలండుగు చిక్షురుం డును సేనాయుతసమాన్యకుం డగు తామ్రుండును నసిరోముండును మదర్కుం డును విదాలండును బాష్కలండును ద్రిశేత్రుండును గాలింధకుండును దనకు సేనానాయకులుగా రాజవిగ్గంబు లరివెట్టి విప్రుల జన్మమ్ములు కలఁచుచు మదోద్బుధుండై యొక్కనాడు.

51

మ. వరదానోద్ధతగర్వుడై యతఁడు న్వర్ణానంబు నశ్యంబుఁ జే యురహిణ సేనకుఁబంచె “వింధ్రుడునెఱున్ యుద్ధమ్మునన్ గెల్పునో శరణం బంది దివంబు నా కిడునో నిస్సందేహ మోరీతి నా మరనాకుం గవి నిశ్చయింపఁ దగు” నంచున్ జెప్పి విరీతిమై.

52

వ. అంత దూత దివమ్మున కరిగి యింద్రున కిట్లనయె.

53

- చ. విను సురనాథ : నే మహిషవీరునిదూత నతండు వంప విన్
గమఁగొన వచ్చినాఁడ విఁక గర్వము చెందక వీడు వీడి మా
జనవతి సేవకుండ వయి చక్కఁగ నుండెద వొందె యుద్ధముం
బనువడి చేసె దొందె నొకవద్దతి సేయుము నాఁగ వింబ్రుడున్. 54
- ఉ. వానికి విట్లు పలుకు బయవద్రుష "నోరి మదాంధ : యిట్లు క
న్గనక వీవితుం డవిపెఁ గా ఁను : మంచిచి వానిరోగ మె
ఁదైవి యడంతు నాయెదుట విట్లనఁ జెల్లినె నీకు : దూతియౌ
వానినిఁ జంప రామి విడువంబడి నీవతి కిట్లు పెప్పుమా. 55
- ఉ. ఓమహిషీకుమార : నను యుద్ధమునందు జయించు విచ్చ నీ
కీమెయిఁ బుట్టెనే! శృణుము లెంతయు మెక్కుటచేత మిక్కుటం
తై మద మెక్కెనే! జరుఁడ వంచు నెఱుంగుచు నిన్ను నీకు ను
ద్దామత విచ్చుశృంగములఁ ద్రవ్వి తగం బొనరింతుఁ జాపమున్." 56
- వ. అనవుడు దూత వైశంబ చవి మహిషుం గాంచి నవనగ్గరించి యిట్లు విన్నవించె.
క. విను గణేయంపక సురవతి, నవిచిన పలుకుంను జెప్ప భయమొకవెడి వా
నిని విడిచి నీకుఁ బ్రియమగు, ననృతము నచియింప నర్హమగునె తలంపఁ. 57
- క. ప్రియమును సత్యముఁ బలుకుట, య యుచిత మగు భృత్యునకు సృపాగ్రస్తున నేఁ
ప్రియమగు వినిచితి వేది య, దియు నీకార్యమునకుఁ బ్రతిపఱించు నొగిన్. 58
- చ. ఇఁక రిష్టఁడెట్లు వలెక్క వటులే వచియించెద నన్న నెందు సే
పకునకు శోభనార్థి కిది భావ్యము గాదు రిపుల్ వచించు ప
క్కిక యన మిత్తి పలుకులను గేలి యొనర్చు నెఱుల్ వచింతు న
ట్టి కుటిలవాక్యమల్ గలన దీకొను మార్తరమాడ్కిఁ దెంపునన్. 59
- క. అవి హేతుగఁపుముగఁ జె, ప్పిన పలుకుల యర్థమును నవిస్తరముగఁ గై
కొని పెచ్చు పెరుఁగు కోపం, బున మహిషాసురుఁడు గర్వమూర్ఛితుఁ డగుచుఁ. 60
- కా. లాంగూలమును బృష్ఠదేశమున వాలాయముఁ గీరించి ద్రూ
ఢంగం బొప్పఁగ నెఱునొకనులు కోపం బంతటఁ గ్రుమ్మరిం
వం గైపెక్కుడు మూత్రమువ్విడుచుచుష్మత్కృత్యై యింద్రుడి
బృంగిం బలుకుట వింటిరే యిఁక వధింపం బోందె దుష్టనిఁ. 62

ఉ. వాడన నెంత, వానిబలవై భవ మెన్నఁగ కాంతులందు, మా
రాధవిశాసినోత్తములయందుఁ బరాంగవలందుఁ జెల్లుఁ బో
రాడుట కప్పరోంగవల కొనె తనమ్ము లడంచు ఖంగిః దూ
టాడెదఁ గోటియంద్రు లొకటై యవి నన్నెదిరించిరేనియుకా. 63

క. నముచిం జంపెను విశ్వా. నము చొప్పుడ నందిఁజేసి శవరమ్ములకుం
గ్రమమెడలిః యట్టి దుష్టున్, క్షమింప నజ్ఞులకెల్లు నుతనమెసఁగున్. 64

వ. ఇది యిట్లుండఁ దత్సహాయుడగు హరియు విట్టిద యది యెట్లుంజేచి, 65

క. కపటాచార్యుడు కుహకుడు, శపథారుఁ దతడు మున్ను చంపఁడె కిటి యి
న్నెవమునఁ గుకాక్షుని నిం, గవుహవిసియై హిరణ్యకశిపు బలాధున్. 66

వ. కావున వింద్రోపేంద్రులయొడ విశ్వాసం బెగ్గగు నా కీ దేవవతి యన నెంతః మహా
దేవుం దెచురై నను నఁకిఁ గడంగును. 67

ఉ. కావున నష్టదిక్పతుల గర్వమడంచి నిలింపనంతకుల్
చేవకుఁదక్కి దైన్యమునుఁ జెంది కృశింపఁగ వాకలోకము
శ్రీవిభవంబు గైకొని యశేషచతుష్ముల విచ్ఛిభాగముల్
తేవల రాక్షసార్థముగఁ గీల్కినఁజేసి చరింతు నెంతయుకా. 68

క. సురనరికిన్నరు లాదిగఁ, బురుషులు ననుఁ జెనకఁ దగరు పూజోఁడికి నన్
బొరిఁగొనఁ దంపేఁ నాదగు, వర మెఱుగరె, యొకఁడు మనకు వశ్యుడు కాఁడే.

వ. మీరు పాతాళమ్మునకును బర్వతమ్ములకును జని యచ్చటచ్చట నున్న దానవులం
బురికొల్పికొని యఁకిఁ గడంగు నది యవి వెండియు, 70

ఉ. ఏ నొకరుండనే సురలనెల్ల జయించెద మత్తునాహతిం
బూనియు నాడుశృంగములపోటులు నాటియు నెవ్వఁడేనియుం
బ్రాజములం ద్యజింపఁడెఁ దురమ్మున బాసటయేలః విక్కమో
దానవులారః మీరలును దక్కటియోధులు నాకలంకృతుల్ 71

మ. నవమందారసుచంద్రగావతులతో నాకాంగనాపౌత్యవై
భవలీలన్ దులఁదూఁగుచుకా నిరతసంపదాత్రియౌ కామదే
నువుపాల్గొనియ నాకలోకమునయందున్ మీరు క్రీడల్ పొన
ర్పించెన్ రిక్కినులారః సంగరనమారంభస్థితిన్ వియ్యఁడి. 72

- చ. విరతము నాటపాటలకు నేర్పరులై గడిదేతినట్టి నుం
దరులగు రంభ యూర్వశి పృథాచి తిలోత్తరు మేనకావ్రమ
ద్వరలను వివ్రజిత్తియును దక్కిటి యచ్చరలున్ బ్రమోదబం
ధురలయిమిమ్ముగొల్వఁచులఁదూఁగుఁడు వందనమందుదానపుల్ . 73
- వ. అవి చెప్పి సేనానరక్షణార్థంబుగాఁ బురోహితుండగు భార్గవుం బిలిచి పూడించి
మహిమందున్నంత, 74
- చ. దివిజవిభుండు నత్వరగతికా దిగధీశులఁ బిల్వఁ బంచి వా
రు వినఁగ నిట్లు పల్కె. మదమాటేఁడు రంభమతుండు బ్రహ్మద
త్తవరమహోద్ధతుండు సురరామము గైకొన నెంచి సేనకుం
బవరమునేఁజిత్తె పిలువబంచె వినుం దతఁడాడుమాటన్ . 75
- భ. ప్రమద మెలర్ప మామహిషరాజునకున్ శరణాగతుండవై
యమరులతోఁ బనిఁగొనుచు నాతవిభృత్యుడవౌటయొందె యు
ద్ధమునకు వచ్చుటొందె నొకదానికిఁ బానుము మావిటుండు కో
నమెఱుగఁదెచ్చు భృత్యులను బాంససేయు దయొంబరాకియై. 76

ఇం ద్రుఁడు విమర్శించుట.

- వ. అవి చెప్పి యమ్మహిమమాత చనియె నియ్యెడ మనకుఁ గర్తవ్యంబు నిర్ణయిం
పుఁడు శత్రుండు దుచ్చులుదైనను క్షమింపఁదగదు జయాపజయమ్ములు దైవా
ధీనమ్ములయ్యును యత్నం బవశ్యకర్తవ్యంబు. 77
- గీ. నందియోగంబు ముఖ్య మానంది యిట్టి
బలానియెడ విషమించు విక్కముగ యాన
మైన యోజింపక యొనర్చుటనభిమతము
తన బలముఁ బరబలమును దలంప వలయు. 78
- వ. కావున వాని పైన్యధివివేచనం బొనర్చు నొక్కవిం బచ్చి తెలిసికొనుట యచితం
బని యొక్క ప్రణీదిం బంచిన వాఁడును నతి త్వరితగమనమ్మునంజని మగుడ
నచ్చి యిహవి బలవిశేషమ్ములం తెప్పిన వానవుండు విస్మితుండై మంత్రవేదియగు
పురోహితుం బిలిచి యిట్లనియె. 79

క. దానవుడు మహిషుఁ డున్నత, నేనావృతుఁ డగుచు మనకుఁ జెట్ట దలంచి తా
రా నుండె నిట, జుహాయము, దీనికి యోజించి యొకటిఁ దెలుపుము దేవా! 80

వ. దానవులకు కుక్రువట్ల మాకీవు సర్వకార్యప్రప ర్తకుండవు విష్ణుపరిహ ర్తవు ననుడు
బృహస్పతి నురేంద్రా! వ్యవసంబు సంప్రాప్తంబగుడు బుద్ధిమంతులు దైర్యంబు
వీడ ఁటగుట నీవు దైర్య మవలంబింపుము, 81

కి. అగునది కాకుండదు దై, వగతికిఁ బ్రతిసేయగల్గు వారమె? చేయం
దగునై నను దో, చిన య, ట్లగణితమగు యత్నమును సురాధిప వింటే. 82

వ. దీని నెఱింగియేకదా మునులు ము క్త్యర్థంబు సంతకత్యానయోగమ్ముల యత్నింతురు.
పురుషకాంఠు లేకున్న, గేఱల దై ఎంబు కతవఁ గార్యంబు నెఱవేఱ దది యెట్లన్నఁ
జీతును బిచ్చుకకుఁబును నన్యోన్యపాహుయ్యంబు లేమి నకించిత్కరులయ్యు నది
గల్గిఁ గృతకార్యలగును రొక్కెడఁ బురుషకాంఠు గల్గియుఁ గార్యసిద్ధి యల
పడకుండు నబ్బోధి దూషింపఁదగ, దయ్యది రథపైన్య మంత్రాధికంబుల నుండక
దైవాధీనఁబై యుండు నెట్లంటేవి, 83

చ. బలియుఁడు క్షేళ మందుట యపాస్తబలండు సుఖమ్ము చెందు టు
జ్జ్వలమతిగల్గుధీరునకు సంపద లేమియుఁ దెలివలేవాఁ
డలముగతిన్ మహావిభవ మందుట శూరపరాభవంబు నీ
కులవిజయంబు నన్నది బుధుల్ పరికింతురు దై వికంబుగా. 84

సీ. కాదగు దానికి గతి దైవ మవి యత్న , మొనరింపు మవల వయ్యుద్యమమ్ము
పలియించు నొండె విఫలమగు నొండెఁ గా , కయ్యెడ హర్షకోకాప్తి గవఁగఁ
దగ దదైర్యంబు సంతాపకారిణమగు , దుఃఖయోగం బాత్మ దోడరు నప్పు
దెయ్యది దుఃఖమే నెవ్వఁడ విరువది , నాలుగు వీడిన నాకు నిర్గు

ఆ. వె. జాత్యకునకు దీన వయ్యెడిదేమి? యాఁకలియు డప్పి ప్రాణగతములు సుఖ
దుఃఖములు మనమ్ముతో నుండు జరయు మృత్యువు శరీరమునకుఁ దొడరుమణియు.

వ. షడూర్జిరహితుండనగు నేను శరీరంబొండెఁ దత్పంబంది నొండెఁ గాను, చతుర్విం
శతితత్త్వబిమ్ముండనగు నేను పదానందుండఁ బ్రౌఠివికృతిభిన్నుండ నవి తలంచు
కొవి విరమచత్త్వంబునొందు మియ్యది దుఃఖనాశమ్మునకుఁ బ్రథమోపాయంబని
వెండియు. 85

గీ. మమక దుఃఖమ్ములకు నెల్ల మనికిఁజట్టు, దాని విడిచినవాడె తద్దయు సుఖాత్ముఁ
డమరనాయకః సంతోష మన్నిగతుల, సౌఖ్య మొనఁగూర్చు దానికి నవతులేడు.

ఉ. నీకు మమత్వము ద్విడుచునేరుపు చాలకయున్న భావికా
ర్యాకలనంబునం దగిన యత్న మొనర్చుము బుద్ధియున్ సురా
నీకము తోడు గాఁగఁ బయి నీవొ రిపుండొ జయిస్తుగాంచి సౌ
ఖ్యాకరులై యెసంగఁగల రయ్యది దై వముసేత గాఁ దగున్. 88

వ. ఎవ్వరికిని సుఖంబు పుణ్యక్షయ మ్మవియు దుఃఖమ్ము పాపక్షయమ్మవియు నెఱుంగు
మింతయేల నీబుద్ధికిం దోచి నట్లొనర్చు మనవుడు సురేశ్వరుండు, మహాత్మాః
దుష్టుండగు నమ్మహిమ నకింపఁజేయుటయ నాకుం దోచినవిధం బగుట యుద్ధో
ద్యోగం బొనరించెద నుద్యమంబు లేకున్నఁ గార్యంబు సిద్ధింపదు విజ్ఞానంబు యతు
లకును సంతోషంబు విప్రులకును శత్రుహవనంబు ప్రభువులకును భూషణంబులు.

క. మును త్వష్టకుమారుని నము, చివఁ జంపితి నుద్యమంబు చేసి యటల యి
ద్దనుజఁ బరిమార్చు నీ మం, క్రవయోగముఁ బవియు విజయదాయకములుగా. 89

వ. నాకు నెల్లనంగరమ్ముల నీవును వజ్రాయుధమ్మును హరిహరులును నహాయులు.
రక్షింపుంబులగు మంత్రమ్ములం బఠించి దీనికి నీ వనుకూలంఁడవు గమ్మునవుడు
స్మితపూర్వకంబుగ నతం దతని కిట్లనియె. 90

కి. సురవాదః విన్న యుద్ధా, దరుచిన్ వలదవియుఁ బోవఁదగు నవియును నే
విరుదెఱుగు చెప్పనోవ నె, వరికిన్ జయము నజయంబు వక్తవ్యములే. 91

మ. భవికవ్యంపు విధంబు నాతరమె చెప్ప వ్నాకలోకేశః యే
ది విధేయం బది యాచరింపు మెవఁడేఁ దీర్చన్ నమర్థంఁడె దై
వవిధిఁజైఁ బడు మంచిచెడ్డలః నమన్ వందింపఁదే మున్ను మ
ద్దవళాక్షిం గొని చంద్రుఁ డప్పు దతిచింతన్ జెందనేయేనొగిన్. 92

వ. నన్ను మీర లందఱును బుద్ధిమంతుండని కదా కొవియూడుచుండు రయ్యెడ నాబుద్ధి
యేమయ్యెఁ గావున నోపినకొఁది సుపాయంబు చింతింపుడు, సిద్ధ్యసిద్ధిలు దై వా
దీపంబు లనవుడు బ్రహ్మకడకుఁ జని శరణంబు వేడి యిట్లనియె. 93

ద. సుహిమఁ దనంగ నొక్కరుఁ నమర్త్యవిరోధి సుదోద్ధతుండు నా
కపీతిమొనర్చి నాకమున కాపద గూర్చుగ దై త్యహాసిని

సహితుడు సంగరమునకు సన్నహసం బొనరించువాడు వా

ని హతికి భీతి చెందితి గణించుము వారునన్ నావుడున్.

95

వ. పితామహుండు హరిహరులం బురస్కరించుకొని సంగరం బొనర్చుట కర్ణునిగు
మనమందఱ మియ్యెడఁ గైలాసమ్మున కరుగుదమని చెప్పిన విండుండు చతు
ర్ముఖపురస్కరణగాఁ గైలాసమ్మున కరిగి పేదచంత్రమ్ములచే నతని నన్నుతించి
ప్రసన్నుడగు నదేవుఁ బురస్కరించుకొని వైకుంఠమ్మున కరిగి యట్టనాకు శర
ణులు పేడి మహిషాసురుం బొనర్చు దుర్జయమ్ములు పెప్పిన నకం దీంద్రపురో
గముల కిట్లనియె. మనమెల్లఁ గలసి యద్దానిపు విజించుట కర్ణం బియ్యెడి నాహవ
నన్నద్దలరగుఁ దనిన వారు వారివారి వాహనమ్ము నదిష్ఠించి సంగరాదిముఖులైరి.

గీ. అంచనెక్కె విరించి తగాదిపువయి, హరి వెల్గె వ్యవహానుఁడయ్యె శూరి
నెమ్మిపై నుండె గుహుఁడు గజమ్ము దేవ, పతి యదిష్ఠించె సంగరప్రమద మొరవ.

వ. ఇట్లు నన్నద్దలై హరిహరవిరించి ప్రముఖవిలింపులు వెదలిన నమ్మహిషుండును
దైత్యవాహినీసహితుడై యుక్కు మిగిలి ధరణీతలంబు గ్రక్కడలఁ జనుదెంచె,
విట్లయ్యరువాఁగును గలసి యెదిరిన సంగరంబు బెట్టిదం బియ్యె.

98

మ. గదలన్ బిట్టశూరితోమరములఁ గార్చిచ్చునుం బోని బె
ట్టదమో శత్రుసరంపరన్ విపులదాటిన్ మేటిగాఁ బోరు
న్నయలై యాజి సురాసురుల్ భువనసంపాకంబుగాఁ దారకల్
పెదంన్ దిక్తతి యేకమై పొదం విస్సీచప్రతాపోన్నతిన్.

99

ఉ. మావితకౌర్యధుర్యుఁ డనమానవరాక్రముఁ డైన వాని పే
నాని గజాదియాధుఁ డయి నాకపుఁ జిక్షుఁడేసె శత్రుని
ద్యావిపుణుండు బాణముల నైదిట ; విండుండు వానిబాణసం
తానముఁ ద్రుంచి నక్షమన నాటె నవంబగు నర్థవంద్రమున్.

100

వ. చిక్షురుండును దదాకుగమ్మున మూర్ఛనోయి యేనుఁగుపై నొరుగుడు సురవతి శత
కోటిం గొని యుక్కురికరంబు ద్రెళ్ళనేపిన సంగరరంగంబు విడిచి వలాయవం
బొనర్చె నంత మహిషుండు శ్రోతతావ్రాక్షుడై.

101

క. కాలాభియ విశాలనాచుకుని సంగ్రామైకపీరున్ మరు
త్పాలాదిష్టదగీకులఁ జ్ఞానములో భిక్షించి రమ్మంచు దు

- శ్శీలుం బంచిన వాఁ "డిదెంత" యని జేజేనాజుపై నేగి నా
 వీలొన్నతగజంబు నెక్కి సురలుఁ బెప్పేది యల్లాడఁగఁ. 102
- ఉ. వచ్చెడివానిఁ గాంచి సురవల్లభుఁ డెక్కుడు కౌముదపు మే
 నుచ్చివనంగ నేనె సురగోగ్రము లైన శరమ్ములఁ బడికా
 హెచ్చిన తీవ్రకోపమున వింద్రుళరమ్ములు ద్రుంచి వాఁడు పై
 పెచ్చుగ నొక్క యేబది గవీరళరమ్ములు వించె నేదైతఁ. 103
- చ. నడుచున వాని శత్రుములు నాకివిభుండు మరల్చి క్రోధ మె
 క్కుడుగను వాఁడిమైన శరకోటి వెనకఁ బొంగింప వాఁడును
 బొడిగ నొనర్చె దేవవిభుఁడొక ఐచ్ఛుగ శత్రుసంతతిన్
 దడయక యచ్చురుత్పతి గదంగొవి యేనె గజమ్ము మక్కఱన్. 104
- గీ. ఆ గదాహాతమునఁ గలి యాహవావ, నీతలము పాపె నా ర్తపు వివ్వనంబు
 చెలఁగఁ; నవ్వాడు క్రోధ మగ్గలము గాఁగఁ, దివిరి యరిసేసె నేదైతఁ దేరి వెక్కి.
- చ. సురరిపుతేరు చూచి బంపాదనుఁ దాహవకోవిదుండు దాఁ
 గురిపె నువగ్రహార్గజపుఁగోటులఁ; దానికి వాఁడు నల్లి మే
 దుడముగ నెత్తముల్ గడకతోఁ బరఁగించె ననంతసంఖ్యఁ; ద
 ధ్వరముల కజ్జయైపులకు నంగర మద్భుతమయ్యె వయ్యెదన్. 106
- ప. విదన వింద్రుం డవ్వానికో లలకు శంకించి జయంతుం దనకగ్రమ్మున విడికొవి బాన
 టయై కానుమ బోలుచుండె నట్టియెద, 107
- మ. కడఁకఁ మార్గజవంపకమ్మున మహోగ్రప్రక్రియాదుర్యుఁడై
 విడిమైనేనె జయంతుఁ; డయ్యెసురు దుష్ప్రారంభుఁ; వాడుకామహా
 బదబాగ్నిప్రథలైన తచ్చూతతుల్ వక్షమ్మున న్నాటి కీ
 డ్వడి యత్తేరున మ్రొగ్గతిల్లఁబెడి దుర్వారంపు మూర్ధాగతికా. 108
- ప. అంత సారిధి రథంబు దోలికొవి వేటొక్కయమ్మున కరిగిన జయశబ్దంబు లొక్క
 పెట్టఁ జెలంగ సురలు తమజనహితంబుగ సురవతి నగ్గించిరి. 109
- ఉ. ఆ జయశబ్దముల్ వివి మహోగ్రహవిగ్రహుఁడై హయోది త
 త్రేజము పైఁపలేక కడుఁ దెంపరి నప్రవిదున్ మహామహో
 భాజనుఁ దామ్రు నంపె పతిపాటనమొప్పుగఁ దామ్రుఁడత్రవి
 త్రాజనమొప్ప నప్రములు వర్షముగాఁగ విగిడ్చె నింద్రునై. 110

వ. అంత,

111

చ. వరుణుడు పాశముం గొని వహహనుడై యెదిరించెఁ బాళిం
దురమునఁ బోడుగా మిగుల దోర్బల మేర్పడ దుఁడచరిమై
యరిగె జముండు వెంటనే మహామహిషార్పణి మిన్నముట్టఁ దా
నిరువుర కొక్కఁడయ్యుఁ డనియించె సుూరి శరాశిపెంపునన్.

112

క. ఘోరంబై విరిసిల్లు నారణమునన్ గోపమ్ముమై ధర్ముఁ “దో
రోరి! రాక్షస పోకుపోకు” మని దందోద్యక్తులందై బల
స్పృహన్ దామ్రుని వైచదున్ జలమునికా బాటిన కిష్టేటి యు
ద్ధారంభుండయి యింద్రుఁడొట్టి సురలాహ! నాగజ్వంభించినన్.

113

చ. నిలు నిలు పోకు మంచు సురనేతకుఁ దోడయి దేవతల్ సుని
శృలులయి మార్గణమ్ముల ససంఖ్యగతిన్ బరఁగించి రక్కసున్
బల మఱఁ జేసిని బడియె వాడును మూర్ఛ మురింగి సంగర
స్థామున రక్కసుల్ మిగుల దైవ్యమనొంది కలంగి పాటఁగన్.

114

క. తామ్రఁదట మూర్ఛఁ జెందిన, నామేడితకోపమూర్ఛితాక్షం కాంతుల్
తామ్రవక్రియఁ బర్వంగఁ, దా మ్రింగెడి భాతి సురలదాతె మహిషుడున్.

115

దేవదానవయుద్ధము.

వ. ఇట్లు గజారూఢుడై గదం గైకొని పోకుమని యదర్పి సురనాథునేపిన నతం
డును బిట్టలిగి వజ్రమ్మున నగ్గదం బొడిచేసె.

116

చ. తనుఁ దునుచుంగ బెట్టిదపుడందడి మీఁదికి వచ్చు నింద్రు నొ
య్యనగని యెక్కుడొ నలుక నార్చి ఫణిత్పితమైన ఖడ్గముం
గొని మహిషుండు దా నెదురుకోలు మఱించిన నంత విరువయన్
గనుఁగొనువారు మెల్లఁగ నఖండముగా నవి చేసి రుద్ధతిన్.

117

గీ. అంత దైత్యుండు కాంబరి నఖిలలోక, మోహకరి గాఁగ నూయఁ దామెనయఁ జేసె
నధిపఁ యియ్యెడఁ జూచిన నాత్మనదృకు. తొప్పి రొకకోటి యిష్టాయఁ గుప్పలుగను.

వ. ఇట్లు మాయావ్రభావమ్మున నెల్లడఁ దానయై మహిషుండు విజృంభించి తమ పేనల
రూపదంచుటకు నింద్రుం డత్యాశ్చర్యపర్యాప్తుడై చేయునది లేక పుల్లనడియె.

118

ఆ. వె. వరుణుడును జముండు సరసిజాప్తుండు వ
హ్నియు శకాంకుదొట్టి యితరు లమరు
ఁధికభయము దొడర సందంద ప్రాన్పడి
పాణఁ జొచ్చి రసురబారి కెవరి.

120

ఉ. ఈగతి వార్తలై యమరులెల్లఁ దిమూర్తుల నాత్మ నిల్చి మా
కాఁగఁగ రాదు వీని నవి సంచ మొఱన్ బడరించుమాత్ర న
య్యాగమవేద్యు లయ్యెడకు హంసభగేశప్పొసాధిహధులై
మూగురు నేగుదెంచిరి నమద్ధతులై మహిషున్ వధింపఁగన్.

121

వ. పదంపడి చక్రి చక్రంబు వైచిసఁ దత్రేజ్యుని నవ్వాచి మాయపంచబంకంబై
విరిసె. దానికి సహంపక మహిషుండును, జిత్తిరుండును, సుగ్రన్యండును, సుగ్ర
వీరుండును, నసిలోముండును, ద్రిజేతుండును, బాష్కలుండును, నంధకుండును,
ఁకుంగల చిక్కనులును నొకటై పరిపూర్ణాయుధస్తులు దరించి ప్రతిఘటించినఁ
బోరు ఘోరంబయ్యె నయ్యెడ.

122

ఉ. రక్కసులెల్ల నుక్కునఁ గరిమ్ములఁ జాపము లొప్ప దిక్తతుల్
గ్రక్కదలంగఁ దాకి యమరవ్రతికిన్ పుకముల్ గడంగి దా
మెక్కిటి వత్ససంఘముల నేపునఁ దోలినభంగిఁ దోలి రి
ట్లుక్కిటియుఁ నుంట్ వొడిచి రొడక యోచనవట్టు పోరుచున్.

123

క. కడు సడరు బాణవర్షము, పుడమియు నాకనము గప్పఁ బోరు భరంబై
దొడరిన నయ్యెడ సంధిఁజ, డడుసంఘము లారి నార్చి యోధులు తలఁకన్.

124

కా. అకర్ణాంతము చాపముం దిగిచి పంచాస్త్రమ్ములన్ వీఁక నా
శికాజీం గుఱిఁజేసి యేసివ విషాలీఢమ్ము లొ నావి నా
లోకారాధ్యుఁడు విట్లు దున్ని సుర లాలోకించి యగ్గింపఁ దీ
క్షణకారమ్ముల నైదుబాణముల దేవారాతిపై వించినన్.

125

వ. దానఁబోరు ఘోరంబయ్యె విట్లుహరికోఁ జెనంగి యంధకుండు హరుం దాఁకె
బదంపడి యరువురకును నేఁబడి దినమ్ములు నమస్తలోకలోమహర్షణంబగు నాహ
సంబు ప్రవర్తిలై నయ్యెడ బాష్కలుం డింద్రుందాకియు మహిషుండు రుద్రు నద
ర్చియుఁ ద్రిజేతుండు జము మార్కొనియు మహాహనుండు గుబేరునిపైఁ గవి

నియు నసిలోముండు వరుణుపై నురువడించియు నతిదారుణంబుగఁ బిఱుసనక
సంగరం బొనరించి రట్టియెడ సందకుం డుక్కుమిగిలి. 126

క. గదఁ గైకొని యమరులు గ్ర, క్కదలఁగ హరి నురువడించి కడు బెట్టిదమై
యదరిపడ గురుడు నేసిన, మదమఱి యాతండు గొంత వ్రాన్పడె నదిపా. 127

ఉ. అంత జనార్దనుండు విహగాధిపుమేని నొకింత దువ్వె వి
క్లాంతః దొరంగఁజేసి విశిఖమ్ముల సందకుఁ గూర్చి యేయ వా
డంతః దదీయమార్గము లన్నియు నుగ్గుగఁ జేసి యబ్బిజా
కాంతుని నేనె నేఁదిది యఖండశరమ్ముం శౌరి పెల్చినన్. 128

అ. వె. వాని బాణములను వమ్ముగాఁ జేసి వే, యంచు లొప్పి దీ ప్తిమించు తన ను
దర్శనంబు వాని తల గుఱిచేసి వై, చిన సురారి మిగులఁ జేవ దవిలి. 129

మ. అనివార్యమ్ముగు శౌరిచక్రమును వార్య మ్మౌ నటల్ చేపెఁ గై
కొని చక్రంబొకఁడేసి; దాని కనుదల్ గోలాహలం బొప్పఁ బెం
పున నగ్గించిరి యందకున్; సువరుల్ పొల్పేది 'యేమీఁ సుద
ర్శన మిట్లానె' యటంచు నొక్కమొగి నాక్రందించి రత్నార్ధులై. 130

క. సుర లాక్రందించిన నా, హరి కనలి యమర్చి యేనె నయ్యుంధకుపైఁ
ద్వరితగతిగా గొమోదకి, శిరమునకుం దాఁటునట్లు చేకొలఁది వెనన్. 131

న. పిమ్మట నగ్గద శిరమ్మునకుం దాఁకుడు దిమ్ముగదిరి యమ్మానవాసుండు సొమ్మపిరిన
నమ్మహిమం డమ్మధుసూదనుం దాఁకుటయు. 132

ఉ. భావము కేలఁబూని పెలుచన్ గుణనాదము మ్రోయ నుజ్జ్వల
శ్కౌవనరీతుఁడై యెదురుకొలు పుటించెడివానిపై చుహా
బోవత బాణవర్షము గడున్ వెలయించిన వర్షధారలగా
జోపెడి దున్నపోల్కె మరుసూదనుఁడాకె హయారి ధీమఁడై. 133

వ. ఇట్లు విరంకుకుండై మహిమండు హరికార్యకవియ్య క్తశరసరంసరలఁ గ్రవ్వుతీం
చుచుఁ గదిసిన విరువురకుచు సంకులక్రమమ్మునఁ గొంతవడి ద్వంద్వయుద్ధంబు
ప్రవర్తిలై. 134

చ. హరి గద కేలఁ దాల్చి రయమారఁగ నమ్మహిషాసురున్ రజా
దరు మదమత్తు మొత్తినఁ బదంపడి శిర్షము వ్రయ్య మూర్చరా

దరణిపయిం బదెన్ సురలు దైన్యము దక్కంగ రక్కసుల్ వర
స్పరవదనమ్ములన్ గళలు జాటుగ వందురి కందు నొందఁగన్.

135

కా. మాత్రకాదైత్యుఁడు మూర్ఖుఁడేరిహరిపై మాతృర్యమొప్పారఁగా
నేత్రమ్మల్ గడు నెఱ్ఱఁగాఁ బరిమమున్ శీర్షమ్మునకా వైవ దే
వత్రాణుండును దాని తాకువకుఁ దత్పక్షింధ్రుపై మూర్ఖిలెన్
సుత్రామాదులు సూదనొండెదకుఁ గొంచుంటోయెఁ బక్షింధ్రుఁడున్.

136

చ. అమరుల దైన్యముం గవి “భయంపడకుం” డవి చెప్పుచున్ మహా
ద్యముఁడయి శంకరుండు మహిషాసురుపైఁ దనకూలము మ్మిగు
డ్చ మహిషుఁడేదెఱెన్ విడిచెఁ బ్రాకటమైతగు శక్తివక్షమం
దుఁ మదనహారి తద్దతికి నోవక హెచ్చినతామసమ్మునకా.

137

గీ. తన త్రికూలమ్ముగొని వావిదాఁకి యేయఁ, దొడఁగె నాఁడును బోరాడఁగడఁగె నిట్లు
లున్నయెడ హరి మూర్ఖుఁడా మడిగిశంక, దునకుఁ దోడ్పడెఁ జక్రమ్ముగొని కరమున.

వ. ఇట్లు చక్రకూలమ్ములం గొని హరిహరులు సంగరనన్నద్దులై విజృంభించుటయు
మహిషుండు పేఁ పెత్తిన కోపమ్మున,

138

మ. మహిషాకారము దాల్చి పుష్ప మతిసంపాతమ్ముగాఁ ద్రిప్పుచున్
మహిబృహ్మంగనమున్నతంబయి యసామాన్యంబునై భీతిభూ
ర్యహమై దేహమెనంగ శృంగముల భూద్రమ్ముల్ వెనంగూల్చుచున్
విహృతిందాఁతె హరిన్ హరున్ విపులగంభీరధ్వనం బొప్పఁగన్.

140

ఉ. దానికి నల్గి యిరువురును దారుణబాణవరంపరల్ ధను
ర్ధ్వనపురస్సంబుగ విదామరవివ్రథ లొప్పు నేయ న
మృనవశాది బిట్టలుక మార్కొని భూధరశృంగ మాత్మపు
చ్చానుగతఁబుగా వినరె నాహరిపై హరుపై రయమ్మునన్.

141

క. ఉరవడిఁ బఱుతెంచెడి త, ద్విగళ్యంగము గాంచి హరి యొగిన్ దీక్షములొ
శరముల నుఱుముగఁ జేసి య, సురపైఁ దనవక్ర మపుడు జొవిపెఁ జొవిపినన్.

ఉ. ఆహరివక్ర మద్దనుజ నయ్యెడఁ దాకిన మూర్ఖవోయి తా
నాహవరంగమందుఁ బడి యంతన లేచి మనుష్యదేహియై
బాహువు నవ్పళించి గదఁ బాణి ధరించి వితాంతసంగరో
త్సాహమునకా మహాశ్రవినదం బొనరించె గిరుల్ చలింపగకా.

143

వ. ఆమ్మహానాదమ్మనకు నమరులెల్లఁ దలంకి రట్టియెడఁ గమలాక్షుండు పాంచజన్యంబు
పూరించిన దానపులెల్లరును సురలంబలె విశ్వేష్టరైరి. 144

దే వ త లు పా ణి పో వు ట.

గీ. పాంచజన్యారవమ్మన భయము చెంది, కుండుననురుల వీక్షించి కోపమడర
మానవాకార మెడలి యమ్మహిమఁ దంత, సింహరూపమ్మదాల్చి గర్జించి మించి.

చ. ఆమరులనెల్లఁ దీవనఖరాగ్రములం బొడి జేయుచుకా గ్రమ
క్రమమున శ్రీహరిం గదిసి గ్రన్న ఖగేంద్రునిఁ బట్టి చీర యు
గ్రముగ రమాదినాథుభుజకాండము ప్రయ్యగఁ జేయఁగోపవే
గమున నుదర్యసంబు గొని కంజవళాక్షుండు విక్రమించినన్. 146

క. ఆతనిచక్రము తనపై, కేతెంచిన సంతలోన మృగరాద్రూప
స్థీతి విడనాడి శృంగా, మాతమ్ముల నతని నొందెఁ గాతెనుపోతై. 147

వ. హరియును వానికోల్తలకుఁ దలఁకి సంగరరంగమ్ము విడిచి వలాయనం బొనర్చి
విజభువనమ్మున కరిగె. శంకరుండును వాని నవద్యుఁగాఁ దలంచి పిఱుందన తైలా
నమ్మున కేగె, బ్రహ్మయు నట్లు లొనరించె. 148

క. కరమున వజ్రముం గొని యొకండును విల్చె బలారి; శక్తి దా
వరుణుండు దాల్చి యొప్పె, బలవంతుండు దండనహాయుడై రణ
స్థిరత నెనంగె ధర్ముఁ; డవిజేయఁ గుబేరుండు నగ్నియున్ బర
స్పరముగఁ దోడు వచ్చిరి వెనకఁ బఱుతెంచిరి సూర్యచంద్రులుకా. 149

ఉ. వీరలకన్న నెక్కుడగు వీరులతోడ బలాయరూపియై
ధీరుండు దానవుం డరుగుదెంచెఁ బరస్పరముక్తసూగ్ధా
సారపరంపరల్ ప్రబలె జ్ఞాపినదమ్ములు సింహనాదముల్
బోరన భూవభోంతరము బూరటిలంగఁ జెలంగి మించఁగకా. 150

గీ. శృంగములచేతఁ బర్యవశ్య శృంగములను, నుక్తుమైఁ జిమ్మికొంచుఁ గై పెక్కి మహిమఁ
దెల్ల యమరులఁ దాడించె విద్ధబలుండు, పుచ్చనంపూతముల ఖరిస్సోబనముల.

కా. ఉగ్రుండై పఱుతెంచు నమ్మహిమయద్దోహ్యగముం జూచి వీ
తిగ్రస్తుండయి పాతె నింద్రుండు; జవాదిక్యమ్మునకా వాకిమున్

స్వస్రుండై చనేః ధర్మః కుం బరుగిదేశః యక్షేవహ్మ్యర్కురా
కాగ్రంథిన్ విడవాడి యేగిః రరిగెన్ జంద్రుండు సాంద్రత్వరన్.

152

వ. ఇట్లు మహిషాసురుండు నూఱువత్సరమ్ములు పరమదారుణంబగు సంగ్రామం బొనరించి విలింపులనెల్లఁ దఱిమి జయాధిక్యమ్మునం బొలిచి దైత్యసహితుండై స్వర్గం బాక్రమించుకొని వలయు దైత్యుల వలనగునెడల వియోగించి యమరపరిత్యక్తమ్ములగు ధనాగరమ్ములును నైరావకోచ్చైశ్శృవః కామధేను కల్పవృక్షమ్ములును నాత్మాయత్తంబులుగ నొనర్చి యింద్రాననమ్ము నధిష్ఠించి యథేష్ఠంబుగఁ బరిపాలనం బొనర్చుచుండె.

153

గీ. వాని రాటికిఁ దాళక వాడి దఱిగి, యరిగి గిరిగహ్వరమ్ముల నాశ్రయించి
యచటఁ బెక్కులు వర్షమ్ము లార్చి గూర, నమరులు వసించి కృశియించి రవనినాద.

వ. పదంపడి యొక్కనాడు దేవతలందఱును బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి వేదవేదాంగ పారంగతులగు మరీచివ్రభృతిమహామునులు వేచింపఁ బద్మాసనం బలంకరించి యున్న వేదగర్భుఁ జతుర్ముఖ ననంతతేజోవిధి రజోమూర్తిం గాంచి నన్నుతించి యిట్లు చెప్పికొనిరి.

155

చ. అమరుల మయ్య నొక్క మహిషాధముచే నిటు లుక్కుదక్కి వి
క్రమ మొనరింప లేక గిరిగహ్వరముల్ గృహసీమలై పొనం
గ మహిమమేది నట్టి మముఁగాంచఁగరాదె మహాత్తః తండ్రి యే
క్రమమున నున్నఁ బుత్రులఁ గరమ్ము ననుగ్రహబుద్ధిఁ జూడఁడే.

156

మ. అమరస్థానము వానిరాజ్యముగఁ గల్పాగవ్రహ్మవమ్ము ల
య్యమరారాతి పరమ్ముగా మఖము లయ్యకావరి పార్శ్వాంగ సం
ద్రమనం బుట్టినగోవు వానిదిగ నదైత్యుండు పెంపొంద దై
వ్యమునన్. ముగ్ధి సురేంద్రు లిద్దగుటయుఁ వ్యాయందెలోకేశ్వరా.

157

వ. సర్వజ్ఞాండవగునీ కెఱుంగ రాని దొండుండదు. మా పదెడి యవస్థ యే మని చెప్పి
కొండు మట్లు స్వర్గంబు వాని పాలొనర్చి యద్రిగహ్వరమ్ముల సచ్చటచ్చట వసి
యించు మమ్ముల నెద్దియే నొక విమిత్తంబు గల్పించి పీడించుచున్నవాఁ దల్లగుటం
జేసి రక్షకుండవని నీ పాదమ్ములం బడితిమి. మా కెద్దియేని గతి గలుగం జేయు
మని మాటికిం బ్రార్థించు నమరులకుఁ గృతాంజలంబుఁ వికామహుండు ప్రేమా
ద్బుద్ధుడై యట్లవియ్యె.

158

ఉ. చేసిదేమి : దానవుఁ డశేషమరాసురమర్త్యులందుఁ ద
నోనరిలంగఁ జేయ నొరుఁ డుండమి మత్తక విఘ్నోపద్యు వా
దీనరణిన్ వరిమ్ము గొనె నెవ్వఁడునుం బురుషుండు త న్నుని
జేసి వధింపకుండ విఁకఁ జేడియ వాని వధింపఁగావలెకా. 159

వ. కాపున మనమందఱమును గైలాపమ్మున కరిగి కార్యవికారదుండగు శంకరుతో
యోజించి తత్సహితులమై మారపునొద్ద కేగి కర్తవ్యాకర్తవ్యమ్ములు విష్టయింత
మని చెప్పి హంసారూఢుండై దేవతలం గలిసి కైలాసమ్మునకుఁ జనిన వంత
నద్దేవదేవుండు వ్రసన్నుండై యెల్లర సుచితసత్కారమ్ముల గాంచింది కుశలప్రశ్న
పూర్వకముగ నాగమనకారణం బిదిగివఁ జతురాననుం దిట్లనియె. 160

చ. తెలియనికార్యమే యిదియు దేవరకున్ : మహిషాసురుండు వీ
రిల విరసింది స్వర్గము కరంబు తిరంబుగ నేలుచున్న వాఁ
డలఘుఁడు యజ్ఞభాగముల నన్నిటి దైత్యులతోడ వాడ య
మ్ములఁ గొనుచున్న వాఁడు వనముల్ గతియయ్యె విరింపపాళికా. 161

స. నానవుఁ దొట్టి యీ గీర్వాణులెల్ల నన్ను శరణంబు వేడిన విన్నుం గవ వచ్చితి.
నీ కార్యభారంబు నీయంద విలిచినది నావుడు మందహాసకందళితముఖారవిందుండై
శంకరుండు విరించి కిట్లనియె. 162

తెచ్చితి వీయన్దమును దేవతలందఱకున్, వరంబు ము
న్నిచ్చి, యైకేమి సేయనగు నెవ్వనికేవియు వాఁ డవద్యుఁ దొ
నచ్చవలన్ వధింపఁడగు నంగవ లెవ్వరు : నీ సతీమణిం
బుచ్చెదొ ? మత్తలోదరివిఁబుత్తునొ ? పుత్తుమొ వాసవాంగవన్ ? 163

మనభార్యలందు నొక్కతె, యుమ యుద్ధమునందు నేరు బొప్పెడి నతి రే
దనఘా : కర్తవ్యం బ, వ్యవజాతునివలన వివఁగ వలయుఁ గడంకన్. 164

అతండు బుద్ధిమదగ్రేసరుం డగుట నివృట్ల వలనగు సుపాయంబెఱిగించు వయ్యెడ
కరుగుద మని శంకరుండు తత్సహితుండై విష్ణులోకమ్మున కరుగునెడ ననుకూల
వాతమ్ములు వీతెంచె మార్గమ్మున వెల్లెడఁ బజ్జిలు కుటహవకములయ్యె నాకాశంబు
విర్యలంబుగాఁ దోచె దిక్కులు తెలివొందె నిట్లు కుటోదర్కమ్ముగా వెడలి యమ్ము
హదేవుండు ముందట. 165

- సీ. హంససారసచక్రసంసేవితములైన , కమలాకరమ్ములు గలుగుదావి
 మందారవక్షశచంపకమల్లికాశోక , వనము లెల్లెడ వోప్పు వజలుదావి
 నవరత్నఋచితసుందరసౌధభాసుర , వీధీశతమ్ములు వెలయుదావి
 విగమముల్ పెన్పు మువివరేణ్యులును గాయ , కులు నచ్చరలు గల్గి కులుకుదావి
- గీ. నలఘులు సునందనందనాదులు విశాంత , భక్తికిలురు నలుగడఁ బరఁగుదావి
 విష్ణుభవనంబు గని యందు వెలయు నమ్మహాత్ముభవనంబు గనియే ననంతరంబు.
- వ. ఇట్లు దేవత లందఱు నయ్యెడ కరిగి ద్వారపాలకుం గాంచి మేమేతెంచితి మని
 మధుసూదనున కెఱిగింపవలయు ననిన నందొక్కరుండగు విజయుం డరిగి
 యమ్ముడువైరికిం జెప్పె సంత విష్ణుండు నదనంబు వెలువడి వార లున్నయెడ కేతెం
 చిన నందఱును నమస్కరించి వేదవాక్యమ్ముల నన్నుతించిరి యద్దేవుండును
 గరుజార్ద్రుండై మిల్లంఁ గుళంఁ బడిగి యాననమ్ముల నుండ పయోగించి యాగ
 మనకారణం బేచున వార లిట్లనిరి. 167
- మ. వరదానమ్మున దృష్టుడై మహిషుఁ డాపద్దేతువై మాకు న
 ద్వరభాగమ్ములు ముట్టఁగండ డివముం డా నేలుదున్ మమ్ము భూ
 దరదుర్గమ్ములపాలు చేసెఁ బునవద్యప్రక్రియం బొల్పునా
 సురవైరిం బరిమార్చఁగా వలను సంకోధింపు మేదేవియున్. 168
- వ. మహాత్మా! యవ్వాని వధించు పాటి సామర్థ్యం బుమారమానరస్వతీశవ్యాదులం
 దే యంగనకుం గల్గు నయ్యది విచారించుము శంజాగతుల మమ్ము దరిచేర్చు మన
 వుడు విష్ణుం డవ్వారల కిట్లనియె. 169
- గీ. అమ్మహిమశోడ మనము మున్నాహవం బొ, నర్పితిమికాదె వాడు మనకు నవధ్యుఁ
 డెల్ల సురల యంశమ్ములు నేకముగఁ బొ, నంగు నట్లోకాంతఁ జేయంగవలయు.
- క. మనమనయంశమ్ములఁ బు, ట్టిన యవ్వామాక్షి వాని దీక్షాని పోరన్
 దునుము ననంశయముగ న, వ్యవితకు మన మాయుధములు వలయు నొసంగన్.

దే వీ ప్రా దు ర్భా వ ము.

- వ. అవి యతండు వలుకు నయ్యెడఁ జతురావను మొగమ్ము నుండి యొక్క తేజమ్ము
 రక్తవర్ణమ్మును గించిచ్చితంబును గించిదుష్టమ్మును కుభాకరమ్మును మరీచిజాలకీలి
 తంబును నై పొడమె నద్దాని నీక్షించి శివకేశవులు పరమాశ్చర్యపర్యాప్తులైరి. 172

- గీ. రౌద్రవర్ణంబు మిగుల దుర్దర్శ మదిక, తీవ్రము భయంకరంబునై దేవతలకు
విస్మయం బిచ్చు తేజంబు వెలికి వచ్చె, నదినమమము రుద్రదేహంబునుండి. 178
- వ. పిదప విష్ణుశరీరంబు నుండి సత్త్వగుణోపేతంబై శ్వేతవర్ణంబైన తేజస్సును
పుండరుకాయస్మనుండి సర్వగుణాత్మకంబై చిత్రవర్ణంబగు తేజస్సును పహ్ని
యమకుబేరపరుణాదులగు తక్కటి సురల శరీరమ్ములనుండి బిన్నబిన్నమ్ములగు
తేజస్సులును బొడమి మహాతేజోరాశియై హిమవత్సర్వకవన్నిభంబగు నద్దానిం
గాంచి యెల్లరును విస్మయం బందుచుండి రంత నత్రేజఃపుంజ మొక్క దివ్య
సుందరియై పదునెవిమిది భుజమ్ములను దెల్లనగు మొగమ్మును నల్లనినేత్రమ్ములును
నరుణంబగు నోష్ఠమ్మును నెఱ్ఱపి పాణికలమ్ములును గలిగి నానావిధ భూషణమ్ములు
దాల్చి సన్నద్ధయై యుచ్చహిషాసురుఁ జంప నుంకించె ననుడు జనమేజయుండు
మహాత్మా! యమ్మహాదేవి స్వరూపమ్ము సంక్షేపమ్మున వచించుట గాదు విస్తరించి
యేయే దేవతలయంశమ్ము లేయే యంగమ్ములుగాఁ బరిణమించె విసవంతు నాపురుఁ
బారాశర్యం డమ్మహారక్షీస్వరూపం బిట్లు వక్కాణించె. 174
- కా. ఆరూపం బిదమిద్ద మంచు మనుజున్ హర్యాదులున్ జెప్పఁ గా
లే రూపింపఁగ నాకు శక్యమగునే! లేకంబుగాఁ జెప్పి వా
చారంభం బొనరించితిన్ భద్రదమై యజ్ఞానవిద్యంపమై
సారంబై సతమై చెలంగు నది విశ్వం బెల్లెడన్ వ్యాప్తమై. 175
- వ. నరేంద్రా! యద్దేవి యేకరూపిణీయయ్యుఁ దత్తత్కార్యమ్ముల కనుగుణమ్ముగ
నటునివడుపున నానారూపమ్ముల నెసంగుచుండు నయ్యయిరూపమ్ములకుఁ గార్య
కర్మానుసారమ్ముగ నాచుంబులు దనరు, నయ్యవి నగుణమ్ములును నిర్గుణమ్ములునై
యనంతమ్ములుగా నుండు నై నను నా యోపిన తెఱంగున వివరింతు నాకర్ణింపుము.
- క. హరుతేజమ్మున వక్త్రం, బురుహము కడు వెల్లనగుచుఁ బొలిచెనా, గురు ల
భ్రరుచిం జెలువారెఁ బరే, తరాజతేజమ్ము పొలుపు దబిలి న కతననా. 177
- వ. ఆ జగన్మాతృక నేత్రత్రయంబు సావకాంశంబగు కతనఁ గృష్ణం క్తశ్వేతవర్ణమ్ములం
బొలిచెఁ గనుబొమ లుభయసంద్యలవలన నగుటంచేసె వక్రమ్ములును గృష్ణవర్ణమ్ము
లును స్నిగ్ధమ్ములునునై యొప్పె, నాతిదీర్ఘమ్ములును నాతిహ్రస్వమ్ములుం గాక
దోలాననుమ్ములగు శ్రవణమ్ములు వాయుతేజస్సముద్రూకమ్ములు. 178

- సీ. తిలపుష్పముం బోలి యలరెడునాసిక , ధనదుని తేజంబు, మొనలు గల్గి
తనరారు తక్కుదంతములు ప్రాజాపత్య , తేజంబు, కావినాతెఱ దినేంద్రు
తేజంబు, మీదినాతెఱ కార్తికేయుని , తేజంబు పొల్పారు, దీప్తిసలరు
వదియును నెప్పిదిబాహులు విష్ణుతే , జం, బంగుకులు వసుసంభవములు,
- గీ. స్తనయుగళ మంబుజారి తేజంబు, త్రివళి, సంయుతము మధ్య మింద్రు తేజంబు జంఘ
లూరువులు వరుణుడు, కటి యుద్వి, యిట్లు , పుట్టె నద్దేవి కుభరూపమున నరేంద్ర :
- క. ఆయుఁగఁచి సురలు మో, దాయత్తత మించి “మహిమ నడఁచు మనకుఁ దా
నై యిచ్చు స్వర్గరాజ్యం, బీయంబిక” యంచు భయము నెడలిరి తమలోకా 180
- వ. అంత విష్ణుండు సురలం గాంచి యీ యంబికకు మీ మీ భూషణంబు లొసంగి
మీమీ యాయధమ్ముల తేజమ్ములవలన నాయధమ్ము లుత్పాదించి యొసంగునది,
యనిన నిర్జరులు సంకుప్తులై యబ్బొనరించిరి. 181
- సీ. పాలసంద్రము మేల్మీచేలమ్ములును మంచి , దై నరత్నపుహారమంబు కొనఁగె
నాపాదమ స్రవం బమరఁదాల్చఁగ విశ్వ , కర్మ రత్నపుమేల్ నగర నొసంగె
మంమున శిరమున ధరియింపఁ దగుమారి , కలు రెండు వరుణుండు కానుకిచ్చెఁ
దనరారు వివిధరత్నమ్ము లిచ్చుటె కాక , హిమవంతుఁ డర్పించె నేను గొంగ
- తే.గీ. హరియు హరుఁడును వరుణుండు నాత్మచక్ర , కూలశంఖమ్ములవలన నోలి నృప్తి
జేసి యొసంగి రయ్యంబకు శ్రీకరములు , చక్రకూలశంఖమ్ములు జననరేణ్య. 182
- వ. మఱియుఁ జానకుండు మనోజవమ్మును శతస్మియునగు నొక శక్తియు, వాయువు
బాణపూర్ణంబగు నంబులపొదియును జాపంబును, వింద్రుండు దనవజ్రమ్మునుండి
యుదయించిన వేతొక వజ్రమ్మును, నైరావతమున కలంకరించెడి గంబయును,
యముండు దనదండమ్మునఁ బొడమిన దండంబును, బ్రహ్మ దివ్యగంగాజల పూరి
తంబగు నొక్కికమండలువును గాలంబు ఖడ్గమ్మును పలకయును, విశ్వకర్మ
తీక్షణంబగు పరకువును, గుబేరుండు మరాపూర్ణంబగు కనక పాత్రంబును, వరు
ణుండు దివ్యసంకజమ్మును ఘంటాశతవివాదితంబగు కౌమోదకి యను నొక
గదయుఁ ద్వష్ట యభేద్యకవచంబును నానావిధాత్రమ్ములును దివాకరుండు స్వకిరణ
ములును నొసంగిన నవి చాల్చి వెలుంగు నజ్జగన్మాతృకం గాంచి వార లందఱు
నిట్లు నుతించిరి. 183

- మ. శివనై శాంతివి పుష్టివై సుఖదవై సిద్ధివై హాసంబవై
భవసంహరిణి : కాళరాత్రి వయి యంబాదేవివై పృథ్వివై
యవనిం బొల్పుయి దానిచే నేఱుంగ రా కంఠస్థిలిం బొల్పు మా
య పెలింగించుచు దానికిం దెలియ రా వత్సంత గోష్ఠస్థితిన్. 184
- వ. అట్టి వైష్ణవీయద్రాణీంద్రాజ్యాత్మికవగు నీకు నమస్కరించెద మెదైన మమ్ముం
బీడించు నీహయారిని రయమ్మునం దువిమి కళ్యాణము లొసంగు మని మాటి
మాటికి నుతించి చరణంబులం బడు నయ్యచురుల కయ్యంబికి యిట్లనియె. 185
- చ. విజయ సురలో: సురారి నొకప్రేల్మిడిఁ ద్రుంచెద దీని కింత భీ
తినిఁ గొనువారె బ్రహ్మముఁజేవత లందఱు : కాలనర్వయ
మ్మును గడవంగ నేరికినిఁ బోయెనె : యెంతటినింత యంచు నా
ననము ననుందహాసముగ నాచ మొనర్చె రిపుల్ భయంపడన్. 186
- ఉ. మేరువు సంచలించె వడి మి న్నదరెఁ జలదుల్ గలంగె దు
ర్వారతరంబుగా ధరణి గ్రక్కదలెన్ దళదిక్కు లొక్కపై
బోరన మ్రోసె నారవ చుప్పుగతిన్ వివి యాహయారియుఁ
ధీరతఁ దక్కి రక్కసుల దిక్కు మొగం బయి యల్కపెంపునన్. 187
- వ. ఇయ్యది కడుఁగ్రోతయై యున్నయది దీనికిం గత మేమికో : యవి శంకించి
వెండియు, 188
- ఉ. ఈరవ మాచరించు రిపుఁ డెవ్వఁడో : గన్నాని వానిఁ గట్టి దు
ర్వారత వాడునన్నిదిఁ గరంబు తిరంబుగఁ బొందఁజేయుఁ ద
ద్దారుణు మందబుద్ధి గతదర్పు నొనర్చి యమాలయాతిం
గా రదియింతు నెవ్వనికిఁ గాలము చేరువయయ్యె వియ్యెడన్. 189
- క. సుర లిట్లోనరించిరాకో, వరమావద డస్పి నాదుభయమున గిరిగ
హ్వరములపాలై విర్భీ, తి రవం బొనరింప వింత తెగువ గలుగునే : 190
- వ. అవి వనిచిన దూతలు నవి నర్వాంగసుందరియు వష్టాదళభుజయు నర్వాభరణభూషి
తయు నాయుధసంపన్నయు హస్తమ్మునఁ జపకమ్ము గొవి పారెసారెకు మధు
పానం బొనర్చుచున్నదియువగు నప్పరాంబ వీక్షించి భయత్రస్తులై మహిమపాలికిఁ
జవి యిట్లనిరి. 191

ఉ. సింగము నెక్కి యెక్కుడగు చెల్వనఁ బొల్పెడి యొక్క కాంత న

ర్వాంగనముజ్జ్వలస్మతీమయమ్మటభూషణ విస్తులాయధా

భంగురహస్త విత్యమదుపానమదాంస చాదవంపలా

పాంగ గనంగ వయ్యెఁ గనినంతన వీతి యెవంగె మాకొగిన్.

192

న. అత్తలోదరి సురకాంతయు నసురకాంతయు నవి విరూపింప రాక యపూర్వసక్రియ

నొప్పుచున్నయది. తత్తేజంబు దుర్దర్శంబగు కతన విలువ నోడి యిట కరుదెంచితి

మంతరిక్షమ్మన నుండి విలింపు లాయంగనామణి నెక్కుడుగ నమ్ముతించుచుండి

రవ్వరారోహ యేమి కతమున విట కేతెంచెనో తెలియుట మాకసాధ్యంబు అద్ద

ర్శనమాత్రవలాయమానులమై దేవరకు విన్నవింపవచ్చితిమి.

193

క. శృంగారాదిరసమ్ముల, పాంగాధీవములు గాఁగ నంగజకత మా

రంగ వృణియిండు చెల్వన, వంగన రంగారు నేమి యనఁదగు నధిపా.

194

న. ఇంక నెయ్యది కర్తవ్యం బానతిమ్ము నావుడు మహిమండు మంత్రి దిక్కు

మొగంబై సావిలాషమ్ముగ విల్లను.

195

మ. అమరాగిల్లితి నత్తలోదరికి నే. నయ్యంగనారత్నముం

గొవి రమ్మేక్రియనైన సామమున నాకోర్కుల్ వరింపంగ నే

నొనరింతున్ బ్రియమారఁ బిల్లచుపాపీయోగంబు. తత్కన్యకా

జనయాదామణి కింతకన్నఁ గలదే; సంకోష మెంతేవియున్.

196

గీ. సామదావళేదమ్ముల నమ్మతించి, వచ్చుఁగాకేమి రాకున్న మచ్చెకంటి

విటకు రప్పింపుమీ బలాత్కృతిగ నొప్పె. నేవి రసభంగ మొనరింతునేమొ మొదల.

ఉ. ఆనరపీరుహాక్షి జంజానన యాకమచుద్య లేని యీ

వాసనలోకసౌఖ్యములు వ్యర్థము; లచ్చెలిమిన్న విన్న నా

కాన జవించె వైశమ తదంగన వియ్యెడఁ దేవలెన్ రసా

భానము గాకయుండ నొకపక్కిక వీడగు నేర్పుకూర్చున్.

198

న. అవి యవిపిన నమ్ముంత్రివడుం దరిగి దొడవుల విలిచి వినయావనకుండై యిల్లను.

ఉ. ఎందులదానఁ వియ్యెడకు నేమికతమ్మున వచ్చియుంటిఁ నీ

యందముఁ జందమున్ విని స్మరాకురుడై ననుఁబె మువిటం

దందుల కేగుదెంచెదో; రయమ్మున నాతనిఁ దోడి తెచ్చి నీ

కిందు నొనంగువాడనొ, మృగేక్షణఁ యీ తడవేల చెప్పుమా.

200

మ. నరసీజాననద త్తమా వరమునకా వ్యర్థము నిర్జించి యె
వ్వరికిన్ వద్యుడు గాక యిచ్చ కనురూపంబైన రూపము దా
ర్పి రసజ్జిత్వము గల్గి మావిభుడు విస్సీమప్రతాపాదిభా
వ్యయై వర్తిలు వేతోకండు మహిషస్వామిస్థితిన్ బోలునే. 201

చ. అనవుడు లేతనవ్వు వగి యజ్జగదంబిక వల్కు “దేవతా
జననిగ న న్నెఱుంగుము వ్రళంన యొనర్పితి కాన నంతయున్
వినిచెద మీవిభుం డిదెడివేదన కోవక నన్ను వేడివన్
బనిఁ గొని వచ్చితిన్ మహిషుఁ బట్టి వధించి సురాః త్రోవఁగఁగా. 202

వ. ఇంతవట్టును నీయందలి విషయవిధేయతలకు మెచ్చి వచించితి వేతోక్క తెఱఁ
గేవి యిప్పుడ విన్ను వధించు చింకఁ జాగు పేయక పోయి మీ రాజానకు నారాక
యెఱిఁగించి యిటు వచియింపుము. 203

దేవీ మహిషదూత సంవాదము.

కా. “జీవించన్ వలతేనిఁ దత్క్షణమ స్వశ్రీ వీడి పాతాళముం
బోవం జూడు మనుగ్రహించి విరుతున్, బో నేరకున్న విసుసన్
దేవప్రేతిగ యుద్ధరంగమున మద్దివ్యాప్రపాతమ్ములం
గావించున్ మృతుఁగా మదగ్రమున వీగర్వంబు దుర్వారమే. 204

చ. ప్రతియుగమందు దుర్ముడులు వల్వరు నీవలె దేవవీధ నం
తతగతిఁ జేసి మచ్చరళతమ్ముల రూపతి పోయి రింక నీ
గతియును నట్లకాఁ దలఁచి గర్వము వీడుము దాత నీకు మె
చ్చి తివిరి యిచ్చునవ్వరము చెల్లదు పొల్లగు మచ్చరమ్ములన్. 205

ఉ. కావున దేవనద్యమును గర్వముతోడన వీడి పొమ్ము లే
దా, వెఱవేది శత్రుములు దార్పి రణమ్మున కేగుదెమ్ము నీ
కావర మింతలో నడఁచి కాలవిప్రోలికిఁ బంపి స్వర్గ మా
దేవతలందు విలెద విధేయులఁ బ్రోచుట నాకుఁ జెల్లదే.” 206

వ. అవి మహిషునకుం జెప్పము పొమ్ము నావుడు మంత్రి యయ్యంబిక కిట్లను. 207

ఉ. ఎక్కడిమాటలియ్యవిఁ మృగేక్షణః యౌవనగర్వనంసదన్
మిక్కిలి మీటి వల్కెడు సమిద్దనాక్రమకాలి మావిభుం

దెక్కడ : బాల వీ వతని నెక్కటిపోరున నిగ్రహించు లా
నెక్కడ : నమ్మ శక్యమగునే : విను మాతని శౌర్యసంపదల్.

208

ఉ. ఆతని వైన్యమొక్కవిధమైనది కాదు రథాశ్వనాగము
ఖ్యాతతమై పదాతినిచయాకులమైఁ తగుఁ గామరూప ని
ఖ్యాతుఁ డతండు వి న్నడఁచు టబ్బురమే : లలితాంగి : దుర్మద
స్పృతగజంబు మాలతి నళింపఁగఁ జేయుటయున్ భరంబొకో.

209

ఉ. వీయెడ మావిభుండు గడు నెయ్యిము గల్గి చరించునప్పు డే
మో యువతీలలామ : కఠినోక్తులు వల్కి రసంబు భంగముం
జేయఁగ రామి నీకిటులు పెన్నుచునుంటి మఱింత యేల వీ
ప్రాయము సార్థకమ్ముగఁ గృపణ గనుఁగొమ్ము వరింపు మాతనిన్.

210

గీ. ఆతనిరాజ్యము ధనమును నఖిలమునుఁ ద్వ. దీయచుగు భృత్యుఁడై సేవఁజేయుఁబట్ట
రాజ్ఞిపై మమ్ముఁబాలింప రాదె : భక్తి. భావమున వీకు మ్రొక్కెడఁ బంకజాక్షి.

వ. అనిఁ బహుభంగుల సామపూర్వకమ్ముగాఁ బోదించు వానికి నయ్యంబ యిట్లను,

ఉ. వీడగు తెల్విశేటలును నేర్పును నింతియ విన్ను మంత్రిగా
నూఁదినవానికిం దెలివి యొప్పునె : యోపకుబద్ధి : యిద్ద ణు
వ్యాదులు విద్దఱు హతమనస్కులు విద్దఱు విద్దఱే వృథా
వాద మిడెల : ధాత తగువారిని గూర్చె జగమ్ము నవ్వఁగన్.

213

వ. వీను శ్రీ స్వభావమ్మునం జేసి వాని బలపరాక్రమంబు లెఱుంగనని కదా ప్రేరితి
వయ్యది నిక్కంబ. వీను బురుషుండ నొందెఁ దదనుగుణస్వభావ నగు శ్రీ
నొందెఁ గాకుండునని వెండియు.

214

మ. అతిమాధుండయి మున్న మీప్రభువు లావానించె శ్రీచేతఁ బం
చత నద్దాతకతమ్మునన్, వినుము తచ్చాతుర్య, “మెంతే జాగు
స్మితయో నంగనచేతఁ జచ్చు” టని తాఁ జిత్తమ్మునన్ రోయఁడ
మ్ముతిహీనుం దివు డవ్వరం తెదిరెఁ దామైమైఁ జనం బోలునే.

215

చ. “పురుషుని నన్ను వివ్వనిత పోర నెదిర్చి వధించునే” యటం
చరయక మృత్యు వీ నెపము నందినదంచు నెఱుంగునట్లు మీ
నరపతితోడఁ జెప్పు మొకనాతియ కాదు. తృణంబు వజ్రమై
పొరిఁగొనుఁ గాలవర్యయము మూఁదిన నెంతటివానికేనియున్.

216

వ. కాలంబు నమంజనం బగునప్పుడు వజ్రంబేనియుఁ దూరింబగునట్లుగుటఁ దనకుం గల నైస్యమ్ములను నాయుధమ్ములనుఁ దక్కటి సాధనమ్ములను వమ్ముగు నిక్కు వంబని మఱియును. 217

ఉ. కాయము దాల్చువారలకుఁ గాదొకొ మృత్యువు ; నిక్కమేరికే నాయువు నిశ్చలంబె ; జలజాననుఁ దాదిగ నొక్కఁడేని వి త్తాయకుఁ డున్నె ; చావు లరయన్ బఱరీతులు, దై వనిర్మితం బై యిటు తన్ను మృత్యువు రయమ్మున మ్రింగఁగవచ్చె దుర్మతి. 218

వ. ఎవ్వని కెవ్వనిమ్మున విధించి యుండు వాఁ డవిధమునఁ బొలియు, నిట్లుండఁ గొందఱు మూఁథులు 'మాకు వరమ్ము గూడు మే మెవ్వరికేని నవధ్యుల' మని విజ్ఞ పిఁగుదు. రట్లు గర్వించినవా రెవ్వరేని కాశ్యతులై యుండిరే ; యంతవట్టు నీవ్రదు వునకు బోడించి జీవించఁగలఁడేని హుచ్చిగమ్ములను దివమును దేవాధీనం బొనర్చి తన వారితోఁ బాతాళమ్మున కఁగి యందు ముఖమ్ముగ నుండునట్లొనరిం పుము నావుడు మంత్ర నిజాంతర్గతంబున. 219

ఉ. ఎక్కువ తక్కువల్ తెలియ కియ్యబలామణి ప్రేలుచున్న దీ చక్కెరబొమ్మయుక్కడఁవఁ జాలియుఁ జాలకపోతి రాజు పె న్మక్కువఁజేసి దీవిఁ దన మానివిఁగాఁ గొన నెంచి పంపిన ప్రిక్కచులాషి యేమచిన నెల్లదమై చన దింక నిక్కమౌ. 220

వ. కాదని యిత్తుణితో ననికి నంతవకట్టితనేని రసాధానంబగు నట్లు విరసంబొనర్చి వ్రతునన్నిది కేగుపెట్లు నమంజనంబగు ; అదియునుగాక కామాతురుం డగుకతన నతండు నాకా కెదురు చూచుచుడు, నట్టియెడ నే విద్వాని జయించినను విద్వాని సమరమ్మున నోడినను విరుదెఱుంగు నతని కప్రియంబు యగుంకాకేమి యాతవిఁడ కేగి చక్కఁగా బోడించి పదవ నతని యభిప్రాయాను సరణమ్మునఁ గార్యంబు నిర్వహించెద నిదియ లగ్గని యతండు మహిషుసాలికిం జని కృతాంజలియై యట్లనియె. 221

కా. నీయాజ్ఞం గొని యేగి కంటి సవటా నీరేజవత్రాక్షిఁ దే జో యుక్తిన్ వెలుఁగొందు దాని శరసంస్పృ ర్త్యుచితాష్టాదశ స్పాయద్బాహువిలాస సింహగత నన్బాలాశిరోమౌళితో నీ యందమ్మునుఁ జందముం దెలుపుదు న్నే నిట్లు బోదించితిగా. 222

- ఉ. మావిభుఁ డీత్రలోకముల మన్నన తెక్కినవాఁడు నిన్ను సు
శ్రీ వెలయంగఁ బట్టమహిషీవదనుం దొగి విల్పి సేవకుం
దైవశవర్తియై మెలఁగు నాతనిఁ బొందుము మూఁడులోకముల్
నీ వయి యేలుకొమ్మ రమణీః యెలప్రాయము పార్థకమ్ముగఁ. 223
- వ. అను నా వలుకుల కక్కామిని కనలి స్థితం బొనర్చి యిట్లనియె. 224
- మ. మహిషీగర్భవముద్భవుం దులువ నమ్మందున్ సురశ్రీతిథూ
ర్వహనై యేబలియిత్తు శక్తి కకటాః పాపాత్మః నాబోఁటికిన్
మహిషుండా వతిః యెంత హీన యయినన్ మానంబుపెంపేది త
త్సహవాసం బొనరించునేః మహిషియోఁదద్యోగ్య తుల్యాకృతిన్. 225
- చ. సురలకు వైరియై మిగుల సోలుచు మత్తిలి దుష్టుడై యహం
కరణమునన్ జరించు జనకంబకు నమ్మహిషాదమున్ వదిం
తు రయము మీఱ దైత్యకతితోడ రసాతల మేగెనేవియున్.
గరుణ దలిర్చుఁగాకున్ నవి కావర మెత్తి వచించెఁ బెల్చినన్ 226
- వ. అంత నేనాదుర్బావణమ్ములకు వైఁవక యుద్ధమ్మునకు నుంకింప నెంచి రసభంగం
బగు నవి యోజించి దేవరకు విన్నవించ నట కరుదెంచితి. 227
- ఉ. అంగనయయు్య నెక్కుడు మదాంసయై బలముకా జలంబు సు
హ్నింగ నిరంకుళంబుగ రణోత్సుకయై చెలువారుదానితో
సంగర మాచరించుట యసాధ్యమ కా వగతున్ జయంబుఁ ద
ద్భంగము నన్న వెయ్యెడల దైవవిధేయము లెంతవారికిన్. 228
- వ. నావుడు మహిషుం డీతికర్తవ్యతామూఁడుండై వృద్ధులగు మంత్రుల రావించి యీ
యంగన దేవప్రేరికయై వనుదెంచిన కాంబరియగుమాయ యగుం గాకేమి మీర
లుపాయజ్ఞుల రిండు సామాదులయం దెయ్యది ప్రయోజ్యంబగు విశ్వాసార్హంబుగా
వచియింపుఁ డనిన వార లిట్లనిరి. 229
- గీ. సత్యమై స్రియమైనవచనము పతికిఁ
దెలుపు టుచితంబు రెంటికిఁ దొలఁగకుండు
మాటదొరకదు రువ్యమై మండు రోగ
హారి యగు పెండు దుర్లభం బండ్రు బుధులు. 230

- గీ. అన్యకమునఁ బ్రీతి పుట్టించు నతికవటులు, వేనవే బుండ్లు నత్యమ్ము వినుచువాఁడు
వివేదివాఁడును దానిని చుననచేయు, వాఁడు మూగురు దుర్లభుల్ పార్థివేంద్ర. 231
- వ. కావున నెడతెగని యమ్మహాకార్యమ్మునందు నీ కెట్లు ప్రీతికరుల మయ్యెద మది
యునుం గాక రాఁబోవు కుభాకుభమ్ము లెవనికి వేద్యమ్ము లనవుడు మహిషుండు
మంత్రుల కిట్లను. 232
- క. తప్పేమి మీకుఁ దోచిన, యొప్పున వచియింపుఁ డిందు యుక్తియుతంబై
చొప్పుడువానివచనమున్, గొప్పఁగఁ జేసి కయికొందుఁ గోర్కె దలిర్చు. 233

మహిషుండు దేవికడకుఁ దాఱుముం బంపుట.

- వ. నావుడు విరూపాక్షుం డను మంత్రిశ్రేష్ఠుం డతని కిట్లనియె. 234
- చ. అన్యకము సాహసమ్మును మృగాక్షిఁసౌ మృని నీవెఱింగి యి
వ్వనిక వ్రగల్పవాక్యములఁ బ్రోడిచు గోల్పడఁ జెల్లునేఁ యొకం
డనక ననున్ వెనం బనుపు మవ్వనితన్ వదియింతు నొందెఁ గా
దనినను నాగపాశముల వంటఁగఁ గట్టెద, నిన్నుఁ జేర్చెద. 235
- వ. పిదపఁ జేయునదిలేక నళవర్తియై నీకోరినయట్ల వివిధ భోగమ్ములం దేల్చి
నీయం దనురక్తయై యుండు విది నాకుం దోచిన తెఱంగు, త్రిలోకవిజయం
బొనర్చిన నీబోఁటి కొక్కిఁబోటికై యంత తలంక వలయునేఁ యిది నిభీషికా
మాత్రంబ కాని వేఱొందు గాదు నావుడు దుర్గరుం డనుమంత్రి యట్లనియె. 236
- మ. అనుమానమ్మునఁ జూడ నవ్వనిక కామానక్తగఁ దోచె నం
గనలం దిట్టి నిభీషికల్ గలవు వక్రవక్రియం బూడుపుం
గవి లోఁగొందురు హావభావవిదు లాకర్షింతు రీచెయ్యు, లి
వ్వనజాక్షిమణి నిన్నుఁ గోరి యిటు పై పై వక్రతల్ మాపెడున్. 237
- చ. “శరముల నిక జయింతు” ననె సారనగంధి, తదర్థ మవ్యగో
చర మగు పెట్టుఁ లమ్మదనకాస్త్ర మెఱింగినవాకుఁ దక్క, ఘా
వరః శరముల్ కటాక్షములు, వ్యంగ్యవిధిన్ గ్రహియింపు తత్పరం
వరలు విగిడ్చి నిన్ను నళవర్తిగఁ జేయుతలంపు గాఁ దగున్. 238
- వ. అమ్మగువ వచియించిన వాక్యమ్ముల కెల్ల వర్థం నిట్లన యోజింపవలయు నట్లు
గాదేవిఁ ద్రిలోకమ్ములం జయించి హరిహరాదులఁ జీరికిం గొనక నిష్కంఠకమ్ముగ

రాజ్యంబు కాసించు నీవయి నొక్క యబల బాణపాతం బొనరించు టది యేటి
మాట : ఇక నొక్కటి యవధరింపుము, “బాణప్రయోగం బొనరించి నిన్నుం బడ
వై చెడ” నని కదా, యత్తలోదరి వలికె, “వడవై చెడ” ననుటకు వ్యాఖ్యానం బవ
ధరింపుము. 239

చ. మొదలఁ గటాక్షపాతమున మోహితుఁగా నొనరించి మీఁద దు
ర్మదమున యుద్ధరంగమను మంజులకయ్య బలాత్కరించి విన్
జదురుఁ బండబెట్టి పురుషాయితబంధమునన్ గరంతు నం
తదనుకఁ దాట” చుంట యది తత్త్వము దూతకెఱుంగఁబోయినే. 240

వ. మఱియు విన్ను విగతప్రాణుఁగా నొనరింతుననుటకు నర్థంబు వినుము, ప్రాణం
బునఁ దేజంబు దాని నవహరింతుననుట, యుత్తమాంగులు వ్యంగ్యప్రదాన
ముగాఁ గాముకు వరియించుట గామకాత్మనష్టతంబు. నీ పిల్లండగువానిం బంచిన
వాని కీ యర్థంబు గోచరిం బగునే యని వెండియు. 241

ఉ. సామము దానముం గొలిపి చందనగంధినిఁ బొందు మొందు లే
దీమెయి నీకుపాయ, మది యెంతటిగర్వము నేనిఁ దాల్చుఁగా
తేమి నుతంత కోపవతియే నగుఁగా కిటు చేసినకా వళం
బై మరగునో గ్రమమ్ముగ, మృగాక్షిలభంగులు వక్రవక్రముల్. 242

క. పలుమాట లేల యచ్చిలు, కలకొలికిం దెచ్చి నీకుఁ గానుక సేయం
గల నమ్ముఁ బనుపు మావలఁ, గలవని నేఁ జూచికొనెదఁ గా కమరేంద్రా. 243

వ. అని పలుకునకవి కద్దంబై తాముం దీట్లను, “మహాత్మా యియ్యది కామాతురయు
వ్యంగ్యార్థవతురయు నీయందనుర క్తయంగామి విశ్చయంబు, 244

ఉ. ఆదర మూఁది నానలుతులందలి యర్థము సంగ్రహింపు ము
ష్టాదకబాహువుల్ విశిషాయకముల్ గల దీనివంటి బల్
గాదిలివన్నెలాఁది నొకకాలమునందును వెండుఁ జూడఁగా
రా దిది యెద్దియో కడు భరంబుగఁ దోచు నరిష్టహేతువై. 245

వ. దీని కనుగుణమ్ముగ నాకుఁ బెక్కులు దుస్వప్నమ్ము లింతకుమున్ను ప్రతిదినమ్మును
బొడముచున్నయని, నేటి యుషఃకాలమ్మున నొక కాలంక కృష్ణాంబర ధరిణియై
యేడ్చు గృహాంగవస్తునఁ బొడకట్టె విది యిట్లుండ. 246

- క. ప్రతిదినమును వికృతములగు, రుతు లదర విలక్షణంపు రూపునఁ దగు ప
క్షితకులు గృహములపై రా, త్రితతీవ్ గూయంగఁ దొడఁగి దేవరః వింశే. 247
- వ. ఈదుర్నిమిత్తముల కెద్దియేని నొకకారణం బేర్పడవలయు, నియ్యెడ యుద్ధరంగ
మున నన్నద్దయై యున్నయంగన గంధర్వియు మానుషియు నాసురియుఁ దదన్య
యుంగామి తెల్లంబు, దేవప్రేరితయైన యొకమాయ గావలయు నెట్లేని నగుఁగాక
సంగరమునకు సంతనకట్టి వెడలుట కర్ణంబు జయజయములు దైవాధీనము
లగుట బుడుండప్పట్ల నిర్పయుండు గావలయు కుభాకుభము లేరికిని వార్యంబులు
గావు" నావుడు మహిషుం డతని కిట్లనియె. 248
- ఉ. నీ వచనము లింత తగునే చను మిప్పుడ యుద్ధచుండు బల్
చేవ యెలర్ప నవ్యవిత లీలమెయిన్ వళఁగా నొనర్చియుం
దే వెర వయ్యేనేని యిటుతె మ్మటు దక్కినఁ దీవ్రబాణముల్
ప్రోవులు గా నిగిడ్చి జను ప్రోలికి దాసి నొనర్చు మేధైఱా. 249
- ఉ. వీరుఁడవై స్మరాగమవివేకివి నఁ గర మొప్పు వీరుగం
భీరత నేఁడు చూడవలె నే చవి వేగింపాటు దక్కి యం
భోరుహనేత్ర యయ్యెడకుఁ బోరఁగ వచ్చెనొ, పొందవచ్చెనొ;
నేరువుమైఁ గనుంగొనుము విక్రమైతింగి దొడంగు మాజికిన్. 250
- గీ. కేవలము విర్దయుండవై కివియ కత్త, లోదరీమణి నెమ్మది నున్న తెఱఁగు
నరసి యప్పటి కనుకూలమైన వలది, ననునరింపుము పొమ్ము జయమ్ముఁగొమ్ము.
- వ. అవి యానతిచ్చినఁ దామ్రుండు కాలవకుండై వైవ్యమ్ములు గొలువ మహిషునకు
నమస్కరించి వెడలి యెడనెడఁ బొడము దుర్నిమిత్తములు గణింపక చవి ముందట.
- క. హర్యక్షముపై నెక్కి య, వార్యాయుధహస్త యగుచు వచ్చిన యుద్య
ద్వైర్యః గనె లోకనాయక, వార్యఁ దివిజాపకేనమారాధ్యనదన్. 251
- వ. ఇట్లు కాంచి దొడవ్వలం విలిచి నయుక్తికముగ వివయహుంకముగ నిట్లనియె.
- ఉ. శృంగి నెఱుంగుదేః యతః డతేయవరాక్రముఁ డెల్లరూపు లా
రంగొన నేర్చువాఁ డబలః రాక్షసశేఖరుఁ డావిభుండు నీ
కుం గడు లోఁగి వీరుగుణకోటి గుణించుచు రూపమెంచి పా
ణిం గ్రహియింపఁ గోరెడు గణింపఁ దరంబె లివద్దిశేషమున్. 252

తాముండు దేవితో సంభాషించుట.

- క. మాయేలిక కేలికనై. నీ యిచ్చకు వచ్చినట్లు విద్వరభువన
స్థాయినివై నందనమునఁ, బాయక విహరించుకంటె భాగ్యము కలదే. 258
- ఉ. సుందరమైన దేహ మిటు చొప్పడె నీకుఁ బురాకృతంబు మే
లందినదాన నొట నకటా యది యెట్లు ఫలించు మావిభుం
బొంది సుఖింపజేనిఁ బువ్వుబోజిరొ ; కల్పకసూనవిస్మర
త్కండుకముల్ దరింప కిటు కత్తులఁ బూనఁగ నేల పాణులన్. 257
- ఉ. మానివి : యేలొకో, తెలివి చూలి దరించితి బావ చుత్తరం
తానముతోడ : భూలతలు నాజెప్పుఁజూపులుఁ దత్తదర్శనం
దాన మొనర్చఁ జాలవొకో ; తన్ని : సుమమ్ములఁ బూని యైన నె
వ్వానికిఁ బ్రీతి గాని యవి పల్లవపాణికి నీకుఁ జెల్లనే. 258
- వ. అదియునుం గాక నింకొక్కఁడు వచియించెద యుద్ధమ్మునకన్న నంసారికి వేతొండు
దుఃఖమ్ము లే దైనను లోభావృత్తులై యిద్దానికి మదాంధులు నమకట్టుదురు, నీబోఁటి
బోటి కియ్యది యేల : అనుగ్రహించి దేవదానపూజితుండై లోకమ్ములెల్లఁ
దానయై యతికయించు నన్నదధిపతి మహిషాసురు వరియించి పట్టమహిషివై
యిష్టోపభోగమ్ము లనుభవించుము సంగరమ్మున నేరికేవి జనుంబు సంకయగ్రస్తం
బితయు నీతివేదివి వగు నీకుఁ దెల్లంబయివి వెండియు. 259
- చ. అతని వరించి యౌనవమునందు సుఖమ్ములు గూడఁ బెట్టి వి
ర్జితసురనాథుడై మహిమచేవకు మించెడివాని లోకనం
స్తుకు సుతుఁగాంచె దీవు కడు సుందరుఁ దత్తనుజాండు మీఁద దై
త్యకతికి రా జగుం దనదుధాటి సురాసురులెల్ల మెచ్చఁగన్. 260
- వ. అను తామునివచనమ్మును విని మేరుగంధీరభాషణమ్ముల నయ్యంబిక యిట్లనియె.
౯. ఓరీ తామ్ర, కటువ్రలావ : విను మీ యుత్తుల్ పహింప వ్నమం
దేరం బంచినవానికల్లివలె గేదె న్నేను గా, వట్టి దు
స్ప్రార్థంబున్యవసాకి న మృహిషుఁ గామార్తున్ వరింపంగ నా
కేరితిం దగుఁ బువ్వుముం దురుదరం బేలిల నేఁ బాలెదన్. 262
- క. హరిహరవీరజాననుల వష్టదిగీకులఁ గోర కక్కటా :
మరుదిరమూర్తియంచుఁ దమ మానకరాత్తుఁ దృణాకి శృంగి నే

నరునిగఁ బొంది లోకమున వారని దుర్యశ మంద వెట్టిసుం

దరినె : పశుకా వరింపఁదగు తవ్వియుఁ గల్గెనె యేయుగమ్మువన్.

263

వ. అదియునుంగాక విరుణుండును విర్మముండును సర్వసాక్షియు సర్వకర్తయు నకర్తయు సర్వజ్ఞుఁడును సర్వగుఁడునుఁ బూర్ణుండునుఁ బూర్ణాశయుండును శివుండును శాంతుండును సర్వభావముండు నగు పురుషుండు మధ్యర్త, ఆతనిఁ ద్యజించి హేయతాభాజనమ్ముగు దేహమ్మునం బొల్పుమందాత్ము నధముఁ దన్నే మని పరియింప నుంకింతు నని వెండియు.

264

ఉ. కాతకరాళిఁ గాలుమహిషంబుగఁ జేసెద మీవిభున్ మరు

ద్భూతికిఁ దక్కి భీతిమెయిఁ బోయి రసాశల మంటియున్న వక్కాతరుఁగతు వింతయును గ్రక్కునఁబోయి వచించి యుద్ధపుంజేతకుఁ బిల్వ మత్తులవఁ జెచ్చెర వచ్చివఁ ద్రుంతు వ్రేల్చిడిన్.

265

కా. భగ్నాకుండు నమన్ పరించునె : మదప్రాగ్భారదుర్వారధీ మగ్నాత్ముకా మహిషాధముం దను వికామప్రోజ్జ్వలన్మామకా స్త్రాగ్నిజ్వాలలప్రేల్ల నంచెఱుంగఁదెరా : తామ్ర : యంచున్ రిపుల్ భుగ్నప్రాభవులై కలంగ రవముం బూరించె హెరమ్ముగక.

266

కా. స్వర్భూదుర్భర మైనయారవమునన్ సప్తాంబుధుల్ దూలె నం తర్పారంబు సహింప కద్రులు వ్రతిధ్వానమ్ము లిచ్చెన్ భయా విర్భావమ్మున దై త్యనంపుములు కంపించెకా దదీయాంగనా గర్భమ్ముల్ పగిలెన్ దిశావలయ మేకంబాయె నొక్కుమ్ముడిన్.

267

ఉ. ఆరివ మాలకించి భయమంది పలాయనకాలి తామ్రుఁడెం దే రయ మార సప్తహిషధీరుని పవ్విది తేగె, మున్న త త్సేరులకర్ణముల్ బధిరభావము దాల్చె వనంకరంబు నా గారియు గర్జితకా ద్విగుణ మయ్యె భయమ్ము సురారికోటికక.

268

వ. పిమ్మట మహిషుండు భయత్రస్తుండై తన కడ కరుదెంచిన తామ్రుం గాంచి వది పులదిక్కు మొగంబై చింతాదంతురం బగు చిత్తమ్మున సుత్తలపాటుగడర విట్లనియె.

269

మ. గరువం బేది రసాశలమ్మునకుఁ బోఁగా వెంతుమో దుర్గ మె న్వరికిం భేద్యము గావీరీతి నొనరింపం జూతుమో లేక సం

గరరంగమ్మన నత్తలోదరిఁ గడుకా గారింతుమో యెంచి మీ
ర్వరబుద్ధుల్ వచియింపుఁ దియ్యెదల కాత్మప్రక్రియాదుర్యుతై. 270

గీ. మంత్రమూలంబు రాజ్యంబు మహివతులకు, నదియు గుప్తమ్ము గావలె నట్లు గాని
చో వినాశమ్ము గలుగు నిచ్చో ననుగుణ, మైనవలను విచారింపుఁ డయ్య మీరు. 271

ఉ. వచ్చినకొంతగా దలం, వైకమ వీయ జయింప రాదు తా
నచ్చవలాషి యెక్కటిగ నాహవకేళి నిర్భయమ్ముగా
వచ్చుట కొంత చింత్యమగు వారక వీరితి మేవి మీద మే
ల్వచ్చునో ; కీడు వచ్చునో ; కుభం బకుభం బెవఁదోపుఁ జెప్పగన్. 272

వ. ఉపాయవాదులు కొందఱు దైవం బన నెద్ది యెవ్వఁ డెఱుఁగు నోపినవట్లు యత్నం
బొనరించుట కర్థం బుండు. కొందఱు దైవమ్మును నుద్యమంబును గార్యసిద్ధి
ప్రదంబు లని చెప్పుదురు. మీమీ బుద్ధిబలమ్మున నిం దెయ్యది శ్రేయమో వివరింపుఁ
డనుడు విడాలండను మంత్రి యతని కిట్లనియె. 273

సీ. మహిషేంద్ర వింకె ; యిమ్ముహిళ సురప్రేర , జంబున విటకు యుద్ధంబొనర్చు
నేతెంచె విక్రాంత యెల్లసురలయంక , ములఁ బుట్టుటయు విక్రముగ నెఱుంగ
నయ్యె. ప్రిభీతు ని న్నుచురులు వంచింప , విప్పాట యోడించి రిక్కతమునఁ
గాదె దొడవ్వలఁ గదిసి యెల్లరు నహ , యులు గాఁగ నుంకించు చున్నవారు

గీ. మనము రజమున కేగిన వనజనేత్రుఁ
దొట్టి సురలెల్ల నసురుల గిట్టఁ జేయఁ
గడఁగుదురు విన్నమాత్ర మక్లాంత చంపు
వెఱిగి తగుయత్న మొనరింపు మింత విజము. 274

వ. నా బుద్ధికిఁ దోచిన విదమ్మునఁ జెప్పితి భవితవ్యం బెఱుంగ వంత నమద్ధుండనే ;
నీ కెయ్యది సులభంబగు నట్లు సచరించునది యేకాకినియై కామిని యుద్ధార్థిని యగుట
యెంతకేనియు నక్కజంబగు ననునంత దుర్ముఖుండను నవివుం దిట్లనియె. 275

చ. జయ మీక పీకు లే దనుట సత్యము నానవనంబు తప్ప ద
ట్లయినఁ “బలాయనంబు వర” మన్నమరావళివెల్ల నోర్చి యొ
క్కయువతి కిట్లోనర్చుటయుఁ గాదు, రజం బొనరించి చచ్చినన్
బయి నెగడున్ యశంబు జయపక్షమునన్ సుఖ మప్రమేయమో. 276

వ. అనిన బాష్కలం దిట్లనియె. 277

- ఉ. ఏ నొకరుండనే చని జయించి యమాలయ మేగునట్లు ల
మ్యూనివిః జేయు వాఁడ దృతిమంతుఁడ నయ్యు నధీరుభంగి నీ
కొనె భయమ్ము చెందః నమరాధిపుఁ దొట్టి దిగికులెల్ల రన్
దీనులఁజేసి యక్కరణఁ దేకువ దక్కుదురయ్యః కాంతకుఁ. 278
- గీ. ఈవు సంగ్రామమునకు రానేలః నన్ను, బంపు మొక్కింతమాత్ర నవృథఁతిఁ జంపి
మగుడ నీకడ కరుదెంతు మహిషరాజః, మామకీనబలంబు సామాన్యమయ్యః 279
- వ. అంత దుర్గరుండు వినతుండై యిట్లనియె. 280
- ఉ. నీ కయి దేవతల్ మిగుల న్నేరునఁ బన్నినయాలకాంగి మా
యాకృతి నొక్కఁజేర్చిడి శిశావ్రపరంవరఁన్ వధించు నా
నాకుల కాకుఁత్యము రయమ్మునఁ గూర్తు విభీషికార్థ మీ
రాక యొలుంగు. మంతయుఁ గరంబు తిరంబుగ నిర్వహించెదన్, 281
- వ. అంతియకాని రాజనీతివిరుద్ధంబగు తెరువునఁ బోవలదు. మఱియొక్కటి వినుము
లోకమ్మున సేవకులు సాత్త్విక రాజస తామస భేదమ్మున మూఁడు తెజంగులవా,
రందు సాత్త్వికులు స్వామికార్యమ్ములు సాధించుచుఁ దదవిరోధమ్మునం దమ కార్య
మ్ములు నిర్వహించుదురు రాజనులు స్వకార్యతత్పరులై యొక్కొకతఱివి స్వామి
కార్యంబులును యదృచ్ఛగా నిర్వహించుదురు, తామనులు స్వామికార్యంబు దిగఁ
ద్రొక్కి స్వకార్యతత్పరత్వమ్మున వలనగునెడ మార్తురం గలసి ప్రభుచ్ఛిద్రమ్ములు
వెలిఁజేయుచుఁ గోశగుప్తంబగు ననివడువున భీతిం గొలుపుదురు. 282
- క. కావునఁ దాదృశుఁగు దు, ర్భావుల నమ్మంగఁజనదు ప్రభువులు, మంత్రం
బాః వెలికిఁ బోవు కార్యం, బాః వివరీతించు నట్టియదయుం కతవఁ. 283

బాష్కల దుర్ముఖులు దేవితోఁ బోరుట.

- వ. అట్లగుట నీవు నిశ్చింతమ్ముగ నుండు మేనును బాష్కలుండునుం గలసి యరిగి
యక్కామివిం జయించి నీకడకుం దోడితెత్తునువి యరువురును గృతనమస్కా
రులై దిక్కులు గ్రక్కదలఁ బురమ్ము వెలువడి దేవింగాంచి యిట్లనిరి. 284
- ఉ. ఓ నళినాయకాక్షిః వినుమొక్కఁడు వందెడ మేము విన్ను. మా
దానవనాయకున్ మహిషుఁ దత్పరతన్ వరియింపు మాతఁడుకా
మానవరూపనుంది విను మన్ననఁజేయు రహస్యమందుఁ దు
ర్యానముమై ననిం గడఁగి మానముఁ బ్రాణముఁ గోలుబోదురే. 285

వ. కామరూపుడగు మారాజుతో నకలభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ ద్రిలోకమ్ముల కేలి
కనై యేలికొమ్ము నావుడు దేవి యిట్లనియె. 286

గీ. ఎంత కామినియయ్యుఁ డా నేలకాంగి
యడముఁ బకువు వరింపఁగ నాత్మ నెంచుఁ
గులము శీలమ్ము గుణమును గలుగు తగిన
వరుని వరియించుఁ దన కంత వలయునేని. 287

చ. వెడనెడ మాటలాడుచు విభీషిక లియ్యెడఁ జూప కింక మీ
యొడయనియొద్ద తేగి ననురోహిణులుఁడై చనుదెంచునో, రయం
బదర రసాతలమ్మునకునై చనునో తెలియంగఁబర్కె యి
య్యెడ కడదెంచి నొడ్డుఁ దిశ నే నహియింప దురుక్తు లాడినఁ 288

ఉ. ఆ కఠినోక్తులన్ విని దురాత్ములు దైత్యులు బాణవృష్టి పెం
జీఁకటి గ్రమ్ముఁగాఁ గురియఁ జెచ్చెర నజ్జగదంబ సింహనా
దాకులై రిపుల్ బెదర నంపగముల్ విగిడించి నంత దు
ర్భీకుఁడు బాష్కలండు చనుదెంచెఁ జమూతతి కగ్రగమియై. 289

క. ధట్టందై యత్రమ్ముల, నెట్టన నద్దేవిమీఁద విగిడించిన న
ప్పట్టన నయ్యంబయఁ డా, పిట్టెనె శరములు వేనవేలు గడంకఁ. 290

వ. ఇట్లు బాణపరిహాసిహితమ్ముల నిరువురుం దుములమ్ముగాఁ జోరుకటి, 291

కా. ఆకర్ణాంతము బావముం దిగిచి పంచాత్రమ్ము లద్దేవి య
స్తోకాహంకృతి వానిపై విడువ నా సోఁ కప్పిటిం ద్రుంచి వి
ర్భీకుండై యొకయేడు బాణముల దేవిం గొట్టి బిట్టాచ్చె రొ
ద్రాకారమ్మున నంబయుఁ దళశితాస్థావిధు జేసెన్ రిపుఁ. 292

ఉ. వాచికరమ్ములం దునిమి వాడిశరమ్ముల నోవ నేని య
మ్యానవభాదిదావ మనమానరయమ్మునఁ ద్రుంచి సింహనా
దానుగతిం జెలంగె జగదంబ, సురారి గదాత్తహస్తుఁడై
పూనిక నేగుదెంచె వలపుప్పసుగంధినిఁ బిల్కె-మార్చఁగఁ. 293

మ. అటు లేతెంచెడి బాష్కలంగని గదన్ హస్తమ్మునంబూని యె
క్కటి కయ్యమ్మున మూర్ఖునోనడఁచె నక్కంజాపిఁ వాఁడంతలోఁ

బటునేగమ్మన మూర్ఖఁ దేజీ గదనైవన్ దాచి వారించి మి
క్కుటమౌ కూలమున ప్పిలించరిపునక్కుండించె నయ్యంబయిన్.

294

ఉ. కూలముదాకి బాష్కలుఁడు సోలి యమాలయగామియై మరు
జ్జలమువంత దీర్చె నది వైఁవక దుర్ముఖుఁ డాగ్రహమ్మునం
దూఁచుఁ దేరి నెక్కి 'ఏలు తొయ్యలి! యెక్కడతేగ వచ్చు వి
న్నాలములోఁ బొరింగొనెద' నంచు శరమ్ముల ముంచి యెత్తినన్.

295

ఉ. వక్తము జేపురింప నురనైరులు భీతిల శంఖనాద నం
నక్తములై దిశల్ గలఁగ శక్తి గుణారవ మాచరించి త
మ్మక్తములై న మార్గజనమూహములన్ బొడిచేసి వానిపై
శక్తిముఖాయుధమ్ముల ననంఖ్యముగాఁ బరఁగించె నుద్ధతిన్.

296

వ. అంత దుర్ముఖుండు తత్తదాయుధమ్ముల నాత్మసాధనమ్ముల మరలించుచు నుక్కు
మిలిగి యందికపై ననేక శరమ్ముల విగిడించుచుఁ బోరాడు వచనరమ్మున నంగ
రమ్ము దుర్బరంబయ్యె.

297

గీ. అంబచే ననిఁ జచ్చిన యమరశక్తు, వికంఠుల గాత్రముల నుండి నెగసి రక్త
మేలు గట్టె శివాకాకగృధ్రసార, మేయములకెల్ల సంతోషమాయతముగ.

298

ఉ. దుర్ముఖుఁడు బ్రకోవగతి దోవఁగ హస్తము నెత్తి వచ్చు దు
ష్కర్ముఁడు "ఏంబె యోజలజవారువిలోచన! మాన్మపాలు నం
తర్మద మేది పొందు మటు దక్కిన నిన్ బరిమార్తు నుజ్జ్వల
ద్దర్మవిము క్తతీవ్రవిశితవ్రదరమ్ముల పాలు సేయుచుఁ.

299

ఉ. దుష్కరమైన కోపమునఁ దోఁగుచు నంబయు వానిఁబల్కు 'మీ
బాష్కలుఁ దేమియయ్యెర యపాత్ర : యవత్రవఁదక్కి దుర్మదా
విష్కరణంబు సేయఁగలవే యిఁకఁ గాలము దగ్గఁ జయ్యె నీ
కుష్కవచఃప్రసంగములు చూచెదఁ జక్కఁగ చిత్వ మాజికిన్.

300

ఉ. కాత్రపుఁ డంబ వల్కులకు పైఁవక కోవకరాశవత్తుఁడై
మాత్రన వించె నెక్కుడగుమార్గజముల్ దృఢిఁబావి యా జగ
న్నేత్రి శరమ్ముల న్నఱికి వీలుగఁజేసి యొకంబ వాని దు
గ్గాత్రము గ్రుచ్చె విక్కిరణిఁ గర్కశ మయ్యె రణమ్ము వారికిఁ.

301

ఉ. కూరులు మెచ్చఁ గాతరులు పోలి భయంపడ నొక్కట నిలిచి
పారి శరాసము దునుమాడి శరముల నేనిటన్ వెనన్
దేరు బడల్పడ న్నటకి దేవి భయంకరమూర్తిగాఁగ దే
వారి గదన్ గ్రహించి రయమారఁగ పింగముఁ గొట్టె బిట్టగన్.

302

శా. త త్తాదృక్షగదాభిఘాతహతమూర్ధంబయ్యు హర్యక్ష ము
వృత్తప్రక్రియ నీడఁ బోక నిలువ న్నర్తకరి కోపించి యు
ద్యత్తీప్రస్థితిఁ బైకి రాఁ గని కనత్తద్గంబు చేఁ బూని సం
కృత్తస్థితకీరీటమస్తఃపిఁ గా నేపెన్ సురల్ మెచ్చఁగన్.

303

వ. ఇట్లు దుర్ముఖుండు నమనిన హతశేషులైన రక్కసులు పలాయమానులై యరిగిన
మహిమండు వారలం గాంచి “యేమియయ్యో” నని యడిగి కలలెఱుం గెఱింగి క్రోధ
మ్మును సంతాపమ్మును బెనఁగొనఁ దక్కటమంత్రులం గాంచి.

304

గీ. అక్కటా! బలవంతులై యమరవరుల, నోర్చి పెం పెక్కినట్టి యాయోధు లిట్లు
నత్తురే యాఁడుదానిచే! శక్యమగునె, కాంయోగమ్ముదాట నొక్కవికినేని: 305

చక్షురతామ్రుల యుద్ధము.

వ. అని వనటం గుండు రాజా వాలోకించి చక్షురుండు దేవా! యంత వగవ నేల నే
నేగి యీ క్షణంబు యమ్మానించి బొరిగొండు నని యాజ్ఞం గొవి తామ్రుండు దనకు
బాసటగా దిక్కులు పిక్కటిల్లి సింహవాదమ్ము లొనర్చి పేర్పు దైత్యచమూసనూ
హమ్ములతోఁ గదలి చను దెంచుచుండె; నవ్వాని దౌడవ్వలం గని.

306

ఉ. అంబిక మంటికావినద మారఁగ శంఖరవం బొనర్చి మ్రొ
యం బిగలాఁగ శింజివియు నద్భుతరావ మొనర్చె దాన భీ
తిం బడి పాటు దైత్యులగతింగని చక్షురుఁ డాఁగి పల్కె వై
శంఖ వధింతు వియ్యుబల లా వఱనేటికి నిల్వఁ దుద్ధతిన్.

307

మ. అని దానమ్మును గేఱఁ బూని జవితాహంకారదుర్వారుఁ డ
య్యును నద్దేవినిగాంచి యిట్లును మహోద్యోగమ్మునన్ మ్రోయు నిం
గని భీతిల్లెడి వాడఁ గాను వినుమీ కంజాక్షి! నిం జంప నె
మ్మన మెంతే వెనుదీయుచున్నయది సంభావించి దోషస్థితిఁ.

308

ఉ. అక్కట! చారునేత్రలు గటాక్షములకా గురిపించి సంగరం
బెక్కటిఁ జేయుటల్ గలుగునెమ్మెయి నో పరసీరుహాక్షి! నీ
వెక్కడ: కర్కశాప్రముల నేయుట లెక్కడ! పుష్పమేనిఁ బై
మిక్కిలి దెచ్చు నీదు నునుమేనివయిం బడె నేని యుగ్మలీ. 309

గీ. జ్వలదర్శనజీవుల జన్మ మెంత, నిర్దయాత్మక మెమ్మెయి నెమ్మి గలిగి
పెంచుకొను దేహమును గడుఁ బేశలమ్ము, గాఁ దలంపక ఖండింతు బద్ధకతుల.

గీ. ధనలోభమ్మనఁ గత్తులు, గొవి వరులం బొడిచి తృప్తి గొందురు లోకం
బున మూర్ఖు, లెంతకేనియుఁ, జొనుపుం దంధనము ధనము సుందరి: యెందున్.

చ. తెలిసినదాన వయ్యు విటు తేకువఁ దక్కి లతాంగి: భోగజ
మ్ముఁగు సుఖమ్ములన్ విడిచి పో రొనరింపఁగ నేల పేర్చి నా
వలుకులు నమ్మితిండి సురపాలర నొంచి దివంబు గొన్న ధీ
రలరితు మావిభుం గొవి కరంబు సుఖింపుము నీకమ్రొక్కెదన్. 312

ఉ. కత్తులు హత్తి శత్రుములు గాడి కరీరము భిన్నభిన్నమై
మిత్తికిఁ బాలుగాఁగఁ బయి మిక్కిలి నక్కలు కంకగృధ్రముల్
నెత్తురు గ్రోలి మాంసమును నెమ్మిమెయిం దివి యీడ్చు నక్కటా:
మెత్తురు నక్కవీండ్రు లవి మేటిగ నేమిగుఱంబు చూచిరో: 313

క. అవిఁ దెగినవారలకు నా, కవివాసము గలుగునంద్రు గా కే మది యెం
త విజమొ తెలియదు నా బు, ద్దివి వివి మారాజు నెనయఁ దిపురు మృగాక్షి. 314

చ. అన జగదంబ వల్కుఁ గడు నాఱడికూఁతలు గూయఁబోకు కా
ప్రవిధివి వోలె నీల్గెదపు రాజాలసీతి యెఱుంగుదే: మహా
జనసహవాస మెయ్యెడల నల్పక కాఠెనుబోతు నేస్త మం
దిన వినుఁబోటికిం దెలియునే: క్రుతిగవ్యములైన ధర్మముల్. 315

చ. సురలకుఁ జెట్టచేసి కడుశూరుఁడువోలె మదించినట్టి ము
ష్కరు మహిషాధముకా జమువినదృమ చేరఁగఁజేసి కాసవా
క్షరములతో జయార్థమగు కంబము వియ్యెడ విల్చుదాన సు
స్థిరత యెలర్చ విల్చి యవి సేయుము వికా మొదలకా వదించెదకా. 316

చ. జీవితేచ్ఛాగ్రంథిగ్రస్తుండ వయ్యెదేవి నీ రాజునకు బుద్ధి పెచ్చి హతశేషులతో: బాకా

శమ్మునకుం బోవునట్లు పేయు మనవుడు దానవుండుఁ గ్రోధమూర్ఛితుండై ఘనా
ఘనాసారమ్ములు వోవి శరంబులు గురిసిన,

817

ఉ. ఆ జగదంబ వాని ప్రబలాత్తమలన్నియు మగ్గుచేసి ప్వా
రాజముఖామరుల్ వొగడ రక్కసుపైగదవైచె దానఁ దా
రోజుచు మూర్ఛవోయెఁ గడురోషము గల్గియుఁ జక్షురుండు; ప్రో
త్తేజితశౌర్యఁడంత నరుదెంచెను దామ్రుఁడు చావధారియై.

818

ఉ. వచ్చిన తామ్రుఁగాంచి రిపుభంజని యజ్జగదంబి “రమ్ము నీ
మచ్చర మేద నజ్జముని మందిరముం జొంఁజేసి పుక్తు మీ
వచ్చినవార్తఁదా విని వెనం జనుదెంచెడిఁ గాక దుర్ముదుం
డచ్చవలుండు మీకుఁ బ్రభువైన హయారి రణంబుసేఁతకుఁ.

819

క. మీరెందఱు వచ్చిన నా, క్రూరుఁడు మహిషుండు చావు గూరకయున్నన్
గోరిక తీరడు సురలకు, రా రమ్మును మద్దురాత్ము రణమొనరింపన్.

820

కా. మా యన్యోన్య వరాక్రమమ్ములవనల్ మా యుద్ధచాతుర్యతే
జోయుక్తుల్ గనుఁగొందుగాక వని తుచ్చున్ బుచ్చవిభ్రాజితుఁ
దాయంబంపుము మీ విటున్ జమువిఁగూడం జేసెద న్నాఁగ ‘నో
హో’ యందుఁ వడినార్చి యేసెశరముల్ యుద్ధార్థితామ్రుండొగిఁ.

821

మ. శరవృష్టి శరవృష్టి నేర్పి కడఁకఁ శౌర్యం బవార్యంబుగా
విరుగేల విగిడించె భల్లములు దేవేంద్రుడు లగ్నింప న
య్యరవిందావన, మూర్ఛదేజీ తగఁ దా నయ్యంబికం జక్షురుం
డురుడై మార్కొనె విద్యురం జదిపెఁ గ్రోదోత్సాహమై యంబయుఁ.

822

వ. దానికిం గనలి రక్కసులెల్ల నొక్కపెట్టిన చుట్టుకొని పరకువట్టినభగ్గమునల
ఖిండివాలాద్యనేకాయుధమ్ము లయ్యంబ వయం గీరించినఁ బోరు హైరంబయ్యె.

ఉ. తాళవసుంబు రోహజము దారుణమై విలసన్మణిపుటల్
గ్రాల వెనంగు నొక్కమునలంబు కరంబునఁ బూని తామ్రుఁ దా
భీలక దోఁచ సింగమును బిట్టుగఁ గొట్టె శిరమ్ము రక్తదా
రాళము గాఁగ దానికిఁ గరమ్మును నంబిక తీక్షణమూ ర్తియై.

824

క. అనివెణికి వానిశిరమున్, వెన నణికిన మొండె మొక్క వ్రేల్మిడిఁగేలఁ
మునలంబిడర నటించి ర, జనరణి నంతంతఁ బదియె నాకు లలరఁగఁ.

825

వ. అంతః జక్షురుండు తామ్రమరణమ్మునకు నవుడుగఱచికొని ఖడ్గమ్ము కేలం బూని
సింహవాదం బొనర్చి యురువణించిన జగదంబ కోసాకులయై, 326

మ. ఒకబాణమ్మున ఖడ్గము న్నొకటి వేతోక్కంట హస్తంబు భూ
మికి హత్తించి నుతోక్కంట శరముపేర్చిన్ దొల్లఁగా నేసి ది
బ్బికరాబీలముగాఁగ గర్జిలిన భగ్నిభూతమై దైత్యులై
నృకదంబం బుడివోయె నొల్కిరి ప్రహసంబుల్ సుంఠి దేవివై. 327

న. అట్లు చక్షురతామ్రు లిరువురుం జచ్చుట విని శోకించి మహాపుండు దురాగ్రహ
గ్రస్తుండై యసిలోమబిడాలాదుల ననేకుల వనేకపేనలకోడం జతఁజేసి పవచిన
వార లరుదెంచి యష్టాదశభుజాగ్రజాగ్రదాయుధమందలయగు చండికం గాంచి విన్న
యాకులలగు నెడ నసిలోముండు వారలకుఁ గన్నాకై నేనాముఖమ్మున విలిచి విన
యమ్మున నయ్యంబ కిట్లనియె. 328

క. దేవీ కొందొక చెట్ట నీయెడల నెందేఁ జేయఁగారాచి న
ద్యావుల్ దైత్యులు వీరిల్లుల బొలియం దాఁడోలు నీకేల ? వీ
రావేశమ్మున దుఃఖదంబగు రణం బాసెంతురే ! నందిమై
నావెంటం జనుచెమ్ము నీవలయు నానావస్తువుల్ గైకొనన్. 329

ఉ. సారము లేని నంసరణసాగరమందు సుఖంబు గ్రహ్య మె
వ్వారికి, శాంతిమై నదియుఁ బాల్చుడు, దానికిఁ దక్కి మార్దవ
శ్రీ రుచిరంబు తాయము కృశించి నశింపఁగ నేం చెప్పుమా
హేరరణమ్మునం దిటులు గోరికచెందితి దుష్కరమ్ముగఁ. 330

అసిలోమ బిడాలాదు లనికి వెడలుట.

క. ఆసుఖము రెండు తెఱఁగుల, బాసెలు నిత్యం బనిత్యనదవియు నా, వి
ద్యానంగతిఁ బరు నెఱుఁగుట, యే సుఖమగు నిత్య మది, తదితర మితరమా. 331

న. ఇందు నాకాత్మకంబగు భోగసంభూతసుఖంబు తత్త్వజ్ఞులు త్యజించి నిత్యంబగు
నాత్మజ్ఞానంబు వడయమంకింతు రదియట్లుండె. 332

ఉ. సౌగతధర్మ మూసుటయు నమ్మకమేని మృగాక్షి : శత్రు నం
త్యాగము చేసి జవ్వనము సార్థకమై తగ విచ్చ కై న నం

భోగములన్ మెలంగు విరివోడిరొ : ప్రాయము రేపు విల్పునే
ప్రేగగునిట్టి తాపమున వేఱురె పుష్పముఁ బోవిదేహముఁ :

333

చ. అదియునుఁ గాక యొడ్లను విరాగసులన్ బరితాపపెట్టి యి
ట్లదయతమైఁ జరించుటది హావి యగున్, దయకన్న దర్శము
న్నదియె ? తదీయరక్షణమునందు మనం బిడి సత్య మిప్పు చె
ప్పఁ దగదె దైత్యవర్గములఁ బట్టి పడింపఁగ నేమి వచ్చెనో.

334

వ. సత్యంబువలనన కదా ప్రాణిముఖులు విలుచుట దానికిం దప్పుట కొప్పమియ దర్శం
బనఁబడు నట్టి దర్శమునకుం గట్టువడి కల తెఱంగు చెప్పు మని ప్రాంజలియై
యడిగిన వసిరోమునకు నంబ కరుణించి యిట్లనియె,

335

ఉ. నీదునినీతి యంత దగునే : కరుణించి వచింతు నాదు యు
ద్ధాదరకారణంబు; జగమంతయుఁ ద్రిమూర్తదాన దిష్టులం
గాదని చంపి సజ్జనులఁ గావఁగఁ నొందు ప్రయోజనంబు నా
కేదియు లేదు దీని కయి యెత్తుదు నే నవతారముల్ మహాన్.

336

మ. భయభక్తుల్ విడనాడి దేవతల నొంపం బూనే మీరాజు దు
ర్జయుఁడై; నాని నడంప వచ్చితి యథార్థం బింత; నీ వేగి దు
ర్నాయునిం దన్నహిషితమాజా నిట నే రమ్మన్న చందంబు దె
ల్పి యనింజేయఁగఁ బంపు మన్యుల వృథా ప్రేరేపఁగా నేటికిఁ.

337

అ. వె. జీవితేచ్ఛఁ దనదుచేతమ్ము పొలసిన, బంధుజనులకోడ బయలు వెడలి
యూఁగకాలియంత యేనియు ద్రవ్యంబు, గొన కధోభువనము జనుట యొప్పు.

338

వ. అరసాతలమ్మునంద మీఱులవృద్ధగు ప్రహ్లాదుండు వసించు నాఁ దాతనిం గొలిచి
యట నుండునది యని చెప్పు మట్లయిన మీరలందఱును బ్రతికి పోవుదు రనవుడు
వసిరోముండు విధాలు దిక్కు మొగంబై ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె.

339

అ. వె. వింటివే భవాని వినిచినవిధము ద. యార్చ్యహృదయ నంది కనుమతించె
ని త్లోనర్చి బ్రతికి యేగిన నేమగు, నా రసాతలమ్మునందయుండ.

340

వ. నావుడు విధాలుం దిట్లనియె.

341

ఉ. అంబిక చెప్పినట్టి విధ మందఱకున్ ముఖదంబ రాజా నం
ధిం బడయంగనొల్లఁ డెటు వెల్పుఁగ వచ్చు నెఱింగి మూర్ఖ రీ

తిం బడువాని ? మృత్యువది దెప్పర మాఁగఁ దరంతె యుద్ధరం

గంబునఁ జచ్చువారిఁ బొడఁగాంచియుఁ దక్కటివారి నంపఁదే.

342

గీ. కడఁగి పాంచారికలరీతిగా నతనికి, వకులమై యాజ్ఞఁ దప్పఁగ వశమె సత్య

ముగ వదిలిన పల్లు లెవ్వగఁ బ్రియంబు, గలుగఁజేయు నృశంసురౌ కావడంకు.

చ. “ధనమును రాజ్యమునా విడిచి దర్శము నేదియుఁ గట్టుగుడ్డతో

నవకిఁ దొలంగి యేగుము భయమ్మున నీవు రసాకలమ్ము” నా

విని యతఃపాదరించెడి వివేకము గల్గినవాడెఁ దోవముం

గవి మనలన్ ‘వదింతు’ ననుఁగాక దురాత్ములు కీడు నెంతురే.

344

ఉ. కావున స్వామికార్య మెసకమ్మునఁ బూని చరింత మెమ్మెయన్

జావది సిద్ధమౌపైఁజిఁగి దావఁగనేల దురాత్ముచేతిలో

నా విని యాతఃప్రియకౌవిదం జెలరేఁగి విదాఁ దేదైఱన్

దేవిని నొంచె సప్తపటు తీవ్రకరమ్ముల నేసి యీసునన్.

345

వ. అసిలోముండును ధనుఃపాణియై యంతంత విలిచి చూడచుండెఁ బదంబడి యంబిక

తన్ముక్తమ్ములగు బాణమ్ముల నెడనెడఁ బొడిచేసి,

346

గీ. మూఁడు భల్లమ్ములను జాపమున నమర్చి, సింహనాదమ్ముచేసి పేర్చిన రయమునఁ

బణపె; వాఁడును దద్బాణపాతమునకుఁ, దొడరి మూర్చిల్లి పైదె విద్దురయుఁ జెందె.

వ. ఇట్లు విదాఁబండు నమసిన నసిలోముండు నన్నద్ధుండై రణరంగమ్మునకు వచ్చి

కరంబెత్తి యయ్యంబిక కిట్లను.

348

చ. ఎఱుగుదు దేవి : నీకతన మృత్యువు నా కగునందు; బుద్ధులం

గఱవిన నొల్ల వట్టి విభుఁ గాదన లేక రణంబుపేత కే

దైఱ విటు లియ్యకొంటిఁ గడుఁదెంపరినై మరణంబు నీకిమైఁ

బణచుటకన్న లగ్గుగుళుభం బగుళుంబును దైవలభ్యముల్.

349

ఉ. ఇందఱు దానవుల్ వదిసి యేగిరి కాలసిప్రోలి కిందునే

నెందఱుఁబోలువాడఁ : విదియెవ్వఁడు దాఁటఁగనేర్చుఁ : బొరుషం

జెందును దైవముం గడచి యందుకయుం బనిపేయ దంచు మి

న్నందఁగ నార్చి యేపె నికాత్రము లజ్జగదంబి దిక్కుగన్.

350

కా. ఆ బాణమ్ముల సంతరాళమున కాత్రమ్ములం ద్రుంచి పై

పై బాణమ్ములు గొన్నిటికా వెన విగుడ్సన్ వాఁడు తచ్చుతదా

రాజాహుళ్యముచే న్రవద్ధురీతిగఁదై రాజిల్లెఁ బుష్పాలి
లాబాబాసురకింకుకాగమము హేలన్ జూప జగ్గింపఁగన్.

351

ఉ. విమ్మటఁ గోప మెక్కుడుగఁ బేర్చి గదంగొని యార్చి సింహమూ
ర్ధమున మొత్త నయ్యది కరిమ్ము భరిమ్ముగ పొరభంగి నా
దమొప్పరించి శత్రుములు దాఁపెడి తీవ్రనఖమ్ములన్ దదీ
యమ్మగువక్షమున్ దివిజాలందఱు మెచ్చఁగఁ జీర్చె నుక్కునన్.

352

ఉ. దానికి లోఁగ కయ్యసుర దారుణభంగి నేదిర్చి యార్చి యా
త్మానుచరుల్ నుతింప రయమారఁగ నాహరిశ్చమంతుఁ గా
లూని పరాక్రమించి గద నుద్ధతుఁడై జగదంబ నొంచె న
మ్మావిని ఖడ్గధార దునుమన్ దల యూడిపడెన్ సురారికిన్.

353

ఉ. రక్కసుఁ డిట్టు లొక్కఁడు సురల్ గునుమమ్ములు గ్రుమ్మరింపుచున్
దిక్కులు ఏక్కటిల్ల “జయ దేవి” యటంచ నుతించి మించి తా
లొక్కట దుండుభివ్వఁబు నుర్వియు నాకనముం గలంచి రిం
పెక్కఁగ నప్పరోయువతులెల్లరు నాదిరి దేవి మెచ్చఁగన్.

354

క. హతశేషమైన దైత్య, ప్రకతికా సింగమ్ము వట్టి భక్షించె నము
న్నతవేగ మడరఁ గొందఱు, సతికీకతి దెలియఁ బలువఁ బలుచిరి కడఁకన్.

355

వ. ఇట్లరిగి రోదనపూర్వకమ్ముగఁ గల తెఱఁగు చెప్పిన నమ్మహిమండు ప్రళయకాల
రుద్రుని చందమ్మున మండివడి దారుకుండను పారదించి నహస్రఖరనంయుతం
బును నానాయుధ సమన్వితంబును బితాకాద్యజవిరాజితంబును నగు తన రథంబు
దోడికొని రమ్మనపుడు వాఁడట్లొనరింపఁ గమాత్తుండగు కతన నద్దేవి తన్ను వరిం
చున కాఁ దలంచి హేయంబగు నీ మహిషదేహంబు కా దని త్యజించి ప్రియ
రూపచాతుర్యమ్ములం జూచి మోహింతురని కృతవిశ్చయఁడై.

356

దేవీ మహిష సంవాదము.

ఉ. మానవరూపముం గొని సమంచితభూషణభూషితాంగుడై
దానవనైవ్యముల్ గొలువ దారుణి గ్రక్కదలన్ రథస్థుడై
మానిమల్లె మెచ్చఁదగు మంజులమౌ చెలువొప్ప వేగ న
వ్యావిని దవ్వలం గని రవం బొనరించెఁ బరాంబ డంబుగన్.

357

- వ. ఇట్లు శంఖంబు పూరించినదై త్వవాసాని కనుకనిం బఱచె వారల నిలువరించి
మహిషాసురుం దామె కభిముఖుండై చీటునగవు మొగమ్మునం దనర నిట్లను శిశి
- గీ. దేవి! సంసారమున యిండుఁ దిరుగు పురుషుఁ, దేవిఁ గామినియేని సుఖమభవము
నొందఁగోరుదు రదియు సంయోగజంబు, గా నెఱుంగు మదియు భిన్నగతి నెసంగు.
- వ. ఎట్లంటేవి మాత్రపితృలకుఁ బుత్రునితో వగునది యుత్తమం, బిష్ణువమ్ముల సంయో
గంబు మధ్యమంబు, వివిధావృతచిత్తులను బ్రసంగపరివర్తులను నగు నాపతుల
సంయోగంబు సహజంబై యత్యల్ప సుఖదం బగుట నధమంబు. 360
- ఆ.వె. సమవయస్కులైన జంపతులకుఁ దుల్య, రూపశీఘ్రజనిరూఢిఁ బ్రోపు
మిగులు యోగ మది యమేయసుఖోదయం, బొనఁగుకతన సుత్తమోత్తమంబు.
- వ. ఇట్లు సంయోగమ్ములు వరస్పరం బుత్కర్మాతిశయమ్మునం బొల్పు కతన. 362
- ఉ. వీరుఁడనైన నాయెడ వివేకము గల్గిన దానైనై సుధా
సారము వోనిచూడ్కులఁ బొవంగఁగఁ జేసి కరంచి తేని దు
ర్వారసుఖంబు దాననగు బాలరొ! యిర్వర కీసుఖంబుతో
నారయ నేసుఖమ్ములును నంద వసుత్తమ మో కతమ్మునన్. 363
- చ. సురవతిఁ దొట్టి విర్లరుల సొంపఱఁ జేసితఁ గామరూపదా
తురి గలవాఁడ విట్టి ననుఁ దొయ్యలి! దామనిఁ గాఁగ నేలి యా
దరముగఁ బట్టరాజ్ఞివయి దానవులెల్ల విధేయులై మెలం
గ రమణ నాడు వైభవము గైకొని పొంధఁగరాదె భోగముల్. 364
- ఉ. ఆనతి యిచ్చితేని విను మ య్యమరాచశిరోద వైరమున్
మానెడ నెద్ది పంచినను మానక చేసెడఁ బ్రేముడించు మె
క్లేని భవత్పదాంబుజములే శరణమ్ములు పేవకుండ ర
ర్యామగతుల్ వచింతు శరణాగత రక్షణ మొప్పదే చెలి. 365
- ఉ. పుట్టినకోరె దైన్యమునఁ బోవ నొకప్పుడు నాజి నెంతయున్
దట్టుఁడ నా విశేషములు తామరచూలి మొదల్ సురోత్తముల్
గట్టిగఁ దామెఱుంగుదురు కామశరమ్ముల దాడి కోర్కె కి
ప్పట్టున దైన్యమూనితిఁ గృపన్ గను మాయుధముల్ త్యజించితిన్. 366
- క. మరిజానది నెన్నుదు ద. త్వరత ప్నీ తెదురుపెప్పుఁ దన్వంగిరొ! నీ
గురుకుపము లాన మమ్ముఖ, మరయుము శృంగారభంగితాపాంగములకా. 367

- చ. అవపుడు దేవి వల్క్న మొగ మంకురితస్మితకందళంబుగా
దనుజవరేణ్యః నాకుఁ బతి తత్పరమాత్ముఁడు; వాని యిచ్చనై
యొసరుతు నృప్తిః యప్పురుషయోగమునన్ జడనైన నాకుఁ జే
తనము మటిల్లుఁ గాంతశల దాకిన యిమ్మునకుం బరిన్ లలిన్. 368
- వ. ఇట్టి నాకు గ్రాహ్యసుఖవాంఛ యెన్నందును లేదు నీవు మూర్ఛుండవై వన్నొక
సామాన్యాంగనగాఁ దలఁచి మత్సంగం బపేక్షించు చున్నవాఁడ వదియును గాక.
- చ. నరునకు బంధనార్థముగ నాతి సృజింపఁ బడెన్ దురాత్మః య
పురమరహస్యముం దెలిసి భంగుండుమై కడు హేయమైన సౌ
ఖ్యరసమునం జరింపకుము గల్గు నొకప్పుడు ముక్తి శృంఖలా
స్థిరులకునేని; వీరలకుఁ దీరదు ముక్తికినేగ నెన్నఁడున్. 370
- మ. శమ మిచ్చున్ స్థిరసౌఖ్యః మద్ది హృదయ స్థానమ్మునంజేర్చి యీ
యమరావాసము నీడి జీవమును నీవాసంతుపేవిఁ వివా
న మొనర్చంగ రసాతల మ్మరుగు; మీచందమ్ముగా కొండు చం
దమయేవిఁ రణమాచరింపుము విమఁ దర్పాంధుఁ డున్మాదెదన్. 371
- ఉ. నీ వినయమ్ము విక్రముగ నెమ్మది కెక్కుటఁజేసి యంత నీ
తై వచియించితిం గడు దయావరతన్; వలతేని విన్ను లే
దా! వెనుదీయ కాతి ననుఁ దాఁకుము నన్ బురికొల్పినట్టి దే
వావళి యప్పుదీర్తు విను నాత్మకరమ్ములపాలు పేయుచుఁ. 372
- వ. నావుడు మదనమోహితం దద్ధరాత్ముండు మరల నీట్లను. 373
- ఉ. పూలకు మించి యెక్కుడగు పొల్పునఁ బొల్పెడి మేవిదాన! నే
నాము పేసి విన్నడఁచునంతటి సాహస మూప విస్మిరో!
బేలనె! నీక్యవం బడసి పెండిలిఁ జేసికొనంగ నుంటి వి
న్నొలితాంగి! యిట్టి కఠినోక్తులు న న్నన నీకు న్న్యాయమే! 374
- చ. హరిహర వీరజానమల నాహసభీరుఁజేసి పుద్మి నుం
దరిపయః జూపువాఁడనె ప్రతాపము లోకులు నవ్వ; నీయెడం
గర మనురక్తికల్మి భయకంపిత మయ్యెఁ గరంబు పొల్లి! యి
ర్వరమును మిత్రభావమును బొందితి మేటికిఁ దక్కు సంగతుల్. 375

- క. ననుఁబేర్చిఁ జూచి పెండిలి, యెనరించికొన నొప్పెదేవి యొప్పెదఁ గాదే
వివి వలసిన యెడ కరుగుము, వినునేఁ బ్రహరింపఁ జాల విశితాప్రములన్. 376
- గీ. వస్త్రపది మైత్రి యచి బుధజనులమతము, గన వాచెల్మికత్తె నిన్గనిమనంగి
పై ననుభవింపఁగల్గు నైశ్వర్య మొక్కఁ, డున్నె యింతటి పాపంబు నోవఁగలనె.
- గీ. బాలహత్యయు శ్రీహత్య బ్రహ్మహత్య, పాతకము లందు నెక్కుడు పాతకములు
గాన నెట్లేవి వీడయ గాంచి జన్మ, మునకు సాఫల్యమొనరింతు వనరుహాక్షి. 378
- గీ. విను బలాత్కృతిఁగొనియేగ నేర్తుఁగాని, దాన నేమి సుఖంబగుఁ దలిరుటోడి
శ్రీపురుషులు పరస్పరస్నేహ మదరఁ, గూఢమికి నియ్యకొన దానఁ గుఠుక మెవఁగు.
- చ. తెలియవుగాక పూరుపువి ధీరువిఁ బొందవి కాంతకుఁ సుఖం
బులు వెలిఁగావె తాఁ దగిన పొత్తికిఁ దక్కఁవిపూరుపుండును
వెలియగు, నెవ్వఁ డిక్కరణి వేడుఱు పుట్టఁగఁజేసె నీకు; వి
స్తరిమగు జవ్వనమ్ము గడుసుందన మక్కఱ; వమ్మొనర్తురే. 380
- ఉ. వైరి యెవఁడో విన్నిటులు వంచనఁజేసి మరల్చెఁ గాక సం
సారసుఖమ్ము లిక్కరణిఁ జాగము సేయదె తత్త్రిమూర్తు లం
భోరుహనేత్రులన్ విడిచి పోయిరె యింతటిబేంపైతి నే
దారుముఖీలము వతిసంగతిఁ బాసి సుఖించుఁ జెప్పుమా. 381
- చ. నన్యఁ బువ్వుఁగోలం బఱపి వాచికొనం గమకించు చండకా
ననుఁడు మరుండు వీయెడలఁ జాలఁ గృపం గలఁదేమొ, కాక యు
న్నను విటు నిర్వ విచ్చునెఁ కనంబడె హేతువు వైరులైన డు
ర్మనసులు దేవతల్ మరు మరల్చిరి వీడరిఁ జేరకుండఁగన్. 382
- ఉ. ఆదర మేది నన్నిపు డహంకృతి వీడితివేని మున్ను నుం
దోదరి సుందరు న్నుపువి ద్రోచి వదంపడి ధూర్తు నాధుఁగా
నూఁది స్మరార్తయై వగల వొందిన చందమునం గృకింతు సు
మ్మి; దరిలేని తానమున, మీఁదటిబాధ గణింప విమ్మొయిన్. 383

మం దో ద రీ వృ త్తాం త ము.

- ప. అనవుడు నస్తుందోదరీవృత్తాంతమ్ము వివరకునన దేవికి మహిమం డిట్లనియె. 384
- కా. దేవీ! సింహాళ దేశ మెల్లగతులన్ దేజమ్మునం బొచ్చు వ
ద్భావుం డయ్యెడఁ జంద్రపేనుఁడను భూపాలుండు పాలించుఁ బా

రావరావృత మైన మేదిని కొకందై యేలు నవ్వాని కిం

పై వర్తించుఁ బతివ్రతామణి యొక ర్తర్థంగియై యిమ్ములగా.

385

గీ. ఆపె గుణవతి యనుపేర నలరుఁ దగ్గు, జములు వర్ణింప నలవి యెన్నటికిఁ గాదు
కనియె నొక యుత్పలాక్షి నక్కాంత మొదటి, చూలుగాఁ బతి సుఖవార్తి నోలలాడ.

వ. పిదప వమ్మనుజవతి యక్కన్నెకు మందోదరి యని నామకరణమ్ము చేసి తోరం
బగుగరమ్మునఁ బెంచుచుండ వచ్చాలికాజన చూళికారత్నంబు శశికలతెఱంగునన్
దినదినప్రవర్ధమానయై పదియేండ్ల ప్రాయమ్మునం బొలుచుటయు నరేంద్రుండు
వివాహం బొనరింప నెంచి యమకూల వరాన్వేషణవరాయణంబగు చిత్తమ్మున
మన్నయెడఁ గొందఱు బ్రాహ్మణు లరుదెంచి.

387

గీ. తనరు మద్రదేశమున సురన్ముఁడనెడి, రాజవర్యుం డతని కుమారకుఁడు నీడు
కొమిరె కీ డగువాడు నద్గుణవిశేష, రూపరేఖావిలాసవిరూఢి నెందు.

388

కా. కంబుగ్రీవుఁడు వాని పే రనుడు భూకాంతుండు పుత్రిం దదీ
యంబొసొమ్ముగ నిశ్చయించి తన భార్యం జూచి యిక్కన్నె లో
కం బెల్లం గొవీయాడ శీలమున నాకారమ్మునన్ మేటి యా
కంబుగ్రీవున కిచ్చి పుత్రమె యనంగా నాపె సంకుష్టయై.

389

వ. పుత్రి యున్నెడకరిగి యాదరమ్మున నమ్మా : విమ్మ నీ జనకుండు మద్రదేశాధీశ్వ
రుండగు సుధన్వు తనయునకు నమస్తలక్షణలక్షితునకుఁ గంబుగ్రీవునకిచ్చి పెండిలి
యొనర్చు మన్నవాఁ డనవుడు మందోదరి యిట్లనియె.

390

కా. కౌమారవ్రత మూని ప్వేచ్చగఁదపఃకాంక్షన్ బ్రవర్తించ నే
నామోదింతుఁ జిరమ్మునుండి, యొక నాకన్యన్వరింపంగ నే
లా : మేలా యొకమానవుం దనిలి వాలాయమ్ము నవ్వానితో
గామానక్రివి బారతంత్ర్యమున మోక్షప్రాప్తిఁ బోఁ గొట్టుటల్.

391

క. ప్వాకంత్ర్యమ్మున నెప్పుడుఁ, జేతోమోదమునఁ దిరుగఁ జేకూరుట వి
ద్యాతత్వజ్ఞులు మోక్షక, లాతాదాత్యమునఁ జూచి లలిఁ బొగడరాకో.

392

పీ. అత్తమామయెడ నడఁకున గొలుపుట , బావలయెడ భక్తిపరతగనుట
మఱుదలయెడఁ దగు మన్ననఁ జూపుట , తోడికోడండ్ర పొత్తున మెలఁగుట
యాఁడుబిడ్డల చిత్త మరని వర్తించుట , నవతి గల్గిన దాని చన వెనయుట
నతికి నెవ్వేళలఁ బరివర్య నలుపుట , సంతతి గని పెనుసంతఁ బడుట

- గీ. ఆకటః ఐవిస యగుటకు నతిశయించుఁ, గాదె యొక్కవివశమునఁ గాలమెల్లఁ
గడవు నిల్లాలి బ్రతుకు విక్రముగ నాడు, జన్మ మధమాధమమ కాదె జనవియెందు.
- వ. ము స్తుతా నపాదాత్మజుండును ద్రువుని తమ్ముండును నుత్తముండును నర్కవర్మ
జ్ఞుండును నగు నృపాలుం డొకండు పతిభక్తిపరాయణులుగు తనభార్య ననవరాన
నరణ్యమ్మున విడిచెనని వివమె కావున, 394
- చ. తరుణికి భర్త పొందిడు మదమ్మున కంటెను గష్టమెక్కు డ
వృరుపుడు కాలదర్మమును బొందినచో విధవాత్వ మెంతయుఁ
భరమగు మారికేగిన నపారమగుఁ విరహగ్ని యిట్లు నం
దురుదియు నొక్క సౌఖ్యమె మనోగతి చిక్కఁగఁ బట్టుకొప్పడే. 395
- వ. ఆను నాపె విశ్వయంబు మరల్చినేరక జనవి చిన్నవోయిన మనమ్మున నృపాలుని
కడ కరిగి యంతయుం దెలిపిన నతండును నొగదనక నమ్మకించినవాడునుం
బోలె మిన్నకుండె నంత నక్కన్నె మిన్నకుఁ గొందొకకాలమ్మునకు జన్మనం
బంకురించినఁ జెలికత్తియలెల్ల మెల్ల మెల్లన వివాహమ్మునంగల ముమ్ములు
బోధించి యొప్పింప నుంకింపుడు నప్పడఁగి యెప్పాట నొప్పదయ్యెఁ బదంపడి
యొక్కనాడు, 396
- చ. కుసుమిత కుంజపుంజములకు న్నెలవై తగు పూలతోఁట కే
గి నఖలుఁదాను నుయ్యెలలఁ గ్రీడలొనర్చుచుఁ బూలుగోయుచున్
గిసలయజాలముల్ పుణికి గీటునఁ బుచ్చుచుఁ గేళకూకులన్
బిసరుహకాండముల్ చిదిమి వేయుచు నిట్లు చెలంగుచున్నెదన్. 397
- క. కోసల దేశాధీశం, దా నరణికి నొక్కఁడగుచు నరుదెంచెఁ గళా
భాసురుండు వీరవేనుండు, దానజనులు కొందఱు తన దాపున మెలఁగఁ. 398
- వ. రథారూఢుండై దవుదవ్వల నరుదెంచువాని మదనసుందరు నా రాజును దూరదూర
మ్మున నరుదెంచు నైన్యముం గాంచి చెలికత్తెయం దొక్కరిత యమ్మందోదరి
కిట్లనియె. 399
- క. కనుఁగొంటివె యల్లదె దై, నవియతి నొకరాజసుతుఁ డపరమవృథుఁడి
మనయున్న తెరువునకు రా, గ నున్నవాఁ డతని చెలువు గా దవవశమే. 400
- వ. అని వచించునంతన యంతంత నరుగుదెంచి యన్నృపాలుండు పుత్తడిబొమ్మం

బోవిదావి నమ్మందోదరి వీక్షించి విస్తయావిష్టుండై రథంబు దిగ్గి దగ్గఱకుం జని
యొక్కరిక కయ్యంగనం గేలఁ జూసి యట్లనియె. 401

క. ఈలలితగాత్రి యీమధు, రాలాపివి యెవతె, యెవ్వఁ డగు నొకొ ధరణీ
పాలుం దీచెలి జనకుఁడు, వాలాయము నాకుఁ దెలుప వలయు మృగాక్షి. 402

వ. అనవుడు వైరంద్రి 'నరేంద్రా! నీ వడిగినదెల్లఁ జెప్పెదం గాని మునుమున్న
నీవుత్తాంతంబు విన వలకు' నావుడు 'లతాంగీ! కోవలంబను దేశం బొందు గల
దద్దానికి నే నాయకుండ నాపేరు వీరసేనుండు మార్గ వశస్తున నరుదెంచుచుఁ
ద్రోవ దప్పి యియ్యెడ కరుదెంచితి దౌదవ్వల వైవ్యంబును రాఁ గల' దనవుడు
వైరంద్రి యట్లనియె. 403

క. మందోదరి యనఁదగు నీ, సుందరియుం జంద్రసేనసుత యాయెడ కా
నందమునఁ గ్రీడనబ్బెడి, దందడిఁ జనుదెంచె నాఁగ ధరణీపుఁడనియె. 404

క. వైరంద్రి! నాకు మీచెలి, పై రాగము పుట్టె ధర్మవత్తిగఁ జేయం
గోరెడ నీదాతుర్య, దారత కిది పెద్ద గాదు తలఁపు వొడమిన్. 405

వ. నా కింతకుమున్ను వే జొకభార్య లేకుంటం జేసి మీ చెలియ వట్టనుపిషిగాఁదగుఁ
జిరమ్ముననుండి యే వనురూపశీలంబొగుణభాసురయగు కమ్మియ నన్వేషించుచున్న
వాడ నేటికి దైవమ్ము నమకూర్చె నని వెండియ. 406

గీ. ఏఁ గకుత్స్థకురోద్భూతి వింపు గన్న, రాచకొమరుఁడ నిట్టి నా రాణ నెఱిగి
తంద్రియైనను నాకిడఁ దక్కువాడె, వల నెఱిగి చేయు మిందు నుపాయమనుడు.

కా. ఆవైరంద్రి లతాంగి కిట్లనుఁ జెరీ! యారాజుఁ గన్గొంటె! నీ
కౌ పౌండర్యము పేర్తి, బ్రాయమున విద్యాబుద్ధులం దెల్ల నా
రామానుండు కరంబు నీయెడలఁ దా రాగిల్లె నవ్వాని వి
శ్వాసార్థుం డతిఁ జేసికో లుచిత మీ చందంబు నీ కొప్పదే. 408

క. నీవైరాగ్యపుఁ జందం, జేవము పుట్టెం జనకుఁ దెంతయు వగతుం
దావలమై వందురు నా, భూవిభు విప్పాటఁ దేల్చె బోలెదె నీకున్. 409

వ. అతఁ దెల్లవేళల మమ్ముం గాంచి మీచెలిక త్తియకుఁ గఱదలు తఱివి పరిణయ
మ్మున కియ్యకొలుపుఁ దని వినువక వదియింపుచుండు వింతదనుక విన్నుం బ్రబో
ధింప నేర మైతి మియ్యది తగు వల నగుటంజేసి చెప్ప వలసి వచ్చె నని
మఱియును, 410

గీ. వ్రతము తెన్నేని భర్తృకర్తృరతఁ దవిలి, చేరి కుశ్రూష యెడవక చేయుదానిఁ
బోలఁజాంపు విను మట్టి పూవుఁబోడి, యరుగు స్వర్గమునకు విక్రమంధ్రు బుధులు
వ. నావుడుఁ గోపించి యామందోదరి పైరంధ్రి కిట్లనియె. 412

ఆ. వె. సిగ్గులేక నన్నుఁ జెనఁటిచందమున, వరయ నంతఁ జాయక నైతి నొక్కాః
తనము చేసికొనెడి తవ్వికి నా కేటి, భర్తః పొ మ్మటంచుఁ బిలువ మతవి 413

వ. నావుడు పైరంధ్రి మెల్లన విట్లను నవ్వుఁ కాలం బెప్పుడు నొక్క చందమున
నుండదు, మన్నుతుడు దుర్జయుండు, నా పలుకు లంగీకరింపనినాఁడు నీకు నాపద
మట్టిల్లక తీర దనవుడు రాజపుత్రి యిట్లను. 414

ఆ. వె. ఎంతయేనిఁ జెప్పు మేను వివాహ మం, గీకరింప వచ్చుకీడు తొలఁగఁ
జేయ నెవరితరము చెలియరొ, దైవ వ, శంబు తవ్వుఁ జేయఁ జనునె నీకు.

వ. ఇట్లు వైరాగ్యమున నీడంబోక పుయిలోట దక్కి యీనడించిన పైరంధ్రి వీర
సేనుం జూచి. 415

గీ. ఎన్ని చెప్పిన విననేర దీ లతాంగి, గుణగణాద్యుండు కాకుత్స్థకులుఁడు మిగుల
రూపని యటంచు నొక్కి నీరూఢి దెలిసి, విసిరితినిఁ కేమి పేయుదు వెడలు మధివ.

వ. నావుడు స్పృహలుండు వినునస్కుండై తనయంత సరిగెఁ బిమ్మటఁ గొంతకాల
మున కమ్మందోదరి చెలియ లిందుమతి యనుదానికిఁ దండ్రి స్వయంవరమునఁ
బెండ్లిసేయం దలంచి చాటం బంచిన నప్పురంబున కఖిలదరాకాంతు లదదెంచి
మంటపమున వలయు నెడల వసియించి రం దొక్కరునిఁ దనకనుగుణుండగు
రాసూను నయ్యందుమతి వరియించి కృతకృత్య యయ్యె. 416

క. మందోదరి యాపెడిలి, చందము వీక్షించి యందెవఁగు నృపతులయం
దందమునఁబొల్పు విటు శతు, విం దగఁగని కలఁగి దైవనియతి వరించెకా. 417

వ. ఇట్లు కలంగి మదనవేదనాదోధూయమావయై తండ్రికిఁ దనకోరిక తెలుం గెఱింగిం
చిన నతండును సంతసించి తగుఁదగదనక యతనిని గారించి యథావిధిగ
నక్కాఁతు విచ్చి పెండ్లి యొనర్చి పారిబర్హంబొసంగి వీడ్కొల్పె; నాదాదేష్టు
డును మందోదరినహితుండై సంతపమునఁ దనపురి కరిగి యవ్వలాసినితో
వివిధోపభోగములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు నొక్కనాఁడు. 420

క. తనదాసితోడఁ గాను, మ్మునఁ గ్రిడాగోష్ఠి మన్ననొంకము తద్రా
క్షనయకు పైరంధ్రిఁ గనుం, గొవిచెప్పెన్ దాన మిగులఁ గోపన యగుచుకా.

వ. వా రిరువురం బట్టికొనఁదలంచి రంద్రం బరయుచు నంత నొక్కడ నేకాంత
మ్మునఁ గ్రీడించువారి వారిం గాంచి యిట్లు చింతించె. 422

గీ. అక్కటా : శతుఁడంచు మున్నరయనేర, నైతిఁ గడుఁ జెట్ల చేసి యాయధమువంద
వం బడితినిట్టి నిర్లజ్జునిం బతిగ గ్ర, హించి జన్మమ్మునకు హాని నించుకొంటి. 423

క. అవి యుమ్ములిక మనమ్మునఁ, బెనఁగొన నిక నిట్టివానిఁ బెంపేసి హృదీ
కునిఁగాఁ గొని ప్రేముడి నిం, చిన కంటె ననుంబు చెట్ట పేతయుఁ గలదే. 424

మ. పతిసంగంబు పరిత్యజించి మృతికై పాటించునో : దాన సం
గతమౌ నాత్మవదోద్ధితం బయినబల్ కాలుష్య మట్లాట ము
త్పిత్యగేహమ్మున కేగుదెంతునా : నఖిల్ పీడింతు రెగ్గించి దు
ర్మతివై యంతటిచేటు దెచ్చుకొని మైమైఁ బోవఁగా డీటునే. 425

క. పొరిఁబొరి సంతాపము పొం, విరివోవఁగ విట్లు వగలపెల్లునఁ గడు వం
దురి తుదకు నదట నుంబయ, పరమోత్తమ మంచు నెంచి పతిసంసర్గఁ. 426

వ. విడిచి వ్రతవరాయణయై వశ్యుత్తాపమ్మునం గుండుచుండె నట్లు గావున, 427

దేవీ మహిషాసుర యుద్ధము.

అ. వె. ఇపుడు నన్ను విట్లు రెడఁజేసి పిదపఁ గా, మార్తి దొడరెనేని నధము నొక్క
శతు వరించి వాని సంసర్గమునఁ బ్రోవుఁ, దక్కనేల వినుము తలిరుఁబోడి. 428

చ. అనపుడు దేవి కోపమున నమ్మహిషాధముఁ జూచి పల్కు దు
ర్వినయ : వివేక మేది వలచింపక సంగర మావరింపు లే
తునికి రసాతలం బరుగు మొందొక రీతి పొసంగ దెంత చె
ప్పిన విసనేర కూరకయ ప్రేలెడు వీటిఁడినే తలంపఁగన. 429

గీ. జన్మమెఱుంగని నా కిట్లు జన్మలబ్ధి, రూపమెఱుంగని నా కిట్లు రూపలబ్ధి
గలుగు దుష్టుల పదియించు కారణమున, ఏకైక మమరహితమ్ముగ విన్నదంతు.

వ. కావునఁ బాతాళమ్మున కరుగు మొందె ధనుర్ధందుడవై సంగరం బావరింపు మన
పుడు మహిషుం డక్షిణక్రోధరూఢుడై. 431

ఉ. కర్ణముదాఁకఁ జాపమును గాఁడఁగ లాగి శరమ్ములన్ రయో
దీర్ఘత నేయ నంబ వెనుదీయక యంతరమంద యన్నిటన్

జూర్ణము చేపె విర్వరకుఁ జూపఱు భీతి మునుంగ విట్లు నం

పూర్ణంబు వాటిలె నపూర్వము మోరమునై పొరింబొరికా.

432

వ. ఇట్లరుపురుం బోరాడుచుండ నంతరమ్మున దుర్దరుం డరుదెంచి యంబం దలవడి.

క. కొన్ని శరమ్ములు వించినఁ, దప్పించువి యెడలఁ గనలి దాడుణ శరపా

శి వినిగించిన వాఁడును, దప్పికొనుచుఁ జచ్చి పడియె ధర శృంగ మనన్.

434

అ.వె. వానివావుఁ జూచి వగ గూరఁగఁ ద్రిణేత్రుఁ, డరుగుదెంచి దేవి నత్రనస్త్ర

కంబుఁ జొనిసి నొంపఁగా వాని నయ్యంబి, యంతరాళమునన యడఁచివైచి.

435

వ. త్రిశూలమ్మున వానిం బిల్కుమార్చ నద్దానికి పైఁనక యందకుండు గోపమ్ము పిరి

గొనం దాకి.

436

మ. గద చేఁటూని గజారిమ స్తకముపై గాఁడంగ నేయంగ వ

య్యది క్రోధాకులమై వెనం గడఁగి తీవ్రాత్మమ్ములం బోవి బె

ట్టిదపుం గోరులఁబట్టి చీల్చి కడు గోండ్రింపంగఁ దన్మాంస ము

గ్రదళం దాఁ దినియెన్ మరారులకు భీకంపంబు పందిల్లఁగఁ.

437

మ. అటు లయ్యుంధకుఁ డీల్గఁ గిన్కమెయి నయ్యళ్వారి తీక్షణుగా

ర్చుటి రోదోంతంమెల్లఁ గప్పుచు రణప్రారంభుఁడై మించు న

ప్పటి యత్యాహత మాఁగ నజ్ఞనవి యప్పాపాక్తుపై నొక్క మి

క్కుటమో పెన్గద వైచ దానఁ బడె సోఁకు న్ముచ్చిమైవ్రేల్మిడికా.

438

క. అంతంత లేచి దానవుఁ, డంతకుఁడై గదమఁ బూచి హర్యక్షం బో

క్కింత గువయవడ నేపిన, దంతివయం గవియునవ్విధం బడరంగన్.

439

చ. ఖరనఖరావళిం బొదివి గ్రక్కదలన్ బడఁ జీల్చె నంత నా

హరిరిపుఁ డార్చి తాను హరియై సరియైన పరాక్రమక్రమో

ద్ధునఖరాశి మక్కఱఁగఁ దోడవ న్రచ్చిన దావి కల్గి కాం

కరి ఫణిరాణ్మీటంబులగు కాండవరంపర విండఁ జెందినన్.

440

మ. హరిరూపంబుఁ ద్యజించి యమ్మహిమఁ దేనైవేగఁ దానొక్కఁటూ

ధరశృంగంబు కరంబునం బొదివి క్రోధం బెక్క విట్టార్చి కాం

కరిపై నేయ శిలాశితమ్ములఁ గనత్కాండమ్ములం ద్రుంచె న

గ్గిరిశృంగం బొకియింత యింతగ మరల్ గీర్తించి యగ్నింపఁగఁ.

441

- ఉ. తోడన యార్చి సింగ మెడఁ దోష మెలర్చఁగఁ గుంభపాళి నా
రూఢిగ మించి కీడ్వజీచి రూక్షనఖంబుల వ్రచ్చివ్రచ్చి వేఁ
టాడఁగ రక్కసుండు శరభాకృతిఁ దాల్చి మరల్చినన్ సురల్
పోడిమిఁ దక్కి రంభికయుఁ బ్రోవఱఁ జేసె శితావ్ర సహజిన్. 442
- వ. అంత నా శరభాకారుండగు మహిషుండును, 443
- ఉ. తుండమునం గడుం బొడిచి తోడన పుచ్చముఁ జాట్టి భూమిభృ
న్మందలముం బెకల్చి యొకమాత్రన బంతులు ఐవుస్సపోల్కి న
చ్చండివయి ప్నిగుడ్చుచు హసన్ముఖఁడై యెలుఁగెత్తి విక్రమో
ద్దండత మిన్ను ముట్టఁగ మదమ్మున నెజ్జగదంబ కిట్లనున్. 444
- మ. మదముం ద్రిప్పఁగలేక నా పలుకుల న్మన్నింప కీరీతి బె
ట్టదప్పన్ సంగర మియ్యకొంటివి ననుకా దీకొంటి వీటోటి యాఁ
డుదియు న్నేర్చునెఁ యింద్రుఁడొట్టి సురబాబోపంబు వాటిల్ల ర
య్యడి వీకుం దెలియంగ లేదా, వివనో యన్మత్త్రతాపస్థితుః 445
- చ. వినుఁ జురికొల్పినట్టి సురనేతృముఖాచరులెల్లఁ మేల్మిఁ ద
క్క నని వదించి నాడు భుజగర్వము దుర్వహమై జగమ్ములం
దనుకఁగఁ జేయుదుకా పెనుకఁదారక విల్వము నాఁగ వానిక
జ్జినవి వదించుఁ గోప మొక చాడ్చుమెయిన్ గనుపట్ట నవ్వచున్. 446
- ఉ. తత్రతపాటు మాని తగు దర్పమున ప్నిలుమిష్ట మాధవికా
హత్తినవేడ్కఁ ద్రావి సురలందఱునుం గొవియాడ దుర్మదో
న్మత్తువి విన్నుఁ జంపెద రిజమ్మున నంచు సువర్ణపాత్ర మా
యత్తము చేసి త్రావెఁ దగ నానవముం జల ముప్పతిల్లఁగన్. 447
- క. ద్రాజెనవపానం విటు, లక్షీజగతిం బొనర్చి యయ్యంబిక బల్
దక్షత మెఱయఁగఁ దా హ, ర్యజెరావం బొనర్చె ననురులు బెగడన్. 448
- క. జయ పెట్టుచు నచరులు పే, ర్మి యెలర్చఁగఁ బాలు గురియ మేకొని జగదం
బయు మహిషు నెదిరి పోరెన్, హయారియు ననేకమూర్తు లందుచుఁగడఁకన్,
- చ. కవచపుఁదాండితిన్ మెఱసి కావలుఁడై పలుమైల పంబితో
నవగతవీతిమై నని నహంకృతిఁ జూపఁగ వాని కల్గి వం

డి పెలచ' కూలముం గొవి కడిందిగ వక్షము నందు వాట మూ
రృపదీ హయారి యంతట వెనకా బునరుద్గతుడై మహోద్ధతిఁ.

450

కా. బాముండం దన పాదపూతముల నుచ్చైర్నాదపూర్వముగా
నామైఁ దన్ని హనన్ముఖం దగుచు శంఖారావముం జేయ ను
ద్దామక్రోధవరీతయై జనని హస్తంబిందుఁ జక్రంబు ని
స్సీమారంబు ధరించి యుద్ధతిమెయిన్ సింహారవంబొప్పఁగకా.

451

ఉ. ఓరిమదాంధః చక్ర మిది యోడక వీచు శిరంబు దీసి దు
ర్వారత నయ్యమాలయనివాసము వీకొనరించు నెమ్మెయిన్
బోర నొకింత విల్వ మని భోరన నెత్తురు మీఁది కొల్క న
వైస్వరీరమ్ముఁ ద్రుంచి నఁ గబంధము భూద్రము నా భువింబడెన్.

452

మ. సురలెల్లన్ జయవెట్ట నమృహిపుఁ డచ్చోఁ గూల సింగంబు దు
ర్బరవేగమ్మునఁ బాటుసేసల వెనకా భక్షించి విశ్వేశతం
బొరయం జేపెను గొంద అండుఁ జవి రేపుం దక్కి పాతాళ మి
క్కరణికాదేవి యొనర్చ దేవతలు వేడ్కంజేతులన్ మోక్షుచుకా.

453

ఇంద్రాదులు దేవిని నుతించుట.

న. అయ్యంబికం గని యిట్లు నన్నుతించి "రో యంబా : సృష్టి స్థితిలయకారిణివై కీర్తి
మతి స్మృతిగతికరుణాదయాశ్రద్ధాపృతి నమధామలాజయాపుష్టికలావిజయాగిరిజా
తుష్టిప్రమా విద్యాక్షమాదికంబులు నీవయ్యే మెలంగుదు నీ యీ శక్తుల సాహాయ్య
మ్మునంజేసి వారువారు తత్తత్కార్యమ్ములకు నమర్థులగుచుండు రది యెట్లనిన,
నీవు దారణవై యుండవేని నాగహూర్మస్తు బిద్ధారుణి ధరించుటయు నీవు వృథివివై
చెలఁగకున్న నంబరంబు విలుచుటయుం బొనంగ దిట్లుండఁ గొందఱు హరిహర
ప్రముఖులమగు మష్టేంతయు నారాధింతురు. వారు మూడు లనుట కేమి నంది
యంబు : జన్నం బొనర్చువారు చేయు హోమస్తులెల్ల నీవు స్వాహావై యుండుం
జేసియకదా మాకు ముట్టుచున్నయవి. కావునఁ జరావరాత్మకంబగు ప్రపంచంబున
తెల్ల భుక్తిముక్తిప్రదాయనివగు కతన నికరులెల్ల మమ్మునుం బాలించుచుండు విది
యిట్టిదయేని రక్కసు లిట్లుక్కు మిగులుచుండ వారల మూలచ్చేదం బొనరింప
కుంట రోకమ్మున మహారణ్యంబులం బుట్టిన కలువృక్షమ్ములఁ బలాకరహితమ్ముల

నేవియు నుత్తములగు వారు ఖండింపక మిన్నకుండుట వంటిది. కరుణారసవియత
వగు నీ నొక్కొక్కయెడ రజాంగసంబుల శిశర పరంపరలంజేసి యొరుల
శిషించుటకు గతంబు వారలకు దేహాంతరప్రాప్తింజేసి యందు సుహంగనాకేళి
ముఖసౌఖ్యం బొడగూర్చుట కని యూహింపవల్యైది. దేహరహిత వయ్యును
రక్కసుల నుక్కడంప నయ్యయికాలమ్ముల దేహంబు గైకొంటి క్రీడామాత్రంబు
యగు విట్టి యమేయప్రభావవగు నీవుండ ధూర్తులును బురాణవతురులును వగు
కొందఱు హరిహరాదుల పేవిన వలయునని విధించుట యనఁజుంజుంబు గాకుండు
నొక్కొకఁ జగజ్జననివగు నీకు వకులమై యిట్లు రాక్షసబాధల పీఁగుచునుండు ముష్టై
వ్వరు పూజింప నెంతురు వారు కరమ్మున దీపంబు గలిగియుఁ గూపమ్మునఁ బడు
వారిలో నొక్కరుగాఁ దగుదురు. నీవు విద్యావిద్యాస్వరూపిణి వగు కతన మోక్షార్థు
లకు గతివై యుండుదు గావునఁ ద్రిమూర్తులును భవత్పాదపంకేరుహంబు భజింతు
రిట్టి విన్నుఁ గొందఱు మూర్ఖులు భజింపనేరక భవసాగరమ్మున బ్రుంగుడువడి-
నవయుచుండురు. తల్లి ! యంతేల : నీవు వాగ్దేవతా స్వరూపిణివై వక్త్రమ్ముల వసి
యింపనేని హరిహరాదులగు సురలుగావి మానవులు గావి యెట్లు ముఖరితవక్త్ర
లగుదురు :

454

మ. భృగుకానమ్మున మీనమై కమతమై పెంపేది. కోలాకృతిం
దగి పింగంబయి వంతలంబిది యశక్తప్రక్రియం బొల్పి దు
ర్బగుఁడై యుక్కివపుంగతిన్ మెలఁగు నప్పద్మాక్షి పేవిన మృ
త్యుగతంబైన భయంబు రూపఱునె, సంతోషంబు వాటిల్లనే :

455

క. ఎవఁడు భృగుకానమున వన, నవిధమ్మునఁ దనకు లింగసంపాతముగా
నవపెనొ కాదృకుఁ దగు నా, శివునిన్ పేవిన సౌఖ్యసిద్ధులు కలవే :

456

గీ. అట్టి హరునకుఁ గొమరుఁ డై నట్టి గజము, ఖని గజాదిపు పేవింపి కోర్కినదయ
నెంతు రతిమూర్ఖులంబుఁ విన్నెఱిగి కొలువ, రాదొకో కార్యసిద్ధిసంప్రాప్తిబొంబె.

ప. అవి వెండియు,

458

చ. అరిజనతన్ వధించుట కృపాకులతన్ విరయంబు మాన్చి ని
ర్జరభువనం బొసంగుటయ నమ్మత మంచు వచించు నంబ : నీ
చరిత మెఱుంగ లేరు హరపారసలోచనముఖులైనఁ నొం
దొరుపు లెఱుంగువారె భవదుజ్జ్వలమోహవళంపదాక్మలై .

459

గీ. వేదముల నెన్నియేని భావింతుగాక

కొంద జ్ఞులు మునులు నీచంద మెఱుంగఁ
జాలమివి సూర్యుఁ గొల్తు రా జ్వలనుఁ దలకుఁ
రాగమమ్మల సారంబు నరయఁ దరమె.

460

చ. న్వరచితముల్ త్రుతుల్ గఱివి సారనసంభవముఖ్యదేవతా

వరుల కను త్రమత్వము నవారణ బోధ యొనర్చి వ్యాజను
ర్వరత మెలంగుచున్ జగము వంచనచేసెడి వారి నీవు ప్రే
మరసమునం గనుంగొనెడు మాయకులంచుఁ బ్రసిద్ధిదెచ్చుచున్.

461

క. రాఁదగు కలియుగమున జగ, దాదీన్ విమ దాఁచి సుకవు లంబరౌ । నీ వా
పాదించిన సురగణముల, నాదరముమెయి న్నుతింతు రయ్యయి విదులన్.

462

క. మును లెవ్వరు పరవిద్యన్, జనవి ప్నినుఁ దలఁతు రట్టి జ్ఞానులు గర్వ
మునఁబడక విన్నుఁ జెంది ను, బనియతి వర్తింతు రెల్లకాలము తల్లి.

463

క. కేవల పరమాత్మయు నీ, తో విరహితుఁడై యొకింత తొడఁగఁ జాలం
దావితుఁడు నీడు చిచ్చు, క్ర్యావిర్వాపమునఁగాదె యట్టిందగుటల్.

464

చ. అట్లు కాదేని జడమ్ములగు తత్త్వమ్ములును గుణకిర్మయుతమ్ములగు చింద్రియమ్ము
లును జిద్విరహితమ్ములై తత్తత్కృతుల కెట్లు సమర్థమ్ములగు? సర్వమ్మును
సృజించి సమయమ్మునఁ బాలించుచు హరించుచుండు నీ మహామహిమంబు మాక
కాదు హరిహరాదులకు నయిత మగమ్యంబై యుండు.

465

కా. లోలాత్ముండయి దుష్టఁడై త్రిజగతీలంటాకుఁడై యొప్పు దు

శ్శీలుం గానరరూపు నీ కుయవ విర్జీవుం బొపంగించి మ
మ్మేలంబొచ్చిన నీ మహామహిమ మింకేమంచు వాక్రుత్తు మం
బా । లీలాజితదుష్టదానవకదంబా । సత్కదంబాలయా.

466

క. మాకార్యము సేతయ కా, కాకల్పంబై వ కీర్తి యలవడె నీ కీ

లోకానకారిదానవుఁ, బోకార్చినకతన విపులముగ జగదంబా.

467

చ. “అంబా ! ముష్టెల్లవేళలఁ గృపాకలితివై యిట్లు పాలించుచు నేడు గడవై యుండం
బ్రాధింతు” మనవుడు మహిషాసురమర్దని వారల కిట్లనియె.

468

క. సురలార ! కార్య మొం డిపు, దరయంబడెనే విఁ దెల్పుఁ దది తీర్చెద దు
ష్కరమేని మీకు నానద, వొరసినయపుడెల్ల నన్నుఁ బోలుదలంపన్.

469

చ. అనవుడు దేవకర్ ప్రణహితాంజలులై జగదంబఁ గాంచి యి
 ట్లవిరి భవత్పదాబ్జ మనయమ్మును గొల్పెడియిచ్చ మాకు వి
 చ్ఛిన్నఁ బదివేలు వేతొకటి చేయఁ గొఱంతయు గల్గెనే రసా
 యన మగు వీడువల్కు మహిషాసురమర్దని : లోకవర్ధనీ. 470

వ. ద్విసువర్ణ సంవృతంబగు నీ దేహమ్మున నవరాధస్తహిష్టుండు తృతీయుండు లేఁడు
 గావున నభీభూతవగు విన్ను విడిచి జీవుం దొనర్పెడి దిందుకయు లేడు. పాపా
 త్ములు దుష్ప్రాసంబులగు మరాసురమనుజయోనులం బుట్టియును నిన్నెఱుంగఁ
 జాలరు సుఖమ్మున నొందె దుఃఖమ్మున నొందె నీ చరణంబులు దక్కఁదక్కటి
 శరణము లేదని మనోవాక్కాయ కర్మమ్ములం ద్రికుద్దిగ వచియించు మమ్ముం
 దయాంతరంగవై పాలించుభారమ్ము నీదై యున్నయది యను నమరులందగుగతి
 వీడ్కొలిపి యంతర్దానంబు చేసె నమసాత్మవశేయునకు జనమేజయుం దిట్లనియె.

నీ. దురితంపు సంస్కరిఁ దొలగించు నదుపాధి , నజ్జనకర్షరసాయనంబు
 నటుతరాయభారపాషాణటంకంబు , భక్తరోక్తైకకల్పద్రుమంబు
 సుఖకరశ్రీలోకసోపావనిశ్రేణి , సంవత్సరదంబవర్ణవ్యఱుతువు
 కాకరీకృతభూతభేతాశనివయంబు , సకలదక్షస్సమద్భావంబు

గీ. చారులీలాకదంబనంచారభూమి , తనుతరేతరమోదనందాయకంబు
 హరిహరవిరించిముఖ్యదేవావదృత్య , ధీయమానంబుగాదె : శ్రీదేవిచరిత. 472

వ. ఇట్టి వరిత్రంబు కృతజ్ఞం దెవ్వండు వివనోపదవి వెండియు. 473

ఉ. ముందటి జన్మమందెవఁడు మోదవిధాయిని యైన దేవి కిం
 పొందెడి భక్తిఁ బూజిరిదునో కృతకృత్యఁ దతండు భోగి యా
 నందియునై ధరాతలము నాల్గచెఱుంగులు నేలఁ జాలు న
 స్పందితకీర్తిశాలియగు పార్థివుడై జనియించు మీఁదటన్. 474

ఉ. అంబ నెఱుంగఁ జాలువినయంబు వివేకములేవి పెజాలులా
 యంబులు వచ్చునట్టి జననాంతరమందు రుజాభిభూతిమైఁ
 బంబిన దుఃఖవేదనలఁ బాల్పడి రిక్తతఁ గాంచి కట్ట వ
 త్రంబు భుజింపఁ గూడు గొవఁజాలక సంతతి లేక కుండవే. 475

క. కావున నిఖిలార్థదమై. పావనమై ముక్తిదమయి భద్రప్రదమై
 కోవిదమాన్యం బగున, ద్వేషిచరితంబు వాకుఁ దెలువంగదవే. 476

గీ. అమరరిపుడైన మహిషుఁ దువిమినమీఁద, నంబ యెచ్చటి కేగె, నే మాచరించె :
నేవిధమ్మున వర్తించె : నిదియు విస్త, రించి వలకు నెఱుంగ నా కెందిచెవును. 477

దేవ్యం తర్థానోత్తరవృత్తాంతము.

క. అనవుడు సాత్యవతేయుం, డను జనవర : మున్ను హరిహరారులు ప్రీత్యం
బును గొవి రెయ్యెడఁ నయ్యెడఁ, జనియె మణిద్వీపమునకుం జగదంజ వెనన్. 478

వ. పిమ్మట నమరులు జగదంబ పీడ్మొలిపి యమ్మహిషరాజ్యమ్మున రవివంశనము
ద్యూకుండును నయోధ్యావతియునగు శత్రుఘ్నుండనురాజు నభిషిక్తుం జేసి తమ
తమ పొందునట్లకుఁ జనిరి. శత్రుఘ్నుండును యథోక్తంబుగ రాజ్యంబు కాపించు
చుండునెడ, 479

సీ. నెల మూఁడువానలు వియతిమైఁగురియుచు , ధనదాన్యములకల్మి తఱుగకుండు
ఫలపుష్ప సంవత్తిఁ దులదూఁగుప్పక్షమల్ , వట్టవిజలముల వజలునదులు
కుండలకొలఁదిగా గోవులు పాలిచ్చు , ద్వీజాలు శ్రుత్యుక్తవిధివిఁ జరింఁగ్రు
వృపు లత్తవిద్యల నేర్పువాటింతురు , పొంపొచ్చెములు లేవు భూతములకు

గీ. అంకుటాంకులు లేక విరంకుళగతిఁ, బ్రజలు ధర్మానువర్తులై పార్థివాజ్ఞ
మెలఁగుచుండు రతవి భూమితలమునందు, నెల్లరు సుమాళమునఁ బొల్తురెల్లనేక.

ఉ. అన్నరనాథుడేకమున నారసి యెచ్చటఁ జూచెనేవియున్
జన్నపుకాలలా : మఱియు నత్రములా : కుభమంబవమ్ములా :
కన్నులవండునై యెనఁగఁగా, దగుచక్కని దేవకమ్ములా :
యెన్నిటఁ జూచినం దనివి యెన్నటికిం గవఁ బోల దేరికిన్. 481

సీ. పాషండమతము స్వప్నమ్మునఁగవరా ద , ధర్మంబు మొట్టమొదటికిలేదు
మిత్రవియుక్తి యమిత్రవృద్ధియు నవ , మృత్యు భయంబు దుర్భిక్షబాధ
మారిమనంగుట మరియాద దప్పట , రోగంబు దైవ్యంబు భోగవిరతి
దాంపత్యవిరహంబు దాంభికత్వంబు చొ , ర్యంబు పైకున్యంబు రాజకలహ

గీ. మాగమద్వేష మనునవి యరయ మందు , వకుమ గావంగ రావు తన్నరవరేఱ్ఱుఁ
దాదితప్పనివాఁడు మహానుభావుఁ , డద్రమత్తుం డతంఁద్రాకుఁ డనఁగఁ దగఁడె :

ఉ. ఆవగరిన్ ద్విజుల్ త్రివిధులై పొలుపొందుదు రందు సాత్త్వికల్
దానములఁ గ్రహింప రవధర్మములఁ జరియింప రధ్వరం

భేవియు జీవహింసకు నహింసక విష్ణవతుం బొనర్తు ర

మ్యానధనుల్ త్రికర్మముల మన్నవఁ జేయుచు నుండు రాజీబన్.

483

క. వృషపౌరోహిత్యము క. ర్మవరత విధివిహితమైన మాంసాదనమున్

గృహజతలేమియు నైశ్వ. ర్యవటుత్వము గలిగి యుండు రాజసులందున్.

484

గీ. కించిదధ్యయనము వృషకింకరత్వ

మధికకోపము ద్వేషరాగాభియుక్తి

గలిగి యొకభంగి వర్తింతు కర్మబాహ్య

లగుచుఁ దామను లైన బ్రాహ్మజనములు.

485

గీ. మహివతులు దానవదులు బ్రాహ్మజవిరతులు, యాగనంనక్తు లవనిరజెనుంక్తు

లత్రకత్తునిశేషజ్ఞు లవనుమతులు, తెలివిగలవారు కలిమియు బలిమి గలరు.

486

క. విడుమరదొడరని నిరియును. మడుకువ కెడలేవికృషియు నొగి గోరజన్

మడవకచేయుట యనువివి, యెడవక చరియింతురందు నెందును వైశ్యుల్.

487

వ. ఇట్లు మహిషవధానంతరమ్మున రామరాజ్యంబై ప్రపంచంబు సుమాళమ్ముగాఁ గొంత

కాలం బుండఁ బిష్టబి జగద్ద్రోహం బొనర్ప వమకట్టిన కుంభవికుంభులను జుండ

ముండులను రక్తఖీణ ధూమ్రలోచనులను బరిమార్చి సురవక్షపాతినియై జగదంబ

జగమ్ములకు మేలువాటించెనన, వార లెవ్వరేవిదమ్మున వారే కతమ్మున వదించె

నుడువునుమడు రాజునకు ముని యిట్లనియె.

488

క. మును కుంభ వికుంభులు నాఁ, జనుదానవు లిరువురుఁ రసాతలవాసుల్

జనవరః తనముండి రళన, మున కుడకమునకునుఁ గాక మొరడులభంగిన్.

489

మ. పదివేలేం ద్రిటు లాచరించుటయు నప్పద్మాసనుం దేగుదెం

చి దయాంతఃకరణుండు వేడుఁ దన నీచే నొడ్లచే నేరిచేఁ

దుదిలేకుండ నొనంగుదే యనుడు నా దుష్టాత్ములంగాంచి యొ

ప్పడు వేటొందువరంబు గోరుఁడన నవ్వారంజలిన్మోడ్చుచున్.

490

మ. జననం బందినవారికిన్ సృతి యవశ్యంబేవి మా కొక్క యం

గనచేఁ దక్క నపాయ మొందొరులచేఁ గాకుండఁ గానిమ్ము మ

మ్మునెదుర్పంగల కాంతయుం గలుగునేఁ బోః మాతమైన నా

గ నొనంగెన్వర మట్లుకాక యనుచుం గంజోద్యవుం దొప్పుగన్.

491

వ. అన్నదమ్ము లిట్లు వరమ్ములం బడసి తమకు భృగువుం బురోహితుఁగాఁ గైకొని
రండు జ్యేష్ఠుండగు కుంభుండు కుభదినమ్మున సుముహూర్తమ్మున సింహాసనాభి
షిక్తుండుగా నికుంభుండు చుంత్రియై నకల తంత్రమ్ములు నడుపుచుండె. మహా
వీరులగు చండముండు లిరువురును సేనాధిపతులై వారిం గొలుచు చుండిరి. ధూమ్ర
లోచనం కృతబీజు లనువారు పాతాళమ్మున నుండి వచ్చి రెం డక్షహిణులతో
నాకుంభుఁ గొలుచుచుఁ దదనుమతులై రండు, 492

గీ. రక్తబీజుం డసాద్యనంగ్రాముఁ డతఁడు, పోరునెడ నప్రహతిఁ జేసి పొడమునల్ల
పుడమిఁ బది నంతలో వానిఁ బోలఁజాలు, వీరులుదయింతు రొక్కట వేనవేలు.

వ. కావుననవ్వానికి రక్తబీజుం డవిపేరు సార్థకంబు మరియు ననేకులు రక్కసులు
చతురంగబలవనువ్వీకులై యా కుంభుం గొలువవచ్చిన కుంభుండును వారల నెల్లర
లోఁగొని రాజ్యం బేలుచుండె నంత నికుంభుం దొక్కనాఁడు, 494

చ. అమరపతిఁజయింప నమరాలయ మేగిన వజ్ర విర్జరుల్,
గుమిగొని తోడురా నెడుదుకో ల్పవరించి దురంబు చేయ లో
కము బెగదొందె నంత లయకాలుఁడు వోలె సురేశ్వరుండు వ
జ్రముగొనియేనె నయ్యుపరవ్రాలెఁ బడల్పుడుమూర్ఘపెంపునఁ. 495

క. చారులు తమ్ముఁడు మూర్ఘం, గూరిన విధమెఱుంగఁజెప్పఁ గ్రోధాకుఁడై
ధీరుఁడు కుంభుఁడు నంగ్రా, మారంభుండయ్యె నమరు లటునిటుచెడన్. 496

వ. ఇట్లు కుంభుండు విక్రమించి యంద్రాదుల జయించి, 497

చ. అమరపదంబు చేకొని సురారిమయమ్ముగ నేలుచున్ గ్రమ
క్రమమున నష్టదిక్పతులగద్దియలం దనపాలుచేసి వి
క్రమమున మూఁడులోకములు రాజ్యము పేయుచు నందనస్తునం
దు ముదముమీఱ నచ్చరలతో విహరించె నవార్యవర్యుఁడై. 498

చ. అనవరతంబు కల్పకసుమాంచితఁడై, సుధ గ్రోలుచున్ సురాం
గనలఁజెఱుఁగ దవిల్చి కడుఁ గంటకుఁడై చుఱివగముల్ హరిం
చి విభిలదేవతల్ తనదు సేనయకాఁ బవరించి తత్కృతుల్
పొనరునఁజేయుచు న్నైగఁడెఁ బొంపిరివోయిన మేటిసంపదన్. 499

చ. ఒకఁడు జముండు శ్రీదుఁ డిఁకనొక్కఁడు వహ్నిమఱొక్కఁడింకనే
ఱొకఁడుఁ దినేశ్వరుండు శశియున్ మణియొక్కఁడు ఘాయదేవుఁడిం

కొకఁడు నొకండుపాళి యిటులొక్కొకఁడొక్కొకరుండుగాఁ దదీ

యకృతులు సేయ నేర్పఱిచె నాత్మకు నచ్చిన దానవేంద్రులగా.

500

వ. అంత నమరులు విరాలంబులై దానపుర దాటికి నోడి యరణ్యంబు శరణ్యంబుగా
గుహలు గృహమ్ములుగా నలందురుచు నక్కడక్కడఁ బంచబంకశమ్ముగాఁ జరిం
చుచు సుఖం బెఱుంగక విమనస్కులైయుండి రని వెండియు,

501

చ. నరవర ! కాలవర్యయమనం గడు దుర్బరః మెంతవారు త
త్పరత సుఖంబు దుఃఖమును దాల్చురు భిక్షు రాజఃజేయు భూ
వరు నతిథిం బొనర్చు బలవంతుని దుర్బలుఁ జేయు దుర్బలుఁ
స్థిరబలుఁజేయు నయ్యది యజేయము దాటగరాదు బ్రహ్మసన్.

502

ఉ. కూరు లకూరులున్ మిగుల సూరు లసూరులనం గలారె : యె
వ్వారికి నెన్నియే స్గతు లవారణఁ గాలముగూర్చుఁ గాక యెం
తే రిహి నూలుజన్నముల నిష్టమెయిగా బచరించి యింద్రుడై
పారములేని దుఃఖముల బాల్చుడునే : యటుగానిచో నృపా !

503

క. హరుఁడు కపాలం బూనుట, హరి నానాకుచ్చయోనులందుఁ బడుటయు
వృరనార ! కాలగతి దు, ర్బర మియ్యది యట్టి దమదుఁ బలుకం గలదే.

504

ఉ. ఈగతి దేవతల్ వనములే శరణమ్ముగ నేగ కుంభుఁడు
ద్యోగము చేయుచుండె నటు లొక్కసహస్రము నిండె వర్షముల్
భోగములేమి నెంతయును బొల్పుఱి యింద్రముఖమరుల్ దివం
బేగతిఁ గొందు మెట్లు వధియింతుము వీని నటంచు నెంచుచుగా.

505

వ. ఒక్కనాఁడు బృహస్పతిం గని మహాత్మా ! నీవు సర్విజ్ఞుండ వీ సంకటమ్మున
నొవర్చుం దగు సుహాయమ్మైండుయోజించి సురలం బారమేదిన ననుగ్రహింపుము.
మంత్రమ్ముల వ్రాపమ్ము లప్రమేయంబులు తద్బలమ్మున నభిచారహోమం బొందె
విష్ణుల నొందెఁ జేయించి మానదంబు మాకుం జేకూర్చుము నావుడు బృహస్పతి
యట్లనియె.

506

ఉ. నల్లనా ! మంత్రతంత్రము లనన్ విధిచోదిత రీతిఁ గార్యముల్
చెల్లఁగఁ జేయు నెక్కటిగఁ జేయఁగ నేరవు తత్తదాదివ
శ్యోల్లసితుల్ సురేశ్వరు లహో ! యటుమీరలు దుర్దశాహతుల్
పెల్లగ నున్నవార లెటు పెం పిడు నయ్యవి కేవలస్థితిన్.

507

వ. అదియునుం గాక యవశ్యభావ్యంబులగు కార్యంబులకుఁ బ్రతీకారంబు లేకుండు నై నను దనకొలది నుపాయం బొనర్చుట శిష్టానుమతంబు దైవంబు ప్రధానం బని కొందఱు చెప్పినను దాని నుపాయవాదు లంగీకరింపరు కొందఱు భయమ్మునను గార్యసిద్ధి యని నుడువుచురు గావున సర్వంబు నేకం బొనర్చి, 508

క. కేవలము దైవమ యనక, కేవలము నుపాయమన కొగిన్ బ్రతీకారం బేవెంట నెచటఁ దగు వది, యేవచియించెద నొనర్చుఁ డీరు కడఁకన్. 509

క. మును మహిషాసురునిం జం, పివనాఁ డయ్యంబ సురలఁ బ్రేమదీఁగని చెప్పిన విధము మఱచితిరె చ, య్యన నజ్ఞననిం దలంపుఁ దావద దొలఁగుకా. 510

ఇంద్రాదులు హిమాలయమ్మున కరుగుట.

వ. కావున హిమాచలమ్మునకుం జని మనోహరింబగు నవ్వర్వకమ్మున నవ్వరాంబ మాయాబీజపురశ్చరణం బ్రవర్తించినఁ గార్యసిద్ధియగు నయ్యెడ నప్పురశక్తి యెల్లప్పుడు ననియించు ననియుకా వింటి నావుడు నిరింపులు తద్గిరికిభరమ్మునకుం జని మాయాబీజమ్ము జనియించుచు నిట్లు మఱించిరి. 511

దండుకము.

శ్రీమన్మహాదేవి! విశ్వేశ్వరప్రాణనాథే! నదానందరూపే! సువానందదే! తే! నమో, దానవాంతప్రదే! మానవానా మనేకార్థదే! భక్తిగమ్యస్వరూపే! నతే నామ సంఖ్యాం నతేరూప మీ దృక్తవాకోపివేదాదిదేవాఽపి! త్వమేవాసి సర్వేషు శక్తి స్వరూపా, ప్రజానృప్తి సంహరకాలే సదైవ స్మృతి స్త్యం దృతిస్త్యం త్వమేవాసి బుద్ధి ర్జరాపుష్టికుష్టీ దృతిః కాంతిః సువిద్యాసుఃక్షీర్ణతిః క్తిర్తిమేదే త్వమేవాసి విశ్వస్య బీజం పురాణం యదాయై స్వరూపైః కరో షీహ కార్యం సురాణాం చ తేభ్యో నమా మోఽద్యకాంత్యై క్షమా యోగనిద్రా దయాత్వం వివక్షే స్థితా సర్వభూతేషు శక్తై స్వరూపైః కృతం కార్య మాదౌ త్వయా యత్పురాణాం హతోసా మహారి ర్మదాంధో హయారి ర్దయా తేనద సర్వదేవేషు దేవీ! ప్రసిద్ధా పురాణేషు వేదేషు గీతా కి మత్రాస్తి చిత్రం యదంబా సుతం వ్యం ముదా పోషయే తోషయే కృన్ముగేన ప్రసూత్యం యతోవిర్జరాణాం నహయాకురు ప్రైకచిత్రేన కార్యం సమగ్రం వనా తే గుణానా మియత్రాస్వరూపం వయం దేవి జాబీమహా విశ్వనంద్యే కృపాపాత్ర మిత్యేన మత్వా తథాఽస్మాన్ భయేభ్య స్సదా పాహిపాకుం

- ఉ. చక్కచిదీరఁ గట్టి విలసన్మణిభూషణభూషితాంగియై
యెక్కటి నేగుదెంచె సురలెల్లఁ జూచి “యదేమో, యిప్పు డీ
చక్కెరబొమ్మ గంగ కిటు చయ్యవ నాడఁగ నేగుదెంచు నం
చొక్కమొగి న్నుచున్నపుడు నొయ్యవఁజేసి తను న్నుతింపఁగఁ. 522
- వ. గిరిగహ్వరమ్మునుండి గంగ కేగునెవమ్మున వచ్చి సురలంగాంచి యిట్లవిమో. 523
- క. ఏమీ దేవతలా! యిం, దేమి పనికివచ్చిరొక్క! యీగతిఁ గడుఁ జిం
తాచున్నులగుటకుం గత, మేమొక్క! నా, సురలు జగదధీశ్వరి తెలమిన్. 524
- ఉ. కేలు మొగిడ్చి యంబ! మముఁ గీడ్వడకుండఁగఁ బ్రోవనెంచు మే
మాలములో సురారులకు నద్దముగా విలువోపలేక మా
దాలమి విన్నవించ విటు చయ్యన వచ్చితి మేపుడక్కి మా
పాలన నీదికాదె! మును వల్కినవల్కి న్మరింపకుండువే. 525
- మ. జననీ! శుంభనిశుంభుఁడ ననుజు రిచ్చామాత్ర మమ్మెల్లఁదా
మనిలో గీటడఁగించి యేలుదురు స్వర్గావాస మాదుష్ట లె
వ్వనికిఁ వధ్యులుగారు బ్రహ్మవర మప్పొటఁ బొసంగించె నం
గవచేఁ జచ్చెద రా హయారిలె, నేకంజాక్షికిన్ శక్యమౌ. 526
- క. మాపా టిట్టిది యని నీ, కేపాటం జెప్పనేర్తు మేడుగడయు లే
కావదలకుఁ బ్రాపై దు, ప్పొనరింబగు నడవి విడుచు నడఁగవలసెఁ. 527
- క. మును మహిమఁ జంపి పిమ్మట, “ననయులు మిము బాధ వెట్టునప్పుడు నన్నున్
మనమునఁ దలఁపుడు కార్యం, బును దీర్చెద” నన్నమాట పొల్లగు వంజా! 528
- వ. శుంభనిశుంభు లట్లుండ రక్తబీజవంధముండు లమ వారు గడు మొఱకులై వారికి
దానటగా నున్నవారలు. వేయేల వడ్డదిక్కాలకులును విన్నుడు రక్కసులకా
నెఱుంగుము. 529
- క. అనదలమై నీపాదం, బునఁ బడు మముఁ గరుణఁజూచి పొగరుమిగులు న
ద్దనుజులఁ బరిహర్చక యు, న్నును పిటు లెన్నాళ్ళు వనమునం బడుదు మిఁకన్.

దేవి శుంభ నిశుంభుల పురమ్మున కరుగుట.

- వ. ఇట్లు మాటిమాటికి నన్నుతించి వనటంబడు నమరులయొడఁ గరుణ గలిగి యప్పొ
ర్వతి తన శరీరమ్మునుండి యిచ్చామాత్రమ్మునఁ గొకి యను నొక శక్తిం బట్టిం

సమర్థే : వివా బాణపాతై ర్వివాముష్టిమాతై ర్వివాకులఖద్గై ర్వివాశక్తి దందై రిహున్
హస్తు మేవాసి శక్తా వినోదా త్తథాపీహ లోకోపకారాయ లీలా ఇమా శ్వాశ్వతం
నైవ జానంతి మూదా వకార్యం వినా కారణం సంభవే ద్వా వయం తర్కయా
మోఽనుమానం ప్రమాణం త్వమేవాసి కర్తా స్య విశ్వస్యధాతా భవే త్సృష్టికర్తా
ముఖందోఽవితాయం హరో నాశకృద్వై పురాణప్రసిద్ధా వకిం త్వత్ప్రసూతా ప్రయ
ప్తేయుగాదౌ త్వ మేవాసి సర్వస్య తేనైవ మాతా త్రిభిస్త్వం పురానాదితా దేవి
దత్తా త్వయా శక్తి రుగ్రావ తేభ్య స్సమగ్రాత్వయా సంయుతా ప్రే ప్రకుర్వంతి
కామం జగత్సాంనోత్పత్తి సంహరకార్యం త్వదీయాంఘ్రి యుగ్మాశ్రయాన్ కుంభ
దైత్యాద్దితాః నిర్జరాన్ దేవి పాయా స్త్వదస్య స్మ తే జానతే దేవి దుగ్ధే :
సమప్తే సమప్తే సమప్తే సమః.

512

వ. అవి వినుతించి వెండియి.

513

గీ. విబుధభృందమ్మురెల్ల నీ వెంట నంటి, యెల్ల వేళ వినుం గొల్తు రెఱుకకలిమి
వట్టి త్వత్పదపద్మమ్ము లరసి భక్తి, మననెఱుంగవి యిడుఁ లతిమందమతులు. 514

గీ. కమలవై కీర్తివయ్యును గాంతివయ్యు, లజ్జవై స్థితివై న జగజ్జనని వి
ను మది భజియింప కకట దంభముననుండు, వైష్ణవులుసౌరులునుదాకువతులుదేవి:

క. హరిహరు లేడుగడగ విన, బరమాదరమున యజింప వల నెఱుంగుమి నీ
చరణములు విడుచు దుర్మతు, లరయఁ విధివంచికాత్ము లవఁదగు వంజా. 516

క. హరి జతురసముం గొవి సా, గరజాపదరంజనమ్ము గావించున్ శం
కరుఁ డగజాపదపంకజ, పరాగరతుఁ డింక నొరుల వాకొనఁగలదే. 517

క. సారవిహీనంబని సం, సారము వర్జించి జన్మసావల్యంబున్
గోరి విను యతులు దలఁతురు, దారంబగు భక్తి కలిమి దాంత హృదయాలై.

గీ. పలుపలుకులేల నీ పదభక్తి లేవి, చెనఁబులెల్లను రోగులై శ్రీదొంగి
సంవరణకూపమున, బది సౌఖ్యలేళ, మెఱుంగక వశింతు రఖిలలోకై కజనవి. 519

గీ. కట్టియలు మోదికొవి గడ్డికట్ట లమ్ము, కొనుచు నేవపు గతివి జీవనము చేయు
హీను లందఱుఁ దొల్లి వి న్నెఱుకకలిమి, గొలువని తులువ లింత విఘ్నవముకల్లి.

వ. అవి పలువిధమ్ముల సన్నుతించు నమరులఁ గరుణించి జగదంబ ప్రత్యక్షంబుగా
నుంకించి,

521

చిన నయ్యంబిక వీలవర్జయగు కతనఁ గాళిక యనియుఁ గాళరాత్రి యనియుం
బరఁగి మహామోరాకారంబు గలిగి సర్వకామప్రదయై చెలువారె; నప్పరాంబయు
సర్వభూషణభూషితంబగు రూపమ్మునఁ బరిధరిల్లుచు ననురుల కానంద సందా
యవియై యట్లనియె. 531

ఉ. కుంభచుంభులన్ దివిజసూదనులం బరిమార్చి సంపదా
రంభము మీ కొనర్చుఁ దలరం బని లే దిఁక నాకులారః దు
ర్దంభమునకా జగమ్ముల వదలెడి దుష్టులయార్తిఁ జేసి వి
శ్వంభర కింత వుత్తెనె యపాయము బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్. 532

వ. అవి యభయంబిచ్చి జగదంబ స్వాంశసంభవయగు కాళిక దనకుఁ బార్శ్వనర్తి
విఁగా సింగంబు నదిష్టించి శత్రుపురంబున కుద్దవిడిఁ జని యుపాంతోపవనమ్మున
విడిసి, 533

వ. అమరులు మోదమందఁగ మృగానశి మత్తిలఁ బక్షిబృందముల్
గుమిగొని యాలకింపఁగఁ జిగుళ్ళిగురింప జగంబు మోహవా
ర్ధిమువిఁగి దొప్పదోఁగఁ గడుఁ దియ్యదనమ్మును సొంపు పెంపు నొ
క్కమొగిన యంకురింప మృదుగాన మొనర్చె ననేకభంగులన్. 534

వ. వదంపడి యెడనెడ నుపవనమ్ములఁ గ్రీడార్థంబు గ్రుమ్మరు చండముండు లిరువు
రును దద్దనరసంబు కర్ణపేయం బగుటఁ గొంతపడి నాలించి దొదవ్వల విలిచి
త్రిజగన్మనోహరిణి యగు సంభికను దత్సమీపవర్తిని యగు కాళికను గాంచి పెచ్చు
పెరిఁగెడి యచ్చెరువునఁ బురి కరిగి కుంభుంగాంచి మ్రొక్కి యట్లనిరి. 535

ఉ. ఎక్కడనుండియో యొక మృగేక్షణ సింగము నెక్కివచ్చె న
మృక్క యనన్ వశం బగునె యచ్చెలువంబు వచింప నట్టి బల్
చత్కెరబొమ్మ ముజ్జగములకా గనఁగా వివఁగా నెఱుంగ మా
టక్కిరి గానవిద్య నొకటందగుఁ దక్కిన పత్తె యుండఁగకా. 536

క. మన యుద్యానమ్మున వ. వ్యవితారత్నమ్ము గాన వైఖరుల దనం
తన మృగముల మెచ్చించుచుఁ, దన కొక చెలి తోడుగాఁగఁ దనరెడివింటే. 537

వ. నెయ్యేల యస్పారికారత్నం బెవ్వతెయో కల తెఱం గెఱంగి కోడికొని వచ్చి
భార్యగాఁ గైకొని మఱింపు మింతకన్న నీ సంపారమ్మున సౌఖ్యం బొందుదునే
యని వెండియు, 538

- మ. సరవైరావత పారిజాతములునున్ సప్తాస్యమౌ నశ్వ చుం
బరయానోచితమౌ విమానము సురస్వామిన్ వివిధించి నీ
వరముం జేసితి ఎట్టి బల్మిగం సంవత్సామతన్ మేల్మి పొం
పిరివోపం జనునీకు నీయబల దేవేరిం గొనం బొందె. 539
- చ. వరుణునిచక్ర మీవు గొవి పాళము తమ్ముని కిచ్చి తద్దనే
శ్వరునిది చూఱుకో ల్గొలిపి సాగర మిచ్చిన విత్యకాంతిని
స్ఫురదురుపుష్పమాలయు నపూర్వపురత్నములన్ గ్రహించి వి
త్యరుచి వెలుంగు నీడిగదా : తగు నెచ్చెలి యెన్నిథంగులకా. 540
- గీ. డంబు మీతెడి యమునిదండంబు మృత్యు. శక్తియుఁ బరాక్రమమ్మున సంగ్రహించి
కామధేనువుపాల్గొంగం యదృష్ట, పంతునకు విట్టి కాంతతో పలదె పొందు. 541
- గీ. స్వర్గ మర్త్యుది విభింభునవములందుఁ, గలుగు విభిలరత్నముల బలిమిఁగొనిన
యపురఃకాముకునకు నీ కమర వలదె, యట్టి రత్నముతోడి పొం దెట్టులేవి. 542
- క. నీగృహమునఁ గలరత్నము, లీగణగామినికిఁ దక్కివేచియు రత్న
శ్రీ గొఱఁత చెందు నీతరు, జీగణరత్నంబు వాని నెగడించుఁజూపి. 543
- చ. అని కై పెక్కించిన వమ్మదోష్మత్తుండు వమ్మతించి తెలననున్న సుగ్రీవుం డను
వానిం బిలిచి యిట్లనియె. 544
- గీ. దూతవై వేగమిప్పు డత్యైయ్యలికడ, కేగి కార్యంబు పొనఁగించి రాఁగఁదగుడు
వాడుకపాయద్వయంబు యర్హంబు దీవి, కండ్రు శృంగారరసవిడు లగు రసికులు. 545
- ఉ. సామము దానమున్ విడిచి వయ్యనఁ గొందఱు భేద మిట్టిచోఁ
గాముకు లాచరింతు రది కర్ణముగాడు రసంబు భంగరూ
పాయదూషితంబగు నహంకృతి దండమయేనిఁ దద్రసం
భేమియుఁ గనరాక మొదలే చెడుఁగావ ద్వయంబు వింద్యమౌ. 546
- క. రా విష్ణు గలుగు కామిని, యే నది నేరుపున మదికి వింపు గొలిపినన్
దానమున సామమున నొగి, దానై చనుదేరకున్నై తక్కినవేలా. 547
- చ. అని యవివిన సుగ్రీవుండు నవి సింగంబు నెక్కి సర్వ శృంగారంబుగ నొప్పు
నజ్జగదంబుం గవి మ్రొక్కి విషయమ్మున విట్లనియె. 548
- చ. త్రిదళుల జీరికిం గొనక దేవవదమ్మును గొన్న శత్రుడు
ర్మదవరిహరి కుంభుని స్మరప్రతిమాసు నెఱింగి యుండుదే

- మదవతి : దూత నే నతవి మన్ననకుం దగువాఁడః నీడు మే
 ల్వధమును విన్కిఁజేసి స్మరపీడితుఁడై ననుఁ బంపె వియ్యోధన్. 549
- ప. అతండు నీయెడల మోహమ్ముకతన వినకుండై పలికినవలుకులు ఎనుము. 550
- చ. అమలివగాత్రి : దేవతల నందఱు గెల్పితి నర్వయజ్ఞభా
 గములుమదీయముల్ త్రిదశమస్మరుఁ డనీబిరు దొంది నాకలో
 కమునఁ గలట్టి రత్నములఁ గైకొని ముజ్జగమెల్లఁ జేతిలో
 నమరఁగ రాజ్యమున్ వలయున బ్లోనరించుచు నుంటి మద్దతిన్. 551
- గీ. ఇట్టి దట్టుఁడనైన నాకిగురుఁబోఁడి, నీడుచెలువంబు వీనుల నింది కాము
 వారి కోర్పుట పెద్దయు భార మయ్యె, నెరవుచేయక పేర్చి నీవరయ వలయు. 552
- ఉ. దానుఁడ నైతి నీబుది ముదం బెటులొందు నటలో చరింతు నా
 సానలఁ జిక్కుచున్ననను నాఱిది వెట్టక యేలుకొమ్ము నా
 వాని యెఱుంగు మెవ్వరికి వధ్యుఁడగాను ననున్ నరించి నీ
 కేనకు లీకులేక చరియింపుము విత్యసువాసీగతిన్. 553
- ప. అతవి వల్కుల చందంబియ్యది దీనంగల సారం బరసి ప్రత్యుత్తరం బొనంగి
 త్రిలోకీరాజ్యంబు నీవయై యెల్లదానవుల నేలికొనం దగదే : నావుడు జగదంబ
 మందహాసం బిగురొత్త విధ్రివియె. 554
- ఉ. జేతగ దాతగా సుగుణసింధుఁడఁ గాఁగ నఖండలక్షణో
 పేతునిఁగాఁగ నుండరుఁగ నే వినియుంటివి కుంభవికా యక
 స్పీకుఁ డదీయసోదరు నశేష జగమ్ములయందు; వానిపైఁ
 బ్రీతి జనించియే యిటకుఁ జేర్చిమెయికా జనుదెంచితింజామీ. 555
- మ. సురయజ్ఞసురమావప్రముఖులం జూడంగఁ జూడంగ నె
 ల్లరు మీరాజున కోడియుంటి మని రల్పప్రజ్ఞలం బొందరా
 మి రసజ్ఞోత్తరుఁడైన మీ విభువిపై మేఱ్యట్టి నారాకః బం
 గరు రంగారెడి రత్న మెవ్వధమునం గాంక్షింపదే మేర్మితై. 556
- క. అదిగాన మీవిభువి బలె. మదినను మన్నించి నాడుమాట లతవి నె
 మ్మది తెక్క నొంటిపాటునఁ, గదిసి వచింపు మీటలైనఁ గార్యము పీనఁగున్ 557
- ఉ. సుందరు లందు మేర్మిగల సుందరుఁ డంచు నదామ్యుఁ డంచు మ
 ధ్యందినపీరజాత్తరజావళిఁ గాదనఁ జాలుతేజ మిం

పొందెడివాఁ డటంచు విను నోపినవట్టును బూని చింటి నీ

యందు మనమ్ము పుట్టి నళనై చనుదెంచితి నేమి చేపెదో.

558

వ. ఇంక నొక్కకొఱంతగలదు వినుమది యెట్లంటేని మున్ను కొండికనాడు నభిజన
సమక్షమ్మున నొకవ్రతంబు పూనితి.

559

క. బలమున నాతో నెవ్వఁడు, గలనం గాలూఁది నామగర్వి ముకుపు న

య్యలమునిఁ బతిగాఁ గైకొన, దలఁతు ననన్ పలులు నగిరి తద్దయు నన్నున్.

క. అది మొదలు నేఁడు తుద నా, మద మడఁచెడి పీరవయఁ డమంముఖ్యాలయం

దొదవఁడు నీ విక చిది ప, ప్పిదముగ ననుఁ గొనుము దైర్యవది ఎగుకతనన్.

వ. ఇట్లంటినవి మీ ప్రభువుతో నేకాంభమ్మునఁ బలికి యైత్రేణుంగున నైవఁ గార్యసిద్ధిం

బొందెరు మనవుడు సుగ్రీవుండు విష్ణుయా విష్ణుదై యయ్యంబ కిట్లనియె.

562

ఉ. చందనగంధిఁ యిట్లనుట సాహసమాత్రము శ్రీస్తవభావ మీ

చందము గాక, యెల్ల దివిషద్గణ మెవ్వఁడేరు విన్న నా

క్రందన మాచరించుఁ గడుఁ గావలఁ డట్టి యుండు కుంభు నీ

వెందు జయింపనేరై. చటలేక్షణపాత్యముచేతఁ దక్కినవా.

563

వ. కొవున శ్రీస్తవభావమ్మునం దొడరు మూర్ధత దిందుపఱచి కుంభు నొందె వికుంభు

నొందెఁ బతిగాఁగొని నుంబు బుండు మదియునుం గాక శృంగారం బెల్లరకును

మెత్తదనమ్మున ననుభావ్యమ్ముగాని వేటొండు విదమ్మునఁ బదనువడదు. నావచ

నమ్ము లనాదరించి గర్వించితేచి యతండు గ్రుద్దుండై దుర్మదులగు భృత్యులం విరిచి

విన్నుం బలాత్కారమ్మునఁ దన నప్పిదికి రప్పించికొన నేర్పు నట్లు కేశకర్షణాది

కమ్మునకుం లోనై సిగ్గఱ నుంకించుటది వీటోఁటి టోటికిం దగు పాడియేఁ విను

మదియునుం గాక,

564

క. రతిమఱ మెక్కడ, యుద్ధా, దృతి యొక్కడ, మిగులదవ్వుఁ తెలిసి యిరువురం

దతివరొఁ యొక్కనిఁ గైకొని, మితిమీలు నులములఁ దవిలి మెలఁగుట తగదే.

వ. నావుడు జగదంబ యిట్లను,

565

క. కుంభవికుంభులు బలియురు, వంభోధిగభీరులంచు వరయుడు నీవుం

దంభ మెఱుంగక తెలిపెడి, గంభీరక గలవు వ్రతము గాదన దగునే.

567

ఉ. నఁగరరంగమందు ననుఁ జక్క వెదిర్చి జయించి నాడు పా

జీం గొను దొప్ప నా వ్రతిన విక్కమకాక యలంతిఁబోవ ది

- బృంగి వచించి యొప్పమివి బంధునమేతముగా రసాతలం
బుం గయికోలు మే లనుచుఁ బావకదెల్పుము మీ యధీశుతో. 568
- వ. మచ్చులామాతమ్మనకుం బెగదొందు కాతరునిం గొన నేనంత బేలనే! నంగర
మ్మున కియ్యకొననినాఁడు స్వర్గమ్మును మర్త్యమ్మును ద్యజించు దొప్ప నీవు భరం
బని యెంచక నావలికిన చందంబు సత్యంబుగా వచియింపుము. 569
- క. తనరాజు నెడల కాత్రవ, జనులయెడల సత్యరీతి జవదాఁటక యుం
డినదియ దూతల దర్శం, బని యెఱిగి యథార్థ తత్పరాత్ముఁడ వగుమీ. 570
- వ. అని యిట్లు నీతియు క్తమ్మును బ్రగల్భమ్మును సహేతుకమ్మునుగా నుపన్యసించిన
సయ్యంబిక వచనమ్ముల కుత్తరం బీ నేరక సుగ్రీవుండు విన్మయం బంది తన రాజు
సన్నిధి కిరిగి నమస్కరించి యిట్లనియె. 571
- గీ. సత్యము ప్రియంబు నై నవచనము దొరక, దని యవత్యంపుఁ బలుకు నాకవభిమతము
గావునఁ బ్రియంబుగాకుండుఁగాక విజము, వల్కెడఁ గృపానుగతి వినవలయు నధివ.
- వ. అక్కన్నియ వివాసం బెద్దియో యెయ్యెడ నుండి యెయ్యెడ కడుదెంచెనో ఏక్కు
వమ్ముగఁ దెలియదు; తెలిసివంతవట్టును వివరించెద. 573
- క. మదమున నంగరమున వి, న్నెదిరింపఁ దలంచెయిన్నదెంతయు గర్వా
న్పద మక్కుమలానన నె, మ్మది యాపె వచించినట్టి మాటలు వినుమీ. 574
- వ. బాల్యమ్మున సఖీసమక్షమ్మున సంగరరంగమ్మున నెవ్వఁడు నా కెమరై పోర
జయించు నవ్వానిం బతిగాఁ గైకొందుఁగాక యెవ ప్రతంబు పూనినదఁట! అయ్యది
యవంధ్యమ్ముగాఁ దుదముట్టిన సమకట్టి యున్నదాన ననియు మీరాజు లందులకు
నమ్మతించి యట్లొనరింప వరింతుననియు వచించి నమ్నుఁ బుత్రైచె దేవర
కెయ్యది హితం బట్లొనరింపఁ దగునని వెండియు, 575
- క. సింగంబు వాహనం బొక, యంగన బాసటయుఁ గాఁ దనంతన కడు ను
ప్పొంగుచు వెంతయు వీతో, సంగర మాపించి యుండె నఖి రాజేంద్రా! 576
- వ. నావుడు కుంభుం డనుజావి దిక్కు మొగంబై, 577
- గీ. అబల యొక్కతె తోడఁట! యతివయంబు
పోరుటకు వచ్చెనఁట! నీవు పోయి వత్తొ,
యేఁ జనుట యెప్పు, వచియింపు మేది మేలో;
నావుడు వికుంభఁ దిట్లను నయము మెఱయ. 578

గీ. ఈవు చన నేరి నే నట కేగ నేరి, ధూమ్రలోచనుఁ బంపు మత్తోయజ్ఞాక్షి
నిటకు విద్ధించి తెచ్చు నొక్కొకతడవు. కాకమున్న వరించు నక్కొక విమ్మ.
వ. వీడవ వివాహం జొనరించుకొని ముఖం బుండు మనుడు కుంభుండు వల్లె యని
ధూమ్రలోచనుం బిలిచి యిట్లనియె. 580

గీ. ఎవ్వఁ డద్దంబు పొచ్చిన నీడఁ జోక, వట్టి కలఁగించి తత్సార్వ వర్తిని యగు
నంగనం జంపి చంచలాపాంగి నత్త. లోదరివి దెప్పు నాకు నామోద మిమ్ము. 581

క. మృదుమార్గములు నీపై, నది విడిచినఁ గనని సునిశితాప్రమ్ముఁ గొ
ద్దెనునూ : యొడ లెఱుంగక య, చ్చుడవతి నా కెంతయేవి మాన్యయగుఁ జామి.

క. దానికిఁ దోడగువారల, పై నెన రిండుకయు లేక పరిమార్చుము నా
ప్రాణంబు ప్రాణమగు న, మ్మావినిఁ గాపాడి యట కమరఁ దేరవగున్. 582

వ. నావుడు నేనానహితుండై ధూమ్రలోచనుం డరిగి చౌదవుల నయ్యంబం గాంచి
వినయపురస్కరంబుగా నమస్కరించి మృదుమడుంములగు నచనమ్ముం బిట్లనియె.

చ. వినుము మృగాక్షి : కామకరవేదన కోర్వక మావిభుండు యా
త నవిపె వాఁడునుకా నరనతకా గడు పాచువిదంబు వీయెడం
జొలిపిన నీవు నానియెడఁ జొక్కపు వ్యంగ్యపు రంగులీనఁ జె
ప్పినవదనంబులెల్ల మది నేఱుగ నెంచె రసం బెఱుంగమిన్. 583

వ. విమ్మట వాఁడు మరాజానకుఁ డనయెఱింగిన విదమ్మునఁ జెప్పిన నతండు చింతా
తులుండై ననుం బిలిచె వీయందుఁ బ్రేమం బగ్గలం బగుకతవ నీ వట్లాడుటకు
నహింసక విరహాతురుడై హృదయమొక్కొక చేసికొని పండురుచున్నవాఁడు
“న న్నెవ్వఁడు సంగ్రామమ్మున జయించు నవ్వాని వరియించెద” నను నీవలుతుల
కర్థం బిట్లుగా యోజించె నెట్లంటేవి, 584

గీ. సంగరం బన రెండు దెఱుంగు లందొ, కండు రతిజంబు తక్కునొకండు బవర
మొకటి సుఖమిచ్చుఁ దక్కిన దొకటి దుఃఖ, దాని క్రువురస్సృతత్వంబు కలిమి.

వ. అం దనంగసంగరంబున నన్నెవ్వఁడు జయించు నవ్వాని వరియంతు ననుట గాకేమి
యని కృతనిశ్చయందై నకలార్థవేది నగు నమ్మ మరం నవిపె. 585

క. నీ చాతుర్యమ్మును వివి, నీ చనవుం గోరు కుంభునిం జొందుము నీ
ధీదాకవక్యమునకుకా, నాచానై పుణికి పార్థవై భవ మొదవన్. 586

వ. కామకామప్రవేత్తయగు మారాజా నీ హావమ్ములకుం దగు భావమ్ము లాచరించి వి
న్నెక్కటి జయింప నేర్పు నియ్యడ విక్కాళికయ సాక్షిణి యగు నవి వెండియు.

చ. విను సుఖకయ్యపై శ్రమ జవింపఁ గరంచి వఖతమ్ములన్
దనువువ రక్తిమకా గొలిపి దంతముల మ్మునుమోవి నొక్కి గా
సి నొనరఁ జేసి చెమ్మటలు చిమ్మఁగ బేర్చిఁ గలంచుమావిభుం
గనుఁగొన నేగుదె మ్మతఁడు గాంచినతోడన నీకు దానుఁదా. 591

ఆ.వె. సురకయోగ్యమైన సొంపును మెంపును, బొలుపు గలిగి చెలఁగు పూవుఁబోడి
కకటః నీకు సునిశితాప్రసరంసర, నైఁవఁ బాడియగునె చంచలాక్షి. 592

కాళిక ధూమ్రలోచనునితో యుద్ధముచేయుట.

వ. కావున హితంబును రుచ్యంబునునగు నావలుకు విక్వసింపు మెవ్విధంబునను సుఖం
దీఁజాలి పెనఁకువకుం జొరకుము నావుడుఁ గోపాబోపంబు దీపింపఁ గాళిక వావి
కిట్లనియె. 593

క. రోషం బుడిగి వృథా శై, లాఘవిగతి బెట్టిదమ్ములం గొఱగాముల్
భాషింతుఁ వార, నుత్తః వి, దూషకః పీరిత మొనర్చఁ దొడరుము కడఁకకా.

క. విను విన్నుం బంపిన కుం, భవికుంభులఁ దువిమి యమువిభవనమ్మునకుం
బనువఁగ మన్నది మాదే, వి నెదిరిపోరాడు మింత వేరము లేదే. 595

చ. అనుచితరీతి మాజనవి కాకలుషాత్ముల కేటిపెండ్లిః వ
వ్వనగునుగాక, నక్కవయి వాంఛ జనించునె సింహి కక్కటాః
యను వగునేమొకో, కరిణి కారయ గర్దభనంగః మెందు నే
వివి గవయంబు నొందఁ జనునేః మొద వంగజతాపనంగతిన్. 596

వ. కావున దురాత్మాః నీ దురాలాపమ్ముల కంఠిక నైఁచినను నేను నహించెడిదానఁగాను
జీవింప వంటేవి నైఁకంబి చవి యాదుర్మదులం గలవి పాతాళమ్మున కరుగుము
నేటొండు బ్రతుకుతెఱువు నీకుం జొప్పడదనవుడు ధూమ్రలోచనుండు కామ్రలోచ
నుండై. 597

మ. కలహంబన్నను గాలుఁ ద్రవ్వెదపెః నీ గర్వం బడంపంగ నే
వలఁతిం గాకయె యంతవట్టు విటు నంభాషింతునేః కాళిః కే

వలము ప్నిమ్మ వడించి సింగమును జావన్నొత్తి యిబ్బారికన్

బలిమిం గైకొని యేగి మా విభువకుం బట్టాబు గట్టించెదన్.

598

క. రసభంగభయమ్మునఁ గా, దె సహించితి వింతవట్టుఁ దెలియక నాతో

డ సమర మొనరింపఁగఁ దా, మన మూనెద విపుడ విన్ను మాయుతుఁ దగన్.

క. నావుడుఁ గాళిక కోపం, జావిచ్చవ మంద విట్టు “లనదవగిది నే

లా, వెఱపుమాలకూఁతలు ? కావల మడఁగింతుఁ బోఁగఁ దొడరు” మనన్.

ఉ. ఆ పలుకుల్ శితావ్రములయట్టులు కర్ణములం బగుల్చ న

ప్పాసపురక్కసుం డడరి బాణవరంపరల ప్నిగుడ్చ ను

ద్వీతకోప కాళికయుఁ దీవళరమ్ముల వానిఁ ద్రుంచి దు

ర్లేపుని ధూమ్రలోచను ‘బలే’ యవి మెచ్చఁగఁగొట్టె విర్జరుల్.

601

ఆ. వె. అంతఁ బోక వాని యరదమ్ము నుగ్గుగాఁ, జేపె సింహనాదబాసురముగ

నసుర వేఱుతేరి నాయిత మొనరించి, కాండవృష్టి గురిపెఁ గాళిఁడ.

602

ఉ. ఆవిశితావ్రనంతతుల నన్నిటి నంతరమంద క్రుంచి వి

ట్టావివ కోపవేగమున నొక్కఁబఁ జెక్కులు గాఁగ వత్తనం

తానము గ్రుమ్మరింప నొకతండముగాఁ బడి రెల్ల రక్కసుల్

వాని రథంబు రథ్యములు వమ్ముగ సూతునిఁ దుప్పి వ్రేల్చిడిన్.

603

మ. దనువున్ భగ్గుముఁజేసి దేవతలు మోదంబంద శంఖంబుఁ బ

ట్టినఁ దన్నాదమునం దిళల్ పగులుమాడ్కిన్ మాఱుపొషించె వ

ద్దనుజాండున్ బరిమంబు దాల్చి వటువాగ్దంభమ్మునన్ ‘బింగలో

చనఁ యొకుత్పితరూపఁ విన్నిపుడ పంచత్వంబు నొందించెదన్’

604

కా. హంకారమ్మున విట్లు ప్రేలుచు జగం బల్లాడ నుంకించి యే

కొంఁక లేక తటాలునన్విడువ దిక్కుల్ వ్రయ్య వక్కాళి దా

హంకారారవమాత్ర భగ్గుముగ మద్యోగించినన్ దైక్య లే

పంక ప్నిల్వక పాఱిరంత సుమముల్ వర్షించి రాదిత్యులున్.

605

చ. నరవరః ధూమ్రలోచనుఁ డనాథగతి ప్నిజవైస్విదానవో

త్కరసహితమ్ముగాఁ బడె నఖండగతిం జెలరేఁగి మాంస మా

దరిమున నాహరింప వడిఁ దద్దయు మూఁగిన కాకగృధ్రజా

తింపములున్ శివారవము దెప్పరమయ్యె రణాంగవమ్ముఁకా.

606

చ. తత్సైన్యమ్ము నందలి యశ్వమ్ములయు ఖరమ్ములయు వారణమ్ములయుఁ బరిలంబు
మెక్కి కై పెక్కి భూతప్రేతంబులు నాట్యంబు లొనర్చ దొడంగె నంత నయ్యేవ
మునకు నైవక యంబిక దొడవ్వుగాఁజవి. 607

ఉ. విట్టుగఁ జిందముం దిశలు వీఁటలు వాఱఁగ నొత్త కుంభుఁ డ
బృట్టిదమౌ రవమ్ము వివి పేర్చినశంక గృహమ్మువీడి యే
మిట్టి విరుద్ధ మంచు నెద నెంచెడిలోనన యేగి నైన్యముల్
గిట్టినవార్త కొంతవడికిన్ హతశేషులు మొక్కి చెప్పినన్. 608

చ. తెగిన కరమ్ములన్ నగముద్రెగిన పేనులు వింతలింతలై
నగిలిన మూర్ధముల్ వడిన పార్శ్వము లొల్కెడి నల్ల వట్టులై
మగఁటిమి కోహటించి తనమానము దూఁగ నేడ్చు పేన నె
వ్వగఁగని కుంభుఁ డిట్టులను వక్త్రమునన్ వెనుఁజాటు దొట్రిలఁ. 609

గీ. ధూమ్రలోచనుఁడేమాయఁ దోయజాషి, యేల రాదొక్కా మన నైన్యమేడ కేగె
భిన్నులై మీర లీగతి బడల నేల, మందమతులార : వివరించి మాకుఁ జెప్పఁడ.

క. కడు బెట్టిదముగ గిరులును, బుడమియు నాకనము నంద్రములు గ్రక్కడలన్
దొడరఁగ శంఖఁవ మొొ, క్కఁడు వినఁబడు దాని కేమి కతము నుడువుఁడ :

చ. నావుడు రక్కసులు “చెప్పెడి దేమి : యక్కాళిక ధూళిగా మన నైన్యమ్ముల త్రుళ్ళ
డంచి ధూమ్రలోచను గిట్టించె. 612

క. సురహర్షదాయకంబు న, సురశోకవిదాయ యగుచుఁ జొప్పడు నాభి
కరశంఖరావ మెఱుగుము, పరదేవీరచిత మమచు భవ్యవిదార. 613

క. మనధూమ్రలోచనుఁడుఁ నై, వ్యవికాయముతోడఁ ద్రెళ్ళ వమరులు మోడ
మ్మునఁ బుప్పవృష్టి గురిసిరి, మనమున భయ మంది మేము మగిడితి మిటకుఁ.

క. ఏకాకినియై రూఱె. లోకమ్ముల నాల్గు దిక్కులుగా విట్టుగ నా
లోకించుచు సింగమునై, నాకామిని వెలయుచున్న దాహనకాంక్షఁ. 615

చ. ఇంక సంగరంబొందె నందియొందెఁ గర్తవ్యంపు తెఱుం గెఱింగి వర్తింపు మయ్యం
గనకుఁ దోడుగా నెవ్వరును లేకున్నను సురలు జార్జిగ్రాహలగుడురొకో : యవి
శంకింతు నయ్యాహునవమయమ్మున హరిహరులును, లోకపాలురును, దక్కిన
యచరులును, గంధర్వులును, దొడవ్వుల సంబరంబునుండి సుమాళమ్ముగ నీక్షించు
చున్నవారని వెండియు. 616

- గీ. అత్తలోదరిసాహసం బమ్ముగాడి, యుక్కు వగ్గజగమన మహోద్యమంబు
గనఁగ మరలను గిరలను గొనక తాన, మనలఁ బరిమార్చునని కోఁచె మాకు నదిస.
- చ. మనమొకలెక్కయే : విను మమానుషశక్తి నెసంగు నజ్జగ
జ్జనని చరాచరములు వెనం బొడి చేసి యొకింతలోన న
ల్పనయనఁ జాలు నీ కెటులు పాల్పడు నట్లావరింపు మింత వ
ట్టును విజ మింక నీమతిపటుత్వము, దైవము, మాయదృష్టముకా. 618
- వ. నావుడు కుంభుఁడు వికుంభుదిక్కు మొగంబై. 619
- క. మనఘాత్రులోవనువి నై, న్యవికాయముతోడ యమపురాతిథిగాఁబె
ల్పనఁ గాళి చేసె నాశం, ఐవినాదం బప్పరాంబ గావిఁచెఁజూమి. 620
- గీ. తృణము వజ్రమ్ము వజ్రమ్ము తృణము బలవి, హీనుఁడు బలాధ్యుఁడిట్టిండునట్టిఁడగుట
కాలగతి కాఁజమ్ముగఁ గలుగు నకటః, జ్ఞానలకును దుర్జ్జయముల్ కాలగతులు.
- గీ. ఎట్టులైనను నయ్యంబ నెనయుటొప్పొ :
కాక యానెవ మూవి రక్కసులఁ జక్కఁ
జేయవచ్చెనొ : మన మేమి చేయఁదగునొ :
యెల్లవిధముల యోశించి యెఱుంగఁ జెప్పుచు. 622
- క. కొండికనయ్యను మతి నా, ఖండలగురు నన్నిటఁడవు కార్కొలఁదిగ నీ
మండలము విడిచి పాటుట, భండనమునకన్న లగ్గె పరికింపు తగన్. 623
- వ. ఇట్టి యెడతెగని సంకటమ్ముల నీకు మిక్కిలి బుద్ధిమంతులు లేరు చక్కఁగ నొక
దిక్కు విచారించి గ్రక్కున నుడువు మనుడు వికుంభం దన్న కిట్లను. 624
- క. మనకేటి వలాయన మేఁ, బిదివియెడ విపుడ దైత్యబంధుముతో న
వ్వనజాషి గెల్పితెచ్చెడ, వనమా : దైవంబుకతన వట్టిటైనన్. 625
- వ. మన్మరణమ్మునకు శోకింపక తగుగతి యోశించి యప్పుడు నీబుద్ధికొఁది నొన
రింపు మనవుడు కుంభం దియ్యకొనక వలాయనంబుకన్న భండవంబ వరం
బయ్యెనేని, 626
- క. భండనకోవిదుల మహా, ద్దండులఁ బంపెదను బెక్కుదళములు వ్రేగై
గండు మిగిలి కొల్లవఁగ మన, చండుని ముండునివి నీవు చనఁబోకు మొగిన్.
- గీ. చండముండులు మిగులఁ బ్రవండు బుద్ధ, విడి నరిగి యత్తలోదరి నొడిచితెత్తు
రింత విక్రము నీకుఁ బోనేల యుడుగు, మెవఁడు శకమునకై కరి విచ్చునయ్యెఁ

- వ. అవి కుంభు నరికట్టి చండముండులం గాంచి. 624
- అ. వె. సిగ్గు లేక యొక్క సింగపుఁగొడవపై, నెక్కి యొక్క మిగిలి యొక్కటిగఁ గ
జంబొనర్ప నున్న యంబికానహచరి, గాఁగఁ ద్రుంపఁ జనుఁడు కడఁక మీరు.
- వ. సింగళాక్షి యగు నవ్వెంగలి కాళి ముంగలయై బిభీషికల్ చూపినఁ దలరక చెఱ
రేఁగి తల దఱిగి పిదప నయ్యంబికం గొవి ఎచ్చువది, యొడంబడక బెడిదమ్ము
లాడినఁ గడుకొవి యుడిగించునది, యవి యానతిచ్చినఁ జండముండులును, 631
- క. బడబాగ్ని పిడికిలింతుమొ, పుడమియు నాకనము దెనలు భూద్రమ్ములు న
జ్జడవిధు లొక్కమ్మడి న, ట్టడవిం గల్పదుమొ యనుచు నార్పులు పెఱఁగన్.
- వ. పైన్యనమేతమ్ముగాఁ గట్టాయితంబై యరిగి ముంగల దేవహితకారిణి యగ
నజ్జగదంబం గాంచి సామపూర్వకమ్ముగా నిట్లవిరి. 634

చండముండాసురుల యుద్ధము.

- చ. సురవిజయమ్మునం బొదలు కుంభవికుంభుల బాహుగర్వదు
ర్భరక నెఱుంగనే యబలః పైకొన నెంచెద వేరికేవియున్
దరమె, దురమ్ములో నెదిరి దర్ప మొనర్పఁగ పెట్టివొక్కొ : య
త్తరుణి నహాయఁగాఁగొవి వృథాగతిఁ బోరికి మీఱఁబోలునే. 634
- క. తగుఁ దగ దవి మతి చెప్పఁగ, నగుపురుషుండేని యొక్కయంగన యేనిన్
మగువరొ : లేరొకొ విను దే, వగణము పురికొల్పు, దైవవళ మట్లుండెన్. 635
- మ. విను మష్టాదశబాహువుల్ గలవు న న్వేదింతురే యొద్దులం
చును మిట్టెక్కకు కుంభునే దైతకు వీకుండో, సురేంద్రుండో : వీ
పునగర్వమ్మును బాహుసంపదయు వీకాండమ్ములు వీహిత
మ్మునకు న్నొక్కి వచించు నావలుకు లంబోజాక్షి : పాటెంపుమా. 636
- ఉ. ఓ వనజాక్షి : కుంభుఁ డన నొక్కవిపాటియై యెవ్వఁడేని యై
రావణపుష్కరమ్మును దురమ్మునఁ ద్రుంచుట వింటిమే : వృథా
కావలలై సురల్ తనకు గర్వవివర్తకుఁడైన కుంభుపై
వీ వెడఁగుండవంబు గవి విం బురికొల్పిరి యీనుపెంపునన్. 637
- క. వీవేమియైననున్ భర, మేవారికి : స్వార్థవరుల కెందునుఁ బరకా
ర్యావేక్షణ ముండునె : యిక, నావాక్యము లిచ్చగించి నడుపుము పురికిన్. 638

- ఉ. సుందరులందు సుందరుఁడు కూరులయందును కూరుఁ డెంతకే
విందగువాఁడు నేర్పరి మనీషి స్మరాగమవేది మానభం
దందఱవంటివాఁడె ? జగదాధ్యుఁడు నీకుఁ దదీయసంగమా
వందముకన్న వేతొకటి నాకుఁ గనంబడ దెన్ని భంగులన్. 639
- గీ. పాత మిచ్చగించి దుఃఖ, స్థితికిం జొరఁబడక నీ వశేషజగము లు
న్నతి నేలఁగ మా కుంభుని, బతిగాఁ గొను మింతకన్న భాగ్యము కలదే. 640
- ఉ. గండున పిట్టు ప్రేలుదు జగత్పరిమాత్రి యజాండమెల్లయు
వ్విందఁగ నార్చి యోరి యవిసీతః నయస్థితి దెల్పెదేమి : యా
ఖండలమంత్రివేమొ : కడికండలు చేసెదఁ జక్కనిచ్చు నీ
చండత వాని ముండతయు సంగరరంగమునం గనంబడున్. 641
- చ. హరుహరులం ద్యజించి చితిజానము కుంభ వసంతునేమి : నా
కొరుఁడు ధవుండె : యీ జగము లొక్కట నేలుదు నే ననాదినై
హరిహరులెంద, తెందఱు సుూరులు, కుంభవికుంభు లెంద తే
గిరి మునుమున్న నాయెదురఁ, గేవలమార్థక మీఁదెఱుంగునే. 642
- క. ప్రతియుగమున నీగతిఁ బం, చక భూతమ్ములకుఁ దొడరు సంగరక్షింపం
గతి గలదె మీ కిప్పుడు పం, హృతికాలము వచ్చె యిత్తుమే లొపరింపఁ. 643
- చ. మరణము విక్క, మెట్లయిన మానము గీ ర్తియు రక్షణీయ కా
శరణము లంచు నమ్ముటక సంగరరంగమునం దెదుర్చుఁ ది
వ్వరుసున కుంభుఁడే కొలది : బ్రాతియుఁగాఁదగు నే వికుంభుఁ, దె
వ్వరితర : మాజి నీలిగి దివమ్మున కేగుఁడు వీరవద్దతిన్. 644
- ఉ. వచ్చినవట్టు రక్కసు లవారణఁ బోరుఁడు నాక మేగుఁ డు
ద్యచ్చతురంగపై న్యములదందడి కుంభవికుంభు లంతతో
వచ్చియెదిర్చి వచ్చి సురవర్త్యమునన్ మిముఁ గూడికొందు రీ
మచ్చికమాటలేం శరమండలి వింపుఁడు ప్రొద్దు వోయెడిఁ. 645
- చ. తొలితొలి విమ్ము నీయనుజాతో మడియించి సుూరిసంఘవి
ప్తులలయి వచ్చినట్టి యలకుంభవికుంభుల రక్తవీజా ని
మ్ములఁ గడతేర్చి వ్రేల్కిదీన మూడుజగమ్ముల దైత్యులన్న పే
రొలయక యుండఁ జేయవలె నోపివపట్టునుఁ బోరుఁడేదైఱఁ. 646

ఉ. ఉర్వియు నాకనంబు కడియొక్కటికై యటు లెల్ల సైన్యముం
జర్వణ మాచరింపుడును జండుఁడు ముండుఁడు వీడఁ బోక దు
ర్గర్వపదాంధులై శరవరంవరలన్ బరఁగించి యెంతయుఁ
ధూర్వహులై యెదిర్చి రవి "దుండగు లింతటివారు లే" రనన్. 655

మ. ఇటు లక్కాళిక నేనియేసి యొకఁ డం "దిద్దావఁబో" మ్మంచు బల్
పటువా విష్ణునిచక్రముం గరమునం బాటించి విట్టార్చి యే
యుటయున్ బాణమొకంటఁడున్మి హతకాయుఁజేసె నవ్వుండు; నం
తట ముండుండు శిలాప్రముల్ గురిసెఁ దద్దం గాళిపైఁ గేళిపై. 656

వ. ఇట్లు మూర్చితుండగు నన్నపాటున కోర్వక ముండుండు దలకడచుటయు. 657

ఉ. చండిక ముండము క్తశరజాలము లోలిన క్రుంచివైచి బ్ర
హ్మాండము వ్రయ్యనార్చి యొకయర్థశిలీముఖ మేసి వాని బల్
గండఁడఁగింప మూర్చవడి గ్రక్కున వ్రాలెఁ దదంతరమ్మునన్
జండుఁడు లేచి కాండములఁ జండిమఁ జూపుట మాని యుద్ధతిన్. 658

మ. గద కేలం గొని యొంటిపై నడరి యక్కాళిభుజాగ్రంబు వి
ట్టదరం గొట్టిన బాణపాశమున నయ్యంబా మహాదేవి సుం
క్రదళన్ వానిని బద్ధుఁజేసె, మరలం దా లేచి ముండుండు వా
ని దళన్ పైఁన తెదిర్చి శక్తిఁగొని, వానింబోలెఁ గట్టం బడెన్. 659

గీ. బద్ధులగు చండముండులఁ బట్టి విట్టు, దిట్టయై యట్టహాసంబు దీటుకొనఁగ
నంబ కట్టెరుటకు వచ్చి 'యరయుచుమ్ము, యాజి యజ్ఞపుఁ బకుపుల నమరరిపుల.

వ. అనుచు విట్టు వృకములం బోలె ననాయాసమ్ముగఁ గట్టి తెచ్చిన నంకపించి
వరాంబ యిట్లను, 660

క. ఇంపలరు వీడు శక్తి చి, లింపారులఁ దెచ్చి తింక లీలఁ జుట్టి
చంపక వేతోక భంగి చి, లింపులకున్ మెచ్చొనర్చ లేవె చతురవై. 662

వ. నావుడుఁ గాళిక యిట్లను, నీ దానవపరుద్వికయంబును బ్రసిద్ధంబగు యుద్ధయజ్ఞ
మ్ముని శ్రద్ధయావమ్మునం గట్టి యాలంబించినచో నయ్యది హింసయయ్య
నహింసాప్రాయంబగు నని వల్కాచు, 663

క. కరమునిఁ గరవాలముఁ గొని, యరువురి శిరములను నటకె యాశ్వరి మోదో
ద్ధురక రుధిరమును వ్రాచి య, మరవరులన్ మోదవార్ధిచుగ్గులఁ జేసెన్. 664

వ. ఇంక వృథాలావమ్ములాడ వలనదని పురికొల్పి ప్రేరేపన నా చండముండు లభిం
చండిముల్లే. 647

కా. జ్యాటంకారము దిగ్గజశ్రుతిభిదానంపాదకంబై విరా
ఘాటాబోవము మిన్నుముట్ట వెడలై కాలూడ నయ్యంబ స్వ
ర్యాటీవాసులు మెచ్చ నొత్తై దరమప్పాటకా రిపుల్ గుండియల్
వీటల్ వాటి బడల్పడకా హరియు నాభీలధ్వనికా గర్జితన్. 648

ఉ. కాతరభీదంబును నకాతరభూతరిసోత్తరంగనం
పాతము గాగ నంగరమభంగురమై తగెఁ జండచండికా
కాతమహాప్రపాతముల సంకులమయ్యె నభోంతరంబు నీ
రీతిగ వీలువోక యెదిరించిరి రక్కసు లొక్క పెట్టునకా. 649

కా. అన్యోన్యప్రనిముక్తశత్రుతతు అన్యోన్యమ్ము ఁడించుచుకా
నున్మ్యుప్రేరితులై పెనంగునెడ సాచుద్దుండు ముండుం డసా
మాన్యందై తనయన్న వెన్నిడి వరాంబం దొప్పదోఁగించె “వీ
రన్యాయంబు బలే” యటంచు నమరారంభాతిసంరంభయై. 650

మ. కడళీపువ్వువిడంబినేత్రరుచి వక్త్రం బెఱ్ఱఁగాఁజేయ వై
రిదవాగ్నాకృతియై లలాటమును విరేధించి యావిర్భవించె
దయాదూరయు వ్యాఘ్రచర్మధర దుప్రేక్షస్క నాగాజీవా
స్పదయై కాళిక ముండమాల్యధరయై పాళాదికోపేతయై. 651

వ. ఇట్లు ఖట్వాంగధారిణీయు నతిభీషణయు కుష్కవాసినమోదరయు శ్రుకుటీకుటీలేఖ
జయు విస్తారజనునయు విస్తీర్ణవక్త్రయు ఖడ్గాది సంకోభినియునై కాళరాత్రివరావ
తారమ్మునం బోవి హైరూపమ్ముని నావిర్భవించి జిహ్వచాలనమ్మునం బెచ్చు
పెరిఁగి. 652

ఉ. ఓహరిసాహరిం బెనఁగుచున్న సురారులఁ బట్టి బిట్ట పూ
ర్ణహృతిఁజేసి వక్త్రమను నగ్నిముఖమ్మున, నంచుఁ గొండజన్
బాహులఁ బిప్పిజేసి యటువల్వార భక్షణఁ జేసి కాళి య
య్యాహవరంగ మొక్కమొగి నాహృతిఁజేసి వరాక్రమించుచున్. 653

గీ. అట్టహాసంబొనర్చి మంటావ్వితముల, గజమటలఁ గేలఁ గొని వక్త్రగహ్వరమునఁ
బెట్టికొని పిండిపిండిగా నిట్టనమలు, మచ్చకురగాదులకు గతి యొందు గలదె. 654

వ. ఇట్లతిహారంబుగఁ జండముండుల వధియించినకతమున నాయంబికఁ జాముండ
యను బిరుదనామంబు పరాంబవంనఁ గలిగెనని చెప్పి వ్యాసుండు మరల విల్లనియె.

ఉ. పిమ్మట భిన్నకాయములుఁ బెల్లుదొరంగెడి రక్తమై గుఱుల్
గ్రమ్మి రణావనిన్ విడిచి కల్కలఁదిం జని శుంభఁగాంచి 'మా
యుమ్మలికంబు దీర్చుము మహోదయః పెందయ' నంచుగాళికా
ప్రమ్మలు చండముండులకుఁ జావుపటించుట విస్తరించుచుఁ. 666

వ. హతశేషు లిట్లనిరి, రాజేంద్రా! యాహవరంగమ్మున నక్కాళి విక్రమించిన తెఱంగు
దలంచుటకును భీతి యేతెంచెడి. రాక్షాకారమ్మున నడరి కొండలు టిడించెయిఁ
గొండలుఁ బిడికిలించెయిఁ గొండలుఁ గాలఁ జమరియి విట్లు సైన్యంబుల రూపు
మాపినఁ దద్రంగస్థలంబు నెత్తురువట్టుగా మాంసంబు కర్దచంబుగాఁ గేశమ్ములు
నాచుగా భగ్నరథచక్రమ్ములు చక్రమ్ములుగాఁ ద్రెళ్లిన బాహువులు మత్స్యమ్ములుగా
కీర్దంబులు శుంభీపలమ్ములుగా నొక మహానదిచందమ్మునం బొల్పె. 667

ఉ. కాళిక చంపఁగా మిగులఁగాగల రక్కసులం గడంగి యా
భీలవఁమ్మొనర్చి యొకపెట్టున సింగము మ్రింగుచున్న దీ
యాలము మాను మయ్యతివ యల్ప యటంచు దలంతునక్కటా.
కాలము చేరువయ్యె నొకఁ కాలముఁ విడజాల వెమ్మొయిఁ. 668

క. ఏ లలనఁగోరి నీ విపు, డాలమ్మునఁ గులవినాశ మందించెద నా
లోలాక్షి కాలరూపిణి, గా లోనఁదలంపు మెఱుకగలఁడగు మధిపా. 669

గీ. జయపరాజయములు దైవసంగతములు, గాన నల్పార్థమునకు విష్కారణముగ
నెల్లబంధుల నవయంపఁ జెల్లునయ్యె, వెనుక ముందును దెలియుట చనదె యింక.

వ. రక్కసులకెల్ల నొక్కకాంతచే మృతిగలుగుటకన్నఁ జిత్రం బొందెద్ది, లోకపాలుర
జయించిన నీబోఁటి నాబోఁటి యాహవమ్మునకుఁ బిలుచుట కెంతకేనియం జాలక
తూలిబోయెడిదే! యదియునుం గాక ముమ్మ పుష్కరమ్మున నీవు తపం బొనరించి
యమరత్వంబు ప్రార్థించిన విధాత యీ నోడుటయు నీవు క్రమ్యుడేవమనుష్యనర్ప
కిన్నరయక్షప్రముఖులగు పురుషులచే మృతి గలుగకుండ ననుగ్రహింపు మన నన్న
యవ యట్లొనంగె నది కారణంబుగ దేవప్రేరితయై, 671

క. జననావన మరణమ్ముల, నొనరించెడి మాయ సంగరోల్లాసినియై
దమజాలతో నీనుఁ బొరిగొనఁ, గ నేగుదెంచుట విజమ్ముగావలె నధిపా. 672

5. మణియుఁ ద్రిగుణయుఁ దామసయు నర్వక క్తి పమవ్యతయు నక్షయయు నర్వజయు నదోదితయు నేదమాతయు గాయత్రియు సంధ్యయు సర్వసురాలయయు సగుణయు నిర్గుణయు సిద్ధయు నర్వసిద్ధియు ప్రదయు నవ్యయయు నానందప్రదాయనియు నగు పార్వతి దేవహితార్థినియై విన్ను విక్కువం బడఁపగ నేతెంచినదని యెఱింగి జీవించవలతేని పైరంబుడిగి పొలివోక శరణంబు గొనుమయ్యించిక కరుణార్ద్రయై హతశేపులగు రక్కసులతో విన్నుఁ జిరాయుష్మంతుఁగా ననుగ్రహింపఁ గలయది నావుడు కుంభుండు క్రోధాకులుండై వీరోచితఁబగుగతి ననుకరించి. 873

6. మానము మాని ప్రేలకుఁడు మందులరై యని కోహటించి నా పై నెనరున్నటంగి విటు, ప్రాణము తీవగునేని వేగ మీ మీ నెఱియట్లలన్ సుతుల మిత్రులఁ గూడి రసాతలంబుఁ బో నానతి యిచ్చెదన్ వెడలుఁ దాహపభీతులతోడ నేమగుఁ. 874

7. జయయుఁ బరాజయమ్ము మనశక్యమె దైవమ కర్తగాక వి శ్చయముగ బ్రహ్మవిష్ణుగిరికప్రముఖుల్ తదధీను లన్నచో బయిఁ బడు మంచిదెద్దలకుఁ బాల్పడ కొద్ల వశంబె డీనికిం త యతుక నన్నుబోఁటి కొకదర్పమె, యెట్లగు నట్ల యయ్యెడిన్. 875

8. భవికవ్యాసుగుణం బగు, వ్యవసాయ మొనర్చు జ్ఞానవంతులు తెల్వొం దవిలి యొకప్పుడుఁ జింతా, వివేకులుగాకుండు రేపె వెఱుకునె మృతికిఁ. 876

9. మానవంతు లగువారలు మరణభయమ్మువలని యాత్మధర్మపరిత్యాగమ్మున కోహటిం తురు. సుఖదుఃఖాయురీచితమరణాదికమ్ము లెల్లరకునుఁ గాలదోదితమ్ములయి యని వారిమ్ములై పైకొనుచుండు. హరిహరవిరించుచును దక్కటివేల్పుచును దమతమ యాయురవసానమ్మునం గిట్టువార కాని యుట్టిగట్టికొని యూఁగువారుకారు. 877

10. దైవాధీనతఁ జేసి యేను జయమో దైవ్యంబో వేటొందో నేఁ డీ వానూక్షికతమ్మునం గొనుదుఁగా శేలింత చింతింప, ని స్సీః పిరుల్ గడునవ్వఁ బాటి యెటులే జీవించునే? యంతకుం జావే యెక్కుడు, పిరధర్మ మగునే సంగ్రామభీరుత్వముల్. 878

11. అది యెట్లుండె విద్వాంసులు దైవంబు మిశ్యయవియు మద్యమంబు కర్తవ్యం బనియు దానఁ గార్యసిద్ధి యవశ్యంబగు నవియుం తెప్పుదురు. యుక్తియుక్తం బగుకతన నిత్యైఱంగు బుద్ధివంతులకు గ్రహ్యం, బద్ధప్రబంబ బలవంతంబు కాత

రులవచనమ్ములు గ్రాహ్యమ్ము లయ్యెనేని యదృష్టవత్త్వమ్మునకుఁ బ్రమాణంబేమిఁ
యదృశ్యంబెన్నఁ దేని దృశ్యం బగునే యని వెండియు, 879

గీ. లే దదృష్టవద్దార్థంబు లేక మేని, బుద్ధిమంతులు దుఃఖసముద్రమగ్ను
లైనవారల నూరార్చ దీవిఁ గల్పి, తంబుగాఁ జేసి రిది సిద్ధిదంబుగాదు. 880

వ. ఇష్టకారిణీయగు * చక్రినమీవముననున్నను సుద్యమంబు లేకున్న విష్టసిద్ధి గాని
తెఱంగున సుద్యమజూమ్ములు సిద్ధిమంతులు గాకుండు ప్రత్యక్షంబి యని మఱియును,

క. తనబలము నేదిరిబలమును, గవి కాలాదిక మెఱింగి కార్య మొనర్చన్
మునుకొను సిద్ధియనుచుఁ దా, ననఁదె బృహస్పతి వ్రయత్ను మన్నిట మనమౌ.

వ. వ్రయత్నుం బొనర్చినను గార్యసిద్ధిగాకుండినచోఁ దన్మూల్యవత యుద్యమంబున
విడుట యుక్తి యుక్తంబై యుండునని కృతవిశ్వయుండై రక్తబీజం గని నీబల
మ్ములతోఁ గట్టఱియితంబై సంగరమ్మునకు వెడలు మనుడుఁ వాఁడిట్లను, 883

ఉ. ఏఁ గలుగంగఁ జింత మది విండుకయున్ వల దిష్ట యేగి నీ
రాగము చెప్పి యత్తరుణి రా గమకించెదఁ దక్కునేని బెఱ
వ్రేఁ గగు నాజిలోవఁ దలరించి జయించి వశన్ బొనర్చి దా
నీగతి వీకు నెల్లపుడు సేవ యొనర్పఁగఁ జేయ నేర్చెదన్. 884

వ. అవి కృతనమస్కారుండై యాజ్ఞఁగొని హస్త్యక్షరధనంకులంబగు బలంబు పరి
నేష్టించ రథారూఢుండై సంగరమ్మునకు వెడలుటయు, 885

క. దౌదౌదవ్యుల నంబిక, యాదానవుఁ గాంచి శంఖ మతిభీషణరా
వోదారమ్ముగ నొత్తిన, భేదిల్లిరి రిపులు మది దివిజు లలరంగఁ.

ర క్త బీ జ యు ద్ధ ము.

వ. అంత నద్దరరవంబునకుఁ దలరక రక్తబీజండు నమీవమ్మున కరిగి మృదుభాషణ
మ్ముల నిట్లను, 887

గీ. శంఖవాదమ్ములకు నేను జంక ధూమ్ర, లోచనుఁడఁ గాను వినుము నీపీఠ మడఁకు
నరయవొకొ నన్ను రక్తబీజాభిదానుఁ, బఱచు వారల పంక్తినేఁ బడితినొక్కొ :

వ. మున్ను నీబిభీషికలకు దొంకి కాందిశీకులగు రక్కసులలో నొక్కనిఁగా నన్ను
విచారింపక సుస్థిరత్వమ్మున రణస్థలమ్మున నిలుపుమని వెండియు, 889

చక్రియన విండినూతికొను సాధనము.

- గీ. వృద్ధసేవ యొనర్చితి విద్యలెల్ల, నేర్పితి వటంచు వింటి నీనేయ్య చూత
మొక్కమాట వచించెద నువద, దాని, తెఱఁ గెఱుంగును యదికదా తెలివికలిమి.
- క. ఋతమై పథ్యంబై సా, హితగల మావినుల కెల్ల హితమగు ననినే;
బ్రతిసం జేసి వచించెద, నుతి గలవేని విను మిన్నిమాటలు కలవే. 691
- గీ. నవరసమ్ముల విద్యజ్ఞనముల మెచ్చు, గమరసమ్ముల వినుము శృంగారశాంత
రసము; లందును శృంగార మనమ మగుట, రసములకు నెల్ల నయ్యది రాజునుష్టు.
- మ. నిరితో విష్టువు గౌరితో శివుఁడు జేజేపెద్ద యవ్వాటితో
సురనాథుండు పురమజాతరుణితో సూనాంకు సేవింతు నుం
దరి; వృక్షంబు లతన్ గవోతిని గవోతంబుకా చుగం బమ్మగిళా
గర మాసిండు; జరాచరమ్ములకు శృంగారాప్తి నేడబ్బెనే. 693
- గీ. ఎవ రసంప్రాప్త భోగులై దివులు దవులు, వారలో వారలే దైవవంచితలు య
తీర్వరులు; నంనరణసుఖ మెఱుంగ లేక, వంచకుల వంచనలకు లోబడిన నరులు.
- క. మనమునఁ గామక్రోధము, లనయము గిజికోమచునుండ నంగజఁడును లోఁ
గొని యేచుచుండ శాంతం, బును వైరాగ్యమును జ్ఞానమును గలుగునొకో. 695
- వ. కావున నీయావనసంభావనకై కుంభునొండె వికుంభునొండె; బతిగా వరించి
ననుస్త సుఖమ్ము లనుభవింపు మని బోదించు ర క్రవీజప్రలాపమ్ములకు నంభికయుఁ
గాళికయు నగిరి. పదంపడి దేవి హాసం బొనరించి మేమగుంభీర భాషణంబుల
నిట్లను. 696
- క. మును చెప్పితి రూపాదిక, మున నాకుండుల్కుఁదేని మోహించెద నం
చును మాటిమాటి కీగతిఁ, జనునే వెడమాటలాడఁ జతురునివగిదికా. 697
- వ. వానప్రతిష్ఠ యిట్టిది యని కుంభవికుంభులకడ కేగి చెప్పుమొండె నొండె నంగరం
బొనరించి నన్నుం జయించి విధిచోదికంబుగ వివాహం బొనరింపుము. 698
- క. భయ మొదవెనేని నివృద్ధ, రయముగఁ జవి పతికఁ జెప్పి రక్కసులెల్లకా
బయలు వెడలి వెంబడి రాఁ, బయనం బొనరించు బొప్పుఁబాతాళమ్మున్. 699
- వ. అనవుడు ర క్రవీజుండు శ్రోధకావ్రూణండై. 700
- కా. ఎట్టెట్టా : యవి యార్చి యంపగము లెన్నేనిం బ్రయోగించి బల్
ధట్టుండై మృగరాజు నొందినఁ గవత్తామ్రాక్షియై దేవి పె

స్థుట్టంబోవి తదత్త శత్రువయముం గూర్చెన్ శత్రుమ్ములన్

రెట్టంపం దగునల్ల రక్కసుని మర్దించెన్ వెనక మూర్చిలన్.

701

వ. ఇట్లు రక్తవీజుండు రథమ్మువయిం బడిన దైత్యనైవ్యమ్ముల హాహాకారంబు విస్తరించె.

702

క. బుంభారవమున పేన ల, హంభావం బుడుగుపెటిఁగి యసురులఁ గవి యా
కుంభుండు దైత్యులను నం, రంభమ్మునఁ బనిచెఁ బొండు రణమున కనుచుగా.

వ. ఇట్లు కాంభోజకాంకేయాదిదానవప్రపంచమ్ము నొక్కటనెనకొల్పిన భీషణాకారదా
షణాడంబరమ్ముల నుద్బవించి నద్దనుజులు రిణాభిముఖులగుటయు నంతంత నేతెంచు
వారిలం గవి కాళి మంటానాదంబొనరించెఁ బరాంబికయు శంఖంబు పూరించి
జ్యోటంకారం బొనరించి యక్కాళి కుక్కెక్కింప మింటికి మంటికి దాసయై
యాపె ప్రబలి సింహరావం బొనర్చిన నంత సింగంబును గర్జిలై.

704

ఉ. ఆవిసదమ్ములన్ వివి మహావిసదమ్ములు నింగిముట్ట న
ద్దానవులెల్ల శత్రుములతండములం బరఁగించి ముంపఁ బో
రీవియతిం దనరెనని యెన్న ననర్హముగా విలింపు లం
బామవరత్వ మందఁ దమయందలి శక్తుల సంపి రంపినన్.

705

గీ. బ్రహ్మ మొదలుగలట్టి దేవతలకత్తు, లాత్మ దేవోచితమ్ముగ నత్తకత్తు.
భూషణంబులు దరియించి పోరొవర్చు, నరుగుదెంచిరి జగదంబ ననుసరించి.

706

వ. అట్టియెడ వరటారూఢయు శంఖచక్రగదాధరయుఁ భీతాంబరభూషితయు బద్మ
హస్తయునై నైష్ఠవియు నర్థచంద్రధరయు నహివలయయు శక్తిహస్తయు శిఖివా
హనయునై కౌమారియు, శ్వేతగజవాహనయు వజ్రహస్తయునై యింద్రాణియుఁ,
బ్రౌథప్రేతాసనయు సూకరాకారయునై వారాహియు, నృసింహసదృశాకరిణియై
వారసింహియు, దండహస్తయు భయప్రదయు మహిషారూఢయునై యామ్యయు,
వాయణియుఁ గౌశేరియు లోమగాఁ గలయనేకకత్తులు స్వస్వబలసహితమ్ముగ నరు
దెంచిన దేవి యత్యానందభరిత యయ్యె.

707

కా. తత్తవృక్తిపరీకుడై హరుఁడు తత్సంగ్రామరంగమ్ము ద
కొత్త న్నిల్చి పరాంబఁ గాంచి యను “లోకోద్రేకసంపాదనా
యత్తుర్ కుంభనికుంభు లాదిగల దైత్యాపీకముం ద్రుంపు మీ
నత్తుర్ తోడుగ నెల్లలోకములకున్ సంతోష మెంతేఁదగగా.

708

- సీ. యజ్ఞ భాగమ్ముల నమరులు మునువోలె , గతభీతులై పొందఁగాండ్లుగాక
స్థావరిమ్ములకును జంగమమ్ములకును , సంతోషమెంతే నెనంగుఁగాక
ఉడుగక వెడలెడి యుత్పాతములు నీతి , బాధలు నేటికేఁ బాయఁగాక
యియ్యయికాలమ్ములం దనుగుణముగ , నుంచి మేఘములు వర్షించుఁగాక
- గీ. కృషి బహుఫలప్రదంబయి కెలుఁగాక , గోద్విజాంగవ లభయమ్ము గొండ్లుగాక
విపవ శత్రులు తమతమ వెడలుచోట్ల , కేగ జగదంబ నీ యజ్ఞ యెసఁగుఁగాక."
- వ. అని శంకరుండు వచియించునాలోనన చుడికాశరీరమ్ము నుండి ప్రచండయు నద్భుత
శక్తియు శివాశతినినాడివియు భీషణయు మోరరూపయు నగు నొకశక్తి యుద్భ
వించి పశ్చిమాననయై శంకరుంఁగాంచి యట్లనియె. 710
- అ.వె దేవదేవ : యీవు దీతిజాలకడ కేగి, దూకవై వచింపు తొలఁగి యమర
వదము వీడి యివుడు పాతాళమున కరు, గుండు బ్రదుకుడెఱపు గోర్కియేవి. 711
- వ. పిదప సురేంద్రుండు తనవదమ్ము నందికొని సుఖంబుండ నమరులెల్ల యజ్ఞభాగమ్ము
లనుభవించువారు. 712
- క. మరణంబు గోర్కియేవి బి, వరమునకుం. బలము గొలువనచ్చునది వరం
వరలై మానక్కలు పిళి, తరసాస్వాదవముచేసి తవియనొనర్తుఁ. 713
- వ. ఇట్లు చుద్వదనమ్ములుగా నుడువు చునుడు హరుఁడును శూలపాణి యగుదుకుంభ
వికుండులకడ కరిగి యట్లనియె. 714
- ఉ. ఏను బురాంతకుండ జగదీశ్వరి మీకడ కంపె నాపె మీ
దానవులం దనుగ్రహముదాల్చి వచించినచొప్పు చెప్పెదన్
మానము ప్రాణము వ్విలువ మానవమేవి దివంబు వీడి మీ
మీనెఱిచుట్టలం గలిపి మేకానుఁదేగి రసాతలమ్మునన్. 715
- క. కాదేవిఁ బోరితమునకు, రాఁదగునని చెప్పెననుడు రక్కసులు యహో
న్మాదులు మీఁదు నెఱుంగక, యాదేవి నెదుర్చు వచ్చి రవిమొనకు వడిన్. 716
- వ. రక్కసులకడకు శివు సంపనకతన నయ్యంబి, శివదూతినాఁబరఁగె పట్టుకుక్కు మిగిలి
రక్కసు లొక్కొక్కడి సంగ్రామరంగమ్మునకుఁ దెగి విశిత్తమ్ములగు శరశతమ్ములు
వఱసిన వక్కొక శూలపాతమ్ముల నేలం గలిపియు, బ్రహ్మాణి కమండలజల
పేకమ్మున రూపు మాపియు, వైష్ణవి భక్తగదాపాతమ్ముల మగ్గుచేసియు, మాహా
శ్వరి శూలమ్మునఁ దూలించియు, నైంద్రి వజ్రప్రహారమ్మునఁ గనిమహంగియు,

వారాహీ శుండమాతమ్ములఁ జెందియు, నారసింహీ నఖ వికరమ్ముల వ్రచ్చియుఁ బరాక్రమించునెడ నాశివదూతి బవరమ్మునకుం దవిలి యట్టహాసం బొనరించి భంజించు దానపులంబట్టి కౌళికయుఁ జాముండయు భక్షించుచుండ దద్బలార్జ్వలమున నతీహారంబగు బుంధారవమ్ము సంభూతంబయ్యెఁ; దదారవంబు వివి రక్తపీజాండు తక్కుటి దానపులం గలసి సంగరమ్మున కభిముఖుండై, జ్యాటంకారం బొనర్చెనవి వెందియు.

717

గీ. రక్తబిందువు లెన్ని యో రక్తసుని శ, రీరముననుండి వెడలు నారీతి నంద
బుద్ధవింతురు రక్తసు లొక్కమొగి న, టంచు వరమిచ్చె వానికి నభవుఁ డధిప.
క. తాదృశవరదానాయా, తోదారబలంబు కలిమి సుక్కుమిగిలి మాం
సాదనుఁడు వేగమునఁ గా, శీ దేవులఁ గవిపె వీర్యలీల చెలంగన్.

719

మ. గెరటాసుంతునిపై జగద్విలయభంగిన్ బేర్చు నవై స్వప్నవిం
బుళక్తిం గని దైత్యుఁడల్కమెయిఁ దాచుంబైన నేత్రిద్యయిన్
బొరిఁ జూపట్టు కృళానుకీలలు జగమ్మున్ మండఁగాఁ జేయు రీ
తి రవుల్పం బొలుపారు నొక్క పటుళక్తిం బైఁ బ్రయోగించినఁ.

720

క. శక్తియు నొకగత గొవి యా, శక్తిం దునుమాడి మఱియుఁ జక్రము గొవి యా
నక్తంచరుపై విసరిన, రక్తమయశరీరుఁ జేసె రక్తసు నదియన్.

721

మ. ఇట్లు చక్రాభిహతంబగు తదీయశరీరమ్ముచుండి గిరిశఖరమ్మునుండి పెలయేఱుల
వరువున నల్లకాలువలు తండోపతండమ్ములై వెడలినకతిమున వనేకరక్తపీజా
లుద్భవించి యొక్కపెట్ట దేవిం బొదువురు నైంద్రి వజ్రప్రయోగమ్మునను బ్రహ్మాదీ
బ్రహ్మాదండంబునను మాహేశ్వరి త్రిభులంబునను నారసింహీ నఖమాతమ్ములను
వారాహీ శుండమాతమ్ములను గొమారి శక్తిప్రయోగమ్మునను నద్దానపులఁ దఱి
మినఁ దదాయుధాపాతజవితరక్త బిందుపాతమ్మునంజేసి రక్తసులు వేనవే లావిర్భ
వించి పిఱుననక బోరిన నబ్బోరు హారంబై దివి వైమానికులగు సురలకు
భేదంబు నొనగూర్చు వార లిట్లు వితర్కించిరి.

722

క. ఇది యేమి వింతః మాఱ్ఱొ, లంది దైత్యులు వొడమి రకటః లావున వీరిం
బొదువుట కష్టం బేవెఱు, వు దలంచునొ దేవి, యేమి పోలనొ చేయఁ.

723

క. అవి కిది సమయం బవి శుం, భవశుంభులు గూడ వచ్చి మార్కొందురు వా
రును బలియు రమయఁ జింతా, మనస్కులయి భీతి వడి రమర్తులు పెలుచఁ.

వ. దేవియు సంగరరంగం బంతయు రక్తవీజమయం బగుట యెఱింగి కాళికం విలిది
యట్లనియె. 725

ఉ. మార్తర నెల్లరం బిలుకుమార్పు నుపాయము చూడు మిట్టు లీ
దూర్తులు నెత్తు రుర్విఁ బడఁ దోరముగా జనియించుచుండ్రు వీ
నోర్తగ విచ్చి రక్తమదనుం గవి వ్రేల్చిడిఁ ద్రాపు మేను వి
మ్మార్తర వింతలోనఁ బరిమార్చెద నుగ్రరజాంతరమ్మునన్. 726

క. ఇదియ యుపాయం మీరీ, తి దనుజులన్ గపిమనంగి దేవేంద్రుని న
య్యదితిజలం బ్రోచి మదిం, బదిలముగాఁజేసి నుజముఁ బడయుట తగదే. 727

వ. అని యానతిచ్చిన వక్కాళికయు వట్ల వదనంబు తెఱచి రుధిర మొక్క చుక్కెన
నేలంబడనీక త్రావుచున్నంత నంబికయుఁ దదాపాతజాతులగు కృత్రిమ రక్తవీజల
సందఱ నొక్క నిమునమ్మునఁ జక్కదంచి. 728

మ. అసిచేకంగొని "రక్తవీజః పిలురా" యంచుఁ బలప్రాభవం
బు నురల్ నన్నుతిచేయుచుండ రుధిరంపుం బిందు వొందైనఁద
ద్రనపైనిన్ బడకుండఁ గాళికయుఁ దత్సార్వమ్యునందుండి త్రా
వ నురాశీశ్వరు కంతముం దునిమె రంభాస్తంభ మట్టల్ వదిన్. 729

వ. హతశేషులగు రిక్కను లొక్కమొగి రజాంగసంబు విడిచి కుంభపాలికింజని,
దేవాః రక్తవీజం దక్కాంతచే విహతుండయ్యె. తదీయంబగు శోణితంబెల్లఁ
దత్సహచారిణి వాముండ యనునది త్రావె వింత యక్కజంపుఁ బరాక్రమంబుగల
కామిని నెయ్యెడం గాన మింతయేల తదీయ వాహనంబగు సింగంబును వనేకుల
రక్కసుల మక్కడంచె వింక దేవర ప్రమాణంబని చెప్పి మఱియు విల్లనిరి. 730

ఉ. కొందఱు కాంతలామెకు నఖిల్ రజసిమ పహాయలైరి వా
రందఱు లావుఁ జేవ గలయట్టిరు చక్కనివారు వారి గె
ల్వందర మౌనెఁ యోడమజవల్లభః యంతటి రక్తవీజ వా
పుండలబోయఁ గొందలము వొందె నెమ్మది నేరికేనియన్. 731

ఉ. ఆలము మాని పొరుషము లాయమ తప్పనఁజేసి మీఁదఁ బా
కాళమునంకఁ బోవు టుచితం బని తోఁచెడి మాకుఁ జూడ న
బృలికరూపుఁ గన్గొనఁగఁ బ్రాకృతమాత్రముగామి దోఁచు, దే
వాళినిఁ బ్రోవ మాయ యిటు లాకృతి బాలిచె రాక్షసాధిపా. 732

- చ. అను మొనవారిపల్కులు సురారికులేళ్ళరుఁ డాకించి చ
య్యవఁ గనుదోయికెంపు జిగి యానన మంతయుఁ బర్వఁ జేసి వె
చ్చ విగుడఁ బల్కు “భీతిలి రసాతల మేగిన నేగుఁ డీరు కా
మినికిఁ దలంకి యేఁ జవివ మీఁద యశంబు నశింపకుండునే! 733
- గీ. దేవనాయకు నోడించి దేవలోక, మేన పాలించినాఁడ నీ మేనితోడ
నొక్క కాంతకు రజమున నోహబించి, పాతిపోదునె యింతటి బ్రతుకు బ్రతికి :
- ఉ. నాడు బహిర్గతాసువులు నాయెడ భక్తి గలారు రక్త బీ
జాదులు నానిమిత్త మొక యంగనచేత రజావనిన్ బలం
బేది గతాసులై న నది యెంచక యయ్యబలన్ జయింపఁగా
రా దవి భీతిమైఁ జెనఁటిప్రాణము దాఁచిన నుర్వి మెచ్చునే. 735
- మ. జననం బందినవారి కేరికయినం జూ వున్న, దెప్పాటఁ బో
యిన రా నున్నది రాక తీజుడు, భయం జేలా వివేకంబు క
ల్గిన వానిం బెగడొందఁ జేయుఁ : దగు భంగిన్ దెచ్చుకొన్నట్టి కీ
ర్తినిఁ బ్రాణానకు జంకి వ్యర్థముగ వార్తిం గల్పఁగా వచ్చునే. 736
- చ. బవరమునకా జయమ్ము లిరువాఁగునకుం గలుగంగఁ బోవు నే
దివి భువియన్ బలమ్మున నెదిర్చి జయమ్మును గొన్ననాఁడు రెం
డవయెడవారునుం జయము నందిరె : కాన మనవ్యయత్నసా
ద్యవిది యొనర్పఁగావలయు నావల దైవము చేయుచేతకుఁ.” 737
- గీ. అవి నిఘంభువివంకఁ గన్గొనుచుఁ బలికె, వీవు నేనావివై వెంట నేగుదెమ్ము
సురవికాయము మనములు జ్ఞోభమంద, విపుడ యానాతిమిన్న జయించి తెత్తు. 738
- వ. అవి విక్రమించుచున్న యన్నం గవి యనుజం డిం తేల, గడెలో నే నా వనితకా
జయించి తెచ్చెద ననుమానమ్ము విడిచి సుఖమ్ము లందు మని వెండియు. 739
- గీ. నకలజగముల నొకసారి జయముగొన్న, మచ్చుజాదండబల మేడ మార్దవంపు
ముద్దయగు ముద్దరాలితో మొనసి పోరు, చేయుచేడఁ గటాఁ యెంత చేసెనజాఁడు.
- ఆ. వె. ఇట్టివీచక్కతికి నేనుండ దేవర, గమన మనుచితంబు గడియలోన
మానినిని జయించి మగిడివచ్చెద నన్నుఁ, బనుపు మయ్య పెక్కుఁబావలేల.
- క. అనుచుఁ గృతవిశ్చయందై, యనికిం గాల్ ద్రవ్యుచున్న యనుజానిఁ గని నె
మ్ముననున ననుమానించుచుఁ, జను మని వెలివిచ్చె దనుజంధ్రుఁడు పేర్మిన్. 742

ని కుంభ యుద్ధము.

ప. నికుంభుండు జయం బొందె మరణంబొందెఁ గానిమ్మని సేనాసమేతమ్ముగా నమ్ముఁ
బికం జుట్టుముట్టుడు కుంభుండు నహోదరసంగం నమాలోకనకుతూహలమ్మునఁ
దన బలమ్ములతోడ వెనువెంటం జని యంతంతఁ జూచుచుండె నట్లు నికుంభుం
డయ్యంబికం గదిసి శార్ఙ్గమ్ముగు బాపమ్మున వాడిం బూడించి ప్రలయకాలకాలంబు
దమ్ముచదువున శరాసారమ్ములు గురిసె నంత. 743

క. దేవియుఁ గాశినిఁ గని యీ, దేవారులమౌఢ్య మింతదెప్పర మగునే
చావునకుఁ దలఁకరు జయా, శావలమానాంతరంగసంభ్రము లగుచున్. 744

క. ఆశాపాశముకన్నను, బాశంబు జగనఁ గలదె. బలియురు తనవా
రాశమనపురికిఁ జనిన జ, యాశాభూతంబు వదల దొరా. వీరిన్. 745

ప. అని ప్రళంసించుచుఁ గాలమ్ము సమీపించినవారు యుక్తాయుక్తమ్ము లెఱుంగుదురే
యని శరాసంబు సారింది విశితంబులగు శరమ్ములు దొడిగి యన్నికుంభు
మేనెల్లం గప్పిన నప్పిశికాశనుండును బదియాలు వాడితూపుల నమ్మునవతి లలా
టంబు గాఁడవేపె; నిట్లు పరస్పరంబును నమాలోకమానాలోకభీకరంబగు సంగరంబు
కరంబు ప్రవర్తిల్లుచుండఁ దద్వాహనం బగు సింగంబును దనయొసినకొలఁదిఁ
గేనరమ్ముల విదుర్చును నఖామాతమ్ముల శ్రుచ్చియు దంతమ్ములఁ గఱచియు నైన్య
సాగరమ్ము నల్లకల్లోలంబుగాఁ బిలుకుమార్చె. 746

క. కుంభుండును దేవీనం, రంభము గని యోర్వలేక రణభూమికి నై
వ్యాంభోధి గొలువవచ్చి ని, కుంభునకుం దోడువడియె కుంభల్లెన్. 747

ప. ఇట్లువచ్చి. 748

సీ. రౌద్రరసమ్మును బ్రథమరసమ్మును , నిరుదెసఁ గాన్పించఁ, గరుణ యొక్క
వైపున నరు కొక్కవంకను దైవారఁ , జూడ్కులు కనుదోయి సౌగను దెలువ
జగదతీతంబైన సౌందర్యగరిమఁ గ్రొ , మ్మించు చాడున మిలుమిట్లు గొలువ
బవరంబు సేయునపురకక్రిఁ గన్గొని , విస్మయమ్మున నాపెవిధమునెల్లఁ

తే. గీ. జూచుచును మిన్నకుండ నానుదతి మోము
నందుఁజిలునవ్వు వొలయ దైత్యద్వయంబు
గాంచి, పామరులార! నిక్కముగ నెచటి
కేవి యేగుఁడు జయకాంక్ష లింక విడుఁడు.

- క. ఆభయం విచ్చెదఁ గదే, ని భయము విడనాడి యాయనిన్ బ్రాణము వా
సి భటస్వర్గముఁ గైకొనుఁ, దుభయులు నన కుంభుఁ డల్క యుదయించి వెనన్.
- మ. కని కుద్గంబున పింహశీర్షమును మొక్కల్ వోవఁగా నేయఁ ద
ద్వనపాతంబు నహింప కద్ది నఖపాతచ్చిన్నకాయం బొన
ర్చిన నాలో గదఁ బూని దేవియును గాసిం జెందఁగా నేపె దై
త్యునిబాహంతరమంచు, మింట సుర లోహోయంచు నగ్గింపఁగన్. 751
- వ. అంతం బోక బాహుమూలమ్మును ఖడ్గశాడికమ్ము చేసి యయ్యంబి విజృంభించిన.
- క. ప్రేటువటి నాఁడు వేదన, నూటాడక మాటువఱచి యొక బాణము నన్
గాటముగ నేనెఁ బిలిచి, లాటము పాలాశసుమవిలాసము దాల్చన్. 752
- వ. విదవ నయ్యంబిక పికుంభవదారంభసంరంభయై పునఃపునఃపానంబునం బొదలి
ఘంటానాదం బొనర్చుచు నెదిరై; నిట్లు ఘోకంబుగ నంగరంబు చెల్లునంత. 754
- క. కుక్క లొకపెట్టఁ గూపెఱ, నక్కలఱచెఁ గాకి గ్రద్ద నాఁజను వక్కుల్
దిక్కులద్రువఁ బఱతెంచెఱ, రక్కసుల యొడలివలము గరంబు భుజింపన్. 755
- వ. అంత నికుంభుండు దైత్యమారణంబునకు పైచేక గదం గొని భీషణాకారమ్మున
నడరి హరింగొట్టి యట్లహంసం బొనరించి యయ్యంబిం దాదించిన. 756
- ఉ. అపెయు వర్గితభ్రుకుటియై మొగమంతయు జేవురింప 'దై
త్యావళదా : చలింపకు' మటంచుఁ గరాళతరాని పూని య
ప్పాపుని కంభరంబు తెగవైచెఁ దటాయన, మింటిపైఁ దడి
జెవరులైన దైవతనికాయము శోకముకోడ ప్రేల్మిడిన్. 757
- ఉ. నెత్తురు కాల్యలై వరఁగె నిగి వియచ్చరింపవయంబు పూ
ల్మొత్తిరి పోఁకుమూఁకలు నమోనమ యంచును గాల్కొలంది వ
రైత్తిరి కొంద అందు బలహీనతఁ బాటుమొన స్మరల్పుచున్
రిత్రకు రిత్తపేయు రణపీఠరవల్లభుఁ గాంచి యీసునఱ. 758
- క. దేవా పీయమజన్ముని, చా వాలోకింతె మెట్టచాడునఁ బదె : గృ
ద్రావళి మాంసముఁ బొడువగ, నేవారిక ననికిఁ గదఁగి యిటు కారొక్క : 759
- క. అనిలోన నీకు జయ ము, బ్బు ననుట గడు సందియంబు బుధకార్యము పే
యమ వచ్చినమాయయ కా, మివిగా దది నిజము చావమికి మనకరమే. 760

- క. కలకాల మొక్కవిధమున, నిలఁగాఁము చనునె తనక హితముగ నొకచో
బలవంతుని దుర్బలు డు, ర్బలునిన్ బలవంతుఁ జేయు రాక్షసవాఢా. 761
- క. ఇంద్రాదిదిర్బలులును ను, పేంద్రుఁడుశంభుఁడు విరించి యునుఁడు జనుండుకా
ఇంద్రుఁడు మొదలగువారి, సంద్రము కాలమ్ము దాఁటఁజాలరు తల పకా. 762
- చ. మును పృథివీకు లందరు సమున్నతిమై ననివెట్టి స్వయమే
దినియు నింకుశం బగుగతిన్ బరిపాలన చేసినట్టి నీ
నని నొక కాంత కోడుదె; కటా; యిది కాలమురీతిగాక; త
క్కిన వాసంపఁ జాలునొకా; కీమను మేలును వ్రాచికోటికిన్. 763
- క. కావునఁ బాతాళమునకుఁ, బోవుదమిప్పటికి; బ్రతుకఁజోచదె; రాజ్యం
జేవారికి కాత్వతమగు, నే; విధిచోదితము గదిన నేర్తురె యేడుకా. 764
- క. అను సేనామలపల్కులు, విని దైత్యవిభుండు కోపవిపుల్యకలె
చనుఁడగుమఁ గటములదరఁగ, ననలజ్వాలాకరాఁ పగుగతిచోఁపకా. 765
- చ. చెవు లవియంగ నిస్సయతఁ జెన్నటిపల్కులు పల్కువారె; యీ
రవమున జాయ్లార; యని బ్రాతృసుహృద్గణమంత్రరాజబం
దవతతి నొక్కయోఁడుది మదమ్మమెయిం దెగటార్చఁజూచి యే
బవరము మాని యీకటిప్రాణము దాఁచికొనంగ నవ్వరే. 766
- చ. కుభాకుభమ్ములు చక్రనేమిక్రమమ్మునం దిరుగు నీ సంసారమ్మున భవికవ్యాభవిక
వ్యమ్ములకుఁ దజ్జెఱ్ఱలు చింతింపరు పర్జన్ముం డవుటప్పటి యోగ్యకారంబగు శ్రావ
ణమ్మునఁగురియక తదితరంబగు మార్గశీర్షపౌషమాసమ్ములం గురియుట గనుఁ
గొన్నఁ గాలం బెద్దావికిని గాంఠంబుగామి తెల్లంబగు, దైవవిర్మికంబగు గతి
తెన్నుండు నవ్యథాత్విమ్ము గలుగదని మఱియును 767
- గీ. జగములెల్ల జయించి యశంబు గొన్న, శూరవయ్యలు రక్తబీజుఁడు నికుంభుఁ
దోహటించిరి రణమున నొక్క యెబల, కకట; దైవము కారణమునట తగదె.
- చ. పదార్థద్వయసమ్మతం బగుకాలంబు సంప్రాప్తం బగుడు విరించియుఁ దద్విగుణితం
బగుకాలమ్మునకు హరియుఁదద్విగుణితమగు కాలమ్మునకు శంకరుండును నశిం
తురు. బ్రహ్మ కొక్క దివసం బగు నంతకుఁ బదునాల్గరింద్రులు చెల్లుదురు; సూర్య
చంద్ర మహిమహివరసముద్రాది సకలచరాచరములకును దైవ విష్ణితం బగునాశంబు
తప్పదు కావున మృతికిఁ జింతింపక రణమ్మునకుం బోదుఁగాకేమి విధిచోదితంబై

జయంచైన నయ్యెడినని తే రాజుతఁలు చేయించి చతురంగబలమ్ములు పరివే
ష్టించంజని. 769

సీ. జగదతీతంబగు సౌందర్య మొప్పుర , నఖిలభూషణభూషితాంగియగుచు
దివిసొంది ముదమున దేవతల్ పందార , కుసుమవర్షమ్ముల గురియుచుండ
కిన్నరీబృందంబు కిన్నెరల్ మీటుచు , జిన్నారిగానముల్ పేయుచుండ
శంఖనినాదంబు నల్పుచు పుంట నా , యించుచు సింగార మెనకమెనక

గీ. సింహవాహనయై యున్నచెలువ చెలువ , మారఁ గన్నొని దైత్యుండు మారణాణ
తాడితాంతఃకరగుచు యుద్ధప్రసక్తి , తిగిచి మనమున నిట్లు చింతింపఁదొడఁగె. 770

క. ఒయ్యారం బయ్యారేఁ, తియ్యందన మారఁ రూపుతేట బిఁబిఁ యీ
యొయ్యారి పంపణాణని, కయ్యానకఁ గాక పోరఁగాఁ దగినదియే. 771

ఉ. చిక్కనిచన్నదోయి యెడఁ జీమకుఁదూఱఁగ రాదు మేనినుం
జక్కని జవ్వనంపురుచి చందలకుం బయిపెచ్చు పచ్చు న
మ్మక్క గదేఁ మనోభవునిమానినన్నను జక్క దీని నా
యక్కునఁ జేర్చుకోఁన కుపాయము పేయుదు నేయదేనియున్. 772

వ. మంత్రాది ప్రభావమ్ములు సర్వమంత్ర స్వరూపిణి యగు వీ జగన్మోహినియందు విప
లమ్ములు పామదానభేదమ్ములు వమ్ములట్లు గాదేని. 773

అ.వె. వెలఁదిచేతఁ జచ్చె విత్తైకవీరుండు, వితతకిర్తి కుంభుఁ డతులుఁ డనుచు
గేలి పేయ కుండునే లోకః మకట, దం, డమున మనముఁ జొన్పిన నిది నిజము.

వ. తన కెనయగు యోధవరు నెదిరించి చచ్చియుఁ బుణ్యలోకమ్ము దెస కరుగుదు రని
పెద్దలు వచింప విందుము గాని యబలాకర్తృకంబగు మరణం బుత్తమలోకావ
హంబు గానేరదు. వేమేల యన్మత్కులనాశమ్మున కివ్వెలఁది యేతెంచె ననియెఱుం
గుడునైనను మరణంబి యుత్తమంబు కాని పలాయనంబు కర్తవ్యంబు గాదని నిశ్చ
యించుకొని యమ్మేటి యద్దేవి కథిముఖమ్ముగ నరిగి యిట్లునియె. 775

క. అవి పేయఁగ మదియే నో, ననబోఁడిఁ కడంగు, పోరు నాతికిఁ దగునాఁ
యనియును వీ యత్నము విత, యనియును మదిఁ గొంతుకుంటి నంతియ తరుణి.

సీ. కనుబొమల్ విట్లు లోచనములె శరములు , హావభావాదులె యాయుధములు
సరసచర్యుండు వివక్షణుఁ డగువురు , పుండె లక్ష్మము మనోజుండె తేరు

- గదపునేర్పరి, భేరికావినాదమె మధు , రంపుఁబచ్చులు మనోరథమె రథము
మదనాగమమ్ములె మంత్రతంత్రమ్ములు , వీణావినాదంబె వింటిమ్రోత
- గీ. మదనయుద్ధంబె యుద్ధంబు మానవతుల , తెదిరి మగసేఁత సేయుట యేజయంబు
గాని వాలును బలకయుఁ బూని కడఁగి , బవర మొనరించుట విచారణము కాదె.
- క. మందగమనంబు గలనీ, కుం దలమే కేల గదనుఁ గొని తఱుముట . చ
న్నుందోయికి నానందం, బొందించునె : వింటిత్రాటియొజువులు తరుణి. 778
- సీ. అనిసేయు తలఁపేని మనమున నోసన , బోఁటి : లంబోద్ధంబు పుప్పిగోళ్లు
లంబపాదంబులు లంబ స్తనంబులు , కాకిరూపును బిల్లికనులు గార్థ
భారావమును గర్కలావములుఁ గీర్తి , ముఖమున కెనయగు మొగముగల్గు
చెలువనై యుద్ధంబు సేయుము గాకున్న , వీరోధఁ గడఁగి యనిని బొసంగఁ
- గీ. జేయఁగాఁ జేతులాదపు కాయజాత , కామినీతులితాకృతి గలవు వాఁగ,
నగుచు శ్రీదేవి వానియాననఁబంకఁ , జూచి యిట్లనెఁ దీయని సూక్తు లలర. 779
- గీ. సంబాణహతుండవై వనఁబఁ గుంఠ, మందబద్ధిని నాతో సమరము సేయఁ
గలవె చాముండతో నొందెఁ గాళితోడ, నొందెఁ బోరుము నేను బైసండు దాన.
- వ. అని కాళివంక గనుంగొని యిద్దురాదారు సంహరింపుమని యానతిచ్చిన నాపెయు
గదాదండంబు కేలం గొని గిరగిరం ద్రిప్పివైచిన వాఁడు తదాఘాతంబు దప్పించు
కొని తద్బుజాంకరింబు గుఱిగా గదాదండంబు వైచిన నపిచేతం దునిమి. 781
- క. కుడిచేయి నజీకి వానిం, బొడిచిన వెప్పిక రుదీరపుంగల్యలు మ్రొఁ
దుడిచికొనుచు నావంతయు, జడియక యొకకేలఁ గడఁగి సాహసరీలన్. 782
- చ. గద గొని యామెవత్తమున గాడఁగ నేయఁగఁజూచి యల్కమై
గురుఁడనఁ దద్బుజాంతరముగూడఁ దటానున ద్రుంచెఁ గాళి; దు
ర్మదుఁడయి వాఁడునుఁ రయముమ్రొఁ దల దన్నఁగవచ్చినంతఁ ద
త్పదయుగ ముర్విపైఁ బడఁగ వైచెఁ గరాళతరాసిఁ బెల్పనఁ. 783
- క. కాకులు జేతులు దెగియుం, జాలింపక వాఁడు కాయజం బగుగతి న
క్కాళికపై కుజీకిన నవ, లీలం దచ్చిరము దూఁటరీలం దఱిగెఁ. 784
- క. మించుగతి మరలు దివి నా, యంచిరి దుందుభులు పేర్చి యంపారఁగ న
గ్గించిరి విరిసోనలు న, ర్షించిరి భయ ముడిగి సంతసించిరి మఱియున్. 785

వ. హతశేషులగు రక్కసు లద్దేవికిఁ బ్రణమిల్లి యభయంబు వదసి పాతాళమునకుఁ జనిరి. 786

క. ఇది శుంభవధ యనం జనుఁ, జదివిన వ్రాసినను విన్న జనులకు సౌఖ్య ప్రదము సుతప్రదము జయ, ప్రదము ధనప్రదము కరుణుభవదము నగున్. 787

వ. అన విని జనమేజయుండు మహాత్మా, మహామహిమ యగు నప్పరశక్తి వారాధించి ఘటియు మున్నెవ్వరు వరింబులం బడసి రనవుడు సాత్యవతేయుం దీట్లనియె. 788

సు ర థో పా ఖ్యా న ము.

సీ. పుడమివేల్పులయెడఁ బున్నెంపునేతయు , యజనంబు విత్యసత్యవ్రతంబు గంభీరభావంబు కరుణావరత్వంబు , నీతియు నేకవత్సీవ్రతంబు బావకౌశలసాదిసన్వికృతప్రసవీ , జత్వ మాశ్రితరక్షణంబు శుచియు గురుభక్తి మొదలగు గుణములు గల్గు సు , రథుడను నొకమహారాజు మున్ను

గీ. నేల నాల్గు చెఱంగులు నేలుచుండ , నద్రివాసులు మ్లేచ్చు లత్యధికబలులు కొండ అతవికిఁ బగతురై కొండగుహల , నుండి తమదండుతోడ నుద్దండు లగుచు.

క. తాకిన నాతండును దన, మూఁకలతో నెదిరి కదనమున నాయవనా నీకమున కోడి దుర్గ, ప్రాకారముఁ జేరి మదికి వగ వాటిల్లెన్. 790

క. వగతురకుం బ్రగడలు లో, నగుటయు దైవమ్ము తననహాయము గామిన్ మగతనము వృథా యగుటయుఁ, దగ నాలోచించి యిట్లు దలబోసె వెనన్. 791

కా. పాపాచారులు మంత్రు లక్కట, ననున్ వచించి యేనాటికే వాపాపాత్ములవారిఁ ద్రోయుదురు సత్యం బింత యవ్వారిఁ బైఁ గావుం జేసి మెలంగ రాచ పిశునక్రౌర్యంబు సంబంధిక్య త్యాపాతమునకుం దలంకునె, శుచివ్యాపార మగ్గించునే! 792

క. తాతలుఁ దల్లులుఁ దండ్రులు, భ్రాతలు ప్నేహితులుఁ చుట్టవక్కాలని తా మేతాదృశసంబంధము, చూతురె యెందేవి లోభకూరులు పుడమిన్. 793

చ. వగతురఁ జేరి వారి నడుపాయమె చూచు ప్రధాను లెందు న మ్ముగఁ దగువారెః యంచు గతిమత్తురగంబు నొకండు నెక్కియెం

టిగఁ నవసీమకుం జనఁ గడిందిగ దైర్యముపూని యక్కటా.

జగతిఁ గుటుంబనైరము పొసంగిన నెవ్వరికార్తి గూరదే : 794

వ. ఇట్లు చని చిమ్మచీకటిఁ జీపుకుం జొరరాని యయ్యరజ్యానిం ద్రియంగగపూతి మాత్రంబగు పథంబు గడచి. 795

సీ. పరిగార్చు విసరు తీవల నల్లివిల్లిగం , చివ చెట్లు కటముల జెలఁగు నదుల,
నానందముగ రజితాద్రిలువోని నై కత్తములఁ దిరుగు సింగములుఁ బుల్లలు,
హరిజంబు లేన్దులు వాదిగ మృగములు , చదువుసంతల బ్రహ్మచారులనెడి .
ప్రాణిల్లులను హోమవత్సనీవరాన్న , గంధంబు పతితవత్సవలములును

గీ. వింద్రియమ్ముల కెంతయు వింపునింపఁ
దగిన యొకముని యాశ్రమస్థలము గంచి
వైందవము నొక్క భూరుహచ్ఛాయ నునిచి
వినయమునఁ జనె నమ్మునివిభుని యెడకు. 796

సీ. చని తపఃకృతు మృగాజిననివణ్ణుని శాంతు , దాంతు నిర్మత్తురు ద్వంద్వరహితు
నఖిలాగమాంతరహస్య మర్థమ్ముం , నొగి శిష్యులకుఁ దెల్పుచున్నవాని
గని కుండజలవోలఁ గన్నీరు కాల్యలై , పాత నిమ్ముని పురోభాగమందు
సాష్టాంగ మెఱఁగి దండాకృతి నొందిన , లెమ్ము లెమ్ముని ముని లేవ నెత్తి

గీ. శిష్యులొక్కరుఁ దగుమృగాజినము దేరఁబనిచి పఱిపించి కూర్చుండఁబనిచి యతని
మచితవిధిఁ బూజిపేయించి వచనరచనఁ శాంతి యిగురొత్తఁ బులు తడుదంత మడిగె.

క. ఎటనుండి వచ్చితిటకుం, గటకటపడ నేమివచ్చెఁ గలతెఱఁ గెల్లన్ .
దటకునఁ దెల్పుము నాచెం, గటి కరుదెంచియును వగవఁగా నితనెహ? 798

వ. మీమనోవాంఛితంబు దుష్పాదంతైనను సాధింతు ఘనఘోరు-గర్గదకతో నతం
దీట్లనియె. 799

క. సురభుఁ డనుపేరి ధరణీ, పరుడమ శక్రులకు నోజువడి వారల దు
ప్పరిభావము కతమున మీ. చరణద్వంద్వమ్ము గొంటి కరణు మహాత్మా : 800

క. ఇల్లా లిల్లును రాజ్యం, బెల్లర్లఁ దనయులను విడిచి యీ వనమున మీ
కాల్లఁబడి కరణఁజెందితిఁ, దల్లియుఁ దండ్రియును నీవ దైవము దేవా. 801

వ. మీకు దాసుండనై మీ ఫదిచిన కార్యంబెల్లఁ జేయుచుందు ననద నగు నమ్ముం గరు
ణించి శక్రుభయంబు నాపి నాఘార్చువారిం గూర్చునే యిది కటకటంబకు నన్నర
పతి కథయం జోసంగి ముని యెట్లనియె. 802

క. వనవృత్తిని నీవారా, శవమున కుచివగుచు హింస పలువక నీయం

తన యాశ్రమమున విహరిం, పు నృపాలః లభించు సౌఖ్యములు నీకు నొగిన్.

వ. అను మువివచనమ్ములకు సంకన్తి మునివృత్తి నట వనించుచుఁ గొందొకకాల
మ్మున కొక శీతలతరుచ్చాయ నాశ్రయించి దైవికంబగు నాపదకు పండురుచు
రాజ్యపరిత్యాగమ్మును దారపుత్రవియోగంబును వైరికృత పరాభవమ్మును దల
పోయుచున్నంత దీనుండగు నొక బచ్చచ్చోటికి వచ్చినం గవి యుపవిష్టం జేసి
నీ పెన్నండః ? వేకతమ్మున విటరాకః ? శోకకారణం జేమిః ? నావుడు వతం దతవి
కిట్లనియె. 804

ఆ. వె. బచ్చుకొలమువాఁడ బహుధనవంతుఁడ, సత్యరతుఁడఁ గడుమళంబు నీను
లేమి యాగి దుఃఖిగామియు గల్గిన, వాఁడు నాఁగవినుతి పడయువాఁడ. 805

వ. ఏను ధనయల్లులును నసాదులును నగు పుత్రదారాదులచే విరస్తుండనై యివ్వనమ్మున
కేతెందితి నా పేరు నమాది యందురు భవదీయోదంతంబు వినవలయు దేవర
యాననంబు గాంచిన భాగ్యవత్త ప్రకటం బగుచున్నయది యవి వినయవినమితుం
డగు వక్కొమటికి సురకుం డిట్లనియె. 806

క. సురకుఁ డనుపేరి ధరిజీ, వరుఁడను బగతురకుఁ జిక్కునది నీవలె దు
ర్మరణభయమ్మున నిటఁ గ్రు, మ్మరు విర్యాగుర్యంఁడ విరభిమానుఁడ జడుఁడన్. 807

వ. దైవయోగమ్మునం జేసి మన కిరువురకుం బరివయంబు వాటిల్లె ఏక శోకంబు
విడిచి యిట మఱిమ్ముగ ఎసిత మనవుడు మరకున కక్కిరాటుం డిట్లనియె. 808

నీ. భార్య మేన సుఖంబు వాటిల్ల దనియుఁ గు , టుంబంబు గడువిరాలంబ మవియు
నప్రయోజకులయి యాత్మజు లే మన్న , లేవి యవాగువునైనఁ ద్రావి
కూడఁబెట్టిన సొమ్ము కొల్లపెట్టి దరిద్రు , లై యాపదలకుఁ బా లగుదు రవియు
మనము కాంతింపదు మానవనాథ భా , ర్యను విల్లలను నేమరల బ్రతికియుఁ

గీ. గాంతునో లేదో యంచు దుఃఖమ్ము వార్తి , భంగిఁ దరఁగదు గట్టి లోపల విముడక
పొంగుచున్నది నే నేల పొలియి వంచుఁ , గడవల కొలంది కన్నీరుగాఁగ నేర్చె.

క. అని యేడ్చుకోమటం గనుఁ, గొవి నీః వి విల్లునెడలఁ గొట్టినవారిం
దనుజాల దనుజాకారులఁ, గనుఁగొనినను మఱియు నీకుఁ గల్గినె చెప్పమా. 810

వ. అని యేనును రాజ్యవిహీనుండఁగదా యవి చింతింతు. దైవికమ్ము లగునాపద లను
భవమ్మునంగాని తీతి వైనను మనమిరువురము నేగి యిటనున్న మునినాథుం గాంచి

నవినయమ్ముగా శోకనాశోపాయం బడిగి తెలిసికొంద మను రాజు మాటల కక్కు
మటియు వల్లెయని యతనిఁ గలిసి యమ్మునికడ తేగి మ్రొక్కి నియం బడి
యున్నంత మరతుండు ముని కిట్లనియె.

811

ఉ. బ చొక్కఁ దీతఁ దివ్యవముపజ్జనె నాకును మిత్రుఁ డయ్యె నీ
సచ్చరితుండు దారతనుజాతులచేత నిరస్తుఁడై గడుఁ
హెచ్చినశోకవారివిధి నీఁడయ మి మ్ముఖయంబు వేఁడఁగా
వచ్చినవాఁ డనాథుఁ డగువాఁడు ననుంబలెఁ గావవే మని.

812

చ. వీనును భవదీయపాదపేవాసమాసాదికసుఖాతికయమ్మునంజేసి కాలంబు గడచు
మంకింతు నైనను నాపద్దయదుమలు తలంపునకువచ్చి నిద్రాసులమ్ములు దూరమ్ము
లగుచుండు మహాత్మా! మమ్మునుగ్రహించి శోకనాశోపాయం బానతీవే యను
సుంతునకు మునివరుం డిట్లనియె.

813

గీ. హరిహరబ్రహ్మలైన మాయకుఁ దలంకి, మోహవారాకిలోపల మున్నచుండ్రు
మనుజువాక్రులు మీర లామాయఁ గడచి, యుండనేర్తురె మోహంబు గం డదంచి.

వ. ఇందుల కొక్క యతిహాసులు దెల్పెద నలకింపుఁడు; కృతయుగమ్మున నారాయ
ణుండు సితద్వీపమ్మున ననేక దివ్యవత్సరమ్ములు డవం బొనరించుచున్నంత నచ్చొ
టన విరించియు మోహనివృత్తితై తపంబు పేయుచుండె విట్లు కొంతకాలమ్ము కడ
చినవీదన విరువురు నత్తావు వదలి చనుదెంచుచు నొక్కయెడఁ దానిల్లి వరవృర
జిజ్ఞాసంజేసి యీవెవ్వం దీవెవ్వండ వని యడిగికొని రండు విరించి చరాచరాత్మకం
బగు జగవృంతయు విర్వర్తించినవాఁడ ననుడు నారాయణుం డతని కిట్లనియె.

భు వ న సు ం ద రీ మా హా త్మ్య ము.

శ. ఏనాఁటం జగమెల్లఁ జేసితిని నేనే యంచ నాయొద్ద నీ
యీనై పుణ్యము గట్టిపెట్టుము బలే! యీవెంత! యీ పర్యమనీ
నావిర్మించినవిశ్వ మచ్యుతుఁడ నే! నాఁ దామధుఁ గైటభుఁ
బ్రాణాపేతులఁ జేసి ని వ్నరసి సంరక్షించుటల్ వోయినే!

816

గీ. రాజనుఁడ వేల యంతగర్వమ్ము నీకు, విన్నుఁ గని పెంచి దానవాసీక మనికిఁ
గడఁగిబొడువంగ వారిధాకలకుఁ గొంఱి, చైనఁ దలఁవక యిటువల్ల వగునె మూర్ఖ.

చ. అనిన విరించి యిట్లనియె నొర : సురాదులతోడఁ బోరునఁ
దెనసి పరాంబ తోడగుట యిందుకయుం దెలియంగరాదె : యీ
యనువునఁబల్కి పీకునెటులాడెడి నాచక. యిట్టులిద్దఱుం
బనిఁగొని వాడునల్పుఁ గనవచ్చెను లింగ మొకండు వారికిన్. 818

క. ఓ వారాయణ : యోచకు, రాసన : మీరిరువురుఁ గలహము మావి వినుం
దేనొకవల్క్కు వచించెడఁ, బూనికమైఁ వక్షపాతమును గనకుండన్. 819

చ. ఈ ద్వీపమ్మున విపు డుచ్చించిన యీ మహాలింగమ్మున కగ్రమ్మొక్కండును
నాదియొక్కండును జూచి రియమ్మున నెవ్వఁడరుదెంచు వాఁడు మీ యిరువురం
దదికుండు నావుడు వల్లె యవి హరి పాతాళమ్మునకును విరించి యాకాళమ్ము
నకును జవి రందు. 820

మ. హరి పాతాళము నేగియేగియును లింగాదిన్ విలోకింప కె
క్కరణం గాంతునటంచుఁ జింత గొనె; నక్కంజాసనుండుం దదం
బరపీఠిం బడి యేగి లింగమునకుం బారంబుఁ బోరావి ను
ద్ధరలజ్జాధికతోక దైవ్యముల లోఁకుం గాంచి యత్తాడుచుఁ. 821

చ. ఒక్కచో నుపవిష్టండై దైవికమ్ముగాఁ దదీయశిరమ్మునుండి భూమివయం బడు
నొక్క మొగలిపూవుం గాంచి దానిం బరిగ్రహించి పంకనమ్మున నయ్యసురాంత
కుపాలికిం జవి యేను లింగాగ్రంబు గాంచి యచ్చట మన్న మొగలిదళంబు గొని
వచ్చితి నని చూపిన హరి యక్కేతకి కిట్లనియె. 822

క. విజయగ లింగశిరం వీ, యజుఁడు గనుంగొనెనె ? నీవు నవ్వోట సుర
వ్రజపూజితమవె : నావుడు, విజ మని యమ్మొగలిపూ వన్నకము వచించెఁ. 823

చ. హరియును దానివలుకు విశ్వసింపక లోకంబునం గొందఱు ధనశంజేసి కూట
పాక్ష్యం బిత్తురని వలికి యిన్నిషయమ్మున నాట మహాదేవుండ వ్రహ్మజం బనినఁ
దిరోహికుం డగుచు శివుం డతని కిట్లనియె. 824

గీ. అన్యతవాదిని కేతకి యకట : నాడు, మస్తకమునుండి వడుచు సమ్మార్గమధ్య
మందుఁ గంటఁ బడఁగఁ జతురాసనుండు, చేతఁగొనివచ్చెఁగాని మచ్చిరముఁగనఁడు.

చ. అని వలికి కోపమ్మువఁ గేతకిం గాంచి యన్యకం బాడిశివిగాన నిది మొదలు
నాకుఁ బూజింపఁదగవని శపించెఁ బిదప వారిరువురును యధేచ్ఛఁ జనిరి. 825

క. కావున మోహము జగమున, నేవారును దాటలేరు నృపవర ! మిగులన్
బ్రాహ్మణము కలవారి ను, నోవృత్తులనైన మాయ నూర్చొనఁజేయుటా. 827

గీ. అట్టిమాయకు లోనుగా కంటి యొకతె, నర్వమును నృప్తిఁజేసి రక్షణమొనర్చి
లయము గావించు నాయంబి లక్షణములు, తెలిసికొన్నను మోహబద్ధినిఁ దరించు;
ఐ. నావుడు సురభుండు తల్లక్షణంబు నెఱంగింపు మనుడు. 829

సీ. రాజేంద్ర ! విను శుభవ్రథమును గామద , మును నగు నంబికాపూజ చొప్పు
వియతేంద్రియఁడయి మువిఁగి తెల్లనిమడుంగు , గట్టి బార్పియు శుభాగారమందు
గోమయలిప్తమై గోమఱాలంకృత , మై యొప్పుగను మంటపాంతరమునఁ
దనశక్తికొఁది నెంతయుఁ బూజితై తగు , ద్రవ్యమృదును గొది భవ్యరీతి

గీ. ధరణి నాత్మను గాఁబుదగ విశుద్ధి , చేసి చిత్తఁబు శుద్ధంబు చేసి పిదపఁ
దామ్రమయ మగు నొక్కపాత్రమ్మునందుఁ ద్విజలతోఁ గూడ వేదబోధితముగాఁగ.

ఐ. వట్టిజంబుగు యంత్రమ్ము లిఖించి దాని తెలన నష్టకోణయంత్రమ్ము వాసా
దించి పదవందీ నవాక్షరమంత్రబీజమ్ములు యథావ్యాసమ్ముగా వ్రాసి ప్రాణప్రతిష్ఠ
యొనర్చి షోడశోపచారమ్ములం బూజించి శక్త్యనుపారమ్మునఁ దన్మంత్రజపం
బొనర్చి తజ్జపనంబ్యాదకాంక్షమ్మున హోమమ్మును దద్దకాంక్షమ్మున దర్పణమ్మును
దద్దకాంక్షమ్మున బ్రాహ్మణభోజనమ్మును గావించి చరిత్రత్రయపాఠం బొనరించి
విసర్జింప వలయునని చెప్పి వెండియు. 831

క. సువ్రతు లగువారికి వి, త్యవ్రత మాశ్వయుజమావహుండు నృపరా
త్రవ్రత మది నెప్పెద విలు, ధవ్రజమతముగ విది విని తవియుఁడు మీరల్. 832

ఐ. అశ్వయుజ చైత్రమావమ్ము లను వీరెంటి నాది యాదిగ నవరాత్రమ్ములు జితాహా
రుండై జవ్యమంత్రమ్ములచే శర్కరామధు మృతయంతముగు పాయనమ్ముననొండె
ఛాగమాంసమ్ముననొండె బిల్వపత్రమ్ములనొండె హోమంబు గావించి ద్విజభోజనం
బొనర్చిన వారికి నొకండన నేల నమస్త కామమ్ములును గరతలామలకమ్ములగు
నిందుజాతిభేదంబును ప్రీతుంపభేదమ్మును వకించిత్కరమ్ములు విధిబోధితఁబుగ
నెవ్వడేని మండలం బొనరించి పుష్పమాలాలంకృతంబగు వితానంబు నంధించి
కలశస్థాపనం బొనర్చి యంత్రప్రతిష్ఠితయగు వద్దేవిని ద్రికాలమ్ములయందు ధూప
దీపాదికమ్మున నర్పించుచు గీతాదికమ్ములును వేదపారాయణంబులును విస్తరింపఁ
జేయుచు యథామతి యథాశక్తిగ విత్తకాత్యంబొనరింపక సుగంధతైలవందనభూష

జాదులచేఁ గన్యకల నర్పించుచు నవరాత్రమ్ములు గడపి ద్వీజభోజనపురస్కార
మ్ముగా దళమీదినమ్మునఁ బారణంబొనర్చి క్రతునమాప్తి గాంచిన వాఁ డుత్తమలోక
మ్మున కేగి దేవిసాయుజ్యమ్ము గాంచు నని వెండియు. 833

క. నవరాత్రవ్రతమున కెన, యపువ్రతము మఱొందు గాన మవనీశ్వర! యీ
యవనిన్ బంధుల నందఱ, నవళ్య మందెదవు దేవి నర్పింపు మిటుల్. 834

వ. అని సమాధిం గాంచి. 835

క. ఓవైశ్యోత్తమ! నీవును, గావింపుము దేవిపూజ, క్రమముగ నీదుః
ఖానేకమదంగుచు ధని, వై వర్ధిలైద వటంచు నానతి యీఁగఁ. 836

వ. వారలిరువుచును హర్షోత్కుల్ల లోచనులై మ్రొక్కి దేవరదర్శనంబునఁజేసి యన్మ
త్తాపంబు వానె ధన్యుల మయ్యెద మమ్మంత్రరాజం బుపదేశింపవే యనుఁడు ధ్యాన
బీజపురస్కరమ్ముగా నవాక్షర మంత్రమ్ముపదేశించిన మునివతి తెఱఁగి చని యొక్క
నదీతీరమ్మున విజనప్రదేశంబు నాశ్రయించి కుష్మవర్ణాశను లగుచు రెండు వత్సర
మ్ములు జపించి నంత నొక్కనాఁడు స్వప్నమ్మున రక్తాంబరభారణియై దేవి పొడ
గట్టినం గాంచియుఁ దపఁబు చాలింపక తృతీయవత్సరం బంతయు జలాహారం
బుగఁ గడపి పదంపడి దేవిసాక్షిదర్శనంబు గానక. 837

మ. ఒకకుండమ్మును ద్రవ్యి పావకుని నందూధాత్ముఁ గావించి పా
యిక దేహంబు త్యజింపఁగాఁ దెగువ పేయంబుని మాంసంబు పా
వకునందుం దెగఁ గోసి హోమమొనరింపన్ దాన శ్రీదేవి య
య్యకలంకాత్మలకుం గనంబడియె ద్యేయాకార మేపారఁగఁ. 838

వ. ఇట్లు చూపట్టి మీసాహనంబువలన నేను బ్రసన్నవైతి వరంబు గోరుఁ దనవుడు
సురభం దీప్తినియె. 839

మ. జననీ! మార్తరచేతఁ జిక్కువడి రాజ్యం బేది యీకాననం
బున నిన్నాత్ము వసించి నాదు వితకంపుంబుజ్యముంజేసి నీ
మసురాజుంబు జపించి నీకరుణ నమ్మానంబు గైకొంటిఁ గా
వున నాకొల్లిటిరాజ్య మిచ్చి యకుళంబుల్ వాపుమా నావుడున్. 840

నీ. వగతురు నీచేతఁ బడుదురు బల మేది , నీమంత్రులెల్లరు నిన్నుఁగొల్వ
నేకెంతు రీవు నీయిల వేయి సంవత్స , రములు మహాప్రాభవమున నేలఁ

- గల వింటి కేగుము కళ్యాణములు నమ , కూరుకాలము నీకు జేరువయ్యె
నని యంబ పెంపీగ నవవీపతియు మద , మంది తొల్లింటిహయమ్ము నెక్కి
గీ. పగతురను గొట్టి పృథివి చేపట్టి మంత్రి , వరులతోఁ గూడ రాజ్య మవార్యలీలఁ
జాలనమొనర్చి వేయినంపత్సరమ్ము , అంది తుది దేవదేవిసాయుజ్య ముదె. 841
- వ. కోమటియు నాపె తెఱఁగి యిట్లనియె. 842
- క. తల్లి : దనధాన్యమ్ముల, నొల్లన్ వేజొండునొల్ల నుల్లాసములం
దెల్లను నశంప నేరని, యుల్లాసము గోకువాఁడ నుల్లము దనియెకా. 843
- వ. అనిన దేవియు నతనికి దివ్యజ్ఞానం బొనంగి యుత్కర్థానంబుచేసెఁ బదంపది
వాఁడును తీర్థాటనాదిపుణ్యకార్యమ్ములచేఁ గాలయాపనం బొనర్చి ముక్తనంగుఁడై
తుదకు దత్సాయుజ్యంబు వడసె య్యది భూపవైఖ్యల చరితంబు దేవ్యారాధనఫల
ప్రాప్తిదృష్టాంతంబు దీక్షం జదివినను విన్నను దురుషార్థమ్ములు గలుగు నని
వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కఱకుండు ముమలకుం జెప్పటయు.

స్కంధాంత పద్యములు.

- క. కడియెద్దపురవిరాజితః, మృదపాదాంభోజపంచరీకహృదయః | ద్రా
విడకాఖాభూషాయితః, జడవిజ్ఞానప్రదానః | శాస్త్రవిదానః | 845
- క. నానాతీర్థాటనసం, దానాపారాన్నదానతకవిద్యాదా
నానూనపుణ్యసంభృత, మానాతీతోరుకీర్తిః | మద్గురుమూర్తిః | 446
- భుజంగప్రయోజము. నదానందచిత్తాః | ప్రకప్తార్థచేత్తాః |
పదాన్యాగ్రవర్తీః | కుభవ్యాకకీర్తీః |
పదాలంబిభూషాః | కృపాభూతపాపాః |
విదామూర్కకాంతీః | మునిర్లాఘ్యకాంతీః | 847

గ ద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబును
మహాపురాణంబునందుఁ బంచమ స్కంధము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్సరదేవశార్వణమస్తు.

శ్రీమత్పరమహంసాచార్యుః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము.

విమలతరహృదయ సర్వో, త్రమచిత్రచరిత్ర శాస్త్రతత్త్వజ్ఞ కలా
ర్థి మహిత సుమహిత సతత, భ్రమరహిత మనోజ్ఞమూర్తి బ్రహ్మయశాస్త్రి. 1

వ. అవదరింపు మనంతరంబి శౌనకాదులు నూతుంగాంచి. 2

గీ. పరమవిజ్ఞానియైన దైవపాయనమునిఁ
గొలిచి శ్రమచేసి విద్యలఁ గొంటి పనఁబు
వీడు వచనామృతంబునున్నించి త్రావు
కొలఁది మా కాదరంబెక్కెఁ గొనరికొనరి. 3

చ. మరల నినున్ మహామహ సమంచితబుద్ధివికాలు నిమ్మువీ
శ్వరులు శ్రుతిప్రసిద్ధమగు పక్కతనొక్కఁడు గోరనెంచి రా
దరమునఁ జెప్పుచుయ్య మును త్వష్టకుమారుఁడు వృత్రుఁ డప్పురం
దరునికతమ్మునన్ రణమునకా మృత్యుఁడొంటి ప్రసిద్ధమేకదా. 4

వ. సురవక్షియుండగు త్వష్టకుఁ గొమరుండైన వృత్రుని వధించుటకు సత్త్వగుణో
త్పన్నుం డగుశక్రం దెట్లంగీకరించె ? విష్ణుం దీకృత్యమ్మునకుఁ దోడ్పడి పవిత్ర
ధ్యమ్మున నెట్లు డాఁగె ? వియ్యది సత్త్వమూర్తియగు నతనికిం దగునే ? యని
మతయును, 5

క. ఇరువురు హరులును సత్యం, బరయక జలఫేనమున మహామహ వృత్రున్
హరియించిరికద ధర్మువు, మరియాద యొకింత వలదె మహావీయులకుఁ ! 6

క. కేవలమివగతి విశ్వా, సావహానొనరించి వృత్రహరియించిన య
ద్దేవతతి బ్రహ్మహత్యా, ప్రావృతుడై లోకనిండఁ బదయఁగ లేదే. 7

వ. ఇది యిట్లుండ వీవు వృత్రుండు దేవితే నిహతుండయ్యెనని నుడివితి వదియెట్లన
వుడు, నూతుండు మునులంగని యిట్లనుఁ మునులారా ! సావధానులరై యాలిం
వుడు మీయట్లు జనమేజయుండు పరాశర నూతి కిట్లనియె. 8

- క. హరి హరిసాహాయ్యమ్మనఁ, తొరిగొనె వృక్ష నని దేవి పొరిగొనెనను తె
క్కరిణి లగియించు; నొక్కరుఁ, దిరువువన కెట్లు విషయుఁ దెలిగించు మొగిన్.
- క. పరిమోక్షము లనములు న, త్వరకు లగణ్యప్రభావనమ్మలు లోకో
త్తరులగు పుణ్యాత్ముల న, చ్చరితలు వినుకతన జన్మపాపల్యమగున్. 10
- చ. నావుడు వ్యాసుం దిట్లనియె. 11
- క. నరవర! ధన్యుడ వీ వొ, క్కరుఁడవె, సచ్చరిత లిట్లు కాంక్షింతువె; త
త్పరులై వినువాడందినఁ, బంతుప్రీతి యగు నొడువువారికి నెందుకా. 12
- ఉ. వేదములం బురాణముల విశ్రుతమై తగుఁ ద్యాప్తు పంతు
ర్యాదకుఁ దక్కి విష్ణుని సహాయునిఁగాఁ గొని పాఠవైరి దా
భేదిలఁజేసి దుఃఖమును బెల్లగ నందె నటంచు; మాయఁ బెం
పేది మునీంద్రులే కుటిలకృత్యములం బడ నొద్దళకృమే! 13
- గీ. ఈతఁ దొక్కరుఁ డన నేల, కృష్ణుఁ డకట!
సత్త్వవిగ్రహుఁ డయ్యు మిషగతిఁ దునిమె
రక్కసులనెల్లః జ్ఞానంబు నుక్కడంచు
మాయ భగవతి యేరి కజేయ గాదె. 14
- క. వేలకొలఁదియుగముల మా, యాలింకా జలచరాదికాకారమ్మల్
దాలిచి విహితావిహితము, లోలిం దెలియకయ విష్ణు వొనరుచు ననఘా. 15
- చ. హరి యన నొక్కఁడేమి! జను లందఱు మాయకతమ్మనన్ బరా
పరము లెఱుంగ లేక నచుపాయము గానక “వాధనంబు నా
తరుణి,” యటంచు మోహమునఁదద్దయు మున్నుఁదేలుచుం బొన
ర్తురు నుకృతమ్మ దుష్కృతము తుందుడుకొప్పఁ బరీక్షిదాత్మజా. 16
- క. నరుఁ దొక్కరుఁడును మాయా, తరణోపాయం బెఱుంగఁ దగఁడు హరిపురం
దరు లాప్యత్రాసురునిం, తొరిఁగొనుటయుఁ దన్మయత్వమునన వృపాలా. 17
- గీ. స్వార్థ సాధనతత్పరతాత్ములగుచు, హరిపురందరులు నెవము నంపరించి
బోలియఁజేసిరి వృక్షవిఁ బూర్వవైర, కారణంబు వచించెద దాడుణిక. 18
- గీ. దివిజాలకు నెల్ల ఘనుఁడు భూదేవహితుఁడు, కలఁడు త్వష్టప్రజాపతి కడుఁదపస్వి
యతుఁడు సృజియించెఁ ద్రిశిరస్సుఁడైన వృక్ష, విశ్వయాపుని నింద్రవిద్యేషమెనయ.

విశ్వరూపుడు తపస్సు సల్పుట.

- క. వదనమ్ములు మూడింటన్, బదపడి వేతైనవనులు పచరించుచు న
ద్విదితగతి వృద్ధిజెందెన్, ముదమునఁ దనుఁజూచి యెల్లమునులు నుతింపన్. 20
- గీ. ఒక్క మొగమున వేదమ్ము నొగిఁ బరించు
నొక్క మొగమున సురద్రావు నొక్క మొగము
నన్ నమస్త ప్రవంచమ్మునం గలుగు వి
శేషములు చూచు నతఁడు మనీషిహితుఁడు. 21
- క. తపమాచరించె బంబా, గ్నిపరీతుండగుచుఁ దగ నకిల్పిషబుద్ధిఁ
పరితశ్రద్ధా ధ, కృపాయణుఁడగుచుఁ దన్ను మాన్యులు మెచ్చన్. 22
- గీ. పాదపాగ్రమ్ముపై నొకపరి వసించి, పుండువంటి చలిని నీటనుండి మండు
వేననిని జాట్లు నగ్గుల విసువకునిచి, యతఁడు దపమాచరించు నాహారమెడలి. 23
- గీ. అట్లు తపమాచరించు నమ్యనముఁగాంచి, తనపదవి నీతఁడు హరించుననుచునెంచి
తపము విత్తుంటొనరైడి తలఁపు మించి, యింద్రుఁడు నభాస్థలమునకు నేగుదెంచి. 24
- వ. కామమ్మునఁ దపం బడంగు నని రంభోర్వశీమేనకలం బిలువం బంది తారుణ్య
మదగర్వితలగు నక్కాంతం కిట్లనియె. 25
- అ. వె. మూఁడుతలరితపసి మునుకొని నాడుసిం, హాననముహరించు నబలలారః
యెట్టులైన మీరు నెట్లన వాని త, పమ్ము చెలిచి విఱపవలయు నమ్ము. 26
- క. సింగరములూని కన, తృంగీతరవముల నాట్యసంగతులఁ గలా
భంగుల రంగుల నతని న, నంగుని కొప్పింపవలయు నంగనలారా. 27
- వ. అని కవికరం బుట్టినదఁ దమ్ముం గోరు శచీవతి కప్పరల్లనిరి. 28
- చ. తలరఁగనేలః యబ్బురపుఁదక్కులఁ గుల్కులఁ బల్కులన్ యుళం
యశితవిరావమాపురలనత్పదసంగతి నొప్పు లావ్యరీ
తుల మృదుగానపద్ధతుల దోరపునేరుపు గల్గె బెక్కుచూ
పుల వివకుం బొనర్చి మునిపుంగవు దాసునిగాఁగ నేలమే. 29
- వ. అని చెప్పి యమ్ముని యాశ్రమమ్మున కరిగి. 30
- క. పాడుదురు సున్వరమ్ముగ, నాడుదురు లయానుగతుల నభినయమున బల్
బోడిమి నెఱుపుదురు మునిన్, రూడిగఁ గరఁగింప వేల్పురోయింతు లొగి. 31

- క. నాకాంగన లతివైపుజి, మేకొనఁగ నొసర్చునట్టి మేళపుఁగృతున్
మూకాంధబడింపద్దతి, గైకొని యతఁడించుకేవిఁ గరఁగఁడు విందే : 32
- వ. అవ్వరలును నచ్చటఁ గొన్ని దినమ్ములుండి యతని దైర్యమ్మున కచ్చెరువడి
మరలి యింద్రునికడ కరిగి దీననసమ్మలతోఁ బట్టనిరి. 33
- ఉ. చేసితి మిన్నినాళ్లతినివెంత శ్రమంపడి హావభావవి
న్యానములన్ రసాభిషయనాట్యమృదంగరవానుషంగవీ
జానఁనన్యరానుమతనవ్యగుఱోల్పజగన మాదిగఁ
జేసెడి చేష్టలన్నియును; జెక్కుచెమర్చుదు మౌనికింతయుకా. 34
- గీ. ఎన్నిచేసిన నాతనియెడల “బాదెఁ, బోయు పన్నీరు” లాయెమానోయిగములు
శాపహతిఁగండకే నీరు నన్నిదికి న, దృష్టమున వచ్చితిమి దేవదేవ మరల. 35
- క. నావుడు దివిజేంద్రుం డ, ప్పావమఁడగు మౌనివరునిఁ బరిమార్చఁగఁ జిం
తావిప్లుఁడయ్యె నది యకు, భావహమగు కృత్యమనుచు నారయఁ డదిపా. 36
- ప. ఇట్లొంద్రుఁడు దుఁకినస్కందై గజమ్ము నదిష్ఠించి తపస్సహది దీక్షితుండగు నమ్ము
నివరు నీక్షించి. 37
- చ. తపసి మహామథావుఁ డతిదాంతుఁ డటంపన కీకఁ డాత్మకున్
రిపుఁ డగు నంచు వజ్రమలరించి కరమ్మున నైచెఁ దద్దత్తా
వ్యవగతజీవుడై పడియె నమ్ముని, మౌనులు శోకమంది “దే
వపతి యిసీ తపస్సుల నసాపులఁ జంపఁగనేల యక్కటా.” 38
- క. అని యాక్రోశింపుదు ని, య్యనమునిఁబొరిగొన్నయీతఁ డలిరమ్మున దుః
ఖనియకుఁ డగునని పల్కిరి, చనియె సురేంద్రుండు తనదు సదనమ్మునకున్. 39
- వ. అంత నమ్ముని వజ్రవిహతుండయ్యును జీవపహతుండునుంబోలె వనర్గళతేజమ్మునన్
బొల్పుడు నింద్రుం డితండు పునర్జీవితుం డగు నొకఁ : యనిశంకించి -తజ్జీనిం
బిలిచి యిట్లనియె. 40
- ఆ.వె. అనఘఁ డీకఁడు వజ్రహతుఁడయ్యుజీవన, ప్పాతునివరువు చెంది యెనఁగుచున్న
నాఁడు మరల బ్రతుకునదయనిగతి కెర, ములను జెక్కుమనుడుఁ బలికె నతఁడు.
- చ. అకట యితండు వజ్రహతుడై పృథ్విద్రెంధిఁ మృతుకా వదించి పా
తకమునఁ బోవనేర్తు ధృగతి నిమ్మునిఁ జంపఁజొచ్చి తే

మికతననో యెఱుంగ వినుమీ యిది పెద్దకళేబరంబు మా

మకవరకుప్రచారము సమగ్రతమైఁ దఱుగంగ నేర్చునే.

42

క. మృతుఁడయ్యె వితఁడు విక్కిము, వితఁగా దలఁ దఱుగనేల వినుమింతకు నీ

వితవికతన భయమందిన, వితముం దెలియంగఁ జెప్పవే : నా కనుడుఁ.

43

వ. ఇంద్రుండిట్లను వితండు మహానుభావుండగు మునియఁజ్ఞును నాకు శత్రువగుటం

జేసి యెబ్బంగినైన వనిపద కర్ణంబగుట వితని వదించితి.

44

క. హతుఁడయ్యును బ్రతుకుంగను, వితమునఁ గన్నపై ధర్మవిను లగ్నిఁబుణ

ప్రతిపీరకేష ముంచిన, కతనన్ ముప్పొదవు నంద్రు గాదే యెందున్.

45

వ. అవిస నతండిట్లను నిట్టివింపరాది యగు బ్రహ్మకేశసుగ్గఁ దవన్వి వదింప నుంకిం

చిన నీకు బ్రహ్మహత్యాభయంబు లేదె : నావుడు నింద్రుం దిట్లనియె.

46

ఆ. పె. బ్రహ్మహత్య కేసుభయపద శత్రుకే, షమ్ము కతననామనమ్ము కలఁక

చెందఁజొచ్చెఁ బాపచేష్టఁ బ్రతిక్రియ, వలనఁ బాపికోనఁగవచ్చు ననను :

47

వ. ఎట్టి ప్రాయశ్చిత్తం బొనర్చినను శత్రుకేషంబు నశింపదుగావఁ బాపపుణ్యమ్ము

లెంచక యేగతినైన శత్రుండు వధ్యుండు నావుడుఁ దఱుం దిట్లనియె.

48

గీ. ఈవు లోబాధిహతిఁ జేసి యిట్టిపాప, కృత్యమున కియ్యకొంటి వొక్కింతయేని

లోభమెవయని నా తెట్టులు హితమిట్టి, యహితకృత్యంబులన్న నిట్లను బలారి.

49

వ. అట్లేని నీకిది మొదలు జన్మముల భాగంబేర్పఱచెద యజ్ఞార్థంబగు పశువుశిరంబు

వీయిది నావుడు నమ్మజించి తఱుం దతవిశిరమ్ములఁ దవవరకువున నణికె నంతట.

క. శిరములు ధరఁబడు నారోఁ, గరమాశ్చర్యంబు వొడమఁగా వేంకొలం

ది రహి జనించెం బక్షులు, తరతరమ శిరములనుండి ధరణీనథా.

50

వ. శ్రుత్యధ్యయనమ్మును సోమపానమ్మును వొనర్చు ముఖమ్మునఁ గపింజలమ్ములును

నర్వదిట్లీరీక్షణం బొనర్చు మొగమ్మునఁ దిత్తిరి పక్షులును గలుద్రావుపక్తమ్మునఁ

గలవింకమ్ములును బొడమె నంత నింద్రుండు దన్నుం గృతకృత్యునిఁగా నెంచి

కొని బ్రహ్మహత్యం బాపికోన నెంచునంతఁ ద్వష్టప్రజాపతి తనపుత్రమరణమ్ము

విని యింద్రునియెడ నగ్గలపుటలుకవొడమి యిట్లను.

51

క. కనుఁగొనుఁడు సురలు నాదగు, తనయు విరవరాధు మౌనకత్పరునిం జం

పిన యింద్రుని గీటదఁగిం, వ నొకమహాబలునిఁ బుత్రుఁ బ్రసవింతు నొగిన్.

52

వ. అని కృతవిశ్చయమై యధర్మతోదితమ్ములగు మంత్రమ్ముల నగ్ని నారాధించి

వ్రేల్చినఁ దత్కుండమ్మునుండి పావకుండునుం బోని యొక్క జాబ్బల్యమానకరీ
రుండు సుతుండు పుట్టిన వానిం గంచి త్వష్ట యిట్లను. 54

క. ఆవిర్భవింప నేమగుఁ, గేవలమింద్రుని బలమ్ము గీటడఁగింప
గా వైరి వగుచు నిప్పుడ, వే వృద్ధింజెందు మన దివిజాలు వడంకన్. 55

గీ. అంతలోఁ బర్వతాకారుడై యతండు, కాలమృత్యువునాఁ దంద్రిఁగాంచి పలుకు
నాదుపేరేమి ? యేకారణమున నన్ను, సృష్టిచేసితి ? నీకేల చింత నెపుచు. 56

వృత్రాసు రోత్పత్తి.

క. వీమదినిఁ గలుగుకొరిక, సామాన్యము గానిదేని పాదించెద, వాఁ
దేమిటికిఁ దంద్రికింగల, కామము నెఱవేర్చలేని కాపురువుఁ దిలన్ ? 57

చ. సురలహరింతునో ? జమునిచొప్పుడఁగింతునో ? యింద్రుఁడ్రుంతునో ?
వరుణు నడంతునో ? శశిదివాకరులన్ వదియింతునో ? ధరా
ధరముల ముక్కుముక్కులుగ దంతునో ? యీ జలరాసులకా సము
ద్భరగతిఁ ద్రావనెంతునో ? సుతున్ననుఁబంపు మనంగ నాతఁడున్. 58

వ. కొమరున కిట్లను వీవు వృజినమ్ముకతన రక్షింప నుద్భవించుటం జేసి వృత్రుండనఁ
బరఁగి త్రిశింస్కుండును దవోనిష్ఠాగరిష్ఠుండును వేదవేదాంగత త్వజ్జండును నగు
వీయన్న ననవరాధు వధించిన బ్రహ్మమ్ము నింద్రు వదియింపుచుని చెప్పి. 59

గీ. తనయశోకాతులుం డయి త్వష్ట వివిధ, గతుల నాయుధములు చేసి యతులబలున
కాత్మజాతున కిచ్చి యింద్రాదిసురలఁ, బోరిగొనేడి పూన్చిమైఁ బంచెఁ ద్వరయేలర్చ.

వ. పదంపది వృత్రుండు కుభదినమ్మున బ్రాహ్మణాశీరవపూర్వకంబుగఁ బితృదత్తంబగు
రథం బదిష్ఠించి తద్దత్తమ్ములగు ఖడ్గకులగదాతోమరవరిమపట్టసాధ్యాయుధమ్ము
లును నహస్రారంబై సుదర్శనంబునుంబోని చక్రమ్మును దివ్యంబగు కవచమ్మును
వక్షయతూణీరమ్ములును ధనుర్వాణమ్ములును ధరియించి మున్ను దేవతలచే దిక్కుకు
లగు రక్కసులుతోడుగా శక్రహననార్థమ్ముగా వెడలుటయు దూతలు వైశంబవని
యింద్రునితో నిట్లనిరి. 61

గీ. పుత్రశోకాతురుఁడు త్వష్ట పుట్టఁజేసె, నినువధించుటకై వృత్రఁ డనెడికొమరు
మేరుమందరతుల్యఁ డమ్రేటి వచ్చె, బలియొరగు రక్కసులు చుట్టు బలిని కొలువ.

ప. ఆలోనన వృత్రపై న్యదర్శనమాత్రపరాయమానులై కొందఱు దేవత లప్పటికి వచ్చి
యిట్లనెరి, 63

క. దేవా! దేవపురమున, తావింపగలక నబలభయజనకంబై
యావిర్యవించె దుశ్శకు, నావలి దైవగతి కేమి యనఁదగు నకటా. 64

సీ. కాకిగృధ్రమ్ములు కంకముల్ శ్యేనముల్ , “చీచికూచి” ధ్వనుల్ పేయఁ దొడఁగె
వాహనమ్ములు నీరు వర్షింపఁగాఁ జొచ్చె , నేత్రాంచలమ్ముల నిశలయంచు
భవనమ్ములకుఁ బయిపై నుండి రాక్షసు , లఱవఁ జొచ్చిరి, వాతహతినెనయక
ధ్వజములు పడఁజొచ్చెఁ దరుణులు గొందఱు , నీలవస్త్రమ్ముల నోలిఁ దార్చి

గీ. వికృతిమెయి నిల్లిలుఁజింతు, రకట స్వప్న
మందుఁ గాంతల రక్తిను లడఁచి కొప్పు
లీర్చినట్లగు, భూకంప మెనయు, నక్క
లఱచు, నరలులు వుట్టు గృహమ్ముఁడు. 65

ప. అని దివిజాలు పట్కిన విండుండు భయాతురుండై బృహస్పతిం గని యిట్లను. 66

క. ఇల నుల్కాపాతమ్ములు, వొలుచు నభస్థలమునుండి పొరిఁజొరి వాతం
బులు దారుణగతిఁదగు నిఁకఁ, గంతెఱుగుం దెలిసి కాంతి గావింపఁగదే. 67

ప. నావుడు గురుం డిట్లనియె. 68

గీ. నెట్టపండుగఁ జంపితి వింపరాదుఁ, దైన మునివర్యు నీకు నద్దాన నేమి
ఫలము నమకూరె: నిప్పు డప్పావఃకృ, మేల నినుఁగట్టి కురువక తేలవిదురు. 69

క. ఏవనినైనను దగఁ దా, నోపి విచారింపి చేయు తొప్పగుఁ, గాదే
నావదలకు మూలంబై, కాపుర మగు వాపిబ్రతుకు గష్టమ్ములకున్. 70

గీ. మోహలోభమ్ములం జేసి మొదల బ్రహ్మ, హత్య మెడఁగట్టికొంటి వేమందు నిన్ను
“ఫలము వైకమ కనుపట్టు నంఘపుణ్య, పాపముల” కను పెద్దల పలుకు వినవే:

క. ఆరయన్ విను పఁపీదా, పరాయణుడు పౌఞ్యములను బడయఁడు నీకుం
బరిభూతికిఁ దలయయ్యెం, గురము నవద్యుండు వాడఖండుఁడు బలిమిగా, 72

అ. నె. త్రిష్ట యిచ్చె నాయుదములు వానికి నీడు, వజ్ర మొక్కదావి పాటిగాదు
వేయిపాట రేల: వృత్రుండు మీపాటి, వాఁడు గాఁడు మేటి వానిదాటి. 73

క. దేవేంద్ర ప్రళయమ్ముని, కైవయ్యునున్నవాఁ డహంకృతిమై నాఁ
గా విని మునులును యజ్ఞులు, దేవతలును బరుగులిదిరి దిగు లెడఁగదురన్. 74

వ. సదనస్మృతన్ విడిచి పరాయణం బొనర్చు నమరుణం గని యింద్రుండు చింత
పడుండై సేవకుల కిట్లను. 75

క. పిలుపుడు రుద్రులను దినక, రుల పసువుల ధనదయమరదుణులన్ "మీరల్
దలరక విమానములపై, నెలకొని నన్నద్దులై యనికిరం" కనుచున్. 76

వ. ఇట్లు నియోగించి యితిండు బృహస్పతి పురస్కరముగా గజాయాదుండై సంగ
రమ్మనకుం జనియె నంత దేవతలను దమతమ మాయురమ్మలతోఁ బిలువన
చదిరి. 77

గీ. వృత్రుండును దానవులతోడ వేడ్క మెఱుఁచు, నడుగుదెంచెను మానసోత్తరసమీప
మునకు నప్పర్వతమ్మన మొనపె రెండు, సేనలును వృత్రవానవుల్ చెఱఁగియదట. 78

గీ. ఒకరొకరిఁ జంప నుంకించి యుత్కటముఁగ, బరిమ పట్టిసకరవాలపాళబాణ
శక్తిముఖసాధనమ్ముల సంగరమ్ము, నలిపి రొకనూలుపత్సరమ్ము లొకరీతి. 79

వ. ఇట్లు మానుషప్రమాణమ్మున శతపత్సరమ్ములు సంగఁగం బభంగురమ్ముగాఁ బ్రప
ర్తిల్లిన నది సర్వరోకభయంకరం బయ్యెనంత. 80

చ. వరుణుండు పాతె నానయిని వాయుగణంబు చలించె వెన్నకుం
దిరిగె జముండు పావకుండు దీప్తిఁ దక్కఁ గ్రమక్రమమ్ముగా
సుఃపతికిం బలాయనము చొప్పుడె నందఱ నిట్లానర్పి చి
ర్జరమతనుండు వృత్రుండు వెనం జని తండ్రీకి మొక్కి యట్లనుట. 81

మ. వరుణుం దోరితి వానవుం గెలిచితిన్ వండించితిన్ వాయువుఁ
సరపీఠాపు నదంచితఁ జ్వలనుపై సంభయముం జూపితిన్
సురలన్ రేపితి 'భీతమారణ' మటంచుం జంప విం దొక్కనిఁ
హరిభీతింబడు నేస్తురైరి రివులుద్యద్భీతి నాఁటికిన్. 82

గీ. ఇంద్రుఁ డరిగెఁ బదాతియై యేనుఁబట్టి, కాసుకగఁ దెచ్చితిని దీనిఁ గనుము దేవ
యేమి యొనరింతు వివరించి యెఱుఁగఁజెపును, దుష్టరంజేనిఁ జేయుదుఁడొదరిదాని. 83

వ. అను కుమారునకుఁ ద్యష్ట సంతుష్టుండై యట్లను. 84

గీ. కన్నవారలలోనఁ బొగడ్లకెక్కి, మానసజ్వరమును వీడి మనుటగల్గె
నీ పరాక్రమముహిమ వర్ణింపఁ దరమె, జీవితమ్మా వలించె సుస్థిరఁడనైతి. 85

వ. ఇంక నీనుఁ గర్తవ్యంబు విను మెప్పటికినిఁ బాకకానను విశ్వసింపఁ దగదు గావున

నకని దురుపాయమ్ములకుఁ దలరక చతురాననుం గుఱించి తపంబొనరించి యవ
ధ్యుండవై యింద్రు నడంపుము. 88

గీ. తపము యశమిచ్చు బలమిడుఁ దాపశుడఁచు
లచ్చి నొడఁగూర్చు రాజ్యవిలాస మొనఁగుఁ
దవ మిదని దొక్కటియులేదు దాని నడపు
మయ్యః యవదానివై శత్రు నడంపుమయ్య. 87

ఉ. కంటికి నిద్రరాదు సుతఘాతుకుఁడైన బలారిచేత నా
కంటికి బుద్ధి పో దకట కల్మష మించుకయేని లేక మి
న్నంటుగతికా మహాతపము నంది తపంత వసించు పుత్రకున్
గంటకుఁడై హరించె నిఁకఁ గలుగె శాంతి కుమార నామదీన్. 88

వ. అను తండ్రి యానతిం గొని వృత్రుండు క్రోధావేశమ్మున గంధమాదనమ్మున కరిగి.

చ. అమరధునిన్ మునుంగుచుఁ గుళాసనమందు వసించి వారిపా
నము మొదలన్నియున్ విడిచిన్యాయగతిన్ బొలుపొంది యోగమం
దు మనము నుంచి యయ్యజ్ఞానిఁ దోరపుశ్రద్ధమెయిం గుఱించి చే
సెమునులుమెచ్చఁగఁదపముచిత్తమునన్ భయమందెనిండ్రుఁడున్. 89

వ. అట్లకనికవమ్మునకుఁ దలంకి దివిజేశ్వరుండు యక్షకిన్నరపన్నగ విద్యాధరనసాత
మ్ముగా నచ్చరింఁ బివిదన వార లొనరించు విఘ్నకృతుల కతండు చలింపక నుద్ధి
యందై యుండె నంత వారలును నింద్రుకడ కరిగి యతండు మాకు వచించుపాటి
వాడుగాఁడని మిన్నకుండి రట్లు తప మొక్కనూఱువత్సరమ్ములొనర్చినఁ బితా
మహాండు హంసారూఢుండై యతివికిఁ బ్రత్యక్షమై యిట్లనియె. 90

ఉ. నీదు తపోవిశేషమున నెమ్మది నమ్మద మందఁ ద్వష్ట్రదా
యాదః సుఖమ్ములం జెలఁగుచుయ్య యిఁకకా దపముంద్యజించి నీ
తేది యభీష్టితంబు తగ నిచ్చెదఁ గోరిగదయ్య నా, నతం
దాదరమేదురత్వమటితాంజలియై రచితవ్రణాముఁడై. 92

క. ఇంతకుఁ బూర్వపు ముదిత, స్వాంతుఁడనై దేవపదయు సాధించితినేఁ
దంతకు నెక్కుడుగాదే, చింతితఫలదంబు నీదుసేవ లభించెన్. 93

వ. ధన్యుండ నైతి నాకు వరంబు నొసంగ నిచ్చయేని లోహకాష్ఠభస్మాద్యవంశ
విదయమ్ములచేతను నవరమ్ములకు శత్రుమ్ములచేతను మృతి లేకుంబయు సంగర

మృత మద్యిర్యము నానాటికి వృద్ధి నొందుటయు ననుగ్రహింపుము నాపుడు విరించి యట్లయగుఁ గాక యని తన భువనమున కరిగె. పృథ్వుడును సంత సమునఁ దనతండ్రికడ కరిగి కడచిన దెల్ల నుడిచిన వతం దిట్లను. 94

గీ. భద్రమగుఁగాక నీకు విఙ్మయఁదవగుచు, నగ్రజాతుఁ డ్రిశీష్టని సనపరాదు
నెట్టపంటఁగఁ జంపిననుట్టి యింద్రు, బ్రహ్మచారుకు వదియించి ప్రబలు మయ్యె.

గీ. బ్రతికియున్నపు మాటను బాటి చేసి, మృతిగనిన తద్దినమున విస్తృతముగాఁగ
నన్నదానం బొసఁగి పిందాదికంబు, గరు నొసఁగువాఁడు పృథ్వుడు కాఁగలాఁడు.

క. కాపున నాయానతిఁ గొని, వేవేగ వదింపుమీ దివిజవల్లభుఁ బా
పావహఁడై నీయన్నన్. గేవల సుకృతవ్రతారు గీటదగించెన్. 97

వ. ఇట్లానతిచ్చిన పృథ్వుడు దుందుభిహౌషములపెరింగ శంఖరాచంబు లలర
మహాబలసంయుతుండై రథారూఢుండై బయలు వెడలి తనపైఠికులఁ గని తవృత
యింద్రుని వధించి సురరాజ్యంబు గైకొందునని వల్కుచు నమరావతం దన పేనాని
నదనమృతం వదల్చుచుఁ జనునంతట నింద్రుడును నెఱింగి యాద్దనన్నద్దండై లోక
పాలనహితముగా మొగిసి గృధ్రవృక్షాహంబు వన్ని నిలిచె. 98

క. ఇరువురకుఁ బంపించి, యరమాలోలురకు శత్రుహతిగళదురర
క్తరుచిఘటికదేహాలకున్, బరమాద్యుతరీతి రణము వలెతి నృపాలా. 99

క. దివిజులు దైత్యులు రణవై, భవ మెల్లరు మెచ్చఁ బరకువఁపూడుల ను
క్కు వెలయఁగఁ గొట్టుకొని రొ, క్కు విధమున నక్కుజముగా జయకాండఁ.

పృథ్వుం డింద్రుని మ్రింగుట.

వ. ఇట్లు సంగరంబు జరుగునెడ పృథ్వుడు గ్రోచిదీప్తుండై యింద్రుం బట్టుకొని
వక్త్రమునం దిడికొనుటయు దేవతలు వరమార్తులై శత్రువికి నాక్రోశించుచు బృహ
స్పతికడ కేగి తద్విముక్త్యుపాయంబు వచింపుమని వేడుడు సతం దిట్లను. 101

క. ఏ నేమి, సేయఁగలఁ న, వ్యాధిముఖాంతర మను పెనుబంధవమున న
ప్రాణుండై యప్పటికిని, దీనుండై యున్నవాఁడు దేవతలి దగఁ. 102

వ. నాపుడు సురలందఱును యోజించి జ్యోతికయను నొకకత్తిం బుట్టించిన వయ్యది
యవ్వనియం దావేళించి యాపులింతం గలిగించె. 103

- క. వివృతాస్యః డయ్యో వృత్రుః, దివిజవతియః దత్తజంబ తెలి వయఃబదెం
గవిసి సులెల్ల నానం, దవిభవమున మువిగి తేలి తనిసిరి మిగులఁ. 104
- వ. నాటంగోలె జ్ఞాంభిక నర్వప్రాణిసంస్థితయై యప్పటికిం జొచ్చెడిఁ బదంపడి
వృత్రం దొక్కఁ దొకతెలనను వింద్రాదులందఱు నొకవైపునను విరిచి మోర
యద్దంబొనర్చు బడివేలవత్సరమ్ములు గతింబె. 105
- క. వరమదగర్వితుఁడగు నా, సురవైరికి నోడి పాటి సురపతి చింతా
భర మడర మందె నంతటఁ నరుదెంచెన్ దివిజవైరి యమరావతికిఁ. 106
- గీ. వచ్చి ప్రాసాదములు నుపవనము లేన్లు, లచ్చరలుఁ గామధేనువు నది యిదియన
నేల స్వర్లోకమునఁగల యెల్లరత్న, సంచయము తాన కైకొని మించె వెలమి. 107
- వ. వృత్రం దిక్కరణి దేవవచం బేబుటకుఁ దండ్రి యానందించె సురలు స్థానభ్రష్టలై
యజ్ఞభాగమ్ములు లేక తత్తద్గిరివరమ్ములపాలై యరిగి యప్పటిముప్పిండ్రులతోఁ
గర్జం బేసుని యోజించి తదనుమతమ్మునఁ గైలాసమ్మున కేగి మహాదేవుం
ద్రాద్ధించి ప్రసన్నుఁ డగునాతని కిట్లనిన. 108
- గీ. దేవనగరంబు రాక్షసదేశమయ్యె, నప్పురఃకాంత లాదిగ వఖిలమునకు
వృత్రుఁడధినేత యతనికి వెఱచి వీరు, కరణుఁ జొచ్చితి మీఁకఁ గృప నలుపు మీఁకఁ
- క. స్థానభ్రష్టలమై చిం, తావియతులమైననుమ్ము దరిఁ జేర్చి కృపా
ధీనమతిఁ ద్రోవనే యనఁ, గా నతఁ దీట్లు లను దివిజగణములతోడన్. 110
- గీ. కంజజపురపురమ్ముగాఁ గదలి మనము, హరికడకుఁ జొద మారఁ దెచ్చెన వీనిఁ
జంపుఁ గవటప్రచారవికారదుండు, కరుణ గలఁడు మహాత్ముఁ డబంధబలుఁడు. 111
- వ. అని చెప్పి బయలువెడలిన నందఱును వైకుంఠమ్మున కరిగి యధేవుం బురుష
నూత్తవిధానమ్మున యజించిన భక్తవత్సలుం డతండు ప్రత్యక్షమై వారలఁ డగు
గతి మన్నించి యిట్లనియె. 112
- క. ఏమిదిః మీరలు కంకర, తామరసోద్యవులతోడఁ దరలి ననుఁ గనఁ
త్రేమించి వచ్చితి రనన్, దామోదరుతోడఁ బలుకఁ దలఁచఁ దొకరుఁడు. 113
- వ. అట్లు చింతాదంతులై ప్రత్యక్షురం బొసంగవేరవి సురలకు జగన్నాథుండు గరు
జాత్మ్యందై యిట్లను. 114
- గీ. చెప్పుఁడి మీకు వచ్చినవేగి యెట్టి, చైన నద్దానికి వొనర్తు యత్నమనుడు
సురలు ముకుళితకరు లయ హరికి ననిరి, నీవ యెఱుఁగుడు వన్నియు దేవదేవ.

గీ. వామనాకారమున బలి బద్ధుఁజేసి, యింద్రుని సురాధిపతిఁ జేసి యెల్లలోక
ములును ద్రిపదమ్ములుగఁ జేసి మున్నుచుమ్ముఁ, గాచితిని దైత్యులెల్ల కలఁకచెంద.

వ. తదవహృతంబగు నమృతమ్ము మరలం గొని సుశవర్తసులమై నాఁటమండి నాక
మ్మున నుంటి మనునంత విష్ణు విక్లామ. 117

గీ. తెలిసికొంటిని మీదగుకలఁకతెఱఁగు, వాఁడు దెగునదుపాయంబు వంచనాది
కముల యోడించి మీకు హితము నొనర్తు. నెల్లయిన్న దుష్టుల హరించుటే మతంబు.

వ. యోగ్యులయెడలనైన సామాద్యసాయమ్ములు ప్రయోజ్యంబు లగుచుండ నయోగ్యు
లకు నివి యవర్జంబు లెట్లగు ; నీవృత్తుఁడు బ్రహ్మదత్త వరదర్పితుండగు కతన
సర్వభూతావధ్యుండై విరంకుకమ్ముగ వర్తించుచున్నవాడు. 118

క. సామోపాయమ్మున మన, మీ మానవభక్షకుని జయింపవలయు లే
దా, మనకీతఁ డవధ్యుఁడు, సామాన్యుఁడె వృత్తుఁడన వసాధ్యుఁడుకాఁడే. 120

వ. కావున నెత్తెన వితినితోఁ గవటమైత్రి నొనర్చి విశ్వాన్యమ్ములగు శవకమ్ములం
జేసికొని పిదపఁ బరిహర్చవలయును. 121

గీ. చనుఁడు గంధర్వలార వంచన యెలర్చ. నాకనికి వింద్రునకు మైత్రి యలవరింపుఁ
దేను బవిమధ్యముననుండి యేరికిని న, గోచరుఁడ నయి సాహాయ్య మావరింతు.

క. ఏకపటం బొనరించిన, నాకుటియఁడు మైత్రి కొప్పు నయ్యది మీరల్
గైకొనుఁడు ఇవటకృత్యము, కాక కుటిలహరణమునకు గతి వేఱున్నే. 123

వ. మీర లెవ్విధమ్ముననైనఁ బాపమనక విశ్వప్తుం గావించునది పిమ్మట మతిసాహాయ్య
మ్మున శక్రుఁ డద్ధరాత్ము వదియించుఁ బాపాత్ములయెడ వధర్మవర్తనంబుకతన
దోషంబుగలుగ దని చెప్పి మఱియును. 124

ఉ. వామనరూపమంది బలి వంచనచేసితి దైత్యులన్ పృథా
కాముల మోహినిత్వమునగాదె ప్రతారితులంఁ బొనర్పితికా
నేమముగా వధింప నగునే ; రిపు దుస్సహశేఱ బుద్ధిని
ద్యామహిమమ్మునన్ దగినయట్టియుపాయము పునకుండినన్. 125

వ. ఇది యిట్లుండ సర్వకామప్రదాత్రియగు జగజ్జననిం బ్రార్థించిన నాపె యోగమాయా
స్వరూపమ్మున సాహాయ్యకం బావరించుఁ దన్మాయాబద్ధుండై వృత్తుండింద్రునకు
వధ్యుండగునని వెండియు, 126

- అ. వె. అపెకరుణగల్గ నఖిలకామమ్ములు, సిద్ధిచెందు నెరుసు చేసెనేనిఁ
గలుగదేరికేనిఁ గార్యసాఫల్యంబు, గొలువుఁ డంభికను నకుంతభక్తి. 127
- క. మును మధుకైటభవద క, జ్ఞనని న్నుతీయించి యాతె సాహాయ్యమ్ముం
గొని గాదె వధించితి మీ, రును నయ్యంబన్ భజించి క్రుంపుఁడు వృత్రున్. 128
- వ. అని విష్ణువు బోధింప సుర లంచఱును మందారద్రుమమందీతమ్ముగు మేడనగ
మ్మున కరిగి ర్యానవరాయణులై యయ్యంబ నిటు నన్నుతించిరి. 129
- గీ. దేవి ! వృత్రవిబాదచే దీనులైన, దేవతలఁ బ్రోవఁగదవమ్మ దిక్కులేక
నీకు శంజంటివమ్మ పున్నింపుమమ్మ, వృత్రుల ననాదరించుట పోయవమ్మ. 130
- గీ. వీడు క్రూభంగవశమన నిలిచి హరియు
హరుఁడును విరించయును గృతులాచరింతు
నిన్ను మించిన దైవ మెందేనిఁ గలదె
శరణమొందిన దివిజుల నరయుమమ్మ. 131
- ఉ. “ఇమ్ముగ మత్పదమ్ము భజియించి మహావిభవమ్మునొంది దా
న మృద మెక్కి నాడుభజనమ్ము ద్యజించినమీరు మక్కటా
జీమ్మున కెట్లు పాత్రు” ననఁగఁ దగదమ్మ త్వదీయమాయయే
మ మ్మిటుచేసె, లేకునికి మత్తత మా కెటు లబ్బు శాంకరీ. 132
- క. మము బాదించుచు మున్ను గ్ర, మము దప్పి చరించునట్టి మహిషాసురునిన్
జముబారి కనిచి యేలితి, వి మహేశ్వరి ! యెంతనీకు వృత్రుం డనినఁ. 133
- క. కుంభుఁ డదనుజుఁడైన ని, కుంభున్ దదనుచరులన్ విమవ కవలీలఁ
గాంభీర్య మెనఁగఁ జంపవె, శాంభవి ! వృత్రుండు నీ కసాధ్యుండగునే. 134
- అ. వె. అంబ ! నీ వనాదరం బొనర్పితివేని, దైత్యకృతన దీనదశకు వచ్చి
నట్టి సురలఁ గరుణ నరసి స్వకక్తిచేఁ, గాచువాఁడొకండు గలఁడె యెందు ? 135
- అ. వె. కరుణ యగ్గలమ్ముగా వృత్రునందు నీ, కలరుఁగాక, దుష్టఁడైనకృతన
శత్రుహతులఁ జేసి జనని ! పవిత్రత, గూర్చుబొంతు నీనిఁ గూర్చుమమ్మ. 136
- గీ. వెనుక రణరంగమున వీడు విశిఖపాత, ములను జెందియు వృత్రుని బలముకలిమి
దైత్యు లమరవనంబు మద్దవిడిఁ గొనిరి, వీడుభయమేని వారు మన్నింపరాక్కొ.
- క. వృత్రుఁడు నీకును మిగులన్, శత్రుఁడ భక్తుండయేని జనని, త్రిజగతి
నేత్రి ! మము వీడుభక్తికిఁ, బాత్రుల నిప్పొట బాధపార్షేయునొకో. 138

- క. నిమః బూజింపఁగలేదని, యనుకొనకుము పూలు మేము నభిలము నీచే
తనకాదె యుద్భవించుట, ప్రజతుల మహేంద్రులమమ్మ భవభయహంత్రీ : 139
- క. వారు దశ్యులు విను మె, వారు ఉపాంభోధిభోతవైఖరిఁ దగియు
న్యారాధించుగు త్వత్పుర, నీరేజాతమ్మ గొల్చి నెగరుచుటా వెనన్. 140
- గీ. యాజ్ఞికులు వేదవిదులు స్వాహాస్మదాస్య, రూపముల నొప్పు నిన్నెంత్రు రూఢిమెజయ
హోమకాలమ్మలందు నీయోగమునన, సురలుఁ బితరులు ముక్తివి బొరయుటెఱిగి. 141
- ఆ.వె. తల్లి మేదః నీవ దయ నీవ కాంతివి, నీవ కాంతి నీవ నిఖిల మీవ
నకల మీవొనర్చి నదృక్తులకు నను, గృహముకల్మి నీఁగఁ గడఁగుచుందు. 142
- చ. అని సురలెల్లఁ దన్నుఁ గొనియాటకు మెచ్చి విభూషితాంగియున్
ద్రుణయనయున్ జతుర్భుజయు దివ్యతరాయుధయుఁ మరత్త చం
దనవననాధ్యయున్ గుసుచదామనచంచితయుఁ బ్రసాదశో
భినియునునై పరాంబ మృదువేషిణి దాఁ బొడకట్టె వారికిన్. 143
- గీ. నర్వవేదాంతరూప యజ్ఞనవి ప్రజతు, లై నసురలకు నిట్లను నమరులార
యేమి కార్యమ్ముగల్గె మీ కెల్లరకును, సుఖమకద వచ్చురేమి నం జూచుటొంటె :
చ. వావుడు దేవత లిట్లవిరి. 145
- కా. అంటా! వృత్రునిబాద కోర్వఁడర మౌనా! వాని నెత్తెన నే
గం బాలోకము చేర్చి మమ్ము సుఖులం గావింపు మేరీతి శం
కం బాటిఁపక విశ్వపించి హితులంగాఁ జూచి మాతోడ మై
త్రిం బూనుకా సురవైరి' యట్టివివ మేదేనొందు గల్పింపుమా. 146
- క. ఏబలమున వృత్రుఁడు మా, చేఁబడుఁ దత్తార్థశంపుఁ జేవ గొలిపి బిల్
ప్రాబల్య మాయుధములకు, రాఁ బాటింపఁదగదే యరాతినిహంత్రీ. 147
- చ. అనవుడు జగదంబ యంగీకరించి యంతర్ధానంబు వందె సురలును సంతుష్టాంత
రంగులై ఋషిసహితమ్ముగా నరిగి త్రిలోకమ్ముల నదలించువడువునఁ చమ్ము
నందర మ్రొంగుభంగిఁ దీక్షణేజమ్మునం బొల్పు వృత్రుం గవి సామార్థంబు మునుల
నతనియెడకుం బినిచినఁ జని వారలిట్లనిరి. 148

మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రిగొలుపుట.

- ఉ. వృత్ర! త్రిలోకభీతికరవిక్రమ! శక్రముఖాసురాపశీ
జైత్ర! యజ్ఞాండమెల్లను నశంబయి యొప్పెనువీకు, యోగ్యతా

పాత్రుఁడ పీపు శక్రుఁడును బండితమావ్యచక్రిఁ డిద్వరుఁ

మైత్రి నెనంగినన్ భయము మామ జగమ్ముల, కింత యొప్పదే !

148

అ. వె. పీకు నిడుర లేదు నిర్భయతీతిఁ, జేసి, నీడుభీతిఁ జేసి యింద్రు

నకు సుఖమ్ములే, దనారతిమును మీదు, సంగరమ్ము లోకిసంకటంబు

150

సీ. యుద్ధమొనర్చెడి యోధుల కింతయు , సుఖము గల్గదు దీవి కూరవరులు

మెచ్చికొందురు గాని మేటిగ శృంగార , భావజ్ఞులగు మహాపండితులు ర

జన్మునఁ బెక్కిదోషమ్ములు నొడువును , రాయన మవనరమందు ప్పాన

పానముల్లేమియు భార్యాసుఖవియుక్తి , యింద్రియార్థగ్లాని యిది యటుండ

గీ. జయము దైవామకూలత జరుగుఁ బూరి , చెందలేనైన యుద్ధంబు చేటునకగు

ననిన శిశుకరములబాధ లడుగవలెనె , సంస్కృతిసుఖవహరణంబు సంగరఁబు. 151

చ. అనిమొనఁ జచ్చువారలకు నబ్బుఁ డుదిన్ ద్రిదివల బింద్రు శ

ప్రనిహతి నొచ్చి నేలఁబడి తావచుచెందును నక్క లంగముం

దినఁ గనువారు లేక కడుదీనతఁ జచ్చినమీఁద స్వర్గ మొ

క్కనికీఁ బ్రియంబెఁ ప్రేరణకుఁ గా కిది విక్కపు ధర్మవాక్యమే !

152

అ. వె. పీకు నింద్రుతోడ పీతోడ నింద్రున, కెంమి నఖ్య మింక నెనఁగుఁగాక

దాన మీకు సుఖ మొదవు యక్షగంధర్వ, కిన్నరాదులకును గీడు దొలఁగు. 153

చ. శవభములం బొనర్చి దివిజప్రభుఁ డిప్పుడ పీడుచెల్మి వి

వ్యవటముగా నొనర్చు నటు కైకొను మీవును; మర్యవర్తులై

తనసులు గూర్చువారఁట ప్రతారణ మిం దొడఁగూడు పెట్లు న

త్యవరతఁజేసి తాదె జగమంతయు నిల్చుట యెన్నిభంగులఁ.

154

చ. ధరణి భరించు నత్తరణి దాఁ దపియించు సుఖప్రచారియై

కరువలి పీడు సంద్రములు కట్టునకుం జనదాఁట కుండు న

త్యరతివ తాదె మీరలు యథార్థ పరత్వము నంది మైత్రి వి

ర్వురును సుఖమ్ముఁ గొనఁగఁ బోందె మౌను లవత్యవాదులే.

155

చ. కావున మీరలు బద్ధసఖ్యులరై శయనానన క్రిడాదికమ్ముల నొక్కెడన నలుపుచు

వర్తించునది నావుడు వృక్రుండు మునులం గాంచి మీర లవత్యమును నాకు మాన

పీయాల రెల్ల భంగులను మీమాట పాటించందగు నైనను శక్రువునందును శతుని

యందును గాముకునందును విర్లజ్ఞునందును విశ్వసించఁ దగదు గాన నింద్రుండు

పాపాత్ముండును బ్రహ్మమ్నుండును నగుట నాకవిశ్వాస్యండు నావుడు మునులు
మరల నిట్లనిరి. 156

గీ. ఎవఁ దొనర్చిన ద్రోహంబు నెవఁడు గుడుచు
బ్రహ్మహత్యయుఁ గలుద్రావుపాతకంబు
విష్కృతిం బోవ నేర్చు, నెండేని మిత్ర
ఘాతుకుని పాతకమునకుఁ గడె శాస్తి : 157

వ. అట్లగుట మిత్రద్రోహంబొనర్చి యతఁ డెంచుఁబోయెడి : నీ యభిమతంబగు శవ
భ్రమ్యున కతండ్రియ్యకొను, నయ్యది మా కెఱిఁగించి యంద్రునకు మైత్రినొసం
గుము నావుడు వృత్తుం డిట్లను. 158

గీ. అర్థమున కుష్కమునఁగాని యశ్మమునను
గాని దారువుచేఁగాని కఠినవజ్ర
విహతిచేఁగాని పగటఁగాని విశిఁగాని
నను సురలుఁ దత్పతియుఁ జంపఁజనదు వినుడు. 159

వ. ఇందులకు సమ్మతం బేని మీ చెప్పినచొప్పున నొనర్తు ననుడు మునులు సురపతి
కాచందం బెఱిఁగించిన నతండు వల్లె యని యతనికడకు వచ్చి. 160

గీ. అగ్నిసాక్షిగ మునులెల్ల నరయుచుండ, నొప్పితివి వీడవచ్చుల కుభయులమును
మిత్రులనుటంచుఁ బల్క నావృత్తుఁ దతని, మాటలకు విశ్వసించుచు మైత్రిగొలిపె.

క. వారలు మిత్రు లనందగు, వారలు సహచర్య నజపువార లుదధిరా
త్తీరమ్మున నందనమునఁ, గూరిమిఁజరియింతు రిచ్చ గొలిపినయెడలన్, 162

వ. ఇట్టిదవురకు మైత్రి గలుగుటకు వృత్తుండు సంతపించె వింద్రుండు తద్వద్దోపా
యమ్ము చింతించుచు రంధ్రాన్వేషణతత్పరుండై యుండె విప్పాటఁ గొంతకాలమ్ము
గతించె. 163

గీ. తన కుమారుండు వృత్తుండు దనుజువైరి, యైన యంద్రునితో మైత్రి నాచరించె
ననుచుఁ ద్వష్టప్రజాపతి వినికితతన, వృత్తుకడ కేగుడెంచె వివ్వెఱుగు గడుర.

వ. వచ్చి మంతనమ్మునఁ గొడుకున కిట్లనియె. 165

చ. అరి పరదారలంపటుఁ డహంకృతికారి పరప్రకారకుం
డరయుచుండు రంధ్రముల నన్యథాపేగికి నాకపించు డు

ర్పరమగు మాతృగర్పమును భంగము పేయఁడె లోవఁజొచ్చి నీ

తిరహితుఁ బాకశాసను మదిం గన కేమని విశ్వసించెదో.

166

గీ. అందఱును మనయట్టిరే యనఁగరాదు. విశ్వసించురె వైరుల పెట్టులైన

నందు దొరకినయేని విశ్వాసమాతు, ఓం దీతఁ డదర్శవర్తి గాకుండు బెట్లు : 167

వ. ఇట్లు నానావిధముల బోధించిన నానన్నమరణుండగు కతన వృత్తుఁ డవృథకులు
చెవిఁబెట్టఁ దంత నొకనాఁడు సముద్రతీరమ్మున విరువురుం జరించుచుండ సంధ్యా
కాలమ్ము సంప్రాప్తం బగుడు వియ్యది రాత్రిగాని పగలుగాని కాకుంట బిప్పుడ
వదించుట బోలు, వదియునుం గాక యేకాకియై యున్నవాఁడని యెంచి యింద్రుండు
హరిం దలంచిన.

168

వృత్తుండు చచ్చుట.

గీ. అడుగుదెంచి యగోచరుడై పసిం బ్ర. విష్ణుడై యుండె, సంత దివిజపతియుఁ ద
నమది నేలీల వీని వినాశమంచుఁ, జింతగొనువాఁడు ఫేనమ్ముఁ జెంతఁ గాంచె. 169

వ. సముద్రమ్మునఁ బర్వతోపమమ్ముగాఁ బెచ్చుపెరుగు నురుగుం జూచి యిది కుష్క
మ్మును నార్ద్రమ్మునుం దక్కుంగల శత్రుమ్ములును గానేరదని విశ్చయించి దేవిం
దలంచుకొని యద్దావిం గ్రహించునాలో నాపెయుఁ దనయంశ మ్ముందు విమిదై. 170

క. హరిసంయుత మగువజ్రము, హరిహయుఁడు నురువునఁ బొదిచి యసురపయి మహో
ద్ధరగతిఁ బఱపిన వృత్తుఁడు, గిరినాఁ బడె దాని హతికిఁ గీటడఁగి నృపా. 171

వ. ఇట్లొంద్రుండు విగతశత్రుండై మునులు సన్నుతంప నమరావతి కరిగి శోకహరిణి
యగు నజ్జగదంబ కుత్సవం బొనరించి పూజించి దేవోద్ధానమ్మున నొకప్రాసా
దమ్ము నవరత్నకుట్టితంబుగ నొనర్చి పద్మరాగమయమ్ముగు దేవీ విగ్రహంబు
నిష్ఠించి యందుం బ్రతిష్ఠించె.

172

క. అలరెడువేడుక నదియు మొ, దలుగఁ ద్రికాలములయందుఁ దద్దయుఁబేర్పికా

గొలుతురు నుర లాయంబన్, గులదైవతముగ నొనర్చి కువలయనాథా.

173

క. “అరి యగు వృత్రాసురునిన్, హరియించెకా బివి డాఁగి హరి” యని హరి యా
హరిఁ బూజచేసె నానం, దరపాల్చి మునుంగు వేల్పుతండమ్ములతోన్.

174

గీ. దేవియును హరియును హరి తివిరి ముగురు, వృత్తు వడఁచిరి శ్రీదేవి వృత్రహంత్రి
యయ్యె వక్కారణమ్మునఁ నమరవతి వ్ర, ధానుడగుఁగానఁ గీర్తి యతనికి వచ్చె.

వ. పదంపడి విష్ణుండు దవపురమ్మున కరిగె నిండుండును మిత్రద్రోహభయమ్మున
దందడిఁ గొనుచు నొకభంగి నుండ మును బీద్రోహంబు తమకతనఁ గలుగుటం
జేసి పాపభయత్రస్తులై . 176

గీ. అకట విశ్వాసమాతుకుండైన యింద్రు, నంగతిం జేసి మనము విశ్వాసమాతు
కులమ మునిశబ్దమునకుఁ బంకిలత గలిగె, హరియుమనయట్టిఁడాయెనేమనఁగవచ్చు.

వ. మంత్రకృత్తును బుద్ధిదాతయుఁ బ్రేరకుండును బక్షకర్తయు నను పీఠలు పాపకారు
లతో నమపరిభాక్కులవి చెప్పంబడుదురు. 178

గీ. ఆలరు నాల్గు పదార్థమ్ము లందు నాది, యంతము నశించి నదీమీలెండలరుసుండె
దర్శమనుమాట కేవలదంధ మకట, యంతమహానీయులందేవి యాంత విజము.

గీ. హరి హరినిఁగూడి పాపకృత్యంబటంచుఁ
దలర కీద్రోహ మొనరింపఁదగునె యెఱిగి
వంచనఘటించు కేరికి మంచపనియె
యరయ రవివేకిమును స్వార్థ మరయువారు. 180

వ. ఇట్లువచ్చిత్రపులై మునుచు తమకమ యాశ్రమమ్ముల కరిగిరి. విదవ వృక్షుని
మృతికిఁ దప్ప వోకించి యతిని కుత్తంక్రియలు నివ్వరించి “సురపతి వంచనం
జేసి మత్కుత్రికు హరించెఁ గవున దుఃఖమొందెడి” నని శపియించి మేరుశిఖరమ్ము
నకుఁ తవమ్మున కరిగె నావుడు జనమేజయుం దీల్చినియె. 181

క. తాతా ! యింద్రుం డీగతిఁ, బాతకకృత్యం బొనర్చి ప్రబలనొ దుఃఖా
వీరుఁడయి వన్నె దఱిగెనొ, చేతము రంజిల్ల నాకుఁ జెప్పంగదవే. 182

వ. నావుడు వ్యాసుం దీల్చినియె. 183

గీ. చెప్పనేటికిఁ దా నెంత శ్రేష్ఠుడైనఁ, గృతకుభాకుభకర్మముల్ గెంటఁగలఁడె
కొంచెమో గొప్పయో తాము గొఱపుకర్మ, మనుభవించుదు మనుజులు నమరవరులు.

గీ! శక్రకునకు నిట్టి దుర్బుద్ధి సంతరించి, హరి సహాయము చేసె మున్నార్తివేళఁ
దా నెవటి కేగె నమయమ్మా దవుజనవుడు, న్వజను లందఱు సంపారవరణి యిదియ.

ఉ. దైవబలమ్ములేవికఱిఁ దల్లియుఁ దండ్రియు భార్యయున్ సుతుల్
పేవకులున్ సహోదరులు ప్నేహితు లొడ్లు నొకించుకేని సం
భావనచేయ రావలము పాల్పడుఁ గర్తకు, వృక్షుఁ జంపి యే
దేవనికుం దొకండ తనతేజము గోల్పడె నెన్నిభంగులన్. 186

ప. తక్కుంగల దేవత లందఱును నిండ్రునిఁ గృతమును డని గేలిచేసి విందింపం
జొచ్చిరి. 187

మ. ప్రతివంజేసి యథార్థతత్పరత విశ్వాసమ్మ గైకొన్న ప్నే
హతునెవ్వఁడువదింప నిండ్రుఁడిటుడుస్కృత్యమ్మచేసెన్ బ్రహ్మ
జత వేదమ్మల నుజ్జగించి మునులన్ దొడవ్వలగా దించి సౌ
గత సిద్ధాంతము పూనునే, తనకువేడ్కల్ పేయునే యాకృతుల్ : 188

అ.వె. హరికిఁదక్క నొక్కహరిహయునికిఁదక్క, గవటకృత్య మిట్లు గడలుకొల్పి
మిత్రుఁ జంపఁ గల్గె మేటి జగమ్మలఁ, గానరాఁడటంచుఁ గథలు బలిసె. 189

క. నరపాలః దేవికతమున, నకులునుఁ దనుఁ గాంచి నగుదు రట్టి యపయక
స్ఫుర్తజం బిండ్రుని మానము, హరియించె నవయక మెంతకై నం జాలుగా. 190

పి. కీర్తిక్షయమ్మునఁ గెరలి యింద్రద్యుమ్ముఁ , డమ మెఱుంగకయును నాక మెడలె
స్వల్పావరాధి యయాతియుఁ బతితుడై , కర్కటత్వమ్మును గాంచెఁ బదియు
నెనిమిదియుగములు; భృగువత్పితలఁ ద్రెళ్ళ , నేసిన హరియుఁ బెంపేది తుచ్చ
యోమలఁ బదె చుటియును నాచునుం డయి , తిరిపమెత్తుకొనె నెందేని యొండు

గీ. కలదె యంతకుఁ గష్ట మక్కటః దళరథ
రాముడై భార్యవీడి దుఃఖమయమునఁ
గ్రుంగెఁ వృత్రాసుడనిఁ బొరిగొనినకతన
నిండ్రుఁడును బ్రహ్మహత్యఁ బెంపేదె విపుడు. 191

ప. అట్లు కేజోహీనుండై కొలు వుండక యేకాంతమ్మునఁ జింతించు తనవతిఁ
బొలోమి యట్లను. 192

గీ. రిపునిఁ బ్రబలని వృత్ర హరించి తింక
వంత గొననేలః సుఖములఁ బడయకున్న
కారణం బేమిః మఱియు నొక్కరుఁడు రిపుఁడు
ప్రబలుఁ డెందును లేడుగా, భయము గొనఁగః 193

గీ. అనుడు శచి కిట్లులమ హరి వనజనయన, శత్రుఁడును లేడు సుఖమును కాంతిలేదు
బ్రహ్మహత్యభయమ్మున బడలుచుంటి, నిట్టి నా కింక నిశ్చింత యెట్లు గలుగు. 194

ప. అని వెండియు. 195

- గీ. నందనవనమ్ము సురయు గంధర్వగాన, మచ్చరఁనృత్యములు వీవు నన్యయువతి
చేవలెను గామధేనువు శ్రీ నెసంగు, కల్పవృక్షమ్ము నాకు సుఖమ్ము నికపు. 196
- వ. అని చింతావిప్లుండై మానససరోవరమ్మున కరిగి భయంబు పెంపునఁ జర్చినాకమ్ముం
బ్రవేశించి ప్రవృన్నుండై పరాభూతుండగుకతన నేరికిం గనుపడక వీటిపాము
చందమ్మున నజ్ఞులమ్మునఁ జరించుచుండె నులును దమవతిం గానక శోకకల్పకు
లైరి మఱియును. 197
- గీ. జగ మరాజక మయ్యె వర్షములు దక్కెఁ, బాడిపంజలు నశించెఁ బ్రబలమైన
నమలు కృషియించె వృక్షముల్ నవక మెదలె, రాజు లేకున్న నొక్కటి రాజ గనునె.
- వ. అంత మునులును సురలును యోజించి నహపునిఁ దమకుఁ బతిగా నొనర్చికొని
సుఖ మ్ముండిరి. 199

నహపుండు స్వర్గమ్ము నేలుట.

- గీ. ధృమతియయ్యు నహపుఁ డత్తజని రాజ్య, మత్తుడై యచ్చరఁ గూడి చిత్తజాత
కేళుం దెలి సొక్కుదుఁ గింపదంతి, గా పియె నింద్రువ్యా చక్రంబనంబు. 201
- వ. వివి తిద్గతహృదయుండై యొక్కెడ ఋషులం గాంచి యిట్లను. 201
- గీ. దేవవతి నైతిఁ గడ యేను దివిరి నాడు, వేవ కింద్రాణి రాదేరి : చెచ్చెర మర
వరుల నంపించి పిల్పింప వలయు నిపుడ, హితము నా కిచ్చగింతురయేని పీరు.
- వ. అనవుడు దేవర్షులును దేవతలును జింతాక్రాంతులై శచికడకుం జని విసములై
యిట్లనిరి. 203
- క. విమమమ్ము నహపు నమరుల, కినుఁగా నొనరించికొంటి మే, మాతఁడు విన్
దనమనమునఁ గామించెన్, “గౌరి రం” డనె వెదురుచెప్పఁ గోపించు నికఁ.”
- వ. నావుడు శచి చింతించి బృహస్పతిం గాంచి “మహాత్మా నహపునికతన భయంపడి
నిన్ను శరణంబు సొచ్చితిఁ గాపాడు” మనవుడు నకం దభయం బొసంగి యిట్లనియె.
- ఉ. కేవలకామమోహితుఁ డకించనుఁ డున్నఁడఁ దట్టివానికై
దేవి : మహాపతివ్రత నదీనగ వి న్నొనరింతునే : భయం
వీవు త్యజింపు మన్నిటికి నేఁ గలుగన్ నహపుండు దుష్టుఁ డిం
కేదిధి విన్నుఁడొందు : మర మెక్కెవె రాజ్యముకల్పి వానికిన్. 206

ప. పదంపడి యంద్రాణి బృహస్పతి శరణంబు చెందె నని విని నహుండు కోపించి
సురలంగంచి, 207

క. సురలార చంపవలె న, గురునిన్ దుష్టాత్మ నాడుకోరికయు వృథా
గ రచించునె : నావుడు ముని, వరులు సురలు గలిసి యట్లువలికిరి కడఁకన్. 208

క. కోపము విడువుము దేవా, పాపమునన్ బుద్ధిచొనుపఁ బాడియె : విసలే
దా : పరదాదాగమనం, బాపవలకుఁదా వధిన్మ మనియును శ్రుతులన్. 209

అ. వె. శక్రపత్ని మిగుల సాధ్వీ మహాభాగ, తనదుభర్త జీవితగతినుండ
నిమ్నఁ బొందు పెట్టు నీవు త్రిలోకవి, భుండ వయ్యు దర్శము విడఁ దగునె.

గీ. రాజు ధర్మమ్ము విడిచినఁ బ్రజల దర్శ, వర్తమలు గారె శాస్త్రముల్ వమ్ము గావె
శచికిఁ దలదాటఁగల్గిన చక్రఁదనము, గల్గినేళ్యలు లేరె నీకామమునకు. 211

క. రతి శృంగారమ్మునకున్, గతి రతియన భోగకాంక్ష కాంతకుఁ బతికిన్
మతిగల్గిన రసము బలా, తక్కుతియైన విరసము దాని నెనయరు రసికుల్. 212

గీ. ఉత్తమపదంబు గైకొనియున్న నీకు, బాపములకెల్లయగు లాఁకిపడఁతిపొందు
తగద యాయుఁక్షయం బగుదానిఃతన, గలుగు నధపాదమమ్ముగుగతి వరేంద్ర.

ఉ. నా, నహుండువల్కుఁ బరనారులఁ బొందఁగ రాదె : గౌతమ
శ్రీ నెటుపొందె నింద్రుఁడుః హరించెఁ గదా, గురుభార్యఁ జంద్రుఁ : డ
స్థివియమన్ముఁం బలుకు నెల్లరు మీరెఱఁబోతి : రొద్దకుఁ
దా నెటువల్కు నప్పగిడిఁ దానయిచేయఁగఁ జొరఁదొక్కఁడుఁ. 214

క. మతినిప్పకయున్నబలా, తక్కుతినైనం దెందు పొందు దేవపతిసతిన్
బ్రతిచెప్పకుఁ డిట్లయినన్, హితమగు నిరువురకు సుఖమలెనఁగుఁ గ్రమమునఁ.

ప. ఇట్లు మదనాకురుండగు నన్నహుండుకి మాతాద నోడి మంచి దని వారలు బృహ
స్పతిపాలికిం జని కృశాంజయలై యట్లనిరి. 216

క. ఆనమ : నిమ శరణుఁ జెందిన, దని యెఱుఁగుదుమైన నీపె నాకనికడకున్
గొవిలీవలె నింద్రునిఁగా, నొనరించి తదాజ్ఞదాటబొప్పనె మనకుఁ. 217

అ. వె. ఇంద్రుఁడైన యతని కెల్లరయట్ల యి, త్తరుణి ధనమకానఁ దనకుఁదాన
యగుయ వలచెనేని యది సరసంబగు, నట్లొనర్పఁజేయుమయ్య నీవు. 218

అ. వె. అనుడు గురుఁడు పల్కు నతిపతివ్రత నన్ను, శరణుఁజెంది విట్టి సతివి విడిచి
పాపమంద నాకుఁ బాడియె శరణాగ, కుల విడుచుటకన్న దోసమున్నె : 219

- క. అనవుడు దేవత లిట్లని, రనమా : యేదేని నొక యుపాయమ్మున నా
తనికోప మడచఁగలరె, నన గురుఁడిట్లనియె దేవతావళికోడఁ. 220
- వ. అట్లేని యీమె యతినిసన్నిధికి వచ్చి యొక సమయంబొనర్చు, “నాపతి మృతఁ
డయ్యెనని తెలిసిన యేపుడ నిన్ను వరింపగల దాన నట్లు కానినాడు జీవద్భర్తృక
నగు నే ఁన్నెట్లు వరింతుఁ గావున మత్పతి నన్నేషించుటొంటె జనియెద”
నని యాగతి నతని వంచించి నా యనుమతి నింద్రాన్నేషణమునకుం గడఁగు
ననుడు బృహస్పతిపురోగములై దేవతలందరు సహానునికడ కరిగిన నా కృత్రిమ
వానవుండు వారింగని సంతసించుచు శచి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 221
- క. తక్కు సురలెల్ల నన్నున్, మక్కువ నాదునిఁగఁజూచి మన్నింతురు నీ
విక్రమితి నమ్మితిండిన, నిక్కపు వానవుఁడ నగుదు నీరజనయనా. 222
- ఉ. నావుడుఁ గంప మంది లలనామణి యిట్లని పల్కు నార్తిపై
“దేవ, సురేంద్ర : మత్పతిగతిం గనరామిఁ గృశించి యుండి న
ద్యావ మణివసుం దెలియవచ్చెడిదస్కను దాకుమయ్య నా
కీవర మి”మ్మునంగ నతఁ డియ్యకొనెన్ విడిచెన్ శచీవతిఁ. 223
- వ. ఇట్లతనిచే విడువం బడి యాపె సురలం గంచి యిట్లను మీరందఱును మదాజ్ఞం
జేసి వ్రయత్న పూర్వకమ్ముగ నింద్రునిగతి నన్నేషింపుఁ డనవుడు వారలందఱు
నొక్కొడఁ గూడి యోజించి విష్ణులోకమ్మనకుం జని యతని సన్నుతించి యిట్లనిరి.
- అ. వె. దేవ : బ్రహ్మహత్యఁ దేజమ్మునకుఁ జెడి, యెల్లభూతముల కదృఘ్యఁడగుచు
నేడనో యడంగె వింద్రుఁ డాతనికి మా. కును మహాత్మ : గతివగుము కడంగి.
- క. నీ యానతిఁగొని మాయో, పాయమ్మున వృత్రుఁ జంపి బ్రహ్మమ్ముండై
యేయెడ డాఁగెనో సురవతి, పాయక కనఁజేసి మమ్ముఁ బాలింపు హరి. 224
- వ. నావుడు విష్ణుండు హయమేఘం బొనర్పితిరేనిఁ దక్షుణ్యమ్మునఁ బావికుండై
యింద్రుండు మీకుం బతియగు. 225
- గీ. అశ్వమేధమ్ముచే జగదంబ ప్రీతి, వంది హరియించు బ్రహ్మహత్యాద్యమముల
శచియఁ బరశ క్తిపూజలు పలుపుఁగాకఁ, లద్దిభర్తృక యగుటొంటె లలితగతుల.
- వ. సహానుండును మాయామోహితుండై స్వయంకృతాపరాధమ్మున వైశమ పదభ్రష్టుం
డగుఁ బొందనిన సురలు బృహస్పతి సమేతమ్ముగా నతని చెప్పిన చొప్పున సర
యుచు వింద్రుఁ డున్నెడ కరిగి వానిం గంచి హయమేఘం బొనర్చు జేసిన సంతఁ

బావికుండై యశండు బ్రహ్మహత్యాపాతకమ్మును విభజించి నమలయందున
వృక్షమ్మలయందును ప్రియందును బృథివియందును గిరులందును జొనిపి నవ
యమ్ము నరయుచుఁ దిజ్జలమ్మనన వసింపుమందె నంత దేవతలును తమతవ
పొందునట్లు కడిగిరి పిదప నొక్కనాడు. 22

క. విరహాకుల యయి శచి య, గ్గువచుతోఁ బల్కు “నేలొకో రాఁడు నురే
శ్వరుఁడు హయమేద మొనరిచి, పరిపూతుండయ్యుఁ జెపు ముపాయము నాకుకా.”
వ. నావుడు బృహస్పతి యిట్లను భక్తిమై జగదంధిక నారాధించితివేని నీవతి యి
రంబ నీకుం బొడకట్టు సంతియకాక నహంపుండు తన్మామోహితుండై పడ
భ్రష్టుండును నగునని మంత్రం బుపదేశించెన, 231

క. తాపసివేషము గొని న, ర్వాప్తద్వారిణిఁ బరాంబ వర్షించినఁ దా
నాపదతి కొక్కనాఁడు ద, యాపరతన్ దర్శనంబు నాపె యొసంగెన్. 232

పీ. కోటిసూర్యులఁ బోలి కొమరారుకాంతితోఁ , జంద్రకోటుల నేలు శైత్య మొలయఁ
గోటివిద్యుత్తుల పీటుబల్ తక్కుతో , వేదమల్ నాలుగు వెంటరాఁగ
స్వచ్ఛముల్లాదమసంభూషితాంగియై , కనులు మూఁడును గాంతి గడలుకొనఁగఁ
బాళంకుకాదులు బాహులఁ దనఁ బ్ర , సన్నవక్త్రాంభోజళాలిని యయి

గీ. జనని ప్రత్యక్షమై శచీసతికిఁ బల్కు , నదిల నీపూజ నానందమబ్బె నాకు
వరము గోరుము నా, నామె పతిసమాగ, మంబు నహంపునిక్సన్ వినాశంబుఁ గోరె.

వ. అనిన జగదంబ యొక్క దూతికం జూపి దీనివెంబడి నరుగు మియ్యది నీవతిం
జూపు నని వెండియి. 234

గీ. విశ్వకామఖ్యచేతను వెలయు నాడు, మూర్తి వొల్పెడి మానసమున నురేంద్రుఁ
డున్నవాఁ డట తేగు పీయునిదతోడఁ, గనుఁగొనుముమోదమందుముకమలనయన.

శచి యింద్రునికడ కరుగుట.

వ. నహంపుండును మన్మామోహితుండై స్వల్పకాలమ్మునఁ బడభ్రష్టుండు కాఁగలఁ
డని చెప్పి యాపె సుంతర్థానమ్ము నొందె. 236

ఆ.వె. అంబయాతి శక్రసంగవఁ గొనిపోయి, మానసాంతరమున నుగ్గుండైన
యంద్రుఁజూపె; శచియు నింతింతవఁగరాచి, సంతనమ్ము నొందె జనవరేణ్య. 237

వ. ఇట్లు సంతసం బందియుఁ బతి దుర్గతికిం జింతించు నక్కమలాక్షిం గని యంద్రుం
దీట్లను. 238

క. కిమలేక్షణ యిచ్చటి కే. క్రమమున వచ్చితివి భూతగణములకు నప్పు
శ్యమగుగతిసన్న నానా. నము నీకెల్లెఱుంగనయ్యె జయ్యనఁ జెప్పమా. 239

వ. అనిన శచి యిట్లను జగజ్జ్వలకరుజంజేపి నిన్నుం జూడఁగంటి నీక నొక్క నికే
షంబు వినుము. 240

క. సురలందఱు నహువుని దే, వర యాస్థానమున నిల్చి వైభవమెసఁగఁ
బరివశ్యనలుపుచుండిరి, మరియుదకుఁ దక్కి వాఁడు మమకయెలర్చఁ. 241

క. 'వరియింపుము ననుఁ బతిగా, సురేశ్వరుడ నే' నటించు సౌలవక కామా
తురుడై ప్రతిదినము ననుం, బింపరి మోమోట పెట్టి బాధించు నొగిఁ. 242

క. నావుడు దేవేంద్రుం డను, దేవీ వగవకఃము నేఁ బ్రతిక్షించెద మో
దామహుగు కాలమునకు, నేవానికి దాఁటఁజెల్లునే కాలగతుల్ : 243

వ. నీవును ననుకూలకాలంబు ప్రతిక్షించుచు స్వస్థదిత్తవై యుండుము పొప్తునపుడు
శచి దీనాననయై యతని కిట్లను. 244

వ. ఎటు నిజవంగ నేర్తు : సురలెల్లరు మౌనులఁ గూడి రాగలం
వటు వరదానగర్వితు నపాప్తనయున్ బతిగా వరించి య
క్కటః । నను వానిఁ బొందుమనఁ ; గాచెడివాఁడు గురుండుదక్క లే
కిటు చనుదెంచితిన్ మరల నేఁ జనిన న్నను బిట్టిఁ బట్టఁదే. 245

క. అరయఁ బాఱుఁడు విమలా, చారుఁడు విద్యారికుండు వత్తముఁడు గుహం
దేరితిఁ గావఁ గలఁ దక, టాః రాజగు నహువు బారి కంవక యుండఁ. 246

ఆ. వె. కులబనైన వానిఁ గొని సుఖమ్ముల నింద, నిచ్చగింతు, నకటః యీ పతివ్ర
తాత్వ మెంత దీనదక దెచ్చె; నని వగ, వగడుచెందు పతికి ననియెఁ బతియు.

వ. నీ కుపాయం బొందు చెప్పెద నలకింపుము. 248

క. శీలమున మానరక్షణ, మేలలన యొనర్చు వద్దియే పతి, భర్తర్
పాలింపఁ బతిశ్రతలగు, లీలావతు లెందఱేని లేరే జగమునన్ । 249

క. కాపున శీలము తోడుగ, నీ వుండుమీ పొమ్ము వాఁడు నిన్ను బరిమిమై
నేవేళఁ బట్టఁ దివురునొ, యావేళం బిలుకు మిట్లు లామూర్ధునితోన్. 250

వ. "నీవు ఋషియానమ్మున నాయెడకు వచ్చితేని నీయందు బద్ధానురాగనై యే విన్ను
వరించెద" నంటిసేని, గామాంధుం డగునాడును మునులనియోగించి క్రోధాకులు
లగు వారి శాపమ్మునఁ బడఁజ్రవ్వండగు నిషియునుగాక. 251

ఆ. వె. నిర్నిమిత్తకరుణ నెగడెపిజగదంబ, భక్తి మీఱఁ గొల్చి భద్రదాత్రి
యైన యాపెకతన నందుము నంసిద్ధి. గురుని వాక్యమందు గుఱుతుగలిగి. 252

వ. ఆను నాతని పయ్యల కియ్యకొని శచియు నహంపునిపాలికింజనఁ గామాంధుం
డగునాతఁ డాపె కిట్లను. 253

చ. కుశలమె నీకు ? సత్యమనకుం జవదాఁటని దానఁ నీయెడన్
వకు నను దాను సత్యగతిఁ బాలన చేయఁగ వచ్చితే ? చతు
ర్దశభువనమ్ము లేలనముదం బొకపా లిదియొక్కపాలు డు
ర్దశఁ దొలఁగించి నకా మదనదగ్ధునిఁ జల్లవిదృష్టి నేలుమా. 254

ఆ. వె. నీ యభీష్టమెద్ది ? నే విర్వహింతు ని. క్కమ్ము నొడువు లజ్జగాంచనేల ?
యనుడు దేవదేవి "యభిలంబు సిద్ధంబ, లేదు కోర నొందు లేక మేని. 255

వ. ఐనను నాకొక్క మనోంథమ్ముగల దయ్యది విక్కువమ్ముగ నెఱవేర్చెదేని నొడి
వెద" నావుడు నహంపుండెంత యసాధ్యంబేని విర్వహించెద, నొడువుమన శచి
యాతనికిట్లనియె. 256

ఉ. చెప్పటకేమి ప్రత్యయము చేకుట దేమన రాజు లాడియే
తప్పదు రెయ్యడన్ విను వృథా వదియింపఁగనేల ? నామనం
బొప్పెడియంతయొట్టునకు నొప్పితిసేని వదింతు నా; నతం
డప్పగిదిం బొనర్చ మనమందు వివిక్రయ మంది యిట్లునున్. 257

వ. తరుణీ ! నే నాదీవదానికిఁ దప్పితిసేని యజ్ఞ దానకపోజన్యం బగు మత్సుకృతమ్ము
వమ్ముగు ననుడు నాపె యిట్లనియె. 258

సీ. వాహనమ్ములు దేవవతికి గుఱుమ్ము లే , మఁగు రథమ్మును, హరికి గరుడుండు
యమునకు మహిషంబు, హరునఖి వృషభంబు, హంప బ్రహ్మకు నెమ్మి హరమకునకు.
నెలుక విఘ్నేకున కలరు; నీ కిప్పు డ . పూర్వవాహనము నద్భుతము గాఁగ
వాంఛింతు నిను మునివరులు శతక మంది , యేగింపఁజూచి దేవేంద్రుకన్న

గీ. నధికునిఁగ నెంచి నీ వృద్ధి వసుమతించి
బొందఁ గోరెద నావుడు మందబుద్ధి

యంబికామాయకతన మోహంధుఁ డగుచు

నగుచు నయ్యుజ్జముఖి కనె నహఘఁ డెలమి.

259

గీ. సత్య మగుమాట చెప్పితి జలజనయనఁ, నవ్యశమగు వాహనము నాకు సంతరించి
తనఘలు మునీశ్వరులు మోయునంతకన్న, ఘనత గల్గినెయ్యెందులోకములనెందు.

క. మును లేకురు మోయఁగఁద, క్కిన ఋషులుం దోడ రా నొగిన్ శివితాహ
ధుస నన్నఁ జూడఁ గలచో, వఃజానన విన్నఁ బొందవచ్చినచేకన్.

261

వ. ఆవి శచికిం బ్రయంబు వల్కి యచ్చోటు విడిచి మునులంగవి స్మరాతుడుండు
నహఘఁ డిట్లవియె.

262

ఉ. ఏను సురేంద్రుడన్ శచియు వింతటిచిన్నను నన్నుఁ బొందదో
మౌనివరేణ్యులారః యవమానముగాదెః యనుగ్రహించి నా
మానము నిల్పుఁగాఁ దగినమాప్యలు మీర లొకించుకేచి య
మ్మావివి మాచిసం దులువ మారుఁడు విల్వఁగఘ్నేడు నన్నిఁకన్.

263

క. ఆ నెంతిపొందు యుష్మద, దీనఁబై యున్నయది విదిచె న్నను న
న్మౌనివరేణ్యులు మోసెడి, యానముపై నెక్కి పొందనఁదె మృనుచున్.

264

వ. ఇయ్యది మీర లనుగ్రహింపకున్కి నెల్లు సమకూరు మీకు శుజాగతుండ నప్పి
మదనఘాతంబువలన రక్షింపఁబయినన నగస్త్యప్రముఖులగు మునులందఱును
భావికార్యానుసృజమున దయామతులై యంగీకరింపఁబయు నహఘండును బాలో
మీగతమానసుండగుకతన దివ్యమునివాహకంబగు శివక నధిష్ఠించి.

265

చ. స్మృవఁపీడితుం డతఁడు చయ్యన నచ్చెలిఁ జూచునేడన్ న
త్వింమతియై యగస్త్యమునివర్యు నమ్మద్రము బ్రుంగినట్టియు
ద్దురుఁ దనకాలఁదన్ని కళతో నదలించుచు “నర్వ నర్వ” నాఁ
గఁము కళాహతిం గనలి గ్రక్కున నర్పముగా శపించుచుకా.

266

ఇంద్రుఁడు స్వర్గమ్ముఁ నొందుట.

క. చురల నిలువల్కు “బహువ, త్వరము లరిజ్యమువసుండి సత్త్వముకల్మిన్
దిరుగుచునుండ యధిష్ఠిరుఁ, డరుదెంచున్ శాపముక్తి నతఁ డిధు వీకున్.

వ. యిచ్చుకుండు నీ ప్రక్షుంబుల కుత్తరంబిచ్చువాఁడు తద్భవజమాత్రమ్మున
నీ శాపమ్ము దొరఁగి స్వర్గమ్మునకు రాఁగం” వని నొడివె.

268

ఆ. వె. నహువుఁడంకఁ బడియె నాకమ్ముమండితా. నహియు నగుచుఁ గాననాంతరమున
నుండె; వానవుం డఖండ ముదమ్మును, జెందె దీని వివికిఁ జేసి యధిప. 269

ప. అంక సురలును మునులును వింద్రునికడ కరిగి మావపూర్వకమ్ముగా నాశ్వాసించి
యథాప్రకారమ్ముగ స్వస్థానమ్మున విలిపి యభిషేకమ్మొనరింప నతండును జీరవిర
హితే శచింగూడి నందన వనమ్మున విహరించుచు సుఖంబుండె. 270

చ. అనఘుని విశ్వరూపుని మహాత్ము మునిగా దనుజున్ వధించి దుః
ఖనియతుఁడయ్యె నింద్రుఁ; డిటుక్రమ్ముట దేవి యమగ్రహింపఁగై
కొనె ముదమున్; నను స్రమునకున్ దవకర్మమ కారణంబు దా
వి విడఁజెల్ల దేరికి వి నెక్కు మెఱుంగుము భూపః నావుడున్. 271

చ. వరవరుఁ డిట్లువల్కు మునినాథ శతక్రతుక ర్తయై సుఖో
ద్ధరమగు స్వఃపదంబుగొని దుఃఖితుఁడయ్యె సురేశుఁడంటి త
క్కిరులకు నస్మదాదులకు నొక్కెడ సౌఖ్యము చిక్కునే! కృతా
దరునకు నాకు శిష్యునకు దాఁపక వర్షము దెచ్చు నావుడున్. 272

క ర్మ వి శే ష ము లు.

గీ. వ్యాసుఁ డిట్లునుఁ గర్మము వర్తమాన
మనియు సంచితమనియు నో యవనినాథ
తెలియఁ బ్రారబ్ధమని మూఁడు దెఱఁగులగును
గారణం బియ్యదియ సర్వకార్యమలకు. 273

ప. అందు నానాజన్మ సంపాదితంబు సంచితంబు, మఱియు సాత్త్విక రాజన తామస
భేదమ్ముల నాకర్మంబు త్రివిధంబు. 274

క. వినుము కుఠాకుభరూప, మ్మునఁ దగు సంచితము భోగమునఁ దీటు నొకిం
తన వీరి దనేక జన్మము, లమభవమున కెత్తవలయు నది ఘనమగుటన్. 275

గీ. జననమందినదాదిగ పలుపుకర్మ, మరయ నది వర్తమానవిభ్యాతి నెనఁగు
సంచితమ్ముల నడిమికి నగమువేయ, నమరుఁ బ్రారబ్ధమై జననాది కదియ. 276

గీ. వీరు వారననేల యివ్వారికేవి, జనదు ప్రారబ్ధ మనుభవమునకుఁ దక్కి
కర్మమున్నంతదనుక నిక్తమ్ము జన్మ, మది యడఁగుమీద జన్మంబు నడఁగు నిజము.

- క. హరియును హరుఁడును సురలును, విరించియును గర్జవకులు వితయేని నరే
కృరః దేహధారులై యి, కృరణీ కుభాకుభము లందఁగా నేమిటికిన్. 278
- వ. దేహీ తనకు సుఖదుఃఖానుభవ కారణంబగు కాలపరిపాకమ్ము వలన సందిత
కర్మానుభవసరమ్మున మకృతంబొందె దుష్టుతంబొందె పలువుఁడు నట్ల దేవ
తలును నని యెఱుంగుము. 279
- క. నారాయణాంశజులు నర, నారాయణ మునులు దర్శనందనులు భువిన్
ధీరులు కృష్ణార్జునులై, పేరందుట దీనఁగాదె పృచ్ఛీరమణా. 280
- వ. ఇయ్యది పురాణపీఠిక యని మునులచే వ్యవహరింపం బడునని మఱియును. 281
- గీ. ఆదిపః విభవాదికుండు దేవాంశభవుఁడు
కవిత గలవాఁడు ఋష్యంశ కలితుఁ, దెవఁడు
రుద్రు నర్పించు నవ్వాఁడు రుద్రునంశ
మనని పాలించువాఁడు విష్ణ్వంశభవుఁడు. 282
- వ. మఱియు నన్నదాతయు దేవాంశభవుండగు నింద్రాగ్నియను విష్ణువనదుల వలనఁ
బ్రభుత్వప్రభావకోపపరాక్రమంబులను సంగ్రహించి శరీరంబు నిర్మింపఁబడెడి. 283
- క. బలవంతుఁడు ధనవంతుఁడు, కలావిడుఁడు భోగకాలి మనభాగ్యము లం
దులఁదూఁగువాఁడు వీరలు, తెలియుము దేవాంశభవులు తెల్లముగనృపా. 284
- వ. పాండవులును విట్టిరగుట విఖ్యాతులైరి దేవాంశజుండగు కతన వాసుదేవుండును
నారాయణనముందై వఱలె. 285
- గీ. ఏది యెఱ్ఱైనఁ బ్రాణులెల్ల దేహ, మమరు సుఖదుఃఖములకుఁగానట్టిదేహీ
స్వవకుఁడొక్కరుఁడును లేఁడు జననమరణ, కష్టములు దైవవశమునఁ గాంచుచుండు.
- వ. మఱియుఁ బాండవులు వచింబొడముటయుఁ బిదపఁ బురమ్మున కరుగుటయు బాహు
బలమ్ముకలిమి రాజసూయం బొనర్చుటయుఁ గ్రమ్ముత వనవానదుఃఖం బనుభవించు
టయు నర్జునుండు తపంబు చేసి సురలవలన వరమ్ము గొనుటయు నమనవి
యన్నియుఁ గర్మజంబులకొ నెఱుంగునది. 287
- క. నరదేహమ్మున ముమ్ము బ, దరికాశ్రమమందుఁ జేయితప మర్జునతం
బొరసిన యప్పుడు ఫలదం, బరయఁగఁ గాకున్కి గర్మ మతిగహనంబొ. 288
- వ. అని వెండియు. 289

పి. కారాగృహమ్మనఁ గంజాజ్ఞఁడుదయించి , యంతట గోకులమందుఁ జేరి

యేకాదశాబ్దమ్ము లెఱిమి నచ్చటనుండి . చుదురకు నేగి దుర్మార్గుఁగంసు
నడచి యాతనితండ్రి నదిపునిఁగాఁ జేసి , తల్లిఁ దండ్రులకు బంధనమువాసి
ష్టేచ్ఛాదిపునిభీతి మేకొన ద్వారవ , తీపురమ్మున కేగి కాపురమ్ము

గి. చేసి నశుటుంబముగను బ్రభావమున ధ . రాదితిజ్ఞాపమునఁ దెగి యంత మందఁ
గర్మగతి యెట్టిదేనియుఁ గానయున్న . వ్యాదుఁడ కృష్ణుఁ జంపెడివాడు తలఁచు .

వ. నావుడు జనమేజయుం దిట్లను మునీంద్రః భూమి భారమ్ము సహింపక గోరూప
దారిణియై కమలజు శరణమ్ము వేఁడిన నకఁడు జనార్దనుఁ జేరేపించి భూభాంహర
ణమ్మునకు వసుదేవగృహమ్మనఁ బుట్టు మన విష్ణుడును నట్ల జనియించి
బలరామనహతుండై యర్జునుండు తోడ్పడ ననేకుల దుర్మతుల నడంచెనని
చెప్పితిని దానఁజేసి భూమికేమి భారంబు దఱిఁగెః ఇది యిట్లుండ భీష్మ ద్రోణ
విరాటద్రుపదబాహ్నికసోమద త్రకర్ణాదులం జంపెఁ గాని తన యవంతరిమ్మున
భార్యలంగొట్టి దోచికొన్న దొంగల మునుమున్న యేం వధింపఁడయ్యెః అభీరళక
ష్టేచ్ఛాపాదులు కోటకొండ మిగుల నేలః వారలు భూమికి నేల భారకాదులు
గాకండిః రవి వెండియు. 291

క. కలషావృతమై తగునీ, కలియుగమున నొక్కఁడేనిఁ గలఁదే యోగ్యుంః

దీం కిది భారమకాదే, తెలుపుమునా మౌని భూవతికి నిట్లనియెగా. 292

గి. ప్రజలు యుగములఁ బట్టి పాపమ్ముఁ బుణ్య

మాచరింతురు యుగధర్మ మారఁగలరె

ధర్మమున రెంటి మూలఁ దత్పరతగలరు

ప్రమముగా మూఁడుయుగములఁ గలుగు ప్రజలు. 293

వ. కలియుగమ్మున వర్ధకామరసితులు దక్క నొందొరులు జనింపకుః ధర్మాధర్మము
లకుఁ గర్త కాంఠి యని యెఱుంగుము నావుడు నృపతి యిట్లనియె. 294

క. కృతమున ధర్మము శ్రేతగా, మితిమీరినదానమున్ యమితులై నానా
ప్రతిములు ద్వావరమున న, మృతిఁ జేసినవారికేది మనికి యిపుడగున్ : 295

క. ఈ కలియుగమునఁ జాప, వ్యాకులులై దేవనింద యాచిగఁచగు నా
వ్యాకు లొనిర్బుదుర్బు, లాకృతయుగమందు నెవటి కరుగుదురు మునీ. 296

వ. నావుడు వ్యామం దిట్లనియె. 297

క. కృతయుగమున మనుజులు వి, వృతముగఁ బుణ్యము లొనర్చి దివిజనగరము
స్థితిఁ గాంతురు వర్ణశ్రమ, గరు లిందుకయేనిఁ జ్ఞాతినిఁ గనకున్కి సృపా. 298

గీ. దయయు సత్యంబు దాసంబు తనమభార్యఁ
గూడియున్కియు ద్రోహమ్ము గొనమి నర్జ
భూతినమబుద్ధియును సతిమ్ములు నమస్త
జంతువులకుఁ గృతమ్మున జనవరేణ్య. 299

వ. యజ్ఞాదివర్ణములును నయ్యుగమున స్వవర్ణనితం జరించుటండేసి స్వర్ణమ్మున
కరిగెడిఁ; ద్రేతాద్వాపరమ్ములను నట్లకా నెఱంగునది 300

క. నయహీనులు మానవులు క, లియుగమ్మున సుకృతబుద్ధిలేమి యుగవ
ర్ణయ మెవరుదనకును వి, కృయముగ నకమున మంద్రు జననాథమఱి. 301

క. కలికృతసంధిన్ స్వర్ణ, ప్థులు పుడమి జనింతు మిగుల దుష్టులు నంక
స్థులు జనియంతురు ద్వాపర, వింయమ్మునఁ గలియుగంబు వెలయంతేయకా. 302

క. కలియుగమున సుజనులునుం, గలిగిన నవ్వారు సుకృతకర్మానుగతికా
వెలయుదురు ద్వాపరమ్మున, వలకేతకా గృతమునందు నదివనవంసా. 303.

క. విను మట్టుల కృతయుగమున, ననయతఁ బాపములు పేసినట్టి జనులు దు
ర్జనహితమగు కలియుగమున, జనియంది యపాత్రికృతులు నబువును రెండున్.

యు గ థ ర్మ ము లు.

క. యుగరీత్యనుసరణస్తునఁ, దగు దర్మజ్ఞులకుఁ బాపకర్మరత, ప్రక
స్తగుణుండగు నీతండ్రీకిఁ, దగునే మునియలుతఁ బాము దగులంజేయన్ : 305

వ. యుగబంధ కాదేవి యయాతికులసంభవుండగు రాజన్యవ కిట్టిబుద్ధి యెట్లు
బీడము నని చెప్పి వెండియు. 306

చ. కృతయుగమందు బ్రాహ్మణులు కేవల వేదరతుల్ పూంబికా
మతులు దయాయుతుల్ కుచినమన్వితు లట్టలె క్షత్రియుల్ సుసం
గత పరిపాలనాదరు లుండయతుల్ మఱి వైక్యలున్ నమం
చితక్పిషిగోగణాపనివిశ్లేషణకృతినిత్యతత్పరుల్. 307

వ. మఱియు కూడ్రులు సేవాతత్పరులై యుండిరి నకంపర్ణమ్ములయందును దేవీవద

తక్తి విశేషించి యుండెఁ బ్రతిగ్రామమున జగదంబాలయములు మెండునునై
యుండె. 308

క. కృతయుగముకన్నఁ ద్రేతన్, మితమగు ధర్మము మిగులమితమగు ధర్మ
స్థితి ద్వాపరమునఁ గలియుగ, గతి పెప్పఁగ నలవి కాదు కలుషిత మగుజన్. 309

క. మును రక్కసు లిక్కలియుగ, మున విప్రులుగా జనించి మూర్ఖు లనత్యం
బున మనులును బాషండులు, జనవంశకు లనఁగఁ బరఁగి చరియింతు రొగిన్.

గీ. వేదవిందాపరులు లోకవిదులు శూద్ర, సేవనానక్తులు నవకృషేననులును
బ్రహ్మలును గాఁగలరు క్రమక్రమమునఁ గలి, వృద్ధిచెందిన కొలఁదిగ విప్రవరులు.

క. కలియుగము వృద్ధిఁ జెందిన, కొలఁది ఋకోద్భవము ధర్మగుణము నశించుకా
గలుపమ్ము వృద్ధి నొందుఁ బ్ర, బలమగు నన్యాయరీతి ప్రజలందు నృపా. 312

గీ. క్షత్రియులు వైశ్యులును శూద్రసంతతులును, ద్విజాలయల్లస్వధర్మముల్ దిగవిడుతురు
ద్విజాలు శూద్రులరీతి వర్తించి దుష్ప్ర, తిగ్రహమ్ము లొనర్తురు తేజ మెడల. 313

చ. అపృతము వల్కడుర్ పరులనంటుడు రిచ్చకు వచ్చినట్లు వ
ర్తన మొనరింతు ధర్మములు తారయి చెప్పుడు రాత్రిభర్తృవం
చన మొనరింతు రంగవలు సాద్వి యొకర్తుక గాని కానూఁ
జనదు కలికా జగమ్ము కడు సంకరరీతినిఁ బొల్పు భూవరా. 314

గీ. శుద్ధ మాహార మైన విశుద్ధమగు మ, నంబు దాన నెనంగు ధర్మంబు వృత్త
సంకరతఁజేసి ధర్మంబు సంకరమగు, దాన వర్ణసాంకర్యం బొడవు నృపాల. 315

క. కలియుగమున వివిధమునఁ, దొలఁగున్ వర్ణములవద్దతులు విజ్ఞానం
బలవడు మహాత్ములును జం, చలులై చుష్కృతులు సేయఁజాలురు రసఘా. 316

చ. ఇయ్యది యుగస్వభావం బగుట నేరికిని నవార్యం బనుడు జనమేజయుండు. 317

క. కలుషప్రధానమై తగు, కలియుగమునఁ బొడముప్రజకు గతికలదేవిన్
పౌలవక చెప్ప మనఁగ న, య్యలమున కిట్టులను వ్యానుఁ డాదర మెనయన్. 318

చ. కలిఁ గలుషంబు వాపికోవఁగా మదిఁ గోరునరుండు నర్యముం
దొలఁగఁగఁ ద్రోచి కక్తివదతోయజ మెప్పుడు సంస్కరింపఁగా
వలయుఁ దదీయవామరసపాన మొకప్పుడుఁ గాని చేయువా
రల కగు పౌఖ్యముల్ హరిహరప్రముఖుల్ గనలేరు భూవరా. 319

క. తగుపుణ్యక్షేత్రమ్మన, నగజీతమహిమార్థమైన యంబాపర మొ
ప్పుగఁదలఁచెడివారలు పా, పగతిం గన రిది రహస్యపద్ధతినుమ్మి. 320

క. పాయక యజపాఠ్యం బగు, గాయత్రీ జపింతు ద్విజులు గనఁజాలరుగా
మాయావిభవము వారలు, ద్యేయం బంబాపదంబ తెలియుము సీకున్. 321

ప. యుగచిర్యవ్యవస్థయందు వీ వడిగినప్రశ్నంబున కుత్తర మిచ్చితి పంక సీకధీష్ఠం
బెద్ది యనపుడు దేవమానవులకు గమ్యములును బుణ్యములును నగు క్షేత్రము
లును నదులును స్నానదానాది విశేషములును విస్తరించి నా కెఱింగింపు మఁ.
వ్యాసుం డిట్లనియె. రాజేంద్రా ! యెల్లచమలలో జాహ్నువి యుత్కృష్టంబునుపశీయు
యమునా సరస్వతీ నర్మదా గండకీ సింధు గోమతీ తమసా కావేరీ చంద్రభాగావేత
వతీ సరయూ ప్రముఖము లగు నదులు మూర్ఖకొలఁది గలవు. 322

తీర్థ వి శే ష ము లు.

గీ. ఈ నదులలో సముద్రమ్ము నెనయునవి వి, శేషపుణ్యప్రదములు పిండుగతము
లందు జల మెప్పుడును గలయివి ప్రకస్త, ములు ననులు వర్షముల రజస్వలలు భూష.

ప. శ్రావణ తాద్రపదమాసమ్ముల నానావిధ కలుషిత ప్రవాహమ్ములకిమి రజోదోషమ్ము
వాటిల్లనని యిఱుంగునది. వెండియుఁ బుష్కరమ్మును గురుక్షేత్రమ్మును దర్క
రణ్యమ్మును ప్రభాసమ్మును బ్రయాగమును నైమిశారణ్యమ్మును సర్పుదారణ్యమ్మును
నివి పుణ్యక్షేత్రములు; శ్రీకైలమ్మును సుమేరువర్వతమ్మును గంధమాదనమ్మును
నను నివి పుణ్యధరాదరమ్ములు; మానసమ్మును విండు సరస్సును నక్షేదంబును
ననునివి పుణ్య సరోవరమ్ములు. 324

క. సరనారాయణ మును లా, దరమున నెచ్చోటఁ దపము చార్చిరి దానిం
బరమోత్తమ మనదఁగదె బ, దరికాశ్రమ మనఁగ విక్రతంబిది యధిపా. 325

ప. మతీయు వామనాశ్రమమ్మును శతయాపాశ్రమమ్మును మొదలుగఁ బుణ్యాశ్రమమ్ము
లనేకమ్ములు గలవు. 326

క. మువిజనములు తపములు తా, మొనరించివచ్చోలు లెల్ల నొగిఁ దన్నాపం
బున విక్రతి గివి పుణ్య, మ్మునకుం దానకము లగుచుఁ బొదెరె వృపాలా. 327

ప. నా చెప్పిన స్థానమ్ములలోఁ గొన్ని దేవీస్థానమ్ములు గల వయ్యవి దర్శనమాత్రఫల
దంబులు వాని నగ్రమ్మునం జెప్పెదఁ దీర్థమ్ములును దానమ్ములును యజ్ఞములును

దవమ్ములును వ్రతమ్ములును లోనగు పుణ్యకర్మమ్ములు సాపేక్షమ్ములని యెఱుంగు
మది యెల్లంచెని. 328

క. శుద్ధంబగు ద్రవ్యమ్ము వి, శుద్ధంబగు మనము శుద్ధిఁ జొప్పడు క్రియ న
వృద్ధంబు గాక యున్న న, బద్ధం బగు నిఁదుఁ జెందు వలము నృపాలా. 329

క. క్రియయును ద్రవ్యము శుద్ధ్యా, శ్రయముగ నొక్కప్పుడెనయుఁ జంపలము మనం
బయవిప్పుకొఁజుముల వి, షయముఁ బడుకతిన బుద్ధి వన దెప్పట్లన్. 330

వ. కామక్రోధరోషమాహంకారమ్ములు తీర్థావ్వరప్రతికఘోనియమమ్ములకు నంతరాయ
ప్రదమ్ములు మఱియు నహింసయు సత్యాప్తేయశౌచేంద్రియవిగ్రహస్వదర్శపాల
నమ్ములును దీర్ఘఫల ప్రదంబులు. 331

గీ. దారి సంస్కర్షదోషమ్ము దవిలి నిక్క, కర్మ మెడలినకతన విక్రముగఁ దీర్ఘ
గమన మది వ్యర్థమగు స్నానకలన దేహ, శుద్ధి దగుఁగని మనమును శుద్ధమగునె.

క. విను తీర్థస్నానమ్మున, మనమును శుద్ధంబుమే నమరనదికిం దా
పున వసియించి తనంబున, బొనరించెడి ముఱలు ద్రోహబుద్ధులగుదురే. 333

వ. చిత్తశుద్ధిమగుంబగు గంగాదితీర్థపేసనం బతిపావనమగుకతన నాంతరమలజ్ఞ
నంబు నొనరింప నమర్థంబయైనను ఎంతకుద్ధికి నొక్క సత్సంగంబుదక్కఁ
దక్కఁగల యజ్ఞదానాదికర్మములు విమిత్తమ్ములు గాఁజాలవు. మున్ను బ్రహ్మ
పుత్రుండగు వసిష్ఠనఱు విశ్వామిత్రునకును నాదీబకంబను ఘోరయృద్ధమ్ము వింధ
కమ్ముగ హరిశ్చంద్రు కతమునఁ గలిగె నందు వసిష్ఠకావమ్మున విశ్వామిత్రుండు
బంబును విశ్వామిత్రకావమ్మున వసిష్ఠం దాడియైరి. 334

క. వారాదీబకరూపము, లీరీతిం దాల్చి రజము నెనసిరి మిగులన్
దారుణకతి వర్షాయుత, మారయ మానసర వ్రహరూఢిఁదగఁగా. 335

వ. అన జనమేజయుం డక్కఱక వినవలకు వనుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 336

క. రవివంశజుండు రఘురా, మవిభుంకుం బూర్వుఁ డనమమతియున్ స్వర్నా
భవిభవుఁ డయన హరిశ్చం, ద్ర విభుండు త్రిశంకురాజకనయుం డలరున్. 337

వ. అతిం డనవత్కుం డగుకతిన వయలుం గుఱిఁచి తనకు సంతానం బొదవిన నర
మేధం బొనర్పెడనవి ప్రతిజ్ఞయొనర్పెనంత. 338

ఆ డీ బ క యు ద్ధ ము.

క. అతని సుందరి గర్భో, పేత యయి కుమారుఁగఁచెఁ బ్రియమంది తనూ
జాతునకు జాతనసంస్కృతి, నాతం దొనరించి చేసె నధికోత్సవమున్. 339

ప. పుత్రోత్సవ సమయమున బ్రాహ్మణులకు నపారంబగు హిరణ్యమును గోవులను
నొసంగి తనిపె నట్టియెడ వరుణుండు విప్రవేషమున నటవచ్చి కృతనత్కారుండై
యాగమనకారణం బడుగు స్పృహకిం గాంచి యిట్లను. 340

అ. వె. సుతునిఁ బతువుఁజేసి సౌఁవక యాగంబు
నరిపి నీడునతివ నిలుపుమడు
విహ్వలాత్ముఁడగుచుఁ బృథ్వీశ్వరుండు దై
ర్యంబు కొంత గాంచి యతవికనియె. 341

క. ఓ నడయ! యత్తలోదరి, మానమునకు కుద్దించెందు మానక వీకై
చేసెద యాగంబప్పుడు, నా నత్యము చూడు మనఁ దనయెడకు నరిగెన్. 342

ప. పదంపతి హరిశ్చంద్రుండు సంతుష్టుం డయ్యును గించిచ్చింతా భరమ్మున నుండె.

క. మానము పూర్ణంబగుడు ధ. రాసురరూపమునఁ బాళి రాజేంద్రుఁ బరి
జెనముపేతు నొనర్చుఁగ, నాసించి రయమున రాఁగ నా న్యంపరుడున్. 344

ప. ఉచితనత్కారం బొనర్చి యాతని రాకకుం గతం బెఱిఁగినవాఁడు గావున వినయ
మ్మున నిట్లనియె. 345

క. బాలుం డనసంస్కృతుం డిఁక, డేలా యజ్ఞార్తుఁడగు ? సహింపు ముపనయ
శ్రీలక్ష్మికుఁడగు చిన్మఁ గృ, పాకుఁడవై యనుడుఁ బలికె వరుణుం డలుకన్. 348

క. కొడుకునయి నడచు నీ ప్రే, ముడి నా కెఱుఁగంగ నయ్యె మును పరికి యిటుల్
దడఁబడఁ జెల్లనె నన్నుం, గడుకొని వంచింప నెంచఁగాఁ దగునె నృపా. 347

ప. అయినను పీచదనగౌరవమ్మున నిప్పటి కరిగి సమావర్తన కర్మానంతరమ్మున
నేతెందువాఁడ నత్యమ్మునకుం దప్పితివేని నిన్నప్పు డవశ్యము శపింతు నని యతఁ
డరిగెఁ బిమ్ముట హరిశ్చంద్రుండు గొమరునకు లోపితాజ్ఞుండను నామమ్మునిచె;
నా రాజసుతుండును దినదినప్రవర్ధమానుండై వర్షవిద్యానికారదుండై. 348

గీ. తనకు జన్మంబు కతన నంతంబు గలుగు, పెఱిగి వరుగిడి యేరికి వేగరాని
యద్రుగహ్వరమున డాఁగె నధికభీతి, లోపితాజ్ఞుండు బ్రదుకంగ లోఁదలంచి. 349

వ. పిదప వరుణుం డరుదెంచి జన్మం బొనర్చుచునుడు నరవరుండు ప్రహ్లాదపదమందై
మహాత్మా, మత్పుత్రం డదృక్కుండై యెటకేనియుఁ బోయె నేనేమిసేయుదు
ననుడు వరుణుండును. 350

క. నను వండించి యసక్య, మృతకున్ లోనైతి కాన భూవర నీకుం
బనువడు జలోదరంబను, మవతరమగు వ్యాధి యనుచుఁ గనలి శపించెన్. 351

వ. ఇట్లు శపించి యశంధరిగఁ బదంపడి హరిశ్చంద్రుండు వ్యాధిపీడితుండై పుత్రా
దర్శనమ్మునకు వగచుచున్నంత. 352

క. ఒక పాంథుండు హరిశ్చం, ద్రకుమారుం గాంచి వచుకు “దయమాలి కటా
వ్రకటవ్యాధిపరీతు జ, నకు విడిచి యిటుండ నీకు వ్యాయ్యంబగునే. 353

క. నీతై కుందెడి జనఁని, శోకము గణియింపలేవి సుతుఁడవు నీకుం
గాకొరుల కిట్లు చెల్లునె, తేకువ యొక్కింత వలదె ధీరున కెందున్. 354

క. జనకునకుఁ గాఁగఁ దన జీ, యనమైనఁ ద్యజించునట్టివాఁడు గుమారుం
దనఁదగుఁగాని నిషంబలెఁ, యనప్రాణము దాఁచికొనినఁ దనయుం డగునే.” 355

వ. ఇట్లు దర్శనంయుతంబుగ బోదించు పాంథుని వచనమ్ములఁ ద్వరితుండై తండ్రిం
గన నరుగ నుంకించు నాంవికడకు నింద్రుండు విప్రవేషమ్మునవచ్చి కృపాకుండు
నుంబలె నిట్లను, 356

చ. చన మది నెంచఁబోకు కడు సాహసియై తనరోగబాధ దీ
ర్ప నెడఁ దలంచి విఘ్నఁదగఁబట్టి మఖమ్మునఁ బెట్టి చంపు, ము
న్నినుఁ గనుపొంటె వవ్వరుణునికా నెన నిట్లు యజింతు నంచు నీ
జనకుఁడు నేమమూనె విను చావఁగనేటికి నాదువల్కులన్. 357

వ. ఇట్లకవి వచనమ్ముల నిసిద్ధగమనందై లోహితాక్షుండు మాయామోహితుండై
యెటఁ గొండొక కాలంబుండి మరల నొకవి కతనఁ దండ్రి దురవస్థ విని గమనో
హ్మణుండగుడు నింద్రుఁ డెప్పటియట్లు వారింపె; నిట్లకం డెప్పుడు చననుద్యమించు
నప్పుడు తప్పక యింద్రుండు వచ్చి వారించుచుండుఁ బదంపడి యొక్కనాఁడు
హరిశ్చంద్రుండు దుఃఖార్తుండై కులగురుఁడగు వసిష్ఠం గాంచి మహాత్మాఁ జలో
దరవ్యాధిపీడితుండనగు ననుఁ గరుణింపుము నావుడు వసిష్ఠుండు కరుణార్ధ్యుండై
యిట్లను, 358

గీ. కల దుపాయం బొకండు పుత్రులు శ్రయోద
శవిదముల నొప్పదురు దర్శనమృతులయి
యందుఁ గ్రీకుని గొని జన్మమాచరించి
పరుణుని యెఱించి వ్యాధిని బాచికొనుము.

359

ఉ. నావుడు మంత్రులంగని జనవ్రవరుం దీటు వచ్చు, నెవ్వఁడే
నీ విధికిం దనూజు నిడునేని దనాశమెయిం గొనుండు భూ
దేవకుమారుని వెదకి తెండు ధనం బది యెంతయేనియుఁ
బ్రోవించుఁ దిందు లోభమును బానకుఁ దేగుఁడు కీమ్రుగాములై.

360

క. ఆని యశవన్ సచివులు సచి, జనపదములు పట్టణములు సదనం బొక్కం
డునుపదలక కనునెడ ని, ర్థనుఁడు నజీగర్తుఁ డను ధరాసురుఁ బొకటఁ.

361

క. కనుపట్టి దనాశమెయిం, దనమూగురుతనయులందుఁ దా మద్యము న
జ్ఞునవరుమంత్రుల కొనఁగెఁగ, డనబుద్ధుల తెట్టివనులు తగవు న్యసేలా :

362

ప. మంత్రులును దత్పూర్ణితంబగు రనం బొసంగి కునశ్చేపుండను నవ్వప్రకుమారుం
గైకొని హరిశ్చంద్రునకుం జూపిన నతండు సంతసించి యజ్ఞార్థంబగు సంభారం
బొనరించి ఋత్విక్కుల రావించి జన్మమ్మున కారంభించె: సంత యూపబద్ధుం
డయి రోదనం బాచరించు నాకునశ్చేపుఁ గాంచి విశ్వామిత్రుండు కరుణాకరుఁడై
హరిశ్చంద్రుని కిట్లను.

363

చ. జనవర : సాహసించి ద్విజనత్తముఁ జంపఁగ నేల : విద్వూ రో
దన మొనరింప నామనము తద్దయు నీరయిపోయె మున్ను మీ
జనవరు లాత్మదేహమును జయ్యన విచ్చి పరాంగరక్షణం
బును బొనరింతు రిట్టివని బోలెనె స్వాంగము రక్షపేతకున్.

364

గీ. నీకు సౌఖ్యంబు గల్గఁగా నే నొనర్తు, దయగలిగి దీను నీ వివ్రతనయు విదువు
మందఱు నొక్కటే దేహమందుఁ బ్రీతి, బాలకుం జంపె నీ వెంత సావమతివో:

ప. ఆవి పలుతెఱంగుల నొత్తిచెప్పిన నత్తాననువలుకులు చెవిఁ బెట్టక వ్యాధిపీడితుం
డగుకతిన హరిశ్చంద్రుండు క్రితాద్యముండై కునశ్చేపు నిడువనొల్లఁడ. దానం
జేస గాధిజుండు క్రోధాకులుండై యవ్వప్రకుమారునకు పరుణదేవతా ప్రీతిదంబగు
మంత్రం బుపదేశించె.

365

- క. అతఁ డమృంత్రోత్తమముం, బ్లుతస్వరముగా జపింపఁ బూర్ణకృపాసం
గతుఁడై వరుణుం డయ్యెడ, కతిరయమున వచ్చి విడిచి యదిపున కవియెఁ. 367
- వ. రాజా : నీ కిఁక వ్యాధిబాధ లేకుండెడిఁ గృతప్రతిజ్ఞుండ వైతివని యరిగె దాన
హరిశ్చంద్రుండును సంతపించె. 368
- క. మునిసుతు నిటువిడిపించియుఁ, దనమాటన్ వివన వృపు నెదన్ మఱవక న
మ్మని గాదిపుత్రుఁ డున్నం, త నరిగె నొకనాఁడు పని కతఁడు వేఁటకునై. 369
- వ. అట్లరిగి కౌళికీతటమ్మన నొక్క సూకరముం బడనేయఁ గ్రుమ్మరువాఁడు
మధ్యాహ్నకాలమ్మన వృద్ధబ్రాహ్మణా కారుండగు కౌళికుడే వంచింపఁబడి తన
రాజ్యంబాది నిశ్చింబును గోల్పోయె. 370
- క. అంత నొకనాఁడు కౌళికుఁ, గంఠారమ్మన యదృచ్ఛగాఁగ విక్రద్ద
స్వాంతుండు వసిష్ఠుం డను, సంతయు నృపువలన వివిన యట్టిండగుటఁ. 371
- ఉ. నా యజమానుడైన నునాథు వృథా కపటంబు వూని నీ
వేయపరాధముఁ గనకయే కడు వంచనచేసి తక్కుటా
నీయవివీతి కేమి యవ నేర్తు బకక్రియ నీతపంబు దం
భాయిత, తాపసాధను : యహంకృతి వమ్ముగ నేల తార్చెదో. 372
- క. ఆ నరనాయకుని బక, ధ్యానవరక విద్యోనర్పి తనిసితివి బకం
బై నెగడుమింక నని కా, పానుగతిఁ బలుక నాతఁడలుక వొడనుగఁ. 373
- వ. వసిష్ఠుంగాంచి యే నెంతదనుక బకంబనై యుండుదు వందఁక నీ వాడినై యుండు
మని ప్రతిశాపంబిచ్చె; నిట్లన్యోన్య శాపమ్ముల నిరువురు నాడి బకమ్ములైరి. 374
- క. ఇరువురును మానవతటీ, తరువుల వేర్వేఱయుండి తఱుఁగని కోపం
బురహిఁ నఖచంచువుటో, ధృరప్రహారములఁ బోరుదురు ప్రతిదినమున్. 375
- గీ. వక్షిరూపమ్ముగొని మునివరు లిరువురు, దుధిర ముట్టివడంగ నీ రూఢి నెదిరి
బోరునల్పును బహువర్షములు చెలంగి, రఖిలలోకమ్ములును భయమందుచుండ. 376
- వ. నావురు జనమేజయుండు వారికి శాపం బెటు తొలంగె ననుడు ముని యిట్లనియె.
- క. నరులు మరలు భయ మందఁగ, నిరువురు నిట్లుండ బ్రహ్మ యేతెంచి పర
స్పరశాపమ్ములు తీర్చి త, గురహిఁ మిత్రతను గొల్చి గొనకొని యరిగెన్. 378
- వ. నీమ్మట వారలును దమ తమ యాశ్రమమ్ముల కరిగి సుఖంబుండి; రెట్టిమహర్షు

లేవియు నహంకారంబు విడనోపరు; తద్దోషమ్మునన కదా మైత్రావరుణ
నిశో నిట్లు చిరకాలంబు పోరుగల్గె.

379

క. మానవుల నురల నరులన్, దానవులం గావి యెంతదనుక నరసింసం
గానంగరాఁ దొకండును, మానవనఁకుద్ది గల్గు మాన్యం దధిపా.

380

ఆ. వె. మనము కుద్దిలేని మనుజుం దొసర్చుతీ, ర్థమృ జపముఁ దపము దానయజ్ఞ
ముఖ్యకృతులు వ్యర్థములు వాననారహి, తునఁ దత్పలంబు దొరకు నిజము.

క. శ్రవణాదికమున మానస, ము విమలముగఁజేసి తీర్థముననుండి నదా
భవహర మగు దేవీనా, మఁభవముజపించువాఁడు మాన్యండుకలిన్.

382

వ. నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా; మిత్రావరుణుని చెప్పితి వీనామంబు వసిష్ఠు
నకు గుణవ్రయు క్రమో కర్మవ్రయు క్రమో నొడువు మనకు వ్యాసుం దీర్చినియె.

వసిష్ఠునికి దేహంతరప్రాప్తి.

క. నరనాయక విమికావము, తొరసి వసిష్ఠుండు దేహము విడిచి మిత్రా
వరుణులకుఁ తొడిమి మిత్రా, వరుణునినం బరఁగెనన నృపాలుండనియెఁగా.

384

క. ముని నవనరాధుఁ జతురా, నవతవయు వసిష్ఠ భూమినాధుఁడు శపియం
చిన నెట్లు తవిలెఁ గారణ, మును వదియింపు మవ మౌని భూవతి కనియెఁగా

385

క. కారణము మున్న చెప్పితిఁ, గా రాజవరేణ్య; యెట్టి ఘనులైనను నం
పారమున గుణవరీకులు, ప్రేరేపించు నవి యెట్టి పెనుదుష్కృతికిన్.

386

గీ. రాజు లొనరించునట్టి ధర్మములుగావి, పరమమును లాచరించు తపములుగావి
యమరు మాయాగుణప్రేరణమునఁజేసి, కామలోభమయమ్ము లోకమ్ము నిజము.

క. మొదల వసిష్ఠుం దానిమి, కదయుండై కావ మిచ్చె నాభూపతియఁగా
బదవడి మునివి శపించెన్, విధి దాఁటంగ నేరితరమె వృద్ధీనాథా.

388

వ. ఆజగజ్జనని యనుగ్రహమ్ము వడయరేవి హరిహరాదులైనను విముక్తులు గాఁజొ
లరు. తదనుగ్రహంబు గల సత్యవ్రతాదులు పామరులయును విముక్తులగుట
తెల్లంబ యని మఱియును.

389

క. ఆ యంబిక హృదయం బది, యేయెవ్వారలును గాన రిది నిక్కము కా
వీ యాపె భక్తజనుల న, పాయవిముక్తుల నొనర్చి భరియించు నృపా.

390

వ. కావున నయ్యంబి యందలి భక్తి దోషవిరూపనకారణంబగు, నది రాగదంభాది
యొక్కంబగునేని బ్రత్యవాయదాయకంబని యెఱుంగుము. 391

క. ఆమలతరన ర్తమందు, తముఁ డిక్షేకుతమజుండు దర్మాత్ముడు భూ
రమణశిరోభూషణ మన, విమి యను నొకచక్రవర్తి నెగడు నృపాలా. 392

గీ. అతఁడు బ్రాహ్మణహితము దా మతిఁ దలంచి
గౌతమాశ్రమమునకుఁ జక్కటి జయంతు
పుర మనెడిపేర నొకపురమును నఖండ
సంపదల కాకరిముగ నిష్ఠింపఁజేసె. 393

వ. వదంపడి యొక్కయెడ నాన్యపతివరుండు దీర్ఘకాలంబగు నొక జన్మంబు పేయఁ
దలంచి తింద్రియగు విక్షేకునాజ్ఞఁ గొని మహామున్యపదిష్టప్రకారంబున సంభారం
బులు సంగ్రహించి భృగ్వంగిరోగౌతమపుర స్త్రైమిచీకపురహక్రకుప్రముఖులగు
ముసుల నామంత్రించి కురుగురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి యిట్లనియె. 394

గీ. ఐదువేలవత్సరము లయ్యంబి నర్థి, గుణిచి జన్మం బొనర్చెద గురువరేణ్య
నకలయజ్ఞ సంభాంబు సంగ్రహించి, నాఁడఁ జేయింపు యన నృపున కకఁ దనియె.

వ. అంతామఖం బొనర్చ ముద్యుక్తుండై పాకకాననుం డింకకుమున్న నీవలె నన్నుం
బ్రార్థించె; నాజన్మంబును బందకతవర్షాత్మకంబి దానినెఱవేర్చి పిదప నీజన్మమ్మున
కరుడెంచువాఁడ సంతదనుకఁ దాకుమనుడు విమి యిట్లను. 395

క. మునులం విరిచితి జన్మ, మ్మునకున్ సంభాంమెల్లఁ బూరించితి మా
యనకులమునకున్ గురుఁడవు, నను వందన చేసి యరుగ న్యాయ్యమె నీకున్.

వ. ధనశ్రోణిమ్మునంజేసి నీ విట్నొనరింపఁదగదని మాటిమాటికి పివారితుండయ్యు వసి
ష్ఠుండు గణియింపక సురపతి మఖమ్మునకుం జనియె. 396

ఉ. పిమ్మట వైమనస్యమున వేగమెలర్చి నిమిప్రభుండు న
త్యమ్ముతు గౌతమం గురువరమ్మున నిర్వి తుషాంభూద్రపా
ర్యమ్మున దేవికిన్ మిగుల సమ్మతిగాఁగ మఖంబొనర్చి ప్రే
మమ్మున నెల్ల ఋత్విజుల మాప్యాలఁ జేసె నపారదక్షిణా. 397

వ. ఇంతకుమున్న వసిష్ఠుం డింద్రమఖంబు సంపూర్ణంబొనరించి తత్కృతపూజలంద
నిసి యజ్ఞదీక్షామర్యమ్మున విమి గవచచ్చిన పతండు నిద్రావళుండై దర్శనం
బొసంగఁడాయె దానం గోపించి వసిష్ఠుండు. 400

- చ. కులగురు నన్ ద్యజించి మదిఁ గొంకక వేత్తోకనిక వరించి నా
యంఘ్రపదమ్మున విల్లివి యాగ మొనర్చుచు వంతఁబోక యి
వ్వల నినుఁజూడ రాఁగ నిటు వంచన చేసితి నీదు దేహ మీ
యలఁ బడెడిన్ విదేహగతి విన్నడ చెందుము కావమిచ్చితిన్. 401
- చ. అను నమ్మని వచనమ్మలకుఁ దలఁకి భృత్యులు నృపుని లేపిన సకండును జను
దెంచి కాపందిచ్చుట యెఱింగినవాఁడు గావున గురున కిట్లను. 402
- కా. పంకేజానను నాత్మసంభవుఁడవై పాపమ్ము లెక్కింపకే
హంకారమ్మున కావమిచ్చితివి నాయఁదింతయున్ లేడుగా
వంకం; బక్కట లోకబుద్ధివయి భూపాలు న్నున్నన్ శిష్యు ని
శృంకక వీడితి సిగ్గెఱుంగవు దనాకాలోపత్యమ్మునన్. 403
- క. నీదోషము నాయం దా, పొందిచి శపించి తింతపాపపుఁగోపం
బూదిన నీదేహమునకు, నాదశయ మట్టిల్లు విదియు న్న్యాయ్యమ్మగుటకా. 404
- వ. ఇట్లీరువురును బింసర కావోపహతులైరి. పదంపడి వస్థిండు చతురాననుకడ
కరిగి యిట్లనియె. 405
- క. నిమి యను రాజన్యుఁడు కా, యము వడఁగ శపించె దేహ మన్యుఁడు జ్ఞానా
దిమహిమ మియ్యది పోకుం, డ మహాత్మ యనుగ్రహింపు నావుడుఁ దేహకా. 406
- క. చతురాననుఁ డిట్లను న, హృతి మిత్రావరుణదేహమహితాంశనమ
న్విత్తుఁడ వయి పొడమి జ్ఞాన, స్థితి గవి పూజ్యత్వ ముంది చెలఁగెను తనయా.
- వ. నావుడుఁ దండ్రికి నమస్కరించి తత్క్షణమ వరుణాలయమ్మన కరిగి దేహత్యాగం
బొనరించి జీవాంశమ్ముడ మిత్రావరుణులయందుఁ బ్రవేశించె వంతఁ గొంతొక
కాలమ్మునకు. 408
- క. అచ్చటికి నరిగె మార్కశి. యచ్చవలాక్షి గవి వార లతికాముతులై
యచ్చర కిట్లవి రెంతయుఁ, బొచ్చెమునకుఁగాని కూర్చి పొసఁగి యెరుగన్. 409
- చ. చెలి నినుఁజూచి మామనము చిత్కెను జిత్కెరచింటిజోడుకో
ల్లలకుఁ; దలంకుమాన్వి దయదావక యిచ్చకు నప్పినట్ల దా
నుల మముఁగూడి కేళికలఁ జొక్కుము నావుడు వారియందు ని
శ్చలమతియై వసించె వటఁ జారుచిలోచన కూర్చి పెంపునన్. 410

- మ. కో. వారితేజము కంభమందు నవారణా బడె నంతలోఁ
జారుదేహులు మౌను లిర్వురు సంభవించిరి దాన న
వ్వారిలోఁ బ్రహముం దగన్తి ప్రభావశాలి వసిష్ఠుఁడున్
దాదాజీశః ద్విశీయః దీంతయు దైవపాక మెఱుంగును. 411
- వ. అం దగన్తి బాల్యమ్మునన తపమ్మునకు వనంబున కరిగె వసిష్ఠుని నిశ్చైకుండు
గైకొని కులార్థమ్ముగాఁ బాలించుచుండె నిది వసిష్ఠదేహంతరప్రాప్తి నావుడు జన
మేజయుండు విమి యేమయ్యె నుడువుచున వ్యాసుం దిట్లను. 412
- క. కవియె మణియొక్క దేహం, బును వైశమ యవ్వసిష్ఠముని; విమిఘాపా
యన కట్లు కలుగదాయెన్, విను జనవర దీని విధము విస్తృతఫణితిన్. 413
- వ. అట్లు వసిష్ఠుండు నిమికి కాపందిచ్చినఁ గ్రత్వర్థం బేతెందిన ఋత్విజురెల్లరుం
గలసి యట్లు యోజించిరి. 414
- క. విపరీతమయ్యెఁ గార్యం, బహర్ణదీక్షిండు నృపతి యన్యాయముగా
శపియింపఁబడియె దేహం, బునగత మగు వింక దీని నాఁగఁదరంబే. 415
- వ. అవశ్యమ్ముగఁ గాఁదగు కార్యమ్ముల నొకం దాఁగనేర్చునే? యని చింతించి
మంత్రశక్తిచే నతని దేహంబు కించిచ్చునన యుక్తంబగునట్లు కాపాడి క్రతు
నమాప్తి యొనరించుటయు. 416

ని మి కి దే హాం త ర ప్రా ప్తి .

- అ.వె. క్రతునమాప్తి యందుఁ గ్రతుభుక్కు లరుదెంచి, జీవమాత్రశిష్టు భూవరేణ్యుఁ
గాంచి పరికి “రధివ కాచించె నీజన్మ, మెంతయేని మాకు సంతనంబు. 417
- క. వరమీఁగ నచ్చివారము, వరదేహమునందు వాంఛనాటనొ లేదే
సురదేహము వాంఛింతువొ, నువర తెచ్చు” మన నిమియు నాకుల కనియెన్. 418
- క. కాయం బెన్నఁటికేని న, పాయముఁగను దాని గోరఁ నఖిందీగద్ద
ష్టాయితనమ్ముల నెప్పుడు, వాయువనై యుండుపొంతె వాంఛింతునొగిన్. 419
- వ. అని పలుకు నిమి యాత్మం గుఱించి దేవకలిట్లనిరి. రాజాః సర్వేశ్వరి యగు జగ
దంబం బ్రార్థించితివేనిఁ ద్వత్కృతమంతుష్టయగు నప్రకర్తి నీ వాంఛితం
బొసంగు. 420

- చ. అని సుర లాసతీగ నిమి యాత్మ జగజ్జననిన్ విశేషభ
త్రినేగద గర్భవస్వరము గీల్కొన నమ్మతి చేయఁ గోటి యు
ర్యనిభసురూప మొప్పు జగదంబిక గోచరమై వరంబు గై
కొను చున నెల్ల దేవతలకున్ ముద మబ్బురముం తెలంగఁగన్. 421
- చ. అంత నిమియు వినయమ్మున విట్లను. 422
- క. ఈ నెంచెదేని వరమును, జ్ఞానం బ్రతీహితమ్ముగా నొసఁగియు దృ
క్ష్వానమ్ములు వానమ్ములు, గా విడుపి నకలహితగణముల యందున్. 423
- చ. నాపుడు జగదంబ యిట్లను. 424
- అ.వె. జ్ఞాన మయ్యునీకుఁ గర్మావశేషవ, ర్యంత మఖిలభూతరాశినేత్ర
వాన మొదవు నిమిషవర్తన నీనిమి, త్రముగ నేత్రములకుఁ దగు వృషాఁ. 425
- క. విను పశుపక్షిలు మనుజులు, సనిమిషు లనిమిషులు సుర, లొసంగితి నీ కో
రిన నమివి జగదంబిక, దనియెం దనయంత నిమియు సంతసమందెన్. 426
- చ. వదంపడి మునులందఱును వివిదేహ మొక్కెడ మవిచి పుత్రోత్పత్తితై యొక్క
యఁజిం దెచ్చి మఱించిన నవ్వారి మంత్రబలమ్మున నమస్త లక్షణముల నిమి
తెనయగు నొక్క కుమారుం డుద్భవించి యతం దరణి మథనమ్మున మర్మవిల్లటం
జేసి మిథియనియు జనకునివలనఁ బొడముకతన జనకుండనియు నెగడె. 427
- క. నిమి దేహంబెదలు నిమి, త్రముగఁ దదవ్యయమునందుఁ దగియె విదేహ
బ్ధ మనుజుపతుల కనూచా, నముగ నపార్థకముగాక సరపాలమజీ. 428
- చ. పిమ్మట నిమిసుకుండగు జనకుండు ప్రథికుండై గంగాతీరమ్మున మిథిల యను
నొక పుంబు దవదాన్య గోపురాట్టలాది విధిలనంపకృత్యుత్పఞ్చులు రచింపజేసి
యందు సుఖంబుండె. 429
- క. జనకుని యన్వయమందున్, జనన మ్మండిన యశేషజనపాలకుఁడన్
జనకుఁడఁ బరఁగి జ్ఞాన, మ్మునకుం దానకములగుచుఁ బొలిచిరిపేర్కిన్. 430
- చ. ఏతద్వంశజుల కెల్లరకుమ విదేహజనకనామంబులు చెల్లుచుండు నిది నిమిదరిత్రం
బనవుడు జనమేజయుండు వ్యాసుం గాంచి మహాత్మా, వసిష్ఠుండు గురు పగు
కతినఁ దన్ను శపించినం తెల్లఁ గాక తాను శిష్యుండును కుభప్రదమ్ముగు దేవీమఱ
మ్మునకుఁ గర్తయునై కమ దలంపక బ్రహ్మపుత్రునకు వసిష్ఠనకు కానం దీఁదగునే
యనిడు నాత్యవశేయుం దీట్లనియె. 431

- క. తెలిపితి నజితేంద్రియలకుఁ, గలుగదు దేహులకు శాంతి, క్షమగల మహనీ
యులు దుర్లభు లిల నన్నా, సులయందేనియును శాంతి చొప్పుడ దనఘా. 432
- ఉ. ఆకలి దప్పియు న్విడిచి యన్నిసుఖమ్ములు వీడి యోగియై
తేకువ నొప్పుఁగాక తెగఁద్రెంపఁగలేడు మనోగతంబులొ
ప్రాకృతశత్రువర్గముల బార్థివనత్తమ : యట్టివాని నీ
లోకమునంద కాదు సురలోకమునందును గానరాదుగా. 433
- చ. బ్రహ్మపుత్రులైన మహామునీంద్రులును గుణత్రయావిధులై యున్నపు డమృత
నెన్ననేల : మున్ను యోగభ్యాసరతుండును సాంఖ్యవేత్తయు నగు కపిలుండు
దైవయోగమ్మున నగరాత్మజుల దహించె: నొక్కండన నేల : హరిహరబ్రహ్మ
లాదిగ సకలమ్మును నహంకార కలితంబని యెఱుంగు మహంకారోత్పన్నంబగు
జగమ్మునఁ దద్వియోగమ్ము దుర్లభమ్ము. 434
- క. ఒకవేళ సత్త్వవృద్ధియు, నొకవేళ రజోధికతయు నొకవేళఁ దమః
ప్రకటతయుఁ గలుగు గుణములః, కకలంకత నొక్కరీతి యలవడ దేనఘా. 435
- చ. అగుణుఁడును నవ్యయుఁడును బరముఁడును నిర్లేపుఁడును సర్వభూతాలక్ష్యుఁడును
నగువాఁడొక్క వరమాత్మ, మఱియుఁ బరశక్తియు నట్టివ. ఈ యరువురకు నెల్ల
ప్పుడు నై క్యంబని యెఱుంగునది. 436
- క. పరమాత్మకుఁ బరశక్తికి, సుయు నభేదంబు నెవ్వఁ డాతఁడు ముక్తిం
బొరయు నఖండజ్ఞాన, స్థిరుఁడగు విది యెఱుంగు వేదసిద్ధాంతముగా. 437
- క. జ్ఞానంబు రెండుదెఱుఁగులు, గా నెఱుంగు మొకండు శాద్విక మ్మది వేదా
ధీనమ్మును శాస్త్రాద్ధా, ధీనంబునైన జనించుఁ దెల్లం బదిపా. 438
- చ. శాద్విజ్ఞానమ్మున మతికల్పితమ్ములగు వికల్పమ్ము లనేకమ్ములు వాదము విక
రెండవది యనుభవం బనంబడు నిట్టిజ్ఞానం బేరికి దుర్లభంబు. 439
- క. ఘనుడైన వేత్త దొరకిన, జనునకు ననుభవముగలుగు సకలతమమ్మున్
మునుకొని యడంచు నమ్ముది, జనవర : తమ మడఁపలేదు శాద్విమ్మొందువా. 440
- ఆ.వె. అదియ కర్మ మెద్ది యడఁచు బంధమ్ముల, నదియ విద్వే ముక్తి కమరునెద్ది
శాద్వికంబు తమము పంహరింపదు దీప, మన్నమాత్రఁ దివిర మడఁగు నెట్లు: 441
- క. పరహితమును గోపమ్మున్, బొరయమి రృతి యొర్పు శీలమును సంతోషం
బరయఁగ విద్యకు ఫలములు, నరవర : ఫల మనఁగరాదు నైపుణి యెందున్. 442

౪. యోగాభ్యాసమ్మున నొందె విద్యాభ్యాసమ్ముననొందెఁ గామాదివాళం బలవడ
దయ్యవి మనోజాతంబులగుటఁ దజ్జయమ్మునఁ గావి రోఁబడవు. 446
౫. మనము జయింపని కతమున, మునిపై నిమిభూవరునకు మొనయుడు కను మ
య్యసముఁడు యయాతి మును తు, క్రునకున్ బ్రతికాప మీడు క్రూరుఁడు గామిన్.
౬. భృగువుత్రుని రావమ్మునఁ, దగ జర గ్రహించె నెంత వాఙ్మికుఁడో యయా
తి గణింప నొక్కఁ దొక్కఁ, దగవకు సౌమ్యుండు క్రూరు లందఱు జగతిన్.

హై హ య కృ త వి ప్ర వ థ.

౪. ఒనిన్నభావ మొక్కగతి నొప్పెడి దీనికి వింతయే : ము
న్నకరుణలై దనకమెయి హైహయ లాత్మపురోహితుల్ కలా
ప్రకటితు లుత్త మోత్తములు భాగ్గులన్ బరిమార్చు లేడె : పా
తకములు క్రోధిమూర్చితు లెదన్ గణియింప రొకించు కేవియున్. 446
౫. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 447
- గీ. బ్రహ్మహత్య గణింపక భాగ్గులఁ బు, రోహితుల నుక్కడంచెరి హైహయు లని
పలికితివి వార లెవ్వనికుండునందుఁ, బొడమి రేకారణము కోపమునకుఁ జెవును.
౬. కారణము లేనికార్యం, వారయ మగ్రజాల రాజ లమమెన్నక పా
చారణముగఁ జంపుదురే : వైరం బెంతేని నుండవలయు మహాత్మా : 449
౭. బలవంతులయ్యు రాజులు, బలహీనులఁ బూజ్యులైన బాదబవరులకా
గలుషభయమ్మును జెందక, తలదఱుగుట పాడియగునె ధర్మము చెడదే : 450
౮. నా కీ నందియం బెడఁబావు మనుడు వ్యానుండు పురాతన కథ న్మృతికిం దెచ్చికొని
యట్లు వెచ్చందొడంగె. 451
౯. కలఁడు సహస్రబాహుఁ దధికంబగు శౌర్యము వొల్పువాఁడు ని
స్తులబంకాలి హైహయుఁడు దుర్జయతేజుఁడు కార్తవీర్యహ
తిలపతి ధర్మతత్పరుఁడు దానమునన్ గడుమేటి యాతఁ ద
గ్గులముగఁ జేసె జన్మము లగణ్యముగాఁ దగు భూరిదక్షిణన్. 452
౧౦. అతండు హరి యపరావతారంబగు దత్తాత్రేయుని శిష్యుండు; భృగువులకును నట్లు
యాజ్ఞుండగు కతనఁ దా నొనర్చిన జన్మమ్ములం దొనఁగిన ధనమ్మున వార లతి
ధనికులై హయాదిసంపన్నులై చెలంగుదుండిరి. పదంపడి కార్తవీర్యార్జునుండు

కొందొక కాలమ్మునకు దివంబేగుటయుఁ దద్వంతులగు హైహయులు ధనహీనులై తదర్థంబు తమ గురువులగు భృగువుల యాదీంపం జనిన వారలు ధనబంధులగుకతన నీ నొల్లక కొందఱు పాఠిపెట్టియుఁ గొందఱు బ్రాహ్మణుల కొసంగియు మఱికొందఱు తెచ్చజేనియు దాచియు రాజభయమ్మునఁ బరిణయితులై యొక్కపెట్ట దుర్గమంబులగు గిరిగహ్వరమ్ము లాశ్రయించి; రంత హైహయులు వారల గృహములన్నియు వెదకి యొక్కరునేనిం గానక ధనార్థంబు టాఁచిననం బొనర్చుటకు నుంకించిరి. 453

క. భృగువులయుఁ జుట్టువట్లన్, దగు విప్రులయు సదనములు త్రవ్విన ద్రవ్యంబుగణితముగఁ గప్పెదె నీ. తగతిన్ శరణంబు గొని తద్గత విప్రుల్. 454

అ. వె. శరణుఁ గనినవారిఁ, జవి గిరిగహ్వర, మ్ములను దాఁగువారిఁ బొలియఁజేసి రెల్ల భర్తవుల నహీనకోపమ్మునఁ, బట్టి దొరకినంతవట్టు నధిప. 455

కా. ఆగర్భమ్మును దాదాజీం పొలిచి ద్రవ్యంబుం బంతయుం గూర్చి టాఁ బాగంబెల్లెద గర్తముల్ గొలిపి చంపంజొచ్చి రాజాలమున్ త్రీగర్భమ్ములు పాడుచేసి భృగులన్ దీనావ్రముల్చొచ్చి రెంఁతే గగ్గోలుగ నేడ్చి రంగనలు కన్నీ రేణులై పాఱఁగఁ. 456

వ. అట్టి హిరకృత్యమ్మునకు నహింపక నమిపతీర్థవాసు లగు మును లేతెంచి హైహయుల కిట్లనిరి. 457

చ. విడువుఁడు బ్రహ్మజాతి నిటు వీరులరై పొలియింపఁ జెల్లినే ; యుడుకుమెయిఁ గటా ; నవిక లూరక తల్లడిలంగ గర్భముల్ పొడుచుటపాడియే ; నృపులపోడుములే యివి ; యింత పాపముం దడఁబడ కాచరించెదరు తన్నక తత్పుల మిష్ట కన్నుడుఁ. 458

వ. అను మునులకు హైహయు లిట్లనిరి. 459

ఉ. మీరు మహానుభావులరు మిన్నక వీరలు మాడుపూర్వఁ జేరి ఛలమ్మునన్ ధన మశేషము గైకొని దాచిపెట్టి రీ చోరులఁజంపఁ బాతకము చొప్పుడునే బికవృత్తున్ ; ఋణం వీరఁడు పాదవృద్ధి ; కిపు దేమొక కార్యము చేయఁగోరినఁ. 460

క. దాత యగు కార్తవీర్యఁడు, పాఁతులు వైచుకొన ధనము పంచి యిడెనే ; మీ కేతాదృశ మగు కృత్యము, చేతఃప్రీతికర మగునే ; చెప్పుఁడు మోసుల్. 461

చ. క్రతువు లొనర్చి మెక్కుడగు కార్యములం దొనరించి విత్కరి
క్రతతికి నిచ్చి సౌఖ్యముగఁ దా భుజియించి ధనంబు విప్రుఁ డ్రీ
గతిఁ దగ వెచ్చఁబెట్టవలెఁ గాకునికిన్ నృపచోరవహ్నిసం
గతమయి వమ్మగుఱా; విడుచుఁగా యది రక్షకు నెన్నిభంగులన్ ? 462

గీ. అట్లు కాచేపిఁ దాఁ దాచినట్టిధనము, నొరుల కీక భుజింపక యున్న కతనఁ
జచ్చి పరలోకమున కేగి జమినియాజ్ఞ, నరకసంగతుఁ డగు ధననాయకుండు. 463

క. దానము భోగము నాశము, నా నెగడున్ మూడు గతులు నను లా రెంట్రికా
మానిన మూడవగతిచేఁ, దా నడఁగు ధనం బదెంత దాచినయేనిన్. 464

గీ. ఏము పాదవృద్ధి నీ నెంచి మాపురో, హితుం విజయమెసఁగ ఋజుము నడుగ
నీఁ దలఁప విట్టిహితులు రాజుల, మైన మాకు దండ్యుండుట తప్పె ! 465

క. కృపంబు లదాత లభోక్తలు, నెపమున నార్జించువారు నేఁ నిదెడివా
రుపకాంఠాన్యులుఱా భూ, మివతులకుఱా దండ్యులనుట మీరెఱుఁగనిదే. 466

చ. అట్లు గుట వందఱులును బ్రాహ్మణాధములును నగు పీఠం దండించుటకు మహాత్ము
లగు మీరలు శ్రమియింప వలయునని యమ్మానుల నెట్టకేలకు నొప్పించి తృగు
పత్నుల గర్భములు పగుల్చుచుండ నయ్యంగన లందఱును దుఃఖార్తలై హిమవ
త్పర్వతస్మున కరిగిరి. 467

గీ. హైహయంచేత చినలోభ మమర విప్రు, లిట్లు హతులైరి, యెవ్వరికేని లోభ
మెక్కుడగుకక్రతు, చద్దావి నెనయువాఁ డొ, నర్పఁగరానిపనులు భూవార : లేపు.

చ. కులము నడంచు ధర్మమునకుంజెడు, దల్లినిఁ దండ్రి నాత్మజా
తుల హితులన్ గురూత్తములఁ దోజనియించిన యన్నదమ్మలన్
లలనఁ జాట్లలన్ మది దలంకక చంపగఁజాలు యట్లుఁదొ
తులువకుఁ జేయరాఁపని దోవడు ముజ్జగచుండుఁ జూచినఱా. 468

గీ. కామమునకన్నఁ గ్రోధమ్ముకన్న నెక్కు, దైవకక్రతు వహ్ంకృతిఁన్న లోభః
మదిగలుగువాఁడు ప్రాణమ్ములైన విడుచు. వన్న నవ్వాఁ దొవర్చిని దస్య మున్నె !

ఉ. నా జనమేజయుండను మనమ్ముగు నీవచనాచ్యుతంబు నెం
తేఁ జవిగొన్న నించుకయుఁ దృప్తి యెసంగదు భాగ్గవాంగనలో
రాజధయమ్ము వీరుటయు బ్రాహ్మణవంశము వృద్ధియొన్ ముసీం
ద్రాః జనపంద్య, నాకుఁ గృప నానతి యిచ్చి కృతార్థుఁ జేయవే. 471

ప. నావుడు వ్యాసుండిట్లను. రాజేంద్రా ! మ్రోహయపీడితలై భృగువనికలట్లు హిమవం
తమ్మున కరిగి యచ్చట మృణ్మయంబగు గౌరీవిగ్రహం బొనర్చి సరిత్తటమ్మున
నిర్మియు మీషణపూర్వకమ్ముగఁ దత్పూజల నొనర్చుచు మరణమ్మునకుఁ గృత
నిశ్చయలై యున్నంత. 472

క. ఒక రాత్రికాలమున దే. వి కృపావతి యగుచుఁ జారువేషణియై వా
రికి న్నవ్వుచుందు "మీలో, నొకతెను నూరుజుఁగు పురుషుఁ దుద్యవమందున్. 473

క. వినుఁ దతఁడు మామకాంశం. బునవాఁ దగుకతన శక్తిపూర్ణుండై మి
మ్మును బ్రోవఁగలఁడు నమ్ముం", దని చెప్పి తనంత సరిగె; నంతట వారల్. 474

ప. మేలుకొంది సంతోషదంతురితాంతరుంగలై యున్నంత నందొక్క వనిత యూరు
వుచే గర్భమ్ము ధరియించి క్షత్రియభయమ్మున నెండేఁ బోఁ దలంచి పలాయనం
బొనర్చుచున్న యది రాజులచేఁ జూడంబడి ఖడ్గసాణులై తన్ను వెనుకొనునవ్వా
రికిఁ దలంకి గర్భరక్షణార్థం బాక్రోశించుచు నిరాధాయై సింహగృహీతయు గర్భ
ణియు నగు హరిణంబోలి కుందుచున్నంత. 475

దౌ ర్వో త్ప త్తి.

క. తనకల్లి దీనదళఁ దాఁ. గని నైఁవక యూరుపుం బెకల్పుకొని తటా
లున శిశువు వెలికి నచ్చెకా. దిననాథుంబోవిమేటి తేజమువెంయకా. 476

క. అచిన్నిశిశువు తేజము, చూచినతత్క్షణమునంద చూడ్కులు పెడి యా
రాచజనమ్ములు గిరులన్, దీచెడి జన్మాంధులనఁగఁ దిరిగిరి భూపా. 477

ప. అట్లు తిరుగుచు వార లందఱు నొక్కెడకుఁ జేరి తమమనమ్ముల నాశ్చర్యంబును
దైవ్యమ్మునుం బొడమ నిట్లు యోజించిరి. 478

క. బాలకుఁ జూచినయంతన, యేలోకా నేత్రిములు వోయె నిందఱకుం ద
ద్వారకు మహిమమొ రే కా, రీరావతివ్రతముపెంపొ రేక మఱేమో. 479

ప. అని చింతించి బ్రాహ్మణవ్రతావం బగణ్యం బనియెంచి మ్రోహయూరు మెల్లమెల్లన
నామె యున్నెడకిరిగి తమభయమ్మున వడంకు నాబ్రాహ్మణికిఁ గృతాంజలులై
శరణంబు వేడుచు నిట్లనిరి. 480

ఉ. అమ్మ ! నినుం గనుంగొనినయంతన కమ్ములు వోయె వీధరి
త్రిమ్ము నుతింపఁగా వకమె గ్రక్కున మమ్ము ననుగ్రహించినే

శ్రమ్ముల నీగదమ్మ దయ దప్పట పాడియటమ్మ దృగ్విహీ
నప్పిగుజీవనమ్మ మరణమ్మన తెక్కుడు గాదె యేరికా.

481

అ. వె. ఇంక నిట్టికర్మ మేమొనర్పము భాగ, పులకు పేవకుండు తెలిసి తెలియ
కాదరించినట్టియమము జమించి క, న్నుల నొసంగు మమ్మ యెలమి మాకు.

ప. ఇది మొదలు భృగువులయెడ హైహయ లందఱును వైరంబు పడిచి వర్తిండు
నట్ల శపథం బొనరింతుము, నీవును బుత్రుండును ముఖంబుండం గలరు మమ్మును
గ్రహింపు మనుడు వారలకు నాబ్రాహ్మణి విస్మయంబు గదుర నిట్లనియె. 482

ఉ. మీనయనమ్ము లే నెఱుంగ మీపయిఁ గోపము లేదు నాకు మ
త్సరఁడు బంధుమాతుకుల దుష్టల మి మ్మిటు చేసె నక్కటా !
కానక మంచెదెడ్డల నకారణ మర్థవఃత్వ మూని వి
ద్యావిధు లై సతాపసుల నట్లొనరించిన రిత్త వోవునే ; 484

క. గర్భగతు లైనశిశువుల, నర్పకుండా వృద్ధులన్ దయాళున్యత నం
దర్ప మెఱుంగక చంపిన, నిర్బాగ్యుల మి మ్మదఃప జవించె వికఁడొగిన్. 485

అ. వె. ఊరుగర్భుఁ డగుచు మందెను శతవత్స, రమ్ము లీకఁ డాగమమ్మలెల్ల
నపుడు సంగ్రహించె వంజాకటాక్షమ్మ, కతన నాకుఁ గొడుకుగా జవించె. 486

గీ. విత్పవరమ్మన మిగులఁ గోపించియున్న, వాని మత్తుకు నొద్ద నవంశ్యత క్తి
వేడికొని వేడి మాన్పుఁడు వేగ మీకు, నేత్రములు గల్గె వింతయు నిక్క మనుడు.

ప. వార లందఱును వినయసంక్రమమ్ము లిగురొత్త మునివరుండగు నాయోద్య నమ్ము
తించినఁ బ్రసన్నుండై యతం డందులగు హైహయుల కిట్లనియె. 488

గీ. దేవనిర్మితములు తప్పిపోవు పెట్లు, వాని కొక్కింత తజ్ఞుఁడు పగవఁబోఁడు
ముసుల కిఁక సౌఖ్యమబ్బెడి దృష్టు లెప్ప, బిగితి మీకుఁ జెరింగు, నదుగుఁడు కదలి.

ప. అని యోద్యం డనుగ్రహించుటయు. 490

ఉ. అతనియాజ్ఞ నొంది వృపులందఱు నెప్పటికెట్లు లోచనో
పేతత నేగి, రక్కామరు నెంతయుఁ జేర్చి గడర్కొనంగఁ ద
న్మాత గ్రహించి యాశ్రమమునన్ దగఁబెంచుచుండె, వర్తక
మాతురులైన హైహయులకై సవరాభవముగా గ్రహించితే. 491

ప. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 492

గీ. భారతులకెల్ల భరతువివగిది యాద, వుంకు యదునృపువట్ల వీరి కులమున
 హైహయం దనునొక్క రాజులనే; ము, పిండ్ర! లేకున్న హైహయ లెట్లులేరి :
 ప. నావుడు వ్యాసుం దిట్లవియె, రాజేంద్ర! సూర్యపుత్రుం దగు లేపంతుఁడనువాఁ
 దొక్కనాఁ డుచ్చైఃశ్రవమ్ము నదిష్ఠించి భగవద్దృశాకాంక్షియై వైకుంఠమ్మున
 కరిగె. 494

హై హ య వం శ ము.

క. లచ్చియు నన్నయయనము, యుచ్చైఃశ్రవమున్ గుహదు సూరక కోర్కెల్
 పెచ్చుపెరుఁగ సంస్తంభన, మచ్చుపడం జూచుచుండె నాలో హరియుఁ. 495
 ఆ.వి. హయము నెక్కి వచ్చునతిమనోహరుని లే, వంతుఁ గాంచి విస్మయాంతరింగుఁ
 దగుదు భార్య కిట్లు లనియె “నో దార్వింగి! యెవ్వఁ దొక్క గుట్టు మెక్కి వచ్చె;
 ప. భువనత్రయ మోహనుండగు వివావి నెఱుంగుదే” యని మాటిమాటికి నడిగినఁ
 దన్మయచిత్త యగు నక్కొమరి ప్రత్యుత్తరం వీనేరదయ్యె; నంత నతండు
 మోహితఁగా నాపె నిశ్చయించి కోపాకుఁడై యిట్లన. 497
 చ. వినుమిఁక నేమి చూచెదవు; వేఁడుఱువట్టినదావిభంగి; నీ
 మన మవశత్యముం బొరపె చూచిని; యీ హయదర్శనమ్మునన్;
 జనువున నెల్లెడన్ రతి నెసంగుటచే రచవై చలత్వ మూ
 నివకతనన్ జలాఖ్యవయ నెట్టన నీ వపకీర్తి నొందుమా. 498
 గీ. ప్రాకృతాంగనవోలె దైర్యమ్ము విడిచి, హయముఁ గామించి చంచలవైతికాన
 బడబడై పుర్రలోకసంభవము చెందు, మనుడు కావమ్మునకు భీతినంది రమయు.
 ఉ. శోకము పెల్లుగాఁగ మధుమాదమ పాదయుగంబు శీర్షమున్
 పోఁకఁగ మ్రొక్కి దీనదక చొప్పుడ నిట్లను “దేవదేవ! న
 ప్నీకరణి” శపింతె; కృప యందుక లేదె; స్వభావవిధమై
 నాకడ నుండుపేర్మియు వివాళము చెందెనె; యింతమాత్రలో. 500
 క. ఎన్నుండుఁ గోప మెఱుఁగక, పెన్నవలెఁ తెల్లగునీడువిధ మింతటిలో
 నన్నిగిరి క్రొత్తయగునే; చన్నె; న న్నిట్లు కావసంగతఁజేయన్. 501
 క. విను విదనాదీ బ్రతుక నే, రునె ప్రాజము లిపుడ దొరఁగుదు న్నిశాప
 మ్మున కంతమ్ము గృపామతిఁ, గవి చెప్ప” మనంగ నతఁడు కరుణార్ద్రుడై.

ఆ. వె. వినుము నీడుగర్భమున నాకు నెన యగు, పుత్రుఁ దొక్కఁడందు పుట్టునెప్పు
దపుడ కావమోక్ష మగు నన్నుఁ బొందంగ, నచ్చు నీకు నిక్క మజ్జననన. 506

వ. అనపుడు జనమేజయుం దీట్లనియె. 504

గీ. కాలయోగమ్యుతతన నిక్కరజి కావ, మంచి శ్రోషితభర్తృక వంద మొంచి
బడబయై యెంతదనుకఁ దా విడుచువదనె, నెట్లు వంతానమును గని చేగఁదెను.

క. నాపుడు వ్యాసుంఁదిట్లను, లేవంతుం దట్టవాటరీతిం గని కో
పావిష్టుండని భయపడి, జేపేగ నమస్కరించి వెలువడి యంతవ. 505

క. తనతండ్రి నన్నిదికఁ జని, వినయమునన్ గడచినట్టి పుత్రాంతమ్ముకా
మునుకొని నుడివె రిచయు న, వ్యసచూలోచనుని యాజ్ఞ వడసి పగఁదగన్. 507

సీ. చని మున్ను రవిభార్య మనకవమ్మున నున్న , చోటునఁ దమనయు సూర్యపుత్ర
గలసినయెడ సర్వకామప్రదస్థాన , మున నుచర్తాక్ష సంజ్ఞలు దొగర్త
దలివిన దానికుత్తరమున కోటన , కాననమ్ముల నొప్పుగన్న యెడల
బడబయై శంకయఁ బంచాస్యు దళభుజఁ , జంద్రశేఖరు గజవహననను

గీ. వీలకంతుఁ ద్రిలోచను విఖింకాను , దాత నవదాతవిగ్రహా రుసుతార్థ
దేహగుణిచి తవమ్ము మదీర్ఘవృత్తి , దివ్యనర్జనహస్తమ్ము దివిరిచేసె. 508

వ. తత్తవమ్మునకు మెచ్చి యద్దేవుండు పార్వతీనహితమ్ముగ పృష్ఠచూడుండై
ప్రమదగణమ్ములు గొలువఁ బ్రత్యక్షంబై బడబాహుపిణియగు హరిపల్లవ కిట్లనియె.

ఉ. ఏం తవ మొనర్తు జగదీశ్వరి నన్ను గుఱించి దేవి వి
న్నేలెదివిష్టు వన్నియును వీఁదగునట్టి నమర్థఁ దక్కటా
బేలవెః భర్తఁ దక్కియు వివేకిని కింకొకరైన ముందునే
ప్రీలకు నెట్టిదైన బలిఁ నేవ్యుఁడ కాఁడె త్వరీకుఁ దల్పుఁడేః 510

చ. అనపుడు లచ్చి యిట్టులను సంతయు దభ్యమ, కావ మిచ్చె న
వ్యవరూపానేత్రుఁ డయ్యది కృపామతివై యెడఁజేసి యుద్ధరిం
వ నిను యజించితికా దగఁ దవమ్మునఁ; “బుత్రుఁడు గల్గఁమీఁదఁ బో
వు” ననియె కావ, మెక్కరజేఁబుట్టు సుతుండు మహాత్మః చెప్పనే. 511

క. వైకుంఠమ్మున వాపతి, యీకాననమందు నేను నిరువురకును నే
లా కల్గఁ గూడియుండుట, యేకత లేకున్నఁ బుత్రుఁ దెట్లుదయించుకా. 512

- ఉ. నాదు కవమ్మునేతకు మనమ్మున మెచ్చితివేని గామితం
 వీరగు నీకు నాపతికి నించుక భేదము లేదు దీని ము
 న్నాదరరీతి నాదయితుఁ డావతియిద్దెఁ దదాది మీకు నే
 భేదము చూడ నిట్టి విను వేడుట యాతని వేడుటే కదా. 513
- గీ. అతఁడ నీవు నీవ యతఁడని యెఱిగిన, దానఁగాక నిమ్నుఁ దలఁతునేని
 నా సతీత్వమునకు దోషమ్ము గల్గు న, నంగ మెచ్చి యయ్యనంగరిపుఁడు. 514
- ఉ. జ్ఞానులు వేదవేదలు శకల్మపులౌ మునులుకా నిలింపుచున్
 గానఁగ లేక తక్కుముఁ గాలము వ్యర్థమొనర్తు రేక్రియం
 దీని నెఱింగి తీపు వినుతింపఁ దగుకా గడు నీ వివేక మెం
 దేనియు నంగనాజనుఁ కింతటి బుద్ధివిశేష మొప్పునే. 515
- క. హరిభక్తులు నను విందిం, తురు మచ్చకు లతినిందితుఁ జేయుదు రా
 హరిః వించుకేని మాయం, తర మెఱుంగఁగరా దదెట్టి తత్త్వజ్ఞులకున్. 516
- గీ. కలియుగమ్మున మాయభయంబకుఁ గల్గు, నేకత నెఱుంగ లేక దుర్బీకు లజ్ఞా
 లింతకన్నను వాడమ్ము లెనయుచుండ్రు, తెలియుదురు మేటివిజ్ఞాన మొలయుదారు. 517
- ప. నీ కీయభేదజ్ఞానం బెట్లు చొప్పుడె నెఱిగింపు మనుడు శంకరునకు లక్ష్మి యిట్లను,
 మహాత్మా మున్నొక్కనాడు మన్నాటుండు మంతనమ్మున ద్యావపరుండై పద్మావన
 గతుండై యున్నయెడ విస్మితనై యే విట్లంటి. 518
- ఉ. మున్ను సురాసురుల్ దగ నముద్రము ద్రచ్చునెడకా జనించి నే
 నెన్ని నినున్ వరించితి నురేంద్రులకెల్లను మేటి వంచు; నీ
 కు న్నశినాక్ష! ద్యావ మొనఁగూడుట కేమి నిమిత్త, మెందునే
 విన్నిను దాటువేల్పులు గణింపఁగ లేరుకదా వనింపుమి. 519
- ప. ఆనవుడు నాకుఁ డిట్టలనె, నంబుజనేత్ర యొకప్పు డేను న
 య్యనిమిషవంద్యుడైన గిరిజాధిపుఁ గొల్తు వొకప్పు డాతఁడు
 న్ననుఁగొనియాడు నాతఁడు మనఃప్రియుఁడెంతయు నాకు నేను నా
 తనికిని నట్టివాడ విను తత్త్వము భేదము లే దొకింతయున్. 520
- గీ. ఎవ్వఁడేనియు నా భక్తుఁ డెఱుక లేక, శంకరుని నిందఁజేయు నాజుడుడు నరక
 మందుఁ బడువాడు తచ్చక్తుఁ డట్లనమ్ము, నిందఁ జేసిన సగు నింత నిక్కమనుచు. 521
- ప. నాకుఁ బోడించెఁ దదాదిగ నేను మీ యిరువుర యభేదంబు నెఱుంగుదాన న న్నను

గ్రహించి నాకు మద్యలభ్యతోడి కూడిక యెట్లావఁగూడు నట్లానడ్చువని ప్రార్థించు
లచ్చికి మహేశ్వరుం డిట్లనియె. 522

క. చింతిననెలఁగి వీ తప, మెంతే సంకాస మెనఁగె నిక నీమెడ ను
స్వాంతం దగు నీవతి యో, దంతిగమన నీకు నొక్క తనయుఁడు పుట్టుకా. 523

క. హయరూపమ్మున శ్రీహరి, దయగలఁడై యిటకు వచ్చి తన్నియో! నీకుం
బ్రియుఁడగు నాప్రేమ న, మ్ము యథార్థమ్ముగను నీకుఁ జుట్టుఁడు పుట్టున్. 524

ఉ. ఆ కొమరుండు లోకులకు నందఱకుం దలదాటి భూపఁడై
యేకముగా జగం బఖిల మేలెడివాఁ డయి యేకపిఁడనన్
ప్రాకటమైన నామమునఁ బ్రాణమ మొప్పఁ జరించు హైహయో
భ్యాకము వంశము న్నెగడఁగాఁ గల దాతఁడు కారణమ్ముగన్. 525

వ. పిమ్మట నీవును భర్తంగూడి వైకుంఠమ్మున కరిగి నుండు బుంధఁ గల వని చెప్పి
మఱియును, 526

గీ. బృందయగతయైనవరరత్తి నెఱుకకలెటఁ, గొలువ నేరక మర్తలఁ గొననకన
నీకు పిల్లలై శోకంబు నిజము దీని, కాంతి కన్నడ యధైచి శోకంబు పొందు. 527

వ. ఆని వరమిచ్చి శంభుఁడు తనంతఁ జనెన్, గరుడరత్తి సజ్జగ
జ్జననియు నంతరాత్మవిలసత్సుందైత్యశోచిరాజినూ
తనమణికాంతిరంజితవదన్యయైచిననా మహేశ్వరిన్
విసయమునం దలంచుచును వేద్యమెయిం బతిరాక గోరుచుకా. 528

వ. ఉన్నంత శంకరుండు గైలాసమ్మున కరిగి ప్రహళుయందు నొక్కయఁడగు చిత్ర
రూపునిఁ జూచి యిట్లను. 529

క. వైకుంఠమ్మునకుం జని, శ్రీకాంతునితోడ విట్లు చెప్పుము “వత్సీ
శోక మ్ముడువు” మనుచు మై, త్రికలనం దనకు నేను దెలిపితి ననుచుకా. 530

వ. ఆని యనునంగ నేగె నతఁ డందితవైష్ణవభాసురంబు ను
స్వనకుకహంసనంయుతము చాచనరంజితంబు స్మర్తగీ
తనినదవాసితంబు వితతద్రుమభూషిత మప్రమేయసౌ
దనివయమందితంబు నగు కామరసాక్షిపురంబు వేరుకన్. 531

క. హరినదనద్వారమ్మున, స్థిరులై వర్తించు సుప్రసిద్ధుల వేద్రో
ద్ధురపాణుల జయవిజయిల, నరసి హరికిఁ జెప్పఁబనుప సంతట జయఁడున్. 532

- ఆ.వె. హరివిగాంచి యిట్టలనుఁ “చిత్రరూపుఁ డా, దూత శంకరాజ్ఞ చేత వచ్చి
తివిరి దర్శనము ప్రతీక్షించి యుండె రాఁ, దగునొ తగదా” యన నకండు పేర్చి.
- క. వైశమతోనికి రమ్మని, కాలగతునిదూతఁ బిలువఁగాఁ దగునన న
చ్చీలుఁడతఁ డట్లొవర్చుగ, నాలో వా చిత్రరూపుఁ డంజలిగొనుచుఁ. 534
- క. ఎదుటికిఁ జని మొక్కిడఁ బే, ర్మిదగ “గిరీంద్రునకు నేమమే ? నీ విటకుం
గదలి యరుదెంచు పెండుల, కొదవమగా దేవకార్య మొక్కం ?” డనుడుఁ. 535
- క. దేవా : సంసారమ్మున, నీ వెఱుఁగని దొకఁడు గల్గునే ; నన్ను మహా
దేవుం డనువఁగ వచ్చితి, దేవరతో నొక్క మనవి దెల్పి చనంగన్. 536
- వ. ఆతండు చెప్పుమనిన తెఱంగు విన్నవించెద నాకర్ణింపుము. 537
- క. నీతరుణి లచ్చి కాళిం, దీతమసానంగమమున నేమమ్ముమెయిన్
జేతము ధ్యానాయత్తం, బై తగ మన్నది తురంగమాకారమునన్. 538
- వ. సురముఖపేవ్యయై సకలశోకవినాశియైన యేసిరిన్
నరుఁడు త్యజించి దుఃఖకలనం బడు నట్టిచెలిం ద్యజించుఁ నీ
కరయఁగ సౌఖ్యమున్నె ? నతి నల్పుఁడుమన్ విడ విచ్చగింపఁ దె
క్కరణి నదోషయంచు మదిఁ గాంచియు భార్యను నీడితో హరీ. 539
- ఉ. ఎవ్వవికాంత క ప్తివడు నెగ్గగు నాతనిజీవితం బిసీ
నవ్వుడు రెల్లశత్రువులు; నాపదఱల్ విని వైశ మబ్ధిజా
నెవ్వగఁ బాపి తైకొనుము నెమ్మది నమ్మద మంద నక్కటా
జవ్వనిఁ బాయదుఁల మది శక్యమె యిట్టి దటంచుఁ దెల్పుఁగఁ. 540
- మ. మును నామావిది దక్షియాగమున వమ్ముం జేసె దేహమ్మునో
నవజాతాక్షః తదంగనా విరహసంప్రాప్తంబు దుఃఖంబు నా
కనుభూతంబగుటన్ మతోక్కవికి భార్యాఽయోగమన్నఁ మనం
బినుమోదింపదు కష్ట మింతకును నన్యం బేది సంసారికిన్. 541
- ఉ. నిమ్మట నద్రీజం దవముపెంపునఁ గొంటి నగాత్మజాతయై
నమ్మతి దక్షపుత్రికయై జన్మమునందుటఁజేసిఁ మేటి క
ష్టమ్ములకెల్ల గష్టమకటా తరుణిం ద్యజియించి యెట్లు ప్రా
జమ్ముల నిర్మితో యెఱుఁగఁ ; వ్యాయమె నీకిటు లొంటినుండుటల్. 542

- గీ. వేయి సంవత్సరములాయె వెలచి వీడి, యేమి పౌశ్యము గొంటి నీ వింతకాల
మరుగుమిఁక జాగునేయక యశ్వరూప, మమర వీ కాంతి వసియించునట్టియైదకు.
- వ. అట్లు చవి కొమరుంగని భర్గపీనహితుండవై స్వస్థానమున నుండుండుమని
శంకరుండు విన్నవింపుమనియె నను చిత్రరూపుని పలుకరి, ప్రేమికుండై యశ్వ
రూపము దాల్చి. 544
- గీ. బడబ యగు సింధుజాత యున్నెడకు నరిగి
కని మనమ్మన విస్మయమ్ము నతఁడొందె
నతని హయరూపుఁ గని విస్మయంబు నందె
లచ్చి; సంగతి యిరువుర కిచ్చుపడియె. 545

ఏ క వీ ర ట న న ము.

- క. మదనార్తు లగుచు నిరువురు, పదపడి యిటు లెవయ గర్భభర మధరఁగఁ జే
ర్చిఁ దమాజాఁ గనియె రెండవ, మదనుం డనఁ దగిన వాఁమరి మద మెనయకా.
- వ. పిదప బడబాకృతి యగు సిరికిఁ దాదృకుఁడగు హరి యిట్లనియె. 547
- క. బడబారూపం బిప్పుడ, విరువుము నైకుంతమునకు వేగమ చనఁగాఁ
గడఁగుట యొప్పుడె విడువం, బడుఁగాక తమాజాఁ దిచటఁ బంకజనయనా. 548
- వ. నావుడు లచ్చి కరుణంబున నిట్లను. 549
- క. తనువునఁ బట్టిన కొడుకున్, వనమున విడువంగ మనము వచ్చునె యేయం
గనకైనః విన్నదీతట, మున పీ శిశువునకు దిక్కు ముందెవ్వరొకో. 550
- క. ఆసునాలో నిరువురకును, ననువయ్యెన్ దివ్యదేహ మంతవిమాన
మ్మును నేగుదెంచె దానిం, గని సిరి హరి కిట్లు లనియెఁ గడుఁ గరుణమునన్. 551
- గీ. సర్వలక్షణముల వీకు సదృశుఁ డైన
శిశువు నిట దీగవిడువ నేఁజెల్ల నెత్తి
కొనుము మూగురమును నేగు బనువుగాదె
యనుడు హరి యిట్లులనె సింధుతనయ కెలవి. 552
- వ. ఇట్లాంకు నే నొక్కకార్యార్థంబు నిర్మించితి నది యెట్లంటేని, యయాతికిఁ దుర్వ
సుం డనునొకపుత్రుండు గలఁ దతనికి హరివర్మ యని పితృదత్తంబగు నామాంత
రంబు విశ్రుతంబగు నారాజన్యుండు పుత్రకామియై తనం బొనరించుచున్నవాఁడు

మత్స్యేరణమ్మున నతం దీత్రనయుఁ బరిగ్రహించి పోషింపఁగలఁ దతఁడు నచ్చు
దనుక నాయనకంజేసి యాతపి కొండు భయంబు లేకుండునని యాపె నాశ్వా
సింది తత్సహితుండై వైకుంఠమ్మున కరిగె నావుడు జనమేజయుండు వ్యాసున
కిట్లనియె. 553

గీ. జాతమాత్రునిఁ గొనుదుని శంకఁ దక్కి, విజన మగు కాననమ్మున విడిచి చనిన
పిదప సంహవిష్టుగముం పీడ యతిని, కబ్బికుండునె ? గతి యెవ్వరైరి చెప్పు.

చ. ఆనిని వ్యాసుం దీట్లనియె నట్లు లక్ష్మీనారాయణులు విమానం బధిష్ఠించి చనిన
పిచ్చాట మదాలన యను తన పాప్యంగూడి ముచ్చటించుచుఁ జంపకుండను నొక
విద్యాచిమిఁడు విమానయానమ్మున దైవవశమ్మున నచ్చటికి వచ్చి నిడుపమానతేజః
ఘ్రజంబై యొప్పు నా శిశువు నాలోకించి విమానమ్ముడిగ్గి చుదనఁన్పురుం దగు
నక్కామిరుఁ గైకొని మదాలన కిచ్చిన నత్తన్నియు నిది గన్న పేదంబరి ననుం
దానందంబు నంది శింబు మూర్ఖుని యాచింగనం బొనర్చి కన్ననానింబరి నెంచి
యుత్సంగమ్మున నిడికొని పతి కిట్లను నాథా ! యీతఁ డెవ్వఁడు ? నీతెట్లు దొరతె ?
నిక్కాననమ్మున నెవ్వరు డించి చనిరాకో ? యనుడుఁ జంపకుం దీట్లనియె. 555

క. పవిత్రా ! యీతఁడెవ్వఁడో, చవి యడిగెద శత్రుః నతనినమ్మతియేనిం
దనయునిఁగాఁ బెంపందగు, నని వైశమ యింద్రునొద్ద కాతం దరిగెఁగా. 556

గీ. ఆరిగి సంకోషదంతురితాంతరింగుఁ, దగుచుఁ బుత్రునిఁ జూపి యిట్లను మహమ్మ
యోపనిషాఁకుఁడో యీతఁడెఱుంగ రాదు, దొరతెఁ దమసాతటంబుండు పనమందు.

క. తమసాకాశిందీసం, గమమున నేవవిత డించి కానువునైఁ బ్రే
మము వీడి చనియెనో ని, క్కము నీనమ్మతినిఁ బుత్రుఁగాఁ గైకొందున్. 558

చ. దృశ్యాస్త్రమ్ముల నిట్టిండు గృత్రిమతనముండుగాఁ జెప్పంబడుఁ గాదే యనుచంపకు
నకు నింద్రుం దీట్లనియె. 559

చ. ఇతఁడు హయస్వరూపు లగువిందిరకున్ హరికిన్ జనించె న
ప్రతిముఁడు హైహయం దనఁగఁ బాటియనీశువుఁ నృజించె శ్రీ
పతియు యయాతి పుత్రనకుఁ బంపొనరింపఁగఁ నేగ విద్యు భూ
పతి హరిప్రేరణంబు గొని బాఁచితై యటకేగు నింతలో. 560

చ. అతఁ డరుగునంతకు నీ విభ్రాత నచ్చట విడువవేని యారాజు దుఃఖితుండగు
నబ్బాయం దేకవీరుండను నామమ్మునఁ బృథివీతలమ్మున నెగడువాఁ దగునని యని

పినఁ జంపకుం దప్పిటుకపావని యథాస్థానమున విగదికిలి తనయెడ కరిగె నంత
హరి యయాతి పుత్రునకుం దొడఁపాపిన నదండు బార్హతస్పాంబుండై నమస్క
రించి వినయమ్మున నిట్లను, 681

గీ. విషయనంశక్తి బొంగి వివేకవంతు, లైన బానికి గాఁదగురర్హి నీను
ద్యుతియు కిల్గె దేహనఁదదిలి ఉపము, చేయుచున్నట్టి నా కిది చిల్ల మనదు. 682
చ. అని భక్తిపరువకుండై నానావిభక్తుల నుతియించుచున్న స్వహృదనకుఁ గృహించు
హరి “నీ కోరికయే” నను నెరఁడు ‘పుత్రివ్రాప్తి’ మనుమఁ గలువఱకుం దిట్లనెను.

క. తమసాకాశివీనం, గమమున నితియందుఁ గొనుదుఁ గంటిని నీకై
యమలుం దబ్బాఁబని గొను, ము నీహీనఁ యనంగ నఁజు మోదము పేర్చెఁ.

క. అటఁ జని నోటం దనకా, లొట్టునై నది యాకినానెడి పుత్రుంగని మ
ర్బటమగు తల్పొందవ్యవుఁ, బిది నఁ నక్కఱము నఁది ప్రబలివ కూర్చున్. 685

చ. కంఠుల నెత్తివట్టి యెనకమ్మున శీర్షము మూర్కొనున్ “నుచు
ష్కండుగు మత్తవమ్మునకుఁగా నిను శ్రీహర యిచ్చె” నంచు నా
దండునఁ గొఁగించుకొనుఁ “వద్దయు న.శ్శుతి వారిరాకిన్
దరణిని గమ్ము నా”కను “నుకాఁ పనుఁగన్నది లచ్చియే?” యనున్. 686

క. శతవత్సవములు నీకై, యతితప మొనరించు నన్ను నానందించన్
గతి వైతిని నీ నగుమొగ, ము తగం గని పెంచు నకవపుజ్జము మితమే. 687

మ. అని మోదించుచు బాంకుం గొని పురం బిమ్మేటి లానేగె గా
యనకుల్ వాఁడగ వందిమాగధులు నర్హస్త్రోత్రముల్ పేయ నె
క్కొని మంత్రుల్ సపురోహితప్రముఖులై హుస్సిన్ వసుంజాత లా
జనికాయంబు పురాంగనాజనమఱుల్ చల్లకా ధ్వమల్ కొల్లఁగన్. 688

క. హరివర్మ యిట్లు తనపురి, కరిగి కొమరు నొనఁగె బాహ్య కాపాద్వియుఁ బ్రే
మరసాకులయై కై కొని “నరవర యితఁడెట్లు వొరకె” నా నరఁడనియెన్. 689

చ. హరికిని వంబుజాలయకు నాత్మఁజఁ డీతఁడు నాకుఁ దక్కువన్
దొంకెఁ దవంబుకల్మి; ననఁ దొయ్యలి నమ్మదమందె మీద న
న్నరవరుఁ డక్కుమారునకు నామమువెట్టె మహోత్సవంబు మే
యరముగ నేకపీఠఁడని; శోరపువృద్ధి నెనంగె నాతఁడున్. 690

వ. ఇట్లు మహానందఁననుగ్నుండై యక్కుమారుకతన బుజిత్రయముత్తఁగాఁ దన్నుఁ

దలంచికొని యాటవమానమ్మున నన్నప్రాశనంబును మూడవయేటఁ జూడకర్చు
మ్మును బొనరించి విప్రుల ననేకవిదదానమ్ముల సంతుష్టలంజేసి. 571

క. ఏకాదశాబ్దిమందు ఈ భాకారున కాసుతువకు నా నృపవరుఁడ
స్తోకము మౌంజీబంధ, శ్రీకము సంస్కార మొప్పు జేసి కడంకన్. 572

వ. వేదమ్మును ధనుర్వేదమ్మును సభ్యసింపఁజేసి వట్టాభిషేకయోగ్యుండగు నాతనికిఁ
బుష్టార్థ యోగసంయుక్త-బగు శుభదినమ్మునఁ దదనుకూలసంభారంబు లొనరించి
వేదశాస్త్రతత్వజ్ఞుఁడగు విప్రుల రావించి సాగరమ్ములయుఁ దీర్థమ్ములయుఁ బవిత్ర
జలమ్ములు దెప్పించి స్వయముగా సభిషేకం బొనరించి విప్రులకు పవలలు లొసంగి
స్వర్గకాముండై భార్యాసహితమ్ముగ వరణ్యమున కేగి మైనాకశిఖరమ్మున వాన
ప్రస్థుండై యుండి పత్రపలాశాహంబియతిం బార్వతిం గుఱించి తపం బొనరిం
చుచుఁ జిరకాలం బటనుండి దైవికమ్మున నిరుపురును దేహత్యాగం బొనరించి
యంద్రలోకమ్ము నొంది సుఖం బుండిరి. పదంపకీ యేకవీరుం డీ యుదంతంబు
విని యౌర్వదైహికమ్ములు నిర్వర్తించె. 573

క. పితృదత్తమ్ముగు రాజ్యము, హితగతి నొనరించి భోగ మెనయుచు నొకనాఁ
డతఁ డరిగె మంత్రిపుత్రా, నితముగ నమరావగకు సమిజ్జపేక్షన్. 574

వ. కోకిలాలాపముఖరికమ్ములును బుష్పఫలభరితమ్ములును పట్నదవిరాజితంబులును
నగు పనసచంపకవకుళతింకతాలతమాలజంబూచాతకదంబకంబులును వేదధ్వని
మనోహరమ్ములును హోమధూమావృతగగనమ్ములును మృగశాబసమన్వితమ్ము
లునునగు ఋష్యాశ్రమమ్ములును గోపికాసురక్షితమ్ములును శాలినంపకమ్ములును
బ్రహ్మలంకజారామమ్ములునగు కేదారమ్ములును, మనోరంజకమ్ములగు వికుంజ
మ్ములును వేర్వేరి యరయుచు నన్నదియొద్దునఁ దిరుగువాఁడు ముందట, 575

ఉ. ఆ యమరావగాజలమునందు శతచ్ఛదమైన యబ్జ మ
త్తోయజదక్షిణమ్మున విధుప్రతిమాననఁ గాంచనాంగిఁ బ
ద్మాయతనేత్ర దీర్ఘకిచ నద్రుకుచ స్నవకంబుకంఠి నే
దో యొకచింతమై నొగులు నుగ్మలి నొంటరిఁ గాంచె నొక్కటన్. 576

క. కని శోకకారణం బిడి, గి నరేంద్రుం డిట్లు వల్కుఁ గేవలమనుజాం
గనవో : గంధర్వినో : పి, పనిమిషసుందరినో : తెచ్చుమా పే రెవరో : 577

- క. ఏకాకివివై రోదన, మేకతమునఁ జేయుదాన? వెవ్వఁడు జనకుం ?
 డీకాఱదవి న్నిను నెవఁ, డీక్రియఁ ద్యజియించె నాభుఁ దెవ్వఁడు వీక్షకా? 578
- అ.వె. చోర బాధ గాని క్రూరమృగమ్ముల, బాధ గాని నాడుపాలనమున
 లేకమాత్రమైన లేదు శోకవిలుత్త, మేమె తెల్పు దాని నేనడంతు. 579
- క. మానవులో, దేవతలో, దానవులో పేరు గ్రుచ్చి తరుజీ : నాకో
 మానకతెల్పుము నీదుఁ, భానుగతికి మూల మలన నచ్చెలి యనియెన్. 580
- క. విను నృపవర నాదుఁబ, మృనకు నిమిత్తము వివత్తి మొనరునిచో నె
 ట్లనువగు శోకము ప్రాజికి, మునుకొని వచియించు డీసమూలందెల్లకా. 581
- వ. భవద్దేశమ్మున కన్యంబగు దేశమ్మున రభ్యుదను మహినాయకండు గలఁ దతం
 దతిభార్మికుం దయ్యనముభార్య రుక్మరేఖ యనఁబరఁగు నాపె సంభాసహీన యగు
 కతన దుఃఖితయై యొకనాఁడు తన కాంతున కిట్లనియె. 582

ఏ కా వ శీ వృ త్తాంతము.

- క. తనయరహితమగు మట్టి, వనమువృథా యని తలంతు వంఞ్కాత్వముక
 న్నును నంగనలకు దోసం, బనమా : పేటొందు గలదె యరయఁగ నెంచుకా. 583
- వ. ఇట్లు భార్యచేఁ బ్రేరితుండై యానృపాఁడు బ్రాహ్మణుల రిప్పించి సంతానార్థం
 బగుక్రతు వొనర్చునెడ. 584
- ఉ. చారుశరీర శీతకరసామ్యమునం దగుమోము వొల్పు భ
 న్యారుణనేత్ర రక్తచుఱాంచిత శోభనకేళి కాంచన
 శ్రీదివి నొప్పుకన్నె మృదురీతి నెసంగెడివన్నెలాఁడి యిం
 పారఁగ నగ్నికుండమునయం దుదయించె నఖండితప్రభకా. 585
- వ. పంపదీ హోత యక్కన్నియఁ దనఁరమ్మున గ్రహించి నృపునకుం జూపి
 యిట్లను నిర్బాల * మేకావళిన జనియించుటఁజేసి యేకావళినామమ్ముననెగడుఁ
 బుత్రకుల్యయగు వీపుత్రకంగొని సుఖికుండవగుము విష్ణుఁ డిద్దాని నొసంగె నావుడు
 రభ్యుద దత్తలోదరిం గొని సంకుష్టాంతరింగుండై తనభార్య యగు రుక్మరేఖ
 కొనఁగిన నాపెయుఁ బుత్రుంగన్నదానివంశమ్మున నామోదించె నంత నృపతి జాత

కర్మాదికం బొనర్చి జన్మంబు సమాప్తి నొందించి ముక్తిక్కులంబుజించి తన
గృహమ్మున నుండునుండె. 586

గీ. పుత్రవృద్ధి నెనఁగను వపువృక్షోఁడి, తల్లిదండ్రుల కతులముదమ్ముగూర్చు
నానృపు సమాత్మ్యనకు నేను నాత్మిజాత, పేరు వినుము యశోవతి దాదాజీశ. 597

గీ. మా యిరువురకు నీడు సమాన మగుట, నృపుఁడు నన్నొనరించె నచ్చవఁనేత్ర
కనుఁగునెచ్చెలి గాఁగ; మే మదియఁగోలె, నొక్కటిగనాదికొనుచుండుమొప్పదముగ.

క. పరిమళవానితములు మేల్, నరసీజము లెవట నుండు నమ్మతి నదటన్
నరపరపుత్రికఁ గ్రీడా, దర మెక్కుడు దానఁజేసి తద్దయు నెమ్మిళా. 589

ప. ప్రతిదినమ్మును నమ్నంగూడి తక్కుఁగల నెచ్చెలులు గొలువ గంపవంకింబులగు
పంకజంబులం బొల్చు గంగానదికిం జని యయ్యేకావళి క్రీడించు నియ్యది యతి
దూరంబని యే నెంతవారింబిన నాపె చెవిఁబెట్టకునికి నొక్కనాఁడు తజ్జనకునితో
నిట్లంటి. 590

క. నీకొమిరె ప్రతిదినము కను, లాకరములయందు వాంఛ నంది నఖలతో
నేతతమ వనములందు ని, రాకులతం దిరుగు నదుల కరుగు నృపాలా : 591

ప. నావుడు రట్కుండు తననగరున భ్రమరమనోహరములును బుష్పితమ్ములునునగు
కమలంబులం బొల్చుతటాకమ్ము లనేకమ్ములు బొందునఱచి యేకావళిం గంచి
బుజ్జగించి యిట్లను. 592

క. అమ్మా ! నీకం గమలవ, నమ్ములయం దిచ్చయేని నవసారనయు
క్తమ్ములగు నిచ్చటి తటా, కిమ్ములఁ గ్రీడింపు మరుగఁగాఁ బోకు మెటన్. 593

ప. అని తండ్రి నియమించినను గమలాన క్తచిత్రయగు నక్కన్నియ యథాపూర్వమ్ముగ
దూరస్థమ్ముఁగు నదులయెడఁ గ్రువ్వరు నయ్యది వీక్షించి నృపాలుండు పుత్రిక
యెడఁ గల్గు కూర్మిపెంపున శత్రుపాణులగు భృత్యుల రక్షణంబు నియోగించె. 594

క. ప్రతిదినముం విక్రవమ్మతి, నతివలతో నమ్మఁ గూడి యబ్బలిక ని
ర్గతయై గంగానదికిం, గతాగతములం బొనర్చుఁ గౌతుక మెనఁసున్. 595

ప. అంత నొక్కనాఁడు ప్రాతఃకాలమ్మున నశీనమేతయై రక్షకులు వెంటనరుదేరఁ
గ్రీడారాలుణయై యయ్యెడ కరుదెంచి యంతకుమున్న యచ్చరలతో వచ్చియున్న
కామపత్నితోఁ గమలక్రీడ నొనర్చుచుండె, నయ్యెడఁ గాలకేతుండను నొక్క
రక్కసుండు బహుంజ్జీగజపరివృతుండై యరుదెంచువాఁడు పంకజక్రీడ నొనర్చు

మత్స్యభి నేకావళింగాంచి తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి హరించ నెంచి దగ్గకు వచ్చు నాలో నాలోకించి యే నిట్లంటి. 599

క. రక్కసుఁ దెవ్వదొ యిచ్చటి, కుక్కుమెయి కా వచ్చె ననిన మునతియుఁ దానా దిక్కుమొగందై యెద భయ, మెక్క వసుం గలసి చొచ్చె పృథ్విజనుమనన్.

ప. పదంపడి కాలకేతుండు గదంగైకొని వత్సరగతి నేలెంచి రక్షకులం దటిమ జుఁ న్మోహినియగు మత్స్యభిఁ గైకొని యరుగుమండ వేవహనయు 4 యత్ర స్తమునగు నానెచ్చెలి రోదనంబు విని చేయనది లేక యేను వాని కిట్లంటి. 598

క. అక్కట! మత్స్యాజంబగు, విక్కలికిం గొనఁగ నేలఁ మే వచ్చెద నీ విక్కమలాక్షిఁ ద్యజింపుము. చక్కఁగ నన్ గొనుము కలుఁ నట్టుము పేర్కొన్.

ప. అను నావచనమ్ముల గణింపక యరుగు నారక్కసున కద్దవడి రక్షకులు సంగరం బొనర్చి వాని పరివారకులగు రాక్షసులు ప్వామికాంతకత్తులై యెరికి యోడించెడి.

అ. వె. కాలకేతు విట్లు గండున రక్షకా, వళిని. దుస్మి నాదు ప్రాణసభిని గొనియు పేన దమ్ముఁ గొలువ గఁ దనపున, కరుగునంత నేను వతవివెంటి.

ప. తీవ్రగమనమ్మున రోదనం బొనర్చుచు నరుగునంత నమ్ముంగాంచి మేకావళి కొంత స్వస్థదిత్త యయ్యెఁ, బదంపడి యెట్లకేలకు దగ్గఁ కరుగుచు నమ్ముం గొఁగించి కొని స్తంభస్తేదనమాకులయై కన్నీరు కాయవఁగా నేడ్చుచుండఁ గాంకేతువు ప్రీతి పూర్వకమ్ముగ నాకిట్లనియె. 602

గీ. నాకలోకమ్మనకు సరి నాఁగవచ్చు, మత్స్యరం బయ్యదియ కనుమా మృగాక్షి బెగడుమై నగడువడు నీ ప్రియసఖీమ, జికి వచింపుము దైర్యమ్ము నెమ్మిగ్రహ్య.

క. ప్రీతిమెయి మీకు దానుఁడఁ, గాతరతం గుండవేం ? కడు మోదమునా జేతము స్వస్థముగాఁగ వి, రాతంకత మండుఁడని సహదరమెవఁగన్. 604

ప. నన్ను వప్త్యుగాక్షి తెలస రథమ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొని కీర్తుగమనమ్మునఁ దనపురి కిరిగి సంతనం బెవఁగ నొక ధవళగృహమ్మున మమ్మిరువుర ముంచి చుట్టును ననేకుల రక్కసులఁ గావ నియమించి మఱునా దది కరుడెంచి మంత నమ్మున నమ్ముం గాంచి యిట్లనియె. 605

క. శోకముఁ ద్యజించి నీ చెలి, నాకుం బత్ని యగునట్లొనర్చుము రాజ్య శ్రీ కదికారిణి తా నను, మేకోరికయైనఁ దీర్తు నే పేవకుఁడన్. 606

ప. నావుడు వానికే నిట్లంటి నీకుం ద్రియం బొనర్చునంత సమర్థతలేని నన్నునుగ్ర

హించి నీవై యిక్కన్నై బోధింపుమనుడుఁ గామాతురుండు కాలకేతుండు మత్సరి
కిట్లనియె. 607

ఉ. మానిని నన్ గలంచుటకు మంత్రము నొక్కఁడు పంచి దాన ము
న్మానసముఁ గ్రహించి నిను నమ్మివ దాసుని వీనిఁ బ్రోవఁగాఁ
బూనక యుంబ పాడియెఁ నముజ్జ్వల మీ నవయావనంబు ని
త్యానుగతంబు గామి వినవాఁ నవలం బొనరింపఁ జెల్లదే. 608

ప. నావుడు “మజ్జనకుండు నన్ను రాజపుత్రున కీ నెంచె మన్మథంబున హైహయం
డను రాకొమరు వరించి యున్నదాన ననాతనమగు ధర్మమ్ము వమ్ముఁజేసి తక్కు
రుల నెట్లు కైకొందుఁ దలిదండ్రుల యిచ్చ కమగుణుండగు వరు వరింపఁదగు
వారలు గాని కన్యకలు స్వతంత్రలే” యను నక్కలికియందుఁ గరుణింపక పాపా
త్ముండగు నద్దానవుం డయ్యుద్యమంబు విరమింపఁడ, అవ్వాని పుంబు పాతాళ
విసరమ్మున ననేక రక్షగణరక్షితంబై యేరికిఁ జొరరాకుండు ననుడు నేకవీరుండు
యశోవతి కిట్లనియె. 609

క. నిను నీ నెచ్చెలితోడం, దనపురమున నుంచె నంటి దానవుఁడు మనం
బున సంకయంబు దోఁచెడిఁ, జనుదెంచితివెట్టు లిటకుఁ జంచలనయాన. 610

గీ. హైహయండును రాజన్య నాత్మఁ గోరి, యున్నదాన నటంచు మీ వన్నెలాడి
వలికె నంటివిననుఁ దక్కి పార్తివుండు, హైహయుడు లేడు ననుఁ గోరెనా లతాంగి ?

క. మీ నెచ్చెలి జనకుండగు, మానవనాథుండు నన్ను మన్నించి యిడం
గా నీ కన్నియఁ గనియెనెఁ, మానక నాతోడఁ జెప్పుమా వెఱపేలా. 612

ప. అట్లేని యా రక్కసు నడంచి యిప్పుడ యప్పుడఁగిఁ దోడైచ్చి నీవంతం బాపఁ
గలవాఁడ నప్పట్టజంబునకు మార్గమ్ము నాకెఱింగింపుమని వెండియు. 613

ఉ. దానవుఁ డాత్మజాత విటు దారుణరీతిని గొన్న నంగతిన్
మానవ నాయకుండు వినెనాఁ యటులేని బ్రయత్న మేమియుం
దానొనరింప కుండునెఁ మతాహరణమ్మునకన్న దైన్య మెం
దేనియుఁ గల్గినెఁ యతఁడు హీనబలుండెఁ మృగాక్షిఁ తెల్పుమా. 614

ప. నీ పక్కన్నియ గుణమ్ములు చెప్పినదిగోలే మన్మథంబు తదధీశుంబై యెప్పు డయ్య
తవ విడిపింతునని పంరంభమ్మునఁ బొదలుచున్న యది. నాకుం గమనోపాయమ్ము

నొదివి నీవెట్లు వానిఁ గిరులింది వచ్చితో తెలుపుచును నయ్యేకవీరునకు యశోవతి
యట్లనియె. 615

గీ. చిన్నకనమున నొక మంత్రసిద్ధుఁ డిచ్చె, నాకు మంత్రంబు సరనాథః | వ్యాకులత్వ
మదర నా రక్కసుని పురమంచు మంచు, నెడలఁ దన్మంత్రరాజుండు స్మృతికివచ్చె.

క. ఆ మంత్రమున దేవిన్, గామనదఁ గొలుతునేనిఁ గలుగును మోక్షం
పీమెయి నవి యొజించి న, దా మనమున నుంబి నిలిపి తత్పర నగుచున్. 617

ప. రక్తాంబరయు రక్తనయనయు సృష్టిస్థిత్యంతకారిజయు సౌమ్యయు విశ్వేశ్వరియు
నగు నప్పురశక్తి గుఱించి మంత్రంబు జనియించిన నాపె యనుగ్రహించి నాకు
స్వప్నమ్మునఁ బొడకట్టి యట్లనియె 618

ఉ. వైశమి లెమ్ము పొమ్ము మరవైరితయమ్మును వీడి గంగ కో
టాలిఁ | యేగుడెంచెడి నృపాఁడు హైహయఁ దేకవీరుఁ డెం
తే లలితుండు మచ్చరణవీఃజబంధరితాంతరింగుఁ డీ
లో లలి నన్నదీకటికిఁ జంతితశత్రుఁ డతండు పేర్చిమై. 619

క. దత్తాత్రేయమహామని, దత్తంబై యెంతికినేనిఁ దగియెడివానిం
జిత్రమున మహావిద్య న, మత్తుందై పకన చేయు మత్స్యీరికినై. 620

ప. లక్ష్మీపుత్రుండగు నన్నరవయండు విహరిం బొనరించుచు విన్నుం గాంచి కరణంబై
రాక్షసుం జంపి యేకావళి విడిపించుఁ బిమ్మట వీ నెచ్చెలి కాలాజనుతుం బతిగా
వీ వొనరించునది యని చెప్పి యాపె యంతిర్దానం బగుడు మేల్కొంచి స్వప్న
వృత్తాంతంబు వదించిన నేకావళి ప్రసన్నవదనయై నా కిట్లనియె. 621

గీ. ఆవృరాంబిక వచనంబు తప్ప డిప్త, యేగు మతిరయమున గంగ కీపు నాకుఁ
బ్రీతి యొనరింపు మనిన నాపె వచనమున, విటకు వచ్చితిఁ బరశక్తి కృప నృపాల.

ప. జగజ్జననియ నాకు శీఘ్రగమనంబును మాగ్ధజ్ఞానంబును నొసంగె నియ్యది యస్మ
దీయోదంతం బింక వీ వృత్తాంతమ్ము సుకవృషును నయ్యశోవతి కేకవీరుం
డిట్లనియె. 623

గీ. సువదనవిచ్చు చెలి నాకు జనని హైహ, యుండ నన్నేకవీరుఁ డటంఘ. మన్మ
నంబు పాతింతమయ్యె ననంగజనక, మైన మీ చెలి పృథ్వాంత మానుకతన. 624

చ. మొదల సమస్తశోకముఁ మోహము గొల్పెడి వాని నుండ మిం
పొందిన వదించి తంత మదనోదయమయ్యె, గుణమ్ములన్ వదించి

ప దొరఁకొనన్ మనంబు వశవై ఖరి నొప్పె “నినుకావరించె నా
సుదతి” యెఱుఁచుఁ జెప్పి నను సుందరి; దాసునిఁజేసి తింతికీక. 625

ఉ. వీమి యొనర్చువాఁడఁ గమలేక్షణ; మీ తుపకార; పెట్టు నా
కా మహిళాజనాభరణ మాయనవద్యవిలాస యాకన
తోక్కుమలగాత్రి యున్నయెడకుం జననా; నెటు వానిఁ జంపి యా
సామజయానఁ దేరనగు; జన్మము సార్థకమై చెలంగఁగన్. 626

క. అపురిమార్గము నెప్పు ద, యావరు లెవ్వారు; నీవ యనుకుంపకా నం
తావపరీతుని నను సౌ. ఖ్యోపేతు నొనర్చు మింత యొప్పుదె నీకుకా. 627

చ. నుడివితివేని వైశమ మనోగమనమ్మున నేగి రక్కసుం
బొదిచి నృపాఁపుత్రిక నమజ్జ్వలతేజ మెనంగఁ దెచ్చి పెం
వదలఁగ నిన్నుఁ గూర్చి రయవారఁగఁ దత్పురిఁజేర్చి పేర్కీమీ
యొడయనికిం బ్రమోద మిద నోపుదు నొక్కత్రుడిన్ దలొదరి. 628

ప ఇట్లు నల్పుట నీకును నాకును మనఃస్రియంబగుఁ బిమ్మటఁ దజ్జనకుండు వివాహం
బొనర్చి నన్నాదరించుఁ బరదరావహార్తయగు నవ్వాని వదించు నుపాయంబు
నీయదీనంబై యున్నయది తత్పురంబుచూపి మత్పురాక్షమంబు గనుఁగొందుగాక
నాపుదు యశోవతి ప్రయోకారియగు నన్నఁడేంద్రవచనంబులకు సంతసించి గమనో
పాయం బిట్లు వఁచె. 629

క. జననాథః మంత్ర మిచ్చెదఁ, గొను మాపై సేనతో నకుంతింపుత్తిన్
జని యారక్కసు ననిలోఁ దునిమెదు తేనేర్తువా విధువదన నెలమిన్. 630

ప అవి యత్తలోదరి దత్తాత్రేయనికతనఁ దనకు లభించిన త్రిలోకీ తిలకంబను
మంత్రం బుపదేశించిన దత్తబ్రాహ్మణున సర్వజ్ఞతయు న్వాంతకృపితయుఁ గలి
గిన నన్నరవరుండు పైవ్యవసేతుండై యయ్యంగనతోఁ బన్నగావిష్టంబగు పాతా
ళంబునగిది రక్షోగణరక్షితంబగు తత్పురమ్మున కరుగుటయు, 631

గీ. వచ్చుపైన్యమ్మ నీక్షించి పెచ్చుపెరుఁగు, దుడుకుమైఁ గాలతేకుని దూతల్లెల్ల
నరిగి యేకావశీకవ్యకాంతికమున, వినయము లొనర్చు తమవతిఁ గని భయమున.

ప. ఇట్లనిరి. 633

ఉ. పైన్యము చుట్టరా నెగదు చక్కని రాచకొమారుతోడ ని
క్కన్యకుఁ దోడువీడయగు కామిని వచ్చుచున్న దన్యరా

- జన్యభయంకరుం దతఁడు శక్రతనూజుఁడో ! కా ద్రికేయఁడో !
యన్యఁడో ! చెప్పఁ జొప్పద దహంకృతి కాకృతి నాఁగఁవోచెడిన్. 634
- వ. యోజనత్రయములోఁ దత్తైస్యం బున్నయది, యిటకు వచ్చునంతలో నన్నట్లుండ
వగుము కాదేని యియ్యట్లాక్షి విడిచి శరణమేమినిఁ గొనుము నావుఁడుఁ గాంకేతుండు
క్రొవముార్పితుండై నబంబుగా రిక్షోపీరుల బిడిచి మరల నేకావశీకబమ్మునకు
వచ్చి ప్రణయమ్మున నమ్ముడిత కిట్లను. 635
- ఉ. వచ్చెడివానిఁ దెచ్చి మనవద్యవరిత్రుఁడు వీరుతండ్రి వాఁ
బొచ్చెములేనికూర్చిఁ గనుపొంటె వెనం జనుదెంచెనేని నే
హెచ్చగుపేర్మి నిష్ట యెదురేగి రజం బొనరింప కింటికిం
దెచ్చి బహుకరించెద ననిం దెగటార్చెద నన్యఁడైనచోన్. 636
- వ. నావుడు నేకావశీ యిట్లను, వీరింపఁజమ్మున నున్ననా కతం దెవ్వఁడో యెఱుంగ
రాదు. మజ్జనకుండొండె మత్సహోదరుండొండెఁ గామి విక్కింబు, మజియెవ్వఁడో
మహాబలకౌరియై యుండవోపు నిందుల కతం దేమిటికతమ్మున నచ్చెనో యచి
శఁకింతు నావుడు దైత్యుం డిట్లను. 637
- క. దూతలు “యశోవతియ యిట, కేతెంచెకా పేచగొయన నెవ్వఁడో తనతోఁ
బ్రీతిమెయి రాఁగ” ననిరి య, రాతులు నాకితరు లెవరు ? రాకేందుముఖి. 638
- వ. ఆతండు నీజనకుండకా యని తోచెడి. యశోవతి యిటనుండి యెట్లరిగె ? నీ
వెఱుంగుదే ? యచి పలుకునాలో మరల దూత లేతెంచి యిట్లనిరి. 639
- క. దగ్గఱకు వచ్చి వైస్యము, మగ్గగు నిఁకఁబురము వే గనుంగొని చనుమీ
ప్రెగ్గడంతో రణమ్మున, కెగ్గగుఁ దడ వాచరించికే నిఁక మనకున్. 640
- వ. నావుఁడుఁ గాంకేతుండు తూర్థంబుగ రథ మెక్కి పేనాయతుండై చనునంత నేక
వీరుండును హయరూఢుండై కామివీవిహసంజనిక్రోధుండై కలవడియె, పిట్టి
రువురును దలవడి వృత్రవానవుల విధమ్మున హెరంబగు సంగ్రహం బొనర్చునెద,
- గీ. అత్రశత్రుములెల్ల దిగంతరముల, నాక్రమించెఁ దమంబు భూచక్రమెల్లఁ
బొంపెఁ, గాతరులకు భయం బొదవె నంత, నేకవీరుండు గదఁగొని యేపె నతని.
- క. వ్రేటువది రక్తిసుండు శత, కోటిహతిం దెగిన పేటికుఠరంబన ను
త్పాటితణివనుండై పది, నాదోపకఁదిక్కి వైస్య మటునిటుఁ జెదరెకా, 641
- వ. పదఁపడి యశోవతి సత్వరమ్మున సరిగి యేకావశీకట్లను. 642

- చ. పనిగొని యేకపీఠనరపాలకుఁ డుక్కడఁగించి రక్కసుం
 దువిమె లతాంగిఁ నెవ్వగలఁ దొల్లము వే చనుదెమ్ము నిన్నుఁదా
 వినినకతమ్మునన్ గనఁగ వేడుకఁజెందు నృపాలినిం గృపా
 కుని సదయాంతరింగమున లోఁగొని యాచిని యప్పు దీర్చుమా. 845
- క. మున్ను నిను విన్నదాదిగఁ, దన్నెఱుంగక విరహవార్ధిఁ దవిలిన స్పృశనిఁ
 మన్ననఁ జేయుటకన్నను, బున్నెముఁ బురుషార్థ మొకఁడు పుడమిం గలదే. 846
- చ. నాపుడు లజ్జితయై యే నస్వతింత్రినై యాశని నెట్లు పీఠీంతుఁ గామార్తుండగు
 కతన నన్నతిం దెట్లు గ్రహింపకుండునని చింతించుచు యశోవతీసహితమ్ముగ
 నయనమ్మున నేకవీరు వికటమ్మున కరుగుటయు, 847
- క. మలిసంబంధారిణి న, న్నశినాక్షిం గాంచి వఱకు సంతతి "నేత్రం
 బుల తృప్తదీక్ష నొకవరి, తలియింబోడిదొఁ యొసంగు దర్శన" మనుదున్. 848
- చ. సిగ్గునామ్రగ్గు నగ్గజగమనవైఖరియుఁ గామార్తుండగు నన్నరకాళు తత్రుఱమ్మును
 గాంచి నీతికోవిదయగు యశోవతి యట్లవియె. 849
- ఉ. ఈ నశినాక్షిఁ దండ్రి తగ వీడఁచెనా మదినీకుఁ; ద్వద్వళం
 బై నెగడునా లతాంగి హృదయం; బొకయిండుక నైచితేని నా
 స్త్రాసుగతిఁ వివాహమగు నందఱకున్ హృదయంగమంబుగా
 నా, నతఁ దిర్వరంగొవి పునమ్ముగఁ దక్కురమేగె నేగినన్. 850
- చ. నృపాలుం దెదురేతెంచి కుమారిక వాలోకించి సంతపించి యశోవతీనివేదితవృత్తాం
 కుండై యేకవీరుం గలసికొని గారవించి గృహమ్మున కరిగి విధివిధానమ్ముగ
 దైవజ్ఞవిర్హితఁబగు నొక్క ముముచూర్తమ్మున నతనికి గన్యాదానమ్ముచేసి వివా
 హంబోనర్చి పారిబర్హం బొసంగి యశోవతీసమన్వితమ్ముగ నత్తింటి కనిచె. 851
- గీ. అట్లు భార్యాసమేతుఁడై యరిగి పురికి
 నేకవీరుండు భోగమ్ము లెనయుచుండె
 నతిని తనుజుండు కృతిపీఠ్యుఁ డతినికొడుకు
 కా ర్తవీర్యుండు వంశ మిక్కరిణి నెగడె. 852
- చ. నాపుడు జనమేజయుం దిట్లవియె. 853
- చ. అనవుఁ భవమ్ములాంబుజమునం దుదయించెడి సక్కదామృతం
 బును దగఁ గ్రోలునాకుఁ దుదముట్టమ తృప్తః విచిత్రమై చనుం

- బెనబెను హైహయాదిపుల యెల్లచరిత్రము, దేవదేవుఁ డ
బివయనుఁ డన్నియుఁ నజపువాఁడు న్యతంత్రత లేక యశ్వమై. 654
- వ. కొమరుంగన్నవార్త యత్యాశ్చర్యం బియ్యెడిననిన వ్యాసుం డిట్లనియె. 655

వ్యాసు ని ప శ్చాత్తాపము.

- సీ. విను జనమేజయ ! మును నారదుఁడు బ్రహ్మ , పుత్రుఁడు దా నెల్లపుడమిఁ జూచు
వాంఛమై సామమూర్త వాయించికొందు నీ , జానినాదమ్ము మోదానుభవము
నొసఁగంగ నొకనాఁడు వెన నరన్వతి యాశ్ర , మందును మునినివాసందు శర్మ
దంబు పాపనమునై తనదు శమ్యాప్రాశ , మునకు నేకెంచిన మొససి యేను
- గీ. నర్హ్యపాద్యాది నక్కులకు లాదరించి , యాననస్థికుడైన యయ్యనమునొద్ద
భక్తిమై నుండి యిట్లుంటి “భవ్యతేజః , కలదెఁ సంసారమున నించుకయు నుఖంబు.
- ఉ. ద్వివమునన్ జనించితిని దెంపరియై యట పీఠెఁ దల్లి య
య్యావదకోర్చి కర్మమున నయ్యుటవిం బెనుపొంది యాత్మజా
కావరిపూర్తికిన్ దపము నల్పితి నెక్కుడు కాలమంత న
త్తాపనగమ్ముఁడిచ్చె నుతుఁ దత్త్వవిదుం గిరికుండు నాకొగిఁ. 657
- గీ. వాఁడు వేదంబు వతియింది పండితన్, వరుఁడయి యశంబుగొని పీఠు వచనము విని
సంస్మృతిఁ ద్యజింది నాదు విచార మెన్న, కరిగె లోకాంతరంబు నేమనఁగవచ్చు.
- చ. పదపడి హః ! కుకా ! యనుచుఁ జావనుఁడౌతనయుంగుజించి డుః
ఖదశ నడంగి పేరుగిరిఁ గాతరతం ద్యజియింది మాత నె
మ్మదిఁ దలబోసి యేగి యట మజ్జనవిన్ దగ శంతనుండు మే
లోదవ గ్రహించెనంచు విని యుంటి నిటం దపమాచరించుచున్. 658
- ప. అంతఁ గొందొకకాంక్షునకు శంతనుండు దివం బరుగుటయుఁ బుత్రద్వితయ
సంయుతయగు మజ్జనవి విధుయై భీష్మునిచే రక్షింపఁబడు చుండుయుఁ జిత్రాంగ
డుండు రాజగుటయుఁ బదంపడి యతిండు మృతుండగుటయు విని పుత్రదుఃఖ
మ్మునఁ గుండుతల్లి మాతార్యనేగి భీష్మసహకుండనై యోదార్పితి, మీదఁ భీష్ముండు
విచితవీర్యునకు రాజ్యం బొసంగి కాశిరాజతనూజం నిరువురం దెచ్చి సత్యవతికి
నమర్పించెన కుభకాలమ్మున వారి నిరువురఁ దన చిన్నకొమరునకుఁ బెండ్లిచేసె,
నియ్యడి పని యేను సంకుప్తుండనైయుండ సంతట సతండును మత్కర్మవశ

మ్మున ననపత్యుండై రాజయశ్చివ్యాధికతన మృతుండయ్యె, దాన సత్యవతి దుఃఖా
తురయై యున్నెడఁ గోడంద్రురైన యంబికాంబాలిక లాపెంజూచి సహగమనంబున
కాజ్ఞ యిమ్మని ప్రార్థించిన నాపె యొసంగక నన్ను స్మరియించిన నాపె మనో
భావంబు గురైఱింగి యే నటకరిగి యాపిన్నతమ్ముని కౌర్వవదైహికమ్ము లొనర్చి
తల్లి నోదార్చి హస్తినగరమ్మునన యుండి యొక్కనాడు కృతాంజలినై తల్లి :
న న్నేలరప్పించితి వడింపు నావుడు సత్యవతి “పుత్రా : పీనహోదరు లిర్వరును
వనపత్యులై పరలోకమ్మున కరిగిరి. వంశచ్ఛేదమ్మునకుఁ గొంతి నిన్నుఁ దలంచెతి.
మదాజ్ఞం జేసి గాంగేయు ననుమతమ్మునఁ గురుకులాభివృద్ధికై కడంగి కాశి రాజ
సుతలయందు సంతతిం బడయు మిద్దాన దోషంబు వాటిల్ల” దన నేను జీంతాలజ్ఞా
మగుండనై యమ్మహాభాగ కతివినయమ్మున నిట్లంటి. 660

ఉ. ధర్మ మెఱింగి యేను బరదారసమాగమ మెట్లొనర్తు : దు
ష్కర్మ మొనర్చి వంశమును గాచిన దానఁ దరించి యెంతయున్
శర్మకతిం బితృప్రకతి సంతన మంచునె : న్యాయకాత్ర న
స్మర్యములుం బురాణములు మత్స్యతముల్ జననీ యెఱుంగవే. 661

ఉ. నావుడు నన్నుఁ జూచి వదనమ్మున విన్నదనమ్ము దోఁవఁ బు
త్రా : పిను పుత్రశోకము కతమ్మున దైవ్యము నందియున్న నా
భావ మెఱింగి యిట్లొనరువంగదవయ్య : తమంతఁ బెద్ద లే
యేవిధులాచరింతు రవియే మన కుత్తచుధర్మకాత్రముల్. 662

క. ఈవిధి దోషం బయ్యును, నావచనంబును నీకు న్యాయ్యంబగు దో
షావహమయ్యును బెద్దల, చే విహితంబైన దావిఁ జేయుదు రనముల్. 663

క. అవి పలుకునంత గంగా. తనయుఁడును దదనుసరణము దగ నిట్లను నో
యనఘా : జననీవాక్యము, గొని విహరింప కిటులేల కొంతెడు చెవుమా. 664

క. అవి యాతండును జననియు, ననుఁ బరికొల్పిన విచారణంబుడిగి జగ
జ్జననింద్యమైన యీ కృతి, కనుమోదించి రతిఁగొంటి ననుజొంగనకో. 665

చ. అంత నయ్యంబిక నాయెడల విముఖత్వమ్మునం బొదలి కనుమూయుటకుఁ గనలి
“నీ కంఠం దుర్బింది” నని శపియించి మఱునాఁడు రహస్యమ్మున కాపకార
ణంబు తల్లికెఱింగించిన నాపె కోపించి నన్ను శిక్షించి మరల నిట్లానతిచ్చె. 666

- ఆ. వె. కాశిరాజతనయ కడుజన్మనమ్మునఁ, బొలుచు మగువ యంబదిలియ లనఁచు
దానిఁ గొని మతోక్కృతనయనిఁ గను మందుఁ, దగునె రాజ్యమునకు నర్హుఁడనుచు. 868
- వ. జననిమానతిఁజేసి విచిత్రపీఠ్య ద్వితీయభార్య ఋతుమతియగు దనుక నట వసింది
యుక్తకాలమ్మున లజ్జితానయై శయనాగరమ్మున నున్న నాకడ కడుదెంచిన
యత్తన్నిం గలయ నుంకించితి. 869
- క. యహీనుని జటిలనిఁ దా, వసుఁ గేళీలోలు నమ్ముఁ బరికించి యనం
బెనఁగఱు స్వేదవచనయై, యనమంజనబుద్ధిఁ బొందురామగయగుచుకా. 870
- వ. పార్వ్యమ్మున వేవమానయగు నామఱఁదలిం జూచి కోపించి “గర్వమ్మున నమ్ము
గాంచి పొందురవైతి గాన వీకౌమకుండు పొందుండగు నని శపించి యా రేయి
నెద్లో యాపెకోఁ గడపితి, విమ్ముట యుక్తకాలమ్మున విరువురకును నందుండును
బొందుండును గ్రహమ్మున నుచ్చించి దృశరాష్ట్ర పాంతునాచుమ్ములఁ బ్రసిద్ధులైరి,
వారలం జూచి నత్యవతి వైచునన్యమ్మున మువమెదలి నంపత్సరాంతమ్మున
నమ్ముం జూచి యిట్లనియె. 871
- క. పాయక నా యానతిచే, దాయాదులఁగంటి వంశభాపాంతుత్వా
పాయనముపేతు లేగతిఁ, జేయఁగనగు రాజ్య మేమిపేయునుఁ బుత్రా. 872
- వ. కావున రాజ్యార్థుండగు తనయు నొక్కరుఁగని నన్నానందింపఁ జేయుచుని యందా
లికం గని చురల నా పొందున కియ్యకొల్పుటయు నాపె యత్తకుత్తరఁడీక శయనా
గారసంగతుండనగు నా యొద్దకు రూపయౌవనసంపన్నయు విచిత్రాంబరాభరణయుఁ
జందనదిగ్గగ్రియుఁ బుష్పమాలాలంకృతయు సుకేశయు హంసగామినియు హావ
భావరంయుక్తయు నగు తనదాసిం బనిచె. 873
- ఉ. నారదః యేమి పెప్పుడు, మనంబున కాచెలి నచ్చె దాని బిల్
నేరువుఁ జెయ్యులకా సురకలీలలు నా కనుకూలరీతిఁ జె
న్నారెఁ దదీయసంగతు లపంగకలానుమతమ్ములయ్యె పా
ధారణరీతి విరువరకుఁ దారనమై తగ్గెఁ గూర్చి యొప్పుగన్. 874
- వ. దానికిఁ బ్రీతిం జెంది పువళంబైన చిత్రమ్మున. 875
- గీ. నత్యవది కలాశాలి నర్వలక్ష, జములఁ బొల్పెడివాఁడు విన్నాణమైన
రూపెనఁగువాఁడు వీ కొక్కరుఁడు సుతుండు, కలుగునని వరమిచ్చితిఁ గాంత కంఠ.
న. విదురుం దుద్యుచించె నిట్లు మాయావళమ్మునఁ బరశ్రమమ్మునఁ మూగురఁ గొను

రులం గని శుకవిరహజనితమ్ము శోకమ్ము వాసి సంతప్తాంతరంగుఁడనైతి; నహ
సయు నిరాలంబయు జ్ఞానులకు నయితము మోహకారిణియునగు మాకు యక్ష్మ
తాత్ముల కేరికిం ద్యజింపరాదు. 676

గీ. తల్లియెడఁ గల్గు బంధంబు దవులఁజేసె, నాత్మజాతులయందుఁ దదాది నాకు
మనము దోలాయమానమై కనదు శాంతి, యనపు యొక్కెడ నిశ్చయం బందకుండు.

చ. కరినగరాధివాస మొక కాఁమునందు; సరస్వతీ తట
స్థిత యొకప్పు; వేతాకగతిన్ జరియించుట యొక్కవేళఁ; గా
ని రహి నొకస్థ విశ్చలత వెక్కొనునై ఐరి గాన రాదు జ్ఞా
నరతి నొకప్పు డెప్పుడో మనమ్మున నీ గతిఁ దోచు నారదా. 678

చ. కొమఱిఁ గంటిమూగు రమ గొంకక; యొక్కనిఁ గాని నాకు శ్రా
ద్ధము నొనరింప నర్హుఁడఁగ ధర్మము లొప్పువు పారదాసం
గమమనఁ బుట్టు పుత్రకుతఁగర్మమొనర్పఁగ యోగ్యులే; కృత
క్రమమున మాయలోఁ బడితిఁ గర్మవిదుల్ బహిష్కృతుండురే. 679

చ. అవి మంతనమ్మునఁ బశ్చాత్తాపమునఁ గుండుచుందుఁ బదంపడి మత్పుత్రుండగు
పాండుండు బలవంతుండగు భీష్ముననుమతమ్మున రాజ్యము వడసె; దానంజేసి
యానందించితి. 680

గీ. కూరవేమని యాత్మజ సుగుణ కుంతి, మద్రరాజకుమారిక మాద్రీ వీర
లిరువురును నాత్మవత్తులై యెవక మెనఁగఁ, బాండుభూపాలకుఁడు రాజ్యభారమూని.

చ. ఒక్కెడ ద్వీజశాపమ్ము నంది నిర్విణ్ణుండై రాజ్యమ్ము విడిచి యరణ్యమ్మున కరిగె
నవ్వార్త వినుకతన నాకు మరల దుఃఖం బనుసరించె. 682

క. సతులిరువురు గొలువఁగ నా, సుతుఁడున్నెడ కరిగి కొన్ని మాక్తుం మోదా
న్వితుఁ జేసి కరినగర సం, స్థితు ధృతరాష్ట్రఁ గని యరుగుదెంచితి నిటకుఁ. 683

చ. పిమ్ముటఁ బాండుండు సతీయగృమ్మునందు ధర్మావిలేంద్రాశ్వినుం కతన ధర్మసమ్మ
తమ్ముగ క్షేత్రజాలఁ బంచపాండవుల యుద్ధిష్ఠిరభీమసేనార్జుననకుంసహదేవు లను
వారింగవియెఁ; బదంపడి యాతండ్రిక్కనాఁడు రహస్యమ్మున మాద్రిం గొఁగిలిం
చినకతన శాపదగ్ధుండై మృతుండై పరలోకమ్మున కరిగెఁ బదంపడి మాద్రియుఁ
బతివరాయణయై యగ్నిముఖమ్మునఁ దదమగత యయ్యెఁ; బిదప శోకమగ్నయగు
కుంతి మాతార్పి యచ్చటి మునుదు సుతసహితమ్ముగ గజపుంమ్మునకుఁ దోడ్పాని

వచ్చి భీష్మునకును దృతరాష్ట్రునకును నొప్పు జెప్పి; రీవృత్తాంతమ్ము విని యేను హర్షకోకమ్ముల కాదారింబ నైతి. అంత నప్పొండవులు భీష్మవిదురదృతరాష్ట్ర-చే, బ్రీతిపూర్వకమ్ముగఁ జూపింపం బడుచుండఁ గ్రూమావసులగు దృతరాష్ట్రకౌశురులు దుర్యోధనులు వీరలతోఁ బంపు వైఁమ్ములఁ బొదలుచుడిరి. పిదప ద్రోణాచార్యుం దేగుదెంచి భీష్మునిచే నన్యవితుండై యక్కుమాచులకు విద్యులఁ గలుపుచుండె.

884

గీ. మున్ను గనినప్థ కుంతిచే ముక్తుడైన, కర్ణుడును మాతనింబఁ జక్కఁగను పృష్ఠ నంది దుర్యోధనప్రియుడై యెసఁగె, దావ దుర్యోధనుండు తద్దముఁ గడంగి.

ప. భీమాదులయెడ నధికవైరమ్ము గనుటకుఁ జింకించి దృతరాష్ట్రుడు విరోధకప నమ్మునకై పొండపులకు వాఙావతమ్ముని నివాసం దేర్పఱిచె నంత నప్పట్టజమ్మున.

గీ. కుటిలుఁడు సుయోధమనియాజ్ఞఁ గొని పురోధ

నందు నిమ్మించె జతుగృహమండలంబు

నవటఁ జిచ్చునఁ బొండవు లడఁగి లనుచు

విని మనుమలైనకతన దుఃఖినిది నైతి.

887

ప. అట్లు దుఃఖించుచు వనమ్మునఁ గుంతినహితమ్ముగఁ బొందువుత్రులు గన్పట్టిన నఖండానందభరితుండనైతి.

888

క. పిమ్మట మత్స్యేరితులై, నమ్మతి ద్రువమనిపురంబు చని రేపుకు లొం కమ్మగు టాదైవతవే, పమ్ముల నప్పార్థు లతికృత్యము దొడరన్.

889

చ. నరుఁడు వరాక్రమక్రమమునఁ ద్రువదాత్మజ గెల్చి తెచ్చె వే పురకును సాద్వియయ్యె వలపుషుగుంధియు గొంతియాజ్ఞఁ; ద త్వరితాయముం గనుంగొని ముడింబు నెదం గనినఁడ మీఁద న త్తరుణియుఁ బార్థులం గలసి దంతిపుంమ్మున కేగి రిమ్ముగఁ.

890

ప. దృతరాష్ట్రుండును వారలకు పొండవనన్యమ్ము నివాసమ్ముగఁ గల్పించె నటఁ గృష్ణ సహాయుండై యర్జునుండు పావకు సంకృప్తఁ జేవె.

891

క. వారలు లోకోన్నతులగు, కూదులు పొండవులు రాజసూయ మొనర్చుం గా రహి తద్వైభవమును, వారసి యెంతేని మోద చుండితి నాత్మన్.

892

ప. మనునిష్మితంబగు తత్సతావిశేషంబు వక్కాణింప నలవిగాదు తద్వైభవమ్మునకు నైదక దుర్యోధనుం డసూయాగ్రస్తుండై వారలతో దురోదరం బొనర్చి దుర్భూత

కుశలుండగు శకునికతన దగ్ధజు నోడించి రాజ్యమ్ము గైకొని యంతః బోక
ద్రోపది నవమానించె. 693

క. వనమునఁ బండ్రెండేడులు, మనుమలు పాండవులు ద్రుపదమహిపాత్యుజు
వెనసిరి కష్టముల నా, మన మది హేతువుగ డుఃఖమగ్నుకఁ గాంచెన్. 694

క. ఈశ్రియ ముఖదుఃఖమ్ముల, కాకరమగు భవమునందు నడుగంటితి ధ
ర్యుకలన మెఱిగి భ్రాంతిం, జేకొనునా కొక్కతెరువు పెప్పు మహత్మా. 695

నారదవివాహము.

క. ఎక్కడినకు లెక్కడినుకు, లెక్కడికలిదండ్రు లకటఁ యే విక్కరణం
జిక్కితి సంసారమ్మున, మక్కునమెయి భ్రాంతి మిగుల మఱియించుటచేన్. 696

క. దోలాదూధంబై మది, వాలాయము ముదము దక్కి వంకంబడు నా
కేలీల పౌఖ్యమబ్బుఁ జ, టాలాగ్రణి దెల్పవేఁ కటాక్షము పేర్చిన్. 697

వ. ఇట్లు మాటికిం బ్రార్థించునాకు నారదుం డిట్లనియె. 698

క. పారాశర్యః పురాణా, ధారః యిటుల్ పారెపారె దర్శింపకు సం
పాంమున మోహరహితుం, ధారయ లేదొక్కరుండు నని యెఱుంగవొకో. 699

గీ. హరిహరనిలించును గవీలాదిమునులు, మాయలోఁ బడి సంసారమార్గంబుఁ
బొరలువారి నకా మునుల్ పొగడుచుండ్రు, జ్ఞాని యనిఁ నేను నట్టిఁడఁ గను మొకింత.

గీ. మోహనంగతిఁజేసి యోమునివరేణ్య, భార్యకై మును నావద్దపాటులెల్ల
విస్తరించి వచించెద వినుము దాన, నడఁగు నీసంశయములెల్ల ననఘచరిత. 701

వ. ఒక్కనాఁడు నేనును బర్వకుండును గలసి భరతకుండంబు చూడంజని యందంద
తిరుగుచుఁ బుణ్యక్షేత్రమ్ము లాలోకించుచు మున్యాశ్రమమ్ములు దిలకించుచు నొక్క
సమయమ్మున నొక సమయం బొనర్చికొంటిమి. 702

క. మంచయుఁ జెడ్డ యనుచులో, నెంచక మనయాత్మఁ బొడమునిచ్చుల మనలో
నించుకయు దాఁచఁగా జన, దంచితగతి నొక్క రొకరి కది చెప్పఁ దగున్. 703

వ. ఇట్లు పుస్తరిమును సమయం బొనర్చికొని మైత్రి యెసంగ స్వర్గలోకమ్ము విడిచి
భూలోకమ్మునఁ గ్రుమ్మరుసంక గ్రీష్మాంతం బడుగుదెంచె. 704

క. చాతుర్మాస్యవ్రతమును, బ్రీతిన్ పంజయఁడను నొక పృథివీకుపురం
బేఱెంచి నలుపుకొంటిమి, యాతని సదవమ్మునన్ గృతావాసులమై. 705

- ఉ. వాలుగుమానముల్ దగు మనంబగు వర్షము లానెలల్ సుఖ
శ్రీ లలిఁ గోరుమానవులు పేయఁగ రాదు ప్రవాసః మాపయన్
బోలునొనర్చ నంచుఁ దలపోసి సుఖమ్ముగ నంజయుండు న
చ్చీలుఁడు గొల్వఁ దత్పురి వసించితి మెంతయు నంతనమ్మునన్. 709
- ప. అన్నరనాయకుండు మాకుఁ బరిచర్య యొనర్చఁ దనకూతు మవయంతి యనుదాని
నియోగించె. 707
- గీ. స్నాన మొనరింప జలము భోజన మొనర్చ, నిష్ట మగువస్తువులు శయ్య యెచ్చియేవి
గోర నయ్యవి మా కిడుఁ గొనరి కొనరి, హెచ్చుతగ్గులు లేకుండ నిగురుఁబోడి. 708
- ప. ఇట్లక్కన్నియ మమ్మిరువుర పేరింప వేదావ్యయనమ్ములను గానవినోదమ్ములను
గాలంబు పుచ్చుచుంటిమి. 709
- పి. అనుకూలమ్ముగ వీణ సుస్వరయుతం బొనట్లు పొరించి నె
మ్మన మానందరసామృతార్థమునఁ మగ్నమ్ముగా సామవే
దవినాదం బొనరింప దాని విని యత్తస్వీకారత్న మె
క్కినమోహఁబునఁ బేర్చి వాయెడలఁ దాఁగిరించె గామార్తయై. 710
- క. ఆతరుణీరత్నం బిటు, చేతభవులారిఁ దవిలి చేసెడిచెయ్యల్
ప్రీతి గలిగించె నాకుఁ బు, రాతనకన్యములు దాఁచి రావెవ్వరికిఁ. 711
- ప. ఇట్లు నాయంచు లట్టమరాగ యగుకతన వక్తరికిమిన్న స్నానపానాద్యసచార
ములయందు మాయురువుర కొక్కింత భేదంబు నల్పుచుండు. 712
- సీ. స్నానమొనర్చ నుష్ణజలంబునాకిచ్చు , శీతలోదకమిడుఁ జెరియయతని
కింపైనెరుఁగు నా కింతి వడ్డసపేయుఁ , దక్రంబునోయు వత్తవని కతివ
శయ్య గల్పించుఁ బ్రకస్తమ్ముగా నాకు , నాతని కొకభంగి నలవరించు
సొగసుమేల్ చూపుఁజూచు నఁ బేర్చిమైఁ , జూడ దారీతిగా నుదతి యతని
- గీ. నెల్లయువచారముఁ నిట్లు లేకరీతి
మాని తనుఁ గొంచెపఱుదుట మోవి గాంచి
నందియము నెమ్మనమ్మునఁ బొందువడఁగ
నన్నుఁ గని యిట్టులను మంతనమ్మునందు. 713
- ఉ. భోజనమజ్జనాదుల నపూర్వపుఁగృక్కములఁ మనోభవ
శ్రీ జనియింపఁజేసెడి విశిష్టవిలాసముల నిమిషం గనుక

- రాజతనూజ యక్కరణి నన్ గవకుండెడి విన్ వరింపగాఁ
నాజంజేతామణికి నాస్థ జనింపఁగఁ బోలు నద్దిరే. 714
- వ. వీ మనమ్మును నత్తలోదరియందు లగ్నంబగాఁ గనుపట్టెడి. 715
- క. మనమనములఁ గలనంగతు, లనయము చెప్పికొనవలయు నం చప్పు దొన
ర్చిననమయము మజువంగఁ, జనునే : సత్యము వచింపు నందియమేలా : 716
- ఉ. నావుడు లజ్జపెంపు పదనమ్మును వంపఁగ నెట్లకేలకున్
భావము దాఁపరామి నిటు ప్పవతుతో వచియించితినా ముపిం
ద్రా : విను మీ లతాంగి నను నాకునిఁగా మదిఁగోరె నట్లనా
కివిరిబోడియందు రమియించె మనం బిఁక దాఁప నేటికిన్. 717
- వ. అనుమాదలకుఁ బర్యకుండు గోపాఁజులందె నన్నుం గాంచి ననుయోల్లంఘనం
బొనర్చి నన్ను వంచించితివి గాన వానర ఎత్తుండవు కమ్మని శపించె ననుపదంబ
యేనును నోర్పులేమిఁ దాదృకుండనై యిట్లు ప్రతిశాపం బిచ్చితి. 718
- గీ. స్వల్పమగు నపరాధంబు వైచ కిట్లు, శాప మిచ్చిన వీ కిఁక స్వర్గవాస
మెడలి మ ర్త్యమ్మునైన వసియించుటబ్బు, ననుడు శాపోపహతి నేగె వత్తడు దరలి. 719
- క. వానరవక్త్రుడనై వీ, జానినకం బొప్పఁ జేయు వన్నుంగని యా
మీనేక్షణ గానాదర, మూనుటఁ దా వైచునస్య మూనదు వింటే. 720
- గీ. అనిన నిట్లంటి నేను నో మునిరేణ్య, సుందరాస్యండ్ వెల్లెతి సుదతి విన్ను
నేగతి వరించెఁ బర్యకుండేడకేగె, నంగమం బెట్లుచెల్లెఁ జెప్పంగఁదగదె. 721
- క. నావుడు నారదుఁ డను వ్యా, సా : విను మాయాచరిత్ర మతిగహవము కా
దే వారింపఁ దరంబే, యేవారికినైన నెందునేవియుఁ దలఁపన్. 722
- వ. అట్లు మధ్యాగనేయుండగు ప్పవతుండు శప్తుండై యరిగిన నేనత్యంతదుఃఖికుం
డనై యటనుంటిఁ వక్కన్నెమిన్న యథాపూర్వమ్ముగ మత్సేవాపరాయణయై
యండెఁ బిదప నత్తలోదరికి వివాహంబొనర్పు నెంచి సంజయుండు మంత్రి
కిట్లవియె. 723
- అ. వె వరుని రూపపంతు వగుణనవన్ను, సుకులజాతు ననఘు భూరునొకవి
జూడు మీ లతాంగి సౌగంధన కనుగుణుఁ, దైన వానిఁ బెండ్లి యాచరింతు. 724
- వ. నావుడు మంత్రి "రాజా : తాదృకులగు రాకొమరు లనేకులుగల రండు వీ కెవ్వండు
నన్ను నక్కూహరుం డెచ్చి కన్యాదానంబు విధిబోదితంబుగ నొనర్చి కృతార్థుండ

నగు" మనుడు సంజయుండు తదన్వేషణాయత్నవిధులై యున్నంత మదయుం
యంతయు చాత్రముఁజూపున విని తనమనోరథం బద్ధాదిఁ దెలిసిన నమ్మడి
వృషాలు పాలికిం జని తద్వచనమృచగా నిట్లనియె. 725

మ. జనకా : నారదునిన్ వరించి యతరేచ్ఛాహున్ననౌ నమ్మ వ
న్ముని కీ నెంచకు నక్రతున్నమయి సంతోషప్రపంచై రసం
బున నఖిరత నొప్పి పీనముల కిమ్ముం గాక నిర్దుష్టతం
దనయన్ దన్యహతీరినాద మనునంద్రం; బండు నే మున్నితన్. 726

వ. అని మదయుంతి విన్నవించు మనియె ననుడు వృషాలుండు నమనమున నున్న
తన భార్యయగు కైకేయం జూచి, 727

గీ. చాత్రి చెప్పినమాటలు తరుణి వింటె, వరునిగా నెట్లుగోరె నవ్వారామ్మఁ
గోరెఁగా కెట్లు బీదగుఁ గుఱియూపుఁ, రాతఁ దెలుదగు మన మదయుంతి కళకు.

వ. బుద్ధిహీనతం జేసి కన్నయలకుఁ గార్యకార్యములు తెలియకుండున చాత్రిమట
మనకుఁ గర్జుంబగుట నీవు భిక్షకుం దతఁడని చెప్పి బోదించు మనిషుఁడ గైకేయ
మంతనమునఁ బుత్రి కిట్లనియె. 728

చ. లత తెనవచ్చి యెక్కుడు తళతళఁబొల్పెడి పీచుపేను, యా
క్షతమఁ దతండు విన్మమును సారెకు మెత్తుటఁజేసి సుఃకరం
బతివ ! భవశృంగం, బకట ! యాతఁడు గోతియొగమ్మువాఁడు న
మ్ముకఁదెలులాయె నారదుఁడు ; మాటలపొందిక శ్రోతికొప్పునే. 729

క. నరులకు వానిరులకు నె, క్కరణిగా మాటలు పొసంగు ; గాతఁడు నవా
తిరుగున్ భిక్షుఁడై యా, చర మెటు నీ కబ్బె చిట్టి తాపపు మీదన్. 731

ఉ. అందము గోయఁ గన్నె; నృపులందది వొచ్చి లతాంగి యిట్టి నీ
మందత కేమి యందు ; మతిమాలిన వీరయి కుందె రాజు, పొం
పుందగు మాలతీలత బుబాలనగోపరి లగ్నమైవ దా
నిం దిలకించి భేదములు నెక్కొనకుండెడి వార యందురే. 732

క. మృతాంబాలీదళముల, నెద మప్తమున కొనంగ నెవఁ దొప్పెడి ; నా
రదుచేతఁ బద్ధ నినుఁగని, ముదితలు నవ్వరె వివాహమున నాకల్లి. 733

వ. అని పలుతెలుఁగుల బోదించు తల్లికి గానరసకోవిదయగు నమ్మదయుంతి నాయెడఁ
గృతవిశ్వయయై యిట్లనియె. 734

- క. మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, పొగనును ధనమేల కుద్దకుంతకుఁ దల్లి ;
మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, పొగనును ధనమేల రసవతుం డీకనికె. 735
- క. గానరసమ్మున హరిణులు, మే నెఱుఁగక ప్రాణ మిచ్చి మేల్పడయ నీసి
మానవులు గొంద తీరవ, మానంగలేరు జన్మమది యెందులకో. 736
- గీ. ఆరయ సప్తస్వరాత్మిక యైనవిద్య, నెఱుఁగు నారదమునిచంద్రుఁ, దెఱుఁగుహరుఁడు
ప్రేలు మడఁచి వచింపఁగ వేతొకండు, గానఁగా రాఁడు మూడులోకముల నెందు. 737
- చ. ధనమును రూపముఁ మిగుల దర్పము గల్గి రసజ్ఞు భిన్నుఁడౌ
జనవరు గర్వధూర్వహు వెనన్ పరియించి తదీయమైతి నె
క్కొను చెలికిం బ్రతిక్షణ మగున్ మరణంబు; రసజ్ఞుడైన ని
ర్గునుని వరించి తాఁ బ్రతిపదమ్ము ముదమ్మున నుండ నయ్యెడికా. 738
- గీ. మూర్ఖుకాజ్ఞాన భేదమ్ము మొట్టమొదటి, కరసి స్వరవేదియై గ్రామ పరిచితిఁ గని
యజ్ఞరసవేత్త యగు నరుం డంగవికలుఁ, డయ్యు నానంద మొనఁగూర్చు నంగసంకు. 739
- క. స్వరవేత్త యైన గాయక, వరుఁ డీడుఁ గైలాససుఖము వమ్ముగ మూర్ఖుల్
సురసవికి సంస్పృశికిం, దిరుగుడు రీరస మొకింత దెలియనికతనన్. 740
- క. స్వరభేద మెఱిఁగె నేనియు, నరుఁ డయ్యును నకఁడు దేవనాథుఁడు దానిం
బరిశీలింపఁడయేనికా, సురనాథుం డయ్యుఁ బురుషును మృతఁ డంబా. 741
- గీ. మూర్ఖనాశానసమ్మోహమున మనమ్ము, గరఁగు హరిణులు పకువులు గావు మావె
దాని విని సంతసంబునందని నరుండు, తల్లి! ప్రత్యక్షపకువు తత్కముగ వినుము. 742
- క. వినఁ జెవులు గలిగి మోదం, బెనయని యరసికులకన్న నెంతే మోదం
బును గానరసముకతనన్, గను నశ్రోత్రములు మేలు కాకోదరముల్. 743
- క. గానంబునినికి పకువుల, నానందరసాద్ధి నోలలాడించెడి న
ద్దాని వినఁ బెద్ద లాదర, మానవిదో వారిజన్మ మొకజన్మంబే. 744
- చ. తెలియఁడు గాక వారడు సుదీర్ఘ గుణమ్ములు రాజా; ముజ్జగం
బులఁ గలఁడే యొకం డతవిఁ బోల్చఁగ గానమునందుఁ ; బూర్వమే
పలచినదాన నమ్ముచిని; వానరవక్త్రము కాపకారణం
బలవడి నేఁడు వచ్చె నెఱుఁగైన నకండు ప్రియుండు నా కగున్. 745
- క. తురగామ్ములు గారే కి, న్నురులెల్లరు వారిఁగాంచి నరుఁడెప్పుడు గా
నరసజ్ఞఁ డాదరింపఁడు ; మురువందియు విద్దెలేవి మొగమేమిటికిన్. 746

ప. అమ్మని యెట్టిదైన నాకుం ద్రియం దతవిదక్క పేజొక్కని మదనుడైన నేనొల్ల ననియు నాగ్రహమ్ము ద్యజియించినన్మును కిచ్చి వివాహం బొనర్చు మనియు నీ వరిగి మజ్జనకునకు బోదంపు మనుడుఁ గైకేయి భర్తకడ కరిగి కడ చిన వృత్తాంతమ్ము విన్నవించిన నతండును నాకొనఁగ నంగీకరించి వివాహ సంభారమ్ము లొనర్చి విధివిధానంబుగఁ బెండిలియొనర్పెఁ; విమ్మట వానరవక్త్రుండ నగు కతన దండహ్యమానంబగు మనమ్ముతో నవృణం యుంటి నక్కన్నియ నమ్ము నేవించ నేతెంచి నవృదెల్ల మన్మనంబు కోకమగ్నంబగు. నా వైరూప్యమ్ము నకు మదయంతి యింతుకేవియు శంకింపక సంతనమ్మునం బొదలు పట్టు కొంతి కాలం బరుగుమీఁదఁ బర్యటండు నానాత్మియై నేవించుచు ధరణినెల్లఁదఁ గ్రుమ్మరి మగుడ నమ్మఁ జూడ నేతెంచి నాచే నన్మానికుండై యాసీనుండై నమ్మం గృతదారు వానరామ్యఁ జింతావిప్లుఁ గాంచి యత్యంతదుఃఖికుండై మేనమామనగు నాయెడ దయ గలిగి యుల్లచియె.

747

గీ. కోపమున మున్ను కావమ్ము గొంక కిడితి, విపుడు విష్కృతి నొనరింతు నీ సృపాల పుత్రికై కరుణించితిఁ బూర్వరీతి, సుందరాస్యుండ వగుము మత్స్యకృతవటివ.

748

ప. అంత నేనును నతిని కిట్లంటి నీ కావమ్మునఁ గలపితచిత్తుండనై శపించితి విపుడు ప్రసన్నుడనై నీకు కావమోక్షం బొనర్చెద నెప్పటియట్ల నీకు స్వర్గగమనం బల వడుఁగాక నావుడుఁ బర్యటండు సంకుప్తుండై తనంత పరిగెఁ, బదపతి రాజపుత్రి పట్టాని సంతోషమ్మునఁ దల్లికడ కరిగి యిట్లు విన్నవించె.

749

గీ. మాతః నీదుజామాతకు మగుడ నుండ, రాస్యత మటిల్లెఁ బర్యటం దాగ్రహంబు విడిచి కావమ్మునకు ముక్తి మడుపుకతన, ననుడు భర్తకుఁ జెప్పె నయ్యతివయరిగి.

ప. పిమ్మట సంజయండు తద్వివరప్రవణంబున సంకుప్తుండై సమంత్రిపురోహితమ్ముగా నాకడ కరుదెంచి పారిబర్హంబొనఁగి మద్భాగినేయునకుఁ దగులనంబిడి గారవించె.

క. ఏరికినైనఁ గలదె సం, నారమ్మున సౌఖ్య మెట్టి జ్ఞానులకుఁ మా యాంచన దాఁట శక్యమె, యారయు మిది యెల్ల నాకు ననుభవమయ్యెన్.

752

గీ. కామమును గ్రోవమును నహంకారము మద మత్స్యంబులు లోబంబు మమత యిది య హీ బలములు నీవి జయించు నెవఁడు శ్రీగుణహేతుకమై యొప్పు దేహ మొంది.

753

వ. వినుము మున్నొక్కనాడు విష్ణువుతో వనమ్మున నేగుచు హాస్యవివోదమ్మున
నమ్ముహాత్ముకతన నేను ప్రీరూపమ్ముగని మాయాబలమోహితుండ నగుటఁజేసి
యొకరాజునకుఁ బత్నినై యనేకులఁ గొమరులఁ గంటి నావుడు నే నిట్లంటి. 754

ఉ. నారద సందియం బోకఁడు నామదిఁ దోచెడి జ్ఞాని వైన నీ
వేరహి నారివైతిః పుత్రు లేనృపుసంగతి నుద్భవించిః రీ
పూరుషభావ మెక్కరణిఁ బొందితి విష్ణుటః మాయ యెంతకు
న్నేరదెఁ తన్మహాత్త్వము గణంపఁ దరంబె వచింపు నావుడుకా. 755

నారదుడు ప్రీ యయి సంతతిం గనుట.

వ. నారదుండిట్లను దేనికతన బ్రహ్మాది ప్రాణవర్యంత మీజగంబు పరిత్రమించుచుండు
నమ్మాయ దుర్విభావ్యయు నజయు యోగి దుర్జ్ఞేయయు నని యెఱుంగుము. 756

గీ. సత్యలోకమ్మునుండి నున్వరము సామ, గానము నొనర్చికొందు నేఁ గదలి విష్ణు
దర్శనకాంక్ష నెమ్మదిఁ దవలి యరిగి, సకలలోకమ్ములను బేర్చి సంచరించి. 757

కా. శ్వేతద్వీపమునందుఁ గొస్తుభమణి శ్రీరాజికోరస్థులన్
వీతద్యోతివటున్ మహాత్ము గరుడాబ్ధికా శంఖచక్రాదికో
పేతున్ బాహుచక్రుష్కులాసురు జంప్రీతాంబుదక్యాము ల
మృతివీసహచారిఁ గంటి నతులక్రీడాపరున్ శ్రీహరిన్. 758

ఉ. ఆతవిభార్య రూపవరయౌవనగర్విత సింధుజాత భూ
పాతతిభానమాన ననుఁ జక్కటిఁగాంచి గృహమ్ములోనికిన్
వే తరలెకా బదంపడి కవిప్రసరేఽఽ రిమేళ మొక్కి శం
కాతిగమైన చేతమున నమ్ముదువైరికి నిట్లు వల్కితిన్. 759

క. విటుఁడనొ ధూర్తుండనొ నే, జటిలుఁడ జితమాయుఁడన్ బ్రకప్తహృదయుఁడకా
దటుకున ననుఁ గని వనె నీ, కుటిలాంక యిట్లొనర్చుఁ గూడునె యెందున్. 760

వ. నావుడు గర్వధూర్వహమ్ములగు మద్వచనమ్ములకుఁ గనలక పీఠాలాపమధురమ్ము
లగు వచనమ్ముల నద్దేవుండిట్లనియె. 761

క. వతిఁ దక్క నన్యునన్నిది, వతి నిలువందగదు వీతిచందం విది యే
మతిమంతులైన మాయా, గతికిన్ లోఁబడక యుండఁగాఁ గలరె మునీ. 762

- క. జితమారుతులన్ సాంఖ్య, స్థితిపేత్తల లైన మునులు దేవతలును ద
గ్గతులగుచు సుంద మాయా, గతి గీతజ్ఞునకు నీకుఁ గదవఁజరచె. 765
- గీ ఏను బ్రహ్మయు శివుఁడును విద్వతేజ, లైన ననకాదులును పదభీను ఒకట
దేవతీర్వ్యునిష్ఠాది దేహాదాది, లం దెవఁడుదాఁట నమ్మాయ నజరమేయ. 766
- వ. పేదవియలొందె యోగవిదులొందెఁ ద్రిగుణులు దేహాభాసుల కాని యన్యులకాదు.
తాద్యుల కేరికిని నయ్యది జయంప వశము కాదని మెఱుంగుము, మఱియు రూప
హీనమ్మును స్వరూపకారియునగు కాలమ్ముగూడఁ దదాత్మకమ్ముకా నెఱుంగునది.
- ఉ. కాలవశమ్మునగా వఱలు జ్ఞానియు మూర్ఖుఁడు పుర్యమంచు న
కాఁగఁడు సేయు వర్తిరతుఁగా వికలాత్పునిఁగా దవన్ముఁగా
శీలమొ కట్టిమో యిటులుచేయుటకున్ మఱి యన్య మెద్దియో
మూల మెఱుంగరా దవిలమోహనమై రగుఁ గాల మెమ్మోదన్. 768
- వ. అని చెప్పి యమ్మహామహాండు విరమించుటయు నేను కన్యయా విప్రుఁడనై
మహాత్మా, మూలు యనఁగ నెట్టిది : దాని బలంబెంత : రూపం బెట్లుండు : నది
యెట వసించు : దేనికాధారంబగు : నానిచ్చి నాకు నదైన నగుపడఁజేసి యనుగ్ర
హింపు మనవుడు రమేకుం డిట్లును, “నయ్యది త్రిగుణయు నఖిలాభాయు సర్వ
జ్ఞయు నస్విసృతయు నజేయయు ననేకరూపయునై జగం బవిలంబును వ్యాపించి
యుండు. 767
- అ.వె. దానిఁ జూడ నఖిరుతంజేని గరుకు నా, తోడ నెక్కు మిపుక తొంగి చమక
మజతనూజః మాయ నరయంగఁ జేపెద, దానిఁ గాంచి భేద మూన వలదు.” 768
- వ. అని వివతానుతుని సంస్కరించిన నతండు నన్నద్దుండై యరుగుదెంచె, బదంపతి
యరువురమును నాని నధిష్ఠించిన నాగరుత్మంతుండు వాయువేగమ్మునఁ గదరి
హరిప్రేరుండై వైకుంఠమ్ము విడిచి, 769
- క. పురములు వనములు నదులున్, పరిములు మునిపల్లెలున్ హ్రదమ్ములు మాకుం
గర మానంద మొనంగఁగఁ, దిరిగితిరిగి యాతఁ డొక్కదేశము చేర్చెన్. 770
- మ. అటఁ గన్గొంటిమి కావ్యకబ్ధ మమపిః దాప్రోలికిం జేరువన్
దటరాజద్వివిధాగమంబు కమలాధారంబు నానావిధో
త్కటవర్ణస్వర తాస్వరాండజనముచ్యవ్యవ్యభాగంబు సం
మటితానందము స్వవృత్తింబు తటాకిం బొందు గానంబదెన్. 771

- వ. అయ్యెడ శ్రీహరి నా కిట్లనియె. 772
- క. నారద : కనుఁగొంటివె క, ల్హారచ్చన్నంబు సారసారవరపో
దారంబు స్వచ్ఛనిరం, బై రంజిలు నీతిటాఁ మనఁహితమై. 773
- వ. అని పల్కుచు మందస్మితకంఠశతముఖావిందుండై నా చిటికెనన్దేలు వట్టికొని
స్నిగ్ధచ్ఛాయంబగు కత్తటమ్మునకు దిగి సరోవరంబు పొంత దృష్టి నిగుడ్చి మరల
నిట్లనియె. 774
- క. ఆరసితే సాధులచిత్తము, కరణిన్ స్వచ్ఛమ్ము లగుచుఁ గ్రారెడిఁ గంఠా
తరజస్సోఁడవచితి, నురుచిరములు జలము లిందుఁ జూపలు వొగడఁ. 775
- వ. ఈ సరోవరమ్మున స్నానం బొనర్చి పిదపఁ గాన్యకుబ్జపురమ్ము వీక్షించి యరుగు
దము. మొదల నీవు స్నాతుండవు గమ్మును వదంబి యేనును నొనర్చెద నావుడు
వీణయు మృగాజినమ్మును నొక్కెడ నుంచి తీరమ్మనకుం జని పాదప్రక్షాళనం
బొనర్చికొని కరింబులు గడిగి శిఖాబంధం బొనర్చి కుళలు ధరించి కృతావమ
నుండనై లోనికిండిగి స్నానంబు నలుపునంత. 776
- క. హరి చూచుచుండ నాకుం, బురుషాకారంబు వోయి భూషణకాంతు
ద్ధరిమై ప్రీరూపము కడ, మరుడుగ సంప్రాప్తమయ్యె నదియే నెఱుఁగఁ. 777
- వ. అంత హరి నాకృష్టాజినమ్మును వీణయుం బుచ్చికొని గరుడు నెక్కి యొక్క
క్షణమ్మునన తనభవనమ్మునకరిగె. 778
- క. వ్యాసా యేమచి చెప్పుడు, నాసంగతి వీణయుఁ మృగాజినముఁ శ్రీ
వాసుఁడును స్మృతికిఁ దగులరు, కాసారము వెదలి తటము గనుఁగొను నాకఁ. 779
- క. ఆరిన్ జెలివై సరోవరతటంబందుండి నర్దిక్కులుఁ
బోలం జూచెడివేళ భృత్యులు గజమ్ముల్ గుఱ్ఱముల్ తోడ రా
నానన్యం బొకయింత లేక యరదం బాదిక్కు రా నిచ్చి నఁ
దా లొల్యం బడంబ్ గనుంగొని యనున్ దారద్వజం దొప్పగన్. 780
- క. నరసుందరివో ? సురవం, కరుహక్షివో ? నాగకన్యకామణివో ? కి
న్నరచుత్తకాళినివో ? యొం, టరివై యిట్లుంటి వక్కటా ? గజగమనా. 781
- క. బాలవు యౌవనరూపవి, కాలవు నినుఁజూచి మనము చంచలమై రా
గలోలమయ్యెఁ బెండిలి, కాలేదే నీకు విజముగాఁ దరికాక్షి. 782

- ఉ. ఏమిటి కీ సరోవరము నెల్లెడఁ గన్గొనె దోలతాంగి? నీ
తై మరు లూనినాఁడ నను నారసి చేకొని పేర్చి మీఱి వి
స్మయముకమ్ములం బిదయఁ జెల్లదె యింత యనదరంబె నా
గా మహిపాలసూను నటఁగాంచి వచించితి లజ్జపెంపునన్. 783
- క. నీ యిచ్చవచ్చినట్లుల, న్యాయగతి వున్నఁ జూతు నాపుడు నృపుఁ డ
త్యాయతమగు ప్రేమమ్మున, నాయనురాగం బెఱింగి నరయానమ్ముకా. 784
- వ. తెచ్చుని భృత్యుల నియోగించిన వారల వతుర్యాహ్యమ్మును మృద్వాస్తరణ సంయు
తమ్మును గొశేయాంబరవేష్టితమ్మును ముక్తాజాలవిభూషితమ్మును జతురశ్రమ్మును
సువర్ణలలితమ్మును విశాలంబును మనోహరంబునగు శిఖిఁ దెచ్చిన నద్దాని నది
రోహించి యారాజమన్నుడు వెనువెంటఁ దక్కుండున కరిగి కులగ్నమ్మున నగ్ని
సాక్షింబుగ నతినిచే వివాహితనై హేలాగ్యనుండరి యను నామమ్మున నొప్పి
యతినికిఁ బ్రాణమ్ముల కెక్కుడై సంభోగముకమ్ము లొనఁగూర్చుచుంటి. 785
- ఉ. ఆ నృపుఁ డెల్లకార్యములయం దవరక్తి వహించి మించి యు
ద్యానములందు దీర్చికలయందు గృహమ్ములయందు వాడుజీ
హానమనస్కుడై రతులతోఁ దులఁదూఁగుచు రాత్రియుం బవర్
తా నెఱుంగంగలేక మతంక్రత వర్తిలు నా కధీనుడై. 786
- కా. వ్యాపా : యేమనిఁపవచ్చు విను మాయావాకవక్యంబు క్రీ
దానక్రికా దగులొందునా కడఁగె బ్రహ్మజ్ఞానపుంభావవి
శ్వాసంబుల్ మఱి “యేన పట్టమహిషిన్ సర్వంబు నాపొమ్మ నా
కేసాద్వీమణు లీ” డటంచు మది నెంతేఁ దాల్చి గర్వాంధకన్. 787
- గీ. ఇటు లహర్నిశ మాభూపు నెనసి ద్వారద, శార్దూముల్ కామకేళిహారములను
గొనఁగ నతండు వేఁకటి యనుచుటించె, బార్థివోత్తముఁ దానంద వార్తి మునుఁగ.
- క. చూలాలినైన నను భూ, పాలుఁడు దగ బుజ్జగించి “బాలా : నీ కెం
దే లోలత” నాఁ జెప్పం, జాలకా లజ్జాభరం బిశక్యమృగుణికా. 788
- క. పదినెలలు నిండఁ గంటి కు, భదినమ్మున నొక తమాజాఁ బార్థిపుఁ దానం
దదకఁ దగి యుత్సవం బి, భృగదయంబునఁ జేసి నింగి భూమియు ముట్టన్. 789
- వ. బ్రాహ్మణానుమతమ్మున నక్కొమరునకు వీరవర్మ యనునామమ్ము వెట్టి యానంద
సాగరమ్మున నోలలాడుచుండఁ బిదప రెండు సంవత్సరమ్ముల కింకొక్కరుఁ

గంటి, భూపాలుండు వానికి మథన్వందను నామం బిడియె. అట్లు క్రిమక్రిమమ్ముగ
వ్యాదక పుత్రులం గని మోహవశమ్మున వారల లాలించుచున్నంత మరల నెన
మండ్రు కొమరు బుద్ధువించిరి. 791

క. నృపతికి నాకును గార్హ. స్థవవవి సఫలంబులందు దానం దోడెన్
రిపుకానకు లీ కొమరుల, కుపయమ మొనరించె భూవుఁ డొక్కొక్కరికిన్. 792

క. కొడుకులు కోడండ్రురు న, కొడుకుల కొడుకులును వారి కుంకాంతలు నే
ర్పడ నధికమై కుటుంబపు, గోడవ విశేషించె మదికిఁ గుతుకంటోడవఁ. 793

గీ. అంత నొకయెడ నైశ్వర్య మమరు, దుఃఖ
మొక్కయెడఁ గల్గు సౌఖ్యంబు నొక్కయెడల
నెనఁగు నొకఁడు గృహించుఁ బెంపెనయు నొకఁడు
పెద్దగేస్తుల కియ్యది విహితముకద. 794

అ. వె. కొడుకులందు నట్ల కోడండ్రులందు మ, మమలయందు వారి ప్రమదలందుఁ
గఁగు నొక్కతటిని గలహంబు లయ్యవి, తీర్పలేక నాకు దిగులు దగులు. 795

క. బలవంతులు నాపుత్రులు, కులసంభవలెల్ల నాడుకోడండ్రురు నా
కలిమికి నేతొక కలుకుల, కలుములు సరియే యటంచు గుర్తిము ప్రబలెన్. 796

గీ. ఇట్లహంకారమున ముగ్ధి "యేను నార, దుండ నర్పిట్లు చేసె నవ్వందరికీ
లోపమం" డని యొక్కింత లోనఁ దలఁప, తెలిమి సంపాదసాగర మీఁడుచుంటి. 797

వ. అంతఁ గొంతకాలమ్మున దూదేశంబునుండి యొక్కనృపాలుండు వైన్యసమేత
మ్ముగ నక్కాన్యకుర్బపురం బరికట్టివ నాకొమరులును మనుమలును రథవారణతురం
గమనదాతినమేతమ్ముగ రాజాకోడ నతిని నెదుర్కొనినఁ దుములంబగు సంగ
రంబు ప్రవర్తిలై. 798

క. అనంగరమున శత్రుల, చే నమసిరి కొమరులెల్లఁ జేయునదియిలే
కాన యెడలి నరపాలుండు, తా నదనమ్మనకు వచ్చెఁ దద్దయు నార్తిఁ. 799

వ. నన్నుం గాంచి పుత్రపౌత్రులెల్ల శత్రునిహతు లగుటఁ దెల్పిన నేనును శోకంబు
పట్టఁజాలక రణభూమి కరిగి. 800

అ. వె. "కొడుకులార నాడుకడుపునఁ జిచ్చిడి, యడవి నిల్లుగట్టి యాత్మశాతు
లెల్లఁ దోడరాఁగ నేగంగఁ దగునె దు, ర్వారమైన దైవవశముకతన." 801

- ప. ఇట్లోదలెఱుగక నానావిధమృత విరిపించు నాకడకు మధుమాదనుండు పృథ్వీని
వేషమ్మన వచ్చి నన్నుం గంచి యట్లను. 802
- ఉ. ఏల విచారిమంద వినుమీ : భ్రమ గాక మఱెప్పు రీసుతుల్
పోలఁగఁ జూడు వీవెవతెవో : యొక రొడ్లకు నేమిగావలెన్ :
గాలవకమ్మనన్ మృతివి గంచినవారల కింత యేల : యీ
జాలము మాని స్నాతమును నల్ప నివాపకృతిం జొనర్చుమా. 803
- క. పరలోకగతులకొఱ కె, వ్యధ నింటం దానమాడవలచదు తీర్థం
బరిగి యటఁగ్రుంకులిడుటయ, మరియాద సమస్త దర్శమార్గములందున్. 804
- ప. అని పలికి బంధుసహితమ్ముగా నమ్మ వెంటఁ బెట్టికొని యమ్మహామహాండు
పుంతీర్థంబను నొక్క సరోవరమ్మునకుఁ జేర్చి యోదార్చి యట్లనియె. 805
- ఉ. స్నాన మొనర్చు మిచ్చట మనమ్మున నెవ్వరి కేర్చుదాన వో
మానిని : యెన్నిజన్మములు మాటికి నెత్తికొ : భర్త లెందఱో :
సూనులుఁ దండ్రులన్ మఱియు సోదరు లమ్మలు నెందఱైరో : స్వ
స్వామిగతిం జెలంగు భవమందిటు భ్రాంతి వహించు చొప్పునే. 806
- ప. అను నాతని ప్రేరణమ్మున నప్పురుషతీర్థమ్మున మునిగి కల యెత్తుసంతకుఁ బురు
షాకారుండనై తటంబున మహతియుఁ గృష్ణాజినంబును బూనియున్న కమలలో
చనుం గంచి, 807
- క. “ఏవారదుండ నమ్మన్, శ్రీవాళుం దీక్షానర్పె ప్రిగా” నని నా
లో ననుకొనియెడి యాలోఁ, దా నిట్లను “రమ్ము వారదా తడవేలా.” 808
- క. అను నాతని పలుకుల నొ, ధ్ధునఁ దగ వచ్చి చూచుచు నెనుకటి య
వ్యవతాత్వం బప్పటి పుం, స్త్రవిరుధియు మఱపువచ్చె సకలము ననఘ. 809
- ప. అట్లు స్వస్వరూపంబు ప్రాపించి బ్రాహ్మణాంశనై యున్న వమ్ముం జూచి యావృషా
లందు విస్తృతావిష్టుండై వాభార్య యట్లు ముని యగుట కేమికథం బని
యోజించుచు, 810
- ఉ. హా : యను, నమ్మ వీడఁ దగవా వగవాఁడనె యొమ్మఱాలా
హా : యను, నెట్టులాఁగఁడగుఁ బ్రాణము లిమ్మెయిఁ గాంపనాభదే
హా : యను, రాజ్య మేల విను వందక వాక్యజితాంగజాతవా
హా : యను, మాట కుత్తరమునైననొసంగవు విస్పృహః యనుగా. 811

- చ. వెనుకటిద్రీవి నాయెడల వెక్కనమాయెనె యిప్పుః లేక యి
వ్యసమున ముద్ది మక్కుముల పాలయితోః వరుణుండు నాయెద్ద
ష్టవియతి నిన్ గ్రహించెనోః వికాలవిలోచనః కృత్రిమంబు గా
దనఁదగు నీదుపేర్చి సుతుఁఁఁ దటుగామి నిటుల్ పుటించునే. 812
- క. దీనుఁడగు సతివి విడిచియు, సూనులయెడఁ దేస్తి మిగులఁ జొప్పడుకతనగా
దోనేగితి భార్యాపు, త్రానగతికిఁ జెడితి నేమి యనుకొందు విఁకన్. 813
- చ. ఇటులై నను మృతి నాకా, పుటియింపవ దుఃఖ మెవరికడఁ జెప్పుదు న
క్కటః రాముఁడైన లే డు, ద్దుటభార్యావిరహదుఃఖభర మతఁడెఱుఁగున్. 814
- క. సమచిత్తుల దింపకు లో, క్క మొగిగా మృతిఁబొందునట్లుగా నల్పఁడ దై
వము; మును లొనర్చి దువకా, రము శాస్త్రముఁడు సహమరణము నతులకున్.
- ప. ఆవి జహఃస్రకారంబుల విలపించు తాలభ్యజనకు మధుసూదనుండు నయుక్తి
కమ్ములగు వచనమ్ముల నిట్లచియె. 816
- గీ. ఏల దుఃఖించెదవు సరిపాలః నీదు
భార్య యేమాయె దృఢంపుఁ బద్ధతులను
వివదెః బుధపేన లేదెః యా వెఁది యెవ్వః
రీ వెవరుః యోగము వియోగమెట్లు మీకు. 817
- గీ. అధిన సంసారమను ప్రవాహంబునందు, వెవరి తెవ్వరుః రోదన మింతయేల
యింటి కరుగుము నొకపై నెక్కి దాటు, వారి చందంబకాదె సంసారరీతి. 818
- క. నీకా లకాంగితోఁ దగె, నేకతమున యోగ, మెఱుఁగుదే నీవు వృషాః
యా కలికి తల్లికంఠుల, శోకింపకు దైవచర్య చోద్యమకాదే. 819
- గీ. కాకతాశీస్తనంగ మక్కరికిఁబొందు, గాన శోకంబువిడిచి వేగ గృహమేగి
కాందోచితమైన భోగంబు గొనుము, వచ్చినట్టులయేగె నవ్వనరుహాక్షి. 820
- క. రోదనమొనర్చి నీ నీ, మీఁదం దేఁగలవె దాని; మేకాను యోగం
బేదియు దైవాధీనతఁ, గాఁదగు నద్దాని నాఁగఁగా శక్యంబేః 821
- గీ. కాలవశమునఁగల్గి భోగంబు దాని, కతనన యడంగు నద్ది యొకానొకప్పు
విప్పలంబగు నునార నీచిది ము, వింగి శోకింతురేః యిది నీక తగెనె. 822
- క. పుటికాయంత్రము వడువున, నటు నిటు ముఖ దుఃఖములకు నగుఢ్రమణ మొ
క్కట నువికి చొప్పుడదు సం, కటవడకుము పురికి నేఁగగాఁదగు నింకన్. 823

వ. కాదేని రాజ్యము దాయాదాదీనం బొనర్చి వనమున కరుగుము ప్రాణులు
మానవదేహులు దుర్లభులు క్షణభంగురంబగు నద్దాని నొందినచానికి నెక్తన
నాత్మసాధనం బావశ్యకంబగు. 824

క. పరికింపఁగ జిహ్వోప, స్థఃసంబు నను న్నజంతసాధారణమౌ
నరుల విశేషం బేమిక, సురుచింబగు జ్ఞానగరిమ చొప్పుడదేనిన్ ? 825

క. కాంతావరహోద్భవచుగు, వంతకా విడనాడి గృహము చేరుము జగ ము
త్యంతము మాయామోహిత, మింతయు నద్దానితననే నీకబ్బెన్. 826

ప. ఆను శ్రీహరి వదనంబుల నతండు గృహంబరిగి జ్ఞానసంపన్నుండై సుఖంబుండె.
నట్లు నృపాలుండేగిన పిదప నన్నుంగాంచి మాటిమాటికి మందస్మితం బినుచు
డింటు మధుసూదనున కే నిల్చింటి. 827

క. దేవా చంచన చేసితి, వీ వమ్మాయాజలంబు నెఱిగితి. నిపుడున్
భావమునఁ దోచు చనితా, భావమున నే నొనర్చువను లవియెల్లన్.. 828

ప. మునిగితి నత్తటాకమున ముగ్ధినయంతన యెట్లు నాకుఁ గ
ల్గెనొ వచియింపు విస్మృతి; మృగీనయనాకృతి చెందినప్పుడున్
మనమును దేహలింగములు వాతెనె, యయ్యవికాక జ్ఞానా
శన మగుటెట్లు. నాకుఁ గల నందియమియ్యది వాపు మయ్యతా. 829

ప. నృపవరునిన్ వరించి యొకనేమము లేక యనేకభోగముల్
క్షవయు నహం బటం చెఱుంగఁ జాలక పొంచుచు మీద మద్యపా
నపుఁ గృతి నల్పుచుకా మెలఁగినాడ నతీమజినై మహాత్మ; నేఁ
దిపసిని నారడుండ నను తత్త్వ మొకింతయుఁ దోచవ దక్కటా. 830

క. ఇయ్యెడ నన్వము తెలియఁగ, నయ్యెడిఁ గత మేమి యప్పు డటు లొదికు? నేఁ
దొయ్యలివై నలిపిన కృతు, లయ్యారే. తలఁచికొనిన నక్కచ్చులమౌ. 831

ప. నావుడు జగదీశ్వరుం డిట్లను, మునింద్రా! యిది యంతయు మాయావిలాసంబు
కాఁ దెలియుము. సర్వజంతువులకును జాగ్రత్వస్వస్థుమప్తితురీయంబు లను
నాదుగవస్థలు కలవు; దేహంతరప్రాప్తి యగునపుడు పూర్వజ్ఞానంబు నశియించుట
కేమి సందియము. 832

క. నిదురం జెందిన మనుజుఁడు, పదిపది యొక్కింత యెఱుక వడయఁడు వయకం
డెద వచియించినఁ దెలియం, డది యెడలినమీద నెఱుఁగు నఖిలం బసఘా. 833

- వ. మఱియు నిద్రావస్థయందు మనోబావమ్ము లనేకగతుల మాటుచుండు నెట్లంటేని,
గీ. మృతుఁడయిన తాత తనయింటి కేగుదేర, నతనిలోఁగూడి భోజనం బాచరించి
తగు ప్రసంగం బొవచ్చు నిద్ర నొకయపు, స్వప్నవశమున విడి యెంత సత్య మగునొ.
- ఆ. వె. స్వప్నమందుఁ దవకు జరిగిన దంతయు, మేలుకొంచి మరుపు మిథ్యయనుచు
నెవఁడుగాని యప్పు దెఱుఁగంగ నేర్చునే, శ్రమ యటంచు వింత పలుకుమయ్య.
- క. మాయాగుణవిలసన మది, యే యయ్యల తెఱుఁగవచ్చు : విడి దుర్లభ ము
త్తొయజబవుఁ దేనును దు, రేయమ్ముగఁ దలఁకు మగ్గిరుఁడున్ మౌనీ. 837
- గీ. తలఁప జగముంతయును గుణశ్రయకృతంబు, లేదు సంసారమున లవలేక మేని
గుణవిహీనపదార్థంబు గుణవిరేణ్యః, యేను సత్త్వప్రధానుఁడ నెఱుఁగు మింత.
- ప. తక్కిన రెండును నాకు మపస్తవమ్ములుగాఁ దెలియు మొకప్పుడును గుణవిర
హితుఁడదై యుండ; నట్టి బ్రహ్మకు రిజంబు ముఖ్యంబు, సత్త్వతమము లబ్రధా
నంబులు; హృదనకుఁ దమంబు ప్రధానంబు సత్త్వరిజంబు లముఖ్యమ్ములని చెప్పి
వెండియు, 838
- చ. అగుఱుడు నాకు నెయ్యెడల నారయరాఁడుముప్పంద్రః మోహముం
దగులకుమయ్య నాడుకతవన్ గనుఁగొంటివికాదె మాయ, దా
ని గణపచేయ కక్యమగునే : యది చేపెడి వింతచేష్ట లొ
క్కగతి నెవంగ కడుతమగాఁ గనుపట్టు ననేక భంగునన్. 840
- గీ. అని హరివచించె నని చెప్పెననకు నాకు, నారదుం డంత నేను వానంద మెనఁగ
మరల నాని నడిగితి మారపుండు, మగుడ వీకేమి చెప్పి యరిగెనొ చెప్పు. 841
- ప. అనవుడు నారదుం డిట్లను నట్లు బోధించి గడుడు నెక్కి తన నివాసమ్మున కడు
గురు నన్నుం గాంచి యిట్లనియె. 842
- క. వాకో వైకుంఠమ్మున, కేతెంచెదో : లేక వీ యదేవ్య నరిగెదో :
నే తెలుపుమన్న పరిగితి, నాతని యాజ్ఞ గొని సరసిజానమకదకున్. 843
- గీ. అరిగెఁ దవయంత వైకుంఠ ముద్దనేత్రుఁ, దేను జరిగిన వృత్తాంతమెల్ల దలఁచి
కొందుఁ జింతాకుంతఁ దలంపించియుండఁ, దండ్రి యిట్లనె ననుఁగాంచి దయదలిర్చు.
- క. ఎక్కడి కేగితి : వింత, న్నెక్కొనఁ గతమేమి : తెచ్చు వీ కస్వాస్థ్యం
దెక్కడిది : యెవరి పంచనఁ, దక్కితి : వేయద్యుతం బొదనె నేమాయెనా. 845
- చ. నావుడు నే విట్లంటి, మహాత్మా : విష్ణునిచే నంచించంబడి ప్రీత్యంబంది యందు

ననేకవర్షమ్ములు పుత్రశోకాదిదుఃఖమ్ము లనేకమ్ము లనుభవించి మరల సతనచే
బోధింపఁబడి సరోవరస్నానం బొనరించి పురుషుండ నైతి విమ్మాయాబలం బెట్టిదో
యెఱుంగ నలవి కాకున్నయది. తజ్జన్మస్తున నాకుఁ బూర్వజన్మవిజ్ఞానం వింతయుఁ
గనుపట్టకుండె, దీని నెట్లు జయింపనగు నని యోజింతు నీ పెట్టిదాని జయించి
మించితో నా కాయుపాయంబు తెలుపుము నాపుడుఁ జతురాననుం దీక్షివియె. 846

చ. హరిహరులున్ సురాసురులు నన్యులు మౌనులు నేను మాయవై
ఖరి నొకయిందుకేనిఁ గవఁగాఁ దగువారము కాము శోకముం
బొరయకుమయ్య యయ్యది విమోహితులం బొనరించు నందఱా
గరము నృజించి పెంచును జగం బదఁగించు నొకింతలోపలన్. 847

క. జనకుండిటు బోధించినఁ, జనుదెంచితిఁ దీర్థయాత్ర నలుపుచు చిట కీ
పును గౌరవనాశన సం, జవితము దుఃఖంబు చుఱచి స్వస్థతఁగనుమా. 848

క. కృతకర్మము లనుభవగతి, న తఱుఁగు నీ కేల మచమునన్ జింతఁగొనన్
దృతిఁ గాల మివటఁ గడపుము, గతమునకుం జింత పేయఁగాఁ దగ దేరుకా.

చ. ఇట్లు నాకు బోధించి వారడుం దరిగెఁ; చిత్తుట నే నాపారస్వత కల్పమ్మునఁ
దత్తరస్వతీతీరమ్మున నుండి యీ భాగవతమ్ము గాలక్షేపార్థం బొనర్చితి. 850

క. ఇది నానాఖ్యానయుతం, విది సంకయనాశకారి యయ్యది మోక్ష
స్వద మిది వేదప్రామా, జ్యోదమై తవరాదు వినుము నరనాథుజీ. 851

గీ. దారుమయమైన పాంచాలిఁ దనదుకరము
నందుఁ గొని యైంద్రజాలికుం దద్యుతముగ
నర్తనంబొనరించువందమున జగము
నెల్ల నాడించు మాయ యోవృషవరేణ్య. 852

చ. నదేవాసురమానుషంబగు నీ జగంబు బ్రహ్మాదివ్రంబవర్ణంతమ్మును బంచేంద్రియ
యు క్తమ్మును ముఁక్కింతానువర్తనంబును నని యెఱుంగునది. పకలమ్మునకును
మాయానముదృఢమ్ములగు గుణమ్ములు కారణంబు లయ్యవి భిన్నభిన్న స్వభావ
మ్ములు. కారణగుణమ్ములు కార్యమ్మున సంక్రమించుట కాత్మవస్మృతం బగుటఁ
బురుషుండెల్లప్పుడును దద్యుక్తుండ కానెఱుంగుము తంతు రహితంబగు పట
మ్మును మృద్విరహితంబగు పుటమ్మునుంబోలె దేవతీర్వజ్ఞునుష్మాదుల నొక్కెడ
నేనిఁ ద్రిగుణరహితుండు కల్ల. 853

- క. శ్రీనాథహరవిధింబులు, భూనాయక : త్రిగుణయోగమునఁ బ్రీత్యప్రీ
త్యానందరూపకలఁ దా, మూడుదు రెల్లప్పు డింతయును విక్రమగున్. 854
- చ. బ్రహ్మ సత్త్వగుణసంపన్నుండగు నెక కాంతుండై సహధియంతుండై నర్వభూత
ములయెడఁ ద్రీతిగఁగి వర్తించు, నెంత సత్త్వం బెకవి రజం బావరించిన నెల్ల
దలఁ ద్రీతిమావి ఘోరూపుడై యుండు, నిట్టి తమోగుణావిష్టుండై విషాద
యుక్తుఁడను మూఁడుఁడను నగు; హృహఁడను నిట్టిరయని యెఱుంగుము. 855
- ఆ.వె. చంద్రస్థానంకసంకపులగు రాజ, వస్తువు మనువు రెల్లమరలు నరులు
గుణము లనుసరించి గొనకొని చరియింతు, మాయఁబడనివాఁడు మహినిలేఁడు. 856
- క. భూనాథ! దేహి మాయా, వీనరఁ బంతంతుఁడగుఁడఁ దిరుగున్ సంవి
రై వెగవెడి పరరత్నంబు, చే నెం బహ్మయ కమరు నెఱుంగుము పేర్మికా. 857
- చ. సంవిద్రూపిణియగు పుఁజేళ్ళవి స్వామిత్వఁబగు నహ్మయ నెల్లప్పుడు జీవం
బులపైఁ బ్రేరేషించుడు. 858
- క. కావున మాయాయుత న, దేవికా భానించి మ్రొక్కి తేఁకువకలిమికా
భానించి పూజ చేసిన, కోవిలంకు ముక్తి గల్గఁ గురుకులంకా. 859
- క. తమఁ గొల్పెడివారందై, నెనమనఁ దనమాయ నెడచి నిఖిలేళ్ళరి ము
క్తి నొసంగఁ జాలు కుకపు. ప్తనిదిగుడఁగఁజేసి ప్రోచు శ్రీమముగ నృపా. 860
- క. భవవంబు మాయ దానికి, శివదాయని శక్తి రాజ్ఞి, చెల్లం దానన్
భవవేళి యనెడి నామం, బివితముగ నప్పరాంబ కాగమహితమై. 861
- ఆ.వె. ఆపెయందుఁ జిత్త మమరినానికి, నవనినాథ సుననాత్మికంబు
మాయకతన నేయపాయంబు గల్గు న, ద్దాని నడఁపవలయుఁ దవిలి మొదల. 862
- గీ. పద్మిదానందరూపిణి సకలజనని, దక్క మాయ నడఁచ వికరులు గారు
సూర్యవంద్రవిద్యుత్ప్రభాకులఁ దక్కఁ, దమ మడంగునె తమముచేత నరనాథ. 863
- క. మాయేళ్ళరియై సంవి, తై యలరుచు నల్లవకాళ మలవకునంబన్
బాయక కొలెందగు న, మ్మాయాగుణ మాగుటొంటె మాననాథా. 864
- క. ఇది వృత్రాసురహంబు, మొదలుగ నీ యడుగు ప్రకృము కుత్తర, వి
య్యది మూ పూజామునకుం, దొదలున్ బూర్వార్థమగుచు భూవవతంపా. 865
- క. ఇందెల్లయెడల నప్పు, నుంబరి మహిమమ్మ వొలుచు సొలవక దీనిన్
మంమిల కిడఁ దగ దియ్యది, విందగుఁ బుకక్తి భక్తి వివకులకెల్లకా. 866

ప. ఇయ్యది భక్తునకును శాంతునకును శిష్యునకును జ్యేష్ఠపుత్రునకును నొసంగఁదగు
రహస్యమును జేదతుల్యమును సకలకథాపాఠమును సత్సరిమాణానువిద్యమును
నగు పురాణంబు దీని భక్తియుక్తుండై పఠించు నచుండు జ్ఞానియు విద్యయు
గాఁగఁగఁ దని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పిననుటయు. 867

స్కంధాంత పద్యములు.

చ. అనుచుకాత్రుని త్తవినయాదివిధానురః టాసురాగ్రగ
జ్యః సమదనేకశిష్యజననందనచందనవృక్షః పద్మప
ర్వసచరితాం వాలః విబుధప్రకరస్తవసీయకీర్తితా
జనః జననాధమాశివినదృదపద్మః మహామహాద్వితాః 868

క. ఆంగజవైరిశిరస్సం, సంగిదువీభంగభంగనందనచా
భంగుఁవాగ్విజితప్రా, సంగికజవసార్వభౌమః సన్నుతనామా. 869

మాలిని. వితరణగుణకారిః విద్యదంభోజహేళిః
కృతసుకృతవిశేషాః కేవలాద్వైతభూషాః
నతదురితవినాశాః నవ్యకీర్తిప్రకాశాః
దృఢసతతశరణ్యాః దీరవరాగ్రగణ్యాః 870

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబును
మహాపురాణంబునందుఁ షష్ఠస్కందము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్కరదేవతామయనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము



సప్తమస్కంధము.

వరతత్త్వాదరః । విస్తరిత, తరపాండిత్యప్రకర్ష రఙ్మోక్కర్షా

భరణః । కలుషాపహరణః । వి, తరణగుణనిదానః । బ్రహ్మతత్త్వాప్రీతః ।

1

చ. అవతరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుం గాంచి యవ్వలికత నొడుపు
మనుడు నక్కథకుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనోహులుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం డిట్లనియె.

2

చ. హిమకరుఁడుఁ దివాకరుఁడు నేరికి పంకకరుల్ క్రమమ్ముగా
నమలినకీర్తులై వెలయు నమ్మహిపాదర యోగ్యతల్ వివం
గ మనముపుట్టె కక్తివనకంజరతుల్ గద వీర, లిట్టి యు
త్తములవరిత్రకన్న కుబదం బిఁక నెయ్యది మౌఁనత్రమా.

3

చ. నావుడు వ్యాసుండు ప్రీతమనస్కుండై, నరేంద్రాః సూర్యచంద్రపంకజాలము
వన్యులయు జన్యమ్ము లాదిగ నభిజంబును విస్తరించెద నాకర్ణింపుము.

4

బ్రహ్మోద్యుత్పత్తి.

గీ. ఆబ్జలోచను నాభియం దవతరించి, మించితవమున దేవి మెచ్చించి వరము
గైకొని జగంబు నృప్తింపఁగాఁ గడంగి, మనుజుల స్మృతింపలేక యవ్వనభరవేడు.

చ. మనమ్మున బహుబంగుల యోజించి మరీచ్యంగిరోఁత్రపసిష్ఠపులహక్రతుపులస్త్యు
లను మాననపుత్రుల నేడ్వరఁ బ్రథమమ్మున నొనరించె, సంత రోషమ్మువలన
రుద్రుండును సుత్యంగమ్మువలన నారదుండును సంగువృమ్మున దక్షిండును మధ్య
విం చిరి. తక్కుఁగల సనకాదులును బ్రహ్మమావనపుత్రులకా నెఱుంగునది, వామా
గుష్ణమునుండి దక్షవత్సవిగు వీరిణి జనియించె.

6

- గీ. మఱియును నసిక్కి యవఁగ విష్ణుగువ కింక
నొక్క నామమ్మ గల దీపె కుద్యవించె
మరల నారదుఁ డనుడు నమ్మొని కిట్లు
లనియె జనమేజయుఁడు సంకయంబు గదుర. 7
- క. వీరిణికి దక్షిణకు న, న్నారదుఁ దేకారణమ్మునకా జవియించెన్
దీరుం డరసికిఁ బూర్వక, రీరం బెటు వోయె నెట్లు మృత్యువు దొడరెన్. 8
- ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనస్తుతః | ధాతయనుజ్ఞ దక్షిఁడుం
జేవ గలట్టి పుత్రుల సృజించెఁ గళత్రమునందు నైదువే
లావిమలాక్తు లందఱును నాత్మజులకా సృజియించి సృష్టి నెం
తే వెలయించు వయ్యెడల నిట్లనె నారదమోని వారికికా. 9
- వ. భూప్రమాణం బెఱుంగక మున్న ప్రజాసృష్టిం బొనర్చు బాలికులగు మీర లనహాస్యత
నొందుట నిక్కం బనవుడు నా హర్యకుయ తమలోఁ దమరు మునివచనంబు
విశ్వాపార్థంబని యెదికొని భూప్రమాణం బరయ నందఱును బయలువెడలి నలు
దిక్కులకుం జనినంత దక్షిండు పుత్రు లేగుటకుఁ జింతించి మరల గొందఱ
నక్కార్యంబునకుఁ బుట్టించిన వారు తదాజ్ఞంజేసి సర్గంబున కుద్యమించునెడ
నారదుండు యథాపూర్వమ్ముగ వారలం జూచి వల్కుడు వారలును దద్యవన
మోహితులై భూప్రమాణం బరయ వరిగిన దక్షిండు తత్పుత్రవిరహమ్మున శోకా
ర్తుండై నారదురీ గాంచి. 10
- క. నాకొడురుల నిటు చేసిన, వీకయ్యెడి గర్భవాసనిష్ఠురదళ నా
తే కొమరుఁడ వగు మనుడుకా, వేకనలి శపింపఁ బుట్టె వీరిణి కతఁడున్. 11
- వ. పిమ్మట దక్షిం దఱునదిమంది కన్నియల సృష్టించి యందుఁ బదుమాగురఁ
గళ్యపునకును బదుగుర దర్మనకును విరువదియేడ్వూర సోమునకును విరువుర
భృగువునకును వల్వూర సరిష్టనేమికిని విరువురఁ గృతాక్తునకును విరువుర సంగి
రనునకును నిచ్చిన నవ్వారల కందఱకును సంకాపం బుచ్చవించె. 12
- క. వారల కుదయించిన య, వ్వారలు నవ్వారిమతులు బలియురు భూరు
దీరులు పరస్పరమ్మున, వైరులు మర లనురు లగుచు వర్ధిలిరి సృపా. 13
- క. నావుడు జనమేజయభూ. మీవిఱుఁ డిట్లుండు దెల్పుమీ రవికులమం
ధావిద్యవించి ధర్మ, శ్రీ వెలసిన సృపవరుల చరిత్రము నాకుకా. 14

వ. వ్యాసుం దీప్తిను, వరేంద్రాః మున్ను నారదుండు నాకెఱిగించిన తెఱంగునఁ
దెల్పెద నానింపు మొక్కనాఁ డతండు నేను దవం బొనరించు నరస్వతీరీమునఁ
కరుదెంచిన నమ్మహామహు నర్వపాద్యాదికృత్యముల సర్పించి యానందముఁ
గాంచి యిట్లుంబి. 15

గీ. పావితుఁడనైతి వీరాకఁబట్టి యేను, సప్తమం డగు మనవువంశమునఁ బుట్టి
జగతి పాలించురాజులవరితములను, వినవలఁగు ననఁ గరుజించి మునివడుదు.

వ. నన్నుం గాంచి యిట్లు చెప్పం బొడంగె. 17

క. విను నత్యవతీసుత య, వ్యనజాతవినావిఁ బుట్టెఁ బ్రభుఁమున న
వ్యనజాననుఁ దీజగమున, కనముం దాతంద కర్త యవించినమున్. 19

వ. సర్వశక్తియుక్తుండును సర్వజ్ఞుండును నగు నన్నయవ పదివేల వత్సరములు
తపం బొనర్చి పరదేవతానుగ్రహంబు వదసి కురంక్షణలక్షితులగు మానసపుత్రుల
ననేకుల సృజించె; నందు మరీచి యదికుందై సృష్టియందు నేర్పరియై మించె.
నతవి కొమరుండు కళ్యపుఁ డతనికి దక్షసుతలు పదుమూగురు భార్యలైరి. 19

సూర్య వంశ విస్తారము.

గీ. కళ్యపున కుదయించి రక్కాంతరిండు, సురలు ననురులు యక్షకిన్నరు లరగులు
మనుజులును బకువులుఁ బక్షులును గ్రహముగ, దాన వీ సృష్టి కాళ్యపినా నెనంగె.

వ. అందు దేవకలలో సుప్రసిద్ధుండగు వివస్వంతుని కొమరుండు వైవస్వతమనువు.
తత్పుత్రుం దీక్ష్యకుం డతవికతమున సూర్య వంశంబు విస్తరించె; నితనికి
నెనమండ్రు తమ్ములు గలరు. వీరి నామములు నాభాగుండును దృష్టుండును శర్యా
తియు వరివ్యంతుండును బ్రాంకుండును నృగోద్దిష్టుండును గరూపుండును బిష్వ
ద్రుండునని చెప్పబడు వీరలు మానవు; లిందు జ్యేష్ఠుండగు విక్ష్యకువకుఁ బుత్ర
శతకంబు బొడమె నందు మొదటివాఁడు వికుక్షి యనుబడు నాభాగునకుఁ బుత్రుం
డంబరీసుండు మఱియు దృష్టనివలన మదయించిన క్షత్రులు బ్రహ్మభూతమును
బ్రహ్మకర్మరతమును సంగ్రహకాతరమును నాయె. 21

క. అనముండగు శర్యాతికిఁ, దనయుం దానర్తుఁ డనఁగఁ దనదన్ దడుజీ
జనరత్నంబు సుకన్యా, వనజముఖి తమాజ యగుచు పఱలె వరేంద్రా. 22

౪. శర్యాతి యక్కొమిరె నందుండగు చ్యవనున కిచ్చి వివాహంబొనర్చిన నాపె శీలం
బుకతన వశ్యునులవలన వతండు సులోచనుండయ్యె నన జనమేజయుం డిట్లనియె.
౫. చ్యవనునకుఁ మునీంధ్రునకు నుండునె కేగతి నిచ్చె నా నృపా
లవదుఁడు రూపశిలగుఱుక్షణముల్ గలయట్టి కన్య ని
క్కువలయును దయాపిణయుఁ గుత్తితశీలయు నై నపుత్రినే
ని వడున కలగహీనునకు విక్రమ మొసంగెడి తండ్రు లుండిరే.
౬. అన నతం దిట్లనియె. 25
౭. అయ్యుడు నై వశ్యునికుఁ, దవ్యమహాక్రుండు సంపదాధ్యుం డగునా
శర్యాతికి నాదుగు వేల్, భవ్యులుగల రందఱు ననవద్యవర్తితల్.
౮. అందఱుఁ ద్రేమము గలవా, రందఱు రూపమున మేటు లంద అతనికిఁ
పిండులు వారికెల్లను, నందన యొక్కర్తు దగుఁ గనందగు పేర్కి.
౯. అక్కొన్నియ నుకన్యయునుఁ బింగు నత్తలోదరియందుఁ దండ్రికిని దల్లులకును
ద్రేమం బివికం బిగుటఁ జేసి యాపె యెక్కుదగు గారాబమ్మనఁ బెరుఁగుచుండె.
౧౦. మానససన్నిధిం బనవమానిజలంబు నను న్నవక్షిసం
చానిచానహమి నముదంచితపంచవిధాబ్జసంగతం
నై నిఖిలాగమాకరతటాసుగతంబు తటాక మొక్కఁడిం
హ నలభామిపాలు వగరాంతికమం దళిరాజినేవ్యమై.
౧౧. అవిరళ పాదవస్త్రితత, తృవిధవిషయమందు విజనసంస్థికుఁడై భా
ర్గపుండు తన మాదరించెన్, జ్యవనుం డనుమౌని యంబ సంతనమందఁ. 30
౧౨. మానము గొని జలపానం, బేనియు నొనరింపకే జితేంద్రియుఁడై యొం
దే నేమమాని యంబఁ. చ్యానియ నతండు నాకు వయ్యెఁ గ్రహముగఁ.
౧౩. తనగ్రాతం డిటు వచ్చి, కవికృతమై మేటిమంటిగడ్డ విధమునఁ
దనరి లభావేష్టితమై, పశుపతియుఁ బిపీలికాదిభాజన మగుదున్.
౧౪. ఒక్కింతయుఁ జలించక యప్పుహానుకాపుం దుగ్రతవస్తుననుండెఁ గొందొక కాల
మ్మునకు శర్యాతి సుందరీబృందసహతుండై యక్కొపారమ్మునఁ గ్రీడ లొనరింప
నేతెంచి యాష్టవిహారమ్ము లొనరింపుచుండఁ దోనేగిన నుకన్యయుఁ దననెచ్చెలుం
గలసి యంచంద పుష్పావళయంబు నలుపుచుఁ జంచలయుంబోలి నవ్వనమ్మునం
గ్రుమ్మరునది యొక్కెడఁ జ్యవనునివస్త్రీకంబు దిలకించి క్రీడాసక్తింజేసి తత్సమి
వమ్మున కరిగి.
- 38

క. దానికా దృష్టి నిశుద్ధా, గానంబడెఁ గాంతియుగళి; కవి కంటకముగా
బూనియుఁ దానిం ద్రవ్వఁగఁ, దానేగుడుఁ జ్వనముఁదంత దానిం గవియెన్. 31

కి. కవి శుష్కస్వరమున " నో, చనజానన దీవిఁ ద్రవ్వ వలవను చూచు
జన కేగుము నేఁ దావన, జనుఁడ " ననన్ విఁచిఃతనఁ జయ్యన నచియెన్. 32

చ. దగ్గఱ కఠిగి దైవపేరణమ్మునఁ గుంటకమ్ముం గొని యాదిమేమియని త్రవ్వ వలసి
నేడమ్ముఁకంట దగిలి విగ్నమ్ముయ్యె; నంత నత్తలోదరి యెంత చేసితిని కొం
దొక వగచియుఁ గ్రీదాన క్తి నెప్పటియట్లు గ్రుమ్ముచునుండె; బలంపడి చ్చునుండు
దగ్గులోదనుండై వేదన వహింపక శోకించుచాడో వైష్ణాదిసహితమ్ముగ రాజాసకు
శక్తిన్మాత్రబంధనం బలవదీన నైసికులు రాజాసకు విన్నవించుటయు శర్యాతి
యిందఱును నొక్కపెట్టి విట్లగుట కేమికతంబని చింతించుచు గృహంబరిగి
యెప్పుడో దుష్కృతంబొనర్చెనని శంకించి నైవితుల కిట్లనియె. 33

క. ఈపురి నవిధమ్మునఁ దగు, వానికిఁ బల్కిచునునం దవమొనర్చు మహా
తాపనుఁడు చ్యవనుఁ డమ్ముని, కేపాటియుఁ దీదఁ గొల్పిరే యెఁదేరిన్. 34

క. ఎఱిగి యెఱుంగక తత్త బోవృద్ధుచ్చుద్ధ, నెవ్వఁదేవియుఁ పికింప హేలనఁడు
వైఁవ కమ్ముని మన కిట్టికా ప్తి చేపె, నెవ్వఁ దహాది వాడు పీకెఱుగ రాదె, 35

చ. అవి వారిల నదఱ నయమ్మున తయమ్మున నన్నరవకుం దరుగ మనోవాక్కాయ
కర్మముల యింతుకేని దోషంబు మే మెఱుంగ మెఱుంగ ముడుకు నవ్వారి నతండు
దండింప మొదలు పెట్టిన నయ్యది నుకన్య విని పీడ్యువాడంబగు జనులు పిక్షించి
దుఃఖితుండగు తండ్రి కిట్లనియె, నయ్యా; ఎనమ్మునఁ గ్రీడింపనేగిన నాకు లతా
వృతంబై లండ్రవ్యయనమన్వితంబగు నొక్కపట్టికంబు గన్నట్టై. 36

గీ. అందు బిడ్డోతరీతి నింపొందు రెండు, జోతు లగుపద నేనును సూచిఁ బొదిచి
సూత నయ్యది జరిగిన్గ మయ్యె నదియుఁ, గాక హాహనినాద మొక్కంతు వెదలె.

క. మందమ్ముగు హాహరవ, ముందగ విని నివృత్తమ్ము మొనయఁగ నేనం
తం దరిలవచ్చితిని నూ, చిం దేనిం బొడచితి నొ వచింప నెఱుంగగా. 37

చ. నాపుడు శర్యాతి యయ్యదియ మునికి హేలనం బని యెంచి నెట్టిన వచ్చుట్టఁద
కరిగి తపోవృద్ధుఁడును దుఃఖితుఁడును నగు నహ్వాని గాంచి తచ్చరీరావృత్తిం
బగు నర్హింబు దెలిపించి దండప్రణామం బాచరించి విసయమ్మున నిట్లనియె. 38

- క. తెలియక మత్పుత్రిక ని, న్నలయించినపనికిఁ గోప మందక తగు శి
తలదృష్టి మనుపఁగోరెద, నలమునె కోపము కాపసాగ్రణులందుఁ. 43
- ఉ. నావుడు మౌని వల్కఁ జనకః. యొకిండుక యేనిఁ గోపమున్
భావమునందుఁ జేర్చ నొకపట్టుననై న, భవత్తమాజ నా
కిదివి నేత్రమాత మొలయించిన దానికిఁగా లభించె నీ
కివికలత్వ : మేను శపియించితి నంచుఁ దలంపఁబోకుమీ. 44
- క. అవరాధం బొందెఁగక, తప మొనరుచు శక్తి భక్తతతి తెవ్వారే
నమకాంఠం బొనరించి ను, జవకుట బొప్పుదునె హరుఁడు కనలకయున్నే. 45
- క. ముడునదిని గ్రుడ్డివాడ న, నద నోరాజేంద్ర : యెవరు నా కిఁకఁ బరిప
ర్యః దగం జేయుదు రని దీ, నదశఁ వగఁజెంచు మునికి నరపతి వలికెన్. 46
- క. మునివర్య : బాఁసందఱ, పవిపెద సేవకుల వీకు ననుగుణముగ పే
వి నొనర్చుఁగ : విఁకనైనన్, మనముఁగ గోపమ్ము విడిచి మన్నింపుదయన్. 47
- చ. అనవుడు మౌని వల్కఁ, నకటా కడు గ్రుడ్డికి నాకు నే గతిఁ
బనుపడు నిష్ఠ యే మొనరుపం దగువా రగుదుర్ త్వదీయలో
ననుచరు; లింతయేం ? విను మాత్మజనిమ్ము మదీయసేవకుఁ
దనిసి తపమ్ము చేసికొనెదఁ నుతి ముప్పైది నీవ నీ కొగిఁ. 48
- క. వీకామిర సేవసేయ న, నాకులగతి నేదప మ్మొచ్చు కొనెద నీ
తే కాదు వీడు పైనిక, లోకమ్మున తెల్ల ముఱములు గలుగు దీనన్. 49
- క. జనపర : క్షమాపణఁ గో, రినవాఁడవయేవి న్యాయరీతివి నీ పు
త్రి నొసంగి పెండ్లిపేయుము, మునినగునా కిడఁగ శంక మొనయుట తగవే. 50
- క. అనవుడు శర్మకాయ న, మ్మునివాక్యము వినియు మిగుల మునుకాను చింతన్
మునిగి యెడతెగవి యోజన, గొని యటు నటు చెప్పఁదాయఁ గువలయినాఁ. 51
- చ. మునరికి గ్రుడ్డికిఁ మిగుల మోటువకుఁ సురకన్యవోని నా
దునుత నొసంగి పౌండ్రిముఁ ధూఁగఁగ విప్ప యొవచ్చుపెట్టు : లా
త్వముఱముగోరి యెవ్వఁడును మంచియుఁ జెడ్డయు నేర్చువాఁడు పు
త్రిసుఖము వాని కాఁపుంము ద్రెళ్లఁగఁజేయునె కీర్తి రోయునే. 52
- గీ. ఆక్కటా : కడు వృద్ధుని నంధు నెడ్డి, విశవిఁ బతిగా వరించి పంచేఘటాఱ
వివశయై యొప్పు మత్పుత్ర వేగునెట్లు, బ్రతికియున్నంతకాలంబు ప్రభకుఁ దక్కి.

చ. తమ కనురూపులౌ పతులు తారనమైనను మేటియందచం
దములు గణితికామినులు దక్కొరులన్ గవఃగూడనెంత్రు దు
ర్గమమగుజన్మనమ్మున నొకం దీటువంటికురూపి భర్తగా
సమరినఁ జెప్ప శక్యమే యహః క్షురేశ్వరుతోడఁ గూడదే. 54

క. సురపతిచే పంచితయౌ, తరుణం గౌతముఁ దెలింగి తా శపియఁచా
బరమార్తిఁ జెందె నాడుకొ, మిరె నీయందున కొనంగ మేలెటు లెచ్చున్. 55

వ. కావున నననుగుణదాంపత్యమునకన్న హేయంబు జేదొందు లేదని నిర్ణయించి
యమ్మని కీబుద్ధి రాక విమనస్కుండై తన గృహమ్మున కరిగి మంత్రులం బెరిచి
యిట్లను. 56

క. అరయుఁడు మత్తుత నమ్ముచి, వరునకు నీవలయుఁ గానిపక్షమునం దా
తురత నిడుమలం బదవలె, నిరుదెఱఁగుండక్క నన్య మిం దొకఁ డున్నే. 57

వ. నావుడు మంత్రులు రాజేంద్రా! దుర్బగుండగు నమ్ముచి కిక్కన్య ననన్యసామాన్య
లావణ్యగణ్య నొనఁగుట మాకును నశ్విమతంబయిచి చెప్పు నా నమయమ్మున
వారి యంగితం బెఱిగి సుకన్య యట కేఠించి యిట్లనియె. 58

ఉ. వాకొఱ కింతయాపద గనందగునయ్య, నరేంద్ర! నేన య
వ్యాకులలీల నేగి మునివశ్యుని మత్కృతడుస్కృతక్రియా
పాకృతనేత్రు మద్ధరకృపాయాతుఁగా నొనరింతు నాత్మదా
నాకలనమ్మునన్ ముఖము లందిము స్వస్థత చెంది నావుడున్. 59

చ. అనవిపుఁ డిట్లు వల్కు నచివానుదరుల్ విమయంద; నక్కటా,
శివశివ! యెట్లొనరెదవు పేవన మవ్వనచుండు నిల్చి యా
చ్యవసువ కషిహినునకు సంతతకోపికి వృద్ధమూర్తికిన్
గువలయవేత్ర! మత్కులము గోరి నిమఁ ముదిమొని కిత్తునే.

క. డనదాన్యనమ్మద్దనకుఁ, మునిశితమగు వయసుగల్గి సుందరనకు నం
దని నీదగు జనకఁడు ని, ర్థమనకు ముడువలికి విడుట దర్శించుననే. 61

క. ఉటజమ్ముననఁట కాపుర, మఁట ముడువలి కోపియనగు వంధుండఁట య
క్కట! నాతనయకుఁ బతియఁట, మటియించిన నాకుఁ బుట్టగతు లెట్లుండున్. 62

క. అమ్మా! విమ మేమను రా, జ్యమ్ముమ వమ్మైనఁ గాని జంతుగొనఁ వి
న్నమ్ముడునె దీనికై నే, శ్రమ్ములులేకన్న మునలితపనికి నేనై. 63

చ. అచక్కమ్మును గాఁదగు కార్యమ్ములు కాకమాన వప్పట్ల నేను దైర్యంబు విడువ
నని పట్టుకొంటికిఁ బ్రసన్నవదనయగుచు సుకవ్య యిట్లనియె. 64

సు క న్యా చ్య వ న వి వా హ ము.

చ. జనవర! యిట్లులాడుటయు నమ్మత మెట్లగునయ్య లోకపా
వనుఁడు మహామహాండు మునివయ్యఁడు వృద్ధననేల? నిత్యనే
వన మొసంగిండుదాన సుఖవాంఛ యొకింతయు నాకు లేదు భూ
జమలకు నెల్ల నాకతన సౌఖ్యము గల్గుట యొందు చాలదే 65

క. పనమున నమ్మునివచు నే, వనమునఁ దగులొంది బక్తివరవశనై యా
తవిమాట కిట్లునెచ్చక, జనవర నీకుఁ యశంబు సంపాదించున్. 66

వ. అను పద్యం నిక్కయమ్మునకు మంత్రులును నృపాలుండును బరమాశ్చర్యంబు
నొందిరి. పదంబదీ శర్యాతి యమ్మునిపాలికిం జని నమస్కరించి, మహాత్మా!
మత్కుశ్రి నొసంగెద ననుగ్రహించి గ్రహంపుచని విధివిధానంబుగ వివాహంబొన
రించిన సతండు సంతుష్టాంకరంగుండై పరివారింబు గ్రహంపక కేవలకన్యాపరి
గ్రహం బొనరించె నంత పైవికులకును రాజనకును సౌఖ్యంబు వాటిల్లె నిట్లు
మునికిఁ దన్నెనంగి జనకుండు గృహం బేతెంచు నయ్యవసరమ్మున నతివికి
సుకవ్య యిట్లనియె; నయ్యా! నా యీ భూషణంబులు గొని నాకు నజినంబును
వల్కలంబును నొసంగుము. 67

క. మునివత్సీ వేషమ్మును, గొని నీకుఁ నద్యశంబు గూర్చుఁ మతి నా
కును బరమాగూర్చ నిస్సా. ఎనుచుదికి వచ్చునట్లు వర్తింతునిటన్. 68

క. అనమాయ యత్రికి వసి, ప్తవకు నదుంధతియుఁబోలె మగుణాంధగు ని
మ్మువి కేను ప్రీతిగొల్పెద, ననిభూ! నీ వింకఁ జింత నందకు మాత్మన్. 69

వ. నావుడు శర్యాతి యశ్రువులు కమ్మల మరల నక్కన్నియకు నజినంబును వల్క
లంబును నొసంగె. 70

గీ. భూషణములెల్ల దులిచి యవ్వవ్యుబోడి, యంత మునివేషదారిణి యగుడుఁ గాంచి
జనవరుని భృత్యులెల్ల లోదన మొనర్చి, రథివ యక్కన్నె శీల మే మనఁగ వచ్చు.

వ. ఇట్లు మునివేషదారిణియగు తనమతకుం జెప్పలేక చెప్పి నపరివారమ్ముగ శర్యాతి
పగరంబున కదిగె, నంత నమ్ముగున పతివేవా పరాయణ గావున. 72

సీ. నదుదిక్కులకు నేగి నానావిధమ్ములొ , ఫలమూలములు దెచ్చి పక్షినుంచి
యగుల నలరించ ననుగుణంబగు సమి , జ్ఞానంబు కుష్మంబు సంతరించి
తిలలును గుళలును దెచ్చి తోమిన కడుం , దలుపుతో జర గూర్చి కెన న నెది
యుష్ణోదకస్నాన మొనరించఁగాఁజేసి , యజిషంబు వలచి యం దల్లి నిలిచి

గీ. యనఁచు : యింక నిత్యకర్మము నాచరించు
కొను మని వదించి కర్మాంతమునఁ గరమ్ము
వట్టికొని సం స్తరణమున నపై నిల్చి
మునికి ననుగుణమైన భోజనము వెట్టు.

73

కా. నీవారన్నముఁ గందమూలఫలముల్ వీరేజవ్రాక్షి యెం
తేవేదక్కన్ భుజియింపఁబెట్టి తగుతృప్తి జెందఁగాఁజేసి పైఁ
గావించున్ గరపాదకుద్దిఁ బిదవన్ “గైకొమ్ము కాంచాంమో
దేవా” యంచ నొనంగు నాననము పొందించుకఁగరాధారమై.

74

క. పిమ్మటఁ దదాజ్ఞఁ గొని దే, హమ్మ నిలువంగఁదగు ఫలాహార హృ
క్కొచ్చు గొని నత్వరమ్ముగ, నమ్ముని నన్నిదికి వచ్చి యతివినయమునన్.

75

క. పాదమ్ము లొత్తుదునె యని, యాదర ముట్టివడ నడిగి యమ్మునిమణి కా
మోదమ్ము సంతరింపుచు, దాఁ దదయక యట్లొనర్చుఁ దగియెడిరీతిన్.

76

వ. అంత సాయాహ్నాంబుగదు హోమమ్మునకుఁ దగిన సంధారమ్ములు సంతరించి
మధురమ్ములగు ఫలమ్ములం దెచ్చి భుజింపఁ బెట్టి తచ్చక్రేషమ్ము గుడిచి మచ్చ
ర్వాస్తరణం బొనరించి యందు శయనింపఁ జేసి పాదసంవాహనంబు నలుపుచుఁ
గులక్ష్మీ ధర్మమ్ముల నడిగి తెలిసికొనుచు నకఁడు నిద్రించిన తెఱంగెఱింగి
తచ్చరణవికటమ్మున వల్లనొరగి నిద్రించుచు నవృదవృదు పేల్కొంచి తగు
మనదారమ్ము లొనర్చుచుఁ బ్రేమయు క్రమ్ముగ భక్తిపరాయణమై పేవిండు.

గీ. తన్ని వేనవిఁ దాలవృంతమ్ము విసరి
నిమరవపైడిరీతి ననిలము గొల్చు
మగువ హేమంతమునఁ జలిమంటనైచి
యడుగు “సుఖమగునే” శుని యమ్మునీండు.

77

వ. బ్రాహ్మముహూర్తమ్మున మేల్కొంచి జలపాత్రమ్ముగొని శౌచార్థమ్ము నిజాశ్రమ
మ్మున కనతిదూరమ్మునకుఁ గొనిపోయి యట దించి తానొక్కకముమఱుఁగగునెడ

నుండి వదంపడి నన్నిదికిఁ జని కేలువట్టికొని యాశ్రమముఁ బొందించి యాన
నమ్మన నుపవేశించి పృష్ఠలమ్ములచే నతనిపాదమ్ములు యథావిధిగఁ గడిగి యాచ
ఘనమ్మునకు జల మొసఁగి యథోక్తంబగు దంతకాష్ఠమ్ముదెచ్చి యిచ్చి యంత
నుష్ఠజలమ్ము నన్నద్దం బొనర్చి యుట్లను. 79

ఆ. వె. "ఏమి యాజ్ఞ తెల్పు మీఁక దంత భావనం

బాయెనే మహాత్మః యమలమైన

యష్టజలము చివయ యొనఁగింపు స్నానంబు ;

హోమనమయ మింక నొక్క క్రుతికి "

80

క. ఈరీతి ననుదినమ్మును, నారాజకనూజ మోని కాయాపేవర్

గూరిమి నొనరించు నతిథి, వారముఁ దనియించు నెల్లవారును మెచ్చఁగా. 81

చ. అంత నొక్కనాఁడు తదాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మున మన్న తటాకమ్మునఁ గృత
స్నానయై యేతెంచు నయ్యతివ నంతకుమున్నె క్రీడార్థం బట కేగుదెంచిన యశ్వ
మతి గనుఁగొని తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి నికటమ్మున కరుదెంచి ప్రీతిపూర్వక
ముగ నిట్లపరి. 82

క. ఒక్కింత నిలపు మోజల, ముక్కచః యశ్వసుల మేము మోదమ్మున ని
వ్నొక్కటి యడిగెద మిక్కడ, కెక్కతమున వచ్చి తేద కేగెను చెవుమా. 83

గీ. పంకజాక్షిరా వీకు నెవ్వఁడు భర్త, యెవని కాత్మజ వకట రెండున నిరి యనఁ
గలుగు వీ మృదుపదము లిక్కక్కళంపు, నేలఁ బొఁసిన మామది జాలి వొడమె.

అశ్వేసులును సుకన్యయు సంభాషించుట.

క. కమలాక్షిః విమానమునకు, నమరెడి వీ కిట్టి యటవియం దంధ్రువర
త్వము వొచ్చెట్లుఁ దాసి, పమదాయముకోడ నేల చనుదేరవాకో. 86

గీ. రాజపుత్రికచోః యచ్చరవోః వచింపు, మేమహాభాగ నినుఁగన్న దిందువదన ?
విన్నుఁ గైకొన్న భర్త వర్ణింపఁదగఁడె, యవని వీ కల్మి దేవలోకాధికంబు. 86

క. నిను నిత్యము గనుఁగొను వీ, వనమ్ముగముల భాగ్యదశయుఁ బక్షింపుజ్యం
బును నెన్న కక్యమేః పా, వనమయ్యెఁగా భూమి వీడు పావరజమునఁగా. 87

క. స్తుతిగాదు వీకు నెవ్వఁడు, పతిః జనకుండెవఁడుః పద్మవక్రక్షిరాః యా
కృతకృత్యుల దర్శింపఁగ, మతివొడమెన్ జెప్పు వారిమనికి సదయతఁగా. 88

- వ. అను నశ్వసులకు సుకన్య లక్ష్మీకాంతయై యిట్లను. 89
- గీ. ఏను శర్యాతికూతుర మానవీయుఁ, దైన చ్యవనమునీంద్రున కనుఁగొనార్క
సంఘటించు ముడుసరి యగునట్టి భర్త, తెల్లపుడు సేవసేయును నిచటనుండి. 90
- క. నను నా యనుచుతిఁగొని మ, జ్ఞనకుం డమ్మునికి నిచ్చె నర్హ్య ప్రసూఁదా
యనఘని యాశ్రమ మల్లది, చనుదేఁదగు మీరిలచరా నవ్పారీతుర్. 91
- ఉ. నావుడు దస్రు లిట్లనిని నాతిరా : విన్నెఱులిచ్చెఁ దండ్రి దు
ర్భావుఁడు గ్రుడ్డియౌ ముసలివానికి : భూషణరాజిరాజితం
దై వరవప్తభాజనమునై వెలయందగు మేను చక్కల
ప్రావృత మయ్యెనే విధికిఁ బావముఁ బన్నెము లేదె యక్కటా. 92
- ఉ. నీ సరివచ్చు లేమ సురవీరజనేత్రలయందు నేని లే
దో సరవీరుహాక్షి యెటులోమెదు గ్రుడ్డికి భార్యనై : కటా :
నీ సౌగమున్ వయస్థితియు నేర్పును వమ్ముగ నిట్టలంద నే
లా : నమకాంతియుత్తఁడగు నన్య వరింపఁగరాదె యుగ్మరి. 93
- గీ. అంథు వరియించి జవ్వనం బవనయించి, జన్మమును నివ్వలండుగ నల్పనేరి :
వల్కలములేద, నీవేద, వనమిదేద, కొనఁదగదె మాయలుపురం బొకొదని వరిం
- గీ. అట్లు వరియించి వందనచును జైత్ర, రథమునం దెల్లపుడు మనోహరు వెలయఁ
గ్రీడనల్పం గ రాదె : యీ ప్రోడగాని, వృద్ధు నందుని పేవింఁ యేటవలము. 95
- క. నరపాంపుత్రికపు నీ, కరయంగా రావె తగు నిహించుచు, సం
సరణముని మిట్టివానికా, కొరవినఁ జెడకున్నె యెట్టిపొలఁతికి నైవకా. 96
- గీ. పరజలాహరణమ్ముల బిడలి మృదుల, మైన నెమ్మేనివాని యింతైనఁ గనక
విజనమగు నివ్వనమ్మున వృద్ధదాసి, పగుట మేనినికోఁచెనే యంచుకాక్షి. 97
- క. అను నానకులవచనము, లను విని యక్కన్య లోఁదలంకుడు పైర్క
మ్మును జెంది దర్శింపగు రీ, తిని మెల్లన నిట్టలనిమిఁ దేఁకువపేర్కిన్. 98
- ఉ. మీరలు సూర్యపుత్రులరు మీకు నమస్త మెఱుంగవచ్చు ని
ష్కారణ మన్యకాంతనగు సాధ్వీని నన్నిటలాడు తొప్పన
య్యా : రవి కళ్యపాత్మభవుఁ డారయుఁగా కఖిలంబు సాక్షియై
ధీరులు మిమ్ముతోఁబులిటు తేఁకువఁదక్కుదురయ్య యెయ్యెడకా.

- క. కులకన్యఁగాని నేఁ బుం, శ్చలిఁగా నదికప్రసంగసంగతికిం బో
వలపదు మాఢాదీన మి, మ్మల శపియింపఁగల రాజపుత్రికఁజుందీ. 100
- వ. అని సక్రోధమ్మగఁ బిల్లు నా సుకన్య వదనమ్ములకు భీతిల్లి యాపెం బ్రసన్నఁ
జేయవెంచి వివయమ్మున నిట్లనిరి. 101
- క. రేలము గల బాలలలో, నే లీలాపతియు వీకు నీ దగునే : యో
లోలాక్షి : వరమొసంగెద, మోలింగైకొమ్ము పౌఞ్యమొందుము దానఁ. 102
- ఉ. మమ్ముఁ గపిశ్వరుల్ మిగుల మన్ననసేయుదు రెల్లయందు నం
దమ్మున మేలులంచు విను తన్నిరొ : నీ హృదయేకు నిట్టి రూ
పమ్మును వ్రాయఁముం గలుగువానిఁగఁ జేపెదమిందు నొక్కరుఁ
సమ్మతిమై చఁచెదెనె చాతురి మీఱఁగ వంయఁ బిర్కినఁ. 103
- చ. సుకన్య విన్వయంబుంచి యాశ్రమమ్మున కరిగి వకింగించి “మహాత్మా! యశ్వీను
లనుసూక్ష్మపుత్రు లిరువురు తటాకంబుపొంతనున్న నన్నుంగాంచి కామాతురులై
యట్లనిరి. 104
- క. జరయును నందత్వము న, త్వరముగ నెడఁబాసి యస్మదాకారముతో
సరియైన రూప మిప్పుడ, తరలాక్షిరొ పొసఁగఁజేపెదము నీ పతికిఁ. 105
- క. కోమలి యేకాకృతిఁదగు, మామూగురయందు నీదు మన పెవ్వరియం
దే మరగు నాతనిఁ బిలిం, గా మోహింపు మని రిందుఁ గవటంబేమో. 106
- వ. ఇయ్యది వీకు నెఱిఁగింప వచ్చితి భవదాజ్ఞ యెట్టుల లట్టు లొనరించెద”
నాపుడుఁ జ్యవసుండు సంకుష్టాంతరంగుండై యట్లని. 107
- క. దేవత, లనత్యవాదులు, గా నలనదు వారియాజ్ఞఁ గావింపఁగ నెం
తే వేగ మేగి యిటుకఁ, రా వెఱి వొనరింపుమా సురభిషగ్వరులన్. 108
- వ. అవపుడు పవృత్తినత యశ్వీనుకడ కరిగి మీ రొనర్చిన సమయమ్మునకు మత్సరి
యంగీకరించె నయ్యెడ కేఠెంచి యట్లొనర్చుఁడనిన నయ్యిరువురును దదాశ్రమ
మ్మునకు వచ్చి యాపె కిట్లనిరి : నీ పతివయఃప్రాప్తికై యుదకమ్మున మునుఁగవ
లయు ననుడుఁ జ్యవసుండు సమ్మతించి యట్లొనర్చ వారిరువురును నతనితో నత్త
టాకమ్మున మునిగిరి. 109

చ్యవనునికి యౌవనప్రాప్తి

- ఉ. మూగురు నేకదూపులు సముజ్జ్వలబాషణులకుడారతే
జోగతులై సుకన్య కడుఁ జోద్యము నందఁగ నీరు వాని తా
రా గజయాన కిట్టులని రంబుజలోచనః యెవ్వఁ డిందు నీ
రాగము గల్గవారు ముగురన్ గవి యేరికొనుంగఁ జెల్లదే. 110
- క. ఏకాకారుల నేక, శ్రీకుల నేకస్వరానుకృతులఁ ముగురన్
రాకొమిరె గాంచి యెంతే, నాకుంపాటొడవ తర్కతై చింతించుఁ. 111
- ఉ. చక్కఁదనమ్మునన్ పయనుచందమునన్ ముగు రాక్కరూప యం
దక్కఁటఁ భర్తయెవ్వఁడని యారయనా, ముఱుండు దక్క నే
తోక్కయూపాను మియ్యెడల మన్నది : దస్రంరాకకల్మి నీ
చిక్కు తటస్థమయ్యె నెడనేయఁగ వచ్చునె యంద్రజాలమున్.
- క. పతివిడిచి యన్యునిన్ న, మృతి పరియించితనయేని మహి సయశము దు
ర్గతి పరలోకమునందగు, వితిరత లెల్లరును నవ్వఁ బాఁగుదుఁ గదా. 113
- వ. ఆని బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి యందు జగదంబదక్క శరణంబు లేదని
నిశ్చయించి మనమ్మున నప్పుక క్తి ప్పిల్చి యిట్లు ద్యానించె. 114
- గీ. సరనిజోద్యవిః శంకరపాద్విః విష్ణు
నతిః సరస్వతిః యాగమజనవిః త్రికృతి
కారిణిః త్రిమూర్తిజనవిః వికారసూన్యః,
ప్రకృతిః పురుషస్వరూపః నిఁ బ్రస్తుతింతు. 115
- ఉ. ఎల్లర భుక్తిముక్తు లిది యేలెడ నీ పఖిలేశ జ్ఞానులన్
జల్లఁగఁ బ్రోతు జ్ఞానమిది సౌఖ్య మొసంగెడు సిద్ధి విత్తువో
హల్లకపాణిః కీర్తి, జయ మన్నియు నీ విడునట్టి వజ్ర లా
వల్లవమైనఁ బాయుటకుఁ బాల్పడ రంబరొ : ని న్నెఱుంగమిఁ, 116
- అ. వె ముగురు నొక్కరీతి మొనసి రిం దెవ్వఁడు, చ్యవనుఁ డతనిఁ దెలిపి సకలజనని
మకృతిప్రతాకృమహిమంబు విల్చి తా, పాదుమమ్మ విష్ణుఁ బ్రస్తుతింతు. 117
- వ. ఇట్లు తన్ను మాటికిని నన్నుతించుచు మ్రొక్కులిదెడి యౌ పరమపతిప్రక నను
గ్రహించి సరాంబ తన్మనోబుజమ్మునందు నెలకొని దివ్యజ్ఞానంబు నొసంగె :
నంత రాజపుత్రియు, 118

గీ. నమవయోరూపముల నొక్కనగజినొప్పు, ముగుర వీక్షించి తపతి నొగి నెఱింగి
తైకొనియి నశ్వినులు మోదకలితులైరి, రావకన్వియ శీలమర్థాద కెంమి. 119

ప. భగవతీప్రసాదమృగఁ దనకాంత తిన్ను పరించినందులకుఁ జ్యవనుండు నంతు
ష్టాంతరింగుండై కన్నులారఁ దన నెచ్చెరిం జూచుచు గమనోస్మయలగు నశ్వమ
లకుఁ ప్రీతిపూర్వకముగ నిట్లనియె. 120

మ. నయనశ్రీ చెరి వర్ణకంబు గొని విన్నాజంబు లేకుంటి చేఁ
బ్రియురాలిం గర్జగింప నేరక పనిన్ దెంపేడి యున్నట్టి నా
దయకర్తఁ గని కన్నులఁ వయసు సౌందర్యంబు చేకూర్చి పె
ద్దయు నుసారసుభాక్తుఁ జేసితిరి మిత్రత్వంబు దైవారంగఁ.

క. ఉపకారలైన మిత్రుల, కుంకారము పేరుకుండునొగి నెవ్వఁడు వాఁ
డవక్తి ర్తికఁ దానకము బు, ఇవరీతుఁడు వానిజీవనము విభవమగుఁ. 122

ప. కావున మీకుఁ బ్రత్యవకారిం దేమియొనర్తు తవద్వాంఛితఁబు వెలువరింపుఁడు
వాపుడు మునిపరునకు నానత్యు లో మహాత్మా మాకు నస్మత్ప్రసాదమృగఁ నతి
లమ్మను గలయదియ మామనోరథమ్మ పూరింప నిచ్చయేవి యొక్కండు
గలదు వినుము. 123

గీ. ఆమరు లెల్లరు సోమపానావసరము, లందు బహిష్కర్త రనమ మమ్మర్హముల
భిషజ్ లనునొక్కమిషమునఁ ప్రీతిగల్గె, నేని మాకది సాధింపు మిద్దక క్తి. 124

ప. కవకాదలమ్మనఁ జతురాననుగుఱించి శక్రండు ఇన్నంబొసర్చిన తఱి మా కీయవ
మానంబు మఱించె వియ్యది యెడన వీవ నమర్థుండ ననునాశ్వినేయులకుఁ జ్యవ
నుండు ప్రీతుండై యిట్లను. 125

క. మీతన వయసుఁ గన్నులు, వాకారము గలిగె నాకు ననఘలు మీకున్
బాకారన్ వారింది ని, రాకులగతి సోమపాన పది నేవిత్తున్. 126

ప. ఇయ్యది మహామహాండగు శర్యాతి నృపాలు మతిమ్మున నుశ్యమ్మును నగు
నమదు వారలు సంతష్టాంతరంగులై స్వర్గమ్మునకు వరిగిరి, చ్యవనుండును
మనోహరిణి యగునుకన్యంగూడి యాశ్రమమ్మునకుఁ జనియె ; ననుడు జనమే
జయుండు, మహాత్మా ; దేవబిఁమ్మునకును మనుష్యక క్తికినిఁ దారతమ్యముండెడిఁ
గదా చ్యవనుండు దేవాధిపునెట్లు వారింది యాశ్వినేయులకు సోమం బిప్పించె
ననుడు వ్యాసుం డిట్లను, నట్లు మునిపరుండు మకన్యానహితుండై స్వాశ్రమమ్మున

నకలసంసారసుఖమ్ము లనుభవించుచున్నంత నొక్కనాఁడక్కన్పియతల్లి చింతా
తురయై తనపతి కిట్లను. 127

క. ముని కంధునకు నొసంగితి, వనవద్యాంగి యగుచూతు నక్కట యది య
వ్యసమున పృథ్విజెందెనొ : జీ, వనమున నున్నదియె చూడవలె చెప్పింకఁ.

గీ. కందమూలఫలమ్ములఁ గాలమెల్లఁ, గడపు మునివేషభరిజే గన్నకూతుఁ
బ్రాజ మవశేషముగఁకు పరచునాద్వి, నొక్కపరి చూడకున్న నే నోపు పెట్టు :
వ. నావుడు శర్యాతియు సంక్రేతవ్రతుండగు నహ్మవికల్పజనిగొలిచి నుండున్న
కొమిరెం గన మన మిరువుర మయ్యెడ కేగుటయ కర్ణంబని తత్సహితుండై రథం
బెక్కి చ్యవనాశ్రమమృతనకుఁ జనువాడు మందట. 130

క. కనుఁగొనియె రూపమున జ, వ్యసమున నవ్యసము శోభ వడయఁగ నొనరిం
చు నితాంతకోమలాంగుని, ననమునిఁ జ్యవనమునిఁ దనకు నల్లనిఁ గూతుఁ. 131

క. కనుఁగొని విస్మయఁదై " యే, మనఁదగు : మౌనివదుఁ జంపి యపు మొడిఁగట్టన్
బడవడితి నకట : యెంతటి, పనిచేసె మదీయపుత్రి సాసాత్మికయై : 132

గీ. మదనవేదన వైశక మమత పెచ్చు, పెరిగి సత్పుత్రి యంధుని పృథ్వు వతనిఁ
జంపి యన్యుని ఎరియించె, శక్యమగునె, జవ్వనంపు మచం బెట్టి సాద్విశేసి : 133

క. మనుకులమున నేటికి మ, త్తనయకతనఁ గండు గలిగెఁ దర్దయు నింక
బనఁదగదె పుత్రికిం గను, జను జన్మము ; కొమిరె బల్ దొసంగగు గృహికిఁ.

గీ. ఎన్నియో సావములు చేపెనేని వాని, కుదయమందుఁ గుమారిక : యొద్ద వనఁగ
నేల : వృద్ధున కంధున తెఱిగి యెఱిగి, కన్నె నిచ్చితి వాత్మమఱియ గోరి. 135

క. ఏవానిపుత్రి కుత్పిక, యై వెలిఁబకు వానిజన్మ మధమాధమ మెం
తే వెదకి కొమిరె నిడఁదగుఁ, గోవిదునకు ధనికి రూపగుణసహితునకున్. 136

గీ. ఎఱిగి చేసినవల మిద్ద యెదురుకొనియె, మనుకులంబయ శక్తిఁ గంఠనువుపడియెఁ
గులమునకు హని దెచ్చితి, పొలవ కేగి, తెంపరివిఁ గూతు దుర్మతిఁ ద్రుంపవలదె."

వ. అని మఱియును, 138

గీ. " సాతకమ్ముల తెల్లను బాతకంబు, శ్రీవధము దానికన్నఁ బుత్రిక వదించు
పెక్కుడగు నింత తెక్కుడై పొక్కుఁగాదె, లోకినింద యిది : యెంతకోక మొదలె.

గీ. ప్నేహశృంఖల తెగఁద్రెంప సాహసంబు
పడయఁగానేర, లోకావవాద తెట్టు

లోర్పి కలయై త్రికొందు : నెట్లోర్పు దొడరు"

ననుచుఁ జింతించె మిగుల శర్యాశిస్యపుడు. 140

చ. అట్టియెడ సుకన్య దొడవ్వల జనకుంగాంచి యెదురు వని చింతాదంతురితాంత
రంగుండగు నమ్మానవపతి చిత్తం బెఱింగి యతని కిట్లను. 141

క. శతపత్రనేత్రు రూపసి, నతులితిమగు జవ్వనమ్ము నందియొలయు మ
త్పతిగాంచి చింత నొందక, పతి శంకఁ విడిచి వే నమస్పతులిడుమా. 142

చ. వైశంవి రా రమ్ము నందియం బేల యను పుత్రిపచనమ్ములకు సక్రోధుండై శర్యాశి
యిట్లను. 143

క. జరకుం దంధుఁడుఁ బాపసి, యలయఁగ నీభర్త, యాతఁ డతియోపనదు
రృదుఁడు మదోన్మత్తుఁడు నుం, దరుఁ డేగతి నమ్మవచ్చు రవుఁడని నీకుఁ. 144

క. మరుబాఁడి జిక్కి యమ్ముని, వరు నెట్లేనియును జంపి పాపినినై నుం
దరు నొక్కని నాభునిఁగా, వరియింపపుగా కుమారి : వంగడ మడఁగఁగా. 145

క. అని నీతై శోకమ్మున, మునిగెడ నెఱఁబోయి నకట : మునివరుఁ డీమా
తనపురుసుండిట కేమి క, తన వచ్చెన్ దెల్పుచునుఁడుఁ దగునగవొలయుఁ. 146

చ. సుకన్య జనకునికరంబు పట్టికొని సత్వరమ్మునఁ దనపతియున్నెడకుఁ గొనిపోయి
చూపి యిట్లను. 147

క. అయ్యా : నీ యెల్లం దితఁ, డియ్యెడ నందియము వలన దిండుకయును బర్
నెయ్యమ్మున సక్వీను లిటు, చయ్యనఁ గమలాయతాక్ష సలిపిరి సుమ్మి. 148

క. నీతిదురంధరుఁడగు శ. ర్యాశికి నీ కాశ్యజాతనై యే నకట
పాతకమున కొడిగట్టుదు, నే : తడయక మ్రొక్కు మతని కెంతయు భక్తిన్. 149

చ. పదంపది నీ పడిగదేని నీ కామూలాగ్రమ్ముగ నమ్మనివరుండె వచియించువాఁడనుడు
శర్యాశిత్వరితుండై యష్టహాగునకుననుస్కరించి, మహాత్మా! నీకెల్లు సయనమ్ములు
గలిగె : దివ్యసుందరంబగు నీ విగ్రహంబు సంప్రాప్తం బగుటెట్లు : పృథ్వీత్వం
బెటకరిగె : నున్నది యున్నట్ల పదింపుము నాపుడు మామ కల్లుం దిట్లనియె. 150

గీ. దైవవశమున నొక్కెడ ద్రస్తులిటకు, వచ్చి కరుణించి యీ రూపమిచ్చి రెలమి
నుపకృతి నొనర్చు చవ్వారి కొక్కవరము, ప్రత్యుపకృతి కొనంగితిఁ బార్థివేంద్ర.

క. "మారాజగు శర్యాశిను, హరా జొవరించు మేటి యజ్ఞమ్మున మి
మ్మారాజుపంత్రి నిడి పెం, పారవ్ పోమరస మొనఁగు నట్లొనరింతున్." 152

వ. విష్ణుడు మద్భక్తంబగు వరంబుగైకొని వారు స్వస్థానమున కరిగి రిందనత్యంబు లవ
లేకంబును లేదు విశ్వసించి నిర్మలాంతఃకరణుండవై యా పీఠమ్మునఁ గూర్చుం
డుము నావుడు రాజు సుతుష్టుడై యట్లొనర్చె. జల్లు భార్యయుం దామ సమ్ముచి
వికటమ్మునఁ బుణ్యకథాశ్రవణమ్ముల ముందునెడ శర్యాతికిఁ జ్యవనుండిట్లనియె. 153

శ ర్యా తి య జ్ఞం బొ న య్చు ట.

వ. నరవర ! జన్మమొక్కటి యొనర్చుము సన్ గొని యమృతమ్మునన్
మరవతి దిక్కురించి వెన సోమరసంబు నొసంగువాడ నా
వర మనివార్యమై తగ నవారణ ద్రులకుఁ, నురల్ మునుల్
ధరణినురుల్ సరేంద్రులు ముదమ్మున నాదగుక క్తి మెచ్చఁగఁ. 154

వ. నావుడు శర్యాతి యంగీకరించి తనపురమ్మున కరిగి కుభదినమ్మున మలయత్నం
బొనర్చి వసష్టాదిమునులం బిలిచి చ్యవనపుంస్వరమ్ముగాఁ గ్రతు వొనర్చుచుండె ;
నయ్యెడ వింద్రపురోగములై మర లమ్మతమ్మునకు వచ్చుటయు నశ్వీనులు వారి
పిఱుందన వెడలి యట కరుదెంచి యొక్కెడ నుండినవారింగాంచి శక్రుండు
మరలంగూర్చి. 155

క. అకలంకము క్రతు విది యే, మికతమ్మున భిషజు లివట మెలగుట ; సోమం
బకటా, వీరికిన్దం, బొకా ; పిల్వినవార లెవ్వరో ; తెంపరులై. 156

వ. నావుడు నమరులు నిరుత్తరులైరి. వదంవడి సోమపానావసరమ్మునఁ జ్యవనుం డశ్వీ
నులభాగంబు తనకరమ్ముల విడికొనుడు విందుండతవి వారించి వీరలు చికిత్సకు
లగుట సోమపానానర్దులు వీరల కీగ్రహం బీవలవడు నావుఁడు జ్యవనుం డెదు
ర్కొని శక్రునకిట్లను. 157

గీ. సంకరులుగా రహర్వతినతికిఁ బుట్టి, నట్టి కొమరులు వీర లేయమమచేసి
రసమ యెట్లగ్రహార్హతనంది రీమ, ణమునఁ డెలియంగవలయు విక్రమ్ముమాట.

క. ఈమహివతి నాప్రేరణ, చే మఱి మొనరించె నిందు సిద్ధంబుగ నే
వీ మహితుల కిప్పించెడ, సోమరసము వీవు నెల్ల మరలును జూడన్. 158

క. ఈ రవిపుత్రులు మిగుల మ, దారులు ముదిమి నెడవిననుఁ దరుణవయస్కున్
గా రచియించిరి ప్రత్యున, కారము నొనరించి బాణము గడతేర్చవలెన్. 159

వ. నావుడు శక్రుండో మునింద్రా ! వీరలు దేవతలచేఁ జికిత్సకులగు తతన సోమపానా

- వర్ణులని నిందింపఁబడిరని నొడివితఱిగాదే యింతేల : గ్రహంబు వీరికి సంతరిం
పకు మనుడు నక్రోధుండై చ్యవసుం డిట్లను. 161
- క. ఏఁ జెప్పనేర్తు వీరం, భోజాప్తవి సుతులు సోమమున కర్థులహ
ల్యాజార : వృతహర : ని, ర్విజం విక్రోవమింక విడువందగదే. 162
- ప. అవి యింద్రునకు సాహతంబుగ సుత్తరంబొసఁగి యాశ్వినేయుల భాగంబు తపో
బలమ్మునఁ గైకొను నమ్ముని నొక్కండును వానింపకుండెఁ, బదంబడి యింద్రుం
డతికుపితుండై చ్యవసుంగాంచి వరభవమ్ముగ నిట్లను. 163
- గీ. ఎన్నఁడును లేని మర్యాద నేర్పరించు, పాటివాడవె : యోహరి, బ్రహ్మబంధు :
విశ్వరూపని జరిచిన్ను వేగ చంపి, శత్రుహినుండనగుడు విష్ణుంబకముగ. 164
- ప. నావుడుఁ జ్యవసుండిట్లను. 165
- గీ. తేజమున హఃమున ధవాదికమున నిరు, పురు వంతులు వీకనాదరము వలన
దెంతవారలుగాకున్న పృథ్వు సందు, నమరుతుల్యునిఁ జేయు నేర్పమరు పెట్లు. 166
- ప. మహామథాపులగు వీరలు తక్కుఁగల దేవతలకు లొచ్చుగారిని విశ్వయిందికొను
మిట్టి పూజ్యుల నెడచేసి వీవును నమరులును నెట్లు సోమంబు గ్రహించెదరు నావుడుఁ
గోసోద్రేకమ్మున నిండ్రుండతని కిట్లను. 167
- క. ఎన్నివిధమ్ముల వీరలు, జన్మమున కనర్థు లీవు సాహస మచరన్
బన్నితివయేని భాగము, గ్రన్నన వీరిరము ద్రెక్కఁగా బండింతున్. 168
- ప. అను వింద్రువచసమ్ములకుఁ దలరక చ్యవసుండు సోమపాత్రంబాశ్వినేయుల కొసఁ
గిన వారలును బానానక్తులగుట వైశమగ్రహించి రంత వానవుండు వెండియు
నిట్లను. 169
- క. ఈవలనదు స్వార్థమ్మున, కై వీరికి సోమపాత్ర ముద్దేనియు నీ
పై నైదెద వజ్రమ్మును. జా వొదవెడు విశ్వరూపు చాడున వీకున్. 170
- క. నావుడుఁ గోపాతుఁడై, దేవేంద్రుని లెక్కగొనక తివిరి చ్యవసుఁ డ
ప్రావసులకు సోమమిడి య, భావిది గ్రహియింపఁజేసె రార్జ్యముకలిమిన్. 171
- క. కడుఁగవలి యింద్రుఁ డమ్ముని, గడతేర్పుఁగ వెంచి మరలు గనుఁగొనుడుండన్
విడిచె శతకోటిహయ్యం, నెడవెడి శతకోటి వృవతి కెద దిగులొదవన్. 172
- క. తనపైకి నులుకు వజ్ర, మ్మును జ్యవసుండు తపముచేప మొగిపించి జగ
మ్మున కొశ్వర్య మొదవ వ్రం, భవచేపెజా మునుంకెంత వానవుఁడనఁగన్. 173

ప. అట్లు ఎఱియు నాఁగి కృత్యచే నిండ్రు నశంపనెంచి యగ్నియందు నమంత్రకమ్ముగ హోమం బొనరించుటయు. 174

ఉ. క్రూరుఁడు దాఁజేద్రమునకున్ సరివచ్చెడి మేలివాఁడు బల్
దాఁబడదండ్రి లొప్పెడి యుదగ్రభుజాబలకలి హేమఁడున్
వీరుఁడు రిక్కనుం దొఁకఁడు వెల్వడియెన్ మదనామకుఁడు ని
ర్ధారణ సేయ రా దతని దర్శము చిచ్చెఱజేనికేనియున్. 175

వీ. నాలుగుదండ్రి లన్నతములై నూజేసి , యోజనమ్ముల నిడు బొలయవెలయుఁ
దక్కిన దంతముల్ దళయోజనమ్ములు , ప్రత్యంతవర్షతాడములు బాహు
లాకనం బంటు భయానకంబగు జిహ్వ , కంఠంబు గోత్రకృంగంబుఁబోలు
గాటుకెన్నను గడునల్పు డేహంబు , వక్త్రంబు భయదంబు వానికమలు

గీ. దావదవతుల్యముల్ కేశకతులుమిగుల , నక్త జములొక్క హనువు కూఁమ్మంతరమునఁ
దక్కినది యంబరమ్మునఁ దనరునిట్టి , మహితరీతిఁ జెలంగు దుర్మనుఁడు మనుఁడు.

క. వదనమున వజ్రమిడికొని, కదనమ్మున కభిముఖమ్ముగాఁ దగు నాడు
ర్మడుని మడునిఁగని సురలుకా, దదదివరియు భీకభీకదళ సున్నయెడకా. 177

ఉ. హెరత దృష్టలం గొలిపి కుంభిని యంబర మొందు గాఁగ గం
భీరరవం బొనర్చి మెయి వెంచి జగత్త్రయ మొక్కపెట్టి నా
హారము చేయురీతిఁ గననై సురనాథునిఁబడి కేగె నా
హారవ మాచరించి సుర లందఱు చిందఱవందతై తగన్. 178

ప. అట్టియెడ న్తంభికవాహుండగు నిండ్రుండు కాలనన్నిభు నవ్వానిగాంచి భయ
మ్మున బృహన్పతిం దలఁచికొన వతిండు వ్యరణసూక్రమ్మున నిరుదెంచి యతని
కిట్లనియె. 179

గీ. చ్యవనుని తపోబలమ్ము దుస్పాద మతని
కతన నుదయించె నీతఁ డఖండబలుఁడు
మరుఁ డనెడి రక్కసుడు వీఁ డమరులకుబలె
నాకుమ నజేయుఁ డెట్టి మంత్రములకేని. 180

గీ. శక్తిభక్తుల కోవమ్ము సహరింపఁ,
దరమె యెవ్వారికేదిఁ : దత్తముమాని

- శరణు గొనుచుయ్యి చ్యవనుని ; సంహరింప
నేర్చునాతండు దనకృత్య నెమ్మిగ్రమ్మి. 181
- ప. అను గురువచనమ్ముల వివ్రముండై శక్తుం డత్తబోధనునికి నమస్కరించుచు
భయమ్ముపెంపున నిట్లను. 182
- క. ఉపయింపుచుయ్యి నీవా, కృష్ణు దప్పునె యశ్వనులకు నయ్యెడి విఠ శో
మము నీదు తపముకత్తి మ, హిమ సూడఁగ నాయెనర్చు బిది నిక్కముగఁ.
- చ. ఆనవుడు సమ్మహముని “భయంపడనేల” యటంచుఁబెట్టి న
య్యదిపించనాథుఁ బల్కి మృగయామధుపానదురోదరాంగనా
జనములయందు నమ్మిచని సంకతమస్థిరుఁగా నొనర్చి య
శ్వనులకు వింద్రునమ్మతినిఁజేసి యొసంగె గ్రహం బవార్యతఁ. 184
- ప. తపోబలసంపన్నుండగు చ్యవనుం డివ్వెదమ్మున నశ్వనులఁ గృతకృత్యుల నొనర్చె
సంత శర్యాతి సమాప్తవతుండై మంత్రులంగలసి యతని మహత్వమ్మున కద్భుత
మందుచు నగరమ్మున కిరిగి రాజ్యమొనర్చుచుండె. 185
- గీ. అతని కావర్తుఁ డుదయించె ననమమూర్తి
తత్పుతుఁడు రేవతుఁడు సముద్రమ్మునందుఁ
దగ వినిర్మించెఁ బురి గుళస్థలి యసంగ
సతని కొక నూలుగురు పుత్రు లవనివాధ. 186
- ప. అందుఁ గతుర్మి జ్యేష్ఠుండు మఱియు వారేవతునకు రేవతియను నొక్క కొను
రితయుం బుట్టెఁ బుట్టి. 187

రేవతుఁడు బ్రహ్మలోకమ్మున కగురుట.

- క. అనువచుంజలంజిత, మనిశిత యౌవనవిశేషభాస్పదమై
తవరఁగ నక్కాకుంగవి. జనపాలుఁడు పెండ్లిపేయ సమకృతై వెనన్. 188
- ప. అతండు స్వవరిపాల్యంబులగు నానర్తదేశంబుల నెల్లెడల వన్వేషించి తగివ వరునిఁ
గానక వదంపది యొక్కనాఁడు బ్రహ్మనడుగువాడై తనపుత్రిక వెంటఁబెట్టుకొని
సత్యలోకమ్మున కరిగె. వాషెడు జనమేజయుండు మహాత్మాః బ్రహ్మచేత్రయగు
బ్రాహ్మణునకుఁ గమ్యంబగు సత్యలోకంబు రాజనకెట్లు పోవయ్యె. విది యిట్లుండ
మ్ముతులకు స్వర్గం బలవడువని శాస్త్రవిర్ణయంబుకదా ; మరల స్వర్గస్థులకుఁ జ్యూతి

గల్గెనేమి మర్త్యమ్యుసం గతి యగుట కేమి నిమిత్తము : నావుడు వ్యాసుండు, నరేంద్ర : యంద్రలోకమ్యును పహ్నిలోకమ్యును సంయమపీఠమ్యును చపల లోకమ్యును గైలాసమ్యును వైకుంఠమ్యును నమ నీ లోకములన్నియును మేలువునం దెసంగెడి.

189

ఉ. నాకము మానవుల్ చనుట యెబ్బరమే : విజయండు మానవుం
దేకద : శక్రునన్నిధికి నేగఁడె : యంకకుఁబూర్వ మెందఱో
రాకలు బోకలుంగలుగు రాజులు దైత్యులులేరె : వారిలో
నీ తెఱిగింతు నొక్కరు ననింద్యచరిత్రు నృపాల శేఖరా.

190

ప. మున్ను మహాభిమండమరాజు బ్రహ్మలోకమ్యున కరిగి యచ్చట ప్రీతూపచారిజీయఁ
గించిన్నగ్నయువగు గంగం గాంచి కొమార్తెదై స్థితం బొనర్చ నాపెయ నట్టిద
యయ్యె. వారి నిరువుర బ్రహ్మ మర్త్యమ్యునఁ బుట్టుటకు శపించె నిదియట్లుండ,

క. దానవుల బాధకోర్వక, శ్రీవాతుకొడ నెఱుంగఁజేయ మరలు బోఁ
గా నేరరె వైకుంఠము, దీనికి నందియమువలదు ధీవతంపా.

192

క. అనిమిషలోకం బాదిగఁ, జననగు లోకమ్యులెల్ల జనులకు బుఱ్ఱం
బునఁబొచ్చు తానసులకున్, మనులగు మఖకర్తలకు నగణ్యమ్మార్తిక.

193

క. అనవుడు జనమేజయుఁడీ, ధ్లును రేవతుఁడీట్లు సరసిజానసుకడకుఁ
దన తనయం గొవి చనుమీఁ, ద నైన వృత్తాంతమేమి తత్త్వజ్ఞునిధి.

194

చ. అని యడుగఁ నృపాలునకు వ్యావముసింద్రుఁడు వచ్చా, నీరజా
ననుఁ గన రేవతుండు తమజానహితంబుగ నేగి యంత వా
తనినభ గనమెంతయు ముదమ్మున నొప్పుచునుండఁ గొంత ద
స్కను విని సంతసించి తదనంతర మంజలిమోడ్చి యిట్లునఁ.

195

ఉ. దేవ : సమస్కృతింగొని మదీయము విన్నవమాంకింపు మీ
పావనశీల నాకొమిరె బహ్వాననీకుల నేతదర్శనై
భూవలయమ్మునఁ వెదకి బొందఁగ నేర నదృత్ : మీఁద నిం
తేవరుఁడీ వధూమణికి నీడగువాఁడు వచింప నేఁడెదఁ.

196

క. బలవంతునిఁ గులవంతుని, పరితశీఁని మనోజ్ఞఁ జాతుర్యమునన్
వెలనెడి వాని వచింపుము, పొంపక యొక్కరుని రాజమానుఁ గుమారున్.

197

చ. అనవుడుఁ జతురాననుండు, రాజా : నీ వెందఱ రాకొమరుల వరసియుంటి నింతకు

వారలందఱును గాలగ్రస్తులై మృతినొంది రియ్యది సప్తవింశతమంబగు ద్వాపరంబు
భవద్వంశజులను నట్లు విహతు లగుట నీపురంబును దైత్యులంతికంబయ్యెనని
వెందియు, 198

క. శీతకరవంశతిలకుడు, వీతిభ్యాకుడు యయాతినృపకుంజంబు
దీతయకుఁ డుగ్రవేనుడు, భూతలవతి మధుర యనెడిపురి నేలనొగిన్. 199

గీ. అతవికౌమరుండు గంసుఁ దత్కరికబలుడు. తండ్రిఁ గారాగృహమ్మునఁ దగులజేసి
యెల్ల లోకమ్ములకు నార్తి యెసఁగ రాజ్య. పేరె దైత్యాంశభవుఁ డెంతయేని జడుడు.

క. ధరిణియు బారంబోర్వక. త్వరపడి నను వేఁడ నేల్పుకందంబులకుం
బురికొల్పిన నాయజ్ఞున, మరు లంకంబులను బుట్టి మహి వెలసిరొగిన్. 201

ఉ. ఆయతపుణ్యుడై బదరికాశ్రమమం దమరావగాన
త్రోయవవిత్రికాయుఁడయి తొల్లి దవశ్చరణం జెలంగె నా
రాయణమౌని ధర్మసుకుఁ, దమ్ముహూనీయుఁడ దేవకీసుకుం
డై యలరారె యాదవులయందుఁ గృతార్థుఁడు గృష్ణమూర్తి నా. 202

క. అకృష్ణమూర్తి రుష్టవి, వీకంసునిఁ జంపి రాజ్య మిచ్చెన్ గరుణా
వ్యాకులత నుగ్రవేనున, కాకంసునిమామ యధికుఁ దఖిలవిరములన్. 203

ప. జరాసంధుండనువాఁ డల్లనిమరణమ్మునకుఁ గోపించి మధుర నరికట్టి సంగరం
బొనర్చి కృష్ణునిచేఁ బూజికుండై యరిగి కాలయవనుం బుత్రెంచిన మహాబలుండగు
వానిరాక నెఱింగి శ్రీకృష్ణుండు యాదవుల సందఱ ద్వారక కనిపి శాసును బిలుం
దనదని యిప్పటికి నచ్చట వసంపుచున్న వాడు. 204

చ. అరిమదహారీ శేషవణియంశమునకా జనియించినట్టి యు
ద్ధుఁడు హలాయుధుం దరినికో నెనఁదీడు : మహామథావుఁ డా
హరికిని నగ్రజుండు విమ మాత్మజ నాబలభద్రమూర్తి కా
దరమున నిచ్చి పెండిరి ముదమ్మునఁ జేయుము కీర్తికాలివై. 205

ప. అట్లొనర్చి వీవు తనఃకాంక్షివై సురారామంబగు బదరికాశ్రమమ్మున కరుగుము,
నావుడు రాజర్షి తనయం దోడ్కొని ద్వారక కరిగి బలరామున కక్కన్నయ నిచ్చి
వివాహం బొనరించి విదవఁ దనమ్మున కరిగి కొందొకకాలమ్మునకు వయ్యమరావగా
తటమ్మువ, గాయమ్ము విడిచి దివం బలంకరించె నావుడుఁ బారీక్షితుం దిట్లను.

- ఉ. పంతయు నక్కజంబు వదియించెద వోముననాఁ యాధరా
కొంతుఁడు నూటయెన్నిది యుగమ్ములు నత్యమనందుఁబుచ్చెఁ బా
సంతకు నత్తలోచరికి నబ్బుదె వార్ధకః మంతకాల ము
య్యంతికి నానృపాలనకు నేగతి నాయువుగల్గెఁ బుచ్చుమీ. 207
- వ. అనిన వ్యాసుం దీట్లను. 208
- క. జర లేదు జీత్తిపానలు, మరణము గ్గనియును కయ ముచుకందుడెడి నా
సరసీజానవపదను, స్థిరులగు పుణ్యులకు నృపతిశేఖర యెప్పుడుఁ : 209
- వ. అని వెండియు, 210
- గీ. మేరుగకుఁడైన శర్యాతిధారుణీకు, సంతతినిఁబట్టి దానపుల్ నమఁజుఁజేసి
రిధివఁ : కొందఱు భయభీతు లగుచు ఎరిగి, రిచ్చటచ్చటి కెంతయు నంద లగుచు.
- గీ మనువునకుఁబుట్టె నిక్కెకు వనెడిస్సపుఁడు
తుమ్ముకారణముని ; నా సుతునికతమున
సూర్యపంశంబు వర్తిలై నార్యుఁ డతఁడు
నాందోపదేశమున వనమున కరిగి. 212
- వ. అనవరత దీక్షిపరుండై ఎంశవృద్ధితై దేవి నారాధించి కత్పరిపాదమ్మున నూర్వరఁ
బుత్రులంగనియె. నందు వికుక్షి జ్యేష్ఠుండిట్లు ప్రాప్తవంతానుండై యచ్చుహిపాయం
డయోద్య రాజధానిగ రాజ్యంబేలుచు శకునివ్రభృతులగు నేఁబడుండఁ గొమరుల
మత్తరావథమునకు నలువది యెనమండ్ర వక్షిణదేశమ్మునకును వ్రభువులంజేసి
యరువుర నాత్మవేననార్దంబు నన్నిది మంచికొనియె. 213

శ శా ద చ రి త్ర.

- గీ. సకలజనులకు సుఖము లెవంగ రాజ్య
పాలవంబొవరించు నస్పృధివుండు
వనమునకుఁ బంపెఁ "బలము దె" మ్మని వికుక్షి
నష్టకాక్రద్ధమునకుఁ దా వంతఁ బిదవ. 214
- క. జనకుని యాజ్ఞంగొని వన, మనకుఁజని శశములను నమున్నకరీతిన్
బనువడు సూకరములఁ హరి, ఇనికాయములఁ బడనేసి సంపరుడంతకా. 215
- వ. పరిశ్రాంతుండై యాఁకొని యష్టకావృత్తాంతమ్ము వేమటి యందొక్క శశమును
భక్షించి వగరమ్మున కరిగి కక్కిన మాంసంబు తండ్రీకి వొప్పజెప్పెఁ, పిదపఁ

ప్రోక్షజార్థంబు తనకడ నుంచినదానింగాంచి కులగురుండు వసిష్ఠుండు గోపించి యిట్లును. 216

క. ఇది భుక్తశేష మేగతి, విదితంబుగ శ్రాద్ధమున వివేదించగ నొప్పిదమగు నొక శశమున్ దీ, నఁ దినె ప్పికొమరుఁడనుడు నరపతి యయికళా.

ప. వికుక్షిం గని విదిలోప మ్మొనర్చిన వీవిట నుండఁదగవు పొమ్మనుడు నతం డని మొదలు శళాదుండను నామమ్మున నరణ్యమ్ములఁ గ్రుమ్మరుచుండె. 218

క. పరపది యిచ్చెకుఁడు న, ద్విదితయకుఁడు చనియె దేవవిభు నిరయం బంతఁ దన జనకురాజ్యము న, మృద మలర శళాదన్యపతిమణితైకానియెన్. 219

ప. అతండు దర్శంబు దప్పక యయోధ్యానగరంబు పాలించుచుఁ గొందొకకాలమ్ము నకుఁ గకుత్స్థుఁ గనియె నితని కింద్రవాహుండవియుఁ బురంజయుం డనియును నామమ్ములగలవు. నావుడు జనమేజయుండు నామభేదం బెట్లుగలిగెననుడు వ్యాసుం దిట్లనియె. 220

గీ. ఆ శళాదిని తనుజాతుఁ డనవిభర్త, యగుచుఁ బాలించునెడ సుర లసురవిజితులగును నైకుంతమునకేగి యబ్జినాథు, శరణుఁ జెందిననాతండు నదయుఁడగుచు.

చ. కలడు వరాంబికాచరిజకంజనిరంతరభక్తి సంపదా
కలితవిశేషకర్తయు నఖండయకుండు శళాదపుత్రుఁ డా
సలలితు వేడఁగాఁ జనుఁడు సత్యరులై ధరః కమ్మహామహం
దెలవిని మీకుఁ దోడయ జయింపఁగలఁ డమరారిసంఘమున్. 222

చ. అను నద్దేవు నానతింగొని యమరులు నైకంబుగ నయోధ్యకుం జనిన శళాదతను జాండు వారల నందఁజ బూజించి వినయమ్మున విట్లనియె. 223

గీ. ఎంత యత్ను మొనర్చినయేవి డర్శ, నం బొనంగని మీరిటు నా గృహంబు కడకు విచ్చేయుటను సగ్రగజ్యమయ్యె, జన్మము సురేంద్రులారః విస్సంకయముగ.

చ. దుష్పాదంబేనియు మీరలాజ్ఞాపించిన కార్యంబు నొనరించెద నావుడు వార లిట్లనిరి.

క. హరి ప్రేరేపగ నీకడ, కరుదెంచితి మింద్రునకు సహాయుడఁవై నిర్జులైరులఁ ద్రుంపుమువా, నరపతి యిట్లనియెఁ బేర్చి నాకులతోడన్. 224

ప. మీరాజగు నింద్రుండు నాకు వాహనంబయ్యెనేని నేను డప్పక పార్థిగ్రాహుండనై సంగ్రామం బొనరింతు ననుడు, సురలు తమపతి తెఱిగించిన నాతండును లజ్జ

తుండై హరిప్రేరణమ్మున నతనికి వాహనంబయ్యె, విష్ణుట నమ్మహిపతి యుక్తం
బొనరించి దైత్యపుష్పజయించె; నాటంగోరె నెతనికినిండుండు వాహనంబుంబు
నింపవహూంధనియు; మరలం జయించుకతనం యుంజయుండనియు; గలద
మునఁ గూర్చుండుటంజేసి కకుత్స్థుండనియు వామత్రియం బొప్పింకంటై నెగడు.

గీ. దైత్యుల జయించి వారల భవములెల్ల, నురలకు నొసంగి యన్నరపడుచు నుండు
తికి నభిక్తము నెఱపి వర్షిష్టుడయ్యె, నతనికుంజాలు గాకుత్స్థు లవనిరాక. 223

వ. వారల వివరించెదఁ గకుత్స్థునికిఁ గాకుత్స్థుండును, వానికిఁ బృథుండును, దానికి విర్న
రంధియు, విశ్వరంధికిఁ జంద్రుండును, జంద్రునకు యువనాశ్వండును, నాలాజనకు
కావంతుండునుం గలిగిరి. 229

క. కావంతి యనెడి నగరం, బాపితుఁ డాత్మాభిధాన మిలరంగఁ బృథుల
శ్రీవెలయంగఁ గట్టించె ద, రావలయమ్మునకు నెల్ల రత్నంబులంగన్. 230

ప. కావంతునకు బృహదత్వండును, నతనికిఁ గువలాత్వండును దుట్టి రీతండు ధుండు
వను రక్కసు జయించినకతన ధుంధుమాకుండను దిరుదనామమ్మునొందె; విష్ణుహి
పతికి దృహత్వండును, నతనికి హర్యత్వండును, వానికి వికుంభుండును, నయ్యల
మునకు బర్హణాత్వండును, విన్నరపరువకుఁ గృకాత్వండును, నవ్వానికిఁ బ్రసేస
జిత్తును, నతనికి యౌవనాత్వండును, నమ్మహామహానకు మాంధాతము నుద
యించిరి. 231

క. ఆ మాంధాత్మమహిపతి, శ్రీమంతముగను మిగులఁ జెలవొందెడి న
ద్దానుములు నూటయెనిమిది, దా మహిఁ గట్టించె శక్తితత్పరమతియై. 232

మాంధాత్మచరిత్ర.

వ. ఇష్టుహిపతి యెల్లరందోరి మాతృగర్భమ్మునం గాక పిత్రుదరమ్మునుండి యద్భ
విందె, నాపుడు జనమేజయుండది యెట్లనుదు వ్యాసుం డిట్లను. 233

గీ. యౌవనాశ్వనకును భార్య లసమచతులు
నూర్వ రిందొక్కరితకై ననుం జనింప
దయ్యెనంతాన, మాన్మవుఁ డాత్మజాకు
లకు మనమ్మునఁ జింతించి యొకఁడు నొకట. 234

ప. వనమ్మున కరిగి ఋష్యాశ్రమమ్ములు పేవించుచు నవృట నిశ్వాసమ్ములు విడువ

వారును నతని దుఃఖితుఁగా నెఱిగి కరుణించి రాజా : వీనువమ్మునఁ గల చింత
యెయ్యది : నొడుపు మద్దానికిఁ బ్రతీకారం దొనరింతము నావుడు నృపాలుం డిట్లను.

మ. ధనరాశ్యమ్ములు మేటి గుఱ్ఱములు తృత్యవ్రాతముల్ నాగముల్
ఘనరాజ్యమ్ము సుఖమ్మునుం గలదు చక్కంగఁ ముదంబిచ్చు జ
వ్వనుచు న్నూర్వరుభార్యలాకలరు తద్వామాజ్ఞలం దొక్క యం
గవత్తెనఁ సుతలద్ది లే దిదియ శోకం బెప్పుడు న్నాచుదిఁ.

వ. అపుత్రునకు గతి లేమి నన్నుమగ్రహించి సంతానాస్థినగు నాచే నెద్దియే నొక
యిష్టిం జేయించి కృతార్థుం జేయజేడద, నావుడుఁ దానును లింద్రదేవతాకంబగు
నిష్టిం జేయించి యజ్ఞశాలయందు సంతానార్థమ్ముగా వేదమంత్రనమ్మంత్రితంబగు
నొక కలకంబునిచిన నన్నరవరుం దానాటిరేయి తుషితుండై తద్గతంబులగు జల
మ్ములం గ్రోలె, సంత మునులు మఱునాఁ డక్కలకంబున జలమ్ములు లేకున్న
“నీ భార్యకునై యునిచిన జలమ్ము నీ వుపయోగించితివే” యనుడు నతండును
విసానచే నట్లొనర్పితి ననియె వారలును దైవబలమ్మునకు శంకించుచు నిష్ఠిని సమాప్తి
చేసి తమయంతంజరిరి.

237

గీ. అంత మంత్రబలమ్మున నన్నుపాలి, కునకు గర్భోదయంబయి ఘనతఁ జెంది
పూర్ణమగుదు జనించె సత్పుత్రుఁడొకఁడు, కుడితెలనమండి గర్భంబు పొడిచి చించి.

ప. ఏమ్ముట దేవతల యనుగ్రహమ్మున నోయ్యవనీపతి మృతుండుగాక జీవించెఁ బద
నడి మంత్రులమాతృకుండగు నా శిశువునుద్దేశించి “కంధాస్యత్యయ”మ్ముని వివా
రించుచుండ వింద్రుండేతెంచి తన తల్లినినాశిశువు నోట నిడుచు “మాంధాతా”
యని పలికె, నక్కతన నతఁడు మాంధాతృ నామమ్మునఁ బ్రసిద్ధుండయ్యె.

239

చ. అతఁడు జయించి భూవలయ మంతయుఁ; విచ్చుటఁ జక్రవర్తియై
యతులితరీతి వేలె జగ, మయ్యవనీపతి భీతిఁజేసి డ
మ్ముతతి గిరింద్రకందరలఁ జొచ్చుట, వింద్రుఁడొనంగెఁ బేరు సా
ర్థక నలారి యొప్పుఁ ద్రనదమ్ముఁ డనంగ ననుగ్రహమ్మునఁ.

240

చ. విమల మనోహరాంగి శశిబిందుకనూరిన బిందుమత్సర్జి
ఖ్య మెఱయు నత్పతివ్రత సఖండయతుండు వివాహమాడి యు

త్తముఁ బురుకుత్సు భూరిగుణతత్పరునిఁ ముదికుందు నిద్యురగా
గ్రమముగఁ గాంచెఁ బుత్రుల జగద్ధితబుద్ధి వతం దతంద్రులగా.

241

క. పురుకుత్సున కుదయించెను, సుజ్ఞాఁ దతిధర్మికుఁడు మహాభాగుఁడు త
న్నరవడునకు బృహదత్సం, దరయఁగ నాతనికిఁ బుత్రై హర్యక్షుండున్.

242

చ. ఆ హర్యక్షునకుఁ ద్రిభువ్వందును వతినికి నరుణుండును, వానికి నత్కప్రతుండును.
బొడమి రితం దొక్కనాడు, వివాహసమయమ్మున నొక విప్రకన్య నపహరించిన
వద్దరాచరణంబున కోర్వక తత్పద్యు లొక్కయొగి నార్తులగునుఁ జనుటయు వతని
తండ్రియగు నరుణుండు న్యశంసుండగు తన కొమరుం దెద్దియేని నొక దుష్కృతి
మ్మున వీరలఁ జెనకం బోయెని శంకించి వారల కిచ్చెను.

243

క. నాకొమరుఁ డెఱిగి యెఱుంగక, మీకేమి యొనర్చె వనదు, మేలెంచక తా
మాకన్నియను బలాత్కృతిఁ, జేకొనియెన్ బెండ్లివేళఁ, జెనఁబిలిరమునగా.

244

సత్యవ్రతో పాఖ్యానము.

ఉ. నావుడుఁ గ్రుద్దుఁడై నృపతి వందసునిన్ గని యిట్లు వచ్చు, దు
ష్టాః వృధ వీరునామ, మకటాః యది పాతకకృత్య మేమిగా
భావమునం దలంచితివి, పార్థివజన్మము నెత్తలేదెఁ నా
కీవు సుతుండ వన్నయశఁపేఁ యెఱకేనియుఁ బొమ్ము దుర్మతి.

245

చ. సత్యవ్రతుండే నేయెడ కేగుచునని యెదిరించి మాటికిని బిల్కాడు వతం దిచ్చెను.

చ. శ్వపచులునేనిఁ జేయని యనత్కృతిఁ జల్పిననకు నా శ్వపా
కవరిచయంబు న్యాయ్యమగుఁగాన వటుల్ వీనరింపు మెంతయే
నవయశమిచ్చు నీకతన నొడునె యేను గృతార్థుఁడనఁ గులం
బు వతితమయ్యె నీజననముగా గని యంతకు పంకపాంసనా.

247

చ. ఇట్లు వసివృ ప్రేరితుండగు జనకునిచే విష్కాసితుండై సత్యవ్రతుండు వనమ్మున
కరిగి శ్వపాకులంఁగూడి దనుర్ధరుఁడై వర్తించుచు వసివునియందుఁ గ్రోధమ్ము గలిగి
యందెఁ, బదంపడి నరుణుండు పుత్రార్థమ్ముగాఁ దపంబొనరింప వనమ్మున కరిగె
నీ యివర్మమ్ము కారణమ్ముగ నింద్రుం దాఱజుడేశమ్మునఁ బండ్రిండు సంవత్స
రమ్ములు వర్షాభావం బొనర్చె వట్టియెడ.

248

- క. ఆ స్వపతిదేశమునఁ దన, సూనుల వర్ధాంగి విడిచి పొలవక తనముం
బాసఁజనెఁ గోకి యనం, గా నెగదెడి యేటికడకు గదిజఁ దెలిమిన్. 249
- క. ఆ కౌశికునర్ధాంగి క్షి, చాకులై శిశువు “లన్నపన్న” పునుచుఁద
న్నేకడఁ దీడింపఁగ బఠ, శోకిముపాలై పునమ్ము స్రుక్కి కలంగఁ. 250
- చ. పతి ధనహీననైన నను చాలకులన్ ద్యుతయించి యేగె భూ
పతియును లేడు చూచుటకుఁ బట్టజనుండు ; క్షిచార్తులై ననుం
బ్రతుకఁగ పీరు తిండికయి చాలఁ ; లెప్పుడు రక్షకుండు ; డు
ర్గతి వెటు వీఁగుదాని ; బ్రతుకంగలరే నుతు లన్నహీనులై : 251
- ఉ. పల్లవ జుంపుకంటె మఱి యింపొకవిఁ దెగనమ్ముదాన నే
మల్లము దాయ చేసికొని ; యోమఁగ పచ్చును విక్రయావ్రసం
పల్లవ మిక్కుమాలకుఁ బాణము నిర్మిఁగఁ గొంతదన్క ; నే
తల్లికనీనిఁ జొప్పడని చచ్చుము చాత విడించె నాకిటఁ. 252
- క. అని దైవగతిఁ జింతన్, గోమరుఁ మర్కముని యఱుతఁ గొంకక దర్శన్
చొదలిన పంజ్జపు దగిలిచి, తపగృహమున్ వీడి వనియెఁ దరుణి వగ దగన్. 253
- క. మలమల మఱుగుచు నమ్ముచి, లలనామణి నుతులు చెఱుగు లాగుచురా నెం
దులకేనిఁ జొప్పనది యి, మ్ముల సత్యవ్రతుని మార్గమునఁ గనుఁగొనియెఁ. 254
- న. సత్యవ్రతుండును నాపె వీక్షించి యిట్లనియె. 255
- క. అకటా : యేద్యెడి పుత్రకు, నకు నఱుతం ద్రాదుగట్టి నారీమణి : మి
న్నక యరిగెడ పెండుల కే, మికతం బెవ్వతెవు ; తెల్పుమీ సత్యముగఁ. 256
- క. అనపుడు వల్లంనామణి, యను విశ్వామిత్రుఁ డనెడి యనమాత్ముఁడు న
మ్ము నుతులన్ దించి తపం, బున కరిగెన్ న న్నైఱుంగు మునివరు సతిగా. 257
- క. ధనహీననైన కతిమున, సనదనగుచు నుతుం పోషజార్థముగా నం
దనులం దొక్కఁడగు వీ, నిని విక్రేతునిగఁ జేయనేర్పితి ననఘా. 258
- చ. అనపుడు నా స్వపాలనుతుఁ “డమ్మరా : యేమిటి కిట్లాన్ను నే
నమదినముఁ బవత్తుతుం యాఁకటికిఁ దగివట్టి బిక్యముం
గొని యరుదెండు సత్యమునకుం జనదాఁటక తావకాశ్రమ
మ్మున నొక చెట్టునం దిడుదు మూటగఁగట్టి గృహమ్ము చేరుమా. 259
- చ. పదంపది వీ డిర్తయును రాఁగలఁడు ” నాపుడు నమ్మునివనిక సంతసించి తన

యాశ్రమమ్మున కరిగె నక్కొమరుండు గళంబమ్ము కారణమ్ముగ గాఢంబు
దనఁబరఁగె. 260

క. ఆనత్యవ్రతుఁడును వి, శ్వాసమ్మును బ్రక్తియును గృహయుఁ గలగె శూ
దాసుండై మునివనితకు, గ్రానంబిడు సుతసహితముగా భుజియింపగా. 261

గీ. మృగముల వరాహములను మహిషశశముల, నమదిసమ్ములు గొట్టి సత్యవ్రతుండు
గాధిసుతు నాశ్రమముటొంతఁ గట్టుఁ జెట్టు, కొమ్ముకొఁముల్లెగాఁ జేసి హస్తపేష్ట.

వ. విశ్వామిత్రునిభాష్య తన్మానంబుకతన సురులఁ బోషించుచుఁ గాఢమ్ము గవన
చుండె, నిట్లుండ నట సత్యవ్రతునికందీ తపమ్మునకరిగెనది మొదలుగ నతని
పురమ్మును సంతకపురమ్మును వసిస్థుండు గాపాడును రాజకాండ్యమ్ములు నెఱవేర్చుచు
సయోధ్యయం దుండె; నయ్యెడ నప్పురమ్మునకు నటసమ్మునఁ దండ్రియాజింతిజేసి
దుర్గతిం బడియున్న సత్యవ్రతునకు నొక్కనాఁడు మృగమ్ము లెవ్వియుం గానరాక
వసిస్థుధేనువు లొడకట్టె; దానింగంచి యతండు పూర్వక్రోధమ్మున వడించి
తన్మానసమ్ముకొంత దిని తన యాఁజింతి దీర్చికొని తక్కుంగల వలఁమ్ము
వప్పాదపమ్మున నెప్పటియట్లు బందించె. 263

క. ఆ ఋషివత్సియుఁ దనదు కు, మారులకుం బెట్టి గోవుహంసం బని తా
నారయ నేరక యెంతే, గూరివి భుజియించె మిగులఁ గుతుకందెనగగా. 264

వ. అంత వసిస్థుండు తన ధేనువుపృతి నెఱింగి కోపాకులందై చతుష్టుండగు సత్య
వ్రతున కిట్లనియె. 265

ఉ. ధేనువుఁ జంపి యెంతటికృతిన్ బొనరించితి వోరదుష్ట ! దో
షానుగతుండవై మును ధరామరదారహరించుటగా జగ
న్మానితుడైన తండ్రి యవమానము గైకొనుటగా పృథాగతిగా
ధేనువు నిష్ఠ చంపుటకు నిన్నుఁ ద్రిశంకుఁడనంగ నొప్పెడిన్. 266

వ. నేఁడు మొదలి నామమ్మునం బొదలి జనులకుఁ బితాచాకారమ్మునం బొడఁబట్టుచుండు
మని శాపంబిచ్చిన నతం డా రూపమ్ముదాల్చి యయ్యాశ్రమమ్మున వసియించుచు
నొక్క మునిపుత్రుని కతన మపరీక్షయి వదసి జగజ్జననిం గుఱించి యఖండతప
మొనరించుచుండె నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా ! త్రిశంకునకు నవిప్రళాపం
బెట్లుతొలఁగె నొడువు మన నతం దిట్లనియె. 267

- గీ. ఆతఁడు పిశాచమై దేవినాత్మ నిర్వి, తన్నవాక్షరమంత్రతత్పరమనస్కుఁ
దగుచుఁ దన మాచరించి జోహార్తి యగుచు, నర్థి విప్రులకడ తేగి యడిగె నిట్లు.
- చ. నాయొనిర్పెడి నిమిస్కృతులంగని మత్స్యార్థవంబు సఫలంబొనర్చు గోరెద, నేను
జరమ్మునుండి నవాక్షరమంత్రరాజుంబు జనియించితి నిపుడు జనదళాంశమ్ముచే
హోమంబు నలువదలయు మీరలు ఋత్విజాలరై యిక్కార్యంబు నెరవేర్చి కృతార్థుం
డేమి వేదెదవ న న్నుపజప్తులందగు సత్యవ్రతుగాఁ నెఱుంగుదు నాపుడు వార
లెట్లనిరి. 269
- కి. రెలియంగ నయ్యె నీవా, కలగుదుఁడు వసిష్ఠమౌని గోపించి నినుఁ
జరిసెఁ దిరాచముగా నీ, కలవడునే : వేదవిహితమగు కృతిసేయాఁ. 270
- చ. అని తనుఁ దూలనాడుటయు నావృవనందనుఁ దేరి నాడు జీ
వన : మిఁక నేమి సేయుదు : వపాత్రుఁడ రాజ్యములేమి చేసె మ
జ్జనకుఁడు దేశికుడిదెఁ “దిశాచమనై చెడు” మంచు శాప : మె
ప్పనికి నవర్హతం బొరసి పాతకినై బ్రతుకంగఁ జెల్లనే. 271
- చ. అని కృతినిశ్చయించె కుష్కమ్ములగు కాఠ్యమ్ములు వేర్చి చితినేర్పరచి యగ్ని
జొనిసి యందుం బ్రజేకింప నెంచి స్నానం బొనరించి జగజ్జనని నాత్మ దలంపు
కొంచుఁ దత్సమీపమ్మునఁ గృతాంజలియై కూర్చుండునంత నజ్జగదంబు కరుణా
శాలినియై యాననమ్మున వాతనికి దర్శనంబొసంగి వారించి యట్లను. 272
- గీ. పాహనింపఁగ నేరి యోజనవరేజ్యః, వినుము నామాట నీ తండ్రి వృద్ధుఁడయ్యె
వీకు రాజ్య మ్మొసంగి యెందేనిఁ దనము, చేయబోనున్నవాఁడు నిశ్చింతుఁడగుచు.
- చ. మదనుగ్రహమ్మునంజేసి రేపు నిమ్నుఁ బట్టాభిషిక్తుం జేయ నీతండ్రి యనుమత
మ్మున మంత్రు లందిదెంతురని చెప్పి దేవి యదృశ్యమయ్యెఁ, బదంపడి త్రిశంకుండు
మంజోద్యమమ్ము విడిచి ముఖంబుండె నంత నారదుండరిగి వృత్తాంతమ్మెల్ల నృపాలు
నకుం జెప్పిన నతండు పుత్రు మరణోద్యోగమ్మునకు దుఃఖికుండై మంత్రులం
బిరిచి యట్లను. 274
- కి. పొమ్మనినంత న వివదచి పోయి వనమ్మున భాగ్యహీనుడై
గ్రుమ్మడుచుఁ గురువ్రవరుకోవము తన్నయింపఁగాఁ విశా
చమ్ములు దేవి గొల్చి విలసన్మతియై తుద కెంతయుఁ విరా
గమ్మున నగ్నిలోనఁ దనకాయము వైసఁగ నెంచె నక్కటా. 275

- గీ. కృప గలిగి దేవి వారింపదేని సుతుడు, మృతిఁ బొరయుఁగాడె, పైకను దేగి నామి
జ్యేష్ఠపుత్రునిఁ దెందు విశ్చింత వాని, కిచ్చి రాజ్యమ్ము తపమున కేగువాడె. 275
- చ. నాపుడు మంత్రులు సత్యవ్రతునిపాలి కరిగి యనునయ విచసిమ్ముల నోచార్చి పుర
మ్మునికుఁ దీసుకొనివచ్చి తండ్రికిం జూపిన వరింబు జటాజూటభవంబును స్రావం
డును జింతావంతుడుండును నగు కొమరుం గాంచి పశ్చాత్తప్తంపై రాజ్యాష్టండుమ
మేచావియునగు తనయు ధర్మం బెఱంగియు నిష్టావరింపతి నని సిగ్గియమి నారంగ
నం బొనరించుకొని తనసింహాసనమ్మునఁ గూర్చుండి బెట్టుకొని ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ
నిట్లనియె. 277

రాజనీతి

- క. తనయా ! ధర్మమ్మున బు, ద్ధిని నిలువన్ వలయు నెపుడు ద్విజవర్యుల మ
న్నన పేయవలయుఁ బ్రజలన్, దనుజాలవలెఁ బ్రోవవలయుఁ నునాకునట. 278
- గీ. దనము న్యాయాగతంబును తనరుదొకటి
యన్యతమునఁ గాణవెట్లమియును నమార్గ
గామి గాటుంట తపసుల నోముటయును
బరమధర్మమ్ము లియ్యవి పార్థివునకు. 279
- గీ. ఇంద్రియజయంబు పూజ్యం నెఱుఁగుటయును,
మంత్రగుప్తియు జోరుల మద మడఁచుట,
శత్రుశేషంబు వైచమి, పదివు నవ్య
నక్తుఁ జేర్చుమి పతికి యశస్కరంబు. 280
- గీ. శత్రుమిత్రుల కృత్యముల్ చారముఖము
వలన నెఱుఁగుటయును కుష్కవాది గామి
దుష్టసంగంబు దొలఁగుట యిష్టంబును
బూజ్యంబుకు నీఁగియును విధి భూవతులకు. 281
- క. యోగముల నొనర్చుట మృగ, యోగతి వతిరక్తి లేమి యంగనంబు దు
ద్యోగముల విశ్వసింపమి, యోగమవిహితమున నృపతులగు వారలకుఁ. 282
- గీ. ద్యూతమున దాని నాడెడి నీతిరహితు, నందు మద్యమ్మునందు చారాంగనాజ
నమ్మునందును దఱచు గానమ్మునందు, విముఖుడై ప్రజ నట్లానర్పించ వలయు. 283

- గీ. అరసి బ్రాహ్మముహూర్తమునందు లేచి, స్నాన మొనరించి నియతుడై శక్తిపూజ
తక్తి నొనరింపఁగావలెఁ బ్రతిపదము. జన్మసాఫల్యమును గోరు చతురమతికి. 284
- క. ఒకసారియైన నప్పుర, మత్స్యపానిచి సంబఁ గొలిచి మన్ననఁ దత్ప
దకమలజలంబు గ్రోలిన, సుకృతికి జన్మమృలేమ నూ నిక్కముగన్. 285
- గీ. దృశ్యమను జగమచింత్యు దేవదేవి, జీవుఁ డీశ్వరుఁడునుగూడ దేవదేవి
యని, వివిధలాక్ష్యుండగు నవమతికి, నతులితానంద మెల్లప్పు డనుమటించు.
- కా. ప్రాతఃకృత్యములన్ యభోచితగతిం బాటించి కొద్వందీ వి
ద్వాతంత్రజ్ఞుల విప్రలన్ దిలిచి కాస్త్రార్థము లవ్వారిచే
బూతుండై నిని పాత్రులై తనకు నా భూదేవతాశ్రేయం
ప్రీతిగా దానము రిచ్చిభవవలయుగా బృథ్వీకుఁ డెల్లప్పుడున్. 287
- క. విను మాన్మలైన ద్విజాలకు, దవ హివల దిచ్చెనే నుదరపోషణకుం
గనిపెట్టి యాచలయు లం, మన మొనరింపగఁ దగదుగా ధర్మముం. 288
- చ. అనిఘం భూమిదేవతం నత్యమలాత్మం నెన్నఁదేవియుగా
జన దవమానముం గొలుప క్షత్రకులమ్మున కమ్మహామహల్
జనకులు ; వారి యగ్నికిని, క్షత్రియజాతికి విప్రజాతి లో,
హనిధుంకుగా శిలలో, జనకతాన్వదముల్ విధిచోదితమ్ముగగా. 289
- ఉ. వారల తేజమెందును నవారికిమై యలరారు భూపతుల్
వారలలోన ధీరులగు వారల నెన్ని యుండదానన
త్కారములన్ మహాదీనయ గౌరవసంపదలన్ మహాన్నతిం
గోరుదుఁ బూజసేయుదు రకుంతితవైభవముల్ నెలంగఁగన్. 290
- గీ. ధర్మకాస్త్రానుసరణంబు దప్ప కెపుడు
దండనీతి యవశ్యంబు ధరణీపతికి
గోళనంగ్రహ మెల్లెడఁ గూర్చవంయు
వసుడు బోదించెఁ బృథివీంద్రుఁ డాత్మజానకు. 291
- మ. తవవాక్యమ్ములు నమ్ముతించినమఱుగా దత్తన్మహాశీర్షసా
వననీరమ్ములచేత మంత్రమమతిగా బాఱుల్ శ్రుతుల్ నెన్ని డీ
వనలం జేయఁగ మంచికాలమున దీవ్యద్భంగిఁ బట్టాభిషే
చనముం జేసి యతం దరణ్యము తవన్నంసక్తి నేగెగా దగన్. 292

వ. అట్లు నృపాలుండు గాంతారమునఁ గాంతాసహితముగఁ దపంబొనర్చి కొంబొక
కాలమునకు దేహంబు విడిచి దివం బరిగి యచ్చట పెండ్లానననక్షతమున రెం
డవయ్యిండ్లుండై యుండెననుచు జనమేజయుం దిట్లను. 283

ఉ. మున్ను వసిష్ఠచేనువును మున్నుఁడందై వదియించి శాసముం
గొన్న త్రిశంకుఁ డేగతిని గుంభికిన్ దవుడయ్యెః నెందునే
ని స్తుపతిత్వ మూనఁదగునే మునివర్యః పితావమర్ : గృహన్
దన్నపు శాపమోక్షజకథన్ వినివింపుము నాకు నావుదున్. 284

వ. వ్యాసుండిట్లనియె. 285

చ. అతఁడు పితావమయ్య జగదంబిక నాత్మదలంచి రత్నపా
మృతమున దివ్యదేహము రరించె వసిష్ఠహమసిండు న
మ్మతికి విభానమయ్యెఁ బిత్రిమాన్యతఁ గంచె నృపాలః లోకవం
దితయగు నప్పరాంబిక సుతించిన నెయ్యది గల్గకుండునే. 286

గీ. అనఁముడై పేర్కొనిట్లు సత్యవ్రతుండు, రాజ్యమును జెంది జన్నముల్ రమణజేసి
యెన్నఁదగు కీర్తి గంచి లోకోన్నతుండు, వర్షంక్షణముకు హరిశ్చంద్రఁ గనియె

వ. పదంపది యగుజవయ్యుండగు కొమరునకు యావరాజ్యం బొసంగి శరీర
మ్ముతో దివమ్మున కరుగఁదలంచి వసిష్ఠాశ్రమమ్మున కరిగి కృతాంజలి పుటుండై
యట్లను. 288

వ సీ ఘం డు త్రి శం కు న కు శా పం బి చ్చు ట

మ. అనఁమాః యాతిమవుం ద్యజింపకయ నే నాసెంతు న్నర్హ్లాకనం
జఁతానందము లవ్వరోవిధుముఖీనంసర్గమఁ దివ్యనం
దననంబారముఁ గర్ణపేయమగు గంధిర్వంబుఁః తత్రాదృశా
ఖివోద్యత్పిండాయ యాగమును సంప్రీతిం దగం దెచ్చుమా. 289

చ. అనవుడు నవ్వసిఘఁ డను నాకవివాసము మర్త్యదుర్గలిం
బునుః కృత్యాదుండు మృతుడై దివ మేగుట సుప్రసిద్ధ మే
మనఁదగు నీ మనోరథము యాగ మొనర్పితివేని వచ్చు త
త్తమవున నవ్వసన్నకులఁ దద్దయః గూడి సుఖింతు విమ్ములగా. 300

వ. అంతియ కాని బొందితో నాకమఠం బొడగూర్చుట నాకకక్యం బనవుడు. చూర్య

రోషసంయుక్తుడగు నమ్మహామునికిఁ ద్రిశంకుండిట్లను, నీవు గర్వావేశమున నన్నుఁ గ్రతువు చేయింపజేసి నేతొకఁ యురోహికకతనఁ దాదృశంబగు జన్మం బొనర్చువాడ ననుడుఁ గోపోద్రేకమున నిట్లు శపించె. 301

ఉ. గోవధపాపమాపిక్షునకున్ ధరణీసురదారహస్తకున్
దేవనివాస మన్యమగు దేహము దార్చినయేనిఁ గల్గి దొ
రాఁ వెఱ పింత లేక నను నాగ్రహయుక్తునిఁ జేయుదేఁ దురా
త్మాఁ విను మివ్వు నీకు ననువా శ్వపచత్వము కాపహేతువై. 302

చ. గురుఁ డిటు కావ పీ నరవికుండముల్ శిల లయ్యె, నీలచిన్
బొరసెను బట్టుపుట్టము, నముజ్వలమైతగు దివ్యదేహమున్
గరి తెన యయ్యె, మై నలఁడుగంధము విట్టచుచుయ్యె శక్తికిం
కరుల నెదిర్చి యెవ్వఁడు నుజుమ్ములఁ బొందు జగత్ప్రయమునన్. 303

కా. గాయత్రీజవతత్పరుండు ములోక జ్యేష్ఠకల్పండు య
ర్జేయుండైన పసిష్ఠఁడిట్లు తను పంచింపన్ మహంబేది చిం
తాయత్తుండయి యింటికిం జనఁగ నత్యంతమ్ము శంకించి యీ
కాయం బెంతయు హేయ మేలిఁకని తత్కాంతారసంచారియై. 304

క. శ్వపచుండగు నతిఁ గని యెం, త పతివ్రతయేని భార్య తర్కించును, మం
త్రివురస్పరులగు బంధులు, నెవ మిడి యెడ నుంతు రింత నీవత గలదే. 305

మ. మరణంబే శరణంబుగాక యవి యాత్మన్ నిశ్చయం బంది త
న్మరణం బేగతిఁగల్గు, వహ్నివిషసంబంధమ్మునం జేసి యె
వ్వరు గోల్చుత్తురు కాయ సూపతితు లాపై జన్మమందున్ బువః
పరితాపమ్మును గాంచువార లవి చెప్పన్ విందు ధర్మమ్ములన్. 306

ప. కావున నాత్మహత్యకన్న విద్యంబొందు గవృద్ధి దెట్టివైన గృత కుభాకుభకర్మ
మ్ములు కేవలభోగ్యంబు లగుట నేనీ దేహమ్మునన యీశ్వపచత్వమ్ము విశ్లేష
ముగా ననుభవించు బొప్పుఁగాదేఁ పుణ్యతీర్థమ్ములు సేవించుచుఁ బరాంబికాస్మర
ణమ్మును సాధు సంస్కర్మమ్మును తోడుగాఁ గననమ్మున సంపరించెద నెవ్వందేని
యొక మహామఱివుండు దొరకకుండునేఁ యవి నగరమ్మువిడిచి గంగాతీరమ్మున
తరిగి యట దుఃఖపరీకుండై పసియించుచుండె. 307

క. తనతండ్రి దుర్దశను విని, మనుడు హరిశ్చంద్రుఁ దాత్పర్యమున నదిపులన్
జనిచెన్ వారలు గంగా, దుర యొద్దనకేగి వృషని దుఃఖితుఁ గృహదిన్. 318

చ. కాంచి వినయమున మహాత్మా! యువరాజుగని నీతనయందు హరిశ్చంద్రుడు నమ్మి
సన్మానపూర్వకముగఁ బోడితెండనిన వచ్చితిమి కటాక్షించి నగనిమ్మన కరుదెంచి
యథాపూర్వకముగ మంత్రులును సేవకులును సేవించ రాజ్యధారము వహింపుము
గురుండెట్లు ప్రసన్నుండగు నల్లాసంపదమునని విహవంగుల విన్నవించినను శ్వప
తుండగు నా వృపాలుండు గృహంబేగుటకు సమ్మతించక వారల కిట్లనియె. 319

చ. దనుడు మద్యాజ్ఞేసి శ్వపదశ్వమునన్ బుఁజూరనోప ము
తనయనితోడ బ్రాహ్మణహితముగ జన్మములాదియాకృతుల్
బొనరుదునన్ దరాధరముపూని ప్రజన్ భరియింపుమంచు నా
వసువునఁ జెప్పి మీరులును బాల్చుఁ దాకనికన్ సహాయులై. 320

చ. ఇట్లు కృతనిశ్చయందైన త్రిశంకునకు నమస్కరించి దుఃఖావేశమున నందఱును
నాయశ్రమంబు విడచి పురికడుదెంచి. 321

క. ఆనంద్యమగు ఓనమ్మన, మనుని హరిశ్చంద్రు భూమికాంతునిగా న
జ్ఞనహతు నభిషేకించిరి, మునిజనముతోడ మంత్రముఘ్నాలు పెర్చిన్. 322

చ. హరిశ్చంద్రుం డీట్లు కృతాభిషేకుండై మనమృతనఁ దండ్రిం దలంచుచు న్న్యాయ్యం
బుగ భూపాలనం బొనరించె నావుడు జనపేజయుండు. 323

మ. జనమాన్యుండు త్రిశంకుటావతి హరిశ్చంద్రున్ జగ
ద్విమకుం బట్టము గట్టఁజేసి ఏదవన్ దేహమ్ము చాలించెనో!
మనిచే కావనిముక్తి చెందెనో! ఎనిన్ మున్నెట్లు లప్పాట మా
లని డంగిన్ జరియించెనో నొడువు మెల్లన్ పృత్రము న్నాకొగిన్. 324

చ. నావుడు న్న్యాయుండు, రాజేంద్ర! త్రిశంకుం దట్లు హరిశ్చంద్రునకు రాజ్యంబొసంగి
జగజ్జీవి నాత్మనిల్చి యవ్వనమ్మున గంగాతీరమ్మునఁ దపమ్ముకలిమిఁ గలయోసనం
బొనర్చుచుండె, సంక మున్ను తపమ్మున కరిగిన విశ్వామిత్రుండు సమాప్తప్రతుండై
దాదపుత్రాదుల నీక్షించుపొంచె నరుదెంచి ముతనహితమ్ముగ వెడురువచ్చి నిర్వర్తిక
సవర్యయై యన్న భాంగుంగంచి ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. 325

క. తిరుణ్ఁ దుర్భిక్షమ్మున, నరిగితి నేఁ దపమొన్న నాత్మజాలమ వి
న్నొరు లెవ్వరు పోషించిరి, తరమె కుటుంబమ్ము గదప ద్రవ్యములేమిన్. 326

- గీ. కలు పతికయించె ననువార్తకతన మిమ్ముఁ
దలచి కోకించి నిద్రిపక్షమునఁ జేయు
తెను వెలుంగక యిటకరుదేరినైతి
నాకు నప్పటి దురస్థ నాతి వినుము. 317
- క. అకలిఁ బట్టఁగ లేక శ్వ, పాకుని గృహమేగి చోరభావమ్మున బొం
దాకలితపక్షకునక ప, లాకాంక్ష యొనర్చునంత నా శ్వవయందున్. 318
- వ. తత్తజ్జన్మున నడిగట్టి మేల్కొని పంటింటి నున్న నన్నుంజూచి నీవెవ్వరేకత
మ్మున ముగ్ధహమ్మునకు వచ్చితి, భాండంబేల తదవెను ? నావుడు నేను భయత్ర
స్తుండనమ్ము దైక్యం బవలంబించి వాని కిట్లంటి. 319
- ఉ. తావనుఁడన్ జీతార్థియెఁ దాఁగ లేకిటు చోరభావమున్
జూపుచు నీగృహమ్మునకుఁ జొచ్చితి నే నతిధిన్ గృహన్ మదా
కావనిష్ఠార్థివేయఁగ నొసంగుము మాంసమొకింత ; భాండమం
దీపితి కరంబిదితి నేటికి నాఁగెడు క్రోధమూర్తివై. 320
- వ. నావుడు శ్వపాకుండు నా కిట్లనియె. 321
- ద. ఇది శ్వపచాలయంబు విను మేను శ్వపాకుఁడ మాంసమున్ భుజిం
నఁ దగునె యగ్రజాతికిఁబఁ; బాతకకృత్యము చూడనేరవ
య్యెద మనువేమి చెప్పె వినవే ? శ్వవచుర్ మఱియేడుజాతులన్
విధిగ వనర్లు లెండెకు విప్రకులోత్తమ ! విద్యు భాండమున్. 322
- గీ. నీడు లోభావృకుండని చూడఁబోకు, మకట ! మానవజన్మ మప్రాప్య మందు
విప్రతయొ దుర్లభం విట్టివిదికిఁదగుదు, వే ? ద్విజన్మఁడనై వర్ణవిధము చెడదె. 323
- వ. నావుడు వాని దర్శిమ్మునకు సంతపించియే నిట్లంటి. 324
- క. తగుగతిఁ బొంది విది ధ, ర్మగతికిఁ దగుభంగి హక్ష్మహర్షము విను మె
వ్యగనైన దేహమును వి, ల్పఁగఁదగు శంకింపఁ దగదు పాపమ్మునకున్. 325
- గీ. తమవు గల్గినమీఁదఁ బాతకము నడచు
వికృతి పేయంగ వచ్చు నేరికిని నావ
దలు ననాపదలని చూడఁదగదు దోష
మెడయుఁ జేయకయున్నఁ బాల్పడు నరకము. 326
- ద. మరణము జీతుడే గవివ మావపుఁడెట్టిదువే నవశ్యమున్
సంజము చెందుఁగావ మరణమ్మునకున్ భయమంది చోరతన్

వొరసి శ్వపాకగేహుని బుద్ధి నెఱింగియు పి మహానసం

బరయఁగ వచ్చినాఁడ విను మాకలి యొందు నెఱుంగనిచ్చునే.

327

క. అదియునుగా కీ చొర్యము, తుద కావర్జన్యదేవు దోషాత్తునిఁ జే

యఁదగు నవర్షణ మాతం, దోదవించినఃశన నింతయు ని్విజమనుచున్.

328

కా. అపర్జన్యఁడు నేనుకొండములలావై భార లొప్పార స

ర్వావన్నాశకుఁడై పటత్పటంపంబై భూనిభోభాగ మి

చ్చాపూర్తిన్ విలసిల్లఁగాఁ గురిసె గంఠక్కంచనోదంచితం

బై పాటిల్లెడి వృష్టి విద్యుడుదయం బంచందుఁ గన్నట్టఁగన్.

329

చ. దనమును గాంచి సంతసము చార్చి తదీయగృహమ్ము పిడి ని

న్నును సుతులకా గృహమ్మును గనుంగొన వచ్చితి నింతకాల మి

వ్వనమున జెమమందుఁ బనిపాలర నేగతిలోమి : తెట్లు జీ

వనమున మంటి : తెల్పుచున వారిజలోదన మోవి కిట్లనుకా.

330

క. నీచసుట మొదలుఁ గణపు పి, కాచముగతిఁ బ్రబలి జీత్తు వైఁపర సుతులకా

మై చాకచక్య మెదలిన, యాచింపఁగఁ బ్రతిగృహంబు ననికి నయమునకా.

331

క. అడుగుదు నీవారమ్ముల, నడవులలో నేరికొనుచు నాయాచీతికా

గడిపితిఁ గొందొకకాలము, బడలంగనిక చిఱుకపాపల నెల్లకా.

332

ఉ. పిచ్చుట విండ్లకుం జనిన విచ్చమువెట్టరు గేస్తు, లేయర

జ్యమ్మునకేగి చూచినను వారయ రా దొకగింజ, కంచమా

లమ్ములుగాని బెట్టుల ఫలమ్ములుగాని లభింప వట్టి కా

లమ్మునఁ గుఱ్ఱులన్ గవి తలంకితి నాఁకలి దీర్చరామికికా.

333

చ. అంత పెందలం జంపుటకంటె నిందొక్కతనయు నమ్మి తక్రక్రయప్రాప్తంబగు

దనమ్మునఁ దక్కిటిపుత్రులఁ బోషించుట లగ్గనియెంచి క్రంచమామండగు

కొమరునఱుక రజ్జాపుం దగిల్చి వెంటఁ బెట్టికొని యెందేనిఁ జనునయ్యెడ సక్య

వ్రతుండను రాకొమరుఁడుచూచి “యేమిదాంకుం దేడుకతం” బనవుడు నేపిట్లంటి.

నీశికువు నాచే విక్రయార్థంబుగాఁ గొనిపోవంబడువాఁడు నావుడు నశిండు గరు

జించి “నీవు గృహమ్మురుగుము నీకుటుంబమునకుఁ బ్రతిదినమ్ము చాలివంత

యామివముఁ దెచ్చి యే నిచ్చువాఁడ నద్దాన జీవించువుగాక యట్లు నీచతియగు

మునిండ్రుండు వచ్చుదనుక నాచేయుట” యనిన నేమ ముదంబంది యింటికిరిగితి

నతంశును బ్రతిదినమ్మును నట్లొనర్చువాఁ డస్మన్నిమిత్రమ్మున వసింపుచే శపింపం
బడియె నది యెట్లుంజేసె, 334

క. ఒకినాఁడు మృగములెదటఁ ద, నకుఁ గావఁగరాక యీ వనము నెల్లెడ మీ
న్నక తిరిగి విడిచి యతఁడు తు, దకుఁ జంపె వసింపుగోవుఁ, దన్నవివరుఁడుకా, 335

క. అచిగి త్రిగంకుండను పే, రణవడఁగ శపించె మాలఁదై కుండఁగ నా
వణఁగదా యాచిని కి, కణవము పుటియించెవని వగచెద ముటంద్రా, 336

చ. కాచిన నుచక ర్తయుగు వన్నఁవరుఁ దేగతివైనఁ దపోబలగరిష్ఠుండవగు నీకువ
కాట్టుండుని వేడిన సతికిఁ బతి యిట్లనియె, 337

క. నే దివ్యై యున్నప్పుడు, పీదైన యెవ్వ చూచి నెఱిఁ బ్రోచిన దా
మాడనిఁ దన్నుచవర్కుని, పాచుమతి కావ మెదలు నట్లొనరింతున్, 338

చ. అది దిప్పి యెరిసిదుఁబం చెట్లు విముక్తంబగునొకో, యని యెంచుచుఁ ద్రిశంకుం
డున్న వక్కిఁజంబున కరుగుడు నతండు మునికాక యెఱింగి యెదురై విస్మయం
బొడవఁ బాదమ్ములంబడి నమస్కరించినఁ గరుణార్ద్రుండై కౌశకుండు లేవనెత్తి
యిట్లనియె, 339

క. జననాథ! నీవు మిక్కిలి, యనఁముండపు నాకదర్శమై కాపంబుం
గొని చండాఁడ నైతివి, చమనే నా కూరకుట శక్తుఁడ నయ్యుకా, 340

చ. ప్రత్యవకాశం బొనర్చి ఋణవిముక్తి జెందనుంటి నీ యభీష్టంబేమనుఁడుఁ ద్రిశం
కుండు పుత్రాత్మాః మున్ను మక్కులగురుండగు వసింపుని సకరీరస్వర్గదంబగు జన్న
మ్మున వన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయుమని వేడిన నకం దొల్లఁదామె, 341

క. ప్రీతి న్నాకోరిక నిక, నేతువయేని వినుచుయ్య! నియచమ్మున నా
చేత సకరీరనాకర, మై తివరది జన్నమును దయకా జేయింతే, 342

చ. కులగురుం దొల్లననిన నేవయ్య గురునిఁగాఁగొని యాయాగంబు విర్యర్థింపిం
చెద, వనదు నతండుఁ "నన్నవమానింప నుంకించితివి గానఁ జండాలుండవై
నవయు" మనియె, వియ్యది కావకారణంబు వాపుడుఁ గౌశకుండు దచ్చాపాబు గ్రమ్మ
రించి యవక్కతిం బొనర్చునెంచి యజ్ఞసంఖారమ్ము లార్జించి మునులం బిలిచిన వా
రలు మణియాభార్యంబు గుఱుతెఱింగి వసిష్ఠనివారితులై యొక్కరును రాకుండిరి.
దానికిఁ గ్రుద్ధుండై కౌశకుండు త్రిశంకుకడ కరిగి వసిష్ఠదౌఢ్యంశ్రయమ్మున మును
లొక్కరును నిటకురారు, 343

- మ. ద్విజా లేతేరక యున్న జన్న మెటు సంధిపంగనా నిన్ విపం
బిజయద్రాదులు మెచ్చ నంపెదను రాజా! నాకనశ్చక్రచూ
దః జనుకా గైకొను మిష్ట నీ కొనఁగొనఁదా దెవకాంబు చే
యు జపం బించును భావోపే! దన మా యుర్జీకుహస్తమ్మునన్. 343.
- క. తనగాయత్రీజవనం, జవికంబగు నుక్మతమిచ్చి జనవర! చను మీం
కను వ్యర్థంబున కెవ్వం, దును నిన్నుద్దంగజాంబు జగత్ప్రయరౌ. 345

త్రీశంకుండు స్వర్గమ్మున కరుగుట.

- చ. అని యనువన్ ద్రిశంకుండు రయమ్మునఁ బక్షియుఁదోలె నాకసం
బునకుఁ దపోబలమ్మున నమద్గతుఁడై దివ మేగునంత న
య్యనిమిషు లంతరంబున జనాధిపతికా శ్వవహక్యతిం గనుం
గొని శ్వవయండు నాకమునకుం జనుదెంచెడి దేవవల్లభా. 348
- ఉ. నావుడు దేవనాదుఁడు మనమ్మున విస్మయమంది యేగి యా
భూవిభునికా శ్వపాకునిఁ దపోవిభవమ్మున నాక మేగు దు
ర్వాపునిఁ దాఁద్రీశంకునిఁగ భావనచేసియు “జొమ్ము పొమ్ము నీ!
దేవనివాన మేదఁ! జనుదేర శ్వపాకుఁడు నేడ! దుర్మతి.” 347
- వ. అని తొలఁగం ద్రోచినఁ ద్రిశంకుండు క్షీణపుష్కండగు సమయంబును బోలె
భూమింబడువాఁడు గాదిజాంగూర్చి యిట్లాక్రోశించె.
- చ. చను మనినంత నేగి సురసదృశు చేరెడి నన్ను దేవతల్
కవి సురనాథుతో మరువఁగా నతఁడీగతిఁదెచ్చె నోమునీం
ద్ర! నమఁ గనుంగొనందగదె! భావజీవైఁ బరుచుంటి నాఁగ న
మ్ముని విని “నియ్య” మంచు వృషముఖ్యునినాఁగెఁ దవమ్ముపెంపుకా. 349
- ప. గాదిజాండట్లు త్రిశంకుని గగనమ్మున విలువరించి విదన మదకంబు స్ఫురించి సువిస్త
రంబగు విష్ణు నొనర్చి మాతవసృష్టిగా వేఱొందు స్వర్గమ్ము నిష్కించునంత నిష్క్రం
దెతంగి నత్యుమ్మున నయ్యెడ కరుదెంచి వివయమ్మున నిట్లను. 350
- క. కోపించి మాత్సర్యుష్టికా, బ్రాపింపఁగనేం! మౌనివర! భావతా
జ్ఞాపరిపూర్తి యొనర్చెద, నాప్రార్థన పాటివేయు నా మునివరుఁడున్. 351

చ. సురవతి కిట్లు పల్కు “బలసూదన : త్వద్భవనమ్మునుండి యీ
భరణము మాత్రిశంకుని మునమ్మునఁ దోడ్కొని స్వర్గలోక ను
స్థిరునిగఁ జేయు విట్లు యన నృప్తికి మాతొనఁపవనే” వనన్
గరము ముసీంద్రుడార్జ్యమునఁ గంపితుడై సురనాథుఁ “దో” మనెన్. 352

క. తప్పనిదిదే పీఠతి, వొప్పి పిదప దివ్యదేహ మొనఁగి త్రిశంకుఁ
గొప్పగఁ దన పార్శ్వమునన్, తొప్పదఁగాఁ జేసి యరిగె సురవతి దివికిన్. 353

ప. పీఠమనఁగదలై యిట్లంద్రత్రిశంకులు దివమ్మున కరిగిన స్వస్థుండై గాఢజం
దాప్రచమ్మున నుండె. 354

గీ. స్వర్గగతి తిండి కిచ్చినవార్త నెఱిగి
సంతసంబంది యాచారిశృండ్ర నృపతి
పుడమినేలదుఁ దనకూర్చి పడఁడిఁ గూడి
యిష్టభోగమ్ము లనుచిన మెనయుచుండె. 355

క. సంతానము దప్పిగుటకుఁ, జింతించి వశిష్ఠమౌని సేపించి మహా
మంత్రజ్ఞః నాకు సంతతి, యంతకు లేకుంట కేమి హేతువు చెపుమా. 356

మ. కలవింకమ్ములు సంతతిం గని సుఖానందస్థితిఁ బొల్పు న
వ్వల వీక్షింపు ముపాయకాలి నయ దైవజ్ఞాండవై మంత్రవే
త్తలకుం బ్రాపయియున్న నీడు పరపమ్ముల్ దగం గొల్పువా
రెంతున్ మాకిటు లొటకుం గతిము ప్రారబ్ధమ్మునఁ జెల్లదే. 357

ప. అని శోకమిశ్రమ్ముగఁ బల్కునెఱ్ఱనవరువకు వసిస్తుండిట్లనియె. 358

చ. కవఁగ నవత్యహైవ్యమునకన్నను డుఁకము లేదు సంస్కృతిం
బిమరుడువారికిఁ దఱిణివల్లభః సంతతి నీఁగ నెంతయుఁ
మనుఁడని విందు నవ్వరుణు : గ్రుక్కన నాతనిఁ బూజిచేసి సం
దనుఁ గొనవచ్చుఁ దత్కృతికి దైవముతోడగునాడు తత్కృపన్. 359

గీ. దైవపురుషకాంక్షులు దవిలి కార్య, సిద్ధిఁబొనరించు నుద్యమస్థితికి నరుఁడు
గడఁగ దైవంబు తోడగుఁ గాని, లేని, నాడు కేవలదైవ మొనర్చుపెట్టు : 360

ప. అని గురుం డుపదేశించి వీడ్కొల్పినఁ గృతవమస్కరుండై యరుదెంచి హరి
శృంధుండు గంగాతీరమ్మున హేంతపంబొనరె. 361

క. అతినిశివమున కెకదఁ బ్ర, చేతుం దానంద మొంది చెచ్చెరఁ గనన్
ప్రీతిన్ గోరుము వదిమన, ఘాతలపతి కేచ మొగింపురికితనన్ దై. 382

క. అనన్త్యుఁడనై దుఃఖం, దున మునిగెడినాకు బుణవిము క్తి న్నడు నం
దనుఁ గరుణింపును నావుడు, జనపతి కతఁ దనియె దరహసస్మయఁ దగుచుట.

ఉ. నందను నీ కొనంగెడఁ గనందగు నందిము వొచ్చువాని మి
న్నందెడి సదుణందరికు నాకిం మై తగువాని బామిసం
క్రిందనఁ తత్తుకుం బతువుగా నొనరించి యజించెదేఁ మదా
నందము గోరి; నావుడు మనమ్మన హపతి గొంకి యట్లుచన్. 384

వ. మహాత్మా! వంద్యతఁన్న నియ్యది కొంత మేలగుట విప్పాట నొనరించువాడ
నుతుఁ బ్రసాదింపు మనవుడు వరుణుండు పీఠ నవశ్యమ్మును గొనుచుండు పట్టు
గృహం బరుగుము నావుడు సంకుప్తంకై యతఁడు పురమ్మునకుఁ జని భార్యకు
నొడిపిన నాపెయు సంకిసింకెఁ దక్కుఁగల భ్యాశతమ్మును ముదమ్మునఁ
బొదిలె. 385

రో హి తో త్ప త్తి.

గీ. అతివి భ్యాశతమ్మునయందుఁ బట్టి
రాజ్ఞియగు కైబ్య యంత గప్పిమ్ముదాల్చి
పదివెంట నిండఁ గనియె కుటలనయందు
సుతుఁడఁ గందర్పమందఁడఁ బతిహితముగ. 386

వ. హరిశ్చంద్రుఁడు జాతకర్మం బొనరించి యఖండోత్పవం బావరించె, వట్టియెడ
వరుణుండు విప్రవీషమ్మున నట కరుదెంచి స్వప్రవచనపూర్వకముగఁద న్నెఱిగించి
యట్లునియె. 387

ఉ. నావరచావకారణమునం దగె వంద్యత లేమి నీకు, న
ద్వావుడవేని యీసుతునిఁ బాడ్చివఁ యజ్ఞపతుం బొనర్చి సు
శ్రీవెంయన్ యజింపుచునఁ జింతమెయి స్మరపాదఁదక్కటా;
యేసిది నిక్కువారణవి నీదగు నీకెటు లోమఁగాఁదగున్. 388

చ. పరుణుఁ డితండు విప్రుఁడయి వచ్చె మఱొక్కట నీడఁ బోవఁదె
వ్వరించి దేవహీనము భావ్యము గా దతికోమలాంగు నం

బుధహసమాననున్ మఖముపొంటె వడించినఁ బుత్రశోకముం

దరపె ఖండింపఁ దక్కటి విదమ్మున నీతఁడు ప్రీతిచెంచునే.

369

క. పెక్కుగు బాములఁ బడి తుద, కొక్కరుఁ గని నందులకు సుఖోదయమునకుం

దక్కితి నదిగాకయుఁ దై. మిక్కిలి శోకింపవలెనె మితిలేనివగన్.

370

వ. అని చింతించి దైత్యుం బవలించించి విషయమ్మున నతని కిట్లన, మహాత్మా! పుత్రుం

డుదయించిన వడిచినమ్ములకుఁ దండ్రి కర్మయోగ్యుఁడగుఁ దల్లి మానమ్మునకు

కుచియగు యాగమ్మునకు దంపతులు ముఖ్యులగుట సర్వసమ్మతం బనవుడు వరు

ణుండు మాసానంతఃమ్మున వరుదెంతుననిచెప్పి చనియె; నంత హరిశ్చంద్రుండు

పరమానందమ్మున విప్రులకుఁ గోట్లకొలది గోవులను దింపవ్యతమ్ములను హేమ

రాసులను నొనఁగి యాకృతజనకు రోహితుండను నామంబిడి పుత్రవదనసందర్శన

జనితానందపరఃకుండై యుండునంత మానమ్ము పూర్ణంబగుడు, వరుణుండెప్పటి

యట్ల విప్రుడై యరుదెంచి యజింపుమనుడు నృపాయుండు దుఃఖసాగరమగుండు

యతనికి ననుస్కరించి కృంతాజలియై యట్లనియె.

371

క. పాచినమయ్యెన్ నదనము, దేవర రాఁబట్టి మఱివిడికఁ బనిబాటుం

దేవిది నర్దుఁడు దంత, శ్రీవెలయని పకువు క్రుతినిషిద్దమకాదే.

372

వ. కావున దంకోదయంబుగా వేగమ క్రతువానర్తుననుడు నంగీకరించి యతం దరిగె;

బిష్మక పంకనమ్మునఁ గొంతకారంబు గడపి నృపాయం డున్నంత దంకోదయం

బగుట యెఱింగి పరుణుండు యథాపూర్వకమ్ముగఁ గ్రతు వొనర్చుమని వచ్చె;

నంత హరిశ్చంద్రుండు నిర్విర్రిత సత్కారుండై యతనికెట్లను.

373

గీ. అకృతచౌటండు గర్భకేశావ్వితుండు, సహృతుఁడు గాఁడనుట వృద్ధసమ్మతంబు

గానఁ దత్కృతి నెరవేర్చి క్రతు వొనర్తు, నీ వెఱుంగని దర్మ మెందేని గలదె.

వ. అనుటయు.

375

క. తెలిసి పరుణుండు నన్నుం, బలుమఱు త్రిప్పెదవు కపటభావంబిది

కలవదీయె నాత్మజుని యం, దలి మోహము ని వ్నసత్యకత్పరుఁ జేపెన్.

376

వ. కేశవరానంతరమ్మునఁ గ్రతువానర్చవేని దాసుజంబగు కాపమ్మునాదే నీ కీఁబడు

నింత యిక్కువ మని చెప్పి మాత్రయు నిట్లనియె.

377

క. జననంద్యం దిక్షైకు వృ, పుని కొలమునఁ బొడమి వ్యర్థపుం బిల్కలు గ

ల్గినవాఁ దీకఁడనియెడి కీ, ర్తిని జెందకు బోయిపత్తు నృపతివతంసా.

378

వ. అనిచెప్పి యప్పటికకం దంగె. భూపాయంబును వంతుష్టాంశకరంగుడై యుండెఁ
బడిందడి కొందోకకాలమ్మునకుఁ గొనుచుండు చూచారెకయోగ్యుం డగును.
దత్కంఠార్థంబు గృహింపఁబడునై. 379

క. తానును భంగ్యుఁడై వొడవై, సూనుని నెఁకొల్పి మిగుల భోజనంబున్
శ్రీ నెగడ నున్నతఱి వి, ప్రానుగతిన్ నరుణుఁ డచటి కబడెంచి యనున్. 380

వ. రాజేంద్రా! చూచారెకంబు నిర్వహించుచుంటి వికఁ గొలుఁబడేమున్నయదిఁ
మఱం బొనరింపుము నావును హరిశ్చంద్రుండు గృతనమహ్మదింపై యెరి
కిల్లను. 381

వ. ఇపుడ యొనర్చు టర్హుమది యేను నెఱుంగును నెట్లొనర్చు యా
గవపవుగా నొనర్చుఁగఁ దగం కితఁ దాగఁచునంబ్బొకన్ ద్విజ
త్వవదవి నొందకుండిన కతిమ్మునఁ; మూఁడగుజాతులందుఁ దా
రవనయనంబు లేమిఁ జరణోచ్చేతుల్యులు కర్మబాహ్యులున్. 382

వ. కావున శూద్రప్రాయుండగు నిక్కుమారుని యాగవపవుగా నొనర్చుటకు శంకింతు
నవనీతుం డగునాఁడు వీయధిష్టులు నెంచేర్తు రాజుల కేకాంశవృష్టునను బ్రాహ్మ
ణుం కష్టమవిర్భమ్మునను వైక్యంతు ద్వాపరాబ్రాహ్మణునను నుచనయనంబు విధిబోధితం
బనుగ్రహించె దేవిఁ దత్కర్మావంతకమ్మున యాగంబు విధియుతంబుగ నొనరింతు
నా నచనంబు నత్యమ్ముగ నమ్ము యప్పటికి పేంచేయుచునుండఁ బ్రవన్నవదనుండై
పరుణుండు దనపురమ్మున కరిగె; నంత నృపాయుండును బుత్రుని కతినఁ బరమా
నందమ్మున గాలయావనం బొనర్చుచుండె. 383

క. వదలడి యబ్బాయనకున్, బదియేడులు వోవుదెంచెఁ బార్థివుఁడు న్నె
మ్మడిఁ జింత గడలుకొనఁగఁ, బదునొందవయేటఁ దగు కుడదినమునంచున్. 384

వ. ఉపనయనంబు యతోక్తంబుగ నొనర్చి యున్నంత వరుణుం డరుదెంచి మఱం
బొనర్చు మనుడు రా జిట్లవియి. 385

క. దేవా కొమరుం డవనయి, పాపితుడై యొప్పె మఱము నచరించెదఁ గా
వీ వేడికొనెద విమ్ము న, మావ ర్తనకర్మ మొంయునంతకుఁ దాళన్. 386

క. అప్పుడు వీ మాటకుఁ బ్రతి, పెప్పన్ దయచేసి పాదపేనకునిగా న
న్నిష్పాట గారింపింపును, యవ్వుతిఁ యన నకఁడు కోపియై యిట్లవియెన్. 387

క. వినుమును నన్ బ్రకారణ, మొనరించెడు పుత్రబంధ మొక్కింతయుఁ ద్రె

స్పినుముట్లు తోవ వటు ద్రె, స్పెనేని నిన్నిట్లు త్రిప్పఁజెల్లునెనీకున్.

388

వ. కానిమ్ము సేవలుకులయందలి విశ్వాసమ్మున నిప్పుడు నయక మరిగి నమావర్తన
కల్మానంతఃస్మున రాఁబోవువాడనని చెప్పి యతందరిగెఁ; విష్ముట నృపాలుండు
సంతపించి యుత్తకాలమ్మునఁ జిక్కినకార్యంబు నివ్వర్తించి రాఁబోవు వయఁబునకై
తలంకి చింతించుచున్నఁ, గొమరుం “దేటులేం చింత వేసెద” వని యిదిగి కారణం
చెప్పిగి. యాత్మమరణమ్మునకు భయపించి మంత్రపుత్రులతో యోడించి యేకతంబు
వనిమ్మునకుఁ బరామనంబొనర్చెఁ; బదంబుడి పరుణభయమ్మున దూతలనంపించి
నృపాలుండు వెడకించి కానిక దుఃఖాకాంక్షుండై యుండునంత వరుణుండు జన్మం
దొనర్చుచుని నిఘంటించిన నుచుదించిన భయత్రస్తుండై యతం దతనికి మ్రొక్కి
యిట్లున.

389

ద. భయమునఁ బాటిపోయె జలపాంకః పాంకుఁ దేవి సేయుడన్

వయవభగాట గామియును నా కనవయ్యె వనమ్ములందుఁ ద

ద్దయు మునివల్లెందు నినుదాదరగహ్వాఃసీమలందు నా

దయన యనుజ్ఞ తృత్యతతి యారసి కావకవచ్చి రెయ్యెడన్.

390

ఉ. ఏమి యెనర్చుచున్న నది యే నొనరింతు మహాత్మః తప్పు నా
పై మొనసెక క్షమింపుచునఁబాకి మహాగ్రహఁదై ననుకా వృధా
కామునిగా నొనర్పికవిగా కపటమ్మునఁ నీకు నబ్బు దీ
ర్ఘమయమౌ జతోదర మిహమ్మున దీనఁ గృకింపు మెప్పుడుకా.

391

వ. ఇట్లు కపించి యతం దరిగిన వరవతి వ్యాధిపీడితుండై పుత్రుఁగనరామికి మఱింత
వగరుచు నుండునెడఁ బదవతీ యొక వత్సరమునకుఁ దండ్రి దురవస్థ విని కనుఁ
గొన నుంకించి రోహితుండు బయలువెడలు నంత క్షకుం దద్దమై విప్రరూపమ్మున
నతివి కిట్లనియె.

392

ఓ. పోకిము రాజపుత్రః వృషభంగపుఁ దెమ్మెయి వాత్మసౌఖ్యముం
జేకాని యాగము న్నైవము చేసి వినుకా వధియించు వాత్మసౌ
ఖ్యఃకనంబుఁ గోరువృపు లాశ్విజఁడంచుఁ దదన్యఁడంచు దు
ర్ధికుఁ బూడఁ బో రకట త్రెక్లగఁవేం ? యకారణమ్ముగన్.

393

గీ. ఆమయనివృత్తి పొంటె నిన్నదాన నెంచు
తంద్రీఁ గనినేగ నేరి : యతండు మృతిని
జెందు పిమ్మట నడిగి యానందమెనఁగ
రాజ్యభారమ్ము వహియింపరాదె నీకు.

384

వ. అని బహుభంగుల వానవుండు విషేషింప నివర్తితగమనందై చోహితుండు
మఱియు నొకవత్సరమ్ముదమక నన్వనమ్ముననయుండి పదంపదీ తంద్రీయకృంత
దుఃఖమ్మున మన్నవాఁడని విని మంజుమ్మనకుఁ గృతనిర్మయందై గమనోన్ముఖుం
డగుడు బ్రాహ్మణహువమ్మున వానవుండు యథాభాష్యముగా నేతెంచి యుక్తివచ
నమ్ముల వారిందెఁ బిమ్మట.

385

క. భూతలవతి రోగమ్మున, నాతురుడై గురు వసిష్ఠఁడ్రాద్ధించినఁ బా
నాతఁడు చెప్పె నుపాయము, క్రీతునిచే నుజుమచెందు కృతకృత్యుఁడనై.

386

వ. వేదవిలు క్రీతుని దళవిదపుత్రులలో గణియింతురుగావున వరుణుండికృతమునఁ
బ్రీతుండై కావమోక్షజంబొనర్చునని వెండియు.

387

క. తపములు ప్రతిములు దానము, అవరిమితముగా నొనర్చి యాత్మజ్ఞఁ గని రో
భవరీతుండై యెవ్వడు, కృపలే కన్యాని మఖము నెనయ వడించుఁ.

388

వ. వదంపదీ వల్లె యని నృపాయండు క్రయక్రీతుండగు కొమరుం డెవ్వని మంత్రిని
వియోగించిన నకిం డెల్లెడ నరయునంత నజీగర్తుండను బ్రాహ్మణుండు ధనహీ
నుం డొక్కరుండు పొడగట్టె : నతనికి కుమారుచ్చ కువశ్యేన కునోలాంగూలు
రనువారలు మూగురు కొమరులు.

389

ఉ. అకిని జూచి మంత్రివరుఁ “దగ్రకురోద్భవః మాన్యపాఠకుం
దాతురుడై రుజావహృత్తితై నరయాగము పేయు నీతమా
జాతులలోన నొక్కరు నొసంగెదే : గోళతమున్ గ్రహించి వి
క్రీతునిఁగఁగఁ” నా : నతఁ డొగిన్ ధనహీనతఁ జేసి ప్రితుడై.

400

వ. రోభమ్మున నొక్కరు నమ్ముం దలంచి యందుఁ గార్యాదికారీయగు కతన శ్వేష్ఠు
నీనేంక కనిష్ఠు నీనెంచుకుఁ దల్లి “నాకు పీనియందుఁడ్రేమం బగ్గఁం” బనియె,
నంత మయ్యముండగు కువశ్యేపు నొసంగిన మంత్రి యతనిం గొని నృపాయని
కిడియె.

401

హరిశ్చంద్రుడు సరమేధం బొనర్చుట.

- క. మునిపుత్రునిఁ బురువుంగా, నొనరిచి యహమునఁ గట్టి యుర్వికుడు యా
గనియతి ముందుఁ గనిమున, జనులెల్లఁ కన్తి వదిలి జననాథమణి. 402
- ప. అట్టియెడఁ జనువికననకఃప్రమునకు కవికళస్త్రివానం బొనరింపక దయాకుం
డగుట సిద్ధమ. 403
- క. దీనుని విప్రబహుడు న, నూనమ్ముగ నేడ్చువాని నూరక చంపం
గానేరఁ వాచకఃప్రము, గానెఱిగియు నిట్టివలకి, గరుకొనఁదగునే. 404
- ప. అది యెత్తు దప్పాపకఃప్రమునలన పిమ్మఁబందగుటయు రాజ సమన్యలంగాంచి
కర్తవ్యంబేమని యిదిగిన నా సమయం బొక్కపెట్టఁ గింకిలానాపం దెసంగె; కున
కేవుండు నతిదీనగతి నేర్చుయందె నియ్యెడఁ దజ్జనఁకం దవీగర్తుండు లేచి యుచ్చై
స్సర్వరమ్మున నిట్లని. 405
- చ. జనవరః యాతి దిష్టనికి సమ్మతి సందఁడయేచి నేన మ
త్తనయఁ దలంచు సందియమెదం గనకే మంకఃప్రభాత్రితై
హననమొనర్చు విప్రుకుపు; వత్సదాసంగినదావింన్ న వే
తిన ద్విగుణమ్ముగా నిదెడె ద్రవ్యమ చేయు మఱెట్టికృత్యమర్. 406
- ప. అనవుడు స్పృహకు సంకించి ఎల్లెయినటయు నజీగర్తుండు పుత్రహననమ్మున
కుమ్మట్టుండయ్యె, నంత నిలాసమ లెల్లరు నాతని హైరకృత్యమ్మునకు హాహా
కాఁమ్ము లొనర్చుచు నిట్లనిరి. 407
- క. క్రూరుండు విభాదమకా, కారయ నీతండు విప్రుఁ దగునె మహాపా
పాచండుఁడు లోకమునఁ గు, మారుం జంపుటకు మద్యమం బొనరించుకా. 408
- చ. అవి యెత్తిని నడ్డేకించి, 409
- క. పిను మోవిప్రాచమనం, దమఁ జంపి రిసంఘఁ గొనుటదగునే; నేదం
బునఁ "దా సప్రత్రుఁడగుచున్, జనియించు" ఎటన్నపలుకు చదువఁగ లేదే. 410
- ప. ఇయ్యది దనలోభమ్మన నాత్మహవనం బొనరించుటయకాదే; యది బహుభంగుల
దూషించునయిమ్మునఁ గొకిఁడుదట కరుదెంచి రోదనం బొనర్చు కునకేవునియెడ
గరుజించి స్పృహకింగాంచి వారింది యిట్లనియి. 411
- క. అకటా! మలమం మఱుఁగు ద్వి, జనువాదుకా జంపుటకుగు జువర; నీయా
గృతియుఁ బూర్వబగు నీ, కకలంకయకంబు రోగహవియు నొదవున్, 412

మ. తనదేహమ్మున కన్యదేహమును విత్తం విచ్చి పాపాత్ముడొ
జనకుం దీగొని వమ్ముచేసి యమమున్ పాడింపఁగా నేల : యీ
జననింద్యమ్ముగు కృత్యముకా విడు హరిశ్చంద్రునిపాప : యెం
దును బుజ్జం బనుకంప. హింసమిగులన్ దోషమ్ము ముహ్మాటికిన్. 412

గీ. సర్వభూతములందును నమత గలిగి
యింద్రియోపరమమ్మున నెసఁగువాని
కఠినసుఖములు నొసఁగు నద్యుంకరాత్మఁ
దీర్చి దుష్కృతి పౌఞ్యమెంచెని యిడునె : 414

చ. బ్రతుకుట యష్టమెల్లరికుఁ బార్థివ : పీవరి పీడికిన్ స్వకీ
యతనుపునందుఁ బ్రితియగు బద్ధుఁడే : నకలంబు నాత్మవ
మ్మితముగఁ జూచు పూరుపుడు మేటి : పురావతైరమేని నీ
కిలికి లేదు విక్కు, మితఁడే యవకాంమొనరె నక్కటా. 415

క. జనుఁ డెవ్వఁడు నిరహ, ధని దున్నున్ వాఁడు వనిబొర్లటి కృత్యం
బును మజవక రాఁబోవు జ, ననమునఁ జంపట్టి చంపు న్యాయ్యుఁడగుటన్. 416

క. అకటా : యెంతటి దుష్టుం, దోకవా : ద్రవ్యంబునన్ గడున్ తోడము పూ
వి కడననుతుఁ గనికరము గ, నక చంపఁగ నొప్పుఁ దజ్జనకుఁడు ద్విజుండై. 417

క. వలుపుఁ బుత్రులఁ గనఁదగు, నెంబిన్ గను కేగు నొక్కఁడేఁడయు యాగం
బులు పేయు, వృషము విడుచున్, సరితమగు గతిని చనకు సంపాదింపన్. 418

క. అను దర్శనములు వమ్ముగ, జనకుం దిటు పేయు బొప్పె : జనవర : దుష్ట
త్ముని నీతిని శిక్షింపఁగఁ, జనదే : పాపంబు వైవ జనపతి కగునే. 419

ఉ. ఏ నృపుదేశమందొవసియందుజనుం దొవరిండుఁ బాప ము
ర్తానను పృథ్వాగమును దన్నరనాథుఁడు వొందు : నుత్తముం
డైన త్రిశంకుటామివతి కాత్మభవుంకపు పుత్రుఁ జంపు ని
వ్యానికి ద్రవ్య మిచ్చి రవివంశమునం దపకీర్తి గూర్తువే. 420

క. మునిపుత్రుని విరువుము దు, ర్జనని నజీగర్తు శిక్ష నలుపుము వాడై
న నియోగం బొనరింపును, ననువకు నీదేహమం దపాపసుఖమ్ముల్. 421

చ. జనవర : నీడుతిండి గురుకావము చెంది శ్వపాకుఁడయ్యు నా
పనువున బొందికోఁ జనె దివంబున, కాయువకారకారణ

మృతనయనా ద్వికాత్మజావిముక్తః గః జేయమ వ్రాహ్మణాండయా
గనియతు విన్ను వేడితిని గానుక నాకిది యాగః తల్లదే.

422

ఉ. యాగ మొనర్చువారు దను నగ్రజాదెయ్యది గోరు వాని “న
త్యాగతుఁడే విషేషు” దని యావరమాని యొనంగుటొక్క, న
త్యాగికి యాగమెట్లు ఫలదంబగు ? నేనిది గోరచాడ నా
కింగఁ దలంపు మియ్యదియ యచ్చు నరేంద్రః సుఖంబు నీకొగిన్.

423

ఉ. నాపేరు రాజా వచ్చు మునినాథః యథార్థమ సక్రితీప్త న
ద్వాప్తః తపయ్యుచాకుఁ గ్రతుభంగ మొనర్చెదె, వేణుగోరు మీ
గావంతా, జగదర ముఖదగతి న్నీను వాదపెట్టెగా
నావరుణన్ యడింబంగ విరామః పుత్రకుఁ గ్రీతుఁ జేసితిన్.

424

వ. నకలంబిస్తేత్తవగు నీవింబు బదులు నెవ్వకు మనుజుఁ గొళుండు కోపాతుండై
కులశేఢుచోదనంబు విననొల్లక కరుణానసహర్దుండు యెఱియ నజీగ ర్తపుత్రు
పార్శ్వమున కిదిగి యెడయం బొనంగి యట్లను.

425

ఉ. ఈన్దివుఁ దేమి పేయ, విను మే నొకమంత్రము నెవ్వవాడ న
ద్వానిఁ బఠింప నున్నది మునం బితు నీ కని యట్లొనర్చు, కో
కానుగతింబుగా మనమునం దది మాటికిఁ దాజిపించె న
ద్వానఁ బ్రసన్నఁ దయ్యి సుఖదాయకుడై పరుణంబు వానికిన్.

426

వ. అట్లు న్నెన్నదావమ్మన కువశేఢునకుం బొడఁబ్బిన యద్దేవుం గాంచి యెల్లరును
వీడ్చుటలైరి. హరికృంద్రంబును బద్ధాంజలి పుటుండై నమస్కరించి యట్లు
నమ్మితిందె.

427

ఉ. దేవః మహానుభావః నమ దీనుఁ గృతాగనుబద్ధ మంచునినొ
బావితుఁడేయ పచ్చితి వపాకృతానవార్థియై భవ
తేవనఁడకా గటాక్షమునఁ జేకొనుమి యవరద మెమ్మెయిన్
దేవర కాచరించితిఁ బ్రతిజ్ఞఁగఁ దప్పితిఁ బుత్రకాంక్షిన్.

428

క. తెగదయ్యె నా “కపుత్ర, సృగతి ల్పాస్తి” యను బదనసంక్రవణమునన్
తగవంజుని నిను వందితు, నిగఁ జేసితిదానఁ గాదె నిగమవిధిజ్ఞా.

429

చ. తెలియనివాని హేలము దీవరులొప్పి వహింతు, దేవః నా
కలవదె లోగదావ నయ నాత్మజా దేవనంచవంబు ; కా

నల కరిగెనా సుతుండు మరణమునకునా దయచుంకి : జన్మమునా

నరుచుంగఁ గ్రీకుఁ దెచ్చితిని నద్విజపుత్రకు నీదు నీతికై.

430

గీ. వీని కతిము రేపఁ నీద్రెం దర్శి, నంబు నాఁదెచ్చ ననుచునానంబు నుజ్జ

లోదర వ్యాధిబాదయు నుడిగినట్ల, యయ్యె నాపుత్రుఁ బాఁ యిట్లనియెఁ బరికి . 431

క. రోదనశీలుండై న, న్నారఁచున దైర్య మేది యనుచుదమునా ప్తో

త్రాదుల నుతించు ద్విజవా, యాదు కునశ్శేపు విరుపు మామయ మెడచినా. 432

ప. నీజన్మంబు పరిపూర్ణం బయ్యె, నీకింక వ్యాధి బలని బయలు లేకలెను లేకుండు

నని తెప్పి బరులు-దు కునశ్శేపు విడిపించిన,

433

క. ఆయతాఁజమై జయదన, మయచుయ్యెనా యజ్ఞకాల, మహాతమియు విరా

మయుఁడయ్యె, కునశ్శేపుడు, తయహీమం డయ్యె మలము పరిపూర్తిఁ దగెనా.

ప. జట్లు విముక్తుండై కునశ్శేపుండు నభ్యులను నుద్దేశించి కృతాంజలియై,

435

ఉ. ఓ కృతవిద్యులైన కరుణో-ధులారా ! మహాత్మలారా : నా

స్త్రాకలనమ్మునా దగినయట్లు వలంపుఁడు మీద నెవ్వఁడో

నాఁగుఁ ద-ద్రీ, మీదువదనమ్మున నానిఁ గొల్పిచాడ ను

ల్లోకుని ; దృవిర్జయము మాత్మమకుల్ వివరించు బొప్పగునా.

436

క. అనెవుడు నభ్యుఁ జీగ, ద్రువికిం దాఁ బట్టి పెరిగి తుద కీతం దా

తనికిం గా తెవ్వరికినా, దనయందగు నొంతు రీతి దృష్టించుననే.

437

ప. అని శంకించుచు నుండ నాచుదేవుండను మునివరుండు,

438

క. కనుఁగాక యజీగర్తుఁడు, దనబట్టం దగుచు నెమ్మె, దరిజీవరికిన్

దనయం దీతిఁడు గాదే, ననఘఁడు వరుణునకుఁ బుత్రుఁడగు న్నాయ్యముగనా.

గీ. అన్నదాత తయత్రాత యాదరమున, విద్య నొనఁగివబాడుచు విత్తదాత

జనినవాఁడును నేవుడు తననఁ దండ్రు, లండ్రు దర్శవిహనజ్జలైన మునులు. 440

ప. నానఁడు గొఁదలు కన్నవాని కవియు మఱి గొందలు వరుణుని కవియు నిఁకఁ

గొందలు స్వపతి కవియుఁ దమ తమ యభిప్రాయమ్ములు వెలువరించి వివరించు

నయ్యెడ ఎసిప్పు రిట్లనియె

441

క. విమఁడు నదాననుల్ క్రుతిగపివఃశీలనఁ జెప్పచుంటి నీ

తని ఎనఁబట్టఁడై క్రయవిభమ్మున భూపతి కిచ్చినవ్వదే

జనకత తండ్రియం దెడలి సంగతమయ్యె నృపాలనందు : యా
వనియతుగా నొనర్చుటను బార్ధివుఁ దట్టెడ వాఁగఁ జెల్లెదన్.

442

చ. వరుణుఁడు దమ్ము మాటికి స్తవంబొసరించుటఁజేసి వీని నా
దరమునఁ గాచె వాతఁడును దండ్రి యవం దగఁ, దెవ్వనినో నుతిం
తురు మఱి వాఁడొసంగు దనతోపవకుప్రభుకాచి సఃపదల్
పరమును బ్రాణమునా దన కపారముగా ముద మెత్సేనేనియన్.

443

గీ. ప్రాణసంకటమునఁ గృపాపరత వీర్య, వంతమగు మంత్ర మిచ్చి కాపాడె నెవ్వఁ
దతఁడు కొళికుఁ దీతఁపిత ; ముచుతుల, నమ్మకం విది నావుడు నభ్యుదెల్ల.

444

క. ఇది దర్శం బని మదివిస, సవయుండై గాదిజాండు జనకుండై “ర
మ్మిది మొదలు నాగృహమ్మునఁ, బొదలుము నాపుత్రులందుఁ బుత్రుఁడ వగుచునా”.

చ. నావుడు కునక్కేపుండు గొళికువెంట నరిగెఁ, బదంపది వరుణుండు తనభువనమ్ము
నకుఁ జనియి, బుత్విజాయ ను పభ్యులును దమతమ పొంచువల్లకు నేగిరి.

446

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రహాసాలఁ దామయెంబు, వాని కృతకృత్యుండై ప్రజాపాలనం బొ
సర్పె రోహితుఁడు విని జనకునికడకు, వచ్చె దుర్గమమైన యవ్వనము విడిచి.

చ. తనయుని రాక చారులు ముదమ్మునఁ జెప్పఁ ద్రికుంపుత్రుఁ డం
త నెడురు వచ్చె, రోహితుఁడుఁ దండ్రికి దండము వెట్టి దండరీ
తిని బదయుగ్మసమ్మిది నతివ్రతివ త్తిని లేవకున్న నం
దను నొగి లేవనె త్తి ప్రమదమ్మునఁ గొఁగిటఁజేర్చెఁదండ్రియనా.

448

క. మరివెచ్చని బావమ్ములఁ, దలఁదరుపుచు మార్కొనునా ముదమ్మున నంక
స్థంమున విడికొని మోమునా, బలుమఱుగనుఁ గుళంపుడుగుఁ బార్ధివుఁడు నుతునా

క. సరమేధయాగవృత్తం, బిరిదిగఁ బుత్రునకుఁ జెప్పి యన్నరసఁ డా
దరమేడుచుండై రాజ్య, స్థిరుండై జగ మేలుచుండె ధీరులు మెచ్చనా.

450

చ. పదంపది హరిశ్చంద్రుండు, వసిస్థుండు హోతగా రాజసూయం బొనర్చి యతని
వెక్కుడు పత్నామ్ముం గారవిందె.

451

అ. వె. యాగపరివమా ప్తి యగుమీఁద నొకనాఁడు, శక్రవనవమునకుఁ జనె నరుంధ
తమనోహరుండు తివిరి గాదిజాండును, నటకు వచ్చె నిండు నరయుపొందె.

వసిష్ఠవిశ్వామిత్ర సంవాదము.

వ. ఇట్లీరువురును నొక్కడఁ గూర్చుండి యుండునంత విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్ర దత్తబహుమానభాసుడుండగు వసిష్ఠం గాంచి విశ్వయమ్మున నీ కీ యబ్బురంబగు పూజ యెవ్వం దొనర్చె నొడువు చున నతండు సంతోషపూర్వకంబుగ నిట్లనియె.

ఉ. చంద్రవమానసశక్యకుఁడు నత్యవచోనిరతుండునా హరి
శ్చంద్రుఁడు మికు శిష్యుఁడు ప్రకన్తగుణుం డతిదాత యన్యరా
జేంద్రులు సాటి రా రతవి యిగికి మొన్న యొనర్చె దక్షిణా
సాంద్రము రాజసూయచును సత్కృతు వప్తిదె నిట్లనత్కృతుల్. 454

గీ. నత్యవాదుల దాతల శౌర్యవరుల, ధర్మబంతుల నెంచు భూతంబు మొదలు
మూఁడు కాఁమ్ములందు నీరేతులును, ముల హరిశ్చంద్రునకు సాటిగలరె వృషలు.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు హరిశ్చంద్రు గుణాతిశయం బుగ్గవించిన సమాయాగ్రస్తుండై గారి జాండు కోవనంర క్త రోచనుండై యిట్లనియె. 456

క. కపటప్రియు మిథ్యావా, దవరాయణుఁ బెద్దఁజేసి తద్దయు నుతి చే
సి వలుకఁ దగనే యాతఁడు, నెవఁజున వుచింప లేదె వీరాధిపునిన్. 457

చ. వలుకల కేమి : యావృపునిఁ బందెముపెట్టి యనత్యవాదిగా
బలుచింగ దాతగామిగ వికాసు మొనర్చుగలాఁడ నిట్లు నే
వలువనయేని నాదయిన సంచితిపుణ్యము రిత్తవోవు ని
ట్లనవడఁ జేయఁ జాలినపు డట్లగునే బవరీయ పుణ్యమున్ : 458

వ. ఇట్లన్యోన్య సంభృత ముక్కుతమ్ములు పఞమ్ముగా వివదించుచు నమ్మువినరులు
నాకమ్ము విడిచి వ్యాక్రమమ్ములకు వచ్చి యున్నంత నొక్కవాఁడు హరిశ్చంద్రుండు
వనఁజ్మనఁ గ్రుచ్చురువాఁ దొక్కడ, 459

క. భోఁన నేదెద్ది యొక యం, భోరుహవక్తాక్షిఁ జూచి పొడమిన కరుణా
మోఁవనమ్మున నిటు లే, కారణమున ఎనికి యెవఁడు కాంతుఁడు వీరుగా. 460

క. బ్రూరుండు రాక్షసుఁడుగా, నరాజ్యముండు లేఁడు వారిరా : నీ దుః
ఖించితిమ్మన తెవ్వఁడు, కారణము వఁచింపు వాని గుండడఁగింతున్. 461

చ. - ను నుచాలువాక్యముల కిచ్చెరి యుత్తర మిచ్చె నిట్లు రో
దవజవిశాశ్రవుల్ వదవకామఁచనమ్ము నలంకరింప "నో

జనవర : గాధిజాం దనెడి సంయమి నన్నును బాస వెట్టు నా
తనికపమన్ మదర్థ" మనః దన్నుపాఠఁడు వాని కిట్లనెకా. 462

చ. నీవు స్వస్థచిత్తవై యుండునది, యేను భవత్ప్రవాహాయులుడై తపంబొనర్చు
వమ్ముని నిప్పుడ వారిండువాడ నని యూరార్చి విశ్వామిత్రు నాశ్రమమ్మున కరిగి
ననుస్కరించి వినయమ్మున నిట్లను. 463

ఉ. ఏల తపం బొనర్చెడు మునింద్ర : వృథాగతి దేహపీడయుకా
బోయెనె సంయమింద్రుఁడు ; బొంకక తెల్పుమునీమకోర్కె : భూ
పాలన పే నొనర్చుతిట్టఁ బాపపుష్పిని లోపిద కీ
లిలఁ దపం బికార్య మగు లె మ్మిది పున్నెను. పూచుష్ఠాహు : 464

చ. హరిశ్చంద్రుం దిట్లు వారించ నబోలు విడిచి విశ్వామిత్రుండు తపం బుడిగి సం
భృతకోరుండై యొందెడ కడుగుచు. 465

క. దినమునఁ దాను వసిష్ఠుఁడు. వివసించుటయును దపంబు విఘ్నంబును హే
తువులగఁ గోరము హెచ్చఁగ, నవనీపాఠనకు వంచనారాయకుండై 466

చ. ఒక్కదానవుని మూఁరంబుగా నొనర్చి పనిచిన నదియును హరిశ్చంద్రు నువవనంబు
జొచ్చి రక్షకుం భయపెట్టి కదంబులతీ యూఫికాదులం గదలంజేయుచుఁ బుడ
మికి దంకానూకంబు బొదవఁ జంపఁకేకకీమల్లికాదుల మమ్మాలించుచుఁ గరవీరో
శీలంబులంద్రవ్యయ ముచుకుండాకోఁతిలక పకుంబుల రూపుమాపుచుఁ గదనం
బొనర్చునంత మాలాకాయలు గొందొకపోరాడి శంఖంబులు పఱగించినఁ దలంక
కుస్కి నిది కేవల మూఁరంబు గాదనియిఁ గాలూపమ్మున నిద్లెవ్వందేని రా
బోయ ననియు శుకించుచుఁ బరాయను బొనర్చి శరణాగతులైన నృపాలుండు
వారల కిట్లను. 467

ఉ. ఏమి భయమ్ము చెందుటకు హేతువు : దేవతలో, మరారులో ;
భూమి వెవండు నాకును రిపుండు వడింపుడు వాని నింకలో
నేమముమై నరించెన ననిన్ వచు నొక్కఁ దెచ్చువాడె : త
వ్వానుము రూపుఁ దాపునగుణమ్ములనున్ వివరింపుకింతకున్. 468

చ. నానెడు మాలాకారు లిట్లనిరి. 469

చ. దీనిజాఁడు గాఁడు రక్కసుఁ డుదీర్ఘబలుండునుఁ గాఁడు దేవ : పు
ష్పనవములెల్లఁ గూర్చె నొకవంది తదీయబలంబు తెప్పఁగ

నపునె : యెదిర్చి నై చితురు నమ్ముల కోర్కెయు నార్చిపేర్చి ధి

తి వడగఁజేసె మమ్ముఁ జని తిట్టము దానిమఱుము నాపుడునా. 470

వ. హరిశ్చంద్రుడు దారుణులచేర్చి నైన్యావృథుండై వనిండుని కిదిగి ఘట్టించు
నక్కోలంబు దొడవ్యులంగాంచి దానిచే విశిష్టంబులై పరివ్రాజ్ఞు లాచార్యులంజ
మ్ముల వరసి సంజాతిక్రోధుండై. 471

క. కడుకొని రనువున బాణము. వొడిగి యెరుచు వచ్చుచును దురు కడఁపఁగ నె
క్కుడు రయమున విడిచిన నది, తిడయక పరుగిడియె నుకపుకాదిక లందున్.

క. ఈగతి నాకుగమునకున్, లోఁగక గిక్కురించి వనములోఁ జొరఁబడు న
య్యాగదపుటదవివందిన్, దాఁగని కోపించి యేనెఁ దక్షము గరముల్. 472

ఉ. కొందొకపేపు గన్నుడును గొందొకపే పెదయై యదృశ్యమై
గండునఁగ్రుచ్చుడుం దడయుఁ గ్రాణనొకానొకదొట నాపును
ద్వందముగాఁగ నొక్కయెడః దాని పిఱుందన వాటి నెక్కి టా
మందలనాయకం దరిగె మానవి కోవకలంబు పెంపునన్. 473

క. రయమునఁ బఱచెడి కోఁము, నెయిదఁగ నరసాఁగ దిట్టు లేగినఁ దత్సే
న యదా యదలు వదావక, లంబు యాచార్యులు నెయిదః కలువెలు చెదరెనా. 474

ఉ. ఆనందపాలనూతి యిటు లక్కిటి వెంట నదిజ్ఞువాఁడై
పేనకుఁ బావి యేగి వనిసీమలు పెక్కులు దాటి సంగత
గ్లానివిదూనమానముఁ దలందపిపానకుఁ దంకిఁ గాంచె న
క్కావనమద్యమం దతులకాండ మనోహరమైన యాఁగనా. 475

వ. కాంచి త త్తీరమ్మున వారువమ్ము దిగి జలమ్ముల ద్రావి త్రావించి యిక్కఁ గోలమ్ము
నరయరాదని కృతివిశ్వయందై దిగ్గ్రుచుంబు దొడర వగరఁబున కెట్లు లేగుడునని
యోజించుచున్నంత వృద్ధరాహుజహావమ్మున విశ్వామిత్రుఁ దటకరుడెంచిన నత
నికి నమస్కరించుటయు నకండు స్వప్తివచనపూర్వకముగ పిల్లనియె. 476

క. ఏమిది యొక్కఁడవై యీ, టూమికిఁ జూడెంచితివి నృపుఁడవయ్యును నీ
తేమి పనియెట్లె నిడకు న, యోచయ మివ్వనము మనుజు లందరు దీనన్. 477

ప. అని యడిగిన హరిశ్చంద్రుం దిట్లనియె. 478

ఉ. కోల మొకండు వచ్చి సుమకుంజములం బడఁగొట్టి వేద్రైఱా
బూవనమ్ములోఁ దిరుగఁ జోటిమి దక్కి మెదిర్చి రక్షింతు

దోలంగ లేక నాకడకుఁ దోరపుటీతిని నేగుదేర నే
నోలి నదంప నచ్చి కరమొందు విగుడ్పీతి నంత నద్దయుఁ.

480

విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రుని వంచించుట.

న, పరుగిడిన దానివెంటఁ జూతెంచి యట కరుదెంచితి పైన్యం బెటకేవియుం
జనియెఁ గోలం బెటకేగెనో యెఱుంగరాదు తిత్తిపాన లధికంబుగ వాధించుటజేసి
నగరమున కరుగ నెంచిన దిగ్గుమణం బొదవి మార్గంబుఁ దెలియదు, కరుణించి
తెలువెఱంగింపుమని మఱియు నిట్లనియె.

481

మ. అరయన్ న న్నెఱుంగంగఁజెప్పెద నయోధ్యానాయకుండుఁ నత
శ్రుంహన్యంబుగ రాజసూయము మొదల్ జన్మముంజేసి ధా
న్యుక్తిర్తిగా జగచ్చెల్ల నేలెడి హరిశ్చంద్రుండ నాతోడ మా
పుం కే తెంచితేరి విస్తరించుటగా నీకు నే నిచ్చెదన్.

482

న. తిట్టనంబునంజేసి జన్మంచొనరించుకొందువుగాక నావుడు విశ్వామిత్రుండు నగి
హరిశ్చంద్రున కిట్లనియె.

483

ద. ఇది యొక పుష్కలీష్ఠము మహేశ్వరః యిం దనగాహనం బొన
ర్పఁదగుఁ తిత్తిప్రియం బొనరువందగుఁ దిర్వణ మాదరించి యాఁ
గఁదగు న్నృకక్తి కర్మః ద్రిజగంబులు మెచ్చఁగ దానద్యముల్ :
“నసిగది యాడఁదోయిన జనంబులు చెందు దురాత్మహంకృతిఁ.”

484

న. అటు మనుజుడనంబు వివనేఁ యియ్యెడ స్నానంబు నలిపి నీకుఁ దోచినయది నా
తిర్పితివేని దాన సంకల్పఁడనై కొంచొకనేవచ్చి మార్గంబుఁ గవఁజేయువాడ,
నవపుడు నృపాలం దక్కిపట వివనంబుల గల తెఱంగెఱుంగక కృతౌద్యముండై
య న్నదినిఁగ్రుంకి పితృతర్పణంబు నలిపి కవటాకారుండగునావృద్ధున కిట్లనియె.

ఉ. దాన మొసంగువాడ విడితంబుగఁ గైకొనుచుయ్య నీకు నే
దేని యిల్ల మయ్యడియ యిచ్చెదఁ గంచనమో గజాశ్వసం
కామె టామిలండుమొ డనంబులొ టాషలొ గోవులో మహా
ద్యావములొ నతీమణులొ తక్కిన వెయ్యవియేని దేయముల్.

485

క. ముని రాజసూయమున న, మృచినన్నిధియందు నకలమును గోరిన లే
దన కిత్తు ననుచు వ్రతముం, గొనియింటి మహాత్మః నీడుకోరిక చెప్పుమా.

487

- క. ఆనముఁడవు నీవు శీర్ఘం, బును బావన మిది, యెనుంగఁబోలెద నీకో
రిన కోర్కె, నాదు ప్రతిపన్, మునిజను రెల్లరును నక్కముగ గజేయింపన్. 488
- చ. అన మునినాథుఁ డిట్లను వరాధిప : యంతటివాఁడవొచు న
జ్ఞననుతమైన నీయశము చాటుదు రెల్లరు మార్కవంశసం
జనితుఁ డుదారదీరుఁడు త్రిశంకుని పుత్రుఁడు తాదృశంతు లే
దనుచు నసిష్ఠమౌనియును నాడఁగ వింటి నతండు బొంకునే. 489
- క. దాతపు నకలదరిత్రీ, నేతపు నీకొండు కొదయె న్నవ : నాదుతనూ
జాతునకుఁబెండ్లిసేయు మ, నేతార్కమైన కీర్తి నెనయుము పేర్చిన్. 490
- చ. అవి గాంధర్వమాయావశమ్మున దళవార్షిక యగుచోక కిన్నియను, సుతుమారుం
డగు నొకకుమారుని చెచ్చిచూపి పీఠపూసరు లిక్కొమ్మిమ్ము రాజసూయాదిక
పుణ్యప్రదమ్మునిచెప్పిన రాజులకాక యిది యంగీకృతిం దెలిసి యవిష్టప్రదర్శిత
మార్గమ్మున స్వశైరమ్మున కరిగె, మునియు నటనుండి ప్వాశ్రమమ్మునకుఁ జని
కృతోద్వాహంబై వచ్చి యిగ్నిహోత్ర శాలాస్థితుఁడగు హరిశ్చంద్రుండుగని యిమ్ముడి
మండినమయ మ్మీ నేదీమర్మయ్యునన నాకు మున్నిచ్చెదనని చెప్పినవానం బొనంగ
వలయు నని కోరుటయు నవాన్యకేతుదుండగు నానృపాంబు డిట్లనియె. 491
- ఉ. ఆరయ నీవు బ్రాహ్మణుఁడ వంతయు నేరెడిరాజ నేమ సం
పారికి నెంతయుండిన యశంబునకుం గొఱగాకయున్న ని
స్సారమ కాదె వానిదగు జన్మము : ద్రవ్యము శాశ్వతఁబె : నీ
కోరిన దేదియేనియును గొంతక యిచ్చెదఁ గోరుకొమ్మొగిన్. 492
- మ. అన విశ్రుండును నట్టిదాతవె వరేంద్రా : నీయశం వింతక
న్నను నందండుఁ బొగర్త కెక్కి జగదానందంబు నందింప నీ
మనరాజ్యం బభిలంబు నేర్లుల తులంగంబుల్ మొదల్ సంపద్య
ద్ది నొనంగం గదవయ్య నీవిటులె నేదీమర్మమందుండఁగన్. 493
- చ. అవి కోరిన హరిశ్చంద్రుండు మాయామోహితుండై నీయదిగినట్ల యిచ్చితననియె
గాదిజాం దయ్యది గ్రహించి యట్లను. 494
- క. దానం బిచ్చితి దానన్, మానవ ముహ్సొంగె "దక్షిణాంహితంబో
దానము వ్యర్థం" బిదియెడి, మానవపర్మంబు విసవె చూసవనాథా. 495

వ. కావున దీనికిం దగియెడి దక్షిణ నానంగి కృతార్థుండవు గమ్మనుసు మునీంద్రా :
దక్షిణమానందది యింత చెప్పు మనఃకయు గాదిజాం దతిని కిట్లనియె. 498

గీ. హేమధారద్యయమ్మ నాకిమ్ము పార్థ
ముగను దక్షిణ దాన సంహృత్తిలెందు
ననుడు నొసఁగెదనఁ ప్రకల్పింను దొవరె
సత్కించుపాఠకుఁడు హరికృంద విభుఁడు. 497

వ. అట్లు కృతశ్రుతిజ్ఞుండై హరికృందం దమ్మునికవలమ్మునకు విన్మయావిప్లుండగు
సమ్మిలనరిమ్మును మన్నరణ్యమ్మును దిన్నందాసి పయత్రోవల నరిగిన పేవకు
లదియెంచి స్తుత్యాదికిమ్మును నలరెంపుటయుఁ దింకాదంతురుండగు కతన వారం
రెద్దియుం జెప్పక యంతపుకమున కదిగి నిజాంతర్గతంబున. 498

చ. ఏనుమును రాజ్యమునా మొదల దానము కేసితి దాని కేమి య
మ్మునికవలం దెలుఁగఁ నమ్మితితి దక్షిణ యత్తనంటి నిం
కను భవపేదఁ దెట్లు నిది కావళం బలుగాక యున్న నెం
దును దినుదుల్ నరాజమునం దొసరింతురె ప్రవ్యయిద్దరై. 499

వ. అవి తిడేడిత్తుండై యొకెలుంగక యున్నవతిం గంచి రాజ్ఞి యిట్లనియె. 500

ఉ. చింతకు నేమి కాలిజము చెప్పుము కాననసీమనుండి దీ
మంతుఁడు పచ్చెఁ బుత్రుఁడు : క్రమంబుగఁ జేసితి రాజమానుమునా
ప్రాంతముందు దూరిమునఁ బార్థివనత్రమ : లేదరాతి : నీ
కింత విచారమేల : విచియంపుము నాపుడు భావమౌకియిగా. 501

వ. చింతకాలిజమ్మును గొంచొక చెప్పి భోజకాదికం దొన్నుక యారేయ గడుపునంకఁ
దెల్లదాటదును సంధ్యాదికిత్కింబు లొనర్చునొకకు మున్న విశ్వామిత్రుం దడు
దెంచి కృతిననుష్కాయుండగు వృసతి కిట్లనియె. 502

క. విరువుము రాజ్యమ్మును నొం. దెదలేగుము దక్షిణార్థమిచ్చెద నని ము
న్నాడిన బంగారమ్మును, గడువది నాకిమ్ము తదయఁగా నేమిటికన్. 503

వ. అవి రాజ్యమ్మునం బలుకు గాదిజానఁ వరేంద్రుం దిట్లనియె. 504

క. ఇచ్చితి న్యవ్యమ్మును, బుచ్చుకొనుము వెదలి యపుడు పోయెద నిరకఁ బై
పెచ్చుగ నొడివనదక్షిణ, విచ్చెదఁ గాలాంతంబున విష్ణుదీలేమిన్. 505

వ. అవి యమ్మునికిం జెప్పి రాజ్యాపుత్రుల వీడించి యిట్లనియె. 506

క. మన మూఁడుకాయములు గా, క నిఖిలరాజ్యము వివిధకరితురగములన్
దనధాన్యములను నిమ్ముని, జనమోళికి నిచ్చినాఁడ సంతోషముగన్. 507

వ. కావున నిక మనమిమ్మేద నుండు టనుచితంబు వెడలందని విన్నవించు నమ్మహి
పాలునివెంటఁ గొమరుండును భార్యయును జితాదంతురులై సప్తవనస్కూలతో
నరిగి, రట్లు కట్టుగుడ్డలతోఁ గదలు వారల యవస్థం గాంచి. 508

ఉ. పౌరజనస్మృతిల్లరు నపాకృతిపారన మొల్క “ నక్కటా !
దీరుఁడవయ్య నిండుకయుఁ దేఁకువ లేక ముసీంద్రుమాయయన్
దాడుఁపాళముఁ దవలి దైన్యము నొందఁగ నయ్యెనే ? దూ
చారుఁడు ధూర్తుఁ దెంతవని నల్పై దరామఁడు” దంచు జోరనన్. 509

వ. అమ్మనీపెద్ద నిండించుచు యఃభాకాంతులై యన్నెడ భాన్యపుత్ర సహితమ్ముగఁ
గదలి పురఁబు వెలువడినఁ బిఱుందన చని వియవడించి గాడిఱుండు నిఘ్నరమ్ముగ
ఁబ్బనియె. 510

చ. జనవర ! దక్షిణం దగ నొసంగు మొకంగుట కిచ్చ లేనిదో
“ నన” యనిపల్కు మట్టులయినన్ నిట నేనరుగన్ సమస్తముం
గొనుటకు నివృత్తయేని యదిగోఁ గొను పుచ్చెదఁ గనిచోఁ బ్రతి
జ్ఞను జనదాఁట కిమ్ము కనికమ్మును దక్షిణకై యథామతిన్. 511

వ. అని ప్రాణగొడ్డమ్ముగఁ దవలిన యమ్మనీంద్రునకు నమ్ముడించి వీనాట్యుండై
యంజలి ఘటించి హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లనియె. 512

ఉ. వారక వీణుణం బది యవశ్యము వీడగు, నిచ్చికాని యం
భోరుహమిత్రవంశమునఁ బుట్టియు మెచ్చుగ రాజసూయమున్
పొంగఁగిం బొనర్చియు యశమ్మున మిండిన దాతవయ్య నే
నేఁపి వన్నముం దినఁగ నిచ్చయొనర్తు జగంబు వస్యఁగన్. 513

వ. వీణుణంబు దీటుదనుక నే భుజింపనొల్లమియ నిశ్చయంబు కొంచొక తాళివేసి
దైవామకూల్యమ్మునంజేసి దనంబు చేకులునది దక్షిణార్థంబుగఁ బ్రతిఘ్రతం బొన
ర్చిన కనికమ్మునకుఁగా నొసంగెద నావుడు ముని యట్లఱు. 514

ఉ. వెడవెడ మాట లాడెవవు వీఱిడివే నుపారః వీకు నే
కర్తద దొరుకుఁ యనంబు ? ధనకారణమైన నమస్త్రాజ్య మి

వృక్ష ముదాసేనుమ్యో నిటు బొంకక “లే” దని చెప్పు మింక ని
న్నదిగెడివాడఁ గను జను మానయ సీమఁ వచ్చునట్లుగన్.

515

మ. వనవానమ్మన కేగువాడు స్వపుం డిహ్మజన్ బ్రయోగించు న
మ్మవి వాగ్మాతమలన్ సహింసకయసున్ మోక్షమ్ముగాఁ బెచ్చువాఁ
డనెఁ : ద్రవ్యంబున లేకు శంకఁ యొకచోటన్ దేహమేనమ్మ నీ
వివకం బిచ్చెద నిర్వచుండ నని నన్ గారింపగా నేటికిన్.

516

అ. వె. తెవుల లేని మాఱు దేహమ్ము బుండగ, నీ యుజుంబువీర్చ నేమెట్లు :

గ్రాహకుం బొకండు గర్భనే నీయయో, యా పురమ్మునందుఁ జూపు మనమ. 517

హ రి శ్చ ం ద్రుం దు కా శి కిఁ బో వు ట.

మ. కాదేనిఁ గాశీపురమ్మన మమ్ము విక్రయించికొని నీకు దక్షిణార్థంబు ప్రతిష్ఠాకంబగు
పార్థభారవృక్షుపరిమితకాంచనమ్మును నొసంగుదనవి చెప్పి తిర్హితమ్ముగ
నరుగుఁవాడు ముందట.

518

ఉ. గోవి గూడి శంకరుఁడు కాపుర ముందెడిచోటు మేటిభా
గీర్థియొద్దనం దనరు కేవల పుణ్యపురాశి కాశి యం
పారగఁ గాంచి యందుఁగల హర్ష్యముఁన్ దిలకించి ప్రోలికికా
దూరమునంటిచేసెఁ బ్రజతుల్ గృతకృత్యఁడనంచు నెంచువా.

519

మ. వదంపటి గంగావిటమ్మున కరిగి యందుఁ గృతస్నానందై తర్పణాదికం బొన
రించి మునియజులముక్తికై మార్గమ్ము నాలోచించుచు సర్వభా యవృజ్యస్థంబు
శివపరిగ్రహంబి కాచి మనుష్యపాతకంబు కాదు. కావున విట సన్నకించిత్కరులైన
వెన్నందేవి తదనుమలమ్మునంటేసి కాచి కృతకృత్య నొనర్చవచ్చునని యెంచుచు
సుతవతీసహితమ్ముగఁ గౌంతతవేగి పార్శ్వగతుండును దక్షిణార్థాయనగు బ్రాహ్మ
ణుం గాంచి పినయమ్మున విట్లదియె.

520

క. ఈ నన్ను నాదు కొమయన్, నా వారితిలకమును గనందగుఁ జేర్చిన్
మౌనివరః యేమిసని మా, కావతి యిచ్చెదవు తెచ్చు మర్మిలికల్పిన్.

521

మ. ఇంద్రోక్కురి కతన వీయజంబు దీర్చుకొను మమకు నవ్వి యవ్విప్రుఁడు రాజున
కిట్లనియె.

522

క. ఒకమానమామె. నను మి. న్నకమాకులు పెప్పి తిప్ప నాయమె బాపా
లక : దక్షిణ యిది కడయను, యికలంఁపై న కీర్తి నందెకరేనిన్. 523

చ. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు మహాత్మా : మానం బిప్పటికిని బుట్టమ్ముగలేడు దివా
ర్థంబింకిను వచ్చెనది యున్న నది, యందుక ప్రతీక్షించితినేని ఋణనిముక్తుండ
నయ్యెదనన నమ్ముని యట్లను. 524

క. ఇపు డరిగినచ్చెదను న. త్వవరత నపు డీచలంపు నందకయున్నన్
శపియందెదనని యెగెన్, గవలనాహ్వాణుడు స్వపతి కళకమందవా. 525

ఉ. అంతః ద్రిశంకుపుత్రుఁ దకటా : యెఱుఁగమ్ముని యప్పదీర్తు : శ్రీ
మంతులు మిత్రులందినను మానముదక్కి విఘండనయ్య నొ
క్కింతకుఁ జేయిచాపుదునె : వృత్తులు మూడు విధిందె క్షత్రా
క్రాంతుకెల్ల బ్రహ్మ : యవిగాక మతోక్కుటి ద్రోక్కుఁజెల్లనే. 526

చ. ఇతని ఋణంబు దీర్చకమున్న మృతించెందితినేని బ్రహ్మస్వాభహరణవికదోష
మ్మున నదమాధమంబగు క్రిమిజన్మంబు సంప్రాప్తంబగు, గాదేనిఁ జైతన్యంబు
చేకూఱునట్లుం గన నాత్మవిశ్రయణం బొనర్చుటయ వరంబని యెంచి చింతామలత్వ
మ్మున నభోమఘండై దీనుండైయున్న పతికి సతి యట్లనియె. 527

ఉ. జనవర : సత్యవంతులకు పాటి మతోక్కుడు గాడు, సత్కృపా
క్యనియతి దప్పి ప్రేతనముడై వెలిఁజెంచు నటించు : వాని స
ర్వనియమమల్ వృథా, ఋతము పాలనసేయము స్వర్గలోకపా
దనమగు నెట్లు సత్య : మప్పితంబగు దుర్గతి కట్లహేతువై. 528

చ. నాథా : యయాతి శతాశ్వమేధంబులొనర్చి ఏకవ రాజసూయకర్తయై స్వర్గమ్మున
కరిగి యొక్కపరి యనత్యంబాడి యభోగతికి నచ్చెనని విండు సమయరా జిట్లనియె.

గీ. యెద్దియో చెప్పఁదలఁచితి విందువదన : పలుకుమయ్యది కొంకర బాటకుం డి
తండు వంశంబు నెగడింపఁ దగినవాడు, కలఁడు వెనుదీయ నెయ్యది బొంబంబు.

చ. నావుడు రాజపత్ని యట్లనియె. 531

క. నరవర : సంతానమ్మున, కిరయఁగ సతి యట్టిఫలము నందితి విః స
న్నోరులకనమ్మి ధరామరు, ని ఋణము దీర్పంగఁ జనదె నిశ్చలబుద్ధివా. 532

చ. అను శ్రై బ్యవచనమ్ములకు దుఃఖాకలందై, 533

- చ. చెలి : దరహాసనంగతినిఁ జెప్పలరారెడి వల్కులెల్ల ని
ముఱ విధవాడి నాహృదయముఁ గలఁగింపఁగ నిట్టివాక్యముల్
వలుకుట చెల్లనే : మృతలభావము గల్గినదానవయ్య న
న్నలయఁగఁ జేయుదే : విధికి నన్నెముఁ బున్నెము లేకపోయెనే, 534
- వ. అని కరుణంబుగఁబిల్కి యన్నపాలుండు దారవిక్రయమ్మున కధీరుండై దుఃఖాతి
రేకమ్మున మూర్ఛఁజెందినంగంచి యప్పతివ్రతయు, 535
- ఉ. హా! నరనాథ! దైవమున కంతగ నెల్లదమైతిమే : జగ
న్మాపితులైన భూపతులు మన్ననఁజేయఁ జతుస్పయుద్రము
ద్రాక్షగతంబు భావలయ మంతయు నీమహానీయుఁ డేలు న
వ్యాపికి నీకు స్థండిలముపై నిటు నెవ్వగఁ గూరు తొప్పనే.
- అ. వె. కొట్లకొంది విప్రకోటులకిచ్చియ, జ్ఞముఁ చేసి నత్యనంధుఁ డనఁగ
నెగడు నాడువతికి నీకు నీదురవస్థ, యెల్లు గల్గె : నాకు నెఱుంగఁ జెప్పు, 537
- క. అనఁజుము నింద్రోపేంద్రుల, తెన యాతఁ డనంగఁ బుడమి నేరెడి ధర్మా
త్మన కీడుర్ధగ గూర్చుగఁ, జనునే : దైవమున కింతకంతయు నలదే, 538
- క. అని వలుమఱుఁ గుందుచు న, వ్యవజానన మూర్ఛగూరి భర్తదరిన్ గ్ర
న్ననఁబడియె ఓట్టికష్టము, చన దిఁక నెవ్వనికేని క్రతుండైనఁ.
- వ. ఇట్లెరువురును మూర్ఛం జెందియున్నయెడఁ గొమరుండు రోహితుండు శ్రీధ
కులందై, 540
- క. నాటక యెందెడి నా క, బ్బా! లలి భోజనము నిడక ప్రాణము నిలువం
జాలదు, శ్రీద్వారకు నేఁ, దాక ననుచు మొట్టనెట్లుఁ దలిదండ్రులకున్, 541
- గీ. అంతలో నంతకుండు వోలె నదికకోప, మదర గాదిజఁ దేతేర ననవివతికి
నదికపై తగి దుఃఖ : మట్లగునుగాదె, బుణికి బుణదాత క్రుద్ధుడై యెనయువట్ల.
- వ. విశ్వాబుక్తుండును మూర్ఛంగూరిన యన్నరపాలునిపై శీతలోదకంబు చిలికి, 543
- క. నదిపాల : నీకాదిది, ననులకు నెల్లరకునున్ బుణము నీఁదెరువున్
బొరయనివారికిఁ గలయది, య రయముమై లెమ్ము వందచాదృతిమేలే, 544
- వ. అని లేచిని హరిశ్చంద్రుండు శీతలోదకపేచవమ్మున లబ్ధనంజుండై క్రోధావిష్టుం
డును నంతికావరావతారుండునగు నమ్మునిజూచి మగుడ మోహాయత్తుండగుడు
ద్విగుణింక్రోధుండై తనని పృవున కిట్లయె, 545

- ఉ. సత్యము దప్పవేనియు నొసంగుము దక్షిణః సత్యహేతువా
దిత్యునితేజ, మియ్యవని తెల్లము సత్యమునంద నిల్చు, నా
దిత్యునిలోక మియ్యెడఁ బ్రతిష్ఠితమైచను, సర్వదర్శముల్
సత్యమునంద బొల్చు, నొక సత్య మగుఁకా శతవాజిమేధముల్. 546
- ఆ. వె ఇంతయేల నాకు నినుఁ దస్తగిరి కేగు, సంతలోన దక్షిణార్థమైన
కనక మిచ్చి పువ్వుగా నేరవేని కా, పు బొసంగువాఁడఁ డార్థివేంద్ర. 547

హరిశ్చంద్రుండు ధార్య సమ్మృత్తునుట

- ప. ఇట్లు పుయిలోడక నిఘంటుముగఁ బల్కి యరించు సనిసవిష్టుట దుఃఖాష్టపమగున్నలై
దలపకు లిరువురును గుండుచున్నంత వేదపాగుండగు నొఁబ్రాహ్మణుండు బహు
విప్రసహితుండై యెటకేనియుం బోవుచుండ రాజపత్ని యాతనిం జూచి పతి
కిట్లనియె. 548
- ఉ. ఎక్కుడు విప్రులం గలిసి యిట్లరుదెంచుచునున్నవాఁడు దా
నొక్కమహీసురుం ; దతవియొద్దకునేగి ధనంబు గోరినన్
దక్కిన యిచ్చఁ బుత్రులకుఁ దంద్రీధనంబు గ్రహించు బొప్పదే ;
తక్కిన మూఁడుజాతులకుఁ దంద్రులకారె మహీసురోత్తముల్. 549
- ప. అను సతికిఁ బతి యిట్లనియె. 550
- గీ. క్షత్రియుఁడనయ్య నేఁబ్రతిగ్రహముకొఱకుఁ
జేయిచాపుట యెట్లు లిప్పి ; ప్రతిగ్ర
హంబు విప్రులసొమ్ము వర్ణంబులకును
వారు గురువులు పూజ్యులు వారిజాతీ. 551
- క. గురువుల యాచింపం దగ, దరయఁగ దానఁబు యజన మధ్యయనంబున్
శరణాగతంక్షణముఁకా, బరమంబులు క్షత్రియులకుఁ బరిపాలనముఁకా. 552
- గీ. “దేహి” యనుమాట వలనదు దేవి నాకుఁ
గలుగుఁగాక “దదామి” యఁకా పయకు, తెచ్చి
యెట్లులైనను నిమ్ముని ఋణము దీర్తు ;
వదుగుటకు నొండు గలదె యిందైనఁ గన్తి ; 553
- ప. నావుడు రాజ్ఞి యిట్లను. 554

- క. సమవిషమకాలముఁ యో, గమనఁ మానం బమానకతయుఁ దాల్చి
త్వము యాచకత్వమును వివి, క్రమమున నొడఁగూడుఁ గలగతి వ్యాపించే. 555
- క. కాదేని దర్శితకున్, బాదులు బ్రాహ్మణులు ద్రోహపరులై కన్తిఁ
ద్వాదృకుఁ ద్రోయుదురే : ను, ర్యాదాస్థానిత్యములు సమయచోదితముల్. 556
- చ. అనునతి కిట్లు వల్కు “జలజాననః వాః కిరసిః బాని గ్ర
క్కున రససఁ సుఖం బలంఁ గోపికానం దగుఁగని యొక్కనిం
గని ధనలోభముని యడుగంగమకింతునె “దేహి” యంచు, రా
జునఁఁ ద్రిశంకుపుత్రునకు శూరున కింతటిదైన్య మొప్పునే. 557
- ప. కావున నెచ్చైన భుజివీర్యార్థితంబగు దనమ్మెరుల కీయన యభిలషింతుంగాని
యాడ్డదైన్యం బొల్ల” ననుడు నప్పతివ్రతాశిరోమణి యిట్లనియె. 558
- ఉ. అమ్మిన నార్చినఁ మఱియు నందల మెక్కుఁగఁ జేసినఁ వివా
హమ్మునఁ గొన్న భార్య దగు ఎన్నిటికిన్ నరపాంః యాజ్ఞకుఁ
సమ్మతి లేనిచో నను యశమ్మునకై తెగనమ్మి వచ్చు మూ
ల్యమ్మును నిమ్ముపింద్రుని ఋణార్థముగనిడు మింత యొప్పుదే : 559
- క. అను నతివలుకులు విని యా, జననాథుఁ డఖండదుఃఖపాగరమునఁ గ్ర
న్నన ముగ్ధి యింతకష్ట, మ్మవకుఁ నే నొప్పు పెట్లు పూర్ణేందుముఖి. 560
- ప. అనిన నోదార్చి యమ్మగువ మరల నిట్లనియె. 561
- గీ. ద్యూత హేతువు మద్య హేతువును రాజ్య, హేతువును భోగ హేతువు నెఱుంగ కకటః
సత్యసంరక్షణమునకు సాధ్య నమ్మఁ, దగదె నీవంటి యుత్తమోత్తమున కధిప.
- క. అని మాటిమాటికిని న, వ్యవితామణి యుక్తియు క్రవచనమ్ములఁ ద
మ్మును బ్రేరేపఁగఁ దుద కి, ట్లను నంగికార మాత్మయం దిగురింపన్. 563
- ఉ. ఎవ్వరుఁ జేయరాని పని యే నొనరించెద నీదుమాటచే
జవ్వని : భార్య వమ్మెడి నృశంసులు గల్గిరె యేయగమ్మునం,
దెవ్వగ నిట్టి దుష్కృతికి నిచ్చ యొనర్తు : సభాగ్యమూర్తిన్
సవ్వల కాకరించి నయ నవ్వరలోఁ దలవంపు వివంగన్. 564
- ప. ఇట్లు చింతించు నెట్టికేలకు హరిశ్చంద్రుండు రంగమ్మునఁ బల్ని నవతరింపఁ
జేసి గద్గదకంతుడై యెడనెడ వడుచు నాగరికుల కిట్లనియె. 565

- గీ. నాగరికులారా : కరుణాసనాథులారా !, యీ తలోచరి నాభార్య యెవరికేని
దాసిగా విక్రయించెదఁ దగినదనము, నీఁగలుగు దాత గలఁడె యందెందుఁ జెప్పఁద.
- వ. నావుడు వారలందఱుఁ బరిమాళ్ళున్నవృత్తమానమై మందలాకాఁముగఁ
జాటువార నిలిచి నీవెచ్చెంద, విట్లు పత్నివిక్రయణం జొనర్చి నేమివచ్చె నావుడు
వారల కతం దిట్లను. 567
- క. సగపాటు చచ్చి యీ దు, ర్భగకార్యము చేయువాఁడఁ బాపాత్ముఁడ నుం
డగుఁడగు రక్కసునిన్ బో, లఁ గలుగు కఠినుండ నన్ దలంప నను మగున్.
- వ. ఇట్టి నావృత్తాంతము మీకేది. పంపిన నియ్యంగనం దగిన దనమ్మితి దాసిగాఁ
గైకొనుదని యుచ్చైస్వరముగ నొడుపు నమ్మనవపకవచనంబులుఁని కొకకుండు
వృద్ధబ్రాహ్మణరూపంబు వరియించి యయ్యెడ కరుదెంచి యిట్లనియె. 569
- చ. దన మతులంబుగాఁ గలదు తద్దయునున్ సుతుమారి యశ్శుదం
గన పవిసేయరామిఁ గడుఁగష్టము చెందుచుండు నీకుఁ గో
రిన దనమిచ్చి పుచ్చెదను బ్రేయసి నమ్ముట నిక్కువంబె నాఁ
గను బ్రతి చెప్పఁదయ్యె క్షితికాంతుఁడు జూరినవంక పెంపునా. 570
- వ. అట్లు నిరుత్తరుండగు నన్నరపాలన కతంబు మరల నిట్లను. ద్మకాత్మముల
ద్వాత్రింశల్లతోపేతయు శీలవతియునగు తరుణికి మూల్యంబు కోటి యనియుఁ
బురుషునకు నర్చుకంబనియుఁ జెప్పంబడుఁ గావున, 571
- క. నీ తరుణి కనుగుణంబగు, నేతన్మూల్యంబు గొనుము గృహమేగెద నే
వీతన్వింగొని యనవుడు, నాకఁడు ప్రతి చెప్పఁదామె నతిదుఃఖమునన్. 572
- గీ. అంత నావృద్ధవిప్రుఁ డహంకరించి, దనము నృపునగ్రమునఁ బోసి "గాసివైతి
రమ్ము తడవేం" యామఁడ గుఱునఁ గొప్ప, వట్టి యాడిచె నారాజపత్ని వకట.
- వ. అట్లు కఠినుండై లాగికొని పోవుచున్న యమ్మునికి నప్పరచుపార్వీ యిట్లను. 574
- చ. అకట ! మునీంద్ర నా విడుపుమయ్య సుతునా విడనాడనోప నే
వకలుపనో పతివ్రత నయం బొకయిండుక లేక నన్ను ము
ట్టకు మని, పుత్రుఁగూర్చి యకటా నృపపుత్రక : దాసివైన నా
వికలత చూడుమయ్య నను వీడఁగదయ్య యిఁకేటికూరుముల్. 575
- చ. అనినను వత్తమున్ విడువ కన్నపపుత్రకుఁ 'దంబ యంబ' యం
వనుగతుడై శుభందగతి నక్రవు లొక్కఁగ నేర్చుచున్ బునః

- ఉ. చాచజి యెల్లఁ బోయినను దైర్యము పీఠః సుకున్ గుణాకరూ
ధీరమకున్ దృఢించుటెఱుఁ దెప్పుగదయ్యె విజేంద్రః యందు నా
దూరమణుడు విప్రునని, పూతవశిత్రః సరోజనేత్రః స
స్మీరహి దించి దానినయి యేగెదెఁ దైవబలమ్ముపెంపునకా. 565
- క. నను నివ్వెకుకులొద్దవుఁ, దనియును రాజేంద్రుఁడనియు నధిపాధునిఁగాఁ
గొవి నాకారణమున నొ, క్కనికికా దానినయి కుండఁగాఁ బనుపదెనే. 566
- క. ఏతాదృశగురుదుఃఖ, ప్రియఁడనై కుండినమ్మ నెవ్వరు మోచా
ప్రియ నొనరింతు రని య, త్యాకురుదై మాపుఁ డడలె ననవవిషమునకా. 567
- ప. అంక నివ్విప్రుం దేతెంచి క్రోధాబంధులై యారాజస్థిసమక్షమ్మున నారాజపత్నిం
బట్టి కళాపూతమ్ముం గొట్టి పుత్రినహితమ్ముగ వీడ్చికొని పోవుచుండ హరిశ్చంద్రుం
దేమియుం జేయనది లేక యిట్లు దుఃఖించె. 568
- ప. తరణిశకంఠావాయువులు తక్కినమానవులన్ మఱెవ్వ రే
వరమవతివ్రికం గనఁగఁ బొంద కుండురొ మున్నుః నేఁడు భా
గ్యరహితయై యకారణమ యవ్వనితామణి కాసి యయ్యెడు
స్త్రఃమగు దైవపాక మది రాఁటఁగ రాదు వినించి కేనియుకా. 569
- ఉ. మారుని గేరువారు సుకుమారులు నాడు కుమారుఁ ధీతఁ డం
భోరుపామిత్రసంకలాఁడు పూజ్యతఁ దక్కి యదానృతైన నా
సేమికొంఱంబుగ నవిండితుఁ దొక్కనిఁకఁ గీర్తులై
బోరన నేర్పుచుం జనుట పోయెఁ పుత్రుని లేరె పాతకుకా. 570
- ఉ. హానిశాక్షిః హాతనయః యక్కటః దుష్టుఁడ నైన నాడు దు
ర్మానము కౌంఱంబుగఁ గ్రమంబున దైవబలమ్ము దక్కియెం
దేనియుఁ బోతిరేః బుణము తీయెనెః మీకును నాకునేటికోఁ
బూనిక నింఁ చేసియును పోవనిప్రాణము నాకుఁ గల్గెనే. 571
- ప. అని మిన్ను మమ్మ నొక్కటిగా వింపించు నానత్యవంధుని కడకు విశ్వామి
త్రుండు నశిష్టుఁడై వచ్చి కోపమ్మున విచ్చను. 572
- క. అన్యతం బాడక సత్య, మ్మునికుం గట్టవదెచేని ము విచ్చెచ్చెద పీ
కని పల్కిన దక్షిణఁ గ్ర, వ్వున నా కిడు మనుచు చుండెకాకుఁడు పేర్చిన్. 573
- ప. మునిహృదయం బెఱింగి యితండు రాజ్యదానదక్షిణయింకాకమున్ను నే విధవికి

పునరుదయతృప్తజనముఁ గని యేగుచు నుండ నెంత దు
ర్జనుఁడొయతందు : పొమ్మనుచు రాజసుతున్ గలమెత్తిమొత్తెకిఁ.

676

ఆ. వె. ఎంత తిట్టి మొట్టి యెడదేయ నెంచినఁ, దల్లికొంగు వట్టి తర్జునున
వెనుక నరుగుచుండె, విరువఁగ కళ్యాణే, బాచుకును దల్లివల్లఁ దేర్చి.

677

చ. అటు చనుదెంచు నాత్మజుని నయ్యబుగించి, మహాత్మి : నన్నుఁ గొ
న్నటులె మచార్చితాదుఁ గొనుచుయ్యి వసించునొనంగి యిట్లొన
ర్చుట నను రక్షణేత మొకరుండ సుతుండగుటఁ విశేషం
వటమయి మన్యునందు పనిపాటలకుఁ వెఱచీయుఁ గనిచో.

678

లోహిరుండు క్రియందగుట

చ. ఇంచుకలం గొజుగని నన్నుఁగొని యేమిఫలంబున : నో యమ్మా : మొదైన దీన
నగు నన్నును గ్రహించి నాకామముఁ గ్రతుఁగా నొనర్చుచునపుడు సతందఁ గీరించి
వైదుమనకు నెచ్చుదంబు మూర్ఖుఁడని చెప్పి యవృహాదునొద్ద తన్దనం బునిది
పిరిపపురుషు వెంటకి వచ్చునది యని చెప్పి యవ్వీపురుగు బయలువెడలె : నంత
వచ్చుచోవలెనంత తర్జునఁ బ్రసక్తిం బొనర్చి పాదమూర్తిపై కిరందిడి యతిమఃఖ
లిరమ్మున విజ్ఞును.

679

క. వానిము కేంద్రి యగును, మారించుఁబడి ద్విజులె నమగ్రమ్మున న
న్మానికులైదేనియు నా, కీ సుఃసతి తర్జుకారె మిన్నిభిషములఁ.

680

క. అని పాదములంబడి వా, అని తక్కియుఁ బోయి హృత్తి గ్రంధుకొనఁగ లే
వని భావ్యం గని యిభాం, బునిభింబడి యట్లు నయ్యి తూపాంతుఁడుఁ.

681

క. ఈ తరుటి యాతలోదరి, యాతల తెలు లేగు : తర్జునకు నా తెడయై
యేతీదన మను : వృష, వేతఁదై నీద యొంయు పెండుం గందే :

682

చ. అని విఠగతుండగు కొమరు నుద్దేశించి,

683

మ. అకటా : న ద్విదళాకి పోయెదె కుమారా : దుర్బగుండైన తం
క్రికీ నిదోఁటి సుతుండు ఓక్కునె : యిఁకన్నేదుఃఖముం జెంద నొ
ర్జుకు నేతెంచి పశేనవాక్యములు దద్దవ్ బర్కి యోదార్పి బు
ద్ధికి రైంకం బిరువార లెవ్వరు వనుఁ దీనాత్ముఁగాఁ జేసెవే.

684

“యాగార్థంబు ధనం బిచ్చెద నయోధ్యకు ర” మ్మని నొడివిన ధనముంగూడ దెప్పునుచున్నవాడు; కాని ప్రియధనుఁబున సార్థహేమభారద్యయంబు కాక మఱి కొంత మిగిలియే యుండుఁ గావున నుభయమ్మునకుం బర్యాప్తం బగుంగకేమి యని తెలన నున్న ధనముం జూపి యిందు రాజసూయ దక్షిణయుం గలదు దీనిన్ గ్రహించి నన్నుం గృతార్థుఁ జేయు ను నావుడు గాదిజం దీధనం బెట్లురంగ్రహించితిని నొడువు మనుడు నతం దిట్లు లను. 594

క. మునివర : ద్రవ్యంబును గై, కొను మంతియకాని వేఱు గోరకు మచినే
వినిన పీకును నాకును, బనువడు శోకంబు పట్టఁబగ్గము లేమిన్. 595

క. నావుడు ముని యిట్లును నో, భూవల్లభ : ద్రవ్య మెట్టిపోడిమిచే నీ
కావువకు వచ్చె : శస్త్రం, దై వెయక యున్న మాకు నది గ్రాహ్యంబే. 596

చ. అనవుడు రాజ పల్కు వినుమయ్య ముసింద్ర : పతివ్రతాంగనా
జనమజేయైన మత్పతిని నద్గుణకోటిక నమ్మినాఁడ ని
స్కరించయ మొక్కకోటిగొని : కన్నకుమారకు నప్పుదంబు కై
కొని యడినాఁడ వీరసము గొంకక కైకొనుమయ్యమొక్కెదన్. 597

న. అని ప్రార్థించుటయు నమ్మని యాదనముం జూచి యయ్యది యల్పంబు రాజసూ
యమ్మునకు దక్షిణ యంత స్వల్పం బెట్లు : మఱి కొంత తెచ్చి నా కొనంగు
చుట్టొవరింప వేచి, 598

గీ. వాకపోవీర్య మద్యమపంపుఁజేచ, మత్ప్రభావంబు నాదగుమహిమ మగువ
దంగఁ జేసెవ విచ్చి లసుగ నింత, నెల్లదమె : యమ్ము తక్కిన దివుడ నాకు.

ప. అనవుడు హరిశ్చంద్రుండు కొందఱఁ కాశికివేని మఱియుం గొంత ధనంబిత్తునను
టయు, గాదిజుండు రాజా : యింక దినమ్మున నాలంభాగంబు మాత్ర మవశేష
ముగా నున్నయది యంతదనుకం గాకునాఁడఁ బిమ్మట ముఖమాట చెప్పిన
నే నొప్పెడి వాఁడఁగానని యాదనంబు గొని యరిగెఁ; విదవ హరిశ్చంద్రుండు
దీర్ఘఁబ్వాసం బొనరించి యథోముఖుండై యుచ్చైస్వరమ్మున నిట్లనియె. 600

క. నను విత్తక్రీతునిగా, నొనరిచి ప్రేతత్వ మందియుండిన నాచే
జను నెవ్వని యార్తి యతం, దనుగతుఁడై యటకు వచ్చు నుక్కుండుండవ్.

ప. అనఁ నొక్క బాంధవండు ఉర్గంధరూపిశరీరుండు వికృతోరమ్ముండు

శక్రబ్రహ్మండు లంబోదరుండు శనిమాల్వాలంకృతుండు హస్తశర్వరయస్తి యగుచు నేలెంచి యిట్లను 602

క. విను మేఁ జాంబాలకుం, మృగం బుట్టి ప్రసీదుఁ దనఁగఁ బొల్లెత్తి వాఁడ౯ జనవరః । నాయానితి మృత, జనచేలావహృతి నయనఁ జనుము కడుంక౯ 606

వ. నావుడు రా జిట్లనియె. 604

గీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియులఁ గూర్చి పలికియుంటిఁ, గాని తక్కింబులగుజించికాదు; జగతిఁ దనరు నుత్తమమవ్యమాదముల కనుగు, ఇంచయిన దర్శములు విహితము లగును. 605

వ. కావున నీవు నన్నుఁ గొన ననర్హుండ వన వాడును నరేంద్రా । నీవు సామాన్య మ్ముగ నాయెడఁబఁ బల్కినకతనఁ గొన నుద్యమించితి, నత్యమునకుం దప్పవేని యెల్లనరింపు మిప్పు డీరుదుమమ్మల చెప్పుట పాడి గా దని మఱియును, 608

క. అవిచారితిమతియై తా, నెవఁడును నత్యంబు దప్ప నెఱుంగనిదో ముం దు వచించరా దిసత్యముఁ, దవిలెత్తివాఁ డెట్లులేనిఁ దగుఁ బయకంగ౯ 607

క. ఆను నమ్మాలని పలుకులు, నిని జనవతి నత్యమునకు వెలియై పరక మ్మునఁ బడుటకన్నఁ జాంతా, లనియతి నుండుటయ కొంతి లగ్గగుఁగదే. 603

క. అని యోకించెడి యాలో, నన గాదిజాఁ దటకువచ్చి నరవరః । నీ కో డనదన మిచ్చెద నను మా, లనికిన్ దాసుండ పగుట లాఘవమగునే, 609

హస్తశ్చంద్రుండు చాందాలునిచేఁ గ్రీతుండగుట.

వ. అట్లేని నా కీఁదగు దక్షిణ యేవిఁదమ్మునఁ బూర్ణం బగునని క్రోధతామ్రాక్షంత్తై యరుగు నమ్మునిపరులకు జనవిటుం డిట్లను. 610

క. అనముందగు సూర్యుని కొల, మునఁ బొదమిర క్షత్రియుండ మునివరః । నాకుం బిన్ననేఁ బాందాచని నే, వనముం బొనరింప వినమువలెని దురాశన్. 611

వ. అనిన ముని యిట్లను. 612

ఉ. మాలని తెల్లు సేవన మమర్తులకుండుఁ దలంకెదేని నిన్ జాలినద్రవ్య మిచ్చి కొననట్పురుషుం గనఁ జేయు మింక నేఁ దాళ, శనించి యేగెదను దామరవాస్తుఁడు బోవుడెంచె నా కేం విచార మెట్లయిన నీవలె దక్షిణ తైకొనన్ కలెన్. 613

వ. నీ వెట్లేని దనమిప్పుటను నాకుఁ బ్రాణనుం బని ప్రాణగోర్ధమ్ముగ భూంకాం బొనయ్య నమ్మునికి నంజలి మఱియించి పాదమ్ములం బడి నృపాలం డిట్లనియె.

- ఉ. ఓమునినాథ! కొంత కృపయుండి ప్రసన్నుడవై భవత్పదం
చే మదివమ్మియున్న చుటేంద్రుని దీను ననాభు నార్తు న
జోమఁగదయ్యె; యంతకులయోగముకన్న వినున్ భజించి నీ
రామమునందు పేరకదరమ్మున నేఁ జనిగొందు నమృతన్. 615
- చ. నీ వేది సంపద సయ్యది యొనర్చువాఁడ నని పదమ్ముల నుండి లేవని యన్నర
నాభున కళం దిట్లను, నీకొరసయట్ల నాకు బాసుండ వగుము నేనెద్ది చెప్పిన
సయ్యది యొనరింతువే? నాపుడు హరిశ్చంద్రుఁడు కొంత సంతసించి పున్ద్రాకు
లగాఁ ది న్నొందికొనిడు సమ్మది కిట్లను. 616
- క. ఓమునిజనుజీ! నన్నిఁక, నేమి యొనర్చినను మంచిదే నీపాదం
చే మదిని వమ్మి పీచమ, పేరైనన్ జేయువాఁడ నెల్లపుడుఁ దగఁగా. 617
- చ. కాపున నీకేమి యొనర్తు చిన్నర నా కావతిమ్ముడు నమ్ముచి బాండాంబు విరిచి
యట్లను. 618
- గీ. ఓరి బాండాం! ఓడు నాయొద్ద దాసుఁ, దయ్యె ద్రవ్యంబు నాకు ముఖ్యంబు గాని
పీచికేఁ జనిలేదు నాయానతిని ద. నంబు విడి వీనిఁ గైకొ మృసంగ వాఁడు. 619
- చ. గాదిజాం గని మహాత్మా! ప్రయాగమండలంబున దశయోజన విస్తీర్ణంబగు
భూమిని రత్నమయమ్ముగా నొనర్చి నీకు మూల్యమ్మునకుఁగా నొనంగువాఁడ
నాకు నివ్వవికతన నియ్యార్తి యడంగు వియ్యది నీవొనర్చిన యుపకారంబని చెప్పి.
- క. రతనములు మోక్తికమ్ములు, నతురితిసుగు పైఁడియున్ సహస్రపు సంఖ్యకా
మితిపీఠునట్లు లమ్ముని, నతికిచ్చెఁ బ్రసీదుఁ దెంతభాగ్యము గలఁదో. 621
- చ. ఆట మునిదేత విక్రయము నంది త్రిశంకుసుతుండు “నాకు వి
జ్ఞులెఁడు నేవ్వఁ డీతిని వశమ్మున నెయ్యదియేనిఁ జేసినన్
గుణిత వమ్ముఁ జొంద దనుకూలమ యిమ్మునియాజ్ఞపేత యం
తెఱుఁయినం గృతార్థుఁడ మునీంద్రు ఋణమ్మును దీర్చనేర్పితిన్. 622
- చ. అని విద్వికారనదనుండై యానందించునెడ నకరీరవాణి యట్లను. 623
- ఉ. దస్యఁడవైతి పత్యమును దవృక బాములకోర్చి యెల్ల రా
జమ్ములు దేవతల్ నినుఁ బ్రకట యొనర్చ నగణ్యకీర్తిస
వ్యాప్యఁడవై మునీంద్రునిఋణంబు తృణంబుగవిధిపుచ్చి యీ
దైన్యము లెక్కపెట్టక ముదమ్మునఁ బొల్పెద వింక యొప్పునే! 624

- అ. వె. పేలు పేలు నీవు పేదనికెల్లను, భూషణమృత నిష్ఠుఁ డోరెడు
సత్యమున మతోక్కజనునకు నని నుతుల్, గొరికి సురలు పూలు గురిసి రపుడు.
- బ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు ద్విగుణితానందుడై వాతకునికిఁ గేలు మొగిచి
యిట్లను. 626
- క. తల్లియుఁ దండ్రియు దైవం, బెల్లరు నాకీవ వత్తు ఋజముక్తునిఁగఁ
దెల్లము చేసితి వో ముని, వల్లభః నీయాజ్ఞ నే నవశ్య మొనరుతున్. 627
- చ. నీవెయ్యది చెప్పినను వాశ్రేయమ్మునఁ గని యొందుగాదు నిక్కమ్ముగ నేమి
యొనర్తు నాన తిమ్మనుడు నమ్ముని యది మొద రీచాండాంబుననుపున తాగరా
కుండవై వర్తింపుము, నీకు కుడప్పుగునని చెప్పి యరిగె; నాపుడు జనపేజయుండు
మహాత్మాః యతండు చాండాంబేనకుడై యవ్వనిగృహమ్మున నెట్లు వర్తింపె
ననుడు వ్యాసుం డిట్లను. 628
- గీ. అట్లు కౌశికుఁ డరుగుడు నా నృపాలుఁ
గని శ్వపచుఁడిట్లు వల్కా "దొంగవఱు పాలు
దువో, మఱిమొకొ యందు బద్ధంకవగు" మ
టంచుఁ గట్టింకె రజ్జుం నంటఁదీసి. 629
- చ. అట్లంటఁగట్టి యనత్యంతవై పరాయణం దొనర్చుకుండువాడఁ జని దండమ్మునం
దాడించుచుఁ దనవత్కజమ్మునకుఁ గొనిపోయి. 630
- గీ. ఇష్టబంధువియోగార్తు నష్టతేజ, వ్యాకులేంద్రియ నా నృపచక్ర విగళ
బద్ధునిఁగఁజేసి విద్రకుఁ బడియె శ్వపచుఁ, దకటఁ యాతని గని మాడఁదామె సురల.
- చ. అట్లు విగళబద్ధుండును తద్వ్యాకులుండునునై భార్యాపుత్రులఁ దలంచికొని యిట్లు
విలసింపు. 632
- ఉ. దీన ముఖాః మదుఃఖితునిఁ దేజము దక్కినవాని బాలుఁ డా
నానకపక్తయై కని 'మతాః బెగదొందకుమయ్య యంతలో'
మోఃఋజంబుఁ దీర్చి నృపమోళి కృపనో మన కీయవస్థ యే
శ్లేనియుఁ బాపు' నంచ స్మరియించు పతిమఱి వచ్చు మాటికా. 633
- గీ. 'అయ్యయ్యిద్దకు నేగెద' ననుచు నేర్చు, మఱువి నోదార్చ నక్కటా! సుదతి 'యట్లై
యేగుదువు గవి' యనిచెప్పి యెఱుమి గల్గఁ. జేసి మఱిసింపు నేమియుఁ జేయరాదు.

గీ. అంతిమే కాని యకటః యయ్యతివ నేఽ, మాలి గృహమ్మునం దసామాన్యనిగళ
బంధమున నిట్లు లన్నన. బంధమెఱుంగ, దెలిగెనేనియు మృతిచెందు నిదీయమేయ.

చ. రమణ నెనుగునట్టి పువరాజ్యము పోవుట బ ధుమిత్రినం
పుముఁకు దూరమేగుట జగమ్మునకెల్ల యహవతనత
త్వముగఁబార్కయన్ సుకుఁడు దాన్యమునొందుట నాకు మాలి
హము గతియొటయుం దొడరె నాపని లావలంబద మైదిడుకా. 836

చ. ఇట్లు ప్రతివారందఱు విడికిఁ దలంకుట బాహ్యపుత్రుల స్మరించి కొమరు నొక్క
నాడుగినిమ్ములు గదవుంక నావపీఠం దాని బంధనిర్ముక్తుఁ జేసి పయష
దుర్బాషణంబుఁ దర్జించుట మృతచేలాపహరణమ్మునకై యిట్లు నియోగించె. 837

క. ఈ నిగిరిపక్షిణమున శ్మ, కానము గల దివట నుండి శవవస్త్రనమా
దానము పనిగ న్యాయ్యం, దై నెగడెడివృత్తి మెఱుగు మువవరతంబుకా. 838

చ. జర్జరంబగు వీదండంబు గైకొని యయ్యది వీరబాహుం దిచ్చెనని మెల్లఁకుఁ
దెలియ నుద్దోషించునది యని చెప్పి పనిఁచిన దదాజ్ఞుఁగొని దండమండితకడుండై.

ఉ. అన్యనాయకంబు లియమై శవమాల్యయుతంబు భూతిగం
దానుగతంబు భూమమయ మామిషలోలవగృహకంకదు
ర్వానము నర్హదగ్గశవదర్శనసంగతమై మనశ్శయం
దానమునొ శ్మకావము నవాప్రవచ్చునకంబు గన్గొనెకా. 840

చ. పెరిమిటి కేడ్చు భార్యలను చేయని కేర్చెడితర్తలాకా దనూ
జన కదలొందు తిల్లలులు సోదరికై వగదెంచునప్పజన్
మనుచుల కేడ్చుతాతలను మాచుం కేర్చెడిభాగినేయులై
నవివదు నా శ్మకాన మతిభై నవకర్తవమాకులంబునై. 841

చ. ఇట్టి మహామోహకారమ్మునఁ గల్పాంతకాలనన్నిటంబును జ్వలన్మాంసవసామేద
“క్నూయ్, చూయ్” వ్యవసంకులంబును నగు నమ్మహాశ్మకానంబున కరిగి యాహరి
శ్చంద్రుండు, 842

చ. వెనుకటిరాజ్యమున్ సుకుఁడు భృక్కులు మంత్రులు బార్కయం దం
పునఁ బొడకట్టఁ దన్మయతఁ బొంది దృఢం గవలేక “ప్రేయసిః
నను విదనావీతేః కలమ, న న్నెడచేసితేః పుత్రకా, ననుం
గనుఁగొనరావుగాః” యని యఖండగతిన్ విలపించు భిన్నుడై. 843

క. కోపమఁదగు నావిప్రుని, ప్రాప్తన మీ రెట్టిపాట్లు వడుచుటయో, మీ
యావదలు నే నెఱుంగ నా, యావత్తును మీకు నెఱుంగ నమ్మకినై కటా. 844

హరిశ్చంద్రుండు శృశానమ్మున నుండుట.

క. అవి చింతించుదు ధర్మం, ఐమ దప్పిన నడుగు కుడము వొందఁడు యత్నం
ఐన నది రక్షించిన నె, జ్ఞునకు నుండుచు యశంబు నడుకూడు నొగిగా. 845

చ. కావున నెప్పొటనేని ధర్మరక్షణంబు కర్తవ్యని తనకు పీఠాహారం బాజ్ఞాపించి
చందమ్మున వచ్చుకవమ్ములఁ గనుంగొనుచుఁ దత్తత్కర్మాగ్రహణంబున కట్లు
విటు నడుగుచుఁ దత్తత్కర్మాత్కమ్ముల జాగరూకుండై చిజ్జోగిగ్దనూనంగుండై
మెలఁగుచు, 846

ఉ. ఈ శవమూలమై మనకు నింతధనం బొదఁగూడె మీఁద నా
యా శనికారణమ్మొగ కళాధిక మూల్యము వచ్చు దీన భూ
మీకున కింత, యింత మనమేలిక మాలని, కింత నా కటం
దాకమెయిగా జరించు నొకఁడై దృశజీవవైకంఠుడై. 847

క. నానాశబ్దనాదన, దూనానూనక్షరాత్రికోఁ దన్మాల్క
ధానశిరస్కుఁడుఁ దదృ, స్థానుగళాంగుండు నగుచు నవనిపుఁ దదటన్. 848

చ. పవనమ రాత్రియన్ నిశురఁబాసి వసాదికలి ప్రపాజియై
శవములరాక చూచుచు విషక్తవిరోధనుడై శ్వపాకా
తి ఎలుకురీతిఁ బెక్కుచు మదిగా మఱియొందు నెఱుంగ కొక్కయేఁ
డవకత నిట్లు పుచ్చె, ననియో శతివర్షనమంబు పార్థివా. 849

చ. అంత నొక్కనాఁడు రోహితుండు నవయస్కుఁడగు విప్రరాజునఁ గూడి పురమ్మున
కనెతిదూఁమ్మున కేగి యవృణఁ గొందొక క్రితించి రాఁబోవువాఁడు ము.దట. 850

గీ. అల్పమూఁడ్లులను మఱి యగ్రసహిత, ములును గోమలములును వర్షలను జూచి
యాయ్యనకు నివి యుక్తమ్ము లనుచుఁ గట్ట, కట్టి నమివాదికమ్ముల దొట్టి 851

చ. ఇట్లు తన యేలిక యగు విప్రుకుఁ గూర్చువాడై పాలాకాది కాష్ఠమ్ములకోఁ గట్టిన
మోపొకటి శిరమ్మున నిడికొని భాంబైవయెక నిందికొని భేదంబు నొందుచు
జలంబు స-ప్రాప్తంబైనఁ ద్రావుచు వచ్చునెడ నొక్క వర్షకమ్మునఁ గాష్ఠధారంబు

- చింపి మరల నెత్తికొనునంత విశ్వామిత్రప్రేరితంబై యొక్క సర్పం బతిహార
వివరబాహుళ్యం బహుభక్తికంబు నిర్లబ్ధులంబు, 652
- క. ఆ నృపసుతునిం గజులన, మేనెఱుంగక పడియె దోడ మెలగెడి బాబు
దీనలయి వేగ వదిలా, ట్టుఱజునని గుండు కొంత శోకము గమరన్. 653
- ఆ.వె. విషము విప్రవాసి, తనయంత నీనుతుఁ, దయగుడెంచె నాటలాడ నెంచి
యెడలఁ జాము గజలె నంతట పీడిల్లి, వచ్చినార మిటలు వార్తఁ దెలువ. 654
- క. అను పదకు వజ్రపాతం, యన తెనయి రాజవత్ని పొరిఁబొరి మూర్ఖు
బసుపడి నజకిన కదకి, మనతరువుండోలెఁ బడియె గడ్డముపాలై. 655
- వ. అంత నన్నిప్పుం దరుడెంచి శిశిలోదకంబు చల్లిన లద్దినంజయి విలపించు నాత్మబ్యం
గని యరించు చిట్టచు. 656
- ఆ.వె. ఈరదోపచేక నేర్పుట లక్ష్మీక, రంబు గాదనుమఁ గుంబు నెఱిగి
నా గృహమ్మునందు నాతిరాఁ యెద్దెడు, సిగ్గులేదె యదియఁ జెప్పవలెనె. 657
- వ. అని నిష్కరుణుడై తన్నుం దిట్లు నవ్విప్రని కుత్తరం దీనేంక తన్మయచిత్తయై,
క. కప్పీరు కాల్యగర్భఁగఁ, దన్నెఱుంగక కరుణ మొందుఁ దద్దము శోక
బుద్ధిన్వతి నెలఁగెత్తుచు నే, దై వ్వుండనుఁ దలంచి "యెంత చేతి" వనుచుకా.

శైల్య పుత్రమృతికి శోకించుట.

- వ. ఇట్లు వికీర్ణకేయి యొక లెఱుంగక మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా నొఱుచున్న
రాజవత్నికి దుష్కాదుండు పాటుం చిట్టను. 660
- క. దవము తగినంత యచ్చితి, నిజఁ దెచ్చితి నింటివనికి నీవీగతి న
మృదు మోనప్పలైఁ దానికిఁ, జనునే యారీతిఁ నిన్నుఁ జంపెద మొందీఁ 661
- వ. అని తన్నుఁగొట్టి మంకించు చక్కఁకనెత్తున కారాజవత్ని మహాత్మాఁ నన్నుఁగొట్టి
కుము నామకుండు సర్వధుండై మృతుండయ్యె. 662
- క. కరుణించి యాజ్ఞ యచ్చిన, నవిగెద నాపట్టి నాకులాభరణము తా
సురగవిషమ్మున నెచ్చట, ముఱము గనె నటకు; నన్ను మన్నింపు మొగన్. 663
- క. ఇఁక నీ జన్మమనకుఁ బు, శ్రుతుమోముం జూచు భాగ్యదక గల్గెను నేఁ
టికి యుజుము తీతె నొక్కిం, త కరుణ నన్నటకుఁ బంపఁ దగదె మహాత్మా. 664

వ. అని కన్నీరు వట్టుగా రోదనంబొనర్చు నమ్మానినికిఁ గ్రుడ్లందై వృద్ధుం డిట్లను. 665

గీ. ఓసి దుర్బాధులారా : నాదాసివయ్య, నింటివసులను దీని నీ వేసికేసి

యెవఁడు సీతాత యిచ్చని నెల్లఁజేయు, స్వామికార్యవిఘాతము నయవనగునె. 666

వ. ఎవ్వందేని వేతనంబుగొని స్వామికార్యంబొనర్చఁ దవ్వఁడు మహాపాపనరక మ్మునం బది యొక్కకల్పంబుండి పదంపకి కుక్కుటందై జనియించు. 667

గీ. ఐన నాకేల నీయెడ నభింధర్మ, ముచును వమ్మగ వదియింప, మూర్ఖులందు
నీచుండును వ్యర్థమై నెగడు నీతి, చొటనేలను బద్ధ వీజులు పగిది. 668

వ. నీ కించుకేనిఁ బరలోకతయంబు గలదేని వచ్చి యింటి కార్యమ్ముల చక్కఁజెట్టు
మని నిష్కరమ్మగఁ బలుకఁబద్ధరాసురున కమ్మగువ వేపమాన యగుచు నిట్లను.

క. ఒకయింతలోన మృతపు, త్రకుదేహము చూచినత్తుఁ దడయక నాపై
నకరుణచృష్టిం జొనుపు ము, వక్రుతం బొనరింపు మింత పాటిగనేనిగా. 670

వ. అని చంజమ్మలం బది యతికరుణమ్ముగ నేర్చు వమ్మగువం గని కోపోద్రేకమ్మున
నకం డిట్లను. 671

గీ. కొడుకు చచ్చిన మా కేటిగొడవఁ యింటి, పనులు తక్కుక చేయుము గొనము గదిగ
కానిదో నుత్కృతాహత మూని పీఠ, బ్రద్దలగు మున్నెఱుంగవే పతఁతి నన్ను.

వ. అని పుయలోడక వల్కనప్పాపాక్షులకు మాటాడక దైర్యం బవలంబించి తత్త
ద్దహకృత్యమ్ము లొనర్చి పాదసంవాహన మ్మొనరించునంతకు వర్తరాత్రంబు
గతింబెఁ, బిమ్ముట నాపె కాతఁ డిట్లను. 673

క. ఇఁకఁ జనుము నీరుపుత్రకు, నకు దాహాదికము వే యొనర్చి గృహమునొ
ద్దఱఁ బ్రొద్దువొడుచునాయం, తకుఁ బను లొనరింప రమ్ము తడవెను ముప్పి. 674

వ. ఇట్లు తదనుజ్ఞాతయై యేకాకినియై విలపించుచు యూవత్రవ్తయగు కురంగినరుపున
ఐల్పంపితయగు గోవు విభమున నరిగి పురమ్మునకు నవుల నెనఱియారమ్మున
నొక్కెడ చృకుందై పడియున్న పుట్టుంగని హాహానివదమ్ము దనర దరికేగుచు.

గీ. వతిడినమ్మును నెదురేగువాఁడ విప్రు

దేల రా : వింత కోపింప నేల నీచ,

“నూరి” : యని వింవరాదె నాయన్న : యనుచుఁ

దొఱుపాటొప్ప వేగి నుకువయఁ బడియి.

676

వ. అట్లు పడి మూర్ఛిల్లి కొంతపడికిఁ దెలిసి దాష్టమ్ము లొలుకుచు నబ్బాలకుని బాహు

పులంబట్టి కౌగిలించుకొనుచు నతనిమోమున మోమిడుచుఁ గరమ్ముంచే నురమ్మును
 కరమ్మును మోదుకొనుచు, 877

క. హాపుత్రా : హాపుత్రా : హాపుత్రా : యనుచు మిగుల నార్తస్యనయై
 యాపదఁజి యదలి యెంతయు, వాపోవఁ దొడంగెఁ దీర్పువారలు లేమిఁకా. 878

వ. వదంపటి పతిం చలంఁదకొని, 879

క. పీవరపాఠక : పీనుతుఁ, చీవాటికి నిట్లు లామె నిప్పుడ వనుదే
 వే, నేఁడు దక్కినకా పీ, మానుని వత్తంబు మరలఁ జూడం గలవే. 880

వ. అని వెండియుఁ బిప్పార్జనాకానుభావం గ్రొందువఱకు వచ్చాచని మొగమ్ము జీవిత
 శ్రాంతిం జూచి యట్లుగాచికి మరలఁ బెచ్చుపెరుగు యజ్ఞాతిరేకమ్మున మూర్ఛి
 తయై కొంతవడికిఁ దెలిసి యచ్చాచని మొగమ్ము కరమ్మునం దిడికొని యట్లను.

చ. శయనమునుండి లెమ్మిది నిదానమయం బిటఁ జైతఘాతనం
 తయము చలించుచుండెఁ బెదలం గను నార్పుచునుండె నక్కః ల
 య్యయి : పినుకీకి మిక్కిలు రయమ్మున పిండకు నేగిరయ్య : వి
 ర్భయమున పీకు నిట్లునికిఁ బాడియఁబయ్య : నృపాలపుత్రకా. 882

క. వే యనురాగమ్మున లే, వే : యను మన విప్రనింటితేగవ్వలె రా
 వే : యనుఁ దల్లిని విడిచెన, వే : యనుఁ బ్రతివచన మొనఁగవే : యను వార్తన్.

ఉ. తల్లిని గాన యేను : వనుఁ దక్కించులంబలఁ జూడనేం : నా
 యుల్లము చల్లఁజేయుటకు నుద్బవి మంది యనాదరింతె : నం
 వల్లవేమేని లేక పురిఁ దాపియు నొక్కనియింట దాసినై
 చెల్లియు నిచ్చుఁ జూచికొని జీవము దార్పితఁగాదె పుత్రకా. 884

ఉ. ఆయువు దీర్ఘమై పృథివి కంతకు నేలకయై వింతర
 శ్రీయును విష్ణుయకా యశముఁజేవము పీఁగియు విప్రపూజయన్
 బాయక తిల్లిదండ్రులకు టక్కుఁడనై ముఠఁదొప్పఁ బుత్రిపౌ
 త్రాయతి సంహః బట్టినపు దగ్గఱలాడుట కల్గయేనుతా. 885

గీ. చక్రమత్పాదిరేఖలు వ్యస్తీకర్ష్య, జూదిరేఖలు వీడు కలాంబుజమున
 నాయురారోగ్యదంబులై యలరు పవియు, వమ్ముచేసితె నాదుపాపమ్ము కతన. 886

కా. వీరాజ్యమ్మున పీఁనంబు మఱియన్ పీమంతులున్ వీడు ది
 వ్యాఘావమ్ములు పీమహర్మ్యములు పీదౌ నాతివ్రతంబు ను

- శ్రీ రంజితైశి నీహయమ్ములు కరుణ్ సింహాననంజేత వ
య్యా రాజేంద్ర : సమ ప్రముఖివిది నీవాలోముగా జేరితే. 857
- వ. అని మజ్జియును బతి నుద్దేరించి వారిని మఱియున్న. 858
- నీ. కుంభమాదికమునఁ గొనరాదు నీవక్ష , మతివ్యామున నెవ్వఁ బాపదేహ
సంగతమఱిన్మనంగతిదేఁ బంకి , అందుగాఁ జేయు, పాపమునందు
మృగనాభివంకంబు మెదపితిర్చిన తిల , అందును జూచి యంకఃస్థుఁడగుదు
నెవ్వఁ దద్దానిని నప్పుడుఁ దుకును, నిం , తెవ్వని మొగము నాకెల్లదేక
- గీ. మృత్యుహతులమయ్యును మేల్చి ముద్దుఁవచ్చు, నీ యా కనూజఁ దివ్యుడుపునమ్మి
చెందె నాయామొగం బరచిందతుల్య , మయ్యు నీఁగలటచు నెంచెయ్యి నదీవ
- గీ. దైవమా : పూర్వంవమున దాహజమగు, కృత్య మెయ్యునీ చేరితిఁ : గీడు లట్లు
లే కతమ్మున నాకబ్బె : నేరితేని, గీతులును మేలు లనునవి కేవలములే : 860
- క. హా పుత్ర : హా కుమారకి , హా పుష్కనిదాన : హా మహారాజకనీ
జా : పాపాత్మిక యిది యిది, యా పాటన్ విడిచిపోతివే యులకమెయిన్. 861

తలవరులు శై బ్యుగట్టి తేసికొనిపోవుట.

- వ. అని సారసారెఁ జింజిల్లుచు వెలుగెత్తి మహామోకమ్ముగ నోదఁబ దానడు
చున్న యావత్రతకడకు నారెకు లేతెంచి నీ వెన్నతెవు : వతి మెమ్మెడ కిరెగె :
ఁబ్బి నిశీచినమయమ్మున నొంటిపాటున నిప్పాట కోకింప నేమికత : మృచి యడి
గిన దుఃఖార్థవచుగ్నుయగు నా రాజవత్ని పరుత్తంయై మెప్పుటియట్ల కోకించుచుండె
నంత వారిల నుకయగ్రస్తులై. 862
- క. శ్రీ గాదు బాలమాతవి, నాఁగఁదగు నెంత పిల్వినన్ బయఁబుజిన్
మూగయె : యబ్బాలకు నెం, దేఁ గొని లక్షింప పటకు నేతెంచెవాకో. 863
- వ. అని త త్రలమ్మున దొడప్పుల కిరిగి ధృతికత్తపాణులై యయ్యడి మెద్దియేని వొక
భేదవి గవలయు నట్లగుటంజేసి మఁకు పెద్దియని యందలు వొక్కిపెట్టిన పెద్ది
యంబంగట్టి కేకభాంబు వట్టికొని బా.దాలనాటికుఁ దీసికొనిపోయి యయ్యడి
బాలమాతనియగు భేదవి గావున వచ్చింపు మన వాఁడేతొంది కాంచి వారల కిట్లను.
- చ. అనయము నివ్వరిం గలుగు నప్పలం దినుచున్న వొక్క మా
తని యిది పంతు వెవ్వరును దీనిఁ గనుంగొనెరనైతివే

ద్వంద్వంబు కట్టి తెచ్చితిరి భూరియకమ్మగు మీకుఁ బట్టణం
బునకు సుఖమ్ము కల్గె విడి పట్టిన బాదర నెల్లఁ జంపెదీన్.

695

చ. పెరువనఁ గొంపలం దగులఁదెట్టెదీవానిని దారిఁగొట్టుదు
ప్పుడునువి విస్తరితా శిరుఁ గంఠలఁ జంపెదీవాని మేటియో
గ్యుల వెడిదిండునని గఱఁగ్రోలెడి దుచ్చుచు దేశాంగనన్
గలసినవానిఁ జంపుట నికాదును సుకృతిప్రపంచగుణ.

696

చ. ఇట్టి కొరకమ్ము లొనర్చువాడు బ్రాహ్మణుం దనియు నంగన యనియు జూడక
పద్మలలి చెప్పి యతికోపమ్మునం బట్టి కొట్టి తెలననున్న తన యనుచు హరి
శ్చంద్రుం బిది యిట్లు.

697

క. ఇయ్యది బాదరఁ జంపెడి, దయ్యము శ్రీ యంచులోనఁ దలఁపకు మింక
ఇయ్యనఁ గదలేద్దుము మే, లయ్యెడు లోకమున కనుచు నానందకుడున్.

698

గీ. వజ్రపాతోపమమ్ము నప్పుడుకు వివిచు
హత్యః యింతెచ్చియేనియు నాజ్ఞ యిచ్చు
కక్కపేనియు నయ్యది నలువ వేర్లు
నకటః శ్రీహత్యః జేయః జేయదురెట్లు.

699

క. అనవుడుఁ బాదాదుం దను, ననుచర యని శేఁ గొని బయంపక కిద్దా
విదిఁద్రుంపుము పుణ్యంబగుఁ, జనునే? శిరుహతపేయు బాస క్షమింపన్.

700

చ. నావుడు వృషాదుం దిట్లును.

701

క. పవితల యత్నిమ్మునఁ గా, పగున్ బురుషుడు జ్ఞానవకమున నజ్ఞా
ననియఁగి జంపినదూర్వా, ద్గుణున్ మింకమ్ము గల్గె రూఢిగననుదున్.

702

క. ఒకప్రాణము వలసకా జగ, మకలంకత్వమునఁ బొదలనప్పుడు లోకా
వృత్తివృథావ దుష్టా, త్మిక దీని ప్పజుక వంపదే? సుకృతార్థుర్.

703

చ. ఇయ్యది సునేకుల బాదర వదియించె నిద్దానిం జంపుట యావక్యకం బాయుధంబు
తైకొను మనుచు నాకందిట్లు.

704

క. బాంబారాజః నాకుం, గొండికతనమాది యంతకుం బొంతుకలన్
ఖండింప ననుచు ద్రుత మి, ట్లుండన్ నన్నిందుఁ జొరపు బులితంబగునే.

705

చ. అనవుడు ప్వామికొరకమున కిద్దముచెప్పుటకన్న దోపముం
దునె? మఱియొందు? నాపనికెటర్ ప్రతిదెప్పెదె? యిట్టిద్రోహముం

దొనయదు నీకు నాకనమువృత్తి యెన్నటికేనిఁ గల్గనే
ద్రునే : తగువేతనంబు గొని ప్రోహము చేసెదె దెవ్వఁడై.

709

ద. ఆన నరపాలకండను మహాత్మ : జగద్యువ నీకు శ్రుతి మం
దీన ననుఁ జంపు పిండ్రుడు కడిందిజలమృదఁ నోరు పెచ్చినా
దునిమెద వాని నొక్క పెనుతూపున ; పేదనికెల్ల నిన్ను నా
భువిఁగ నొనర్తు నియ్యబరఁ ద్రుందుట నానని గాదు నాడెనన్.

710

జ. “కూటికవచ్చి పాటికలు కూయఁగ” వచ్చునె ; వ్యాధుఁడే ; దాం
దానియింటి దానుఁడు హఠాహఠి తూరుపచ్చు తాదఁగాఁ
బోయనె ; దాఁ జాలు నసిఫాని కలమ్మున నట్లుకెప్పకీ
బాలకహంత్రిశ్శేము చివాలనఁ ద్రుంపుము నిర్దయాభ్యుతన్.

711

చ. ఆని విధం బొసంగుటయు స్వామికార్యార్థి గావునఁ గైకొని దగ్గఱ జని యన్యోన్య
జ్ఞానంబు లేమి నాపె కిట్లను.

712

క. ఓవనిక : నాదు హస్తము, చేపం గదఱకొనునేని కీర్తజ్ఞేయం
జేవడిఁ జేసెదనని న, ద్వావుం రప్పనికఁ జంపఁ కత్తుయఁ దగుటన్.

713

ద. తనమరణంబు నెచ్చుచిని దవ్దముఁ గోరుమఁ బుత్రితోక మా
త్రి విగుడఁజేయ నిట్టులను దీనత వోడగ, నో శ్వపాక : నా
తనముఁడు ద్రెక్లె నక్కెనఁ దత్తనువున్నది దానిఁదెచ్చి నీ
వనువున నియ్యడక జితమ బిన్ని రహించెదఁ దాళుమంతఱన్.

714

చ. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు దర్మాత్ముండు గావున “నల్ల యొనప్పుము పోయి ర”
మ్మని యాజ్ఞ యిచ్చిన, హాపుత్ర : హాబాలక : హాతనూజ : యది మాటిమాటికి
గుఁడుచు నరిగి యబ్బాంకుం దెచ్చి శ్మశానమ్మున నునిచి యాక్రోశంబుదానిఁ బాంసు
ద్యస్త కిరొరుహ నతిమటినఁ గృశాంగి జన్మాంతంసంగతవాఁ దగుదాని వచ్చుచు
పతిన్త నాత్మపత్నిగాఁ జిరవిరహసంగతుండగు కతన వెఱుంగక యా స్పృహ
ద్రుండు కెంచి కరిగి శవమ్మున మన్న పత్రమ్ము లాగికోమటయు నెచ్చుచియు
నగ్రమ్మున పన్న యితి పతికృశాంగు నన్యరూపు నాత్మరవునిగా వెఱుంగదయ్యె.

క. అంకిమున బాని నిడికొని, కొంతుమఁ బలుమాలు దంఁచికొని యేడుచు న
స్పంకిలముని దిరి కిరిగిన, జంతె హరిశ్చంద్రు మనము సంకయహతమై.

715

హరిశ్చంద్రుండు తనపత్ని నెఱుంగుట.

- పీ. చంద్రుని గాదనఁజాలు వక్త్రముసొంపు , గండముల్ దర్పణబండములగుఁ
గుంచితాగ్రమ్ములు కోమలములు నీల , ములు దీప్తములు పెన్నెఱులు దలంపఁ
గనులు రాజీవముల్, మనబాహుఁలన్నతాం , నములు, వక్షము విశాల, మధరింబు
బింబమ్ము, పాదముల్ వృథులము, లంగుళుల్, సూక్ష్మముల్, నాభి యసూక్ష్మబిలము
- గీ. మఱియు లక్షణముల వీఁడు మానవేంద్రు , నింటఁ బుట్టినకొడుకగు నిందిజము
కాలవళమున నిట్టి దుర్గతికిఁ బాలు , నడియె ననిదాఁట లేడుగా బమ్మయైన. 714
- చ. అని కొందొక విచారిచి పునఃపునరాలోకించి దొనిర్చుచుఁ గ్రమక్రమమ్మున, 715
- చ. వెనుకటి రీతులెల్ల స్మృతివీధిఁ దగుల్కొని చేరవచ్చి నం
దనుఁ దని నిశ్చయించి పరితాపము వట్టఁగలేక పుత్రకా :
యని విలపించుఁ గన్నుఁగవి నక్రతు కాల్యలు గట్ట “నాకనూ
జానకె తటస్థ మాయె నిటు శోకము నెట్లు భరింతు నక్కటా.” 716
- వ. అని పలుతెఱుఁగుల శోకించు నజ్ఞనపాలుని భర్తగా శంకించి శైబ్య యిట్లను.
మహాత్మా : నీకియ్యోడ నిట్టిదుష్కార్యమ్మున నుండుటెట్లు కలిగె మ మౌట్లు మఱ
చితి వనుచు దుఃఖానేకమ్మున విధి నుద్దేశించి, 717
- క. ఓవిధి : యేవిధిఁ జేసితి ? భూవిభునిఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ బూతవర్తిత్రున్
శ్రీ వెలువరించి సుతబా, ర్యావిక్రియమునకుఁ జొనిసి యంత్యజకులుఁగాన్. 718
- వ. అను నాకె నాత్మవత్తిగా నిశ్చయించి యాచుఁబ మంతయు విధిప్రేరేపితంబై నాకై
వచ్చిన యది యిది వగచుచు, 719
- క. ఈ తరుణి నాకలోదరి, నాకనయుం దీకవంబు నా పావను యీ
యాశనకు హేతువని నం. జాతార్తిన్ మూర్ఛిబొందె జనవరుఁ డంకన్. 720
- వ. రాజవత్సియుఁ దనపతిదురవస్థచే ద్విగుణితశోయై మూర్ఛిలై నంత గొంతవడికి
దెలిసి నంపాలుండు పుత్రఁజూచి యిట్లు విలపించు. 721
- క. అన్నా ! దీనంబై కడుఁ, తెన్నుదఱిఁగి యున్న నీదు చిన్నిమొగము గ
న్గొన్నంకి మన్మథము వగు, ల న్నేరకయుండె నిది శిరియొ వజ్రంబో, 722
- ఉ. హనుత : హాకుమార ! తనయా : వినయాకర : “తాతతాత” యం
చానమెయి ననుం బిలుచు న్నెడదృష్టమ : యేమిదోనముం

జేసితి నోయి : నన్నుఁగని చెచ్చెర మువ్వలె వచ్చి పేనిపై
భానియవంక మంటుగతిఁ బ్రామికొనంగదవోయి వచ్చుచున్.

723

మ. అకటా రాజ్యము బంధుసంతతియు దవ్వైపోయెఁ జాంబాలవా
టికి నేతెంచితి వల్లకాటి విటు లొంటిన్ వాసముఁ జేసి సే
వకవృత్తిన్ మనుచుంటి నియ్యదియు దైవం బోర్వఁగాలేక పు
త్రక : పాముం గజపించెనే నను : ససాధ్యంబెద్ది యద్ధాతకుఁ.

724

క. ఘోరవిషవహ్నిఁ బంచత, గూరిసనిఁగఁ గమరఁజూడఁగూడెనె నా కం
చారాజ్ఞి విచార, దీరుండై యక్కుఁ జేర్చె తెగనివగ మతుఁ.

725

క. మృతసుతుఁ గొఁగిట నిడుకొని, మత మత మత యనుచు నెగడు శోకభరమునన్
స్మృతిచెడి మూర్ఛితుఁడై పడె, మతశోకముకన్న నొందు శోకం బున్నే.

726

వ. ఇట్లు తేకువ నెడి మూర్ఛితుండై పడియున్నవరపాలు నీక్షించి వైబ్ధి స్వలక్ష
ణమ్ముల నీతండు విద్వజ్జనమనశ్చంద్రుండగు హరిశ్చంద్రుండకా విశ్వయంపనగు
నని వెండియు.

727

ఉ. ఉన్నతిమై తిలస్రవమో : యన నొప్పెడి నానతిరు, సం
పన్నశినాక్షికిం దగిన వక్త్రము, చారురదాశిసారు, పే
రెన్నిక నొప్పు వాక్యటిమ మిన్నిటికిం బయవచ్చు నీతఁ డొ
సన్నరనాథుఁ డెవ్వని యుదారయశంబు త్రిలోకపూజ్యమౌ.

728

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రుఁ డీతండ యైన నీ శ్మ
కానమున నుండు పేలాకో : నత్యనంధుఁ
డనుచు మతిశోక ముడిగి యయ్యతివ సంత
నమును విస్మయదైన్యముల్ ననఁగఁ జూడె.

729

గీ. టర్తపుత్రిశోకమ్ముల భార మెక్కు
దై నహింసఁగరామి నయ్యతివమిన్న
మూర్ఛివడి కొంతవడి లేచి మొనయుంక
మరల నరహతుపై దృష్టి మానఁముగ.

730

చ. విలిపి "స్మపాం : యెంతకును నిండుడ కాఁడె విధాత వానికిం
గలదె. జాగుప్పయున్ దయయుఁ గార్యమకార్యమునాఁగ వక్కటా :

యిల సకలంబు ధర్మగతి నేలెడి దేవసమాను నిన్ను వం
తల తెలుచేసి మాలవకి దాసునిఁ జేయునెక్కిర్తియోనే.

731

గీ. రాజ్య మెడచేసి పుత్రదారక్రయంబు

నకుఁ జొనిపి యంతఃబోక యంత్యకుఁఁగా నొ

నర్పియును నీడఁబోవఁడు నాథః యేమి

తప్పొనర్పితి వవ్విధాతయెడ నీవు.

732

మ. అకటా : యియ్యెడఁ గానరావుకద నీదొ నాతవక్రంబు, ల

చ్చికిఁదావై రతనంపుఁ గూర్చుగల నీ పంహాసనంబున్, యశః

ప్రకటంబైతగు చామరద్యయము, పార్శ్వస్థాయ మంత్రాది పే

వక బృందమ్మును, మంగళధ్వనులు, దీవ్యద్వాజి సంఘంబులుకా.

733

కా. ఏ నీ నేగెడివేళ రాజమణులుకా భృత్యత్వముంబుని ముం

రై నేర్పొప్పఁగ నాత్మవత్తముల రిద్యాపాంసుసంకుద్దినం

దానంబుం బొనరింతు రిట్టి ధరిణీనాథుండవై నీవు నీ

కొనే దుర్బగమో శ్మశానమున విట్లావాసమున్ జేయఁగన్ :

734

వ. వెండియుఁ గపాలసంకులంబును ధటీపటవిర వ్రమ్మును మృత నిర్మాల్యసూత్రాం

తర్లగ్నకేళనుదారుణమ్మును వసావిష్కృంద సంకుష్కమహాపటలమండితంబును

భస్మాంగారదగ్ధగ్ధాస్థిమజ్జాసంఘట్రణీషణఁబును గృధ్రగోమాయనాద రమ్మును బుష్ప

జ్జీద్రవిహంగమమ్మును జితాధూమాయతపటనీలీకదిగంతరంబును గుణపాస్వా

దనసంప్రకృష్టనిశాచరఁబునునై దూనంబగు నీ శ్మశానంబున దుఃఖితుండవై

యెట్లుండునని శోకపరవశయై యతని నాలింగనంబు చేసికొని,

735

చ. నరపరిమోళిమానితకనత్పదపీఠః మహిమహేంద్రః యి

క్కరణీ మణిండుపెల్లఁ గల గాడుగదా : విజయేని ధర్మత

త్పరనకు నీకు విల్లయిన ధర్మముతోఁడిక నేరికా : ఋతా

దరు లెవ : రెవ్వ రాధనవిధమ్మున నుండెడివార : లయ్యెడన్ :

736

క. అని యెడగలుగని దుఃఖ, మ్మువ నేదెడిదాని కవ్విటుండు తనకు మా

లని దాన్యము గల్గిన మే. టి విమిత్తము పెచ్చె బలి కడింది వగ దగన్. 737

చంద్రమతి పుత్రుండు మృతియైన చందము పతికిఁ దెల్పుట.

చ. ఇటు దనపాటు చెప్పి కడుహెచ్చిన శోకము పేర్చి నార్తిలం
పటుఁడగు ప్రాణనాథునకుఁ బట్టిఁ మృతింగను చందమెల్ల దు
ర్బటమగు వంతమెంపునఁ బంపరగా వదియించె నాపె యం
తట నృపుఁ డాత్మజాతు వదనమ్మున వక్త్రముచొన్ని ఖిన్నుడై. 738

చ. తన్మయుండై యేమియు నెఱుంగక శోకించుచుండె నట్టి భర్తంగని తైబ్య
యట్లను. 739

క. స్వామిద్రోహము పేయకు, మో మానవనాథ! సత్యముడిగెదె : నాపైఁ
బ్రేముడి నెడచేసి శిరం, వీమెయి నలుకుము విరాత కెరముద మొదవఱ. 740

చ. అనవిని రాజు మూర్ఖుఁగొని యంతనలేచి 'మృగాక్షి! యంతమా
టనఁదగునే? యశక్యకృతి కాదునె చేతులు? నాక కాక యె
వ్వనికిని" నాఁగ నమ్మగువ వల్కుఁ "ఋనర్పవండునిన్ను నా
థునిఁగ నొనర్ప దేవికి నతుల్ పఱరించిత నెమ్మనమ్మునన్. 741

క. ఇఁకఁ దడయనేల సత్యం, బకలంకము గాఁగఁ బ్రేమ మఱఁజేసి శిరం
బొక ప్రేటున దున్నుము మీ, న్నుక వెనుదీయంగ నేల నరనాథుఁడవై. 742

చ. నాపుడు నరపాలుం డబంధంబగు దుఃఖావేశమ్మున మూర్ఛితుండై యంతన తెలిసి
పుత్రమొగంబు చుంబించుచు భార్య కిట్లను. 743

ఉ. ఓనలినాక్షి! యంత టువినుండఁగ నోవ శరీరధారివై
కానఁ గృశాసునంగతినిఁ గ్రాఁగి పరమ్మున కేగుదెంతు వఱ
బ్రాణనమంబుగాఁ గను శ్వపాకునియానతి చెంద కిప్పనిన్
నేనయి చేయుచో నివట నిందయు నచ్చట హవియుండగుఱ. 744

క. చచ్చియు నీపాపమ్మున, వచ్చెడిజన్మమ్మునన్ శ్వపాకునిదాన్యం
బచ్చువడఁ గంచు బొప్పునె, విచ్చువిడి లేనిబ్రతుకు వృథ యెవ్వరికిఱ. 745

గీ. ఏది యెక్తైన, దుఃఖమ్ము నెనయుకంటె, మేనిసంబంధ మెడలుట మేలుకాదె
లేక శిక్షాక్కరుడు పుట్టి లేఁచయను, నంద మృతిచెందఁ బాప మేమాచరించె:

క. కులము నెగడించు పిఠం, దలఘుం డని నమ్మియుంటి నకటా! జగదే
కలలితుఁ బుత్రకుఁ బాసియు, నిలవై మనఁగంటినొకని భృత్యుఁడ నగుటఱ. 747

గీ. లేనిస్వాతంత్ర్యమును బూని లేమ యిపుడు

ప్రాణములు వాసి యేగినఁ బరమునందు

వైతరణియందు నసపత్రవనమునందుఁ

గలుగు దుఃఖంబు దీనికిఁ దులయఁ గాదె.

748

చ. లలనరొ యెట్టులెనను జ్వలజ్వలనమ్మన మత్కు-మారుతోఁ

గలసి శరీరమున్ విడుతుఁ, గాదనినఁ మరలింప కాజ్ఞ నా

వలన రయమ్మునం గొనుము బ్రాహ్మణునింటికి నేగి దాసి నై

యలయక యమ్మహామహానియాజ్ఞ మెలంగుము జాగరూకతఁ.

749

క. దానములు చేసి యగ్న్య, దానమ్ము లొనర్చి గురులఁ దనిపితిమేనిఁ

మానిని, మన సూగురకున్, దానగు సంబంధ మమరదామమునందున్.

750

వ. అట్టి సంబంధమిఁక నీలోకమున దుర్లభం బదియునుంగాక యెన్నండేని రహస్య

మ్మునఁ బరిహాసమ్మునకుఁగా నిన్నవమానించి యుండుదునయ్యది క్షమింపు మిఁకఁ

బునర్దర్శనకాంక్షిణివై ధర్మమ్మునకుఁ గట్టువడి యవ్వీప్రవింట నుండి రాజపత్ని

నను గర్వమ్మున వారి నవమానింపక యెద్ది పంచినను నలుపుట నీకుఁ బరసాధనం

బని బోధించువతికిఁ బతివ్రత యిట్లను.

751

క. నరనాథ నాకమైనన్, నరకం బయినఁ హితంబు నాతికిఁ బతితో

మరణంబు, నేను నిప్పుడ, యరుదెంచెద నీపిఱుండ నవహితమతివై.

752

వ. నావుడుఁ బరమ పతివ్రతాశిరోమణివగు నీకు నియ్యది యొప్పుదే ! యిట్లానర్తువు

గాకయని నహగమనం బంగీకరించి చిత నేర్పఱచి యందు నుతకశేబరం బమర్చి

భార్యావహితుండై, యంజలిఘటించి పరమేశ్వరియు శతాక్షియు జగదీశ్వరియుఁ

బంపకోళాంతరగతయుఁ బచ్చబ్రహ్మస్వరూపిణియు రక్తాంబరవరీధానయుఁ గరుణా

రససాగరయు నానాయుధధరయు జగత్పాలనతత్పరయునగు జగదంబ నాత్మం

దలంచుచు నగ్నిసంధానం బొనర్చునయ్యెడ.

753

బ్రహ్మాది దేవతలు ప్రత్యక్షంబగుట

ఉ. వానవుఁ డాదిగాఁగల సువర్ణు లతిర్వరయం బెలర్చ న

గ్రేనరుఁగాఁగ ధర్మ విడి ప్రీతిమెయిం బొడసూపి "మేలుమేల్

నీసరివారు లేరు ధరణీధవ ! నత్యసహాయ ! నాకసం

వాసుల మేము కిన్నరులు వారలు వీరలు సిద్ధచారణుల్.

754

- వ. అనునంతఁ బితామహం దీట్లను. 755
- గీ. ధర్మరావుఁడ నేను బితామహంఁడ, వీర లండలు సురలును జారణులును
గిన్నరులు రుద్ర లక్ష్మినుల్ నిన్నుఁ జూడ, వచ్చినారు మహారాజ ! పైఁకమున.
- వ. ఇతండు విశ్వత్రయమైత్రీకారణుండగు విశ్వామిత్రుండు నీకుం బ్రయం బొనరింప
నరుదెంచి యున్నవాఁడు విలోకింపుము. 757
- గీ. నీ తితిజ్జడిగుణముల నెమ్మి గొలువ, వచ్చితిని ధర్మరావుఁడను నేను సద్వర్తికు
లందు నెవ్వరికెక్కుడై యనఁనుమూర్తి, వైతి వదునాల్లలోకములందు భూవ. 758
- వ. అంత నిండ్రుఁ దీట్లనియె. 759
- క. వాసవుఁడ నేను నాపైఁ, గైపేయుము కొంతదృష్టి కాంతయు నీవు
నీనుతుఁడును సుగుణమ్ముల, జేసి జగత్త్రయజయమ్ము చేసితిరి నృపా. 760
- క. కొమరుఁడు నీవును భార్యయు, విమానసంగతుల రగులు విచ్చేయుఁడు దే
హముతోడ వ్యర్థమన కని, యమృతమయం బైనవృష్టి వాతఁడు గురిపెన్. 761
- గీ. దుండుభులు మోయఁ, బూవులు దొలకరింప,
నచ్చరలు మెచ్చుగా నాడ, నా చితాంత
రమున శయించియున్న భూరమణపుత్రు
పై నమృతవర్ష ముప్పుడు పాడుకొనియె. 762
- క. సుకుమారంబగు దేహం, బికలంకంబైన వదన మలరంగ నా రా
జకుమారుఁడు రోహితుఁడు మృ, తికిఁ దక్కి తనంత లేచె దెనలు వెలుంగన్. 764
- చ. నరవతి పుత్రునింగని మనం బలరం దగఁ గొఁగిలించి ను
స్థిరుఁడయ భార్యఁజూచి సురపేష్వములైన యలంకృతుల్ వరాం
బరములుఁ బుష్పమాలికలుఁ బట్టియు భార్యయుఁ దానుఁ దాల్చిమే
దురతర మోదవారినిదిదోగుడుఁ బూర్ణమనస్కుడై తగెన్. 765
- వ. అయ్యెడ నిండ్రుం దతని కిట్లను. 765
- చ. పరమవతిప్రతాపజియు భాసురశీలయైనై న భార్యతో
సురుగుణుడైన పుత్రకు మహోత్తము నంకమునందుఁ జేర్చి పూ
ర్వరచితమైన పుణ్యము కరంబు తిరింబుగ నిర్వహింప నె
వ్వరికి నగమ్య మైన త్రివిషమ్మున కీ వరుడెమ్ము భూవరా. 766

- క. ఆన సత్యహరిశ్చంద్రం, డను దేవాధిపః । శ్వపాకు ననుమతి గొని పైఁ
జనుదెంతు నాకు నాతం, దు వియోగము పేయఁదగు మనుండు విభుండు॥. 767
- వ. నావుడు ధర్ముం డీట్లనియె. 768
- గీ. ఓయి నరనాథః । నాదగు మాయకలిమి, నేన చాండాలరూపమ్మ నూనినాడ
భావనంగతి నెఱిగి నిన్ బినిగొనంగఁ, బక్కజమ్మున నుంటి వప్పాట నపుడు. 770
- క. రాజాధిరాజః । దినకర, తేజః హరిశ్చంద్రః । పుణ్యతేజస్వులు వి
భ్రాజిత తపముల దేనికి, భాజను లా నాకవదము వడయఁగ రమ్మా. 771
- చ. ఆన నరనాథుఁ డీట్లను సురాధిపః । మత్పురవాసులెల్ల న
మ్మును విడనాడి కుందరెః । తనుం గని కొల్పెడివారి వీడువాఁ
డును ద్విజాఁజంపినట్టి యతఁడున్ మధుసాయియు ప్రిన్ హంతగో
హననవరాయణుండునము లొట వచించెడిఁగాదె ధర్మమూల్. 772
- క. వారలతో స్వర్గము కా, దారయ నరకంబయేని యిది గమ్యము నా
కోరాజః । తన్నుఁగొల్పెడి, వారల నేమని త్యజింప వలనగు ననుడు॥. 773
- క. జనవరః పురవాసుల తె, ల్లను స్వర్గమొసంగుటె ట్లలవడెడిః । వారల్
పొనరిచిన పావపుణ్యము, లన వేఱుగనుండుఁ దుల్యమగునే యెండు॥. 774
- వ. నావుడు రా జీట్లను. 775
- గీ. వినుము సురనాథః । సేవకజనులకతన
రాజా రాజ్యం బొనర్చు ధర్మములు సేయు
జన్మముల కియ్యకొనునిండు సంభవించు
సుకృతము సమంబు నృపతికిఁ బ్రకృతితతికి. 776
- వ. కొవున మదనుష్ఠితంబులగు పుణ్యంబులు వారలకును ననువగు నిది యిట్లుండ నిం
కొక్కటి వదింతు నాదగు సుకృతమ్మున బహుకాలోప భోగ్యంబగు నాకవదంబ
వారలం గలసి యొకదిన మనుభవించినం జూచి నట్లగుట మత్పుకృతంబు విభజించి
యిట్లొనరించుటకు నినుఁ బ్రార్థించెద నావుడు నింద్రుం డట్ల యగునని సమ్మతించి
వ్రసన్నహృదయుండై ధర్మవిశ్వామిత్రాదిపురస్కరమ్ముగ నయోధ్యకరిగి హరిశ్చంద్రు
ననుక్షిమ్మున వారలకిట్లను. 777

క. శర్మదమై యజ్ఞాదిను, కర్మము లొనరించువారు గాంచెడి స్వర్గ
మృత్తిలి మీకెల్లరకును, ధర్మానుగ్రహముకలిమిఁ దనఁగారెఁ దగన్. 778

వ. కావున నెల్లవారును వరుదెంచునది యనునెడ హరిశ్చంద్రుండు వారల కిట్లను. 779

క. దివమునకు వచ్చుటకు మీ, తెవరెవరికి నిచ్చ వాడము నెల్లరు నాతో
నవింశగతి రాఁదగు నీ, దివిజాధిపుఁ డట్లు తనమదిం గరుణించెఁ. 780

హరిశ్చంద్రుండు కొడుకునకు రాజ్యంబిడి హేరులతో స్వర్గ
మున కరుగుట.

చ. అను తమ భూపునానతి సురాధిపునానతి యొందుగాఁగ బో
రవఁ జనుదెంచిరపు నగరమ్మున వారిలు కొంద డా దివం
బునకు విమానమెక్కి తమపుత్రులపైఁ దగ నాత్మనంపుతిం
జొనిపి మనమ్ము స్వర్గమును జూచెడి వేడ్కల మిమ్మునుట్టగన్. 781

వ. హరిశ్చంద్రుండు తక్కుంగల బంధుమిత్రులను దగు గౌరవమ్ములఁ దవిపి తన
కొమరుండగు రోహితునకు సాధుజనసమృతమ్మున విధివిధానమ్ముగఁ బట్టాభిషేకం
బొనర్చి. 782

క. తనకాంతామణియును దా, నును స్వర్గమ్మునకుఁ జనిరి నూతనఘంటా
వివదమ్మునఁ బొలుపొందెడి, యనూనపుష్పకము నెక్కి యమరులు వొగడన్. 783

వ. అట్లు సత్యనిధియైన హరిశ్చంద్రుండు స్వర్గమ్మున కేగుదెంచునెడ నాలోకించి దివి
జకవీంద్రుం డిట్టియర్థముగల శ్లోకింబు పఠియించె. 784

క. ఎంతటిదానం బెంతటి, కాంతిగుణం బెంతసత్యసంధత తగుఁ దా
నెంతకునైనను నీ భూ, కాంతుండు స్వర్గమొక హెచ్చుగా దితనియెడన్. 785

మ. జనలోకైక విభుర్దవర్యుండు హరిశ్చంద్రావనినాథు వ
ర్తనముం జెప్పితి దీని భక్తిగరిమఁ దానెవ్వఁడే విన్న ని
మ్మున వాఁడెయ్యదిగోరు నయ్యది సుఖమౌ రాజ్యమౌ విద్యయౌ
ధనమౌ సంతతియౌ సురాలయమౌ సందర్శించుఁ బారిక్షితా. 786

క. నావుడు జనమేజయుఁ డో, దేవా! దేవతలకన్నఁ దేజమ్మునఁ దె
దై వెలయు శతాక్షిపద, భావు హరిశ్చంద్రు వింటి భావంబులరన్. 787

అ.వె. ఈ శతాక్షి యనఁగ నెట్లుదయించె : నే, తన్మహత్త్వమెట్లు తనరు నాకుఁ
దెలుపు, మెద్ది వినిన యలఘుల కశ్వమే, ధశతఫలము ప్రతిపదమునఁ దొడరు.

గీ. ఎంత వీఱిడియైనను నెంత పాపి, యైనఁ దానెంత నిర్భాగ్యుడైనఁ బాప
సమ్ము శ్రోత్రమహారి యహమ్ముఁ బరము, నిచ్చు దేవీచరిత్రపై నిచ్చఁగొనఁడె.

క. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లను, జనమేజయ : నీకు దాఁపఁజన దెద్దియు న
జ్ఞనుఁడ వగుకతనఁ దెల్పెద, వినుము శతాక్షిమహత్త్వవిధ మదియెల్లన్. 790

క. దుర్గముఁడను పేర్వ్యాడు ని, రర్థశబ్దాహారతావుఁ డతిలోకుఁడు దు
ర్మార్గుండు పారజ్యాక్షిని, వర్గీయుఁడు రురునికొడుకు వజులన్ జగతిన్. 791

వ. అతండు దేవతలకు బలంబగు వేదమ్ములు హరించిన వారును నశింతురని తలంచి
హిమాలయమ్మునకుఁ జని వాయుభక్షిండుగుచు నహస్రవత్సరమ్ములు విరించి
గుఱించి తపమ్ముపేయు చున్నంత, 792

శా తా క్షీ మ హి మ.

గీ. క్షోణి యంతయుఁ గంపించెఁ గులమహీధ, రమ్ములు చలించె నతని తేజమ్ముకతన
నంతఁ జతురాననుఁడు ప్రసన్నాననాబ్జుఁ, డగుచు హంసము నెక్కి ప్రత్యక్షిఁడయ్యె.

వ. ఇట్లెదుటం బొడకట్టి సమాధిగతుండగు నా దుర్గముం గాంచి వీ తపమ్మునకు మెచ్చి
భవదభీష్పితంబు నొసంగవచ్చితి నను నలువకు మ్రొక్కి, దేవా : జగతీసురుల
యందును సురలయందునుగల వేదమ్ములును మంత్రమ్ములును నా సమీపమ్మున
నుండుయు సురలకుఁ బరాజయంబు పేయఁగలుగుటయు నా కనుగ్రహింపవేయనిన
వల్లెయని యివ్వరించి తనవివాసమ్మునకుఁ జనియె నంత, 794

నీ. వేదకాష్టమ్ములు విప్రులు మఱచిరి , స్నానసంధ్యాహోమ జపతపమ్ము
లన్నియు నడఁగె, హాహాకార మవనియం , తయు నిండె, సురలును నాకమండు
యజ్ఞాదికమ్ముల హవ్యమ్ము దొరకమి , పౌఞ్యమ్ము విడనాడి నజరులైరి,
దుర్గముండును రణోద్వ్యక్తుడై పెల్చిన , నమరావతీపురి నాక్రమించె.

గీ. వజ్రమయదేహుడైన యవ్వావితోడ , బోరఁగలేక యమరులు భూమిధరగు
హంతరంబులయొడఁకఁ బలాయమాను , లైరి శరణమ్ము గానక ప్రాణభీతి. 795

వ. ఇట్లు దేవతలు గిరిగుహాంతరవిలయులగుచు జగదంబం గొనియాడుచున్నంత. 796

- గీ. జన్మములు మాసి ధర్మంబు నున్నయైన, కతన నూతేడు లేకప్రకారముగ జగతి ననావృష్టిదోషంబు గలిగె; దాన. నేళ్ళు జెఱుపులు నూతులు నెండిపోయె.
- వ. దానంజేసి పశుపక్షిమృగాదులయందును మనుజులయందును శవసంగ్రహంబు విస్తరించె, నిట్లు జగదుపద్రవంబు సంభవించినఁ బదంపడి శాంతచేతస్కులగు కొందఱు విప్రులు హిమాలయంబు వజ్రకుంజని జగదీశానింగూర్చి సమాధిద్యానపూజాయోగముల నిరాహారులగుచుఁ దదేకాయత్రచిత్తమ్మున నారాధించుచు నిట్లు వినుతించిరి.
- గీ. ఓమహేశాని! యవరాధయుక్తులైన, పామరులయెడ దయలేమి పొడియగునె; కోప మువనంహరింపుము, పాపు మీ య, వర్ణమింతెవరు శరణమమ్ము! మాకు.
- వ. అనంతకోటిబ్రహ్మాండనాయకయుఁ గూటస్థరూపిణియుఁ జీద్రూపయు భువనేశ్వరియునగు నీకు నమస్కారము, "నేతినే" తీతివాక్యములచే బోధ్యమానవగుచు నర్చకారణంబవగు నీ కంజలిఘటించు, మైతత్కాలికంబగు దురవస్థంబాపి మమ్ముంగటూషింపవే! యనువారి యెలుఁగు లాకర్ణించి యప్పరాంబయు నొక్కెడఁ బ్రత్యక్షంబయ్యె.
- 800
- సీ. నీలాంజనముఁ బోలఁజాలు దేహమ్మును , వీనసమోత్తుంగవృత్తకర్కశవయోధరములును శతనయనంబులు , తాన్కరకోటిప్రభావమృద్ధి జగదతీతమ్ముగు సౌందర్యమును లవ , జీమయును గందాని విమలమధుర రనయుతజ్జిత్రృష్టరాఘుశాల్క్యదన , శాకఫలయుతహస్తములదానిఁ
- గీ. జాప మాయాధములును హస్తములఁ దాల్చి , వెల్లదానిని నప్పరాంబికను జూచి వ్రవ మొనర్చిన నాపెనేత్రముల నుండి , వారిధారు గురిపె నవారితముగ. 801
- వ. ఇట్లు నవరాత్రమ్ము లొక్కభంగి నకలౌషధీశాలనంతర్పకంబగు నేత్రజలాపారంబు వెల్లివిరిసిన దానంజేసి నవనదీవిర్ధరమ్ము లనూనమ్ములయ్యె; సురులు గిరిగుహంతరమ్ములనుండి వెలువడి భూసురులంగలసి యంబిక నిట్లు నన్నుతించిరి. 802
- సీ. నిత్యసంతృప్తవృత్తి నిరుపమనిఖిలాగ , మాంతవేద్యపు భువనాధిపతివి బ్రహ్మస్వరూపపు భక్తకల్పాగమ , మవు దేవి! వీవ యీ భువనమెల్ల మాయచే నృప్తింకు వే యవతారమై , నను నెత్తునువు భక్తజనులకొఱకు నమితలోచనముల నలరారు నీరూప , మంబ! నిర్భరనిమిత్తంబ కాదె
- గీ. యెత్తితి శతాక్షి యనుపేర నెవఁగుమింకఁ,దివిరి మా యాగమమ్ములు తెచ్చి యిచ్చి కరుణఁ జూడుము మమ్ము వాఁకటికిఁ దాళ , లేమి నిన్ను నుతింపఁగ లేము తల్లి.

వ. అంత నప్పరాంబ తాను దెచ్చిన భోజ్యమ్ము లా నురల కిచ్చి యక్కతమ్మున కాకం
భరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారల యుమ్మలికమ్ము వాపెః; బదంపడి దుర్గముం
దును దూతములమ్మున నిది యెల్ల నెఱింగి నహస్రాక్షహిణీపరిమితపేనానము
పేతుండగుచు హిమాలయమ్మున కరిగి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవతల నరికట్టి
విప్రులఁ బీడించిన,

804

క. ప్రోషణు ప్రోవు మనుచు భూ, దేవత లొకపెట్ట నజన దేవియుఁ గరుణా
భావమ్మున నొక చక్రము, గా వర్తిలఁజేసె మీఁదుగాఁ జక్రమ్ముకా.

805

శతాక్షి దుర్గముం బరిమార్చుట.

న. ఇట్లు బహిష్ఠిత యగుచు నొక్క శంఖచేయి నవ్వారిపైఁ బడకుండ నంరక్షించు
నద్దేవికిని దుర్గమునకును శంఖచేయి సూర్యుండలమ్మును వాణనంపుర్వజనము
ద్యూతపావకమ్మును గఠోరజ్వారజత్కారబదిరీకృతదశదిశాతటమ్మును నగు మోర
సంగరమ్ము కరమ్ము ప్రవర్తిల్లుటయుఁ దచ్చతాక్షిదేహమ్మునుండి కాళియు దారి
ణీయు వాలయుఁ ద్రిపురయు తైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపుర
సుందరియుఁ గామాక్షియు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వాత్రింశచ్ఛక్తులును
ననుపదంబ చతుష్పాదకత్తులును బొడమి యనంభాతప్రకారంబున నడరి సాయుధ
హస్తలై పృథంగవీణాశంఖనాదనాదితంబగు రణాంగణమ్మున విజృంభించి శతా
క్షిహిణీపరిమితంబగు రిక్ష పై న్యమ్ము యాపుమాపుటయు దుర్గముం డగ్రేనరుండై
శక్తులతోఁ బదినాళ్ళు పోరానర్చి పదునొకండవనాడు.

806

పీ. అరుణచందనమును నరుణనరమ్ములు , దారిది గొప్ప యుత్సవముచేసి
పెంపారఁ ద్రిజగతీవీరునిగతి విక్ర , మించి శక్తుల నుక్కడంచి సోఁకు
మూఁకలతోడ వీరైకనియత మగు , తే రవ్వరమక క్తి తేరి యెదుట
నిల్చిన వారి కనల్పంపుఁ బోరయ్యె , యామద్వయంబు భయప్రదముగ

గీ. రక్కసునిపైఁ బదిసూరనము లేసి

రెండు లోతనములను నాల్గిండు గుఱ్ఱ

ములను నొక శంమున ద్వజమ్మును భుజముల

రెండు పారథిఁ గొట్టె నొక్కంబు దేవి.

807

వ. తక్కుంగల యేవిట నవ్వనివక్షమ్ము చీల్చిన వాడును నెత్తురుగ్రక్కుచు నజ్జగ

దంబ పురోభాగమ్మునం బడియె, సంత వాని కాయమ్మునుండి యొకతేజమ్ము వెడలి యాపెయిండు సంక్రమించె. 808

మ. ఇటు లక్కంబకుఁ ద్రెళ్ళనేసిన జగమొల్లన్ బ్రకాంతత్వసం
ఘటితంబయ్యె నమస్తదేవతలు నోంకారాత్మః యోదేవి : య
క్కటికం పీద్యక మేరికిం గలదె : డుఃఖగ్రస్తులకా మేల్మిఁ ద్రో
చుటకంచు న్నుతియించుచున్ గరమంకాజోడించి రొక్కుచ్చుడిన్. 809

వ. ఇట్లు నుతించు హరిహరాదుల కాజగదంబ సంతోషకారిణియై కెలన నంజలిఘటించి యున్న విప్రుల కిట్లనియె. 810

క. ఈ నామే నధికమ్ముగ, మానింపం దగిన దేను మాటికిఁ బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన, మానినులకు నిహముఁ బరము మానకయిత్తుకా. 811

గీ. దుర్గముండను రక్కసుకోడఁ బోరఁ, బెక్కుకన్నులతో నుద్భవించి వాని
హతముచేసినకతన కతాపి యంచు, దుర్గయంచును ననుఁగొల్వ దొనఁగు లడఁగు.

క. అవి యుపదేశం బొనరిచి, కనుమొఱఁగెకా దేవి : యట్టికత విన్నను వ్రా
సినఁ జదివినఁ జదివించిన, జనులకు నా దుర్గయే యొసంగును కుభముర్. 812

వ. ఇది వరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయంబని నుడువు వ్యాసుంగంచి జనమేజయుండు వరక క్రిభక్తులగు చంద్రవంశ్యుల చరిత్రమ్ము విసవంతు నావుడు నాతం దీట్లనియె.

క. అంబిక దయచేత మహా, త్వంబుం గొవినట్టి చంద్రవంశ్యుల చారి
త్రంబును వచియించెదఁ ద, త్వంబుకా దగ విశ్వయించి ధరణీనాథా. 815

క. ఎంతయు నూర్జితమును శ్రీ, మంతమ్మును గడు విభూతిమంతమునగు నీ
యంతయు దేవీమయ మా, వంతయుఁ దదితర మొకింతయగువడ దరయన్. 816

వ. సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాదపేవనంబు దక్క మఱియొండు కుతారంబు గానము ; ధన్యార్థియగువాడుముకం ద్యజియించునగిది నీసర్వంబును బోవిడిచి ఖననేశ్వరీ పాదమూలంబు పేవించునది యని మఱియును. 817

సీ. ప్రాఁబల్కలను నకూపారమ్ము మఱియించి , యప్పరక క్రిపాదారవింద
మను రత్న మరసి నే నతిదమ్యుఁడ నయితిఁ ; , బంచబ్రహ్మసనయంచ విమతిఁ
గన్న యప్పరక క్రి కన్న నవ్యము గాన, , మైదింటి కన్నను నధికమైవ
వస్తు సవ్యక్త, మావస్తువునం దోత , మును ద్రోతమును జగ మనుచుఁ దెలియ

తే.గీ. వలయు, భువనేశ్వరీపదవాచ్యమైన , యవృద్ధార్థమ్ము దెలియని యజ్ఞ లొందు
 వారు దుఃఖంబు, తజ్ఞులు దారసౌఖ్య , భాజనులటంచు నెఱుఁగు మో పార్థివేంద్రః
 ప. శ్వేతాశ్వతరశాఫీయులు స్వగుణనిగూఢయగు నాత్మశక్తిని దేవతలు ధ్యానయో
 గమ్మునంజేసి కాంచించి నొడివరి. వేయేం, జన్మసాఫల్యమ్ము కొఱకు సర్వ
 సంగంబు పరిత్యజించి మనమ్మును హృదయమ్మున నిరోధించి లజ్జాభయభర్తులం
 దెద్దానిచే నైనను దన్నిష్ఠుండగుచుఁ దత్పరత్వంబు గాంచునది యని వేదాంత
 సిద్ధాంతంబు. 819

క. నడుచుచు నిద్రం బోవుచుఁ, గుడుచుచుఁ గూర్చుండుచున్ సుగుణ సద్దేవి
 గడుభక్తిఁ గొలుచు నా మ, ద్మ్యుఁడపో ముక్తుండు తదితరుఁడు గాఁడు నృపా.

ప. కావున విరాడ్రూపయు, మాత్రరూపయు, సంకర్మామిరూపిణీయు, బ్రహ్మస్వరూపి
 ణీయు, సద్విదానందలక్ష్మ్యైర్థరూపయుఁ, బ్రవంచోల్లాసవర్జితయునగు సప్తరశక్తిని
 సక్రమమ్ముగ భజించి ముక్తుండవు కమ్మును వ్యాసునకు జనమేజయుం దీల్చనియె.

గీ. హరిహరబ్రహ్మలకు మును వంది రమను, గౌరిని సరస్వతి నొసంగెఁ గాన్క-గాఁగ
 వంచుఁ జెప్పితి వండుఁ బద్మాలయకును, గౌరికిని సన్యకన్యాత్వమటన యెట్లు 822
 ప. నావుడు వ్యాసుం దీల్చనియె. 823

క. మును హాలాహలనామక, దమజాలు వరజాతమైన దర్పముచే ను
 ర్విని దేవలోకములఁ దమ, యనయమ్మున ముట్టరించు నెవసర ముండున్. 824

ప. హరిహరు లిరువురును నలువదివేల వత్సరమ్ములు సంగరంబొనరించి రక్కసుల
 నుక్కడంచి, తమ కావులకం జని, తమ తమ శక్తులయొద్దఁ దమతమ పరాక్రమ
 క్రమమ్ముల నుగ్గడించుకొనినవారును ననాదరనూచకంబుగ మందహాసం బొనరిం
 చుటయు, నాదిమాయామోహితులగు కతనఁ గవలి వారల దురుత్తరాపమానితలం
 జేసిన వాశక్తులు తత్క్షణంబ కనుమొఱుగి చనుటయుఁ బదంపడి హరిహరులు శక్తి
 కూన్ములై తత్తత్కృతులయెడ ననమధ్యులగుడు విరించి కొందొక చింతించి కారణం
 బరసి హరిహరుల కార్యంబులు పైతము తాన విర్వర్తించుచుఁ గొంత కాలమ్ము
 గడపి పదపడి మవ్వాదులును సనకాదులునునగు తనకొమరులం దలఁచి మీరు దేవి
 నారాధించి తత్కరుణాపాత్రులరై హరిహరులకు మరల శక్తిప్రసాదంబు సంపా
 దింపుఁడు, నావుడు వారలును హిమాలయతటమ్మునకుఁ జేరి మాయావీణంబు జపిం
 చుచు లక్షహాయనంబులు తపయ్యొనర్చునంత,

సనకాదులకు దేవి ప్రత్యక్షంబగుట.

- సీ. వరమిచ్చు కేలు నభయమిచ్చు హస్తంబు , పాశ మంకుశమును బిట్టు పంప
కానిద్యయమ్మును నచ్చిదానందరూ , పంబును గరుజారసంబు దొరంగు
లోచనత్రయమును లోనగు లక్షణం , బులు గల్గి తగు సర్వభూతజనని
సాక్షాత్కరించిన సాష్టాంగముగ వమ , స్కారంబు గావించి నకలమునులు
- గీ. భక్తి చెన్నార మతియింప భావుకన , సాదమాచికటాక్షప్రసారగరిమ
జాలువాణంగ వారికష్టంబు దీర్చు , దలంచి మధురమ్ముగా నంది పలికె నిట్లు. 828
- గీ. మీ తపమ్మున కెద మెచ్చి మీ యభీష్ట, ముల నొసంగఁగ వచ్చితి మునులు; వలయు
వరములను గోరికొనుఁడన హరిహరులకు, శక్తిలాభమ్ము గోరి నకలమునులు.
- వ. అందు నొక్కండగు దక్షిండు విశేషించి తనయందు దేవీజన్మ లాభమ్ముపైతమ
గోరి యవ్వరదేవి నివాసమ్ములును జవహ్యానాది విశేషమ్ములును నానతిమ్ముని ప్రార్థిం
చుటయు, యిట్లను “వదంశమ్మునం గలిగిన శక్తులకొఁది యెఱుంగక యవమా
నించిన కతన హరిహరుల కీయవస్థ తటస్థించె, నయ్యదియు భవదీయతబోధిం
సమాసాదితాన్మదనుగ్రహమ్ము కతద నెడలె” నని చెప్పి వెండియు. 829
- క. భవదీయగర్భమున శివ, యవతారంబెత్తు, రమ పయస్సింధువు నం
దవతారమెత్తు విక్రము, భవునకు విష్ణునకు ధర్మవత్తులుగాఁగన్. 829
- వ. అని మాయావీజపమ్ము తనకుఁ బ్రీతికరమనియు, సర్వజగమ్ములును దనకు నివాస
మ్మునియు నిరాటస్వరూపంబొండె నియ్యెడ మీకుం బొడకట్టెడి యాకారంబొండె
ద్యేయమ్మునియు, బోధించి యమ్ముణిదీప్యవాసిని యంతర్హితయగుదు వారలును
గమలానను పాలికిం జని కలతెఱుం గెఱిఁగించిరి. వదంపడి హరిహరులు స్వస్థులై
జగజ్జననీకటాక్షభాజనులై రంతఁ గొంతకాలమునకు. 830
- గీ. శక్తి తామసతేజంబు సర్వలోక, హితకరమ్ముగ దక్షిని యింటఁ బొడమె
దేవతలు సంతసించిరి దివ్యపుష్ప, వృష్టి గురిసి ప్రపంచము వెల్లి విరిసె. 831
- వ. ఒక్కండననేల, యయ్యంబిక యవతరించినకతన యావజ్జగమ్మును కుభమయం
బయ్యె, సంత నక్కన్నియకు నతియనిపేరిడి యొగ్యకాలమ్మున దక్షిండు శంక
రునికిచ్చి పెండ్లిచేసినఁ బదంపడి యయ్యంబిక దైవయోగమ్మున జ్వలజ్జ్వలనదగ్గ
శరీరయ్యె నావుడు జనమేజయంబు దీల్లనియె. 832

- చ. వినుఁ గొఱగాని వార్తనెఱు వీనులు మూడినభంగి విందు నెం
దును ననవద్యమైన గతిఁ దోఁచెడి వస్తువదేల యగ్నిలోఁ
బెనుపతె నేజగజ్జనవి పేరు స్మరించిన వారికిన్ భవా
గ్ని విధనమబ్బి దట్టిభవవీరదిబోతము వహ్నిఁగ్రాగునే. 833
- వ. ఇయ్యది యేకర్మవిపాకమ్మున పుటించె నొడుపు మనుడు వ్యాసుండు రాజేంద్రాః
మున్ను దుర్వాసుం దొక్కవాఁడు జాంబూనదేశ్వరీ సందర్శనమ్మున కరిగి యయ్యెడ
మాయాబీజ జపంబొనరించినఁ బొడకట్టి యద్దేవియు. 834
- క. విజకంఠస్థలగతమై, యజహత్పరిమళపరీతమై సకళాః
ప్రజపేవితమై తగునొక, ప్రజముం గరుణించి యిడెఁ బ్రసాదంబనుచున్. 835
- చ. ఆతండును దన్మాలిక శిరమ్మున ధరించి యంబరమార్గమ్మున నరుగువాఁడు దక్ష
వికటమ్మువకుం జని, యయ్యెడ సతీదేవిం గాంచి వినయవినమితుండై మ్రొక్కినఁ
బిమ్మట దక్షుం డమ్ముచి శీర్షమ్మునం దనరు మాలికం గాంచి యీ యసాహసం
బగు మూల్యంబెయ్యెడఁ జేతె నావుడు మునియు నానందాశ్రు లురుల నియ్యది
పఁదేవీప్రసాదంబని చెప్పెఁ బిదప దక్షుం డయ్యది తన కిమ్మునుడు, 836
- క. మునివరుఁ డంగీకార, మ్మున దేవీభక్తునకు పముఁడు గాఁ డెవ్వఁ
డును వాఁడు దేవిఁ గోరినఁ, జను వీ ననియించి యొనఁగె ప్రజ మాతనికిన్. 837
- వ. దక్షుం డామాలికం గ్రహించి తన కేశీనదనమ్మునఁ బదిలపఱచి, 838
- క. పదపడి రాతిరి మోహ, స్పదుడై తన్మూల్యగంధవర్ధితమోదా
భ్యుదయిందై క్రీడావర, తఁ దవిలి వర్తించెఁ బేర్చి దళకొత్తంగన్. 839
- వ. ఇయ్యపరాధమ్ము కారణమ్ముగ దక్షునికి శివునియందును గూఁతురగు సతీదేవియం
దును ద్వేషమ్ము పుటియించె నని వెండియు, 840
- క. ఇయ్యది కారణమున వ, త్రైయ్యలి తజ్జన్యమైన తొల్లిటి కాయం
బొయ్యన యోగాగ్నికి నిడి, య య్యుచిదరవచనకు నాత్మజ యయ్యెఱ్ఱ. 841
- క. అనవుడు జనమేజయుఁడో, మునివర : శంభునికి బ్రాణమునకన్నను హే
చ్ఛననొప్పు నా పతీమణి, యవను మృతింగనిన మీఁద నతఁ డెట్లుండెన్ : 842
- చ. అన మునినాథుఁ డిట్లులను నాపయివృత్త మ దిట్టిదంచుఁ జె
న్నలనికాదు, శంకరు నపాంపుఁగ్రోధము వీరభద్రునం

జనకముగాఁగ నాతఁడు వెనకా ద్రిజగమ్ములు నీటుచేయునం

తన జలజాననాదులు ద్రుతమ్ముగ శంకరు నాశ్రయించినాఁ.

843

ప. శంకరుండును దదృయార్ధితులగు బ్రహ్మదులకుఁ దనసేగి లెక్కింపక కరుణా
కరుండు గావున వధయించిచ్చి చాగవక్త్రమ్మున నద్దక్షం బ్రతికించి పదంపడి విన్నా
త్తుండై యజ్ఞవాటమ్మున కరిగి వహ్నికుండం బెల్లెడ వెదకి దహ్యమానయుఁ
జితక్మలారూపిణియు నగు సతిం గాంచి స్కంధమ్మున నిశికొని హా సతిః హా సతిః
యని సారెసారెకు రోదనం బొనర్చుచు త్రాంతపిత్తుండై నానా దేశమ్ములు పరిభ్ర
మించుచుండె; నంత బ్రహ్మదులును జింతాదంతురులైరి; పిదప విష్ణువు బాణపాత
మ్మున నా సతీదేవి యవయవమ్ముల ననేకఖండమ్ములుగా ఛేదించిన నయ్యవి తల్ల
త్థానమ్ములం బడియె. శంకరుండును నాయాచోట్ల నానారూపధయందై వసించు
చుచు, దేవతలం గాంచి యిట్లనియె.

844

క. ఈ యీ స్థానమ్ముల శ్ర. ద్ధాయతులై దేవి నెవరు తద్దయుఁ బూజల్

సేయుదు రవ్వారికి శుభ, దాయిని యగు నాపె కరుణ దైవారంగన్.

845

ప. ఆయా చోట్లఁ దన యవయవమ్ముల యంచు నద్దేవి నిత్యమ్మును నన్నిహితయై
యుండుకతనఁ బురశ్చరణాదరులగు మత్స్యలకయ్యెడ మంత్రిసిద్ధి సత్కర్తరంబుగ
నగు, నదియునుంగాక మాయాబీజం బియ్యెడ జపించెనేని సతీశ్రుకాలమ్మున
సిద్ధించునని చెప్పి.

846

క. విరహాతురుడై యా శం. కరుండు జనద్యానపరతఁ గాంక్షేపా

దరుడై యా యా చోటుల, నరయుచు వర్తించుచుండె నవనీనాథా :

847

క. నావుడు జనమేజయుడ, ద్వేషిస్థానముఁ సంఖ్యఁ దెలిసి తడియం

బై వెలయు నామసంఖ్యయు. వే వినుపింపఁగదె ననుఁ బివ్రునిఁ జేయన్.

848

గీ. ఆనుడు వ్యాసుండు వల్క్ననో జనవరేణ్యః శక్తిపీఠమ్ములను నాడుశక్తికాలఁది

తెలిపెదను విను మెవ్వనిఁ దెలిపి నరుండు, పాపముల నీఁగు మిగులసంపదలఁదోఁగు

దే వీ స్థా న మ్ము లు.

ప. భూతికాములగు వార లే యే పీఠమ్ములయం దుపాసనాపరులై సిద్ధింబడయుదు
రయ్యవి వివరింతు, వారణాసియందు *వికాలాక్షియు, నైమిశమ్మున లింగదారి

*ముఖము పడినచోటు వారణాసి. అట వసించు గౌరికి వికాలాక్షి యనిపేరు. అది వ్యాఖ్యత.

జీయుఁ, బ్రయాగమున లలితయు, గంధమాదనమునఁ గాముకియు, దక్షిణమాన
సమునఁ గుముదయు, మత్తరమానసమున విశ్వకామయు, గోమంతమున గోమ
తియు, మందరమునఁ గామచారిణీయుఁ, జైత్రరథమున మదోత్కఁబయు,
హస్తినాపురమున జయంతియుఁ, గాన్ధకజ్జమున గొరియు, మలయాచలమున
రంభయు, నేకామ్రపీఠమునఁ గీర్తిమతియు, విశ్వమ్మన విశ్వేశ్వరియుఁ, బుష్క
రమునఁ బురుహూతయుఁ, గేదాంపీఠమున సన్మార్గదాయినియు, హిమవత్పింఠ
మున మందయు, గోకర్ణమున భద్రకర్ణికుయు, స్థానేశ్వరమున భవానియు, విల్వ
కమున విల్వసత్రికుయు, శ్రీశైలమున మాధవియు, భద్రేశ్వరమున భద్రయు,
వరాహశైలమున జయయుఁ. గమలాలయమున గమలయు, రుద్రకోటియందు
రుద్రాణీయుఁ, గాలంజరిమునఁ గాలియు, సాలగ్రామమున మహాదేవియు, శివ
లింగమున జలనియయు, మహాలింగమునఁ గపిలయు, మాకోటమున ముకు
తేశ్వరియు, మాయాపురియందు గుమారియు, సన్తానమున సంధికుయు, గయ
యందు మంగళయుఁ, బురుషోత్తమంబున విమలయు, సహస్రాక్షమున సుతృ
లాక్షియు, హిరణ్యాక్షమున మహాశృంగయు, విపాకయందమోహుక్షియుఁ, బుండ్ర
వర్ధనమునఁ బాటలయు, సుపార్శ్వమున నారాయణీయుఁ, ద్రికూటమున రుద్ర
సుందరియు, విపులమున విపులయు, సహ్యాద్రియందేశ్వరీయు, హరిశ్చంద్రమునఁ
జుండ్రీకుయు, రామతీర్థమున రమణయు, యమునయందు మృగావతియుఁ, గోటితీర్థ
మునఁ గోటవియు, మాధవవనమున సుగంధియు, గోదావరియందుఁ ద్రిసంపత్తియు,
గంగాద్వారమున రత్నినియయు, శివకుండమున శుభానందయు, దేవికాటకమున సంది
నియు, ద్వాపరీతియందు రుక్మిణీయు, బృందావనమున రాధయు, మధురయందు దేవ
కియుఁ, బాతాళమున బరమేశ్వరియుఁ, జిత్రకూటమున సీతయు, వింధ్యమున వింద్యా
ధివానినియుఁ, గంధీపీఠమున మహాలక్ష్మియు, వినాయకమున సుమాదేవియు, వైద్య
నాథమున నారోగ్యయు, మహాకాలమున మహేశ్వరియు, సుష్ణతీర్థమున సభ
యయు, వింధ్యవర్షతిమున వితంబయు, మాండవ్యమున మాండవియు, మాహేశ్వ
రీపురమున స్వాహాయు, భగలండమునఁ బ్రచండయు, సమరకంఠకమునఁ
జుండీయు, సోమేశ్వరమున వరాహాయుఁ, బ్రతాపంబునఁ బుష్కరావతియు,
సంస్కృతయందు దేవమాతయు, సముద్రతటంబునఁ బాలవారయు, మహాలయ
మున మహాభాగయుఁ, బయోష్ణియందుఁ బింగళేశ్వరియుఁ, గృతకౌఠమున సింహ
కయుఁ, గార్తీకమున నతిశాంకరియు, సుతృలావర్తంబున లోలయు, శోణసంగ

మమ్మున సుభద్రయు, సిద్ధవనమ్మున మాతయు, భరతాశ్రమమ్మున నవంగయు,
 జౌలంధరమ్మున విశ్వముఖియుఁ, గిష్కింధవర్వతమ్మునఁ దారయు, దారుచనమ్మున
 బుష్టియుఁ, గాశ్మీరపంఠలమ్మున మేధయు, హిమాద్రియందు భీమయు, విశ్వేశ్వ
 రమ్మునఁ దుష్టియుఁ, గపాలమోచనమ్మున కుద్దియుఁ, గాయావరోహణమ్మున
 మాతయు, శంఖోద్ధారమ్మున ధరయుఁ, బిండారకమ్మున దృతియు, జంద్రభాగ
 యందుఁ గళయు, నచ్చోదమ్మున శివదారిణియు, వేణయందమృతయు, బదరియం
 దురసియు, సుత్తర కురుక్షేత్రమ్మున నోషదియుఁ, గురదీవమ్మునఁ గుశోదకయు,
 హేమకూటమ్మున మన్మథయుఁ, గుమదమ్మున సత్యవానియు, సశ్వత్థమ్మున
 వందనీయు, వైశ్రవణాలయమ్మున నిధియు, వేదవదనమ్మున గాయత్రియు, శివ
 నన్నిదియందుఁ దార్పతియు, దేవలోకమ్మున నింద్రాణియు, బ్రహ్మస్వమ్ములయందు
 సుస్వతియు, సూర్యబింబమ్మునఁ బ్రభయు, మాతలయందు వైష్ణవియు, సతులయం
 దరుంధతియు. రామలయందు దిలోత్తమయుఁ, జిత్రమ్మున బ్రహ్మకళయు, సర్వ
 శరీరులయందు శక్తియు, నెగడుదురని వెండియు.

850

క. ఎనిమిది వందల పీఠము, బాను నందఱు శక్తులును బొలుచుచుండెద రో
 జనమేజయ : యే తత్సం, బృహ విన్న నచుమ్ము లడఁగుఁ గలుగు కుభమ్ముల్.
 వ. నశీదేవ్యంగభూతమ్ములగు నీ పీఠమ్ములకు యాత్రార్థమ్ముగా నరిగి పిత్రాదుల వంశ
 ర్పించి భగవతిం బూజించినవారు కృతకృత్యులగుదు రని వెండియు,

852

సీ. భక్త్యభోజ్యాదిసంపన్నమ్ముగను విప్ర , జనులకు భోజనంబు నిడియును సు
 వాసినీ జనులను వటుకాదులను గుమా , రికల నట్లుల యలరింప వలయు
 వింతేల : యయ్యెడ నెవ్వఁడేనియుఁ బూజ , వీయుండు, కలభేదనియతి వలవ;
 దయ్యెడ నుండెడి యంత్యజాఁడేనియు , దేవీస్వరూపుఁడు తెలియు మధివ

గీ. యచటఁ జేసాఁచవలదు శక్త్యనుస్మృతిగను
 మంత్రము జపింపవలయు నమ్మాత ప్రీతి
 కొఱకు విల్లెవ్వఁ డొనరించుఁ గుజనుఁ దేవి
 వాని పితరులు బ్రహ్మలోకాను గతులు.

853

వ. వాఁడును సమస్తసుఖమ్ముల ననుభవించి దేహత్యాగనంతరమ్మున దేవీపురమ్మున
 ముక్తుండై ననియించు, నీ నామాష్ట శతంబు జపించి సిద్ధివదనవార లనేకులు గల
 రని వెండియు,

854

- క. ఈ నామాష్టకమును, దా నెవ్వఁడు పొత్తమందుఁ దగవ్రాయ నతం
 దూనఁడు గ్రహమారీభయ, మోసరవర : వానితల్గుఁ దొక్కుదుఁ డున్నే. 855
- క. ఏ మానవుఁ డైనను దా, నామాష్టకంబు జపమునఁ బొదలిన వాఁ
 దౌ మాన్యుఁడు దేవతలకు, ఖాపిశ్వర : శక్తిరూపము నతం దొందున్. 856
- గీ. ఎవఁడు శ్రాద్ధకాలమ్మున నిది జపించు, నతని పితరులు పరగతి కరుగువాడు
 సిద్ధపితమ్ము లియ్యవి పెప్పనేల : ముక్తిదములని జ్ఞాన సుములము లనియు. 857
- క. నరవర : ప్రశ్నంబున కు, త్తర మిచ్చితి నతిరహస్యతత్త్వము వీకుం
 బరమాదరమునఁ దెలిపితి, నరసి మఱింకెద్ది యడిగె దన నృపుఁ డనియెఁ. 858

గౌ రీ జ న్మ ము.

- చ. మునివర : మంచుఁగొండవయి మున్నదయించెఁ బరాంబయించు వీ
 వినిచినమాట నెంతయు సవిస్తరరీతి వినంగ నెంతు, న
 జ్ఞుని కథామృతంబెవఁడు చాలఁగఁ గ్రోలియుఁ దృప్తిచెందు దీ
 వి నెనయు వానికిఁ పృథిజనింపదు; గల్గు సుధాశి కేనియున్. 859
- ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను మనం బిటు వీకుఁ బరాంబయించు నం
 భావితమౌనె : దమ్యఁడవు మాన్యుఁడవైతి నరేంద్ర : యానతీ
 దేవి శరీరము వ్విడువ దేవవతుండు శివుండు భ్రాంతిమై
 నే విషయమ్మునన్ నిలువ కెల్లెడఁ ద్రిమ్యురు చుండె నొక్కఁడై. 860
- క. మనమున దేవీరూపం, బనయము ధ్యానించుచున్ నమాధిగతుండై
 తన యంతః గాలయావన, మును శంఖుఁ దొనర్చుచుండె ఖాపవతంసా. 861
- చ. జగములు శక్తిహీనత నసారములై పొలుపేదె, రోగముల్
 నెగడె, గ్రహదీపాదలు జపించె, గణేంద్రగరాక చింత నృ
 ద్ధిగనె నిటుల్ దురుద్ధరగతిందగు నానమయమ్మునందు డు
 వ్లగుఱుఁడు తారకాసురుఁ డసాధ్యుఁడు బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్. 862
- గీ. మూఁడు లోకమ్ము లేలును నాఁడునాటి, తెల్ల సురలను మునులను బల్లిదుఁడయి
 బాదవెట్లఁ దొడంగె నప్పాపుఁ జంపఁ, దగ రొరులు శివునొరపాత్మజుఁడు దక్క.
- ఉ. "అంగనలేని శూరి తెటు లాత్మజుఁ డుద్యవమందు" : నంచుఁజిం
 తంగొని దేవతల్ తమకుఁ దారకు బాధ యపారమై శమ

మ్ముం గనకున్న నెల్లరు నమోనమ యంచు హరిఁ నుతింప న
య్యంగజఁగన్నతండ్రి యిటు లానతియిచ్చె మపాయకాలియై.

864

గీ. కామకల్పద్రుమంబు లోకజనయ్యతి

గలదు చింతింపనేల : చిక్కిముగ మన య
వయమునంజేసి యాపె మిన్నకయ యుండె
మనకు విది శిక్షయగునంచు పుడిఁ దలంచి.

865

క. లాలనమునఁ దాడనమున, నేలినకు నైన మతులయెడ దయయుండుఁ
బాలకులు సేయు తుంచుడు, కేలా తల్లెలకుఁగాక యితరుల కుడువఁ :

866

క. కావున జగదుబికయై, భావమ్మునఁ గరుణ యెపుడు పరిసేపింపఁ
జీవులఁ బ్రోచెడి యప్పర, దేవిన్ శరణంబుఁగొన్న దీనకలున్నే :

867

ప. ఆను కిమలబోచను నాజ్ఞ సురలెల్లరును హిమశైలమ్మున కరిగి యయ్యెడఁ బుర
శ్చరణపరాయణులై దేవీయజ్ఞం బొనరించుచుఁ దృతీయాదివ్రతమ్ముల నాచరించుచు
నుండిరందుఁ గొందఱు సమాధినిష్ఠాతులును, గొందఱు నామవరాయణులును,
గొందఱు సూక్తానతులును, గొందఱు మంత్రపారాయణపరులును, గొందఱు కృత్రు
చాంద్రాయణ వ్రతనిష్ఠులును, గొందరంతర్యాగసంస్థులును, గొందఱు న్యూనసమాదరు
లును నై భువనేశ్వరీ మంత్రమ్మునఁ బరిశ క్తిపూజ నొనర్చుచు బహువర్షమ్ములు
గడపుచున్నంత,

868

ఉ. మేలగు చైత్రమాసనవమీ దినమందలి శుక్రవారమం
దోలి సురాశి కట్టెడుట నొక్క మహాద్భుతతేజమున్నత
శ్రీఃలితంబు కోటిశశీతల మర్కటహస్తకాంతినం
కీలితమై తటిత్కలనఁ గేరుచు నుద్భవమందె శోణమై.

869

ప. వెండియు,

870

సీ మూర్తిమంతమ్ములై మొనసి వేదములు నా , లగు నాల్గు దిక్కులఁ బొగడుచుండ
నాద్యంతరహితమై యనవద్యమై యూర్ధ్వ , గతియుఁ దిర్యగ్గతి గనక కరచ
రణముఖాద్యవయవప్రావృతమ్మును గాక , ప్రీతుంపపుంసకస్థితి నొలయక
దీప్తిచే నమరుల దృక్ప్రసారమ్ముల , మిలుమిట్లు గొల్పుచు మెఱసి యంత

గీ. నా మహాతేజ మంగనయై మనోహ , రన్వరూపమ్ము తనరఁ గరమ్ము నమర
వరుల మనముల నానందవార్ధి ముంచె , నా విదం బట్టిదిట్టిది యనఁగరాదు.

871

- పి. కమలకుట్టలముల కొమరుగాదనఁజాలు , గబ్బిగుబ్బల తీవి గలుగు దానిఁ
గలరణిక్కింకిణిజాలకింజత్తు , మంజీరమేఖలల్ మలయుదానిఁ
గనకకేయూరక గ్రైవేయకాంగవ , గళబంధముల పొయ్యి గలుగుదాని
మొగలిదళముల పొదిగుమీటి వాసించు , వీలకుంతలములు నెగడుదానిఁ
- గి. గప్పరపుఁదాని నెల్లెడగుప్పు వీడి , యంపు బల్ కావి నొప్పు నాన్యమ్ముదానిఁ
బృథునితంబబింబమ్మున వెలయుదానిఁ , గనకతాటంకయుగళమ్ము నెసయుదాని.
- పి. అష్టమీచంద్రబింబాభలలాటమ్ము , నాయతభ్రూవిలాసాస్పదంబు
రక్తరవిందవిరాజన్నయన మున్న , తప్రూణ ముద్యదధరనమేత
మబ్జరేఖానమద్యచ్ఛిర్న మమలము , క్రాహార మిద్దరత్నమకుటంబు
కుందకుట్టలదంతకొటీవిలాసంబు , కాశ్మీరతిలకనంకలిత మతుల
- గి. మల్లికామలతీకనన్మాలికాభి , కీలకమకేళపాశంబుఁ గేవలాదు
జాంబరంబును బాళాదికాయుధనము , పేతపగు దివ్యరూపంబు వెలయుదాని.
- ఉ. పొలుపగు దాడిమీకుసుమపుంజము నాదగు కాంతిదాని, ను
జ్జ్వలములు నల్లబాహువు లెసంగెడిదాని, సమస్తకామముల్
చిలితెడుదాని, లేనగవు చెన్నలరాఁతెడుదాని, నిత్యశీ
తలకరుజాననాథయగు దానిఁ గనుంగొని రంబికా సురల్. 874
- క. కవి మ్రొక్కిడి యానందా, శ్రువిరుద్ధస్వనులు ప్రేమచుంబితవిజల్
చనులును నై తన్మయమగు. మన మొండేమియును వినమి స్రాన్వది విదపన్. 875
- వ. పట్టకేలకు ధైర్యమ్ము దెచ్చికొని యజ్జగదంబ నిట్లు సన్నుతించిరి. 876
- గి. రజ్జువున మాయందు నర్చిత్రమంబు, వడువున జగమ్ము వీయందు భ్రాంతికల్ప
తంబగు నని తెలియనికతమున నిన్నె, జీగిన మీఁదట భ్రాంతి యడఁగు జగమున.
- క. తత్తనుకు కుకాహృతి సం, విత్తను నగు విన్ను భువనవివిధవటంచుం
జితన్మాత్ర పటంచుకా, బిత్తిమెయి నమస్కరించువారము తల్లి ; 878
- ప. అఱిందానందంబును బ్రజనంబును ప్రాంకారమ్మును బ్రత్యగాత్మయును వీ స్వరూ
పమ్ము లాగమతాత్పర్యభూమికయు నవస్థాత్రయ సాక్షిణీయుఁ బంచ కోశాతిరి
క్తయు సగు వీకు నమస్కారము. తల్లిం పదమ్మునకు వాక్యంబవగు విన్ను నానా
మంత్రాత్మికననుచు మతంతుమని శ్రీ సూక్తంబులఁ దన్ను ముతించు విజ్ఞరూపం
గాఁచి మధామధురస్వరంబున సజ్జగదంబ యిట్లనియె. 879

- క. దేవతలార : మదర్థము, మీ వచ్చిన కార్యమేమి : మీ మొగములు శో
కాచిత నొంద నేల : ము, దావహ యగు నేను వరదనై యుండంగకా. 880
- క. నాయందు భక్తిగలవా, రేయెడ నాపదల నొందిరేనియు పత్యం
బాయాపద దొలగించి మ, దీయుల నొనరింతునను ప్రతిజ్ఞ యెఱుంగరే. 881
- చ. అనుచు దయానమేతముగ నానతి యిచ్చిన దేవి పల్కలన్
విని ముదమందుచున్ సురలు నిచ్చయులై తమ దుఃఖ మీగతిన
మనవి యొనర్చి "రెండు భువనమ్మున నెచ్చట నేని నీకును
గన విస రాని సంగతులు కల్లలు గావె ప్రపంచమాత్మకా. 882
- క. తారకుడను రక్కసుఁ డే, పార సరోజాతభూదయాపాత్రంబై
కోరిన వరములు గొని దు, ప్ర్రారంభతఁ జేసి మమ్ము బాదించు నొగిన్. 883
- క. శివు పరిసం బుట్టిన వాఁ, డు వధించెడి వాని శర్వుఁడును భార్యవై
భవ మెఱుంగనివాఁ డెటు నం, భవమందుకా గొడు కొకండు భవునకుఁ దల్లి. 884
- చ. అని విలపించు దేవతలయందు దయాంతరయై పరాంబ యి
ట్లనియె మదీయ శక్తియ హిమాద్రికిఁ బుత్రికయై జనించు నా
పెను బురవైరి కెల్లరును బెండిలి సేయుఁడు దానఁ జేసి యా
తనికిఁగ్రుమారుఁడుం బొడముఁదాంకునికా వధియించుఁ బొండిఁకన్. 885
- చ. అను పరాంబ పల్కలకు సంతసించి సురలకోడం జనుదెంచిన హిమాచలరా
జంబ కిట్లనియె. 886
- క. ఏమీ : నాపుణ్యము త, ల్లి : మా యింటం జనింతె లీలాకృతివై
కామితఫలదాయని నా, నేమమ్ము ఫలింప నేరైనే : యిప్పటికిన్. 887
- క. జడుఁడన్ మండుఁడ నే నె, క్కుడ : చిద్రూపిణి పరాంబికయు దయచే నా
కడుపున జనించుటయు నె, క్కుడ : జన్మకతములకైవఁ గలుగునె తల్లి : 888
- గీ. అశ్వమేధాదియాగమ్ము లాచరించు, సుకృతులేనియు వీరూపు చూడలేరు
తాదృశంబగు రూప మోతల్లి : నా గృ, హమన జనియించు టిరిది భాగ్యంబ కాదె.
- కా. "మంచుంగొండ యనేక జన్మముల నేమం బింతగా నొప్పునే :"
యంచు ప్నస్నును విన్ను భ క్తకరుణాయాదఃపతింగాఁగ న
గ్గించున్ లోకము మత్పికృతము విముక్తిజెందు నోతల్లి ని
ర్మించుకా వేఱొక పుణ్యలోకమును భేర్కా బమ్మ యవ్వారికికా. 889

వ. సర్వవేదాంత సారభూతంబగు వీవిశ్వరూపం బొకమరి సాక్షాత్కరింపం జేసి శ్రుతి సమ్మతమ్ములగు భక్తిజ్ఞానయోగమ్ము లానతిచ్చి కృతార్థులం జేయుము నాపుడు హిమవంతునకు వికసితముఖపంకజయగుచు నప్పరాంబ శ్రుతిగూఢంబగు నా రహస్యంబిట్లు వక్కాణించె.

891

దేవీ విశ్వరూప ప్రదర్శనము

క. అమలం బనుపమ మవిత, రక్క మనామయ మేముం బరబ్రహ్మ
ఖ్యము సంవిత్తును నగు తే, జ మవంగ విను నేనసూ రవాధుమోశీ.

892

గీ. తత్సహజశక్తి మాయ నాఁ దనరు, నది యు
సతియు సతియును సుభయానుగతియుఁగాక
శక్తిఁ జంద్రిక, యగ్ని కుష్ఠతయు, భాస్క
రునకు దీదితిరీతిగాఁ దనరుచుండు.

892

వ. స్వీయశక్తిసమామోగమ్మునంచేసి యేన ప్రపంచమ్మునకు బీజంబనైతి; నన్మచ్చక్రి
యనఁగా మాయ. అది తన ప్రమో జదాదినానానామంబులు గలయిది. అ యీ నామమ్ము
లెల్ల నిగమాదిప్రసిద్ధంబులు కాని, యయ్యైవండితుల స్వకపోం కల్పితంబులు
గావు. ఆమ్మాయ జీవాశ్రయగు వట్టున నవిద్య యనఁబఱుగు. దానికి స్వాశ్రయ
వ్యామోహకృత్వం బొందు దొనంగుగలదు. ఏతద్దోషమ్మునుండి రక్షించి జీవునకు
మోక్షం బొనంగుటయ సృష్టికి ముఖ్యప్రయోజనంబు. మాయాప్రతిబింబితమ్ముగు
చైతన్యంబు సృష్టికి నిమిత్తకారణంబు, మాయ సమవాయకారణంబు, దృశ్యంబగు
కతన మాయ జడంబును, జ్ఞానమువలన నశించుటంచేసి మిథ్యయునగు. చైతన్యంబు
దృశ్యంబుగాదు. కాన నిప్పువస్తువును జడమనరాదు. ఇయ్యది దీపమ్ము వడుపునఁ
బరవ్రకాళకమ్మును స్వయంప్రకాళమానమ్మును నని యెఱుఁగునది. జాగ్రదాద్యవ
స్థాత్రితయమ్మునం దిది యొక్కచేగతి భాసించు. ఇయ్యది సువిదాత్మకంబు, సుఖా
త్మకంబు, పరప్రేమాస్పదంబగుకతన నానందాత్మకంబు, నిత్యంబు, సత్యంబు; దీని
కిన్న వితరమ్ము మిథ్య. కావున నప్పరవస్తువున కసంగత్వమును నపరిచ్ఛిన్నత్వ
మును స్ఫుటమ కదా! ఏవంభూతమగు పరవస్తువునునేన. నేను జ్ఞానాత్మకనుగాని
జ్ఞానదర్శిణినిగాను. జ్ఞానరూపమ్మును బూర్ణమ్మును దైవకజాలివపర్ణికమ్మును నగు
పరివస్తువు కామకర్మాది యుక్తయగు స్వీయమాయకతమ్మునను బూర్వానుభూత

సంస్కార వశస్తునను గాలకర్మవిపాకస్తునను దత్తావివేకవిమిత్తస్తునను సిస్యజ్ఞ
భాజనం బగుచున్నయది. ఈ సర్గంబు మిద్దిపూర్వకంబుగాను. ఇంతదనుక నలౌకిక
మ్మగు నారూపమ్మ నీకుం జెప్పఁబడినది. ఇదియ యవ్యాకృతంబును. నచ్చక్తం
బును, మాయాశబ్దలితమ్మను, సర్వకారణ కారణమ్మను. నాదితత్వమ్మను, సచ్చి
దానంద విగ్రహమ్మను సర్వకర్మమనీభూతమ్మను, నిచ్చాజ్ఞానక్రియాశ్రయమ్మను,
ప్రీంకారమంత్రవాచ్యంబును నవి యెఱుంగునది. ఇద్దాని శబ్దతన్మాత్రిరూపకంబగు
నాకాశమ్మను దానివలన స్పర్శాత్మకంబగు వాయువును, దానివలన రూపాత్మకం
బగు తేజస్తును, దానివలన రసాత్మకంబగు జలమ్మను, దానివలన గంధాత్మక
యగు భూమియుఁ బొడమె; నందాకాశమ్మనకు శబ్దమ్మను, వాయువునకు శబ్దస్పర్శ
మ్మలను, దేజమ్మనకు శబ్దస్పర్శరూపమ్మలను, మిదకమ్మనకు శబ్దస్పర్శరూప
రసమ్మలను, భూమికి శబ్దస్పర్శరూపసగంధమ్మలను గుణమ్మ; లీభూతపంచ
కమ్మ వలన వ్యాపకమ్మను వాయురూపమ్మను నగు లింగదేహ మ్మర్చించె.
సర్వప్రాణాత్మకంబగు నియ్యదియ యాత్మకు సూక్ష్మదేహంబని తెలియఁదగు.
కాంక్షదేహం బవ్యక్తంబు, దీనియంద జగుంబు పీజరూపమ్మననుండు; నియ్యదియ
లింగదేహమ్మనకు హేతుభూతంబు. ఈయది మున్ను వివరింపఁబడియె. పంచీ
కరణ మార్గమ్మనంజేసి పంచమహాభూతమ్మ లుద్భవించెఁ, దత్ప్రకారంబు
వివరింతు.

894

తే. గీ. ముందుఁ బంచమహాభూతములను రెండు

భాగములుచేసి యందొందు భాగమునకు

వాల్లభాగమ్ములను గల్పనంబొనర్చి

యవియు సర్వవ్యేతరదివ్యతీయాంశమందు.

895

వ. యోజి.పవలయు, నిట్లు యోజించిన సయ్యైభూతమ్మ లొక్కొక్కటి సంచావ
యవమ్ములగు నేర్పడు. దీనినే పంచీకరణమని చెప్పుదురు. పంచీకృతభూతజన్యం
బగు దేహంబు నాకు హ్మందేహమ్మ. పంచభూతసర్వార్థాంశమ్ములవలన జ్ఞానేంద్రి
యమ్ము లైదునుం గలిగె. అవి యేకమై యంతఃకరణమ్మునాడగె. అది వృత్తి
భేదమ్మన నాల్గభేదమ్ముల గలయది. అది సంకల్పవికల్పాత్మకంబగునెడ మనం
బనియు, నిశ్చేతంబగునెడ బుద్ధియనియు, విశ్వానుసంవాస పరమ్మగునెడఁ జిత్త
మ్మనియు, సహంభావావృతంబగునెడ సహంకారంబనియు నుడువంబుడు. రాజ
సాంశమ్మవలనఁ గర్మేంద్రియమ్ములైదునుం గలిగె; నవియేకమై ప్రాణంబునఁ

బరగు నది ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానభేదమ్ముల నైదువిధమ్ములు గలయది యందు హృదయమ్మునఁ బ్రాణమ్మును, గుహమ్మున నపానమ్మును, నాభియందు సమానమ్మును గంతమ్మున నుదానంబును, సర్వకరీరమ్మున వ్యానమ్మును వివసించుఁ ద్వక్పక్షిశ్శోత్రజిహ్వప్రాణమ్ములు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థమ్ములును ప్రాణాపాన వ్యానోదానమ్ములును, బుద్ధియును, మనమ్మును, గలసి లింగం బనఁదగు నన్యదీయ మాత్మకరీరంబు. వెండియుఁ బ్రకృతి విశేషమ్ము లాలింపుము. మాయయనియు, నవిద్యయనియు రెండు దెలుంగు లందు * నత్వాత్మికమాయ , గుణమిశ్రిత యవిద్యయని యెఱుంగునది, యందు స్వాశ్రయసంరక్షకమ్ము మాయ, యం దీ శత్రుప్రతిబింబంబీశ్వరుం; దతండు సర్వజ్ఞుండును, సర్వకర్తయును, సర్వానుగ్రహ కారకుండును, నాఁడగు; నవిద్యాప్రతిబింబంబు జీవుం డనఁబడుఁగూ; నీ యిరువు రకు (నవిద్యానిమిత్తకంబగు పూర్వోక్తదేహాత్రియాభిమానమ్మున నానుత్రితయం బుగల, దండుఁ బ్రాజ్ఞతైజసవిశ్వనామమ్ములు జీవునకు, నీకసూత్రవిరాట్పదమ్ము లీశ్వరునకుం జెల్లు; నందు జీవుండు వ్యష్టిదేహాభిమానియు, నీశ్వరుండు సమష్టి దేహాభిమానియు నగునని వెండియు,

896

క. జీవానుగ్రహకామము, చే విశ్వంబెల్లఁ దానచేయును నానా

భావముల, నీశ్వరుఁడు మ, ద్భావుండై నాదుకక్తిఁ దగఁ బ్రేరకుఁడై.

897

చ. నకల చరాచరమ్ములును శక్తికృతమ్ముల యట్టి నాదు మా

యకు మఱి నాకు నెన్నఁ బరమార్థత భేదములేమ చూడ, లో

కికులకు భేదముండు నది కేవలమతస్కృత మింకఁ దత్త్వద

ర్శకులకుఁ దత్త్వమొక్కటియ కాత్మనివాసము పూర్వోత్తమా.

898

అ. వె. అట్టి నేను జగము నభిలమ్ము నృణియించి, ప్రాణ మగ్రమంద పరిధవిల్ల

నందుఁ జొచ్చియుండు; నట్లుకాకున్న లో, శాంతరగతి ఘటనయగుటయెట్లు ;

చ. ఉపాదిభేదమ్మున ఘటాకాశాదులకు భేదంబు కల్పితంబగునగది మాయాభేదమ్ము

నంజేసి నాయందును భేదమ్ము కల్పితమ్ము. భాస్కరుం డుచ్చనీచాదివస్తువుల వెలిఁ

* నత్వాత్మిక = శుద్ధసత్త్వ.

, గుణమిశ్రిత = మలిససత్త్వ.

(అవిద్యయన మాయయు, నవిద్యయు నవి వ్యాఖ్యాత.

(కారణదేహాభిమాని ప్రాజ్ఞుండు, మాత్మదేహాభిమాని తైజసుఁడు, స్థూందేహాభిమాని విశ్వండు.

గించియు దుష్టుండు గాని తెలుగున నేనును దత్తవృష్టుగతదోషములకు బాజనంబుగాను. బుద్ధ్యాదివిష్టంబగు కర్తృత్వమును వివేకభూన్యులు నాయందు గల్పింతురు కాని వివేకులిట్లు పొరఁబడరు. ఘటాకాశ మహాకాశముల వగిది జీవాత్మపరమాత్మలకు భేదంబు కల్పితంబు. జీవబహుత్వంబు వడువున నీశ్వరబహుత్వమును. మాయాకల్పితంబయిగు; నింద్రియసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు నవిద్య జీవబహుత్వమునకును, గుణసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు నవిద్య యీశ్వరబహుత్వమునకుఁ గారణంబగునని వెండియు.

900

సీ. నేన యీశ్వరుఁడను నేన సూత్రాత్ముఁడ , నేన విరాడాత్మ నెఱుఁగుచున్న
హరిహరబ్రహ్మలు నావైష్ణవియు గౌరియును బ్రాహ్మియును నేన; యనుఁడుకళియు
దారకలును నేన; తస్కరవ్యాధింబు , దారులు నేన; యన్యంబులైన
పశుపక్షిలును నేన; పరమోత్తములు కర్మ , తులు నేన; దుష్కర్మకులును నేన;

గీ. యభిలఘాతములందు నాకన్నవేఱు , లేదు; పణిమాలికాది విభేదములను
నొందియును రజ్జు నేకమై యుండువగిది , నేన వెఱుఁగుచు నెందు నో హిమగిరింద్రుఁ

క. అని నొడువు నవ్వరాంబుం, గని హిమగిరి దేవి । వీయఖండాకారం
బును గనుఁగొనఁగా నెంచెద, ననవుడు విశ్వస్వరూప మంబయుఁ జూపెకా. 901

వ. మరలును లోచనభీకరంబగు తద్వినాశ్రూపంబుఁ గాంచి విస్మితులైరి; యారూపం
బెట్టిదంచేని.

902

సీ. వ్యోమంబు శిరము, సూర్యుండు చంద్రుండు లోచనములు, చెవులు దిశలు తొలివడు
వులు మధురంపుఁబిల్కులు, పవనంబు ప్రాణము, ప్రపంచము హృదయము, ధరిత్రి
కటి, ఖంబు నాభి, భగణము వక్షము, మహా , ర్హికంబు మెడ, జనోలోక, మాన్య
ము, లలాట మరయఁ దపోలోక, మింద్రుడు , లెల్లరు బాహువు, లిదియుఁగాక

తే. గీ. నాన గందంబు, దస్రలు నాసికాది

వరములు, పవలరాత్రి తెప్పలు, జలంబు

కాకుదంబు, రసంబు నాల్క, కనుబొమలు

బ్రహ్మలోకమ్ము, యముడు దంష్ట్రలు, మణియును,

904

వ. ప్నేహంబు దంతములు, మాయ హాసంబు, నేత్రాంతప్రసారంబు సర్గమ్ము, ప్రీత
యుత్తరోష్ఠమ్ము, లోభంబధరోష్ఠంబు, దర్మచూర్ణంబు వృష్టంబు ప్రజాపతి మేధమ్ము
సముద్రంబులు కుక్షి, పర్వతమ్ము లఘులు, నచులు నాడులు వృక్షంబులు కేశంబులు

బాల్యయౌవనకౌమార వార్ధకములు గతులు, మేఘములు లోచములు, సంధ్యలు
వసనంబులు, వంద్రుండు మనంబు, హరి విజ్ఞానంబు, రుద్రుడంతఃకరిణమునుగా
దంష్ట్రాకరాశంబును, నానాయుధదరంబును, బ్రహ్మక్షత్రైదనంబును, సహస్రశీర్ష
మును, సహస్రనయనంబును, సహస్రపాదమును, గోటిసూర్యప్రకాశమును,
విద్యుత్కోటి సమప్రభంబును, భయంకరమును, ఘోరమును, హృదక్షిత్రాసకార
కమును నగు సమృహారూపముఁగాంచి కంపమానహృదయులగుచు దేవతలు
మూర్ఖిల్లి వదంపడి కెలననున్న వేదములు ప్రబోధింప లేచి ముకుళితకరకపలులై.

క. సీరూపంబు జగవృథయంకిరము నెంతేఁజూచి మూర్ఖుఁ బయం

జారం గొంటిమి నీదుసంప్రమము సేయన్నేర్తుమే ; తత్పదం

భోరుద్వంద్వముఁ గొల్పుపామరుల మమ్ముం బ్రోవుమోదేవి ; వి

శ్వారూఢంబగు సీస్వరూప ముపసంహరంబుఁ గావించుచుకా.

906

ప. అగ్నియు సూర్యులంద్రులును నోషధులును దేవతలును సాధ్యులును బలుపక్షిమృగా
దులును పుంసజులును బ్రాణాపానులును ప్రేహియవంబులును దపంబులు శ్రద్ధయు
సత్యంబును బ్రహ్మచర్యవిధియు *సప్తప్రాణార్చులును సప్తసమిపంబును హోమమ్ము
లును లోకంబులును సముద్రంబులును నదులును బర్వతంబులును నర్విరసంబులును
సర్వోషణంబులును జన్మంబులును యూపంబులును దక్షిణంబులును ఋగ్యజుస్సామంబు
లును నెందుండి జనించె నట్టి సర్వాత్మకు నీకు నమస్కరించెదమని వెండియు, 907

తే. గీ. సమమగు నీదు విశ్వరూపంబు విడిచి, ముచ్చు కైకొన్న యాజగన్మోహనంపు
రూపు చూపుము మాభీతి మాపుమంచుఁ, బ్రార్థనమొనర్చు నమరులయందుఁదేర్పి.

ప. విదవ నంబయు నా విశ్వరూపంబు చాలించి తొంటిరూపంబు కైకొని యమరుల
కిట్లనియె.

909

ఆ. వె. మందభాగ్యులగు నమరులు మీరేడ. నా, విశ్వరూప మేడ ; భీతినొందు

బబ్బురిందె ; నే దయామతి మీకు సా, జెత్కరింపఁజేయఁ గడఁగితిఁజూడి.

మోక్షమునకు జ్ఞానం బావశ్యకమనుట.

క. యోగంబుల దానంబుల, నాగమముల మేలితపములాదిగ నేయే

యోగములనైన నన్నున్, వేగమఁగొనఁజాలు బబ్బునే ; యెందేనిన్.

911

*ప్రాణములు, ఆర్షిములు, ఆవి ద్వంద్వము.

వ. అని చెప్పి హిమగిరి నుద్దేశించి గిరింద్రా : ప్రకృతంజాలింపుము పరమాత్మ
యుపాదిభేదమ్మున జీవతత్వమ్ముఁజెంది కర్తృత్వాద్యను గతుండగుచు దర్శాదర్శైక
కారణంబులగు నానాకృతులొనర్చుచు నానాయోనులజనించుచు సుఖదుఃఖమ్ము లనుభ
వించుచు మరలఁ దత్తత్కర్మానుభవమ్మునజేసి నానాశరీరమ్ములు తాల్చుచు సుఖ
దుఃఖానుభవం బొనర్చుచు ఘటీయంత్రంబు చందమ్మున విరామంబుగొనక యజ్ఞా
నంబునందలి పొరలుచుండు. 812

పీ. కావున చునుజఁ డజ్ఞానంబు నశియించు , పొంఁపె విద్యాభ్యాసమును నొనర్చు
వలయు ; జన్మంబునఫలమగుటయుఁ బురు , పార్థవమాప్తియు నమృతముక్త
దశయు నజ్ఞానంబు నశియించుటయకాదె ; , యజ్ఞానజనుగు నుపాప్తియొందెఁ
గర్మంబునొందె నజ్ఞాననాశనమునఁ , గారణములుకావు ; కాని రాగ

తే. గీ. దోషముల్యము లై నట్టి దోషఁగు లెవఁగఁ
జేయుఁగన ననర్థంపుఁజేటుదెచ్చుఁ
గర్మములవంకఁ బోక విజ్ఞానమహిమ
చెందుపొంఁపెఁ బ్రయత్నిమ్ముచేయవలయు. 813

వ. కొందఱు కైవల్యమ్మునకు విజ్ఞానంబు కారణంబైనను "కుర్వన్నే వేహకర్మాణి"
యను ననుశాసన బుఃలిమిఁ గర్మింబులు తత్రాప్తికి నహాయంబనియు హితకాతి
యనుయుం బుఁకుదురు హృద్గ్రంథి జన్యంబగు కర్మమ్మునకు హృద్గ్రంథిభేద
పాదనంబగు విజ్ఞానంబునకు దమఃసకాళంబులకుంబలె యోగవద్యంబు సంభవిం
వదు. కావున వైదికంబులగు సంస్కృతంబులను జిత్రకుద్దికరమ్ముఁని యెఱింగి
శమదమతతిజెనై రాగ్యసంభవపర్యంతమ్మును గర్మమ్ములొనర్చుచుఁ బిదవ నర్వసంగ
పరిత్యాగ బుచేసి శ్రోతియుండును బ్రహ్మవిఘ్నండును నగు గురువరుంఁగాంచి
విద్యాభ్యాసంబగు భక్తిరతుకృత్త వేదాంతశ్రవణఁబుసేయుచుఁ దత్త్వమస్యాదివాక్య
మ్ములఁ శర్థంబు విధించునది. 814

తే. గీ. "తత్త్వమపి" యను వాక్య ముద్వైతిబోధ, కము తదర్థమెఱింగిన విమలమతియ
యెను ; నేననుతిండు; గిరింద్ర : తేట, తెల్లముగను తదర్థంబు తెలియవినుము.

వ. 'తత్' పదమ్మునకు నర్వజ్ఞత్వవిశిష్టతన్యంబును, 'అస్య' పదమ్మునకుఁ గింద్ర
జ్ఞత్వవిశిష్టతన్యంబును, వాచ్యంబు. 'అపి' పదవాచ్యంబైక్యం; విదివదార్థంబు.
సంస్కృతాన్వయంబునై తన్యంబును గింద్రజ్ఞత్వవిశిష్టతన్యమ్మును వొక్కటియేయని
వాక్యాన్వయంబు. ఇట్టి మర్థంబు విమర్థంబు కావునఁ దత్త్వంపదమ్ములకు జహదజహ

ల్లక్షణచే జైతన్యమాత్రార్థకత్వంబు స్వీకరించి యతార్థంబు పరిహరింపవలయు.
అట్లేని చైతన్యంబు చైతన్యంబు నొక్కటియే యని యవిరుద్ధంబగు వాక్యార్థంబు
లభించునని చెప్పి మఱియు విట్లనియె. 916

తే. గీ. స్థూలమును, గారణంబును, సూక్ష్మమనఁగ
మూఁడు దేహంబు లాత్మకు మున్నుపాదు
లని నశింపఁగ నందున్న యైదుకోశ
ములను దాటిన నా బ్రహ్మపుష్ప మరయు. 917

వ. పంచీకృతమహాభూతసంభవంబును భోగాలయమ్మును జరావ్యాధిసంయుతమ్మును
నగునది స్థూలదేహంబు. జ్ఞానకర్మేంద్రియయుతింబును ప్రాణపంచకయుతంబును
ఋసంపీకృతభూతసంభవంబును మనోబుద్ధియుతంబును సుఖదుఃఖాద్యవబోధకం
బును నగునది సూక్ష్మదేహంబు. అనాదియు ఋనిర్వచనీయమ్మును నగు నజ్ఞానంబు
కారణదేహంబు. ఈ దేహత్రయమ్ము నెరియించినపిదపఁ గేవలాత్మ మిగులుఁ
నితనికి జననమరణమ్ములలేవు. కాశ్యకమ్మును నిత్యమ్మును బురాణంబును నబు
వుకన్న నబువును మహత్తుకన్న మహత్తును జంతు * గుహనిహితంబును నేతి
నేతీతివాక్యపరిశిష్టమ్మును హననకర్తృత్వహననకర్మత్వదూరమ్మును నగు నాత్మ
వస్తువును వీతకోకిలగువారు పాజెత్కరింతురు. 918

సీ. రథి యాత్మ. దేహంబు రథము, పారథి బుద్ధి, క్రాకులు, మన మింద్రియా? వారు
వము, లింద్రియముల మనముగూడి తద్గోచ, రములగు వలువిషయముల నాత్మ
యనుభవించునటంచు మునులందు; రయ్యవి, ద్యయు నమనస్కత్వ మకుచివిధము
గలవార లెన్నఁడుఁ గాంచరు తత్పద, మును, సంస్కృతినిబడి పొదలుచుండ్రు;

తే. గీ. విద్యయును సమనస్కత్వవిధియు కుచిత
యును గలుగువారు తత్పద మనుగమిత్ర
రజ్జువు మనఁబు, తెల్వి పారథిగఁ గలు
వాఁడు తుదముట్టు మత్పదార్థవ్యవస్థనందు. 919

వ. ఇట్లు క్రుతిమత్వముసారంబుగ నాత్మచే నాత్మనిశ్చయంబొనర్చి నిధిద్యానవమ్మున
నాత్మరూపనగు నన్నుఁదలంచునది. యోగవృత్తికిమున్ను దేవీవ్రణవంబగు హ్రీం
కారమ్మునందలి యుత్కరత్రయార్థంబు విధారించి హకారంబు స్థూలదేహంబనియు
రకారంబు సూక్ష్మదేహంబనియు వీ కారంబు కారణదేహంబనియు హ్రీంకా

రంబు తురీయంబగు దేవీరూపంబనియు నిట్లు సమష్టివృద్ధిచేహంబులు నిర్ణయంబొనర్చి పిదప వచ్చాని కైక్యమ్ము నిశ్చయించి ఃఠీనాక్షింధగుచు నాసాత్యంతర వందారులగు ప్రాణాపానంబుల నయంతొనర్చి వీతవివయాకాంక్షత్వమ్మును వీతదోష త్వమ్మును విమత్సరత్వమ్మును దనర నివ్యాజమ్ముగు భక్తిపంపున నీరావంబగు గుహాముఖంబుఁ ప్రవేశించి హ కారయాపుడగుచిత్వాత్మను ర కారయాపుడగు తైజసాత్మయందును నచ్చాని వీకారరూప ప్రాజ్ఞాత్మయందును వచ్చాని ప్రాంకారమ్ము నందును బ్రవిలాసమ్మొనర్చి వాచ్యవాచకతాపీనమ్మును ద్వైతభావవివర్జితమ్మును నఖండంబును నగు సచ్చిదానందమ్మును జైతన్యాగ్ని దీపశిఖాంతరమ్మున భావించుచుఁ దద్భావనంజేసి మదీయసాక్షాత్కారంబుఁగాంచి మద్రూపుడగుచు మదై క్యమ్ముఁగాంచు నవిన విని హిమవంతుం డంబ కిట్లనియె.

920

తే. గీ. తత్త్వదర్శనమునకు పాధనముయోగ, చుంబి నంవిత్సదాయక మంచువింబిఁ దెలియఁజెప్పము తద్విధి తేటతెల్ల, ముగను భక్తుని ధన్యునిఁ దగదెదేయ :

యో గ మం త్ర వి వే చ న ము.

ప. అని వినయావనకుండగుచు నడుగుటయు సంవిక గిరింద్రాః యోగంబన జీవాత్మైక్యంబికాని వేటొందుగాదు. తత్త్వకారం బెఱిఁగింతు. యోగవిఘ్నకరమ్ములగు కాచక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యమ్ములను యమనియమాసనప్రాణాయామ ప్రత్యాహారధారణాధ్యానసమాధు లనియెడి యష్టయోగాంగమ్ములచే జయింపవలయు; నహింసయు సత్యమ్మును నస్తేయమ్మును బ్రహ్మచర్యంబును దయయు వార్ధవమ్మును తపయు ధృతియు మితాహారమ్మును శౌచమ్మును నను నీవదియు యమంబులు. తిపంబును సంతోషంబును నాస్తిత్వమ్మును దానమ్మును దేవపూజయు సిద్ధాంత శ్రవణమ్మును జ్ఞయ మతియు జపమ్మును హోమమ్మును నను నీవదియు నియమమ్ములు. పద్మాసనమ్మును స్వస్తికమ్మును భద్రమ్మును వజ్రాసనమ్మును వీరాసనమ్మును ననునివి యైదును నాసనమ్ములు.

922

గీ. చరిణతలములురెండును నక్థలందుఁ, జేర్చి బొటవ్రేకులను రెండుచేతులఁగొన వలయు ప్యుక్తమమగు గతి నలయి కెడలి, యదియ పద్మాసనము భూధరాదిసత.

సీ. చరిణతలమ్ముం జానూరుమ్యుతా , గమ్మునదిది ఋజుకాయుడగుట

స్వస్తికమ్ముండు : *నీవని వాఙ్మయమయందు * గుణ్యధ్వయమ్ము దగులఁగ నిల్చి

*నీవని = అంధప్రాణి

యందకోశాదస్పమర్శిత పాదపా , ర్హి యగుచుఁ గరముల చేతఁ బట్టి
కొనుట భద్రాసనమనియిండు ; జానుభా . గమలందుఁ బ్రత్యజ్ఞాభిములైన

గీ. వ్రేళ్ళుగల చేతుల నిమిచ్చి కాళ్ళు దొడల
యందుఁ గ్రమముగనిడుట వశ్రాసనమగు ;
నొకవడము క్రిందఁ దొడమీఁదనొకటి యుంచి
యమర ఋజుకాయఁడగుట వీరాసనంబు.

924

ప. ఖోదశమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మున నిదానాదీచే బాహ్యవాయువు నాకర్షించి
చతుష్టప్తిమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమున సుషుమ్నానాదీచే నద్దానినాఁగి ద్వాత్రింశ
స్మాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మునఁ బింగళనాదీచే నల్లన రేచించుట ప్రాణాయా
మమ్మునాఁబడు ఇయ్యది సగర్భవిగర్భ భేదమ్మున రెండు తెఱంగు; లందు జప
ద్యానాదినహితం బాద్యంబు, తదపేతంబు ద్వితీయంబు

925

గీ. క్రమముగా ఓట్టులభ్యాసకలవ నెగడు. ధన్యునకు స్వేదకంపభూత్యాగములు ల
భించు; నం దాద్య మధమతమించు రెండ, వయది మధ్యమమగుమూఁడవయదిమేలు.
ప. స్వస్వవిషయమ్ముల వింగ్గళమ్ముగ నంచరించు వింద్రియమ్ముల సరికట్టుట ప్రత్యా
హంబు. మఱియు నంగుష్ఠగుల్ఫజానూరుమూలాధారలింగనాభులయందును
హృ *ద్గ్రివాకంఠదేశమ్ములయందును , లంఘికయందును నానయందును పూర్వద్య
మస్తకాదులయందును యథావిధిగఁ బ్రాణమరుద్ధారణంబు ధారణయనఁబడు; చైత
న్యాంతరవర్తియును సమాహితమ్మును నగు మనమ్ముచే నాత్మయం దభిష్టదేవతా
ద్యానంబు ద్యానంబు నాఁడగు; జీవవరమాత్మలకు సమత్వభావసనమాధినాఁబరగు;
నిది యష్టాంగలక్షణం బింకమంత్రియోగం బాకర్షింపుము. చంద్రసూర్యాగ్నితేజో
యుక్తమ్మును జీవబ్రహ్మైక్యరూపమ్మును బంచభూతాత్మకమ్మునునగు విశ్వంబు
శరీరంబు. అందు మూడుకోట్ల యేఁబదిలక్షం నాడులుగలవు. అందును బదివ్రధా
నంబులు. అందు మూడు వ్రధానతమమ్ములు. వానినామమ్ము లిదాపింగళాసుపు
మ్ములు ఇందదానాదీ చంద్రరూపిణి. పింగళ శక్తిరూపయు సమృతవిగ్రహయు
పుంరూపయు సూర్యవిగ్రహయునై వెలయు. ఈ రెండును మేరుదండస్థితమ్మును
సూర్యచంద్రపహ్నిరూపిణియు నగు సుషుమ్నానాదీకి వామదక్షిణపార్శ్వమ్ముల

* గ్రీవ=మెడ. కంఠము=కుత్తుక.

• లంఘిక=కొండనాఁకి.

నొప్పెడి సర్వతేజోమయమ్మగు నీ సుషుమ్నానాడియొక్క మధ్యమ్మునందు విచిత్రానామకంబగు నొక యవాంతరనాడియుండు. దాని మధ్యమ్మునందుఁ గోటి సూర్యసమప్రభమ్మును నిచ్చాక్షావక్రియాత్మకంబును నగు స్వయంభూలింగమ్ము కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున ప్రాంకారాత్మకంబగు మాయావీణమ్ము వలదు. తదూర్ధ్వమ్మున రక్తవిగ్రహయు దీపశిఖాకృతియునగు కుండలి చెలంగు. అదియ దేవ్యాత్మికయనంబునఁగూఁ; దద్బాహ్యమ్మున వకొరాది సకారాంత దత్తుర్దళమ్మును నీత వర్ణమ్మును దీప్తహేతుసమప్రభమ్మును నగు పద్మమ్మును తదూర్ధ్వమ్మున ననల ప్రఖ్యమ్మును వజ్రకాంతమ్మును బకొరాది లకారాంత పద్దళంబును । స్వాదిష్ఠానమ్మునునగు 2 మూలాధాంబు కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున నాభిదేళమ్మున మేఘాభిమ్మును విద్యుత్ప్రభమ్మును బహుతేజోమయమ్మును డకొరాది ఫకారాంత దళ వర్ణదళసంయుతమ్మును విష్ణ్వదిష్ఠితమ్మును విష్ణ్వాలోకనకారణమ్మును నగు 3 మణిపద్మమ్ము గలదు. తదూర్ధ్వదేళమ్మున ద్వారదళదళయుతంబును సుద్యదాదిత్య సన్నిభంబును వానంద నియంబును కకొరాదితకారాంత వర్ణమణితమ్మును దుద్రాదిష్ఠితమ్మునునగు 4 ననహతపర్వంబుకలదు. తదూర్ధ్వమ్మున షోడశస్వంయుక్తమ్మును ధూమ్రవర్ణమ్మును మహాప్రభమ్మును నగు షోడశదళపద్మం బెండు; నయ్యది పరమాత్మావలోకవద్వారమ్మున జీవునకు కుద్ది నొడగూర్చుటంజేసి వికుద్ధంబునఁబడు; నిద్ధావికి నాకాళంబనియు నామాంక రమ్ము గలదు తదూర్ధ్వమ్మున నాక్షాచక్రంబు పొసఁగు. దీనియందు జీవునకు నితీక ర్రవ్యతా విషయమ్ముగు పర మేశ్వరాక్ష సంక్రమించుకతన దీనికి నామం బవ్వర్ణం బగు. ఇదియార్థాద్విష్టానంబు. ఇయ్యది హకార త్కారాత్మక ద్వీదళయుక్తంబు. దీని మీఁద కైలాసపత్రంబును, దానిమీఁద రోధివీచక్రంబును వలదు. తదూర్ధ్వంబునఁ బరమాత్మస్థానంబగు సహస్రారచక్రంబు గలదు. ఇయ్యది యాధారచక్రంబుల క్రమంబు. ముందుఁ బూరక యోగంబున బాహ్యవాయువుల నాకర్షించి కుంభకం బొనరించి, యవ్యాయువుతోఁగూడఁ దనమనంబును మూలాధారమందుఁ జేర్చు

1. స్వాదిష్ఠానమ్ము. స్వస్య = తనకు, అసగా వరిలింగమునకు ఆధారము.
2. మూలాధారము = ఆధారాదిపట్కమ్మునకు మూలము.
3. మణిపద్మము = మణిపలే వికసించిన పద్మము. మణిపూరమనియుం గలదు.
4. అనహతమనిగా, తాదనములేకయే ధ్వనికలిగియుంచునది.

వలయుఁ బిమ్మట మూలాధార చక్రమునందలి కుండలినిఁ జేరి మూలాధారగత వాయువుచేఁ బీడించి మేల్కొల్పువలయు. అటులొనర్చి మున్ను వివరింపఁబడిన దక్షములయందలి తేజోమయస్వరూపము లింగములను భేదించుచు నమూర్తమున నెక్కుండలిని సహస్రారమును బొందింపవలయును. అనంతర మ్మటనిన్న శంభునితో నెక్కుండలిని కైక్యంబు భావింపవలయు; నయ్యేడ శివశక్తి సమాయోగంబునఁ బొడమిన ద్రుతలాఙ్కీస సమానవర్ణంబగు వానంవరసాత్మకామృతంబును గుండలినిచేఁ ద్రావించి పదపది పూర్వోక్తపట్టుక్రాద్దిష్టానదేవతలనెల్ల నయ్యమృత మ్మునన సంతర్పించి, పిమ్మట నేమార్గమ్మునఁ గుండలిని సహస్రారము నందెనో, యామార్గమ్మునన మూలాధార చక్రమ్మునకు దింపవలయు. 827

క. ఈరీతి ననుదినం జే, వారైన నొనర్తురేని వారు జరామృత్యురూఢింగంపక సం, సౌము దరియింపుము రసాధరమోశి. 828

ప. వారికి చిహ్నాదిదోషదూషితమ్ములగు మంత్రమ్ములు వైకము సిద్ధించు. నేమేలఁ జగన్మాతనగు నాయం దేయేగుణంబు లెనంగు నయ్యుని వారియందును ప ర్తించెడి. ఇయ్యది వాయుధారజప్రకాంం బిట్టిభారణంజేసి దిక్కలాద్యనవచ్చిన్నవగు నాయందుఁ జిత్తమంచి జీవబ్రహ్మైక్యయోజనంబుకతనఁ దన్మయిందగు. అట్లమ లినంబగు చిత్తంబు సిద్ధింపదయేని యవయవ యోగమ్మున యోగాభ్యాసం బొన రించునది. మదీయంబుంగు హస్తపాదాదుల మనంబు గుఱికొల్చి క్రమక్రమమ్మునఁ బ్రతిష్ఠానమ్ము గడచి వికర్షచిత్తుండై మద్రూపమ్మున మనమ్మునిచి, చిత్తలయంబగు దన్క జవహోవాదికంబుల విష్టమంత్రాభ్యాసంబొనర్చి జ్ఞానప్రాప్తి నందవలయు. పదపది పూర్వోక్తయోగాభ్యాసమ్మున కర్హతగలిగెడి. యోగములేని మంత్రమ్మును మంత్రములేని యోగమ్మును లేవని యెఱుంగునది. 829

తే. గీ. యోగమంత్రమ్ము లెందు నన్యోన్యసాధ, కములగుచు బ్రహ్మసిద్ధికిఁ గారణములు బ్రహ్మ మగువడనగును మంత్రమున దివ్యై, కతినఁ జీకటి యింటిలోఁ గలశి వగిది.

తే. గీ. ఇట్టి యోగమంత్రమ్ముల నెఱుఁగఁబడెడి, మాయచే నావృతం బాత్మమోయగేశః యోగవిధి దేశికుని గొల్చి బాగుగనెఱుఁ, గంగవలె కావువతనమ్ము గఱువలేదు.

తే. గీ. స్వప్రకాశంబు బుద్ధివిష్టంబు బ్రహ్మ, మిందుఁ గల్గిత మిజగమెల్ల బ్రహ్మ మరయనేరికిఁ గాదుశఃకంబుదీని, నెఱుఁగువాఁడు మృగ్యుండనియెఱుఁగుమచల.

ధ్యానయోగము.

వ. వెండియు సునదవ్యరేణ్యమ్మును, బరమ్మును, విజ్ఞానాగోచరమ్మును, వరిష్ఠమ్మును, లోకాధారమ్మును, మాత్మమ్ముకన్న మాత్మమ్మును, స్థూలమ్ముకన్న స్థూలమ్మును, నక్షరమ్మును, నమృతమ్మును, నత్యమ్మును నగు పరబ్రహ్మంబు నెఱుంగవలయు. అదియెట్లుంటేని? ఔపనిషదంబగు దనువునం దుపాసనంబుచే నిశితంబగు మనంబు శరంబు సంధించి తల్లక్ష్యంబు భేదింపవలయు. మఱియుఁ బ్రజనమ్ము భవవును, సంకాకరణమ్ము శరమ్మును, బ్రహ్మంబు లక్ష్యమ్మునుగాఁ జూపట్టుఁ దద్దేదనమ్ము నకు నప్రమత్తచిత్తత్వం బపేక్షితంబగు. అది సమకూడినచో శరమ్మునకుంబలెఁ దన్మయత్వం బలపడునని వెండియు.

933

క. దీవియును నాకాశంబుఁ బృథివి మది ప్రాణములు నెం దొదిఁగి పఱలు నదే
యపు నాత్మ దీనినెఱుంగును, యదితథముగ నితరివిద్య లవియేమిటికిఁ.

934

వ. ఇదియ మోక్షప్రాప్తికిఁ బరమసాధనంబగు మార్గము. మఱియు రథనాథియం దరమ్ముల తెఱుంగున నాడులన్నియు నెందుంటు నతంద సర్వాంతర్యామియు బహుదా జాయమానుం డనియు నెఱింగి యవ్వరవస్తువు “నో” మనుచు నజ్ఞాననాశనమ్ము నతై ధ్యానింపుము. నీకు కులంబగు నయ్యాత్మ దివ్యంబగు వ్యోమహాసబ్రహ్మపురమ్మున నుండునని తెలిసికొనుము.

935

తే. గీ. ఆతఁడు మనోమయుండయి ప్రాణదేహ
నేతయయి యన్నగకుండయి నెగడు నట్టి
కేవలానంద మమృత మీక్షింతు దీరు
లైనవారలు తమ ఘనజ్ఞానపటిమ.

936

క. ఉడుగునికర్మమ్ముల పెం, పడఁగున్ దన హృదయసంశయంబు లడంగున్
విడునొగి హృదయగ్రంథియు, నడరు పరాపరముఁజూచి నంతన యెందుఁ.

937

క. తనరు హిరణ్మయకోశం, బున జ్యోతిర్జ్యోతి విరజమాను నిష్కళమున్
ఘనమునునగు బ్రహ్మము నెఱిఁ, గినవారలె యాత్మవిదులు గిరికులలింకా.

938

తే. గీ. ఆచట వెలుగడు మార్కుఁ దబ్బారి తార
కలుమ మెఱుపులు వెలుగవు వెలుగ దగ్గి
యాత్మయె వెలుంగు నవ్వాని నమనరించి
నర్యము వెలుంగుఁ దత్కాంతి జగము వెలుగెను.

939

తే. గీ. పార్వముల ముందువెన్న నభిష్యునందు

బ్రహ్మమః జగంబు సర్వంబు బ్రహ్మమనుచు

ననుభవమ్మున నెఱిగిన యట్టివాఁడు

ధన్యుఁడు కృతార్థుఁ డుత్తమతముఁడు గిరిపః ।

940

క. రెండవవాఁడుండిన భయ, ముందెడి నవ్వాఁడలేకయుండిన భయమే

ఘండెడి ? నదైవకంఠిటు, పండిన నొకలోపమున్నె ? పర్వతమోః ।

941

ప. వానికివి నాకును వియోగంబులేదు. వాఁడు నేను; నేన వాఁడని యెఱుంగుము. జ్ఞాన
వంతుండున్నచోటన యేనుండు. జ్ఞాని హృదయాంభోజమద్యమ్మునందక్కఁ గైలాస
వైకుంఠాదిలోకమ్ముల నే నుండుదానఁగాను.

942

తే. గీ. నన్నుఁ బూజింతుకంటె ననంతకోటి, గుణితఫలమిచ్చు మధ్యక్రకోటిపూజః

వాఁడ ధన్యుఁడు కృతకృత్య వానితిల్లి, వానివంశంబు శస్త్రంబు వంద్య మనను.

క. ఎవని మనమ్మునఁ జిల్లయి, మవు బ్రహ్మజ్ఞానమమ్ము నకనికతనఁ బు

జ్ఞానతి దర యింక నా చె, వృణంపినది నీటలేదు పర్వతమోః ।

944

ప. ఇది భక్తియుక్తుండును సత్సత్వభావుండునునగు జ్యేష్ఠపుత్రునకును దాదృకుండగు
శిష్యునకుఁ దక్క వేఱొక్కని తెఱిగింపఁ దగదు. దేవతాగురుభక్తియుక్తుల కుప
దేశించు బ్రహ్మవిద్యయ నునకాశింబు. తదుపదేష్ఠయ పరమేశ్వరుండు. బ్రహ్మ
జన్మప్రదాయకుండు; తండ్రికంటెను నధికుండు. వాని ఋణంబు తీర్చువాఁడు
లేఁడని చెప్పి మఱియ విల్లవియె.

945

అ. వె. గురువు ప్రోచి శిష్యుఁడు కోపించెనేనియు, గురువు శిష్యునెడలఁ గోపియైన

శిష్యుఁడు ప్రోవలేడు; సిద్ధమియ్యది కాన, గురువు నెడల భక్తిఁ బొరయవలయు.

క. త్రికరణకుద్ధిగ గురునెడఁ, బ్రకటింపఁగవలయు భక్తి. బ్రహ్మజ్ఞానా

త్మకమగు విద్యనిదిన గురు, నట ద్రోహమొర్చినట్టి నరుఁ డనుమొందున్. 947

ప. మున్నిండ్రుచిచే * నదర్శణుండు శిరిశ్చేదమ్ము పఱిమ్ముగాఁ బడపిన బ్రహ్మవిద్య
నకులల కుపదేశించినకతమ్మున నిండ్రవజ్రభిన్న శిరిస్కుండై మరల నాభిషగ్వరు
లచే సంయోజితశిరిస్కుండయ్యెఁ గావున.

948

* ఈ యదర్శణునిపేరు దద్యజ్ఞుని. ఇతని మొదటిశిరస్సును అశ్వినరేవతికి యశ్వశిరము నతికిరి. ఇంద్రు డద్రుచినే చేపించెను. పిదప శ్వశిరస్సునే యశ్వినులు సంపిందిరి.

తే. గీ. బ్రహ్మవిద్య లభించుట బహుళకష్ట
సాధ్య మది యీ దగ దపాత్రజనులకెందు
సుజనుల కొనంగుచును దారు సుకృతమంది
సుకృత మందింపవలయు శిష్యులనుగూడ.

349

భ క్తి యో గ ము.

వ. అని యువదేశించిన యంబంగంచి హిమాలయంబు మధ్యమాధికారియగు విరాగికి
జ్ఞానలబ్ధికై సుఖోపాయం బానతీవేయనుడు నాపె యిట్లనియె. 950

తే. గీ. కర్మయోగంబు జ్ఞానయోగంబు భ క్తి, యోగమను మూఁటిలో భ క్తియోగమనుక
రంబు మనుజులకెల్లఁ గరంబు కాయ, మానసాదులకును వీడలేనికతన. 951

వ. గుణక్రయభేదమ్మునంజేసి మనుష్యులది క్రియును మూఁడు తెఱంగు లందు. 952

క. వరపీడచేయుటకు మ. త్వరముగా గ్రోదంబుఁ దార్చి దంభమ్ము పుర
స్పరముగ నడచెడి వరమ, నృదులకుఁ గలభ క్తి కామనంబు గిరీంద్రః 953

క. అనమున స క్తియుఁ గోర్కుల, పనయును భేదమతి భోగవరతయుఁ గల మా
నిమలదయన భ క్తియ రా, జనియగుఁ దత్కృతులకు ఫలస క్తకలిమిగా. 954

క. వరపీఠార్పణముగఁ గ, ధృరతియు వేదమ్ములందు మాన్యతయును ది
వ్యరసాయనమ్ములగు మ, త్పురాణములు వినుట సత్త్వపున్ బిత్తియగుగా. 955

వ. ఈ సత్త్వభ క్తి యవరభ క్తి ప్రాపికయగుఁగాని తక్కురెందును గానేరవు. మద్గుణ
శ్రవణమ్మును, మన్నామకీర్తనమ్మును, గళ్యాణగుణరత్నంబులకు వాకంబవగు
నాయందుఁ దైలధారానమంబుగఁ జీత్రంబు నిలుపుటయు, సామీప్యసాయుజ్యసాలో
క్యమ్ములం దిచ్చలేకుండుటయు మత్సేవకంబె నన్యమెఱంగుమియు, సేవ్యవేదక
భావమ్మునంజేసి మోక్షమ్మునం దనిచ్చయుఁ బరామర క్తి కలిమి నన్ను జింతించు
టయు, స్వాభిన్నంబుగ నన్నుఁ దెలియటయు, సర్వజంతువులయందు మద్రా
పంబు భావించుటయు, స్వాత్మయందుంబోలెఁ బరాత్మయందుఁ బ్రీతియుఁ, జైత
న్యంబుల కైక్యం బెఱింగి భేదబుద్ధిలేకుండుటయు, నాచందాలాంతంబు సర్వ
ప్రప ర్రమావయు స్వరూపముమగా నన్నిటింగి వారించుజింతించుటయు, నమస్క
రించుటయు, నెందేని ద్రోహబుద్ధి లేకుండుటయు, మదాలయనందరసంబునందును
మచ్చుకొలోకనంబునందును, నస క్తియు, మచ్చాత్మచుంక్రతంక్రాదిశ్రవణశ్రద్ధయుఁ

బ్రేమాకులమతియు, రోమాంచికళరీయండును, గద్గదకంతుండును, నానందాశ్రుజల
పూర్ణలోపసుండును నగుచు ననన్యభావమ్మున స్వకారణకారణంబు నగు నన్ను
యజింతుటయు, మదీయంబులగు నిత్యనైమిత్తికప్రతంబులావరియటయు, మను
త్సవదిదృశ్యయు, వస్మదుత్సవకరణమ్మును, మన్నామంబుల యుచ్చైర్గానంబును,
దదనుగుణంబగు నృత్యంబునుగలిగి నహంకారరహితుండును, దేహతాదాత్మ్య
వర్జితుండును నగుచు, భ్రాంధానుగతమ్ముగు కర్తమ్ము లనుభవించుచు నందు విచా
రంబులేకుండుటయు మున్నగు గుణంబులుగల వానిభక్తి పరభక్తి యనఁబడు.
నిట్టిభక్తుండు చిన్మాత్రమ్ముగు మద్రూపమ్మున లయంబుఁజెందుఁ నేతావృశమ్ముగుభిక్తినే
జ్ఞానమ్మునియెఱుంగఁ దగు. ఇహ్యుదియ వైరాగ్యపరమావధియునని మఱియు
నిట్లనియి.

956

క. ఏతాదృకుఁడగు భక్తిస, మేతుండును బూర్వకర్తమేళవమున వి

జ్ఞాతృత్వము పొరయనిచో, నాతఁడు మద్ద్వీపమునకు నరుగు గిరిండ్రా. 957

వ. అచట నిచ్చలేకయు ననుస్తభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ బిదపఁ జిద్రూపజ్ఞానమ్ముఁ
గాంచి దానంజేసి ముక్తిం బడయు. ఈ రోకమ్మునవ దృఢతరజ్ఞానమ్ముకలవాఁడు
బ్రహ్మాతాదాత్మ్యంబు గాంచు. బ్రహ్మము నెఱింగినవాఁడ బ్రహ్మచ్ఛువి యెఱుం
గుము. బ్రాంతితిరోహితంబగు కంఠచామీకరంబు బ్రాంతినాళమ్మునం జేసి తెలియు
వగిది వజ్రానవృన్నంబగు నాత్మను జ్ఞానమ్మునం దెలియట లబ్ధిలబ్ధియగుఁ గాని
నేఱొందుగాదు.

958

తే.గీ. జగతి వైరాగ్యవంతుఁడై జ్ఞానహీనుఁ

డగుచు మృతిఁజెందెనేని యయ్యనపుచరితుఁ

డంబుజోద్భవరోకంబునందు పౌళ్య

మమర వసియించు నాకల్ప మద్రినాథ.

959

తే.గీ. అట్లువసియించి శ్రీమంతు లైనవారి

యింట జనియించు విజ్ఞాన మెనక మెనఁగ

ముక్తియునుజెందుఁ గావున మోక్షకామి

జ్ఞాన మార్జింప యత్నంబు వలువవలయు.

960

వ. విజ్ఞానంబున ననేకజన్మసాధ్యంబగుట నద్దానికై ప్రతిజన్మమ్మునను బ్రయత్నంబొనర్చు
వలయుఁ గానినాఁడు పూర్వపదభ్రష్టుండును గాఁగలఁడు.

961

తే.గీ. జన్మములయందు మానవజన్మ మదిక, కష్టసాధ్యంబు దాన వగ్రజతయును శ
మాదిషట్కంబు యోగసంప్రాప్తి మంచి, గురువు దొరకుట దుర్లభ మరయనెంచు.
వ. ఇయ్యవి దొరకొనినను నింద్రియపాటవమ్మును ¹దను సంస్కృతత్వమును దుర్ల
భంబులగు. 968

క. ఏతాదృశపాదన సము, పేకుండయ్యును సుబుద్ధిపెంపుర విజ్ఞా
నాతిశయముఁ గొననెంచని, పాతకిజన్మంబుఁ దలఁప వ్యర్థమగుఁజూపి. 964

క. జ్ఞానమార్గింపఁ దివిరెడి మానవుండు, ప్రతిపరమ్మును హయమేద ఫలముచెందు
నర్వభూతములందు విజ్ఞాన ముండుఁ, బాల మృతమున్న బాతిగఁ బర్వతేంద్ర. 965

వ. మనమ్మును మంథాపమ్మున విజ్ఞానంబు తఱచిన దానంజేసి చిదైక్యంబు దొడరునని
వేదాంతసిద్ధాంతంబని నొడువు వప్పరాంబికకు హిమాద్రియిట్లనియె. 966

తే.గీ. అంబః చూడంగఁదగిన దేశంబులెవ్వి, సంతనంబిచ్చునట్టి యుత్సవములెవ్వి;
తనరఁజేయంగఁదగిన వ్రతమ్ములెవ్వి, చెప్పమి యన నిట్లని చెప్పఁదొడఁగె.

క. అన్నియు దృశ్యస్థానము, అన్నియుఁ గృత్యవ్రతమ్ము అన్నియు మత్స
ర్యోన్నతమహాకాలమ్ములు, కొన్నివచించెదను నందుఁ గొనకొని వినుమా. 968

. దే వీ వ్ర తో త్స వా ది క ము.

వ. లక్ష్మీనివాసంబగు కోలాపురమ్మును, రేణుకానివాసంబగు మాతృపురమ్మును హింగు
ళానివాసంబగు కుళజాపురమ్మును, జ్వాలాముఖీనివాసంబగు సప్తశృంగంబును,
కాకంభరీ భ్రామరీ రక్తదంతికా దుర్గా స్థానమ్ములును, వింధ్యాచలనివాసిని స్థానమ్మును,
నన్నపూర్ణానివాసమ్ముగు కాంచీపురమ్మును, భీమాదేవియు, విమలయు, శ్రీ చంద్ర
లయుఁ, గోకియు ముండుదోటలును, నీలాంబానిసంబగు నీలాచలంబును, జాంబూ
నదేశ్వరీ స్థానంబగు శ్రీనగరంబును, గుహ్యకాశీస్థానంబగు నేపాళమ్మును, మీవాక్షీ
స్థానంబగు ²చిదంబరంబును, సుందరీసమధిస్థితంబగు వేదారణ్యంబును, ³బర
శక్తి నివాసంబగు నేకాంబరంబును, దక్షిణదేశస్థితంబగు మహాలసాస్థానంబును,
వరాహదేశస్థితంబగు యోగీశ్వరీస్థానంబును, జీనదేశస్థితంబగు నీలనరిస్పృతీ స్థానం
బును, వైద్యనాథక్షేత్రస్థంబగు బిగళాస్థానంబును, భువనేశ్వరినగు నా స్థానంబు

1 వేదోక్తసంస్కృతవత్త్వము.

2 చిదంబరము, హాలావ్యస్థానము.

3 వరశక్తి, భువనేశ్వరి.

మణిదీప్తపంబును, శ్రీమత్ప్రపరభైరవీ స్థానంబగు ¹కామాఖ్యాయోని మండలంబును, దృశ్యంబులు. ఇందుఁ దుట్టకుదిస్థానంబగు యోనిమండలంబు మహామాయా దిష్ఠితంబగుకతన భూమండలస్థితంబులగు క్షేత్రములకెల్ల రత్నంబనంబరంగు. దీవికెక్కుడుక్షేత్రం బీధరాతలమునలేడు. ఎతిమానంబున శ్రీదేవి యెచటరజనన్వలయగునో ²కాద్యశంబగు కామాఖ్యాయోనిమండలమునఁ గల దేవతలంబును బిర్యతకాదాత్మ్యంబుచెంది వసింపుచుండుదు. వేయేః 3 తద్యోనిమండల క్షేత్రమునకు సంబంధించిన పృథివియెల్ల దేవీరూపంబుగా నెఱుంగఁదగు. మఱియుఁ బుష్కరమున గాయత్రియు, నమరేశ్వరమునఁ జందీకయుఁ, బ్రణావమునఁ బుష్కరేశ్వరియు, నైమిశమున లింగధారిణియు. పుష్కరాక్షమునఁ బురుహూతయు, నషాఢియందు రతియుఁ, జండముండి మహాస్థానమునఁ బరమేశ్వరియగు దండినియు, భారభూతియందు భూతియు, నాకులమ్మున నకులేశ్వరియు, హరిశ్చంద్రమునఁ జందీకయు, శ్రీగిరియందు కాంకరియు, జప్తేశ్వరమ్మునఁ ద్రిశూలయు, నావ్రాత కేశ్వరమున సూక్ష్మయు, ⁴మహాకాళమున కాంకరియు, మధ్యమేశ్వరమున శర్వాణియుఁ, గోదారమ్మున మార్గదాయినియు, భైరవమ్మునఁ భైరవియు, గయయందు మంగళయుఁ, గుడుక్షేత్రమున స్థాణుద్రియయు, నాకులమ్మున స్వామింతువియును, గవలిమ్మున సుగ్రయు, విమలేశ్వరమ్మున విశ్వేశయు, నట్టిహాసమ్మున మహానందయు, మహేంద్రమ్మున మహాంతకయు, భీమంబున భీమేశ్వరియు, వస్త్రావళమ్మున భవానియు, నర్ధకోటికమ్మున రుద్రాణియు, నవిముక్తమ్మున వికాలాక్షియు, మహాలయమ్మున మహాభాగయు, గోకర్ణమ్మున భద్రకర్ణియు, భద్రకర్ణికమ్మున భద్రయు, సువర్ణాక్షమ్మున సుతృలాక్షియు, స్థాణునంజ్జికమ్మున స్థాణీశయుఁ, గమలాలయమ్మునఁ గమలయు, చగలండమ్మునఁ బ్రచండయుఁ, గుండలమ్మునఁ ద్రినంద్యయు, మాకోటిమ్మున ముకుటేశ్వరియు, మండలేశమ్మున కాండకియుఁ, గాంజరమ్మునఁ గాళియు, శంఖకర్ణమ్మున ధ్వనియు, పూలకేశ్వరమ్మున పూలయు, జ్ఞానిహృదయాంభోజమ్మున హృల్లేఖయు నివసింతు; రియ్యవి దేవీద్రియతమస్థానంబు లేకతేత్ర

1 దీవిం గూర్చి విస్తరమరయగోడువాడు కాళికాపురాజమరయందగు, కామాఖ్య నతీదేవి యోనిమండలము నదినదోటు.

2 ఈ రజనన్వలావ్రతం గూర్చి కాళికాపురాజమున విస్తరించి కలదు.

3 ఉజ్జయిని.

మాహాత్మ్యంబులు మునుమున్న వివి తత్తత్క్షేత్రమాహాత్మ్యక్రందగు విధానమ్మున
యజించునది యవి మఱియు, 868

క. ఈ నే నీకు జెప్పిన, నానాతీర్థములు కాళినఁ బురిఁ గల వా
స్థానమ్మున నివసించిన, వానికిఁ దత్తత్పులఁబు వచ్చు గిరింద్రా । 870

ఉ. వేకువలేచి వే హృదయవీధిక సంవికఁ బాడుకొల్చి యా
శ్రీకరినామజాలమును ప్రీతిమెయిం జపించువాఁడు ము
త్త్రేకవివాసియా; నవియె యెవ్వఁడు శ్రాద్ధమునఁ జపించు ను
క్లోకుఁ డతిండు తత్పితరులఁ దగఁగంతురు పుణ్యలోకమున్. 871

వ. ఇవి మదీయనివాసస్థానమ్ము లిక మద్విషయకవ్రతంబు లనంత తృతీయావ్రతం
బును, రసకళ్యాణీవ్రతంబును, దృతీయాకర్తవ్యంబగు నార్ద్రానందకరవ్రత
మ్మును, కుక్రవారవ్రతంబును, గృష్ణవతుర్దశీవ్రతంబును, భౌమవారవ్రతంబును,
బ్రహ్మోషవ్రతమ్మును ముఖ్యమ్ము; లందు దేవనహతుండగు మహావటుండు విష్ణురూప
వేళితయగు దేవియెడుట, నృత్యంబొనరించు సమయంబగుటంజేసి ప్రదోషవ్రతం
బుత్తమోత్తమంబు. సోమవారవ్రతమ్ము నిట్టిద యని యెఱుంగుము. 872

క. వివిధమ్ములు వ్రతములు మఱి, నవరాత్రద్వయము మిగులవాకుఁ బ్రియంబో
నవివర : యవియును కారద, నవరాత్రమ్ములు ననంతనవరాత్రమ్ముల్. 873

క. ఈ నా చెప్పిన వ్రతములు, పూరికమై నాచరించు పుణ్యాత్ములు న
న్మానితులై మత్పాయు, జ్ఞానూనసుఖానుభవము వందుదు రెరిమిన్. 874

దే వీ పూ జా వి ధా న ము.

వ. దోలోత్సవంబును, శయనోత్సవంబును, రథోత్సవంబును, జాగరణోత్సవమ్మును,
దమనోత్సవమ్మును, బవిక్రోత్సవమ్మును దక్కుఁగల మహోత్సవమ్ములును
నొనరించుచు, విత్తకాత్యమ్ము లేక కన్యాసువాసినీబ్రహ్మచారుల సుమాళంబుగ
సుమాదికంబులఁ బూజించియు, సంతర్పణం బొనరించియు నన్నుంగొల్పివారు
మత్కరుణాపాత్రులగుచు ధన్యులుగాఁగల; రీపడిగిన వ్రళ్ళమ్ముల కుత్తరమ్ము
లియ్యవి సంక్షేపమ్ముగాఁ జెప్పితి నెన్నంచును నళియ్యనకును నభక్తునకును నుపదే
శింపకు మనవుడు, హిమాద్రి “విధిబోదితంబగు భవభూజావిధానం బానతీవే”
యని కోరుడు శ్రీదేవి యిట్లవియె. బాహ్యంబనియు, నాభ్యంతరంబనియు.

మత్స్యజ రెండు తెలుగు లందు బాహ్యంబు వైదికంబనియు, దాంత్రికం బనియు ద్వివిధంబు. వైదికోక్తదీక్షవరు లాచరించునది యాద్యంబు. తాంత్రికదీక్షవరు లొనర్చునది ద్వితీయం బిందాద్యమ్మును రెండు విధమ్ములు గలయది. తత్ప్రకారంబు ముందు వివరించెద. సర్వకత్తినమాయ క్తంబును, సర్వప్రేరకమ్మును, సహస్రమార్థంబును, సహస్రవయనమ్మును, సహస్రవరణమ్మును, నగు నీహుచిన నారూపంబ వంబుకన్నఁ బంబని యెఱుంగు మద్దానిని బూజించుటయు వైదికం బగుఁ గావున సమాహితచిత్తుండవై యహంకారంబు వర్జించి శాంతిని వహించి,

క. దానిన యజనము సేయుచు, దానిన శరణమ్ముచెంది దానిన మదిలో
మానుచు దానిన యెంచుచు, దానిన ధ్యానింపుచుయ్య తత్పరతఁ దగన్. 976

క. నను యాగములం దనువుచు, మనమున వేఱొందు తలఁపు మాని పెనుతపం
బున దానజవములను వి, న్నునువుగ నర్పింపు లోకనాయక నగుటన్. 977

క. ఏరు మదానత్తులు నే, వారల నన్నుఁ గాదుజించి బాంతురు మ
క్కరుణ్యపాత్రులెవ్వరు, వారల సంసారబాధ వారింతునొగిఁ. 978

ప. ద్యావమ్ముననొండె భక్తియు క్తంబగు జ్ఞానంబుననొండె నన్నుం గవనగుఁగాని
కేవలకర్మమ్మునఁగాదు. ధర్మమ్మువలన భక్తియు, భక్తివలన విజ్ఞానంబును లభించు.
శ్రుతిస్మృతిబోధితంబగు నదియే ధర్మం; బన్యకాప్రబోధితంబగునది ధర్మాభాసమ్ము
గాని ధర్మంబుకాదు. సర్వజ్ఞుని సర్వకత్తినయై క్తనగు నావలన వేదమ్ము లుద్భ
వించె. నాయం దజ్ఞానమ్ము లేకుంటుండేని యివి ప్రమాణంబు; లజ్ఞానాదీనులగు
కా.ప్రకర్తలచే నొనర్పఁబడిన కా.ప్రమ్ములు ప్రమాణంబులుగానేరవు. శ్రుత్యర్థగ్రాహ
కములగుకతన మన్వాదిస్మృతులును బ్రమాణంబులు. తంత్రోక్తమ్ములగు ధర్మ
మ్ములు వేదవిరుద్ధమ్ములగుటంజేసి వైదికగ్రాహ్యమ్ములుగావు. రాజాజ్ఞ సర్వజన
మాన్యయగు పగిది నానొడువంబడిన వేదమ్ములు సర్వమాన్యమ్ములు. ముముక్షు
లకుఁ దదాశ్రయణం బవశ్యకర్తవ్యంబు మదాజ్ఞానంరక్షణార్థంబుగ బ్రహ్మ క్షత్రియ
జాతులు మత్కల్పితంబులు. ధర్మగ్లానియగుతఱిఁ దదబ్యుత్థానార్థం జేసును నయ్యై
యవతారమ్ములు ధరింతు. దేవదైత్యవిభాగంబు* దానంజేసి కల్పింపఁబడియె.
వేదోక్తధర్మాభ్యాసం బొనరింపని పాతకుల శిక్షించుపొంటె శ్రవణమాత్రభయప్రద
మ్ములగు నరకమ్ములు మన్నిర్మితంబులు. వేదవిరుద్ధకా.ప్రబోధనంబొనర్చువారలు

* వేదములుంటుంటుండేనియే వేదరక్షకులు దేవకలనియును, తన్నాకలు రాక్షసులనియు
విభాగం చేర్చబడినది భావము

రాజుచే న్వదేశమునుండి విష్కాననీయులు. వీరు బ్రాహ్మణులకు సంభాష్యులును బంక్తి గ్రాహ్యులును గారు. భృగుదక్షదధీచుల కాపమ్మన దగ్గులై వేదమార్గబహిష్కరింముగాంఁపిన విప్రులకొఱకు శైవవైష్ణవద్వాగమమ్ములు శివప్రణీతమ్ములుగాఁ దెలియుము. అయ్యవి నామకాపాలక కౌలక భైరవాది నామమ్ములఁ బ్రసిద్ధంబులు. మోహనార్థప్రణీతంబులగు నాయాయీ యోగమంబులును సోపానన్యాయమ్మునఁ గలంతరమ్మున ముక్తికారణమ్ములుగా నంగీకరింపందగు. వేదాధికారహీనులు, తత్పఠనపాఠనాధికారులు. వైదికులకును దగ్ధకంబులగు వేదావిరుద్ధాంశమ్ములు గ్రాహ్యమ్ములు. వేదమ్ముల నాశ్రయించి దర్శనహితమ్ముగు విజ్ఞానంబు సంపాదించి దానింజేసి యీషణత్రయత్యాగం బొనరించి భూతదయాభుత్యమ్మును సహంకార భూన్యత్యమ్మును గలిగి నన్ను శరణుఁజెంది మద్గతప్రాణులగుచు నుండు సన్యాసు లొందె బ్రహ్మచారులొందె గృహస్థులొందె వానప్రస్థులొందె నైశ్వర్యంబుగు యోగ మ్మున న న్నుపాసించునది : యని మఱియు నిట్లనియె.

979

క. సతతాభియుక్తులగు వా, రి తమం బిజ్ఞాపజము హరించెద విను మే

నతిదయ విజ్ఞానాహ, ర్పతిదివ్యతరప్రకాశవటీమ గిరీశా :

980

వ. ఇది ప్రథమవైదికపూజాప్రకారం బిఁక ద్వితీయం బాలింపుము. ప్రతిమయందొందె సూర్యచంద్రమండలమ్ములయందొందె జలమ్ముననొందె యంత్రమ్ముననొందె మహా పటమ్ముననొందె బాణలింగమ్ముననొందె స్థండిలమ్ముననొందె హృదయాంభోజ మ్ముననొందెఁ గరుణారసపూర్ణయు, సుగుణయు, నరుణారుణయుఁ, దరుణీయు, సౌందర్యపాదనీయయు, శృంగారసంసంపన్నయు, కృత్తా ర్తికాతరయుఁ, బ్రసాదసుము ఫియుఁ, జంద్రఘండశిఖండినియుఁ బాశాంకుశాదిధుయు, నానందరూపిణీయునగు నవ్వరదేవతను ధ్యానించి తత్తరువదామ్ముల విత్తానుసారమ్ముగఁ బూజించునది. ఈ బాహ్యపూజ తనకు నాంతరపూజాధికారంబు వాటిల్లువమక ననుసరించి పదం పడి త్యజింపవలయు.

981

క. విను మాభ్యంతరపూజన, మన సంవిల్లయము నాకు వనుపాధికమై

తనరెడి రూపము సంవి, త్తన నెగడుఁ దుషారభూధరాధిపమౌళి.

982

వ. ఇట్టి మద్రూపమ్మున నిరాశ్రయమ్మునం జేతమ్ము నిలువవలయు. సంవిద్రూపాతిరిక్త మ్ముగు జగమ్ముంతయు మాయామయంబుకాఁ దెలియుము.

983

తే. గీ. భూధరేశ్వర ! సంసారమును హరించు. బొంతు నన్నాత్మరూపిణి భువననేత్రి
నిర్మలస్కంఠ యోగనన్నిహితమునగు, చేతమున వెంచి భావనపేయవలయు.

వ. మఱియు బాహ్యపూజాప్రకారం బెట్లంటేని, ప్రాతఃకాంక్షున లేచి ప్రకాశమాన
మ్మగు సహస్రారమ్మనఁ గర్పరమ్మంటోలే స్వచ్ఛుండును విజగురునమానాకా
రుండును బత్తీనంయుతుండును లసద్భూషాభూషితుండును సువ్రసమ్మండును నగు
శ్రీగురువరుని సంస్మరింపవలయునొందెఁ బతిసంయుతయగు పరశక్తిని స్మరింప
వలయు.

985

తే. గీ. *కడఁగి ప్రథమయానమునఁ బ్రకాశమాన
యయి ప్రతిప్రయాణమ్మున నమృతమయత
నలరి యంతఃపదవియందు మెలఁగు నబల
సుందరాకార నెంతు నానందరూప.

986

వ. ఇట్లు కుండలిసమద్యమ్మున ద్యానించి పిదప శౌచాదిక్రియల నిర్వర్తించి మత్ప్రీతికై
యగ్నివరాధించి హోమాంతమ్మున విష్ణురమ్మనఁ గూర్చుండి భూతకుద్ధిఁజేసి
మాతృకాన్యసంబోనర్చి హృల్లేఖామాతృకాన్యసంఘ నలిపి పూజాసంకల్పం
బొనర్చవలయుఁ; దన్నానక్రమంఘ వినుము. మూలాధారమ్మున హాకాంక్షును
హృదయమ్మున రకారమ్మును భూమధ్యమ్మున వీకారమ్మును మస్తకమ్మున
ప్రీంకారమ్మును బొనఁగించి తత్తన్మంత్రోదితమ్ములగు నన్యన్యసమ్ములు సము
తము నలువవలయుఁ, బదంపడి ధర్మాదులచే నాత్మదేహమ్మునఁ బీతమ్ముఁ
గల్పించి ప్రాణాయామాదులచే వికాపితమ్ముగు హృత్పద్మమ్మునఁ బంచప్రేతాత్మ
కంబగు మదీయస్థానమ్మున నన్ను ద్యానింపవలయు. బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేశ్వరసదాశివు
లేగురును బంచప్రేత పదవాచ్యులు. వీరలెల్లవృదును మత్పాదమూలమ్మున నుండు
దురు. మఱియును వీరు సంపభూతాత్మకులును బంచావస్థాత్మకులు నని యెఱుం
గుము. నేనవ్యక్తచిద్రూపనగు కతన వీరం కతీత నగుటంజేసి వీరలు నాకు విష్ణ
రంబగుట శక్తితంత్రప్రసిద్ధంబు. ఇట్లు మానసికమ్ములగు మనచారమ్ములచే నన్నుం
బూనించి జపించి యద్దాని నాకు నమర్పించి యనంతరమ్ము బాహ్యపూజార్థం బిర్హ్య
స్థానసంబోనర్చి పాత్రాపాదసంఘ నలిపి షణ్మంత్రపరిశోధితజలమ్ముచేఁ బూజాద్రవ్య

* ఈ పద్యభావమెఱుంగఁ గోరువాడు మూలగ్రంథమునందలి 'ప్రకాశమానాం' అను శ్లోక
వ్యాఖ్యానము చూడందగు. విస్తరభయమున విందుదాహరింపలేదు.

• ధర్మజ్ఞాన వైరాగ్యైశ్వర్యములచే.

మ్ముల కోదించి దిగ్బంధం బొనర్చి విర్వర్తితగురునమస్కారంబై తదనుజ్ఞనదసి
యంతకుమున్ను హృదయమ్మువఁ బాటించు మమ్మారని బ్రాణప్రతిష్ఠాపనమంత్ర
మ్ముచే బాహ్యపీతమ్మున నావహింపఁజేసి యర్హ్యపాద్యాచమనస్నానవాసోఘాషణ
గంధపుష్పాదుల బత్తిపూర్వకమ్ముగ నమర్పించి యంతస్థమ్ములగు నావరణమ్ములఁ
బూజింపవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును నొనరింప ననమర్థలగు వారలకు నొక్క
శుక్రవారంబి నియమింపఁబడుచున్నయది. అదియుంగాక మూలదేవీప్రభాస్వరూ
పిణులగు నంగదేవతల స్మరింపవలయు. వీ త్రైలోక్యమ్మును దత్తభావబలవ్యా
ప్తంబని చింతింపనొప్పు. మఱియు సుగంధులగు గంధపుష్పాదులచేతను నైవేద్య
తర్పణతాంబూలదక్షిణాదులచేతను ద్వత్కృతమ్ముగు , నామనహస్రమ్ముచేతను
"అహంరుద్రేభిః" అను దేవీసూక్తోక్తమ్ముగు కవచమ్ముచేతను హృల్లేభోపవిషద్రవ
మ్ములగు దేవ్యధర్మశిరోమంత్రమ్ములచేతను మహావిద్యామహామంత్రమ్ములచేతను
నన్ను నావరణదేవతానహితమ్ముగ పారెకుఁ బూజించి ప్రేమార్ద్రహృదయంబై
క్షమావణం జెప్పికొని.

887

క. పులకాంకితనర్వాంగత, నలరాదుచు బాష్పరుద్ధమగు వక్షియుగం

బొలయంగ వృత్తగీతా, దులచే మెచ్చింపవలయు దొరకొను పేర్మిన్. 888

క. వేదములఁ బురాణమ్ముల, నాదగు నిర్ణయము దగఁగనంబడుటను న

త్యాదరమువఁ దత్పఠనం, బూది ననుం బూజనలుపు టుత్తమహితమౌ. 889

ప. విదవ తనదేహమ్మును నర్థమ్మును మదధీనంబొనర్పవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును
నిర్వర్తించి పదంపడి నిత్యహోమమ్ము సలిపి బ్రాహ్మణులను సువాసినులను వటుకు
లను దక్కుంగల పామరులను దేవీబుద్ధిచే భోజనాదికమునఁ దనిసి విదవఁ దన
హృదయమ్మున నమస్కరించి సంహారముద్రచే విసర్జనం బొనర్పవలయు. 890

గీ. లీలమై నాడుపూజ హృల్లేఖచే నొ, నర్చఁగావలె సర్వమంత్రముల కదియ

నాయిక; తదంతరాళమునను ననుఁ బ్రతి. వింబితగ వీవెణుంగు పృథ్వీధరేశ 891

* ఇయ్యది యావరణ పూజకుమాత్రమే.

, ఈ నామ నహస్రము కూర్మపురాణమునఁ గలది.

వ. దానఁజేసి హృల్లేఖానమర్చితంబగు పూజ సర్వమంత్ర సమర్చితంబయగుఁ ననంత
రమ్మున భూషాదికమ్ములచే గురుపూజనం బొసర్చి కృతకృత్యత్వమ్ము వహించునది.

క. ఎవఁ డీభంగిని శ్రీమ

ద్భువనేశ్వరివైన నమ్మఁ బూజించు నతం

డవనీంద్రః మణిద్వీపము

వ వహించు సుఖముల నిహమునన్ గొని పిదపఁ.

993

వ. అట్టివాని నెల్ల దేవతలును నమస్కరింతురు. వానికి దుర్లభం బొందుండదు. మఱ్ఱ
జానిదానంబియ్యదియ. ఇదిమొదలు దీని నరసి యధికారానుసరణమ్మునఁ బూజిం
చితేని గృతార్థుండవు కాఁగల; వీగీతాశాస్త్రమ్ము నశిష్యునకును నభక్తునకును
ధూర్తునకును దుర్బుధునకును నొసంగక గోప్యంబుగ నుంచునది. దీనిం బ్రకటం
చుట మాతృప్రసక్తబనంబు. వెండియు శిష్యునకును భక్తునకును జ్యేష్ఠపుత్రు
నకును నియ్యది యవశ్యం బొసంగవలయు నియ్యది శ్రాద్ధకాలమ్మున బఠించినఁ
బితరులకుఁ బరమపదప్రాప్తి యలవడునని బోధించి దేవి యంతర్ధావంబునందు
టయు. దేవతలు దేవీనందర్శనసంగతానందులైరి.

994

క. ఆమీద గౌరియవియెడి

నామమునఁ దుషారగిరికి నందనియై ని

శ్యామోదగరిమ వర్ధిలె

నామాతృకః గిరియు నాపె హరునకు నొసఁగెఁ.

995

వ. వారలకు స్కంధం దుదయించి తారకు వధియించెనని మఱియును.

996

క. సురలు తమన్ వేడఁగ సా

గరమున జనియించె రమయుఁ గమలాక్షి న కి

చ్చిరి వార లాపె శక్తి

స్ఫురణమ్మున దాన హరియుఁ బొంపిరివోయెఁ.

997

క. ఇది గౌరీలక్ష్మీజ, స్మదశావిషయంబు మిగులమాన్యం బత్య

భ్యుదయప్రదంబు గోప్యం, బెది వీవదిగితివొ దానికిది యుత్తరమౌ.

998

వ. ఇంక నెయ్యది వినవిచ్చగింతువని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ తెప్పె ననుటయు.

స్కంధాంతపద్యములు.

ఉ. వాఙ్మననక్రియాతులితవర్తనః తత్త్వవిచారధోరణిః
భాఙ్మననప్రచారః గుణవత్ప్రియశిష్యజనోపవేశితా
వాఙ్మహిమప్రకారః ఋధవర్ణితవత్సవచోవిచారః వా
ఝృజ్మహానీయకాయః పరిమితైకరేషణః శాంతిభూషణాః , 1000

క. సరసదరారమణసభాం, తరగతజహమానసుకవితారసవిచర
త్తిరుపతివేంకటనామ, మృరదస్మద్గురువరేణ్యః సూరిశరణ్యాః ; 1001

భుజంగప్రయాతము. జగద్గీతకీర్తిః సుశాస్త్రసవర్తిః
నిగర్వప్రచారాః మహిభూతసారాః
నగశ్రేష్ఠజాతాదినాదప్రభూతా
తిగణ్యాంతరాశీతదృష్ట్యంబురాశీః ; 1002

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ సప్తమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.



శ్రీమత్పురదేవతామైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

అష్టమ స్కంధము.

పరమోత్కృష్ట గుణాశ్రయః, సరస్వతీ పురుషరూపః । శర్వాణీర్త్ర

త్పుర హృదయః । విశ్వ సదయః । కృ, తిరసోదయధుర్యః । బ్రహ్మదేశికవర్యాః ।

వ. అవధరింపు మనంకరంబు శౌనకాదులు సూతుంగాంచి యవ్వలికత నొడువు
మనుడు, సూతుం దీర్చుచు; నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం దీర్చనియె. 2

క. తెలిపితివి పుష్పవద్వం, క్యుల చరితం బెంతయేని సుఖమగుగతి ని
మ్ముల నిక నజ్జగదంబిక, యలముతరచిరాట్వరూప మాకాంక్షింతున్. 3

క. ఏయే మన్వంతరముల, నేయే రూపముల నయ్యధీశ్వరి లోకా
పాయనివారిజే తా నే, యేయెడల వనించెఁ జెప్ప మేయే కృతులకా. 4

వ. వెండియు మన్మనంబు తత్సృష్టరూపంబున నెట్లు లగించు నట్టి యుపాయంబును
నెఱింగింపుము నావుడు వ్యాసుండు, 5

క. సరవరః మును నారదుఁ డి, క్కరణేన్ నారాయణునిఁ దగన్ గోరఁగఁ ద
త్పురుఁడై వచించె నయ్యది, పరమాదరమున వచింతుఁ బాటెంపు మెదకా. 6

వ. ఒక్కవాఁడు నారదుఁడు లోకమ్ములెల్లఁ గ్రుమ్మరుచు ధరణీతలం బరయువాఁడు
నారాయణాశ్రమమ్మున కరిగి యోగాత్ముండగు నమ్మహాత్మునికి నమస్కరించి
యట్లను. 7

ఉ. దేవః మహానుభావః జగతీతల మెక్కతనన్ జనించుః పృ
థ్వానహఃఁదెవ్వఁ డెవ్వఁడు లయంబొనరించెడిః నెద్దితత్త్వః మా
యీవిభవమ్ము లన్నియును నెయ్యెడఁ గల్గెడిః మోహదాత్రి తా
నేవిధి మాయ రూపఱుః మఱెట్లగు జ్ఞానముః నాకుఁ దెల్పవే. 8

క. అనవుడుఁ బ్రాచీనుం డ, మ్మునివరుఁ డిట్టులను నోయి మునివరః తత్త్వ
మ్మును నచియించెద నెద్దా, విని విని నరుఁ డభిలషంధనిర్ముక్తుడగున్. 9

వ. ఇయ్యది మున్ను నానాదేవగంధర్వసహతుండనగు నే నయ్యంబిక వడిగి తెలిసి
కొంటిఁ దత్ప్రకారం బెట్లం చేసి, 10

క. విను మయ్యంబిక సృష్టిం, బొనరించును శ్రోతు, విలయమున్ గొలుపును, నే
పునఁదగు గుణత్రితయ మి, పృనులకు నన్నిఁటికినొప్పు భాజన చుగుచున్. 11

వ. సిద్ధర్షిపూజితమ్మును, సర్వపాపమ్మును, గామమోక్షప్రదమ్మునునగు నయ్యంబిక
స్వరూపమ్ము వచింతు నాలింపును. మున్ను శతరూపావతియును, సర్వచన్ద్రక
రాదినేతయును, బద్మపుత్రుండును నగు స్వాయంతువుండు తన తండ్రీయగు వ్రజా
పతికి భక్తియుక్తుండై పరిచర్య సల్పుచుండ నతని కతం దీట్లనియె. 12

క. తనయా : దేవ్యారాధన. మొనరింపుము దాన నీకు నొడఁగూడెడి సృ
ష్టిని నొనరించెడి శక్తి య, నిన స్వాయంతువుండు మిగుల నేమము దనరన్. 13

సృష్టి గావింపగోరి మనువు దేవీవరముగొనుట.

వ. జగద్యోవియగు నయ్యంబిం గుణించి తవంబొనరించి యాచ్యయు, మాయయు, సర్వ
శక్తియు, సర్వకారణకారణంబును నగు నాపె నిట్లని సన్నుతించె. 14

క. జగతీకారణకారణ, మగణితము వ్రశస్త్రమగుచు నలరాదెడి నీ
దగురూపము విగమవచ, స్థగితంబని సన్నుతంతుఁ దత్ప్రచుతిలై. 15

క. అయదాత్రి : మహామూర్తి : భయనంహారిణి : శరణ్యపదశోభిని : స
ర్వయతీంద్రభావ్య : భవభయ, లయకారిణి : విశా మదిందలంచెద భక్తిన్. 16

నీ. ఎద్దానికతమున నీవిశ్వ మోతంబు , ప్రోతంబునగుచును బొదలుచుండు
నాద్యంతరహితమై యనవుమై, యేకమై , యెనఁగు నెయ్యది తేజ మెనకమెనఁగ
బ్రహ్మ సృష్టియు, హరి పాలనంబును. గిరీ , శ్వరుఁడు లయమ్మును సల్పుచుండు
తేజక్తి కృపఁజేసి; యదియిటులుండ న , మృదుకైటభతయమ్ము మలయ భాత

గీ. యార్దుడై యేమహాభాగ నాశ్రయించె , నట్టి సృష్ట్యాదికాకృతిలై, సుబుద్ధి
దాత్రివై, వేదగర్భవై తనరునిన్ను , సన్నుతించెద నాకుఁ బ్రసన్నువగుము. 17

కా. అంబా : నిన్నుఁదలంతు, నీపదములకా భావింతు, నీనామ వ
ర్గం బేవేళ జపింతు, నీ కెద నమస్కారంబుగావింతు, ని
న్నుంబూజింతు, భజింతు, నెల్లెడలవిందుకా, గంధుఁ, బేర్కొందు, న
నుంబాటించి యజింప, సన్నువిడువన్ దోసంబు నీకయ్యెడికా. 18

వ. బ్రహ్మ వేదవిధియు, హరి లక్ష్మీవివాహంబును, బురందరుండు త్రిలోకాధిపతియు, వరుణుండు యాదోనాథుండును, గుబేరుండు నిధినాయకుండును, యముండు పరేతరాట్టను, నైఋతి రక్షస్వామియు, నెక్కతమ్మున నగుదు రట్టి త్రిలోక వంద్యువు, మహామంగళరూపిణిని నగు వీకు మాటిమాటికి వసుస్కారం బని సన్నుతించు స్వాయంభువునకుఁ బ్రసన్నయై, యంబ వరంబు గోచుకొమ్మనుడు వతండు విరంతరాయమ్ముగఁ బ్రజాస్పష్టి నీ యాజ్ఞఁ జేసి యలవడవలయు నావుడు నట్లయగునని వరంబిచ్చి వెండియు. 19

క. ఈ నాస్తోత్రము చదివెడి, మావపులకుఁ బ్రజయు విద్య మాన్యత ధనధాన్యానూనతకీర్తియు విజ, యానుగతియు సుఖము శక్తి యన్నియుఁగలుగుకా 20

వ. అవి పనికి దేవి యంతర్ధానంబు నందె. పదంపడి లబ్ధివరుండగు నచ్చునువు తండ్రి కడకరిగి, మహాత్మా : నాకు నేకాంతంబగు స్థానం బొందిచ్చితివేని యయ్యెడనుండి నేను సృష్టిం బొనర్చుచు దేవేశ్వరని జన్మములచే యజించువాడ నావుడు విధాత తన మనమ్మున. 21

క. ధర సకలాశ్రయ మది యె, వ్వరికిన్ గోచరముగాక వార్త్యంతర్వాన్వరమై యొప్పెడి నిఁక నె, క్కరణిన్ నచుకూర్చవేర్తుఁ గార్యం బికటా. 22

వ. అని వెండియు. 23

గీ. ఎవని యాదేశమున నేను నిట్టి కృత్య, మునకుఁ బూజితి నాకఁ డమోఘశక్తి యాదిపూరుషఁ డిప్పట్లునందు నాకుఁ, జేయు సాహాయ్యమును జింతపేయనేల? 24

నారాయణుండు వరాహమై భూమి నుద్ధరించుట.

వ. మరీచ్యాదులును మన్వాదులును బరివేష్టించఁ గొలుపుండి యిట్లు ద్యానించు నవ్విరించి నాసాగ్రమ్మునుండి యేకాంగుళ ప్రహణమ్మున నొక వరాహంబు వొడమి యంతన గిరిమాత్రంబై యత్యద్భుతం బొదవించుటయు నతండు మరీచ్యాదులం గవి యిట్లు తర్కించు. 25

చ. ఇది కరునచ్చుకంబగు నొకించుకయై జనియించి యంతలో నెదిగి ధరాధరాభమయి యేవునఁబొల్పెడు విట్టివ్యాజ మున్నదియె జగమ్మునం దొకటనంచు వితర్కమొనర్చునంత నున్నదతరమాకరాకృతిఁ గనందగు నాభగవంతుఁ డల్లనకా. 26

- మ. తనదౌ ఘర్షణనిస్వనమ్మన దిశల్ తత్తన్మహాలోకముల్
మునులున్ దేవతలుఁ గలంగుగతి నేపున్జాప వారందఱుఁ
ఘను నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తి మకుండ్గావించి రత్నకృత్తమ
స్వనముక్తానుయజ్ఞార్వచోచితతి దిగ్భాగమ్ములన్ ముట్టఁగఁ. 27
- ఉ. వారల సన్నుతుల్ విని కృపానయఁ దిక్కిటిమూర్తి శీతలో
దారములైన చూపులను నయ్యమరావళి భీతి మాన్పి దు
ర్వారరయమ్మునన్ జలదివారిఁ జొరంబదు సంతఁ దత్పూటా
క్రూరహతిన్ సహింపక బుగుల్కొను భీతి సముద్రుఁ దిట్లనుఁ. 28
- గీ. దేవ : దేవేశ : తావకోద్ధీర్ఘభంగి
తే సహింపంగఁజాల వన్నేలికొనుము
శరణు, శరణాగతత్రాణ : సదయహృదయ :
యను సముద్రుని మొఱి యల్లనల్ల వినుచు. 29
- వ. వెండియు నాయ్యాదిదేవుండు. 30
- క. జలవరజాలము నిటునటు, కలఁచుచు, దజ్జలమునం దఖండరయమువన్
బొలుచుచు, నామ్రాజించుచుఁ జెలఁగిచెలగి భూమి నొక్కచెంతన్ గంచెన్. 31
- క. అంతర్జలసంగతమును, జంతుసమాశ్రయము నగు రిసన్ గని తన దం
ష్ట్రాంతమున నెత్తె నక్కిటి, దంతి వళినిఁ బెరికినట్లు దళ దోఁపంగఁ. 32
- వ. అయ్యెడ నయ్యజ్ఞ వరాహమూర్తిం గని విరించి, 33
- చ. అలరెడి వేడక నీవు దరనంతయు దంతశిరమ్మునందు వి
శృంభగతి విల్ప నయ్యదియు సామజపుష్కరభాగలగ్నవ
శ్రలలితవద్మివీగతి ముదంబిడెఁ జూచెడివారి కో మహా
బలవిలసచ్చరీర : సతభక్త : నమస్కృతి వీకుఁ గొల్పెదఁ. 34
- గీ. సృష్టిసంహారకారక : దుష్టదాన, వసుదహారక : వర్షదేవమయతేజ :
వెనుక ముందును వీకు నే వేలకొఁది, మ్రొక్కు లొనరింతు నాకు పమ్మోదమిస్తు.
- క. నీ యాజ్ఞ కల్మి సృష్టిన్, జేయఁగ నేళక్రీయక్రీఁ జెన్నొందితి, దే
వా : యెల్లసురలు నీదు స, హాయమ్మనఁ గాదె యమృత మందిరి మున్నున్. 35
- గీ. ఇంద్రుఁడు త్రిలోకరాజ్యమ్ము నేలు, వహ్ని
పావకత్వమ్ము గొని యెల్లవారలకును

నొనఁగు నాప్యాయనంబును, వెన జముండు

కలుషము లడంచు నీ వియోగమున దేవ :

37

ప. వెండియు సూర్యచంద్రవరుజవాయుప్రభృతులును భవన్నియోగమ్మునన త త్తత్పద
మ్ములఁ గృతకృత్యులై యొప్పుదురు. త్వదాజ్ఞాకారులలో నొక్కండగు నీశా
నుండు సర్వలోకైకపంద్యుఁడును, దక్కుంగల లోకపాలరకు పేవు్యండును,
నెల్లద్రులకు విఘండునునై యెసఁగెడి; ననేకాదృశమహిమాధ్యుండవగు
నీకు ననుస్కారం; బని నన్నుతియ విరించి ననుగ్రహించి; యయ్యెడ కతిభీషణా
కారమ్మున వచ్చి, మార్గం బరిఃక్లు దుష్టాత్ము, హిరణ్యాక్ష గదాభగ్నశరీయం
గావించి; తద్రక్తపంకదిగ్ధాంగుండై, యయ్యవని నయ్యుదకంబుపై సవలీలగా
నిలిసి, తన నికేతనమ్మునకుం జని, యద్దేవుండు మఖంబుండె; నియ్యది ధరణ్యు
ద్ధరణం; బిక్కత వినువారలకు నకలకుభమ్ములును గలుగు నని చెప్పి యమ్ముని
వర్మ్యండు వెండియు వారదున కిట్లను. ఆ ట్లదేవుండు వైకుంఠం బలంకరించిన
పదవ బ్రహ్మ తన కొమరున కిట్లనియె.

38

ప్రి య ప్ర త వం శ వ ర్ణ న ము.

మ. తనయాః య య్యవనిన్ వసించి ప్రజలకా దత్తద్విశేషమ్ములో
ప్స నయమ్మున్ దనారఃజేయుము, మరూపంబొప్పు సక్కన్యలకా
గని యవ్వారల యోగ్యులౌ వరులకున్ గావించుమీ పెండ్లి, య
వ్వనజాతాక్షిని యందుఁ జిత్తమిడి సద్వంద్యస్థితిన్ బొల్పుమీ.

39

ప. ఇట్టులేనిఁ బ్రజావృద్ధియు నీకు యశమ్మును నగునని నొడివి యతని సర్గమ్మున
వియమించి విరించి తన ధామమ్మున కరిగె. అంత స్వాయంభువుండు ప్రియవ్రతౌ
త్తానపాదులను మహాతేజస్కులగు నిరువురఁ గొమరులను, నాకూతిదేవహూతికా
ప్రసూతులను మూగురఁ గొమిరెండుంగని, యందు నాకూతిని ఋచికిని, దేవ
హూతినిఁ గర్దమునకును, బ్రహూతిని దక్షునకును నొసంగె; నందు ఋచికి నాకూతి
యందు యజ్ఞాదను నాదిపురుషుండును, గర్దమునకు దేవహూతియందు సాంఖ్యా
చార్యుండగు గవీయండు మదయించిరి.

40

గీ. దక్షునకును బ్రహూతి కుదయమునంది, రనమమతు లెందఱేనిఁ గన్యకలు వారి
సంతతియకొదె యీ ప్రపంచమ్ముదేవ; మనుజులిర్యగ్విశేషసమావృతంబు.

41

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున భగవంతుండగు యజ్ఞండు దేవగణ పరివృతుండై రాక్షసుల వడచి మనువు రక్షించె; మహాయోగియగు కపిలుం దాశ్రమవాసియై తల్లియగు దేవహూతికి నకలావిద్యావివర్తకంబు జ్ఞానంబునదేశించి తాను పులస్త్యాశ్రమమ్మున కరిగె; నయ్యుపదేశంబు కాపిలకావ్రుంబు. 42

క. ఈతఁడు సాంఖ్యచార్యుం, దేతన్నామము దలంచు నెవ్వండవాఁ దాతతమగు సాంఖ్యమునకు, నేతయు యోగమున మంచి నేర్పరియగునన్. 43

వ. అట్టి మహాయోగి కపిలాచార్యునకు వందనమ్ము లొనర్తు. నమ్ముహాభాగం దివ్యుటి కిని జీవించియున్నవా, డియ్యది మనుకన్యావంశవర్జనం; విది వినువారికిఁకుభోదర్శకంబగు; నిఁక మను పుత్రాన్వయంబు విను మియ్యదియు వక్త్రశ్రోతృసుఖావహం బిమ్మునుపుత్రులు సర్విభూతములవ్యవహారసిద్ధి పొంపె దీప్తవర్షనముద్రాదివ్యవస్థ నొనరించిన ధన్యులు. 44

అ. వె. మనువు పెద్దకొడుకు జనకపేవాదరుం, దనఘఁ దతులమతి, ప్రియవ్రతుండు విశ్వకర్మ కూఁతు వివయాదికలిత బ, ర్హిన్మతిని వివాహ మెలమి వాడె. 45

వ. అతం దాపెయం దాగ్నేద్రైర్యజుహ్వయజ్ఞబాహుమహావీరరుక్మకుశ్రమృతపృష్ఠనవన మేధాతిదివీతిహోత్రకపులను బదుండ్ర వహ్నినామకుల గౌమరులఁ నూర్జన్వతి యను కొండికయగు నొక కన్మియను గనియె; బుత్రులందు గవినవనమహావీరులను మూగురు విరాగులై, వరమహంసాశ్రమపదస్థులై, యూర్వరేతస్కులై యాత్మ విద్యాపరిష్ఠాకులై విస్ఫుహలై చెలంగి; రిదియిట్లుండ, నిఁక నొక భార్యయందు త్రమతామనరైవతులను మూగురు సుతు లుదయించి మన్వంతరప్రభువులైయొప్పి రవ్యాహతబలేంద్రియండగు నప్రియవ్రతుండు పదునొకం దర్బుదమ్ముల కాలంబీ జగంబుఁ బాలించె. 46

క. అతని ప్రభుత్వమునఁ గం, జాతాప్రోదయము లేని వమయములఁ దమం బాతతమగుటకు పైఁపక, “యాతీరే యోగబలము నెనసి యడంతుఁ”. 47

వ. మత్ప్రభుత్వమ్మునఁ జీకటియం గలుగునే!” యని యోశించి యోగబలమ్మున నాదిత్యనన్నిభంబగు తన యరదమ్ము నడువంజేసి యేడుమార్లదాని వారిచె. 48

సప్త ద్వీపోత్పత్తి క్రమము.

ఉ. ఆరథనేమిరేఖ లని యంబుదులై జగతీతలోపకా రోరుకరంబులై పొదలె, నొక్కటి కొక్కటి కంతరస్థమా

- దారుణీ ద్వీపమైతగే, నదభ్రము లంబుదులేడు గానఁద
 ఛ్చీరచితకంబులెందు విలసిల్లెను ద్వీపము లేడుగా మహిళా. 49
- వ. ఉత్తరోత్తరద్విగుణప్రమాణప్రమికంబులగు నీద్వీపమ్ములేడును గ్రమమ్మున జంబు
 ప్లక్షకాల్మలీకుళక్రౌంచకాకపుష్కరంబులను నామంబులు గలయవి. 50
- క. జెరేక్షిసురాసర్పిః, క్షీరదధివికుద్ధరసవిశిష్టములై చె
 న్నారు నముద్రములివి పరి, భారీతిః ద్వీపములను గైపేయు నొగిన్. 51
- వ. అందుఁ బ్రథమంబగు జంబూద్వీపంబు జెరసముద్రవేష్టితంబు; ప్రియవ్రతుం దీర్ఘా
 వికిఁ దన మొదటి కొమరు నాగ్నిద్రు రాజుగానొనరించె; విశ్వేదిసముద్రపరీవృతం
 బగు తక్కుంగల ప్లక్షేదిద్వీపషట్కమ్మునకు నివృణిహ్వాది పుత్రషట్కమ్మును
 నియమించి పదంపడి కొమరె మళమని కిచ్చి పెండిలియొనర్చిన నాపెకు దేవయాని
 జనియించె; నిట్లు కొమరులకు రాజ్యంబు విభజించి యతండు యోగమార్గాను
 గతుండై యుండె. 52
- క. వారదమునివరః, భూవి, స్తారము వచియింతు వినుము జంబూద్వీపం
 భారయే వర్తులము మహో, వారమునై లక్షయోజనాయతి నొప్పన్. 53

కు ల ప ర్వ త వ ర్ణ న ము.

- వ. ఇందు నానావర్ణకామగతమ్ములగు నష్టమహావర్ణకమ్ములు గల తొమ్మిదివర్ణమ్ములు
 నవసహస్రయోజనపరిమితమ్ములై యలరు; నందు దక్షిణోత్తరమ్ములు రెండును
 ధనురాకారమ్ములు, నాల్గు దీర్ఘమ్ములు, చతురశ్రంబగు నిశావృతవర్ణంబు మధ్య
 వర్ణంబు. 54
- క. భూగోళకమలకర్ణిక, నాఁగఁ దగి లక్షయోజనపరిమితంబై
 శ్రీ గలిగి కనకగిరి యెం, తేఁ గొమరునఁ బొల్పు విందు ధీరవతంసా. 55
- వ. ఆ గ్గిరివరంబు శిరంబున మువ్వుదిరెండువేల యోజనంబుల పరిమితియు, మూల
 మ్మునఁ బదాణువేల యోజనమ్ముల ప్రమాణంబును, నదఃప్రదేశమ్మున మతీయిచ్చి
 యోజనమ్ముల పరిమాణమ్మును గలిగియుండు. 56
- అ. నె. తనరు నీయిలావృతమ్మున కుత్తర, మంధు నీలనామ మమరుగిరియు
 శ్వేతమనెడి గిరియు శృంగవర్గియు న, వదివిశేషబోధ వజలఁజేయ. 57
- వ. పెండియు నిక్కొండలు మూఁడును యమ్యకపారణ్మయకురువర్ణమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ

నొప్పి మర్యాదావ్యంజకమ్ము లగుచున్న : వియ్యవి ప్రాగాయతమ్ములును, సుభ
యతఃజైరోదధ్యవధికమ్ములును, ద్విసహస్రయోజనపరిమితమ్ములును, గ్రమమ్ముగఁ
బూర్వపూర్వంబుఁన్న సుత్రరోత్తరంబు దశాంశాధికదీర్ఘమ్ములును, నానావదనదీ
యుతమ్ములును నై యొప్పు. మఱియు వీయిళావృతవర్షమ్మునకు దక్షిణమ్మున నిషధ
హేమకూటసామలయమ్ములు నయుతయోజనపరిమితమ్ములును బ్రాగ్విస్తీర్ణమ్ము
లునై నటలు. 58

గీ ఆనను : హరివర్ష కింపురుషాఖ్యవర్ష, భారతాభిఖ్యవర్షముల్ వరఁగఁ జేయు
వీగిరులు మూఁడు మర్యాద నెనఁగఁజేసి, వినుము వెండియు నయ్యిళావృతమునకును
వ. పశ్చిమమ్మున మాల్వవంతమ్మును, బూర్విమ్మున గంధమాదనమ్మును వీలనిషధ
గిరులదనుక వ్యాపించి, ద్విసహస్రయోజనాయాచమ్ములై, మర్యాదాకారకమ్ములై,
కేతుమాలాఖ్యభద్రాఖ్యవర్షమ్ముల నలరు; మఱియు మందరమ్మును మేరుమంద
రమ్మును, మపార్విమ్మును, గుముదమ్మును, నను నిగ్గిరులు మేరుపాదమ్ము
లియ్యవి యోజనాయుతవిస్తారోన్నాహమ్ములై కనకగిరికి నలుదిక్కుల నవన్తంభ
మ్ములై యొప్పు; ఓప్పర్వతమ్ములయందు నేకాదశశతయోజనోచ్ఛ్రయమ్ములును.
దావద్విటవవిస్తారమ్ములును, శతయోజనపరిణాహమ్ములునునగు చూతజంబూకదం
బన్యగ్రోధమ్ములు కేతుకోటసాస్పారుచుండు. 60

గీ. క్షీరమద్విజివీరవిస్తారములగు, మడుఁగు లొక నాల్గు చెలఁగు నమ్ములల యందుఁ
దద్రనస్పర్శనము దేవతలకు నయత, మెనఁగఁ జేపెడి నైశ్వర్య మెంత యేవి. 61

వ. మఱియు నగ్గిరివతుష్కమ్మునఁ గ్రమమ్మున వందన చైత్రరథవైభ్రాజనర్వభద్రమ్ము
లను దేవోద్యానమ్ములు చెలఁగు. 62

క. ఉపదేవగణమ్ములు గా, నపు సోయగ మలర మకులోనర్చఁగ, మర లె
ల్లపుడు నచట విహరింతు ను, ఐవదవి మదిఁగోరి యాత్మకాంతానుగులై. 63

వ. వెండియు నమ్మందరస్థంబగు చూతపృక్షమ్ము వివరిమ్మునుండి యేకాదశశతయోజ
నావధికమ్ములై, గిరిశృంగమ్ములోనాఁదగు, ఫలమ్ము లమృతరసన్యండులై యెల్ల
పుడుఁ బడుచుండు. 64

చ. దరఁ బడి బ్రద్దలై యవియు తత్ఫలజాతమునుండి జాబు మే
టిరన మదెల్లఁగూడి ప్రకటికృతకోవిశేషకాంతివి

స్ఫురితదిగంతరాశమయి పొల్చెను దా 'సరుణోద' యన్న పే
ర్కము వెలుంగునట్టి నదిగా సురదై త్యమిసింద్రపేష్వమై.

65

ఉ. ఆ నది యొడ్డునందు నరుణాఖ్య నెసంగెడి శక్తియుండు, న
మ్మానిని, నయ్యనంతగుణమండిత, నవ్వరదాత్రి నెల్లరుకా
ద్యానముచేసి పూజిలిడి తత్కృపఁగంతు రరోగభావ, మ
ల్లానయశఃకలావిభవమాన్యతలాదిగ నెల్ల సంపదల్.

66

వ. మఱియు నజ్జనిని యాద్యయనియు నతులయనియు నసంతయనియుఁ బుష్టియనియు
సీశ్వరమాలినియనియు దుష్టనాశకరియనియుఁ గాంతిదాయనియనియు స్మరింపం
బడు; నేతదంధాపూజాప్రభావమ్మునన జాంబూనద ముద్భవించెఁ; దద్విధంబు
మున్ను వివరింతు నరుణోదాప్రభావం బింకను గొంతకలదాకర్ణింపుము.

67

ఉ. మందరమందుఁబుట్టి సురమాన్యత గాంచి యావృతంబుఁదాఁ
బొందెడి సీనదీరురము పూర్వదిశాభిముఖంబుగాఁగఁ ద
ద్విందువిశేషయోగమున దేవిశరీరము తత్సఖీమణి
బృందశరీరమున్ మిగులఁజేశలమై యలరుకా సుగంధియై.

68

క. పీఠం శరీరములఁ జె. స్నారు పరీమళమునందు నవిలుఁడు గంధో
దారంబుగ నొనరించున్, దారుణి దశయోజనముల దనుక ముసింద్రా :

69

గీ. పేరుమందరమను గిరిమీఁదనున్న, యట్టి జంబూనగమ్మున నలరు పండ్లు
దంతి తుల్యమ్ములై ధరఁ దద్దయుఁ బడి, పగిలి జంబుననెడినదిఁ బరఁగఁజేసె.

70

వ. ఇగ్గిరియందుఁ బొడమిన యన్నది దక్షిణాభిముఖమ్ముగా నిశావృతమ్మునఁ బ్రవ
హించుచుండు, నేతత్తీరమ్మున జంబూఫలరసాస్వాదతుష్టయగు 'జంబూదిని'
యను మహాశక్తిగల; దాపె తత్సమీపవర్తులగు దేవనాగర్షిరక్షఃప్రభృతులకునెల్ల
బూజ్యయై, రోగనాశినియై, విష్ణుహారిణియై; కోకిలాక్షి, కామకళ, కామపూజిత,
కఠోరవిగ్రహ, దన్య, నాకిమాన్య, గభస్తిని యను నామమ్ములచే నెల్లరకు జన
పీయయై యలరు.

71

క. జంబూనది యొడ్డుల ప, జ్ఞం బెరిగెడి మృతు తద్రసస్థితమై పే
మందై జాంబూనద నా, మంబున భూష్యమయి యొప్పు మానవతులకున్.

72

వ. ఈ మృత్తికకు వాయ్వర్కయోగమ్మున నిట్టి దశ వాటిల్లు; నియ్యది దేవతలు
స్వప్నోచితభూషణంబు లొనరించుకొని ధరింతురని వెండియు.

73

గీ. మహితము సుపార్వ మనియెడి మల నలరు క

దంబవృక్షంబు తత్కృతరంబులందు

పంచదారలు పుట్టి యవ్వర్వతమునఁ

బడి యకావృతవశ్చిమభాగ మొలయు.

74

క. అవి మధుమయములు తదనుభ, వవిశేషము వినుము దివిజరగ్గము తత్సా

నవిధిం బొదలుటఁగాదే, యవిరళపరిమళయుతమ్ములగుఁ దన్ముఖముల్.

75

వ. మఱియు నవ్వారి ముఖమ్ముల పరిమళమ్ము వహించు వాయువు శతయోజనమ్ముల
దనుక భూమిని సువాసనాయు క్తమ్ముగ నొనర్చుచుండు ; నయ్యెడ దేవపూజ్యయు
మహాశ్వాహాయఁ, గాలరూపయు, మహాననయు, గర్మఫలదయుఁ, గాంతారగ్రహ
జేశ్వరియు నగు “ధారేశ్వరి” యను శక్తి పసియించు; నాపె కలాశదేహ యనియు
గాలాంగి యనియుఁ, గామకోటిప్రప ర్తినియనియు నామత్రయమ్మునఁ బూజించు
వారలకు భుక్తిముక్తు లొసంగు ; వెండియుఁ గుముదమ్మునఁ బొడమిన శతబల
నామకవటవృక్షంబు స్కంధమ్ములనుండి గోముఖనదమ్ము లప్పర్వతమునఁబడి
పయోదధిచుడుపుతగుడాన్నాంబరాదుల చేతను శయ్యాననాభరణాదులచేతను,
దులఁదూఁగుచుఁ దత్రత్యులకుఁ గామదుఃఖమ్ములై యలరు వియ్యవి యుత్తరేశా
వృతమ్మునఁ బ్రవహించుచుండు నియ్యెడ.

76

సీ. వీలాంబరంపు వన్నెలుగుల్కు నెలనాఁగ , వీలాలకమ్ముల నెగడుచాన
స్వర్గనాసులకెల్ల పరములిచ్చు నెలంత , రౌద్రవక్త్రంబు పరఁగెడి వెలఁది
మత్తమాతంగగమన మొప్పెడి పడంతి , యత్యంతమాన్యత నలరుకలికి
యొప్పపీఠెడి మదనోన్మాదినియును, మా , నప్రియాంతరయు, మానాప్రియయును

గీ. మారపూజితయును, మారమాదినియును , మారవేగధరయును, మయూరవరరు
గాఢ్య, శిఖివాహ, గర్పభు వనెడినామఁములను వద్దేవిఁ బూజింప ముదములొదవు.

వ. అయ్యంబ పీనాక్షియనఁబరఁగు. వెండియు నానదమ్ముల రసమ్ముపయోగించువార
లకు నలీపలితలక్షణమ్మును, గ్లమప్వేదాది దౌర్గంధ్యమ్మును, శీతోష్ణవాతవైషర్వ
మ్మును, జరామయ భృతియును, భ్రమంబును, ముఖోపప్లవమ్మును, రక్కుంగల
యావదయను బొరయపు ; వారలెల్లప్పుడును నన్యహతమఖంబు లమెథవింతురు.

గీ. మఱియు మేరువునకుఁ బుట్టుమలలు పదియు

దొమ్మిదియుఁ గల వియ్యవి తోయజంపుఁ

గర్జితయవంగ నయ్యోదగ్రాణః జుట్టు
వెలయు పవ్యతముల పేళ్ళునుము మౌని ।

79

వ. కురంగంబును, గురగంబును, గునుంబుంబును, వికంకతంబును, ద్రికూటంబును, శిశిరంబును, బతంగంబును, రుచకంబును, విషధంబును, శీతీవాసంబును, గవీలంబును, శంఖంబును, వైడూర్యమ్మును, జారుదీయును, హంసమ్మును, ముషభమ్మును, నాగమ్మును, గాలంజరమ్మును, నారదమ్మును ననువివి తన్నామంబులు. వెండియు మేరువునకుఁ దూర్పున నష్టాదశసహస్రయోజనవాయుతియును. ద్విసహస్రయోజనోన్నతియును గలిగి జతరదేవకూటమ్ములను రెండు గిరు లుత్తరదిగ్వ్యవృత్తమ్ములును దిక్పిమ్మున నతివిస్తృతమ్ములగువవమానపరిమాత్రమ్ములు దక్షిణదిగాయతమ్ములును. దక్షిణమ్మునఁ బ్రసిద్ధమ్ములగు కైలాసకరపీఠమ్ములను మహావర్వతమ్ములు ప్రాగ్దిక్పరిపూర్ణమ్ములును, సుత్తరమ్మునఁ ద్రిశృంగ మకంబులు వల్పిమదిక్పక్రమలునునై వీరలు. 80

గీ. మేరు శీర్షమ్మున వెలంగు పారసౌద్య. వుండు నివసించెడి పురంబుండగరిమ
నద్ది వదివేలయామడ నమరునియు. గనకమయమనియును ముదజనుల మతము

వ. ఈపురమ్ము ననునరించి చుట్టును నష్టదిక్పాలకుల పురమ్ములుండు నయ్యవి పార్ధనేత్ర సహస్రయోజనవ్రమితమ్ములును, గనకమయమ్ములునునని యెఱుంగునది. మనో గతియు నమరావతియుఁ దేజోవతియు సంయమనియుఁ గృష్ణాంగనయు శ్రద్ధా వతియు గంధవతియు మహాదయయు యశోవతియు ననువివి క్రమంబుగ బ్రహ్మేంద్రాదులు వసించు పురంబుల పేర్లు. 82

సీ. యజ్ఞసంజ్ఞుండగు హరి కాలిబౌటవేలి • కొనగోటి త్రాకునఁగూరినట్టి
యందోర్వ్వరంద్రంబునం దుదయించి దోళ్ళ • మస్తకమ్మునకుఁ గ్రమమనదిగ్గి
యఖిలలోకమ్ముల నమహరిజీయఁబంచు • గరుఁ బ్రసిద్ధిపహించు గంగఁపెద్ద
కాలమ్మునకు ముసిగణమును ద్రువుఁడును • వసియించు నవ్యిష్టుపదమునుండి

గీ. చంద్రమండలమొంది యచ్చటను వెడలి • బ్రహ్మపురమునఁబడి నాల్గుభాగములయ
నాల్గు దెసలకు వ్యాపించి నదులకెల్ల • నాథుఁడయి యొప్పు న య్యుదనన్వంతుఁగలనె

వ. అందు మొదటిదియగు సీత బ్రహ్మసదనమ్మునుండి కొన్ని గిరిపరమ్ము లతిక్రమించి గంధమాదన శిఖరమ్మునంబడి, భద్రాశ్వవర్షమ్మునఁ బ్రవహించి తూర్పునముద్రమ్ము నను ; రెండవదియగు చక్షి వటనుండి మాల్యవిభృంగమ్మునకు వచ్చి, కేతుమాల వర్షంబుజొచ్చి, వడమటి నముద్రమ్మునను ; మూడవదియగు వలకనంద నానాపన

గిరి దుర్గమ్ములు దొరఁగి యతిరయమ్మున భారతవర్షమ్ము చొచ్చి దక్షిణసముద్రమ్ము నను : నాలవదియగు భద్ర బ్రహ్మపదమ్మునుండి శృంగవద్గిరికిగి యుత్తంకురు దేశమ్ములు పొచ్చి, యుత్తరసముద్రమ్మునను గలయు. 84

గీ. మేరుమందరసంభూతి మేలవు మీఱు, విమల నదములు నదులును వేలకొలఁది కలవు; వెండియు నీ వర్ష గణమునందు, భారతాభిఖ్య వర్షంబు పరమమండ్రు 85

భారతాదివర్షవర్ణనము.

వ. ఇయ్యది కర్మక్షేత్రంబు, తక్కుంగల యెన్నిది వర్షంబులును భోగప్రభావమ్ములును భూలోకస్వర్గమ్ములును నగుట స్వర్గచ్యుతులగువారు పుణ్యకేసం బనుభవించ నయ్యెడ సుదయింతురని వెండియు, 86

ఉ. అందలి పూరుసుల్ దశసహస్రసమాయుషులై, గజాయుతం బుం దిగఁద్రోక్కు లావౌచి పుణ్యాలు వజ్రకరీరులుఁ, మహా నండులు, దేవకుల్యులు కనక్కుకశ్రసుపుత్రమిత్రకూ తిందగువారునై సువిగతిం దులదూఁగుచు మందురెప్పుడుఁ. 87

వ. ఆ యీ వర్షాష్టకమ్మునం దెప్పటికినిఁ ద్రేతాయుగసమంబై కాలంబు వజరుచుండు నని వెండియు, 88

క. ఈ వర్షమ్ముల నెల్లెడ, దేవకలతిభక్తికలిమిఁ దివిరి త్రిజగటి పావనియగు జగదంబకుఁ, గావించురు జవత్సము లఱందశ్రద్ధన్. 89

చ. ఋతువుం నెల్లెడన్ సుమవరీతములౌ వనముల్, గిరిప్రపా త తతసరోవరమ్ములు పతత్రికులాకులముల్ మహోత్పలా నికములు న్యచ్చనీరము లవింద్యములొడరులుఁ జెలంగు భారతవరచర్షముల్ మిగుల రమ్యములౌ విహరించు వారికిన్. 90

క. భగవంతుఁ డాదిపురుషుఁడు, జగదేకారాధ్యుఁడగుచు జగదంబాపా దగత మనస్కుఁడ నువ, ర్షగతుండై యుండునెప్పుడు సంయమివర్యాః. 91

గీ. అనఁచు : విను మిశావృతమునయందు భవుఁడు పద్మజాఙ్గోద్భవుఁడు తన పడఁతి దక్క నొద్దు నెవ్వరు లేకుండ నుండు; ఎచోఁబు ద్రొక్కరెవ్వరు శాపంబు దొడరుకతన. 92

వ. కొందొక కారణమున భవాని యయ్యెడకువచ్చిన పురుషులకు ప్రీత్యంబు గలుగు నని శపించె; నయ్యెడ ననేకసఖినమేతయగు భార్యతోఁగూడి వసించుచు శంక రుండు సంకర్షణు నెల్లప్పుడు తత్ప్రీతికరములగు మంత్రతంత్రముల నారా దించు. వెండియు భద్రాశ్వవర్షమున ధర్మపుత్రుండగు బ్రద్రశవుండును దిద్యంశ్యు లును వలయగ్రీవవదాంకితవృగు నద్దేవుమూర్తిని ధ్యానావాహనాదికముల సర్పిం తురు. మఱియు హరివర్షమునఁ బ్రహ్లాదుండు యథాపూర్వంబుగ నరసింహుఁ బూజించుఁ, గేతునాలమున స్మరరూపదారియగు నద్దేవు నా యామంత్రాదికముల భగవతియుఁ దదవర్షనాయకయు నగు లక్ష్మి కొనియాడు; రిష్యకవర్షమున మత్స్యాకారముగు నద్దేవుమూర్తిని మనువు స్తోత్రాదికముల జపించుచు, హిరణ్మయ వర్షమున సూర్యుండు కూర్మాకారుండగు నద్దేవు ననేకభంగుల యటించు, నుత్తరికురుదేశంబుల నద్దేవుండు వరాహరూపమునఁబొదలు. భూమి తత్ప్రీతి కరంబులగు మంత్రాదికముల నయ్యనఘు స్మరియించు. 93

క. కింపురుషవర్షమునఁ దా, నింపారెడి దాశరథి; కపింధ్రుండెపుడున్
'మాంపాహి' యనుచుఁ గనదను, కంపాకరు నతవి నుతునిఁ గావించుఁడగన్. 94

క. భారతవర్షము నందుఁ, నారాయణుఁ డనెడిపేరునన్ నేనుండున్
నారద! నీచేత ముదం, భారం గొవియాడఁబడుచు నవహితమతిన్. 95

క. భారతవర్షమునఁ జె, న్నారెడి శైలములు నదులు నవహితమతినో
నారద! వినుమని వెండియు, నారాయణుఁ డావతిచ్చె నది యెట్లన్నన్. 96

వ. చులయమ్మును, మంగళవ్రస్థమ్మును, మైనాకమ్మును, ద్రికూటమ్మును, ఋషభమ్మును, గూటకమ్మును, గోల్లమ్మును, సహ్యామ్మును, దేవగిరియును, ఋష్యమూకమ్మును, శ్రీశైలమ్మును, పేంకటాద్రియు, మహేంద్రమ్మును, వారిధారమ్మును, వింద్యమ్మును భుక్తిమంతమ్మును, ఋషవర్షకమ్మును, భారిమూత్రమ్మును, ద్రోణమ్మును, జిత్ర కూటమ్మును, గోవర్ధనమ్మును, రైవతమ్మును, గకుభమ్మును, నీలవర్వికమ్మును, గౌరముఖమ్మును, వింద్రకీలమ్మును, గామగిరియును, మఱియుఁ గొన్ని ధరాధరమ్ము లును నసంఖ్యమ్ములుగా నొప్పెరి; నా యీ పర్వతమ్ములఁ బొడమిన నదులువేలకొ లఁది గల వని యెవ్వ యెవనఁ, దామ్రవర్ణియుఁ, జంద్రవళయుఁ, గృతమాలయు, వబోదకయు, వైహాగ్యసియు, గావేరియు, వేణయు, బయస్వినియు, తుంగభద్రయు, గృష్ణవేణియు, శర్కరావర్తకయు, గోదావరియు, భీమంధియు, విర్వింధ్యయుఁ, బయోష్టియుఁ, దాసియు, రేవయు, నరసయు, నర్మదయు, సంస్వతియుఁ, జంబూజ్య

తియు, సింధువును, నందకోజమ్ములను మహానదమ్ములును, ఋషికుల్యయుఁ,
 ద్రిసామయు, వేదస్మృతిమహానదియుఁ, గోకియు, యమునయు, మందాకినియు,
 దృవద్వతియు, గోమతియు, శరయయు, రోధవతియు, సప్తవతియు, సుషోమయు,
 శతద్రువును, జంద్రభాగయు, మరుద్వృధయు, వితప్తయు, నసిక్వియు, విశ్వయు
 నను నియ్యవి పానావగాహనదర్శనోత్క్రితనమ్ములచేఁ ద్రివిధపానమ్ములహరించు.
 ఇయ్యెడ జనించువారలకు నివాసరసుఖమ్ములు కరతలామలకమ్ములగు ; నియ్యది
 యెల్లవర్షమ్ములకుఁ దలమానికంబని వెండియు, 97

ఉ. ఈయెడ జన్మమెత్తు నరులెంత మహాత్ములొ ! యాద్యుఁడైన నా
 రాయణు పాదపంకజపరాగము దీన నెనంగు, నియ్యెడఁ
 బాయక నన్యసింది హరివాసమొకింతన బొందవచ్చు, నొం
 దేయదియేని గమ్యమిది ; నెయ్యది దీనికిఁ దుల్యమైకగుఁ. 98

క. వైకుంఠకథాసుదయును, లోకోత్తరులైన నాథులును జన్మములున్
 లేకుండిన నది సాజి, న్నాకంబేనియును విడువవగు మజనులకున్. 99

క. ఇయ్యెడ జన్మంబందిన, యయ్యలకుఁ బునర్జనంబు నందంబనిలే ;
 దయ్యలము లెల్ల వారికి, నెయ్యమ్మునఁ బూజ్యులగుచు నెగడుదురెపుడుఁ. 100

ప్ర జ్ఞాది ద్వీప వర్ణనము.

వ. అని బహుభంగుల నీ భారతవర్షమాహాత్మ్యమ్మును స్వర్ణగతులగు దేవగంధర్వాదు
 లగ్గింతురు. వెండియు జంబూద్వీపంబునకు నెనిమిది యువద్వీపములుగలఁ; వయ్యవి
 హయమ్మును వెదుకంజును నగరపుత్రులకతవఁ గల్పితమ్ములయ్యెఁ; దన్నాను
 మ్ములు స్వర్ణప్రస్థమ్మును, జంద్రకుక్రమ్మును, నావర్తనమ్మును, రమాణకమ్మును,
 మందరమ్మును, హరిణమ్మును, బాంఛజన్యమ్మును, సింహళమ్మును ననఁదనరు;
 నిందు సింహళమ్మునకు లంకయును నామాంతరంబుగల. దీఁకఁబ్లిజ్ఞాదిద్వీపమ్ములు
 వివరించెద. ఈ ద్వీపమ్మును బ్రియవ్రతపుత్రుండగు నిష్కటిహ్వాం దేడు వర్షమ్ము
 లుగ విభజించి తన కొమరులకిచ్చిన నివి తన్నామమ్ములఁ బ్రసిద్ధమ్ములయ్యెఁ;
 శివయవసభద్రకాంతక్షేమామృతాభయ నామకమ్ములగు నీయేడు వర్షమ్ములయం
 దును మణికుటపత్రకూకేంద్రపేనక్తోతిష్మత్కువర్షపారజ్యస్థివషేఘమాలమ్ములను
 నేడు గిరులును; నరుజయు, సృష్టుయు, సంగిరపియు, సావిత్రియు, సుప్ర

భాతయు, ఋతంభరయు, సత్యంభరయు నను నన్నియ నదులును నెసంగుచుండు. 101

క. పై నదులఁ దానమాదిన, మానవులకు వానిఁజూచు మనుజులకును బాపానుగతి నమసి యుత్తము, లై నెగడుట దొడరు వార లలఘుపరిశ్రుత్. 102

వ. వెండియు నీ ద్వీపమ్మున హంసపతంగోర్వాయనసత్యాంగమ్ములను నాల్గు వర్ణంబులు; తత్తద్వర్ణసంభవు లందఱును సహస్రాయుఃప్రమాణులును, మార్కోపాసకులును, సహజాయురిందియోజోబలబుద్ధులును నై నెగడుదు; నీ ద్వీపమ్ము నావరించి యెల్లెడ నిక్షేపముద్రంబు వజరు; నింతకు ద్వీగుణప్రమాణంబగు శాల్మలీద్వీపమ్మున శాల్మలీవృక్షం జెనంగు, వీయది ప్రమాణంబునఁ బ్లక్షవృక్షమ్మునకు నదృశం; వీద్వీపమ్మునకు సురాసముద్రంబు పరిభ్రాంతంబై యొప్పు. 103

గీ. చక్షులకునెల్ల రాజా ప్రబలాఁడు గరుడఁ, డన్నగమున వసించుఁ; బ్రియప్రతాత్మజాండు పాలించు యజ్ఞబాహుండు దీని, నిందుగల వర్షములు విను మిద్దచరితః :

వ. సురోచనమ్మును, సౌమనస్యమ్మును, రమణమ్మును, దేవవర్షమ్మును తారిత్రోమ్మును, నాప్యాయనమ్మును, నవిజ్ఞాతమ్మును నను నీ వర్షమ్ములయందు సరస, శతశృంగ, వామదేవ, కందక, కుముద, పుష్పవర్ష, సహస్రశ్రుతులను నేడు పర్వతమ్ములును, ననుమతియు, నివీనాలియు, సరస్వతియుఁ, గుహాపును, రంజనియు, నందయు, రాకయు నను నన్నియ నదులును జెలంగు; వెండియు నీ ద్వీపమ్మున నెల్లెడ క్రుతధర, వీర్యధర, వసుంధ, రేఘంధర నామకంబగు వర్ణచతుష్టయంబు పొల్పు, నిందలి ప్రజలు చంద్రోపాసకులు 105

గీ. ఈ సురోదధి కన్న మతంతయైన, నేతి సంద్రమ్ముచేతఁ బరీతమగుచు నేవుమైఁ జెన్నలరు కుశద్వీపమందు, సాంద్రహాసోజ్జ్వలము కుశప్రంబమొప్పు.

వ. ఈ ద్వీపాదినాయకుండు ప్రయప్రతాత్మజాండుగు పారణ్యరేతుం; డతండు వసు, వసుదాన, దృఢధుచి, నాభిగుప్త, సుత్యవ్రత, వివిక్త, దేవకులనుకొమరుల కేఱ్ఱురకును నీ ద్వీపం బేడు భాగమ్ములుగఁ గావించి యొసఁగె; నిందు నవధినిర్ణాయకములై చక్ర, చక్రశృంగ, కపిల, చిత్రకూట, దేవానీ, కోర్ద్యరోమ, ద్రవిణమ్ములను నేడు గిడులును; రసకుల్యయు, మధుకుల్యయు, మిత్రవిందయు, క్రుతవిందయు, దేవగర్భయు, మృతచ్యుత్తును, మంత్రమాలికయు నను నన్నియ నదులును నలరు; డద్వీపవాసు లెల్లరును నీ నదుల యుదకమ్మునయోగించుడు సుఖమ్మునం

బొదలుదురు ; కుశల, కోవి, దాభియుక్త. కులకనామకమ్ములగు నాల్గు వర్ణమ్ములయ్యెడ నెసఁగు. వారలెల్లరు నగ్నిదేవు నారాధింతురవి వెండియు, 107

గీ. పాలసంద్రమ్ము చుట్టును బరిధవిల్ల. మావమితకు రెట్టియై మలయఁ గ్రౌంచ నామకము ద్వీపమొప్పు నీ నామ మిచటఁ, గ్రౌంచవర్ణక సంస్థితకవఁ గలిగె.

క. హరసుతుఁడు గుమారుండి, గిరికుక్షిం బగులనేయఁ గృపమీఱఁగ న వ్వరుఁఁడు క్షీరోదధిరస, పరిష్కరించేసి ప్రోచఁ బదపదీ దీవికా. 108

ప. ప్రియవ్రతు కొడుకుమృతవృష్టండ్రిద్దానిఁ బాలించుచు నేడుభాగమ్ము లొసర్చి యామ, మధురుహ, మదామక, మేషవృష్ట, బ్రాజిష్ఠ, లోహితార్థ, వనస్పతి నామకంబగు తనపుత్రిన ప్రకంబున కిచ్చిన నవి తత్పుత్రనామంబుల యథాపూర్వంబుగ బ్రసిద్ధంబులయ్యె; నియ్యెడ కుక్షదర్మమానభోజనోపబర్హణనందనందనవర్ణతోభద్రనామకమ్ములగు నేడు గిరులును, నభయయు, వమృతౌమయు నాచార్యకయుఁ దీర్థవతియు వృత్తిరూపవతియు కుక్షయుఁ బవిత్రవతియు నను నన్నియ నడలును నలరు; నీవి జలంబు పవిత్రంబును దుభ్యంబునునైయుండు, విందలి వర్ణమ్ములు పురుష మునఁ ద్రవిజ దేవకనామంబులు, తిత్సంభూతులు నరుణోపాసకులు. వెండియు నీ ద్వీపమ్మున కవల దధిసముద్రపరివృతమ్మును, ద్వాత్రింశల్లక్షసంఖ్యాకయోజనాయామమ్ముననగు కాకద్వీపమ్మురాజిల్లు; నియ్యెడ కాకమహీరుహంబుండుకతన దీవికి నామంబు గలిగె. 110

క. పొగనగు నీద్వీపమ్మున, కగణితగుణగణ్యుడగు ప్రియవ్రతజుఁడుదా నెగడుకా మేధాతిధి విభు, తగలిగి మతన ప్రకంబొదవె నీకవికిన్. 111

ప. అమ్యేధాతిధి స్వపుత్రనామప్రసిద్ధమ్ములగుగతి నేడు భాగమ్ములొసర్చి యియ్యది వారి యధీనంబొనరించి తాను యోగాశ్రీకుండయ్యెఁ; బురోజన మహాపూర్వ జయవహమానక ధూమ్రానీక చిత్రరేప బహురూప విశ్వధృగలిఖ్యులు తత్పుత్రుఁ; లియ్యెడను యథాపూర్వంబుగ నీకానోరుశృంగబలభద్ర కతకేసర సహస్రప్రోతక దేవ పాల మహాననమ్ములను మర్యాదాగిరు లేడును, ననఁచుయుఁ బ్రధమయు నాయుర్దయు మధయనృప్తియు నవరాణికయుఁ బంచపదియు సహస్రస్రుతియు, విజయధృతియు నను నన్నియనదులును గలవు. వెండియు విండు సత్యవ్రత క్రతువ్రత దానవ్రతానువ్రత నామకంబు వర్ణవతుష్టయంబు పొలుచు, నీవ్రజలు వాయుదేవోపాసకులు, దీవికవల నింతకు రెట్టియగు ప్రమాణంబుగల పుష్కరద్వీపంబు కుద్ధ

సముద్రపరివృతంబై తనరు. ఇయ్యెడ నగ్నిచూడానిభమ్ములగు స్వర్ణపత్రమ్ములచేఁ బొలుచు పుష్కరమ్ముగలఁ దియ్యబ్బంబు భగవంతుండగు విరించికి నానందిది లోకగురునిచే నర్వలోకనివృక్షచేఁ గల్పించబడియె. ఈ ద్వీపమ్మునం దర్వాచీన పరాచీన వర్షంబులకు నవదినియ్యాయకంబై మానసోత్తరంబను పర్వతం బయితయో జనవమ్మితోచ్చాయాయామంబు వఱలు.

112

ఉ. ఈ నగమంద నత్తనల నిండ్రుండు లోనగునట్టి ది క్రతే
కానుల పట్టణమ్ములు పొనంగు సుమేరువు చుట్టివచ్చు నా
భానుని వర్తనం బివటఁ బాల్చుడు వత్సరరూపవక్ర మి
చోనెనెఁగుఁ బవలీనిశయుఁ జొప్పడునట్లు పరిభ్రమించుచుఁ.

113

లోకా లోక పర్వత వర్ణనము.

వ. ఏతత్పాలకుండగు పీతహోత్రుండు రమణరాతకులను తనకొమరుల కిరువురకును దన్నాచుకంటగు వర్షద్వయం బొసంగి యన్నలంబోలి తాను భగవత్పదభక్తి తత్పరత్వమ్మునందె; నీ వర్షమ్ములఁ బ్రజలు బ్రహ్మరూపియగు పరమేశ్వరు యజింతు; రీ ద్వీపమ్మున కవల లోకాలోకగిరి వఱలు, నియ్యది లోకాలోకంబుల కంతరాళమ్మునఁ గల్పించబడు క్షతన దీని కీ నామంబుగల్గిగె; మేరువు మొదలు మానసోత్తరమ్ము దుదగాఁగల మధ్యవ్రదేశమంతయు శుద్ధకాంచనపుష్పమ్మును దర్పణ తుల్యమ్మును నగు కతన నయ్యెడ నే వదార్థమ్మును సంకురింపకుండుటంబట్టి యది సర్వప్రాణీభూన్యంబై యుండు; వెండియు నిగ్గిరి యీశ్వరుచేఁ ద్రిలోకాంతగతం బగునట్లు సృజింపఁబడి తన కతన సూర్యాదిద్రువాంతమండలదీప్తు లర్వాచీనంబు లగునపుడు త్రిలోకవ్యాప్తంబులయ్యును బరాచీనంబులగు నెడల నట్లు కాకుండుట నందించుచుండు, విద్వాని ప్రమాణంబు పంచాశ్కోటియోజనపరిమితంబగు భూమండలంబునఁ జిత్తార్థాంశంబై యుండు.

114

గీ. కమల సంభవుఁ డిష్వర్యతమున నాల్గు, దెసల దిగ్గజముల నిల్పె నసమబలన
మేతముల, నిగ్గజముల యెల లోక, సంస్థితికి హేతువులు వాని సంజ్ఞ వినుము. 115

వ. ఋషభమ్మును, బుష్కరచూడమ్మును వామనమ్మును నపరాజితమ్మును న్నభిచెప్పం బడు, స్వవిభూతులగు నిగ్గజంబులకు బలంబునొసంగుచు సిద్ధ్యప్తకోపేక్షుండును విష్వక్సేనాదిపరివృతుండును విజాయధోజ్ఞులద్యుజదండమండితుండును నగు

హరి నమస్తతోకనుఖకారి యగుచు స్వమాయారచితంబగు నిగ్గిరికి రక్షకుండై కల్పావసానంబు దనుక నిట్టి వేషంబున జాగరూకత మెలగు; నీ లోకాలోకమ్మన కవల శుద్ధాకాశంబు దక్క వేటొందు లేదు. భూమ్యాకాశమ్ములకు మధ్యగతంబగు నండమ్మనకు సంతరమ్మున సూర్యుండు వెలుంగు, సూర్యాండగోళమ్ములకు మధ్యమ్మున విరువదియైదుకోట్ల యోజనమ్ములుగలవు. మృతాండసముద్రాతుం డగుకతన సూర్యునకు మార్తాండ నామంబలవడె, హిరణ్మయాండసముద్రాతు డగు కతన నితనికి హిరణ్యగర్భుండను నామంబును బ్రసిద్ధంబు. 116

గీ. దెసలు స్వర్గావర్గముల్ వసుమతియును, నాకసంబును భేదమ్ము లఖిలజంతు వులకు సూర్యునికతమునఁ గలిగెఁగాన. నర్కుఁడెల్లరకును నేత్రమై యెసంగు,

సూర్య గ మ న వ ర్ణ న ము.

వ. ఇయ్యది భూమండలప్రమాణంబు, దీనింబట్టి ద్యుమానంబు తజ్జలభివర్ణింతురు. సూర్యుండీద్యుచుద్యంబున వెలుంగుచు సుత్రరాయణవళమ్మున గతిమాంద్యమ్మును దక్షిణాయన వళమ్మున గతిశైత్ర్యమ్మును జెందుచుండు. నితం దుత్తరాయణ దక్షిణాయనమ్ముల నారోహణావరోహణ స్థానమ్ముల నెరుచుండు. విషువత్సంజ్ఞ మ్ముగు కాలమ్మున సమస్థానావస్థానం బలవడుకతన గతిసూర్యంబు గలుగుచుండు; నితండు మేషతులారాశిగతుండగునెడ నహోరాత్రమ్ములకు సామ్యమ్మును పృషాది రాశిపంచకస్థితుండగుతఱి నహోదైర్ఘ్యమ్మును పృశ్చికాదిరాశి పంచకస్థితుండగుతఱి నిశాదైర్ఘ్యమ్మును నలవడునని యెఱుంగునది; యింక భానుగమనంబు విస్తరిం చెడ. శీఘ్రమందనఁబేదమ్ముల వితినిగతులు మూఁడు దెఱుంగులు. సర్వగ్రహమ్ము లకు జరగదైరావతవైశ్వానరమ్ములను మూఁడు మార్గమ్ములు విభ్రతమ్ము. లందు నాగగణైరావతులను మూఁడు వీధులు త్రరమార్గమ్ముగు నైరావతమ్మునకును, ఋషభ వీధియు గోవీధియు శారద్యవవీధియుననునవి జరగదంబును మధ్యమమార్గమ్మున కును, నజయు మార్గియు వైశ్వానరియు నను మూఁడు వీధులును. వైశ్వానరనామ కమ్ముగు దక్షిణమార్గమ్మునకును గలవు. వెండియు వశిష్ఠీకృత్తికాభింబులు నాగ వీధియనియు, రోహిణ్యార్ధ్రా మృగశీర్షమ్ములు గజవీధియనియు, బుష్కళేషా పున ర్యసు లైరావతవీధియనియు, ఫల్గునీద్వయమ్మును మఖయును ఋషభవీధియనియు పాస్త్రవిక్రస్వాతులు గోవీధియనియు, జ్యేష్ఠావిశాఖామరాధలు శారద్యవవీధియనియు మూలోత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢ లజవీధియనియు, శ్రవణధనిష్ఠాతథిషణమ్ములు మృగ

వీధియనియుఁ బూర్వాభాద్రోతరాభాద్రావతులు వైశ్వానరవీధియనియుం జెప్పం
బడు. సూర్యుండు త్రాయణం బదిష్టించి యుగాజెంతర్నిబద్ధములును నాయు
బద్ధములును నగు పాశముల నాకర్షించుట యారోహణంబునాఁబడు, నితండీ
యారోహణస్థానగతుండగునెడ రథంబునకు మండలాభ్యంతరగమనం బొడ
పుటం జేసి మాంద్యమును, దినవృద్ధియు, నిశాక్షయమును దొడరు; వియ్యది
సౌమ్యయనక్రమంబు. పూర్వోక్త పాశప్రేరణం బవరోహణంబు నాఁజను;
సూర్యుండీస్థానంబదిష్టించునెడ బహిర్మండలప్రవేశమునింజేసి గమనమునకు
తైఘ్ర్యమును రాత్రివృద్ధియు దినక్షయమును గలిగెడి; వైపువమునఁ బాశసా
మ్యంబునంజేసి రవికి సమానస్థానమును, మధ్యమండలప్రవేశమును గలుగు; దానం
జేసి రాత్రిందివములకు సామ్యంబు తటస్థించు. మఱియుం బూర్వోక్తములగు
పాశములు ద్రువునిచే నమధిష్ఠితములై యాకర్షింపఁబడునెడల నభ్యంతరమున
సూర్యుండును దక్కిన మండలములును బరిభ్రమించెడి; ద్రువుండు తత్పాశములు
విడుచుదో మండలము లన్నియును బహిర్గతంబులై వెలుఁగు. 118

క. మేరువునఁ బూర్వదిశఁ జె, వ్నారెడి నైంద్రియను నగర మది మరచానం
లై రహిఁదగు దక్షిణదిశ, వారయ సంయమధియొప్పు యముచానంలై. 119

చ. పశ్చిమమున నిమ్నైచని యను వరుణపురమును, సుత్తరమున సౌమ్యయగు
విభావరియును నలరు. 120

గీ. ఇంద్రపురియందు రవి యుదయించి రెండు
జాములకు సంయమవికిఁ దాఁ జని క్రమము
గాఁగ నిమ్నైచనికి సంజకాలమునకు
నరిగి యట నప్రమితుఁడో నటండ్రు బుధులు. 121

చ. మఱియు విభావరీపురమున కరుగునంతకు విశీదంబు వజరుచుండు. 122

క. రవి సవ్యంబగుగతి మే, రువుఁ దిరుగుచుఁ బవళి విశి నిరూపించు నితం
దెవరికెఱఁ బొడమి కన్నుడు, న్యవధియదియ యుదయమునకు వారలకెంచున్. 123

చ. ఇతండు తిరోభూతుండగు గతిఁ దోఁచుటయ యప్రమయంబు వాఁబడు నని
మఱియును, 124

గీ. ఎల్లపుడు నొక్కగతివెల్గు నినున కుదయ, మప్రమయమును జొప్పదదనఘఁ యతని
దర్శనాదర్శనములఁ దజ్జాలట్లు, వాడుకొండ్రు పరంపరాస్రాప్తరీతి. 125

- గీ. ఎల్లదీప్తవర్షమ్ముల కెప్పుడు మేరు, వుత్తరమ్మున నుండెడి మష్టరశ్మి
యెవరి కెఱఁగవచ్చునో వారికెల్ల నదియ, ప్రాచియని తెలియఁబడుఁ బరమమాని ।
- వ. సూర్యుం దైంద్రియండు బయలుపెడలి పడేమగడియలు నడచవంతకు యామ్య
యందు రెండుకోట్ల ముప్పదియేడులక్షల దెబ్బదియైదువేల యోజనమ్ము లతిక్ర
'మించు, నిట్లన యామ్యమొదలుకొని వాఁజీయఁడును, వాఁజీమొదలుకొని
యైంద్రియండును ననియెఱుంగునది. 127
- గీ. కాలచక్రాత్మకుండగు కంజబంధుఁ
దెల్లపుడు నిట్లువర్తించు నెల్లరకును
గాలమును దెలువఁగ నవగ్రహములును ని
టులు పొడుచుటలు క్రుంకుటల్ తెలియఁబడును. 128
- వ. ఒక్క ముహూర్తమ్మునకు సూర్యనిరథంబు ముప్పదివార్లలక్షల యెనిమిదివందల
యోజనమ్ము లతిక్రమించు, నీయిసండు ప్రవహాఽఖ్యంబగు కాలచక్రంబుకతన
దిక్పక్షయమ్మునందును బారోక్తపురమ్ములందును గాలప్రదర్శకుడై ప్రవ
ర్తించెడి. 129
- గీ. భువనబంధుని న్యందనమ్మునకు ద్వాదశ, కారము త్రినాభికమ్మునైన యొక్క
చక్రమలరారు పఞ్చేమినహిత మదియ, పత్తిరాత్మకమని బుధవరుల మతము. 130
- వ. తదక్షంబు మేరుమూర్ధంబునందును మానసోత్తరగిరియందును గృతేకరవిభాగం
బగుచు రథాంగప్రోతంబై తైలకారకయంత్రంబు పగిడిఁ బరిశ్రమించుచుండు,
నీరథప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజనమ్ములును రథనీడప్రమాణంబు ముప్పది
యాఱులక్షల యోజనమ్ములును, రథయగప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజన
నమ్ములునై యొప్పు. ఛందోభిధానమ్ములగు నేడు గుఱ్ఱమ్ములు గరుడాగ్రజాండగు
ననూరునిచే యోజితమ్ములగుచు నమస్తలోకనుకపాతబాతుండగు నాదిత్యునివహిం
చుచుండు. మఱియు నంగుష్ఠవర్షప్రమాణంబు వాలఖిల్వార్ధిమహర్షు లఱువది
వేలును, దక్కుంగల దేవర్షులును వచ్చరలును గ్రామణులగు యాతుభామలును,
దేవతలును బురోగతులగుచు నహస్కరు మతించుచుండు, రిట్లు సగవ్యూతిద్విసహ
ప్రాధికసార్థలక్షోత్తరకోటిసహస్రపరిమితమ్ముగు భూమండలమ్మును ప్రతిదినమ్మును
బరిశ్రమించుచుండు. నింక సోమాదుల గమనప్రకార మెఱింగించెద. 131

చంద్రాది గ్రహగతి వర్ణనము.

- గీ. త్రిమణమొలయు కులాలచక్రంబుతోడ, నెనయు కీటాదులకుబలె నెప్పుడు కాల
చక్రిసంగతరాశివశమ్ముకలిమి, వేఱుగతి గ్రహములకెల్ల వెలయుననను : 132

వ. ఎల్లగ్రహములకును నక్షత్రాంతరగామిత్వాన్యరాశిగమవహేతుకంబయిన గతి
ద్వయం బవిరుద్ధంబు. సాక్షెద్భగవంతుండును నాదిపూరుషుండును లోకాధారుం
డును లోకభావమండును నగు నారాయణుండు లోకోపకారమ్మునకై కర్మకుద్ది
విమిత్తంబు స్వాత్మను ద్రయీమయనింగాఁ బరిణమింపఁజేసి పద్యతువులయం
దును దత్తదనుగుణమ్ములగు గుణమ్ములఁ బ్రకటించుచుండు. 133

ఉ. ఇమ్మహానీయలెల్లరు తదేకవరత్వమునకా శ్రుతి ప్రసి
ద్ధమ్ముల మేటిజన్మములఁ దత్తదుపాసనం న్ గులానుసా
రమ్ముగఁగొల్పుచుండురు కరమ్మును నీతఁడు కాలవక్ర సం
గమ్మున రాసులం దొదిగి కైకొను ద్వాదశమాసభోక్తృతః. 134

వ. సపాదర్శద్వయం బొక్కరాయనియు, రాశ్యంతర సంక్రమణంబు మానంబనియు,
మానద్వయంబు ఋతువనియు, ఋతుక్రితయంబయనంబనియు, సయినద్విత
యంబు సంవత్సరంబనియుఁ బ్రాక్తనులు వర్ణింతురు. సంవత్సరపరివత్సరేదావత్స
రానువత్సరేద్యత్సరమ్ములను భేదమ్ము లీతని మాంద్యతైప్ర్యుసమగతులకతవం
గలిగెడి. 135

గీ. ఉష్ణరశ్మికి నొకలక్ష యోజనముల, మీఁద శళియుండి మఱియు నమ్మిత్రువత్స
రంపు భుక్తిసమసరించి రమణఁబక్ష, ముల వరుసఁదాను దద్భుక్తి నొందుచుండు.

వ. పాదయుక్తమ్ముగు నక్షత్రద్వితయంబితనికి దివసప్రమాణం. విట్టి శీఘ్రగమనమ్మున
నక్షత్రచక్రమ్మునం దిరుగుచుఁ బూర్వమాణంబులగు కళలచే దేవతృప్తియు, క్షయ
మాణంబులగు కళలచేఁ బితృప్రీతియు నొనర్చురు పహోరాత్ర నిర్ణాయకుండై సర్వ
జీవనికాయమ్మునకును బ్రాణంబై యొప్పుచుండు. 137

గీ. ఇతఁడు పోదశసత్కణాయుతుఁడనాది, పురుషుండునునోమయుండునుధావుంజనున్న
మయుండు దేవాదులకును సమస్తవృక్ష, ములకు సంరక్షకుండు సర్వభూతమయుండు.

వ. ఇతనికి మూడులక్షల యోజనమ్ములపై నక్షత్రచక్రంబు పరిభ్రమించు నయ్యదియు
వీశ్వరాజ్ఞానుసరణమ్మున మేరువుంజుట్టి వచ్చుచుండు; వయ్యెడ వశ్వన్యాదినక్షత్రమ్ము
లిరువదియేడును పృథివీతమగల, పచ్చటికి రెండులక్షల యోజనమ్ములపై కుక్రండు
నూర్వ్యసకుఁ బురఃశక్వాద్భాగమ్ముల ననువరించి తత్సమంబగు గతిచే దిరుగుచుండు,
విమ్మహానుభావుండు వృష్టివిష్టంభకమనుండనియు లోకానుకూలుండనియు కుటావ
మాండనియుఁ బెద్దలు వచ్చుదురు. 139

గీ. ఉండు నీతిని కొక లక్షయోజనముల, పై బుధుం దీకఁ డర్కుని పదలియున్న
తఱిని నతివాత మభ్రవాతంబు దొడరి, వృష్టిభయమాదియగు పేగి పృథివికొదవు.
వ. ఇతని భ్రమణంబును దఱచు కుక్రుంబోలియుండు, నితనికి రెండు లక్షల యోజ
నమ్ములపైఁ గుఱుండుండు; నితండు మూఁడుమూఁడు పక్షమ్ముల కొక్కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగుచుండు, నీతనికి వక్రత్వంబు గల్గినెడ నెల్లరకు నకుభంబు
లొదవు. 141

గీ. ఉండు నొక రెండులక్షల యోజనముల, నితనికి గురుం డతం దొకయేటికొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగు వక్రగతిలేని, చో జగమ్మున కీతఁడు కుభము లొనఁగు. 142
వ. ఈ గురునకు రెండులక్షల యోజనమ్ములకు మీఁద కనైశ్చరుండు వర్తిండు,
నితండు ముప్పదిమానమ్ముల కొక్కొక్కరాశి వంతునఁ దిరుగుననియు, స్వభావా
కుభుండనియుఁ గార్తాంతకులు వచింతురు. 143

గీ. ఉండు నితనికిఁ బదియొనొక్కండు లక్ష, లైన యోజనముల దూరమందు నస్త
ముల మండల మది సుఖమెల్లరకును, విరుచు దక్షిణగతి దివి నెవ్వడు దిరుగు.
వ. ఈ ముప్పిమండలమ్మునకుఁ బదుమూఁడులక్షల యోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బర
మంబగు వైష్ణవపదంబుగల దండుఁ బరమభాగవతోత్తమండును, సుత్రానసాద
పుక్తుండును నగు ద్రువుండింద్రవహ్నికళ్యపవర్షాదులతో భగవత్పదారాధనతత్ప
రుడై యాకల్పాంతస్థాయులగు జ్యోతిర్గణంబుల కవష్టంభదారువుంబోరె నాజీ
వ్యుడై తనకాంతిచే నెల్ల లోకమ్ములు వెలుంగంజేయుచు నొప్పురు. 145

క. ఇల మేధీ స్తంభగత, మ్ములు పకువులు కర్షణమునఁ బొదలెడి త్రియ ని
మ్ములఁ గాలచక్రయోజిత, ములు గ్రహములు ద్రువుని గతివ మొనసి పరించున్.
వ. ఇట్లు ద్రువు ననుసరించి యావద్గ్రహమ్ములును కర్తృపారభులై శ్యేనాది భగమ్ములం
బోరె వాయుప్రేరితమ్ములై యాకల్పమ్ము దిరుగుచుండును; నియ్యది ప్రకృతిపురుష
సంయోగాను గృహీతమ్ములగుకతన భూమియందుఁ బడకుండునని వెండియు,

శింకుమారవర్ణనము.

క. భగవంతుండు యోగార్థం, బగు కర్మమ్మునకుఁ గాఁగ నాయీ చక్రం
బొగిఁ గల్పించె నటంచును, నిగమజ్ఞులు గొంద ఱుండ్రు నిగమవిదిజ్ఞాః 148
వ. శింకుమారిస్వరూపంబగు నీ చక్రమ్మునకుఁ బద్మాగ్రమ్మున ద్రువుండును లాంగూ

లమ్మునఁ బ్రజాపతీయు నగ్నిండ్రధర్ములును, ధాతయు విధాతయుఁ బుచ్చాంతమ్ము
వను. సప్తర్షులు కటియందును, దక్షిణాన ర్తభోగమ్మునఁ గుండలాకారమ్ము
నొందిన యీ శింఖ మారమ్మునకు దక్షిణపార్శ్వమ్మున నుత్తరాయణ నక్షత్రమ్ము
లును సవ్యపార్శ్వమ్మున దక్షిణాయన నక్షత్రమ్ములును గుండలాభోగవేళమ్మున
కుభయపార్శ్వముల సమనంశ్యగా నవయవమ్ము లగుచున్న; వది యెట్లంటేని
యజివీది పృష్ఠ భాగమ్ముందును, నాకాళగంగ యదరమ్ముందును పునర్వసూపుష్య
మ్ములు దక్షిణవామశ్రోణులందును, నార్ద్రాశ్రేషలు పాదమ్ములందును, నభిజిదుత్త
రాషాఢలు నాశికాపంధ్రమ్ములందును, శ్రుతియు జలనక్షత్రమ్మును నేత్రమ్ములం
దును, ధన్విష్ఠామూలలు కర్ణమ్ములందును, దక్షిణాయనగతమ్ములగు మఖాదినక్ష
త్రము లెనిమిదియును వామపార్శ్వస్థపంక్తులందును, నుత్తరాయణగతమ్ములగు
మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు దక్షిణపార్శ్వస్థపంక్తులందును సలరెడి;
నిందు మఖాదినక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు నానులోమ్యమ్మునను, మృగశీర్షాది నక్షత్ర
మ్ములు ప్రాతిలోమ్యమ్మునను నుండునని యెఱుంగునది. శతతారాజ్యేష్ఠలు దక్షిణ
వామస్కంధమ్ములందును, నగస్తి యుత్తరహనువునందును, యముం డధరహను
వునందును, నంగరజుండు ముఖమునందును, శని యువస్థమ్మునందును, మూపు
రమ్మున బృహస్పతియు, వక్షమ్మున గ్రహాదీపతియగు సూర్యుండును, నారాయ
ణుండు హృదయమ్మునను, మనమ్మునఁ జుండురుండును, స్తనమ్ములయం దశ్విన
లును, నాభియందు కుశ్రుండును, ప్రాణాపానమ్ముల బుడుండును, గళమ్మున
రాహుకేతువులును, సర్వాంగమ్ములందును సర్వరోమకూపమ్ములందును నితరతారా
గణమ్ములును దవరారు. నేతత్స్వరూపంబు భగవంతుండగు నాదినారాయణుని
సర్వదేవమయంబగు నాకారంబుగా నెఱుంగవలయు, నియ్యది వ్రత్యహమ్మును
సంధ్యాకాలమ్మున నియతుండగుచు “నమోజ్యోతిర్లోకాలయ” యను మంత్రమ్మున
జపించువారలకు సమస్తపాపక్షయం బగునని పెండియు.

149

గీ. ఉష్ణరశ్మికఁ బదివేలయోజనముల, క్రింద రాహుమండలము పెంబొందుచుండు

నితని గమనంబు నక్షత్రగతి వెనంగు, రవికి శశికిని వితఁడు మర్దకుఁడు తఱచు.

ప. ఇతని కమరత్వభేదత్వమ్ములు నారాయణానుగ్రహమ్మున లభియిందె; వితం దతి
దూరమ్మున నుండి ననేకయోజనాయుతమ్ములగు సూర్యావంధ్రమోఖింబమ్ముల
నాచ్చాదించుచుండ విష్ణు వితవిప్రైఁ జక్రమ్ము వ్రయోగించి వారించుచుండు; నిక్క
లంబ లోకులు రాహుపరాగంబని వాడుచుండు; రీరాహుమండలమునకుఁ గ్రిందఁ

బదివేలయోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బుణ్యమ్ములగు సిద్ధచారణ విద్యాధరాదుఁ
లోకమ్ములు గలఁ వీ లోకమ్ములకుఁ గ్రింద భూతప్రేతపిశాచాదివిహారజరంబగు
నంతరిక్షంబు గలఁ దెంతదనుక నాయునంచారం బలవడు నదియ యంతరిక్షంబు
నాఁబడు. నంతదనుక మేఘమ్ములు నంచరించుచుండు; నీ లోకంబలకు నూలు
యోజనమ్ముల క్రిందఁ బృథివిగల దిం దుద్భవించిన సువర్ణశ్వేనహంసపారపాది
పక్షి లుత్పతన సామర్థ్యమ్ము గలయవి. 151

గీ. భువి కథోభాగమున మూఁడు భువనము లయు
తనమితయోజనములయి తనరు నొక్కఁ
దొక్కఁ దాలోకముల నుం మొనఁగు నఖిల
ఋతువు లందును నొకభంగి మితికి మీఱి.

152

అ ధో లో క వ ర్ణ న ము.

వ. తన్నాచుంబు లతలవితలనుతలతలాతలరసాతలమహాతలపాతాళంబులని చెప్పం
బడు. 153

క. సతతోద్భావవిహారము, లతులితభోగాస్పదమ్ములగు వీలోక
ప్రతతికా సౌఖ్యము స్వర్గ, స్థితికన్న నొకింతహెచ్చు తెలియఁగ వినుమీ. 154

వ. ఇం దెల్లప్పుడు వీశ్వరకరుణారసనంప్రాప్తమాయావిశేషులగు దైత్యదానవకాద్ర
వేయాదులు స్వకకత్రపుత్రమిత్రులతో గృహస్థులై నర్వర్తునుంబు లనుభవించుచు
వసించుచుండురు. 155

క. మాయాకోవిదుఁడగు మయుఁ, దా యీ లోకములఁ జిత్రమై మణికోభా
స్పాయుద్గేహంబై కడు, నాయతగతి నొప్పు గోవురాగి నొనరెన్. 156

క. పారావతములు భుజములు, శారీరకం గూఁడుఁగాఁ బ్రకప్రస్తుల న
య్యారామభూములం దమ, రాదులు మరగులును మోద ముందుడు రెప్పుడున్. 157

మ. హృదయామోదమొనర్చువుప్పతతిచే నింపారు కుంజమ్ము, లు
న్మదనానావిదపక్షికోభితనవాంఛఃపూరకాపారముల్
సుదతీవర్యవిహారయోగ్యములుగాఁ జూపట్టు వేడుల్ సుఖ
స్పదముల్ నల్గడనొప్పుఁ గృత్రిమవసుల్ బాసిల్లు నెల్లప్పుడున్. 158

వ. అప్పుట నాగిరోరత్నప్రభలచేఁ దమంబు నానూనకేషంబై యుండు; వారలకు

దివ్యాషదరసాయనంబులచేతను సరసాష్టపానస్నానాదులచేతను నాదివ్యాధిభయమును వలీపలితజీర్ణత్వమును వైవర్ణ్యమును స్వేదదుర్గంధకర్షమును వార్ధకాద్యవస్థలను లేకుండు నని వెండియు.

159

క. హరివక్రబాధఁదక్క వి, తరబాధలచేత మృత్యుదర్శన మవటన్

బొరయ దొకప్పుడు నతలం, బరయఁగ నీ వివరములను నాద్యము సుమ్మి

160

ప. ఈ యతలమ్మనందు మయపుత్రుండగు బలుండు పసియించు వితుండు సర్వార్థసాధకంబులగు శఙ్ఖవతిమాయలకుఁ గల్పకుం, దీతని యాపులింతపలసఁ త్రిలోకవిమోహనలగు కన్యకలు గొంద టుదయించి కామినులును, యుంశ్చలులును, వైర్విరిబులును నాఁ బ్రసిద్ధిపడసి స్వవిలాసానులోకానురాగస్మితవిగూహనంలాపవిభ్రమాదులచేఁ దగ్గతులగు వారల రంజించుచుండురు, నాగాయతబలండగు నీ బలుండు 'నేన యాశ్వరుండ' నని మదాందత్వముచేఁ బొదలుచు నెప్పుడును పర్తించుచుండు; నియ్యది యతలస్థితివిశేషం విఁక ద్వితీయవివరంబగు వితలవిశేషం బాలింపుము.

161

క. వితలమున హరికేశ్వరుఁ, డతిలోకుఁడు పార్ష దనికరావృతుఁడు సతీ

యుతుఁడునయి పసిండుఁ బ్రజా, పతికృతిసృష్టి కుపవయము పరఁగం జేయన్.

గీ. ఆ పురాణదంపతుల వీర్యమున 'హరి

కి' యను నొకనది వృద్ధై వత్కైలఁకులందు

హరికము పేరి పుత్రుడి యిరు దాని

దైత్యుల కుటుంబినులు తగఁ దాల్చుచుండు.

162

ప. మఱియు నప్పిలమ్మునకుఁ గ్రింద సుతలమ్ము గల దయ్యెడఁ బుణ్యశ్లోకుండగు బలి పసిండుచుండు.

164

ప. సురపతిస్థితై హరి యశోదను నిమ్మహనీయు వంచనా

సరతఁ ద్రిలోకరాజ్యమును బాసి యటకా వసియింపఁ జేసె ను

త్తరగుణకాలి నీ యనఁముఁ దద్దయు నీయెడఁ బాయకుండు ని

ర్జరపతికేనిలేని పలుసఁపద లింపెనలార వేడుకకా.

165

ప. ఇయ్యది సాత్రభూతుండగు హరికిచ్చిన దావవిశేషమ్ముగా వెఱుంగు. మిమ్ముహను బావుండగు బలియు నయ్యెడనుండి యారమాధవు నెప్పుడు నుతియించుచు నిట్లు తనలోఁ దా ననుకొనుచుండు.

166

ఉ. ఏ మహనీయు నామ మెవఁ దే నొకసారి పఠించి కర్మరూ
పామయముక్తుడౌ, యతిజనావళి దేని హరించు పొంతె వి
ష్కామత సాంఖ్యయోగములునల్పు వతండు ప్రసన్నుఁడయ్యువా
కీమెయి నిట్టి సంవదల నిచ్చె, సిరుల్ పర మేగ విచ్చునే. 167

మ. అకటా : యింద్రుఁడువాని మంత్రయును మూర్ఖాగ్రేనరుల్ దేవదే
వు కటాక్షమ్మటులొంది హేయమనుచుం బోనాడ కేమంచు నీ
సకలేంద్రత్వము గోరె దేవవతి; సంసారామయద్వాంశదీ
పకలారూపు హరికా వరించుటిదియున్ బ్రాతే, సిరుల్ విచ్చునే. 168

మ. మును మాతాత కృపాకుఁడై తనకు విష్ణుల్లోక మీఁజాలు న
వ్వనజాతాక్షిని వేఱుగోరక, భవత్పాదాబ్జసంసక్తి ని
మ్మనుచుకావేడి క్రమానుయాతమగు పిత్ర్యంబై నయైశ్వర్యమున్
గొనఁగఁ జూడఁడ, మేలుమే లరిని నాకుం బోలఁగఁ బోలునే. 169

క. అని పరిపరివిదముల న, వ్వనజాక్షిని చర్యలెల్ల వర్ణించుచు న
య్యనఘుఁడు బలి యిట నుండున్, దనకుకా హరి ద్వాఃస్థుఁడై ముదం బొనఁగంగన్.

చ. మును పొకనాఁడు రావణుఁడు ముజ్జగముల్ విజయం బొనర్చు నెం
దును జరియించుచుకా బలిఁ గనుంగొను వేడుకనేగె, నాతఁడున్
దన బొటవ్రేలఁ దన్న వదనంబుల రక్తము గ్రక్కుచున్ దనం
తన పదివేలయామడల దవ్వన బోరగిలంబడెన్ వెనన్. 171

ప. బలియన నిట్టిం దీకం దివ్యటికిని సుతలరాజ్యస్థుండై దేవదేవ ప్రసాదమ్ము కలిపి
సుఖియై యున్నవాఁ దీసుతలమ్మునకుఁ గ్రిందఁ దలాతలమ్ము గలదు. 172

క. మాయావంతుల తెల్లను, నాయకుఁడు మయుండు శంఖునకు భక్తుఁడు ని
త్యాయతతత్కర్మజాప్త, శ్రీయతుఁడై యచటనుండుఁ జిరయతుఁ డగుచుకా. 173

ప. అతం డతిమాయావికారదుండగుకతన రక్తానులెల్లఁ దత్తత్కార్యమ్ముల నతనిం
బూజింతుడు. దీనికిఁ గ్రింద మహాతలమ్ముగల; దయ్యెడ వనేకిరిస్కులగు కౌద్ర
వేయు లసంఖ్యమ్ముగ నుండు రండుఁ బ్రధానులు కుహకుండును దక్షకుండును
సువేణుండును గాలయుండును నను వారఁ; వీరలును దక్కుంగల నాగకుమారు
లును నొక్క గరుడునకు భయంపడుచు నపుత్రమిత్రకళత్రమ్ముగా నచట వసియించు
చుండురని వెందియు, 174

- గీ. దానిక్రింద రసాతలధామ మెనఁగు. వచ్చుట హిరణ్యపురవాసు లతిబలబు వి
వాతకవచులు రక్కసుల్ వజ్రులుదురు ను, దర్శనాహతతేజు లదధిరీతి. 175
- వ. వీరలకుఁ గాలేయులనియు నామంబు కలదు. వీరు శక్రదూతియగు సరమచే మంత్రి
తమ్ములగు వాక్యమ్ములకతన భయపెట్టఁబడుచుందురు. వెండియు విద్దానికిఁ
గ్రిందుగఁ బాతాళమ్ము చెలంగు నియ్యది నాగలోకాధిపులగు వాసుకిప్రముఖుల నివా
సంబు. శంఖుండును, గుళికుండును, శ్వేతుండును, ధనంజయుండును, మహాశం
ఖుండును, ధృతరాష్ట్రుండును, శంఖచూడుండును, గంబలాశ్వతరుండును దేవో
వదత్తకుండునను నామమ్ములు గల వీరు మహామర్షులును, బిందపజ్ఞాకలితులును,
మహాకాయులును, విజ్ఞోల్పజులునునై చెలఁగుచుండు; రిందు మఱికొందఱు దశ
ఫణాయుతులును గొందఱు శతశీర్షసమేతులును గొందఱు సహస్రశిస్కులును
శిరోగతమణిమరీచిజాలహతతమస్కులు నగుచు వర్తించుచుండురు. దీని మూల
ప్రదేశమ్మున ముప్పదివేలయోజనమ్ములపైఁ దామసియు ననంతనామికయు నగు
భగవత్కళ పెలంగు, నయ్యది యహంకారమ్మునఁ బ్రదమలక్షణంబని సాత్వ
తేయులు వచింతు; రీ భూమండలంబు స్వంబును నేతదియసహస్రశిరోధివాసంబై
తనరు. మఱియు సాంకర్షణ నామకుండగు రుద్రుం దేశాదశవ్యాహాళోభితుండగుఁ
ద్రిశింబగు శూలమ్ము నెదల్పుచు విచట మదయించె. 176
- కా. ఏ యెవ్వని నఖంబు దర్పణముగా నేకాంతసేవాపరుల్
శ్రీయక్తుల్ పణిపుంగవుల్ స్వవదనశ్రీలన్ విరోకించుచున్
భూయఃకల్పితపూజలన్ విరతిముగా భోగమ్ము లర్పింతు రా
ధ్యేయప్రాభవుఁ డి య్యనంతుఁడు సురాశీధ్యుండు చెన్నారెడిన్. 177
- గీ. వైజయంతి గళమ్మున వజ్రం మత్త, లోకభయకారణోజ్జ్వలలోచనుండు
సత్వమూర్తి యనంతుఁ డెనంగు నాగ, మృతరసమ్మున భక్తుల కింపొనఁగుచు.
- వ. మఱియు నద్దేవుండు వీలవాసుండును హలసంకోభితపీనరభుజుండును కాంచనవర
త్రాళోభవానకటిభాగుండును ననేకనాగసుందరీకామ్యమానస్వరూపుండును నగుచు
నలరాదు నమ్మహాత్ము మహానుభావంబు సనాతనుండగు బ్రహ్మపుత్రుండు బ్రహ్మ
సభయం దిట్లు నమ్మితిందె. 178
- పీ. త్రికృతులొనర్చు నేదివ్యవ్రజావుండు , సాపమ్ము లడఁచు నేభవ్యు పేరు
యావత్సృంహమే యనఘవి శిరమున , నణురీతిఁ బొల్పు నిరంతరంబు

- భగవంతు నీజగద్బంధుని విడిచి యె , వ్యడుఁ ముముక్షుఁ డితరోపాసనంబు
సల్పుఁ । భక్తులయెడ సంపూర్ణకరుణ యె , స్థూల కెవ్వరికి విట్లు లొలయునెందుఁ ।
- గీ. సురుచిరగుణాభిరాముండు సుందరుండ , నంకవీర్యుం డనంతుండు చింతితార్థ
దాత యవదాతకాయఁ డపేతకలుషఁ , దాశ్రయించెడిభక్తుల నరయువాడు. 180
- వ. ఇతం దెల్లప్పుడు నాత్మతంత్రుఁడై విహరించుచుండు నని వెండియు. 181
- క. మనుజులకుఁ గర్మపరిపా, కనియతిఁ దనరాదు మచ్చగతియు వధోలో
కనివాసమ్మును వన న, మ్మునివరుఁడిట్టులను మౌనిముఖ్యానితోడన్. 182
- వ. మహాత్మా ! కర్మమ్ము లెల్లరకు నొక్కవిధమునఁ దనరాదుచుండ నీ వైచిత్ర్యంబు
భగవంతునిచే నెట్లు కల్పితంబయ్యె నావుడు నారాయణుండు, 183
- గీ. విషము కర్మము లొనరుదు జనుల శ్రద్ధ
కనుగుణమ్ముగ ఫలములు నమరుఁ గర్మ
ములు త్రిగుణములగుకతన నొలయు వాని
ఫలము వేర్వేలు దాఁ దౌల్య మలరుటెట్లు. 184
- వ. సాత్వికశ్రద్ధచే జేయు కర్మమ్మునకు ముఖమ్మును, రాజసశ్రద్ధచే నొనర్చుపనికి
దుఃఖమ్మును, దాసుసశ్రద్ధచే సల్పుకృతికి మూఢత్వమ్మును గలుగుచుండు;
వెండియు ననాద్యవిద్యావిహితకర్మమ్ములకుఁ బరిణామజమ్ములగు గతులు వేల
కొలఁది యని యెఱుంగుము; తద్వేదమ్ము లెట్టివనిన. 185
- చ. ధరణిఁగ్రుందుగా నతలదామము మీఁదిగ దక్షిణమ్మునఁ
బరమకృపన్ స్వగోత్రజుల భద్రములొందఁగ వెట్టగోరుచుఁ
స్థిరమతిమైఁ బితృప్రకతి తేజరిలుఁ విత్పరాజా కర్మపుం
బరిణతి విర్ణయించు భగవన్నియమమ్మున వారికిం గతుల్. 186

న ర క లో క వ ర్ణ న ము.

వ ఇతం దాజ్ఞాతకృతులను ధర్మతత్వజ్ఞులునునగు తన గణమ్ములఁ దత్తత్కృతుల
యందు వియోగించుచుండు; వెండియు నరకమ్ముల కొంప జేకపింశతియనియు
మఱికొంద రష్టావింశతి యనియును నొడువుదురు; వాని నామమ్ములు శామిద్ర
మ్మును రౌరవమ్మును మహారౌరవమ్మును కుంభీపాకమ్మును గాలసూత్రమ్మును
నసిపుత్రారణ్యమ్మును మాకరముఖమ్మును వంధకూపమ్మును గ్రిమిభోజనమ్మును

సందకమ్మును దప్తమూర్తియు వజ్రకంటకమ్మును శాల్మలియు వైతరణియుఁ
బూయోదమ్మును బ్రాణరోధమ్మును విశననమ్మును లాలాభక్షమ్మును సారమేయాద
నమ్మును నవీచియు జైరకర్దమమ్మును రక్షోగణమ్మును భోజమ్మును శూలప్రోక
మ్మును దందకూకమ్మును వటారోధమ్మును బర్వావర్తనకమ్మును సూచిముఖ
మ్మును ననిచెప్పంబడు; నీయిరువదియెనిమిదియు నరకమ్ము లనెడి యాకా
భూము; లియ్యవి భూతమ్ముల కర్మమ్ముల ననుసరించి గమ్యమ్ములు నావుడు
వారడుండు. 187

క. అనఘా! కర్మమ్ముల భే, దనియతియన్ వానిఁజేయువారలకగు యా
తనలును విన్యస్తమ్ముగ, వినిచి ననుకా ధన్యుఁ జేయవే వే యనుడున్. 188

ప. నారాయణుం డిట్లను. 189

చ. వరధనదారచోరులను బట్టి యమానుషరుల్ పదమ్ములన్
గరముల రజ్జులం బెనిచి కట్టియుఁ గొట్టియు భీతిగొల్పుచున్
గరము ననేకభంగులను గాసిలఁజేయుచు నాద్యమైన య
వ్వరకమునందుఁ ద్రోతురు స్వనాయకువానతిఁ గ్రోదదీప్తులై. 190

గీ. పతిని వంచించి యవ్వాని సతినిఁ బొందు, వరుని సంపాదింపవన్నరకమందుఁ
ద్రోతురయ్యెడఁ బడిన జంతువులు దృష్టి, బుద్ధిహైన్యంబు నందుచుఁ బుష్టిపఱుగు.

క. భూకద్రోహమొనర్చుచు, ఘాతుకుఁడై యెవఁడు తనదుకాంతకా సుతులన్
ప్రీతిం బోషించు నతం, దాతురుఁడై రౌరవమున నడఁగు మునింద్రా. 192

క. తనచేఁ బీడన్ మును బొర, నిన జంతువులెల్ల రురువిశేషాకృతి గై
కొని బాధగొల్పుటం దా, నిని రౌరవ మండ్రు బుధులు విగమవిధిజ్ఞుల్. 193

ప. రురు వనఁగ సర్పమ్మునకన్నఁ గ్రూఢమ్ముగు నొక జంతువు; మణియు మహారౌర
వమ్మునఁబడు జంతువులఁ గ్రవ్యాదనామకమ్ములగు రురువు లిట్లన మానము
భక్షించుచు, బీడించునని వెండియు. 194

తే.గీ. వసులఁ బిట్టల హంసించు పావకర్ము, లల్ల వాని వెండ్రుక లెన్ని యన్నివేల
నమలు సలసల మఱిగెడి చమురులోన, నవయువంద్రు కుంభిపాకనరకమందు.

క. పితృవిప్రబాధకుఁడు సం, తతమును దాఁ గాలసూత్రనరకమ్మున ని
ర్గతిఁగానక వహ్నియోగ్గా, న్నకపీడం నొందు చెన్నినాళ్ళే ననఘా. 196

ప. తనవేదంపుగతిఁ ద్యజించి యనిమిత్తంబొందుఁ బాషండవ
 ద్రవ మెవ్వఁ డతనిన్ బటుల్ కళంచేఁ దాడించుచుఁ నిత్యదుః
 ఖనివాసం బివప్రకానవము నెక్కం జేతు రద్దని బా
 డను లెక్కింపఁ దరమ్ముగాదు తనువంతల్ కండకుండెమ్ములొ. 197

తే.గీ. ధర్మ మెఱుంగక క్షించు ధరణివతియు
 నతని యధికార మూచిన పతితుఁడును, ద్వి
 జానకు శారీరదండమ్ము జొనుపు కష్టఁ
 డును బడుదురు సూకరములమున నరేంద్రః 198

ప. ఆ సూకరములమ్మున నిశ్చేదండంబుంబలె విండిపిండియగుచు నార్తస్వరమ్మున
 మూర్ఖిల్లుచు ననేకగతుల పండురుదు రని వెండియు, 199

క. ఒరులను బాదించని యా, త్మరతుల తెవ్వఁడు పీడఁ దగఁజేయు నశం
 డురుతరదుఃఖస్థితులను, బొరయుటకై యందకూపమునఁ బడు నధిపా. 200

ప. ఆయ్యెడఁ గ్రూరమ్ములగు వకుపక్షిమ్ముగాదులచేతను సర్పమ్ములచేతను మకళ
 యూకామత్కుఱమ్ములచేతను నానావిధమ్ములఁ బీడింపఁబడునని మరియును, 201

గీ. పంచయజ్ఞవిహీనుడై పశువునగిది, నెవఁడు భుజియించు నాదుష్టఁ డేగెడి గ్రిమి
 భోజనమ్మును నరకమ్ముఁ బురువునగుచు, లక్షయోజనములు దాని కుక్షి తవరు. 202

చ. అరయఁగ బ్రాహ్మణోత్తములదైన దడమ్ములదైనఁగాని బం
 గరు రతనంబు లియ్యవి పొగర్మిగులఁ హరియించెనేని య
 న్నరున కయోమయమ్ములు కనద్దననహ్నియతమ్ములైన యు
 ధ్ధరతరపిండముల్ చొనిపి తొంపుబాధనుటంతు రచ్చటన్. 203

గీ. ఎవఁ డగమ్యాగమనమును నెఱిఁగిచేయు, నెవతె కాదృశపూరుషు నెఱిఁగి పొందు
 వీరలకు లోహమయ మతిదారుణంబు, నైన సూర్యుతో నుపగూహ మమరు నచట. 204

గీ. మఱియు నర్వాభిగమన మ్మమరిన పురుషుఁ, బట్టి యమభటు లతిశోకభర మెవఁగఁగ
 పత్రకంఠకళ్యాణిపాదపంబు, మొదలఁ దా మంబుదీపి కట్టుదురు పెలుద. 205

ప. పాషండమశానుయాయులై ధర్మపేతువు, నతిక్రమించు రాజులును దదనుగతులగు
 నమాత్యులును నిరయదుర్గపరిఖయగు వైతరణియందుఁబడి యాదోగణమ్ములచే

భక్షింపంబడుదుఁ జచ్చియంజావక కర్మపరిపాకమ్మునఁ దద్గతమేదోపసాసి క్తకేళా
స్థిసఖమాంసవిజ్ఞాత్రమ్ముల బ్రుంగుడువడుచు నవయుదురని వెండియు. 208

చ. తగు నాచారము శౌచముం ద్రవయు సంత్యక్తమ్ము లెవ్వారిచే
నగు నాయాప్యవలీపతుల్ పశుకృతిసారంభు లత్యంతదు
చ్చగమౌ నీనదియంద కూలి మలమూత్రశ్లేష్మముల్ కూడుగా
నెగడంగఁగల రెన్నినాళ్ల యనఁగానీ శోకముంగంచుచున్. 207

గీ. శుచకగర్వభజాతుల నెనయు దుర్మ, దులును మృగయారసికులును నలఘువిశి
తాదనమ్ముల నింతలంతలగఁ గోయఁ, బడుదురు నంమ్మునను యమభటులచేత.

గీ. దంభిగతి జన్మములొనర్చి దారుణముగఁ, బతులఁ జంపెడి దుష్టులౌబ్రాహ్మణులను
వైశసమ్మునఁ బడవైచి భటులు కళలు, కేలఁగొని కొట్టుదురు మేని తోయనదల.

క. తనభార్య నేర్పిజుండు మ, దన మోహితుడై యొకింత తగవెఱుఁగమి నె
క్కొని శుక్లపానమును జే, య నొనర్చునొ వని కదియ యాహారమగుకా. 210

గీ. దన్యు లగ్నిదులును విషవాత్మసార్థ, పూతుకులును గ్రామమ్ములఁ గలుగు భనము
దోచురాజులు పీరు దుర్బుఁఖదంబు, క్వానభాదనమును బొందఁజెనెడివారు. 211

చ. అయ్యెడ ననేకమ్ములగు పారమేయమ్ములు పీరల భక్షించు నిక్కతమ్మున దీని
కీ వామందు గలిగె నని వెండియు. 212

చ. అన్పతిపుసాక్ష్య మిచ్చు జనుఁ డయ్యెడఁ బొందు నవీచినామకం
బను వడకంబు దావివిధమున్ విను మొక్కగిరిం దగంగ నె
క్కునటులొనర్చి పిష్టటను గుంభినికికా బడఁద్రోయుచుండ్రుఁ యో
జనకత మంతరమ్మున నెసంగెడు నగ్గిరికిన్ దరితికిన్. 213

చ. అగ్గిరినుండి యధోముఖమ్ముగాఁ బరు నవ్వానికి జలము లేకయ తరంగసంగతం
బగుభంగి స్థలంబు గన్నదుట నయ్యది యవీచినాఁబరఁగుఁ నయ్యెడం బడుమీఁదఁ
దిలలనగిది దేహంబింతింకలయ్యును మృతిచొప్పుడటండెడి బదంపడి యథాపూర్వ
మ్ముగ నగ్గిరికిఁగలం బధిరోహించి యట్లన బొనర్చుచుండురు. 214

గీ. బ్రాహ్మణుండొందె రాజొందె వైశ్యుఁడొందె, సోమపానంబొనర్చియు సురసుగ్రోలఁ
గ్రాఁగెడి యయారనమ్మును ద్రాగు నిరయ, మందుఁ బడి కాలుదూతలు తందరింప.

ప. వీరల కళత్రంజేనిఁ బ్రమాదమ్మున సురాపానం బొనర్చినఁ బూర్వోక్తంబగు
గతియి యలవడు నని వెండియు, 216

క. ఘనులగు విద్యానిధులన్, దనకన్నఁ గొప్పవారిఁ దాఁ గని సంభా
వనచేయని మత్తుని దు, చ్ఛనస్కునిఁ జెంకర్దమమ్మున పైతుర్. 217

ప. అయ్యెడఁ దలఁపిండుగనుండి దుఃఖ మ్మనుభవించవలయునని వెండియు, 218

క. నరషేధము లొనరించిన, దురాత్ములను మున్ను తాను దునిమిన పశువుర్
విరయమ్మున సౌనికముల, కరణిన్ బీడించి పెలువఁ గడతేర్చు మునీ. 219

ళ. హేరిన్ గ్రామమునఁ వనమ్ముననుగానీ యొడ్లఁ బీడింపకే
కాలమ్ముం దగుభంగిఁ బుచ్చు పశులన్ ఖండించి భక్షించు దు
శ్శీలర్ కంకబకాదు లెల్లెడల హింసింపఁ జూదాత్యర్థులై
శూచప్రోతమునందుఁ గూలి మిగులఁ శోకింతుకూలక్షతిన్. 220

గీ. సర్పములఁబోలె జనుల హింసలను గొలుపు
కఠినహృదయులు దందకూకమునఁ గూలి
నస్తముఖములు పంచాన్యసహితములును
నైన పాములచేఁ బీడనందుచుండు. 221

ప. ఎవ్వారేని గోకులయందును బొజకలయందును గుహలయందును నొరుల నిరోధిం
తురో వారల నాయాయెడలన చొనిపి యందు విషయుక్తమగు పన్ను మాల్కొల్పి
బాధింతురని వెండియు, 222

ప. నమయగతాతివ్రతతిఁ జాలఁ గళోరపు దృష్టిఁ జూచు దు
ష్టమనుజుఁ గాకకంకముఖజంతువు లాగ్రహమాని తీక్షణ
బ్రమయములైన చంచువులఁ జక్షివులం బెకలించి పారె దు
ర్గమమగు ఘోరశోకమునఁ గ్రాఁగఁగఁజేయు ననేకభంగులన్. 223

క. తానార్జించిన ద్రవ్యం, బేనియు భక్షింప కొరుల కీక గ్రహమునాఁ
గా నెవఁడు గాదు విను మ, వ్యానికి సూచీముఖాభిపాతం బొలయుఁ. 224

ప. ఇయ్యవి నరులకు యాతానాథులుగను నరకమ్ము లింకను నిట్టివి వేలకొలఁది
గలవు. 225

క. తన ధర్మమ్మును విడువక, మనుజుం డెవ్వఁడు లోకమాన్య చరిత్రన్
దనరెడి జగదంబం దా, గొనియాడున్ వాడు నరకగుఁడు గాఁదనఘా. 226

- ప. నావుడు నారదుం డిట్లను. 227
- క. జగదంబాపూజావిధి, దగుఁ దా నెబ్బంగి దానిఁ దగ నానతి యి
మొంగి నెద్దాని నొనర్చిన, మగుణులు నరకంపుఁద్రోవఁ జూడ రొకప్పుడ. 228
- వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లనియె. 229

జ గ ద ం బా ర్చ నా వి ధా న ము.

- క. పారమ్మలేని యీ నం, పారమ్మన శక్తిపాదనంసక్తి మహా
హెరాఘాపయములఁ గడు, దూరముగాఁ జిమ్మి ముఖము దొరకొనఁజేయుట. 230
- సీ. ప్రతిపత్తిధిని నేయి పాఱున కిది దేవిఁ , బూజింప రోగముల్ వోవు, శర్క-
రను విప్రనకు ద్వితీయ నొనంగి యద్దేవి , నారాధనముపేరు నాయువోదవు.
ద్విజానకుఁ బాలుఁ దృతీయయంచిది పూజ , చేసిన యఃఖముల్ నెదరిపోవుఁ,
బుడమిపేల్చునకు నపూపమ్ముచిది చతు , ర్థిని గొల్వ విప్పుముల్ జనని యడఁచుఁ
- గీ. బుడమి జగజ్జననికి రంభావలంబు , దగ వివేదించి యద్దాని ధరణిసురున
కిచ్చి కడుబుద్ధిమంతుఁడౌ, నెవఁడు మధువుఁషష్ఠి నిటుపేయు వాని తెనంగుఁ గాంతి.
- వ. మఱియు నప్రమియంచు గుడంబు వివేదించి బ్రాహ్మణున కొనఁగి శోకహీనుం
డగుఁ నప్రమియంచు వారికేళవలంబు వివేదించి భూసురాచార్యులందొనర్చి తానమ్ములం
బాయఁ నప్రమియంచు లాజల విద్వానరించి యిహాముక్తమభాధికుండగుఁ దళమి
యంచుఁ గృష్ణతిలం నుభార్యులందొనర్చి పరంపరీ బ్రాహ్మణాధీనందొనర్చు వారికి
యమలోకభయంబు లేకుండు. 232
- క. ఏకాదశి సంవీకఁ బూ, జాకలితంజేసి పెరుగు నద్విజానకుఁ దా
నేకాంకభక్తినిడు వాఁ, దా కామవిధాయనికఁ బ్రియతముఁడు మోపి. 233
- గీ. ద్వాదశి నెవండు పృథుకముల్ బరమభక్తి
సంవికానన్నిధిని భూసురాగ్రగణ్య
నకు నొనఁగు వానియెడ దేవి కధికముగను
జెలఁగు సంప్రీతి యది యెంతపేయ దనను. 234
- క. పెనగలు క్రయోదశి జగ, జ్ఞననికి నర్పించి విప్రసత్తమునకు ని
చ్చిన వానికి సంకానం, బమానముగ నొదవు మునికులాగ్రణి వింఁజే. 235

క. సత్తు వివేదనమున పర, శక్తి చతుర్దశినిఁ బూజనలివి యదియు బల్
రిత్తునకు విప్రునకు నిధి, వ్యక్తముగ శివప్రియత్వ మందు మునింద్రా. 238

గీ. పాయసము పూర్ణిమను నయ్యవర్త కొనఁగి, దాని బ్రాహ్మణాదీనంబుఁ దగవొనర్చుఁ
బితరులకుఁ బ్రీతిగల్గు నో యతివరేణ్యః, హవన మాదినమందుఁ జేయంగవలయు.

వ. హోమంబొనర్చునెడ ప్రతిపదాదిపూర్ణిమాంతతిథ్యుక్త పవార్తంబులు పలయు;
వెండియు నాదిత్యవారమ్మునఁ బాయసమ్మును పోమవార్తమ్మునఁ బాయస భోమవార
మ్మునఁ గదళీఫలమ్మును బురవారమ్మున నవనీతమ్మును గురువారమ్మున ఖండశర్కర
రయు రుక్రవారమ్మున సితయు శనివారమ్మునఁ గోమృతమ్మును దేవీప్రీతికరమ్ము; లింక
సక్షత్రక్రమమ్మున నైవేద్యమ్ముల వివరింతు. పృథివీమ్మును దిలలును ఖండశర్కర
రయు దధియు దుగ్ధమ్మును గిలాటకమ్మును దధికుర్చియు మోదకమ్మును ఫేజీ
కయు పృథమండకమ్మును గంసారమ్మును వటపత్రమ్మును పృథవూరమ్మును
వటకమ్మును గోకరసకమ్మును బూరణమ్మును మధుసూరణమ్మును గుడమ్మును
పృథుకమ్మును ద్రాక్షయును ఖర్జూరమ్మును రాజకమ్మును నహూపమ్మును నవనీత
మ్మును ముద్గమ్మును మోదకమ్మును మాతులంగమ్మును ననువియ్యవి నక్షత్రనైవే
ద్యమ్ము; లింకవిష్కంభాదియోగమ్ములకు వివరింతు; గుడ, మధు, పృథ, దుగ్ధ, దధి,
తక్రాపూప, నవనీత, కర్కరటీ, కూళ్ళాండ, మోదక, పనస, కదళి, జంబూ, చూత
ఫల, తిల, నారంగ, దాడిమ, బదరీఫల, దాత్రీఫల, పాయస, పృథుక, చణక,
వారికేళ, జంబూఫల, కశేరుసూరణమ్ములు క్రమమ్ములఁ దెలియునది; మఱియుఁ
గరణమ్ములకు వినుము; కంసారమ్మును మందకమ్మును ఫేజీయు మోదకమ్మును వట
పత్రమ్మును లద్దుకమ్మును పృథవూరమ్మును దిలమ్మును దధియు పృథకమ్మును
మధువును ననువివి తత్ప్రీతికరమ్ములగు నైవేద్యమ్ములు; మఱియు నొందు విధా
నమ్ము నెప్పెడ నాకర్షింపుము. 238

గీ. చైత్రకుద్ధతృతీయ నివృలు మధూక, వృక్షము యజించి మఱియు నైవేద్యములనునొ
సంగఁదగుఁ బంచభాద్యసుసంగతముగ, వెండియు వచింతు వినుము నవిస్తరముగ.

వ. వైశాఖమాసమ్మున గుడమ్మును జ్యేష్ఠమ్మున మధువును నాషాఢమ్మున నవనీత
మును శ్రావణమ్మున దధియును భాద్రపదమ్మున శర్కరయు నాశ్వయుజమ్మునఁ

బాయసమ్మును గార్తికమ్మున కీరమ్మును మార్గశీర్షమ్మున ఫేణీయుఁ బొషమ్మున
దధికూర్పికయు మాఘమ్మున గోఘృతమ్మును ఫాల్గునమ్మున నారితేళమ్మును శుద్ధ
తృతీయార్పితంబగు మధూకమ్మునకు నైవేద్యమ్ములు మణియు మంగళయు వైష్ణ
వియు మాయయు మహామాయయుఁ గళరాత్రియు దురత్యయయు సుతంగియుఁ
గాళికయుఁ గమలవాసినియు శివయు సహస్రవరణయు సర్వమంగళరూపిణియు
నను నీనామమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ నమ్మదూకమ్మున దేవి నర్పింపవలయు బదంపడి
వ్రతంబు సంపూర్ణంబగుటచే నమ్మదూకగతయగు నంబికంగూర్చి, 240

గీ. “ఆంబ పుష్కరనేత్ర లోతైకజనని, మంగళాకార లక్తసమ్మాన్య పాప
హరిణి మహేశి దుర్మార్గపాంత్రి పరగ, తివ్రదాత్రి ప్రజోత్పత్తి ధీవిదాత్రి. 241

గీ. మదవిభాత్రి మదోన్మత్త మానగమ్య, పరపురుషరూప పరమేశి ప్రళయకాల
మేఘనద్యక లోకేశి యమేయ యమవి, వానహరిణి యమపూజ్య తాపసేద్య, 242

గీ. వీరజాతా వ్రసహదారిణి మహావి, మోహనాశిని యమనిగ్రహోహస్రధిక
నర్పింపంగవివర్జిత నంగనాళ, కరి యమగ్రజ కామాక్షి కామ్యరూప. 243

గీ. మర్కటేదిని మీనాక్షి మధురశీల, మంత్రగమ్య మహామంత్రమండితాత్మ
దేవి కంకాలమౌర ముద్దీజనాభి, వంద్య మధురస్వరార్పిత వందనములు. 244

గీ. అంబ యశ్వద్ధవటకపితామ్రనింబ, బదరికాలయ క్షీరార్కవననకుజక
రీరూపిణి దివ్యకరీర దుగ్ధ, వల్లివాసిని వీకిరె వందనంబు. 245

వ. ఇట్లు వ్రతాంతమ్మున నుతించినవారలకు నమ వ్రతామవ్రపూర్తియగు; వీట్రోతమ్ము
నెవ్వఁడు నిత్యము పఠించు వాని కగు ఫలంబు వినుము. 246

సీ. బ్రాహ్మణుఁడు శృతిసంపన్నుఁడౌ, రాజు వి , జయమందు, వైశ్యుఁడు సంపదగమ
శూద్రుఁడు సుఖమందుఁ, జొప్పడకుండు నా , దివ్యాదిభయమరాతిభయమేని;
క్రాద్ధకాలమ్మున జనియింపఁ బితరుల , కక్షయమ్మగు తృప్తి యలయ నిట్లు
పరకత్తి నర్పించు పక్కికఁ దెల్పితి , నిది చేసి వరుఁడు లోకేశిశోడ

గీ. నైక్యమునుజెందు నొక్కఁడే యనఁగ నేం
యంబ నర్పించువారల కఖిలకామ
ములును సిద్ధించు నరకమ్ము మొదలనడఁగు
స్వస్థముననేని భయము జొప్పడదు మౌని.

స్కంధాంతవద్యములు.

క. అశీర్వాదప్రాపిత, పేశంకవిశాస్త్రభావవిశ్రుతశిష్యా
దేశికనర్వత్రమహా, రాశీకృతకీర్తిసాంద్రః బ్రహ్మనుధీంద్రాః 248

విదిత్రపృతము. ధరాపాలపేవాపరీతాంఘ్రిపద్య
స్ఫురచ్ఛాత్రలోకస్థిరాశ్మత్రకర్షాః 249

రథోద్ధతము. పూర్వజన్మకృతపుణ్యనందితా
ఋర్వశాస్త్రవయకల్పితప్రజా
ధూర్వహత్వపరితుష్టశిష్యహృ
త్పర్వచంద్రవిభః పండితప్రభూః 250

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ అష్టమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేశవామైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

స వ మ స్కం ధ ము.

పీఠిక

శా. శ్రీనాథుండు సరస్వతీవిభుఁడు గౌరీభర్త యష్టావ్యయన్
 దానోచుం బునువాల్చులోకముల కాధారంబుగానుండి తన్
 ద్యానింపం దలకొన్న భాగవతసంతానంబు వర్ధిల్లి వి
 జ్ఞానం బిచ్చెడు నాదికత్రిని ముముక్షుం గోరి మ్రొక్కందగున్. 1

చ. అతులితకావ్యనాటకరహస్యవిదిజ్ఞుఁడు వేదవేది సం
 స్తుతమతి శిష్యవత్సలుఁడు సూర్యతవాగ్రుచిరుండు జ్యోతిషా
 ప్రతిపాతుఁ డుప్పులూరికులవారిదివండుఁడు రమ్యకీర్తివి
 శ్రుతుఁడగు రామజోగన గురుప్రవరున్ స్మరియింతుమెంతయున్. 2

ప. అని యిష్టదేవతాభివందనంబును గురువమస్కారంబును గావించి యెద్దియే నొక్క
 విభూతభవబంధంబగు ప్రబంధంబు నాంధ్రీకరింపం దలంచుచుండ నొక్కనాఁడు, 3

క. యోగీంద్రవందితము విగ, మాగమసారార్థభూత మఖిలముముజ్జ
 స్వాగతమార్గము దేవీ, భాగవతము వ్యాసమౌనివరవిరచితమున్. 4

శా. ప్రజ్ఞావంతులు శాబ్దికుల్ కవులు విద్వాంసుల్ శతాష్టావధా
 నజ్ఞుల్ శ్రీపతివేంకటేశ్వరు లమందప్రీతిఁ దెల్పించుచున్
 నిజ్ఞానాధ్యుల రామకృష్ణుల మమున్ పీఠించి యిస్కన్మపి
 షాజ్ఞకవ్యంబున విచ్చి రందు సవమస్కంధంబు దెల్పింపగన్. 5

ప. తత్సమావేశ ప్రకారంబెట్లనిన. 6

సీ స మా లిక.

తారకమంత్రచింతకుఁడు బైషజ్యవి , ద్యాతత్వవేత్త రామయ్య తాత
 తృష్టావిదూరుం దతిప్రణాంతుఁడు తత్వ , వేతయో నారప్ప పిన్నతాత

దాతువరీక్షణదక్షిణ దౌషధమర్క , విదుఁడు నౌ కామన్న పెద్దతండ్రి
విత్తిక్రియానక్తి విర్మలాంతకృక్తి , కలుగు రామస్వామి కన్నతండ్రి
సుందరిదేహుండు సుజనప్రియుండు నౌ , నల రాజగోపాల మనుగుతమ్ముఁ
డమలచిత్తులు నర్వసములు సీతారామ , సుబ్బరాయాంకభాజులు పితృవృ
లన్నదానాదర యగు లచ్చమాంబాబి , దాభవ్యసాధ్యీమతల్లి తల్లి
శ్వశ్రువాపాయజనచ్చిత్త సుబ్బు , తతదయాసగుణోదార దార

గీ. గలుగువాఁడును నాకొండికులభవుండు , కోవిదప్రియుఁ దాత్రేయగోత్రజుండు
ప్రథికచరకాదివైద్యకాత్రప్రపీణుఁ , డమలమతి రామమూర్తి నాహంకితుండు. 7

క. తిరువతివేంకటకవులం, దిరువురిలో నొకఁడు వేంకటేశ్వరకవికిన్
జిరజీర్ణకృప్రదుజమును, నరహౌషధముల నొసంగి సాధించె వడిన్. 8

గీ. శ్రీ లలిత మైనయట్టి మా బోలవరము
నందు మానద్యయం బుండి యౌషధంబు
బుచ్చుకొనియెను వెంకటబుధుఁడు; మాకు
మువ్వరకు నేప్రమయ్యె నవ్వరు దృఢముగ. 9

క. నీరుజుడై విశ్వానము, ప్రేరేపన్ జెళ్ళవిళ్ళ వేంకటకవి మా
లో రామమూర్తి గుణనం, భారము వాత్రుచ్చె నొక్క మత్తేభమునన్. 10

వ. అది యెట్లంచెని. 11

మ. కవిత నైపుణిగాంచి చక్కఁ జతురంగంబాడఁగా మించి గా
నవిధిగా బద్యములం బఠింపఁదగు విన్నాజంబు వార్జించి వం
శవశంబై యెడఁబాయకున్నదగు భైషజ్యంబునం జక్రవ
ర్తినినై యొప్పితి రామమూర్తి; కమితార్థి; కీర్తికా మూర్తివై. 12

ఉ. ఈవును గృష్ణమూర్తియును వేకముగా నొకచోఁ బఠించుటన్
భావము కల్ప మొక్కగతి భాసెలు మిత్రులు మీర లిరువురున్
గావున నివృనచ్చు నొకవస్కంధముజూచి తెలుంగుఁజేయుఁడి
దేవిదరిత్ర ముందు భవదీయగుణోన్నతి వెల్లడిల్లెడున్. 13

క. అని యనురాగాతిశయం, బున వాక్రుచ్చుటయు దీనిఁ బూరింపంగా
ననవగునే విహవరసా, ధన మబ్బునటంచుఁ జెప్పఁదలఁచితి మంత్రకా. 14

సీ. శివతేజవాలయస్థిరకార్యకరుఁ డన్న , దాత వెంకననుండ్రి తాతగారు
అతిథిపూజానక్తి యమరార్చనభక్తి , బరఁగిన జనకుండు బాపిరాజు
ఆఁకలిగొన్నవా రగవద్ద సంకృప్తి , గజపుమహాలక్ష్మి కన్నతల్లి
పఁదారపరధననిరసనశీఁదై , వెలయు నెఱ్ఱమరాజు పిన్నతండ్రి

గీ. కలుగువాఁడను నిశ్శంకకులుఁడ నన్ను , కృష్ణమూర్తి యటందు రీకృతివరంబు
దెలుగుపేయుచు రామమూర్తియును నేను , రామకృష్ణుఁడ మైనవారము కలయిక.

వ. ఇట్లని వికర్మించితిమి.

16

కా. నిర్లిప్తుండు సదాన్నదాత బహుళాంతేనాపి ధీరాశియౌ
చర్లబ్రహ్మయశాప్తిపేరఁ గృతిగా నర్జునసహామండలీ
స్వర్లోకాధ్యక్షు డేవిభాగవతమున్ శ్రద్ధాసమన్నుద్ధులై
విప్లక్ష్యంబుగఁ దెలుపేయుచును లెందఁ బూజ్యతం జెందరే.

17

గీ. అట్టి తిరుపతివేంకటేశాఖ్యకవులఁ, గలసి చెప్పటకన్న భాగ్యంబు కలదెఁ
చందనంబుల నడుమ వృక్షంబు లెవ్వ, యున్నఁ దత్పరిమళ మబ్బుకున్నై కొంత.

వ. అవి దృఢవిశ్వయులమై.

19

క. ఈరామకృష్ణకవులము, ప్రారంభించితిమి దేవిభాగవతమునం
బేరగు వఁచున్కంఠము, నారసి తెలిఁగింపఁ బండితాహ్లాదముగకా.

20

తే. గీ. తినిరి యీనవమం జేచు తెలుగుపేయఁ
బూను అరయ నిదెఱైనఁ బూజ్య మనియు
ముక్తిదాయకమనియు నానక్తి గాని
కవితయందలి వేడ్కచేఁ గాదునుండు.

క థా ర ం భ ము.

క. నిరతాన్నదానకృత్య, స్ఫురదాత్మతపోవిశేషకుఁడ్రాంతుకా
పరిపాలితశిష్యయశః, పరివర్ధితకీర్తిపాండ్రఁ బ్రహ్మమధీంద్రః

22

గీ. ఆనదరింపుచు నృప్తిక్రమాంతరముగ, లలి గజేశాంబ దుర్గయు లక్ష్మి రాధ
యును సఃస్వతి సావిత్రి యనఁగ నైదు, విధములకా బ్రకృతి జగన వెలసె ననుచు.

వ. పశనగర్భుఁడెఱింగించుటయు నారదుండు.

24

గీ ఏను రూపమ్ములందల్పు నేల ప్రకృతిః, యెవరి కేలక్షణమ్ముల నవతరించెః
దత్తదీయపూజావిధుల్ తత్తదీయ, మహిమము వచింపుచునఁ, జెప్పె మధువిదాధి.

చ. ప్రకృతికి లక్షణంబు నుడువంగ నమర్థుఁడు లేఁదొకండు నీ
సకలమహామహీస్థలిని; జక్కఁగ ధర్మనివల్ల వింటి నే
నొకతటి పత్న; కొంత యది యోచనరీతిగ వీకుఁ దెల్పు పూ
నికఁ గయిగొంటిఁ గాన మదినిల్చి వినందగుఁ దద్విశేషముల్. 26

చ. “ప్ర” యనఁ బ్రకృష్టవాచకంబును ‘గృతి’ యన సృష్టివాచకంబు నగు; సృష్టియం
దేదేవి ప్రకృష్టయో యామె ప్రకృతి యనబడు. ‘ప్ర’ సత్వగుణాత్మకంబగు ‘కృ’
రజోగుణాత్మకంబును ‘తి’ తమోగుణాత్మకంబును గావున సద్దేవియుఁ ద్రిగుణా
త్మికయయ్యె. ‘ప్ర’ ప్రథమవాచకంబును ‘కృతి’ యన సృష్టివాచకంబును గావున
సృష్టికి నాదికారణమైన యాదేవికిఁ బ్రకృతినామము సిద్ధించినది. సృష్ట్యాది నాత్మ
రెండు విధములయ్యె వండుఁ గుడిని బురుషుండు నెడమఁ బ్రకృతియు మండు
నదియె బ్రహ్మరూపము; నిత్యము ననాతనమునై యలరారు అగ్నిదాహకలకుఁ
బోరె నాత్మకత్తులకు భేదమనదు. 27

ఉ. వారదః యందుచేతనె సనాతనులైన మును ల్లోదరీ
పూరుషభేదమున్ గనఁగఁబూనరు బ్రహ్మమె యెల్లవానికి
తీర్థనఁ బొల్పు నప్రకృతి దేవియుఁ గృష్ణ పిన్నకచే ముదం
బారఁగఁ బుట్టి యావెనుక నందిన దీగతి నైదురూపముల్. 28

సీ. శివ శివప్రియ సిద్ధి శివరూప బ్రహ్మాది , విబుధవందితశీల విష్ణుమాయ
నారాయణి మహేశి నవయశోమంగళ , కీర్తిద సర్వశక్తిస్వరూప
తేజోమయి జగదధిష్ఠాత్రి దీనా వ్రత , శరణాగతత్రాణవరచరిత్ర
బ్రహ్మస్వరూపిణి పాపవిమోచని , మోక్షదాయని మునిపూజితాంఘ్రి

గీ. సిద్ధరూప సిద్ధేశ్వరి బుద్ధి విద్ర , దయ పిపాసయు నాకలి దాంతి కాంతి
కాంతి కుష్టియుఁ బుష్టియు భ్రాంతి యనఁగఁనెలమిఁ జరియించుచుండు గణేశమాత.

సీ. సర్వసంపద్రూప సత్వస్వరూపయు , సర్వమంగళదాంతి కాంతియు క్ర
భగవంతునకుఁ బ్రేమపాత్ర ప్రియంవద , ప్రాణతుల్యయుఁ బితృప్రత కుభాంగి
కామలోభములు రుషామోహములు వీడి , మమకరు దవైన్యన మంజుశీల
సర్వసప్యాత్మిక సర్వజీవనమార్గ , భక్తామర క్ర సర్వప్రపూజ్య

గీ. పాపుల వినాదబీజమ్ము, ప్రభువుల ప్రభ, • వర్తకులకు వాణిజ్యమై వజరుచుండు
సతతవేదోక్త మార్గసమ్మతి వహించి • శ్రీమహాంక్షి వైకుంఠసీమయందు. 30

సీ. వాగుద్దివిద్యల వజరు నధిష్ఠాత్రి • హిమకుండచందన సమకరీర
సందేహభంజని సర్వవిద్యారూప • సంగీతకారిణి సత్కళిం
విమలయు మేధయు విద్య కవిత్వంబు • ప్రతిభయుఁ దానెయై పరఁగు దేవి
మునులకు ద్విజాలకు మూకత్వ మెడలించి • పలము లొసంగు తపస్వరూప

గీ. కేల వీణెయుఁ దొత్తమ్ము లీలఁబట్టి
రత్నమాలనుదార్చి పంపరుడయిన
కృష్ణ యజ్ఞియించుకొనుచుఁదాఁ గెరలుచుండు
శ్రుతికిరీమార్గముల సరస్వతి సతంబు.

31

సీ. అమితతేజోవతి యానందదాయిని • శుద్ధస్ఫటికరూప శుభగుణార్థ్య
బ్రహ్మతేజోమయి బ్రహ్మస్వరూపిణి • బ్రహ్మలోకప్రద బ్రహ్మవిద్య
నాదవర్ణముల జననియు ననాకని • యాత్మశుద్ధిప్రద యథిలపేవ్య
చందస్సులకు వేదశాస్త్రమ్ములకు మంత్ర • తంత్రావళులకు సంద్యకును దల్లి

గీ. సర్వసంస్కారరూపిణి సత్వమూర్తి • జనకపంపందాత్రి ద్విజాతికొఱకు
వెలచె గాయత్రియగుచు సావిత్రి జగతి • వీమె ప్రకృతి నర్లవరూప మోముసింద్రః

ఉ. బిడవరూపమై యలరు నామెకు రాద ననాకసస్వరూ
పీదయభాగ్యయు క్రిమెయిఁ బొల్పుగు కృష్ణుని పక్షమందునా
మోదమునొందుచుండు సతముగా మునిమానసగోచరంబు నా
పాదిత సర్వరోకదయ పావనినాకకర ప్రభావయై.

32

వ. సురలు సురేశ్వరు ల్మునులు జూడఁగలేరు తదీయరూప మం
బరమువఁ గోటిపంధ్రుల ప్రభావిభవం బుదయించినట్లు నం
బరమగు వహ్నిశుద్ధమగు వర్కలరాజము భూషణావళుల్
సరఁగెడు నామెదేహము పెనాననిపించును లక్ష్మి జన్మియై.

34

వ. అఱువది వేల వత్సరములమె గుణించి తపఃబొవర్చె ను
ద్ధవనియమప్రకుండగుచుఁ దోయజగర్బుఁడు పూర్వకాల మా
హరియు పరాహమైవయపు థామె తమిన్ వృషభానుపుత్రియై
దరి నలరారెఁ దత్పరిచితంబులు పాపము లాఱిపోవఁగన్.

35

- సీ. పంచవిధప్రాణపరిపాలనాశీల , యథిలభ క్తజనభాగ్యమకూల
నిఖిలలోకారాధ్య నిర్గుణ నిర్లిప్త , నిరహంకృతి నిరీహ నికృహృష
ప్రథితగోపివేష భాగ్యవిచాయిని , గోలోకవాసిని గోవపూజ్య
రాసమందలజాత రాసేస్వరేశ్వరి , రాసలోకనివాసరంజితాత్మ
- గీ. రాసకేళివినోదవిరాజమానుఁ , దైవ కృష్ణున కేలికసాని రాద
సుందరులలోన నుందరి బృందయిందు , నాటివారలకెల్ల నానంద మొసఁగె. 36
- వ. మఱియుఁ బ్రధానాంశ కళాంశ కాలాంశ జాతలై త్రిమనంబుల యందలి సర్వ
యోషిత్తులును దేవీరూపధారిణులై యందు, రందుం బూర్ణతమలు పంచవిద్యాది
తేవత లనంబడుదురు. వారియందుఁ బ్రకృతిప్రధానాంశరూపంబులఁ దెల్పెద నాం
కింపుము. 37
- సీ. జగములు తరియింప జలజాక్షిపదమందుఁ , బుట్టువుఁగాంచిన పూతచరిత
యందంబునకు మెచ్చి యభివృండు తనశీర , మ్మందుఁ దాల్చినపేటి సుందరాంగి
తాఁకినమాత్రానఁ దనుకల్మష మెడల్చి , పతితులఁ ద్రోచు కృపాస్వభావ
గోలోకమునకు భక్తులు వీరవ సులభమౌ , సోపానపంక్తి గానోపుదేవి
- గీ. కలుషపూరితమౌ కలికాలమందు , మహిమ తగ్గని తటిని, సమస్తనదుల
కగ్రచారిణియైన జాహ్నువి తదీయ , మౌ ప్రధానాంశసంజాతయై యెసంగు. 38
- క. ఇంకొక ముఖ్యాంశముగకా, సంకటములఁ ద్రోవ దివ్యసాధన మగుచుకా
బంకేజాక్షిని వక్షే, లంకారంబై నెగడు తులసి జన్మించెన్. 39
- క. నారాయణు నర్థాంగి యు, దారంబగు వర్తనంబు తనరంగా, లో
కారాధితయై జనులకుఁ, దీజిని దుఃఖమ్ములైనఁ దీర్చు మువీంద్రాః 40
- గీ. సర్వపుష్పసారసంఘాతయై భూమి, సవతరించి జనుల యథుము ద్రోచు
కల్పస్పృశమన నెవల్పమౌ తులసికి, మ్రొక్కవట్టి వడుఁడు పొందు సమము. 41
- అ.వె. ఒక్కదశము దెచ్చి యుదకంబులో నుంచి, త్రాగునెడల నెవటి తాపమైన
నడఁగిపోవు నయ్యః యల్లగంగాజలం, బేవి తులసివీటి నెనయలేదు. 42
- వ. తులసికిఁ గేలు మోడ్చి వినతుల్ వచరింపని వాని జన్మ మెం
దులకునుగాదు సుమ్ము పరితోషము నొంది సమస్తరాభము
ల్పలుపుచునుండు నాలుగుదశమ్ములుదెచ్చి యజించు వారి కా
వల ఘటియింతు స్వర్గసుఖవాసము నిత్యముగాఁ గుమారకా. 43

క. తులసియై పరదేవత ని, ర్మలభక్తిన్ గొచ్చు వారి మన్నించుచుఁ దాఁ

గలికల్పవకుష్మేందన, ములఁ గాల్పఁగ దావపిప్పిబోలిక నెనఁగునీ. 44

ప. జ్ఞానవిభారదయు, శంకరమకుఁ బ్రియశిష్యయు, నాగేశ్వరుండగు ననంతకు నగి
వియు, నాగపూజితయు, నాగేశ్వరియు, నాగమాతయు, నాగభూషణమునగు కళ్య
పాత్మజయు దేవీప్రధానాంశ సంజాతయై. మూఁడులక్షల వత్సరంబులు విష్ణుంగూర్చి
తపంబొనర్చి మంత్రాదిదేవతయై బ్రహ్మ తేజస్వరూపిణియై జరత్కారునకుఁ బిన్నియు
మునిప్రవరుడైన యాస్తికాఖ్యునకుఁ దల్లియు నగు నాపె ప్రభావం బనన్యము.
మాత్మికలయందుఁ బూజ్యతమురాలైన దేవసేనయు నద్దేవీప్రధానాంశమే. జగజ్జను
లకుఁ బుత్రపౌత్రులైనయెన్ని వృద్ధియును పేర నొప్పు వృద్ధయోగిని ప్రకృతి వృష్టాంశ
సంజాత. సర్వకామదయై జలస్థంబులయందును సూతికాగారంబులయందు నధిప
సింది శకుత్సేమకారిణినా నీమె ప్రసిద్ధిఁ గాంచినది. ప్రకృతిముఖసంభూతయైన
మంగళవంశికను బ్రతిమంగళవారమును బూజించు సువాసినులకుఁ బుత్రపౌత్రుల
వృద్ధియు సర్వవాఙ్మూర్తియు సిద్ధించు. కోపించిన జగముఁబన్నియు తీజములోఁ
గూల్చుటకును రక్షింపఁదలంచిన రక్షించుటకు నీమె సమర్థురాలు. శక్తి దేవీప్రధా
నాంశ సంజాత. కోటిసూర్యప్రభాజాజ్వల్యమానవిగ్రహయు, సర్వశక్తి ప్రధానయు,
సర్వసిద్ధిప్రదయుఁ, గృష్ణరూపిణియుఁ, గృష్ణునకు భక్తురాలును, విశ్వాసమాత్రమున
సర్వబ్రహ్మాండమండలంబును సంహరింప శక్తురాలును, దర్మార్థకామమోక్షచతు
ర్విధఫలదాయినియునై కుంభనికుంభుల విజృంభణ మడంప సుధృవించిన దుర్గ
దేవీలలాటసంజాత. సర్వాధానభూతయు, సర్వసంపత్రదాత్రియు రత్నగర్భయు
సర్వరత్నాకరాశ్రయయు బ్రహ్మాదిసురాసురనకలమనుజులొకసంస్తాయమానయునగు
పమంధరయును దేవీప్రధానాంశమునఁ బుట్టినది. ఇఁక దేవీకామాత్రమున జన్మిం
చిన చంద్రావతన లెవ్వరెవ్వరి భార్యలో వారల మాహాత్మ్య మెట్టిదో తెల్పెద నాం
కింపుము. 45

గీ. అఖిలపూజితయై స్వాహా యన నెనంగు, నల హవిర్బుజ భార్యగా నలరు సాద్వి
యమరులకు యజ్ఞభాగమ్ము లమరునెట్లు 1, లామె కృప సుంతలేదేని, నమరమౌని:

గీ. యజ్ఞపూరుతుడణిగా నలరుచుండు, దక్షిణాదేవి సర్వత్ర దీక్ష పూజ్యః
వీరలిడురు లేకుండ వెలయు కర్మ, విచయములు మేదినిస్థలి విష్ణులములు. 47

గీ. ఎవతె లేకున్నఁ బితృదానమెల్ల వ్యర్థ, మా స్వదయుఁ బితృదేవుల కంబుజాక్షిః
స్వస్త గాలిక భార్య విష్ణులము మీమె, విడిచి చేయు దానదానవిధులు జగతి. 48

- గీ ఏది లేకుండునెడల నీయెల్లజగము, యందుఁ బరుషులు ప్రీతిఁ గార్యము గాంతు
రాయమయఁ బుష్టి గణపతి యర్థదేహ, మన్నివిధముల పేవ్యురాలై యెవంగు. 49
- గీ. అయ్యనంతుని పత్నిగా నలరు నట్టి, తుష్టి లేకున్న జగములు తూలిపోవు
వీశ్వరుని లేమ సంపత్తి యీమె లేక, యెల్లయెడల విప్పచ్చర మేడిపించు. 50
- గీ. సర్వలోకములకు దైర్యసాధనమయి, గడనకెక్కిన సతి దృతి కపిలపత్ని
సకలజనులను బాంధవ్యసంజీ సుంపఁ, జాలినట్టి సతీదేవి సత్యదార. 51
- గీ. మోహపత్నిగ నెగదెకు ముగ్ధయై దయ, ఆమె లేకున్న సృష్టియే యాఁగిపోవుఁ
బుజ్జుదాంప్రతిష్ఠను బూజపేయ, పరయు లేనిదో జగము జీవన్మృతంబు. 52
- గీ. లోకులకుఁ గీర్తి మృగ్యంబు ప్రాకటముగ, సుకృతి యిల్లాలు కీర్తిని జూడకున్న
జగతి మద్యోగభార్యయై నెగడు క్రియను, గన్మోఁగిన కర్మయే గానిజెందు. 53
- గీ. అర్థదేహమ్ము దర్శన కల్గమిద్య, విధి వివిధీకమైన యావిశ్వ మఖిల
మీమె లేకున్న విచ్చిన్న మెల్లధూర్తు, లంజలిమటంతు రీపెకు నన్యహంబు. 54
- గీ. కపటఁ డీమెకు వైదోడుగాఁ జరింప, నెల్ల గృహములలో వసియించుచుండుఁ
గలుషకలికాంతుండు నీకలికిపేన, నాచరింపనివారల నరయలేము 55
- చ. ఒరుల కదర్శనీయయయి యుండుఁ గృతమ్యునఁ, ద్రేకయందు ను
ర్వర నతిసూక్ష్మరూపము వెలంగఁగఁ దాఁ జరియింపసాగు, ద్వా
వరమున నర్థదేహమున బానించుండు, సతిసగల్పయై
తిరుగుఁ గలిన్ సరావరిగ దేహబల మ్ముడివోవకుండఁగఁ. 56
- గీ. శ్రవయు కాంతి మళీయని దర్శవత్తు, లని వినా లోకు బుష్మత్తులగుట నిజము
బుద్ధియును మేధ దృతియన ముగురుకలరు, జ్ఞానదారలు మోఢ్యమ్య నదమదింప. 57
- గీ. కాంతి రూపమునఁ గనంగనగు మూర్తి, దర్శనకు దర్శపత్నియై తనరుచుండు
నామె లేక నిరాధారమై కృశించు, నఖిలలోకమ్యులం బరమాత్మకోడ. 58
- ఆ. వె. మూర్తిరూపయగుచుఁ గీర్తింపఁబడియెడు, విద్ర రుద్రదేవు నీరజాక్షి
యోగసిద్ధి యాఁతగాఁగ రాత్రులయందు, నన్నిజగము లీమె యావహించు.
- ఆ. వె. దినము రాత్రి సంధ్య యనఁగ నొప్పారుచుఁ, గాలమునకు ముగురు కలరునతులు;
వీరు లేనియెడల విశ్వవిర్మాతయుఁ, గాలమునకు లేక్కగట్టలేడు. 60
- గీ. ఎవరిపేవకొఱకు నీవిశ్వచుఖిలంబు, చింతచేతఁజిక్కి చివుకుచుండు
నట్టి జీర్నిపాన లరయ లోకునిభార్య, లింతమహిమ యుండ దేరికైన. 61

గీ. ప్రభయ దాహిక సతులైరి పావకునకు
వారు లేకున్న సీన్యస్థి వలను పడదు
జగము లడఁగింపఁ బుట్టిన జరయు మృత్యుఁ
గలకన్యలు ప్రజ్ఞాలు కమలములు.

62

గీ. తంద్రయును బ్రీతి నిద్రకుఁ దనయలగుచు
సుఖని వరియించి జగములఁ జాట్టుకొనిరి
శ్రద్ధయును ఓక్తివైరాగ్య చానలైరి
జనులకుఁ ముఱుజుమార్గమ్ము లనువుపడఁగ.

63

ప. దేవమాతయగు నదితి దైత్యమాతయగు దితి గోమాతయైన సురభియుఁ గద్రూ
విసతలును బ్రకృతికళాకాతలై నృప్తి కువయు క్తలైరి. దేవీకళాకాతలైన పూవుం
బోఁడు లింకిను జాలమంది కల; రిందుం గొందఱఁదెల్పెద నలకింపుము.
చంద్రవత్నియగు రోహిణి, సూర్యదారయగు సంజ్ఞ, మనువునిల్లాలగు శత
రూప, యంద్రగేహినియగు శచి, బృహస్పతి పెండ్లమగు తార, వసిష్ఠుని
వామాక్షియగు నరుంధతి, కర్దమప్రసూతియు దక్షకామినియునగు దేవహూతి,
పితృమానవకన్యకయు సంభికామాతయునగు మేనక, లోపాముద్ర, కుంతి, కుబేర
కామిని, బలికిఁ జెలియగు వింధ్యావళి, దమయంతి, దేవకీయశోదలు, గాంధారి,
ద్రౌపది, శైబ్య, సత్యవతి, రాధామాతయగు పృషభానుప్రియురాలు, మందోదరి,
కౌసల్య, కౌరవి, రేవతి, సత్యభామాకాళిందులు, లక్షణానాగ్నజికులు, లక్ష్మీయే
వ్యయమ్ముగా నవతరించె నని చెప్పఁబడు పీతారుక్మిణులు, వ్యావమాతయగు
యోజనగంధి, బాణపుత్రియగు మష, ప్రభావతి, భానుమతి, భార్గవజననియైన
రేణుక, రామమాతయగు రోహిణి, ఏకనన్త, శ్రీకృష్ణ భగినియగు దుర్గ మొదలగు
వారందఱును ప్రకృతి కళాకాతలైన సావనదరిత్రలు. గ్రామదేవతలును బ్రకృతి
కళాసంజాతలే. ప్రకృత్యంకమునఁ బుట్టిన భామినుల నవమానించుట ప్రకృతి నవ
మానించి నట్లయగు.

64

చ. చతియు సుతు ల్లెట్టి యొక బ్రాహ్మణేనైవను వెప్పిదేండ్లు సాం
ప్రతముగ నిండినట్టి యొక బాలికనైనను వప్రమాల్యభూ
పితగ నొనర్చి పూజలను జేసిన దేవియు సంకపించు సం
తతమగు పుణ్యలోకములు కప్పవు సు మ్ముటువంటివారికిన్.

65

- గీ. ప్రకృతిసంభూతలై నవారలు జగాన, నుత్తమాధమమధ్యమ లొప్పుచుండు
రమితసత్వాంశసంజాతలౌ పతివ్ర, తలు నెగడుచుండు రెండు నుత్తమ లనంగ. 66
- గీ. అమితముగ భోగనిరతలై యఖిలసుఖము, అనుభవించుచు స్వీయకార్యములయందె
సత్తలగువారు మధ్యమ సుజీనుండు, రల్లప్రకృతి రజోంశమ్మునందుఁ బుట్టి. 67
- గీ. దుర్ముఖులు కులనాశినుల్ దూర్తురాండ్రు, కులట లదమనిశ్చేజిక నలరువారు
స్వర్గమువనుండు నవ్వరస్సమితిగూడఁ, బ్రకృతికిఁ దమోంశమునఁ బుట్టుచుండినారు.
- చ. సురభుని పూజకుఁ మొదట పొక్కి యనంతరిమండు దుర్గ భా
స్కరికులమండు రావణుని జంపఁగఁబుట్టిన రామవంద్రుడే
సురుతరపూజలం గనియె నోపికమై తరువాత వీమె ను
దఱును యజింపసాగిరి ననాకనియంచు నుదీరితాకులై . 69
- ఉ. అదిని దానవాంతమున కాయమ దక్షినికూఁతురయ్యె నా
సాదితసర్వలోకకుటసాండ్రుని భర్తను బుద్ధిలేక యు
న్మాదముతోఁడఁ దండ్రె యవమావమొనర్పఁగ పైఁచలేక పా
దోదితయోగవహ్నిఁ దన యుత్తమదేహము వీడె నారదా . 70
- చ. పిదప హిమాద్రికూఁతురయి పెద్దతన మ్మొనరించి యంత నా
త్మదయకుఁడైన శంకరుని మన్ననగాంచి చరించు నదగి
వ్రదయలు కృష్ణవంశగఁ జెలంగు గజేకుడు వైష్ణవాంశ యొ
ప్పిదమగునట్టి వక్రండుఁడును బేరువహించిరి తక్కుమారులై . 71
- గీ. మొదట మంగళభూజాని పూజపేయ, లక్ష్మీనర్మభూపేవ్యయై రాణితెక్కి
నట్లులే యశ్వసతి భక్తి నాదరింప, వెలసె సావిత్రి జగముల వినుతయగుచు. 72
- గీ. బ్రహ్మ పేవించె వలసరస్వతిని మొదట, సంకతంతకు మాహాత్మ్య మతిశయిల్ల
నిమ్మహాదేవి సత్కృప నెనయలేవి, వాని జన్మంబు చంద్రుఁడులేనిరాత్రి. 73
- గీ. రాధ గోలోకమందున రాణితెక్కి, కార్తికమ్మునఁ బౌర్ణమిఁ బూర్తియైన
గౌరవంబును గృష్ణనికతనఁ గాంచె, రాపకేళి విసోదవిరాజితయయి. 74
- గీ. గోకులమ్మునఁ బుట్టిన గోపదాసు, రాది వృద్ధులవఱ కౌమె కంజలియిడి
పేవజేసిరి కృష్ణపూజితయై గనుక, నఖిలలోకమ్ము లాదేవి నాశ్రయించె. 75
- గీ. గ్రామదేవత మొదలుగాఁ గలుగు వఖిల, చంద్రముఖులకు పేవలు నలువలయు
నోపినంతగఁ దెల్పితి నొక్కకొంత, యదియె ప్రకృతిచరిత్ర మోయీకుమార : 76

పంచ ప్రకృత్యాద్యుత్పత్తి.

- చ. అవి వినిపింప నారదుఁ డనంతర మేగతి సృష్టికార్యయౌ
జనని జనించె నేగతిని స్వాంశము లైదువిధంబులయ్యె వా
రిపి యజ్ఞియంచు మార్గముల నిర్ణయమెట్టిదో : విస్తరంబుగా
పినఁగఁదలంతుఁ డెల్పుఁగడనే యని కోరఁగ నాతఁ డిట్లనెఱా. 77
- గీ. గగనమును విశ్వగోళము కాల మాత్మ, యఖిలదిశలు గోలోకము నందుచుండు
శాశ్వతంబులుగాఁగ నాస్వర్గమందు, నొక్కచక్కని వైకుంఠమొప్పుచుండు. 78
- గీ. బ్రహ్మలీల సనాతని ప్రకృతి నిత్య
యగ్నికిని దాహికా శక్తి, కబ్బినైరి
కమలనజ్యోత్స్వ. కెండకు నబ్జహతున
కేవగిది ననినాథావ మెనఁగు నల్లె
అత్మకుఁ బ్రకృతికి విభేద మరయరాదు. 79
- గీ. స్వర్ణకాదుఁడు స్వర్ణ ముపాధిలేక, కుండలములల్లె. కుండలఁ గుమ్మరియును
మమ్మలేకుండఁ జేయుట సున్న; సృష్టి, కక్షముండగుఁ బరమాత్మ యామెలేక. 80
- గీ. జ్ఞానము సమృద్ధి సంపదైశ్వర్యములును, యశము బలము భగవంతుని; నదియలరెడు
దేవి భగవతి; యామెతోఁ దేజరిల్లు, నాత్మ భగవంతుఁ డనుపేర నతిశయిల్లు. 81
- పీ. మాలతీమాల్యాతిమాన్యవక్షమువాని , నెమలిపించు మోనెగడువాని
శరదంబుజాతసుందరనేత్రములవాని , శ్రీతజనానుగ్రహస్మితమువాని
మురికిచే శోభిల్లు కరములుగలవాని , మెయినిండ నగలచే మించువాని
కటిసీమఁ నీతాంకుకము గట్టువాని , మంగళప్రదమైన మహిమవాని
- గీ. నన్నిజగముల కాచారమైనవాని , సిద్ధికారకు సిద్ధేకు సిద్ధిరూపు
మందరుని దేవదేవుఁ గిశోరు ధీరు , నాత్మరూపుని వైష్ణవు లాశ్రయంత్రు. 82
- గీ. కంటి కగునడకుండియుఁ గాండఁజాలు, నఖిలజగముల నాపరమాత్మ నిజము
బ్రహ్మకల్పంబు తత్పరబ్రహ్మమునకు, నిమిషమాత్రంబు కాదె, యనిమిషమౌని;
- గీ. కృషియనంగఁ డదీయభక్తివచనంబు, భక్తిదాస్యప్రదాతయై వఱులుకతన
వాచాత్మరునకుఁ గృష్ణఁడనెడిపేరు, శాశ్వతంబుగ నలరారె జగతియందు. 84
- గీ. సృష్టియొనరింప మనమునఁ జింతచేసి, యతఁడు తనమేను రెండుగా నలరఁజేసెఁ
గుడిని బురుషుండు నంతట నెడమభాగ, మఖిలసుందరియైన వామాక్షి యయ్యె. 85

సీ. శరదంబుజాకసుందరమైనదేహంపు , దీప్తులు దెసలందుఁ దేజరిల్ల
 శ్రీపలమ్ములఁ గేలిపేయు సురోజముల్ , రత్నభూషణతోడ రాయడింప
 విశ్వమోహనలీల వేడుకగల్గించు , చిఱునవ్వు ముఖమునఁ జెంగలింపఁ
 గలిబియ్య మోయఁగాఁగలిగినయూరుపుల్ , కదలేకరు స్తంభగతి వహింపఁ
 గీ. గలదులేదను నడుమున లలితమైన , వహ్నికుద్ధాంకుకమ్మును వఱలఁదాల్చి
 కృష్ణముఖపంద్రకాంతులఁ గ్రేవగనుల , నానుచున్ నిల్చె నంతట నంబుజాక్షి. 88
 సీ. వానకుఁ గస్తురిబొట్టు పొసఁగించి యాక్రిందఁ , జందనసింహురబిందువులిది
 రత్నైంద్రపారహారముగల్గు కొప్పున , నరవిద్యువిరజాజి యలరులుంచి
 నహజసుందరదేహసౌభాగ్య ముత్సాహ , వివశత్యమును నభివృద్ధిగాంచ
 నాఁడురాయంచలకైన వంకరిద్దు , గనునవిరానము ల్గానివింప
 గీ. దరికిఁజేరినయట్టి మందరిని గాంచి , వలచివలపించుకొనఁజాలు చెలువమలర
 రాసమండలమున మహారపికుడైన , కృష్ణుఁడు జయింపుఁ దామెతోఁ గ్రీడనల్చె. 87
 గీ. ఒక్కఁబ్రహ్మాదినంబునం దుచితరీతి, నమ్మెయిం గ్రీడనల్చి యనంతరమున
 శ్రాంతుఁడౌచు జగత్పిత చాన యోని, యందు సమధికమైన వీర్యమును విడిచె. 88
 వ. ఆమెయుఁ బరిశ్రాంతయగుచు నొక్కనిట్టార్పు విడిచిన నయ్యదియు మేని ఘోర్మ
 దకంబులును జగమ్ముల నిండినవి. అనిశ్వాసమునుండి జగత్ప్రాణుండును తత్ప
 త్నియు వారికుమారులగు ప్రాణాపానవ్యానోదావసరములను వంచప్రాణము
 లును జన్మించినవి. ఘర్మతోయంబులనుండి తోయాదిదేవతయగు వరుణుండును
 దత్పత్నియగు వరుణానియు జన్మించిరి. శతమన్వంతరమ్ములు కృష్ణ గర్భమ్మును
 దరించి బ్రహ్మతేజమ్ముతో నలరారుచుండఁగృష్ణునకుఁ బ్రాణప్రియురాలును గృష్ణ
 వక్షస్థితయునగు నా కృష్ణచిచ్ఛక్తికి స్వర్ణదేహద్భావగల్గిన విశ్వాదారుండగు కుమా
 రుండుదయించె. అంతట నద్దేవియుఁ జీకాకువడి యాకాంతుని ముప్పిటిలో వినరి
 వైవఁ గృష్ణుఁ డదిచూచి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచు, “నీయవత్యమును గోనవిష్టు
 రనై త్యజించితివి గావున నిది మొదలు నీవును నీయంశచే జన్మింపఁగల సురప్తీ
 లును ననవత్యలౌదు” రని శపించె. 89

ఉ. అంతట మద్యుచించె నల యంబముఖాగ్రమునుండి భూషణా
 త్యంతమనోహరమ్ములగునంగములున్ పితవర్ణ మొప్పు వే
 దాంతనను ప్రకాశ్రునివయాదిపురాంగు కన్య యోర్తు హ
 స్తాంతములందుఁ బుత్తకము నడ్చుకమౌ నొకవీణె దాల్చుచుకా.

వ. ఈమెయుఁ గొంతకాలంబునకు వామార్థమ్మునఁ గమలయు దక్షిణార్థమ్మున రాది కయుఁగా ద్విధారూపయ్యె; నంతఁ గృష్ణుండును వెంటనే దక్షిణార్థమ్మున ద్విభు జుండును వామార్థమ్మునఁ జతుర్భుజుండునై చతుర్భుజుండగు నారాయణునకుఁ గమలారాధికల నొసంగిన నాతండును వారలం దోడ్కొని వైకుంఠమ్మున కరిగె; రాధాంశసంజాతలగు వీర బిడ్డరు ననపత్కలై నందున నారాయణాంగమునుండి చతుర్భుజులైన పార్శ్వదులును గమలాంగంబునుండి తుల్యరూపవయస్కులగు దాసి కోటులు జన్మించిరి. ఇదియటులండ గోలోకనాయకుని రోమకూపంబులనుండి గోపాలురు సమానతేజఃజ్ఞాంబులైనను, రాధారోమకూపంబులనుండి రత్న భూషణభూషితరాండ్రును, స్థిరయౌవన లనపత్కలు నగు గోపికలు నుదయించి రీసమయంబున.

91

సీ, ప్రకృతి కాదారయౌ పరమేశ తప్తకాం , చనవర్ణకోభిత శక్తిపేన్య
కోటిసూర్యప్రభాకోటిర శ్రీతభక్త , కల్పద్రుమంబు సంపత్సృదాత్రి
వహ్నిశుద్ధాంతుక సురత్నభూషణ , భూషిత బ్రహ్మాదిపూజనీయ
మాయానవిజ్ఞేయ మహావీయకస్త్రాత్మ , దారిణి పర్వవిద్యావియంతి

గీ. వేయిభుజములఁ దాల్చిన విశ్వమాత , మూఁడుకన్నులు గలిగిన మూలశక్తి
కృష్ణదేవత వకలసంకీర్తనీయ , యైన దుర్గ కృష్ణవిమ్రోల నవతరించె. 92

గీ. వైష్ణవులకు వైష్ణవియౌచ వమమలిచ్చు, రాజులకు రాజ్యలక్ష్మియై రాణియెక్కు-
న్నర్గమున స్వర్గలక్ష్మియై నంచరించు, గేహవాసుల తెల్లదగేహలక్ష్మి. 93

గీ. వహ్ని యందున దాహక, వనజుండు, శోభయు దివాకరునియందు జూడవెలుఁగు
చంద్రముని యందు వెన్నెల సర్వజగము, లందు శక్తియునీపెయై యలరుచుండు.

గీ. సంస్కృతికి వీజమీమెయె, శాంతిమొదలు, సకలగుణములు వీమెయె, సర్వమూల
మైన జగదంబ కా విట్లు నవతరించి, కృష్ణ విమతింపుచున్ నిల్వెఁ గేలుమోడ్చి.

ఉ, ఆనతిఁ గాంచినంత దరహాస మెలర్చఁగ రాధికావిభుం
దానమమిచ్చె నంతట నయత్నముగాఁగఁ జతుర్భుజుండు నా
వీరసీజమం దొదవె వేదవిదుండును బ్రాహ్మణప్రభా
భాసికుడై కమండలుపు పావనహస్తమునకా ధరింపుచున్. 96

గీ. అతవిశోదనె గోటిచంద్రావమ్ము, లలరునట్లులు మేనికాంతులు వెలార్చు
తెల్లచీరను దారిచి తేజరిల్లు, నంగవయోకర్తు విమతించు చవతరించె. 97

వ. అంతటఁ గృష్ణుండు నా మిత్రునంబు నెదుటనున్న రత్నసింహాసనంబులం దాసీను
లంజేసి మరిల దక్షిణభాగంబు యథాపూర్వముగ గోపికాపతియు నామార్దంబు
మహాదేవుఁడుగను ద్విధాహుఁడయ్యె. 98

సీ. శతకోటిరవికాంతినమ మైనతేజఃబు , భన్మభూషితదేహపటిమఁ జెనువఁ
ద ప్రకాంచనసమ స్తవ్యదేహవిభూతి , భూషణమ్ములచేతఁ బొలుపుగాంచ
జడఁగట్టిన శిరోజముల పెన్మడియంచు , నమ్మతమరీది నాట్కంబునలుప
దక్షిణమైన హస్తమునందుఁ దాల్చిన , రత్నహారంబు చక్రగతిఁ దీరుగ

గీ. జన్మమృత్యుజరాఽజల్ సంహరించు
సుత్రమునిఁ దన్నుఁ గొల్చి మృత్యుంజయత్వ
మలవిడినయంత రత్నసింహాసనంబు
నందుఁ గృష్ణుండు తమితోడ హయని నిలిపె. 99

కృష్ణ కృత దేవతావ్యవస్థితి.

గీ. ఆల్ల బాలుండు మున్నీటియందు నొక్కఁ బ్రహ్మాదిన ముండి విదవఁ గాలము నెఱింగి
యిరుగురుగ మార్పుజెందె నొకింతయైన, నక్షంబున్నె కృష్ణమాయకు జగానః 100

గీ. అణువుగతి సూక్ష్మరూపుఁడై యఖిలవిశ్వ. నాథుఁ డయ్యును బాలుఁ డనాథునిగతిఁ
దల్లిదండ్రులచేఁ బరిత్యక్తుఁ డగుటఁ, గడుపుచుత్తు తెల్పుఁగరాని గాసివెట్ట. 101

అ.వె. 'కావుకావు' మనుచుఁ గాకివిధమ్మున, నడలి మింటివంక నరయఁదొడఁగెఁ
బరిముఁడైన కృష్ణు పదియునాజనపాలి, వాఁడితండునుమ్ము భవ్యకీర్తి. 102

గీ. అతిని రోమకూపములందు నదృశముగ, నెన్నివిశ్వము యన్నవో యెన్ననేరః
మా పరుండగు కృష్ణునకైనఁ దెలియ, దనఁగ మన మెంతవారల మయ్య వత్స !

క. ప్రతివిశ్వమ్మున నుండురు, వతగతురంగుండు బ్రహ్మ పార్వతివిభుఁడున్
జతనమొనర్చియుఁ తెలియం, డతఁడేవియు వార లెంద రట్లున్నారో ? 104

వ. సాతాళంబుమొదలు బ్రహ్మలోకంబు వఱకును బ్రహ్మాండ మనొబడు. బ్రహ్మాండ
మునకుఁ బైన వైకుంఠమును దాని కూర్వముగఁ బంచాశక్తోటియోజనవిస్తీర్ణ
మగు గోలోకము కలదు. విత్యనత్యస్వరూపుండగు కృష్ణునివగిది నయ్యడియు
నవ్యయమైనది. సప్తద్వీపసమ్మితయు సప్తసాగరసంయుతయు సప్తకైల సమన్వి
తయునగు పసుంధర కూర్వముగ స్వర్గలోకము లేడును గ్రిందఁ బాతాళము
లేడునుం గలవు. భూలోకమునకుఁ బైన భువర్లోక సువర్లోక మావర్లోక జనలోక

తపోలోక సత్యలోకమ్ములును వానికిఁ బైన తప్తకాంచనసన్నిభమైన బ్రహ్మ
లోకము నలరారు. జలబుద్ధుడమరీతి నీ బ్రహ్మాండభాండము నక్వరము. ఒక్క-
గోలోకవైకుంఠఁబులు మాత్ర మకృత్రిమంబులు నిత్యంబులునై యలరారు.
ఒక్కొక్క రోమకూపంబున నొక్కొక్క బ్రహ్మాండమండలంబును బహ్మవిష్ణు
శివాదిదేవతలు దిగీశదిక్పాలకనక్షత్రమ్ములు నుండు. భూమియందలి వర్ణములు
నాలుగు. ఆధోలోకంబుల నాగులు చరింతురు. విరాడ్రూపుండగు నస్పాలకుండును
మాటిమాటికి నేర్పుచుఁ దుడకు.

105

మ. నవవీలాంబుదతుల్యదేహ శ్రితసంతానాఘనిర్మూలనో
దృసమందస్మితుః వీతవస్తు ముంశీభాస్వత్కరాంభోజా నా
దివిభుజా దండ్రీవి గాంచి నన్వే విటులార్తింగాంచి దుఃఖించు పు
త్రు విరోకింపుచుఁ గృష్ణుఁ డిట్లనియె సంతుష్టాంతరంగమ్మునన్.

106

చ. జరయును మృత్యువున్ భయవిచారము లాఁకలి దప్పి రోగముల్
నజలకయిండ నవలె నపారము సాంగమునైన జ్ఞానసం
భరితుఁడవౌచు భక్తజనభాగ్యసమృద్ధు లొసంగుచుకా మనో
హరమగు విశ్వమందుఁ బ్రళయావధిగా వసియింపు మర్చకా.

107

గీ. అవి వరంబిచ్చి యంత షడక్షరమిత , మిష్టసంప్రావకంబౌచు నెనఁగునట్టి
యొకమహామంత్ర మప్సరమోత్తముండు. బాలు చెవిలోన ముమ్మాట పకననల్పె.

గీ. ప్రజన ముదినోప్పఁగఁ జతుర్థ్యంతమందు, 'కృష్ణ' యను నక్షరద్వయకీలితమయి
వహ్నిజాయాంతమై దర వజ్రులనట్టి. మంత్రరాజంబు విష్ణుము ల్కాటవజ్రు.

108

గీ. మంత్రమును తెప్పి యాపైన మహిఁ గలట్టి, విష్ణురక్తు లొసంగు నై వేద్యమందు
బోడఁగాంక మాహారమాఁజమ్ము నీకు, వంము లింకేమిగావలెఁ బల్కు మనిన.

కా. బాలుం డిట్లనెఁ దండ్రీతో నపుడు నీసాదాంబుజమ్ముండు నా
కేలాగైనను భక్తి విశ్చలముగా నేర్పాటు గావింపు మ
య్యా! లోకేశ్వర! స్వల్పదీర్ఘతరమన్యాయుర్విచారంబు నా
కేలా : యయ్యది నీయభీష్టగతిచే నెఱైన సంతోషమే.

111

క. నీవే బ్రహ్మజ్యోతివి, నీవె ననాతనుఁడ వౌచు నిఖిలమ్మునకున్
నీవే తల్లివి తండ్రీవి, నీవే పూజ్యుఁడవు లేరు నీకన్నఁ బరుల్.

112

- చ. ప్రకములు తీర్థసేవ, యవవాసములున్, నియమంబులెన్నిసాం
ప్రకముగ సల్పినన్ వినుఁ గృపామయు వీడిన విష్ణులంబు సం
తకముగ నిన్నుఁ గొల్చు విమతవ్రతుఁడే యగు పార్థజన్ముఁ డ
య్యతః : యటుగానిచో బ్రతికియుండియుఁ జచ్చినయట్టులేమమా. 113
- చ. అవివినయవ్రతుండగుచు నమ్మెయి బాలుఁడు వల్క- “మండు మీ
వును ననుఁబోలి స్త్రైర్యమును బొందుము జీద్రవిరాట్వహుభా
జనుఁడవు గమ్మ విశ్వము లజనము నృప్తియొనర్చ బ్రహ్మయున్
జననముఁ గాంచు వీడయిన నాభినరోజమునన్ గుమారకా. 114
- గీ. అతవి ఫాలమ్మునందు శివాంశవలనఁ, బదియనొక్కండు రుద్రులు నుదయమౌదు
రందులో నొక్కరుండు కాలాగ్నిరుద్రుఁ, డభిలలోకసంహారమ్ము నాచరించు. 115
- గీ. జగములన్నియుఁ బాలించు శక్తిగలిగి, యొక్కపెమ్మండు జీద్రాంశ నుద్భవించు
నిశ్చలంబొచు మద్భక్తి నెగడఁగలదు, నే నొనంగిన వరముచే వీకు వత్సః 116
- గీ. ద్యాన మొనరించినంతఁ దక్షణమే వీకు, నెదుటఁ గాన్పించుచుండు నే నెలమికోడ
నట్లై మద్వక్షమం దలరారుచుండు, తల్లివిఁ గనంగలాఁడవు తరలు వింక.” 117
- మ. అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి యవ్విభుఁడు స్వీయావాసముం జేరి బ్ర
హ్మను మృత్యుంజయుఁ జేరఁజేరి సృజియింపన్ న్నాశముంజేయ మీ
ర్జయింపన్వలె నన్న నంతటఁ దదిబృబద్ధులై వారణా
వనకు ల్పంతులు సల్పి వీడ్కొనిరి తద్విశ్వేశ్వరున్ బ్రీతులై. 118
- గీ. అంత నాబాలకుండు మహావిరాట్టు, రోమకూపంబులందు వెలుంగు నొక్క-
విశ్వగోళంబులోపల వెలయు జలధి, నలరె జీద్రవిరాడ్రూప మొలయుచుండ. 119
- గీ. అంబుడక్కామమైన దేహమ్ముకోడఁ, బట్టుపట్టంబు మొలయందుఁ జుట్టఁబెట్టి
జలధిలో శయించిన చక్కవయ్య, శ్రీజనార్దనుఁ దీతందె చిన్నయిండు. 120
- ఉ. అంతట నాభితామరసమందు జనింపుచు బ్రహ్మ వద్దనా
కాంతము నారయం దిరిగె నంబుజదండము వెంటనంటి యా
పంతయు దానియంతుఁ గవఁడయ్యెను లక్షయుగంబు లేగ వి
త్రాంతి వహించి యెప్పటి వివాసముఁ జేరెఁ దపంబొనర్చుగన్. 121
- గీ. ద్యానమొనరింప జలధిశయానుఁడైన, జనకు సంతట గోలోకమునుఁ దదీకుఁ
డైన కృష్ణుని దర్శించి యంజలియిడి, వరములం గాంచి నృప్తి కునక్రమించె.

- గీ. అంత మానసపుక్రమై యవతరించి, రల్ల సనకసనందనాద్యఖిలమునులు
పదియొక్కరు రుద్రులు పాలభాగ, మందు జనియించినారు శివాంశవలన. 123
- గీ. వజరు జీద్రవిరాణ్మర్తి వామపార్శ్వ
మున జననమంది తెల్లదీవిని వసించె
వెన్నుడు చతుర్భుజుండయి విశ్వమెల్లఁ
బాలనము పేయకొఱకుఁ గృపాకుఁ డగుచు. 124
- ప. తరువాత బ్రహ్మసంకల్పమాత్రిమున సకలచరాచరజగములును స్వర్గమర్త్య పాతా
ళంబులు నావచ్చిపించినవి. విరాట్పురుషుని ప్రతిరోమకూపంబునం దొక బ్రహ్మాం
దంబును బ్రతి బ్రహ్మాండ-బునందును బ్రహ్మవిష్ణుశివాదినకలదేవతలును సకల చరా
చరజగములు నారారుచుండు; నిది కృష్ణకృతవిశ్వసృష్టి క్రమంబుని నారాయణుండు
నారడున తెలింగించె. 125
- ఉ. అంతట నందుండు వినయావనతుండయి పల్కె నిట్లు ల
త్యంతముదంబు గాంచితి సుధామధురోక్తుల నీవుచెప్పు వృ
త్తాంతము సర్వముఁ వినుచుఁ దామరసేక్షణ ! కేలుమోడ్చి ప్రా
ర్థింతును దెచ్చి మింకఁ బ్రకృతిఁ భజియించెడు మార్గమెట్టిదో : 126
- ఉ. ఎవ్వరిపూజ నెవ్వ రొనరించిరో తొల్లి : నకుల్పొనర్ప వా
రెవ్వరి తెవ్వ రేఁరము లిచ్చిరో : వారి ప్రభావ మెట్టిదో
యెవ్వరు వారిపేరు వెలయించిరో : తెచ్చి మనంగ నవ్వనఁ
బువ్వలుకానితండ్రి మునిముఖునిఁ గాంచి వలించె నీగతిఁ. 127
- ప. ప్రకృతియు వైదురూపముల భావలనంచుఁ దదంశకాగ్ర నీ
సకలజగంబులం గలుగు భావలు సుదృఢమంది రించు మో
నికులవతంసఁ బెత్తితిని విద్వజ్జితాఖిలపాపజాలమల్
ప్రకటితవర్ణమంగళవిభావ్యమయిం గద తచ్చరిత్రముల్. 128
- గీ. ప్రకృతి యంశంబువలన సుదృఢముగాంచి
నట్టి గంగాదులవరిత్ర మరయఁ గొలఁది;
రాధచరితయు, నటులె డ్దాదరిత్ర
విస్తృతంబులు గావున వెనుకకుంచి. 129
- గీ. మూర్ధః దేదేవి కరుణాసముద్రమందు, మునిఁగి పండితుఁ డొనఁ యేజనవిపూజ
కృష్ణనిర్మితమై తొల్లి కీర్తిఁగాంచె, నల సరస్వతిఁ దెచ్చెద నయ్య వినుము. 130

- ఉ. రాధముఖమ్మునం దటు సరిస్వతి జన్మముఁగంచి తొల్లి రా
దావృద్ధైన కృష్ణముఖతామఁనమ్మును గంచుచున్ మనో
జాధికబాధ కగ్గమయి యాతనిఁ గాముకియై వరించె బిం
బాదరిఁ గంచి యిట్లనియె నవ్వడు కృష్ణుఁడు రమ్మినిఘృదై . 131
- ఉ. ఏమి ముఖమ్ముఁ గంచఁగలవే ననుఁ గాంతునిఁగా వరించి ? రా
దామదిరాక్షి నిన్ననినఁ దాల్మిచహి-వమ, బాధవెట్టు నీ
ప్రేమ సహింపలేక పయరీతులుగా బలవంతురాలు, ని
న్నోమఁగళక్తి చాల కవురూరక నేను తపింపఁగావలెన్ . 132
- ఉ. ఈ సకలప్రపంచమున కేలికనైతినిగాని రాధ నా
కాసవముగా సహింపక కృశానువిధమ్మున మండిపోవు నే
నై సవతిన్ మఱించునెడ సంగనఁ బాటములేవిడే రసా
భాసపు నెయ్యము న్పలిసి పాడయిపోవుట కెంచదానవే ; 133
- ఉ. మానిని : రూపమందు మహిమప్రదయమ్మున కేలమందు తే
జోవియతిగా సమానయయి చూరగొనెగా జామి మన్మనయి రా
దాసలిరాక్షి : యేగతిని దావకసత్యము నాచరింపుచున్
హానియొనర్తు నామె : కెటు లానవప్రాజము వీడనేర్చెదన్ ? 134
- గీ. కాముకుండు కోటికందర్పరూపుఁడు, నాల్గుభుజములున్న వల్లనయ్య
నాడు నంకగన్న నారాయణుఁడు వీకుఁ, దగివవరుఁడు మమ్ము తరళనయనఁ 135
- కా. వైకుంఠమ్మున కేగు మచ్చట రమావామాక్షి వీతో సమా
నాకారమ్ముగలట్టిదే కల దమాయాలేశమే న్లేక నిగా
సాకన్నేర్చినఁ దామెతోఁ గలసి యానారాయణుం గొల్వొ మో
రాకాచంద్రనిభాననా : సతము భద్రంబుల్పు విర్దిద్రమై . 136
- గీ. చదువ నారంభమొనరించు సమయమందు, మాకుకుల్లవంచమినాఁడు మౌనివరులు
యక్షరాక్షసగంధర్వు లఖిలసురలు, మానవులు విష్ణుఁ బూజింతు రోనుతాంగి. 137
- ప. కణ్వకాశోక్తవిధితేతఁ గలకమందును బుస్తకమునందును మనర్థగుణికను నిచ్చి
షోడశోపచారమ్ముల నాచరించి వీకవచమ్మును గంతంబునంగాని దక్షిణభుజంబు
నంగాని పఠింపుచు భరింపఁగలరవి పల్కి . 138

౪. తా నొనరించెఁ బూజలను దామరసేక్షణకుఁ నను ప్రవి
 ద్యాఽలయాత్మలాలసుచు సంకట బ్రహ్మమొద బ్బురాయున్
 మానవయక్షరాక్షసులు మానక నల్పుచునున్నవారు పూ
 జానతులన్ సరస్వతికి సర్వజగమ్ముల నందుఁదెల్పినన్. 139
- గీ. దేవ! పావనమైన పూజావిధాన. మెల్ల సాంగంబుగా వచియింపు మనిన
 వారదున కంత సంకతానందుఁడైన, శ్రీవరుఁడు ప్రేమతోడ వచింపఁదొడఁగె. 140
- పీ. మాఘశుద్ధమ్మున మహితపంచమినాఁడు . చదువు మొదలైకట్టు సమయమందు
 మదయమ్ముననెరేచి యుచితక్రియ లొనర్చి . యశుమర్షణస్నాన మాచరించి
 తొలుదొల్ల గణపతి నలరించి యాపైన . శ్రద్ధాకువై కలశంబు నిల్చి
 విదవ స్వకాభోక్తవిధిచేతనైనను . దాంత్రికవిధినైనఁ దగమటించి
- గీ. షోడశోపచారమ్ములఁ జొక్కఁజేసి . యమృతహాదేవి నర్చింపనగు మునీంద్రః
 టక్తి నామెను బూజించు పరమమూర్ధః . డైన విద్యద్భిరోమణియై రహించు. 141
- గీ. పాలు, పెరుగు, లడ్డుకములు, పంచదార
 స్వస్తికము, తెల్లబెల్లము, పాయసంబు,
 చెఱకు పానకమున్, పుతసిక్తమగుచు
 వెలయు యవగోధుమం చూర్ణ పిష్టకములు. 142
- గీ. నారికేళఫలము, నవనీక, మరబీనం, డ్లపుడుకాలమందు నలరు ఫలము,
 లుప్పు నేకు లలరనొప్పు హవిష్యంబు, శ్రీఫలమ్ములు విదరిఫలములు. 143
- గీ. ఆమెకు నివేదనమొనర్చు ననువుపడుచు, స్వచ్ఛమౌ కుక్లవప్తము చందనంబు
 తెల్లపూవులహారము దివ్యభూష, జానకియుఁ దెచ్చి యర్చింపనగు మునీంద్రః 144
- పీ. కలితనీజావుప్రకలనక్కరాంభోజః . సరసిజవత్రవికాలనయనః
 మణిమయనవ్యభూషణభూషితకళరీరః . శందిందుకోటికాంతిరమణీయః
 మందస్మితవిలాసమందాస్యాంబుజః . అంబుజసంభవాద్యభిలసేవ్య
 వహ్నికుద్ధాంకుక వాసితతనువల్లిః . మల్లికావర్ణ సమ్మాననీయః
- గీ. చందవళతంబు లొనరించువాఁడ ననుచు
 ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రిము విరించి
 కవచము ధరించి సాష్టాంగ మవనియందుఁ
 విడి ప్రణామమ్ము లొనరించవలయుఁ జామ్ము. 145

వ. లక్ష్మీమాయాదికంబును, జతుర్వ్యంతమును వహ్నిజాయాంకమును వగు 'శ్రీంప్రీం
సంస్వత్యైస్వాహా' యను శ్రీ సరస్వత్యష్టాక్షరీమహామంత్రరాజము కల్పవృక్ష
సమంబై పఠించువారలకు సర్వాభీష్టంబుల నొసంగఁజాలు. 148

సీ. జాహ్నువి యొడ్డునఁ జదివించితినీ దీని , వాల్మీకిచేతఁ జూర్వము ముసంద్రః
పుష్కరంబున సౌరపుణ్యవర్షమునందు , శుక్రండు భృగుమౌనిఁజూచి నేచ్చెఁ
జంద్రవర్షమ్మున జలజాతగర్భున , కెంమిమై మారీచుఁ దిచి యొసంగె
బదరికాశ్రమమున మదిపుట్టి భృగుమౌని , కిది జలేజాసనుఁ దెంమి నొసంగెఁ

గీ. గలకవారాశినన్నిది నలరి యాస్తి , కాణ్యున కల జరక్కారుఁ దానతిచ్చె;
ఋశ్యశృంగున కొనఁగినాఁ దిచి సువర్ణ , వర్వతాగ్రంబునందు విభాండకుండు.

కా. గౌరీభర్త కణాదగౌతములకున్ గావించె బోధన్ గృహ
పారీణుండయి యాజ్ఞవల్క్యనకు సప్తాశ్వండు కార్యాయమన్
జేరంజీరి వచించె, సర్వవిభు వాసింగొల్చి యార్పించె నా
వారద్యాజుడు కాకటాయనునితోఁ బాతాళలోకమ్మనకా. 148

ఉ. నాలుగులక్షపార్లు మనసంబొనరించిన మంత్రసిద్ధిగాఁ
జాలును, సిద్ధియౌ నరుఁడు కారద సత్కరుణార్చ్యదృష్టికిన్
బాలయి దేవతాగురునిభాతి వికారదుఁడై యెరిబ్బి దీ
కాలులు పండితోత్తము లజనము వానికి దోయిలింపఁగకా. 149

గీ. జగములన్నియు నృప్తించు జలజభవుఁడు, గంధమాదనవర్వతాగ్రమ్మునందు
నానతిచ్చెను భృగువున కఖిలలోక, జయవిధాయక మీ కవచమును వత్స; 150

వ. బ్రహ్మవిదగ్రణ్యుఁడును సర్వజనకుండును సర్వపూజితుండును వగు బ్రహ్మం
గాంచి భృగుమౌని విశ్వజయప్రావకంబగు సరస్వతీకవచంబును నాకుదెల్పవే యని
ప్రార్థించినంత నా దేవజ్యేష్ఠుఁ డాతని కిట్లు వచింపఁబోతంగి సావధానుఁడవై
యాలింపుము. 151

గీ. నాకు గోలోకమందు బృందావనమునఁ, దెల్పె రాధావిభుండు హృదీధియందుఁ
గరుణ మొలకెత్త శ్రుతిసారకలితమైన, కవచమును వత్స; యిది సర్వకౌముదంబు.

సీ. వాల్మీకి కవిలోకవనజోద్భవుండయ్యె , స్వాయంభువుండు యశమ్ముఁగాంచె
సురగురుండయ్యె భాస్వరుఁడై బృహస్పతి , శుక్రుఁడు దైత్యసంస్తుతుల వదనె

కాత్యాయనుడు స్వయంకలితదక్షతఁ గాంచెఁ . బ్రతిభవహించెఁ బరాశరుండు
సర్వజగజ్జయసహితుఁడయ్యె యయాతి . సంపర్తుఁడు మహత్త సంతరించె

గీ. గౌతమకణాదయాజ్ఞవల్క్యుప్రభృతులు . పాణినియు గ్రంథకర్తలై ప్రదిక్కులైరి
ఆస్తికవసిష్ఠముఖిమౌను లఖిలరాజ . వేదికులు నైరి కవచసంభాసమున. 153

ఉ. వేదవిభాగమునా సలిపి విశ్వజనాభ్యుదయమ్ముకోస ము

ష్టాదశసత్పురాణములు జక్కనికైలి రచింపఁగల్గె నా
మోదముతోడ వీకవచమున్ బలియించి ధరించెఁ గాన సా
జెదవతీర్థకృష్ణుఁడగు సాత్యవతేయుఁడు మౌనిచంద్రమా.

154

వ. ఈ కవచంబునకుఁ బ్రజాపతి ఋషి; బృహతి ఛందము; శారద యదిదేవత. సర్వ
తత్వవిజ్ఞాన సర్వార్థసాధనకవిశాసామర్థ్యంబులు వినియోగము. 'శ్రీంప్రీంసరస్వ
త్వైస్వాహా శిరోమేపాకుసర్వదా' లక్ష్మీమాయావీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతసర
స్వతి వహ్నిజాయం గూడి నాశిరస్సును సతతంబు రక్షించుఁగాక. 'శ్రీంవాగ్దేవతా
యైస్వాహా పాలంమేసర్వదావతు' లక్ష్మీవీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతవాగ్దేవత
యగ్నిదారం గూడి నా పాలము రక్షించుఁగాక. 'ఓంప్రీంసరస్వత్వైస్వాహేతి
శ్రోత్రేపాకునిరంతరమ్' ప్రజవంబును మాయావీజంబును జతుర్థ్యంతసరస్వతియు
వనలు నారిం గూడి నాశ్రోత్రంబుల నిరంతరము రక్షించుఁగాక. 'ఓంశ్రీంప్రీం
భగవత్వై సరస్వత్వైస్వాహానేత్రయుగ్మం సదావతు' ప్రజవమును లక్ష్మీమాయా
వీజములాదింగల చతుర్థ్యంతభగవతీ సరస్వతీవదంబులు కృణానుతస్మింగూడి
నా కనుదోయి రక్షించుఁగాక. 'ఐంప్రీంవాగ్వాదివైస్వాహానసాంమేసర్వదావతు'
బిందుయుక్త ప్రథమవక్రతమంబును మాయావీజంబును జతుర్థ్యంతవాగ్వాదినియు
స్వాహాదేవింగూడి నానానిక రక్షించుఁగాక. 'ఓంప్రీంవిద్యాధిష్ఠాతృదేవైస్వాహా
చోషం సదావతు' ప్రజవంబును మాయావీజంబును జతుర్థ్యంతవిద్యాధిష్ఠాతృ
దేవియు వైశ్వానరతరుణిం గూడి నాయోష్ఠంబు రక్షించుఁగాక. 'ఓంశ్రీంప్రీం
బ్రాహ్మైస్వాహేతిదంతకపం జ్ఞేనదావతు' ప్రజవంబును లక్ష్మీమాయావీజమ్ములును
జతుర్థ్యంత బ్రాహ్మీవదంబు వనలునారింగూడి నాదంతకపంక్తిని రక్షించుఁగాక;
'ఐమిత్యేకాక్షిరోమంత్రోమమకంతంసదావతు' ప్రథమవక్రతమంబును బిందుసంయు
తంబునగు నేకాక్షరమంత్రము నాకంతమును సర్వదా రక్షించుఁగాక. 'ఓంశ్రీంప్రీం
పాకుమేగ్రీవాంస్కన్ధాపేత్రింసదావతు' ప్రజవమును లక్ష్మీమాయావీజంబులు నా
గ్రీవమును లక్ష్మీవీజము నాభుజమ్ముల నెల్లప్పుడు రక్షించుఁగాక. 'ఓంప్రీంవిద్యా

దిష్టాత్పుదేన్ద్రేస్యాహా వక్షన్నదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంత విద్యాదిష్టాత్పుదేవీపదంబును వనలుగృహిణిం గలిసి నావక్షమ్మును రక్షించుఁగాక : 'ఓంప్రాంవిద్యాన్వరూపాయైస్యాహా మేసాతునాభికామ్' ప్రణవమాయాబీజసహిత యగు చతుర్థ్యంత విద్యాన్వరూప యగ్నివత్నిం గూడి నానాభిని రక్షించుఁగాక : 'ఓంప్రాంక్షీం వాజ్ఞైస్యాహేతిమమహస్ట్రాసదావతు' ప్రణవమును మాయాబీజమ్మును క్షీంకారమును జతుర్థ్యంతవాణీపదంబును పీతిహోత్రాంగనంగూడి నాహస్తంబుల రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వవర్ణాత్పితౄన్యాహాపాదయుగ్మం సదావతు' ప్రణవసహిత యగు చతుర్థ్యంతసర్వవర్ణాత్పితౄ శివీచంద్రముఖింగూడి నాపాదంబుల నెల్లపుడు రక్షించుఁగాక : 'ఓంవాగదిష్టాత్పుదేన్ద్రేస్యాహాసర్వంసదావతు' ప్రణవమును జతుర్థ్యంతవాగదిష్టాత్పుదేవీపదంబును పీతిహోత్రతరుణింగూడి సర్వమును సర్వదా రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వకంఠవాసినైస్యాహా ప్రాచ్యాంసదావతు' ప్రణవంబును జతుర్థ్యంతసర్వకంఠవాసినియు బావకుని పూవుంబోడింగూడి తూర్పున నన్ను రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వజిహ్వగ్రవాసినైస్యాహాగ్నిచిరక్షతు' ప్రణవంబును సర్వ జిహ్వగ్రవాసినియు వైశ్వానరతరుణింగూడి యాగ్నేయంబున నన్ను రక్షించుఁగాక : 'ఓంప్రాంశ్రీంక్షీంసర్వత్రైజుబుజనన్ద్రైస్యాహాసతతం మస్త్రాజోమం దక్షిణే మాంసదావతు' ప్రణవంబును మాయాలక్ష్మీబీజంబులును క్షీంకారంబును జతుర్థ్యంత సర్వత్రైజుబుజనవీపదంబులును నగ్నితిరుణింగూడిన మంత్రరాజంబు సర్వదా నన్ను దక్షిణంబున రక్షించుఁగాక : 'ఐంప్రాంశ్రీం త్ర్యక్షిరోమం త్రోనైర్మక్యాం సర్వదావతు' విందుపూర్వకప్రథమవక్రతిమంబును మాయాలక్ష్మీబీజమ్ములునుంగల త్ర్యక్షరమంత్రరాజము నైర్మతియందు నన్ను సర్వదా రక్షించుఁగాక : 'ఓంఐం జిహ్వగ్రవాసినైస్యాహా మాం వారుణోవతు' ప్రణవంబును విందుపూర్వకవక్రత మంబును జతుర్థ్యంతజిహ్వగ్రవాసీపదంబును వైశ్వానరతరుణింగూడి నన్ను వారుణమ్మున రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వామ్నికాయైస్యాహావాయవ్యేహంసదావతు' ప్రణవసహితయగు చతుర్థ్యంతసర్వాంబిక వహ్నివత్నిం గూడి నన్ను వాయవ్య మ్మున రక్షించుఁగాక : 'ఓం ఐం శ్రీక్షీం గద్యవాసినైస్యాహామాముత్తరేవతు' ప్రణవమును విందుసహిత ప్రథమవక్రతిమంబును లక్ష్మీబీజంబును క్షీంకారమును జతుర్థ్యంతగద్యవాసినియు శివీతరుణింగూడి నన్నుత్తరంబున రక్షించుఁగాక : 'ఐం సర్వకాత్మవాసినైస్యాహేకాన్యాం సదావతు' విందుసంయుతప్రథమవక్రతిమంబును జతుర్థ్యంత సర్వకాత్మవాసీపదంబును వైశ్వానరచేహినింగలిసి నన్నీకాన్యంబున

రక్షించుఁగాక: 'ఓంహ్రీం సర్వపూజితాయైస్వాహా'దోర్ధ్వం సదావతు' ప్రణవమాయా
 బీజసహితయగు చతుర్థ్యంత సర్వపూజిత కృతానుతరుణింగలసి నన్నుద్ధ్వమున
 రక్షించుఁగాక: 'హ్రీంపుస్తకవాసిన్వైస్వాహా'దోమాంసదావతు' మాయాబీజ సహిత
 యగు చతుర్థ్యంతపుస్తకవాసిని ధనంజయగేహిని గలసి నన్నదోలోకంబు
 రక్షించుఁగాక: 'ఓంగ్రస్తబీజస్వరూపాయైస్వాహామాం సర్వకోవతు' ప్రణవసహిత
 యగు చతుర్థ్యంతగ్రంథబీజ స్వరూపస్వాహాదేవింగూడి నన్నఖిలదిక్కుల
 రక్షించుఁగాక.

155

గీ. "విశ్వజయ" మను పేరున వెలయునట్టి, కవచమిద్ది జగజ్జయకారకంబు
 వసనచందనభూషణప్రకతు లొనఁగి, గురుని బూజించి దీనిఁ గైకొనఁగవలయు.

చ. స్థితరథక్తి యుక్తఁడయి సిద్ధివహింపఁగఁ బూర్వమోదభా
 స్వరుఁడయి యైదులక్షల జపం బొనరింపఁగఁ జెల్లు, దానిదే
 నురుతరబుద్ధివైభవము నుత్తమకీర్తి కవిత్వరాజ్యవి
 మ్పూరణము సర్వలోకజయశోభనముల్ పుటయించు నారదా.

157

గీ. కణ్వకాఖోక్తమైనట్టి కవచ మిద్ది, మున్ను యాజ్ఞవల్క్యుండు ప్రమోద మంర
 వళననల్పన స్తోత్రంపు పక్కి యెల్ల, వినుము వచియింతు వఘములు వెడలిపోవు.

స ర స్వ తీ స్తో త్ర ము.

గీ. యాజ్ఞవల్క్యుండు గురుకావహానిజేసి, చదువునకు నంతరాయంబు సంభవించ
 నేడ్చుచుం బోయెఁ దొల్లి దినేశలోక, మున కహస్కరుఁ డనుకంపబూను ననుచు.

ఉ. వచ్చిన యాజ్ఞవల్క్యు ననివారికనక్కవున నాదరించి యు
 ద్యవృత్తుండు పాంగముగ నాతనిచే జదివించె వేదముల్
 "హేచ్చినభక్తికోడ నుతియింపుము కారద నక్కతాన నీ
 మచ్చ లడంగిపోయి జనమాన్యుఁడవా" దని తెల్చి యంతఁబన్.

160

గీ. కనుమొలుంగిన మూర్ఖున కనమమతికి
 వందనశతంబు లొనరించి డెందమందు,
 ప్పావమొనరించి కుచియయి కారదాంబ
 వతఁడు నుతియించె నమ్రోత్తమాంగుఁడగుచు.

161

- క. గురుకాపంబున సంస్కృతి, విరహితుఁడను దుఃఖితుండ విద్యాలేక
స్ఫురణ మెఱుంగని దీనుఁడఁ, గరుణింపుము తల్లి, దీనకల్పకవర్షి, 162
- ఉ. ఇమ్మ, యధీతవిస్ఫురణ, మిమ్మ, మళిష్యవయప్రబోధనా
ర్థమ్ముగ గ్రంథకర్తృ కుశలత్వము, నిమ్మ, సఖాంతరాశ్రమం
దమ్మ, విచారసుక్షమమహాప్రతిభావరణంబు, నిమ్మ, కా
పమ్మును గ్రమ్మరింపుము, కృపాఖని వండురు నిన్ను కారదా, 163
- సీ. దండము నీకు విద్యాధినియంత్రణిః, అంజలి నీకు బ్రహ్మస్వరూపః
వినతి నీకు వినర్గబిందుమాత్రానేత్రః, కైమోక్షు నీకు వ్యాఖ్యాన్వరూపః
శరణు నీకు సమస్తకాస్తాధివాసిని, అనంతి నీకు సంఖ్యాన్వరూపః
జోహారు నీకు, విస్ఫుర్జ్వరాజ్యోతిః, సతులు నీకు సనాతనస్వరూపః
- గీ. వందనంబులు నీకుఁ గావ్యప్రపంచ, సంతతజ్ఞానరూపిణిః సర్వపేవ్యః
భక్తజనమానసప్రతిభాప్రదాత్రిః, అమ్మ, కారద, నీకు సాష్టాంగసతులు, 164
- మ. మనుఁడైనట్టి ననక్కమారుఁడు జగత్కల్యాణమంగూర్పు ధీ
దనమున్ గోరఁగ బ్రహ్మమూకుఁడయి సిద్ధాంతమొనర్పంగఁ జా
లనిచోఁ గృష్ణుఁడువచ్చి నీవదములకా బ్రార్థింపు మీవంతుఁ దె
ల్పిన యాతం డబుచ్చె నీవును మహావిద్యకా బ్రసాదింపవే. 165
- ఉ. అంతములేని జ్ఞానము ననంతని వేదెను భూమి మున్ను సి
ద్ధాంత మొనర్ప మూకుఁడయి తద్దయఁ గళ్యపునాజ్ఞఁజేసి నిన్
స్వాంతమునన్ దలంచిన యనంతర మేకదః త్వత్ప్రసాదమా
ద్యంతము దెల్పె దారుణికి నమ్మహితాత్మకుఁడో సంస్వతిః, 166
- ఉ. నీ కరుణాకటాక్షమును విశ్వలభక్తి భజించికాదె వా
ల్మీకి కపింద్రుఁడయ్యె; సవిమిత్రభవత్కరుణారసంబు న
స్తోకముగా లభించెను ద్రిశద్ధిగఁ బుష్కరమందు వందయేం
డ్లాఁకలి దప్పి లేక నిను నర్చయెనర్చిన వ్యాసమౌనికా. 167
- చ. నినుఁ గరుణామయిన్ గొలువనేర్చి శివుం దొనరింపఁజాలె విం
ద్రునకును దత్వబోధ, తమికో మునీతకు వేయియేండ్లు వి
ష్ణునయము గొల్పియేకద బృహస్పతి చెప్పెను శబ్దకాత్ర మో
జనవి, నినున్ మదిన్ గొలువఁజాలిన సత్పథ మేర్పఱించుచుకా. 168

- మ. మతిమస్మఖ్యులకెల్ల మూలమవు నీ మాన్యాంఘ్రివద్యమ్ము లం
చితభక్తిన్ గొదియాడనట్టి నరు నీక్షింపంగలే మమ్మరో ।
వతురాస్యండును బంచవక్త్రుడు నహస్రాస్యండు నైనకానిశన్
స్తుతుంకా దప్పగనేర; రేనెఱుం నేర్తున్ దేవి; యేకాస్యంధకా. 169
- గీ. ఆనుచుఁ గనులనీరోడ్చు నమ్ముచివతంసు, నెదుట నిల్చి సరిస్వతి యింకఘోర
సుకపివై నద్యకమ్మను జూరగొందు, వని వచింపుచు వైకుంఠమునకుఁ జేరె. 170
- గీ. ఈ మహాస్తోత్రముఁ బఠించునెడలఁ గల్గు, శారదాదేవిసత్కృపాసాంద్రవృష్టి
జడున కొకయేఱినాటికి జ్ఞానమబ్బుఁ, బండితుండుఁ గపింద్రుడై ప్రతిభగాంచు.

లక్ష్మీ గంగా సరస్వతులకు జన్మప్రాప్తి.

- క. వైకుంఠంబున వాజీం, మాకాంతుని యొంగమున మందాకినిచేఁ
గైకొని శాపమ్మును సరి, దాకాంత భవతవర్ష ముండుండెఁ గళన్. 172
- క. పుణ్యస్వరూప పుణ్యద, పుణ్యాధిక సేస్యహాస మునిరాజతపో
గణ్యఫలభూత పాపా, రణ్యజ్వలదగ్నియగుచు రాజిలుచుండున్. 173
- క. అనదిలో మునుకలుగొని, మేనువిడిచినట్టిజనుల మిక్కిలిదోసఁగుల్
బోనడఁచి విష్ణుసభఁ గృప, చే నుండఁగఁజేయు శౌరి చిరకాలంబున్. 174
- కా. చాతుర్యాస్యలఁ బూర్ణిమాతిథి గ్రహేబ్బంద్రోపరాగవ్యతి
పాతాంగారకవాసరంబులను బర్వంబును నెవ్వఁడు ను
స్నాతుండోను సరస్వతీనదిని విష్ణాఠంబుగా వాడు వి
ఖ్యాతింగాంచి దరిత్రయందు, సురలోకం బొందు నాపిమ్ముటకా. 175
- క. శ్రీ సారస్వతమమ వొక, మాసం బట జపముపేయు మనుజుఁడు మూర్ఖా
గ్రేనరుఁ డయినను సత్కవి, శాసంపదగలిగి పొలుచు దాత్రిని బేర్మిన్. 176
- క. ఆవిళం బానపిచారిని, మునుకాడిన నరుఁడు పురుషమబ్బుండు పున
ర్జనిహీనుండును వైకుం, తనివాసుం డగునుజా మృనారతము మువీ, 177
- క. పాపంబు కామదమునగు, భారతి గుణకీర్తనంబు వదరించిత నో
వారద; యింక నేకథ విసఁ, గోరిక మదిఁగలదో తెలియఁ గోరెద ననుడున్. 178
- క. మనసిజజనకుని పల్కలు, వివి శాపాయుధవరుండు వీణాముని నె
మ్మనమునఁ గల యనుమానము, వివిపింపఁగడంగె నిండునేడుకకోడన్. 179

- ఉ. సౌరతరంగిణీకలహశావళరంబున స్వాంకచేత నా
భారతి యట్లు లీలరతవర్షమునందుఁ దరంగిణీకుభా
కారముఁ బూని లోకుల యనుంబలు పాటఁగఁదోలు వృత్త మెం
తే రమణీయమయ్యెనుగదే వినిపింపఁగదే దయాశుశిన్. 180
- క. శ్రుతిసారశ్రవణంబునఁ, గుతుకం బెవఁ బొదలెఁ దృప్తి కుదురదు సుకథా
మృతమందుఁ దలఁప శ్రేయ, స్థితి నెవ్వందేవి తృప్తిఁజెందునె ధరణిన్. 181
- ఉ. ఆరయఁ బూజనీయ యగునట్టి వివాత్మనిఁ రాణి కెట్లు భా
గీరది శాపమీయఁగడఁగెనా కుభపుణ్యవిదాత్రి సాత్వికా
కార తలంపఁ దత్కలహకారంబున విన పేద్యయ్యెడున్
చారువురాణదుర్లభము సత్కథకాన నెఱుంగఁబల్కమీ. 182
- వ. అనవుడు నారాయణుం దీర్చివెయి. 183
- ఉ. ఏకత విన్నమాత్ర నళియించును దోసమురెల్లఁ బున్నెమున్
చేకులు నట్టి యీ కథమ జెప్పెద సస్మతి నాలకింపు; ర
శ్చాకరకాయకి న్ముపురు దారలు భార్గవి, పల్కునాతి, మం
దాకిని నాఁగ నాహరియుఁ దన్మును మువ్వర నొక్కపేర్పిచేన్. 184
- క. అన్నెలఁతలు మువ్వరు హరి, నన్నిది పేవింతు రెల్లనమయములందున్
వెన్నుని వదనం బొకతఱి, మిన్నేలు గనెన్ సకామ స్మితవదనయునై. 185
- ఉ. ఆ నమయంబునందు జలజాక్షిఁడు గంగమొగంబుగాంచి సం
తోసముతోడ నవ్వె; నది తోయజగేహిని మేకొనెన్; మది
రోసముఁబూనె భారతి కనుంగొని; భార్గవి బోధజేసినా
వీసమునేని వైచ కెదఁ బేరిచె వీసుమ సారెసారెకుఁ. 186
- చ. అరుణవిలోచనాంతయు మహారుణభావనయు మృహార్మహ
స్పరదరుణాధరాధరయు మానశిలీముఖపాతయాతనా
భరివరికంపితాంగియయి వల్లభుఁ గన్నోవి పుల్కుపుల్కునా
గరుణము నెమ్మదిం గదురఁగాఁ బలికెం బయి కిమఁజూపుచున్. 187
- క. ధర్మిష్ఠవరిష్ఠులకుం, బేర్పి నమానంబు గలుగుఁ బ్రేయసులందునా
దుర్మతి కిది వివరీతపు, ధర్మంబుని యెఱుంగవలయుఁ ధర్మజ్ఞు నిదీ. 188

- గీ. గంగపై నీకుఁగల కూర్మిఁ గాంచికూడ, లచ్చి పై రించు బరయ నాలంసగూడ
నట్టి నీకూరిమికి పాత్రమగుట ధ్రువము, నేనె మూగురిలోఁ గడు హీన నైతి. 189
- చ. పతి తనకాంతలందు సమభావమునం జరియించెనే జగ
ద్వితుఁడగు నట్లుగాక నయమేది చరించిన యంత లోకగ
ర్వితుఁడగు నత్వరూపుఁడని యెల్లరు నిన్నునుతించు పెంతయుఁ
జతురత లేమి నీమనసుజాడ నెఱుంగమిఁగాదె యచ్చుతాః 190
- క. విమిషంబైనను దుర్బుగ, త మనంగా నాకు వాన దవులదు; నేఁ బ్రా
ణములను విడచెద, పతి నె, య్యములేని లంఠాంగి బ్రతుకనగునే జగతిన్. 191
- క. అవి యిట్లు దీర్ఘకోపం, బునఁ బల్కుచు మన్న పల్కుబోటిం గని నె
మ్మనమున యొచ్చింది వెనం, జనియెన్ సభమండి వెలికి శౌరి కడంకన్. 192
- క. నారాయణుండు చనఁగా, నార క్తవిలోపనాంతయై నిర్భయతఁ
భారతి గంగను జెవులకు, పారుష్యము దోప నిట్లు పరితెన్ బెలుచన్. 193
- క. ఓపి గయాళిః కడువి, శ్వాసము వాయంద కూర్పు వల్లభుఁ డనుచున్
నీహౌభాగ్యము దెలియం, జేసెడు పిఠుతావలేపచేష్టల గంగా. 194
- క. వానసు బానక వాగెద, నీ నరినోదరునిచెంత నిప్పుడ నీదొ
మానంబుఁ గూలఁజేసెద, మానాదుఁడుగాఁడెఁ శౌరి మగఁడే నీకున్. 195
- గీ. ఇమ్మెయి నీమన గంగా, ధమ్మిల్లము వట్టి తివియఁదలఁచెడు పల్కం
గొమ్మకు వడ్డముచని రమ, నమ్మతిఁ గావించె వయము నల్పుచు నంతన్. 196
- ఉ. కోపము తెంపు కన్నుగవతుం బొడమంగ విరించి బోటి వే
శావమొసంగె నిట్లు జలశాతవికేతన కుర్విభూనదీ
రూపము లాక్రమించు మిఁక రూపలు గర్వమటంచు సంతఁ దా
నేపలుకువ్వచ్చింప దొకయంతయుఁ దద్విపరీత మెంచుచుఁ. 197
- క. కోపముఁబూనదు క్రమ్మట, శావమ్మునొసంగఁబోదు జలజల వాణిం
జేనట్టి భూజముంబలె, ద్వీపినిబలె పెల్లగ దురసిల్లదు నుండెఁ. 198
- క. కోపప్రపురికాధు, యై పలుకక మిన్నకున్న నంబజనిరియన్
రూపించి పరితె నమర, ద్వీపిని శశ్వద్రుషాప్రదీపితయగుచున్. 199
- క. ఈలంప మేమిచేయఁగఁ, జాలును నను విడుము దీని చల మడఁచెద దు
శ్శీలయు లంతకమును వా, చాలయునగు రమణి చెడుఁ బ్రళంసలకెడమై. 200

- క. ఆదరము పెద్ద పలుకుం, బైదలికిం గలహమందుఁ, బరికింపఁగ నా
తోఁ దదయనేల యిపుడే, నాదం బొనరించుగాఁక బలముకొలందికా. 201
- క. ఈ దుర్మఖి తనక క్రియు, నాదార్థ్యము మీ కిపుడ గనంజేయంగా
లోఁదలఁచి యున్న దింకను, మాదృథశానంతవిక్రమంబులు గనుఁదీ. 202
- చ. అవి వచియించి గంగ జలజాలయఁ గన్గొవి “వీకు కావ మీ
చ్చిన పలుకుంబడంతుకకుఁ జెచ్చెఱి తైవలిసీస్వరూప మీ
ష్టానరునుగాక : కల్యణజనౌఘనికేతవభూతలంబునం
దనికనివాసియా” నవి దురంతముగా శపియించె భారతన్ 203
- క. ఆకావము విని రోషా, వేళంబునఁ బల్కువెలఁది విభుదతదీనికిన్
దా కావమిచ్చె “ధరణి వి, వేళ చుచుప్రాప్తి సంభవించు” నటంచున్. 204
- క. అచ్చదువుపొలఁతి కావం, విచ్చిన యవ్వేళ భార్గవీశ్వరుఁడటకున్
విచ్చేసెఁ జతుర్భుజులును, నచ్చరితులు పార్షదులు నన్మృతిఁ గొలువన్. 205
- క. అరుదెంచి నృన్మృతిఁ దన, కరములతో నెత్తి చక్రకరుఁడు రహిం బే
రురమున ధరియించి పూ, చరితము బోదించెఁ బ్రితిసతులు ముపురకున్. 206
- క. కాంత లిటు కావకలహై, కాంతముఁగావించి యెదలఁ గడు దురపిలఁగా
సంతకపామయచుగు వృ, త్రాంతం విటు లావతిచ్చె దమజారి వెనన్. 207
- ఉ. పారనగేహ : వాసియె విచారము బాస : నయోనిజాతవై
దారుణిలో వృషద్యజనుకామణి వొడువు పొమ్ము తన్నుపా
గారముఁ గూర్చి; రాతక్రవ గౌరవమొప్పఁగ శంఖచూడబ్బం
దారకవైరిముఖ్యునకు దారవుకాఁగల వీవు భార్గవీ. 208
- క. ఆవల దైవవశంబున, వే వృక్షత్వంబు సంభవించును విదవన్
దేవేరివి నాకొడు ను, మీ పదియించితిని సంశయించకు మింకకా. 209
- క. త్రైలోక్యపావనీకర, జాలోలంబైన తులసియన రాణిలుమీ
జాలముపేయకు మిఁకఁ బొ, మ్మా లలన : పరిత్వరూప ముండుము కళచేన్. 210
- క. భారతి కావవశంబున, భారతవర్షంబునందుఁ బద్మావతినాఁ
బేరు ధరింపుము వేగ న, దీరుపముఁ దాల్చుమీ చుదిం గవలకుమీ. 211
- చ. అవి కుఱంగట మెలంగుచున్న గంగం గని వీవును భారతీకావంబున దారుణీజన
పాపావనోదనమునకై భగీరథకపోసితవై త్రాకిం జని భాగీరథీనామం బవధరించి

నాయనతిని మదఁకనంజాతుండైన నముద్రునకును గుణసముద్రుండైన శంతను
నకును భార్యనైయుండు మని యానతిచ్చి భారతిఁ గని యిట్లనియె. 212

క. ఏరాండ్రతోడ పారెకుఁ, బోరొనరించిన ఫలంబుఁ బొందుము చనుమీ
భారతమునకుం బ్రహ్మ, గారంబున వలువచెలివి కాఁగలవు సుమీ. 213

క. గంగానతిచేఁ గలిగెను, భంగం బా గంగ భూరిపదముం గను నా
చెంగట నుండును భార్గవి, సంగతితోఁ గ్రోదరహిత కాంతయు నగుటన్. 214

క. ఈదాన సుశీలయు ధ, ర్మాచారయు సత్వరూపయి నాయెడ న
ద్రీచీనభక్తి నలుపుట, నాచెంగట నుండుఁ గాత వయమున సతమున్. 215

క. ఈతన్ని యశమున నీ, జ్యోతలమునఁ బుట్టి సతులు సాధ్యులు ధర్మో
పేతాచారలు కాంతి, ష్టాకలనై పూజనీయలై యుండురిలన్. 216

క. మువ్వరునెలఁతలు, భృక్కులు, మువ్వరు బాంధవులు ముపురుఁ, బొల్పు నతనికిన్
మవ్వపుయశము దొఱంగును, రవ్వయు వాటిల్లు మగుఱరహితుండు నగున్. 217

క. పైదలులు ముపురు గలసిన, మోదము రూపమును భేదమును నగు నకుడా
పాదనము గల్గు విక్కము, వేదవిరుద్ధంబు పేయు వేయేలయఁకన్. 218

గీ. ఎతని గృహసీమ భావ వుంగతిని బరఁగు, సతివశంబున నెవ్వఁడు బ్రతుకఁదిపురు
నతని జన్మంబు వ్యర్థతాస్థితిని దనరు, వతులమై సంఘటిల్లు దుర్దశలపెల్లు. 219

ఉ. తామన మోర్వలేమి యవృతలబును రాగతనంబు గల్గు నా
కామిని యబ్బెనేని కడకం జనుటొప్పును వాఁడు గాన, క
చో మధురంపుఁబండ్లు పరిశుద్ధజలంబు తలంబు లబ్బెడున్
గీములలో లభింప విలు కీడగుఁ గూడును లగ్గు కానలో. 220

ఉ. మేలగు హింసజంతుసునఁపనికేతనుడొట, యెంతయున్
మేలగుఁ జిచ్చుఁజొచ్చుటయ, మేకొని దుర్ముఖియైన కాంతతోఁ
గాలముఁ బుచ్చుకంటెను; సుఖంబులు మోరహలాహలజ్వల
జ్వాలలు తన్నుభాహులవి చావున కెక్కుడు పొక్కుఁజేపెడున్. 221

గీ. మత్తకాశివీత్రానితమానసుండు, విర్యమును జేయు కృత్యముల్ నిష్ఫలములు
కీర్తిదొఱంగును బరఁగు దుష్కీర్తి పెల్లు, నైహికాముష్మికములు డూభావహములు.

గీ. తఱణి వెదువైన మనుజుఁ దీవరణిరోవఁ, బరఁగు నిందల పందయై నరక మొందు
విట్లు పొట్టంబు కీర్తి రేపట్టివాఁడు, బ్రతికెనేనియుఁ జచ్చినగతి న యుండు. 223

క. పలువుర నవతుల కొకచో, నిలువంగఁ గూడ దట్లు నిలిచిన యశమా
నిలువదు; పలువురు చెలవలు, గలిగిన కీ, దొక్కరచుణి గల్గిన లగ్నా. 224

క. పొమ్మిక గంగాః శర్వుప, దమ్మున కీపల్కునాతి తాఁజను విదిగి
హమ్మున కీరమ నా నిల, యమ్మున వనియించు పంజులాశయ యగుటన్. 225

క. పతిరత యనువ ర్తినియును, సతతంబు సుశీలయు నగు చాన గలుగువాఁ
డతులసుఖవంతుఁడును స, ద్గతిపాత్రుం డౌను ధర్మతత్పురుఁడు నగున్. 226

గీ. ఎవని యిల్లాలు పతిరత యవుచునుండు
ముక్తుఁడును శుచి సౌఖ్యసంయుక్తుఁ డతఁడు
ఎవని యర్థాంగి దుశ్శీల యవుచునుండు
పాపి దుఃఖియు జీవచ్ఛవం బతండు. 227

ఉ. ఇట్టని మిన్నకుండెఁ గమలేశ్వరుఁ; డంగన లొక్కపెట్టెఁ జ
నట్టల బాష్పముల్ దొరఁగి కాల్యలు గట్ట పరస్పరంబునుఁ
బట్ట కవుంగిలించుకొని మిన్నద్రువన్ వెసనేడ్చి; రంతవా
రెట్టు నహింతు రట్టి జగదీశ్వరు కాశ్వతవివ్రలంభముఁ. 228

ఉ. కమ్మలవీరు కాల్యలయి క్రిమ్ముఁ జలన్నిజగాత్రవల్లలై
మిమ్మదొఱంగి పైఁబడిన మేరను జెయ్యలు దక్కియండి యా
యమ్మలు దేటి కొంతకు భయస్థితి గద్గదభిన్నకంఠలై
విన్నవమాచరించి రిటు వెన్నునికోడఁ గ్రమక్రమంబునన్. 229

మ. “అకటాః యెట్లుభరింతు నాజననశోచ్యంబైన వీశాపః మీ
వె కటాక్షింపుము శాపమోక్షజకథాభివ్యక్తిఁ గాదేని నీ
నికటజ్యోతలమందు యోగకలనం దేహంబు చాలింతుఁ బూ
నిక సాఁకందగుఁగాక వీఁకచెడి చన్నే నీ కుపేక్షింపగన్.” 230

వ. నరిన్వృతి యెట్లు వదియింప గంగ యెట్లును, 231

మ. “నను నిర్దోష నిటల్ త్యజింపఁదగునే నాథాః భవత్త్యక్తవై
మనఁగాఁజాలుదునే; తలంపు మిటు లాత్మప్రేయసీత్యాగముఁ
పనితఁ జంపిన దోసమున్ సుగతికిఁ బాపుంగదాః లోకనా
థునినైనఁ; నిరయంబుఁ జేర్చు చెడుగుఁ డ్రోపల్ ప్రియంబాయెనే.” 232

- ఉ. అంతట లక్ష్మీ నాథుఁ గని యంజలివట్టి “మహాత్మః వీకిబుర్
పంతముఁబూనఁగాఁ దగునెః పల్కునెలంతయు గంగయున్ రుషా
క్రాంతలు విందలాడుకొనఁగా నంబారం జాలిమై గటా
క్షీంతురుగాక, తాల్చి విడఁజెల్లెనెః వీకు దయాపయోనిధీః 233
- క. తెలిసితిలియక కాంతలు, నలిపెడు కర్ణములు తెలిసి పైఁచుటకగు భ
ర్తం కట్లుగాన వీయీ, చెలువం వెటులైనఁ గావఁజెల్లెను వీకున్. 234
- చ. నెంచిది నన్నుఁ బంపు మిఁకఁ జెచ్చెర టూమి జినింప నేగఁగా
వలె, నట నెంతకాలము వివాసమొనర్తున్? నాజలమ్మున్
గలిపిన పాపముల్ నయిది క్రమ్ముట నెప్పు థవత్పదాంబుజ
మ్ములు గొఱవంగవత్తున్? ప్రభూ! తెలువంగదెః వీరియయ్యెడుకా. 235
- గీ. తులసి యనియెడు నన్నచేఁ గళధరించి
ధర్మకేతుధరానేక తనయ నగుచు
ధరణిఁ బరఁగుచు నెప్పుడు తావకీన
చరణయృగ మేను గనుఁగొందు శరణ మనుచు. 236
- క. ధరణీజాకృతితో నీ, ధరణిని ద్వంద్వధీనదేవతాత్వముఁ గనుచోఁ
గరుణామతి వగుచు చుడు, ద్ధరణం బొనరించు తెపుడు తడయక చెపుమా. 237
- క. వాణీకావనశంబున, జోణీకిఁ దానేగె గంగ ఘోరతరాంహః
పాణంధమమగు ముక్తినిఁ, బోణిమిమైఁ గాంచి నిన్నుఁ బొడఁగను తెపుదో. 238
- క. గంగాకావంబునఁ బి, ల్కుంగుబైక రత్నగర్భకుం జనుచో నే
భంగిని దా కావనిము, క్రిం గొను వీచెంగటను సుఖించుటకు హరీ. 239
- గీ. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్పరఘస్మరాగారమునకు
నేగుఁడంచును నానతి యిచ్చినార, లెడఁద నెనరూని యిది జ్ఞమియింపవలయు.”
- చ. అనిన వెన్నుండిట్లనియె. 241
- క. వీవాక్క మాచరించెద, నావాక్యము రిక్తగాఁ దనర్చునె యెందుకా
భావించిచేయు సామ్యము, నే వచియింతును జగద్వివేయము గాఁగకా. 242
- క. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్పరఘస్మరాగారమునకుఁ
జనుడు రీపుండు వివట వాచనపు గల్గి, యవ్యదాగతి గలుగఁజేయంగఁ దరమె.

- గీ. అభగీరథసీతయై యవనికరిగి, త్రిభువనంబులఁ బ్రోచి ప్రతిష్ఠజెంది
గట్టువిల్కావి యోదల మెట్టి గంగ, పూతయయ్యును చా నతిపూత యగును.
- గీ. కళను దరియించి నైజనంగతిని బాసి, యవనిఁ బద్యావతి తులసి యనఁగ నొప్పి
ద్వీపివీమేడివీరుహరూపములను, దాల్చియుండుము మదిని భేదంబుఁ దొఱఁగి.
- క. ఇంతః పంచసహస్రా, నంతరమునఁ గలియుగంబునం గల్గును కా
పాంతము పిమ్మట నాన, ర్యంము నేతెంతు నిశ్చయంబగును జుమి. 248
- గీ. ఎల్లదేహుల సంపత్సమృద్ధులకును, నానదల హేతుభూతములై తనర్పుః
మహిమ గల్గెనె యావద్విరహితమగుచు, భవునకై నను సారసభవునకైన. 247
- ప. మామకమంత్రోపాసనదీక్షదక్షమునిజనతాత్రాంతవితాయమానస్సానావగాహనదర్శన
స్పర్శనంబులంజేసి యుష్మదీయమోరాంహోజాలంబు విరూపంబగు మఱియును,
- గీ. భూతలంబును దీర్ఘముల్ పూతములగు, సంతసంబున మద్భక్తజనులు స్పర్శ
దన్యనంబులు నల్పినఁ దక్షణంబి, యదియె పావన మవియి మహానదులగు. 249
- సీ. ఏకాదశీవ్రతహీనులు నాస్తికుల్ , గ్రామయాజికవరభూతకు లటు
లక్ష్మ్యగ్రహిషి మిథ్యాసాక్ష్యవక్త మి , త్రమ్మకృతమ్మవిప్రమ్మగోమ్మ
గురుతల్పకయనులు వరదారగమవవి , శ్వాసఘాతుకవృషవాహతులును
పుంశ్చరీపుత్రులు పుంశ్చరీరతులును , దేవలాదీక్షితధావకులును
- గీ. దల్లిదండ్రులఁ దమ్మునిఁ దనయుఁ దనయ , భార్య భగినిని దైవ్యవర్చంధుజనుం
నత్తమానులఁ బోషింపనట్టి పాపు , లనములగుమరు నాభక్తజనులఁగవివ. 250
- క. శూద్రకవవాహతులు వి, ప్రద్రవ్యవివాళకరులు రసవిక్రేతల్
భద్రదర్శనకు లిల న, జీద్రులెకా నాదు భక్తుఁజూచినయంతన్. 251
- ప. అనిన లక్ష్మి యట్లనియె. 252
- క. హరిభక్తిహీనులైనను, తరియింతురు భక్తజనుల దర్శనమున నం
చరుడుగ వచియించితి దే, వర భక్తు లనంగ వెట్టివారలు సెపుమా. 253
- గీ. అనిన భగవంతుఁ డిట్లును నతివకోడ, భక్తలక్షణ మధికగోవ్యంబు పాప
నాశనంబును సౌఖ్యనందానవజము, నైనఁ దెల్పెదఁ బ్రాణతుల్యవగు నీకు. 254
- క. గురుముఖమువలన నెవనికి, హరిమంత్రము సెప్పఁబడునో యాతఁడు చెందున్
సురలోకస్థితుఁడైనను, నరకస్థితుఁడైనఁ దక్షణంబునము క్రిన్. 255

- ఉ. మానిని : మధుజశ్రవణమాత్రమునం బురికల్ జనించు నె
 మ్మైన మనంబులోన మితిమీరిన సమ్మద మావటిల్లి క
 న్నోనల బాష్పముల్ గురియుఁ గ్రొంజెమట ని్వరిపిల్లు దేహమె
 వ్యానికి వాఁడెబో పరమభక్తుఁడు ముక్తివతుష్టయార్థుఁడున్. 256
- వ. నావుడుఁ గమల యిట్లను. 257
- గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు కడచనంగ, కాపమును బావుకొని నీడు దాపునకును
 నిచ్చ రమ్మని యానతి యిచ్చినారు, పిదప దారుణి యేగతి వెలయుఁ జెపుమ. 258
- వ. అనిన నారాయణుం డిట్లనియె. 259
- క. కలిఁ బంచసహస్రాబ్దం, బులు చన ధర్మంబు సత్యముం గర్మంబుల్
 గలుగవు క్రమక్రిమంబుగ, నిలలో వర్ణాశ్రమములు హీనంబులగున్. 260
- చ. అరయ మహాకలిఁ దళవహస్రశరత్తు లతిక్రమింప న
 త్వరుడులు ధర్మవర్తనులు పుణ్యులు గణ్యులు వేదవేదులు
 నిరిదొరఁ గోరువారు తులసీవనపేనసపాపనాశకుల్
 విరళముగా వసింతురు వివేకవిపాకవిహీనచిత్తులై . 261
- ఉ. క్రూరులు దాంధ్రికుల్ శతులు క్రోధమనస్కులు హీనసత్కులా
 చారవిదూరు లప్రియు లనత్యంబవస్కు లశీకవాదులున్
 జోరులు ప్రాణిహింసకులు కుంతలు మూర్ఖులు ద్యూతకారకుల్
 జారులు వీతిబాహ్యులు వనహ్యముగా భువి నుండు రెల్లెడఁ. 262
- క. తమతమ యాచారంబులు, క్రమముగ వర్జించి యర్థకాంక్ష యవనకా
 త్రము లభ్యసించు రిది యు, తమమని విప్రాదు లధమతతిఁ గూడి తగన్. 263
- పీ. సత్యముండదు సర్వజనములకడ భూమి , వందకయుండు భూమండలాది
 నకులు ప్రకాశహీనతినుండు రంబుహీ , నంబులై నదులుండు నగరములును
 నరకూన్యములు భయానకములై వర్తిల్లు , గోవులు క్షీరముల్ గురియకుండుఁ
 బారిలో వెన్న స్వల్పంజేని యుండదు , వికృతాకృతివి జనవికతి వొందు
- గీ. అన్ని వర్ణంబు లొక్కఁడౌ న్యాయ మన్న , దూరమగు సజ్జనుల మాటఁ జేరకుండు
 నయ్యయో : దెప్పకకృమే యధమమైన , కలియుగంబునఁ గల్గె దుష్కర్మములను.
- క. కొందఱు పొందుదు రత్తలఁ, గొందఱు బ్రాకృతపతి గవయఁగోరుదు రక్కన్
 గొందఱు వేమేటికి యెటు, నందర్పం బటుల జరుగు జారత్వంబుల్. 265

- క. పదియాలు వత్సరములకు, ముదిమి యొదవు గుజ్జవాండు బొడముడు రిం వి
ర్యదీయేడులు గతియించిన, పదియే పూర్ణము వండు రఖింజులకుఁ. 266
- గీ. వత్సరాంతప్రసూతలై పవితలండు, జరయు రుజుమును వెంటనే సంభవించు
పంద్యలగుదురు తఱుమగా పవితలెల్లఁ, గలియుగపుఁజర్యఁ జెప్పకకృంబుగాదు. 267
- క. కన్యాదనకుషింభరు, లన్యాయపహనుచరు లహంకృతియుత్తుల్
మాన్యక్రేతలునై సౌ, జన్యం బొకయింత లేక జనులుండురిలన్. 268
- క. పున్నమ పనుపనమాపుల, నన్నముఁ గుడిచెదరు విప్రుదియొకఁడేలా
జన్నిదము లూడ్చి సంద్యకు, సున్నయిడును రవని విప్రహన్యముగాడే. 269
- గీ. బ్రాహ్మణాగరమలయందు బాచకాళి, మనలు భగవత్ క్రముల వియమంబు దఱుగు
వ్రేలుబొడ పుండుదురు జనుల్ వృక్షతతియు, హస్తమాత్రప్రమాణంబు విస్తరిల్లు. 270
- ప. ఈ ప్రకారంబు కొంతకాలం బతిక్రమించిన యనంతరంబు. 271
- గీ. అపని యవనేశ్వరుల తెల్ల నాటవట్టు, గాఁగ నుండుటకతనఁ బంక మభివృద్ధి
జెందుటయు దాని నశియంపఁజేయ విష్ణు, వచతరించెడు నొక్క విప్రానియమున. 272
- ఉ. పాటిఁ దొఱంగి నజ్జులఁ బట్టి తురుప్పులు ముష్కరంబునఁ
బాటులఁజెట్టుచుండ నలబ్రాహ్మణపుత్రకుడైన కల్కి తా
పైఁబాటక మెక్కి భేటకము క్రూరముగా ధరియించి వే నిరా
ఘాటముగా పధించు నలఘాతుకజాతి సఖాంధవంబుగఁ. 273
- క. భానుల వధించి యంత, ర్థానమునొందంగ ధర యరాజక మగుడుఁ
మానవగృహములు దమ్య, స్థానములై వరఁగుచుండుఁ దానసవర్యా. 274
- అ. వె. క్షోణితలము నిండ స్థూణాప్రమాణమా, పార మఖిలజంతుపైఁరముగను
గురియు నాఱుదినము లరుదుగా ద్వాదశ, సూర్యు లదయమగుదు లార్యవిమత.
- గీ. అంత గృహవృక్షలోకభూన్యమగు భువన, మర్కటేజంబుకతన ననంతరంబు
పొరకలివోయి కల్మషదూరిమైన, కృతయుగం బేగుదెంచు దాఱ్ఱికులతోడ. 276
- సీ. నకలవేదార్థవిజ్ఞానవిజ్ఞానన , భాసురభూసురాగ్రేసరులును
బ్రాహ్మణుల క్రిసంపాదితైశ్వర్య ప్ర , తాపదిగ్విజయభూమీపతులును
గోకృషివాణిజ్యకులన్పృత్తిపర్థిత , ద్రవ్యతోషితమహర్గణనణిజాలు
బాదబిక్షత్రియవైశ్యవేదానమా , పాదితదర్శయకృద్దజాలును

- గీ. మగవిమాటను దాఁచిని మానవతులు, స్వకులధర్మంబు వీడని సకలజనులు
సర్వసన్మనమృద్ధమో జ్యోతలంబు, నగుచుఁ జెలువొందు నాకృతయుగము మోని ।
- క. దేవీత క్తిపరాయణు, లై వేదోక్తప్రకార మాచారంబుల్
గావించి సకలజను లిల, లో వెలయుచు రఘములకును లోఁబడకుండన్. 278
- గీ. ధర్మము ద్రిపాదములను ద్రేకాయుగమున, ద్వాపరంబున రెండుపాదములఁ గలిసి
నేకపాదంబునను నటియించు నంతఁ, గొప్పిడినముల కదియును గొఁజయుగును.
- వ. అనుటయు, 280
- గీ. భూమి దానఁబడేఁ గల్గు పుణ్యములును, ధరణీహరణంబువలని పాతకము దాత్రి
దీప మిడుటయు మొలలు ధరావరాద. ములును దక్కృతికరణముల్ తెలుపు మీక.
- వ. అనిన నారాయణుం దీక్షితు. 282
- గీ. ధరణీ నిచ్చు నెవండు విక స్తమాత్ర, మాగమజ్ఞున కతఁడు శివాంతికమున
కలుగు; మర్వర నిచ్చిన హరివదమున, భూమిరేణుప్రమాణాబ్ధిమయఁ వసించు. 283
- క. భూగ్రామదానములు వి, ప్రగ్రామణులకు నొసంగు వాఁడు విధూతో
దగ్రామంధై దేవికి, నగ్రదరుం డగుచు వెలయు ననికం బనఘ. 284
- క. తానొనఁగిన దొరు లొనఁగిన, దైనను భూసురులవృత్తి హరియించెడు వ
మ్యానవుఁడు కాలసూత్రమ, హానరకమునందుఁ గూలు నతికష్టమునగా. 285
- క. మఱియును నాతని సంతతి, హరియించును భూమి హీనమగు, సంపదలుగా
స్మరణీయములగు, రౌరవ, నరకంబును గలుగుఁ బిదప నారదమోసీ. 286
- క. గోమార్గంబుల నుంచక, భూమిని నన్యఁబుడేయు మూర్ఖుండును గో
సీమలఁ జెప్పుల దున్నిన, పామరుఁడును నరకమందుఁ బడకుండుదురే. 287
- క. కామియియి వీర్యవతనము, భూమిని గావించినట్టి పురుషుండు పయ
స్వీచుల భూములు చేసిన, పామరుఁడును నరకమునకుఁ బాత్రులు కారే. 288
- గీ. పంచపిండంబు లీయఁ ద్యజించి స్నాతుఁ, దౌను బరకూపమందు నే మానవుండు
నరకమవానియగు వాఁ డవారతంబు, స్నానమును నిష్కలంబగు మోవివర్య. 289
- గీ. దీపము దాడుణి నుంచిన, పాపాత్ముం డందుఁ డగును; బంచజనులకుఁ
జ్యోవతికఁ బింద మీయక. యే పితరుల కిచ్చి నరకమేగును వాఁడున్. 290
- గీ. రత్నమోక్తిః సోహరణ్యములును, శంఖయంత్రకలాణలచందనములు
పుష్పజనపదుగ్ధకర్పూరములును, ధరణీ విరువాడు నరక మొందంగలాఁడు 291

- గీ. యజ్ఞసూత్రము ఈశలు రుద్రాక్షములును, బుప్తకంబును శివలింగమును నెవండు
భూమియందు నమర్చించు మూర్తిజనుఁడు, బ్రహ్మజన్మఁబుఁ బొందఁ దెప్పటికి వాఁడు.
- గీ. గ్రహణకాలంబునందు భూకంపమందు, వసుధ ఖననంబు జేసిన వాఁడు ముందు
జన్మమున నంగవైకల్యనహితుఁడగుచు, దుఃఖమునుబొందునన వారడుడు చచ్చించు.

గంగోత్పత్తి.

- చ. ప్రవిమలమౌఁడుఁ జిత్రము విభాసితై నివ్వసుధానుధాకథా
శ్రవణమున స్మహాత్మాః దివిజన్మలస్థస్థితిఁ గన్న గంగ యీ
యవనికి నెట్లు లేయుగమునం దెపు దెవ్వని ప్రార్థనంబుచే
నవతరణం బొసర్చె నిది యానతి యీవె కృతార్థుఁ జేసువే. 294
- క. అని విన్నవంబు సేయుట, యును వారదమానిశోడ నొగి ననె నారా
యణుఁ డిటు మందాద్రిజ్ఞ, బ్లిసీరనిదిభంగభంగివాహ్నిబీతోన్. 295
- ఉ. రాజకరాంబుజాతభిరుద్రప్రతిభాగతి కాతరాణదా
రాజితవైరినందయశిస్థస్సమజేమకుటీ విభాశి
రాజితపాదపమ్మఁడు ధరాసురరాజనమాజదానవా
రాజితనైజనమ్మఁడు ధరకా నగరుండనురాజు రాజిలుకా. 296
- గీ. ఆ నగరుఁడు వివాహముఁ జేసికొనియె, భానమానవిజశరీరభానమాన
లైన పడఁతుల వైదర్భి యనెడుదాని, శైల్య యనియెడుదానిని సంకనమున. 297
- క. ఆరాజనరుఁడు స్మరసుకు, మారుని వనమంజుఁడను కుమారునిఁ గనె శై
ల్యారామాగర్భంబునః, నారాదనఁజేసె శివుని నన్యయు భక్తిన్. 298
- క. అంగజహదనుగృహచే, తం గర్భముతో నమాశతంబు గడపి య
య్యంగన మాంసపుసింధం, బుం గనియెను దాని పూర్వపుణ్య మదేమో. 299
- క. ఆమాంసపుం బిండము గని, శా మనమునఁ జింతనొంది తరుణేందుదరున్
సోమునిఁ గరుణోద్ధాముని, వేమాలునుతింపచు పనిని పనిని యేడ్వన్. 300
- గీ. సూతికాగారమున నున్న మెదతి కడకు, భూసురాకారమును బూని భూతనేత
చేరి మాంసపుంబిండము జీల్చె నంతఁ, గ్రమత వడ్డినహస్రఖండములు గాఁగ. 301
- గీ. ఆశకలములు గ్రీష్మమద్యాహ్నానమయ, తిగ్మభానుప్రభామృష్టతేజాలయన
రాకొమరులయ్యె రూపలక్ష్మీకుమారు, లీకొమరు లందుఁ జూపణు వాకొనంగ. 302

- వ. ఇట్ల య్యఱువదివేపురు పుత్రులు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నంత. 303
- మ. హయమేధం బొనరింపనెంచి సగరుం డాత్మార్చనశ్రేణినా
హయమున్ రక్షయొనర్చఁబంప నది యన్యవార్యమై భూమిలో
రయమొప్పుం జరియించి నాగసవనప్రాంతోర్వి నిల్పెందపో
వియతిన్ గాలములుచ్చు నాకవిలమోనిశ్రేష్ఠ పాశ్చాద్ధిశన్. 304
- ఉ. సాగరు లాహయం బరుగు జాడఁ గనుంగొనలేక వీక భూ
భాగము లెల్లెడ న్నెఱుకె వాహముఁ గానక ధాత్రిఁ ద్రవ్వె యా
భోగవతీపురంబు దరిఁబోవుచుఁ గన్గొని రొక్కటన్ సమ
ప్రాగమవేదియౌ కపిలు నాకనివెన్కఁ దురంగమంబునుకా. 305
- క. వైతానాశ్యహరుండగు, వీతాపనియందుఁ జేరనేగి తపోదీ
జితత్పరుఁడగు మోనిని, వీతి నదలి పరిభవంప నెలకొనుకతనన్. 306
- చ. ఆకుంతపఃప్రభావుఁడగు నమ్ముని కోపదవాగ్ని తన్మపా
త్కృతులయి రా కుమాదు లదియెల్లను జారులుదెల్ప నారకిం
చి తకవిషాదుఁడై యెరియుచి త్రముతో సగరుండు దాపసాం
చితమగు నొక్క పేరడవి చెంతకు నేగెఁ దపోభిలాషయై. 307
- గీ. అతని యాత్మజఁ డసమంజఁ డనెడియాతఁ, డభ్రగంగను భూమికి నవతరింపఁ
జేయఁదలపోసి నిష్ఠమైఁ జేపెఁ దపము, లక్షయేఁడులు ఏవద కాంగతిఁగనియె. 308
- గీ. అతని తమజాతుఁ డంతుచుదాఖ్యఁ డభ్ర, నదిని దరణికి నవతరణం బొనర్చ
లక్షయేఁడులు గురుతపోదీక్ష సల్పి, కాలయోగంబు కతన సద్గతివిగనియె. 309
- చ. అతనిసుతుండు ద్రాక్షఫలితార్యచునోరభుఁ డబ్జవాసివీ
పతివదనీఃజాతయుగభ క్తివిహంధి కాంతిదాంతిసం
ప్రుతగుణరత్నవీరది యశోవిది యైన భగీరథుండు దీ
క్షితుఁడయి నిష్ఠమైఁ దపముపేసె వియన్నదిఁదెచ్చు బుద్ధితో. 310
- అ. వె. జరయు రుజములేక జలవర్ణమారుతా, శవత దేహయాత్ర జరపిశుచు
నూలువేలయేం ద్లనూనకవంబు నొ, వర్చుచుండి యొక్కనాఁ డతండు. 311
- పీ. హరివీలమణివిభావ్యర శరీరమువాని , మురిగి మ్రోయించు కెమ్మొనివాని
గ్రీష్మసహప్రోష్ఠకిరణతేజమువాని , బట్టుపుట్టము మొలగట్టువానిఁ

- జతురాననాదినిర్జరమతాంఘ్రులవాని , ముసిముసివగవుల మోమువాని
 భక్తసంత్రాణసంఘ్రమమానసమువాని , తోయజమేలు కన్తోయవానిః
- గీ. బ్రకృతిపరు సాక్షియావు గోపాలవేషు , వహ్నికుద్ధాంకుకాధాను వంచితత్తు
 రత్తుభూషణభూషితుఁ బ్రణుతిపాతుఁ , బాలకృష్ణునిఁ గనె నేత్రపర్యముగను. 312
- క. కాంచి హరిపాదములకు వ, మంచితమతి మ్రొక్కి మాటిమాటికి నుతి గా
 విందుచు నిటు విన్నవ మొన, రించెఁగ మది భక్తిగదురఁ గృష్ణునితోడన్. 313
- కా. దేవా! సాగరు లాదటఁగ నగరు పేదీయాశ్వముఁగ రోయ బ
 ల్యావాసంబున కేగి యాకపిలురోషాగ్నిచ్చటం గ్రాగుటన్
 దేవదీప్తవతిన్ భువిన్ దిగిచి తదీప్తచీస్మతి వ్వారి నెం
 తే వీతాఘులఁ జేయనెంచితిఁ దబోనిష్ఠాగరిష్ఠుండనై. 314
- క. నావుడు నాకీకాక్షుఁడు, ద్యోవాహినిఁ గాంచి యవియెఁ దొయ్యలిః సగర
 జ్యోవరసుతులను వేగము, పావనులను జేయఁ జనుము భారతమువతున్. 315
- క. వీవాయుస్సర్పనమున, బావవతం బరిధవిల్లి వారందఱు నా
 యావాసమునకు వత్తురు, దేవస్యందనవిహారదీపతులగుచున్. 316
- క. నామూర్తిఁ దార్చి సతకవి, రామయతం దనరుచుండి యనిశము నాదో
 రామంబునందు భక్త, గ్రామజులై యుందు రెల్లకాలంబు రహిన్. 317
- క. గంగావాయుస్సర్పము, వం గోటిఠివాద్వికవృత్తినంజేవి వెసఁ
 బ్రుంగు వటంచును వేదము, వం గానఁగనియ్యె నదియు వ్యాయ్యము గాదే. 318
- వ. దేవీదర్శనస్సర్పనంబునం గలుగు పుణ్యంబుకంటె సామాన్యదీపనంబున చును
 జాండు జేయు మౌనలస్నానంబు వదిగుణంబు లధికంబై యుండు. 319
- గీ. కోటిజన్మంబులందుఁ దాఁగొనినయట్టి, బ్రహ్మహత్యాదిఘోరపాపంబులైనఁ
 బంచబింకాళమై చనుఁ బర్యమందు, మౌనలస్నానమును జేయుమాత్రమునను. 320
- క. అనివరికి మిన్నకుండిన, వనజవిలోచనునిఁ గాంచి భక్తిచివనుతా
 ననయై వినయుముతోడన్, జనవున నిట్లనియె గంగ సంయమివర్యాః 321
- మ అల రాజన్యతపఃప్రభావమున వీయాజ్ఞాప్రకారంబునం
 బలుకుంగోమలి కావకారణమునఁ జ్యోలోకముం జేరి పా
 పుండేఁ బ్రాప్తములైన పాపనికరమ్ముం బాపి నే నెప్పు డే
 వలనిం దేవరిపాదము ల్గుడుచు దేవా! యానతివే కృపన్. 322

- క. నామనమునఁ గోరిక లిక, నేపేనుండిన నమస్త మెఱుఁగుదువుగదా
యేమని దెల్పుదు నాకుం, గామితముల నొనఁగి వేగఁ గావు మనవుడుకా. 323
- చ. ఎఱుఁగుదు నీ మదింగల సమీహితముకా లవతాబ్ధి నాధుఁడై
యేమిట గరవించు నిను నాకఁ డనంగ మదంకజాతుఁ డ
బ్బరముగ లక్ష్మియంకమునఁ బట్టితి వీవును గాన మీకు వి
బ్బరకును దంపతిత్వ మురుగున్ జగతీత్రయనుప్రసిద్ధమై. 324
- క. ద్వీపవతు లెన్నియుండిన, నీపై మోహంబు మిగుల నెలకొల్పి దయన్
గపాడుచుండు వారిది, ప్రాసించున్ వారికంటె బలసిరులు నినున్. 325
- గీ. పరభగీరథకృతసుతివణితిచేకఁ, గణ్యకాభేదికధ్యానకలనచేక
భారతం బందలి జనం బవారతంబు, పూజఁ గావింతు మది భక్తి రాజిలంగ. 326
- ఆ.వె. నూఱుయోజనముల దూరమం దుండియు, "గంగ గంగ గంగ గంగ" యనుచు
నుడువు నతఁడు బాసి చెడుగులవలనను, బాయకుండు విష్ణుపదము లలనః. 327
- క. పాపినహస్రకృతస్పా, నాపాదితపావజాల మంతయు మస్మం
త్రోపానకదిర్బనమున, రూపఱు నిక్కంబు జాతరూపనిభాంగీ. 328
- గీ. పాతకినహస్రకుజవసంస్పర్శనమున, నీకుఁ గల్గిన కిల్బిషావీక మెల్ల
నాదు భక్తుం డొకండు స్నానంబు చేయు, నంతహత్ర నిప్పచ్చర మగును దరుణిః
- గీ. ద్వీపివీః వినుము సుస్వతీప్రముఖన, దీవయనమక్షమం దభుమోదన మనఁ
గా వసింతువు త్వద్గుణగణన మెచట, నగు నపుడ యౌను నయి పుణ్యస్థలంబు.
- గీ. ముదతిః నీదగు రేణువు పోకినట్టి, నరుఁడు పాతకియైన నాతరుణమందుఁ
బావనుండగు నిక్కంబు దేవవదని, భూమిరేణుప్రమాణాబ్ధిములు వసించు. 331
- ఉ. దెందమువండుఁ గోర్కెలు కడిందివిచారము పోవనాది మీ
యందలి భక్తిమానుకమహామనువుకా స్మరియించుచున్ మృతిం
జెందిన మానవావళి వసించును శౌరివదంబు వేరి యా
నందమునొంది పార్వదజనప్రభుతాప్రతిభాప్రసిద్ధమై 332
- క. జ్ఞానవిహీనం దేవియు, నీ నీరస్వర్యనమున నీగుణనుతికా
దా ననువులు విడిచిన నా, స్థానంబున పార్వదప్రభానుని జేతున్. 333
- క. ఏయెడనైనను నీనుతిఁ, జేయుచుఁ బ్రాణంబులను ద్యజించు నరువకున్
సాయుజ్య మిచ్చి పార్వ ద, నాయకుఁడై యుండఁగా నొనర్తును గొమ్మాః 334

మ. ఇదితీర్థం బిదిగాడునాఁగఁ బనియే మెచ్చోటనే నిచ్చతో
మదిలోఁ దావః నామసంస్కృతముం బాటించుచున్ జీవమున్
వదయం ధాత్రి నెవాఁడు వాఁడు మణిదివ్యస్యందనాచూడిఁ బా
ర్షదసంపేయకుఁడై మదీయవచవిన్ సాహస్యముం బొందెడున్. 335

వ. ఇట్లు గంగ నామంత్రజంబుపేసి. 336

గీ. ఓభగీరితః వినుము నీయుల్లసుండు, గబగుకోర్కెలు ఫలియించు కాఁబిదియ
చిత్తమునఁ బాదుకొల్పివ బిత్తితోడ, గంగఁ గీర్తింపఁ బూజింపఁ గడఁగు మింక.

ఉ. నా విని యా భగీరథుఁ డనంతముదంబును బొంది యజ్ఞకు
త్వైవలినిం గనుంగొని వెన న్నుతి సేయుచు శీర్ష ముర్విపై
మోవ నమస్కరించి యచుమోచను సారినవత్రలోచనున్
వే విదులన్నుతించెఁ దనవెంటనె గంగ చనంగ నంతటన్. 338

వ. అనిన నారదుండు గంగాపూజావిధానం బనుగ్రహింపుఁడన నారాయణుం డిట్లనియె.

క. స్నానమ్ముపేసి విహితవి, దానమ్ములుఁదీర్చి సువరిదానంబుల్ దా
బూని మది దేవపట్కం. ద్యానం బొనరింపవలయు ధర్మజ్ఞఁ డిలన్. 340

ఉ. గణపతి చిమ్మకాంతి, కల కల్పలదాయ రుజానకాంతిన్
ద్రిణయను జ్ఞానసిద్ధికి, హరిన్సరికి, స్ఫుచియు క్తి కాకుకు
క్షణిని, హిమావద్ధ్రతమజాతను ముక్తికి, గోరి యే రవా
రణమగు భక్తిఁగొల్తు రలప్రాజ్ఞుల తెల్లకుభమ్ము లయ్యెడున్. 341

గీ. అట్లుచేయక పూజ పేయంగడంగు, వానిపూజన మగును నిష్ఫలము గావ
దేవపట్కంబుఁ బూజించి తివిరి యిష్ట, దైవతనమర్చనము పేయఁడగునటన్న.

గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు గడవనంగ, గంగ యెచ్చోటి కేగె చనంగ మిగుల
వేడ్క పొడమెడు నెడఁ జెప్పవే యవంగ, నాకఁ డిట్లనిచెప్పె సంప్రీతితోడ. 343

ఉ. అత్తటి నవ్వెలాపిమ లహంకృతి లోఁ బొడమం బరస్పరో
పాత్తములైన కోవము లవశ్యము తోగ్యములొటఁ జిత్తముల్
తత్తముందఁ దగ్గకులు దారిచి యా యవదినదరించి య
త్యుత్తమమైన దేహములతోఁ జనుదెంచిరి శౌరివక్తికాన్. 344

వ. అనిన నాదుండు, మహాత్మాః విష్ణుసాదాంబుజంబున మద్భవంబందిన మందాకిని
బ్రహ్మకమండలు పెనియు శివస్థియ యవియుం బేర్కొనంబడుచుండ నారాయణు

నకుఁ బ్రియపత్ని యగు పెద్దనవుడు; ముప్పంద్రాః కౌల్లి గోలోకంబున రాధా
కృష్ణాంగనముద్రాతయయి తదంశంబయి యనన్యకన్యకాజనసామాన్యలావణ్యం
బగు ద్రవరూపం బవధరించి నిరకంబు వెన్నువికి వన్నికృష్ణయై యుండ నొక్క
నాడు, 345

క. గోపికలు గొలువగా రా, దాపతి కొలుపుంటొనర్చుతఱి గంగ హరిణా
జూపు విలిపి కని మోహో, దీపికయై యచ్చటన్ స్తుతిం గావించెన్. 346

గీ. హరిని గనులారఁ గనుగొన్నయంతఁ బొడమె
నెడఁదఁ గడలేనిమోహ మీవడఁతి కపుడు
లజ్జయును దోడఁ జనుదెంచె నిజ్జగమునఁ
దరుణి కెందులకేవి స్వాకంఠ్ర్యమున్నె. 347

ఉ. అదశదబ్దనేత్ర మది నానఁగరాని తమిన్ గదంగి దా
మోడదునిం గనుంగొనుచునుండెను దువ్వలువ న్మోగంబు నా
చ్చాదనమాచరించి విహసన్ములచారువిలాసయై; ధరన్
మీఁడుఁ దలంప రంగవలు మిక్కిలిమోహము గల్గుపట్టునన్. 348

గీ. తెప్పవేయక మదిలోన నుప్పతిల్లు, కామమును లజ్జయును సతిగౌరవంబు
వెల్లివేయింగ మూర్ఛలోఁ బెనఁగొనంగఁ, జేష్ఠంఁ దొఱంగి విల్పె రాజీవనేత్ర.

పీ. ఒకవక్కి గోపికానికరమ్ము మణివేత్ర , పాణులొచును బరాబరులుసేయ
నొకయొర కిన్నరీనికురుంబము బలపి , పాహోనివాదముల్ నల్పుచుండ
నొకచాయ నవ్వఁకప్రకరంబు కవగూడి , చెలువార నాట్యముల్ పేయుచుండ
నొకవంక నిర్వరీనికచాంబుజాక్షిలు , ప్రహరంబుతోఁ జామరములు వీవ

గీ. మంజులానంతరత్నవిగ్మాజమైన , రథమనుండు వసింది యారాధ యటకు
రమణనేతెంచి హరిఁ గాంచి రథము దీగ్గి , నాథుకడ కేగె మందయానంబు గడుర.

ఉ. శౌరిపదాంబుజంబులకు సాగిలిమొక్కి తదుక్తనర్మవా
చారన సూరగించుచును సంభ్రమమొప్ప నచున్నరించు నా
భీఃకులాంగవాతతివి త్రేమగడల్కొన నర్హవద్దతిన్
గారవమాచరించి యట గద్దెనుఁ దా వసియించె నొయ్యనన్. 351

క. భయమున్ సంభ్రమము వతివి, వరుము మ్మిగులన్ మనమ్మునం బొడలఁగ గఱ
గయును వెడలి కచ్చరణ, ద్వయకిం బ్రణమిల్లి శౌరివలంబు విల్పెన్. 352

- ద. కలికి తదాననాంబుజవికాసములం గనుఁగొంచు వాత్మ మి
క్కిలియగు మోహభాఃమునఁ గీడ్వడి యోడలవాంచి యవ్యంబిం
తలు దిగఁద్రావి యుండె నటఁ దగ్గత మాననయై నితాంతముగా
వలపుగలట్టిచోట ప్రతిబంధము గల్గి నట్టులేదా. 353
- క. అంతట రాధికయును ద, త్సాంకింతంబున నుండుఁజేసి యాచైదము ల
త్యంతముఁ జూచుచు మదికి, స్వింతగఁ గప్పట్టి కోపవిహ్వలమతియై. 354
- ఉ. మోవి చలంపఁ జిర్నగవు మోమున నొప్ప నితాంతికాంతవా
చావిఁవంబుదోఁపు హరి చక్కివి దృష్టి నిగిక్కి వల్కె ని
ట్లావల కొఱ్ఱలోపలి వయస్య లహో యన గంగ హో యనగా
దేవతలెల్లఁ దల్లడిల దీపితకోపకషాయతాక్షియై 355
- ఉ. దెవఁపాల్చ్యమందు తివదీయముఖాంబుజ మాన్యఁ జూచుచున్
భావములోనఁ బుట్టు తమి పైకి వెల్లొచ్చుచు నప్పుమోముపై
తీవి యెసంగఁ బయ్యెద ముడించుచుఁ గఁటకితాంగియౌచు మూ
ర్ఛవశయయ్యె నీమువతి సంకరుమేటి కెవర్లు దెప్పమా. 356
- క. ఈ చేడియైనై నివ్వడు. నీచిత్రము మిగల మోహనిఁతం బనియే
మూచింపఁబడియె నిఁనా. లోచన యేటికి నిజము బలుకుము విరానన్. 357
- ఉ. కాతఁతాప్తిలేక దరిగా వసియించిన నన్న గోపయో
షాంతినేఁ జూడక యనంగతమందుఁ దలంపఁబోక యీ
నాతిఁ జిక్కిఁజేసితి మనం బవురా ! యిదియెంత జాతరా !
మాకుఁబృత్తి కిట్లు లొడిఁ జ్చిన నీవును నహ్మశింకువే. 358
- ఉ. ఈతిఱి ప్రియకౌత్రయన నేటికి వెప్పటి కెట్లె యిట్టి నీ
చేతలు వేసవేల్ గవి విశేషము నీయెడఁ గల్గినట్టి సం
ప్రీతిఁ దొలంగఁజాల కురీకృతనై సహాయుచుమంటి ప్రీ
జాతికి ఓకుఁబోలెఁ దగుసాహసముంబునె మాతపస్వియా ! 359
- క. ఈకామిని దోడ్కొని గో, లోకంబున మంచి మొదలులోకంబులలో
నేఁడకైనను బొమ్మా !, నాకడ వసియింపఁ గి డంకిము మమ్మా. 360
- ఉ. చూచినవాటి యందు నిఁజానతిఁ గూడి దమించునాటి నీ
చందముఁ గాంచు నానలుకుజాడనె నీవు తిరోహితత్వముగా

జెందిన యంత నాక్షమ ప్రసిద్ధము గాదె నదీస్వరూపమున్

బొంది భవద్యశస్త్రితిః బ్రహ్మధము చేయుచునుండె నేటికిన్. 381

వ. కోటియోజనవిస్తీర్ణంబును, చతుర్బ్రోటియోజన దైర్ఘ్యంబును గలిగి విరజానదినాః
బ్రసిద్ధంబగుట యెల్లంకుం దెల్లంబుగాదె. 382

చ. ఇరవున కేగు నన్నుఁగని యియ్యదిసూ యద నంచునెంచి చె
చ్చెఱ నదిఁ జేరనేగి తమిచే "విరజా! విరజా!" యటం చొగిన్
మొలుయిడు పీడు మొఱుచిని పూర్వపురూపము సిద్ధయోగమున్
దొరసినయంత నాదెయతో రమియించితిగాదె యచ్చటన్. 383

క. ఆరమణితో రమించిన, కారణమున వార్ధినప్రకం బాత్మజాలై
ధారుణి విలసిలుచుండుచు, రారయఁ బ్రత్యక్షపాక్షిలై యప్పటికిన్. 384

చ. తతకుసుమాంచితం బయిన తల్పమునం బవళించి నీవును
గుతుకముమీఱ కోట యను గోవికతో రమియించుచున్ దిరో
హితుఁడవుగావె నన్నుఁ గని : యంతి తటాయన చంద్రమండల
స్థితిః గొనదే : మదిం గనదుఁజెందితివే : యపుడైన నచ్యుతా. 385

వ. శోభానంత్యక్తంబగు శరీరం బతిష్ఠిగ్ధ ప్రభావ్వికంబై యుండంగాంచి డెందంబు
నంచు వండురి యద్దేహంబు పైకంబు పైకింబుగ విడిజించి రత్నంబులకును
స్వర్ణంబునకును రమణీమణి ముఖంబులకును జంతునకును గిసలయంబులకును
సుమంబులకును బిక్ష్వఫలంబులకును రాజగృహంబులకును దేవాలయంబులకును
మాతవపత్రంబులకును దుగ్ధంబులకును నీవిచ్చితి. మతీయును, 386

మ. మును బృందావనవాటిలోనఁ బ్రభయమ్నాఁబోఁడితోఁ గూడియుం
డినచో నప్పుటికేగుదెంచిన ననున్వీక్షించి యంతర్ధినిం
గవవే! యాన్రభ దేహమంచొఱఁగి శోకంబూరఁగాఁబోయి యా
వనజాప్తుని మండలంబునవె యావాసంబుఁ గావినదే. 387

వ. ప్రభావిన్యస్తంబైన దేహంబు తేజస్వముఁజుంబై తీవ్రంబై యుండుటం గాంచి
యారమణి యందలి ప్రేమాతిశయంబునఁ దోడెంబుగా విభజించి కొంత హృతాశను
నకును యజ్ఞలకును దేవతలకును విష్ణుభక్తులకును సర్పంబులకును భ్రాహ్మణుల
కును ముసులకును రమణులకును బంచయిచ్చుట లిప్పటి కయినను మజవ
నచ్చునే. 388

చ. అలరు వసంతకాలమున యందు మనోజ్ఞమణిగణప్రభో
జ్వలచగు హర్ష్యమం దలరుకయ్యవసుం దమి నీవు కాంతియన్
లలనయు ముచ్చటందచిలి నాదగుకర్ణియు విన్నమాత్ర నా
వల కరుదెంచి నా వెలుంగవా; చెలి ఓదెను దేహుమయ్యెదన్. 369

చ. వసంపతి యాశతి శరీరంబు విజిణించి విసిసంబుయందును నవవసుండును భుక్త
స్వస్వరూపిణియగు మహాక్షియందును దావకమంత్రోపాసకులయందును కాత్తే
యలయందును తపోనికలయందును భృతశృగులయందును వివసింపజేసి
తిదియునంగక. 370

మ. శనుతోడఁ గా రమియించి యాయలదనెజ్జఃజేరి యశ్రాంకచి
శ్రమలై మున్నొకనాఁడు మైమఱచి నిద్రంజెంచి యున్నట్టిమా
నమయంబుంగని నెచ్చెయిల్ దెఱవ నికృష్టంబుగా వచ్చి నే
విము పేల్కొల్పుట నీవెఱుంగనిదియే. మేల్మేలు నీదెయ్యిముల్. 371

ఉ. అచ్చట నిద్రంజెందునపు డల్లనఁ బూవులనెజ్జవజ్జకున్
జొచ్చియు కొస్తుకంబు మణికోటికకుండల యుగ్మకంబునన్
బచ్చనిమేల్మివల్వ ననమాలయు మ్రుచ్చిలి మీరు పేల్కొనన్
నెచ్చెలిపిండు దెల్ప గరుణించి యొసంగనే; నీ వెఱుంగమే! 372

చ. అప్పటి సావంబును బాసికొననోసకాదేకృష్ణవర్ణుండవైతి; శనుయును దేహంబుఁ
దృఢించి పుడమికిం జొయినఁ దత్తనూ విలాసంబు లకిరమణియంబు లగుటంజేసి
వాని విభజించి వైష్ణవులకును దుర్బలులకును దేవతలకును బండితులకును బంది
యొసంగితి; పంకమ నీదోష్ట్యంబులు దెఱవ నసంతఁబులైన గాథలై చనునవి వలికి
లజ్జావనకాననయై యున్నగంగ కిలిమిలియై జీణజీణవివర్ణమానకోవరూక్షజీణయై
యెద్దియే నొక్క నుడి వల్కు నమయంబున. 373

ఉ. గంగయు సిద్ధయోగమును గైకొని "ప్రీపు మనాథనాథ" యం
చుం గమలాక్షిపాదమునఁ జొచ్చెను; రాధయు రోసమెత్తి యు
త్తుంగమహీధంబులును దోయదులు న్నిదు యర్చిగల్గె త
క్కుంగలచోటులున్ నెమకి కోరి; తీతక యాగ్రహంబునన్. 374

క. వైకుంఠంబున ద్రుహిణుని, రోకింబున యందు స్వర్గరోకింబున నా
యాడలన్ వెనకీయు మం, దాకినిఁ గన్నొనక విసిగెఁ దత్కాలమునన్. 375

- ఉ. ఇలయెల్లన్ జల మిల్లయయ్యె; మృతదేహివ్రాత దేహవృతా
కులమై యెల్లెడఁడు మానవులయొక్రోశంబు మిన్నుట్టగా
జంజప్రోద్ధవచంద్రశేఖరులు నాకాపాయుం గృష్టతోఁ
దెలువంగఁజలెనను వేచఁగి తిద్వితేనముత్సాహులై. 376
- క. గోలోకంబున గోపిక, లోలిన్ కజియింప రాదయు నృజిపీతిగా
గ్రామిగఁ గొలుపుంకిన గో, పాలుని దవుదవులఁ గనింపాకభక్తిగా. 377
- వ. కని కరకమలంబులు నిజలతట. బుర ముకుళించి యనేక ప్రకారంబుల వినుతించిన
నమ్మహాత్ముండు వారల నీక్షించి యాచుంబు నిల్చనియె. 378
- ఉ. వ్యాకళయానః స్వాగతమే, వారిజసంభవః సేతుమే, దిశా
పాలకులారః మీకును కుటంబకదా, భయసంక్షమంబు లి
క్షేల మదంఘ్రియందు వనియించె భయంబున గంగః దీనికై
చాలశ్రమఁబుజెందితి రొసంగెదఁ దోడ్కొనిపొందు చెచ్చెంకా. 379
- ఉ. తోకొనిపోయి దీని నకుతోటయైగా నొనఁపుఁ డన్నఁ జా
మీకరగర్భుఁ డాత్మ మితిమీరిన సుతనయంది రావ న
బ్రోకపుక్తితో ముఖవక్తవ్యయవిర్గతజేదహోష మా
కాకుపారంబుల న్వైయ సంస్తుతిఁజేసి నగోత్తమాంగుడై. 380
- ఉ. శోరియు నీవు గొల్లమొలచానలునుం గుమిగూడి రావకే
కీరితి నున్నచేకఁ గడలేని శ్రమాంబులు మీకు మేనఁకా
పారెకు నుద్భవించి యోచాయ నషేషనమొంది గంగయై
చారుచిరానమెప్పుగఁ జనప్రస్థుతింగనఁ జూర్చి రాధికా. 381
- గీ. యుష్మదంగంజనవంశ నమద్భుతించె, గాన నీగంగఁ గూఁతుమగా ననుగ్ర
హించు టుదితంబుగాని కోపింపఁదిగను, గర్భవైంబు లిల్లి కక్రమముగాదె 382
- చ. పితము నీ సదాబ్జములు నెమ్మి భజించుచు నీచు మ క్రిసం
స్థుఁజము చేయుచున్ లవజపాగు మువ్వఁ జరించుచేకఁన్
పరిఁడను యాచరించును గృపామతితోడి జరార్దమందు నిన్
గురువగు ప్రేమఁ జూచును వికుంతపుంబున నీకు నాదుడై. 383
- గీ. ఎదిచి కేతెంచినను గంగ కీరుగారె, తల్లిదండ్రులు పతియు సద్గతియు నవిన
రాజులకుల కులికి రాధాతరుణియు, గృష్ణుఁ గీర్తించె నంత రోచిష్టఫణితి. 384

ఉ. అంతః దదంతరంగమున యం దతిశాంతిః బూని రాధికా
కాంత వదాగ్రభాగమునఁ గ్రాలెడుగంగను బ్రేలుఁ గన్గొనఁ
స్వాంతమునం దనంతమగు సంతసమంది పరాతి రిజ్జం
బింత కమండలంబున మహేశుఁ దొకింతయుఁ దాల్చి రౌచలఁ. 385

వ. మఱియు నా గంగకు రాధికవలన నేభయించును గలుగకుండ రాధామండ్రం బున
దేశించి యామనురత్నంబులు సామవేదోక్త-జగు పద్ధతిని ప్రోత్సహింపఁబూజా
పదానధ్యానావాహనాది సజస్రంబును దెల్పె; నెంత గంగయు రాధామండ్రోవాన
నంబుఁ గావించి వైకుంఠంబుఁకుం జనియె. తదనంతరించి గోవిందంబు వచ్చు
భవాయలంగని సస్మితానను-దై యట్లను పీరిదల్చి కలుచెందిన కార్యం బిం
పడియెఁగదా లొలగమనంబు నెఱుంగుట శక్య-బు కా దదెట్లంజేని. 386

మ. కుతలంబెల్ల జఃష్టకంగయై వైకుంఠంబుకక్కుం జగ
త్ప్రకాశనావిరిజీవరాసులు నకుంకె వ్యత్తురొభాగను
గతిఁ గావించిన పీరు దక్క నియమేల్పాంతమై తోరె నీ
వతివేగంబున నృప్తిచేయు మిఁక బ్రహ్మాండంబుఁ బ్రాగ్భైరవిన్. 387

క. గంగయును బిడవ నేతే, రంగరా దిఁకె నన్యబోలెదనం బొనరిం
మగడఁగుదు నేని చని, మెం గృష్ణం దంతిపుకి నెంతయుఁ బ్రీతికా. 388

వ. పుష్పాదవిర్గతయగుట గంగ విష్ణుని నాఁడరంగె. 389

క. ఇది గుఁగోవాభ్యానము, చదివిన వ్రాసెను విఁన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయింబులు గలిగి తుడి మో, కీదమై తగు నవిస మౌని పంతవమందెన్. 390

గంగా విష్ణు సంబంధకారణ కథనము.

క. కలిమిజవరాలు వాణి, నలినాక్షియు గంగ తలపినాఁ జను భార్యల్
నలుపును కలఁచి విందును, వంశురీతాత్పానకుఁ దొల్లి వారలబోపకా. 391

క. వైకుంఠంబునకున్ మం, దాకిని యొక్కరిత చనియె నని విందును దా
నేకంజీ భార్యయ్యె హృ, పీకేతున కిద్ది తెలియఁజెప్పు మహాత్మా. 392

వ. అనిన నక్కఱకుం దీర్చిని చెప్పందొడంగె. 393

క. మిన్నెరు ముచ్చు చనియెను, వెన్నునివరమునకు నలువ విడవ నసగెఁ దా
వెన్నాది వాఁజాజీన, భ న్నెలకొనియున్న యద్రవాహినిఁ గంచెన్. 394

- క. కాంచి సతీయుక్తుడగుచు వి, దించి మూరికి నచుస్కరించి వినుతిఁ గా
 వించి నేటి నిల్లునుచు వచి, యించుట కుత్సాహమందు నీనమయమునకా.
- క. తేజస్విని యతిమానో, ద్వేజితయగు రాచవలని భీతికా గంగాం
 భోజాక్షి విష్ణుచరణాం, భోజమున్ దాఁగె నాత్మఁ బొడలెడు నార్తిన్.
- క. అపు డెల్ల భూమిభాగము, అపగతనీరమ్ములగుట నాత్మ నెఱిఁగి త
 ద్విపపనోదార్థము నే, నిపరిమిలానంద మెనసె యద నిపి యనుచున్.
- ఉ. సునిజనేత్రు సన్నిధిని సాంకముగా విచరించిచెప్పఁ ద
 చ్చరణసరోజమం దణఁగి శాంతివహించిన గంగఁ దా బహి
 స్కంజమొనర్చె చిష్టు వచిఃస్థాని రాధికచుంఁత్ర మిచ్చి న
 త్వింశముగఁ జేసితిన్ భుజిభాగములన్ జలపూరికంబుగన్.
- క. ఈగతి సమస్తగోళక, భాగంబున నీరు నింది ఎనజాక్షుండుకా
 సాగిలి యాసకదోడ్కొని, యాగతుఁడునైనైతి నీ సమక్షమ్మునకుకా.
- వ. అని యిట్లు పలికి కృతాంజలియై.
- చ. సుసుల నగ్రగణ్యుడవు జాజవు నీవును నీమెయున్ బర
 స్పరమనుమానమౌను జెలువం బనమం బది యిట్లులంద నీ
 తరుణిని వాదరించు మీది తద్ద మరుల్కొనినచ్చెఁ గాన నే
 కరణిని గాని యాసతిని గాదన కీవు పరిగ్రహింపుమా.
- క. తనయంత వలచివచ్చిన, వనితాచుణఁగూకి భోగవరుడై యుండన్
 జనుఁగాని యొల్లెనుచుచో, ఉనతరిపౌత్యంబు లెట్లుగలుగుం జెపుమా.
- క. మాతనయావనభో, పేతకుభాకాయైన యాసతిని గృహ
 స్వీతుఁడనై యపుడ జగ, భ్యాతిగ వరయింపు మీవు గాంధర్వవిధిన్.
- చ. అని వచ్చియంది గంగను సమర్పణఁజేసి సరోజమాతి దా
 జనియె : సంతకంబి హరి సంతసమంది ప్రపుల్లపుష్పచం
 దనసమంక్ష్మితంబయిన తన్వికరాంబుజముల్ గ్రహించినం
 తిన జనియించెఁ గాంతకు నితాంతము సాత్వికభావముల్ మెయిన్.
- చ. అది యదనంచు నెంచి యనురారి సురావగఁ గొఁగిటన్ ముదం
 జెదఁ గడురంగఁ దాల్చుచు నహిసకుభోష్మతిఁ బొందుచుండె నిం

పొదలెడు బాడ్డున నృతతః ముర్వికిఁ బోయినగంగ యాగతిన్

బదవడి వచ్చునేత్రునకు బామినిమై సుఖమందె నారదాః 405

గీ. తోయజాతాకవనభోద్భూతయగుట, విష్ణువది యన్న పేర్లగద్విదితమయ్యె

సఁసనంతోగసౌభాగ్యగరిమ నెనసి. యరుతరానంద మొందుచునుండె గంగ 406

ఉ. ఈగతి కొన్నిననుము లేగినపిమ్మట గంగ భర్తృసం

యోగము గల్గియుండుటకు నోర్వక వచ్చుచెలంది తోన నీ

ద్వ్యాగరిమంబునం గడుగయాశితవంబున నుండెఁ గాంతలే

లాగునహింతు రాత్మపతిలారితమానవతీ సమున్నతిన్. 407

క. ఇలకంబోయిన కలుముల, చెలితోడ స్పృకులు ముపురు శ్రీఃష్టనక్ష

దులసీసతితోఁ గడుకొని, నలుపురు సకులందు రుర్వి నారదమానీ. 408

వ. అఁన నారడుం దిట్లనియె.

409

క. శ్రీచున్నారాయణప్రియ, కోమలి తులసి యగుచెట్టుఁ కలమెద్దిః హరిం

గమించుటకై తానే, మేమి తనమొనరెన్నో వదియింపు మహాత్మాః 410

వ. అనవుడు నారాయణుం దిట్లను. తొల్లి భగవదంశసముచ్చాతుండగు దక్షసావర్తి

యను మనువుగఁడు. అతనికి బ్రహ్మసావర్తియు నతనికి ధర్మసావర్తియు నత

నికి క్రసావర్తియు నతనికి వృషధ్వజపాదసేవనారాయణుండగు వృషధ్వజుండును

జన్మించిరి. 411

ఉ. అద్రినమానదీరుడగు నావృషకేతుడు శర్వరక్తివి

ర్షిద్రుమనఃప్రమోదము గణించుచుఁ దక్కరుణానమాగతా

క్షుద్రవనుస్తభోగముల శోభితవైభవుడై చెలంగుచున్

భాద్రవదంబునందు నలువండు రమావదపూజనావిధిన్. 412

ఉ. శర్వచయంబు వర్వచవి స్వాంతమునం దలబోసి తత్కృపా

గర్వితచిత్తవృత్తి నొకకాలమునందును గొల్వఁబోడు సౌ

వర్వచయంబు నాణిఁ గొలువం దొనరింపఁడు జన్మముల్ మన

ర్థార్థవిపూజయన్నఁ బరిహాసముజేయును బుద్ధిహీనుడై. 413

క. ఒండుఁ దలబోయఁ దెద బ్ర, హృదం బఖిలంబు నింద్యమంచు నతం డు

ద్దండత మండుటఁ గని మా, ధ్రుండుం డురువిలయభీకరాకాతుడై. 414

- ఉ. లోకవిలోచనమ్ము మదిలోపల మాటికిఁబుట్టు కిన్నమై
 “నో కలషస్వభావః । వినరోరి చుదంబుం నన్నదేవపూ
 జాకలంబుఁగా దోజుఁగి జాయ్చివైచిది నిండుటగా వాత
 శ్రీకుఁడవై చలంపు” మని చెప్పెరి కావమొనుగె నంబుటా. 415
- ఉ. భవుఁ డశ్రాంతవిఁద్రమానగురుకోపపప్పురదీప్తలై
 రివుఁడై కూండు కేఁదాల్చి నలిసిసాణేకు లింజింకునం
 చు వెనఁబోవుడు నేఁడుగాదె కుదియుచుం గళ్యపోపేకుఁడై
 రవి వెన్నిచ్చి సరోజనూతి నఁజేరింబోయె భిన్నాత్మఁడై. 416
- మ. పిఠ్ఠజాటుండు పూయితుండగు రవి స్వీక్షించి తర్జించుచు
 నిన్విడిగోష్ఠీస్థుఁడేరె; ధాతయుఁ గడున్ బీకల్లి తద్వీక్షణ
 వ్యతిరేకవార్తలఁచినమేతకళ్యపకదీయాశ్మర్యపోపేకుఁడై
 మధునిదీప్తపలు దర్శనంబుఁ బొనరింపఁబోయి కాంచెన్ హరిన్. 417
- మ. భయమన్ లక్ష్మియు సంభ్రమం బెవలఁ బరస్పరకృపాదున్ హరి
 ద్దయఁఁడుగా బంకజమాతయు స్మృతరత్నాభీరుండ్ దత్పద
 ద్వియక్తిగా హారకులిచ్చి మొక్కులికి సంత్రాసఁబుతో సంహృత
 స్మయలై తెల్పిరి యెఱ్ఱకోపగణబీజులెల్ల నాద్యంబుటా. 418
- ఉ. కాంచనచేలుఁ డర్యముని కాతరివృత్తినినానపెల్ల నా
 లించి యబీతిముద్రినిది లేనగ వొప్ప వలంబెనిట్లు “చ
 క్రాంతితిపాణినై కదురయంబు నచ్చటికేగి నిన్ను నే
 విందివారి కార్తి బ్రవిందిని వజ్రునఁ బ్రోచినచెదన్. 419
- మ. పెలుమొనుల్గంపేల్చునై జగముంకా గల్గింకు, శిక్షింకు న
 య్యశికాక్షృతి, న్యులోకములు నేనై యిందు; నాకుక్షిరో
 పం దాఁకు స్థగముల్ యింకముం నన్నవ్యాపి నొను వివి
 క్రలంపుతిం ద్రిగుణాశ్మంబయిన తేజంబుని వర్తిచెదకా. 420
- ఉ. ఇందుక భేదమెన్నఁగలరే శివఁ డన్నను నేననన్ విత
 ర్క్తించిచో శివుడనఁగఁ గేవలుఁడే యవిషహ్యవిక్రమా
 త్యంబుతితేజఁ డెందు నొకఁడైన నూద్యములే దలండు వృ
 థ్తించును సూక్ష్మకోటిఁ బ్రకటించు విరించనకోటి నొక్కటగా. 421

స. అతఁ డతిలోకకృతముఁడైనను నాంతరివృత్తిచుద్గుణ
స్తుతి నొనరించు చున్నాఁడు చూచుచు నాదృతిమై దివానిశం
బతులిఖితిక్రిఁ బంచవదనాబ్జములన్ వదిలించు వాని కే
వతులొనరింతు వానికిని నాకును లేదు ప్రభేదమెంచినన్. 422

క. నను సేవించెడు మనుజుల, కనువమభోగంబు లేదు నాకాంక్షింతున్
జనుఁ డింక మద్భుతంబున, వివిహతభయములగుచు వేగ స్వేచ్ఛావృత్తిగా. 423

స. ఆని బ్రహ్మాదుల నూరార్చె నట్టి సమయంబున, 424

మ. శయకంజంబున కూలమున్ ద్రిపురరక్షఃకాల మొప్పుగా జగ
త్త్రయసంక్షోభినిరాసుదావనఃకారౌరేయముగావాహముగా
రయమారగా దుమికించుచుం గమలివీప్రాణేకు నిర్దింపఁగా
లయికాలాకృతిఁ జొచ్చె రుద్రుఁడు మహాఽక్షిపతిస్థేయముగా. 425

ఉ. వాసుకితూషణుండు వృషవాహముఁ జయ్యెన యగ్ని రక్తిసం
వాసితఁడై కనకవాసునకు న్నుతులాచరించె వా
ణీనఱుఁ డట్లు గళ్యపుఁడు వీరజిబంధుఁడు రక్తియుక్తిసం
క్రాంతిలై యొనర్పిరి కృతాంతవిరోధికి వందనంబులన్. 426

ఉ. బాలశకంకశేఖరుఁడు వాసవత్సచిరత్నకాంతులగా
గ్రాలెడు గద్దెయం దనుకంఠనపార్ష దపాణిదామరాం
దోళపజాతవాతివరితోషితుఁడై వసియించియుండ నా
వ్యాకళయాసుఁ డర్యమనమాంబులై హరుఁ గాంచి యిట్లనెన్. 427

మ. “విటలాంతస్ఫుటదగ్గివీక్షణః భవావీనతః । నీ విప్యదే
చౌటః ॥ తోవఁదలంచి, కేమివని యిచ్చొనున్నదే । రోష ము
క్కిటమై మోమునఁ దోచుచున్నయది దైక్యశ్రేణి దర్పంబునన్
జటిలోకంబున కెగుఁజేసిరాకా రోసుంబున వీతఁకిన్.” 428

ఉ. శ్రీమఁ డెగ్గి యుండెడియు వచించిన వయ్యల నాలకించి యా
టాధరదన్వి యిట్లనియెఁ బూజ్యుఁడు భాగవతుండు నాకుప్రా
ణాధిపఁడైనవాఁడు కలఁ దావునకేతుఁడు వానిఁ గాంచి భా
యాదవఁ డాదరింపక దురంతముగా శపియించెఁ గావునన్. 429

- ఉ. వాని వధింపనెంచి యనివార్యముగా నిటువంటి కోపముగా
బూనితి నేడు; వాడు కితవుండయి తావకసన్నిధానముం
దే వసియింతుటం గని వధింపఁ దలంపక యుంటిఁగాని త
వ్వానము ప్రాణముం గొనక మానుదునే మఱియెందు నిల్చినన్ : 430
- ఉ. ద్వాననిరూఢినైన హృదయంబుననైనను ప్రోతఫక్కిచే
: నైనను నాపద ల్లలుగునప్పుడు నిన్ శరణన్నమాత్ర ద
వ్వైనను పోయి ప్రోతువు జరాచయమృత్యువివర్జితాంగులం
గా నొనరించి సన్నిధిని గల్గెడివారిఁ బ్రోవకుంచువే : 431
- క. నాభక్తుఁడు వృషకేతున, కీ భానుఁడు గడఁగి కావమిచ్చెను “నిహత
శ్రీభాగ్యుండవు” కమ్మని, యా భూపతి కింక బ్రతుకనగునే ధరణిన్. 432
- వ. ఆవిఁడ జిఱునస్వీలయి నారాయణుండు హరున కిట్లనియె. 433
- క. అరగడియ యయ్యె నిచ్చట, తెరగంటులమానమున నదిం గన ధరలో
నియనదియొక్క యుగఁబలు, జరిగెను జను మింక హర : నిజనిలయమునకున్. 434
- గీ. చచ్చి చిరకాలమయ్యె వృషద్వజుండు, నాతనికిఁ బుత్రుఁడగు రథకేతుఁ డీల్గెఁ
దర్శకేతుండు మఱి కుశద్వజుఁ డనంగఁ, గలరు పుత్రకు లిద్ద రాత్మధవునకు. 435
- ఉ. వారును సూర్యకావమున భాగ్యవిహీనతచే రమాతవ
స్యారకులై నదాసుజనసంగతులై మునివృత్తు లైరి త
ద్దారలలోన నొక్కతెకు దారుణి లక్ష్మి జనించి దుఃఖని
ప్రారక మాచరించు నసుదావరుంఁ దగఁజేయు ధీరులన్. 436
- మ. మృతుఁడయ్యె వృషదీయదామఁడిఁకఁ బొమ్మి : కోపమేలంచుఁ ని
ల్కి తిరోధానమొనర్చె చూడవుఁడు; పంకేశోద్భవుండుం దిరో
పాతుఁడయ్యెన్; రవికళ్యపుల్ ననిరి; భూభృద్భవ్యముగా కాంతిపూ
ర్ణతముఁడై తపముం పొనర్చఁజనియెన్ గైలాసకైలంబునన్. 437
- వ. ఆవిం మహాత్మా : దర్శద్వజకుశద్వజుల చరిత్రంబు వినిపింపుమనిన నారాయణుం
డిట్లనియె. 438
- ఉ. దర్శకుశద్వజాఖ్యవసుధావరు లుగతవంబొనర్చి యా
భక్తుఁడుకూర్చుపేయపిత్తుపన్ యేదాన్యసుకాదిలాభము

లేర్పి గ్రహించి యెల్లవృథివిం బరిపాలన మొప్పజేసి దు
స్కర్మవిదూరులై సకలసంపద లందుచునుండి రిద్యురున్.

439

క. ఆంధ్రఁ గుళద్వజభూపతి, మందరి గర్భంబుఁదాల్చి కుట్రదనమున న
య్యిందిరకకచేఁ దానొక, నందని మజ్జానలక్షణం బ్రసవించెకా.

440

న. అబ్బాలామణి నేదవతివాఁ జేరొంది దినదినప్రవర్ధమానయై శ్రీనాథుండు తనకుం
బ్రాణనాథుండు గావలయునని తలంచి.

441

మ. ఒకమన్వంతర మంబునం దవము నత్యుగంబుగా నల్పి సౌ
క్మక రూపప్రతిభావయఃకలనఁ జక్కన్మించుచున్నట్టి బా
లికతో నయ్యళరీరవాణి తగఁబల్కె “వీక్షు శ్రీవిష్ణు విం
కొకజన్మంబున భర్తయా” నని ప్రతోద్యోగంబుచాన్పించఁగా.

442

క. ఆనాదము విని తవముకా, మానక ముదమంది గంధమాదనశైల
స్థానంబునంఁగ బిడివ న, మానముగాఁ దవముపేయుచుండఁగ నంతకా.

443

క. రావణుఁ డేతెంచుటయును, భావమునం గలఁగి యర్హ పాద్యావ్వికునిం
గావించిన బాలామణి, తో వాఁ డిటువల్కె నెడఁగుటూహలమొదవన్.

444

చ. కలకలనవ్వునెమ్మొగము గార్మొగుఁడు దులకించు పెన్నెరుల్
తళతళ లీను మేను దెలిదామఁల వ్విరసించు కన్నులుకా
గలిగిన ముద్దులాడి విటు కాటడనిన్ జడదారితీరుగా
నెలకొని యొండమై నిలవ నీకిది యేకత మంబుజాననా.

445

క. ఈరీతిం బలికి తిర, స్కాంధమునొందును విదునఁ జాలక వేళ్ళం
గాంక్రియ కిత్తఁడు బలా, త్కాంబున దాని కేదఁదమ్మి గ్రహించెన్.

446

గీ. మానవతి దానఁ గోపంబుఁబూని వాని
స్త్రబిరునివేయ హస్తపాదంబు కదల
కుండుటయుఁ జేయవలెక యువిద కవుడు
నకులొన్నఁగసాఁగె నన్నరంబుజాంతు.

447

ఉ. నీను మహత్త్వ మేనెఱుంగనేక యూక తెచ్చికొంటి నీ
భేదము భేదమెంచక యక్ష్మక్రిమబుద్ధిఁదలంచి కొవు ము
న్మాడిని న్నుటంచుఁ బలుమాలు మురించెడు రాక్షసాధముకా
మోదముతోడ బంధనవిముక్తువీజేసి యనుగ్రహించియున్.

448

- క. నను స్పృశియించిన ఫలముం, గనుఁగొనుము సఖాంధవంబుగాఁగ మదర్థం
బున నీవు ద్రెక్కుదువు ముం, దని యోగముకతన దేహ మవ్వద విడిచెన్. 449
- గీ. వెండి దేహంబు గంగ కర్పించి నిజని, వాసగృహమున కేగి రావణుఁడు మిగులఁ
దా నొనర్చినపనికి సంకవ్యమాన, మానసుండయి యాశ్చర్య మూచియుండె. 450
- క. ఆమగున జనకధరణీ, స్వామికనూజయి పూజింపఁగృతతన
స్వామర్థంబున దళిత, రాముని పెరియించి సుఖతరంబుగ నుండెన్. 451
- ఉ. కోమలి విగ్రహుండు నికుండు మనోహరుఁ డుత్తముండు ను
ద్దాముఁడు కాంతిదాంతిగుణదాముఁడు లోకవిభుండునైన శ్రీ
రామునితోడఁగూడి యనురాగముతో సుఖించుచుండె నా
భూమిజ మున్ దహంబునను బొందినవంకఁ దలంప కెప్పుడున్. 452
- నీ. జనకాజ్ఞ రామలక్ష్మణు లరణ్యమునకు , నీతతోఁగూడి వేంచేయుటయును
విప్రవేదమున హవిర్బుజం “దెడురుగాఁ , జనుదెంచి యోరామచంద్రఁ యింక
జనకజాహరణమౌ నమయ మేతెంచెను , గాన సురభృంపఁగా రయమున
వచ్చితి నన్ను వైశ్వానరుం డండు నా , యింక నీకను దాచి యగ్నికుర్చిఁ
- గీ. జేయతఱి మీకు వర్పింతు ఛాయ దీనిఁ
గొను”మనిన రఘువరుఁ డియ్యకొని తదీయ
కృత్రిమావనిపుత్రి గ్రహించి నైజ
నీత నాకనిలో నివసించఁజేసి. 453
- క. జనవాధుఁ డరుగ నొకయెడఁ, గనకమృగం బొకటి యెదుటఁ గావ్పించిన దా
నిని నీత తనకుఁ దెమ్మవి, కనికర మొదవంగ రాముఁ గని పల్కంగన్. 454
- చ. జనకజఁ గాన లక్ష్మణుని శ్రద్ధమెయిన్నియమించి కాంఠి
కనకమృగంబుఁ బట్టుకొనఁగా నతిదూరము నోయి మాయగా
మనమున యొజచేసి యొకమార్గణ మేవిన దాన ‘లక్ష్మణా’
యని మొఱవెట్టి చచ్చె; జనకాత్మజకున్ హృదయంబు జల్లనన్. 455
- క. భూమిసుకాచోదితుఁడై, సౌమిత్రి రమూర్వహుని వెనం గనుఁగొనఁబోఁ
గామాండుఁడు రావణుఁ డ, క్కోమలి గ్రహించి లంకకుం గొనిపోయెన్. 456
- క. చనుదెంచిన లక్ష్మణుఁ గని, మనమున శంకించి యాశ్రమస్థలికి వెనం
జని కనికర మొదవించుచు, జనకజ లేకున్న పర్వకాలం గాంచెన్, 457

- గీ. చూచి మూర్ఖులి యంత నదోట పీతఁ. గానక విచారమంది యక్కాననమునఁ
దిరిగి తిరిగి గోదావరీతీరమున, వానరాధిపుతో నహవానమంది. 458
- ఉ. పేతువుఁగట్టి వీరకవిపేనయ గొల్వఁగ లంకకేగి యా
ఘాతుకుని నృబాంసముగా ననిఁ ద్రెళ్ళఁగనేని లోకవి
ఖ్యాతయశస్కుఁడై జనము లచ్చెరువంద నురిల్ నీతింపఁగా
నీత కృతానుకీలని వనింపఁగఁజేసినఁ దత్క్షణంబునఁ. 459
- క. అనలుఁడు నిజనీతను రా, ముని కర్పణపేయ ఛాయ మునుకొని “యే నే
పని యొనరుతు” నన దానిం, గనుఁగొని రామాగ్ను లనిరి కరుణాన్వితులై. 460
- క. దుష్కృతహరమగు దేవీ, పుష్కరమునఁ దవమొనర్చి పుణ్యఫలం దా
విష్కృతముగ న్వర్ణక్షిప్తి, విష్కర్ష న్నఁగలవు వివిశ్చయ మనినన్. 461
- గీ. వారి వీడ్కొని ఛాయ దివ్యంబులగు త్రి. లక్షవత్సములు తపోదీక్ష నుండి
నర్వర్ణలక్ష్మియై మరలఁ దవంబుపేసి, యగ్నిజుండనమువృన్దయయ్యె లంత. 462
- క. ద్రౌపది నాఁ బేరొంది వృ, భావుక్రుల కేషురకును దార యగుదు ను
ద్దీపించుచుండె జనులు మ, హావతిరత యంచు దుఱి నభినుతిచేయన్. 463
- గీ. పరున కృతయుగమునఁ ద్రేత ద్వాపరమున, వేదవతి నీత కృష్ణనా వెలఁడులై తు
ళదృష్ట జనక ద్రుపదవిశ్వంభరాది, పుల గృహమ్మున జన్మింపఁగల రవంగ. 464
- క. అంగన యొక్కతె పాండవ, పుంగవు లేవురకుఁ దా నపూర్వంబుగ న
ర్థాంగ మగుటెట్టులోకొ యా, సంగతి వివరింపుచునిన జటిలన కనియెన్. 465
- క. ఓమునివరః నిజనీతనా, రాముఁడు గ్రహియింపఁ జాయ రామాగ్న్యజ్ఞన్
గామహరు గుణిచి తవమును, వేమముతో నర్చి యాతనిం గని పెలుచన్. 466
- క. “పతి పతి పతి పతి పతి” యని, యతికామాతురతఁ బల్కు పతివం గని న
స్మితముఖుఁడై శిశికంతుఁడు, పతివంచక మొనఁగితి నని పలికెన్ బ్రేమనా. 467
- క. అది కారణముగ నా ద్రౌ, పది పాండవు లేవురకును భార్యానుజీయై
బొదలెఁ నిదియెల్ల నీకుం, బదిలంబుగఁ జెప్పవలసెఁ బ్రప్రావముగనా. 468
- పీ. లంకయందలి యచలాకన్య రాముఁడు , పేర్మిగ్రహించి విభీషణునకు
లంక నొసంగి చెలంగుచుఁ దవయయో , ద్యాపురి కేతెంచి దారుణీకు
లెల్లరుఁ గొలువంగ వేకాదికసహస్ర , పత్నింబులు రాజ్యవై ఠివమున
వఱలి నర్జునుతో వైకుంఠమునకేగె , నంపేదవతి లక్ష్మి యందుఁ గలపె

- గీ. వేదములునాల్గు జిహ్వపై వెలయునట్టి , వేదవతి పుణ్యకథనంబు నీను లలర
వినినవారికిఁ బాపనాశముగదె , ఘంజాగానవిసోదః యోమోనినాద. 466
- క. అజపుత్రః వినుము ధృమ, ద్వజభూపతి న్యాయచుతియు దారుణరణరం
గజితాభియాతియై తన, విజయాంకము లెల్లయెడల వెంయించె రహిన్. 470
- ఉ. అర్జవమేఖలాదిపతు లందఱుఁ దా మరిగాపులొట నం
పూర్ణమనోరథంబునను ముద్దియతోఁ జవి గంధవాదనా
భ్యర్థినమంచితోవవనవాటికిలోనఁ బ్రపుల్లపుష్పనం
కీర్ణవికుంజపుంజములక్రేవలఁ దాపులదీపులం గనెన్. 471
- చ. ప్రీతుఁని హాళితో నదటఁ బేళలకోకిలకాశీరీవా
స్పదపదము ల్గనుంగొనుచు భామినిఁగూడి రితాభిలాషముల్
మదిని దిఁబులొచుఁ బొడచుంగ సుగంధిలపుష్పకయ్యపై
ప్రీతులవివేదకుఁ జెప్పతిలఁ బెక్కువిధంబులఁ గేళినయ్యచున్. 472
- వీ. కాపారముల మరందాపారములయందు , నారజంబున నోలరాడి యాడి
బొంపిరిగఁబూచి యింపుఁబింపున , పెఁగల మాటునఁగేళిఁ దగిలి తగిలి
మేలిమిజాతునాదాచేఁ గ్రాలిన , గట్టులపట్టునఁ గలసిమెంపి
దానిగావ్రాలిన యేలాంతల లాగి , తూఁగుటుమ్మేలల నూఁగి యూఁగి
- గీ. యట్టులాదంపతులు కుసుమేసుకీరి , కీలదంపహ్యమానులై కేకులందు
సంతకామోదసంబృతస్వాంతులగుచు , వెలసి రజ్జాకడననిశాభేదు లగుచు. 473
- క. ఒకల నలఁది గంఠము మణి, తొకపులుము బూని హోయలుదూఁగఁగ నదటన్
బడఁకుకలమిన్న మారచి, కడిముదమొనరించెఁ బరికిఁ గలయికలందున్. 474
- చ. పిసువొకయంతరికే యలివేణియుఁ దాను మనోజితేది
ఽవ్యసనఁచనస్కులై తనర నామరఁదర్శకతంబు జాతె; మా
జన మెరియంగ చున్నతంబుఁబుఁ దృప్తినిజెందె తూపుఁ; దా
ఁజలననోజకున్ రంతులఁబాయచికోర్కెలు పేరె సారెకున్. 475
- క. నసుఁకతోఁ జింకలము. సుతంబున మెఁగి తృప్తిఁ జొప్పదకుండెన్
బుడమరికిన్నను మోహము, తడిబుల కిష్టగుణ మని యభార్థముగాదె. 476
- క. ఈలీల ఘండ నద్యః, కాలమ్మన విధివళమునఁ గంతామణి చూ
లాలై కతవర్షమ్ములు, దాలివె కుదలక్షితమ్ముఁ దగ్గర్పమ్మున్. 477

మ. అకలంకగ్రహణుక్షయోగకులగ్నాంశక్షణంచైన కా
 ర్తికపుంబున్నచు కుక్రవారమునఁ బుత్రీతృ మొక్కర్తు డో
 టికి వారాశికసూరవాంశమునఁ బుత్రైన్ దుండభివ్వాసముల్
 బ్రకటంబయ్యె ఓవఁబునందు సుమము ల్వర్షించి ఓద్దేవతల్. 478

సీ. శరదించుదిభమైన చక్కవిమోముతోఁ , గంజంబులనుబోయి కనులతోడఁ
 బక్వలించినభావానురౌఢ్యంబుతో , మించుఁ దులకించుమించుతోడఁ
 బల్ల వారుణకరపాదయుగ్మంబుతో , భావానమానశ్రివకులతోడ
 నిండించించుంబునీను పెన్నెయలతో , వస్తులతరినికంబంబుతోడ

గీ. సీతున సుఖోష్ణమై, సుఖశీతలంబు , తవమానంచుననై యొప్పు తనువుతోడఁ
 బరిధవిల్లుచునున్న యద్వాల సోయ , గమ్మ విరువచు మవియై జగజ్జనమ్ము. 479

క. అచ్చిఱుతతోడఁబోల్చి వి, యచ్చరసకులై నఁ దగరటించు ననువుమై
 నచ్చింతనున్న మోసలు, వచ్చి తులసియనుచుఁ బేరుఁ బలికి చవి రొగిన్. 480

వ. తదనంతరంబి కాంతలకలమానికంబగు తులసి భూమిఁ బడినంత ప్రీప్రకృతిం
 జేసి సర్వజనసిద్ధయై మువిజనావాసపావనంబగు బదరికావనంబునకుం జని నారా
 యణుండు తనకుఁ బ్రాజ్ఞేశ్వరుండై మన్నించుక మవి తా భావంబున బాచించుచుఁ
 దదేకాయత్తచిత్తయై దేవమూనఁబున లక్షహాసునంబులు మోరంబగు తపంబుఁ
 జేయంగదంగి. 481

సీ. గ్రీష్మంబునం దతిభీష్మపంచాగ్నిమ , వ్యష్టయై ఫలజలాహారయగుచు
 వర్షర్తువునయందు వానంబుగల్గో , నాసీనయై దళాహార యగుచు
 వడవడ వడఁకించు వలిగాడుల్లో సీతు , వందున మూతాహారయగుచు
 నేకపాదమునఁ దదేకివిప్పుచునోద్ధ , ధరిజేయై విరాహారయగుచుఁ

గీ. దివిరి పది యిర్వదియు ముప్పదియును నల్వ
 దియును వేలేడ్లు పడనగా స్థిరతఁబావి
 రాత్రియు దివమ్మనాక మోరంపుఁగిఁ
 దపమొసర్చుగ సాఁగె సంతప్తయగుచు. 482

క. ఈరీతి నట తపోదీ, జ్వరతయై యున్నతులసిఁ గన్గొని రహి వా
 జీవజీవతి సాజ్, త్కారముఁగావించె వరము దయ వీయంగఁ. 483

- క ఆ జేజేపెద్దిం గని, తా జేజే జేనుగా నకం దనె నతి యే
యోజను ఏవమొనరించెద, నే జడియక యెడఁదనున్న వికముం జెప్పుమా. 484
- క. హరితి క్రియైన విచ్చెద, హరిదాన్యంబైన విత్తు నిజరామరితిగా
వరియించెదని యొనఁగెదఁ, దిలజీఁ మదిని వాంఛికముఁ గైకొనుమా. 485
- మ. అనుచుం బల్కిన ఛాక కిట్లనుఁ దులన్పట్టాక్షి "యోహఁనవా
హనః స్వజ్ఞఁడవయ్యు నెన్నడుగ న్నాయ్యంబొనెఁ; లజ్జింప నా
కనువానే, యదియెల్ల వీవెఱుగవే యోగక వీయానతిన్
ఎనిపింతు వ్వినుమయ్య నాదగు పురావృత్తాంత మాద్యంతముగా. 486
- పీ. తులసి యందురు నన్ను తొల్లి గోజగమున , గోపినినఁ గృష్ణహర్మిదెలివి
రానకేళిని శౌరితితుక్తను నల్పప్ర , మూర్ఖితినగు నన్ను మువిరోధిఁ
గవి రాద హరిఁ దిప్పొందుకొనించి , కోపంబు నాయందుఁ గూర్చిమిగుల
మానవియోనిసంధివపు గచ్చుని కావ , మిచ్చివ హరిదయ నెడఁదఁ దాల్చి
- గీ. భీతిఁ బొందకుము మదంశజాతుడైన
వానినిఁ జతుర్భుజ భరతవర్షమందు
బ్రహ్మవరసునఁ దవముచేఁ బతిగఁబొందఁ
గల పనుచుఁజెప్పి చనియె నాగరుడహయఁడు. 487
- క. ఆదేవివలన భయమున, నే దేహము విడిచి భారుణి జనించిత న
జ్ఞోదరు నారాయణుఁ బతి, గాఁ దలఁచుచు మంటి నివలఁ గరుణింపు ననున్. 488
- క. కాంతుని సుందరవిగ్రహ, కాంతుని నారాయణుని యశస్కరుఁ బతిగా
నెంతయుఁ గోరితి వసుమి, మృంతిఃకరణంబునన్ దయంగొవి" యనఁగన్. 489
- ఉ. అంధజవాహనుం డనియె నాహరివంశభిన్నండు మున్ సుదా
ముండను గోపకుం డొకఁడు పుత్రైసు రాధికామయై క్రి మా
ర్తదనమానతేజుఁడు రరాస్థలి భౌతమందు శంఖయా
ఁడందన మాదవాంశభిన్నున్ మనుఁడుగా దనవంశజుండునై. 490
- ఉ. వాఁడు చతుర్భుజుండు మగువాఁ మును గోభవసంబువందు వీ
బోధిమిఁ గంచి మారకరిపుంజుఁభిన్నమనమ్మఁడయ్యు నిన్
గూడఁడు రాధికాపతి గనంగొవి తిన్నదలింప వీవి కీ
రేకుజగంబులందు సరి యేరుమ లేరు జవిస్మరల్ భువిగా. 491

- క. నీవును జాతిస్మరనై, యీ వృత్తాంతంబు నెఱుంగు దిప్పు డకనికిన్
దేవేరి వగుదు పిమ్మట, గోవిందు వరింపఁగా నగు విది ద్రువంబౌ. 492
- ఉ. శ్రీవరుణాపయోగమునఁజేసి మహీరుహతా ప్తి నీకగున్
నీ వెలియైనపూజ కడునిష్ఠఁమౌను సుమంబులందు నెం
తో వరమౌదు, ప్రాణములతోఁ దులగాఁదలఁచు మృతారి బృం
దావనియంచు నిమ్మదజనంబులు మ్రొక్కుదు రిచ్చ వివృతన్. 493
- క. నీవక్రింబులఁ జేతురు, గోపాలకదేవపూజ గోపకులు త్రిలో
కీపావనినై నెగడుదు, దీపించెడు హరికడఁ దరుదేవ్యాకృతితోన్. 494
- గీ, నావరింబున విన్నియు న్నలుగు నీకు
ననుచుఁ బల్కిన సంతోష మావహిల్ల
మోముఁదమ్మిని చిఱునవ్వు మొలకలెత్త
హంసహయనకు మ్రొక్కుచు నవియెఁ దులసి. 495
- చ. మనమునఁ దాఁకియున్న యనుమానము దెల్పక మిన్నకుండరా
దని వినిపించెదన్ ద్విభుజానందలి నెయ్యముఁబోలె నాకునే
యనువుననుం జతుర్భుజానియం దొనగూడదు మున్నకప్రసై
తిని కుచితంగమొంది యదుదేవునిఁ గూడి రమించి సారెకున్. 496
- ఉ. నాలుగుబాహువు ల్గలిగినన్ వరియించెద శంఖచూడునిఁ
బోలునె శౌరియాన తలఁబూనక యేరికినైనఁ రుక్మిణీ
లోలునిఁ బెండ్లి యాడుటకు లోఁగుదు నీవరయుక్తి రాధికా
భీలభయంబుఁజేసి యది వేగమె వాయ ననుగ్రహింపుమా. 497
- క. అనవుడు వలినోదరుఁ డి, క్లును గడుమోదమున జ్ఞోడకాక్షరయుతమై
చమ రాధామత్రము గై, కొనుమా యనుమానమేల కొమ్ముఁ యొసఁగితిన్. 498
- క. రాధకు నీకుం గలుగు న, సాధారణమైనపేష్టిః జలఱాక్షిణకున్
రాధాసమాన వగుదువు. రాధతెఱుఁగఁబడవు మీదు రతిమర్మంబుల్. 499
- క. అని యానతిచ్చి రాధా, మునుపు నొసంగి కవచక్రమంబును స్తోత్రం
బును బూజాదికముఁ దెలిసి, దనియెన్ మేల్దీవనం నొసంగుచు నంతఁ. 500
- క. ఆ మంత్రోపాసనమున, నామానిని కులసి సిద్ధులయ్యెఁ గడున్
దామరపావాసినిబలెఁ, దామరబోదరునిమహిమఁ దద్దయఁ జెలఁగెన్. 501

- మ. త్రిజగద్గుర్లభభోగభాగ్యములచే దీపించి నిర్భూతమో
రజవశ్లేశయుఁ బ్రాప్తయోవనయునై రాజర్షిమృష్టాన్న మిం
పుజింప న్ముణియించి మై మలయజమ్ముఁ దాల్చి మల్లీసుమ
వ్రజశ్యాంతరమందు పౌణ్యమున నిద్రంజెందెఁజూ, నారదా : 502
- మ. నిదురింప న్మదిరాక్షిగాంచి యపుడా నీరేజబాణుం డిదే
యదనంచుం బదునై నసాయకము లేయ న్సుంఖచూడాఖ్య ము
న్మది నెల్లప్పుడుఁ గోరుచున్నకలన న్నారీపకంసంబు స్వ
ప్సదశం గంచెను తక్కువారివిభు రూపత్రాసితానంగునికా. 503
- క. కాంచినయంతన మోహ ము, దంచితగతిఁ బొడముటయు నకం దద్దానిన్
బంచాయుధకేళిని దే, లించెకా స్వప్నగతిఁ దెలియలే రెవ్వరుకా. 504
- ఉ. అంతట మేలుకొంచి హృదయాధిపుఁ గాన కొకింతవంతయున్
సంతనముం బెనంగొనఁగ సారసలోచన మాటిమాటిక
త్యంతవిషాదముంగొను “వహా” యను మెచ్చుచునుండు ; సంతలో
నింతఘటించిబోయెఁ గునుమేనుఁ డిఁకేమనవచ్చు నారదా : 505
- వ. అంత నక్కాంతామణి కంతు దురంతచింతాభరంబు నహింసంజాలక పరాధీన
చేతస్కయయి. 506
- సీ. ప్రాజ్ఞేకుఁ దెవులు గన్పట్టనం చూరక , గ్రుక్కిళ్ళుమ్రుంగుఁ దాఁ గొంతసేపు
అంతలో వల్లఱుం దగవదెవని బయల్ , కూరిమికోఁ జూచుఁ గొంతసేపు
అటుపైఁ బరీక్షంభ మాచరించె నటంచు , గుబ్బి లుట్పొంగించుఁ గొంతసేపు
తరువాత సంభోగదళఁ దేల్చెననుచు నె , క్కొమ పరాధీనకఁ గొంతసేపు
- గీ. ఏగెవని తాపమందు నొక్కింతసేపు , చింతగొను సంతసంబుండు కొంతసేపు
కామకల్పిత మోహందకారమందు , సంపరించుటఁజేసి యాసారసాక్షి. 507
- ఉ. ఒంటిగమన్న నాకడ కయ్యో ! చనుదెంచునే వాడు ; వచ్చి న
న్నంటునేఁ యంటెనేని మనులందఱు దూఱరె ; దూరకుండినన్
గంటికిదోచు వాఁడయ్యఁ గల్గిన మోహము మేలె ; యైవ నీ
తుంటరియో నవంగు నవకూపుల తీపుల కోవవచ్చునే. 508
- చ. తిత్తిచ్చుచుపల్లికాకుముచల్చుముఁ గాంచినయేని కంటకాం
చితిముగఁ దోచుఁ, జెంచెరము చిచ్చుగఁ గన్నుకు, నాలయంబు ప

- ర్వతగుహాపీల్కిఁగాంచుఁ, దనవత్తము బర్వగనెంచు; నెద్దియూ
వితయగుఁగాదె కూర్చివిభునింగనఁ జిత్తముగల్గ చానఁకా. 509
- చ. అటు చటులాక్షి నెచ్చునము వంటిన మోహము నిల్చలేక తా
నటుమఱఁబొందుచుండఁగఁ దదంతిఁజైలచరత్పురాంగనల్
తటుకున వచ్చి కొంతపరితాపము దించువడంగ నాతఁ డి
చ్చొట కరుదెంచుటల్ దెలిపి సుందరిఁ దేరిచి యేగిరంతటన్. 510
- క. యోగియయి శంఖచూడుఁడు, జైగీషవ్యాఖ్యమౌవిన త్తమువలనం
దాఁ గృష్ణసుంత్రముం గొవి, యేగెం బుష్కరమునకు నమీహితబుద్ధికా. 511
- క. అచ్చట విధాత కృపచే, విచ్చిన వరములనుగొని ద్రుహిణునానతి పాఁ
డచ్చొటు విడిచి ముదమునఁ, గ్రచ్చట విచ్చేసె బదరికావనమునఁకన్. 512
- చ. అంత నావనంబునఁ దులసిలలామంబు తపంబుపేయు వనాంతరంబునకుఁ జను
దెంచె నప్పుడు. 513
- ఉ. సుందరివిగ్రహాండు పరిశోభితరత్నవిభూషణుండు సం
క్రందనవైలిపుండు రిసిఁసవరుండు మనోహరుండు శ్రీ
చందనవర్చితాంగుండు హనన్మఱుఁడౌ నలశంఖచూడు నా
నందముతోడఁ గాంచె లలనామణి మోహరసాద్ధి ముగ్ధుఁడ. 514
- క. కివి పునరిజ్ఞాననతా, ననయై చెరువొందుచున్న నామీమణి న
ద్దనుజోత్తముఁ డప్పుడు గ, న్నొవి యిట్లనివల్కె లో నమానప్రీతిన్. 515
- ఉ. వారిరొటవేణిముఖవైభవ మొందఁ కంజపుంజ మె
వ్వారిఁ గాండ సిగ్గుపడి వారికి మధ్యమునకా వసించియున్
వారిదిపుక్కురాకి నలవారిజనేత్రముఖం బటంచొకో
వారికిగంధమై ముకుళవైఖరిఁ బొందుచునుండు నెప్పుడున్. 516
- చ. రమణిముఖంబుజాతమకరిందముఁ గ్రోలెడు విచ్చ నేగి ప్రూ
ణును సువర్ణమానము గనంబడ భీతివిజెంది యుత్తమాం
గమున వసించి తిచ్చరణకంజములంగవి వెన్ననుండి సం
క్రమించు న నేగుదెంచు భ్రమరంబుచానాఁ దగి వేణి చెల్వగున్. 517
- ఉ. తమ్ములసూడు మోము, కుముదంబులజోడు కనుల్, మెఱుంగుట
ద్దమ్ములకీడు చెక్కుఁ లడిదంబుల గోడువడంచు వారు, చిం

దమ్మలతోడు కుత్తుక, పదమ్మల కోడు ప్రవాళ, మిట్టియం

దమ్మలప్రోడ పూర్వసుకృతమ్మన నాకుంబించె నేడిటన్. 518

ప. ఆని యనేకభంగులఁ గొనియాడి తత్సమీపంబునకుం జని జీలునగ వంతురింప
మెల్లన నిట్లనియె. 519

ఉ. ఎక్కడిదానవీపు ? కులమెయ్యది : నీతలిదండ్రులెవ్వ : రీ
విక్కడ నొంటిమై నిలువ నేమిప్రయోజన : మెట్టివోటు నీ
యిక్క : దరిం జరించు చెలు లెవ్వరు లేరదియేమి కారణం :
విక్కతయెల్లఁ దెల్లముగ వింతయు దాఁవక తెచ్చు మంగనా. 520

క. ఆన సాధ్వీ యిట్లనియె “దను, జనాధ : ధర్మధ్వజాఞ్జలిపతికిఁ
దనయను నారాయణుని బి, తినిగాఁ దలపోసి చేసితిని దవమిదటన్. 521

క. భూమీకుఁడవని పరికితి, మోమోడక యంతవట్టు పురుషులతోడఁ
రామామణు లేకతిమున, నేమాటలు వల్కనేర్తురే, యిదితగునే : 522

ఉ. కోమలి సక్కులీనయగు కొమ్మ వివి క్తకలమ్మనఁ గుల
గ్రామణియైన పురుషుఁడు గన్గొనఁబోవునె : బోయెనేని యా
భామినితోడ వేతొక నెపంబిడి పల్కునె : దుష్టవంశజ
ల్లాముకులై నయిట్టి పలుగాకులఁబోలె, సురారిన క్రమా. 523

ప. ఇదియుమంగాక, శ్రీజనం బతిగర్హితంబు; ప్రాజ్ఞాండగువాఁడు శ్రీ జనాధీనుండు
కానేరఁ” డని పలికి మఱియును, 524

ఉ. మంతనమందు మానినుల మచ్చికపేయఁగరాదు, చేసెనే
నెంతయు వీతిమాలి పతి హేళనపేయ దురాత్మకాఽఽము
ల్పింతనపేతు, రెప్పు విరపింతురు కాంతులమాట, వింతలే :
యింతులకఁ మగండు చనవిచ్చినతోడనె నెత్తికెక్కుటల్. 525

ఉ. కామిని పొందులేనియెడ గ్రోర్యముఁ గోపముఁజూపు ; నిమ్మట
త్రాచురసాక్షి సూక్ష్మసుతంబున మిక్కిలి దుఃఖమందుఁ ; గాం
కానుణి గాఢమో విధువనంబున సంతనమందు ; వద్దిరా :
భామల కెద్దియు స్ఫురతభాగ్యముకన్నను దక్కువేకదా. 526

క. ఎలఁత్రాయము సౌందర్యముఁ, గలిమియు రసికతయు సురతకౌశలముఁ గళల్
గలిగిన మగనిని ప్రాణం, బులతో సరిఁజూచెదరు ప్రవుల్లాటముఖుల్. 527

- క. ముడుసలి, సురతాక్షముఁ గని, ముదితలు నెవముంచి కలహమును జెంచి నదా
వదరుదురు; నరుల కింతుల్, గద కష్టసుఖంబులీయఁ గారణభూతల్ : 528
- క. సారసగంధికి మిత్రులు, వైరులు గలరే; వినుతృప్తరు వనుదినముం
గోరుచునుండు సతీత్యా, చారంబులు వెలికిఁదోస సంప్రీతిమొలున్. 529
- ఉ. జన్మని కాత్మలో నితఁడు చక్కనివాఁడని తోఁచెనేని తా
నెవ్వనినైన వాని పరియింపఁదలంచును గాని బంధువుల్
నవ్వరురో, మరేమనునొనఱుడు, లాఁతులుదూఱుకొక్క, యే
నెవ్వము గల్గునో? యని గజింప దొకించుక రాక్షసోత్తమా. 530
- క. కార్యముగలయప్పుడు పరి, చర్యలుగావించి విటని సమ్మతిగా పొం
దర్యము ధరించి తలఁచిన, కార్యంబగుఁబిదవఁ దృణముగాఁ గండ్లు చెలుల్.” 531
- వ. అనవుడు. 532
- ఉ. ఇంచునిభావ్య నీవు వదియించిన పల్కులవెల్లఁ గల్లగా;
వండువిశేషముండె జనులందఱు మోహవడంగ మూఱ కళా
నందుడు సృష్టిఁజేసె లలనాజనరూపము రెండురీతున్
బొందుగ మంచిచెడ్డలను బోల్చి గ్రహించిన యుక్త మిమ్మహిళా. 533
- గీ. రాధ సావిత్రి లక్ష్మి సరస్వతియును, దుర్గ మున్నగునట్టి సతులు విచిత్ర
చేత నిర్మించఁబడి రాదిసృష్టియందు, అఖిలమంగళసంపాత్రులగుదుఁ దరుణి. 534
- క. వీరలకళచేఁ బుట్టిన, శ్రీరూపము మంచిదని వచింతురు విబుధుల్
వారల వేర్వేలుగ నే, వారని చెప్పెదమ విను సమాహితబుద్ధిన్. 535
- సీ. తార మందోదరి దమయంతి మేన వే , దవతి కాళిక యరుంధతి యహల్య
కతరూప దక్షిణ స్వాహా భాయావతి , కవి దేవహూతి యక్షసతి యదితి
వరుణాని తులసి లోసాముద్ర కోటబి , దితి రోహిణీయు పతివ్రతలు; మణియు
గంగ దరిత్రి మంగళ చండి స్మృతి మేధ , వ్రథ కోట కీర్తి సంపత్తి శాంతి 536
- గీ. జెంతి నిద్దుర జ్ఞాత్రిసానలు దినంబు , పుష్టి తామసి కాంతి సంతుష్టి శ్రద్ధ
యనెడు వినియెల్ల శ్రీరూప మందినవము, యుగయుగంబున జరియించు సుత్రమగతి 537
- వ. అది గావున. 537
- ఉ. పండితుఁ డుత్తముండు పరభాషను గోరునె యెన్నఁదైన నో
యందజయానః యానలున యానతి వచ్చితి, నేమి శంఖచూ

దుండను రాక్షసేంద్రుడఁ; గడు మృదమారఁగ విన్నునిచ్చటం

బెండిరియాడఁగోరితిఁ జూపి : మది సంశయ ముజ్జగింపుమీ.

438

క. తొలిపుట్టువున నిష్ఠువు, కలదేత నుదాముఁడవఁగ గణుతింపంగా

వలరితి గోవకులంబునఁ, బొలకిందిని రాధికావమున నిపుడైతిన్.

539

క. మును నీవు తులసి వా కృ, ప్తువిచే నఁభుక్తవగుటఁజూచి మనమునం

గినుక వొడమ రాధిక భువి, జనియింపఁగ కావ సుపు దొనఁగెను నీకున్.

540

ప. అపుడు నీయంచు బద్ధానురాగుండనయ్యును రాధికాభయంబున నిన్నుఁ గలయనైతిఁ

విడియెల్లఁ గృష్ణచుంక్రవభావంబు; యే నెఱుంగుదు నీవును జాతిస్మర వగుటంజేసి

యా వృత్తాంతంబంతయు నెఱుంగు దనపుడు.

541

గీ. మగువ పిన్ననవ్వ నగి యిట్లనియె దాన. పేంద్ర : కామవశత నిష్క్రియమునఁ

దెలివికల్గవాఁడు ప్రీతితుం డగునయ్యఁ, యై న కుద్దుఁ డందురయ్య వని :

542

చ. అమలమనస్క : విప్రుఁడు దశాహమునన్, కీతిభర్త ద్వాదశా

హమునను, మారుజాండు పడునైదవ ప్రౌద్ధునఁ, బాదజాండు మా

సమునను కుద్దిజెందురు జాతమృతమ్మలఁ; సంగనాజీతుం

డమలినుఁడోఁ జితాదహనమందని పెద్దలు నెప్ప విన్నడున్.

543

గీ. ప్రీతితంబగు నెవ్వరిదిత మౌతఁ, దిడిన పిందోచకంబుల నిచ్చఁగొనరు

పితరుఁ; లమరులు పూజాదివిధులఁ గొనరు, జనతపోజ్ఞానవిద్యాభావంబు యన్న.

ఉ. హీనున కంగహీనునకు వృద్ధున కామయదుష్టదేహి క

జ్ఞాపనకుం దరిద్రునకు పండున కంధునకుం బరాంగనా

ధీనునకుం బ్రకోపికివి ధీనునకుం దనఃకన్య నిచ్చు న

మ్యానపుఁ దొందు నుర్వి నవమానము రౌరవముం బరంబునన్.

545

క. కాంతునకున్ వర్తికి గుణ, పంతున కనురూపనైభవునకు ధీ

మంతున కాత్మజ నిచ్చిన, సంతనమున వాఁడు గను దశక్రతులంబునన్.

546

మ. మనుజుం దెవ్వఁడు కూఁతు నమ్ముకొని సంపాదించు విత్తంబు వాఁ

డఁకఁజున్ యమకింకరాహతుల హాహాకారముంజేయుచు

వృషవంతంబుడు భీకరంబయిన కుంభీపాకమండుం బున

ర్జవి దుష్టానుయోగిడితాండుఁడయి మాంసం బమ్మి జీవిం చెడున్.

547

వ. ఈ ప్రకారమున నొందొరులు వివాదముచేయు చక్కటికి వేల్పు పెద్ద విప్పేసి
వారలం గనుంగొవి. 548

మ. దనుజాగ్రేసర : వాదమేటి కిఁక గాంధర్వంపుఁ జందాన నీ
వనితం బెండిలియాడు మిర్దురకు దావత్యంబు మేలొ నతీ
జనరత్నంబగు నాంతాంగి పురుషాఘ్నుండ వీవున్ హతా
జ్ఞునికంటైన ఫలంబుఁ బోవిడిచివన్ పొఖ్యంబు చేశూరునే. 549

క. ఏం పరిక్షించెదనో, బాలామణి : యిట్టి సుగుణవంతునిఁ బతిగా
నేలోకంబునను గనం, జాలపు పరియింపు మికనిఁ జొమిఁకేలా. 550

చ. గణపశివుష్టి, యయ్యదితి కళ్యపుఁడున్, జ్వరిమండుస్వాహ, లో
హిణి శశియున్, శచీనతి మహేంద్రుఁ, డహల్యయుగోతముండు, ధా
రుణియు వరాహమూర్తియు, నరుందతి మత్పుతుఁ డట్ల మీరలుఁ
గణనవహింతు నీకు పతి కాఁగలఁ దాహరియం బునర్జనిఁ. 551

గీ. వనిత యూజుడు మింక శోభనముగల్గు, నామ వదనంబు నితరుగునా యటంచు
దీవనల నిచ్చి చనియె వాణీవరుండు, భావజాతార్తి దైత్యుభావంబు జెందె. 552

క. ఆందములప్రోడయగు తుల, ఏం దానవచక్రవర్తి చిత్తములో నా
నందముఁజేయగ నప్పుడు, గాంధర్వవిధి వ్యవహాకౌతుక మెనఁగెఁ. 553

క. ఆసపయంబున నాకని, వాసులు గురిసిరి ప్రసూనవర్షము గంధ
రీప్సముదాయము నాట్యము, చేసెను దుందుభులమోఁత చెఁగెను బిత్తై. 554

ఉ. అంతట శంఖచూడదమజాధిపుఁ డంగన చేయిపట్టి త
త్ప్రాంతకిసాలజాలకలతాంకనితాంకవిధానిబంధరా
క్రాంతవితాయమానహృదయంగమగానవిలోలవృక్షవా
ట్యంతరభావమానమగునట్టి లతాగృహపీఠఁ దారిచెన్. 555

క. తారిచి యందులఁ దత్పుమ, వారంబుల నొక్కపెట్ట భద్రముగాఁగన్
వే రచియించి కటాక్షన, నారీమణిఁ జేసెఁ గురువున న్వసించునన్. 556

చ. కురువునఁ జేర్చి యంత నెఱికొప్పువయ న్నవరించి కమ్మపూ
సరులు మఱించి చెక్కులఁ బనంతుగ లేనెలవంకలుంచి మో
వింపము గ్రోలి నిబ్బితిని వీలిచి మై పులికింపఁగాఁ గళల్
కలముఁ నంటుచుం బడఁతుకం గరగించెను మించుపబ్బులఁ. 557

- ఉ. పద్మినీ కూర్మి దానపుడు పార్వణచంద్రముఖిం బిరాన గా
ధమ్ముగఁ గొఁగిలించి ప్రకటంబుగ నాతెఱ ముద్దొనర్చి యా
కమ్మనినింటివాని బలుకయ్యెను న్నుఖియించె నెద్దకుఁ
సక్మతియైనపోల్కి నెఱజాణతనంబునఁ గోర్కి డీఱఁగఁ.
- 558
- ఉ. అత్తఱి నత్తవప్పని రతాంతమునం గనుమూసి యెంతయున్
జిత్తము రిత్తయెతనరఁ జెందెను మూర్ఖ నతండు లేచి యా
బిత్తరి తాళవృంతములపీవఁగ మెల్లన మూర్చదేటి తా
జిత్తహరుం గనుంగొని నసించె పునారతి కిచ్చగించుచున్.
- 559
- మ. అపునా, గాధరతిఁ శ్రమంపదఁగఁజేయం గాంత : నన్నంచు నా
నవలారత్నము ధీరత న్మనములోన స్మితి పుంభావతే
శి వానరెన్ వలడున్నత స్తనదలల్లి లామణిహరకాం
తవదర్శజ్వలనేత్రకోణయయి యాత్మ న్నాథుఁ దగ్గింపఁగన్.
- 560
- వ. ఇటు లవ్వరాయిక మ. క్కుటిలాంక తానొనర్చి కొందొక పడికిన్
దటుకన వ్రాలెను తామ, న్యటు పేరురమందు మాతికాకృతి దోవన్.
- 561
- ఉ. అతరుణీలమయు సురారియు నవ్వనవాతపోతవి
ర్మాతరతిశ్రమాంబులయి తోరపుబ్రీతి మనంబు లూరఁగా
ద్యోత మొకింత సోఁకిని మధువ్రతకోకిలమంజుగీతికా
స్వీతరసాలసాఁసంజీందగు గొజ్జఁగిసిటికాలుపన్.
- 562
- చ. కనుఁగొని లేచి యయ్యెనుర కామినికిం గయదండ యచ్చి మె
ల్లన నడిపించుచో వనివిలాసములెల్లను గవిపించి క
మ్మని వలిపెంపుఁదెమ్మెర మమాళముగా శ్రమ నార్ప నానర
మ్మును దతయంగవచ్చి దరి బోటిని నిల్చి ముదాన నిట్లనెన్.
- 563
- క. కొమ్మా : యెల్లది కాంతే, తుమ్మెద యాతమ్మిలో మధువు నాని వెనక
గొప్పని యశి కందిచ్చుట, జామ్మని తా రొదనుజేయుచుం బ్రియమారన్.
- 564
- క. అది జక్కవఁ గనుగొంచే, పదముల నొకతమ్మిమొగదపై నిడి మోదం
బెదఁగదురఁగ నొకతమ్మిం, బదిలంబుగ మధువు నానుఁ బద్యదళాక్షి.
- 565
- క. లలనా : యీనదిలోవరి, జలకం బాడుదమె మధురవల్లిలాంతరతే
శిలందృష్టంగీవరచిత, కలనాదంబులు విసంగఁ గడుఁ బ్రియమయ్యెఁ.
- 566

- ఉ. ఆనలివాడి వల్లెయని యప్పుడు తామరపాకు గోరఁ బాఁ
దేయి మించి తెచ్చి కరదీపికమంజారత్నకంఠంబు
ధ్యానము నీమదోయికి ముదంబొదవన్ నీర నంటి యంక నె
మ్మెను నరోజుపాంసువుల మెల్ల నయంగిడి ప్రేమమీఱఁగన్. 567
- క. జానగు గొజ్జఁగి నీటం, దానంబాడించి నెరుల తడియొత్తి నుగం
దానూనధూపమున నా, మానిని దా నోంపిక నుమంబులఁజూపెన్. 568
- క. శిస్తుగఁ దిలకము నుడుటను, గస్తురిచే నుంచి మేనఁ గలవ మఱఁది మే
ల్లుస్తులు కట్టఁగ నిచ్చి వ్ర. శస్త్రమణీభూషణములు చక్కఁగ నునివెన్. 569
- గీ. లఁచ యీగతి మగని నఁకరించి, యొక్క యెలమావిక్రిందఁ గూర్చుండఁజేసి
పజ్జన మొనర్చి తానును మరలివచ్చె, అంగఱఁడు సానఁబట్టిన యమ్మనంగ. 570
- సీ. తడియార్చి నెఱుల క్రొమ్మడివైచి వానించు , మొగలిపూతేకుల ముడిచి చుట్టి
కులుకుచన్గొండలఁ గలవంబుఁ దాలిచి , జిలుఁగుపైతాణికంచెలమ దొడిగి
హారంబు మెడ నంగహారంబు మేన తే , యూముల్ రెండు బాహువుల నుంచి
బంగారు రంగారు చెంగ్రావిపుట్టంబు , సింగారమార వాసిగ ధరించి
- గీ. తళుకుఁజెక్కుల మకరికల్ కులుఁజేసి , కనుల కాటుకయును దిలకంబు నుడుట
నడుగుఁదమ్మల లాక్షయు నవదరించి , సరసిదరిమండి నమని సరస కరిగె. 571
- చ. చని హృదయేకు నంఘ్రులకు సాఁగిలిమొక్కి నియంబెరప్ప నీ
ఎనముననున్న తేనెయును బండ్లును దెచ్చెద నారగింకువే
యనిపుడు వల్లెయన్నజంజాయితలోచన యవ్వపస్థలికా
బనుండి పూవుఁదేవియలుఁ బండ్లును దెచ్చి యొసంగెఁ జెచ్చెరకా. 572
- క. తెచ్చియొసంగిన పండ్లును, నచ్చవుఁదేనెయును వారిజాక్షియుఁ దానున్
మచ్చికతోడుత నచ్చట, ముచ్చటదీఱంగ నపుడు తజియించి రొగిశా. 573
- న. అనంతంబ శంఖచూడుండు తులసీమణిమణికో. 574
- ఉ. ఓచవలాక్షి : యింక నిట పెండఁగ నేటికటంచుఁ బట్కి వే
లేచి ముదాన దాఁరము లేసుతుజంబున నుంచి చూచితే
లోచనవస్వ మయ్యె పదిలోఁగల చోద్యములంచు దిట్టమై
పూచిన పూపుటిరములపొంతిన పోవుచు నేర్పుమీఱఁగన్. 575

- పి. పరభృతక్రోటివిపాటికపాటలి , కోరకంబులఁ దేనె కురియునెడలఁ
గమ్మనితావులు గ్రుమ్మరించుచు వలి , తెమ్మెరల్ పీతెంచు తెరువులఁ జని
మదముఘీజిన తేటికొదమల జిలిబిలి , కొదల నింపగు పూవుఁబొదలు దూరి
కవురంపుటనఁటి చొక్కపుడుమారంపుమొ , క్కలపుఁదిప్పుల పాగముననెక్కి
గి. కలువరామావికంపుఁ జెక్కడపుఁబనుల , విద్దమైయొప్పు పావడియొద్దఁ జేరి
చివురుకైదువుపాడుషా చెయ్యుఁండు , సుదతి నలరించె నాశంఖచూడుఁ దనమ.
- క. ఇటులే దినదిన ముట న. వృటులాలకఁ గూడి సురతసౌఖ్యాభిసము
త్కటమతితో నుండఁగ నం, తట నొక మన్వంతరంబు తటుకున దాఁచెకా. 577
- ఉ. వెండి యనంతవిక్రమము పేరిచి యాపొందింది దండియై
భండనమాచరించి బుడవల్లభుఁ బాటఁగఁద్రోలి మౌనిమా
ర్తాంధవితామూషనవనాగ్నుల నాటిపి హవ్యముల్ నము
ద్దండగతికా హరించి మునితల్లజాలన్ వడిఁ జెంది యార్చుచున్. 578
- ఉ. ఆకలుషాత్ముఁ డాత్మఁ గొలయంచుఁ దలంపక క్రొవ్వియేర్చి నా
వాకులకాంతలన్ జలమునం గొనితెచ్చి తదీయబాంధవుల్
శోకముపెల్లన న్వనరుచుం బఱవం జెఱసాలనుంచి చీ
కాకువడంగఁజేసెను జగంబును బెల్లగుదుండగంబునన్. 579
- చ. సునమున నించుకేని నెఱి మాని మగంటిమి దిక్కులెల్లెడకా
గనుఁగొనఁ దానయౌదుఁ ద్రిజగంబుల నేచుచుండఁగా సురల్
దనుజా జయింపలేక ధృతి తద్దయుఁదూరి హృతాధికారులై
వనరుచు ధాతఁ గన్గొన జవంబున నేగిరి పాదచారులై. 580
- చ. వని యనిమేషు లవివరిహజారమునుంగిట ద్వారపాయరకా
గనుఁగొని ధాతయానతిని గైకొని లోనికి వేగఁబోయి ధా
తను బొడఁగాంచి తదృఢతామరసంబులకున్ జొహరు జే
సి నిలిచి తక్తిదోఁవఁగ వచించిరి వారు విషణ్ణులై. 581
- మ. ప్రమదాఁంబుఁడు శంఖచూడుఁడను దేవర్వేషి హ్రూండు డు
ర్దమదోర్ఘ్నిమెల్లఁ గయ్యములఁ గోదందోరుశింజాద్యవిన్
సుమనస్సంఘము పీచమాజిచి బిదౌజాకా వీర నిర్జ్ఞించి కా
నె నాహారాజయి మాటులేక మెలఁగు ప్పీరేజిసంహసనా. 582

- సీ. చరియించు నొకవేళ సురరాత్రికంగిణి • పరిసరవాలుకావడములందు
విహరించు నొకమాటు వివిధరత్నప్రభా • స్వరహిమ కైలంకందరములందుఁ
గ్రీడించు నొకతూరి బృందాంకిగాన • బంధురనందనోపవనసరణిఁ
ద్రిష్టురు నొకసారి ఋత్వి గ్వవట్కార • కలనానవనవాటికలకుఁ జెంత
- గీ. అచ్చటఁ జరించువారు వెన్నిచ్చి పాఱు • ద్రోలి కంటికింపగు వెలండులను గడిమి
బట్టుకొనితెచ్చి చెఱిపాలఁ జెట్టిపొందుఁ • గఱకు రక్కసి యెడఁ గనికరము మాలి.
- ఉ. అమ్మెయి ముక్కుమీటి నకలాపనిభాగములందు హాళిమై
ద్రిష్టురుచుండి జన్న మొనరించెడిచోటికిఁ బోయి బిమ్మి హ
వ్యమ్ముహరించి యద్దవడువారల బమ్మెరవోవఁ గ్రుమ్ము వాఁ
డెమ్మెయిఁ దాళవార మిఁకనెద్ది యుపాయము వద్యనంభవా. 684
- చ. కఱదల నెన్నియేఁ గఱచి క్రాలెడు నాపొలండిధాటికిన్
వెఱచి కడిందియౌ నతని వేరముఁదక్కి నినుం గనుంగొవన్
బరచి యిఁజేగుదెంచితి మపారకృపామతిఁ బ్రోవకున్న నె
తైఱుఁగున నుండు మింకెవరుదిక్కు మహాత్మః పదింపు నావుడుకా. 685
- చ. చిఱునగ వాననాష్టమునఁ జెమ్మవహింపఁగ నర్హ వల్కె. నే
నెఱుఁగుదు శంఖచూడు నకఁ డేచి బుధావళి నొంచుచుండు యే
నెఱుఁగుదుఁ గావి యాదమజానికా పదియింపఁగఁజాల మాయలం
గఱచినవాఁ డనేకము లఖండపరాక్రముఁ దాహవంబుంకా. 686
- చ. వెఱవకుఁ దీరు డెందముల వేరముఁదక్కుకుఁ దుక్కుమీటి యే
తైఱుఁగుననైన వానిని పధింపఁగ నాత్రిపురాంతకుండ పో
నెఱిగలఁదాతనిం గనిన నెవ్వగ లన్నియుఁ దీర్పుఁజాల నే
దైఱుఁ జనుఁ దింక నేను జనుదెంచెద శంకరుపాలి కింతలో. 687
- ప. అనవుడు, 688
- క. “దేవరతోఁ జనుదెఱుఁము”, నా వల్లెయటంచుఁ బల్కి నానామణికో
భావిభాజితమగు తన, యావాసము వెడలె నిర్హరాగ్రేసరుఁడై. 689
- ప. ఇట్లు కృత్తివాసోదిదృశితత్పురుండై. 690
- మ. జలజప్రోద్భవుఁ డంతఁ గన్గొనియే శశ్వచ్ఛర్యవీజకుతూ
హలని ప్రంద్రగతాగతాఖిలమువీంధ్రాపఖ్యపవ్యాసముకా

పరితోక్తుల్లకిసాలితావనిజనంవానంబు విద్యాధరీ
లలితాంగీక్రియనూజన ర్తనసముల్లాసంబుఁ గైలాసముగా.

591

కా. వీరేశాతభవుండు తద్గరి బుదావీకంబుతో మెల్లనగా
జేరంబోయి తదగ్రభాగమున నక్షీజప్రభాభాసుర
గ్లోరత్నోరువికర్దికాంతమున లీలం గౌరితో నర్మవా
చారంభం బొనరించు నీశ్వరుని విశ్వరాధ్యునిగా గన్గొనెన్.

592

ఉ. కాంచి విరించి విర్జించియాయముతోఁ దనమోడ్చుకే ల్నిటా
లాంచితముం ఘటించి శివు నంఘ్రియుగంబులకుఁ జొహారు గా
వించి మతించి విర్జయల పెగ్గలపాటును విన్నవింప నా
లించి విరించితో ననియె లేనెందాల్పు ముదంబుమీఱఁగగా.

593

క. సారససంభవముబింబు, దారకవరులార ! దమజా దండింపంగా
నేరను; నేనును వచ్చెద. నారాయణు దర్శనం బొనర్చఁగఁజనుఁడి.

594

ల య గ్రా హి.

వార లబులేగి ముదమార హరివ త్రవపు, ద్వారమును జేరి యటఁ జారుమణిమాలా
హారులను స్మేరముఁసారసులఁ జక్రదర, దారులను ధీరుల సుదారుల మనోజ్ఞా
కారులఁ జతుర్ముఖుల మేరువరజ్జీర్ణనను, ధీరులను శ్యామలశరీరులను రమ్యా
చారులను శౌరి ప్రతిఘోరులను జూచి విధి, జేరి తనరాకకును గారణము దెల్పెన్.

గీ. తొడరి వారల యనుమతి వడసి యచట, కడచు పచియాలు గవకులు గడచివనియె;
భూతపతిముఖ్యదేవసమేతుఁడగుచు, ఓత వారల కభయప్రదాత యగుచు.

596

ను. శతివత్తప్రతిపక్షరత్నచయకజ్జిభాగముగా గాంచనాం
చితసోపానవఃపరాకలితరాజీవాప్తమాణిక్యముగా
దతవిష్ణుర్జితవీరరత్నచితస్తంభంబుఁ జంద్రాభముం
జతురశ్రంబును బూర్ణకుంభయుతమౌ సౌధంబునం దొక్కచో.

597

సీ. పొందమ్మిరుచిఁ బోలి యందమైతగు వడ , ద్వంద్వంబు సిరి కేలఁ బట్టియొత్తఁ
బు . గురా రా కడెంబులు ఘట్టునిమోయ , వంచిత గంగ పీననలు పీన
వెలనవ్వు మోమున మొలకలెత్తఁగఁ బల్కి , పోటి కన్తంపుఁదాంబూల మొనఁగ
వచనాపుంబ్విమల పొదల వచ్చరిబొంట్లు , నర్తనాదికములొనర్చుచుండ

- గీ. నవ్యమాణిక్య సింహాసనంబునందు • వేడఁగఁగఁగఁ గొలుపున్న వేదవేద్యు
భక్తలోకసంరక్షణభద్రదీక్షి • శౌరిఁ గన్నానె విధి బురసహితుఁ డగుచు. 598
- చ నలువయు వేల్పులున్ శివుఁడు నైజవిమాత్సకీరీహరత్నకాం
తులు జలజాక్షసంఘులకుఁ దోవుఁ గన్కలుగా నొనంగి మై
పులకలు గ్రమ్మ బాష్పజలపూరితలోచనులై నగద్గదా
వలితశిరోధులొచు విలువంబడి రందఱు విన్నబాటుతో. 599
- క. పలుకంగ నేమి తోచక, నిలువంబడియున్న వేల్పునికరముఁ గని యా
జలజాతోద్భవుఁడు కృతాం, జలియై పదియించె నిట్లు కాజకధరునితో. 600
- కా. పాపారణ్యకుతారదంఘ్రివలినా ! భావతక్కుకారుణ్యవీ
జైపీయూషరసంబు మారజము నిస్సారంబుగా నాజిపెన్ ;
వీపాదాబ్జనఖైందవప్రభలు ఖండించెన్ దమంబున్ ముఖం
బాహుర్థంబగు నింక వీచుదురవాదాహుధి విన్నంతటన్. 601
- క. అని నన్నుతించి తా మా, దమజానిచేఁ గన్న దీపదళ నెఱిఁగింపన్
విని న్యజ్ఞాండగు హరి, వినిపించె స్ఫురల కమరవిద మతికరుణన్. 602
- క. ఉరుబాహుబలుండగు క, ద్భురనాథుఁడు చేయుక్రౌంఘుల నెఱుఁగుదు నో
సురలార ! యైన వానిం, బరిభవమొనరింప నాదు భక్తుండగుటకా. 603
- ఉ. ఆరజనీచరేశ్వరుఁ డనవ్యవిజేయుఁడు గాన వాని వీ
మారహరుఁడు ద్రుంపఁడగు మామఃశూలముచేతఁ గావున
స్మీరిక దుఃఖమందకుఁడు మేల్చుమకూరు నటంచు వారిఁ దా
నూఱిలంగఁజేసి హరి యుగ్రునకిచ్చెఁ ద్రిశూలమత్తజిన్. 604
- గీ. ఇచ్చి సురిలార ! వేగమ యేగుడింక, నేచు ప్రాహ్మజపేషమ్ము నూని వాని
వడిగి కొనితెత్తు ముమ్ము నే విధిన్కవచ, మంత వధ్యుండు మీకగు వద్దమఱాడు.
- వ. అదియునుంక వానిదౌర్య కెన్నుండు సతీత్వహాని సంభవించు నప్పుడ వాని మర
ణంబు తటస్థించుఁ గావున నుదీయంబగు తేజంబు అద్గర్భంబున నిక్షేపింపవలయు.
- గీ. ఆనుచుఁ బల్కిన సంకోపమంది కృత్తి, వానుఁ డాశూలముఁ గొని వనజసంభ
వాదిసుసంఘములతోడ సరిగె దైత్య, నాథు నాశంబుకై జకనములొనర్చు. 607
- ఉ. దానవు సంహరింపఁ బ్రచుభప్రభుని వ్నియమించి తా యథా
స్థానముఁ జేరె డాత దివిజప్రపదు ల్లని రంత పుష్పభ

ద్రానదియొద్దువ న్వటధరాజముక్రింద వసించి శంఖుఁదా

దానవనాథునజ్జ కుచితంబుగఁ బంపెను దూత నొక్కనిఁ.

808

ప. వాఁడు నతిత్వరితగమనంబునఁ దత్పట్టణంబుఁ జేరం జని.

809

సీ. దశమంచయోజనదైర్ఘ్యవైశాల్యంబు , విపులస్ఫటికయానవేష్టితంబు

నతిదుర్గసప్తభేయానమంచితమును , నమదగ్రతరవప్రసప్తకంబు

తతరిత్తివీధీశతకథానమానంబు , సవ్యస్త్రియతవణికోదచయము

సిందూరనన్నిభోచితరత్నవిచితది , వ్యాశ్రమకోటిసమన్వితంబు

గీ. సతతఫలభూరుహానితానసంయుతంబు , లలితవిహగాహిమాణితకలకలంబు

నయుతకింకరరక్షితం బగుచు మిగుల , దంబుమీఱిన తత్పట్టణంబు నందు. 810

సీ. పూర్ణేందుచండలస్ఫూర్ణితాకారంబు , పరిపూరకుష్మవిద్రాజితంబు

సుహృదావళిమహాసుముఖప్రవేశంబు , దుర్భ్రాత్రవేళసుదుర్గమంబు

రమణీయశృంగవిరాజితాశ్రుతంబు , ద్వాదశద్వారవిధాసితంబు

మాణిక్యకాంచనచండలీచుండితి , మందరతరలక్షమందిరంబు

గీ. రత్నసోపానసందయించితింబు , మణిమయస్తంభశతకనమన్వితంబు

నగుచుఁ జెనవొందు నారాచవగరి కరిగి , ద్వారపాలకు నాజ్ఞ లోపలకుఁ జనియె.

మ. తనరారందగు బృహ్మఁ దొక్కరుఁడు శ్వేతవృక్షముంబట్టి వీ

వనల వీసఁగఁ బార్షదు యుధులు విద్వాంసుల్ బ్రవేష్టింప వీ

ర వికాయంబులు శ్రేవలం గొలువఁ దోరం బొప్పఁగా రత్నకాం

చనపీతంబున నున్న దైత్యపతి పజ్జంబోయి వాడిట్లనెఁ.

812

క. దానవనాయక యే నీ, కానుని యావతి గ్రహించి చనుదెంచిత నా

పై నేరిముంచ కిప్పుడు, మానుగ వినవలయు నాడు మాటలు గూర్చిన్.

813

కా. హరికా కూల మొనంగి రక్షణముకై యాజ్ఞప్తివీయంగ వీ

శ్వరుఁ డేతెంచెను బుష్పభద్రకదకుఁ స్వారాజ్య మీ విప్పుడే

మరిసంఘంబుల కిచ్చి వర్ధిలుము రక్షింపఁ. కాదేని నం

గరించంగంబున నీయొడ ల్లిదిమి జక్కంజేయు విక్రంబుగఁ.

814

గీ. అవివ దూతపత్నీ లాలించి నవ్వుచు, వెల్లి వేగ నే మహేశుకదకు

వరుగుదెంతుఁ జనుమి యనఁగ వాఁ డంతట, నేగి శంఖుఁడున్న యేటికదకు. 815

ప. ఆ నమయమున.

816

మ. అల పేనానియు వీరభద్రుఁడు విశాలాక్షుఁడు బాణుఁడుఁ బిం
గకనేత్రుఁడు వికంపనుఁడును మహాకాయుఁడు భద్రుఁడు బా
ష్కలుఁడుదుర్జయుఁడుం గుటీచరుఁడు దుర్గమ్యాఖ్యుఁడున్నున్నగాఁ
గల యోధవపరుల్వదీన్ విజయకాంక్ష స్వచ్చిరచ్చోటికిఁ. 617

చ. మ్మొరడుఁబీషణంబగు ద్రిభూలము దారుణవర్తులంపు క
ర్పరము శరాసవక్రశరవద్యగదామునలోజ్వలాసిము
ద్గరములు రక్తము క్తపరిధానముఁ దాల్చి విమానమెక్కి బీ
కరతరమూర్తియై తనిరఁగాళికవచ్చె ననంత్రమంబుగన్. 618

వ. మఱియు శస్త్రాస్త్ర నముదయంబులు వచ్చి మహాదేవు నన్నిది నిల్చె నంత నక్కడ.
క. సంతనమున దనుజాధిపుఁ, దంతకపురి కరిగి దూక యరుదెంచిన వృ
త్తాంతం బంతయుఁ దన ప్రియ, కాంతకు వినుపించెఁ బ్రథవకౌతుకమతియై. 620

క. వినిచిన రణయత్నము విని, కనుఁగవ నశ్రువులు నిండఁ గంఠం బెండఁ
బెనిమిటిఁ గొఁగిఁట జేరిచి, యవియెం దులసీనధూళి యతివిన యముతో. 621

కా. “ప్రాజేహ! శిశికంతుకోఁ జనునె వైరం బెన్నఁదే తక్తనం
త్రాణప్రాధుఁడు లోకసంహరణవిద్యాపారగుం దాకనిన్
బాణాదు ల్కడుఁబత్రిఁ గొల్చి పిదపం దైలోక్యసామ్రాజ్య మ
క్షీణవ్రత్రయ నొందరే, యటుల సంపేరింప నీ కొప్పరే : 622

వ. అదియునుంగాక, 623

చ. ఆమరవిరోధులైన త్రిపురాసురుల వృద్ధియించినాఁడు సం
యముల నఁచు రాక్షసచయంబుల గర్వ మదంచినాఁడు మృ
త్యుముఖము జొచ్చు బాదనకుతోటయుఁగా నొనరించి లీలమై
జము మద మేర్చినాఁ దతని సంగరమందు జయంపవచ్చునే.” 624

ఉ. ప్రేమదలిర్చ నయ్యనుఁగుఁజ్రేయసి పల్కుల నాంకించి నె
మ్మొమున మొల్క నవ్వొలయ ముద్దియఁ గన్గొని యో వెడంగుకాం
కా : మహా కాలకర్మగతి దప్పునె యేరికినైన దీనికై
వేమఱుఁ జింతనొందెడు వివేక మెఱుంగని దాని కై వడికా. 625

అ. వె. భూమిరుహములెల్లఁ బుష్పవలాదికం, బలను గొంతదనుకఁ బొదలుచుండి
కాల మగ్గలంపఁ గాలిచేనైనను, చిచ్చుచేతనైన నఁ జేబుగనవె. 626

- క. జనములచే జనసంతతి, జనియింపఁగఁజేయు నెవఁడు జనుల జనులచే
హననంబొనరుడు నెవఁ డా, తని నీ మదిలోన నెపుడుఁ దలఁపుము తరుణీ. 627
- సీ. ఎవ్వని దయచేత నీరేడు భువనముల్ , నిరుపద్రవంబుగా నిలువఁబడియె
నెవ్వని యానతి నిందుసూర్యులు శీత , తిగ్మప్రథలచేతఁ దేజరిరి
యెవ్వనియాన వహ్నియు వేడిమిని జిల్కె , గడుపు తా శీఘ్రగామియయ్యె
నెవ్వని యజ్ఞచే నిండ్రుండు ఎన్నిచె , నెల్లజంతులమీఁద మృత్యు వేగె
- గీ. అట్టి యాద్యంతరహితు సర్వానుగమ్యుఁ , గాలకాలు నజూపము హుందేహు
సతతస్పృష్టితలయఃప్రసక్తతలు , నామహామహఁ దలఁపు మో కోమలాంగి. 628
- క. పొలతిండిని నేనెక్కడ , విలాపతి కుమారివైన యానెక్కడ ; హా
తలపోయఁగ మన కలయిక, కలికీ ; జలకావృరీతిగాదే తలఁపన్. 629
- గీ. తొల్లి గోలోకమున శౌరితోడ నుండి, రాధికాకావమున విర్వరమును నింత
దనుక నుండితి మివట, బృందావనమున, కింకర బోవుద మీదుఁబమేల యనుచు.
- క. పదివిధముల బోదించినఁ, దులసి తెలియలేక నగవుతోఁ బ్రియువత్త
వ్వులివైఁ బది పెల్లగు ను, మృలిఃం గొన నపుడు గృష్టమంత్రము పెప్పెన్ 631
- గీ. అఖిందుఁబహరింబగు నట్టి కృష్ణ, మంత్ర మాతఁడు దెల్పిన మాత్రముననే
దివ్యవిజ్ఞానబుద్ధితో ధీరయగుచు, వెల్గది సంకోపమున నుండె విభుని మ్రోల. 632
- ఉ. అత్తటి నయ్యనుంగుజెలి నాదబఁ గొఁగిట నాదరించుచు
మెత్తని పూరినెజ్జవయ మించిన వేడుకతోడ గాధమా
చిత్తజాకేళిఁ దేలి సతి చీరచెఱంగున వీవఁగాఁ బరా
యత్రమనస్కుడై నిమరనందె సురారి విచారదూరుడై. 633
- కా. ప్రాతఃకాలమునందు విష్ణువిమతిప్రారంభుడై లేచి ను
స్నాతుండై తెలివట్టుపుట్టయిలు విన్నాణంబుగాఁ దాల్చి ని
ర్భూతామంగళహేతువై తివరు చానస్వర్ణ మాణిక్యసం
జాతంబు ల్పొణిమవహ్నిఁకు విద్యావృత్తి విచ్చెం దగకా. 634
- మ. గజపత్నింబుల నశ్వరత్నముల సద్భాసంబులన్ భూములన్
దివిజనంబులకున్ దరిఁద్రులకుఁ బ్రీతి న్వే నమర్పించి భూ
ప్రణఁ గావకా సుఖ రాజఁజేసి ప్రియభార్య న్వాని కొప్పించి తా
విజయోత్సాహవివర్ధికాంగచితకావిద్యుతకోమాంబుడై. 635

- ఉ. లక్ష మతంగజంబులు త్రిలక్షతురంగముల్ రథంబు లా
 ర్లక్షలు వీర్యవిక్రమబలప్రథితుల్ ప్రధనప్రసిద్ధులౌ
 రాక్షసనాయకుల్ శతవరంపరంగా దవతోడఁగూడి రా.
 రాక్షసభర్త భార్గవపురస్సుఁడై నగంబు వెల్వెడెకా. 686
- చ. ఇట్లు వెడలి వక్రిమనముద్రప్రాంతంబునందలి భద్రవటీతటంబున నొక్క వటవిటవి
 సమీపంబునకుం జేసినరిగి. 687
- కా. భక్తాభీష్టవప్రదాయకుని కుంభద్వ్యామృతమ్మందియౌ
 తిక్తాభీలహలాహలాసితకరోధికా గోత్రనాదాత్మజా
 సత్తున్ శాంతు సహస్రసూర్యనిభతేజశ్శాలి నీషించి న
 దృక్తిన్ సాగి ననున్కరించె నల దేవదేవి పైన్యంబుతో. 688
- గీ. వామభాగంబునందున్న భద్రకాళి, కగ్రమందున్న యెట్టి పదాననునకు
 వందనము లాచరించి దీసనలు గాంచి, నిలువఁబడియున్న నందిముఖ్యుల స్పృశించి.
 చ. భయభక్తుల నిలువఁబడియున్న శంఖచూడుం గనుంగొని చంద్రచూడుం దీర్చిమః
 నోదనుజేంద్రాః జగత్స్పృష్టికారణుండగు వద్మనాథు నాభీవక్త్రంబున విచిత జన్మించె
 నతనికి మరీచి పుట్టె నతనికి వైష్ణవుండు నతనికి కళ్యపుండు నతనికి దర్శిస్తుండు
 నతనికి దనువును నతనికి విప్రచిత్రియు నతనికి దంభుండును గ్రమంబున జన్మిం
 చిరి. విష్ణుసేవావరాయణులై బహుకాలంబు రాజ్యసుఖంబు లనుభవించి ఏదవ
 వైకుంఠంబున కరిగిరి. తొల్లి నీవా దంభునకుఁ బుత్రుండవై సుదాముండను నామం
 బున నతిదార్మికుండవై యుండి రాధికాశాపంబున వివృడు దానవేంద్రుండ వైతివి.
 భగవత్సేవావరాయణులై న వారీయభిలంబుఁ దుచ్చుంబుగాఁ దలంచి ముక్తివత్తువ్వు
 యంబులు జాలకనగాఁ జూతురు. ఇదియునుంగాక, 640
- మ. హరిభక్తుండగు నీకు నాకవతి దాయాదుండు తద్రాజ్యమున్
 హరియింపందగునే? స్వరాజ్యమున పౌఖ్యంబందఁగాఁ జాలదే!
 దురితిం బెద్దియుఁ దత్ప్రతిక్రియల విధ్వానంబగుం గావి మ
 స్థిం మై వీడకయుండు నెవ్వటికి జ్ఞాతిద్రోహపాపం బిలకా. 641
- క. కావున ననురాపతి నా, దేవతల కొనంగి హితమతి న్నివెపు డీ
 భూవలయంబున రాజ్య. శ్రీ వెంయఁగఁ జాలవలలు పేయఁగ రాదే. 642
- గీ. సంపదకు హవి గలదని సంకయింప, వలన దది కాలవశమున వచ్చుఁ దోవుః
 హరిహరిహరిజ్యగర్బులకైనఁ గావి, కాలమార్గంబు దాట కళ్యంబు గాదు. 643

- పీ. కాలవళంబునఁ గాదె ధాత తిరోహి , తత్వంబు మరల నుద్భవముఁ గనుట
కాలవళంబునఁగాదె చంద్రుఁడు కలా , వంతుఁ దొటయుఁ గృతత్వంబుఁ గనుట
కాలవళంబునఁగాదె సూర్యుఁడు ప్ర , తావహీనుండు సంతాపి యగుట
కాలవళంబునఁగాదె ధాతుణి సర్వ , సస్యాధ్యయగుట యూషరయు నగుట
- గీ. కాలవళమున విశ్వంబు గానిపించుఁ , గాలవళమున సర్వంబుఁ గలయు నీటఁ
గాన నమరీతి నెవ్వండు గానఁబోడు . అక్షయం దొక్కఁ డావరమాత్మదక్క.
- న. నేనును దదీయధ్యానసారీణుండ నగుటంజేసి ప్రాకృతయుగంబు లనేకంబులం
గనుఁగొంటి నింక వనేకయుగంబులఁ గనుఁగొందుఁ దదాజ్ఞా ప్రకారంబున బ్రహ్మ
విష్ణులు సృష్టిస్థితు లొనర్చుచుండ నేను సంహారకారణుండనై యుండు ననిన
శంఖచూడుం దీట్లనియె. 845
- గీ. శమనదమనః భవత్కృతములలోన, నన్యథాలాపములు గల్గినయ్యఁ యైన
నించుక యథార్థమును వదిలింతు మీర, లాదరంబున వినుఁడు సమాహితముగ.
- కా. జ్ఞాతిద్రోహము పాప మంటి; బలి రాజ్యభ్రష్టునింజేసి యీ
పాతాళంబునఁ ద్రొక్కదే ; యనురులన్ వండించి వారాశిం
జాతంబొ నునఁగ్రోలదే ; యెప్పుడు రక్షశ్రేణిఁ బీడించు నీ
నీతుల్ ము స్లలనైనఁ జూచెనె ; బుధావీకంబు శ్రీకంధరా. 847
- క. కీడును మేలును వరుసం, గూడంగావలయు ధాతకును వళమగునే
వీడంగొన వీవిశ్వముఁ, క్రీడాఖండంబెకా ప్రకృతివరున కొగిన్. 848
- ప. కావున మున్ను దేవతాపీడితుల మయ్యును కాలక్రమంబున విపుడుద్దతుల మైతిమి.
మరలకును మాకును సహజశక్రత్వంబున నిర్నిమిత్తంబుగా నాలంబులు జరుగు
చుండు; జయాసజయంబులు మేమి యనుభవించు; మట్లుండ శక్రమిత్రసమభావు
లగు మీరలరుదెంచుటయే నా కరుదుగాఁ దోచుచుండె; నింతియకాని మీవలన జయ
మొండెఁ బరాజయమొండె నాకు కీర్తి హేతుఁడని కాని వేతొందు కాదనినఁ ద్రిలో
దమండు ప్రహసితానందగుచు విట్లనియె. 849
- ఉ. రాక్షసనాథః తొల్లిటి మరద్విపులౌ నుడుకైటభుల్ హిర
ణ్యాశీహిరణ్యదైత్యులు వినాశముఁబొందు పెఱుంగవే వరో
జాజీవిచేత ఓవటుల నాలములోపలఁ గూలవేల సం
రక్షణపేతు విగ్రహలరాజ్య మొనంగి ముఖంబుఁ గాంచుమీ. 850

వ. అది కాదేని,

651

క. ఆహరి యానతిచేఁ ద్రిపు, రాహితుఁడగు నేన యప్పు డరుదెంచితి ను

త్సాహంబు నూలుకొని ర, మ్మాహవమున కోహటింక యని వబ్బుటయున్. 652

క. హరునకు వందన మొనరించి, యరదముపై నెక్కి దానవాధీశుఁడు సెం

గరదరణి ధీఁడై స, త్వరముగ నెరికొనియె దనుజవర్గముతోడన్. 653

వ. అత్తఁజి గృత్తివాసుండును దత్తఁజంబున వేల్పుమొత్తంబుల రావించి యున్నంత నుభయపైన్యంబులఁ దుములనమరంబు జరిగె; నట్టియెడ మహేంద్రుండు వృష పద్మని, భాస్కరుండు వివ్రచిత్తిని, జండ్రుండు దంభుని, గాలుండు కాలస్వరుని, హతాశనుండు గోకర్ణుని, గుబేరుండు కాలకాయుని, విశ్వకర్మ మముని, పృథ్వీపు భయంకరుని, మయుండు సంహారుని, వరుణుండు వికంకణుని, హయండు చచుని, నేకాదశద్రుదులు నేకాదశభయంకరులను, నందీశ్వరముఖ్య శిలదానవగణంబులం దాఁకి యుద్ధంబు పేయ నొందొరుల పింహనాదంబులు భూనభోంతరాళంబు నిండె నంత, 654

ఉ. వేలుపులెల్ల దానవుల వేఁడిమి కోంఁగలేక భీతిచే
నలముఁదక్కి వర్వింక వదాననుఁ దాగ్రహవృత్తితోడఁ దాఁ
గోలుచునంగి యద్దనుజకోటుల యేవడగించి పేన గ
గ్గోఁపడంగఁజేసె నవికుంతకసాహసవిక్రమంబులన్. 655

ఉ. దారుజలీలతోఁ బ్రదనధారుణి యెల్లెడఁ గళియు న్మృహ
మారియుఁ ఘోటకంబులను మత్తగజంబుల వీరయోధులకా
బోరనఁజంపి తద్రుధిరముం దగఁ గ్రోలుచునుండ రాక్షసుల్
ధీరతఁదక్కి వర్విడిరి దిక్కులు విక్కిటిలంగ వార్చుచున్. 656

ఉ. అట్టి వియంకరంబయిన యాహవరంగమునందు దైత్యు లి
ట్టఱుఁ జనంగలేక వెఱవందుచునుండ సురారిభర్త కాఁ
గట్టువకాపియై తనదు కట్టెదుటంగల క్రౌంచభేదితో
నెట్టుకొనె న్నెడిం దన యవీకము పొంగి చెలంగి యార్వగన్. 657

ఉ. వచ్చిన దానివాధిపుని వక్షమునం బలువాలుతూపులం
గ్రుచ్చి వియంబుతో రిపువరూధిని బాఱంగ వార్చు నంత, కా
ర్పిచ్చునుబోలి మండిపడి చెచ్చెర పేసల ముట్టడించి క్రో
ధోష్ఠలితాక్షుఁడై శరవణోద్భవు తే రొసరించె రూపణన్. 658

- మ. తెగువ వ్యిల్లునుమాది హెరనుగు శక్తి స్తుగు గావించి తే
జిఁ గడుం జర్జరికంబుఁజేసి శరవృష్టి న్ముంచి వీహారను
ద్యగతుండొ దిననాథుఁ బోల్చెదగు క్రొంచాన్ లలాటంబు దె
మ్మగిం నైవచనఁ జిమ్మటంపఱున్మృతిం బాపెన్ క్షణం బంతటో. 659
- చ. తెలిసి మహేశనందనుఁడు దివ్యవిచిత్రమణివభాఁగి
కలితరథంబు నెక్కి పటుకాండయుతంబగు నొందువిల్లు దా
ల్చి లయకృతాంతువోలిక విశేషరుషాజ్వలనార్పు లొల్క ను
జ్వలదనలాప్త మప్పుడు వివరణజేసెను వారుణంబుచేన్. 660
- చ. దనుజుని విల్లు సారథి రథంబుఁ దురంగమముల్ నిడంబును
దునిమి మఱొక్క విల్గొనిపఁ దుత్తుమురై చమనల్లు జేసి కాం
చననవరత్నకీలితలస్మృతుంబును నుగ్గునూచగా
నొనరిచి యొక్క శక్తిని మహోగ్రత వైచె మరంబుప్రయ్యఁగన్. 661
- చ. అది యశవిప్రపాతము క్రియం బడ మూర్చనుజెంది యంతలో
మచమున లేచి కొండొక విమానము నెక్కి మఱొక్క విల్లు న
మ్మదమునఁ బూని హెరతరమార్గజవంక్తుఁ గప్పి యంత నా
రదః మఱియేమిచెప్పుడు మరప్రముఖ ల్పయమంది చూడఁగన్. 662
- క. అత్యుగ్రంబు సహస్రా. దిత్తవకాళంబు శౌరితేజోవృతమున్
భీత్యావహుగు శక్తిం, దైత్యుఁడు గుహ నేపఁ గ్రోదదర్శిజ్వలఁడై. 663
- క. ప్రళయజ్వలనజ్వాలా, వశివలె నది మండివడుచు వచ్చి మహోర
ష్టలముం దాకుడు నతిదో, ర్పులుఁడు కుమారుండు మూర్చపడియెఁ గుమారా. 664
- క. బోడిమిచెడి కయ్యంబునఁ, గాడుపడు కుమారుఁ గాంచి కాళిక తనదొ
క్రోదంబున విడుకొని కళి, చూడుని నన్నిధికి నేగె శోకముకొడఁక. 665
- గీ. తూరిన కుమారు జూచి మృత్యుంజయుండు, జ్ఞానమున జీవవంతునిగా నొనర్చి
యగ్గంబగు బలమిచ్చి యతనికొడఁ, గాళి నంపించె యుద్ధరంగమున కప్పుడు. 666
- వ. అంత కార్తికేయుం డపూర్వబలసమన్వితుండై వెడలిన నందీశ్వరాదులును దేవ
గందర్వకిన్నరకింపురువులును బఱుతెంచి సింహనాదంబులు సేయుచుండ కాకినీ
శాకిన్యగ్రదఁష్ట్రోగ్రదండలు రణమద్యంబున మాద్యేకపానంబు సేయుచున్న దైతే
ములు భీకరేతస్కులై పలాయితులై నం దానవాధిపుం దోడకుం డని యభయం
బిచ్చి కదైదుట విల్సిన. 667

సీ. అంత కాళిక విలయాగ్నినమావమై , వరఁగిన యాగ్నేయజాతిమేయ
శంఖచూడుండు పార్జన్యశరంబుచే , దావినదంచిన మాన కవుడు
వారుజాత్రుంబేయ వారిందె గాండర్వ , విశిఖంబుచే జగద్విదితముగను
మాహేశ్వరంబును మంత్రించి నైచిన , నైష్ఠికాత్రుంబుచే న్రయ్యునట్లు
చేసిన వీనుతోఁ జెచ్చెర నారాయ , జాత్రుంబు విడచిన సతఁడు సూచి

ఆ. వె. యాన మపుడు దిగ్గి యతివినయంబుతో , నమ్ముతంప మగిడె పాదువగుడు ;
మరల బ్రహ్మశిరము మంత్రపూర్వకముగ , నేయ దావిచేకనే యడంచె. 668

క. నృపుచేత నన్నియత్రము, లవహృతపీఠ్యంబు లగుట కచ్చెరువడి పా
శువతాత్రుం బరివోసిన, నవుడా వినువల్కుపొడఁది యనియె మునింద్రా. 669

క. “పాశువతంబును మృత్యువు, లేకం వితని దరిఁజేరలేదునుట ; యో
హో ; కాంకరి ; తద్భార్య గు, జాళయ యద్దావిఁ జెఱువ నాకఁడు త్రెళ్ళున్. 670

క. హరిమంత్ర కవచమును ను, స్థిరముగ నద్దమజ్జనతి సతీత్యముగలుగన్
హరిహరుల కజేయుండును, జరామరణరోగముల కసాధ్యుండు నగున్. 671

ప. అవి యిట్లకరీరవాణి పరికిన నయ్యత్రుంబు వివారించి ప్రళయాగ్నికలౌపమానంబగు
ఘోరంబునైన దావి నశ్రమంబున నామహస్తఁబునఁ బట్టుకొనుడుఁ గోపఘోర్ఘ
మాననయై యొక్క ముష్టిపూతంబు పేసినఁ దత్కణంబున మూర్ఛితెంచి, 672

ఆ. వె. అంతఁ దెలివివొంది హర్షసమేతుఁడై, భద్రకాళి కెఱఁగి వానరాంత
మగుడు విశ్రమింప నానతిఁగైకొని, రథమునంద యుండె రాక్షసుండు. 673

తరల. కదనసూపతితామరారినికాయకాయచయఁబుంన్
జిదిమి నెత్తురుఁ గ్రోలుచున్ హతశేషులం బరిమార్చి లోఁ
బొదలు రోసముతోడఁ బ్రేవులప్రోవుల న్మెడఁ జాట్టి తా
నదయన్పుత్తిఁ జరించె రోకభయంకరంబగు నాకృతిన్. 674

ప. ఇట్లనర్గళసాక్రమంబున విహరించియు దానవేంద్రు నంహరింపనేరక క్రమ్ముట
శంకరుపాలి కరుదెంచి యిట్లనియె. 675

ఉ. శంకర వీ న్రసాదమున శత్రువులం బరిమార్చితి మ్మి రా
తంకముగా నిశాచరులు తప్పిరి యింకొకమూఁటువేయి వి
శ్వంకిగ దైత్యనాయకుఁ డసాధ్యుఁ డహంకృతు లెన్నిజానినఁ
జంకఁ దొకించుకేని యొక శత్రుతయంబును లేదు నానికిన్. 676

- వ. వాఁ డనన్యకప్రసాద్యుం డగుటంజేసి పాశువతం బభిమంత్రించి వై చునమయంబున.
 క. “పాశువతంబున నితనికి, లేళంబును మృత్యుభయము లేకునుమీ యో
 హాః : కాంకరి తద్భార్య గు, జాళయ యద్దానిఁ జెఱవ నాతఁడు త్రెక్కున్. 878
- క. హరిమంత్రకవచమును ను. స్థిముగ వద్దనుజానతి సతీత్వము గలుగన్
 హరిహరుం కజేయుండును, జరామరణరోగముఁ కసాధ్యుండు నగున్” 879
- వ. అని యిట్లశరీరవాణి వల్కిన నన్యూత్రంబు నివారించి తనవుడు, 880
 మ. నిటలాక్షుండు నిజం బెఱింగి ప్రమథాపింబు గొల్వంగ ను
 త్కటరోషంబున భూనభోంతము లాక్రిందింపఁగా వెల్వడెన్
 బటనంరంభ మెల్లప్పు సంగరధిరాభాగంబుఁ జేరంగ నం
 తట దైత్యోత్తముఁడున్ రథంబుడిగి యానందంబుతో మ్రొక్కిడెన్. 881
- ఆ. వె. చురల వేగమున విమానం బదిష్ఠించె, నవుడు విలయనమయమువికరణి
 కూలి యొప్పె నంత చోద్యంబుగా నంగ, రంబు నూలువత్సరములుజరిగె. 882
- వ. అయ్యవసరంబున. 883
- క. వడవడ వడఁకుచుఁ బడములు, తడఁబడఁగాఁ గేల నొక్కదండముఁ గొని సం
 దడిచేయుచు పాఱుని తై. వడి వేసముఁ దాల్చి కొరి వచ్చె నిజేచ్ఛా. 884
- మ. “కుంజాండ నిర్బంధుండ వృద్ధుఁడను రక్షోనాథః పాత్రప్రియాః
 చరిచే డప్పి వినుం గనుంగొనెడి యానంజేరితింగాని యే
 వలకుం బోవఁగఁజాల నింకఁ గడు స్వల్పంబైన, వీ మేని క
 త్తళమున్ నాకిడి ప్రాణదాతవయి సంధానింపు మానందముఁ. 885
- ఉ. కానరుజర్ జవించు, వడఁకందోడఁగు న్మెయియెల్ల వీసమున్
 గ్రాసము బోదు లోనికి, వర ల్గయివెట్టెడు, వెమ్మపంబునం
 దీపొక కొంత పెచ్చు, కలయేరు మట్టిల్లు, ధనంబునందు పే
 రానలు గల్గుః నక్కటః జరావివృతుపాటుల నేమి చెప్పుదున్. 886
- గీ. అదిగుఱుఁడవంచు నిమ్ను నే నడిగినాఁడఁ, గాని వేవే లొసంగిన హీనమతికిఁ
 జేయి చాఁతునెః వీ వి దిచ్చినను జాలు, మన్నజాట్టిన నా కంతకన్న మేలు”. 887
- మ. అన నొక్కించుక నంశయించి మది నాహః దాఱజేదేవుల
 గవింపఁ నివ్వనయంబుతో నెవుడు నన్యానింతు నే నిట్టివృ
 ధ్దున కీఁగాంచుటకన్న వేఱొకటి యెందుంగల్గినే మోద మిం
 కనుమానం బదియేల మైచుకువు నే యర్పించెద స్వీనికిన్. 888

వ. అని తలచి,

689

క. ప్రాణసమంబయిన తను, త్రాణంబును దీసి నమ్మదంబున మహిగి

ర్వాణున కొనంగె దివిజ, శ్రేణులు కురియంగఁ గునుచువృష్టి తనపయన్. 690

గీ. దాని గ్రహించి యతఁడు మోదంబుకోడ, శంఖచూడునిపోల్కిఁ దజ్జాయకడకు
వచ్చి దాని పతివ్రతాత్వంబుఁ గలఁచె, వక్రవదనకుఁ గలదె యసావ్యమెండు. 691

వ. అంత వక్కడ,

692

క. దానవనాయకు మందటి, పేనల నన్నింటి నల్పశేషముగా వీ

ళానుం దొనరిచి నిహాచి, జానీకము జీవవంతమాగతిఁ జేసెన్. 693

ఉ. కాలమువేచి యంత శితికంఠుఁడు వైచె సురారిభర్తపై

కూలము గ్రీష్మకాలశతసూర్యవిఙ్గప్రభ ముద్గతజ్వల

జ్వలము వజ్రకుల్యము నవార్యము లోకభయంకరమ్ములీ

లాలులితాబ్జజాండముఁ బరాయితకాత్రివనైవ్యజాలముగా.

694

గీ. దానిఁ గన్నాని యతఁడు శత్రుములు విడిచి

యచ్చుతు భజించుచుండె యోగాసనమున

నవుడు కూలంబు పైఁబడి యరదమును న

తండు చూపట్టకుండ దగ్గంబుపేసె.

695

ఉ. అంతట శంఖచూడుఁడు నిజాకృతి పీడి కిశోరయాపుఁడై

వంతగఁ దోచి యప్పుడ నపీనము గోటుననాగతండు న

త్యంతమనోహరం బయిన యానముపై వసించి యేగెఁ గృ

ష్ణాంతికమున్ ముదంబుఁగొని రచ్చట రాదయు వాసుదేవుడున్.

696

చ. ఇల నల శంఖచూడదనుజేంద్రుని యెమ్ములు శంఖజాతులై

వెలసి సురార్చనంబులఁ బవిత్రతఁ గలదె ననేకభంగులకా

గలుముఠోటి తద్దేవులు గల్గినచోటుల మండుఁగాన తూ

ద్రులకును శ్రీలకున్ సుఖముచూడిగనెక్కుడు గూర్చుఁదద్యమల్.

697

క. హరుఁ డద్దానవపతి నం, హరణం దొనరిచి వెన వృషారాధుండై

'యరిగెఁ దనలోకమునకుఁ, మరలు విజిజపురికిఁ బోయి సుఖియించిరొగిన్. 698

వ. అనిన నారదుం డీట్లను.

699

తులసీసంగమవర్ణనము

- ఉ. మానుగ శంఖచూడునకు మానినియో సతయందు వింద్రియో
దాన మొనర్చె నప్పు డందానవహరి యటంచుఁ బల్కి తీః
వానలివాడీ గూడునెడ నాకృతి యెట్టిదిదాల్చె? నేక్రియన్
గాఁగఁగఁబోయెఁ దాని నెఱుంగ న్వచియింపు చుహత్మ నావుడున్. 700
- కా. పీఠాసంయమి! యాలకింపుచుల గోవిందుండు గీర్వాణనం
త్రాణార్థంబుగ విష్ణుకాంబరిని తదైక్యాకృతిం దత్తను
త్రాజంబుంగొని తత్పతీగృహబహిర్వాసంబున మ్మిల్చి ని
స్సౌంబేదైఱ మ్రోయఁజేసె జయముంజాటించు చందంబుగన్. 701
- చ. ముగ్ధుడ పతివ్రతానియమముం జెఱువన్ రజపీఠరు న్మశిం
పఁగ నొనరింప లోఁదలఁచి మాదవుఁడాగతి దుండుతి న్మరం
బుగ నెనదంబుఁజేయ ననఁబోటి పునంబున మోదమంది సౌ
ధగతగవాడిమార్గమునఁ దప్పెఁ కన్గొనె రాజమార్గముగా. 702
- ఉ. పైదలి నాచి గాంచి తనబర్త యటంచుఁ దలంచి పొంగుచుగా
వీడలకుగా ద్విజాపళికి బిజ్జలఁకగా దనవప్రముఖ్యముల్
సాదరవృత్తి విచ్చి వివయంబున నుండెఁ ఁథంబుడిగ్గి దా
మోదరుఁ దానతీరుణినముజ్వలపౌరముఁ జేరె నంతటన్. 703
- క. దానవుఁడంచును బ్రత్యుక్తానం బొనరించి తత్పదంబులఁ గడిగెగా
మానిని జలములఁ దనవరి, దానముచేఁ దడియు నార్చె దత్తజనకుచుగా. 704
- ఉ. ఆలలితాంగి తా మణిమయాననమందు మురారి నుంచి తాం
బూరిమొనంగి యట్లనియె ముద్దులుగుల్కుచుఁ “త్రాణనాథ! నేఁ
జాలఁ గృతార్థ నైతి విఁక జమ్మము సార్థకమయ్యె నాకు ని
ష్ఠాలము పేయఁగా జని రయంబున వచ్చిన విమ్మఁ గాంచుటన్.” 705
- క. స్మితవదన యగుచు సతి శ్రీ, పతిఁ గవి యతికూరులైన బర్హిర్ముఖనం
తతికో జరిగిన యుద్ధ, స్థితి వివ మతివౌఠమెడు న్వచింపుము కరుణన్. 706
- క. నానాపేనాయితపే, నానియు బలవంతుఁడై తనరినట్టి శబ్ది
జానియుఁ దక్కుంగల పే, నావిఃరము గల్గఁగా రణము తరముగదా. 707

- ఉ. ఆందలు నొక్కయొద్దు నిటలాంతరవిస్ఫురదుగ్రహేతికా
స్పందకృతానులోచనఁడు శర్వుఁ దొకం దొకయొద్దు; వారితోఁ
గ్రందెటులయ్యెఁ జెప్పమనఁగా విని శౌరి ప్రితావనాబ్జుడై
సుందరితోడ నద్దనుజాచొప్పునఁ బల్కిన నేర్పుమీఁగఁగా. 708
- మ. దళదంభోజవళాక్షి ! విమ్మ సమరోదంతంబు వాక్రుత్తు నే
జంజాతాప్రవిరోధి పోరునెడ వర్షంబయ్యెఁ బూర్ణంబు సం
కులయుద్ధంబున మ్రుంది రయ్యభిలరక్షోనాయకు ల్లోక మా
కులమయ్యె ఓడి చేసె మమ్ము విగతక్రోధాత్మ్యంబు జెచ్చెరగా. 709
- ఉ. రాత యనజ్ఞఁ బూని విబుధప్రభురాజ్య మొసంగితిగాఁ శివా
నేత యభేచ్ఛగాఁ జనియె, నే వరుదెంచితి విమ్మఁ జూడ సం
ప్రీతిమెయిం బనింగొనిరి వేల్పు బటంచు లతాంతగంధవి
వ్యాతివికాలమై తనరుచోఁ దలిమంబునఁ బందెఁ గాంతతో. 710
- క. అతటి నాతిజేమణి, యాతినితోఁ గూడి కలయునపు సుఖము పూ
ర్వేతరిముగఁ గని విచికి, త్పాతురతం బలికె విట్టుంబుచున్ హరితో. 711
- చ. మతకరి చంద మేర్పడియె మానుగ నీయెడ నవతినతా
వ్రతమును కోలుపుచ్చితి వెనండపు నీ వెఱుగంగఁజెప్ప మం
చతికతినంబుగాఁ బయక నప్పుడు కావలయుంబడత నై
జతమపు నూని మారపుడు చానకుఱంగట విల్పె సంకటగా. 712
- సీ. వచ్చనినన్నెడువ్వలువపై నలెవాటు , మరుటఁ గన్పరిబొట్టు పొదలువాని
రిహమించు కౌస్తుభరత్న మురింబున , నొడలెల్లఁ దొడవులు దొడరువాని
నల్లని మొగుతుల నుల్లసంబాడెడు , పైచాయ మిటుమిట్లు మలయువాని
మొలకన వ్వలపెడు మోముదమ్మియు వన , మాల గళంబునఁ గ్రాలువాని
- గీ. దేవదేవునిఁ గాంచి సందేహ మెడలి , మూర్ఛఁగొని చేకనత్వంబుఁ బొంది మరల
శౌరిఁ గన్గొని నల్కె నాసారపాక్షి , కోపపరితాపములు మదిఁ గుందఁజేయ. 713
- మ. ప్పవ యొక్కింతయులేక యుండు టిది చన్నే ! ఏకు నొక్కింతయే
నవనాంబు నొనర్చుఁ డట్టిఁడు మదియాత్మేకుఁ డన్యార్థమై
కవటోపాయముఁ బూని వాని పనిలోఁ గాఁజేసి తీ వెక్కటా
యువలప్రాయమొ నీహృదంతంబుఁ మేలోర్వంగఁ జూపొవదో ; 714

- క. దోషం బెఱుగని నావతి. రోషముతోఁ జరిపితివు క్రూరుఁడ వగుట
బాషాఞ్కర్షముఁ బొందుము, భాషలు వేయేలయంచుఁ బెర్కెన్ బెలుచన్. 715
- క. తరుణి శపియించి యిట్లతి. కరుణము దోఁపంగ నేడ్వఁగడఁగిన విని యా
కరుణారససాగరుఁ డగు, హరి యిట్లని యానతిచ్చె నానతితోడన్. 716
- మ. మునుదాఁ జేసెను శంఖచూడుఁడు తపంబు విప్పిమ్మఁ గామించి నీ
పును నస్గూర్చి తపంబొనర్పితివి పూపుంటోడి యద్దాన నీ
దనుకన్దానపుఁ దీచ్చ నిస్లంపి మోదంబంది యీల్లెఁ స్మదం
బున నీదేహముపీడి నిశ్చలసుఖంబుం బొందు నిశ్చింతతో. 717
- క. నీ వొనరించిన తపమున, కీవును ఫలమందు దొప్ప నెట్లును సతి యీ
మై వీడినంతటనె నా, దేవివి కాఁగలవు నీవు దివ్యతమపుతో. 718
- క. చిరకాలము నాతో ను, స్థిరభోగము లొదవు నీవిస్మయమగు కళే
బరమది గండకి యవఁగాఁ, బరఁగును బుణ్యప్రదప్రవాహినియవఁగన్. 818
- వ. నీ పెన్నెటిగుంపు కులసివా దవరి త్రిలోకిజనతామనతాపత్రయంతాలవిత్రంబగు పత్ర
లతాంతంబులబొప్పి తత్పత్రసుమంబుల దేవతాదధనం బొనర్చినవానికి సర్వకామ
దంబై యెసంగు; గోలోకవిరజాతీరరాసబృందావనంబులను, చందనచంపకమాధవ
కేతకీమాలికామాధవీకుందకురువకవకుళముఖానేకలతాపరివేష్టితంబైన యావాసంబు
నీకగుఁ; దులసీతరుమూలంబున నమస్తదేవతీర్థంబులు నెలకొనియుండుఁ; దులసీ
దళనంస్పర్శవమాత్ర నరుండు పౌరదురితక్షయసిద్ధింబొందుఁ; దులసీవత్రతోయ
పేవనంబువలనఁ గోటితీర్థంబుఁ గ్రుంకులిడిన ఫలంబు దొరకొనుఁ; దక్షులంబుల
విష్టదేవాభిషేచనంబు లొనర్చిన సుధామటనహస్రాభిషేకంబున కెక్కుడు ఫలంబు
వెక్కుఁనఁజేయు. కా ర్తికియం దొక్కకులసీదళంబు పాత్రున కీగి మాత్రంబున
గోనహస్రదానఫలంబు లభియించు; మృతికాలంబునఁ దులసీవత్రతీర్థం బించుక
సేవించు నరుండు విరస్తనమస్తకీర్తియందై కాళ్యతవిష్టులోకవివాసుండగు. విర
తంబుఁ దులసీతీర్థంబు సేవించువాడు లజ్జేశ్వమేదఫలంబు లనుభవించు; దులసీ
దళధారులును దక్కొండవిస్మితమాలికాదారులును విరతవైకుంఠవివాసులై నీరోగం
బులగుభోగంబు లనుభవించగలరు; కులసీదళంబింపై దొలంగంద్రోచిన నరుండు
కాలసూత్రంబునంబడి యాచంద్రార్కంబుగా యాతనలం బొందుచుండుఁ; దులసి
ముంగల మిథ్యాశవథంబులు పలికినవాడు కుంభీవాకంబునఁ గూలుఁ; బూర్ణిమా

మాద్వాదశీ సంక్రమణములఁ దైలాభ్యంగనం బొనర్చెనేని త్రిసంధ్యలఁదులసీపూజా
పరతంత్రుండగు నరుండు హరిపార్శ్వవర్తియై యుండు. నీవు ద్వీపసీరూపంబున
లవణాంభోరాశి దేవివై యుండుతఱి నీ శాపంబునఁజేసి నేనును భరతవర్షంబున
తైలరావధారివై నందకీతీరంబున వసియింతునని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొంది
ననవుడు,

720

సావిత్రి పూజాది కథనము.

క. పావనమై మీఱిన తుల, నీవృత్తాంతంబు వింటిఁ జెప్ప లలరారన్
సావిత్రికథను విన నెం, తే వేదుక నొడమె దానిఁ దెల్పు మహాత్మా. 721

గీ. ఎవనిచేత సావిత్రి యుద్భవముఁజెందె, వేదమాతృక యను వార్త వెలయనేం
మొదల నెవ్వఁడు వేసెఁ దత్పూజనంబు, విదవఁ దత్పూజనంబుఁ గావించిరెవరు

క. నా వివి నారదమునికిం, దా వినుపం గడఁగె నిట్లు నారాయణుఁ దా
సావిత్రిచరితమును విను, మా వేదసవిత్రి యన యథార్థము వత్సా. 723

ద. మొదలను దత్త్రీయాజనని పూజనముం బొనరించె కత్తిలోఁ
గురురంగ దాత ప్రాతః పలుకు ల్వదియించె; నటన్ సమస్తకో
విదులు భజించి; రశ్వపృథివీవతికొల్పె ననంతరమ్మునన్
బదపడి నల్గువర్ణములవారు భజించిరి ప్రేమమీఱఁగన్. 724

క. అన నారదుఁ డానారా, యణువింగని యిట్లు లనియె నశ్వవతి యనం
గ నెవం, దతండు సావి, త్రివి బూజించుట యదెట్లుఁ తెలుపు మహాత్మా. 725

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లు వచించెఁ దొల్లి భద్రమండలమ్మున నశ్వవతి
యనురాజు భర్మనిరతుండును రిపుశాసకుండుమనై రాజ్యం బొనరించువాఁడు. 726

క. మూలతి యనఁగా నొప్పెడు, లీలావతిఁ దొల్లికొరి లబ్బులచెలియన్
బోలి వరించెను నానతి, బోలిన పువ్వులుఁబోడిఁ బొడఁగన మెదటన్. 727

క. అనతికి దైవయోగము, చే నంతతి గలుగదయ్యెఁ జిత్తములోనన్
దా నంతతిబొందెను నెం, తే నంతాపింపఁదొడఁగె దేహము దణుంగన్. 728

ఉ. పుత్రులు లేరటంచు మది బొక్కుచునుండి వసిష్ఠనాజ్ఞ సా
విత్రిని భక్తిఁ గొల్పియును విద్యలఁ బొందఁగలేక తా నహో
రాత్రము మానసంబున భరింబుగఁ జింతపహింపుచుండె నీ
దాత్రిని బుత్రులం గనని తన్నికిఁ జింతయనంగ నద్రమే. 729

- చ. విరళము చింతచేఁ జివుకు వీరజలోచనఁ గాంచి యశ్వథూ
వరుఁ డను వీరమేది తగవా మగువా నెగు లూహఁ నింక నే
వెరవుననేవియుఁ— క్రుతసన్నిధి గొల్పినఁ గల్గె పుత్రుఁ డం
తురువడి బోధ చేసెను నయొన్నతి మీఱఁగ పారసాక్షికిన్. 730
- క. సావిత్రిపూజనమును, గావింపఁదలంచి బుధవికాయంబుతో
దేవేరితోడఁ జనియెను, భూవరుఁడు తపంబుసేయఁ బుష్కరమునకున్. 731
- మ. సతితోడన్ శతవర్షము ల్నియతిమై సావిత్రిఁ బూజించియుఁ—
సుతులం గాంధఁగలేక యోఁడు కడు నోకించుచున్నంత నీ
వతిభక్తిం బదిలక్ష లిక్కరణి గాయత్రిన్ జపింపంగ వాం
చితముల్ సేకులునందుఁ బొక్కిరిబిడోచెన్ వ్యోమమార్గంబునన్. 732
- క. అచ్చొట కయ్యవసరమున, విచ్చేసెఁ బరాశరుండు వృధిపీవతి యా
నవృతికుని కర్పాదిక, మిచ్చి కుట్రశ్చ లదిగె నేదినకర్త్రీ. 733
- వ. అంక వాపరాశరుండు సంకపించి రాజున కిట్లనియె. 734
- క. రాజున్దిః వినుము నీవీ. యోజను సంకల్పసిద్ధి నొందెను గాయ
త్రీజవముం బదిలక్షలు, గాఁ జేసిన నరున కెల్ల కామ్యము లబ్బున్. 735
- నీ. ఒకమాటు గాయత్రి మచ్చరించినచో న , హర్షవంబగు పాప మణఁగిపోవుఁ
బదిపార్లు గాయత్రి వతియించినంతనే , పాపం బహర్నికాభవ మదందు
నేమార్లు జపియి వ వృజివంబు వత్సరా , ర్హితమైన నపుడ నశించిపోవు
లక్షగాయత్రి దలంచిన జన్మకృ , తంబగు బలుదురితంబుఁ దోఁలుగు
- గీ. అన్యజవ్యజునుగు పాప మణఁగును దళ , లక్షలు స్మరింపఁగా శతలక్ష లాత్మ
నెరికొలుప న్నన్యజన్మసంకలితమైన , పాతకం బవపీతమౌ భూతలేంద్ర. 736
- చ. అనుదినమందు సంధ్య విడనాడక భక్తివి మూఁడువేళలం
బనిగొనిచేయుమీ వది కుటంబగు సంధ్యఁ ద్యజించువాని కూ
ద్రునివలె వివకార్యముల దూషితుగాఁ గమఁగొందు రట్టివాఁ
దొనరుచు వున్న మానవుని నొందదుసూనె కురంగభూవరా. 737
- క. యాఁజ్ఞీంబును సం, ధ్యానందన మెవఁడుసేయు వాకం డుర్విశా
జీవన్ముక్తుండై తే, జోవంతుం డగుచు వెలయు ఖోజీసథా. 738

- మ. హరిమంత్రాహతుః శత్రుజీవియును సంధ్యాహీనుః శత్రుజీవియున్
హరిపూజారహితుండు క్రూరుఁడు ముతుస్సాతాన్నపీరాన్నత
త్పరుఁడు న్యార్థుపికుండు ధావకుఁడు విద్యాకన్యకాక్రేతయో
దరణీదేవుఁడు దర్పమేది విషకిక్తంబైన వర్సం బగుఁ. 739
- గీ. బ్రాహ్మణుండయ్యు సంధ్యను వార్వదేవి, వాఁ దొనర్చిన విండతర్పణముఁ గొనఁడు
పితరు; లవ్యాఁడు పూజఁగావించెనేని, మరలు గైకొన నొల్లరు ధరణీనాథ. 740
- క. ఇనుఁ డుదయంబును గాంచుట, యును నిద్దుర వీడనట్టి యుర్విదేవు
డనువచుకళాధ్యుడైనను, విను కోఱులైని సాము విదముగ నుంచుఁ. 841
- క. ఈవిధి గాయత్రీపూ, జావిధి యంతయును భూమిజానికిఁ దెలియం
గా వివరించి వెనం దన, యావాసంబునకు మోవి యరిగె ముసీంద్రా. 742
- ఉ. తావసుఁ దేగునంతట ముదంబు పువఁబుగఁ జెంది యశ్వరా
శ్రీపతి మూఁడువేళల సరిత్తటమందు వసించి నేయివే
తేనలు సంజపూజనము దీక్షితుడై నెరవేర్చి లోనినం
తావము వాయఁగా నభిమతంబును బొందె జగద్ధికంబుగన్. 743
- వ. అది యెట్లన్న, 744
- క. మిత్రవ్రణాన్వితను సా, విత్రివి ధ క్రిప్రప త్తి వినుతించిన యా
దాత్రీరమణునిఁ గవి సా, విత్రియు దయమీఱఁ దల్లివిదమునఁ బలికెన్. 745
- మ. ఊతిసాలోత్తమః నేనెఱుంగుడును మీచిత్తంబలం బొచ్చి వాం
చితముల్ కూఁతును బొందఁగాఁదలంచి చేసె నిష్ఠ పీకాంత న
త్తుకుఁ బొందం దప మీ వొనర్చితివి సంతోషంబు వాటిల్లె ని
ష్ఠ తమాజాతను బొందుమా, కడవటం బుక్రండునుం గల్గెడుఁ. 746
- క. అని దీవించి చివాచనఁ, జనె నాసావిత్రి ధాతజగమునకు నృపుం
డును వనఁబోఁడియు నంతటఁ, జని రాత్మని నామునకు నుప్రీతిమెయిన్. 747
- మ. చని యాదంపకు లిర్వు రత్యధికవిష్టం బూచి సావిత్రిపూ
జనముల్ నల్పుచేసుండ నొక్కతఱ నాచంద్రాన్య గర్భంబునన్
వనితాంత్స మొకర్తు పుటై కుబలగ్నంబందు సావిత్రి పొం
పున రాజిల్లుట నట్ల నామకరణముంజేసె రాజయ్యెడఁ. 748
- క. లాలన మొప్పఁగ దాదులు, కాలికనుం బెనుచుమంక వర్ధిల్లె శర
త్కాలాదిపక్షిశిశుల, బోలిక నంతంతకు నృముజ్జ్వలకలంబన్. 749

- ఉ. మానవనాథు కూతు రనమానవిలాసవిభాసరూపరే
ఖానవమోహనాంగియయి గానకళ న్నైతికల్గి సర్వదా
త్రీవరనాదమౌళిమణిదీధితిదీప్తపదాబ్జునికా రతీ
మానవతీమనోహరనమానవిలాసు వరింపనెంచుచున్. 750
- ఘ. సరసాశీజనపేవ్యమానయయి యచ్చాగోష్ఠి నుండంగ న
ర్వరసామండలిఁ బొచ్చి రాసుతులలో రమ్యుండు కాదుజ్యకాం
తరసానూనమనస్కుఁ డంగభవసౌందర్యాన్నికుండౌ ధరా
వరసూనుండెవఁదొక్కొక్కపేర్కొనుఁడు మీప్రజ్ఞల్ విచారింపుదుకా. 751
- ఘ. ఆని సావిత్రి వచింపఁగా నొక వయస్కారత్న మూహించి యి
ట్లనియె న్నవ్విదిగంతరాఖిలధరావ్యజ్ఞతృజాతాశిరో
ననఘం దాకృతిమీనకేతనుఁడు విద్యావంతుఁడు వీర్యుఁడుకా
దినకదప్రతిమానతేజుఁడు ద్యుమత్యేనాత్మజుండౌ జామీ. 752
- చ. అతనికి సత్యవంతుఁడను సార్థకనామ మెనంగు వాని కె
వ్వతె సతియై నిరంతర చుపారసుజంబులఁ బొందనున్నదో
మతి కెఱుఁగంగరా దనిన మానవనాదకమాజ యెంతయుకా
గుతుకముఁబొంది తండ్రీకడకుం జని చెప్పెను దచ్చరిత్రముకా. 753
- కా. ఖామీకుండు తదీయజల్పముల కామోదించుచుం బుత్రికా
ద్యోమత్యేనికి నిచ్చి పెండిలి కుఠోదరక్కంబుగాఁ జేసి యా
జామాతం గడుసత్కరించి వివిధాజ్ఞానేయగాణిక్యనా
నామాణిక్యము లాదిగాఁగలుగు కానక్కల్ పెక్కు లిచ్చెంగృహన్. 754
- చ. కొమిరెకు నట్లుకామకలు కొల్లలుగాఁగ నొసంగి భర్తృదే
శమునకుఁ బంపఁగాఁ దలచు సందడినుండఁగ లేకలేక య
బ్రహ్మగమ గంచి పెంచి యచిరంబుగఁ బెద్దగఁజేసినట్టి ప్రే
మముగల తల్లి ముద్దులకుమారిక నంకముఁ జేర్చి యిట్లనున్. 755
- ఉ. పుత్రులు లేకలేక తలఁపుల్ మునుముట్టఁగ నెట్టికేసి సా
విక్రసి గొల్చి కాంచి నినుఁ బెంచియుఁ బెద్దగఁజేసి యందిరా
పుత్రునిబోసి నీమదికిఁ బోలినవానికిఁ బెండ్లిజేసి లో
కత్రయమౌన్యుడై వెలపెఁగాదె భవజ్ఞునకుండు నేటికిన్. 756

- ఉ. మానిశవైఖరి నృగనిమాటలకుం జవదాఁటకుండి యా
జ్ఞానుగుణప్రధార మది సద్రవత మంచుఁ దలంచి భర్తృపే
వానిరపాయవై సకలబంధుసుహృజ్ఞనకోటిఁ బ్రోవు మా
నాని లోకము ల్వాగద నబ్బెడు దాన యశంబు పుత్రికా. 757
- క. భావిశ్రేయఃపికతే, శీవనములు కలుషపవనలేలీహానముల్
జీవనములు జన్మక్రయ, పావనములు ప్రాణనాధువరపేవనముల్. 758
- కా. ఏపుణ్యంబు నెఱుంగ వింతకును బ్రాజ్ఞేకుండు దైవంబు ను
మ్మీ; పుట్టింటికి పెట్టింటికిఁ గడున్నేల్పేరు దేవమ్మ; నే
నాపారీజిత వత్త మామలయెదన్ బాటంపు మాయమ్మ; నిన్
జేపే క్రమ్మఱఁ దోడితెచ్చెదఁ గుమారీ; చింతించోకుమీ. 759
- చ. అని విహితప్రకారమున నాత్మజకు నృతిచెప్పి యంత జా
తిన నెఱిమంచు గోట నవరించుచు ముద్దిది పీఠకొల్పినకా
మనతరతూర్యరావము లబంధములై చెలఁగంగ నాథతో
ననుదివనప్రయాణమున నాత్మపురి స్వసియించి యచ్చటకా. 760
- ఉ. సంతత మాకుభాంగి పరివర్యల నెంతయు వత్త మామలన్
సంతనమందఁజేసి పరిచారకుం దయఁబ్రోచి రేవగర్
కాంతునకుకా ముదం బొదవఁగా వతిభక్తిఁ జరించుచుండె ని
శ్చింతత సత్యవంతుఁడును జేదెను గూడి సుఖించెఁ బ్రేమతో. 761
- మ. యువరాజై కవిరాజులన్ మనుపు చతుశక్కుప్తకార్యంబులన్
కువి విష్కంఠక మాచరించి యతులాభోగంబులందొంది కా
లవిదిన్ రాజ్యముఁ గోలుబోయి పురినిల్వన్ సిగ్గుచేఁ దాపహా
టవికిన్ వృద్ధులు తల్లిదండ్రులకుఁ దోడ్పాటై చనెం గాంతతో. 762
- క. వన్యాహారమొనర్చు చ, వన్యాదృశభక్తిఁ బితల సరసికొమరు సా
మాన్యప్రక్రియ హయరా, ట్కన్యామజేగూడి దినముఁగదపునుండెకా. 763
- క. ఈరీతి సత్యవంతుఁడు, పీఠజనఱు దుదయశిఖరి నెంకొనుడుం గం
తారమున వలసమిక్కుక, లారసి తెచ్చుటకు జనకునానతిఁ జనుచో. 764
- చ. అరవిమునంబు నాధువిరహంబు సహింపనిదోటఁ గాంతుతో
వరిగెఁ దడియవత్తి; యతఁడట్లు వనంబునకేగి యొక్కటా

- మిరుహమునుండి జాతీవదీ మేనుదొఱంగినఁ జిత్తమందు న
త్తరుణీయుఁ జింతనొంద కతిధైర్యమున వ్యసించె మంగలన్. 765
- ఉ. కాటుకకొండఁబోలి తనుకాళిమదిక్కులఁ జిన్నపీఠకుల్
దీటుకొనంగఁ బెల్లెరగలి న్వెనఁజల్లెడు కన్నుదోయియై
మాటికి మెల్కివారి విషమంబగు దంష్ట్రలు దీటుకొంచు న
చోటికివచ్చెఁ గాలుఁ దొకశూలము కేలదరించి యుగ్రుడై. 766
- క. మృతినొందిన రాసుకు నం, చితమతి వంగుష్ఠనిభునిఁ జెచ్చెరఁగొనుచుం
విత్తవతి క్రమృతఁజనుచో, వెఱిగొనకయె తరుణి యముని వెనువెంట జనెన్. 767
- క. తనవెంటదీఁ జనుదెంచెడు, వనిత వీక్షించి మధురవాక్యముల యముం
డను నిట్లు పాంచభౌతిక, తనవున నీవెందుఁబోవఁ దలఁచితి వదిలా. 768
- చ. చుగనిని గూడివచ్చుటక మానుము, మానుము పాంచభౌతికం
బగు తనవున్ విరావ హృదయాదిపుకోడఁ జనిందలంతువే
మిగుల నకాశ్వతంబయిన మేమన నాపురి కిట్లు వచ్చుటల్
నగవగుఁగాదె నాపుర మనశ్వరంబుంచును నీవెఱుంగవే. 769
- క. ఆయువు నిండిన నీవతి, కాయంబుఁదొఱంగె నిఁక న్వకర్మఫలములన్
నాయంట ననుభవించుట, కైయదుదేరఁగలఁ దింకఁ గలగఁజుము నతీ. 770
- పీ. కర్మంబులనుజేయఁ గల్గును జన్మంబు , మఱిజంబు తూరినంపదలు గల్గు
నిడుమలు నంద్రిల్లుఁ బొడవగుదుఁబులు , లడఁగును పౌఖ్యముల్ దొడరుచుండు
బొరిందరిపదంబుఁ జూఱఁగాఁ గొనుటబ్బు , బ్రహ్మపుత్రత్వంబు బడయనగును
హరిదాసుఁ డగును జన్మాదిహీనుండగు , నమరును సృష్టామ్యములనిద్ది 771
- గీ. పొనఁగు విష్ణుపాలోక్యాదిముక్తులైల్ల , విబుధమునిరాజునురాజవిష్ణురాజ
రాజకేఱిరకావాప్తి రాజిలంగఁ , తెలఁగు నెయ్యెడలనుజూడ జీవునకును. 771
- క. ఇమ్మహిఁ జేసిన కర్మన, శమ్మున సుఖదుఃఖములు యశమ్మపయశమ్మున్
బమ్మెరయగు రూపము న, ర్వమ్మును గర్మమున ననుభవంబగుఁ దరుణీ. 772
- చ. కడమయొకండు లేడిక జగంబున జీవునిఁకములమై
బడిబడి సృష్టాగ్యములుఁ బ్రాప్తములొను నశించు దాన నీ
యొడయఁగు ధాత్రిలోనఁ తదవౌండి చరించి గతింకె; దీనికై
యడఁగనేల గోలవయి యంగవఁ యూఱుమింక నాపురున్. 773

క. కాలుని వచనం బాసతి, యాలించి ముదంబుకోడ నప్పుడు తనదొ

గోలతనంబున నతనికి, జాలించి బుట్టించి యొక్క నందియ మడిగెన్. 774

వ. మహాత్మా : కర్మ మనునది యెద్దాన జనించు : దానికి హేతువెద్ది : తత్కారణం
బెవ్వండు : ప్రాణంబులు బుద్ధియు జ్ఞానంబు నిందియంబులు ననునివి యెట్టివి :
తద్దేవత లెవ్వ : జీవాత్మకుఁ బరమాత్మకుం గల్గిన తారకమ్య మేమి : యనుగ్రహిం
పవే యనుడు దండదరుండు వెండియు నిట్లనియె. 775

చ. పరిమనతివ్రతామణి కుళంబగు ప్రశ్నముజేసి తిట్టు లె
వ్వరు ననుఁ గోరఁటోరు విను వారక కర్మఫలానుభవియై
హరిపదభక్తిగల్గి తృణహాటకముల్ సరిగాఁగఁజూచు నే
నరుఁ డతఁడాధిపృథ్వ్యజననవ్రతిపక్షిఁడు ముత్తరుం జూపి. 776

గీ. వేదచోదితకర్మంబు విహితమగును, క్రుతిరహితకర్మ మెపుడు సంగతముగాదు
హేతురహితంబు సంకల్పహీనమైన, దేవవేదయే పరమభక్తిప్రపంచు. 777

వ. ఓనతీమణి : భగవంతుండగు పరమాత్మయే కర్మస్వరూపుండు హేతుభూతుండు
నగు. నదవద్దేదరూపంబగు జ్ఞానంబు వానావిదంబై పరఁగుచుండు; బుద్ధియు జ్ఞాన
వీణంబు; దేహికి బలయాపంబులు ప్రాణంబులు; రూపంబును జ్ఞానభేదంబై పరఁగు
చుండు; బ్రకృతివరంబు వ్యవ్యాపకంబును నిర్గుణంబు నగునదియే పరమాత్మ
యనంబడు; బ్రాణదేహిదుల భరించునదియే జీవాత్మ యనఁబడు; నోపతివ్రతా
రత్నమూ : దీన నీసంకయము దొలంగెఁగదా : యింక యభేచ్ఛం బొప్పునుడు
సావిత్రి యిట్లను. 778

ఉ. ఎచ్చటికేగుదాన హృదయేక్యరుఁడుం దగు జ్ఞానసింధువీ
విష్ణుబిమండఁ జెప్పఁదగునే నొకప్రశ్నకు మత్తరంబు వా
క్రచ్చి యనుగ్రహింపుము వియాధిగ నాపుడు దానిమాటకు
నైచ్చి నతీమణి : యడుగుమీ మది సంకయమంచు విల్పివఁ. 779

సీ. జీవుఁ డేకర్మంబు నేసి యేమేజన్మ , లంచు దా మద్భవం బిండుచుండు
ఎట్టికర్మంబుచే వింద్రత్యమంగొను , నరక మెద్దాన సందర్శమగును
పీఠమున ముక్తి చేకొనఁదగియుండు , గురుభక్తి యెద్దానఁ గురురసగును
మఖదుఃఖములఁ జేయఁజూచు నేకర్మమ్ము , లానుయె మెద్దాన నానహించు

- గీ. అంధుఁడును కాణుఁడును వంగు వంగహీనుఁ , డల్పజీవుండు దేనిచే నగుదు రిలను
పదవు లెద్దావివలన సంప్రాప్తమగును , దెల్పవే నాకు దయతోడ భీవరేణ్య. 780
- మ. సదయుండెఁచుఁ గృతాంతుఁ డిట్లనియె నోసాధ్వీశోరత్నమా
పదుమూఁదేడుల ప్రాయపుంగలికి విద్యద్ జ్ఞానియోగీంద్రుఁడ
మదిసూహింపనిద్రక్కఁజేసె దిదియానందంబు చేకూర్చె నీ
కెది యిష్టం బది దెల్పు మిచ్చెదమ నీయాత్మేకునింకాకిఁకన్. 781
- గీ. భర్తలేఁడటంచుఁ బరితాపమందకు, మఖిలసాధ్యులందు నగ్రగణ్య
వై నుతింపఁబడుదు వా రతిపోల్కి మాం, గళ్యసిద్ధి నీకుఁ గలదునుమ్మ. 782
- వ. ఆనవుడు సంతపిల్లి సావిత్రి యిట్లనియె. 783
- అ.వె. సత్యవంతువలన సంతతి నాకును, నాదుమామకు నయనములు మఱియు
రాజ్యలాభమును దిరఁబుగ నాకంద్రి, కాత్మజనులు గలుగునట్లుగాఁగ. 784
- వ. ఆమగ్రహింపవలయు. 785
- క. ఆనవుడు నట్లయ్యెడు నీ, మనమునఁ గలకోర్కు లవి శమనుఁ డనఁగా దే
ననదులకర్మవిపాకము, వినిపింపుమటంచుఁబల్కె నినయముతోడఁగా. 786
- ఉ. జీవుఁడు కర్మశేషములచే ముఱియఁబములగా భరించి నా
నావిధయోమలందు జననంబులు సంచికకర్మలొకన్
దేవవిభుత్వము న్నురవతిత్వము భోగము రోగమందు రా
జీవదళాక్షిః సూక్ష్మముగఁ దెల్పితిఁ దక్రమమెంచి చూడుమా. 787
- వ. ఆనవుడు, 788
- అ.వె. ధర్మరాజః యెట్టి కర్మంబు లొనరించి, త్రిదివరోకముఖ్యపదవులెల్ల
ధరణిజనులు గాంతు దయనావతీఁగదే, యనిన నకఁడువలికె నతివతోడ. 789
- క. దానంబులందు మత్తమ, దానము లోకమున నన్నదానమునుమ్మా
దానికిఁ గాలక్రమమును, న్యూనాధికవర్ణభేద ముండదు మదతీ. 790
- నీ. అన్నదానంబుచే నలవిష్టురోకంబు , వష్ట్రదానంబుచే వాయువదవి
తల్పదానమునఁ జంద్రజగన్నివాసంబు , యానదానమునఁ దోయవతిజగము
దీనానమున స్వాహాపాలువాసంబు , ఫలదానమునఁ ద్రిదివస్థలంబు
తిలదానమున పార్వతీదవావనదంబు , దంతిదానమున నింద్రత్వమబ్బు

- గీ. కన్యకాదానమునను నక్షత్రనాథు , లోకమున పడునల్లారు నాకవతులు
దనుక స్వర్వేశ్వరతోడ మోదముననుండి , ప్రియసతింగూడి జన్మము లేవయి గడవు.
- గీ. ఉభయతోముఖమగు గోవు నొనగువాడు, హేమరత్నాదికంబుల విచ్చువాడు
సప్తసంతానవిధులను నల్పువాడు, కోరికి దీరంగ నిచ్చు వైకుంఠమందు. 792
- గీ. అశ్వమేధంబు రాజసూయంబుఁ జేయు, నరుఁడు సురపతి యర్ధాననమున కర్హుఁ
దేవునుజునకు నేచి దేవీమఱంబు, ముఖ్య మన్నిటికన్నఁ బ్రపుల్లనేత్ర. 793
- మ. వినుమోనుందరి : సర్వయజ్ఞముల దేవీయజ్ఞమే మేటియై
చనుఁ గావ న్నరసీజగర్భుఁడును నీకానుండు పద్మాక్షుఁడున్
మనువుం దక్షసనక్కుమారులును నన్మానించి కావించి రెం
డును దేవీమఱ ముత్తచుంబనుచు నుద్దోషించు వేరఁబులుకా. 794
- క. కావున ననుదివమందుం, దేవీపాదార్చనంబుఁ దీరిచి తగఁద
న్నైవేద్యము భుజియించి వి, జావానముఁజేరి మగనియాన విడువుమా. 795
- వ. అవి న మహాత్మా : సరకకుండంబులు నానావిధంబుల నుండునని వింటి వాని వేర్వేరి
నెఱింగింపు మనవుడు నోనతీసుఁజీ! దుష్కర్మంబు లొనర్చువారేగు సరకకుండం
బులు వహ్నిత ప్రవిజ్ఞాత్రదుస్సహదులను నజునదికుండంబులు గంపు. అచ్చట
భయంకరులును శక్తిహస్తులు దయాకూమ్యులు పింగరోచనులునగు చుదీచుకింకరు
లనేకులు గలరు. అట్టి యీకుండంబులు విష్ణుభక్తులు యోగులు స్వధర్మవిరతులు
మున్నగువారు గన్గొనకయె యుత్తమలోకంబుల కరుగుదురు. 796
- క. హరివేదాపరతంత్రులు, వరయోగవిభుధమతులు వ్రతులు తపస్సుల్
ధర బ్రహ్మచారులును వీ, వంకంబునఁ బడరువారు నాశితవృజినుల్. 797
- మ. బల మొక్కింతయులేని బంధువుల దుర్వాచావిధి వ్యాధికా
త్ములగాఁ జేసిన వహ్నికుండమునయందుం ద్రుంగి మైవెన్నియన్
గలుగుకా రోమము లన్నివర్షములదాక విల్చిల్చి యాపీడ ను
దృఢికుండై నకుయోనియందుఁ బొడమున్ జన్మంబులన్ మూడిటన్. 798
- ఉ. అతవతపుండ్రై కడుక్షిదాతురుండ్రై ద్విజుఁదేగుడెంచెనే
నాకవిఁ గొంచుఁబోయి కడుపారఁగ నన్నముఁ బెట్టనట్టి యా
పాతికి తప్తకుండమునఁ బాల్చిడి పెక్కుయుగంబు లుండి యా
భూతలమందు పక్షితమవుం గొని పొల్చులు నేడు జన్మముల్. 799

- చ. అనువనలందు శ్రాద్ధదినమందు నహస్కరువారమందు నం
క్రమజములందు పత్రములు జెఱఁగొగముఁజేయు మానవా
ధముఁ డలజెరకుండమునఁ దాపముఁ జెందుచునుండి పెక్కుక
ల్పము లరుగంగ ఛావకకులంబునఁ బుట్టును నస్తజన్మముల్. 800
- చ. హరిహరహేమగర్భులఁ దదంగముల న్మఱి వారిమంత్రముల్
పరిభవ మాచరించు నరపాలనుఁ దెంతయు జెంకుండమం
దఱువదివేయెండ్లు పెను యాతనలం బడి కుంది విష్ణుటా
ద్విరసనమై జనించి పరివేదనఁ బొందుచునుండు సుర్విల్. 801
- గీ. దీనిఁ బోలి పాపార్తిదమైన కుండ, మింక నొక్కటిలేదు లే దిలను ; దేవిఁ
బరిభవించిన జనులకుఁ బాపములు తెల్ల మొదటిదై పరఁగుకతన. 802
- చ. సుతులను దల్లిదండ్రులను సోదరులన్ గురువు న్నతి స్తుతీ
షితులను జేయనట్టి కొలచే గరికుండములోపలఁ శర
చ్చతమగునంతకు ప్పిరిచి తద్గరముఁ బుజించుచుండి యం
చితగతి భూతమై పొడమి చేద్దడుచుండు నిరంతరం బిలన్. 803
- స. అతిధిన్ గాంచి తిరస్కరించునరుఁ డయ్యావేళలం దా నొసం
గు తిలాంబుల్ గొననొల్లకుండ్రుపితరుల్ క్రూరవ్యధంబుండుచుఁ
శతవర్షంబులు దూషికాంతమునఁ బైకాదాకృతిం దార్పియున్
శతవర్షంబులు దాత్రి ద్రిమ్మరి తుదిన్ ధన్యత్వముం బొందెడుఁ. 804
- మ. మును దా నొందొక యర్థికిచ్చిన ధనంబుం గ్రమ్మటా లాతికిఁ
గొనుమం చిచ్చిన భీకరంబగు వసాకుండంబునం గూరి డు
ర్జననం బొప్ప శరచ్చతంబు కృకలానత్వంబునుంబొంది పె
న్వవటం జెందఁగ మానవుండగుఁ గడున్ దారిద్ర్య మేపారఁగన్. 805
- క. మరభూమరమావ్యంబులు, హరియించినయట్టి మర్త్యుఁ డఱువదివేల్పు
త్వరములు మలకుండికఁ బడి, పురువై జనియించి వగలఁ బొగులుంబిదవన్.
- క. తనతై యన్యవి జంపిన, మనుజుఁడు వేవేయెండ్లు మజ్జాకుండం
బునఁ బడి శకిలేకుక్కుట, తనువుల దరియించు మూఁడుతడవలు పిదవన్. 807
- గీ. బధిరుఁ గన్గొని కడుపరిభవముఁజేయు
నతిఁడు కర్ణివిక్కుండమునందుఁ గూలి

పెక్కువేలేండ్లు పొక్కుచుఁ బిదప వంగ
హీనుఁడుం బదిరుండునై యలనుబొడము.

808

క. వ్రతముల నుపవాసములం, విత్పదిసముల ముండనంబు విధువనము వనం
గతచుని వీడని మనుజుం, దతఁడల నఖకుండమందు నార్తిజెందుఁ.

809

చ. పడఁతిరా తేళయుక్తమగు పార్థివలింగముఁ బూజిపేయివాఁ
డడలుచుఁ గేళకుండమునయందు వసించి దురంతచింతలన్
బదిపడి శూలి కోపగరిచున్ శతవర్షము లేగునంతఁ దాఁ
బొడమును ప్లేచ్చుఁడై పిరవఁ బుట్టును రాక్షసయోనియందెఱఁ.

810

గీ. విష్ణువదమునఁ బిండ మర్పించనట్టి. మానవుం రాత్మలోచుప్రమాణవత్ప
రమ్ము లయ్యన్మికుండనరకమునఁ బడి, కుమ్మరింబయి ఏమ్మఱఁ గుంభజుఁ డగు.

క. వేఁకటియగు తనవతి ను, ద్రేకంబున నెవఁడు రతులఁ దేచ్చి నతం డ
ప్రొక్కవ్యధ నూఱేండ్లు ట, యాకరమగు కామ్రకుండమందు వసించున్.

812

గీ. కృష్ణవర్చంబులను జంపు నెవ్వఁ దాతఁ, డయితవర్షము లహికుండమందు నర్చ
మలము దివి మఱి నర్చజన్మంబుబొంది, ఏదవ దానవుఁడై సంభవించు ధరణి.

813

చ. జడియక తేనెటీగలను జంపి తరార్జితమైనతేనె గ్రో
లెడు జడు మద్భుటాళి యవలీల విషహ్రదమందుఁ ద్రోయఁగా
నడలుచు దంశభక్షితుఁడు నొచు ననేకశతాబ్దముల్చనఁ
పుడమిని మక్షికాకృతిని బొల్చి యనంతరమందు కుద్ధుఁడౌ.

814

ఉ. నేరములేనివాని నవపీసురు డండ్లులఁజేయివాఁడు దు
ర్వారణవజ్రదంష్ట్రీకల భక్షితుఁడౌచు క్షణక్షణం బహా
కారముఁజేయుచుం గ్రమముగా వనహాకరకాళజన్మముల్
దారుణి నెత్తిపిన్మఱి నతండు కుచిత్సముగాంచు మానినీ.

815

చ. విసమిడి నిర్దుయత్వమున విప్రవిప్రాణముఁ గొప్పయట్టి పా
లనుడు నిరంతరం బిడుమలం బడుచుం గరకుండమవ్యమం
దనురుసుండుఁ గూలి శతహాయనము ల్పన నేడుమార్లు మా
నిసియై కుష్మరోగమున నెవ్వగలం బడి కుద్ధుఁడౌ దుడిఁ.

816

అ. వె. సరము నొడ్డునందుఁ జరియించువక్రాది, జంతువులను గడిమిఁ జంపువాఁడు
నక్రకు. డమం దనంతవత్సరములు, మనలిమనలి యంత మొసలియగును.

817

- ఉ. పాపపుణ్యద్వితీసి పరభామచనుంగవ నెమ్మొగంబు శ్రో
జీవజీవంబుఁ బ్రేమ మది నెక్కినఁ గాంచినవాఁడు మోరసం
తాపదకాకకుండమునఁ దద్దయుఁ గుందుచుఁ గాకలోకవం
చూపుటచూర్చితాక్షఁడగుచుఁ కుచియొనుగ్రమక్రమంబునఁ. 818
- కా. దేవద్రవ్యము దొంగిలించునఁకఁ దార్తి న్వజకుండంబునన్
దా వజ్రాగ్నులఁ గ్రాగి మిక్కిలి జ్ఞాదాహవ్యవం గుంది రో
షావేళోద్ధతకంకరోక్కిరకరవ్యాలోపేత్రాహతిన్
వేపర్జఁబులు బాదనొంది పిదప స్వీతాముఁడై ద్రిమ్మరున్. 819
- క. ధర మ్లేచ్చుల పేవించెడు, ధంజీసురుఁడెంతకేవిఁ దఱుఁగనిచింతకా
బొరలును మసికుండంబున, నిరతము మద్యటుల దండవిహతులఁ బడుచున్. 820
- ఉ. దేనుగణంబు బ్రాహ్మణుల దిక్కృతిఁజేసినయట్టి పాపపు
న్యానిసి వక్రకుండమున మ్రాప్పదియుండి దరిద్రుఁడు నృతీ
హీనుఁడు నన్యవాయవరిహీనుఁడు సంగవిహీనుఁడు స్పృవి
జ్ఞానవిహీనుఁడై మనుజుజన్మముఁ గాంచును మానినీమణి. 821
- క. తిలజపుతాపికముల మృ, చ్చిలు మనుజుఁడు జ్వాలకుండశిఖిల శతాబ్దం
బులు నిలిచి పిదప మూషక, జలచరజన్మములఁ బొంది చను కుద్ధుండై. 822
- క. పరిమళమగు ద్రవ్యంబుల, హరియించిన దగ్ధకుండమందు నే్వన
త్సరములు వడి దుర్గంధము, భరియించును మర్త్యుఁ డగుచుఁ బిజిజన్మములఁ.
- మ. దొరలం దిట్టిన నన్యఁ గొట్టిన దరిద్రున్నిండఁగవించినకా
బరదోషంబుల పెచ్చిన వ్విబుదులం బ్రార్థింపకున్న వ్విరం
తరసూచీముఖవిద్దుఁడై త్రియోగముల్దాఁక న్యధంజెందుచు
స్తర ముమ్మాలులు నర్చపృథ్వికములై ధన్యుండగుం బిమ్మటన్. 824
- గీ. గోవు డప్పివి జలములఁ గ్రోలునపుడు
విఘ్న మొనరించు మనుజుఁడు విఘ్నతప్త
జలముగల గోముఖంబున లలితుఁడగుచు
నొక్కమనస్వంతరం బట్టుటందవలయు. 825
- చ. వరుం దిట్లు తన మక్కుతడున్నృతకర్మంబుల కెట్లును ఫలం బనుభవింపక పోరాడు
మానెఁ ఇంక ఏవేమి యడిగెడుఁ నెప్పుమనిన పాపిత్రియు. 826

- గీ. ఓ మహాభాగ! సర్వజ్ఞ! యొక్కడింకఁ, బ్రక్కఁ గోరెద నాపురాణసార
మఖిలసమ్మత మభయంబు, సుఖకరంబు, కర్మవిచ్ఛేదకం బెద్ది కలదో చెప్పును. 827
వ. అనవుడు,
- గీ. ధర్మశాస్త్రాధికముల వేదంబులం ద. దంఘములను బురాణేతిహాసములను
పారమగు పంచదేవతార్చనము మఱియు, జన్మమృత్యుజరాదినాశనకరంబు. 829
- గీ. పరమపదసౌధమునకు సోపానపంక్తి, భక్తిభూజంబునకు నాలవాల మఖిల
సిద్ధులకు కారణంబు సంస్మృతివయోది, తారణము పః దేవతాతర్పణంబు. 830
- మ. పరదేవీపరిపూజనంబు మదిలోఁ బాటించువాఁడు నిర్మలం
తరము నిష్కలుప్తవాఙ్మయగ్మ మెదలో ద్యానించువాఁడు నిస్స
సరకద్వారముఁ జూడకుండఁ దోకఁ దెన్నం గల్గినే చాత్రి
సరసంబుంబులకు న్మదీయపురము న్నన్ గోకపోవ న్నతిః 831
- క. దేవీభక్తుల శ్రీహరి, పేవాసక్తుల గిరికపేవకులఁ గనం
గా వైసతేయుఁగను మర, గావళిపోలికను మచ్చటాఁ యడఁగెడున్. 832
- చ. ఊరిని దదీయభక్తుల స్పృశించిన వారల పాపజాలముల్
హతమగు దావపాపకమునంటిన కుష్కృష్ణజాఁబోల్కి నం
తతమును వారిఁగొల్పెడి జనంబులు కాశ్యపపుత్ర్యమండల
స్థితిఁ గొను బ్రహ్మే! యది త్యజించిన మత్కురిఁ జేరకుంచరే. 833
- క. నావిని సతి యిట్లను విత్ప, దేవా! పాపాత్ము లెట్టిదేహంబులతోఁ
దావకపురి కేతెంఱు మ, రేవిధమునఁ గష్టములు సహింతురు చెప్పుమా. 834
- వ. అనవుడు. 835
- చ. కృతమగు పాంచభౌతికకరీర మశాశ్వత మగ్నిబమ్మసా
త్కృతమగు జీవు డంత బొటవేలు ప్రమాణముగల్గినట్టిసూ
క్ష్మతనువుకోడ నెమ్మెయిని సంక్షయమందక చుఁబియ్యె పురా
కృత మనుభూతిఁగాంచ నవికీర్తిరాదికబాధ్యమానుఁడై. 836
- క. ఓసాధ్వీసుణి! నీవు బ్ర, యానంబున నింతదనుక నరుదెంచితి పొ
మ్మి నదనమునకు నాయా, నాపం వికఁ జేర రెట్టివా రిబ్బంగిన్. 837
- వ. అనవుడు. 838
- గీ. భర్త యెచ్చోటి కేగిన భార్య యవటి, కరుగు టుచితంబ కాని యవ్యాయమగునె
హరిహర బ్రహ్మలకు దానినర్దగింపఁ, దరమె నీవు నెఱుంగవె ధర్మరాజు. 839

- మ. అనుచు వ్వాద్వి గభీరతన్ బ్రజలరైర్యంబు స్మహాసాహసం
బునుగాఁ బల్కినఁ జూచి దండధరుఁడుం బూర్ణానుకంపాధ్యుఁడై
చనుమీ పీ పతితోడ నిచ్చికిననన్ సంకుప్తయై భర్తతోఁ
జనియెన్ స్వాశ్రమ మత్తమామఁమహాశృంగంబుతోఁజూడఁగన్. 840
- వ. అవి వచించుటయు. 841
- మ. అల వైకుంఠమునందు శౌరి యురమం దశ్రాంతవిశ్రాంతి నొం
దు లతాంతాయుధకల్లి కల్పించెలి పాథోరాశిగర్భంబునం
గలుగం గారణమేమి చెప్పుచునఁగా నారాయణుం డాదటన్
జలజప్రీద్యవసూతి కిట్లనియె నానందంబు సందిల్లఁగన్. 842
- క. దుర్వాసోమునిదత్త కాపమున సవ్యోభ్రష్టలక్ష్మీకుఁడౌ
గీర్వాణాదిపుఁ డాసి లచ్చి హరిచక్కింజేరె బృందారకుల్
స్వర్వానంబులు వీడి శోకమెదఁ బర్వన్ ధాతితో నీతిమై
సర్వంబు నివసించి రచ్యుతదీప్యజ్జన క్తచిత్రాబ్జులై. 843
- ఉ. ఎల్లసుల్ లో విరించియు వహింప నహింపఁగదాని నెవ్వగన్
మెల్లనఁటోయి శౌరిఁగని మిండినభక్తి నమస్కరించి మో
ముల్లనవాంచియున్న చతురామ్యుఁడు పీనరవోనివంత లో
వెల్లియొనర్చు నిండ్రుగతి వెన్నునకు నివసించె న్నయంబునన్. 844
- ఉ. అవనజేక్షణుండు జనితాదరుఁడై సీరి విల్వఁబంచి యా
దేవి విజాంశమాత్ర జలధిం బొడచు నియమించి ధాత సం
భావితుఁ జేసిపుచ్చిన నమందరయంబున వార్తిద్రచ్చి దై
త్యావశి గెల్చి లక్ష్మీఁగొని నాకమునన్ సుఖులైరి దేవతల్. 845
- వ. అవివ నారదుం దిట్లనియె. 846
- మ. చతురాహ్నాయరహస్యవేది శమితస్వాంతుండు దుర్వాసుఁడా
క్షీతిభృద్భేదికి కాపమేమిట నొవంగె న్వేయ్యులుం దైత్యులే
గతి వరాశిని ద్రచ్చి రాసిరి గొవంగా వేయి లెట్లోపి రా
వతియినే వివవేడ్కయయ్యెడు నవ స్నారాయణుం దిట్లనెకా. 847
- క. జంభారి మద్యపానవి, జృంభికుఁడై వెండికొండకిఞ్జరంబున సం
రంభముఁబఱగ నివృణు, రంభాసంభోగకేళిరకుఁడై వెలవెన్. 848

- ఉ. వానవుఁ డంగజజ్వలవవాదితుఁడై యలరంభ గూడి తై
లాసమున నృదారతికళాతుకఁడందయి దంతినెక్కి యు
ల్లాసమెలర్చుఁ దద్గిరివిలాసములం గను నొక్కవేళ దు
ర్వాసుఁడు కృత్తివాసుఁ గను వాంఛయెలర్చుఁగఁబోవుచుండఁగా. 849
- ఉ. వీతిదలిర్చ నవ్విబుధనేతయు నేనుఁగు దిగ్గి శిష్యులం
ఘాతనమేతుఁ డమ్మవికి గారవమొప్ప నమస్కరించినఁ
బ్రీతివాసంగె మౌని నగభేదికి హెరిరుజాజరాంబుభృ
ద్వాతము విత్యనంకమిఁ పాతకజాతముఁ బారిజాతముఁ. 850
- ఉ. మౌని యొనంగినట్టి కుసుమంబును దా నయమేది యాకటి
జానియు హస్తీచు ప్రమున జాఱఁగనైచె సుమప్రసక్తి న
య్యేనుఁగు తేజచేతఁ గమలేశనమాకృతియై రయంబునన్
గానవవాటికిం జనియెఁ గానఁగరాక బలాసురారికిన్. 851
- క. హాలాప్యాదననంప్రమత్తుఁడగు నయ్యాఁడందఁం దెంతయే
నాలోచింపక పారిజాతకుసుమం బాహస్తీచు ప్రంబునఁ
గూలనైన్వదినఁ జూచి లేచి మునియుం గోపస్ఫురఁద్రూకుటి
వ్యాలోలానమఁదోచు విట్లనియె జంబద్వేషిమూర్ఖిల్లగన్. 852
- ఉ. కానవు నైభవాంధ్యమునఁ గావరమెత్తినతంబు మద్యముఁ
బానముజేయు చొక్క వెలభామినిగూడి రిమించుచుండి దు
ర్మాఁముపేర్మి నన్ను నవమావితుఁ జేపితి పూ వొనంగినన్
దానిని హస్తీచు న్నకమునం బడనైచి తిదేమి దుక్కుతి. 853
- ఉ. వెన్నున కొదరంబుగ వివేదితమైన వదార్థ మబ్బెనే
ని న్నయమూని దానిని గణించి భుజించిన నెట్లుఁగా కుభా
భ్యున్నతి కల్లఁగాని కొని యూంక పాఱఁగనైచెనేని ని
ర్భిన్నునుభస్థితుండు నవివేకియున్ నిం బ్రహ్మహుండగుఁ. 854
- క. హరి నై వేద్యాప్యాదన, నింతుండగు నరుఁడు విష్ణునిఁడై వెలయున్
దరియుఁ బిత్రితఁ గనుఁ ద, పురిజాబ్ధిరజం బొకింక తమ పోకినచోన్. 855
- క. ఏయెడ హరి నై వేద్యముఁ జేతుక భుజియించఁ దలు భుజించినయేని
బాయును పిరియును నతఁ, పాయంబును గల్గు రోగదాధికుఁడు నగున్. 856

వ. వేయేల హరికి నవివేదితంబయిన వదార్థంబు యథార్థంబుగ మాంసతుల్యంబు: పుంశ్చ
 ల్యన్నపీరాన్నకూద్రాన్నంబులును జీకితృకద్విజాన్నంబును దేవలాన్నంబు యోని
 జీవులయన్నంబును కన్యావిక్రియు లయన్నంబును మచ్చిష్టాన్నంబును, శవదాహ
 కాన్నంబును వదీక్షితాన్నంబును మంత్రద్రోహాలయుఁ గృతఘ్నులయు విశ్వాస
 ఘాతుకులయు మిథ్యాసాక్షిలయు నన్నంబు హరికి నివేదితంబయినఁ బదపడి టుజిం
 పందగు; విష్ణుసేవావరుడైనవాడు శ్వపచుండైనను వంశశతం బుద్ధరింపగలండు:
 హరిసేవాపీనుడు బ్రాహ్మణుండయ్యును స్వరక్షణోపాయాపాయుండగు నజ్ఞానం
 బున నయినవిష్టునిర్మూల్యంబు కొందోక దాల్చినచో నిరస్తనమస్త కిల్చిచుండగు:
 నిది నేరక,

857

క. సుమనోవరఁడ వటంచును, సుమనోహరమైన యట్టి సుమనోవరమున్
 బ్రచుదంబున నొసఁగంగఁ, గుమతీ: విడిచితివి కంభికుంభమునందున్.

858

మ. నయమొప్పన్ హరిపూజఁజేసి హరికి నైవేద్య మర్పించి స
 న్నియతిం గాలముఁబుచ్చువాడను నను స్వీక్షించినకా మిత్తియుకా
 భయముంజెందు జరారుజ ల్వెఱచు నావైవస్వతుండున్గత
 స్మయ్యుడై పాతెడు నమ్య నేల గణియింప న్నాకు నో దుర్మతీ.

859

క. నీతాత కళ్యపుండవి, ఖ్యాతచరిత్రుఁడు గురుఁడు బృహస్పతి యనియున్
 బోతరమునఁ జరియించెడ, వే తావనినంచు వెఱుంగవే దుశ్చ్యవనా.

860

ఉ. ఎందఱు నీకుఁ బ్రావయింప నింతయులేదు భయంబునాకు న
 ప్పిందు నవజ్ఞఁజేసితి వహీనతపోబలకాలినంచ నా
 యందు నయంబుఁజేర్చ కటులొటమ మిమ్ముల జేరదింక నా
 యిందీరయిం దిరంబ కమలేశ్వరు మందీరమందు నిల్చెడున్.

861

ఉ. పారెకుఁ గోప మేవుగవి కావమొసంగిన యట్టి యానిరా
 బాదులరాయనిం గని యపారభయంబున మైఁజెమర్చులోఁ
 గూరిన వంతలం బొగిలి కుందుచుఁ దాళఁగఁజాల కప్పు డు
 చైర్చవమొప్ప మొఱ్ఱయిడె కైంవిహారులు తత్తఱింపఁగఁ.

862

క. దెందము వగులఁగ వానం, శ్రందముఁ దామోవికాప రచనాగతి వా
 శ్రందవ మొనరించుచు సుర, వందితుఁడయ్యును మువ్వింద్రువదములఁ బడియెకా.

ఉ. బోయినకల్మిఁ గోరుటలు బోలడు నాకిఁకఁ గల్మి బుద్ధువ
ప్రాయము దానిచేఁ గడు నపాయము గల్గుచునుండుఁ గాన నే
వీయెడ విట్టిశాపము నహించితి నెంచితి బంధమోక్షమున్
జేయఁగ నాయెడం గరుణఁజేయుము చేయుము జ్ఞానదానమున్. 864

వ. మహాత్మా : నమస్త వివత్సరంపరాకారణంబై యవవర్గమార్గకంబకంబై భక్తిలకా
మూలచ్చేదంబై జ్ఞానవివాళననిదానంబైన వైభవంబున నొక్కండు ప్రయోజనంబు
గాన వనిన, ముప్పిండుండు సురేంద్రుంగంచి సంపన్నుత్తుండు సురాపానమత్తునిం
బోలి బంధుపరివేష్టితుండయ్యును నవిశ్వసనీయుండగు ; సంపన్నుత్తుండు విషయాం
దుండై రాజనతామసగుణోపేతుండై నత్వవార్గంబుం గమంగొననేరండు ; జీవ
లోకంబు ప్రకృతి పరంబయి దుఃఖార్థంబులఁ గర్మగతి ముఁగఁగుచుఁ దేలుచు
విర్రాజంబుం బొందనేరక మృత్యుకోకామయకారణంబులయిన జన్మంబుల ననేక
యోనులందు మరలమరలఁ బుట్టుచు గిట్టుచు భక్తిమార్గంబున హరికరుణ వడసి
కొందొకకాలంబునకు నదగింతింబడయు శతసహస్రంబుల గణియింప నొక్కరుండు
సంసారార్థవకారజైకదక్షిం దగవడు నజ్ఞుండు నత్వప్రభాసుండై ముక్తిమార్గ
విరోధంబైన రాజనతామసంబుల బారింబడక యనుదిన పేవ్యమావపరతత్వంబై
యనశ్వరింబైన యవవర్గసుఖంబుం బొందఁగలండు ; జీవుండెన్ని విధంబులను
సంసారిబంధమోక్షతోపాయంబుఁ జింతించుట లెస్సయగు ; జన్మయోగంబునంజేసి
యనశమండై నిర్విఘ్నంబైన తపం బొనర్చినచో ముక్తిగలుగు ననిన నంతనంచి
ముప్పిండు వీడ్కొని పెద్దికవైరాగ్యుండై వృత్రవైరి యమరావతికింజని యందు
నెల్లకడలు దైత్యావృతంబులై విషమోవననంబులై దుష్ప్రవేశంబులై యుండుడు
పెరిఁగుపడి భాషాకాంతున కయ్యుడంతం బంతయు నివేదించునని నయనంబై
ననుచుండి చుండాకినియం దస్పందహృదయాకవిండుండై యరవిందబాంధవున
కభిముఖుండై సమాధిచిహ్నంబై యున్న బృహస్పతింగని కొంతవడి నిలచిన. 865

ఉ. ఆగురుఁ దబ్బబాంధవున కర్హ్య మొసంగి ప్రతీరహిమికిన్
రాఁగనె వాసవుండును ధరాస్థలి పాలము సోక మొక్కి త
త్వాగత మాలకించి తనకావనిదంబును దెల్పినకా రుషా
వేగచునస్కుండై గురుఁడు వేయవూయని గాంచి యిట్లనెక. 866

ఉ. అంతయు నే నెఱుంగుదు సూధిన : యంతఁగ జెప్పనేల జ
న్మాంతరకర్మభాజనములై రథవక్రము వోవుటంగి న

త్యంతము చంచలంబులు కుభాకుభము లెవ్వర వేది దీనికై

చింతింనేటి కిగతిని జిత్రము చేద్దడఁ గాతరుండవై.

867

క. షితి నెల్లభూతములకుం, గృతమనుభోక్తవ్య మని శ్రయిం గన నొప్పున్

గతజన్మభుక్తశేషము, వితయగునా దాని వసుభవింపఁగ వలదా.

868

గీ. జీవుఁ డొనరించు కర్మమే చేయఁజాలుఁ, గష్టసుఖములు దైన్యంబు కలిమి చెలిమి

స్వర్గలోకాధిపత్యంబు జ్యోతిభుత్వ, ములును ; దానికి నదలంగవలదు జనుఁడు. 869

క. దానము పాత్రున కీవలెఁ, గాని యపాత్రునకు నీయఁగా నకుభంబుల్

గానఁగ నగు దాత కడున్, న్యూనాధికభేదములు గనుంగొనవలయున్.

870

వ. నరుండు దేశకాలపాత్రానుసారంబుగా దానంబు లాచరింపవలయుఁ : దత్తదను
రూపంబులగు ఫలంబులుం బొందుచుండు చవుటినేలం జల్లిన వీజంబులు మంచి
వైనను గేదారంబునుంబోలె నస్యాభివృద్ధినిం గొనవేరనట్లు లపాత్రున కొనంగిన
యీఁగియును ఫలహీనంబగుఁ గర్షణండు సుక్షేత్రంబునుంబోలె దాతయు పాత్రు
నవ్వేషింపవలయు ; సామాన్యదివసంబుల నొసంగెడు దానంబుననగు ఫలంబుకంటె
ననువసలందును రవిసంక్రమణంబునందు నొసంగిన దానంబున ఫలంబు నూఱు
మణుంగు లదికంటఁబ; చాతుర్మాన్యలఁ బొర్ల ముల నొనర్చిన దానంబున ఫలం బినం
కంటఁబ; మార్యచంద్రగ్రహణంబులఁజేసిన దానఫలంబు గణింప నలవికాదు; కుంభ
కారుండు మంటిచేఁ గడవలంజేయుగతి దాతయు జీవుల కడ్మపాత్రంబున ఫలంబు
లొనఁగుచుండు ; నృప్తిస్థితిలయకారణంబయిన విధి హరిహరాకారంబుల బ్రకృతి
వరుండై పరమాత్మ వెలుంగుచుండు.

871

క. అపవ గలిగినయెడ ల, క్షీవతి పేవించెనేని మేలగు భవనం

తానము వాయు నటించును, రూపించి వచించె తొల్లి రుద్రుఁడు నాతో.

872

క. అని పలికి క్రతు నారిం, గవ మొసరిచి నర్వపౌఞ్యకలితుఁడ వగుచున్

మనుషుని దీనని లిదిన, నృసిమున హరిఁ బ్రణతిఁజేసి మానితభ క్తిన్.

873

క. పురుహూతుండును కమలా, పరునకు వందనముఁజేసి భక్తి గురుపుర

స్సఁదై వెదిలెను వాణి, శ్వరునిం దర్శింప నిబువసపాతుం డగుచున్.

874

చ. గుఱువు విధాతిలోకమునకుం జని కొంచనగర్భుఁ గాంచి త

చృరజరజం బొకింత తపశంభవతలంబునఁ దాల్చి గోత్రభి

చురితము విన్నవించగ హసన్మఖుడొరు విరించి వల్కెనా
సురవరుతోడ విర్యులవచ్చోగరిమంబు తదార్తి నాణవన్.

875

క. నావంశంబున జన్మమంది యమృతాంధస్వామివైయుండి యెం
తే వైరుష్యము నాబ్బహస్పతికి నంతేవాసనై కాంచి యి
చ్చావృత్తిక జరియించు వీవిటుల రోషం బూనఁగానేం కో
పావిష్టుండు వివత్సరంపరలచే నశ్రాంతముం గుండఁదే.

876

క. జనవి పతివ్రత జననీ, జనకుండు న్మాతులుండు కాంతులు జనకుం
డును విజితేంద్రియఁ డగుచో, మనుజుం డెటు క్రోధి యగును మదిలోనైనన్.

వ. నరుండు పైతృకంబయిన దోషంబునను మాతామహదోషంబునను గురుదోషంబు
నను నిజంబుగ హరికి దోషియగు; సచ్చిదానందస్వరూపియగు పరమాత్మ భూత
దేహంబునందుండి వెడలునప్పుడు తత్కళేబరంబు శవంబునాఁ బరఁగుఁ జ్ఞాన
రూపుండగు శివుండును పరమాత్మకుఁ బ్రతిమింబంబు; జీవుండును విష్ణుప్రాణం
బయిన ప్రకృతియగు; నింద్రాదులు శక్తులు; పరమాత్మ జీవశరీరంబు దొరంగునపు
డన్నియును జీవుని దొంగు; శివుండును శేషుండును నేనును విరాట్యరూపుడగు
విష్ణునకు ననువర్తులమయి యుండుదుము; పురులు విష్ణుభక్తులయ్యును బరమ
భక్తుండగు దుర్వాసుం దొసంగిన కృష్ణపాపయ్యుకంబయిన పుష్పయను కరిమస్త
కంబున వైచితివి. దైవోపహతుండ నగుట నాగజంబు నమదినంబును బూతంప
వలయు; భాగ్యహీనుండగు జనుండెవ్వరికిని రక్షింప ననర్హుండు.

878

క. హరి విర్యాల్యము దొఱఁగిన, దురితంబున కల్మిపోటి దొలఁగెను జనుఁదీ
సరగున వైకుంఠమునకు, హరి నందఱింపఁగా బృహస్పతితోడన్.

879

చ. అని సురనాథుఁ డూఱడిల నంబుజగర్భుఁడు వల్కి తానుమన్
జవి జలజాక్షుఁ గాంచి యవిశంకటవృత్తి నమస్కరించినన్
వనజవిరోచనుండు హతభాగ్యుల శోభింపిచ్చుచిత్తున్
విషయవిదారుల నివబుధవీరులఁ గాంచి కడంక విట్లనెన్.

880

ఉ. ఏఁగలుగంగ మీకు తయమేటికి దేవతలార న్నృపా
భ్యాగతి హేతుకంబయిన యట్టి పిరిం గడుఁబ్రీతి నిత్తు ని
చ్చాగతి నుండుఁ డింకఁ బురుషార్థవిదానము సారహితమో
లాగువచింతు నొక్కముదలన్ వినుఁ డీంలు శోభనంబగున్.

881

- చ. ఇలఁ గల రెండఱేని మదధీమలు భక్తివరాయణుల్ స్వతం
 శ్రులు నకలార్థసాధకులు రూఢిగ వారిఁ దిరస్కరించినన్
 గలుగవు భోగము ; ల్లగుఁ గని దరిద్రత : నేను లక్షిత్
 నిలువను వనియింప నతనిం గని రోయుదు రెల్లసజ్జనుల్. 882
- కా. దుర్వాసుండు హిమాంశుశేఖరకలోద్భూతుండు మదభక్తిచే
 హర్ష్యుఁ ముర్ఖునుబొందువాఁడతవికే నశ్రాంతముం గూర్చెదఁ
 గర్వాభ్యున్నతిఁజేసి యాతనిఁ దిరస్కారఁబుఁ గావింప నే
 నోన్వంజాలక యిల్లు పేరితి రమాయుక్తుండనై యీ గతిన్. 883
- సీ. మంగళాస్తవమైన మధురశంఖధ్వని , వజ్రయమందుఁ దెవ్వనియింప
 హరివాసరమునందు నన్నంబు భుజియించు , మానవులందు రెవ్వనియింప
 వాభక్తులను గాంచి నయమేది దూషించు , వారు నసింతు రెవ్వనియింప
 అభ్యాగతబ్రాహ్మణాభ్యవహారిముల్ , మాని భుజింతు రెవ్వనియింప
- గీ. బాలికను విక్రయించిన వనియింప , విమునమయినను లచ్చి తా నిలువనొల్ల
 దాత్మకిం వైన నయెడకుఁ దా నదుగుఁ గానిఁకలిమిచెలి నెఱుఁగెన్ బహువృత్త యనంగ.
- క. కరణములఁ దృణముఁ ద్రుంపినఁ. బోరిఁబోరిఁ దక్కరణములను బుడమినిరాయన్
 సిరివడఁతి వని యింబఁ, జరణంబుల నిలువ దొక్కక్షణకాలంబుఁ. 885
- చ. ఇనుఁ దుదయించువేళ భుజియించుఁ బిల్ మరులూను నెమ్మి మై
 ధునరతిఁబూను వత్తరహితుండును స్నిగ్ధపడుండునై ముదం
 బున శయించుఁ దా నన్మకముం బడరించును నవ్వు మాటికిన్
 గొనకొని పల్కు వనరుని గొబ్బునఁ బాయును కల్మి వాసవా. 886
- క. తైలవిలిప్రాంగుండై, తా లాఁతుల యొడ లొకింత తాఁకినయేనిన్
 బోలదు సిరినిలువంగా, వాలాయం బాపదలకు వాడె యిరవగుఁ. 887
- క. తనయొడలందున వాద్యము, లొనరించినవాని భక్తు నురీస్సురునిం
 గని విందింపఁగఁ దివిరెడు, మనుజునిఁ గని దొలఁగు సిరి యమాన్యఁ డటంచున్.
- క. చింతిల్లట యభియాతుల, కెంతయు నెల్లిదముగాన పీఠలు దైర్య
 ప్వాంతులరై క్షీరపదీ, కాంతుని వెనఁద్రచ్చుఁ డందుఁ గమల వొడమెడున్. 889
- క. జునిదిఁ ద్రచ్చినచో నటఁ, గలుములచెలి వొడము మీ మృతండవిభవనం
 కలితులఁ జేయును బొండని, పలికి ననెన్ కారి లోనిభవనంబునకున్. 890

- మ. అమరు ల్కొందొకవానరంబులకు బాహుగర్వ మేపార నం
 బ్రమ మొప్పంగఁ బయఃపయోనిధివి జేఁబోయి మంఠాద్రిక
 వ్యము నాగాధిపు రిజ్జఃజేసి తరువ న్వరాశిఁ జూపటై నం
 దమృతం బిశ్వము గొరు లచ్చి వనమాలాదుర్ కుభాభ్యున్నతిఁ. 891
- క. వనమాల నిచ్చి రమరులు, వనజాతాక్షునకుఁ గల్మిషదఃకుక సవియో
 ఘనపథకేకుని ముదలం, గొని నాకంబునకు మరలకారిక దీరన్. 892
- మ. మును గొల్పోయినలక్ష్మి గ్రమ్మఱఁగవేల్చుల్వొందియానందులై
 చని నాకంబున పౌశ్యమందిరి యథేచ్ఛన్; లక్ష్మివృత్తాంతమున్
 మనపాపాంతము దీని విన్న జనము ల్కాఱుము ల్గాంతు రిం
 కను నీనెద్ది వినంగఁ గోరితి వనం నారయం దిట్లనెఁ. 893
- మ. నకలామ్నాయరహస్యవేదివగు వీరంచత్కృపాలబ్ధివే
 నకలంకంబగునట్టి పెక్కులు మపాఖ్యానంబుల విప్పిటి నే
 నిఁక నామ్నాయపురాణగూఢముగ నేయేనత్కథల్లలు మా
 మకచిత్తంబు ప్రమోదమంద వచియింపంజెల్లదే నాపుడుఁ. 894
- చ. కలవు శ్రుతిస్మృతిప్రథితగాథ లనేకము లప్రకాశ్యముల్
 కలుషవివారకంబు లటుగావున నెద్ది వినంగ వీరునం
 బలవడుఁ జెప్ప మద్దియె రహస్యమునైనను నానతిత్తు నా
 జలజభవాత్మజుండనెఁ బ్రళంస యొనర్చుచు నమ్ముచీంజ్రుతో, 895
- క. దేవాః యగ్నికి దారలు, మూపురు గలరనుచు విందు మున్నలస్వాహా
 దేవియు న్నవ దక్షిణ యనఁ, గా వారి పరిశ్రం జెప్పఁగాదగుఁ గరుణఁ. 896
- క. ఖ్యాతపరిశ్రుండగు నా, మాతుఁడు నారదుని గాంచి శ్రుతిసంకలితం
 బైతగు స్వాహోదంతముఁ, గోతుకమునఁ బలికె చిట్లు గారవమొప్పుఁ. 897
- క. అజుఁడు జగత్రయమును మును, నృజియించిన పిదప నెల్లజేతేది భద్రఁ
 గజిలిజిబొందుచు రహి నం, బుజగర్భుని గమఁగొనంగఁబోయిరి కడఁకఁ. 898
- క. పోయి విధాత్పుని యడుగుం, దోయికిఁ బ్రణమిల్లి నమముతో శ్చిద్ధా
 పాయముఁ జేయు మటంచును, వేయోజల మకులుపేయ విద్యుక్తముగాన్. 899
- క. లోకేతుఁడు విబుధులతో, వైకుంఠనికడకుఁ బోయి పర్యేను విబుధా
 వీకము నాఁకలి యుడువఁగ, దే కరుణామతి యనఁ రమేకుం డనియెన్. 900

గీ. అజ్ఞసంభవః వినుము బ్రాహ్మణులు మఱియు
క్షత్రియులు సంతతముఁ జేయు జన్మములను
ప్రేల్పు హవ్యంబుఁ గొనఁగ నీవేల్పులకును
జనదె యడియాస లేటికిఁ జనుఁడు వేగ.

901

వ. అనిన విని వాణీకాంతుండు హరిని శరణంబు వేడి తదాక్షామసారంబునఁ దన్న
యాస్వరూపిణియగు ప్రకృతిని ధ్యానిపూర్వకంబుగా సాక్షాత్కారంబుఁగావించి
నైశ్వానరునికు దాహకకక్తివి కచ్చుని “నినుఁదొఱంగి యతండు హవ్యంబుఁ
దహియంపంజాలఁడు; నరులు వీనామం బువృరించుచు నగ్నియందు హవ్యంబు
ప్రేల్పుచుందురు; వీవా హవ్యంబు సురలకుఁ గొనవగు వట్లనుగ్రహింపుము. ఇది
మొదలు సమస్తదేవతలచేఁ బూజింపంబడు చుండు”వనిన విని ప్రకృతి వివక్ష
చిత్తయై నలువం గని మహాత్మా! నే నెట్లును వీతిహోత్రునకు దాహకకక్తినై
యందనేఁ బ్రకృతి పరుండగు వరమాత్యంఁగూర్చి తపంబొనర్చెద, దానికంటెఁ
బ్రయోజనం బొక్కండును గాన ననిచెప్పి యద్దేవి శ్రీమహావిష్ణువుంఁగూర్చి లక్ష
హోయనంబులు తపంబునల్పుటయు, వారాయణం దొకవాఁడు బ్రత్యక్షంబగుడు
వొడతెఱంగక మూర్ధికయైయున్నఁ దదభిప్రాయంబు నెఱంగి తపోదీక్షాక్షణాంగి
యగు నాలింఁగిఁ గరింబులనైత్తి యూరుభాగంబున వసియింపంజేసి కవికరంబు
దోష నిట్లనియె.

902

మ. పువుఁబోడిఁ చిరకాల మిగతి తపోముద్రావినిర్మిద్రవై
సవలున్ తేలును బెక్కుకష్టములకుం బార్షేయఁగా నీయొడర్
దవునే! నగ్నభిదుర్విసాధునఁ మోదంబొప్పఁగా నాత్మసం
భవవై నాకును బిత్తివొడువు సుమీ వారాహకల్పంబునకా.

903

క. స్వాహా యనఁగ నగ్నికి వరాహోహవగుచు
‘దాహికా’ శక్తివగుచు మత్సాహ వగుము
మోహపంపకుఁ దగుచు నారోహితాక్యుఁ
దహరహంబును వినుఁగూడి యలరుచుండు.

904

ఉ. సీంజలోచనుం దిటు లనేకవిధంబులఁ గాంత యుమ్మలం
బాఱఁగ మాఱించి చనె; నగ్నియు రాతయమజ్జ వంత లోఁ
గూర్చి సతీనమీమునికుం జని ప్రీతిఁ దదియపొజినం
కేటహముం గ్రహించెఁ గడుఁ గేవలసర్వ్యగతికా యథావిధిన్.

905

ఉ. దాచగరాని మోహపరితాపముచే ననిలాపుఁ దొక్క ర
మోహవనస్థంబునకు నుగ్మలితోఁ జని యంగజాతకే
శివరతింఁతుఁడై తనర లేఖరచ్చకమయ్యె నంత మ
ద్దీపితమయ్యెఁ జాలు సుదతీమణికిం గడు నబ్బురంబుగన్. 806

వ. అంత ద్వాదశాబ్దంబులు గడచిన నొక్కనాఁడు ఆహవనీయము గార్చవత్సము
దక్షిణాగ్నియు జ్వలించిరి. 807

క. భూమిఁ గల నృపులు మహిను, త్రాములు నతిబక్తి హవ్యదానంబులు స్వా
హమంత్రంబుల వ్రేల్చిరి, కామికనందిద్ది గలుగుఁగాత ముఖంచుకా. 808

క. వతిసేవ లేని మానిని, గతి పరిములులేని మ్రానికైవడి స్వాహా
యతిమంత్రహీనమగు నా, హతియును విఫలంబునుమ్మ యూహింపంగకా. 809

క. స్వాహాఃకురుజాభరమున, నాహారము గలిగెనంచు నఖివిబుధులు
తాహమకోడను ద్విజద, తాహకులను బొంది స్వప్థలైరి ముసంద్రా. 810

వ. అంత నాపితృసప్తకంబు తర్పణసహితంబైన శ్రాద్ధంబు నాహారంబుగా విధిచేఁ
బడసియును బ్రాహ్మణులవలన నలవడక జీవాకురులై బ్రహ్మసంతు బోయి ధాతకు
నివేదించిన వాణీకాంతుండు తరుజాంతరంగుడై యువస్వపాపారణలావణ్యరేఖా
మాన్యయగు నొక కన్యను మానసజన్యం గావించి పితృసప్తకంబున కొనంగి
వారల భాగ్యగాఁ గైకొన విరుమించి పుచ్చి స్వహృత మంత్రపూర్వకంబుగా
శ్రాద్ధంబు దాతవ్వఁచిని బ్రాహ్మణుల కాజ్ఞాపించె; నంత బ్రాహ్మణులు స్వధామంత్రో
ద్వాదశాబ్దంబులగఁ బితృసప్తకంబునకు శ్రాద్ధదానంబుఁ జేయుచుండిరి; దేవ
దానంబున స్వాహాదేవియుఁ బితృదానంబున స్వధాదేవియు నన్నింట దక్షిణయును
బ్రధానదేవతలై యుండురు. 811

క. పితృసప్తకంబు దేవ, ప్రతతియు మనువులును మౌనిరాజులు కుతుకా
నిక్తికులై స్వధానవర్యా, మతులై రిదిమొదలు కుష్టివానికు లగుచున్. 812

మ. అవదానంబున వింటినే ప్రకృతివస్థాంశంబై యీనస్థివాఁ
దని నేకంబునుంగుబోటియయి పోతత్రాణధోరేయయై
చవగిందంబుల రూపుమాపి శిశుస్వాస్థ్యామయై వాని కా
యపు పెంపొంది నొనంగు మాతృకిలలో నొక్కర్తుజామ్మమునీ. 813

- గీ. తత్సహ్యావిధానంబు దర్శవక్త్ర, గదితమై తొల్లి యెయ్యది విదితమయ్యె
నది వినుపింతు మిగుల పౌంధ్యము పుత్ర, పౌత్రసంవర్ధనంబు సంపత్సదంబు. 814
- క. వినియందువు స్వామంతువ, మనువనఁగా వెంయ విమలమానితయకునా
తనికిం గాదిలికొడుకై, యనఁముఁడు జనియించె తాఁ బ్రియప్రతుఁ డనగన్. 815
- మ. ఆతఁ డవ్వర్థక నావహించుచును రాజ్యతాజనంకై మా
ని తవస్యానిశరక్తిఁ బూని మనము నిత్యంబు నాత్మైకసం
గతి యోగై కవిచార మూని మునిమార్గ మ్మాని మెందే ననా
హతభోగై కవిదాన మిద్దియని యన్యంబొల్లఁ దావంతయుఁ. 816
- క. యోగరతి నైహికమ్ముఁ, లోఁగక పరమాత్మ నెడఁదలో గొని కాంతా
యోగం బాముష్మికమున, కాగడమని మానెఁ బరిణయముఁ జేసికొనన్. 817
- క. భవ ముజ్జగించి గురువై, భవము న్మది నేవగించి పరమతపోధీ
క్ష వహించియున్న ధరణీ, భవుపై గనికరముగల్గి తడయక యటకుఁ. 818
- క. వేంచేసె నయవ నృపతియు, సంచితగతి లేచి కరము లొడలపై జో
డించి ప్రణమిల్లుటయును వి, రించియుఁ గృప యంకురింప నృపుకో ననియెన్. 819
- గీ. ఎందుఁజూచిన పర్యసమ్మది నొప్పు, రాజ్యరమ గల్గె నింత కొఱంతలేడు
యేమి తలపోసి యొడలంత యంకఁజేయు, తవము జేయఁగడంగితి ధరణీనాథ. 820
- వ. అనిన నాతం దీర్చును. 821
- మ. అపధారయ్య, విదాతః తొల్లిటి దరాధ్యక్షి ల్కుడున్ దుర్దళా
వ్యవగీతంబగు వీరవాల్మీ, బడి మోహభ్రాంతులై రాజ్యవై
భవలోభంబున దుస్క్రియల్ నలువఁగాఁ బాలెరిగి కాకొక్కఁడే
నవినివాఁడును గాంచనేరఁ దిహపౌంధ్యం బెట్లు నమ్ముందగుఁ. 822
- మ. అపవర్గంబున కంతరాయమగు జాయాపుత్రమిత్రాదు ల
వ్యపదార్థంబులయం దహర్నిశము మోహభ్రాంతిచే నున్నచో
నెప్పుడో కాలముపెల్లి కాలపురిలో విక్రమింతులం గుందుచు
న్నపు డందొక్కఁడుగూడ నావశుశ్రమం బాలింపఁగా వత్తురే. 823
- క. ఎంత శ్రమమొందినను "రా, జ్ఞాంతేవరకంద్రువం" బటందురు పెద్దల్
నంతలకు నాలయంబు దు, రంతంబగు భవము నొల్ల రాజీవాజ్ఞ. 824

మ. అతిమోహంబున మానసంబు విషయవ్యాసక్తమై నిశ్చలా
మృతసంధాయకమైన యాత్మ మనికధ్యేయం బిటంచు నృమా
పాతవృత్తిం జరియింపదిట్లు మది నెంతేనిన్ వితర్కించినన్
వితయేకా కొకయింత సత్యమగునే నీరేజనింహానన. 925

చ. నలినదళాంతరోదకకణంబు లనందగు నెల్లప్రాణముల్
జలధరవక్రవాళివలనవృన్దలామగుణంబు లీసిరుల్
లలితవయస్సమాగతవిలాసము లన్నఁ దరంగచంచలం
బులు జ్ఞానభంగురంబు తనువు న్మది నమ్ము చరింపనేటికిన్. 926

చ. అనిన మందహాసమందరవదనారవింశంరై యరవిందోదయం దిట్లనియె. 927

కా. దీరోదాత్తులు తొల్లి రాసుతులు ధాత్రీపాలనోల్లాసులై
నారీరత్నముల న్వరించి వివులానందంబుతోఁ గీర్తివి
ప్రారోదారత పుత్రులందుఁ దుదిరాజ్యంబుంచి విశ్వింతులై
స్వారాజ్యంబును గొల్లవెట్టరె మహీశా సత్తపోనిష్ఠమై. 928

ఉ. ఆరయ నెల్లభోగముల కాస్పదమై తగువట్టి నిండునం
సారసులంబు నొల్ల కిటు మౌనిసుదుర్లభమైన ముక్తికి
బారలు సాచుచెల్లఁ గనమమ్మలలో మదకంబు నమ్ము కే
దాము గట్టుదెంచివ విరంబుగదా వివసింపినన్ నృపా. 929

మ. తలిరుండ్రాయపు ముద్దుగుమ్మలను మోదంబొప్పఁ బెండ్లాడఁ గా
వలె విష్కంబక మట్ల సర్వదంజీభాగంబు పొలింపఁగా
వలె సత్కీర్తివి దిక్కులెల్లెడల నింపంగవలెంగావి నీ
వలె నే రెంటికీఁజెడ్డ రేపడక్రియం బాటించఁగా నొప్పునే. 930

ఉ. ప్రాయము రిత్తపుట్టుచు జపంబు నెవఁబువఁ బూజ్యరాజ్యమున్
పేయక వైబల న్వరముపేయక వైదికకర్మనిష్ఠలకా
గాయము శ్రుక్కఁగా నిహమలంబుల వింతగ రోయనేల తే
జోయుతమూర్తివై ఘనయశోదవళంబుగఁ జేయు ముర్వరన్. 931

ఉ. నీవును వారి కైవడి ననింద్యగుణోత్తరమైన యట్టి లీ
లావతి నొక్కతెం బ్రియమెలర్పఁగఁ బెందిలియాడి పాగర

- వ్యావృతభూతం బవనిపాలురు బ్రోవనిబంబులౌచు నీ
తైవనమొందఁ బాలన ముండవఁ గ్రమ మొప్పఁజేయుమా. 932
- క. ఆవి యానతిచ్చి యాతని, ఉనమునఁ గల నందియంబు మానినీ దీవిం
చి నలిసభివుడు యథేచ్ఛఁ, జనియెం గలహంస నెక్కి నత్వరగతితో. 933
- ఉ. సారససూతియేగ మున పందియ పుంకయు ముజ్జగింగి యా
భూరమణుండు చక్కఁదనముం గురిముంగల మాలతి న్మహో
దారగుణాధ్య నోక్తిక దాసుగా వరియించి రాజ్యం
క్షీరితుఁ డయ్యె నెల్లరును పేలని సంతన మందుచుండఁగఁ. 934
- మ. చతురంభోనిధివేష్టితోర్వికలరజదక్షత న్మాలతి
రతిసామ్రాజ్యమాధురంధుత ధూర్తవ్రాతవిప్లవంసనో
ద్ధతకౌర్యోన్నతిఁ బండితానకకాధోరేయకఁ దర్జన
మ్మతి గావించుచునుండె నెందును నధర్మం బింత లేకుండఁగఁ. 935
- క. కృతదాహం డయుఁ డ్రియ, వ్రతుఁ దొకపుత్రకునినైనఁ బడయఁగలేమిన్
పాతమతి కళ్యవనంప్రే, రితుఁడై పుత్రేష్టియాచరింపఁగ నందున్. 936
- క. క్రతువరు వొక్కఁడు కళ్యవ, యతి యొనఁగ మహావ్రసాద మని కొందుఁ డ్రియ
వ్రతుఁ డయ్యది నతి కిచ్చిన, సతియున్ భుజియించి చూచి చయ్యనఁ దాలెఁ. 937
- ఉ. సౌకర్యవృత్తంబు నొకదాచువఁ జూచి ధరించి యొక్కవఁ
దారమణిలము నకలాంగమనోహరుఁ బుత్రుఁ గాంచె ను
త్తరకలోదనున్ మృతుఁ బదంపది దుఃఖితులై రి బంధువుల్
బోరన బాప్సవారిపరిపూర్ణవిలోదనులై రి చూపఱుల్. 938
- ఉ. మాలతియు న్మనఁబునను మల్లడిఁగొన్న శనూజాకోక
ముద్వేలముగాఁగ మూర్చిలై మృతించిన పుత్రునితేఁడుమూపునం
దాలిది దుఃఖవేగమున దైవము దూఱుచు నేగె భూతిబే
తాకవికావ మోచినదప్లవతదాటికి వల్లకాటికిన్. 939
- ప. ఆట్టి సమయంబున, 140
- ఉ. కానఁబడె వ్విచిత్రులచిగంపమనోహరపుష్పమాలికా
మానము కళ్యదుద్యరితిమూతసంతృప్తివిధాన మవ్నవా

సోనివయ ప్రధానము సౌంపులునింపు విమాన మందు భ

క్రానుగుణాఖిలార్థమటనై కవమాదయో లకాంగియున్. 941

వ. ఇట్లు గనుంగొని రాజతనయుం దప్రతిహతనయుండు గావున. 942

క. జోజిని దించి కుమారుని, బాణిద్యయ మాతృశిశుముపై నిల్పి నమ
త్రాణపరాయణయగు గుహ, రాణికిఁ బ్రణమిల్లి భక్తిరంజితఁ బడితెన్. 943

ఉ. మానిసులందు ధన్య పతిమాన్యము నీదుమహత్త్వ మెన్న నె
వ్వానికి భార్య : పీవెనినట్టివి : నిర్జనమైన యవ్వన
స్థానములో విహంగమును పల్కుగనే యనంగ నామరు
తేనయు నిట్లు బల్కెను తీతిప్రపరుంగని యార్తి దీతి గన్. 944

ఉ. రాత నమఁ నృజించి యల దానవబాధితులైన నిర్జర
వ్రాతము బ్రోచుపొందె శిఖివాహను దారను జేపె మాతృకా
భ్యాసని జెందితిఁ ప్రకృతికిందను పద్మియనంగఁ బొల్చు నో
భూతలనాధ : నాచరితము నివసించితి నితవట్టుచున్. 945

క. దనహీనున కర్థంబును, పనితాహీనునకు ముద్దుపడఁకుల ననవ
త్కునికుం బుత్రు నొనంగుచు, మహబాలయెడఁ గొంగుపనిడిచుచిక్కిఁ జరింతున్.

గీ. కర్మమూలంబు లెల్లనుభమును దుఃఖ, ముదము గమ్మపె శ్రుతిముఁబునను మేటి
యందు వినఁబడుచుండ దరాదినాన. జ్ఞానిపై యిట్లు కింతింపఁ గర్జునుగునె 947

ఉ. ఈ నిసువుంగుజించి యటులేటికి వంతుర నందుఁ బల్కి వి
జ్ఞానముపేర్చి నానృపతిసందనునిం గయిదాల్చి జీవితుం
గా నొనరించికొంచు పరుగం గని గద్గదభిన్నకంఠవచం
దై సుతియించుచుండఁగఁ బ్రియవ్రతుతో దయతోడ బల్లనెన్. 948

ఉ. భక్తిదలిర్ప నియ్యవనిపైఁ గల మానవకోటికోడ వే
దోక్తవిధి నృదర్శనము నోలి నొవర్చుము నీవు యోగనం
రక్తుని నధుణాన్వితుఁ యిరందంసన్నిభు సువ్రతాభిదా
వ్యక్తుని బాఱ విచ్చెద నుపాయముఁ జెప్పితి భూమిపాలకౌ. 949

కా. ఏకచ్ఛ్రముగాఁగ భూమివలయం దీకండ పాలించు మ
ల్లోకుఁడై చరియించుఁ బండితులఁ బ్రోచున్ ద్రవ్యమప్పించి యు

- ద్లోకోదగ్రఃప్రశాపమునఁ గూల్చున్ శాత్రవశ్రేణి నా
కొకిన్సంచయముల్ ముదంబు గనఁజేయు న్నూలు జన్మంబులన్. 950
- క. పీనిఁ గుమారునిఁగఁ గనఁ, గో నోఁచితి వితఁడె నీదు కొమరుఁడు గొనుమం
చూచిన వెనరున నుతు ధా, శ్రీనేతకు నిచ్చి షష్ఠి దివికిం జనియెన్. 951
- ఉ. ఆసుతుతోడఁ గూడి స్రీయమందు చమాత్యులు వెంటరా నిజా
వాసముఁ జేరి పుత్రసముపార్జనరీతిని జెప్పచున్ సమా
శ్వానితబంధుమిత్రజనంచయుఁడై పురివారిఁ గూడి కాం
తాసముపేతుఁడౌచు జతనంబున నలెను షష్ఠి కర్పసల్. 952
- మ. తినయోత్పత్తిచహోత్పవంబున నమస్త్రాహ్మజశ్రేణికిన్
దన మర్పించెను మానమాసమున శుద్ధంబంచు షష్ఠీదినం
బున షష్ఠ్యర్చన మాచరించి విపులామోదంబుతో రాజ్యపా
లనముం జేయచునుండెఁ గీర్తిమనుఁడై శ్లాఘ్యత్వశీలుండునై. 953
- ప. మఱియు నాఁడాదిగా బాయ నూతికాగారింబుల నాజవనాఁడును నేకవింశతివాస
రంబునను ఆన్నప్రాశనసమయంబునను షష్ఠీపూజనంబు సేయుండవి నగరంబున
నెల్లెడఁ గట్టడిఁగావించెఁ దానును దదర్శనాపరుండై యుండెఁ; దత్పూజావాహనాది
విధానంబు కొడుమోక్షంబై యున్న యది యద్దానంజేసి వటమూలంబున నొండె
మటకుడ్యపాలగ్రామంబుననొండె షష్ఠీసంతమం గావించి యర్చింపవలయు. 954
- మ. ఇదిషష్ఠీదరితంబు పుణ్యదరితం బేవాఁడు పుత్రార్థియై
పదిలంబొప్పఁ బఠించెనేని నుతుఁ డొప్పంబులైడి న్వంశ్యకే
నుదయించున్వినుమాత్రఁ బుత్రుఁడుచిరాయుష్మంతుఁడేఁడాదికెం
త దురాపార్థములుగా నులబ్ధిములగుగా షష్ఠీప్రసాదంబునగా. 955
- క. బాఁరకు రోగ మడరిన, వేళం దలిదండ్రు లిద్ది వినఁగలిగినచో
బాలగ్రహపీడలుడిగి, మాలుకొను న్నెలకు దేవ్యనుగ్రహగరిమగా. 956

మంగళచండుపాఖ్యానము.

- చ. అమరమునీంద్రః వింటివికదా : దురితావహమైన షష్ఠ్యదం
తము పఁకి నాలకింపు మవరావత మంగళచండికావరి
త్ర మసులతాంబుత్రిమును దక్షతగల్గినదేవి చండినా
ననుదురుమంగార్థమటచనిపుణాశ్మికయై ధరితితో. 957

గీ. మనుకులోద్భవుడైనట్టి మంగళాఖ్య, భూవరుం దీల చండికాదేవి భక్తి
నిష్ఠడై సంబుగా భజించుకతన, నామె మంగళచండిక యనఁగఁబరఁగె. 958

గీ. మూర్తిభేదము దుర్గకు మూలవ్రతృతి, తరుణులకునెల్లఁ బ్రత్యక్షడైవఁబంబ
అధికకడజాతరంగితాపాంగ నామె, దొలుతఁ బూజించె నీళ్ళడం దఁఘమతివి.

మ. త్రిపురంబు ల్దహించునాఁడు రవభాత్రీవక్ర ముద్వృత్తడై
త్యవసంపాతితమై వియన్నిగదితంబైన న్వికర్కించి హ
ద్యుపదిష్ఠుండయి చండికఁగొలిచె నయ్యుగ్రుండు ముఱ చండి భ
క్తపరాధీనిమనస్కు గావున నమక్షంబంద వ్రత్యక్షమై. 960

ఉ. ఓయి మహానుభావ ! యిటు లూరిక భీతిలనేల యిప్పుడేఁ
బాయక యుద్ధళ క్రినటు బానటయై నెలకొందు నిందిరా
నాయకు మాయఁజేకొని రజస్థలిలోన దురాత్ముడైన దై
తేయుని ద్రుంచి వేల్పుల కతివ్రతుడం బొనరింపుమి వెనన్. 961

మ. ప్రతిఘటోప మెల్లఁబై లతనయాప్రాణేకుఁ డబ్బాక్షభా
వితిమో శత్రుఁడఁ గేలఁ దాల్చి విజగంభీరాట్టహాసవ్రమా
ర్థితిదిక్కుండరుడై సురారి తల లిండించె స్మసుర్ శంకచన్
స్తుతిఁగాంచిరి పుష్పవర్షము ముఖాంధుల్ ప్రీతి పెద్దింపఁగఱ. 962

ఉ. మానితరీతి శంకరుఁడు మాధవనవృథవోపదిష్ఠుడై
స్నానమొనర్చి తాల్చి పులిచర్మము మంగళచండికార్చనా
ధీనమనస్కుడై శ్రుతివిధిన్ కృతసర్వవిధోపచారుడై
మానసవీధి నిల్చె నతమంగళదాయవి చండికానతిన్. 963

గీ. కడఁగి మార్కండినో క్రమోగతి శివుండు, వ్యానమొనరించి భక్తిపూర్ణాత్ముఁ డగుచు
వాద్యసంగీతనర్తనోపక్రమముల, నామసంకీర్తనంబు లొనర్చె మిగుల. 964

ఉ. ఆది శివుండు విమృట గ్రహంబగుమంగళుఁ డంత మంగళో
ర్వీచయితుండు కన్య లటుపిచ్చుట మంగళవారమందు వా
వై దిగధీకు లిద్దరిజేసెఁ గలవార లభీష్టితార్థసం
పాదనశక్తిఁ గొల్చి రలమంగళచండిక భక్తిమీఱఁగఱ. 965

మ. మును భాత్రీవలయంబునం గల జనంబు ల్నిత్యమక్షిప్తవో
జనితోపస్థపబాద్యమానలగు యోషాబంధుమిత్రాదులఱ

గని యాయాపదఁ బావలేక యతిశోకవ్యాకులస్వాంతులై

చని నిష్ఠానిధియైన కళ్యపురసుక్షుం బం దెఱంగించినన్.

986

క. మౌనియు భీతిలి క్రుతిబీ, జానుగుణంబయిన మనువు లల్లన వెలయం

గా నొనరించెను బద్మజా, నానతిచే నృపుఁడు తత్పసున్వితుఁ డగుచుఁ.

987

చ. అమ్మంత్రమ్మున కదిష్ఠాన దైవతంబుగా మననయను నొక్క రిమణిం గూడ
సృజయించెఁ బదంపడి.

988

క. ఆలీలావతి జన్మమందఁగనె దివ్యజ్ఞానసంపన్నయై

తైలాసంబున తేగి యిందుఁ గడు దీక్షంబుని వేయఁడు లా

తైలాధీశశయానుఁ గూర్చి తపమన్నల్పి న్నమత్పూరిన

వ్యాలోయండగు శుభఁ దారమణికిం బ్రత్యక్షమై ప్రీతిశో.

989

చ. అష్టాక్షరవమ్మితంబయిన కృష్ణమంత్రంబును సాంగంబుగ నొసంగి తదుపాసనా
విధానం బెల్ల తెల్లంబుగ నానతిచ్చి కనుమొఱుగుటయు నా రమణీయుఁ డదాజ్ఞా
ప్రకారంబునఁ దపంబుఁ జేయంగడఁగి పుష్కంబున తేతెంచి యథాపూర్వంబగు
నియమంబున నారాయణు డెంచుంబున నిల్చి తపంబు వేయచున్నంత నారాయ
ణుండు ప్రీతుండై దుస్తరతపశ్రవ్యాకృతాంగియగు నా లతాంగిం గాంచి వరంబు
లొసంగి యథేచ్ఛం జనియె.

970

ఉ. సాలనగర్భనాజ్ఞ మనన స్వరియించి ముదంబునఁ జర

త్కాటఁడు స్వాశ్రమంబున నదా తన కానతి యాదరించు న

య్యై రుచిరోపచారముల కచ్చెరువొందుచు నైష్ఠికత్వ మే

పార నమ స్తనంయమిసమన్వితుఁడై తపమాదరించుచున్.

971

చ. ఒక్కనాఁడు.

972

క. మనసామనజమవస్థల, మున తపశ్శీర్షమ్ము నుంచి ముని గాఢమమ

ప్తిని జెందియుండ వంతట, వినుఁ డపవయోధిఁజేరె హీనస్ఫురణన్.

973

చ. కవి యక్కంత యెట్లవి వికర్మించె.

974

ఉ. కాంతుఁడు నేఁడు మైఘజిబి గాఢమమప్తిని జెందియుండె భా

స్వంతుఁడు నివృదే చరమైలము వెన్నఁగు నేగుచుండె సా

యంతివృత్తియు ల్బయవఁడయ్యెను బ్రాకృతువట్ల దీనిచే

వెంతయు బ్రహ్మహతయును హీనకవోవిభవుండు నొగదా.

975

వ. కావున నిమ్మునివరేణ్యఁ బ్రబోధితుం జేయఁకన్న సంధ్యోపాసనాహీనతచేఁ
బ్రాపించుపాపం బగణ్యంబని విందు; మేల్కొల్పిన నిద్రాభంగంబునకుఁ గోపంబు
గడుర కపియించునొకో! మునుల మనంబులు నవవీరప్రాయంబులుగదా! యేమి
చేయుదు? నెవ్వరు దిక్కిని కొందోకవడి యోజించి యెట్లయినం గానిమ్ము నిద్రా
భంగంబునకు శాంతుం జేయుట సుకరంబి; సంధ్యాహానికిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు
లేకునికి తెల్లంబని నిశ్చయించి మెల్లన మెయితట్టి మేల్కొల్పిన నమ్ముని కోపో
ద్దీపితమావసుండయి యమ్ముదవతిం గమంగొని.

876

ఉ. ఓసి యదేమే నిద్రఁగొనియున్న ననుం గొఱమాలి మేల్కొనఁ
జేసితి వింతయాగడము జెల్లనఁజే మగనాలికిం దను
గ్రానముఁ జేసి చేసిన యశుండతవంబును బుణ్యశీర్ధనం
వానసులుకా ఫలంబిడునె భర్త నపజ్ఞ నొనర్చియుండినకా.

877

క. వినయవివేకము లొదవఁగఁ, దనమగనికి పేవచేసి కవివినదో దే
ఁనికరమెల్ల ముండుంబుం, గనువంచు బుధు ల్వదించఁగా వినలేదే.

878

క. అంగనచే సుఖనిద్రా, భంగంబుం గన్నయతడపావృతలక్ష్మీ
సంగుఁడయి కాలమూత్రము, నం గూలునటంచు ము వ్విసంబడదొక్కో.

879

వ. అని కోపాబోపంబున నమ్మునిపుంగవుండు వ్రప్పుకొదరుం దగుటయు,

880 *

వ. గడగడలాడుచు వ్యగవిఁ గన్నావి వల్కె. మహామళావ! ఏ
వెడవక నిద్రఁజెందుటయు యెప్పుడె బాస్కరుఁ డస్తమించుటకా
బొడఁగని సంధ్యవార్చుఁడగు బ్రౌద్ధది మెల్లఁగ దాటిపోవ నే
గొడవలు వచ్చునో యనుచుఁగొంతుచు విన్నిటు మేలుకొల్పితకా.

881

క. ఏ దుష్టనయతి నాకిక, లే దొక పాచిత మటంచు లేమయు బాష్పాం
భోహిషితాక్షియై ముని, పాదంబులఁ బడియె శోకపరంశయగుచున్.

882

ఉ. పాయని యుట మాఁసికొనఁబాటి యెఱుంగక యేడ్చుచుండఁగా
నామెలనాఁగఁ గన్నావి దయామతిఁ గొఁగిట గ్రుచ్చియెత్తి యా
తోయజమిత్రుపై నలుకతో కపియింపఁ గడంగునంత సం
ధ్యాయుతుఁడై వతంగుఁడు మహర్షిఁజఱుంగట నిల్చి యట్లనున్.

883

కా. ఈవద్వేక్షణ సంజవేళ యని తానీక్షించి దర్శక్రియా
బోపం బొనను వీరిచేత నిను మేల్కొల్పంగ నీ వీగతికా

నాపైఁ గోపముఁబూని పిచ్చుకవయం బహ్మత్వముఁబోలఁగా
కాపంబీదగునయ్యఁ యోఁగలనాఁ కాపాయదాగ్రేసరాఁ

984

మ. సరసీసంభవసంభవు ల్పృథితితేజశ్శాలు రుద్యత్తపో
నిరతుల్ విప్రులు వారలనినయెడ ప్పూర్ణమదామంబుఁ జే
తురు కారుణ్యముగల్గి క్రమ్యుట నృజింతు ర్వారు లోకంబులన్
ధరణీదేవుల మానసంబు నవనీతప్రాయ మౌనేకదా.

985

ఉ. ఎంచకు నేర మీవు భజియింపుము కృష్ణుని బావమెల్ల మా
యించు నతండు మ్రొక్కెద నిదే శరణం బను పద్యబంధు నై
రించి శపించకే విడిచి రేచిన కోపమునన్ వడి స్విస
ర్పించెను గళ్యపాత్మః; వచించెడి దేమిఁక మౌని చిత్తముకాఁ

986

వ. అంత నక్కాంతామణి చేయునదిలేక యిట్లని విలపించె.

987

చ. కటకట! యట్టికళ్యపుని కన్నియనై తపమాచరించి యీ
జటివరు నాలినై మిగుల నమ్ముతులంగొవి భాగ్యహీననై
పటుతరళోకవార్ధిఁబడఁ బాల్పడితిం దుడ కేను నన్ను నేఁ
దెటువలెఁ గాతువో యనుచు నింతి విచారముకోడ వేఁడుచున్.

988

శీక. ననుఁ గన్నతంద్రి రారా! వినుసిగదయ్యెంబ రార! విధి రారా! నే
మననను వాధవిస్మయము. ననుఁ గాచెడి భరము మీ దనాథనుజుండీ.

989

న. అని యెఱంగెత్తి యేడ్వం దొడంగిన.

990

ఉ. ఆయెలుఁ గాలకించి గుహానయ్యయుఁ గళ్యపమౌని యంచకే
జీ యొడయందు నత్తపసిచెంగట కేగినయంత మౌని చే
దోయిని దోయిలించి వ్రజతుల్ వినుతుల్ హీనరించి యందువేం
చేయుట కేమిహేతువు వచింపుఁడు మీరు మహాత్ము లారయన్.

991

వ. అని యిట్లు ముని వర్కిన సరోజసంభవుండు సమయానుకూలంబుగాఁ గొన్ని
వాక్యంబు లుగ్గడించి వెండియు విట్లనియె.

992

ఉ. తొల్లి కృకామసాక్షిగ వధూమణి నీవె వరించి ప్రేమ లో
వెల్లిగొనంగ నేలి తగవే! యవవత్కను నేరమెంచ కే
నొల్లను బొమ్మవంగ; విటు లుగ్మలిని నిర్జడనాడువారికికా
జల్లెడలోని నీరు దిగజాణివత్తెవడిఁగావె పున్నెముల్.

993

- మ. కమలప్రోద్భవుఁ డిట్టులాడ. మనసాగంభీరవాభీవ్రదే
శము దాచేత సమంత్రకంబుగను సంస్కరించి యహ్మోచి “యో
రమణీ ! గర్భముగల్గు నీకళింకాప్రజ్ఞానసంపన్నుఁ డు
త్తమతేజస్కుఁడు దార్పికుండును సముత్పన్నుం డగునో బుక్రందై. 994
- చ. ఇతఁ డుదయించుమాత్ర సవిత్పవకరంబు ముదంబుగాంచు ని
ర్జితరుజుఁడై నదా తపముజేయును గోరితనంబు మాన కీ
గతి విలపింపనేల ? చలిగట్టువయిం దొలిహడ్కినే దృఢా
మృతకరు శంకరుం గొయవ నేగుము నెవ్వగలెల్లఁ దీతెడికా. 995
- ఉ. ఏనును బుష్కరంబునకు నేగి తపంబొనరింతు నం దజ
ద్యాననిరూడి నోజరుహానన ! యోగవియోగముల్ వ్యవ
స్థాసుభవైకభాజనము లారయ నీవనితానుషంగముల్
కానలనుండి యాకలముల న్ముడియించెడు మాకు నర్హమే. 996
- చ. జటివరుఁ డిట్టులాడ మది యుల్లవఁ గమ్ముల వేడివాష్యముల్
జొబజొబలాలఁగా వగచుచు న్ననఁబోడి ముప్పింద్రుఁ జూచి తొ
ల్లిటి తపమెల్ల నీగతి ఫరించె నిఁకెట్లు సుఖంబు లబ్బు నే
వృటికొకలాగు నానుడుట వ్రాసెనుబో విధి మూఁడుపంక్తులకా. 997
- ఉ. జారిణి కాముకాశిని, బ్రసాదము నాఁకలిగొన్నవాఁడుమఱా,
నీరములం దృష్టార్థికుఁడు, వేత్రము నంధుఁడు, నన్యవిత్తముం
జోరుఁడు కాముకుండు రతిసూక్తుల పంగముఁ గోరుటంగి నీ
ధారుణిలోఁ బతివ్రతలు తద్దయుఁ గోరుడు రాత్మనాథునిన్. 998
- చ. అని మునినాథుఁ గాంచి వినయంబున విట్లను వ్రాణనాథ ! నే
మనమున నెచ్చ నికా దలఁకు మానక దర్శన చువ్వుడిత్తుపం
చును పరపీయఁగావలయుఁ జూ యవిపెద్దమెఱుంగు రాల్పదకా
వనరునుఁ గాళ్ళపైఁబడియెఁ; బైదలు లోర్తురె నాథునిడఁగన్. 999
- చ. అనిన వల్లెయవి యమ్మునిఁల్లకుండు నిజవల్ల ట మెల్లవఁ దనకరంబుల లేవవెత్తి
యిల్లంబునఁ జేర్చుకొని సమయానుకూలంబులగు కొన్ని యనునయాలాపంబుల
దెందంబునందలి కొందలం బుడిపికొని దైర్యం బవలంబించి శ్రీకృష్ణుఁగీర్తించు
నాజంశ్కారుండు తపంబునకుం జనియె. 1000

- ఉ. పిమ్మట ముమ్మరంబయిన విమ్మిటిచే శిశికంఠరాణివా
సమ్మున కేగి యందు దివసంబు యుగంబుగనుండి యొక్కనాఁ
దమ్మునికొమ్మ మంచినయమ్మునఁ గాంచె మృగాంకమోళియం
శమ్మునఁ దేజరిల్లు నొక చక్కని పుత్రుని జ్ఞానపాత్రునిన్. 1001
- క. ఇది మనసోపాఖ్యానము, చదివిన వ్రాసినను వినిన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు కలిగి దేవీ, పదమందు వసింతు రెపుడు పదపడి మానీ. 1002

సు ర భ్యు పా ఖ్యా న ము

- క. మనసోపాఖ్యానము పని, మనమున నానందరసవిమగ్నుఁడ నైతికా
వినిపించుము సురభియనకా, జను దేవిచరిత్ర మింక సత్కృపకొదన్. 1003
- వ. ఆవి ప్రార్థించిన నారదునకు నారాయణుఁ డిట్లు వచించె. 1004
- ఉ. గోవులలోఁ బ్రధానయయి గోవులకున్ జనయిత్రయై సదా
గోవులఁ బ్రోచుదేవియయి గోభువనమ్మున జన్మమొందె బృం
దావనపుణ్యభూముల వినందగుఁ బాపవివాశకంబు మో
దావహమైన తచ్చరిత మంతయుఁ దెల్పెద నీకు నారదా. 1005
- ఉ. క్రేవల గోపిక ల్లోయవఁ గేళిలరాసమనమ్మఁదొచు రా
దావిధుఁ దామెతోఁ గలిసి తా నొకనాఁడు చరింపనేగె బృం
దావనభూమి కందు విజయమ్ముగఁ బ్రేయసితో రమించుచోఁ
బావనమూర్తి కాతవికిఁ బాలనుద్రావఁగఁ గోర్కెపుట్టఁగన్. 1006
- గీ. వామపార్శ్వమ్మునుండి విశ్వవ్రతుండు, సృజనమొనరించె నంతటఁ జిన్నదూడ
పొడుఁగులో నోరువెట్టి సమ్ముదముగాంచు, నట్టి సురభిని గోమాత నభిలషాజ్య.
- గీ. జన్మమృత్యుజరావ్యాధినంహరముల, క్షీరధారలఁ గుండ విందారఁబిత్తికి
త్రావినన్నియుఁ ద్రావి రాదావితుండు, భండమును బాలతో భూమిఁ బాజునైచె. 1008
- ఉ. అచ్చట నూరుయోజనము రాయతిగల్గి కనుంగొవంగఁ బె
న్నుచ్చటగొల్పు చేర్పడియెఁ బోల్చయి క్షీరసమ్ము చుట్టునుకా
బచ్చలు కెంపులున్ మెదిపి బాగుగఁగట్టిన మెట్లతోడఁ దా
వెచ్చెరిపిండుతోఁ గలిసి విత్యము రాధయుఁ గేళిసంపంగకా. 1009

- గీ. కామధేనుసహస్రంబు రోమకూప. ముల జనించెను సురభికి మోదమలరఁ
బరదినంబున దీపము ల్పరగుచుండ, నామెఁ బూజించె శ్రీకృష్ణఁ డంచితముగ.
- వ. సురభీధ్యానస్తోత్రంబులును మూలమంత్రంబును బూర్వము వర్చుని వచన వింటి.
'ఓంసురభైస్వనమః' అను నీ మంత్రము లక్షజనంబున సిద్ధియై ఓ క్షులకు బుద్ధివృద్ధి
ముక్తుల నొసంగి నర్వ కామంబుల నొడఁగూర్చు. 1011
- క. శ్రీరూపిణి రాధానహ, చారిణి గోమాత నర్వనందితపాపా
పారారణ్యదవానల, మై రహి నలరారు సురభి నర్పించు చుదిగ. 1012
- గీ. కలశమునఁగాని ధేనువు తలను గాని, ఆవులం గట్టు స్తంభంబులందుఁ గాని
సాలిలంఁగాని శిఖిఁగాని జలమునందుఁగాని సుఃఖిఁ గొలువఁజెల్లుఁ గడఁగిద్విజఁడు.
- గీ. వరదినంబున దీపము ల్పరఁగుచుండ, నతివృధంబగుక క్తిఁ బూర్వాష్టమందు
సురభిఁ బూజించునరుడు విశ్వరమణీయ, మైన సంపదఁగాంచి పూజ్యత వహించు.
- ఉ. పాఁడి యడంగె చూడవు నభంగురమాయకు నొక్కయవృద్ధి
మూఁడుజగమ్మలన్ సురలు పొక్కుచుఁ బద్మజనొద్ద కేగి యీ
కీడు దొంగుచూ యనుచుఁ గేల్పుడువన్ సురభిఁ బజింపుచో
మూఁడిన యావడ ల్లోఁగిపోవు నటం చతఁ దానతిచ్చుటన్. 1015
- ఉ. పాకియంత పద్మజుని పల్కలు నెమ్మనఁపందు నూని య
స్తోకవిప్రుశీర్షుఁడయి దోయిలివట్టి సురసవంతికా
శ్రీకమనీయవాక్యములఁ జిత్తము మెత్తవడంగఁజేయుచుగా
వీఁకమెయిన్ నుతించె సురభిన్ సురలోకము బాగుకొనమై. 1016
- సీ. పద్మాంశవలన సుదృవము గాంచినయట్టి , రాదికాపాహచర్యకు ననుస్సు
శ్రీకృష్ణదేవుని చెల్లి నార్జించిన , వితతగోమాకృదేవికి జొహారు
క్షీరధారలచేత నిరియు బుద్ధి యశమ్ము , జేయు గోలోకవాసినికిఁ బ్రణతి
అశ్రయించిన వారి కమరవృక్షంబొడు , బాలించునట్టి యంబకు బ్రణామ
- గీ. చువిన యింద్రుని స్తోత్రంబు నానికించి , వంత బ్రహ్మలోకమ్మున నవతరించి
కోరికొన్న వరంబులఁ గూర్చి నొనఁగి , మోదమునఁ దోయె స్వస్థానమునకుమంతి.
- ఉ. నారదః క్షీరపూర్ణమయ నలుగుమూలం విశ్వమెల్ల శో
భానుజీయమయ్యిఁ బిదపన్ జనియించెను నేయ యజ్ఞ సం

- భారములందు ముఖ్యమగు వస్తువు తక్కుతుక్కు లెల్లరా
హారము గల్గుటన్ హరున మందిరి డెందములందుఁ బిమ్మటన్. 1018
- గీ. ఈసురభి ప్రోతరాజులు నెవ్వరేని, బలననల్పిసఁ జేకులు బహుళదనము
గోసమృద్ధియు కాళ్వతిగురుయశస్సు, పుత్రపౌత్రాదివృద్ధి సంపూర్ణముఖము. 1019
- క. నర్వనదీస్నానమ్మాను, నర్వక్రతుడీక్ష గొన్న సత్పుల మందున్
నిర్వాణ మప్పి పిమ్మట, ముర్దుగ బ్రహ్మాత్మజత్వమును మఱియించున్. 1020

రాధా దుర్గా పూజావిధానము

- క. ప్రకృతుల చరితముల పీ, వకలుషమా ప్రేమఁ దెల్పు నారించితి మా
మకకిల్పిషనంపుములు, వికలములై చెదరిపోయె విశ్వేశావా : 1021
- క. నాకున్ రాధా దుర్గల, ప్రాకటభుభపూజనంపు ఫక్కి వినంగన్
లోకోత్తర : మననయ్యెడు, వీరమెయిన్ దెల్పు మింక వినకు లొనర్తుకా. 1022
- చ. అతితరమంచు వారల మహామహిమమ్మును దెల్పియుంటి వా
యతమగు నీజగమ్మున నియంత్రిలు లంటివి వారిఁ గొల్వ నం
గతమగుఁ బుణ్యలోకమలఁ గాఁపురమంచు వచించినావు నా
కుతుక మదంగునొక్కొ యదిగూడ నెఱుంగకయున్నచోఁ బ్రభూ : 1023
- క. అను వీణామనిప్రార్థన, మువకుకా మనసొగ్గినట్టి మురహదుఁడు కృపా
బనియై తెల్పంగడఁగెను, వినుమంచు మరందధార పీఁగు మృదుక్తికా. 1024
- గీ. మూలప్రకృతిరూపిణులొచ్చుఁ బట్టినారు, వారలిర్వురు నల విరాట్రముఖనకల
దేవతలుగూడ వారియదీనులగుట, వారి పదపద్మములపేవ వజ్రవలయు. 1025
- గీ. అందు రాధామహామంత్ర మాదియందుఁ, దెల్పెద రహస్యమియ్యది దీనిమహిమ
వేయి నాలుక లుండియు వినుతిపేయఁ, దరముగాదయ్యె యెట్టి తత్పురునికైన. 1026
- గీ. శ్రీయతులంబు చతుర్వ్యంకచిహ్నితమయి, రాధపావననామము రాజకెక్కె
ననలు నారివిగూడి షడక్షరముగ, నర్థిజననాంబితవ్రదమై సతంబు. 1027
- ఉ. మూలనవాతనప్రకృతిమూలమునన్ గొనెఁగృష్ణదేవుఁ డు
ద్వేంసుభ క్తిపూర్ణుడయి దీనివి గోభువనంబునందు గో
పాలునిచేత విష్ణునకుఁ బావనుఁ దాతఁవల్ల బ్రహ్మకున్
గీలితమయ్యె బ్రహ్మ పలికించెను ధర్మవివేకఁ బిమ్మటకా. 1028

ఉ. ధర్మవివల్ల నేనును బదంపడి గాంచి పరంపరాగతా
యర్మహావీయభాగ్యవిభవోదయకారకమైన మంత్రమున్
మర్మ మెఱింగి పల్కెదనుమా : నిరకంబును దానిచేతనే
శర్మముగల్గెఁ దజ్జపముశక్తి నే ఋషినైతి నారదా. 1028

చ. జలజభవాదిదేవత లజస్రము దీని జపించుచుండు ర
గ్గమగు భక్తికోడ నధికారము సుంతయుఁ గృష్ణపూజకున్
గలుగదు రాధ నేమరినఁ గావున వైష్ణవులైన దీవరుల్
నలువఁగజెల్లు రాధ కనిశమ్మును బూజల నప్రభావులై . 1029

చ. కృష్ణున కామె ప్రాణాదిదేవియు నామెకుఁ గృష్ణుఁ డధీనుండునై యుండుదు. పకల
కామంబులను రాధించుటంబట్టి రాధానామ మామెకుఁ బ్రసిద్ధమైనది. రాధామహా
మంత్రంబునకు నేను ఋషిని; గాయత్రి ఛందము; రాధ యధిదేవత; తారమును
శక్తియు వీజంబులు; శక్తిమూలావృత్తిచే పడంగంబులు సేయవలయు; సామవే
దోక్తరీతి నమ్మహాదేవిని ధ్యానింపఁజెల్లు. 1031

సీ. మల్లికార్జునతీమహితకై కృముదాని , నవరత్నమయభూషణములదాని
తెల్లసంపెఁగపూలఁ దెగదు దేహముదాని , శరదిండునుందరాస్యంబుదాని
కోటిచంద్రులకాంతి గోట మీటెడుదాని , రక్తాంబుజాతనేత్రములదాని
కుందనన్నిభదంకకుట్టులంబుల దాని , రమణీయవినోదరమ్ముదాని

ఆ.వె. కుంభికుంభనదృశగురుకువంబులదాని , పృథునికంబయుగళమువకు శోభ
గలుగఁజేయువట్టి కాంచి గల్గినదాని , స్థిరవయఃప్రసిద్ధి జెలఁగుదాని. 1032

సీ. ఏవేళఁ బదియరేందేంద్ల ప్రాయముగల్గి , శృంగారలహరియై వెలఁగుదాని
వహ్నికుద్ధంబైన వననంబు దాల్చిన , లావణ్యయౌవదేహలలితదాని
వేదవేద్యంబైన విభవంబుతోఁ గృష్ణ , ననువుల శమవుగా నలరుదాని
దాస్యలేకముచేత దయగల్గి భక్తుల , సకలేష్టపూర్తిని నలుపుదాని

గీ. రానందులమంచున రత్నసింహ , పీఠమున మున్నదానిని చిక్వమాత
యైన దేవిని సేవించు ననుయఁ బల్కి , ద్యానమొనరింపవలయు నయ్యా మువీంద్ర.

గీ. ద్యాన మొనరించుచున్ బహిష్టలమునందు, నైన సాలిళాపుటమండునైన
నవ్వుదళపద్మయంత్రంబునండునైన, దేవి నావాహనమొనర్చి తిపురజేసి. 1034

- ఉ. ఆనన మిచ్చి యంత ముఖమంసుఁ ద్రివారము మూలవిద్యచే
నానకేశ్వరేశ్వరికి నాచమసీయ మొనంగి పాద్యముం
బోసి పదంబులందు శిరమున్ నరిదర్శ్యముచే స్పృశించి యా
పై సవరింపఁజెల్లు మధువంకము తిర్కములేని బక్తితో. 1035
- ఉ. స్నానవిధానముకా నలిపి చందన మిచ్చి విభూషణంబులన్
గానుక వెట్టి వస్త్రములు గాఢతనుండరపారిజాతనా
నానవపుష్పదామములు నాల్గు విదిక్కుల మధ్యయందు నా
పై నొనరింపఁగావలయుఁ బావనురాలికి పంగపూజలన్. 1036
- గీ. అంతటఁ బ్రదక్షిణంబుగ నగ్రదళము, నష్టదళపద్మమునఁ బూని యధికభక్తి
నామె పరివారమునుగూడ నర్చపేయి, వలయు మునివర్యః తత్కృపం బలవరింతు.
- సీ. ప్రాగ్గియందు చూలావతిం బూజించి , దహనుకోణమున మాధవిని గొల్చి
కాలదిక్కున రత్నమాంబు సేపించి , నైర్మతిని సుకీల నకులునల్చి
పడమట శశికళన్ బ్రస్తుతిఁగావించి , శ్వసనదిక్కునఁ బారిజాత మ్రొక్కి
రాజరాజాఁ ఁ బూజితి భజియించి , హరకాష్ఠమందు సుందరిని దలంచి
- గీ. బాహ్యసీమఁ జతుర్ముఖప్రముఖదేవ , తలకు దిక్పాలురకుఁగూడ నెలమిఁగొల్చి
శంఖచక్రాయుధమ్ముల సంతరించి , నకలరాజోపచారము ల్పూజపవలయు. 1038
- గీ. పావనాభ్యాసపూత్రంబు బిల్కుచుండి, మంత్రమును వేయిపాదులు మననపేయఁ
బ్రతిదివసం బెప్పఁ దాతఁడు పాపమెడలి, యెనయు గోలోకమును విష్ణువనఁ బరంగి.
- గీ. కార్తికమ్మునఁ బూర్ణిమఁ గడఁగి యెవఁడు, రాధజన్మోత్సవమొనర్చు రహియెలర్చ
నకవిమ్రోలఁ రావేశ్వరి యనుదినంబు, నిలిచి నాంభావ్రహ్మార్చిని గలుగఁజేయు.
- వ. మణియు గోలోకవాసినియగు నమ్మహాదేవి యేదే నొకకారణంబున వృషభాసును
తయై బృందావనమ్మున జన్మించినది. ఇందు దెల్పఁబడిన మంత్రంబుల వర్తనంభా
విధానంబులు చెడవీయక పుంశ్చరణక్రియాయోగ్యంబగు దళాంకుల హోమముఁ
గావించి తిలంచే వేల్పునది; నావుడు రాధాస్తోత్రవివాసం బానతిమ్మనిన నారదునకు
నారాయణుం డిట్లనియె. 1041
- క. భాసికహా గోలోకని, వాసిని; కరుణాప్రపూరవాసికహృదయా
భ్యాసికభక్తజనావని; రావేశ్వరి; మమ్ముఁ బ్రోవు రాధాదేవీ; 1042

- క. శ్రీకృష్ణప్రాణప్రియ, ఈకలితనమస్తస్పస్తి కాదిజననికా
లోకేశ్వరికిఁ జతుర్ముఖ, పాకారిప్రముఖవంద్యపాదకు జేజే : 1043
- క. వీవే గారివి మనవవు, వీవే భారతివి లక్ష్మి వీవే మణి న
ద్వావతియును పావిత్రియు, వీవే తులసివియును వీవే వీకు ననుస్మృత్. 1044
- క. మంగళచండిక వృష్టి య, వంగన్ జను దుర్గ పీవే నాకప్రచల
ద్యుంగవు గంగవు వీవే, సంగతమగు మమ్ముఁ బ్రోవఁ జయ్యవ రమ్మా : 1045
- క. మూలవ్రకృతివి వీవే, జాల మొనర్పంగనేం ? సంసారమహా
భీరాంభోనిధిమగ్నల, మేలంజను మమ్ము నుద్ధరింపుచుఁ బల్లి : 1046
- క. అను వీ రాధాప్రోత్రం, బమనమును బతననబ్బు ననముండు పున
ర్జనిహీనత గోలోకం, బునఁ గాఁపురముండు నిత్యమోదంబలరన్. 1047
- క. సరిగానము దీనికి సం, స్మరణీయ మనంతమోక్షపాదనమును వీ
వొరులకుఁ దెల్పందగ దిది, నరమరహస్యంబుగానఁ బాలింపు మునీ. 1048
- సీ. ఏదేవినామంబు నెలమిమై విమమాత్ర , నఖిలావదఁగూడ సంతరించు
నేమాత కరుణతో వీ నర్వలోకమ్ము , లండు వంతర్లీనయై వసించు
నేతల్లి శైవులకేని వైష్ణవులకు , నేని సంపేష్యయై యెసఁగుచుండు
నేరాజ్ఞి శక్తుల కేలికపావిత్రయై , వ్రకృతిహంపంబునఁ బరిధర్మిల్లు
- గీ. దుర్గమముల సంతటములఁ దొంగఁగఁజేయు , కతన నేదేవి దుర్గాఖ్య గాంచిమించె
నామె పూజావిధానంబు నధికభక్తి , నింక వదియించు వీకు మునింద్ర ! విమము.
- వ. వాగ్ధానంబును శంభువచితయుఁ గామవీజంబును బిదపఁ 'జాముందాయై' పదంబును
'నయః' పదంబునుంగూడి దుర్గానవాక్షరమంత్రరాజంబయ్యె; వియ్యది భక్తులపాలిటి
కిల్పపాదనయః; దీనికి ఋషులు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు; ఛందంబులు గాయ
త్ర్యుష్టిగణపుష్పలు. అధిదేవతలు మహాకాళీ మహాలక్ష్మీ మహానరహతులు. వీజం
బులు రక్తదంతికాదుర్గాద్రామరులు. శక్తులు సందాకాకంభరీ భీమాదేవులు. వివియో
గము చతుర్విధ పురుషార్థములు. మౌళియందు ఋషులను, వక్త్రంబున ఛందము
లను, హృదయంబున నిధిదేవతలను ప్రసంబుల శక్తివీజంబులను న్యసింపవలయు.
వీజత్రయంబుచేతను వీజచతుష్టయంబుచేతను వీజ్వియంబుచేతను పదంగంబుల
జాతి యుక్తంబుఁ గావించి శిఖలోచనద్వంద్వకృతినాసాననగుదంబుల విన్యాస
మొనర్చి ముక్తివర్ణంబుల సర్వవ్యాపకింబు గావించునది. 1050

- క. అసికోమరవక్రగదా, మునలమ్ములు శంఖభూలముద్గరములు పా
శమదర్శనదాపమ్ములు, నెనలారిన యట్టి దుర్గ నెంతుకా మదిలో. 1051
- క. నానాభూషణభూషిత, యై వీలాంజననమానమగు సుప్రభా
మానితయగుచున్ దళపా, దాననములు గల్గు దేవిఁ దలఁతుకా మదిలో. 1052
- క. మధుకైటభులను నసురుల, వదియించు నిమిత్తమై వివన్నుం దగుచున్
విధి యేకాశి సుతించెనో, ప్రథితాత్మకురాలి నామఁ బ్రార్థింతు మదికా. 1053
- క. ఒకచేత సురాపాత్రయు, నొకచేతను నక్షమాల యొప్పెరుదానిన్
బ్రకటితమాయాబీజకా, నకలేశ్వరియైనయట్టి కక్రిన్ దలఁతున్. 1054
- క. అరుణాంబుజవాసినియై, యరుణంబగు దేహకాంతి యలరఁగ మహిషా
మరదైత్యనిహంత్రిణయై, నరఁగు మహాంక్షి నెంతు భావమునందున్. 1055
- క. కుంభవికుంఠుల యధికో, జ్ఞుంభజము నడంపఁ బుట్టి కోటియదానిన్
జంభారిప్రముఖమతకా, కాంభవినిఁ ద్రినేత్ర నెంతుఁ జక్కఁగ మదిలో. 1056
- క. వాణీబీజాత్మికయో, నేనాక్షివి నర్సవిద్య లేలేడు నర్స
ప్రాణాధికయైన నరస్వతి, నాణెంబగు భక్తికో మనమ్మునఁ దలఁతున్. 1057
- వ. అని ద్యావించి పట్టోజనంయుతంబగు యంత్రంబును నిర్మించి చతుర్వింశతివక్ర
కంబగు నష్టదశపద్మంబును భూగృహంబున నిర్మించునది. సాలగ్రామంబునగాని
ఘటంబునంగాని యంత్రంబునంగాని బాణమునంగాని లింగంబునంగాని సూర్యునం
దుంగాని దేవిని యజింపవలయు. పూర్వకోణంబున నరస్వతీనహితుండగు పద్మ
జుని, నైర్మతంబున లక్ష్మీనహితుండగు శ్రీహరిని, వాయుకోణంబునఁ బూర్వతీ
నహితుండగు శంఖదేవు, మత్తరంబున పింహమును, వామంబున మహిషమును
బూజింపవలయు. నందఱార క్తదంతాకాకంఠరీశివాక్షగృహభ్రామరులను పట్టోజం
బులఁ బూజించి వసుదళంబుల బ్రాహ్మి మాహేశ్వరి కౌమారి వైష్ణవి నారసింహ
బంధి చాముండికల కత్తులకు దత్తవక్రంబులఁ బూర్వక్రమంబుగ విష్ణుమాయ
చేతన. బుద్ధి, విద్ర, జ్ఞాన, చ్ఛాయ, కక్తి, శృష్టి, జ్ఞాన, జాతి, లజ్జ, కాంతి,
శ్రద్ధ, కీర్తి, లక్ష్మి, వృత్తి, శృతి, స్మృతి, దయ, కృప, పుష్టి, భ్రాంతి మొదలగు
వానిం బూజింపవలయు. ఏదవ భూపుర కోణంబులయందు గణేశుని క్షేత్రపాలని
వటుకుని యోగికులను నర్పింపవలయు; నావిమ్మట సాయుధులగు నింద్రాది దిక్పా
లు: ౧. జింపఁజెల్లు; నిల్లు పాపంబులగు దేవిఁ బూజించి ననుప్తరాజోపచారం

బులఁ గావించి నవాక్షరమంత్రమును జపించి సప్తశత్రోక్తమును దేవ్యగ్రంథవఁ
బఠించునది. 1058

క. సప్తశతిం బోలినయది, ప్రాప్తించుట దుర్లభంబు పావనము కుభా
వాప్తికి హేతువు దేవియు, వాప్తునిగతిఁ గాంచుఁ జదువుననఘుని మౌనీ. 1059

క. ఏవిదిఁ గృతకృత్యత్వము, భావింపఁగఁగల్గు నరుఁడు ; పాపవయో నా
దేవీపూజానక్రమ, మావంతయు మిగులకుండ నంటి ముసంద్రా. 1060

చ. సురలు మునీశ్వరుల్ నరులు సూరులు రాక్షసముక్షకిన్నరే
శ్వరులుఁ ద్రిమూర్తులున్ పరియు శాంకరి భారతియున్ నమస్తది
గ్వరులును మంగళప్రదను గామితదాత్రిని లోకపూజ్య నెం
తురు మదులంచు నిత్యమును దుర్గను దుర్గతిలేమికోసమై. 1061

గీ. తచ్చరణవద్మపేనావిధానమందు, నాజితేరుట నా భాగ్య మందినారు
వదియనల్గురు మనువులు నడితిసుతులు, నిశ్చలముగ స్వస్థలముఁబెర్చినారు. 1062

ఉ. ఐదువిధంబులం బరఁగు నానకృతిన్ వివరించియుంటి ను
శ్రీధము తచ్చరిత్రము నెఱింగితి పూర్తిగ నామె యంకదే
హోదయమైన దేవతల యుత్తమవృత్తములన్ వదించితిన్
గాదనఁబోక గోప్యమును గాంచిన వీదగు పుణ్యమేమియో. 1063

క. ఇది విను పుణ్యచరిత్రుల, కుదయంబగు భాగ్యవృద్ధియున్ నకలవిధా
భ్యుదయంబులు వంతమువనా, నదమలమైనట్టి మోక్షసంపద యనఘా : 1064

మ. ఒకయధ్యాయము చొప్పునన్ బ్రతిదినం బుత్సాహయైగాని పూ
వికతోదన్ నవరాత్ర్యహంబులనుగానీ చేయఁగా నేర్పునే
యకలంకాత్మకుఁ డీవరిత్రవతనం బాద్యంతముంగూడ నా
నికి నాదేవియు దాసయై యలరు మౌనీ : పానురాగంబునన్. 1065

ఉ. పుత్రులఁగోరు మానవుఁడు పుత్రుల, విద్యలఁగోరునట్లన
చ్చాత్రకుఁ డన్ని విద్యలను, పాంగవిప్పద్దియుఁ గాంచనేర్పు నే
మాత్రము లోటు గల్గుదు నుమా : యెది గోరిన వద్ది కల్గు న
ర్వత్ర కుభావహం బిదియుఁ బాపవిమోచకముం గుహంకా. 1066

చ. శకునపరీక్షపేయనగు స్నానమొనర్చురుఁ జేయిమోర్చి దే
వికి నొకపీటఁ బొత్తమును బెట్టి తమిన్ కిరసంటికొన్న బా

లిక కరమందో, స్నానమొనరించికడుగా కుచియైన బ్రహ్మచారి
కరమునందో ధత్తి నలరించిన భర్మశలాకచే మునీ.

1067

క. బంగారు శలాకా జో. నృంగను విడిపడినయట్టి పత్రమునందున్
సంగతమగు సంకముచే, తం గలుగు కుదాకుభములు తర్కింపవలెన్.

1068

స్కంధాంతపద్యములు.

క. ఆరామద్రామిడకుల, వారాన్నిది పూర్ణచంద్ర : వరగుణసాంద్రా :
మూరిస్తవసీయ యశః, పూరితభువనాంతరాళ : బుధజనలోలా :

1069

క. అకపటహృదయాంతర్ని, త్యక్తికవిద్యాస్వరూప : దాతృత్వశ్రీ
ప్రకటికనిజగేహోత్సవః, పకలజగద్వంద్యకీర్తి : సత్పథవర్తి :

1070

క. నైయాకరణ శిరోమణిః, సాయంనటదీశమౌళినంభృతగంగా
స్పాయచ్చలదూర్బినిభ, శ్రీయుతకవిజాగురుత్వఃపీఠినామా :

1071

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వర కరుణాప్రసాదితరామకృష్ణాంధ్రీ
కృతమ్మగు దేవీభాగవతమ్మునందు
నవమస్కంధము సంపూర్ణము.

కా. పాకల్యం బొనరింప నేర్పియును విశ్వశ్రేయముం గూర్చు ను
శ్రీకళ్యాణదమైన కృత్యముల వాసిగా బున్పెమున్ బంచగా
వాకాంక్షించియు ఆదివైదు తుది రెండధ్యాయముల్ పేర్చిమై
నాకుగా పీడిన రామకృష్ణులకు సంచానితుఁగై మోక్షులగా.

క. తిరువతి వేంకట కవిగురు, చరణాంబురహస్రణానంజనితకవి
త్వరమాయతుఁడను నన్నం, దఱుఁ బిల్లారు వేంకటావధాని సమాఖ్యన్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీమత్కరదేవతామైనను:

శ్రీ

దేవీభాగవతము



దశమ స్కంధము

తిరువతివేంకటవిద్య, ద్వారకావతారనిశేషవర్ణికశ్రీ:

వరమార్గనియతమూర్తి, స్వరచితధర్మప్రపూర్తి: బ్రహ్మయశాశ్రీ:

1

వ. అవధరింపు మట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను.

క. పైకతవదియింపుము ను, క్లౌకం బిమహుము నకలశోకహరణమా

నేకత దాని వినఁగ నే, నేకతమున నింతమాత్రం దృష్టింఁగాంతున్.

3

వ. వావుడు వ్యాసుం డిట్లను, నట్లు నారదుండు.

4

క. ఓ నారాయణ! పాపా, జ్ఞానహరంబయిన దేవిచరితము వింటిన్

గానీ మన్వంతరిముల, నా నిఖిలేశ్వరి స్వరూప మది యెటుండున్.

5

గీ. ఎట్టి యాకారమునఁ బుట్టె నెట్లు లేది

చేతఁ బూజింపఁబడియె నమ్మాత యెవరి

కోర్కులెటు తీర్చె: నది వినఁ గోరుచుంటిఁ

గానఁ గరుణించి తెల్పు మక్కితం ననుడు.

8

ఉ. వారద! యాలకింపు మమనాకకము వినిఖిలేష్టసిద్ధి కా

దారమునైన దేవిచరితంబు, జగమ్ములతాత లాత రై

త్యాగికి నాభివద్మమునయిం దుదయించెను మానసేచ్ఛచేఁ

బూరుపు నొక్కరుగా దలిరుబోబి నొకర్లు నతండుచేసినా.

7

క. ఆయరుపురుసున్ దంపతు, లై యలరిరి లోకవిదితమైన యభిఖ్యన్

స్వాయంభువమనువన నకల, డాయెన్ శతరూపయనఁగ నాపె లనర్యున్.

8

గీ. ఆ మనువు క్షీరసాగరప్రాంతమందు, జగదదీశ్వరిఁ గొల్చె నచలితఁడై

వెద్దియునులేమి మృత్తుచే నెనకమెనఁగ, నవృరాంధిక రూపంబు ననుష్ఠపఱిచి.

9

సీ. వాగ్మనమంత్రం బవాగ్మనంబుగఁజేసి, యాహారమం దిచ్చ వాహరించి

శ్వాసద్వయస్థవిశ్వాసమ్ము విడనాడి, కామద్రవ్యక్తి నికామమడఁచి

- యతిరమ్యకాంత్యలంకృతమైన దేహమ్ము • సతతోపవాసకర్మితము చేసి
స్థిరయంద విరతమ్ము స్థిరుఁడయి యొక్క-పా , దమ్ముచే విరిచి క్రోధమ్ము గెలిచి
- గీ. స్థావరతఁదాల్చి మాటువత్సరము లతుల
తపమొనర్చిన సతని కాతల్లిదర్శ
న మొసఁగి 'రాజః కోరు పరమ్ము' లనఁగ
నమ్మహాదేవి నీగతి నతఁడు వొగడె. 10
- ఉ. నీ కరుణారసమ్మునన పీరజసూతి నృజించుచుండు ర
జైకరుఁడొఁ జతుర్భుజుఁడు శంకుఁడు వాళనముం బొనర్చు స్వ
ర్లోకము విండ్రుఁడేలు నవలుం డనిలుండును వాదిగాఁగలా
రో కరుణాస్వరూపిణిః త్వదృద్భవులుం ద్వదుపాసకుర్గదా. 11
- గీ. తల్లి : పరము లొనంగెడి దానవేవి
నాయెనరైడి నృప్తి విఘ్నమ్మరేక
ప్రబలునటు లొనర్చుము వాగ్ధవమ్ము జపము
సేయు వారలకు హితమ్ము సేయుమెప్పుడు. 12
- గీ. ఎవ్వ రివ్వదముం బితియింతురో మ
తెవ్వ రిది విందురో వారి కెల్లరకును
భుక్తిముత్తులు వక్తృత్వము దయసేయు
చుచ్చుఁ బనుసేదెడ నటంచు నతఁడు వలుక. 13
- క. మనుజాధిపః వాగ్ధవజన, మునకున్ మెచ్చితిని రాజ్యము నకంఠమున్
బొసరించి వంశకరులగు, తనయులఁగని పిదప మత్సరము చేరవగుకా. 14
- గీ. అచుచ నవ్వినధ్యవాసిని యరిగె వింధ్య, గిరికి నెయ్యది మును వల తరణిమార్గ
మునకు నడ్డగి కలశోద్భవుని కతమునఁ, గ్రుంగెఁ నన మునిజనము లకుంఠభక్తి. 15
- చ. జనిచుహత్యముందెలుపు నద్భుతః సూతః భవద్వదోమృతం
ఐను గొనఁగాఁ గొనంగ రుచిపుట్టుచునున్నది, వింధ్యవర్వతం
బననెడిః యద్ది సూర్యునకు నడ్డుగ నేగతివచ్చెఁ నెవ్వర
మ్మునఁ గలశోద్భవుండు నగమున బ్రకృతిస్థముచేసెఁ నాపుడున్. 16
- చ. వివిధలతావిశాసవరిసేల్లితమై బహుచిత్రపుష్పశా
తివిలపితమ్మునై వదనదీప్యాయంగమమై సుధాశనా

దివిహరణోచితంబయి ప్రదృష్టమృగాకులమై మహీహర

ప్రవర మొకండు వింధ్యమన రాజులు నర్వచుహీద్రపూజ్యమై.

17

గీ. అన్నగము కడ కొక్కెడ నమరమౌచి, యరుగ నదియును నర్వపాద్యాదులెచ్చి

యతని నొక యుచితాననమందు విలిపి, యట్లులు వదించె గౌరవం జెనకమైనఁగ. 18

ఉ. ఎచ్చటినుండిరాక, మఱి యేమివిశేషములో వచింపుమో

నచ్చరితాగ్రగణ్యః యనిశమ్ము దిహకరురీతి నర్వలో

కోచ్చయలోలతన్ దిరుగుచుండు మహాత్ముఁడ పివకాపె నీ

వచ్చుట యెల్లవేల్పులును వచ్చుట నావుడు నాతఁ డర్లనకా.

19

గీ. హేమగిరినుండి వచ్చితి నామహీద్ర

మండుఁగల లోకముల నాయముఁగ గంచి

నవి యఖిలభోగముల విచ్చు నవియటంచుఁ

బలికి యొకయూర్పు నిగిడించెఁ గలహభోజి.

20

వ. అంత నవ్వర్జితం నీ విట్టూర్చునకేమి కతంబు వచింపు మనుటయు.

21

చ. శివునకు మామగారగుటచే హిమవంతుఁడు పూజ్యుఁడయ్యెఁ ; న

ట్లననధమౌటఁ దానధికమై కొలువంబడు వెండికొండఁ య

న్యవిస్మృతి సేయినేలఁ విషధాద్రియు పీఠము గంధమాదనం

బవియును జేరుగంచినవియే యవిరాజఁ యదిట్లులుండఁగన్.

22

ఉ. నాకు రివాకరుం డనుచినంబు ప్రదక్షిణ మాలించు నే

నేకద పేరు గాంచితి నిఁ కే నగములో ననుఁబోలఁజాలుఁ మ

ల్లోకములందు నంచు మదిలోఁ గవకాద్రి యుండగర్వమున్

జేకాని దేనిఁజెప్పినను జేయ దొకించుకయేని లక్ష్యముకా.

23

క. అన్నగము పొగడు దలంచి కొ. న న్నాకుచ్చావన మడరెఁ ; నగ్గండ్ల మ్ము

చ్చిన్నముసేయఁ దపంబున, నన్నియు విడనెంచు మా కనర్హమకారే.

24

వ. ప్రసంగవశమ్మున వింతవట్టుఁ జెప్పవలసివచ్చె నిక నేగుడనే యనుడు వింధ్య

మాత్మఁ జింతించి,

25

క. అందఱు నాదిల మధికం, బందురు మేరువు జయించి యాయాయకమున్

బొ దకయుండిన నాకీ, బొంది మఱెందులకు విరువఁబోందె యంకకా,

26

చ. తనకు దినాధినాథుడు ప్రదక్షిణముగా బొనరించునంచుగా
కనకవగ మృత్యురవుగు గర్వము దాల్చుట మత్కరముల్లం
దినకరమార్గరోధము విధించిన నాతఁడు తత్ప్రదక్షిణం
బొనరువనేరఁ దగ్గరికి నుండెడి గర్వము తప్పు నప్పుడున్.

27

క. అని తన భుజముల నాకన

మును ముట్టుచు దీర్ఘశృంగములు గలయదియై

యనుఁడెపు డుదయించునో యా

తని నెపు డడ్డుడునో యనుచుఁ ద్వరపడుచుండన్.

28

ఉ. రాతిరి వోపునంతఁ దిమిరంబు గవంబడదయ్యె వేగఁ బ్ర
ద్యోతుకరమ్ముల న్నభము ద్యోతితమయ్యెఁ గుమర్యతుల్ వికా
సాతిశయమ్ముఁ బద్మినుల కర్పణపేయుటకల్గె స్వీయకా
ర్యాతురులై జనుల్ మనలటబైఁ బ్రపంచకమందు నెల్లెడన్.

29

గీ. అంతఁ బ్రాప్తావరాప్తామధ్యాహ్నభేద, ములఁదెలిపి హవ్యకవ్యముల్ భూతబలులు
దేవతల కీ నొనర్చుచు దినకరుండు, ప్రాచి నాగ్నేయి విడిచి సత్వరతదనర.

30

పీ. యామృదిక్కునకుఁ బ్రయాణంబుగా ననూ , దుండు 'మూర్తాండః' మేరువుజయింప
మీప్రదక్షిణము గామించి వింద్యాద్రి యా , కన మావరించి ముంగల నిలిచెను
గాన విఁకేగ శక్యముగా ' దనిననిని , భానుఁ డాశ్వర్యమ్ము వడుచు గొప్ప
వదవి చెందిన శౌర్యవంతునకుం జేయ , రాని కార్యము లెవ్వయేని గలవె

గీ. ఆనుచు నొనరించు పనిలేక యట్టెయుండె , రాహు వరికట్ల షణ్ణము వర్యంతమేని
యాగవి యనుండు వింద్యుడుద్ధాత్ముఁడగుచు , జిర మటుండె విది బలవత్తరమకాదె.

గీ. ద్యుమణి యుటలై నకతన లోకములు లోక, వతులు తల్లడమంది విఫలకగనిరి
యలరు స్వాహాస్వధాకారములు నశించె, నష్టకుల్యంబ యగుచుఁ గన్పట్టె జగము.

క. వడమట దక్షిణమున నుం, దెడివా రది రాత్రియనుచు నిద్రంగొని ర

ప్పుడ ప్రాచ్యులొ త్రరాహులు, కడుఁ గడుఁ వీడింపఁబడిరి ఖరకిరణములగా.

31

గీ. ప్రజలు కొందఱు మడిసిరి బాధపడుచు, గొందఱుండిరి జగములయందు, బయలు
వెడలె 'హహ' రవంబు దివిషదు లింద్రుఁ, జేరి 'కింకరణీయ' మన్వారలైరి.

32

క. అంకగా వారెల్ల శపి, కాంతున్ వాక్కుండు ముందుగా విడికొని య

త్యంతార్థులగుచు గోరి, కాంతుని గనుఁగొని నుతింపఁగాఁ దొడఁగిరిటల్.

33

పి. అర్తార్థిహరణాత్తకీర్తివిశేషః । తై , లాసపర్వకకృతావాసః । విష్ణు
హృత్కంఠవాసః । సంపత్కరాః కరుణార , సాలయాః జగదీశః । కాలకాలః
కాలస్వరూపః । మాయాలవాలాః మహా , దేవః వృషపర్వజః దీనరక్ష
అక్షీణవిభవః । పశక్షః విరూపాక్షః । యోగగమ్యాః మహాయోగనిరతః ।

గీ. యనుచు నొకమాటగా నెల్లరును సుతింప
వివి మహేశుండు నగుచు "దివిషయలార
స్తుతిః బ్రసన్నుండనైతి మీహితము సేయు
వాడఁ దెల్పుండు" నాఁగ దేవతలు ననిరి.

36

గీ. దేవః వింధ్యాద్రి మేరువిద్వేషి యగుచు, భామ నరికట్టఁ గాల మేర్పరకయందెఁ
గ్రియలు సేయుట తప్పె; వీ కీకమాసి, ప్రోవుమీ మమ్ముమరుఁ గ్రతుభజలు వేడ.

చ. క్రతుభజలార । మీ నుడువు కార్య మశక్యము నాకుఁజేయః ప
చ్యుతుఁ డఖిలక్రియాకృతిఁ బ్రయోజకుఁ డన్యదధీకుఁడౌటచే
వతనికి దెల్పినన్ మనకు నభినవేగి తొలంగునం దుమా
వతి యనఁ దత్సమేతులయి బ్రహ్మముఖుల్ నవి రచ్యుతున్ గనన్.

38

క. చవి దేవదేవు టువనా, ఎనదీక్షితు వనరుహాక్షి నైకుఁడవిటన్
గని గద్గదస్వరము పెం, పున నిట్లు ముతించి రధిఃమోదంబులరన్.

39

క. జలచరమ ఎగుచు సోమకు, జలనివ్యంతరిల్లీమఁ జంపియు వేద
మ్ముల నుద్ధరించితివిగా, జలజాతిః । భక్తవక్షః । శక్తకటాక్షః ।

40

క. కూర్మఁబవై పయోధ్యం, తర్కగ్నుము నగమునెత్తి త్రావించి మధా
నిష్క్రితుల మమ్ముఁ జేయవె, ధర్మావసంక్షపాతిః దైత్యారాతీః ।

41

క. ధర నుద్ధరించుటకు మా, కరరూపము స్వీకరించి గర్వబలాను
త్తరుఁడైన హిరణ్యాక్షు న, సురహితు నలుపవెః మురారిః । శోకవిధారిః ।

42

క. నరసింహరూపముగాగొని, లంసఖరమ్ముల హిరణ్యకశిపుగా లోకాం
తంగకుఁ జేయవెః జగదు, ద్ధరణనమానక్రచిత్తః । దానాయత్రాః ।

43

క. వాసుఁడవై బలి ని్నిజ, దామము లీగంగఁజేసి తద్దామము సు
త్రాముం కొసంగవేః యు, ద్దామనిరామనిశిష్టః । తాడితడుస్తాః ।

44

క. జమదగ్నిసుతుఁడవై శో, ర్యమదనముక్తివృద్ధులరాజావళి నా
శము పొనరించి యమేయయ, శము గొనవెః మహామథావః । జగతీదేవాః ।

45

- క. దళరథునకుఁ దనయుఁడనై, దళముఖముఁదితితమాజతతిఁ ద్రుంచి విప
ద్దళ మాకుం దొలఁగింపవే ? వికదబలాత్యమపమాన ! విష్యక్తేనా : 46
- క. నందతనూజుఁడనై కం, నుం దువిమి యధర్మ మెందుఁ జొరనిక మహా
నందమ్ము ధరణికివే ? వం దార్వానందదాయ ! వణివతికాయా : 47
- క. పశుహింస మాన్పుటకు బౌ, దళరీరము దాల్చి గర్హితమఖవిహిత
తిశతవచనములు నెప్పవే ? నిశితప్రజ్ఞావిచిత్ర ! నిఖింపరిత్రా ! 48
- క. జగమెల్లఁ దుచ్చరాజ న, శగమై మైచ్చానుకారిజనయుత మై పా
దుగనుండఁ గల్గివై బా, గుగఁ జేయవోకో ? ముకుంద ! గుణగణకందా : 49
- గీ. ఎట్టి గర్వస్వస్థూపమ్ము లేవి దాల్చు, టార్తులగు భక్తుల భరింప, నవశదులగు
దైత్యుల హరింపఁగద ! యిట్టిదయ మఱేరి, కైవఁ గల్గినె ? దేవదేవా ! యనంత. 51
- ప. అని ప్రార్థించుటయు,
- పీ. దేవతలార ! నుతిం బ్రసన్నుఁడనైతి , దుస్సహంబైన మీదుఃఖమిప్పుడ
బోనొనర్చెదఁ దాపముం బొందవండు దు , ర్లభమైనదేని వరంబుప్రీతి
విచ్చెదఁ గొనుఁ దెవ్వ రీ స్తోత్రమును భక్తిఁ , బెంచి ప్రొద్దుటఁ బలియించువారొ
వారికి దుఃఖసంబంధంబు గలుగదు , గ్రహబాధ మొదలగు కష్టములు మ
- గీ. తెవ్వెయుం గల్గవు సుఖమ్ము లెన్నియేని , గల్గు సంకతిగల్గు నకాలమరణ
మనుట పుట్టుదు రోగముల్ గనుటయేని , సంభవింపదు లక్ష్మీప్రసాద మొదవు. 52
- గీ. పలువలుకులేని భుక్తిముక్తుల నొసంగు
నట్టి దీ స్తోత్రమే మీకు నడరు దుఃఖ
మును వచింపుఁడు పరిహరింతు నన ముదిత
హృదయులై దేవతలు హరి కిట్లు లనిరి. 53
- క. దినకరమార్గవిరోధ, మ్మును వింద్య మొనర్చె దాన బోగమ్ములు వొం
దనివారమై విమం గనుఁ, గొన నేతెంచితిమి రక్షకుఁడ వీవగుటకా. 54
- ప. అనుటయు బోకకర్త్రయగు నంబిఁ గొల్పుచుఁ గాకికాపురికా
దవరు వగవ్వుఁడ ప్పవిత్రంతుఁడు వానిన వేడికొండు విం
ర్యంగముఁబృద్ధింపన యొనర్చి సమర్థుఁ డతందనన్ జణ
మ్మున ముత్తెల్లఁ గాకికుఁ బోయి యటన్ మణికర్ణికా దగన్. 55

క. స్నానప్రముఖసమస్తవి, దానములం దీర్చికొని మదకలితమృగవృ
జైవీక శ్రీరమ్యం, బై న యగస్త్యాశ్రమమున కరిగియు నవటణ. 56

వ. లోపాముద్రాన్వితుండై యున్న యమ్మునికి సాష్టాంగం బెఱిగి, 57

వీ. కుంభసంభూత : విశ్వంభరాసురనేత : , వాతాపిహననవిఖ్యాత చరిత :
మిత్రావరుణపుత్ర : స్మృతిపురాణాదివి, ద్యానవద్యవతిభానిహవ్య :
నహషనముత్పాటనక్రియాదక్షహం, కరణ ప్రభావ : నత్కాన్యవిరత :
ఉదయమాత్రవినిర్మలోదకీకృతసమ, నైవదీక : ఋషివరిష్టా : యగస్త్య :

గీ. శైలకృతకోకవహ్నిజాజ్వల్యమాన, హృదయులమగుచు వీవు గాదెదవటంచు
వచ్చినారము మమ్ముఁ గాపాడుమయ్య, యనుడు నమ్ముని మందహాసాన్వితుఁడయి.

వీ. నిగ్రహానుగ్రహోదగ్రకక్షులగు మీ, రానరింపలేకుండు పనియుఁగఁదె
వజ్రాయుధముదాల్చు న్వర్షాదునకుఁ జేయ, శక్యమైగావి కర్తవ్యము గలదె
క్రతుకుగావళికి ముఖమ్ము గదా : వహ్ని, యతనిచేఁ గావి కార్యమ్ము గలదె :
ద్రష్టుమశక్యప్రతాపకాలియగు భా, స్కరదేవునకును దుష్కరము గలదె :

గీ. దండహస్తునకును నసాధ్యంబు కలదె : , యైన వాచేతనగు కార్య మబ్బెనేనిఁ
జెప్పుదు నిస్సంకయమ్ముగఁ జేయువాఁడ, ననుడు సంకనమంది యిట్లనిరి సురలు.

క. అంబరమాణిమార్గము విం, ద్యం బరికట్టఁగ జగమ్ములన్నియుఁ గడుఁ గీ
డుం బొందినయివి యవివృ, ద్ధిం బోఁగొట్టుము తపఃప్రదీపితకక్తిక. 60

గీ. నిజముగ నగమ్ము నప్రమౌ వీడమహిమ
వీవు పేయంగఁదగు కార్యమిదియ యనుడు
ఋషి యొనర్చుట కంగీకరింప సురలు
చని రతం దిట్లు అనెఁ దనభావ గుణిచి. 61

మ. నృపపుత్రీ : యివటణ వసించుటకు నిష్ఠేతెంచె విష్ణుమ్ము విం
ద్యపరి స్తంభన చేయు నక్కరిన, మోక్షపేక్షకుల్ గాక నొ
క్కపుడున్ వీడఁగఁ గూడదంచు మఱిఁ గాగ్యావాసులౌ వారికే
యెప్పుడున్ విష్ణుము గల్గనంచు'ననరే : యిందిందిరాణాకా : 62

క. =ని యమ్ముణికర్ణిక న, మ్ముని స్నానముచేసి కుతుకమున విశ్వేకుం
గవి దండపాణికిం బూ, జన మొనరిచి కాలరాజసమ్ముఖమునకున్. 63

మ. చని కాశీపురవాసివిమ్మహర : దాసస్వాంతవాసా : నను

జను బీ దుష్కృతి చేసినాడనుచు నెంచవో. రికే కర్మవా

ననచే గాని వీడఁజేసెదవు దోసంబెద్దియే నుండెనే :

యనుచుం బ్రార్థనచేసి సాక్షిగణపత్యభ్యర్చనర్ పేయున్.

64

గీ. దక్షిణపు దెనవట్టి యతండు సారె, సారెకుం గాళి దలఁచుచు క్షణములోనఁ

దన తపస్సును రథము నెక్కిన విధానఁ, జనియె సప్తీకుడై వింధ్యనవిధమునకు.

కా. అంతః వింధ్యనగమ్ము గన్నాని వ్యక్తియోద్ధత్యముఁ వీడి య

త్యంతాలృంబయ దందరీతిఁబడి సాష్టాంగప్రణామంబు కు

ద్ధాంతర్వృత్తి నొనర్చుఁగా నతిఁడు వత్సాః గందశైలమ్మలం

దెంతేఁ గష్టము గల్గె నెక్కుటకునై యే దుర్బలుండన్ జామి.

66

గీ. కాన నే వచ్చు నందనుకను విలులనె, యుండుమని చెప్పి యయ్యగస్తుండు దాని

శిఖరములఁ గ్రమముగ నదిష్టింపి దక్షి, జగతిగాఁ జని శ్రీశైలము గనుఁగొనియు.

క. మః యాద్రిఁ గృతాశ్రమఁడై, నిలిచెన్; వింధ్యాద్రి యట్టెనిలిచెన్; మనుషూ

జలఁగొని దేవియు దానన, నిలిచెఁ దా వింధ్యవాసినియనఁ దనరుచున్.

68

పీ. శక్రవాళకము పవిత్రంబునగు వీ య , గస్త్యవింధ్యాద్రుపాఖ్యానము విన

విప్రులకును జ్ఞానవృద్ధి విచ్చెడు రాజ , లకు విరాహతజయలక్ష్మి నొనఁగు

దనదాన్యములనను ప్రవదార్థవృద్ధి వై , కులకుఁ గల్గించు కూద్రులకుఁ బాడి

పంటల సుఖముల భద్రమ్ములం గూర్పు , నర్థకాంక్షల కధికార్థ మిచ్చుఁ

గీ. గామికి హితమ్ములిచ్చు ఏకకరణిదేవిఁగొలిచి స్వాయంభువమనువుగొనియె రాజ్య

మిదియ మన్వంతరాశ్రయవిదితమో పరాంబిక చరిత్ర మీఁక నేమి యడుగుదుని.

ప. మాకుం దనుటయు శౌనకాదులు మహాత్మా : యాద్యుండగు స్వాయంభువుని చరిత

వింటిమ. శ్రమమ్ముగఁ దక్కుంగల మనువుల చరిత్రంబులు వినఁ గుకూహలాయ

మానమానసులమై యుండిమి తెలుపుమనుడు నతండు నిట్లువలకు నట్లు నారాయ

బుండు వారదుంగాంచి,

70

గీ. ప్రథమమనునగు స్వాయంభువవిభునకును, తుల ప్రయప్రతౌత్తానపాదు లనఁగలరు

వారు మీపాలనం బివిర్వారణగతి, గా నొనర్చి యుండ విఖ్యాతిగనిరి.

71

పీ. రెండవ మనుషు ప్రచండబయిండు ప్రి , యప్రతిసుతుఁడు సత్యవ్రతుండు

స్వాహావిషాఖ్యాదవ్యాడు కాశిండిత , బమ్మున సర్వసత్త్వమ్ములకుఁ ప్రి

యమ్ము పేయుచు వివాసమ్ము చేసికొని జీ , ర్ణమ్ములై తనకు పర్ణములుతినుచు
దేవిరూపమ్ము మృత్తికచే నొనర్చి త , త్పుజ పేయుచు భక్తితో దపమ్ము

గీ. ద్వాదశాబ్దిమ్ము లొనరింప దళళతార్క , సమవిజయ్యతియయి జగజ్జననివర్క
నమ్మొనఁగి సుతిచేఁ బ్రసన్నయయి యాద , రమనమన్వంతరాశ్రయ రాజ్యమిచ్చి.

క. తారణీయనఁ దాఁబరఁగెన్, స్వారోచిషమనువు తత్కృపన్ బుత్రులతో
దారుణీ నేరి సుఖాతి, శ్రీరాజిరి స్వర్గమునకుఁ జేరెన్ దివసన్. 73

గీ. మూఁడవ యతిని పేరుత్తముఁడు స్రియప్ర
తతనయుఁ డతఁడు మూఁడు నత్పరము లుపవ
సించి గంగాంతికమున జపించె నంత
దేవి ప్రత్యక్షముగ నరుదెంచుటయును. 74

క. మ్రుతిఁదనిసి రాజ్య ముప్రతి, హతగతిఁగొని సుతులఁగని సుఖాన్వితుఁడై సం
గతధర్మవర్తనుండయి, యతఁడుఁ రాజర్షిసేవ్యుడుగ పదమంచెఁగా. 75

సీ. తామసుండను పేరఁ దనకు ప్రియప్రత , తనయుండు నాల్గవ మను వతండు
నర్మదానది దక్షిణపుఁ దీమునఁ గాను , రాజకూటజనపరాయణుఁడయి
వైత్రమ్మునందు నాశ్వయుజమ్ము నందును , నవరాత్రిపూజ యొనర్చునుఁ బర
మేశ్వరికిం బ్రీతి నెంతఁ గలుగఁ జేసి , తదతిపూర్ణ ప్రసాదమ్ము కలిమి

గీ. శక్రవిరిహితమైన రాజ్యమ్ము నొంది , పండిఁ సుఖమంది ధౌర్యబలాదికుంగు
పుత్రులఁ బదుండ్రఁ గని యంత భూమి విడిచి, యంబరమ్మును బొందె ననంతకమున.

గీ. అతని యమజుండు రైవతుఁ డైదవమను
వతఁడు కాళిందితటిని గామాఖ్యబీజ
మును జపించి స్వారాజ్యార్థమునకు నదిపుఁ
డయి సుతులఁగాంచి బొందె లోకాంతింబు. 77

క. దాక్షుఁ డాటవ మను వం, గక్షితినాధు సుతుఁ డతఁ డఖండతరతపో
ద్యక్షుఁ బులహు బ్రహ్మర్షిఁగా, వీక్షించి మహాత్మ్య నిమ్ను నే కరణంబిఁగా. 78

గీ. వీరఁ గింఁబుడను పరజీవ్రతుత్తి, మద్దులేని భుజిబల మ్మునంతసంత
తియుఁ జింఁజీవితయును ముక్తియు లభింప, నెద్దియే సుపదేశంపనే యసపుడు.

క. పుంహుండు దేవదేవన్, గౌరుపుయి తత్కృపను వీరు కోరుకలెల్లన్
ఫలియించు ననుటయును నె, బ్బులు గౌరువఁగ వలయు నసపుడు నతండవియెఁగా.

సీ. దేవి జపించుటచే నంబుజభవుండు , జగముల సృజించు జాణయ్యె
దేవి జపించుటచే నుపేంద్రుడు రక్ష , కర్వమ్మునందుఁ బ్రకాశతగనె
దేవి జపించుటచే నుమాప్రియుఁడు ల , యమ్ము పేయఁగ కక్రినంది మించె
దేవి జపించుటచే నెల్ల దిక్పతుల్ , రక్షింప శిక్షింప దక్షతైరి

గీ. దేవి జపించు వారి కెందేవి హావి , పుట్టిదో యట్టి వాగ్దవమున్ జపింపు
మదియి నీకోర్కు లొనఁగూర్పు నన నతండు , కర్షణమ విరజానదీకటికిఁ బోయి.

ప. పల్లవాహారుండై యొక్కయేఁడును జలాహారుండై మఱియొక వత్సరమ్మును
బవనభక్షకుండై యింక నొక యబ్దంబును నిరాహారుండై స్థాణువుంబోలెఁ దొప్పిది
వత్సరమ్ములును వాగ్దవమంత్రంబు జపించుటయు నజ్జగజ్జనని యెదుటం గన్పట్టి
'నీకోర్కు చెప్ప' మనుడు. 82

గీ. తల్లి : యిల్లర కంతరాత్మవగు నీవె. ఋగని నాకోర్కుగలదె యైనఁ గృప : దర్ప
నం బొనఁగి యదిగితివిగాన నదియింతు, నభిల మన్వంతరవిభుత్వ మభిలంపింతు.

భ. అనవుడు నల్ల యచ్చితి మహామహులౌ నుతు లిచ్చినింతు నీ
వానరుమరాజ్యమం దెవుడు నుండదు లోపము మోక్షమబ్బు నం
రును వరమిచ్చి యంబు చనె; కూరులఁ బుత్రులఁగాంచి పార్వభౌ
మనియతసౌఖ్యమంది మనుమాన్యుఁడునై యతఁడొందె ముక్తియున్. 84

క. వైవస్వతుఁ డేదవ వాఁ, దైవతయాత్రాధ్యదేవుఁడనఁ బరమానం
దావహుఁడన నాతండున్, దేవీకృప రాజ్యమున్ దుదిన్ ముక్తిగొనెన్. 85

గీ. ఎనిమిదవవాఁడు పావర్ణియనఁగఁ దనరు
నతఁడు జన్మాంతరమునఁ బరాంబఁగొలిచి
యొపె కృపకల్మి మన్వంతరాశ్రయాధి
వాభుఁడయ్యె ననంగ నన్నారడుండు. 86

ప. పావర్ణి జన్మాంతరమున నెల్లు పూజించెఁ దెలుపుమమటయు, 87

ఉ. యాచకులఁ గలంచెడి మహాత్ముఁడుఁ జైత్రకురోద్భవుం డనం
కోపవరాక్రమక్రముఁడు గోవిందుఁడుం గవియుఁ నయాత్మవి
ద్యావతురుండునై న సురథాఖ్యుఁడు మానధనుం దొకండు స్వా
రోచిషుకాలమందుఁ దనరున్ ధనధాన్యసమృద్ధిమంతుఁడై. 88

గీ. అతని నగరమ్ము నరికట్టి యరులు దనము
పుచ్చికొని యస్పరమునుండి పోదఱుచుఁగ
వాణినెక్కి యొక్కండయై బ్రాంతచిత్త
వృత్తి నాతం దరణ్యమ్ములైఁ దిరిగి.

89

క. అతిశాంతం బతిరవ్యము, యతియతమగు దీర్ఘదృష్టి యాశ్రమముం గం
చి తదభిమతహృదయతఁ గొం, త తడ ఎటన్ గదవి కృతవిభాసు ముసించున్.

ఉ. కాంచి నమస్కరించి తన కష్టములెల్ల వచించి పూర్వచుం
దించుక జ్ఞానముండె నది యిప్పుడు రాజ్యముచున్ హరించి నశ
వంచితుఁజేసినట్టి నరపాలురచేత హరింపఁగాఁబడెన్
గొంచెమ యేనియన్ మచుకఁగ్రుంగడు పోయినరాజ్యఁజ్ఞిపై.

91

గీ. ఏమిపేయుదు వాడుఁబెట్టుకన్పు, జెప్పుచుయ్య నీరయ నపేక్షించువాఁడ
ననఁగ ముని యను దేవిమాహాత్యు చుచ్చు, తకరము నకలాభిప్రసాదు సుమ్ము.

సీ. బ్రహ్మవిష్ణుశివోద్భవయు జగన్మయయు నొ , మాచు మోహమ్ము నమస్తజంతు
పులకుమ గలిగిండుఁ దలఁప నద్దియ నృష్టి , నేయుఁ బాలించు నఁపఁజేయు
నదె కాళరాత్రి దురత్యయ కాళి మ , హంజ్ఞి కామద యనఁగనొప్పు
దానియంద జగముచ్చవమోఁ బ్రతిష్ఠిత , మో లయమ్మునుబొందు నక్కతమున

గీ. నది నరముకన్నఁ బరమగు వట్టి దేవి
కరుణ యెవ్వనిమీఁదఁ గలుగునో య
తండు మోహమ్మునొందఁ దన్మృందు తార్ప
కుండు గానేరఁదనఁగ రాజా ముని కవియె.

93

గీ. అమ్మహాదేవి యెవ్వరో యాపెయావ, పెట్టుటందునో పుట్టుట కేమికార
జంబు జంతునంతతికి మోహంబు గలుగఁ, జేయఁగాఁ గారణందేమి చెప్పుచుయ్య.

గీ. అనుబయి ముని వచించు నారాయణుండు, విశ్వము హరించి యోగరాధ్వృత్తిశేష
నాస్త్రుణసేసికొని సంధ్రమందు నిమర, వొందఁ దద్గర్భమలమున నుద్భవించి.

క. చుడుకై బతులను దానవు, లధికభయంకరశరీరులగుచు విభాతన్
వధియంపఁగడఁగ నాతం, దధిగతవిద్రు హరిఁ గాంచి యత్కారుండై.

96

కా. నాకెఁతెఱతటికష్టముల్ గలిగినన్ దానే నివారించు ల
క్షి కాంతుండు సుపుష్పఁ జిక్కునదె నక్షిణప్రకాపోగ్రుబి

రాకాసుర్ నిలువంగనీ రెటులహో ప్రాణఃబులిష్టాఃగునో
యాకష్టం బెటుదాటునో యనుచు నెంతేఁజింతమై వంతటన్.

97

క. ఏనిద్రాధిష్ఠాత్రికి, శ్రీనాయకుఁడు వశమువడి చెందె న్నిదురకా
దానిఁ బరాంబ శరణుఁ గొన, నాను హితాప్తయని విశ్వయముగొని పదపన్.

98

గీ. దేవి నీగతిఁ బ్రార్థించె దేవదేవి, దానశివదాయినీః జగత్కరిః పరాత్మ
శయనః । నీయాజ్ఞకు వశపడియకద తమ, కృత్యముఁ దీర్చికొనియెద రెల్లవారు.

వ. పుత్రీయం గళరాత్రి మోహరాత్రి ప్రముఖనాన్యరూపమ్ములనొప్పు నీకు నమిష్టా
రమ్ము; నీచే గృహీతుండగు భగవంతు రమేళు మేలుకొల్పుము. నన్నీదురాత్ము
లగు రక్కసులు పీడించుచున్నవారని వేడుటయు నయ్యంబ దయార్పయై హరిని
పిడిచి రాక్షసుల మోహపయుల నొనర్చె; నంత హరియును నవ్వారలఁ బూర్వోక్త
క్రిమమ్మున వధియించె; నారక్కసుల మెదడు భూమియయ్యె; నియ్యది మహాకాశీ
జన్మప్రకారం వీరిక మహాలక్ష్మ్యత్పత్తి నాకర్ణింపుము

100

క. మహాషిగర్భోద్భూతుఁడు, మహాబలపరాక్రముండు మదగర్వితుఁడో
మహిషాసురుండు దేవని, ఎహముగెలిచి లోకములకుఁ బ్రభువై యుండెన్.

101

గీ. తత్పరాజితులయి దేవతలు పుంముల, విడిచి బ్రహ్మను ముందుగా విడికొని హరి
హరులుగల లోకమున కేగి యతితరాత్రి, కలితవచనులై వారికోఁ బలికిరిట్లు.

102

పీ. అస్మత్ప్రభువులారః యసుశిక్షకులారః , యవవరింపుఁడు మహిషాసురుండు
బలపరాక్రమగర్వకలితుఁడై మమ్ము జ , యించి మా స్థానమ్ములెల్ల ననుభ
వించుచునున్నాఁడు వేగవాని వధింప , వలను యోజింపఁగవలయు ననుడుఁ
గోపమ్ము గలిగిన శ్రీవతి మొగమున , నుండి సహస్రసూర్యోపమాన

గీ. మైన తేజమ్ము వుత్తైఁ గ్రమామగతిని , గోపదీపితరుద్రవాణీపతిముఖ
దేవతల దేహములనుండి తేజము లుద , యించె నెల్లర కానంద మెనక మెనఁగ.

వ. అందు శంభుసంభూతమ్ముగు తేజమ్మున మొగమ్మును, యాన్యతేజమ్మునఁ గేళ
మ్ములును, వైష్ణవమ్మున బాహువులును, సౌమ్యమ్మున స్తనమ్ములును, మాహేంద్ర
మ్మున మిద్యమ్మును, వాయుజమ్మున జంఘారువులును, భౌత్యమ్మున వికంబంబు
లును, బ్రాహ్మమ్మునఁ బాదమ్ములును, పౌండ్రమ్మునఁ బాదాంగుళులును, వాసవమ్మునఁ
గరాంగుళులును, గోదేరమ్మున నానికయుఁ, బ్రాణావత్యమున దంశమ్ములును,

బావకమ్మున నేత్రత్రయమ్మును, సాంధ్యమ్మున బొమముడియును, వాయువ్యమ్మునఁ
గర్జమ్ములునుగా నెల్లర తేజఃపుంజమ్మున మహిషాసుర మర్దని యను నంబ
పుట్టుటయు. 104

సీ. శివుఁడు కూలమ్ము విష్ణువు చక్రమును వరు , ఐందు శంఖము ననలుండు శక్తి
ననిలుండు దావసాయకముల నిండ్రుఁ దై , రావతమంబ వజ్రమ్ము జముఁడు
దండబద్ధముల కుర్దమగు చర్మమును బ్ర , హ్మ కమండలువు నక్షమాల నినుఁడు
కిరణమాల సరిత్పతి రుచిరహారము , వంబరమ్ములఁ గుండలమ్ముల మణి
గీ. కటకముల మాపురమ్ములఁ గంఠభూష , జమ్ము నర్దచంద్రుని యక్షనాయకుఁడు ను
రాకలక శేషుఁడు ఘణిహారమును ద్వష్టఁయుంగరము హిమవంతుఁడు సింగమునిడి.
క. వారెల్లరు నవటంగల, వారెల్లరు నుతులొనర్చు, బరమేశ్వరి యు
ర్వారబలుఁడు మహిమని సం, హారం బొనరింపఁగా మహాద్వని చేసెన్. 106

గీ. అంతమాత్రన భయమంది యుద్దనుజుఁడు, పైనికులఁ దీసికొని యాకాశమ్ము నత్త
శత్రుములఁ గప్పచును జగజ్జననితోడ, నెదిరికొని యుద్ధమునొవర్చు గదియునంత.
వ. దేవి రోషరూపితాక్షియై చిత్తరదుర్దరదుర్ముఖవాస్కంబిదాలవదననృతృతియోచాగ్ర
గణ్యుల నుక్కడంచుటయు. 108

క. మహిమండు కనలి మాయకా, బహురూపమ్ములనుఁ దాల్చు, బరమేశ్వరి దా
ని హరింపఁజేయఁ డుదకున్, మహిషాకారమ్ము గొనియు మార్కొనునంతన్. 109

గీ. పాశమునఁగట్టి తలఁగొట్టి భగ్నవఱచె
మఱియుఁ దత్తై నికుల రూపుమాపె దేవ
తలు ప్రమోదమ్ము నంది రిట్లైలమి లక్ష్మి
మహిషమర్దవియై పుట్టె మమజనాధ . 110

వ. ఇంక వరస్వతి యావిర్భవించిన తెఱం గెఱింగించెద వారింపుము. 111

చ. నురల మదంబుపెంపుమెయి కుంభనికుంభుల పీడవెట్టి న
త్వరగతి వారలెల్ల హిమవన్నగమేగి పరాంబఁగూర్చి కాం
కరి : నిజభ క్తసౌఖ్యకరి : గర్వితరాక్షసనాశకారిణి :
హరిహరపద్మతాదిదివిజాత్మిక : యంచ నుతించి యంతటకా. 112

గీ. తల్లి : కుంభఃకుంభాదంబ సహింప, లేక నిమ కరణంబి మేలించేని
మమ్ము రక్షింపు మన జగన్మాత కతము, దెలుపుఁడనునంతఁ గోశమ్మువలనఁబట్టి.

- క. కౌశికియను నొకక క్తి సు, భావనులార : వరమిడుదు నడుగుఁడనఁ దే
 వీ : కుంభవికుంభాసుర, నావనమొనరింపఁ బ్రార్థన మొనర్తుమనన్. 114
- క. రాకాసులఁ టోకారెద, శోకము మీకేల యింక సుఖముండుఁ డటం
 చాకె యదృశ్యయగుటయు, న్నాకొకసు లేగిరి సుఁనగగుహ కంతన్. 115
- ఉ. సుందరమైన రూపు పడుచుందనముం గలదై నికుంభు కుం
 భుం దగఁగొల్పు చండునకు ముందునకున్ బరశ క్తి కవృథం
 గం దమరాజు కుంభు నముఖమ్మునకున్ జని వాంఛ్రు పెప్పి రా
 క్షండితకక్రులోక యొక కామినిఁ గంటిమి లోకమోహినిన్. 116
- క. మనుజాంగనయన్ మన యం, గనలుఁ గంధర్వరాజకాంతలు త్రిదళాం
 గనయన్ నాగంగనలుఁ, గనఁదగ రా పువ్వుఁబోడిఁ గను కన్నులతోన్. 117
- గీ. దాని యొయ్యార, మదియు వింతయని చెప్పఁ
 దరిమె : తదోగమున కర్హతగలవాడ
 వీవె కావున దాని నెట్లెవి రా నొ
 నర్చికొని మేటి సుఖము లందంగఁ దగదె. 118
- క. అమటయు విని కుంభుఁడు దూ, తను సుగ్రీవుఁడనువానిఁ దత్క్షణమునఁ బం
 వ నతం డంబిక నముఖ, మ్మునకుం జని కుంభు మహిమముఁ దెలిపి పిదపన్. 119
- గీ. అతఁడు వీకుఁ జెప్పుచునిన యట్టిది విను, మనురసురనరరత్నము లనుభవించు
 వాడ నీవు రత్నమవొడి, ద్వక్తులొను, భూతి నాయది రతులఁ దన్ముము మృగాక్షి. 120
- చ. అనవుడు కుంభుఁడాడు విధమంతయుఁ దెల్పితి వచ్చెకాని యే
 నొనరిచికొంటేఁ జిన్నపుడ యొక్కప్రతిజ్ఞ "యెవండు యుద్ధమం
 దు నను జయించు వాని కగుడున్ నతి" నం చది తప్పరాదు గా
 న నలులొనర్చి, జెప్పుము మనమ్మగునే : మఱి వాని కిద్దియన్. 121
- గీ. ప్రతిసవట్టుట నిట్లంటి బలియఁడతఁడు
 ప్రతివ నెఱవేర్చి ననుఁ జెట్లఁ బట్టఁ గలఁడు
 చను మనుడు దూత దేవి వచనము కుంభు
 నకుఁ దెలువ రోషరూపితాననుఁ డతండు. 122
- ప. ధూమ్రాక్షునకుఁ దన కెదురాదిన దానిఁ గొవ్వం బట్టి యెదుటికిం దెచ్చుటకు నాజ్ఞ
 యిచ్చుటయు నవ్వఁ డఱువదివేల రక్కసుల వెంటఁబెట్టికొని యంబిక నమక్ష
 మునకరిగి యుచ్చైస్సర్పంమున. 123

- క. నీయంత నీవ కుంభు న, మేయ బలం బొంది ముఖపమ్మద్దెఁగొనుము లే
దా యే గదమ్ముగొని కొని, పోయెదఁ దత్పన్నిదానమునకు వనపుడున్. 124
- గీ. నిక్క మీ వట్టివాడ వనియుఁ బరాంబ, నీ ప్రభువు నీవు చేయుచనిఁ దెలుపుచు
హంకృతి న వానిఁ జంపుటయుఁ దదితరులఁ, నాహవమ గానినెట్లు నవ్వారల్లె.
- సీ. ఆర్చుచు నలుదెవలందు నిండఁగ కుంభుఁ , దాప్రస్ఫుత్తి నెఱింగి యార్తకోష
కుటిలితభ్రుకుటియై పటుతరుఁ జండు ముం , దుని ర క్తవీజునిఁ బువఁ గ్రహము
గా మూగురును నేగి యాచుహేశ్వరి గ్రహం , వఁగడంగి నేపెఁబడఁగ నంత
కుంభనికుంభు లుజ్జ్వంభతృరాక్రమ , మ్మున మిఁకటపు యుద్ధము నొనరించి
- గీ. అంబకు వశమ్ము పడి మరణంబువెంద , విబుధులెల్లరు నానందవిఠులై ను
తించి రియ్యదియ నరన్నతీవరితము , శక్తిను సృజించుఁ బాలించు సంహరించు.
- వ. కావున మహానాయయ మోహనివారిణియనగు నయ్యంబ నాధించితివయేని
మోహమ్ము విన్నంటడు రాజ్యంబు వొందెదవని వుంహంబు దెల్పుటయు వప్పొత్తి
వుండు విన్మస్తాహారుండై తనర క్రము బలియచ్చుచు మృత్యుయంబగు దేవీమూర్తిని
యథోచితమ్ముగఁ బూజించుటయు నయ్యంబ ప్రకృత్యందై. 127
- క. వర మడుగుచునుడు మోహము, హరియింపఁగ మరలరాజ్యమందఁగ నిడు మీ
శ్వరిః యన నెల్లగు నిఁకనొక, వరమిచ్చెద దాన దీనిపై నెట్లువునన్. 128
- గీ. ప్రభుఁడవగుచువు మన్వంతరమున కభిం, సంపదలు గల్గవని జగజ్జనని చనియే
నతఁడు మన్వంతరప్రభువయ్యె నీద, రితముఁ జదివిన వినిన నీప్రీతములబ్బు. 129
- క. వినుమిఁక మిగిలిన మనువుల, జననముల స్మరించుమాత్ర జగదీశ్వరిపై
జనియించుఁ బత్తి చిత్త, మ్మువఁ దనకెఱుఁగంగరాని ముదము జనించున్. 130
- వ. వైవస్వతునకుఁ గరూష పృషధ నాభాగ దిష్ట శర్యాతి త్రిశంకులను నార్ద్రుడు
తనయు లుద్యవించి రవ్వారు. 131
- సీ. కాళింది తటికిగ కలితమృత్యుయమూర్తి , బ్రామర్యభిరదేవి బహువిధోప
చారమ్ములిడుచు వేర్వేఱుఁ గొల్పదుఁ బర్జ , పవనపక్షకులు క్వానవిరహితులు
నుదకధూమాంకుకృతోదరకోషణు , లై యుపాసనబల్లి నాత్మయంద
జగముండుచు నెక్కుడగు తనమ్ముఁ బదిరెం,దెండ్లు పేయఁగ దేవియెదుటఁగాన
- గీ. ఎచ్చుటయు “వాగ్మవస్తీతః వాగ్మవోక్తః
యాశః క్షేంకారవిగ్రహః హృదయదుఃఖ

హరిణి : కృపార్థ్యదృష్టిప్రసారిణి : యవ

రోక్షకారిణి : యమచ నార్గురు నుతింప.

132

క. భూపతిసుతులార : కపో, దీపితులార : మదికోర్కి దెబ్బఁడనుడు మ
ర్వీపాలకత్వముఁ దను, జోపేతశ్రీయు మాకు వొసఁగుము తల్లి :

133

ప. అనుటయు.

134

క. మీ కోర్కి దీరు నింతియ, కాక క్రమమ్ముగ మనువులు కొంగల రధిక
శ్రీకీర్తినంతకులనున్, గైకొనియెద రవి వరాంబ కను మొఱుగె వెనక.

135

ప. అట్లయ్యార్యురు వప్పుట్టువున రాజ్యనంతత్వాది వైభవమ్ము లనుభవించి వైపుట్టు
వునఁ గ్రమమ్ముగఁ గరూపుండు తొమ్మిదవ మనువగు దక్షసావర్ణియు, నాభాగుండు
పదునొకండవ మనువగు సూర్యసావర్ణియు, దిష్టుండు పదిరెండవ మనువగు చంద్ర
సావర్ణియు, శర్యాతి పదమూడవ మనువగు రుద్రసావర్ణియు, ద్రిశంకువు పదు
నాల్గవ మనువగు విష్ణుసావర్ణియునై భ్రామరి యనుగ్రహమ్మున నెల్లభోగమ్ముల
నంది లోకవంద్యులై రనుటయు నారదుండు.

136

క. దేవీకథామృతమ్ముం, ద్రావఁగఁ ద్రావఁగఁ దలంతు భ్రామరి యను న
ద్వేవి యెటు పుట్టె రూపం. బే విదమున మండుఁ దెలుపు మిక్కత యనుడుఁ.

ప. నారాయణుండును.

138

గీ. తల్లంకుఁ బ్రితి యేరితిఁ బిల్లలవయి, మండు జగదంబకును నట్లయుండు జగము
నందు విర్యాజనుగు పేర్చి యతివిచిత్ర, మంబ చారిత్ర మెఱుంగ శక్యంబుగాదు.

సీ. అరుణుం డవఁగ నొక్క యమరారి యమరులఁగెలవ నలువఁగూర్చి వలిమలదరిఁ
బండుటాకులు దివి పదివేల వత్సర , మ్ములు, జలశీకరమ్ములుగొని పది
వేల సర్వమ్ములు, విదవ మారుతభుక్తిఁ , బదివేల యేఁడులు శ్వాసబంధ
వమ్ము గాయత్రీ జపమ్ము పేయించు చామ , సమ్ము గ్రమ్ముకొనఁ దపమ్మొనర్చు

గీ. సంత వాని శరీరమ్ము నందు మండి , పుట్టి యగ్గి జగమ్మెల్ల ముట్ట భయము
నంది యెల్లరు విది శరణొంది తెలువ , సతఁడు గాయత్రితో నేగె సంపనెక్కి.

గీ. ఏగి ప్రాణావళిష్టు నాడీగరిష్టు, నక్షిపీలనపూర్వకద్యానవిష్టు

నగ్ని కేజోవిశిష్టు గాత్రావకృష్టు, నతికృతకవనస్సముక్కుష్టు వరుణుఁ గాంచి. 141

క. వినినంత సంతసింపఁగ, ననియె “వరమ్ముడుగు” మని ముదాధికమధురం

జనఁదగు న ప్పలకున్ విని, కనున్ విప్పి విరిఁ గాంచి కడు వివయమునకా.

గీ. నతి మతి నొనర్చి “మృత్యువు నాకు లేక

పోవు నటు సేయు” మన మృత్యువు హరిహరుల

కేవి దప్ప దొరుల మాటయేల : యే నొ

సంగఁ దగునది యడుగు మనంగ నతఁడు.

148

వ. యుద్ధమ్మననొందె నన్యనిమిత్తమ్మలనొందె నాకు మృత్యువులేమిఁ గటాక్షింపుము.

మఱియు దేవతల జయించు వంతటి బలమ్ము నా కలవడవలయు నావుడు నతం

డట్లు కాక యిది చనుటయు వతండును.

144

సీ. దమజాలఁ బిలిపింపఁ దమకు నాకవి బ్రతు , వుగఁ జేసికొని వాంఁడు నగవిరోధి

కడకు యుద్ధ మొనర్చఁగా దూత నంప నా , తఁడు భీతుఁడై ధాత కడకుఁజనుడు

నతఁడు శ్రీవతిఁ బురోగతుఁ జేసికొని కూలిఁగనుఁగొని యెల్లరుఁ గలిసియరుణుఁ

జంపఁగఁ యోజించు సమయమునన వాఁడు , సర్వాధికారముల్ సంగ్రహించి

గీ. తాన నానన్దరూపముల్ దాల్చి యేలుచుండ మార్యేందుయమవహ్నా లొక్క పెట్టి

వచ్చి తమపాటు చెప్ప నప్పట్లునందుఁగొప్ప యాలోచనము సేయఁ గుండునంత.

క. అంబం గొలుపుఁడు మీకా, ర్యంబుం బొనరించు నాపె యరుణుఁడు గాయ

త్రింబెడబుద్ధి విడిచిన మృ, తిం బొందున్ దజ్జవంబి దృఢబలుఁ జేసెన్.

146

వ. అమచు నకరీరిణి వలుకుటయు నిండ్రుండు బృహస్పతింబిలిచి యే మెల్లర మంబ

నారాధించెద మాపె వీకుసాహాయ్యకంబాచరించు వీవరిగి యరుణుండు గాయత్రి

విడుచు నట్లావర్చు మని యెల్లరం గలిసి పరమేశ్వరిం గొయన నరుగుడు బృహ

స్పతియు.

147

గీ. అరుణు నన్నిది కరుగ “నమరగురూ : య, రాతివైతి యుష్మత్కృతపాతి విపుడు

గానుగద; యిట్లు రానేమి కారణ”మ్మ, సంగ మనకు సంబంధ మున్నయది కారె.

క. ఏదేవి నేము గొలిచెద, మాదేవి ప్నివు గొలుచుటది లేదె యనం

గా; దానిఁ గొలువనని మా, నాదానమ్మునఁ ద్యజించె న మ్మంత్రంబున్.

149

క. గాయత్రీప్రతిపాదక, మై యొప్పెడు మంత్ర మెప్పు డతఁడు విడిచెనో

పోయెం దేజ మ్మప్పుడ, గాయత్రిదికాక తేజ కాయజనుగువే.

150

క. అతఁ డట్లుగా బృహస్పతి, కృతకృత్యం దగుచు వచ్చి యింద్రున కానం

గతి దెచ్చెఁగ నతి కుతుకా, విక్రతులై మతియించి రంబి నెల్లరుఁ విదవన్.

151

వ మఱియు బహుకాలమ్ము మాయావీజ జనం బొనర్చునంత.

152

- సీ. చిత్రవత్తద్వయాంచితయుఁ జిత్రానులే , వనపుష్పమాలికాపరిలసితయు
 హ్రీంకారకుల్యశబ్దాంకితద్రుమఁసం , వృతయుఁ గోటితపనద్యుతిసహితయు
 వతిమందరాతిశాంతాకారశలితయుఁ , గరుజార్ధృద్భక్త్రసంగతయునై ప
 రాంబ గన్నడ సంభ్రమంబున నెల్లరు , “సృష్టిస్థితియకారిణి ! మహోగ్రః
 గీ. యుగ్రతారః యమగ్రహోదగ్రః సర్వః జననిః సర్వజ్ఞః సర్వాత్మికః విగమప్ర
 శంసితః దురాత్మనత్త్వనాశకః | నేతి , నేతి” వాక్యబోధ్యః” యని యెంతే నుతించి.
 వ. మణియుఁ దదవతాంభేదమ్ములఁ దత్తద్రాక్షనచ్చేదమ్ములఁ బ్రశంసించి, “యావ
 గాయత్ర్యాదిరూపమ్ములఁ దాల్చు, వీరూపమ్ము యెల్లరూపమ్ముల నెసంగు, విశ్వ
 తైజసప్రాజ్ఞవిరాట్సూత్రాత్మికః వీవ” యని యెల్ల భాగమ్ముల నమస్కరించి “యో
 తల్లి ! మమ్ము రక్షింపు” మనుటయు, 154
- గీ. “చేయఁదగు కార్య మెయ్యది చెప్పు” డన న
 రుణుఁడు శ్రుతిదేవవిప్రవిరోధియై క
 డుంగడుకా గిడుపేయుఁ జంపంగవలయు
 ననుడుఁ బుట్టించెఁ దుమ్మెదల నధికముగ. 155
- క. తనమట్లుఁ దనరు తుమ్మెద, లమవానికా బంప నద్రులఁ ద్రుమంబుల నిం
 గిని మిడుతలదండు విద, మ్మున నవిగ్రమ్ముగఁ దమంబు వొడమెకా బుడమిన్.
 ఆ.వె. తేనెఁ దీయువానిఁ దేనెటీగలు తుట్టు, నట్ల కోపమున సురార్థురొవి
 దారణమ్ము తుమ్మెద లొనర్ప వారిండు, కొనఁగఁ జాలరైరి దనుజులెల్ల. 157
- గీ. ఆత్మమలఁ బట్టుచేసి, యాహవము పేయు
 చేవి, యొకిని దుస్థితి నొకఁ డెఱుంగుచేసి
 గలుగఁగియె యెవ్వఁడెచ్చోటఁ గలఁదొ యాతఁ
 డచ్చటని వచ్చె; సంతఁ గార్యమ్ముతీర. 158
- క. తుమ్మెద లంకిఃసామీ, వ్యమ్మున కరుగంగ విన్నయమ్ముందిరి
 కమ్ములఁ గల వారెల్లరు, “విమ్మాయ యదీయ” యంచు నెంచు మనములకా. 159
- గీ. అంత బ్రహ్మాదిదేవతల్ హర్షమొంది, యంబ కఖిలోవచారమ్ము లావరించి
 కాన్కలిది జయశబ్దసంకలితులై ను, మములు గురిసిరి మణియు స్వర్గమున నపుడ.
 వ. దుంపఖిదానమ్మందికొనియె; నచ్చర లిచ్చవచ్చిన కొలందిని నృత్యమ్మునెచ్చిరి.
 గిరిపర్వదులు గనంబులఁ బ్రశంసించిరి. మృదంగాదివిరావంబు భూసభోంకిరాశ
 మ్మునఁ గరాళమ్ముగ నావరించె సంత. 161

క. శరములఁ గరము లలర “జయ. పరమేశ్వరి” యనుచు నెల్ల వారు నుతింపన్
 పరము లొసఁగి “త్వద్భక్తిన్, గరమి” మ్మునుదు విడి యంబ కనుమొఱుగె వెనన్
 గీ. పాపతాపహరము మనుభ్రామరీ చ, రిత్ర మియ్యది చదివినఁ బ్రీతి వినిన
 నభిమతార్థసిద్ధియగు భవాబ్ధి భీతి. నొందుగతి తప్పు నంబ సాయుజ్య మొదవు 16

స్కంధాంతపద్యములు.

క. విద్యావైశద్యాప్రతి, పాద్యావేద్యాతిశాంతభావవిభావా
 భిద్యోతితచరితాప్రతి, వాద్యార్జితకీర్తిసాంద్రః బ్రహ్మసుదీంద్రః 16

క. భాష్యాంతపాతకత్వా, దూష్యకవిత్వప్రశస్తిదుస్పాదంశ
 చ్చిష్యప్రశిష్యకలితమ, వీష్యన్వేష్యాత్మకక్తిః నిరుపహతోక్తిః 16

పంచదామరము. నిరంతరాన్నదానమానితః జీదన్వితప్రజా
 పరంపరాకృతస్తుతిప్రసిద్ధః కుద్ధబుద్ధి బ
 ధ్ధరమ్యసౌమ్యసౌమ్యవర్తనాః ధనాద్యనాదరాః
 ధరాధరాలయాకృతార్థతత్త్వవిత్త్వః సత్త్వగాః 16

గద్య.

ఇది శ్రీ చర్లబ్రహ్మాంకర్వాణిమణిప్రశిష్య తిరుపతివేంకటేశ్వరకవిశిష్య
 వేంకటేశ్వరకవిష్టసిత్పవ్య శ్రీ వేంకటార్యపుత్ర సుబ్బమాంబా
 గర్భకుక్తిముక్తాయమాన సుకవి విధేయ వెంకన నామ
 దేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ దేవీభాగవతంబను మహా
 పురాణమ్యువందు దశమస్కంధము.
 శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.
 సమ ప్రసన్నంగళానిభవంతు.

శ్రీమత్పురదేవతాయై నమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

అతివిమలచరితః । విత్య, స్తుతవిద్యాన్నప్రవాసః । సుగుణమణీనం

తతిభాస్వదన్నపూర్ణా, పతివ్రతానారః । బ్రహ్మపండితవేదా.

1

వ. అవధరింపుము నారడుండు నారాయణుం గాంచి,

2

గీ. దేవకార్యార్థ మమ్మహాదేవి నొడము, టాదిగాఁగల యఖిలమ్ము నానతిచ్చి

తనఘః । యద్దానికతన నయ్యంబి ప్రీతి, చెందు నట్టి యాచారమ్ము చెప్పును నాకు. 3

క. అనవుడు నారాయణుఁ డి, క్లును నోమునివర్యః । యేనదాచారము చే

యు నరుల కంబాకృత గ, ల్గునొ దాని వచింతు వినుము గుణరత్ననిధిః ।

4

గీ. ఉదయమున లేచినదిమొద అత్తమద్వి, జాలు సదాచారమునఁ బుచ్చవలయుఁ బ్రొద్దు

దర్మ మొక్కఁడు దక్క నాత్మకు నహాయ, మాచరింపఁగలేదు దారాదికంబు. 5

క. కావున ధర్మవిధానం, జేవిదిఁ జేయంగవలయు వెల్లరుఁ; దమముం

బోవిడువ వింతకన్నను, జేవగల విశేష మొందు చిక్కఁడు జగతిన్.

6

గీ. ధర్మములకెల్ల మత్తమదర్మ మెందు

వరయ నాచార మదియుఁ జెన్నారు రెండు

దెఱఁగులుగ శ్రుతివాక్యః శ్రితము స్మృతి

విహితమునునయి ద్విజా లందు వెలయవలయు.

7

గీ. ఆయువును సంకతియు శుభ మన్న మమవి

ముక్తియును గల్గు నాచారవక్త్రంతు వి

హంబు పరమును మేలగు వజ్రాలకును

ముక్తి నొడగూర్పు విది విక్కముగ మునీంద్ర.

8

క. అచారమ్మున శ్రైవ్యం, బాచారమ్మువన గర్మ మలనడు మఱి త

త్రాచర్యమ్మున జ్ఞాన, శ్రీ చెలఁగున్ దావ ముక్తి చెందు నరుఁ డొగిన్.

9

క. అచారము పరమ తపం, బాచారము జ్ఞానదాయ యది లేచి ద్విజా

దీచకురులు శూద్రునిఁగాఁ, జూచుచు దిహివెట్టవలయు సుగుణాభరణా.

10

వ. అదియును శాస్త్రీయలౌకికభేదమున రెండు దెలుగు లభయమును కుభార్థం కావ
శ్యకంబి దేశాదిధర్మములును నిట్లకానెఱుంగునది. 11

క. ఎవఁడు దురాచారఁడు వాఁడు వదయు నింపన్ నదా గడుఁ దుఃఖంబుఁ
దెవులున్ వానిన్ వదలక, వవఁని నిశ్చయనక వట్టిపాలార్పు మునీ. 12

గీ. దర్శవర్జితమైన యర్థమును కామ, మును విసర్జింపవలె సుఖమునకుఁ గాక
యన్యవిద్యేష మొనరించువట్టి దర్శి, మునకు నొడఁబడవలదన మునియుఁ బలుకు.

క. వివరింప నశక్యఁబు బ, హావిదము శాస్త్రంబు దాని యుక్తు లెఱుంగం
గ వశమే దేనిఁతన ద, ర్థపు నిర్ణయ మెఱుకవడు నరులం మహాత్మా. 14

వ. నావుడు నారాయణుం దిట్లను, 15

చ. వినుము పురాణముల్ హృదయవీధి శ్రుతిస్మృతులఱి లేతదీ
యనియతి ధర్మ మీత్రితయమందు విరోధము గల్గెనేనిఁ గై
కొనవలయున్ శ్రుతిఁ మఱియుఁ గొందొకచోట శ్రుతిస్మృతుల్విరో
ధింపఁగునేని రెంటును శ్రుతిఁ గొనఁగఁదగుఁ బూర్వరీతిగన్. 16

గీ. శ్రుతి ద్విధాబోధకత్వ మెచ్చొటచు జెందు
సుభయము ప్రమాణమని యట నొప్పవలయు
స్మృతియు నిట్లయ్యెనేని నయ్యెడఁ బృథగ్వి
షయిత గల్పించుట ది ధర్మనమ్మకంబు. 17

గీ. మఱి పూజితంత్రోక్తధర్మములు శ్రుతివి, రుద్ధములు గాకయుండిన రూఢిగను గ్ర
హింపఁదగు వేదము ననుసరింపదేని. యదియు దర్శించెఁ తత్తర్త యనఁముఁదగునె

క. స్మృతియుఁ బూజము తంత్రం, వికరములగు శాస్త్రములు మఱెఱుఱువియేనిఁ
మఱియు లగునె ప్రత్యక్ష, శ్రుతిరుద్ధము లయ్యెనేని కుద్ధమవస్థా. 19

గీ. ఎన్ని తెలుగుల వేదంబి యెయ్యెడలఁ బ్ర
మాణ మది చెప్పు బహుధర్మమార్గములఁ ద
దొక్కిరిపిహీనల కొలయుచుండు
జముని లోకమునందుఁ గుండముల గములు. 20

చ. పలునవనమ్ము లేల శ్రుతివర్ధకిఁ వెలిగిని ధర్మముల్
సంలితముల్ స్మృతి ప్రవృత్తిశాస్త్రము లాగమమూలకమ్ములై

చెలఁగనిచోఁ బ్రమాణగతి చెందవు; దుర్వచనోక్తవర్జక

ర్తలు పరకష్టునం బిది కరమ్ము ఖరమ్ముగ నుండు రంసుంఁ. 21

గీ. అనఘ! వైఖానసమతామయాయు లగుచు, ద ప్రముద్రాంకనమ్ములఁ దాల్చు జడులు
లింగధారులు దుర్గతికిం గడంగు, వారు వీ రుభయులు వేదబాహ్యు లగుట. 22

క. ప్రతిదివసును బ్రతివరమును, గృతమగునొకొ యంచుకేవి గిల్పిన మనుమఁ
మతి జంకుచు దర్శమును ను, కృతు లొనరింపుదురు వృణ్యకీర్తులు వడయఁ. 23

వ. రాత్రి యామఁలు కడచినఁబడ యథోచితమ్ముగఁ బ్రాణాయామం బొనరించి యద్దే
విది యథోక్తమ్ముగ ద్యానించి పవనది గురువుంగూర్చి. 24

క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు, గురువే దైవమగు శివుఁడు గురువే పరుండన్
బరమాత్మాయము చొప్పున, గురువునకే తక్కి మ్రొక్కు గొల్పెద నెడఁదన్. 25

క. అని చెప్పి మఱియు నారా, యఱుఁ దిట్లను వేదములు తదంగము లాదా
రవియతిశూన్యుఁ బవిక్రం, బొనరుప వీమాట విక్రముగఁ దెలియనగుఁ. 26

క. తనవదిచిన వేదమ్ములు, తనకున్ మరణంబు దొడరుతఱి తెక్కలు వ
చ్చిన గూడు విడుచు వత్తిరి, యనువునఁ దమ్ముఁ ద్యజించునని యెఱుఁగుమునీ.
వ. అని వెండియు. 28

తే. గీ. అనఘ! బ్రాహ్మముహూర్తమ్మునందు లేచి
నకలమును విదియతముగ నలవవలయు
వాచరించుట యొప్పు వేదాభ్యసనము
రాత్రి నాల్గవజామున రిమణమెఱయ. 29

తే. గీ. పిదప నిష్ఠదేవస్తతి మదినొనర్చ
వలయు; మఱి యోగియేవి యయ్యలముఁ దాత్మఁ
బూర్వమార్గానుగతిఁ బరపుదును ద్యాన
మాచరించుట యొప్పుగు పనపుడరిత. 30

క. తగ బ్రహ్మధ్యానం బీ, వగ వానమయమ్మునం దెవఁడు నల్పు నతం
డగు జీవమ్ముత్తుఁడు సుక, రగతిఁ బ్రాప్తాత్మ మవుడు రంజితకతనన్. 31

వ. ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి యథోచితమ్ముగఁ గృత్యమ్ములు దీర్చికొనదగు. 32

క. తల కొక వస్త్రము చుట్టి ఓ, తలమునఁ దృణమువిడి వా కొదవనీక సువి
శృంబిల్వానుఁడై తా, నొంయఁ గవలె మమియుటదిగి యోగి నవ్వేకన్. 33

సీ. జలమునఁ జిత మల కాద్వలమ్మునఁ బుట్టఁ , బాడుదేవళమునఁ బథమునందు
జంతుగర్తములందుఁ జనయ విఙ్మూత్రవి , సర్జనం బొగి రెండు సంజలందు
జవదంతికుద్దిబోజనసిత్పదైవకా , ర్యముఁ విఙ్మూత్రవిర్గమనిధవన
కృకుల యాగమ్మున వితరిణబ్రహ్మగు , జ్ఞుమృత దేశివన్నిధాన

తే. గీ. మందు మానమ్ము వహియించు బలిమకంబు

మతీయు దేవర్షిముఖుల నమగ్రవినయ

కలన నెచ్చోటు విడుచు నల్లులవరించి

శౌచమొనరించు బది వేదసమ్మతంబు.

34

క. ఆనలానిలారుణద్విజ, వనిముఁ నాలఁ గనుఁగొంచు వలవడు విఙ్మూ

త్రవిపాతన మొనరించుట, పునఃపు శ్రేయమ్ము గోరు కర్మతమణికా.

35

తే. గీ. పన బదజ్ఞాతతయు రాత్రిభాగమందు, దక్షిణాభిముఖత్వంబు దవులుబొప్పు

వర్ణలోష్ఠకృతాదులు వైచి కప్పు, వలయు విఙ్మూత్రములు బయల్పడకయుండ. 36

చ. పదవిడి కేల లింగమును బట్టి జలమ్ములు గల్గు నయ్యెడకా

గదిసి జలంబు పాత్రిమునఁ గైకొని కొందొక నేల యేగి తే

లొందెనేడి ఖాలమృత్తికను నొయ్యన శుద్ధియొనర్చు బొప్పు న

య్యడి నమకూరికున్నఁ గొననొ నెదియేని ద్విజుండు మృత్తికా.

37

ప. మతీయుఁ దదితరులు గ్రమమ్ముగ రక్తపీతకృష్ణమృత్తిలు గ్రహింపవగు, దేవ
గృహవల్మీకాదులందు మృత్తిక గ్రహింపు బొప్పు; దన్యశౌచకృష్ణమ్మును నగ్రా
హ్యంబు. మూత్రిమ్మున కిచ్చు శౌచమ్మున ద్విగుణమ్మును సంకతన్న మైథునమ్మునఁ
ద్రిగుణమ్మును మృత్తిక వంయు. ఇదియంతయు గృహస్థున; కింతకు ద్విగుణంబు
బ్రహ్మచారికిని సంకతు ద్విగుణంబు వావప్రస్తునకుఁ జతుర్థంబు యతికి పని
యెఱుంగునది. శౌచకర్మమ్మున నొక్కొకసారి కొక్కొక యునిరికకాయయంత
మృత్తిక గ్రహించుట విధివిహితం; బీరుది యెల్ల దివాశౌచమ్మునకు, రాత్రియేని
యేతిండ్లమ్మును, నాకురునకుఁ దవర్థమ్మును, మార్గస్థునకు దాన సగమ్మును జాలెడి.

క. ప్రిలకును శూద్రజనులకు, బాలుకు నళకులకును బరహునది నే

లింనగు దుష్టగుండం, బోలిన్ లేకఁట యంతి యొనరువనలయుకా.

38

క. గంధరేవక్షియావధింబు శౌచ, మఖిలవృష్ణమ్ముంబు నొప్పు ననియె చునువు

మతీయు దక్షిణకరము వామకరమున వి, శుద్ధముగఁ జేయవలయు నోసుగుణరాశి.

- తే. గీ. నాభి కూర్వప్రదేశమ్మునఁ గుడిచేయి, క్రిందు దేశమ్మున కెడమకేలు శౌచ
కర్మమున నమ్ముతమ్ములు కర్మతు లిటు, దక్క వేతోక్కగతి నల్పదగదు మౌని.
- క. విను విబ్బూత్రోత్పర్జన, మున జలసాత్రమ్ము విప్రముఖులు గొనఁగాఁ
జన దక్షానమ్మునఁ గొను, జనులకుఁ బాదితము నర్చనమ్ముత మనఘా. 42
- క. అలసత్వాజ్ఞానమ్ముల, వలనఁ శౌచంబు మానువాడు త్రిరాత్రం
బులు పీరాహరుండై, నలవనలెన్ జపము పిదప సంకుద్దికనై. 43
- తే. గీ. దేశకాలౌపపత్తి కత్తిప్రసక్తి
వసునరించి శౌచం బిటు లాచరింప
వలయు విట్రౌచమున నొకపదియురెండు
సార్లు గంధూషము లొనర్చఁ జను మునీంద్ర. 44
- క. నాలుగు గంధూషమ్ములు, పోలుకా మూత్రంపుశౌచమునఁ దప్పిరం
బోలి నధోముఖుడై తా, వాలాయుము విడవవలయు వామంపుదెనన్. 45
- క. వదవడి కృతావచునుడై, రదనమ్ములు దోచువలయు రహిఁగంటకనం
వదయుకా షీరస్రుతియుకా, బొదలెడికావ్యమున నేచునమున మువిడంద్రా.
- క. వదవడి నద్యాదికమున, నదమంతాపిద్దిపొంపె నలవఁగవలెఁగో
విడులొవారలు స్నాన, మ్మిది ప్రాతఃకాలమండ యేర్పడియె మునీ. 47
- క. మలితమ్ముగు దేహమునకుఁ, గలవు నవద్యారములు నికామప్రావం
బొలయించు నీని కుద్దికి, వలయు నుషస్సాన్నన మెట్టివారికినేనిన్. 48
- తే. గీ. తెగు నగమ్యాగమవదున్నతిగ్రహభవ, దోషములు చాటునందగు దొనఁగు లెవ్వి
యేనిఁ బ్రాతఃకృతస్నానమలైన వారి, కన్య లెయ్యది చేపిన నగు విఫలము. 49
- తే. గీ. ఏడు దినము బుషస్సాన మెనయఁదేని
మూడు దినములు సంజకు మొనయఁదేని
బదియరెండు దినము లగ్నిఁ బడయఁదేని
నగ్రజాఁడు కూద్రభావమ్ము పదిగమించు. 50
- క. విను స్నానము సంధ్యావం, దనమును బొనరించు నరుడు దర్శయితుండై
చను నొలయఁగఁ దద్విరహం, బున నొనరిచెనేని పదియుఁ బొలివోవు మునీ. 51
- తే. గీ. స్నానకర్మం బమానమై చనెడి హోమ
కాల మక్విల్పమై యొప్పుఁ గానఁ బొడు

ఓను యథోక్తమ్ముగను స్నానమును మొదలిడ

కప్పటికిఁ దగుగతి నచ్చు టభిమతంబు.

52

తే. గీ. వ్యాహృతిత్రయనంయుతమై ప్రణవన

హితమగుచు నొప్పు గాయత్రి నెనసి ప్రాణ

వాయునంయుమనం బొనర్చవలె మూడు

మార్లు; గాయత్రి తెనయగు మంత్రమున్నె.

53

క. స్తుతిసేయు భక్తునకుఁ బర, గతిదాయకమగుచు సర్వకారమ్మును ర

క్ష తగన్ నల్పుట దీనికి, సకమగు గాయత్రి యనెడి నదభిఖ్య మునీ.

54

తే. గీ. ఆత్మరర్మనిరతుఁ డైన యగ్రజాంతు, వైదికమ్ముగు మంత్రమ్ము వదలక జన

మొనరునున్వలె లౌకిక మూన వలవ, దుభయపక్ష సముద్భృతి యొలయు దీన.

వ. పదవతి దేవర్షిపితృతోషకంబగు స్నానాంగతర్పణం బాచరించి జలమ్ము వెదలి

శుద్ధవస్త్రధారణపూర్వకముగ విభూతి బూయవలయు.

55

తే. గీ. జనమునకు సాధకములుగ సకతమును వ, నంతభక్తిప్రపూర్తి రుద్రాక్షమాల

లేనరుఁడు దాల్చు వాఁడు మహానుభావుఁ, డవరసింకంటుండని జనిత లండ్రు.

57

క. కనకముననొందె రజత, మ్ముననొందెన్ అచితములుగఁ బొసఁగించి సికా

జనుఁ గర్ణములును ధారణ, మనయము రుద్రాక్షలకు సమాహితచిత్తా.

58

తే. గీ. జందెమున హస్తమున గళమందుఁ దుండ

మందుఁ బ్రణవమంత్రమ్ముననైనఁ దాల్చు

వలయుఁ బంచాక్షరీమంత్రకలననైన

నకులితమ్ముగు భక్తిసంతతము చెంగ.

59

క. విను రుద్రాక్ష రఠించుట, భను శివవిజ్ఞానమునకు సాధనమై వి

న్నునువుగ సిగఁ దాల్చిన దా, ని నెఱుంగుము పారతత్వవియతి నృపాలా.

60

తే. గీ. కర్ణిములయందు జగదంబగాఁగ జందె

మందు వేదమ్ములుగ హస్తమందు దెసలు

గాఁగ గళమున వాగ్దేవిగా ధరింజ

యనిఁగ స్మరియింపఁదగు చాచి మానునెడల.

61

తే. గీ. ఆఖిలవర్ణమ్ములకును రుద్రాక్షధార, జంబు విహితమ్ము ద్విజాలు మంత్రంబుతో ధ

రింపవలెఁ దక్కురుఁల కట్టిరీతి భనుడు, దీని ధరియించువాడె యీశానుఁ డభివ.

- క. ఇన్ని యననేల మఱి తా, నెన్నేని యశ్శత్యములను నెఱిగి యెఱుగ కు
ద్యన్నియతి విడిచి నలిపియుఁ, బిమ్మగ విడి దాల్చివాడు పాపంహితుఁడో. 63
- తే. గీ. ఎవఁడు రుద్రాక్షలను దరియించు వాఁడు
తినుట కిర్లుని దినుట, యయ్యనఘ పాన
కృతియు నట్టిదః మఱి దరియింప సిగ్గు
నెవఁడు గను వాఁడు గనఁ దెన్నఁడేని ముక్తి. 64
- క. మునిపరః రుద్రాక్షఁ దా, బృనవారిం గాంచి వాచిచేసెడి వానిన్
మనమున నూహింపుము జన, ఖపికిన్ బొడమని యపాత్రకుండని యెప్పుడుకా. 65
- తే. గీ. రుద్రఁ దెద్దనఁ గైకొనె రుద్రతమ గ్ర
హించె బ్రహ్మ బ్రహ్మాశ్విమ్ము నెక్క-తమున
మునులు సత్యసంకల్ప లేమూఁమున న
యిరొ వచింప, దం మె తన్మహిమ మొరులకుః 66
- క. రుద్రాక్షదారిఁ గని కుం, భద్రక్రికా ద్రివ్యధాన్యవస్త్రాదులఁ దా
భద్రార్థి యగుచు విడి యా, రుద్రుని లోకమ్ము గను నరుఁడు మునితిలకా. 67
- తే. గీ. మఱియు రుద్రాక్ష దరియించు మహితు శ్రాద్ధ
మందు భుజియింపఁజేసిన యనఘుఁడు పితృ
లోకమున కేగు నతిరి క్తిలోయఁ డగుచుఁ
గాళ్ళు గడిగి త్రాఁనవాఁడు గాంచు ముక్తి. 68
- క. హోదికమును రుద్రా, జెహాధముఁగఁ దాల్చు ననఘుఁడు రుద్రుం
దై రాజిలు నెట్లేనియు, దారణ మొనరించు వారు ధన్యులు మోసి. 69
- ఉ. హరిము లేల భూషణము లన్యము లేటికి దోడు గేవలం
బై రహిషీణ నియ్యది మహామహుఁ డెవ్వఁడు దాల్చు మంత్రను
శ్రీరుదిరఁబా నయినఁ జెన్నగ మిన్నఁడైన లజ్జనో
ప్పూరియునైన నాఁ డమము నందఁడుజ్ఞాని యగుం గ్రమమ్ముగన్. 70
- క. నారిదః వేయేటికి నా, కొరసి రుద్రాక్షమహిమ మంతయుఁ జెప్పం
గారాదు యత్నిమనఁ ద, ద్ధాంబ మొనరి-చువాఁడు ధన్యుం డెందుకా. 71
- క. అనపుడు ముని యిట్లను నో, యనఘ రుద్రాక్ష యిట్టిదై పూజ్యత్వ
మ్మునుగొనిన కారణమ్మును, వినిచి ననున్ ధన్యుఁ జేయవే నా నతఁడున్. 72

క. పలికె నిటు లో మునీశ్వర !, యం పణ్ణులుఁ దీట్లు మున్ను హరు నడిగినఁ దాఁ
దెలిపె నకఁ డయ్యదియె నీ. పుకున కుత్తరమొనర్చుఁ బరమ ప్రీతికా. 73

వ. శివుండు కుమారం గంచి పుత్రాఁ త్రిపురుండను నొక్క రక్కసుండు బ్రహ్మదుల
నుక్కడంచి దుష్టయుఁడై నెగడునెడ నురుగు నాకుం గుయియెట్లన నేను నహిర
నామకంబగు నొక్క దివ్యాత్మమును దివ్యవర్ష నహస్రపరిమితమ్ముగు కాలమ్ము
పక్షిరున్నీలనంబొనర్చి యింకించితి; నయ్యెడ నాకులమ్ములగు మన్నేత్రములనుండి
బిందువు లుత్పన్నములై యయ్యవి రుద్రాక్షవృక్ష జనకమ్ములయ్యె; బివపడి
యయ్యవి ముప్పదియెన్నిది భేదమ్ముల లోకహితార్థంబు వ్యవహృతమ్ములయ్యె;
నందుఁబదిరెండు సూర్యనేత్ర సముద్రాకంబులు కపిలచర్మమ్ములు. సోమనేత్రోద్ది
తమ్ములు పవాణు శ్వేతచర్మమ్ములు, వహ్నినేత్రసంబిఁదమ్ములు పఱి కృష్ణచర్మమ్ములు
మఱియు నిందు శ్వేతంబు బ్రాహ్మణజాతియు రక్తంబు క్షత్రియంబును మిశ్రంబు నైశ్య
జాతియుఁ గృష్ణచర్మంబు కూద్రజాతియు నగు; నిం దేకముఁబము సాక్షిప్రద్రవ్య
రూపమ్మును బ్రహ్మహత్యాతారకంబును నగు; ద్విముఖంబు దేవీ మహాదేవార్కమై
ద్వివిధానునాకం బగు; ద్విముఖం బనలాత్మకంబై ప్రీహత్య నడంచు; జతు
ర్వక్త్రంబు బ్రహ్మస్వరూపంబును సరహత్యామారకంబునునై తగుఁ బంచాననంబు
రుద్రాత్మకంబును గాలాగ్నినామకంబునునై యగమ్యాగమనా భక్ష్యభక్షణసంభవమ్ము
లగు ననేకదోషమ్ముల వారించు; పణ్ణులంబు భవత్స్వరూపంబు దక్షిణకరమ్మునఁ
దాల్చి నియ్యది బ్రహ్మహత్యాద్యుపమ్ముల నడంచు; సప్తముఖం బనం గాత్మకం
బది స్వర్ణప్రేయాద్యుపమ్ముల రూపుమాపు; సప్తపదనంబు వినాయకస్వరూపం
బియ్యది గురుతల్పగత్వాద్యనేక పాపమ్ముల నమయించుచు విఘ్నములవారించి
సృష్టకార్యమ్ములు నెగడించుటయ కాక తుదకుఁ బరమవం బొడఁగూర్చునవము
ఖంబు భైరవాత్మకం బియ్యది నామభుజమ్మున దరించు వారలకు భుక్తిముక్తులును
మత్తుల్యబలమ్మును బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాతికనివృత్తియు నొడఁగూర్చు; దశ
ముఖంబు జనార్దనస్వరూపమ్ము భూతిభేదాభిప్రాయాక్షిపనపన్న గాద్యుపద్రవమ్ము లిద్దావి
బూని వారిం కుపకమించు నని వెందియు. 74

క. ఏకాదశచక్రం బది, యేకాదశరుద్రరూప మిది సిగఁ గొను ను
శ్లోకులకు నశ్వమేధన, మాకఁనన్ గలుగు పుణ్య మబ్బుఁ గుమారా. 75

తే.గీ. ౩౪:గి ద్వాదశచక్రంబు కర్ణమందు, తాల్చువాఁ దశ్వమేధవిధానవఁము
నంబ ద్వాదశచక్రంబు దెందమునకుఁ, ప్రీతిదాతుకుఁ దగు భీతివిముఖుఁ దగుచు.

వ. మఱియు విది ధరించువారకు హస్త్యశ్వాదిజంతుహాననజన్యఁబగు పాతకం బొకిం
తన సమయము. 77

సీ. పదుమూడు మొగముల భానిలు రుద్రాక్ష , లభ్యంబుగా దవి లభ్యమయ్యె
నేని భవత్తుల్యమై నెగడెడి వర్ష , కామార్థసిద్ధియుఁ గలుగు దాన;
వది ధరించెడివాని కభిలఘోగమ్ములు , జేహరుఁ బాపముల్ జెంద వెందుఁ
బడునాల్గు ముఖములఁ బరఁగెడి రుద్రాక్ష , దొరకడు దొరకుట దొడరెనేని

తే.గీ. దాని కిరమున నెప్పుడుఁ దాల్చవలయు , నింత వర్ణింపనేర వాఁడెవఁడు గాని
యెలమి రుద్రాక్షలను ధరియించెనేని , బొందుఁ బరగతి గీర్వాణపూజ్యుఁ డగుదు.

క. జవమాలాలక్షణమును, విపులగతి వచింతు వినుము విధిముఖ్యులు టూ
తవతియ బిందువు విష్ణుండు పుచ్చుచుగు మాలికుఁ గొడుక , నిక్కిముగ 78

వ. రుద్రాక్ష లెట్టివియేనియు విరువడియైచు సంగ్రహించి గోవువృ వలయాకారమ్ముగ
మాలికచేయనగు; గ్రుచ్చు నెడలఁ బుచ్చమ్ము బుచ్చమ్ముతోడను వక్త్రము వక్త్రమ్ము
తోడను గూర్చవలయు; సిసంఖ్య కడికింబయ్యెనేని నయ్యది నాగపాశనామంబునఁ
బొడఁ; పీక్రమంబునఁ గూర్చిన మాలిక మంత్రిసిద్ధి నిచ్చు. 80

తే.గీ. కంఠమునఁ గాని కిరమునఁగాని కర్ణ , మనసు గాని ధరించి యముద్రభక్తి
జవ మొనర్పెడి వారికి సఫలించు, భుక్తియుఁగు ముక్తియును గురుక క్తియుక్తి. 81

తే.గీ. స్నానమున దానమున హోమజపసూర్య, వముల వైశ్వదేవాదికసమయముల వ
డుండు రుద్రాక్షదారణం బొందు విడిచె, నేని సరకమ్మనకు నేగు నింత నిజము.

సీ. రుద్రాక్షబూజాతిరూఢవాశోద్ధూత , తృణజాతమేని యొకింత మేను
పోకినవారు సుశ్లోకులై పుణ్యలో , కమ్ములు గాంతురు; కడఁగి యెవఁడు
దాల్చు రుద్రాక్ష నాఁడు పాతికము లెన్ని , యే నొనర్చియు కుద్ది నెనయు నమచు
జాబాలశ్రుతి వల్కు ; జ్ఞానకూన్యంబగు , పకువేని రుద్రాక్ష పరఁగఁ దాల్చి

తే. గీ. దుద్రతను గాంచు నవిన వరుఁడు ధరించి
ఖిద్రములు గాంవకున్నె ; వల్పులకు లేల
యొక్క రుద్రాక్ష కిరమున నూనువాడు
పాపహాకండు చిరిపుజ్యభాజనుండు. 83

తే. గీ. ఎవఁడు మర్నాచుమున జపించుచు మఱియు
నెవఁడు రుద్రాక్షలను ధరించుచు వాడ

పరమభాగవతుఁడు కుభవరత గలుగు

వారు రుద్రాక్ష ధరియింపవలెఁ గుమార.

84

క. సరసిజనంభవముఁజనుర, వరులును దేవర్షులును శివర మగుటను దా

నురసి ధరియించి కుచులై, ధరియించురు దీనిమహిమ శక్యమె పొగడన్.

85

తే. గీ ఎన్నియో జన్మముల నెత్తెనేని వరుఁడు, వానిపై మక్కుసాలేకవైభవంబు

వఱలు నద్దాన రుద్రాక్షవాంఛ యొదవు, సుతియే కాని నహజమై యలవడదిది.

క. కరమున గళమున నురమున, శిరమునఁ గర్ణముల నెవఁడు శివపదయుగభ

క్తిరతిన్ రుద్రాక్షలఁదా, ధరియించునొ శివుఁ డతిండు తథ్యము తనయా.

87

క. గళమున రుద్రాక్షఁ దా, నెలమిన్ ధరియించి కుక్కుయేనియుఁ బ్రాణం

బులు వీరి ముక్తిఁ బొరయు న. యల కయ్యది గల్గు పెట్లరుదు పడ్వదనా.

88

క. జవమును ద్యావమ్మును లే, క పశువులదానఁ దిరుగుఁగాక వరుఁడు ము

క్తివదంబు గాంచు రుద్రా, క్షపూన ధరియించు మాత్ర జ్ఞానియుఁబోలెన్.

89

తే. గీ. కాన రుద్రాక్ష యొందైన మానవుండు, యత్నమునఁ దాల్చినగు వాని కఖిలపాప

ముక్తి యట్లుండ వంశసముద్ధంజను, కృతమునం గల్గుఁ బరగతి యెనఁగుఁ దనయ.

తే. గీ. పాపమున భూతి రుద్రాక్షవార గళము, నందు లేకున్నఁ జండాలుఁ దన్నరుండు

వాని కిటుఁజయును, బాజ వఱలద మ్మ, హేళ్యరుని లోకమున విను మింతనిజము.

క. ముఁ దావియుఁ బలలం బా, దరిమునఁ దిని యంత్యజాతిఁ దవిలియు నభుముం

బొరియఁడు రుద్రాక్ష యొకటి, శిరమునఁ గల మానవుండు సిద్ధం బిదియుఁ.

92

తే. గీ యజ్ఞానతపోని యుమాద్యయనన, మువ్వవంబగు నాఫలము లభియించు

లిక్తి రుద్రాక్ష ధరియించు పాపనులకు, నహహ! ఎర్దింపఁదరమె రుద్రాక్షమహిమ.

తే. గీ. నాల్గు వేదమ్ములును బూజములు చదివి

తీర్థసేవ లొంగి విద్వెలు పఠించి

యెట్టి సుకృతంబు మహానీయు లెనయుదురొ ఁ

మారి రుద్రాక్షలనఁ జేకూరు నదియు.

94

క. నరుఁ డంత్యకాలమున నా, దరమున రుద్రాక్ష యొకటి ధరియించిన మా

త్ర రిహన్ రుద్రత గను న, పురమునకున్ బుట్టు వెవుడు వఱలదు తనయా.

95

తే. గీ. కంఠమునఁగాని బాహయుగ్మలనఁ గాని

యెవఁడు రుద్రాక్ష తా ధరియించి ప్రాణ

మూలఁ ద్యజించునో వాఁడు బాములకుఁ దక్కి

తన కొలముతోడ శివలోకమునకు నరుగు.

96

తే. గీ. పాఱుండైనను లేక శ్వపాకుండైన. గుణయుతుండైన లేక నిర్గుణుడు నైన
శుచియునైన నశుచియైన పొబ గెనంగ, కన్మరుద్రాక్షధారి శివత్వ మొందు. 97

క. విను తన్మాతృక కంఠ, మ్మున భక్తియులేక తాల్చి మొగిఁ బాపకృతుల్
పొనరించు నెవఁడు ముక్తిం, గను నవ్వాఁడు నన వేతొకవికిం గఱవే. 98

క. అనయము రుద్రాక్షిరీత, మనస్కుఁ డగు నెవ్వఁ డట్టి మహానీయుఁడు తా
ల్పనవాడె యాతఁ డెల్లఁ, కు నచుస్యుం డగుచు రుద్రుఁ గొల్పుచు నెగడుకా. 99

తే. గీ. వినుము విద్యావిధుండవి విద్యలేవి. వాఁ డనవలన దెవ్వఁడు భక్తిదీవి
దారణమ్మునఁడగు వాఁడు తప్ప కేగు, భవుపదము కీకటగగర్దభంబుభాతి. 100

ద. అనినఁ గుమారుఁ డిట్టులను నక్కటఁ కీకటమందు గర్దభం
బున కెవఁడిది తానొనఁగెఁ మున్నది తానెటుతాల్చెఁ మన్మనం
బున కొగవచ్చునట్లుగఁ బ్రమోదమెలర్చ వచింపుచు యు నాఁ
గ నతఁడు వల్కు నాదరవికాసవిభాసురవక్త్రుడై తగన్. 101

ప. కుమారాః వింధ్యమ్మున నొకగాడిద యొకపథికునిచే రుద్రాక్షభారమ్ము వహింపఁ
బడుచు నత్యాయాసమ్మున నసమర్థులై యయ్యది మోయకాకాలక భువింబడి యను
పులవీడి త్రినేత్రమ్మును కూంపాణియునై మక్రస్పాదమ్మునఁజేసి మదంతికమ్మునకు
వచ్చెనని వెండియు, 102

తే. గీ. అనఘః తా ధరియించు రుద్రాక్ష తెన్ని

మొగములుండునో వాఁ డన్నియుగములయు న

హస్తములు నాడులోకమునందు భోగ

భాగ్యములు నొందు విరపాయనైరినమున.

103

ప. ఇయ్యది ముఖ్యోఽప్యసకును భక్తునకును దక్క వికరులకుఁ బ్రకాశింపఁ దగనిదని
వెండియు, 104

తే. గీ. భక్తుడు నభక్తుఁడని యెంచి పశుకనేల, వీచుఁడని వీచకరుఁడని నిర్ణయింప
సేల రుద్రాక్ష తాదరియించు నెవఁడు, వాఁడు పాతకములు వీడు వడయు ముక్తి.

రుద్రాక్షధారణ మహిమము.

క. తనయా : రుద్రాక్షంః బ్రతి, దినమునా దరియించువాఁ డతిశ్రీకుం డ
మృనుజుని సుకృతిమ్మున కీ. తును గల్గినె యిదియసూ కడున్ ప్రతమెందున్.

సీ. వేయద్రాక్షం నేరునముడు తాల్చు , వాడెల్ల సురలకు వంద్యుడగుచు
రుద్రునియట్టిదై భద్రమ్ములనుగొను ; నన్నియు రుద్రాక్ష లబ్ధివేని
పదియాలు పదియాలు బాహుయుగ్మమ్మున , నికయం దొకండును జేతులందు
బుండెందు పుండెందు పరఁగఁ గంతమ్మున , మువ్వదిరెందు విమ్ముగ శిమ్ము
నందు నాచుగవదు లట్ల కర్ణమ్ముల , నాతాలు వక్షమ్మునందు మాట

గీ. యెనిమిదియుఁ దాల్చెనేని వాడెల్లయెడల
రుద్రునింబోలెఁ బూజ్యతారూఢి మెఱయుఁ
ముత్తైము ప్రవాళమును రౌఢ్యమును మొదలగు
పవి యమర్చి దరించువాఁ డగు శివుండు.

107

క. అలనకదే నైవను గే, వలముగ రుద్రాక్షలే నెవఁడు దాచుచు నే
కలషములు వానిఁ బొందువు, తలమె విభావసునిఁ జెనక తమమున కెంచున్ ;

గీ. పేర్చి రుద్రాక్షుల జనియించువాని, కబ్బు పున్నెం బదింతయు నంతగాదు
ఓక్కఁ ఘాపేని నెమ్మేన నూనిఁదేని, వాని జన్మంబు వ్యర్థంబు వాఁడు పశువు. !08

క. శివమున రుద్రాక్షన్ దా, దరియించి యెవండు పేర్చి దావము సచ్చిన్
సురనదుడకొప్పాని, స్ఫుంజంబుననైన వలమువొందు నతఁ డొగిన్.

110

ప. మఱియు నేకముఖపంచముఖదళముఖచతుర్దళముఖమ్ములు విశేషించి యర్ఘ్యర్చి
తమ్ముః లింతయేల యెద్దియేది రుద్రాక్షమదాత్మికం ; వియ్యది దరిద్రునేని రాజం
జేయఁజాలు నియ్యర్థముని నొక కత కలదు వినుము

111

క. కోనందేశమ్మున నొక, ఖాసురుఁ డతిదార్మికుండు పూతుఁడు నిగమ
వ్యాసంగి ద్రవ్యవంతుఁడు, భాసిలు గిరినాదనామభాన్వరుఁడగుచున్.

112

గీ. అవరిమస్కతుఁ డతినూర్నియౌవనండు
గుజనిదిసన్ బుద్ధుఁ డాశిని కొనరుఁడు సుధి
పణుఁ డనెడి తన గురువందనతి ముదము
తిలిమి ముక్తాశిని మోహకలితఁ జేసె.

113

ఉ. ఏమని చెప్పవాడ : ఏటు లివ్వమెయి కా గురునింతః బొంది కా
నామెయి దేశికోత్తముని యద్వైః యిందుక లేక యుండ దు
ష్కాచుతః విష్ణుటన్ వెన పషమ్మిడి నిర్భయుడై నిరంతరం
బామధుకోష్ఠిః గూడి మదనాగమవర్చ యొనర్చు పణ్ణుభా. 114

తే. గీ. అంతః దలిదండ్రు లిదిమేమి యనుదు వారి, కింత విషమిడి కాఁజేసి యెల్ల పేక
భోగవరుడయి ద్రవ్యమ్ము పుచ్చివైచి, వీదవఁ జౌర్యమ్మునకు దిగి పేదయెయ్యె.

తే. గీ. అంత నాయారి బ్రాహ్మణు లరసి వీఁ డ
పాత్రుఁడని బహివెట్టి యప్పలై వెడలఁ
గొట్టటయు నవ్వెలందుకఁ గూడి వాఁడు
వనమునకుఁ బోయి బోయ నాగను జరించె. 116

క. నిరతమ్ము నురాపానా, దరుడై పథికులను జంపి ద్రవ్యమ్మును దా
గర మార్చించు నకట : చ, చ్చిరి యెందఱో విప్రు లట్టి చెనఁటి కతమునకా. 117

గీ. ఇవిధమ్మున బహుకాల మేగునంత, నంతముంగనె నయ్యధమార్థముండు
వానిఁ గైకొన యనుటకువర్గ మొకట, నొకట మద్భుక్తులును మూఁగి రోకుమార.

ఉ. వారికి వాడుగలై నది వారక దెల్పెద నలకింపు మం
భోరుహమిత్రపుత్రభటపుంజము వీరలఁ జూచి "యక్కటా :
ధీరహతుం డపాత్రకుఁడు దేశికదారహరుండు మీర లె
క్కారణ మాత్మ నెంచి యిటు తైకొనవచ్చినవారు" నాపుడుకా. 118

తే. గీ. వీఁడు దేహమ్ము విడిచిన పృథివి త్రవ్వఁ
డవట దళహస్తములలోఁకు నుడు లోక
పూజ్యమైయొప్పు రుద్రాక్షపూన యొక్క
దుండెఁ దన్మహిమం విడి యొందుగాడు. 120

చ. ఇక్కతమ్మున వీఁడు మహాపాపాపుం డని వెప్పి విమానసంగతుగ నొనర్చి మత్స
న్నిధిం బొందించి రియ్యది రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం విడి వినువారికి సర్వపాపక్షయ
మ్మును సఖిః శ్రేయోభిప్రదియను గలిగెడి; నవి తండ్రి యానతిచ్చిన వివి కుమా
రుండు కృతార్థుండయ్యె. 121

క. నవిగొని గీటు నిర్వినచో, గనకమ్మున కీడువచ్చు కాంతినెగడు దా
నిని ఎరిమండు బుధులు నె, క్కొని తైవులు దాల్చు రదియ కుతుకమున ముప్పి.

తే.గీ. వేయి ధరియించు టుత్తమనిధి తదర్థ
ధారణము మధ్యమంబు వధమము మూఁడు
వదులు ధరియించు బోమునివర : సమస్త
కాలములఁ దాల్చినరె వీడఁగా వలవదు.

123

గీ. ఏకవక్త్రంబు పరతత్వ మింత నిజము, దాని ధరియింపఁగల్గు దృష్టాన మనఁచు :
ద్విముఖ మర్థనారీశ్వరతేజ మది ధ, రింప నద్దేవునకుఁ గలుఁ బ్రీతి మఱియు. 124

గీ. గ్రహణమున విషువమున సంక్రమమునఁ నయ
నమున దర్శమునందుఁ బూర్ణిమను బుణ్య
దినసములయందు రుద్రాక్ష తివిరి ధార
ణం బొనర్చెడి వారి కమంబు లడఁగు.

125

ప. యథోక్తమ్ముగ భూతభుద్ధినొనర్చి మూలాధారగతయగు సయ్యంబిక ధ్యానించి
సమస్తకృతకరణాధికారకంబగు భస్మోద్ధూళసం బొనర్చవగు; నేతద్ధారణంబ శిరో
వ్రతంబని శ్రుతిస్మృతులు పెప్పెడి నీవ్రతంబు విద్యాదాయకంబును పవిత్రాభంజకం
బునుగా నెఱుంగుము.

126

శి రో వ్ర త మ హి మ ము

అ. వె. తగిన శ్రద్ధ గలిగి దన్యత వీశిరో. వ్రత మెవం దొనర్చు దలఁపఁదొ
వాని కెల్లకృతులు వచ్చుగు బ్రహ్మాదు, లిక్కతమునఁ గాదె యేపు గవిరి. 127

గీ. అగ్నియను మంత్ర మాదిగా నలరు నాఱు
మంత్రముల శుద్ధమైన బిస్మమ్ముడేహ
మెల్లఁ బూయంగవలయు మువీంద్ర : యది శి
రోవ్రతం బని వచియింతురు మునివరులు.

128

క. వినుమీ శిరోవ్రతము వ్రతి, దినమును సంజల నొనర్చు ధీరుఁడు విద్యం
గను విద్యోదయ మొదవెడి, దనుక నిది యొనర్చవలయుఁ దత్సజ్జనిధి. 129

గీ. అనఁచు : ద్వాదశాబ్దము లొండె నబ్ది మొండె
నాఱు నెలలొండె మఱియును దర్ద మొండెఁ
బది మురెండు దినములొండెఁ బరమభక్తి
వీ శిరోవ్రత మొనరింప నెనఁగు విద్య.

130

- గీ. విను శివోవ్రతమున స్నానమును బొనర్చి. పూతుడగువాని కుపదేశమును బొనర్చు
కుండు నెవ్వఁడు వాఁడు దుష్టుడు వాని. విద్య వశియించునని తత్త్వవేత్తలంఁడు.
- గీ. భిన్నము పవిత్రవీఁస. పర్క. శుద్ధ. ముగ నలిపి విత్యము లలాటమును దిర్య
గంచితమ్ముగ ధరియించు బలిమితంబు. బ్రహ్మజాత్యుద్భవునకిని సయకు శ్రుతులు.
- క. శ్రుతిసిద్ధపశ్యదాఽఽ. మతులితశివలింగపూజ యను నియ్యని శా
మతిమంతుఁ డెప్పుడును మా. ని తగన్ మానితవిభూతి నెగడఁడు మౌనీ. 133
- క. తెఱవగు భిన్నమ్మున నొడ. లలమిస మనుజుండు వేగ మను మెడలి రజః
కలనంబు వీడి శుద్ధిన్. శిలఁగున్ సంశయ మొకింక చేయకు మిడఁబన్. 134
- ప. అగ్నిహోత్రాగ్నిజమ్మును విరజానలజమ్మును నొసానసముకృన్నమ్మును బిద
వాగ్నిసముహ్మూమ్మును దావానలసముద్భవమ్మును. సమిదగ్నిసంజనితమ్మునునై
భిన్న మ్మాఱుదెఱుగులు గలయది. ఇందుఁ ద్రైవిధికులకు మొటిరెండును దార్యం
బులు. గృహస్థు లొసానసముద్భవంబగు భిన్నంబు ధరియించు బలిమితంబు. సమి
దగ్ని సంజనితంబు ఓన్యంబు బ్రహ్మచారులు ధరియించుట సమ్మతంబు. శ్రోత్రి
యోగారవదగ్ని సముహ్మూతంబగు భిన్నంబు కూఁదులకు ధరింప నర్హంబు. తది
తరులకు దావానలోద్భవంబు శాస్త్రచోదితంబని వెండియు. 135
- గీ. అనను : పూర్వత్రయోదశి యందు స్నాతుఁ
డగుచు సుకృతాహ్నికుండలు యాద్యుఁడైన
గురుని పూజించి యీవ్రతము రహిఁజేయు
వాఁడ నంచు సంకల్పింపవలయు వినుము. 136
- సీ. తను వుండునంతకంచును నొందెఁ బదియురెం. దేఁడు లనియునొందె నెలమి నాఱు
సంవత్సరము లొందె సగమొందె ఁద్దాన . వత్సరంబొందె దద్వత్సరమున
సగమొందె నొక్క చాసంబొందెఁ బదియురెం. దహములు నొందె నాఱహము లొందె
సద్దాన సగమొందె సహమొక్కఁ డొందెను . సంకల్పమున కనసావముగను
- గీ. విశ్చయించియు మఱియు నగ్ని పతిభక్తి
వఱల విరిజాహవనిమున వలయుఁ దృప్తుఁ
జేయ నాహోమసత్కృతి పేయు నిపుడు
మూలమంత్రస్మరణ మతిముఖ్య మనను. 137

గీ. మఱియు నయ్యగ్నియంద గోమయము నుంచి

నాటికి హవిష్యతో క్తయై నవసి తాఁ జ

తుర్దశిని మదయమ్మునఁ దొల్లిటి కృతు

లాచరించి నివాహరుడయి పడవడి.

138

వ. పూర్ణిమయందు నిర్వర్తితకృత్యుండై యగ్ని నుపశమింపఁజేసి యందలి ఖన్యమ్ము

గ్రహియించి నిమితుండై తత్తదవయవమ్ముల యథావిధి భస్మోద్ధూళనం బొనర్చి

జపియింపవలయు.

139

గీ. మూఁడు సంజల నీగతి మూఁడుదేని, పాకువతమగు వ్రతమును వత్తిజేసి

తనవశుత్వమ్ము విడనాడి గనెడి భుక్తి. ముక్తును నిక్క మియ్యది మునివరేణ్యు.

ఉ. ఆయు నొనంగు సౌఖ్యముల నంద నొనర్చు బలమ్ము విచ్చు ను

శ్రీయును బుష్టియుఁ గుభనవృద్ధియు రోగనివృత్తియున్ నదా

దేయు నుజంత యేమిటికిఁ జెందదు మారిభయమ్ము భక్తిమై

నే యనఘల్ దరింతు రిటు లెప్పును ఖన్యము నారి కెయ్యెడన్.

141

క. స్నానంబొనర్చి భస్మ మూవంగా వలయు శక్తి యొలయని మమజాం

డీ నిమితి విడిచి కరచర, జాననములు గడిగియైన నది గొను బొప్పున్.

142

క. కరచరణావనానం, తరమునఁ దగ నాచమించి తాల్చిన యయ్యం

బలము విడిచి పరిశుద్ధం, బరమున్ ధరియింపవలయు పరమమునీంద్రుఁ

143

క. శిరము లలాటమ్మును గం, దదమును గర్ణమ్ములును హృదయమును బాహుల్

ధరియింపవగు చోట్లని, పరమమునీంద్రులు వచింతు భస్మమ్మునకున్.

144

క. సరసిజభఃసరసిజనయ, నరుద్రులై మూఁడునం దనర్చును రేఖల్

ధరియించునెడ నిగమ ము, చ్చరించు టతిగర్హితము ద్విజమ్ములు దక్కన్.

145

క. పదివేలు నెప్ప నేటికి, సరమలమగు భస్మ పెనఁడు స్నాతుండై తా

ను వరించు నస్తుహృత్కుఁడు, మదనాంతకుఁ బోలఁజాలు మహిమము కలిమిఁ

146

గీ. వైదికోత్తమతొందె శైవరతొందె

నొనఁగు భస్మమ్ము భక్తి పెంపెనఁగఁ గొనఁద

గును తిలకంబు లిడిన దాని గొనఁగఁ దగ ద

టంఁడుఁ బెద్దలు పచియింతు రిమలచరిత

147

- క. కరణమ్ము లెన్నియే శం. కరుపూజకు సంగ్రహించుఁగాక నరుఁడు భ
స్మంహితుఁ డగునెడ నన్నియుఁ, బంపమునీ ! వ్యర్థములయి పాదరుఁజుమ్మి.
- చ. జపము తపమ్ము హోమమును క్రొద్దము నన్యము సంస్కరముకావృధా
త్వపదవిఁగాంచు భన్తమును దాల్చనిచో ఎది తాల్చు విప్రు లె
ట్టివను లొనర్చిరేనియుఁ గడింది పవిత్రత కాఁరమ్ములై
యవగతరోగులై విగళితై ననులై చరియింతు రెప్పుడున్. 149
- గీ. నర్వవర్ణమ్ములకును భన్తము ధరించు, టితిహితమ్ముచి చెప్పుట యనవసరము
హరిహరదులు దేవత లఖిలమునులు, దీని చరియింతు రెల్లప్పు దేవమాని. 150
- క. ఎవని లలాటమ్మున భ. స్మలిలేపన మొప్పునఁడు చతురాస్యుని యు
ర్వ్యవసాయాక్షరపంక్తుల. నవలకుఁ బోఁద్రోచి సుఖము లందు మునీంద్రా : 151
- క. వాతము శ్లేష్మము పైతృము, హేతువుగాఁ గల్గు వ్యాధు లెల్లను తిరో
పేతశరీరులఁ జెనకం, గాతరతం జెందు హరినిఁ గను కరులగుచున్. 152
- క. విను భన్మస్నానమ్మున, కనఘా ! వేటొందు తుల్య మనుకొనకుము భు
క్తి నిధుకా ముక్తినిడున్ తా, వనతం గరిగించు నెట్టి పాపాత్ములకున్. 153
- క. మణికన్న వెక్కుడుగ బ్రా, హ్మణుఁ డెవ్వఁడు భన్మసంగ్రహము పేయు ద్విజా
గ్రణి : యాతం ; దీతిరుఁడు బ్రా, హ్మజేతరుఁడు పాపకర్ముఁ డవవిత్తుండుకా.
- క. జందెములు లేక నంద్యా, వందనము లొనర్చు నెట్టి ఫలచాఘ్నునొ టూ
తిం దాల్చని యాక్రియ యా, చందమ్మున వమ్మగున్ ద్విజప్రసరులకున్. 155
- క. దానమ్ములొందె భోజన, పానాదిక మొందె నెవఁడు భన్మరహితుఁడై
తా నొనరుచు విందుకం డ, మూనవుఁ డవ్యానికంబె మాలఁడు లగ్న. 156
- గీ. క్రొత్తమ్ము ప్పా ర్తభన్మమ్మునేని, లోకికంబే పేన నందవలయు
జపంబేక భన్మఃస్థాగరిపుఁ, జేఁగరావు పొరివృణివయములు. 157
- చ. ఇచ్చెడ నొకపురాతి నేతిహాసమ్ము గలదు వినుము. 158
- చ. అనివై యొప్పు విటూతితోడ ధృతిరుద్రాక్షమూత్రమ్ముతో
ముని దుర్వాసుఁ దొకప్పు పైత్తుకజగమ్ము న్నాన నేగిగా జగ

- జనని : కాంకరి : శంకరా : త్రిజగదీశా : శర్వ : యంచన్ మహా
నినదం తౌప్యగః గల్యవాంముఖమౌని శ్రేష్ఠః దవ్యలన్. 159
- క. వచ్చెడి మౌనికి నెదురుగఁ జెచ్చెరఁ జని వందనములు చేసి విడిదికిఁ
దెచ్చి రహి నర్వ్యపాద్యము, లిచ్చి మహార్హాననమ్ము లిచ్చిరి ఖక్తికా. 160
- క. ఆకాలమ్మునఁ గుంభి, పాకనరకవాసులైన పాపాత్ముల హా
హాకారఁబలు పెల్లుగ, నాకాళము వ్రయ్యలైన యటులు వినఁబడెన్. 161
- క. మనిమణియును నాకరుణా, నినదంబుల నాలకించి నెగులొడవ మనం
బున నూఱడిల్లి పితరుల, కనియె నిదెవ్వారి రోదనారావమొకో. 162
- చ. అనవుడు మౌని కిట్లులని రయ్యది సంయమనీపురంబు దు
ర్జనులను శిక్షపేయు యమరా జట భీకరరూపు లెందఱో
యనుచరవర్గముల్ దను నిరంతరము న్నొలువంగ నుండు యా
తన బహుభంగులన్ గొలుపు తావులటా పడశీతి చొప్పుడున్. 163
- క. ఆకుండమ్ముఁ గుంభి, పాక మ్మతిదుస్సహం బపారం బచటన్
వ్యాకులత దానఁ గలిగెడి, శోకం విదమిద్దమనఁగఁ జొప్పడ దనమా. 164
- పీ. విష్ణునిందకులును నేదదూషకులును , గణపతిద్రోహులు గమలబాంధ
వద్వేషులును వివ్రవంశకులును దస్త , ముద్రాంకితులు శూలమునుధరించు
వామకామాదారపరులు నృత్తిపురాణ , ధిక్కారకులును వికృగురువైరు
లును దర్మవిరహితులును బ్రాతృగర్హకు , లను మాతృపూజానులోమనుతులు
- గీ. కూలుడురు వీరలెల్ల నక్కుండమందు , శ్రవణదారుణమైన యాశబ్దజాల
మనసు : యవ్వార లొనరించు నట్టి దెద్ది , వినినచూత్రన వైరాగ్య మనుపటించు.
- క. అనవిని దుర్వాసుఁడు కుం, దనికటమున కరిగి కటకటా యను నాలో
నన వారికెల్ల స్వర్లో, కవివాసముగల్గె నతని కారుణ్యమునన్. 166
- క. కొందఱు నగుదురు నాట్యము, కొందఱు నచ్చుదురు వీణ కొందరు వాయిం
పం దలకొంచు రమందా, నందమ్ముది మానసమ్మునకా వెలివిరియకా. 167
- చ. అదిగని మౌని యక్కజమునందె యమానుచుల్ మహాద్భుతా
స్పరులయినేగ మ య్యున్ విసన్నిధికేగి యుదంతమంతయున్
విదతిముచేయ నన్నిభుఁడు విస్మయమంది అలాయవాహుడై
ముచమలరింగ నయ్యెడఁబోయి కనుగొని శంకితాత్ముడై. 168

- క. అవ్వార్త దూతముఖమున, నవ్వానవున తెఱిగింప నయ్యనముండున్
దవ్వనక చిత్తమెంతయు. మువ్వెల్లారంగ నవటి కొయ్యనఁ జనియెన్. 169
- క. హరియు విరించియు దిగ్గా, బురు నట కరుదెంచి యచటిలోకుల సౌఖ్యం
బరసి నిమిత్తాన్వేషణ, వరకా హృదయంబు మిగుల బరువులు వారికా. 170
- క. ఈ కుంభీపాకం బతి, శోకదమై పాప పరవకుల కొఱ కేర్పా
తైకదఁ యున్నది దీనన్. నాకాదిక సుఖము గల్గుట బత్తయ్యకమౌ. 171
- క. ఇఁకఁ బాపమ్ముకకన భయ, ము కలదె యకటకటఁ వేదపురా మర్యాదల్
వికలమ్ములయ్యెఁ బరమే, శక్యతమగు వ్యవస్థ కీ దశయుఁ గల్గెనే. 172
- క. తన చేసిన సంకల్ప, మ్మునకు ముఠాత్వమొనర్ప మోదించునె య
య్యనఘాత్యుఁడంచు నెల్లరు, యనమున యోజించుచుండ మాధవుఁడంతన్. 173
- చ. రయమునఁ బార్యతీశ్వరు పురమ్మునకేగి గిరీకుఁగాంచి మ్రొ
క్కి యనఁడు : యిట్టి చిత్రమునొగిగా గనుఁగొంటిమి నేఁడటంచుఁ బ
ల్కి యఖిలవృత్తముందెఱవ లీలమెఱుక నగి యవ్వెఱుండు సం
శయహంబుమ్ముగాఁ బలికె సాంసరోచనుతోడ వీగతిన్. 174
- సీ. అనఁడు : దుర్మాసుఁడొక్క విమిత్రమున దారిఁ, జనుచుఁ గుంభీపాక సంగతులగు
జీవుల వీక్షింపఁ జెచ్చెర భస్మావ, కుంతితమగు మోము కొంతవంచె
నయ్యెడ నాయుదేవాదూతమై తిన్న, మొక్కింత వడియెఁ గుండోదరమున
నక్కతమ్మునఁ బాపులయ్యును గతపాపు, లై వారఁబ్ది సుఖాతిశయము
- గీ. నెనసి రియ్యది భన్మమహిమము నేఁడు, మొరలుగా నద్ది పితృలోకమున వసించు
వారలకునెల్లఁ దీర్థమై వటలు నవట, ప్పానమొనరింప నక్కంత సౌఖ్య మొదపు.
- క. పితృతీర్థవాచమున న, ద్ది తనరు నిదిమొదలు నన్ను దేవిని నట స్థా
పితులుగఁ జేయిందగుఁ ద, త్పితృలోకవివాసులెల్లఁ దివిరి యజింపకా. 176
- చ. ఇయ్యది త్రిలోకమ్ముల సుత్రమతీర్థమ్ము నాపుడు హరి యమ్మహేళ నమజ్జనదసి
మున్నుండునెడ కరిగి కడచిన పృథ్వాంతమ్ము నొడుపుటయు వారలెల్ల శిరఃకం
పమ్ము లొనర్చుచు నిస్తుమహిమమ్ము ప్రశంసించిరి. పితరులును దీర్థలాభమ్ముకతన
సంతుష్టులైరి. వడవడి యయ్యెడఁ బరమేశు నాజ్ఞఁడని వారి విరువుర స్థాపించి
యమరుల యజింపుచుండించి మఱియును, 177
- క. ఏపాపాత్ము లచట మును, పాపానభవమున విడువ వడుచుండిరౌ వా
రే పూకులగుచు హరిని న, పివమ్మున విత్తవరవి మేకావి రనఘా. 178

వ. వార లిప్పుడును గై లానమ్మున భద్రగణనామమ్మున నొప్పుదురని వెండియు. 179

క. ఆకారణమునఁ గుంభీ, పాఃము మఱియొక్కచోటఁ బాపాత్ముల కా
లోకమున నేర్పరువఁబడె. నీకేతమున కైపు లచటి కేగరు మరలన్. 180

క. ఇది లిస్మవిశేషం బి, ట్టిదియని యెవ్వఁడు చెప్పెడినా భన్ముల బె
ట్టిదయినను నగు దానికి, నదృశముగ వచింప నొందు జగమునఁగలదే. 181

వ. ఇంక సూర్యపుండ్రవిదానం బాలింపుము. 182

గీ. శ్యామమిడుఁ గాంతి, యెఱుపు వశ్యమొనర్చుఁ, బీతవర్ణంబు శ్రీకరమై తనర్చు
దర్శవృద్ధికరమ్ము శ్వేతిమ్మలంచు, మును లనుటఁ గోర్కె కనుగుణముగఁ గొనఁదగు

వ. పవిత్రతరస్థలమ్ములందలి మృత్తు గ్రాహ్యంబని యెఱుంగుననియని వెండియు. 184

గీ. వర్తివెలిగించిఁబట్టి దీపమ్మువగిది
వెదురుటాకుఁకంటి శంఖవిదమున నర
ఽజముకుళబంగి మత్స్యంపు సిరివిఁ గూర్చు
సామ్యమున సూర్యపుండ్రమ్ము నలవలయు. 185

పీ. ఇప్పుగుగతి లలాటమ్మునఁ గేశవు, రహి నువరమున నాయణు హృద
యమున మాదవుని గళమున గోవిందునిఁ, గుడివ్రక్క విష్ణుని నెడమవ్రక్క
వామమి దక్షిణవామబాహుల మధు, సూదను శ్రీపరు నాదికర్ణ
మునను రెండవకర్ణమునఁ ద్రివిక్రము హృషీ, కేకు నళిననాథుఁ బృష్ఠమునఁ గ

గీ. కుత్తునంచు దామోదరు నెత్తి వాసు, దేవుని స్మరించి పుండ్రముల్ దీర్చవలయు
పీనిఁదాల్చిన నకుదియునేని కుదియు, వానికి మదీయలోకమ్ము వచ్చు నిజము. 188

వ. ఇడఁదగు సూర్యపుండ్రముల నించుక యంతర ముండునట్లు లె
న్వ, దెడనిదండొ దుర్గతికి బాజనమాతఁడు పుండ్రమద్యమం
దెడవఁ లచ్చియున్ హరియు నెప్పుడు నొప్పుడు రంతరామన్
విడువని మూఢమానవుఁడు విష్ణునికిన్ మఱి శ్రీకి ద్రోహియౌ. 187

క. సిగయు నువవీతమును నె. వ్యగ ముఖములొను విప్రవర్యుల కటు లొ
ప్పుగుఁ బుండ్రధారణము దీ, నిఁ గడచి కంఠమ్ము పేఁతనివృలమనఘా. 188

గీ. ఆర్థవంధాది చిహ్నము లాగమజ్ఞు, లైనవారలు ధరియించు టనభిమతము
గానఁ బూర్వోక్తపుండ్రముల్ గాక యెట్టి, దేని మఱియొందు దాల్చుట పాతముగాదు.

గీ. వేదసిద్ధదేవతలకు వేదవిహిత, చిహ్నములు న్యాయ్యములుగావ శ్రీవతివకు
వకులు తత్పిద్ధులగుటఁ దత్పద్ధతిరహి, తములు వారెట్లు ధరియింతురు మునినాథ!

క. తత్తద్భక్తజనములకుఁ, దత్తచ్చిహ్నుములు ముక్తిదమ్ము లగుట వా
రిత్రైలుగు తెలిసి తాల్చుట, యత్తమగతి నొనఁగు నన్యమొందుగతి నిరుకా. 191

సంద్యోపాసనా మహాత్మ్యము

వ. ఇంక సంద్యోపాసనమ్ము వినుము. 192

గీ. అక్కడక్కడ నొలనెడి రిక్కగముల
నగు మొదటిసంధ్య రెండవయది యహానక్క
రుండు గగన మధ్యమ్మున మండువేళ
మూఁడు సూర్యాస్తమయకాలముగ నెఱుంగు. 193

గీ. తారకోపేతమైన సుత్రమము తద్వి
రహితమైన మధ్యమము మార్యయితమైన
వధమ పీఠీతిఁ ద్రివిధమై యలరుఁ గల్య
సంధ్య యీమూఁటికిని దాఁటఁ జనదుమౌనీ ; 194

క. తరణీయిత ముత్తమము త, ద్విరహితమగు మధ్యమమ్ము విస్ఫురడుడుకం
బరయ నది యధమ పీఠితి, నరయుము పాయంపుసంజ యనమవిచారా : 195

గీ. ద్విజాఁడు వృక్షము, సంజ వే, ర్వేదములు వి
టవము, లాకులు ధర్మకర్మవటలములు ;
మూలవిరహితమగు చెట్టు నేలఁగూలుఁ
గాన నతియత్నమున సంజఁ గావవలదె. 196

క. తెలియమియుఁ దెలిసినలువమి, యలవడు ద్విజాఁడెట్టఁదేవియగు శూద్రుం డ
మ్ములిషుండు తచ్చి క్వాన, మ్ములలోఁ బడుఁగాన సంజ ముఖ్యమ్ముననూ : 197

గీ. ఉదయమున కస్తమయమున కూర్వమొక్క
మూఁడుగడెలలోఁ దడుపాన్తికూడు నట్టి
కాలము నతిక్రమించి యర్హ్యమొక్కఁ డది
కముగ పీఠగుఁ దత్పాతికము హరింప. 198

క. కాలాత్రిమ మొనరుచు, బాలికులకు వింక నొక్క ప్రాయశ్చర్య
బాలింపు పెన్నిదియు మా, తోలిన్ మొదలన చునుజన మొనరింపనలెకా. 199

క. ఏకాఁమ్మున మహజం, దేకర్మము పేయఁ బూమ నేకాగ్రతఁ దా
నాకాలమున కధీశ్వరి, నాకర్మమునకు మొదల మపాసింపఁదగున్. 200

- గీ. ఇంట సామాన్యమగు గోష్ఠమేని మధ్య. మమగు వదియొడ్డునం దుత్తమము విశేష
మంతకన్నను దేవ్యాలయమ్మునందు, బ్రాహ్మణుల కింతకన్న దైవమ్ములేదు. 201
- క. గాయత్రికన్ననన్యం. జేయెడ విప్రలకులే దిదే బ్రహ్మదుర్
నేయుదురు జనము శ్రుతులుకా, గాయత్రిజపించు పాటిగలదే మౌనీ : 202
- క. శివవిష్ణుపానన ల, య్యవి గాయత్రివివమున విరుతములుగామికా
భువిసెల్లరు కాత్తులుకా, రెవరుకా వైష్ణవులుకైపు లెఱుంగుము మౌనీ : 203
- వ. గాయత్రిం జపించి ముద్రావ్రదర్శనంబు గావించి పదవదీ హోమాదికంబు నిర్వ
ర్తించి పంచాయతిన పూజగావింపవలయు.
- గీ. మొదల శ్రీదేవి నర్పించి పదవదక్షిణ, దేవతల కర్పరిదండగు దేవిపూజ
కన్న నెక్కుడు పున్నెముగన ముక్కు, తనగదా సంజలనది నిత్యమును నొలయు
- గీ భుక్తిముక్తిప్రదము దుఃఖమూలహరము, శక్తిపూజన మది యనురక్తి విస్త
రించి వచింతు వినుమెవ్వరేని వినిన, సర్పనను నెల్లయావడర సమయు దాన.
- క. ఆచమనమ్మును సుక, ల్పాచరణము భూతికుద్ధి యామీదను న్యా
సాచుంజము శంఖస్థితి, యాచార్యనతియును సర్పి యవహితమతియై. 207
- వ. సామాన్యార్హ్యమ్మిడి పూజాద్రవ్యమ్ములు బ్రోక్షించి పీతమ్మునర్పించి దేవిని ద్యానించి
నామోవచారమ్ము లర్పించి పంచామృతస్నానమ్ము నమర్పించి. 208
- పీ. పుండ్రేక్షుంసవరిపూర్ణ కుంభములను , గోస్తనీంసలనకుంభములను
కర్పూరకాశ్మీరఃస్తూరికాగురు , పంకిలాంభుకుంభపటలములను
బాలకుండలః బెర్గు భాండమ్ములను మధు , పృథివీకర్కరామటతతుల నెవ్వ
రంబకు స్నానమ్ము ననుమటించురు వారు , స్వకృతార్చనకు సదృశమగు ఫలము
- గీ. గండు రిహమునః బరమున ఖేచవప్త, యగ్మమిడి వాయులోకమ్ము నొందుదురు ను
రత్నకూషల నిధి నిధిరాజా లగుదు, రింద్రు లగుదురు గంధమ్ములిడి మునీంద్ర .
- క. వివిచములగు పుష్పములిడి, శివలోకము వడయుదురు మన్మథవిల్వదళ
ప్రపంప్రకాశ దుఃఖం, బెనఁదెన్నం దెదటనొందు తెఱుంగ మునీంద్రా : 210
- క. ఎవఁ దొక కోటివళమ్ములు, భవాని కర్పించు నధికభక్తిరతుం డా
నువినులకీలుడు బ్రహ్మం, ధవిభుండై నెగడు లోకనాయక కరుణకా 211
- గీ. కోటి బాలతీసుమములఁగొని పరాంబ, పూజనఁపు ననుడు చతుర్ముఖుడగు దళ
కోటి తిక్తునుముల పూజఁగొలిపి విష్ణు, వై నెగడు స్వదేవతావంద్యుడగుచు.

- క. ఒకఁ డనఁగనేల నానా, వికచసుమమ్ములను భక్తివివకుండై యం
 వికఁ బూజిసేయనగుఁ ద. త్కుక్కుతము వర్ణింపఁ దరమె శూరికేనేనికా. 213
- గీ. అగురు కర్పూర ధూపమ్ము లధిఃనియితి, నంబ కిడఁదగుః దాన నత్యధిక మోద
 ముంది ఘననేకి ఘననత్రయంబు నర్ప, కనకుఁ బ్రతిఫల మిచ్చు నో మునివరేణ్యః
- క. కర్పూరఖండముల దీ, పాఞ్చజవేయంగ నంబ యవ్వాని మన
 స్తర్పణ మొనరుచు విక్క మ, హర్పతిలోకమున వాస మమరించి మునీ. 215
- వ. పదవతి బిక్ష్యభోజ్యాదియుతిమ్ముగ నైవేద్యమ్ము నమర్పించి,
 గీ. పిదపఁ బానీయమిది మదిమిదము బొదలఁ, జేయు తాంబూలమిది మహాగాయకులును
 గాయనులు నాలపించెడి గానములును, వేదపారాయణములును విస్తరించి. 217
- గీ. ఛత్రచామఃముం నిడి సకలరాజ
 సదృశగతి నెవచారముల్ సంతరించి
 చేరువఁ బ్రదక్షిణము నమస్కరిము నిడి
 తన్ను క్షమియించుమంచు వెంతయు నుతించి. 218
- క. ఏతాదృశోపచారము, రేతం దొనరించు వని నీశ్వరి ప్రోచుకా
 మాత స్వతస్పిద్యక్తపా, స్వితగదాః పూజిసేయునెడఁ గొడువేలా. 219
- వీ. ఇయ్యెడ నొక పూవృత్తము వచియింతుఁ , గంధౌక చక్రవాకము హిమగిరి
 నది దేశమలయందు నటునిటుఁ దిరుగుచుఁ , గాళికి నేగి యొక్కటను నన్న
 పూర్ణ గుడికిఁజని ఘక్తికై యేదేని , దొంకునే యవి కొంత తొట్రుపాటు
 దలం నొక్కింత ప్రదక్షిణ మొనరిచి , తనయంతఁ జని ఏమ్ముటను భవార్థ
- గీ. రమున స్వర్గము జనియు భోగములు రెండు
 కల్పములు గాంచి పిదప భూఖండమంచు
 క్షత్రియకులమునఁ బొడమి జన్మ సంస్కృ
 తి విడక ప్రజాధిపత్యమ్ము దీర్చుచుండె. 220
- క. నృపతి యొకఁడు పూర్వజ్ఞా, నవరీతుఁడు గలఁదటంచు నానామనిరా
 జ పటలి విని చని కవి పూ, జవడసి కూర్చుండి పలికె జననాధునికో. 221
- క. ఓ నృపవర ! పూర్వజ్ఞా, వానభవము వీకుఁ గలిగెనని విని కనఁగా
 మౌమం మే మరుదెంచుట, గానఁ దెలుపు మదియు వీకుఁ గలిగినవలనుకా. 222
- గీ. అన నృపుఁడు పెప్పె బూర్వామం దన్నపూర్ణ
 కొనరిచితిఁ బ్రదక్షిణము నక్షిణయ తత్ప

- భావమున స్వర్గమందుఁ గల్పద్యయంబు
నిలుచు, టిప్పు డీ జ్ఞానమ్ము గలుగు టిచ్చె. 221
- క. జగదంబదరిత మెవ్వఁ డె, ఊఁగును బదస్మృతిఫలమ్మెఊఁగువాఁ డున్నే
యగణితమది దానిం దల, పగ నాకానందబిందువతనము గల్గెనా. 224
- చ. పలుకులు వేయునేల జనిపావనకారణమై యంబికా
గొలువక విష్ణునిన్ శివునిఁ గొల్చెదమంచు వృథా భ్రమించువా
రల జననమ్ము వ మ్మమకరమ్ము పరమ్ము నిహమ్మారేక చం
చల మయిపోవు విక్రమిట సందియమందకుఁ దించుకేనియూ. 225
- క. అను పల్కులు విని మును లా, ననములు తెలివొందఁ జనిరి నారద ! యే నెం
తని యాదేవిని వర్ణిం, తును సుతయింతును నకురిడుదును వినుమొకటన్. 226
- క. జననము సఫలమ్మగ నె, వ్యవికిఁ గానందు గల్గు వానికిఁ దదృ
క్తివిదానమ్మగు శ్రద్ధ త, దవిచ్చ జనిసంకరతకు నగుఁ గారణమై. 227
- చ. అయ్యదియు సంద్యాశ్రయమ్మున నయ్యంబ వర్పించుట పరమ తపంబై యొప్పెడి.
- క. తపమున దేహమ్మును దా, పవరీతమునేయనగుఁ దపమ్మునఁ బితృస
త్కృప గననగుఁ దపమిడు స్వ, ర్గపదవి ముక్తియును దపము గనఁజేయు మునీ!
- క. నృపతికి భుజిలమును ద్ర, వ్యవటిమ వైశ్యాంపిఞ్జలకు నావత్తరణం
బు పొనరుచు సుపాయమ్మలు, జపహోమాదికము వివ్రజాతికిఁజామ్మి. 230
- క తపములలో నుత్తమమగు, తప మంగతనుత్వ మది యొదవఁదగుఁ గృచ్చా
ఁపరిశ్రమమన వేటొం, డవనులఁ దపశోషణము గడున్ గర్హితమౌ. 231
- గీ విచ్చమెత్తి యన్నమ్మును దెచ్చి నాల్గు
భాగములుచేసి యందొక భాగము ద్విజా
లకు నిఁకొక్కటి యొకకు నొకటి యితిభు
లకు నొకటి తపకుఁ దన భార్యకును దగును. 232
- క. ఒక టికువసుంక గ్రాసము, నకు మాస; చ్ఛవియు గేస్తునకు నెప్పిది, వ
ర్ణిం గు యథేష్టం బార, జ్యకునికు గ్రాసములు నాలుగవిరి మునీంద్రుల్. 233
- చ. జల్లు నియమిజాహుందై గాయత్రిపుశ్చర్యం బొనర్చవలయు. నయ్యది ప్రారంభిం
చుటకు యథోక్తకాంబు వెడుకఁదగునని వెండియు. 234
- క. అనమాత్మలు విప్రులు మం, త్రివిధులు స్వప్తిని వచింప నాందివ్రాద్ద
మ్మును సలుపవలయు బోజన, మన వప్రమ్ములను ద్విజులు ముదమందంగన్.

- వ. పదపది శివక్షేత్రమృత నయ్యది గుర్వానుజ్ఞానసరణమ్ముగ జపింపవగునని వెండియు
క. ప్రారంభదినము మొదలుగ, నైరింతర్యముగఁ దుదిదినముదనుక నొకం
దోరితి హెచ్చుకగ్గులుఁ, గూఁదిగతి జపముపేయఁ గూరెడి సిద్ధుర్. 237
- క. ప్రాతఃకాలము మొదలు వి, రాతంకుండగుచు రెండు యామములు జపం
జేతద్రీతిఁ బ్రతిదినము, చేతము నిశ్చలముచేసి చేయఁగవలయున్. 238
- ఆ. వె. పాలవంఱకమ్ము పత్రసుమమ్ములు, యవలు తిలలు గొనియు నదిక నియతి
తనరఁ దద్దళాంశమున హోమ మొనరింప, మంత్రసిద్ధి యశ్రమమునఁ గలుగు.
చ. అకుటిలబుద్ధి నిష్కనువు వాత్స మతెయ్యదిగోరి చేసినఁ
వికలముగాక కోర్కె యది వేగచు వానికిఁ జేకుఱున్ నను
స్తకృతులు పిద్దినొందు నిది పారె జపించెడి వారిఁ కిట్టి దిం
కొకఁడు జగత్త్రియన్ దొరక దొప్పెడి దీన నశేషసౌఖ్యముల్. 240
- క. ప్రతిదినము సహస్రము పరి, మితిగా జపించు నరుఁడు మేలున్ ధనమున్
సుతులన్ బహుమానవరో, గతయున్ గని సుఖ మిహుమానఁగాందుఁ బరమువఁ.
- క. వినింతమాత్ర దారి, ద్రవివారకమైన దీనిఁ దత్పరుఁడై యే
మహజాఁడు జపించు వానికి, ధనఃనకనమ్మద్ది యెందుఁ దఱుఁగుట కలదే. 242
- వ. ఇంకవైశ్వదేవప్రకాశమ్ము వినుము. 243
- గీ. వైశ్వదేవమ్ము నలువక బ్రాహ్మణుండు
భోజనము పేయనేని యష్టార్థు కాల
సూత్రమనియెడి నరకముఁ జొచ్చెడిఁ దల
క్రిందుగాఁ గాళ్ళుమీఁదుగాఁ గ్లేశమొలయ. 244
- క. శానెయ్యది దిను జనుఁ డ, ద్దానివి వ్రేల్చంగనగు విదానమ్మున నో
మోవిజనవర్యః శాకం, బేవి పండ్మేని పత్రమేనియు హితమౌ. 245
- గీ. వైశ్వదేవమ్మునకునున్న వచ్చెనేని, విజ్ఞ వయ్యెడ నతివికిఁబెట్టివంప
నలయు వైశ్వదేవమునతి వలసినంత, వేఱుగాఁ దీసికొని యని దీరులండు. 246
- ఆ. వె. వైశ్వదేవమంచు వచ్చెడి దోషమ్ము, నిదన విజ్ఞవగు నమర్థుఁ డట్టి
విజ్ఞులను గారవింపమనగు కలి, దీర్చలేదు వైశ్వదేవ మనుచు. 247
- క. యతియును పద్మయు వీ రది, నతులగుదురు సిద్ధమైన ఎంఱకమునకే
పతిఁడు వీరి నెడపి తిను, నతఁడగుఁ జాంద్రాయణమున కర్హుఁడు మౌన. 248
- వ. పదపది గోగ్రాస మొనంగఁ దగునని మఱియును, 249

- క. అతిథి మఱి యెవని గృహమును, గతాశుడై విడుచు నతిని కాలవ్యము త
త్పరితాత్మ జాట్టికొను దు, ర్గతి దాటఁదరించె నతిథిఁ గవచినయేనిన్. 250
- క. తల్లియుఁ దండ్రియు గురువును, బిల్లలు నన్నియును శ్రీతులు భృత్యు లతిభులౌ
నెల్లరు నభ్యాగతులును, జెల్లుమరు గృహస్థసౌస్వజీవనుఁగుచుకా. 251
- గీ. సోమయాగమొనర్చు భూసురున కెట్టి, ఫలము లభియించుఁ దాదృశఫలము వంప
యజ్ఞములొనర్చు రిక్తులు నందఁగలరు, గృహికి నింతకు ముఖ్య మెందేనిఁగలదె.
- క. ఇదియెల్ల నెఱిఁగియును బె, న్యదమున నేగేస్తు తాఁ బ్రమాదముగను న
య్యదిమునకు నిహవఃములం, దొవవదు సుఖ మతఁడు నిందుఁ దోమునిచంద్రా.
- క. ఇది యాచారము మి, య్యది సంక్షేపముగ నారదాః తెల్పితి భు
క్తిదమున్ ముక్తిదమును ని, య్యది దీని నెఱుంగువారి సంధిక ప్రోచున్. 254
- క. అచారమిచ్చు సుఖముల, నాచారము పూతుఁజేయు వనము నొనర్చుకా
శ్రీచేర్చు విద్య నొనఁగెడి, నాదామ్మునకు రాజ్ఞి యాయంబ జామి. 255

స్కంధాంతపద్యములు.

- ఇంద్రవజ్రా. నిత్యాన్నదానోన్నతః । నిర్వికారాః ।
ఏత్యాశ్రయాః । సంస్వపసిషిమభ్యాః ।
సత్యాదరాః । ధర్మవికాలశీలాః ।
మత్కున్నతాః । సూరిసమాజనుత్యాః । 256
- క. అన్యుడవదానవిద్యా, విష్మితపండితసమాజవివిధప్రోతా
నున్మృతచింతిరీ । శ్రౌ, తస్మా ర్ద్రవథస్రవర్తిః । దర్శనమూర్తిః । 257
- మాలిని. సుకృతమయచక్రతాః । సూరిసంప్రోతపాత్రాః ।
అనివశవథవర్తిః । అన్నదానసహర్తిః ।
ప్రతటమృదుతరోక్తిః । తావితామానతక్తిః ।
సంబంధమచారిః । నద్గుణబ్రహ్మసూరీః । 258

గద్య

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వరప్రణీ
తంబగు దేవీభాగవతంబను మహాపురాణ
మొనెందు ఏకాదశ స్తంభము.

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

ద్వాదశస్కంధము.

పరిపూర్ణకీర్తితేజ, స్ఫురితాష్టదిగంతరాశః పుణ్యసుకీలాః

కరుణాకరః సాక్షాద్రూప, హృదసాదరః బ్రహ్మలోకమాన్యచరిత్రాః

వ, అవదరింపు మట్లు పురాణకథనోన్మేఖండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను. :

సురగర్వాపహరణము.

క. మునినాథ! ద్విజాంకెల్లర, తును శక్తి యుపాన్యయింటి కొంకక యాళ

క్తివి విడిచి యితరులను గొ, ల్వనెల మఱికొంద టిదియు వచియింపఁదగున్. 3

వ. నైష్ఠపులమనియు, గాజవత్కుల మనియు, గాపాలికులమనియు, బౌద్ధులమనియు, ననేకు లనేకవిధమ్ములఁ బ్రవర్తింతుఁని వెండియు, 4

తే. గీ. బుద్ధిమంతులు పండితుల్ శ్రద్ధగలుగు, వారే తర్కతత్పరత్వము వహించి
వేదముల వాఙ్విడిచి వర్షింపులైన, మతముల మెలంగఁ గతమేమిః మౌనివర్యుః
వ. ఇది యిట్లుండ మఱిద్వైమహిమంబు విశేషించి వివరంతుఁ బ్రసన్నులగు గురువు
లకు శ్రద్ధగలుగు శిష్యులయెడ డాఁపఁదగు రహస్యముండదుగదా యన రాజునకు
మువి యిట్లను. 6

తే. గీ. శ్రద్ధగలవాడ వెక్కుడు బుద్ధి గలుగు

వాడ వగుటను వీకుఁ జెప్పని దొక విష

యమ్ము గలుగదు వచియింతు నహ్మదిమున

విషము రాజేంద్ర! యద్దానఁ గనుము కురము. 7

క. మును రక్కసులును సురలును, బెంగిరి నూతేకు లందు విజయ మ్ముచురుల్

గొవిరి పరశక్తికరుణా, జని రిసురులు దివము దిగి రసాతలమువకున్. 8

వ. పిదపసురల్ మనఃస్థుల వివేకము దక్కి “పరాక్రమమ్ము లే

మి దనుజులెల్ల దీనత గమించిరి స్వర్గము వీడి స్వస్వం

పదలుచు సన్మదీయమనరాహునరాః మమే గడించె” నం

చుఁ దరితమత్వమున్ మఱచి సొక్కుచు సోలుచు విష్ణువీఁగుచున్. 9

- క. పరశక్తి శక్తి కలిమిని, స్వరీత లభించెనంచు స్వాంతమున నొకిం
తరయక మైచుటచి యిటుల్, దిరిగి కజి నంబమున్ మదిం దలపోసెన్. 10
- క. అకటాః పీఠలు మచ్చ, క్రితన స్వయ్యగచుంది తేజవనెడి యి
ష్టాక కొంతయేని ననుఁ దఁ, చక తెడిపోవంగ నన్నవాచ వివళలై. 11
- క. అని యెంచి సహజకరుణా, అని యు సయ్యంబ వారిఁ గరుణింప నొకిం
తనరాని యక్షమను పే, యుఁ దొల్పెడి తేజమై నిహతి పెఱచుచున్. 12
- క. కనువట్టిన నత్యుత్త, మును గుడరణాపిహితమును విశ్వకోక్తి
ఁబిఁదమ్ము నదృష్టచరి, మ్మును నగు నత్రేణ నుఁసముదయము గవియెన్. 13
- క. కిని విస్మయ పెంఁకయు చన, మునమొన యగ నేనుయొక్కొమున్నెన్నఁడుఁజూ
చిన యదియున్ వినినట్టిది, యును గాదని యొకరిమొగము లొఁకుచు గమచున్. 14
- క. ఇది దైత్యుల చైత్రము, లే. క దురుద్ధరమై సూచు గావలయునో, యి
య్యది మొదల పువవచ్చిన, యదియో, యని యెల్లరును మహాశ్చ్యమునన్. 15
- వ. కొందొక విచారింపి వికటమ్మున కరిగి యిదిగినంగాని యర్థము ప నకక్యమ్ముని
యంద్రుండు వహ్నింబిలిచి. 16
- క. మాకెల్లంకును మొగ మీ, వేకద, యటుగాన నీవయేగి యదియుఁ దా
నేకతన విటలు వచ్చెనో, వే కనుఁగొని రమ్ము నాఁగ వేగ నకంకున్. 17
- క. పని యెదుట విలాసఁబడు నం, తన యక్షం బినిఁగించి తగనిట్లును, నో
యనఁమాః నీవెప్పుడ వే, పం. నీయది తెచ్చి నాఁగఁ బలుకు నవలఁడున్. 18
- క. "ఏ నగ్నివి స్వదహన, మే నాపని" నాఁగ, నొక్క తృణ మటనిడి "యి
ద్దాని రహింపుము దూతము, కానీ నీకత్తి" యనఁగఁ గనెచు నకడున్. 19
- క. తన యాచచ్చక్తి ము నబ, వినియోగముకేసి తుడకు విముఖుండై, ల
జ్జను గొని సుకేంద్ర పన్నిది, కిని జుచి వృత్తాంత మకనిక నొడివె నెల్లన్. 20
- వ. ఇంద్రుండును విస్మయాకులుండై, వామువుంగని నీవరిగి తత్రేణో విద్యారణం బొన
రింపుచునుడు, నరిగిన, యక్షం "బేలంబితిః వేకత్రియది" నాపుడు, 21
- క. ఏ నఖిలదానమ్మును, బూని యొనర్చుంగనేర్తు భూతమ్ములు న
న్నావిమె వ్యాపామ్ముల, లో నొలనెడి నేన స్వకౌహితుండన్. 22
- క. అనుఁగ బృథం బయ్యదియే, యనియని మగ్రమున నికిము యక్షం బపు "దో
యనఁమాః మది పలియుండు, గ నొనర్చును నీమకత్తి గప్పట్టు" ననన్. 23

- క. తనయావచ్చక్రియ నట. వినియోగము చేసి తుదకు విముఖుండై. ౨
జ్ఞుడు గొని సురేంద్రు నన్నిది. కిని జని వృత్తాంతమతనికి నొడివెనెల్లఁగా. 24
- గీ. అంత సులెల్ల "ఏవు దేవాదివతివి. గాన వీరిని వారిని గనుఁగొనుఁడని
వంపనేటికి వీనేగి పఃమచిత్ర. మైన యాతేజమెట్టిదో యరయబొప్పు." 25
- క. అనునంత నింద్రుఁడయ్యెడ. మనగర్వాందత్వ మొలయఁగాఁ జని కనులో
జన యాతేజం బంత. ర్థినిగనె వానవుని మది బిట్టిగె జ్ఞితమై. 26
- క. ఏ నేమని వెలవెలమను. నానవమున సురఁలజ్ఞాత వర్షంబగు నె
వ్వనికీఁ బ్రాణముకన్నఁగా. మానం బధికింబు దాని మామట మృతియౌ. 27
- క. అని గర్వముడిగి చిత్త. మ్మున 'విమృశి దేవీతన మొనవెనొ. మఱి నా
కును కరణ మదియె యగుఁగా'. కను నాలో ప్రివవాణి యాచిని కనియెన్. 28
- క. మాయాబీజ జనమ్మును. జేయుము సుఖమబ్బు జగదజేయుఁడవై సు
శ్రీయుతుఁడవగుచు నెగడెడ. నో యమరాధీశ. యనఁగ నొగి నతఁడంతన్. 29
- గీ. ధ్యానమీలితలోచనుఁడయి నిరళనుఁ, డగుచు నొక లక్ష వర్షమ్ము లా జనమ్ము
వడవ నయ్యంబ కరుణావికలయగుచు. మధునవమినాఁడు రెండు యామములవేళ. 30
- క. వెనుకటి తేజోరూప, మ్ముననే పూర్వప్రదేశముననే కన్ప
ట్టిన వంత వానవుం డ. క్రువయనుఁడై కాంచి కలికరోమాంచుండై. 31
- గీ. బాలికాంతురేఖావికలమతుట. బాలకోటిరవిప్రత బాల దివ్య
శీల నవయౌవనోద్ధతఁ జిత్రతిరని. భూషణాంబిత మన్మజకపోలయుగళ. 32
- క. చేలాంతర్యంజితకుడ. నాలోంకృపావికల సంచితఫాలం
మాలాభిరామ వేద. శ్రీ లాలితవిజయమానకృంగారధ్యఁగా. 33
- క. తనదంతకాంతు లొలయు క. తన భూమిఁగా బద్మరాగదామమ్ముగఁ జే
యు నొయారిన భక్తులు గో. కిని వరముల నొనఁగు కల్పవృక్షము సంబన్. 34
- క. తత్రేజో మధ్యమ్మునఁ, జిత్రమ్ము వళమ్ముడప్పుఁ జెప్పెరఁగని యు
ద్యత్తరభక్తి కమస్కృతు, లత్తర్లికి నొనఁగి నుతుల నలంకించి యమఁగా. 35
- క. "అతేజం వెక్కిరిది? య. నేతాదృశమహిమ గలుగు పెక్కతమునఁ దా
నేకింబు వంపె దానిఁ గృ. పాతత్పరవగుచుఁ దెలియఁ బలుకుము తల్లి." 36

అంబ యింద్రునకుఁ దన మహిమ దెలుపుట

క. అన నంబ వఁక “నది లో, కనిదానము బ్రహ్మము నవమము మాయకునుం
గవి స్వసాక్షియుననై, తనరెడి మద్రూప మిది యథార్థం బింద్రా : 37

గీ. డేవి వేదమ్ము లెన్నఁడుఁ దెలియఁదిపురుఁ, దవము లెద్దాని వదియించుఁ దవసు లెద్ది
గోరి బ్రహ్మవర్యమ్మునఁ గోర్కెనింతు, యెప్పుడము సంగహమ్ముగఁ జెప్పెదవిను.

గీ. బీజములు రెండు మన్మంత్రరాజమునకు, రెండు భాగములుగల నాసృష్టి యెల్ల
జగమగుటఁ గల్గె దైవవిద్య మగణితప్ర. భావమునఁ బొల్పు వారెండు భాగములను.

క. ఒకఁ డెరు నచ్చినానం, దకందమై ప్రకృతి సంజ్ఞఁదగు నొక్కఁడు వం
ద్రికకుం జంద్రునకుంబరెఁ, బ్రకృతికి వాతైక్యమొందు వానవః యెప్పుడుఁ. 40

అ. వె. శక్తిమత్తుకన్న శక్తి వేఱుగ లభ్య, మగుట యనఁపటాత, మఃకమున
దగు నభేద మెల్ల జగమును బ్రళయమ్ము, వందు నేన యగుచు నలరుదాన 41

క. అవ్యక్తమైన రూపమే, మవ్యక్తంబగుచుఁ దోచు నురనావః నదా
భావ్యమగుఁ బ్రాణి బహు క, య్యపారమ్ము కతనఁ గ్రమవరిపాటిఁ. 42

వ. అంతర్ముఖ విహర్ముఖభేదమ్మున మాయకును దైవవిద్యంబొలయు, వందు రెండ
వది తమ శృద్ధింబున వాదంబుడు, దానికితనఁద్రిగుణమ్ములుపుడై, బ్రహ్మాదులెల్ల
రును దదాత్మకులని దెలియుము. 43

క. ఆజానకు గుణితీతయమున, రజమెక్కుడు హరునకుం బరఁగుఁ దమ మయ్యం
బుజనయనవకున్ నత్వం, బు జగత్ప్రయనాదః యదికముగఁ బొల్పుఁజామి. 44

క. స్థూలమజాఁడు సూక్ష్మము హరి, శూలియుఁ గారణమునేన సూః తుర్యావ
స్థాలీల నాదు రూపం, బాలింపును రెండు దెఱఁగులై యొప్పురుఁ. 45

గీ. అందు నగుణంబు మాయతో నుటియుండు, నిర్గుణంబు తద్రహితమై నెగడువినుము
నర్యజగ మేర్పఱచి తదంతర్విలసిత, నగుచుఁ బ్రేరేపుదాన జీవగణమేన. 46

గీ. కాలార్జునులను బట్టి కంజజాదు
లను దడుచితకౌర్యమ్ములకు నియమింతుః
వీరు ననియఁడు, ననయఁడు వేద, రవియుఁ
దోచు, హరి బ్రోచు, మధ్యయోద్ధూతిగరిచు. 47

క. సురనాథః కణ్ణబొమ్మల, కరిణిఁ మిముఁ ద్రిప్పించుఁ గమమి జయముఁ
బరిఁగింతు పిఁకొప్ప డ, సురలకు వది యొక్కచేఁ జొప్పడ విడుదున్. 48

- గీ. కాలకర్మాచ నరణమ్మగా నమస్త, కార్మముల నే న్నకంఠినై గదపుండు
నట్టి నఃలాత్మనగు నను నతయఃజాల, కిపు దహంకాము మించెనఁగఁజూచి.
క. కరుణంప నెంచి మీమీ, శరీరముల నుండి యక్షింపజ్జడంప నే
నరయంగనైతి, నిమియు ని, తర తేజముగాదు, దానిఁ దంమే తెలియకా. 50
- క. ఇది మొదలు గర్విమెల్లను, గుదియించి విశేషభక్తి కొనసాగఁగ మీ
హృదయముల నన్ను శరణము, గఁ దలఁపనగు నేజుతలఁపు గఁదగదొకా. 51
- క. అని నలకి యంద యంత, ర్థినిగనె సులదియు మొలు తేకున గాయ
క్రివి మూఁడు సంజలను తి, క్రివి జపియింతురు ని యతవిధికా కుపదేశికా. 52
- గీ. అదియగమన నీగతి నభివేష్య, యగుచు గాయత్రి యొప్పారె నుతికిన్ని
పప్రసాదు ముక్తమెఱును వెలుక దొక, దది విడుచువారికుఁగల్గు నదమగతులు.

గౌతమ కృత గోవధ.

- వ. రాజా! విషము మున్ను వదునేను వత్సామ్ము లేకరీతి ననాన్పిష్టిదోషమ్ము కఠిన
జెమంబొందుగలగె, నప్పటి యువనపమ్మిట్టిది యని చెప్పినలవికా; దేగృహ
మ్మనఁ జూచిన శఙ్కఃసంఖ్య యపారమ్ము; కొందఱొకరిపట్టఁజాలమిఁ దచ్చక్ష
ణమ్మున పొట్టలు నించికొందురు, కొందఱుశ్వసహిషణిరాహాది మృగమ్మలను
నెత్తికొఁదలు మఱికొన్ని వస్తువులను యదాప్రాప్తమ్మగ భుజించుచు; బ్రాణమా
త్రావశేషమ్మగ నుండిరి 54
- గీ. ఇంతి చెప్పఁగనేల తానెంత తాతి, గుండెకల తల్లి మేనియుఁ గుక్షిపొంతుఁ
బది నెలలు మోఁకన్నట్టి బాలుఁ దనుట, చిటిమే! నాఁడుదక్కనో విభువతంస!
క. పురుషుల తరుణుల, ఎందరు, తరుణులు నినువులను ఓనఁగదలఁతురు ఖైతై
వ్వరి నెప్పని నేయింపను, మరియూ యెఱుఁగునె, యదియు మనుజాధీశ! 55
- గీ. అట్టి యిక్కట్లండు బ్రాహ్మణులు గొంప
తెఱచియేని యుపాయము నెంచునెదకి
తుదకు గౌతమమని మనఁజూడు సుఖిక
మరివి యాశ్రమమున నన్నదలచుఁ దెలిసి. 57
- క. గాయత్రీజపతత్పూఁ, దై యేవేళఁ గృతిదీక్షిఁదగు నకవిఁగనన్
దోయము వాయు దారు వ, తీయతులై యరిగింప కతిథులై యొకఁడన్. 58
- గీ. దెసలు నల్లిబియిండి యతిథుల నే, వేలు స్వబలుంబగోవనర్పిశ్యనహు
లై యురుగుదేు దవ్వలంపని యాచు, మందు సంకోషమంది 'సారం' డటారు.

- క. తగఁ గుళంబిదిగియుఁ గా, భుగడిగి యవ్వరినెల్ల లోకోత్తరీ
తగ గారవిది “యిదిరా, గఁ గతముదెచ్చు” డని పుటితకంకమయందై. 60
- క. అడుగుటయు వారు తమపడు, నిమిషము తుదముట్టఁజెప్ప “విది మీ గృహ, మీ
రొడయలు నాకిక నూరక, తడఁబడఁగానేల యిట్టిదాసుం డుండన్. 61
- క. మీరాకకతన దివ్యత, గూరెన్ నాకింతకన్నఁ గొందోకసుకృతం
జేరును జేయరు మజ్జు, నాంబిము సార్థమయ్యె నదికుడినైతిన్.” 62
- క. అని యనుననుపూర్వకముగ, మను లివ్వపులకు నభయకారముఁడై, యొ
య్యన గాయత్రిని దాఁ బ్రా, ర్థనపేయఁగ నంబ యియె దర్శనమెలమిన్. 63
- గీ. అట్లు ప్రత్యక్షమై సకలాతిథుండు, దనువఁదగునట్టి పూర్ణపాత్రమ్ము నొనఁగి
‘యెద్దిగోరిన నియ్యది యిచ్చు వీ’ క, టంచు వచియించి యంతర్థి ననుగమించె.
- క. ఎవటం జూచిన నన్నం, దెవటంగనుఁగొన్న సూప మెటఁగన్న ఎని
ర్యవనియన్నదనమ్ముల, రుచియం గనుపట్టెఁ దన్నిరూఢప్రొధిన్. 65
- క. నగఁబఁ, వప్తముఁబఁ యె, వ్నఁగఁపె యావస్తుసంఖ్య నగములనఁగఁది
న్నఁగ నెవటఁ గనినఁగనఁదగు, నగణితమనఁదగదె తన్మహామహిమమ్ముకా. 66
- గీ. గౌతముఁడు తూమిసురులను గాంచి యివియ
యన్నిరాసులు, కూరలయ్యెవియ. యాజ్య
మల్లదిగోఁ క్రిమియ్యది, యదియ దది, య
దేష్టయగ నారగించి సంకృప్తిఁగనుడి. 67
- క. పవనీ వారెల్లరు నె, మ్మడు లానిందరసనింపుమగ్నమ్ములుగా
నది ముతమున తుజియించును, గవలఁ యచ్చొటన యుండి కడుశ్రద్ధమెయిన్.
- గీ. ఎన్ని యో జన్మములు మఱి యెన్నియేని, బ్రాహ్మణాచారములు ప్రతములును బొ
నచ్చుచును దీర్ఘకాల చన్నమ్ము ఎప్త, ములును సంపూర్ణగతిసోప్పఁజెఱఁగిరవట.
- క. వారింబల వీరిను మఱి, వీరింబల వారును విని వేలును లక్షర్
గా రా మొదలిదిఁబఁ సం, సామ్ముంకోడ నెల్లజనులయ్యెడకున్. 70
- గీ. రిత్తభూషణ దొడుగని రుణి, పట్టు, పుట్టములు దాన్నిని సతి యప్పుడమి నెంచి
వెదకినను గానిరాఁబఁ కొడువ మొకఁడు, గలుగనేచ్చెనె యదియ స్వర్గముగనుండ.
- క. మనిజనులెల్లరు స్నాం, దనభూషణులగుచు దేవతలఁ గాదన, న
మ్మననకులు దివ్యమీషా, అనులై సుఃనతుల గేరిగానింపకొకో. 72

- గీ. ఆమ్మనీంద్రుని యాశ్రయమంత నూఱు, యోజనమ్ముల విస్తృతి నొందె నచట
నెప్పు డుత్పన్నములకన్న యెవఁగు, రోగ, బయము దైత్యాదిబయము నెప్పటికిలేదు.
- క. ఆయాశ్రమమున విప్రులు, పేము మహాయజ్ఞముల నశేషసురలు మో
దాయత్తులగుచుఁ దివిసి మ, హయకుఁ దొక గౌతముండె యని పొగడిరొగిఁ. 74
- గీ. అహహ, యేమంచు! దేవేంద్రులంతవాఁడు, తనకుఁ గల్పనగమ్ము గౌతముఁ దటంచు
నొక్క యెన్నేవిపార్లు పేరెక్కినట్టి. యల సువర్ణము గొలుపుంకి నలిపె నుతుల.
- క. ఈగతిఁ బండెందేం ద్లను, రాగముమెయి గర్వగంధహితుండై స్వ
ర్యోగం బొనఁగుచు గాయ, శ్రీగాయకుఁ దమ్మువిమణి దేల్చెన్ వారిఁ. 76
- గీ. అప్పు డయ్యెడ మువియు గాయతి కొక్క
యాలయముగదై మునివరు లచటనెపుడు
నలుపుచుండ్రు పుశ్చర్యః సర్వకమొందు
గాదు తత్త్వానమునకు విక్రిము నృపాల. 77
- క. అటఁగన్నడు నందిక యి, ప్పటికిని బాలికయుఁ దా యువతి వృద్ధయునై
జటిమండలిఁ దినంద్యల, నటనము గావించుచుఁ గవద్యునటయై. 78
- గీ. అంతనొక్కెడ నాందుఁ దటకువచ్చి, యర్చికుండయి "గౌతమ! యహహ! వీయ
శమ్ము నేమని పొగడుదు నత్యలోక, మంచు స్వర్గచ్ఛానండుఁ దానెందు మిందె. 79
- క. మొన్న సురేంద్రుఁడు నభ వి, వెచ్చిని నేనాలకించి యటకు వినుఁగనన్
గ్రన్న నరుదెంచితిని నీ, కన్నన్ గలదే యొకండు గౌరవమునకుఁ". 80
- క. అని పొగడి పదప గాయ, శ్రీ వికేతమ్మునకు నరిగి దేవికి హర్ష
క్రమయనుండై మొక్కిది మకు, లొనరిచి దివమేగె నంత నొక్కెడ విప్రుల్. 81
- గీ. గౌతమని వారడుండింతగా మతిఁవఁ, జకునె యపువీర్వ్య నెచ్చునమును గలంప
నతిని కపయశమును గూర్చి నాక్కినెంచి, రకట! యేమనవచ్చు బ్రాహ్మణజనమ్ములు.
- గీ. అంకఁ గొంతకాలమునకు విశిల్లోక, పౌండ్రిదామకమగుచు వర్షమ్ముగురిపె
దానఁ గల వెల్లదేశముల్ తాన విడిచె, నట్టి వార్తను వినిరి బ్రాహ్మణజనమ్ములు.
- మ. విని యేదేని విమిత్త మేర్పఱచి యవ్వప్రేంద్రునిన్ కావర
గ్గునిజేయన్ సమకట్టికట్టఁ, మహాజ్ఞుల్ గారె; తార్థజ్ఞుహ
జమఁన్ గాంచిన తల్లిదండ్రు; లిదియన్ సామాన్యమే; తిన్నయిం
టను వానమ్ములు లెక్కపెట్టుట విహితం దెంచు విప్రాశిన్. 84

గీ. అంత నొక వృద్ధగోవు మాయ నొనరించి
గౌతముని యజ్ఞశాల ఎంకికును దఱుమ
నది యిక్కడు తపమొనరించు నట్టియెడకుఁ
జన నొకడు ద్వాపరదోలె 'హా' మ్మనుచు; నవీయు. 85

క. ప్రాణమ్ములు త్యజియించిన, మౌనులు గుమిగూడి గౌతమ మనికఁ దగునే
యీ నిమితి నెట్లవంటగ, దేనువు నిటువంపె నకట; తేకువ వలదే. 86

క. ఆను వచకులు పిని గౌతముఁ, దనుకంపాకంపితాంతరంగుండై క్ర
న్ననఁ దపము విడిచి మృతగో, పునుగని యెంతయును నశ్రుపూర్ణుండై. 87

గీ. గతముఁకుఁ జింతచేసినఁ గలదె ఫలము
'కారణ'బేమొ యూహింపఁ గడఁగు బొప్ప
టంచు యోజించి నేత్రమ్ము లట్టెమూసి
జ్ఞానస్పృహిని గాంచె వికృమ్మునెల్ల. 88

క. కను గొని యిది చివ్రలు చే, పిన పని యని మనమునందుఁ జింతించి కటా;
యని లోనఁ గనలు గమరఁగఁ, గనుల ననలకణము యరులఁ గలుపితమతియై.

గౌతముఁడు బ్రాహ్మణుల శపియించుట.

గీ. బ్రాహ్మజాపములార; యివ్వట్టునందు, నెట్లవంటగ నచుకంటఁ గట్టనెంచి
నట్టి పుష్పేమిచేసిన నమముగదె, యైన పిమియించితిని మిమ్ము నతిథులగుట.
అ, వె. వేదమాత యగుదు వెలసిన గాయత్రి, జవయ మీకు నింక నఫల మగుదుఁ
బొదఁకుండుక; పొనఁగదు వేదమ్ము, లంచు శ్రద్ధ, పొనఁగ వర్షరములు.

క. శివునియెడ శవమచవునెడ, శివశాస్త్రమునెడల మీకు సేవకావం
లు పృథా యగు మీరిక నె. ల్ల విధమ్ములఁ గం దధము లింకా భూన్యులరై. 92

గీ. దేవియందుఁ దత్కాలము దేవి నిలుచు, చోటలను దేవి నవృక్తకోటలందు
దేవి యున్నవములు సూడఁ దివురు నెడల, మీకు నదికార మీమీద లేకపోవు. 93

క. శివశాస్త్రాదిదృశ్యము, శివభక్తార్చనయు మతయు శివభక్తులు దా
య్య విటాతికా రుద్రాకల, ను విముఖులై మీ రదిమత మాల్కొనుఁ దింకన్. 94

గీ. జ్ఞానమున శాంతి వాంఛిని జన్మములను, నగ్నిహోత్రమ్మునను విగమద్యయనము
నంచు నుత్తమదానమ్ములందుఁ బితృసు, కర్మముల మీరు వింతిని గాంతురింక. 95

- క. శ్రీదేవీకరులగు నా, యాదేవతలందు భక్తివంది యుదరద
క్రాదికచిహ్నాకులై పొలు, పేది యదమభావ ముండుఁ దెల్లరు విప్రుల్. 96
- క. కొందఱు కాపారికులై, కొందఱు పాపండులగుచుఁ గొందఱు బౌద్ధ
పండులయి వేదవిద్యా, మందతగవి చెడుఁడు నాచు మాటకతిమునన్. 97
- క. పితృమాతృసుతశ్రాత్రా, కృతమాజాభ్యాలను వృథాద్రవ్యాన
క్రతఃజేసి పేదమల ద, ధృతకుల విక్రయమొనర్చు మతిసుకన్యుఁ. 98
- గీ. మాతృకన్యానుగాములౌ మందమకులు, భగినుల రమించునట్టి దుర్బగులు బరయు
వకులఁ జెఱుపట్టు దుర్మార్గనర్తరులును, గాఁగలరు మీకొంఁమ్ములఁ గలుగు జడులు. 99
- క. పినిదిన కాపమిది మీ, కీనాఁటనకాక మజీయు నెల్లయపుడు మీ
మీ నామరూపముల వం, కావవరణ మొలయ నాకమందఁగఁ జేయున్. 100
- క. పలుమాట లేల మీకుఁ గ, వలి గాయత్రి యెడఁగుడు, నరకము మీవా
రలకెల్ల నాపమగు" నని, వలికి యతిం దింప గుడికిఁ బయసముపేసెఁ. 101
- క. చనియందకు మ్రొక్కిడ న, జ్ఞఃవియు ద్వజగణమొనర్చు చ్యాకు నాళ్ళ
ర్యనిచుగ్గుచిత్త యయ్యెన్. గనఁదగు నివృత్తికి నట్టికళ యామెయెడన్. 102
- క. జనని యటు నవ్వయమ నా, తనిఁగవి కాంకింపు మెండుఁ దగదే భుజగ
మృతకిడు పా ర్విషచుగుట మ, జనత తదవ్యతయఁ గండ్లజన్యము లనఘా. 103
- వ. అపటయు, 104
- గీ. గౌతముఁడు కాంకిజెందెః ద్వితాకులెల్ల, కావమున శ్రుతిపేతత సంభవించ
వెంతయేనిఁ బల్కాత్రావ మినుమడించ, సిగ్గుగొని గౌతముని నతుఁజేసి పదప. 105
- క. కరుణింపుము కరుణింపుము, కరుణింపుమటంచు నైక్యకంఠన్యుగ నె
ల్లరు వేడిరిః తత్త్వమునఁ, గడుతార్థ్యింకయ్యె నిదిః గౌతమునియున్. 106
- క. హరి యిట్లుండై యెపు డవ, తరించు నందఱః మీకు దప్పదు నాక
స్థి"వాన మ్ముటపైఁ గలి, దఁపై జనియించి కావఁగ్గుం రగుడి. 107
- క. నాకావయ ద్విప్ర కొనెడి, యాకామదిం గలదయేని యైన గామ
శ్రీకృత్తిః గానింపుఁడు, నాకకృమె క్రమ్మరింప నాకాన్యుఁ. 108
- క. అని వారి విడిచి గౌతమ, మిది యిది ప్రాఁబ్ధమని సుముఖుఁడై కాంకిం
గనెఁ దిక్కరిణమున భువి, జని యందరి నాకగుఁ ద్వితాత్మాత్మకుం. 109
- పీ. పండితులయ్యెను బరిదాంబుల్ , గాయత్రి నెఱుఁగవి కష్టమకులు
తిత్తఁడ్రాంకిజుల్ హృదిహీనులు , నాపంపనర్తకుల్ నరమపాత్రు

లాచారకూన్యః సమాచానవృత్తవః , ర్జితతు తలోదరీశిత లహితలు
కాపాలికరతులు కౌలాచరిణమతుల్ , భక్తికూన్యలు పరశక్తి నెఱుగ
గీ. నేరని కుమతులగుచు వనేడుర్వి , దగ్ధవార్గముల మెఱిగి తరణమునకుఁ
గాక తిరిగియు నుకానుగతికిఁ బాలు , పడుచు రెన్నటికిని వీరు పరము గనదు. 110
క. అదిగన స్వజలకు, మువమిడు జగదంబ సేవ్య భూవరః యాయం
బ దగు మణిద్వీపమ్మున, వది యదమిద్దమని తెలుప వలసియైయెందున్. 111

మ ణి ద్వీ ప వ ర్ణ న ము.

క. ఐనను వచించెదను విను, నా నేరుచు కొఁది లోకనామకిచే న
న్మానింపం బడియెడి త. శ్ఛానము విదిలోకమునకుఁ దగు మార్గమునన్. 112
చ. అదిదగు సర్వలోకమును నాఖ్యను దానికి వీడు చూడ వీ
పయియు నాల్గు లోకములఁ బార్చుడ దొందుఁ; సృష్టికాది సం
బ దనకుఁగా యదృచ్ఛమెయి మార్చుఁదాదిగ వేల్పులందు నా
స్వరముల కన్ని మిన్నయగు భాతిని దాని సృజించె భూపతిః । 113
క. కైలాసము కన్నను మఱి, గోలోకముకన్న నదియ గొప్పయగుటఁ గా
దేః లోపః స్వయం, గా లోకులు దానివాడఁగాఁ దివురుటయున్. 114
గీ. అదియు బ్రహ్మాండములకెల్ల నాకివత్ర
మన నెఱు దానిదుట్టును వచ్చుజలది
పాత, యయ్యెడ గల రిత్నివాతలును
దక్కుఁగల పెస్తువులు దెచ్చె దిరిమె స్వపతి । 115
గీ. ఒఱయు నట నొక్కొక్క యయోమయముగ
నెత్తె యేదాచుడ యుంంగ పంత దాని
విస్తృతి యజంచు పరియలప వెట్టినేః నృ
పాలః యెల్లెడ నట ద్వారపాల దుండ్రు 116
క. నెల దెసల ద్వారముల బురు, జాల నెలరెడి రక్షకులను జూడఁగవలెఁగా
కిల నొకిని శక్యమేః ల, కలు కోటుల నమముఁ జెప్పఁగా విని తెలియఁ. 117
క. జనసర్వన నవని, చను వేల్పుఁజేఁడు లదట సుమమ్ములుగా
సవిశము నియ్యు తద్వా, హనిమంటాస్వనము దిక్కులన్నియు నిండఁ. 118
క. అట నొప్పెడి రిత్నద్రుమ, పటనమావృతములైన వనములును సము
త్పిటమధురవారిపూరిత, తటాకములు మువమొసంగఁ దగు నెవ్వరిన్. 119

- గీ. మితి వతికయింది కొంవ్యనిర్మితమయి గగ
వము స్పృశించుచు నామైవి ననుచు ౧౦౩
నొక్క ప్రాకార మయ్యెడఁ బెక్కు గోపు
రములు వనములు నివహములు గలవు. 120
- క. అట నొంపెను పూలును పరి, వటలములును గోకిలాది పక్షులును మృగీ
వటవములును మదికింపున్, పుటియంచుకా వనిఁ బొగడఁగా నాతిరమే. 121
- వ. ఇయ్యది వెనుఃటిదానికన్న కతిగుణతేజంబు గలిగియుండు నిద్దాని కవలఁ దాన్లు
పాఁమ్ము వొల్పు; నియ్యది చతురస్రమ్మును సప్తమోజనోన్నతిమ్మును నై యభేర్య
గతి వలరు. 122
- క. ఈసాలములకు నడుమకా, భాసిల్లున్ గల్పవాటి బంగారుకన్నకా
భాసురమలైన పూవుల, రాసులు జీవులును నవట రాజులు నెపుడున్. 123
- క. పరిమల నెల్లెడ బీజ, మ్ములు రత్నములై తిన్నె ఖామిక; పరి
మక మేకదీపు మెల్లెడ, నలమున్ బదియోజనముం యంతటిమేరన్. 124
- గీ. పుష్పసింహాసనమ్మును బూలగొడుగు, బూలతోడపులుగలిగి యెప్పుడు వసంతుఁ
డవ్వనమునుండు; బుష్పానవాకమూర్తి, తాక్షిఁడై బాంధ్యంబుగూడి యాడుచుండు. 125
- వ. మధుశ్రీయని మధుశ్రీయని యతినికి విరుద్ధభార్య లవ్వారం పొందర్యం బనవ
మము; మఱియు నయ్యెడ. 126
- క. ఆంగనలు దండమెఱులు మృ, దంగద్వయ లోలియఁగా మహింబాది రవం
బంగములఁ బరివళత్వం, బుం గొలువన్ బాడికొం ద్రెపుడు గృధర్యుల్. 127
- వ. దీని కవల సీససాలంబు వఱులు; నియ్యదియు నెత్తున నట్టిదియ. మఱియు నీరెంటికి
నడుమ సంశానవృక్షవాటిక యలరు. 128
- క. ఆయెడఁ గాంతలు వీవన, లే యెడలకా వీవఁ దనకు విడుదెనల భుక
శ్రీయు కుచిశ్రీయును దగ, నాయకఁడై గ్రీష్మముకుపు నంవర; పొచ్చున్. 129
- వ. దీని కవల నిత్తడికోట యలరు; నియ్యదియు నున్నతి నట్టిదియ. ఈరెంటి నడుమ
హరిబంధనవనంబు వొల్పు; దీనికి నాధుండు వర్షర్తువు నభిశ్రీ మొదలుగాఁగల
పండ్రెండుగురు భార్యలతో నంరెడి. 130
- క. నవవల్లవముల నెప్పుడు, నవనిజములు లతలు వలరు హరికృష్ణనయా
బవృతిమ్మై రర యొలయు న, దవిశేష నదీకటాకట లౌప్య నబన్. 131
- వ. సతులతో నియ్యెడ దేవత లెప్పుడును విహరింతు; రిద్దాని కవలఁ బంపలోహములు

మృగు సాలమ్ము వజ్రలు; విట మందాంపుక వాటిక తనరు; నియ్యెడ నివలక్కియు
నూర్జలక్కియు నను తననకులతో కరదృతువు వర్తిండు; విమీద వెంకికోట
యొక్కఁడు సప్తయోజనోన్నతంబగుయ యొప్పు. 132

గీ. పారిజాతవనం విట వజ్రలుఁ దక్కు. మముల గంధమ్ము దళయోజనములు చెలఁగు
సగణుడై, పాయధుండయ స్వరాగి, హితకరుం డట హేమంతముతువు వొల్పు.
వ. ఇతినికి సహస్రీయును, సహస్రశ్రీయును భార్య; లీకోట కనంతరమున బంగారు
కోట కందఁడు. 134

క. కలవు కడింబికిరువు లటఁ, గలుగున్ మదిరారసమ్ము కడవలకొలఁదిన
తలమే తత్పానమ్మునఁ, గలిగెడి యానందమవియు గణుతింపంగన్. 135

వ. లటఁ దపశ్రీ తపస్వశ్రీలతో కిలిర్తువు నిధులు; మఱియు సిద్ధులనేకులు సకుటుంబ
సహవాంలై సుఖం బనుభవించు రిద్దఱి కవలఁ బుష్కరాగమయమ్ముగు ప్రాకా
రమ్ము వొల్పు; నియ్యెడ నుండు భూమియుఁ దక్కుంగల వహ్లామ్ములును దన్వణి
మయమ్ములు కానెఱుఁగునది. ఇయ్యది తేజమ్మునఁ బూర్వసాలమ్మునకన్న లక్ష
గుణితంబగు; నియ్యెడ నష్టాక్షమ్ములను వింధ్రాది దిక్పాలురు వసించురు. ఈమీదఁ
గుంకుమారుణంబగు వహ్లాగప్రాకారంబుగల దయ్యది పదియారుడ పొడవుగలిగి
యుండు. ఇట్లట భూమియును దత్తతృదార్థమ్ములును బద్ధరాగమణి మయంబులై
యొప్పు; విట గోవుమ్ములును మండవమ్ములును ననేకమ్ములు తనరు; మఱియుఁ
బింగళాజ్యోదినామప్రసిద్ధవత్సప్తికల కీయది నెల; వక్కళలు. 136

క. అనలము గ్రక్కుచు సంద్రము, లను మ్రుంగుదుమో జగత్తులను ద్రుంతుమొ సూ
ర్యు నడంతుమొ వాయుస్తం, లన మొనరుతుమో యటంబు; బలికెడి వెవుడున్. 137

క. ఏతై కాక్షహిణి త, ప్తేకాలము చుట్టుఁ గొలువ నేపనియేనా
జేకాని యొనరుతు మనుచునా, గేయ వేవెడిని సమంకేరతిమై. 138

క. ఒకలక్ష బహ్మండము, లొకత్రుటిలో నమయఁజేయ నొకళక్తియ క
కికలిగి యొప్పెడి భూపా, లక. నరైక్యలబు గల్గి లక్ష్మమె యెంచున్. 139

వ. దీని కవుల గోమేదమణిమయమగు సాలమ్ము గల దయ్యదియును నొప్పత్సమ్మున
నిట్టిదియ; భూమ్మాది తత్త్వవిదార్థమ్ములును యథాభార్యమ్మునం దన్వణిమయ
మ్ముల. మఱియు నీయెడఁ బిశాచవచనలును యుద్ధోత్సాహులును విరువమబల
న న్నెలును నగు విద్యాదికత్తుల ముప్పదియయివును ప్రత్యేకముగఁ బదపియి
హిణులు పేనిలు గొలువ వసించురు. 140

- క. దీనికవుల వజ్రమయ, మ్రొ నెగదెడి చిత్తకంఠ నలరెడి దుర్గం
బానందదాయకంబై, భూనాయక : వోయ వజ్రభూమలతోదన్. 141
- వ. బొన్నత్యాదికంబు నవ్వమును యథాభావంబు; యాయెడ వంగ రూపాదిక భువ
నేశ్వరీ పరిచారికలు కొందఱు ప్రత్యేకంబుగ నొక్కొక్కరి నొక్కొక్క లక్షిచేడి
కలు గొలువ వసించురు. 142
- క. ఈ సాంఘ్యున కావం, తాపిలు వైద్యుజాలితాసుమై యెం
తే పొగనగు ప్రాకారము, కాసారములును వసులును గల వియ్యెడలన్. 143
- వ. బొన్నత్యాదికంబు యథాభావంబు; యాయెడ బ్రాహ్మ్యది మాతృకలు స్వస్వపేనా
పరివృతలై జగత్కళ్యాణదాయనులై యెలయుదురు. 144
- గీ. అమరు నమ్యెడ నాల్గు ద్వారములయందు
నేమఁ గులు గుఱ్ఱములును నినేమిలగు
వాహనములు సంగమిల్ సాహసమునఁ
బొల్పెడి పదాతులు సగణ్యముగ నృపాల. 145
- వ. దీని యనంతరమున నింద్రవీరపణిచయమ్మగు ప్రాకారంబుండు వియ్యదియు
యథాభావోన్నత్యాదిభాసుంబు యని యెఱుంగునది. 146
- క. నానయోజనవిస్తృత, మి నెగడున్ బోదకారముగు పద్మ మొం
దానెవున శక్తులు మఱి, దానన్ లదియాయగులు నదా యుండ్రు నృపా. 147
- వ. ఈ కరాళ్యాదిశక్తులు దేవీపైన్యములు వడుపువారిలో నెల్ల ముఖ్యముగు వారలు;
దీని కవుల ముక్తామరుమ్మును దశయోజనపరిమితమ్మునునగు సాంబు పూర్వోక్త
లక్షణలక్షింపై యొప్పు; నీయెడ దేవీపద్మకాంబుంగు ననంగకుమూదు లెన
పండ్రు పండ్రులు గలరు. 148
- క. జ్ఞానిపతులు సుందరులు న, దానందలు నెల్లవార్త లరనెడి జాణల్
శ్రీనిధు లమానభోగవి, దానలు తప్ప క్తి పొగడఁ దరమేరి కగుణ. 149
- వ. వీర లెల్లవును సంజకుఁ బ్రపంచవార్తలఁ దెలుపుచుండు; రిద్దాదికవుల మంకత
పాల మ్మలరు; వియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణ లక్షితంబు. ఇది పద్మోజయం
త్రంబుగల దద్దాన గాయత్రీపావిత్రులు బ్రహ్మ విష్ణు దుర్గాన్ని కుబేర వసుజరుదన
విష్ణుకాదులు స్వపరివార సహితమ్ముగ నాయోకోజమ్ముల నిసంపించురీ యెడలన
పేదమ్ములును వృక్షులును మూఱుకలును మూర్తిచుంతమ్ములై వెలింగెడి.

నిద్దాని కవుల శతయోజనోన్నతమగు ప్రవాళసాంఘ్యము వలన. వియ్యదియుఁ దక్కు
గల లక్షణమ్ములఁ బూర్వోక్తసాంఘ్యముంబి. 150

గీ. అచటఁ బంచభూతములకు నాదివత్స
మలరు నొఁమైనుగురు శక్తు లలరుచుండు
తనరు హృల్లేఖగగనం క్రముఁ గరాళి
కయు మహోద్యమ్య యనియు నాశ్శయ నృపాల. 151

వ. వీర లండలును దేవీతుల్యవేషములు గలవారు; దీని కవ్వల బహు యోజననిస్తీ
ర్ణులగు నొకరిన్నిచహాసాలమ్ములఁ దియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణలక్షితం.
దీయెడ నామ్నాయదేవులు వసంతురు. 152

క. శ్రీదేవ్యవతారమ్ముల. నాదిమహావిద్యలును మహాతేజఃపుం
జాదీప్యమానముగ న, చోద ననారెడు నృపాలఁ పొంపులగుంపై. 153

వ. సప్తకోటిచహాసంక్రమ్మ లిటఁ దనదు; వీసాలమ్మునకావలఁ జింతామణిగృ
హమ్మ గఁ; దిట నుండు వస్తువులన్నియుఁ దన్మయమ్ములుగా నెఱుంగఁదగు. 154

క. ఇందూద్గారోపలముల, మందార్కద్గారశిల మఱి విద్యుత్కాం
తం దన్నెడి తాలును జెలు, పొందందగుఁ గంబములంబు నున్నకదీప్తిన్. 155

గీ. అదియు దేవీనదనఁప నుడు వేయి, కంబములఁబొల్పు తెక్కుడు కాంతిగలిగి
మండవము లొక్కనాలుగు మలయువాని, యందవంపములను దెల్పు నలవికాదు.

వ. అయ్యవి క్రమమ్ముగ శృంగారము క్రిజ్ఞానై శాంతశాసమ్ములఁ బ్రసిద్ధమ్ము; లాయీ
మండవమ్ములఁ గాశ్మీరవనమ్ములాదిగ ననే; వనమ్ము లలరు. 157

క. అయీవనముల తావుల, నేమెడఁగ గ్రీడనల్పి యేతెంచెడి య
వ్వాయువుచే నాదీవం, జేమెడ గమ్మరను తావి నెనఁగు నృపాలః 158

క. శృంగార మందవమ్ముల, బొంగరెడి వేడఁ దామెపుడు దేవులహా
సంక్రమ్మలు వాడు, రంకికాఠమున నంబ యట నథ దీర్చన్. 159

గీ. ము క్రిమండవమున నంబ ము క్రినొనఁగు
జ్ఞానమండవఁపును విజ్ఞాన మొనఁగు
నియు నేకాంతమండవఁపుండుఁ గార్య
తంత్రములు మంత్రములు చుట్టఁ దనకు దనర. 160

వ. మఱియు నియ్యెడ శక్తి తత్త్వాత్మకమ్ములగు పదికొల్లుల నద్దనప్రహ్మయు

విష్ణుండును కుడుండును ఖరమ్ములై సదాశుండు పరిత్యజ్యై యొప్పుదురు.
దీనిపైఁ గోటిఁబదర్శనుండరుండగు భవనేకుండు బోధకహాయినిండు మహాదే
వుండు విలసిల్లు. 161

క. ఆచనము వాచనక్తి, స్థాయనియై బొల్పునంబి సంకతబూపా
శ్రీయుతియై వర్ణింపఁగ, నే యయ్యల కేనిగిని యెనకఁబెనఁగఁ. 162

క. వెలికత్తియ రెండఱొ కఁ, గొలువఁగ నిచ్చాఁక క్రిహిదనహతియై
వెలరేచి విలాసమృల, నరు జగన్నేత్రి బొగడు నట్టియ గలరే. 163

వ. మఱియు లజ్జాది పీఠకత్తులను, శంఖాది నిధులను నయ్యుంబికను నన్నిదియం
దలరెడి 164

క. ఆఁదులవలనఁ బొడమి మ, హనను లొకయేడు కలియు నచ్చుకాల్చిని నా
యా నమలు కాంచనమ్మున, పీఠాంకితముల నెల్లయెడ మెనఁదా. 165

గీ. ఆగృహమ్మున నద్దేవు సంకతిముం, నామభాగమ్మునం దట్లు ఎఱులు నంబి
యతఁడు నర్వేకుండగుట కీసతియ చుమ్ము, కాంబు బొందులేదు నిక్కముగ వినుము. 166

వ. ఈ గృహమ్ము సహస్రయోజనాయామమ్ముగలిగి యంతరిక్షమ్మున నిరాధారమ్ముగ
నుండు; నిర్దాపకఁ బ్రళయమ్మున సంకోచమ్మును సర్గమ్మును వికాసమ్మును గలగు
చుండు. 167

క. మనజారి దినుజారి వాగుల, ననిమిషులం దెవ్వ రెవ్వ రదికోపాస్త్రీ
మును పలిపి పిద్దిగాండ్రొ, యెఱులులు వారిదట మందు రారీతి దగఁ. 168

క. పృథకుల్యలు, మధుకుల్యలు, సతతము చదికుల్యలును బ్రళ సగతి నటన్
కఁములకొండగఁ బాటు న, పృథకుల్యలు వొక్కఁడే లనేములుండన్. 169

క. ఏకోరిఁ గోరిన విను, లోకాతీతయగు తయవులన్ గల వెల్పుడన్
కోము రోగము జరయును, నామునందెని గలుగు నటలేవు నృపా. 170

క. అందఱు యోవనవంజలు, నందఱు కాంకానమెకు లందఱు మిగులఁ
నుండరులు ఎఱుటఁగలవా, రిం దుమే యెన్న నెంత కృతిపకతేనిఁ 171

వ. కొందఱు సాలోక్యముక్తులను, గొందఱు సామీప్యముక్తులు, గొందఱు సారూ
ప్యముక్తులను, గొందఱు సాయుజ్యముక్తులను నె యుండుని వెండియు, 172

గీ. మూర్తిమంతియైగుడు నెప్పుడును నస్త, కోటిమంత్రమ్ము ల్గృహపేటి నంబి
నుజలు నలుపునుండు మన్నుటల కటల, గతులు గల్గు నెయ్యటి తగుగతి జపింప. 173

గీ. ఇది మణిద్వీప వస్తు మెఘరేచి, దీని స్వయంవఁ బాపముల్ మూఁద్రాణ
మెడలునెడ స్మృతికఁ దగుల నిది గతియగు, సకలకుసుమలు నిద్దాన సంభవించు. 174

వ. ఈమణిద్వీపవర్జనమ్మును నిక్కమ్ము పఠింపవగు; విశేషించి యియ్యది మాతన
గృహనిర్మాణమ్ములఁ బఠించిన నట నసించు వారిలకు భూతాది బాధలు దగులక
కళ్యాణసమృద్ధి సులభం బగునని వెండియు, 175

జనమేజయుఁ డంబామఖ మాచరించుట.

క. నారాయణముని మున్నఁ, వారడనకుఁ జెప్పెనిట్లు వరనాయకః యా
ధోరణి వచించితిని నీ, కారయ ధన్యుండవైతి వఖిలవిధములన్. 176

క. అంబామఖమొనరించి సు, ఖంబుకా నీ జనకున కిఁకఁ గావింపుము సా
రంబైన యంబికామం, క్రంబుం గొను మిచ్చెదను యథావిధిగ నృపాః. 177

క. అని యాతఁ డొనఁగు మంత్రం, బును దీక్షాపూర్వకముగ భూపతి గౌవి దౌ
మ్ముని నమ్యలైన మునులను, బనిగొవి విలిపించి మఱియు ప్రారంభించెకా. 178

క. నవరాత్రకాల మందిటు, లవనీసురవరులు జనము నదిగా కీ భా
గవతము పఠియింపఁగ వై, భవమున మఖ మాదరించె భాగ్యవ్వితుఁడై. 179

క. ఎండఱ నేనియు బ్రాహ్మణు, లం దనియించెకా మఖమున లక్షల కొలఁదిన
విందులగు దక్షిణల నిడి, యుం దగుగతి భోజన మిడియున్ దక్కరుఁడై. 180

గీ. అంత నారడుఁ డడుదెంచి యదిపుడే న, మప్పికుండయి వలుకు నోమానవేంద్రః
నరకగతుఁడైన నీతండ్రి సురలుగొలువఁ, జనె మణిద్వీప మంబికాపదనమునకు.

క. కృతకృత్యుడఁవైతిని నీ, కతనఁ గులంబెల్ల సుకృతఁని యయ్యె యశ
మ్ము తతంబై స్వర్గమ్మువఁ, బ్రతిలేని వికాసమునకు భాజనమయ్యెన్. 182

గీ. అనేడి నారడు వచనము లాలకించి, వ్యాసు పదములఁ బడి గద్గదారవముగఁ
బలికె జనమేజయుండు నీవలన నింత, సుకృత మలవడెఁ దండ్రి సుగతికిఁ జనియె.

క. సతియొకటి దక్కఁ బ్రత్యుప, కృతి నే నేమాదరింతుఁ గృపఁజూడుఁమటం
చతివెనయమ్మున వేరు నృ, పతికిన్ వ్యాసుండు వల్కు బహుకృపయెనఁగన్.

క. విను మంబామఖ మెల్లపు, దొనరింపుము దేవిగొలుపు మొందొకచింతకా
గన కీభాగవతమ్మున, మనమిడు మిది సర్వలోకమాన్యం బధిపాః. 185

వ అని యిస్సరాణమాహాత్మ్యంబు వేనోళ్ళ వక్కాణించి వ్యాసుండు చనియెఁ బిదప
దౌమ్మారులును దత్కృతబహుకృతుల నలరుదు స్వనికేతనమ్ముల కరిగి రని
వెండియు, 186

- క. జనమేజయుండు రాజ్యం, బొనరించెఁ బ్రజలకెల్ల మన్నతపొత్తిం
బును గూర్చుచు భాగవతం, బును దజుఁ బఠించుచున్ బ్రమోద మెలర్చున్. 187
- క. శ్లోకార్థరూపముగ మును, లోకాంబిక మొగమునుండి లోకాతిగమై
యేకత వెలువడెఁ బదపదీ, శ్రీకాంతున కెది లభించెఁ గృతకృత్యతకై. 188
- గీ. దాని శతకోటిపరిమితి తనర బ్రహ్మ, విస్తరించి రచించె నప్పు న్నకంబు
వ్యాసుఁడు పఠించి సారంబుదీసి విదవ, శుకునకై సంగ్రహమ్మగా బ్రకటపరచె.
- క. వడునెన్నిదివేలగు ని, య్యది బ్రహ్మ రచించినట్టి యయ్యది దేవా
స్పదమున బహువిస్తృతము గ, లదు దీని మహత్వముం దలమె వర్ణింపన్. 189
- క. పౌరాణికముఖమున విది, గౌరవమలరార విని తగన్ వ్యాసునిఁగా
వారసి యాతనికన్ బూ, జ్ఞాపవన్ నలువ జననసఫలక గలుగున్. 191
- వ. ఆప్యైరాణికునకు దక్షిణయు, హేమమాలాలంకృతంబగు గోవునునమర్పించి యేక
దధ్యాయసంఖ్యాపరిమితమ్ముగ బ్రాహ్మణులను నట్లన సువాసినులను గుమారీపటు
నహితమ్ముగ భోజనమ్ములిది దేవిబుద్ధిచే ఎస్త్రాంకరాదులఁ బూజించి యింద
ఫలమ్ముల నందవచ్చు; నిప్పురాణంబు దానం బిచ్చువారలకు భూదానంబంతియ
ఫలమ్ము చేకులుటయకాక యహవరసుఖమ్ములు లభించు విది నిత్యమ్మును విను
వారికి దుర్లభం బుండదు. 192
- క. కనుఁ బుత్రు వపుత్రుఁడు, ని, ర్థనుఁ డందు ధనంబు, విద్య లాఁ గోరెడి వాఁ
డును దాని నంది తన కీ, ర్థిని లోకం బందు నెల్లదెసల వినించున్. 193
- వ. వంద్యయుఁ గాకవంద్యయు మృతవంద్యయు నియ్యది వివి తద్దోషముక్తియగు;
నెవ్వనియింట విది పూజింపబడు నట లక్షీవరస్వతులు వైరంబు విడిచి సంకతంబు
విలుతురు; ఏకాదాది బాధలట లేకుండు; జ్వరవరీతు నొకవరి స్పృశియించి యిది
వశించిన వలువది దినములకది యెట్టిదియేని నిర్మూలంబగు; నూలుమాలులిది
వశించిన క్షయరోగం బడఁగు. 194
- గీ. ప్రతిదివము సంజువార్తి తత్పరక దీని, యందు నొకఁడేని యధ్యాయముం దగుగతిఁ
బితనచేసెడి వారికిఁ బ్రబలు జ్ఞాన, మతిశయించు విర క్తి యున్నతీయుఁ గలుగు.
- వ. ఇయ్యది, శకునమ్ములకును మనవరించు; జతుర్నవరాత్రమ్ములను పకలమతస్థు లిది
పఠించి కోర్కెలు వడయుదురు. శ్రీ కూద్రులు మాత్రమిది పఠింపక ద్విజముఖ
మ్మున వినుట లగ్గున; విది వేదసారమ్మును బాణ్యమ్మునునగు పురాణంబు. 196

- గీ. సచ్చిదానందరూపిణి సకలజనని, హ్రీంమయి మహానుభావ లోకేతి యఖిల
శుభవిధాయని బుద్ధిప్రచోదనకరి, వాక్రయింతు నుతింతు నే నహరహంబు. 197
- క. అవి సూతుఁడు చెప్పిన విని, మును లెల్ల రతని విశేషముగఁ బూజలదేఁ
దనియించి నతులు నల్పియు, వినయం బలరార నిట్లు వినుతించి రొగిన్. 198
- క. ధీరుఁడవై సంస్మరియను, వారిదికిం దెప్పవై శివప్రదుఁడవునై
సారంబగు భాగవతం, బారసి వినుపించితివి కృతార్థత గలిగెన్. 199
- క. అను మునుల యాదరఘ్నునఁ. దనిసి చనియె సూతుఁ డంబఁ దన హృదయమునం
దనువదముం దలఁచుచు; నిది, వినినన్ సుఖమబ్బుఁ గడు వివేకము గలుగున్.

స్కంధాంతపద్యములు.

- క. విరువమసాహిత్యరసా, భరణాః దోషజ్ఞమోఽనందితచరణాః ।
శరణాగతశిష్యజనో, ధృరజైకవిలాసభోలః । ధార్మికశీలాః ।
- ఇంద్రవజ్రా. ధీరాగ్రగణ్యార్పితధీవిలాసాః, వారాశిగంభీరః । కృపాప్రదాతాః ।
శ్రీరాజితోర్విధవశీర్షరౌచి, ర్షీరాజితాంఘ్రిద్వయః । నిర్వికారాః ।
- క. ఆనన్యశశర్వాణీపద, కిసలయభనలాయితాత్మః । కిల్బిషహరణ
ప్రసితానవద్యవర్తనః । కుసుమితనంతోషః । బ్రహ్మగురువరమేకః ।

గద్య

ఇది శ్రీ కింకరీంద్రమటాపంచానన విద్యత్కవి బాలకలానిధి
బాలసరస్వతీత్యాది విరుదాంకితులగు శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే రచింపబడిన శ్రీ దేవీభాగవతమను మహా
పురాణమ్మునందు ద్వాదశస్కంధము
సర్వమును సమాప్తము.

నమస్తే నమఃగళావి భవంతు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ



ముఖ్యమైన సవరణలు

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
4	10	స్మృ	స్త్రుత్య
14	4	ముద్దుకో	ముద్దుంకో
20	25	దాపి	దాని
20	28	గొట్టు	గొట్టు
26	2	సక్తక	సక్తక
26	6	లారా	లార
26	8	కార	కారు
28	7	క్షుదే	క్షుదే
31	18	సమా	సమా
32	9	య్యుద	య్యువిద
35	27	డిందు	డిందు
38	26	జిసిం	జిసిం
50	18	మలో	మలో
55	15	నవి	నవి
63	28	గాలిసి	గాసిరి
67	19	వ్యాసు	వ్యాసు
72	22	అట్లు	ఇట్లు
88	15	నర్ప	నర్ప
104	25	తప్ర	తప్ర
105	18	యయో	యయో
108	12	యా	యా
109	25	విదుర	విదుర
110	16	బహు	బహు
111	11	యదగి	యదగి
115	28	లారా	లారా
118	10	క్రవిటా	క్రవిటా
126	20	విష్టం	విష్టం
126	27	త్యులు	త్యుమేలు
133	12	కార్యం	కారం

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
140	8	మథా	మథా
143	4	నగర	నగ
150	22	భయనా	భయదా
161	21	మ్యుకే	మ్యునకే
168	26	మాదిరి	మాది
167	22	కవి	కవి
168	9	పంచదా	పంచదా
168	12	జ్యాతు	జ్యాత్తు
182	20	ములను	గతుల
187	14	గారిజి	కారిజి
193	19	చముల	చనముల
194	12	క్షప్ర	క్షప్ర
218	9	నిత్వ	నిత్వ
227	20	శ్రీ	క్రీ
227	21	తా	దా
230	20	గితు	గితు
235	27	మథ	మథ
248	2	మతీనె	మతీయనె
253	18	సము	సము
256	13	విష్ట	విష్ట
257	28	బాణాప	బాణాదు
271	5	గర్భియ	గర్భిణీయ
276	21	వదే	వదే
276	28	రుద	రుద
281	5	అంత	అంత
288	26	దుష్ట	దుష్ట
288	22	నొక్కి	నొక్కి
301	8	నేర్చున	నేర్చున
303	12	మిరిగి	

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
308	18	లని	లన్ని
310	16	వతి	వతి
325	5	కుజగదంబ	కుజగదంబ
331	21	నష్ట	యష్ట
352	7	యో	యో
352	15	గత	గద
354	17	మన	మను
358	8	వటి	వడి
369	25	పొలి	పొలి
371	27	ద్రు	ద్రునెవ్వు
376	25	దయ	దము
397	4	గొని	గొన
398	7	జీవ	జీవ
408	22	లదీ	లజ
418	17	యల	యల
421	11	మరి	మది
424	8	ష్కార్య	ష్కార్య
433	11	ద్వివ	ద్వివ
433	25	చిత	చిత్ర
434	19	బును	బునను
440	25	నవ	నంప
443	27	హీన	హీనబ
445	28	రంబ	రంబ
447	22	నకం	నంత
448	22	నృపా	నృపా
450	8	చంతన్	చింతన్
452	2	నిరో	నిరో
452	11	దినై	దనై
481	23	నిన్న	నిన్న
487	20	వల	వల
488	6	బాల	బాల
489	18	కూన్య	కూన్య
470	8	నయన	నయన

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
472	8	మప్ప	మన్ను
488	12	పగ	పంగ
491	18	ద్రున్	ద్రున్దమాజన్
493	1	వీ	వీ
500	13	వయ్య	వయ్య
501	12	విలు	విడులు
505	12	లార	లార
512	12	ద్రితి	ద్రితి
526	3	బదు	బందు
529	24	వతి	వ్రతి
546	4	రచి	రిచి
547	12	య, య	య, జననియ
547	14	కతద	కతన
550	19	టక	తట
553	15	ప్తు	ప్తు
560	9	తత్ప	త్యత్ప
564	2	ఖము	ఖమ్ము
568	18	టియ	టియ
571	20	నినం	నినానం
573	8	రుజా	రుజన్
581	27	మంబ	మ్యంబ
583	13	నాయ్	నయ్య
589	19	త్రాకు	త్రాకు
600	19	ర్పురు	ర్పురు
606	28	ముని	ముని
607	27	వివ	వివ
610	18	బను	బును
613	23	లను	లనొ
617	1	విదుడు	విదుడు
620	18	దయ	దయ
621	4	నేన్య	నేన్య
621	8	యందు	యందు
628	4	రిచి	రిచి

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
637	25	క్రీక్లిం	క్రీంక్లిం
642	10	యోచించి	యోజించి
643	9	విలు	విలు
643	24	వరి	వరి
644	9	యశ	యశ
644	16	నతులమై	బ్రతుకున
647	2	ల్కావి	ల్కాని
647	6	ర్యంము	ర్యంతము
647	12	దప్ప	దర్ప
657	26	గిడ	గీడ
658	23	జాప్తు	జాశాప్తు
673	22	మత్ర	మంత్ర
681	22	భజి	భుజి
683	17	జానిన్	జాసే
684	25	జ్ఞాని	జ్ఞారని
689	15	ప్రండు	ప్రండు
714	3	విక్రి	విక్ర
724	5	గింగి	గించి
727	9	మహా	మహా

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
731	27	దెంబు	దెందంబు
731	27	ర్రించు	ర్రించుడ
735	20	రేం	రెం
738	23	లకు	లను
746	7	జప	జవ
747	16	మాణి	మణి
753	20	ఋంగు	ఋగు
764	14	మనము	మము
765	26	దాని	దాని
771	15	పియించు	పించు
773	10	ర్పద	ర్పమతిద
785	5	రున	రుల
785	21	నప	నప్ర
789	8	చ్చినా	చ్చిదా
789	28	సుర	సురు
792	27	దండు	దండు
794	15	నవ్వ	నవ్వు
795	18	అది	అది

518 పేజీ 4 వ పంక్తిలో కందవద్య చతుర్థ పదమునందు "మ, ర్యాదాస్థారిత్యముల్ గదా కాలగతుల్" అని సవరించుకోవలెను.

తక్కుంగల - అర్థమిందు స్వల్పాక్షర వ్యత్యాసములు యదాన్యాదముగా సవరించుకోగోరెదము.

తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లొనర్చిన తెనుగు పుస్తకములు.



నాటకములు

ప్రబంధములు

పాండవ జననము	*	శ్రవణానందము	1	8	
పాండవ వ్రవాసము	1	8	పాణిగృహీత	1	4
పాండవోద్యోగము	1	12	బుద్ధవరిత్రము	2	0
పాండవ విజయము	1	12	లక్ష్మణావరిణయము	*	
పాండవాశ్వమేధము	1	8	శ్రీనివాస విలాసము	*	
పాండవ రాజసూయము	0	8	వీరామాహాత్యము	0	8
దంభవామనము	0	8	పూర్వహరికృంద్రవరిత్ర	1	8
అనర్హ నాందము	0	8	బొప్పిలి పట్టాభిషేకము	*	
సుశివ్య	*		శివభక్తి	*	
పండితరాజము	0	12	సుశీల	1	8
ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము	1	0	పతివ్రత	1	4
మృచ్చకటికము	1	12	గోదేవి	1	4
ముద్రారాక్షసము	*		దేవీభాగవతము (పురాణము)	13	0
బాలరామాయణము	*		శివలీలలు	డిబో	*
ఏద్యర్థ పట్టాభిషేకము	*		జాతకచర్య (వెంకటాచరిత్ర)	1	8
వ్యసనివిజయము	*		ఇటీవలి చర్య	డిబో	*

ప్రహసనములు

ఖండ కృతులు

రసాభాసము	0	4	నానాభా సందర్శనము	4	0
త్రిలోకీవిజయము	0	12	కలగూర గంప	*	
నల్లెటూళ్ళ పట్టుదంబ	*		వ్రతకథలు	2	0
అపూర్వ కవిత్వావివేచనము	*		పురాణ గాథలు	2	0
కవి పింహగర్జితములు	*		శతావధాన సారము	*	

చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటేశాస్త్రి అండ్ సన్సు.

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,

కడియం P.O.

తూ.గో.శిల్ప.

తిరువతి వేంకటేశ్వరు లొనర్చిన తెనుగు పుస్తకములు.

శ త క ము లు		వ చ న ము లు	
కామేశ్వరీ శతకము	0 4	కదలు-గాదలు	
ఆరోగ్య కామేశ్వరీ	0 4	1, 2, 3, 4 సంపుటములు	5
సౌభాగ్య కామేశ్వరీ 1, 2, 3 భా.	*	విక్రమాంకదేవ చరిత్రము	*
స్తోత్ర ము లు		చంద్రవ్రత చరిత్రము	*
ఆరోగ్య భాస్కర స్తవము	0 4	హర్షి చరిత్రము	1
మృత్యుంజయ స్తవము	*	ధివాకరా స్తవము	0 1
శివ స్తవము	*	సారస్వత విమర్శలు	*
నమశ్శివాయస్తోత్రము	*	విక్రమ చెళ్ళపిళ్ళ	0
కాళికాదిస్తోత్రమాల	*	పద్మపూర్తి	0
లఘుకావ్యములు		కాశీయాత్ర	*
శనిగ్రహము	0 2	అంద్రభౌజాదన నేమి ?	*
రసికానందము	0 2	భారత వీరులు	*
గ్రామసింహము	*	వివాద గ్రంథములు	
బిడారోపాఖ్యానము	*	గీతము 4 భాగములు	
వైరాగ్య శతకము	*	(క్షమాపణ వ్యాససహితము)	*
దైవతంత్రము	*	గుంటూరు సీమ 2 రంగములు	*
కుకరంభాసంవాదము	*	వేమనరాగ్రహార శతాపధానము	1
కాశీ సహస్రము	*	జయంతి	0 1
		మల్లేశ్వర విజ్ఞప్తి	*

* గుర్తుగల గ్రంథములు ప్రస్తుతము అచ్చులో నున్నవని తెలియునది.

చెళ్లపిళ్ల వెంకటేశాస్త్రి అండ్ సన్సు.

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,

కడియం P.O.

హుంగొబిల్డ్

